7
13-b
51

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
9
3 E
27

7. 13. b. 50

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALIUM PADER-BORNENSIUM

PARS II.

COMPLECTENS

INPRIMIS FUSIOREM

EPISCOPORUM PADERBORNENSIUM

DEINDE

SUCCINCTIOREM HISTORIAM RELIQVORUM PER WESTFALIAM ET SAXONIAM ANTISTITUM

TUM

RES GESTAS ALIORUM IN EADEM HAC REGIONE CLARORUM VIRORUM

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

POSTREMO

Pontificum, Imperatorum, Principum

Acta & bella, maximè ea, quæ Weſtfaliam contingunt.

Ab anno Chriſti 1228, uſq; ad annum 1502.

OPUS POSTHUMUM

AUCTORE

R. P. NICOLAO SCHATEN

SOCIETATIS JESU.

NEUHUSII

Sumptibus CHRISTOPHORI NAGEL, à JESNITZ-ANHALT-SAXON.

Typographi Aulici Suæ Celſitudinis Paderbornenſis.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis.

ANNO MDC XCVIII.

Digitized by Google

REVERENDISSIMIS ET PERILLUSTRIBUS DOMINIS,

D. WILHELMO,

ORD. TEUTONICI EQUITI,
ET PER WESTTPHALIAM ARCHI - COMMENDATORI,
NEC NON COMMENDATORI IN MULHEIM,
ET AD S. GEORGIUM MONASTERII
WESTPHALIÆ &c.

D. FERDINANDO,

ECCLESIARUM CATHEDRALIUM
PADERBORNENSIS, MONASTERIENSIS
ET HILDESHEIMENSIS, reſpectivè DECANO,
ET CANONICO CAPITULARI &c.
Rmi & Celſiſſimi Epiſcopi, & Principis Monaſterienſis
CONSILIARIO INTIMO
ET AULICO.

D. FRIDERICO MAURITIO

ECCLESIÆ CATHEDRALIS HILDESIENSIS
CANONICO CAPITULARI &c.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

D. BERNARDO,

ECCLESIARUM CATHEDRALIUM
PADERBORNENSIS ET MONASTERIENSIS CANONICO
CAPITULARI &c.

Fratribus Germanis ex liberis Baronibus
à PLETTENBERG ex Lenhauſen etc.
Dominis, et Mæcenatibus meis gratioſiſſimis.

Digitized by Google

CLementiſſima Tutela Reverendiſſimi ac Celſiſſimi Epiſcopi, & Principis Monaſterienſis, S.R.I. Principis, primi Inferioris Circuli Rhenano-Weſtphalici Directoris Glorioſiſſimi, ex antiquiſſimâ Perilluſtrium PLETTENBERGIORUM familiâ prognati, ſub qua prima Pars *Annalium Paderbornenſium*, ab aliquot annis feliciter floruit, me ulteriùs exſtimulavit, ut apud Vos altè memorati Principis Germanos Fratres è ſeptenario numero ex thoro fœcundiſſimo Domini BERNARDI L.B. à PLETTENBERG, & ODILIÆ ex Baronibus de FÜRSTENBERG ſuperſtites, hujus ſecundæ Partis præſidium quærerem; quæ prodire in publicum erubeſcit, niſi PLETTENBERGIORUM nomen Vetuſtiſſimum & Glorioſiſſimum primâ fronte oſtentet, à quâ tot Perilluſtrium heroum Familiâ tutiſſimum ſibi aſylum pollicetur, utpotè quæ in varias tractu temporis diviſa Lineas, & terras, omni ſæculo heroes protulit, ſago & togâ, Domi foriſq; Illuſtres, Auguſtiſſimis Romanorum Jmperatoribus, Regibus, Electoribus & Principibus &c. ob rara, & præclara in Rempublicam Chriſtianam merita, apprimè charos.

Imhoff. in notit. S.R.I. Lib. 3. c. 19.

Inter quos, non omittendus Ille heroicâ virtute, & multis ac ſtupendis victorijs clarus WALTERUS à PLETTENBERG, totius Germaniæ Nobilitatis, & Ordinis Teutonici decus inclytum, qui in Magiſtrum Livoniæ Anno 1495 electus, Anno poſt Electionem ſeptimo, nempè Anno 1502 cum ſeptem Germanorum, & quinque Livonum millibus, centum & ultrà Moſchorum, & Tartarorum millia uno prælio delevit, victoriæ ſuperſtites fugavit, & glorioſam quinquaginta annorum pacem, lege quâ voluit, Magno Moſcorum Duci extorſit: Ideoq; ob bellicam fortitudinem, raras virtutes, & bene merita de Chriſtianâ Republicâ, ac Religione primus ex Magiſtris Livoniæ S.R.I. Princeps, anno 1515 creatus, illam dignitatem ſibi, & omnibus Succeſſoribus in Magiſterio acquiſivit. Imhoff. in notit. S.R.I. Lib. 3. c. 19. Bredenbach. de Bello Livon. Bozius Lib. 8. de Sign. Ecclеſ. Levenc. Tom. 3. Hiſtor. Polon. Stangefol. Lib. 3. Annal. Circul. Weſtphal. Venator in Hiſtoriâ Ord. Teut. c. 13.

Hunc unum memoraſſe WALTERUM, abundè forſitan ſufficeret, niſi præclara PLETTENBERGIORUM geſta, ætas, & antiquitas &c. (quæ de theſauris ſuis nova profert & vetera) multorum ſæculorum Limites glorioſè excederet. E multis, pace ut ſpero veſtra, paucos commemorabo Ludis Equeſtribus Imperij à multis retrò ſæculis celebratiſſimos, quorum primus Ludo Equeſtri Hallæ in Saxonia anno 1042 dato interfuit; dein Wormatiæ anno 1209 habito bini alij, Erwinus nempè, & EMERICUS à PLETTENBERG, & quidem hic ultimus cum connotato Equitis: tùm JOANNES à PLETTENBERG Schweinfurti in Franconia anno 1296: quarto Ingelhemij anno 1337 HENRICUS à PLETTENBERG: quinto bini, BERTHOLDUS videlicet, & RABOLDUS à PLETTENBERG Moguntiæ anno 1480: ſexto idem BERTHOLDUS Heidelbergæ anno 1481: ſeptimo idem BERTHOLDUS Onolsbachij anno 1485 cum titulo Equitis interfuêrunt; Et idem hic BERTHOLDUS à PLETTENBERG in Regem Ludi Equeſtris Wormatiæ, anno 1487 dati conelectus fuit. Imhoff. Lib. 3. c. 19. in notit. S.R.I. Videantur antiquiſſimi Scriptores de Torneamentis ſive Ludis Equeſtribus Imperij.

Nec

Digitized by Google

Nec minor in Deum pietas, ac religio, quàm ejuſmodi Equeſtres Ludi, Majores Veſtros condecorarunt, è multis attingam annum 1231, quo poſt obitum Sancti Patriarchæ Dominici anno decimo, piâ liberalitate Nobilium de *PLETTENBERG* Monaſterium pro ſacro Prædicatorum ordine Suſati fundatum adhuc hodiedum conſpicitur;

Stangefol. Lib. 3. Annal. Circul. Weſtphal. p. 351. Berſwort. in Alphabet. Nobilit. Weſtphal.

Quod dein plurium Sanctitate, & doctrinâ Illuſtrium Virorum celebre fuit ſeminarium, & inter alios Alberti Magni, indè Coloniam, ac Pariſios ad doctoralem Lauream & publicam Profeſſuram, ac deniq; ad Infulam Ratisbonenſem poſtulati.

Eodem anno 1231. Inſtrumentum publicum (vigore cujus Caſtrum Mülheimb, in Ducatu Weſtphaliæ ad Ordinis Teutonici jura translatum fuit) Henricus à Plettenberg, primo loco ſubſcripſit.

Stangefol. Lib. 3. p. 372. & 373. Cleinſorg. in Chron. Weſtphal. fol. 380.

Mareſchallatum totius Weſtphaliæ, quem vel Principes, Comitesq; Jmperij ſæpè numero ambivêrunt, quem Jpſe etiam Epiſcopus Paderbornenſis Henricus anno 1370 adminiſtravit, hunc annus 1260 jam longè ante delatum vidit Hunoldo à Plettenberg, poſtmodum in Joanne à Plettenberg, ab anno 1296 uſq; ad annum 1321 laudabiliter continuatum.

Stangefol. in Chron. Weſtphal. Lib. 3. p. 382.

Unde Eccleſia & Archidiœceſis Colonienſis glorioſum non minùs, quàm forte præſidium in Mareſchallis Plettenbergiis majoribus Veſtris ſemper experta fuit. Quemadmodum adhuc initio hujus ſæculi Henricus à Plettenberg, Proavus Veſter glorioſæ memoriæ, dum ſe inter alios Generali *Schenkio*, partes exauctorati Electoris *Truchſeſii*, & Lutheranorum acriter tuenti, generoſo animo opponeret, in ipſo loco conflictus propè pagum *Bremen* in Ducatu Weſtphaliæ pro Deo, Religione, Patriâ, ac partibus Electoris *Erneſti* Bavariæ Ducis non ſine Familiæ, Viduæ, ac pupillorum diſpendio in ipſo flore ætatis fortiter occubuit.

Nec minus venerandæ antiquitatis Monumentum apud hanc Cathedralem Paderbornenſem Eccleſiam exſtat, ſiquidem ſtatutum de mutuâ aſſiſtentiâ, anno 1341 13tiâ Februarij conditum inter ſex Seniores Capituli ſubſcripſit BERTHOLDUS à PLETTENBERG.

Videatur Copiale Rmi Capituli. fol. 87.

Sic fortes creantur fortibus, & innata Vobis Proavorum virtus animiq; fortitudo poſt longa eorum funera, in Vobis etiam hodiedum illuceſcit.

Suſpicit Te WILHELME, Germania noſtra, & heroicam virtutem Tuam, in his poſterioribus bellis, ſub glorioſis avunculi Tui *FERDINANDI Epiſcopi et Principis Paderbornenſis ac Monaſterienſis etc.* Laudatiſſimæ memoriæ, & confœderatorum Jmperij ſignis, contrà ejuſdem hoſtes Tuâ, cui præfectus eras, Legione, bellicâ fortitudine, ac prudentiâ, multoties præſtitam, & quemadmodum, teſte Tacito, *Gloria virtutis ſolet eſſe pediſſequa etc.* Sic Tuas virtutes bellicas, condigna præmia ſunt conſecuta, ſcilicet præter duas Commendas, ipſa totius Weſtphaliæ Archi-Commenda ab inclyto Ordine *Teutonico* Tibi in præmium meritorum collata.

Nunc

Digitized by Google

DEDICATIO.

Nunc ad militiam Clericalem, & Te FERDINANDUM me converto, qui ſummorum Pontificum gratiâ & conſenſu ad Canonicatus trium præcipuarum Cathedralium Weſtphaliæ, & Saxoniæ inferioris &c. & in hac *Paderanâ* ad ipſam Decanalem dignitatem evectus, trium diverſorum Principum, tribus diverſis & pluribus vicibus ad Cæſarem, ad Reges, ac ad poſtrema Comitia Auguſtana, alioſq; Jmperij Electores ac Principes &c. & deniq; ad nuperos univerſales Pacis Tractatus *Riſwicenſes* cum magna Tui apud omnes exiſtimatione Legatus & Plenipotentiarius cum ſummo jure fuiſti &c. Hæc & multa alia de Republica Chriſtiana, Religione, ac bono publico hujus Patriæ & R^mi^ Capituli bene merita fuſius deducerem, niſi offenſam innatæ virtutis & modeſtiæ Tuæ pertimeſcerem.

Vos quoque FRIDERICE MAURITI, & BERNARDE, trium Eccleſiarum Cathedralium reſpectivè Canonici Capitulares &c. Avita virtus PLETTENBERGICA minimè degeneres habet: Veſtris moribus, prudentiâ, & exemplo, indies demonſtratis, *Quod vera Nobilitas Virtutis Proſapia ſit.*

Excutit è manu calamum, longiùs in laudes Veſtras excurrere meditantem invida & inviſa mors, quâ ex Perilluſtri hoc fratrum ſeptenario duos immaturè ſuſtulit, nempè CHRISTIANUM THEODORUM Cathedralis Eccleſiæ Hildeſimenſis *Scholaſticum,* de Eccleſia, antiquitate, & ſcientiâ hiſtoricâ, optimè meritum, hujuſq; operis zeloſiſſimum Promotorem &c. Et DOMINUM ADOLPHUM JOANNEM Dominum hæreditarium in *Lenhauſen, Bergſtrate, Melrich, Nortkirchen, Davensberg, et Meinhövell etc.* Eminentiſſimi ac Sereniſſimi Archiepiſcopi, & Electoris *Colonienſis* Camerarium, & Conſiliarium, nec non Nobilitatis Equeſtris per Ducatum Weſtphaliæ Deputatum &c. Eheu! quàm immatura & inſperata funera viri virtutis adeò præceiſæ lachrymis nunquam ſatis deploranda; Solantur tamen bonos omnes, lachrymaſq; detergunt, dulciſſima ejus pignora filioli quatuor, quos ipſe ex FRANCISCA THERESIA GUDELA ex Baronibus WOLFF-METTERNICH ex *Gracht* &c. ſuſceptos poſt ſe reliquit: è quibus innata genitoris, ac æmula Proavorum virtus etiam in tenerrimâ adhuc ætate emicat, & ſub Veſtrâ Tutelâ nunc ſingulari curâ excolitur, ut per illos, propitio cælo, tempora & ſæcula futura, ſicut per Vos, & Proavos Veſtros præterita & præſentia condecoranda meritò ſperemus. Sic faxint ſuperi, ſic humillimâ veneratione precatur partus hic Hiſtoriographi, qui ex prælo meo egreſſus velut orphanus, gratioſâ tutelâ Veſtrâ & Patrocinio foveri deſiderat Perilluſtres Domini &c. Imò duplicato id jure prætendere præſumit, cum ſe partem eſſe antiquæ hæreditatis Veſtræ, & avitæ gloriæ haud vanè gloriatur. Suſcipite igitur in partes Veſtras, partem hanc ſecundam ſereno vultu, & gloriæ ac nominis Veſtri ſplendore illuſtrate, atq; unà cum perilluſtribus Pupillis Veſtris in ſera tempora vivite, vivite Deo, Religioni, ac Patriæ &c. Ita demiſſiſſimè vovet, qui dum vixerit, eſt, eritque.

Revmarum et Perilluſtrium Dignitatum Veſtrarum &c. &c.

Devotiſſimus Servus,

Chriſtophorus Nagel, Typographus.

Præfatio ad Lectorem.

PRodit tandem in lucem plurimorum votis diu expetita altera Annalium Paderbornenſium Pars, Hiſtoriæ verò Weſtfaliæ Tomus III. Qui ab anno Chriſti 1228 uſque ad annum 1500. quindecim in primis Epiſcoporum hujus diœceſis, reliquorumque per Weſtfaliam, Saxoniam et Rheni confluentes Antiſtitum, et clarorum Virorum res geſtas; deinde Pontificum, Imperatorum, ac Principum acta et bella complectitur. Vix ullum in Europa regnum aut provincia, quæ ſuas non agant partes in hac hiſtoria. Romanam arcem variæ concuſſerunt Schiſmata: Cui et minus favit Concilium Baſileenſe. Vidit denique poſt longum exilium, Roma ſuum è Galliis reducem Pontificem priſtinæ ſedi reſtitutum. Et licet Gallia ſibi Avenione obnoxios Pontifices adverſus Romanorum Imperatores non ſemel concitârit; vicit tamen Germania præſuli ſuo conſtanter obſtricta et devota. Sicilia Conradini et Friderici occiſorum Ducum oſtendit capita: nec multò poſt Gallorum omnium in regno verſantium funera, Siculas veſperas nuncupata. Huſſitarum initia, cruenta bella, furorem, progreſſum et interitum dabit Bohemia. In Auſtria videbis Habsburgicam familiam in thronum elevatam: In Lotharingia Burgundionum Ducem Carolum, Galliæ terrorem, provinciis et armis inſolentem ſuo in ſanguine ſuffocatum. Belgium poſt alternas fortunæ vices, Geldriâ licet reluctante, Leonem ſuum ſubdit Aquilæ Maximiliani Imperatoris. Templariorum ordo, poſtquam 186 annis egregiè pro Chriſtiana Eccleſia militaſſet, poſt funeſtas plurium ſuorum cædes, planè extinctus, Gallis auctoribus, Germanis adjutoribus: an juſtè vel malè, diſputant ſcriptores. Saxoniæ ſuperioris et inferioris provinciæ variè diviſæ à Comitibus ad Duces tranſlatæ. Paderbornenſis diœceſis, à Carolo M. Fundata, tot præclarorum Epiſcoporum et Illuſtrium virorum ſedes, poſt multa ſuperata pericula et bella, ab ipſomet ſuo Adminiſtratore Theodorico jam mox Colonienſi Arbidiœceſi conjungenda, per decreta Pontificis et Baſileenſis Concilii ab interitu ſe vindicavit: ubi quoque videre licet, quam vaſta id temporis fuerit Paderbornenſium Epiſcoporum juriſdictio ſpiritualis. Reliquæ diœceſes præſertim Moguntina, Colonienſis, Trevirenſis et Monaſterienſis etſi gravibus non raro motibus concuſſæ, incolumes nihilominus perſtitêre: Inter quàm plura bella Weſtphaliæ famoſum illud Suſatenſe, quod levibus initiis exortum, multis annis protractum, tandem opera Cardinalis S. Angeli compoſitum. In his ſeculis pulveris nitrati et ſcloporum uſus, ac Typographiæ ars in Germania inventa. Unum præcipuè, æterna oblivione dignum, in hoc Tomo Chriſtianam dehoneſtat Rempubl. quod ſcilicet Imperatores, Reges et Principes Europæ mutuis diſſidiis, invidiis, et bellis colliſi, cruentis gladiis propria ſua viſcera dilacerârint: et licet ſæpenumero à ſummis Eccleſiæ præſulibus ad Bellum ſacrum, adverſus Chriſtiani nominis hoſtes incitati, magna ſubinde promiſerint ſubſidia, præſtiterunt tamen pauca, vel nulla: et idcirco Turcis Conſtantinopolin, Bulgariam, Serviam, duo Imperia, 20 Provincias, ac ducentas florentiſſimas urbes, in prædam ceſſerunt. Et niſi duo fulmina belli Corvinus et Scanderbegus Turcarum furorem ſuâ virtute ſtitiſſent, Hungariam aliaſque provincias ſuo quoque jugo ſubjeciſſent. Antiquum Chriſtianorum malum, nec dum hoc ſeculo emendatum. Reliqua in compendio dabit Index, fuſiùs Hiſtoria. Noluit Typographus ulterius Annales producere, ne materiam jam præparatam tertiæ parti ſubtraheret: cui ſi Weſtfalia Sancta, à P. Ioanne Kloppenburg S.J. p. m. congeſta, adjungatur, quartum et juſtum dabit Tomum. Vale Lector et fruere.

Digitized by Google

COPIA PRIVILEGII
CÆSAREI.

Cùm ex mandato ſacræ Cæſareæ Majeſtatis, omnibus & ſingulis Typographis, ac aliis quibuſcunque librariam negotiationem exercentibus ſeriò firmiterque inhibeatur, ne quisquam libros ullos à Societatis noſtræ Patribus hactenus editos, aut in poſterum edendos, intra Sacri Romani Imperij Regnorum, ac Dominiorum Suæ Cæſareæ Majeſtatis hæreditariorum fines, ſimili, aliòve Charactere, aut formâ, ſive in toto, ſive in parte, excudere, recudere, vel aliò excudendos, ſeu recudendos mittere, aut alibi etiam impreſſos adducere, vendere, & diſtrahere clam, ſeu palam, citra ſupra dictorum Patrum conſenſum, ac teſtimonium audeat, vel præſumat.

Ego Henricus Weiſweiler Societatis Jeſu per Rheni inferioris Provinciam Præpoſitus Provincialis, concedo Chriſtophoro Nagel R^mi & Celſ^mi Principis Paderbornenſis Typographo Aulico facultatem excudendi librum, cui titulus: ANNALIUM PADERBORNENSIUM Pars II^da à P. Nicolao Schaten Societatis ejuſdem Sacerdote, publico uſui donatum. In quorum fidem hoc ei teſtimonium ſubſcriptum, & conſueto Officii Sigillo munitum dedi Coloniæ 8 Aprilis 1698.

Henricus Weiſweiler.

(L,S.)

Approbatio R. P. Provincialis.

Ego infra ſcriptus Societatis JESU per Rheni inferioris Provinciam Præpoſitus Provincialis, poteſtate mihi facta à Patre N. P. Thyrſo Gonzalez Societatis noſtræ Præpoſito Generali, typis mandari permitto Librum à deputatis ad id cenſoribus ejuſdem Societatis lectum et approbatum, cui titulus: Annalium Paderbornenſium Pars II^da *à P. Nicolao Schaten Societatis ejuſdem Sacerdote publico uſui donatum. In cujus rei fidem has literas manu propriâ, conſuetoque officii Sigillo munitas dedi* Coloniæ 8 *Aprilis* 1698.

Henricus Weiſweiler.

(L. S.)

ANNALIUM PADERBORNENSIUM LIBER XI.

BERNARDUS IV

Comes Lippienſis

XXIIIꝰ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SIMON

Comes Lippienſis

XXIVꝰ

EPISCOP. PADERBORN.

Digitized by Google

BERNARDUS IV
Comes Lippienſis XXIIIꝰ
EPISCOP. PADERBORN.
Annus Chriſti 1228.

Gregorij IX Pont. 2.
Friderici II Reg. 16 Imper. 9.
Bernardi IV Epiſc. Pad. 1.

Albertus Stadenſ. Hiſtor. Brem. Archiep. Crantzius Bruſchius.

Bernardꝰ IV ex Comitum Lippienſium familia Epiſcopus Paderborn.

TRanslato ad Ukrajectenſem Epiſcopatum Willebrando, concordibus omnium ſuffragationibus deligitur à Canonicis principis Eccleſiæ Bernardus, eo nomine quartus Paderbornenſium Epiſcopus, clarus eo tempore in Clero Ultrajectenſi vir, eòque Præpoſitus Embricenſis; ex quo gradu dignitatis ad mitram evocatus eſt. Nec minus familiæ ſplendore illuſtris; quippe Comes Lippiæ, qui Bernardo Comite Lippienſi (quem ex ſupremo militiæ præfecto Monachum Campi Mariæ, Abbatem, & Epiſcopum Livoniæ ſupra toties celebravimus) natus patruum habuit Gerhardum Bremenſem Archiepiſcopum; fratres verò Ottonem Ultrajectenſem Antiſtitem, & Gerhardum juniorem, cognomento Victorioſum, alterum Bremenſem Archiepiſcopum, quibus ille ex fratribus tertius acceſſit Epiſcopus. Ac mira præterea res, & rarum familiæ decus. Nam ut Bernardus horum trium Epiſcoporum pater conſecratus eſt ab Ottone filio Epiſcopus Selonienſis in Livonia; ita Gerhardus II à parente & fratre Ottone conſecratus eſt Bremenſium Epiſcopus, & ab hoc Gerhardo, qui ceteris ſuperſtes vivebat hoc anno, conſecratus eſt Bremæ Bernardus Epiſcopus noſter. Quemadmodum hæc Albertus Stadenſis, Auctor hiſtoriæ Bremenſium Archiepiſcoporum, Crantzius, & alij non ſine poſteritatis admiratione retulerunt. Viditq; Weſtfalia ſub idem ferè tempus quinque ſimul illuſtres Epiſcopos ac Principes Imperij ex una Lippienſium Comitum familiâ; tanquam Deus heroicum

roicum illud Bernardi patris factum, qui viva adhuc conjuge, abdicatis omnibus familiæ opibus & honoribus, religioſam & Apoſtolicam vitam amplexus erat, remuneraret in filijs. Quartus ex his Bernardi filijs Theodoricus Daventrienſis Præpoſitus, quem bello ad Covordiam captum diximus. Quintus Hermannus familiæ ſtirps, atque heres paternorum bonorum: magnum per id tempus Epiſcopis fratribus præſidium, qui primùm Ottoni in adminiſtratione Ultrajectenſis Epiſcopatus, deinde Gerhardo Bremenſi, & Bernardo Epiſcopo noſtro fidam ſemper operam præſtitit.

Hac igitur parentis & fratrum Epiſcoporum claritudine Bernardus Epiſcopus noſter hunc primum Epiſcopatus annum ingreſſus eſt, Vir cum cetera laudabilis, ut ex faſtis ejus referemus; tum ſub initium Epiſcopatus, incertum quâ victus aut Canonicorum importunitate, aut electionis præſcripta conditione, aut alijs de cauſis, primus inter Epiſcopos Paderbornenſes communis vitæ inſtitutum, quod ad eum diem Canonici majoris Eccleſiæ in uno clauſtro colebant, diſſolvit; id quod antè à multis ſollicitatum tanta conſtantia negaverat Willibrandus Epiſcopus. Planè Gobelinus noſter. *Sub Bernardo IV Epiſcopo in Eccleſia Paderbornenſi facta eſt mutatio regularis vitæ, quâ hactenus viguerat, ad ſtatum Canonicorum ſecularium.* Quod & Crantzius, Bruſchius, Kerſenbrochius alijque tradiderunt. Serò quidem hæc mutatio cœpta, poſtquam ab Hathumaro primo Epiſcopo, & à Caroli M. ævo, ſub viginti duobus Epiſcopis hæc vitæ ratio ſanctè culta, ſeveraque diſciplina conſervata fuerat; ſed non primi hujus relaxationis auctores Paderbornenſes, quando jam anno DCCCCLXXVII, poſt exceſſum Theodorici Trevirenſis Archiepiſcopi, Canonici Trevirenſes illud regularis vitæ inſtitutum exuerant; *quorum exemplo,* ut Trithemius ſcribit, *Canonici S. Caſtoris in Confluentia, Moguntinenſes, Wormatienſes, Spirenſes, et complurium aliarum Eccleſiarum, diverſis quidem temporibus, ſed uno impietatis ſpiritu regularis vitæ communitatem abjecêre.* Quemadmodum id ex ſingulorum faſtis explorandum eſt. Bremæ poſt annum MXL ſub Bezelino Archiepiſcopo, poſtquam clauſtrum cum officinis, bibliotheca, & omni ſupellectile igne conſumptum eſt, communis Canonicorum vita diſſoluta eſt, quibus incendij malis cùm in privatas ædes ſecedere neceſſe eſſet, multis quoque alijs in locis Collegiorum ſocietas, ac regularis inſtituti diſciplina laxari cœpit.

Sub quo communis vitæ inſtitutum inter Canonicos Cathed. Eccleſiæ laxari cœpit.

Gobel. ætat. 6. c. 64. Crantzius.

Trithem. in Chron. Hirſau. ad annum 977. Brovver. in annal. Trevir. Joann. Molan. l. 1. de Canon. p. 14 & 15. Panegyr. Paderborn. lib. 3. c. 8. Adamus Bremenſ. in Bezelino.

Incidit primus Bernardi Epiſcopatûs annus in conturbata Weſtfaliæ tempora; quo Henricus Limburgicus Montium Comes Adolphum Marchiæ Comitem hoſtilibus armis eſt aggreſſus. Cauſam belli dedit Marcani potentia, qui everſa Iſenburgica & Novopontana arcibus, cetera proſcripti Friderici Iſenburgici, ob necem D. Engelberti, bona occupabat, exuto Theodorico Iſenburgico filio; hujus cùm tutor eſſet Limburgicus, vindicandum ſuſcepit, tra-

Initia Epiſcopatus Bernardi turbida, ob varia tum exorta bella.

ctis in belli ſocietatem Lippienſi Comite, Steinfurti Dynaſta, ceteriſque Weſtfaliæ proceribus: ut vicina ſemper ſurgentium potentia inviſa eſt. Multis invicem rapinis, vaſtationibus, dimicationibuſq; bellum protractum, & in Steinfurti Dynaſtam ac diœceſin Oſnabrugenſem fuſum; quibus tamen congreſſibus, Marcanus ſemper ſuperior fuit; uti hæc multis exponuntur à Levoldo. Ne tamen tota Iſenburgica ſtirps extingueretur in Weſtfalia, Limburgicum caſtrum in vertice montis ad Leinnã fluvium conſtruxit, quod à Limburgico caſtro ad Moſam novum Weſtfaliæ Limburgum dixit, jure fiduciario datum Theodorico Iſenburgici filio; à quo per multos annos horum Comitum Limburgicorum per Weſtfaliam progenies, donec noſtro demum ſeculo extingueretur.

Attinebatur in hunc quoque diem Otto, Brunſwicenſis & Lunenburgenſis Dux, captivus à Zwerinenſi Comite; quo per id tempus extincto, è carcere ſolutus Brunſwicum redijt. Sed multis vaſallorum mox odijs armiſq; petitus fuit. Vaſallis ſe junxêre Magdenburgenſis & Halberſtadienſis Epiſcopi, inflammante eos, ut creditum fuit, Friderico Imperatore; quòd & illi Ottonis potentiam, ad quem tota Henrici Leonis hereditas à parente & patruis devoluta erat, ferre non poſſent. Multa ejuſmodi inteſtina bella per inferiores haſce Germaniæ provincias propter diuturnam Imperatoris abſentiam in Italia; quanquam is hoc anno tandem poſt tot Honorij & Gregorij Pontificum hortamenta preceſque, quas toties fefellerat, expeditionem in Palæſtinam ſuſceperit; ſeu ut votum aliquando exſolveret; ſeu ut Pontificem, à quo anathematis vinculo, ut ſupra diximus, illigatus erat, placaret. Ejus rei gratia Germaniæ proceres Ravennam ad conventum, quem in Quadrageſima habuit, prodire juſſit; ipſe 11 Auguſti demum conſcenſa claſſe in Syriam navigavit; ac 7 Septembris Ptolemaidem delatus, alios ſibi ex Chriſtianis adverſos, alios benignos habuit. Interim Hieroſolymam progreſſus, invito licet Patriarcha, Regem ſe Hieroſolymitanum coronavit, inſignibus propria manu ex altari detractis. Nec multò poſt probroſa Chriſtiano nomini pace cum Soldano inità (qua inter cetera Templum ac ſepulchrum Domini in Saracenorum poteſtatem traditum) in Italiam remigravit; multa ſpecioſè jactando, cùm non niſi Hieroſolymam, Joppen, ac alia quædam loca infirmis mœnibus reparaſſet.

Godefrid. in annal. Ursberg. Blondus. Nauclerus. Paulus Æmilius. Sigonius. Trithemius.

Imperator tãdem in Palæſtinam diſcedit, ſucceſſu parum glorioſo.

Henricus R. Friderici filius Eresburgum Corbeienſibus adjudicat.

Neque à filio Henrico Rege multum pro Republica agebatur, quòd is lubricam fere juventutem traduceret in ſuperiori Germania; ab eo tamen ac patre laudabile æquitatis judicium reſcriptumque poſſidemus, quo Mons Martis, qui ad id tempus Eresburgum dicebatur, vetus Caroli M. donum, Corbeienſibus aſſertus adverſus Henricum Colonienſem Archiepiſcopum, qui neſcio quam jurisdictionem poſſeſſionemq; ſibi vendicare eo in loco voluit; id vero ejuſmodi eſt.

Digitized by Google

Henricus Dei gratia Romanorum Rex et ſemper Auguſtus. Univerſis Imperii fidelibus quibus præſens ſcriptum exhibitum fuerit gratiam ſuam et omne bonum. Ad notitiam univerſorum volumus pervenire, Nos mandatum Domini Imperatoris patris noſtri recepiſſe. quod nequaquam ratam habere vellet Warandiam. quam in ſolemni curia noſtra apud Herbipolim feciſſe dinoſcimur de monte Martis Archiepiſcopo Colonienſi in Abbatis dilecti principis noſtri præjudicium Corbeienſis. Et quod eundem Abbatem in poſſeſſionem dicti montis remitteremus eidem plenam Warandiam præſtando prædictus Dominus noſter Imperator nobis firmiter injunxit. Nos vero mandatum Domini Imperatoris patris noſtri conſervare, et implere in omnibus cupientes. auctoritate præſentium in poſſeſſionem ejuſdem montis dictum Principem noſtrum Abbatem Corbeienſem mittimus cum omni jure; nullam juriſdictionem in ejuſdem montis poſſeſſione recognoſcentes Archiepiſcopo Colonienſi. Mandamus itaque per gratiam noſtram firmiter præcipientes. quatenus nullus auſu ductus temerario memoratum Abbatem in poſſeſſione ſæpe dicti montis impedire vel moleſtare præſumat. Quod qui fecerit gravem indignationem noſtræ Celſitudinis ſe noverit incurſurum. Teſtes hi ſunt Henricus venerabilis Eiſtetenſis Epiſcopus. Henricus illuſtris Dux Bavariæ. Comes H. de Dilingen. F. de Druhendingen. E. Dapifer de Walpruc. C. Pincerna de Winterſtede et alii quam plures. Datum apud Ulmam. Anno Domini MCCXXVIII *Indictione prima.*

Annus Chriſti 1229.

Gregorij IX Pont. 3.
Friderici II Reg. 17. Imp. 10.
Bernardi IV. Ep. Pad. 2.

Godefrid. Vrsberg. Spond. Bzovius.

Poſteaquam verò Fridericus Imperator majori fama quàm gloria ex Palæſtina regreſſus, Pontifex propudioſam illam cum Sultano pacem, auro magis ac prece quàm armis partam, in ſenatu purpuratorum Patrum damnavit, initoq; cum Longobardiæ civitatibus fœdere, Fridericum execrari cœpit. Imperator compertâ Pontificis indignatione, miſit Leopoldum Auſtrium, Othonem Moravium, Bernardum Carintanum, Bertholdum Aquileienſem Patriarcham, Sigefridum Ratisbonenſem Epiſcopum, ad Pontificem mitigandum; verùm ille implacabilis, miſit quaqua verſum per Europam Legatos, & ex his Ottonem titulo S. Nicolai in carcere Cardinalem in Germaniam, qui Fridericum Imperatorem, ob res in Palæſtina perfidè geſtas, & injurias, quibus Pontificis urbes & terras vexârat, diris à Sede Apoſtolica devotum denunciaret, animoſq; Principum de alio Imperatore deligendo pertentaret; at male ubique excipitur. Sanè cùm ex Dania redux Ottonem Brunſwici & Luneburgi Ducem hortaretur ad imperium capeſſendum, aſpernatus eſt hæc importuna conſilia Dux. Leodij deinde & Aquiſgrani non ſine populi concitatione rejectus Legatus. Quæ poſtquam Henricus Rex agitari didicit, civitates adverſus Epiſcopos concitare cœpit,

Pontifex de alio Imperatore Friderico ſubrogando laborat.

Brovverus lib. 15. annal. Trevir.

earum

earum defenſionem ſuſcipere, privilegia augere. Nec deſunt, qui velint tum fundamenta libertatis multis in urbibus eſſe jacta, quæ exinde ſeſe Epiſcoporum imperio cœperunt exuere.

Bernard9 Ep. cum Eresburgenſibus tranſigit de jurisdictione ſacra.

Hoc quoq; anno Oppidum Montis Martis, ſive Eresburgum, è peſſima ruina, de qua ad annum MCXLV ſupra relatum, reparari cœpit; & quia incolæ in ſubjecto montis pago Horeshuſano ad Oppidum montis commigrârant, ne quid hac tranſmigratione juriſdictioni Paderbornenſis Eccleſiæ ſubtraheretur (quæ antiquo jure Archidiaconatum Horhuſanum ex utroque loco ſibi vendicabat) vigilantia Bernardi Epiſcopi actum eſt, ut in hunc modum conveniretur, quem ipſi conſules & Oppidani ſuis tabulis conſignârunt.

Nos Conſules et univerſitas Montis qui dicitur Heresberg univerſis præſentem paginam inſpecturis præſentium tenore ſignificandum duximus, quod cum nos à villa Horebuſen ad montem qui dicitur Heresberg Paderbornenſis diœceſis noſtra domicilia tranſtuliſſemus. ac montem munientes eundem ab obedientia Eccleſiæ Paderburnenſis. quæ eidem in ſpiritualibus eramus ſubjecti. inobedienter receſſiſſemus. tandem cum eadem Eccleſia convenientes. inter ipſam et noſtram univerſitatem talis ordinatio intervenit. quod nos errorem noſtrum recognoſcentes. et ad obedientiam matris noſtræ Eccleſiæ videlicet Paderburnenſis redeuntes. debitum in ſpiritualibus ad ipſam habebimus reſpectum. et Clericum quem Epiſcopus Paderbornenſis apud nos Eccleſiæ conſtructæ ſive conſtruendæ et à noſtra univerſitate dotandæ præfecerit. quemque Archidiaconus loci dono altaris inveſtiverit tanquam noſtrum plebanum modo ad præſens recipiemus reverenter. remanente nihilominus apud nos poſt mortem ejuſdem plebani alium nobis eligendi plebanum libertate. dummodo electus à nobis Archidiacono ad recipiendum donum altaris et curam animarum præſentetur. ipſamque Eccleſiam noſtram Dominus Epiſcopus parochialem faciendo et ſepulturam ibidem indulgendo. tempore oportuno conſecrabit. Præterea Archidiaconum de Capitulo majoris Eccleſiæ Paderburnenſis qui ſynodo Horebuſen præſidere conſuevit. in monte et præfata Eccleſia ſynodo præſidentem tanquam noſtrum Archidiaconum cum omni jure. quod ipſe Archidiaconus antequam nos ad montem transferremus in Capella S. Dyoniſii Horebuſen habuit. et adhuc circa univerſam plebem ejuſdem Archidiaconatus habere dinoſcitur admiſimus. duobus tamen articulis non de jure ſed de benignitate et gratia Archidiaconi et Eccleſiæ exceptis. quod nec denarios vel obulos ſynodales perſolvemus. et quod homines inter nos ſervilis conditionis à Scabinis accuſati non in ferro candenti. ſicut alias conſuetum eſt. ſed manu duodecima ſuam expurgationem præſtabunt. Ne autem hæc præſcripta ordinatio. tam ab Eccleſia Paderburnenſi. quam à noſtra univerſitate valeat impoſterum revocari. vel aliquid in ipſa immutari præſentem cartam ſigilli noſtræ univerſitatis appenſione. ac teſtium annotatione roboratam. quam cartam etiam ſub eodem tenore Domini Epiſcopi et Capituli ſigillorum impreſſione munitam ab ipſa Eccleſia accepimus. Ad exhibendum pro et contra

nos

Digitized by Google

nos ſi neceſſe fuerit. Eccleſiæ dedimus eidem. Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M C C X X I X. VII *Calend. Septembris. Teſtes hujus rei ſunt. Herman de Veſperthe. Johan de Eleren. Tetmar de Durslo. Johan de ſancto Magno. Johan de Weſthem, plebani. Milites vero. Andreas de Durslo. Olricus de Weſthem. Alradus. Henric de Brocbike. Stephanus fratres de Dalhem. Tideric de Etlen. Bodo. Henric et Johan de Schnevethe. Conſules vero Vollant. Alrat. Herman. Conrat. Monetarij. Tideric de Geſmaria. Tideric de Velrebergh. Ludolff de Capella. Henric Weſtual. Henric de Dune. Regenhart de Hoburgehuſen. Regenhart de Hattepe. Johan de Fabrica. et tota univerſitas montis ejuſdem.*

Annus Chriſti 1230.

Gregorij IX Pont. 4.
Friderici II Reg. 18 Imper. 11.
Bernardi IV Ep. Pad. 3.

Annus exinde conſequens MCCXXX ſubitam rerum gratamq; mutationem attulit in Imperio; intervenêre enim viri ſapientes ac pij, Meſſanenſium Archiepiſcopus, Leopoldus Dux Auſtriæ, Ordinis Teutonici ſupremus præfectus, alij Principes, qui Fridericum Imperatorem cum Gregorio Pontifice certis pacis legibus reconciliarunt; reſtitutuſque Imperator communioni Eccleſiæ. Ad hanc pacem in Imperio promulgandam Otto Cardinalis Legatus Coloniam acceſſit, magno omnium civium gaudio honorificentiſſimè exceptus; ubi & Aquiſgranenſes ob ſuperioris anni inſolentiam in gratiam recepti ſunt. Sed nec minus laudabile negotium erat hujus Apoſtolici per Germaniam Legati, in corrigendis formandiſq; Cleri & religioſorum moribus, poſtquam labente per bella Eccleſiæ diſciplinâ variæ Epiſcoporum ſynodi ſunt habitæ, una priſcorum Epiſcoporum cura ac medela. Quamobrem cùm in alios Epiſcopatus; tum ad Monaſterienſem, Paderbornenſem, & Oſnabrugenſem Epiſcopos miſit vice ſua viros ſapientes ac religioſos, qui pro commiſſa auctoritate vulnera ſacrorum curarent, quod hæ Ottonis literæ teſtantur.

Godefrid. in Annal. Albertus Stadenſis. Matthæus Pariſ. Sterro in annal. Odoricus in hiſt. Eccleſ. Brovverus in Annal. Trevir.

Otto Cardin. Legatus Apoſtolicus intendit reformationi Cleri & Monaſteriorum.

Venerabilibus in Chriſto Patribus, Monaſterienſi, Paderburnenſi, et Oſnaburgenſi Epiſcopis Otto miſeratione divina ſancti Nicholai in carcere Tullianenſi Diaconus Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legatus ſalutem in Domino. Cum ex injuncto nobis legationis officio ad ſtatum et reformationem Eccleſiarum legationis noſtræ intendere teneamur, quia per loca ſingula diſcurrere non poſſumus per nos ipſos, Viros de quorum diſcretione et honeſtate confidimus, nos interdum oportet dirigere, qui ſuppleant vices noſtras. Unde cum dilectis in Chriſto, Abbati Bredelarenſi Ordinis Ciſtertienſis, Fratribus Conrado de Huxaria Priori, Provinciali Fratrum Prædicatorum Theutoniæ, et Erneſto Oſnabrugenſi ejuſdem ordinis, de quorum vita et ſcientia plenam in Domino fiduciam optinemus, noſtris dederimus diſtricte literis

teris in præceptis, ut in monaſteriis tam Monachorum quam Canonicorum regularium, nec non et inconventibus ac Decanatibus Clericorum ſecularium, cum etiam vos multiplicibus occupati ad hæc ſicut credimus intendere non poſſitis, impendant viſitationis officium vice noſtra, corrigendo et reformando tam in capite quam in membris, quæ correctionis et reformationis officio videbunt indigere. Paternitatem veſtram rogamus et exhortamur in Domino, qua fungimur vobis auctoritate præcipiendo mandantes, quatinus prædictis viſitatoribus favorem veſtrum conſilium et auxilium efficaciter impendatis. Ita quod vobis ſit meritorium apud Deum et ſtatus Eccleſiaſtici ordinis comprobemini Zelatores, Nos quoque ſollicitudinem veſtram debeamus ex hoc merito commendare, et negligentiam redarguere durius non cogamur. Datum Tornaci III Idus Maji.

Bernard9 Ep. reformationem Diœceſis ſuæ certis à ſe & aliis delectis viris committit.

Quo verò emolumento hi inſpectores, correctoreſque diſciplinæ Eccleſiaſticæ verſati ſint in noſtra diœceſi, anno proximo ex eorum ſtatutis docebimus. Interim Bernardus Epiſcopus noſter, ut omnem diœceſis ſuæ ſtatum ſub exordia gubernationis ordinatiſſimè componeret, delegit ex omni ordine ſapientiſſimos, quorum cognitioni & judicio omnia commiſit, quæ vel in ſacris, vel in civilibus emendanda eſſent. Qua ſuper re hæ publicæ literæ ſuperſunt.

Diverſis habitis tractatibus ſuper reformatione Paderbornenſis Eccleſiæ, quæ propter diverſos caſus in temporalibus et ſpiritualibus eſt collapſa, Nos Epiſcopus et Capitulum, vel major et ſanior pars Capituli, Nobiles et Miniſteriales, cæterique homines Eccleſiæ Paderborn. in hunc modum convenimus, quod tales unanimi conſenſu et voluntate inter nos præficiantur ordinatores et Conſiliarij, videlicet de Capitulo Præpoſitus major, Decanus, Scolaſticus, Camerarius, et Volcbertus de Elſen, et quos ipſi de Prælatis et Canonicis majoris Capituli et aliarum Eccleſiarum civitatis et diœceſis Paderborn. aſſumere voluerint. Nobiles B. de Lippia, et B. de Hoſede. Miniſteriales Eccleſiæ Paderborn. Hermannus et Bertoldus fratres de Brakel, Albertus de Stormede, Johannes Stapel, Ludolphus de Heriſia, Hermannus Marſchalcus, Georgius, Henricus de Gummer, S. Dapifer, Wernerus Stapel, Wernerus de Wever, Henricus Camerarius, Amelungus filius Comitis de Wartpere, Volbertus de Egsnen, Henricus de Dynkelborch, Conradus de Oſſendorp, Conradus filius Villici, et Bertholdus Buſſe, et quos ipſi de conſilio Capituli et prædictorum aſſumere voluerint. Hi omnes juraverunt, et aſſumendi jurabunt, quod conſulent et ordinabunt ad honorem et utilitatem Domini Epiſcopi et Eccleſiæ ſuæ, pro ut melius ſciunt et poſſunt, et ipſis difinitus fuerit inſpiratum. Nos B. Epiſcopus juramus, quod ipſorum ſtabimus ordinationi, et amota qualibet conditione, quidquid prædicti ordinaverint, vel conſulerint, pro nobis et Eccleſia noſtra ſervabimus, et quidquid ob hanc cauſam dicto nobili B. de Lippia occurrerit, vel evenerit adverſitatis, Eccleſia ſibi aſſiſtet, et ipſe è converſo aſſiſtet Eccleſiæ, et hæc obligatio durabit à primo feſto Jacobi ad quinque annos. Quod autem hæc majorem obtineat firmitatem et evidentiam pleniorem appoſita ſunt ſigilla, noſtrum videlicet

Digitized by Google

delicet, Capituli, Præpoſiti majoris, Decani, Scolaſtici, Camerarii, Volberti de Elſen. Nobilium B. de Lippia, B. de Hoſede, Miniſterialium Hermanni et Bertoldi fratrum de Brakel, et hoc de conſenſu aliorum ſigilla non habentium. Actum anno Domini M C C X X X.

Quæ dum hoc anno domi aguntur, Bernardus Epiſcopus & Hermannus frater Comes Lippienſis, à Gerhardo fratre Bremenſium Archiepiſcopo implorati, fida militum auxilia cum aliis ſubmiſêre bello adverſus Stedingos. Celebre hujus populi nomen apud Scriptores ex rebellione & hæreſi. Sedes his erat ad Viſurgis, Hontæ, aliorumque omnium ripas in Bremenſi diœceſi. Et jam ab anno 1204 cœperat hæc populi rebellio. Cauſa data ab alijs refertur durum imperium, quo à nobilibus & miniſtris Archiepiſcopi tractati: ab alijs ſacerdotis avaritia, cui cùm fœmina nobilis poſt confeſſionem obtuliſſet ad aram exilis pretii nummum; ille poſt ad exprobandam muneris exiguitatem loco Euchariſtiæ præbuit fœminæ eundem, quem obtulerat nummum. Qua conjugis injura exacerbatus maritus, arreptum Sacerdotem abjicit in aquas, immergitque. Ob id facinus cùm auctor cædis anathemate feriretur, & hunc populus ad ſupplicium dare recuſaret, ab efferatis hominibus rebellio accenſa eſt; uti nobilium factiones ruſticanam plebem facilè in partes trahunt. Hinc Bremenſi Archiepiſcopo ſua jura & cenſus negare, præfectos ejus ac miniſtros indignè tractare, fines ſuos ad Viſurgim præmunire, multaque inſolenter agere, confiſi paludibus & fluminum objectu, quibus terra eorum prope inacceſſa erat. Ad horum rebellionem comprimendam primùm anno 1207 arma ſumpſit Hartwicus Archiepiſcopus, verùm cùm ille accepta pecunia nullo operæ pretio rediret: contendentibus poſtea Gerhardo & Waldemaro, ut ſupra monuimus, de Bremenſi Archiepiſcopatu, nunc huic, nunc illi ſuam operam impendere, ac ſe in plenam libertatem efferre, delectiſque ſibi rebellionis ducibus, omne ſacri & civilis magiſtratus imperium, cui hactenus paruerant, exuere, decimas & obedientiam recuſare, Ruſtringos & Oſtringos, vicinoſq; in ſocietatem rebellionis adſciſcere; & quo tutius perfidiam alerent, ingenti foſſa provinciam incingere, ut jam vicinis etiam formidini eſſent. Tum verò hac rebellione, ut hæc mala ſe conſequi ſolent, provoluti in fœdas hæreſes, auſi ſunt reſponſa dœmonum captare, templa atque aras evertere, in Sacerdotes ac Clericos per extremos cruciatus ſævire, cæco furore ſacra omnia contaminare, Euchariſtiam pedibus proculcare, cerea ſibi ſimulacra fingere, quibus divinos honores tribuerunt; tanquam qui omni chriſtiana religione ejurata, ad priſtinam barbariem & Idololatriæ cultum recidiſſent. Tam immania gentis populique ſibi ſubjecti facinora, quæ peſſimo etiam exemplo vicinos afflarant, non ultro ferenda ratus Gerhardus Archiepiſcopus, vir magnanimus, & multis jam bellis

Godefrid. in annal. Auctor Hiſt. Brem. in Gerhardo II. Albertus Staden. Cantipratatanus. Joann. à Leid. in chron. Chron. Friſia. Beka in Ottone III. Heida in Ottone III. Molanus de milit. ſacra Crantzius l. 7. Metrop. c. 47. Chron. M. Belgii. Haraus in Henr. IV. Meyerus.

Bernard9 Ep. cum aliis ſuccurrit. Bremenſi Archiep. in bello adverſus Stedingos.

clarus,

clarus, collectis è diœceſi Bremenſi, Paderbornenſi, comitatu Lippienſi & Schawenburgenſi, viciniſque provinciis ingentibus militum copijs (quibus Hermannum fratrem Comitem Lippienſem præfecit Ducem) rectâ in Stedingos ire juſſit. Verùm & illi non imparati, adjutique ab Ottone Lunenburgi Principe, veteri Bremenſium hoſte ab amiſſo Stadenſi comitatu, ſe ad occurſum Bremenſium ſiſtunt; & cùm ad primum militarem congreſſum feſto Natalis Chriſti cœſus occumberet Hermannus Lippienſis Comes, ceteri amiſſo Duce in fugam ſoluti ſunt. Magno jactura & mors ejus dolore excepta; quem virum ſapientem, multis virtutibus ac præliis illuſtrem, celebrant Scriptores, magnoque luctu fratres Gerhardus Bremenſis, & Bernardus Epiſcopus noſter proſecuti ſunt. Ceterum hac victoria elati Stedingi Sluteram arcem, quam adverſus rebelles haud procul Delmenhorſta ſtruxerat Archiepiſcopus, captam funditus evertunt, extremumque diœceſis Bremenſis exitium minitantur, vicinis haud minus formidabile. Quare ut à Pontifice, ſacro adverſus Stedingos bello indicto, ab Epiſcopis ceteriſque Principibus domiti ſint, ad annum 1234 narrabitur. In tanta veterum Scriptorum conſenſione non deſunt ex heterodoxis noſtri temporis, qui cum Ubbone Emmio Stedingis non minus, quàm Albigenſibus hæc ſacrilegia & hæreſis crimina affingi velint; tanquam ſerò tandem priſcis illis ſcriptoribus fides in eorum dictis abroganda ſit: nec appareat fraternum hîc ab hæreticis ex eadem cauſa hæreſis patrocinium ſuſcipi. Nam quàm fœdæ ac furioſæ præter Albigenſes & Stedingos hæreſes Germaniam etiam noſtram ſub idem tempus contaminare cœperint, ſatis conſtat ex Broweri annalibus. Reperti enim, qui non modò Pontificem, ſed omnem magiſtratum ſacrum & civilem execrarentur: qui infantes fonte baptiſmatis ablutos rurſum mergerent: qui confirmationis, Euchariſtiæ, matrimonij, & extremæ unctionis Sacramenta damnarent: qui jejunia, & preces pro defunctis proſcriberent: matrimonia in vagos concubitus commutarent; eòq; veſaniæ abrepti ſunt, ut dæmonem Catti ſpecie exoſcularentur, & numinis inſtar colerent. Et ſi Romanorum edicta conſulas, fuêre per id tempus conſimiles hæretici Cathari, Putareni, Pauperes de Lugduno, aliæque hæreſum peſtes, ut harum, & Albigenſium contagione afflati videri poſſint Stedingi.

In quo bello occumbit Hermannus Comes Lippiæ Bernardi Ep. frater.

Vbbo Emmius lib. x. Buchelius in notis ad Ottonem III Episc. Vltraject.

Brovver. l. 15. Annal. Trevir. ad hunc annum.

Oderic. in hiſt. Eccleſ. ad hunc annum.

Ceterum Hermannus Comes Lippienſis bello Stedingorum extinctus, heredes filios reliquit ſuperſtites, Bernardum eo nomine III Comitem ac Succeſſorem, Simonem Paderbornenſem Epiſcopum Adjutoremque Bremenſis Eccleſiæ, Ottonem Monaſterienſem, & Gerhardum poſtulatum Bremenſem Epiſcopum; quos vel ex Gertrude herede Dynaſtiæ Rhedanæ, vel ex Theodorici primi Limburgici Comitis filia ſuſceperat. Statimque Bernardo cum Ottone Teclenburgico gravis controverſia bellumque fuit de Rhedano

ad

Digitized by Google

ad Amaſim dominio, quod à Teclenburgico ſeu jure debitum mox occupatum retentumque, fruſtra ex dote in hunc diem repetente Lippienſium familia.

Felicius hoc anno Suſati in celebri procerum Weſtfaliæ congreſſu transactum inter Henricum Colonienſem Archiepiſcopum, & Corbeienſem Abbatem; compoſitaque lis, quæ de Monte-Martis inter utrumque, ut ſupra etiam relatum, intervenerat. Ejus transactionis hæ publicæ tabulæ extant, multorum etiam Comitum ac nobilium nominibus memorabiles.

Transigitur inter Archiep. Colon. & Abbatem Corbeienſem de Monte Martis.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis. Henricus divina favente gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus Univerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſens pagina pervenerit in perpetuum. Ad oblivionis confuſionem evitandam notum eſſe cupimus tam præſentibus quam futuris, quod ſuper controverſia inter Nos et Hermannum Abbatem Corbeygenſem ſuper monte Martis et aliis habita, nos tum propter pacem terræ, tum propter Eccleſiæ noſtræ et ſuæ mutuam in perpetuum promotionem et familiaritatem, prudentum conſilio, et Eccleſiæ noſtræ conſenſu, amicabiliter cum ipſo compoſuimus in hunc modum, quod nos videlicet et Eccleſia Colonienſis retinebimus medietatem jam dicti montis cum omni jure et proventu, excepto clauſtro in monte ſito, quod Abbatis et Eccleſiæ Corbeienſis ſpirituali jurisdictioni et dominio ſolummodo ſubjacebit. Neuter noſtrum Caſtellanum in dicto monte locabit, vel ædificium aliquod conſtruet ſine alterius conſenſu et voluntate, ſi vero aliquid ædificandum eſt, fiet de conſilio amborum, et communibus expenſis. Nos autem in reſtaurum jam dictæ medietatis montis cum conſilio Priorum et conſenſu Capituli Eccleſiæ majoris curtim in Drinere *Eccleſiæ Corbeienſi cum omni jure contulimus perpetuo poſſidendam. Ad amplioris quoque dilectionis et familiaritatis firmitatem memoratus Abbas de conſilio ſuorum fidelium, et Eccleſiæ ſuæ conſenſu, caſtri* Lichtenhilſt *medietatem nobis et Eccleſiæ Colonienſi aſſignavit, et nos Oppidum prope caſtrum idem communibus ædificabimus expenſis, et muniemus, quod in omni proventu nobis erit commune. In caſtro autem nullus conſtituatur Caſtellanus niſi de conſilio partis utriuſque, ſi vero molendina prope caſtrum ædificata fuerint, medietas proventuum nobis et Eccleſiæ noſtræ cedet. Item bona Abbatis et Eccleſiæ ſuæ et ſuorum Miniſterialium et Caſtrenſium, tam in Oppidis, quam in villis, et hominibus, et aliis ad eum et ipſos pertinentibus ab exactionibus et quibuslibet injuriis ſalva erunt, et in noſtra tuitione conſiſtent; niſi forte ad proclamationem terræ ad juſta judicia contra malefactores exercenda iidem homines Corbeienſes debent ſubſervire. Item prænotato Abbati XII dedimus fidejuſſores ſubnotatos, qui fide data promiſerunt, quod ſi aliquis hominum noſtrorum ipſum vel homines ſuos ad ſummam 20 marcarum vel infra læſerit, nos commoniti infra 4 ſeptimanas faciemus emendari; alioquin fidejuſſores noſtros facta ſibi commonitione* Mersberg *intrabunt, inde ante ſatisfactionem non exituri. Si vero nos juſtum judicium in ipſum malefactorem exercuerimus, vel eum de oppidis et caſtris noſtris*

ſtris expulerimus, ipſi fidejuſſores ex eo ſunt abſoluti. Hi autem ſunt fidejuſſores, Hermannus advocatus Colonienſis, Thedoricus Dapiſer, Franco Pincerna, Godfridus Camerarius, Goſvvinus Marſcalcus, Richvvinus Marſcalcus, Joannes de Padberg, Goſvvinus Sculteſtus de Suſato, Theodoricus et Herboldus de Hildene/ *Hermannus* Spegel/ *Henricus de* Werle. *Si verò aliquem fidejuſſorum prædictorum decedere contigerit, loco ipſius alius ſubſtituetur. Item Miniſteriales et Caſtrenſes noſtri et Abbatis non debent in oppidis nobis communibus per judicium detineri, niſi in manifeſtis exceſſibus, ut furto, rapina, et ſimilibus deliquerint, propter quod ibidem judicabuntur: etſi aliquis à nobis proſcriptus fuerit, ille noſtræ ſervabitur juriſdictioni. Item ſi Miniſterialis noſter, vel Caſtrenſis, vel aliquis in Oppidis et caſtris noſtris reſidens, noſtra ſera firmatis et vigilibus cuſtoditis, erga Eccleſiam Corbeienſem deliquerit, nos, vel ſi abſentes fuerimus, à Prioribus noſtris, vel Abbate, vel ſi ipſe præſens non fuerit, à conventu ſuo commoniti infra tres menſes faciemus emendari. Quod ſi emendare non voluerit, nos eum à caſtris et oppidis noſtris expellemus, et contra eum Abbati aſſiſtemus, quod ſi non fecerimus, Mons Martis totaliter Eccleſiæ Corbeienſi cedet. Ut autem inter Colonienſem et Corbeienſem Eccleſias propenſior perpetuo vigeat et obſervetur dilectio, ea inter nos intervenit confœderatio ut, nos et ipſæ Eccleſiæ contra omnem hominem excepto imperio in ſuo jure aſſiſtent, et ſi nos, vel aliquis Succeſſorum noſtrorum præmoniti ad 4 ſeptimanas D. Abbati vel alicui Succeſſorum ſuorum non aſtiterimus, Mons Martis ipſi et Eccleſiæ ſuæ totus cedet, et ipſe vice verſa cum ſuis Succeſſoribus in ſimili caſu pœnæ conſimili ſubjacebit. Ut autem hoc factum ratum permaneat et inconvulſum, præſentem paginam exinde conſcriptam noſtræ et majoris Eccleſiæ Colonienſis ſigillorum appenſione fecimus communiri. Teſtes hujus rei ſunt Conradus major Præpoſitus et Archidiaconus Colonienſis, Joannes Præpoſitus Bunnenſis et Archidiaconus, Godfridus Præpoſitus Xantenſis et Archidiaconus, Arnoldus Præpoſitus S. Gereonis, Henricus Præpoſitus S. Severini, Bruno Præpoſitus S. Kuniberti, Henricus Præpoſitus S. Georgii, Albertus Subdecanus, Goſvvinus Choriepiſcopus, Bonifacius Scholaſticus, Godfridus Præpoſitus Monaſterienſis, Henricus Comes Seinenſis, Adolfus Comes de Marca, Godefridus Comes de Arnsberg, Bernardus de Lippia, Volquinus de Svvalenberg, et Adolfus frater ejus, Conradus de Itere, Bernardus de Oſte, Jonathas de Ardey, Henricus niger, Hermannus Advocatus Colonienſis, Hermannus Marſcalcus, et Goſvvinus filius ejus, Theodoricus Dapifer, Franco Pincerna, Godefridus Camerarius, Riquinus Marſcalcus, Goſvvinus Scultetus Suſatienſis, Joannes de Padbergh, Albertus de Sturmede, Wernerus et Bertoldus de Brakele, Theodoricus et Heribodus de* Hildene/ *Hermannus* Spiegel/ *Conradus de Amelungeſſen et Herbordus filius ejus, Hermannus de* Nienkerchen/ *Gerhardus* Hadeke/ *Godefridus de* Hodelen/ *Ortmarus, Bernhardus de Dalheim, Henricus de* Lutterdeſſen/ *Albertus dictus Frie,* (Vrie) *Theodericus de Weten, Albert de Rekelinghuſen, Alardus, et alii quam plures. Acta ſunt hæc apud Suſatum anno Domini* MCCXXX *menſe Auguſto.*

Olim

Olim Ludovicus Pius Eresburgum (qui poſt Mons Martis, & patria voce Mersburg eſt appellatus) quantum per duas Saxonicas circum raſtas locus explicatur, Corbeienſi Monaſterio dedit; poſt ubi ducatus Weſtfaliæ ceſſit Archiepiſcopis Colonienſibus, multum, cum aliorum diſpendio, Archiepiſcopi ſuam juriſdictionem poſſeſſioneſque protulêre: ſeu id temporum injuriis & patrocinij neceſſitate, ſeu Abbatum infirmitate indulgentiave ſit factum, ſeu aliis ex cauſis incertum habeas; quibus tamen nihil juriſdictioni ſacræ, quam Paderbornenſis Epiſcopus ſibi in ea loca vendicat, derogatum voluêre.

Celebres per id tempus pro majorum pietate Comites Everſtenii, Conradus, Otto, & Hermannus fratres; quorum largitate hoc anno facta eſt ampla agrorum donatio Virginibus, & religioſis viris Cœnobij Gerdenſis. Acta referuntur hæc *anno Anno Dominicæ Incarnationis* MCCXXX, *regnante Romanorum Imperatore Friderico, et filio ejus Henrico, Padelebrunnenſi Epiſcopo Domino Bernardo quarto.*

Comites Everſtenii benefaciunt Cœnobio Gerdenſi.

Annus Chriſti 1231.

Gregorij IX Pont. 5.
Friderici II Reg. 19. Imp. 12.
Bernardi IV. Ep. Pad. 4.

At per id tempus cùm Gregorius Pontifex per Ottonem Legatum Eccleſiaſticam diſciplinam per omnes Germaniæ provincias inſtauraret, Henricus Rex ne quid in ordinanda Republica à ſe deſideraretur, duplicem hoc anno Wormatiæ conventum Principum advocavit; alterum Calend. Maji, in quo ſalutares leges præſcriptæ; quibus promulgandis adfuêre teſtes & arbitri Sifridus Moguntinus, Theodoricus Trevirenſis, Henricus Colonienſis, Albertus Magdenburgenſis Archiepiſcopi, multique præterea provinciales Epiſcopi, ac Principes. Alter conventus exitu anni in eadem urbe eſt habitus, multorum rurſum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, ac procerum acceſſu; in quo urbium libertas reſtricta legibus, ne ſine Epiſcoporum, aut Principum, aut Regis, aliorumve Dominorum ſuorum voluntate communiones, conſtitutiones, colligationes, (quæ verba antiqui ſunt decreti) inſtituerent. Qua lege conjurationes, opificum & artificum Collegia, & quas Fraternitatum nomine ſocietates, aliaque adverſus Principum & Epiſcoporum juriſdictionem popularis ſtatus introduxerat, abrogata ſunt. Tanquam Imperator & Henricus ea invaleſcente civium inſolentia revocaret, quæ antè adverſus Epiſcopos & Principes, ut ſupra diximus, indulſerat. Senſim enim ejuſmodi per Imperium Urbes, civium multitudine atque opibus inſolentes, ſe ab imperio ſuorum dominorum ſubtrahere cœperunt; quod noſtra demum ætate, cum Lutheri hæreſis omnia libertatis oſtia adverſus Magiſtratus aperiret, tantis malis experta Germa-

Henricus Rex in binis hoc anno celebratis conventibus plura Imperio utilia ordinat.

Digitized by Google

Germania, quando una cum hæreſi ejuſmodi civitates ſimul Epiſcoporum imperium & religionem exuêre.

Controverſia Canonicorum Paderb. de Archidiaconis componitur.

Tandem etiam Inſpectores correctoreſque Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quos Otto Cardinalis Legatus Pontificis in Weſtfaliam deſtinarat, ſcriptis ad Epiſcopum Monaſterienſem, Paderbornenſem & Oſnabrugenſem literis, Paderbornam ingreſſi, inter cetera controverſiam, quæ inter Canonicos de Archidiaconis & bonorum diviſione intervenerat, pro commiſſa auctotitate compoſuêre; id quod hæ ipſorum literæ jam ante inter monumenta Paderbornenſia relatæ commonſtrabunt.

Frater Conradus Prior Provincialis fratrum Prædicatorum Theutoniæ. et frater Erneſtus ejuſdem Ordinis. Viſitatores à Legato per Paderburnenſem diœceſin dati. Vniverſis ad quos præſens ſcriptum pervenerit utriuſque vitæ ſalutem. Ne ordinatio noſtra ſuper diviſione Eccleſiæ parochialis S. Othelrici in Paderburna. et ſuper aliis articulis infra annotatis. proceſſu temporis quod ſuæ vetuſtatis celeritate detere ſolet omnia. memoriam effugiat humanam. præſenti ſcripto declaramus. quod nos accedentes ad Eccleſiam Paderburnenſem. Abbate de Bridelare noſtro Collega legitime excuſato. Eccleſiam præfatam ſancti Othelrici. ſecundum quod à D. O. ſancti Nicolai in carcere Tulliano Diacono Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato acceperamus in mandatis. de majoris Præpoſiti et ſingulorum ac univerſorum de Capitulo. nec non D. Conradi ejuſdem Eccleſiæ Plebani conſenſu poſt reſignationem ejuſdem Eccleſiæ à præfato Plebano coram D. Bernardo IV Paderburnenſi Epiſcopo. Volrado Præpoſito. Amelungo Decano. Volquino de Svvalenberch. et nobis factam. de conſilio ejuſdem D. Epiſcopi in has tres diviſimus partes. Vnam quæ eſt à Domo Hildebrandi Wapenrocht. uſque ad curiam Epiſcopi, quæ vocatur Stathelhove. et deinde ad murum civitatis. & à domo jam dicti Hildebrandi uſque ad domum Harmodi de Alride. et ab eadem domo uſque ad molendinum Epiſcopi. et ab illo molendino uſque ad pontem lapideum Eccleſiæ ſancti Pancratii. Aliam vero partem Nortelvinke et Aſpethere uſque ad domum Criſtinæ ante urbem. & ab eadem domo uſque ad portam. qua itur Heriſiam. & omnes domos & villas extra civitatem verſus Orientem & Septentrionem inferiori choro ſancti Liborii aſſignantes. Eccleſiæ vero ſancti Othelrici omnes domos quæ inter has duas partes ſunt et omnes villas et ſingulares domos quæ extra civitatem ſunt verſus occidentem. contulimus. Volradus vero major Præpoſitus ad inſtantiam Domini Epiſcopi et noſtram. Ordinationem noſtram ac partium aſſignationem approbando. Præfatam parochiam videlicet Eccleſiam ſancti Othelrici cum omnibus ſuis pertinentiis Dominabus in Paderburna ordinis Ciſtertienſis in eadem Eccleſia in perpetuum manſuris Auctoritate Patronatus de conſenſu Capituli majoris Eccleſiæ in remiſſionem peccatorum ſuorum et ut in perpetuum ipſius præpoſiti ac præfatis Dominabus. maxime quia earundem in eodem loco fundator extitit. memoria habeatur. jure contulit perpetuo poſſidendam. Ita tamen quod quemcunque Sacerdotem Abbatiſſa et conventus dictarum Dominarum ei ſuiſque Succeſſoribus præſentaverint. ab ipſo ſuiſque Succeſſoribus curam recipiat animarum. et ei ſuiſque Succeſſoribus ſicut tenetur obediet. Et ut gratiam uberiorem Dominabus exhiberet eiſdem ordinavit ut poſt mortem Præpoſiti ejuſdem loci dimidia marca in recognitionem ſubjectionis. & pro jure ſynodatico majori Præpoſito dimidia marca Perſolvatur. Eccleſiam vero ſancti Pancratii D. Rothegero et Eccleſiam ſancti Liborii in inferiori choro debita, ſicut verus Patronus ad quem debitum in omnibus habebunt reſpectum. à quo etiam & curam animarum et temporalia ſimul accipiunt et eorum Succeſſores accipient. debita contulit ſolempnitate. Hæ autem Parochiæ omnia jura parochialia habebunt. niſi quod crucem diebus dominicis et in ſolempnitatibus non ferent. ſed in proceſſione majoris Eccleſiæ cum ſuis ibunt Rectoribus. niſi legitima fuerint neceſſitate præpediti. In Paraſeve ſepulturam Crucifixi non facient. et in Nativitate Domini. in Paſcha. in Aſcenſione. in Pentecoſtes. in feſto Patroni et in die dedicationis ad Eccleſiam convenient majorem divinum officium audituri.

De Archidiaconatibus vero ordinantes totum Epiſcopatum in ſex ſedes. præter duos Archidiaconatus videlicet majoris præpoſituræ. cui hæ tres villæ Himminchuſen. Dale & Buke ſunt adjunctæ. & Præpoſituræ ſanctorum Apoſtolorum Petri & Andreæ. de D. Epiſcopi conſilio

ſilio

Digitized by Google

ſilio & Capituli conſenſu diſtinximus. Vnam ſedem Horhuſen in Eccleſia S. Dionyſii. cui duas Eccleſias Curbike & Athorp cum ipſarum Eccleſiis et Capellis adjunximus, locantes ſecundam ſedem Wartberch. cui Eccleſias Dasburch. Lovene. Wellethe. Kulete. Rothen. Bylinchuſen. Scerve. Oſſendorp. cum earum Eccleſiis & Capellis adjunximus. ipſum Archidiaconatum Cantoriæ deputantes. Tertiam Sedem Iburch. cui has Eccleſias Eisnen. Nateſunken. Brakel. Volſteſen Herſtelle. & omnes Eccleſias quas modo habet Helmvvardishuſenſis Eccleſia. Heriſiam. Wilbodiſſen. cum ipſarum Eccleſiis & Capellis adjunximus. ipſam ſedem Cameræ aſſignantes. Quartam ſedem Huxariæ cum his Eccleſiis Corbeia. Meinbragteſen. Brochuſen. Otberch. Erelen. Amelunkeſſen. Godelmen. Helingenberch. Berninhuſen. Bodikiſſen. Albagtiſſen. Hejenhuſen. Homerſen. Boſſeſen. Sanctus Ægidius. Niennovere. Oldenthorp. Dune. duo Holtesminne. Lugderincken. cum earum Eccleſiis & Capellis. Quintam ſedem Stenhem cum his Eccleſiis Belderſen. Oldenberge. Holthuſen. Sumerſile. Monaſterium. Leverinctorp. Collerbike. Valkenhagen. Burghagen. Oppidum Svvalenberch. Scithere. Wicbilethe. Byche. Capella Relinkerke. Sandenebike. Pumeſen. Lugethe cum earum Eccleſiis & Capellis: Sextam Sedem Lymego. cum his Eccleſiis Scutemer. Orlinghuſen. Hepen. cum earum Eccleſiis et Capellis. quam Sedem cuſtodiæ deputavimus. adjicientes quod cum Archidiaconatus Schildeſe & Hervordie vacaverint, Præpoſituræ Scildeſenſi permaneant. ita ſi eadem Præpoſitura Capitulo remanebit. alioquin & Hervordia, & Scildeſe ad cuſtodiam devolventur. quæ tamen Sedes non niſi poſt mortem eorum qui nunc ipſarum Eccleſiarum Archidiaconi ſunt. vel niſi fortè voluntarie reſignaverint. vacabunt. Auctoritate. etiam D. Legati diſtricte ſub anathematis vinculo omnibus Sacerdotibus. & Plebanis præfatarum ſex Sedium præcipiendo mandamus. Quatenus cum ipſas Sedes vacare contigerit. Ad Archidiaconos ſuos curam animarum & donum altaris, ab ipſis accipiendo, debitum in obedientia & procuratione eiſdem facienda. habeant reſpectum. Cum vero inter cetera de mandato D. Legati de obedientiis ſæpedictæ Eccleſiæ ordinaremus. Canonicis non per omnia nobis conſentientibus. tandem D. Volradi majoris Præpoſiti. & noſtro ſe commiſerunt arbitrio pœna centum marcarum ipſum arbitrium vallantes. Iuramento igitur ab omnibus accepto. ut noſtris parerent mandatis. ſub pœna arbitrii videlicet centum marcarum primo præcepimus. ut omnis ceſſaret rancor qui erat inter majores Canonicos et minores de inæqualitate bonorum. & pacis oſculum fuit utrinque datum & acceptum, & poſtmodum diviſione facta bonorum. Sub pœna arbitrij ſcilicet centum marcarum præcepimus. ne quis de cetero querimoniam Epiſcopo vel Præpoſito moveret de collatione obedientiarum. Sed ſit in poteſtate eorum conferre obedientias ſuas cui voluerint. & plures uni ſecundum quod ipſis videbitur expedire. niſi Dominus Papa vel ejus Legatus providerit aliter ordinandum. præcepimus etiam ſub eadem pœna. ne quis vindictam ſumat de Præpoſito majore pro eo quod arbitratus eſt obedientias quorundam Canonicorum eſſe dividendas. & excommunicavimus omnes qui de cetero rancorem verbo vel facto pro illa diviſione obedientiarum contra dividentes vel eos qui bona receperunt demonſtrarent. id eſt. qui eos pro illo facto contumeliis & opprobriis afficerent. vel eis hoc factum inproperarent. & decernimus eos qui hæc fecerint excommunicatos. perjuros. & pœnam centum marcarum incurriſſe. De mandato etiam D. Legati & noſtra ordinatione omnes Canonici à majori uſque ad infimum de Capitulo majoris Eccleſiæ juraverunt. quod cum in ipſorum Eccleſia non ſint niſi XXIV. majores præbendæ & ſex pueriles. Nullus de cetero ad non vacans: nec duo ad unum vacans eligantur. & quod nullus Canonicorum de cetero emancipabitur. quin idem juret ne numerus Canonicorum excedat numerum præbendarum.

Suppetit in hanc rem aliud quoq; reſcriptum eorundem Viſitatorum, in quo planius conſtat annus, quo hæc acta memorantur.

Frater Conradus Prior Provincialis Fratrum Prædicatorum Teutoniæ & Frater Erneſtus ejuſdem ordinis Viſitatores à Legato per diœceſin Paderbornenſem dati. Vniverſis ad quos præſens ſcriptum pervenerit utriuſque vitæ ſalutem. Cum officio viſitationis in Eccleſia Paderbornenſi fungeremur. inter cætera quæ ibidem auctoritate Domini S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconi Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legati ordinavimus totum Epiſcopatum præter duos Archidiaconatus videlicet majoris Præpoſituræ (cui has tres villas Dale. Imminchus & Bure adjunximus. & Præpoſituræ ſanctorum Apoſtolorum Petri & Andreæ. de venerabilis Patris Domini Bernardi quarti Paderbornenſis Epiſcopi conſilio & totius Capituli conſenſu (Abbate de Bredelare noſtro Collega legitime excuſato) in ſex Sedes diſtinximus, quarum unam Horhuſen in Eccleſia S, Dionyſij locavimus. Eccleſias Curbike & Athorp, cum omnibus Eccleſiis & Ca-

& Capellis eiſdem duabus Eccleſiis deputatis) quæ tamen non niſi poſt reſignationem vel mortem eorum qui nunc præfatarum Eccleſiarum Archidiaconi ſunt vacabunt) præfatæ Sedi Horhuſen aſſignantes. Verum quia major Præpoſitus Paderbornenſis ante hanc noſtram ordinationem non præfatum Archidiaconatum S. Dionyſii haberet. auctoritate Domini Legati qua fungimur circa ipſum diſpenſamus. quatinus ei eundem. licet alium habeat Præpoſituræ annexum liceat diebus vitæ ſuæ quiete & ſine contradictione poſſidere. diſtricte ſub pœna excommunicationis Sacerdotibus & plebanis ipſis præcipientes. ut cum ipſas Sedes ſecundum noſtram ordinationem videlicet Athorp & Curbike vacare contigerit, cum debita obedientia & procuratione conſtricta ad ipſum habeant reſpectum. Ne quis vero inpoſterum hanc noſtræ ordinationis formam auſu temerario valeat revocare vel aliquo modo immutare. præſens inſtrumentum Volrado majori Præpoſito Paderbornenſi ſigillorum noſtrorum impreſſione dedimus exhibendum inpoſterum ſi neceſſe fuerit per ſe communitum. Acta ſunt hæc Dominicæ Incarnationis Anno MCCXXXI. Indictione IV. XII Calend. Februarij.

Bernardꝰ Epi. diviſionem parochiæ S. Udalrici comprobat.

Accedunt ipſius Bernardi Epiſcopi literæ, quibus diviſionem Parochiæ S. Odalrici in hunc modum ratam habet.

Bernardus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Vniverſis Chriſti fidelibus præſentem paginam inſpecturis notum eſſe volumus, quod nos obedire volentes mandato Domini O. Apoſtolicæ Sedis Legati in diviſionem Eccleſiæ S. Odelrici in Paderburn ſimpliciter conſenſimus, & conſilium adhibuimus. pro ut idem Dominus Otto S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconus Cardinalis tunc temporis Teutoniæ Legatus dividi mandavit. eandem, & hac literis noſtris ſigillo noſtro roboratis proteſtamur. Acta ſunt hæc Anno Domini MCCXXXI. Indictione quarta. Anno Pontificatus noſtri 3. Id. Januarij.

Quam eãdem diviſionem ratam habent Canonici Cathedralis Eccleſiæ.

Adſunt & Volradi Præpoſiti, totiuſque Cathedralis Eccleſiæ literæ, quibus ejuſdem parochiæ diviſio in tres partes facta, eo quo ſupra relatum eſt modo comprobatur.

Volradus Dei gratia Præpoſitus, Amelungus Decanus, & Capitulum majoris Eccleſiæ Paderburn. omnibus præſens ſcriptum inſpecturis utriuſque vitæ ſalutem. Venientes ad Eccleſiam noſtram Fr. Conradus Prior Provincialis fratrum Prædicatorum Theutoniæ, & Fr. Erneſtus ejuſdem ordinis Viſitatores per Paderbornenſem diœceſin à Legato dati, Abbate de Bredelare ipſorum Collega legitime excuſato, literas Domini Ottonis S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconi Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legati nobis obtulerunt, in quibus ipſis dederat in mandatis, ut Eccleſiam S. Othelrici in Paderburna de conſilio Domini noſtri Bernhardi Epiſcopi dividerent in tres partes, ſicut ex ipſo authentico colligi poterit evidenter. prædicti vero fratres de Domini Epiſcopi conſilio, Præpoſiti, ac noſtræ Vniverſitatis, nec non Domini Conradi ejuſdem Domini plebani conſenſu in has tres partes diviſerunt. Vnam quæ eſt à domo Hillebrandi Wapenrogt uſque ad curiam Epiſcopi, quæ vocatur Stathelhove, & deinde ad murum civitatis, & à domo jam dicti Hillebrandi uſque ad domum Hartmodi de Alride, & ab eadem domo uſq; ad molendinum Epiſcopi, & ab illo molendino uſque ad pontem lapideum Eccleſiæ S. Pancratij. aliam vero partem ſcilicet Northelſ.ncke & Aſpedere uſque ad domum Criſtinæ, & ab eadem domo uſq; ad portam, qua itur Heriſiam, & omnes domos & villas extra civitatem verſus Orientem & Septentrionem inferiori choro S. Liborij de noſtro conſenſu aſſignantes, Eccleſiæ vero S. Othelrici omnes domos, quæ inter has duas partes ſunt, & omnes villas & ſingulares domos, quæ extra civitatem ſunt verſus occidentem contulerunt. Quam Parochiam videlicet Eccleſiam B. Othelrici Volradus major Præpoſitus, ad quem ejuſdem Eccleſiæ jus pertinebat Patronatus per multam dictorum Viſitatorum inſtantiam, ipſorum ordinationem, & partium aſſignationem approbando cum omnibus ſuis pertinentijs Dominabus in Paderburna Ordinis Ciſtertienſis in eadem Eccleſia in perpetuum manſuris de noſtro conſenſu contulit jure perpetuo poſſidendam. ita tamen ut quemcunque Abbatiſſa & conventus Dominarum ſupradictarum ei & ſuis Succeſſoribus præſentaverint. ab ipſo ſuiſque Succeſſoribus curam ſine difficultate recipiat animarum, & ei ſuiſque Succeſſoribus ſicut tenetur obediet. Et ut gratiam uberiorem ſuorum gravaminum eiſdem Dominabus exhiberet ordinavit ut poſt mortem Præpoſiti ejuſdem loci dimidia marca in recognitionem ſubjectionis, & pro Synodatico majori Præpoſito perſolvatur omnia jura Parochialia hæc Parochia. habebit, niſi quod diebus Dominicis & in ſolemnitatibus ſicut ante conſuevit crucem non feret, ſed in poſſione majoris Eccleſiæ cum ſuo erit

rectore,

rectore, niſi legitima fuerit neceſſitate prepeditus. In Paraſceve ſepulturam Crucifixi non faciet. & in Nativitate Domini, in Paſcha in Aſcenſione, in Pentecoſtes, in feſto Patroni, & in die Dedicationis ipſe ac Parochiani ſui ad majorem Eccleſiam convenient, divinum officium audituri. Vt autem hac ſupraſcripta rata & in perpetuum inconvulſa permaneant, preſens ſcriptum Eccleſiæ noſtræ ſigilli fecimus impreſſione muniri. Acta ſunt hac in Capitulo majoris Eccleſiæ Paderborn. Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXXI. Indictione quarta, II Calend. Februarii.

Bernardus Ep. benefacit Cœnobio Marienfeldenſi.

Senſit jam tum Bernardus Epiſcopus, ex quo communem Canonicorum vitam diſſolverat, diſſidia inter ipſos Canonicos de dignitatum contentione, ex Archidiaconi munere, & bonorum partitione; ob quæ Legati Apoſtolici opem implorare neceſſe habuit. Cetera quæ per Viſitatores hoſce, aut in diœceſi noſtra, aut alibi in meliorem formam reparata ſunt, vetuſtas abolevit. Interim Epiſcopus noſter converſa ad Cœnobia religioſorum liberalitate, cùm jam ſat opibus abundarent Canonici, Marienfeldenſes Monachos ſingulari præ ceteris benificentia grataq; in Patrem memoria complexus eſt; quòd is abdicato comitatu Lippienſi, renunciatiſq; omnibus, quæ in vita illi cara eſſe poterant, primùm iſtic inter Monachos religioſam vitam profeſſus eſſet. Et cùm per ſingulos annos multæ largitiones ab eo Cœnobio illi factæ ſint; tum hoc anno Suſati in congreſſu cum Mollenarckio Colonienſi Archiepiſcopo, ceteriſque è Clero & nobilitate viris largas decimas, quæ ex feudo ad ipſum reciderant, & à Bernardo nepote Comite Lippienſi obtinuerat, Marienfeldenſibus Cœnobitis donavit, confectis tabulis. *Hujus rei teſtes fuêre Volradus major Præpoſitus Paderbornenſis, Amelungus Decanus, Bernardus nobilis de Oſede, Andreas de Eltene, qui omnes una cum Widekindo S. Petri Præpoſito adſtiterunt, ubi videlicet Dominus noſter Colonienſis Archiepiſcopus præſedit judicio, quod vulgo dicitur Boeching. Uti et facta hinc inde reſignatione tam decimæ, quàm domorum in manus noſtras ipſius decimæ proprietatem memorato Cœnobio aſſignavimus, quam Wigboldus Abbas ad manus Eccleſiæ ſuſcepit.* Multis præterea teſtibus adductis. *Acta hæc referuntur Suſati coram Domino ſuo Bernardo nobili de Lippia anno gratiæ* MCCXXXI *Indictione IV.*

Exitum hujus anni nobilitavit D. Elizabethæ Thuringiæ & Haſſiæ Landgraviæ funus; quæ ſanctiſſimæ conjugis & viduæ exemplo XIX Novembris exceſſit è vita, conditaque Marburgi, celebre apud poſteros monumentum venerationis cultuſque reliquit.

Annus Chriſti 1232.

Gregorij IX Pont. 6.
Friderici II Reg. 20 Imper. 13.
Bernardi IV Ep. Pad. 5.

Godefrid in Annal.

Annus vertente Fridericus Imperator paci in Italia cum Longobardiæ civitatibus ſtabiliendæ intentus, Henricum filium Germaniæ Regem acceſſijt; qui magna procerum turba proſequente patri occurrit. Ambo deinde apud Aquileam convenientes Paſcha celebrârunt. Eo in congreſſu conventuque Epiſcoporum ac pro-

Digitized by Google

cerum, rurſum, quod à Rege filio decretum erat Wormatiæ, ad reſtringendam urbium libertatem, & refrenandam civium erga Epiſcopos inſolentiam, confirmatur ab Imperatore patre publico, quod ſubjicimus, diplomate.

Fridericꝰ Tribus & Collegia civium & eorum Magiſtros citra Dominorum voluntatem irrepentes tollit.

In nomine ſanctiſſimæ et individuæ Trinitatis. Fridericus ſecundus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Jheruſalem et Siciliæ Rex. Revocamus in irritum et caſſamus in omni civitate et oppido Alemanniæ communia conſilia, Magiſtros civium, ſeu Rectores, vel alios quoslibet Officiales, qui ab univerſitate civium ſine Archiepiſcoporum et Epiſcoporum beneplacito ſtatuuntur, quocunque per diverſitatem locorum nomine cenſeantur. Irritamus etiam cujuslibet artificii confraternitates ſeu Societates: Monetâ quoque ſuis in locis cauſâ comparentur omnia venalia, ut antiquitus fieri conſuevit. Ad hujus autem conſtitutionis et ſanctionis noſtræ memoriam et robur perpetuo valiturum, præſentem ducalem paginam fieri, et bullâ aureâ typario noſtræ majeſtatis impreſſâ, juſſimus communiri. Hujus rei teſtes ſunt B. Patriarcha Aquileienſis, A. Magdenburgenſis, O. Ravennas et B. Panormitanus Archiepiſcopi, et alii. Signum Domini Friderici II. Dei gratia invictiſſimi Rom. Imp. ſemper Auguſti, Jheruſalem et Siciliæ Regis. Et ego Sifridus Ratisponenſis Epiſcopus, Imperialis aulæ Cancellarius vice Domini Sifridi Moguntini Archiepiſcopi in Germania Archicancellarii recognovi. Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis M CCXXXII *menſis Aprilis die - - - quinta Indictione, imperante Domino noſtro Friderico, Anno Romani Imperii* XXII. *regni Jheruſalem* VII. *regni vero Siciliæ* XXXIV *feliciter Amen. Datum apud Aquileiam.*

Gregorius PP. Epiſcopos Weſtfaliæ & Saxoniæ cohortatur ad ſuccurrendum Archiep. Bremenſi adverſus rebelles Stedingos

Sed longè nobiliori cura & providentia Gregorius Pontifex hoc anno Saxoniam noſtram complexus. Nam ex quo à Gerhardo Bremenſium Archiepiſcopo interpellatus edoctuſque eſſet, quo furore hæreſis ſæviret in Sacerdotes, clericos, omnia Chriſtianorum ſacra, quantoque periculo malum illud per inferiorem Saxoniam ſerperet; Pontifex prædicatores crucis haud ſecus, quàm in ſacro bello adverſus Saracenos in Palæſtina, & barbaros in Livonia fecerat, nominavit Epiſcopos Raceburgenſem, Mindenſem, & Lubecenſem, qui Principes & populos convocarent ad militiam expeditionemque adverſus rebelles Stedingos, & ſceleratos homines. Deinde ſcriptis ad Bernardum Paderbornenſem, ceteroſque Weſtfaliæ Epiſcopos literis, cohortatur, uti non modò Oratoribus belli hujus, ſed & Bremenſi Archiepiſcopo omni auxilio adſint: harum literarum exemplar hic proferre intereſt.

Gregorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Paderburnenſi, Hildeſemenſi, Verdenſi, Monaſterienſi et Oſnabrugenſi Epiſcopis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Clamante ad nos dudum Bremenſi Eccleſia contra perfidiam hæreticorum, qui Stedingi vocati, fideles populos regionis iſtius ferali more lacerant et extinguunt, nos venerabilibus fratri-

Digitized by Google

fratribus noſtris, Raceburgenſi, Mindenſi, et Lubecenſi Epiſcopis, quibus prædicationis officium eſt in diœceſibus veſtris ab Apoſtolica ſede commiſſum, mandavimus, quod per eaſdem diœceſes peccatorum veniam fidelibus pollicendo ipſos contra præfatos hæreticos concitarent, et per eorum auxilium illi auctore Deo ad gratiam converſionis accelerent, vel in confuſionis foveam deducantur. Ut ergo dicti Epiſcopi plenius et efficacius valeant, quæ mandavimus, adimplere, fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cum agatur fidei negotium, quod cunctis debet eſſe fidelibus et prælatis præcipue ſpeciale in eodem negotio dictis Epiſcopis efficaciter adſiſtatis, impendentes eis utile conſilium et auxilium oportunum. Datum Anagniæ XIV *Calend. Februarii Pontificatus noſtri anno* VI.

Haud diſſimiles ſunt literæ apud Odoricum in hiſtoria Eccleſiaſtica ad Raceburgenſem, Mindenſem, & Lubecenſem Epiſcopos, belli hujus præcones; quibus nefanda Stedingorum flagitia ſupra à nobis relata exponuntur. Quam in rem quoque optimus Pontifex ſcripſit ad ceteros inferioris Germaniæ Saxoniæq; Principes; à quibus altero ab hinc anno magna conſpiratione bellum eſt ſuſceptum. Et Bernardꝰ Epiſcopus noſter eò ſollicitiùs ſibi hoc negotium ſumpſit, quò magis decorum ac neceſſarium habebat, Gerhardo fratri ſuo Bremenſium Archiepiſcopo ſubvenire; eo cumprimis bello, in quo jam alterum fratrem Hermannum Comitem Lippienſem glorioſè pugnantem amiſerat.

Quanquam hoc ipſo anno, quo armanda Weſtfalia, inteſtinis ipſa bellis conflictârit. Nam, ut auctor eſt Godefridus, ſub id tempus Henricus Colonienſis Archiepiſcopus Weſtfaliam cum militia ingreſſus, hoſtibusque in deditionem acceptis, cum triumpho reverſus eſt. Hoſtibus hiſce Archiepiſcopi, cùm Walramus Limburgicus, juvenis ferox & Epiſcopis etiam ex ſuperiori bello multum infeſtus, cum ingenti militum manu ſubſidio veniret, intraretque diœceſin Monaſterienſem, objecit ſe illi Ludolphus Monaſterienſis Epiſcopus, vir animo intrepidus, armiſq; promptus & Limburgicum retro, unde venerat, cum clade redire compulit. Hæc licet à Godefrido referantur, non tamen auctor ille prodidit, quinam illi hoſtes, aut quod bellum fuerit. Conſtat interim per id tempus caſtrum Sturmede ab Henrico Archiepiſcopo obſeſſum fuiſſe. Adſunt enim ex tabulario Bredelarienſis Cœnobij, quod Paderbornenſis noſtræ diœceſis eſt, Henrici Colonienſis Archiepiſcopi donationum tabulæ, ex caſtris ejus obſidionis datæ; quas hic ob præclarum Ordinis Ciſtertienſium, ejuſque Cœnobij encomium referre juvat.

Henricus Archiep. Colon. in Obſidione Caſtri Störmede confirmat bona & Privilegia Cœnobij Bredelar.

Henricus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus. Univerſis præſentem paginam inſpecturis in perpetuum. Ejus intuitu et reſpectu, qui nos ad pontificalis dignitatis apicem ſublimavit, tanto vigilantius ſacram religionem plantare, tenere, ac defenſare tenemur, quanto gratius obſequium in religionis obſervantia, et rigore diſciplinæ Eccleſiaſticæ

 Ieſu

Ieſu Chriſto præſtatur, et laus ejus per viros religioſos ſumit incrementum. Cum igitur novella plantatio, Monaſterium ſcilicet in Bredelaer Ciſtertienſis ordinis in ſervitio Dei, et glorioſæ Dei genitricis ipſius proficiat, Deus, qui omnium merita penſat, et menſuras ſilens remetitur, ob maternæ reverentiæ claritatem fratribus in Chriſto ſibi ſervientibus gratiam ſibi continuæ propitiationis impendit, et labores eorum in fructu multipliciter amplificat, et in germine dilatat honeſtatis. Nos ergo contemplantes memoratam Eccleſiam divina inſtauratione fulciri, cum Dominus Ordini Ciſtertienſi à mari benedixerit uſque ad mare, circa ipſius promotionem operam duximus impendendam, quatenus noſtris et Eccleſiæ Colonienſis patrociniis adjuta ab invaſoribus iniquis libera conſiſtat, in laude Dei creſcat, fructificet in flore virtutis, et in obſequio ejus ſtabilis perſeveret. Uſu itaque ac meditationum provida, privilegia ſibi à D. Adolpho et Engelberto, felicis recordationis anteceſſoribus noſtris Colonienſibus Archiepiſcopis conceſſa, et bona, videlicet ſex manſos in Vpſepringe, et prædium in Mere, et ſex manſos in Veltlœn, univerſa quoque bona, quæ in præſentiarum poſſident, vel adhuc Domino dante poterunt adipiſci, ſigilli noſtri munimine confirmamus, recipientes ipſam Eccleſiam cum perſonis et omnibus attinentiis ſub noſtram, et B. Petri Patroni noſtri protectionem: ſub anathemate diſtrictius inhibentes, ne quis auſu temerario moleſtare præſumat eadem, ſicut judicium divinum et noſtræ jurisdictionis effugere cupit ultionem. Datum in obſidione caſtri Stormede, Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo triceſimo tertio, ſexto decimo Calend. Auguſti.

Annus Chriſti 1233.

Gregorij IX Pont. 7.
Friderici II Reg. 21. Imp. 14.
Bernardi IV. Ep. Pad. 6.

Ea licet, quæ retulimus, in Ducatu Weſtfaliæ agerentur, totus tamen annus in apparatu belli per Weſtfaliam Saxoniamque inſumptus adverſus Stedingos; poſtquam Mindenſis, Raceburgenſis, & Lubecenſis Epiſcopi, ceterique ſacræ militiæ præcones Saxoniæ regiones peragrarunt: quod & in Belgio, Friſia, viciniſque provinciis factum eſt, ad largas noxarum condonationes à Pontifice indultas. *Albert. Sadend.* Quare & belli initium hoc anno proceſſit, ex quo Orientalis Stedingia à peregrino milite, qui ad vexillum crucis convenerat, vaſtata eſt; quanquam improſpero adhuc exitu, quando Burchardus Comes Aldenburgicus à Stedingis cæſus, cum ducentis ſuorum occubuit. Quæ clades majus exinde irritamentum dedit ceteris. Inter hæc Gregorius Pontifex, qui ſollicita cura comprehendebat Saxoniam, etiam Corbejenſium patrocinium ſuſcepit, datoque diplomate caſtrum Mersberg (quod antiquitus Eresburgum, poſtea Mons Martis appellatum eſt) caſtrumque Kugelenbergam, atque Oppidum Volcmerſen perpetua poſſeſſione ratum, & celebri illi Monaſterio intactum manere juſſit.

Gregorius PP. poſſeſſionem Caſtrorum Merſberg & Kugelenberg Corbejenſibus ratam habet.

Grego.

Greg[illegible]s Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Dilectis filijs Abbati et conventui Monaſterij Corbeienſis Ordinis S. Benedicti Paderburnenſis diœceſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur, quod juſtum eſt, et honeſtum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officij ad debitum perducatur effectum. Ea propter Dilecti in Domino Filij, veſtris juſtis precibus inclinati, perſonas veſtras et locum, in quo divino vacatis obſequio, cum omnibus bonis, quæ in præſentiarum rationabiliter poſſidet, aut in futurum præſtante Domino juſtis modis poterit adipiſci, ſub B. Petri et noſtra protectione ſuſcipimus. Specialiter autem de Mersberg et Kugelenberg caſtra, et Oppidum de Volmereſſen cum pertinentiis eorundem, nec non poſſeſſiones, ſilvas, prata, et alia bona veſtra, ſicut ea omnia juſte ac pacifice poſſidetis, vobis et per vos Monaſterio veſtro auctoritate Apoſtolica confirmamus, et præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ protectionis et confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Anagniæ II Calend. Octobris. Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Per id tempus, quo cum Stedingis negotium fuit, longè peſtilentiores hæreſes, de quibus & ſupra relatum eſt, jam ab aliquot annis ſparſim graſſabantur per Germaniam: quibus ſe necromantici, venefici, Atheique permiſcuerant; quemadmodum ad hos exſtirpandos Gregorius Pontifex lamentabilem epiſtolam ad Magdenburgenſem, Moguntinum, & Hideſienſem ceteroſque Epiſcopos dedit. Hos adeo dementârat Dæmon, ut nunc ſe in forma ranæ & bubonis, nunc canis, nunc catti exoſculandum offerret; ſcholaſq; & nefanda ſacra habebant, quibus Tyrones ejus hæreſis initiarentur: hi & Euchariſtiam feſto Paſchatis à Catholicis Sacerdotibus acceptatam mergebant in latrinam, & Deum criminabantur, quòd Luciferum è Cœlo dejeciſſet. Ex horum nefanda ſecta magiſter quidam Coloniam ingreſſus Synagogam aperuit, ex qua imago Luciferi reſponſa dabat. Ad hæc mala hæreſis perſananda, aut exſtirpanda, nominatus Conradus Marburgenſis à Pontifice cum ſuprema poteſtate Quæſitoris, vir prædicatione crucis apud Principes celebris; quem alij Eccleſiaſticum Sacerdotem fuiſſe volunt, plerique è S. Dominici familia religioſum, cui & D. Elizabetha Haſſiæ Landgravia conſcientiam moderandam dederat. Huic & alij ex eodem S. Dominici ordine præſto fuere Sacerdotes, qui pro concione Magiſtratum & populum inflammârunt. Igitur paſſim per Oppida & pagos ferales rogi, in quos accuſati hæreſeos, nullo diſcrimine *Clerici, Monachi, incluſæ, cives, ruſtici,* pro auctoritate & judicio Conradi Marburgenſis, conjecti exuſtique ſunt. Verùm ut Godefridus eſt auctor, *multi præcipiti ſententia damnati. Nam eodem die, quo quis accuſatus, ſeu juſtè ſeu injuſtè, ſine ullo appellationis vel defenſionis refugio, damnatus et flammis*

Godefridus. Albertus Chron. M. Belgij. Odoricus in hiſtor. Eccl. Brovver. libr. 15. Annal Trevir.

Nefandæ in Germania hæreſes, quibus exſtirpandis per Legatos ſuos Pontifex ſtudet.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO E.

flammis abſumptus eſt. Ita multos inſontes ſimul periiſſe vulgo, teſte Trithemio, creditum fuit: conſtanterque narrat Trithemius, Conradum ferri candentis examen vel ad purgationem criminis, vel confeſſionis admiſiſſe. Quæ ſi vera narrat, Magiſtratuum potius, quorum opera uſus eſt, quàm viri hujus temeritati adſcribenda; quando ut ſupra relatum, Pontifex id genus explorandi crimen damnavit in Templariis, abſolvitque ab hoc Livones. Interim Conradus poſtquam primùm in viliora capita quæſtiones inſtituiſſet, proceſſit ad nobiles, auſuſque Seinenſem Comitem vocare in judicium delatæ ſuſpectæque hæreſis; at ille Moguntiæ in comitiis Principum coram Rege tam conſtanti animo & luculenta oratione innocentiam probavit, ut perculſus Quæſitor Conradus dilationem peteret.

Annus Chriſti 1234.

Gregorij IX Pont. 8.
Friderici II Reg. 22 Imper. 15.
Bernardi IV Epiſc. Pad. 7.

Conradꝰ Inquiſitor hæreſis Francofurto Marpurgum redux occiditur.

Igitur altero anno Francofurti IV Nonas Februarij conventus Principum indictus, in quo præter Abbates viginti quoque Epiſcopi præſentes fuêre; ubi tam interritus ex conſcientiæ fiducia crimen diluit Comes, ut Conradus lacrymans publicè veniam erroris petere neceſſe habuerit. Inde Conradus acceptis ſecuritatis à Rege, & Moguntino Archiepiſcopo literis, dum Marpurgum proficiſcitur, nobilium in ſe odio conflato ex inſidiis occiditur, delatuſque ad tumulum haud procul à D. Elizabetha terra integitur. Viro huic, ut diverſa fuêre judicia, Cantipratanus ob certamina cum hæreticis felicē mortem obtigiſſe refert; quem Leander etiam inter viros illuſtres ſuæ familiæ Divorum numero adſcripſit: Antonius infaſtis Prædicatorum primum aſſerit, qui ex ſua familia per martyrium ad ſuperos tranſierit.

Albertus Staden. Hiſt. Brem. Beka in Ottone III. Heida Matth. Pariſ. Chron. M. Belgii. Meyerus. cæterique Belgii Scriptores.

Movetur in Stedingos.

Glorioſè ſubinde hoc anno bellatum adverſus Stedingos, & magno apparatu armorum, Principumque ac procerum conſpiratione, Quippe ad Pontificis & ſacrorum oratorum hortamenta invitati ad ſacram militiam covenêre Henricus Dux Brabantiæ, Florentius Comes Hollandiæ, Otto Gelriæ, Theodoricus Cliviæ, Henricus Oldenburgi, Wilhelmus Iuliæ, Adolphus Marchiæ, Theodoricus Limburgi Comites. Adulto vere ingens hic exercitus cruce ſignatorum Bremæ ſe ad Viſurgim conjunxit Gerhardo Bremenſium Archiepiſcopo, qui florentibus quoque copiis Epiſcoporum ex Weſtfalia & Saxonia contractis, ſtabat in armis. Univerſus exercitus, poſtquam 40000 recenſitus fuit, ingenti omnium alacritate vindicandi ſacrilegi populi injurias ad Othmundum fluvium ducitur in hoſtes; tranſitoque ponte, quem ex navibus ſubitario opere fabricârant, inſtruxêre acies; ſtabat enim ex adverſo Stedingorum

exercitus

Digitized by Google

exercitus ſub imperio ſuorum ducum, quos Bolike de Bardenflete, Tammo de Huntorpe, Dithmarus de Aggere Stadenſis memorat; ventumque ad agrum Oldeneſche, memorabilis prælij locum. Aderat & Clerus è latere eminus precibus Deum invocans, & lugubri carmine ingeminans ſacrum Eccleſiæ verſum *Media vita in morte ſumus*. Ac poſtquam furibundæ utrimque acies in conſpectum venêre, facto impetu, primum Florentius Hollandiæ Comes ſigna intulit. Excepêre pugnam Stedingi intrepidè, Limphatorum inſtar decertantes: at dubio utrimque prælii exitu, Cliviæ Comes à latere invectus Stedingorum aciem disjecit. Tum gladijs haſtiſq; ſævitum in obvios: pars equis etiam obtriti. Jacuêre in loco prælij ſupra ſex millia cæſorum cadavera; reliqui aut in Viſurgim & paludes acti, aut in fuga perempti; pauci ex profugis in Friſiam penetravêre. Nec victoribus incruenta pugna fuit, qua Henricus Oldenburgicus Comes, Wilhelmus Egmontius, & Gerhardus Dynaſta de Deiſt cum multo gregario milite cecidêre. Ea victoria, quæ vi Calend. Junij celebratur, tota Stedingorum rebellio extincta fuit. Qui ſuperſtites fuêre, poſtquam ſe Archiepiſcopo ad omnia obſequia obtulerant, ſupplices petiêre à Gregorio Pontifice in communionem Eccleſiæ recipi; quod is benigne indulſit, ſcriptis anno proximo, xii Calend. Septembris, literis ad Gerhardum Bremenſem Archiepiſcopum; uti præſtita cautione ſarciendorum damnorum, acceptaque fide, qua inpoſterum ſe Eccleſiæ obedientes fore jurent, ſupplices ab anathematis vinculis relaxet. Alijs etiam literis, iv Calend. Decembris datis, Pontifex injungit cœmeteria, quibus hæreticorum proſcriptorumque extra Eccleſiam corpora humata erant, denuo conſecrari. Hoc fervore religionis conſpirationeque animorum tum contra hæreſes in ipſo fomite extinguendas actum; ſecus quàm noſtra ætate, ex qua illæ malorum iliades poſt enatæ, & quando finem aliquando habituræ?

Qui prœlio victi Epiſcopo & Eccleſiæ reconciliantur.

Privileg. Eccleſ. Hamburg. Odoricus in hiſt. Eccleſ.

Henricus interea Rex, qui ſeſe pro defenſoris Eccleſiæ munere Ducem hujus belli ferre debebat, inteſtinis armis conturbabat Bojariam; quibus proſpere ſuccedentibus, auſus etiam eſt in patrem rebellionis conſilia agitare. Quippe, ut Trithemius ſcribit, Boppardiæ conventu Principum convocato, alios precibus, alios promiſſis, alios minis aggreſſus; miſſis etiam in Italiam, qui Mediolanenſes, aliosque Lombardiæ populos ad defectionem ſollicitarent. Cauſæ à diverſis diverſæ adferuntur: Godefridus & Trithemius pravorum conſiliis abductum perhibent: Veteres Itali ac Scriptores hanc conſpirationem initam volunt, ut ea, quæ à parente inique agebantur, corrigeret: Paduanus Monachus odio Conradi fratris id cœptatum aſſerit, quòd hunc patens in amoribus & dominatione ſucceſſionis præferret.

Henricus Rex contra Patrem ſuum conſpirat.

Bernardus Epiſcopus noſter, qui hoc anno fidam Gerhardo fratri

Bernard9

Ep. benefacit Monaſterio Hardehuſano.

frarri ſuo Archiepiſcopo adverſus Stedingos operam navarat, bello feliciter geſto lætus, gratuſque Deo, multis largitionibus cumulavit religioſorum Cœnobia, quorum precibus eventum commendârat; interque cetera Monaſterio Hardehuſano XII jugera agrorum, quæ ex feudo ad ſe revoluta erant, donavit, tabulis hac ſuper re conſcriptis. *Teſtes fuêre Widekindus Præpoſitus, Hermannus Cappellanus, Bernardus de Oſede, Hermannus Marſchalcus, Luidolphus Oſdage, aliiq; Caſtellani in Warburg.* Uti & hæc acta ſunt *anno gratiæ* MCCXXXIV, XV *Calend. Septembris.*

Annus Chriſti 1235.

Gregorij IX Pont. 9.
Friderici II Reg. 23 Imper. 16.
Bernardi IV Epiſc. Pad. 8.

Gotefrid. Albert. Stad. Richard. de S. Gero. in chron. Nauclerus Chron. Auſtrale.

Henricus R. à patre Imper. carceri includitur, in quo tandem mærore conſumitur.

Turbas, quæ ex rebellione Henrici regis ſuperiori anno exortæ erant, Imperator altero ſtatim anno compreſſit. Nam poſtquam de ea edoctus erat per Marchionem Badenſem, ex Italia tandem in Germaniam rediit; advocatoque Wormatiæ Principum concilio, VI Nonas Julij ſupplicem filium in gratiam recepit, ea lege, ut caſtra & munitiones redderet patri. Id cùm non præſtaret, ex Trivelſia arce abſtractus, rapitur in vincula. Inde ex Germania in Italiam & Apuliam tranſportatus, Cnoſentino carceri includitur; in quo mærore & pædore conſumptus, poſtmodum relictis duobus filiis, mortalem vitam clauſit. Scriptorum judicium fuit, & adoleſcentiæ erroribus, & vitiorum turbine in hunc naufragij ſcopulum impegiſſe, poſtquam Germaniam, ut Trithemius ſcribit, etiam prædonum licentia & multitudine impleſſet. Filio in captivitatem abducto, Imperator Henricum Colonienſem Archiepiſcopum, & Henricum Brabantiæ Ducem miſit in Angliam; à quibus ſoror Henrici Regis Jſabella in Germaniam deducta, Imperatori denuptura. Quæ cùm per omnes urbes, tum Coloniæ ante Pentecoſten magno honore & lætitia excepta, ac poſtquam per menſem in domo Præpoſiti ad S. Gereonem ſplendidè habita eſſet, Wormatiam à duobus Principibus deducitur; ubi magna nuptiarum celebritate Imperatori data in thorum.

Conventus Moguntinus, ad quem plurimi Principes ac nobiles acceſſêre.

Feſto ſubinde Virginis in cœlum aſſumptæ Rex celeberrimum Principum conventum indixit; ad quem, Trithemio referente, maxima Principum, Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, & nobilium multitudo ex omnibus Theutoniæ partibus acceſſit, numerataque ſunt ſuper duodecim millia nobilium ac militum. Chronici Elwacenſis Scriptor memorat, haud minus quàm LXIV Principes conveniſſe Moguntiam. Principum autem nomine deſignantur primùm Archiepiſcopi & Epiſcopi; deinde Duces, Marchiones, ceteriq; primores Imperij. In his autem Moguntinis comitijs, ut Godefridus auctor

auctor eſt, jurata eſt pax publica, ſtabilita vetera jura, & nova ſtatuta, quæ Teutonico ſermone in tabulas relata fuêre. Ad hæc Otto Luneburgi & Brunſwici Princeps, Ottonis IV Imperatoris nepos, Wilhelmi filius, Ducis Luneburgi & Brunſwici titulo decoratus; quanquam non ſine magnæ familiæ diſpendio; juſſus enim Otto Dux abjurare ducatum Saxoniæ, & Palatinatum Rheni, & quæ retinebat ex patrimonio majorum hereditaria per Saxoniam bona Imperio facere clientelaria, & in feudum deinceps accipere ab Imperio. Qua ſuper re extat Friderici Regis diploma, quod vel ob præſentiam Epiſcoporum, qui in eo Principes appellantur, referre juvat.

In eo Otto Princeps Ducis Luneburgi & Brunſvvici titulo ornatus.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis. Fridericus ſecundus, divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Jeruſalem, et Siciliæ Rex. Glorioſus in majeſtate ſua dominantium Dominus, qui regna conſtituit, et firmavit imperium: de cujus clementia vivimus, de cujus et munere eſt, quod feliciter imperamus; ad hoc nos ſupra Reges et regna præpoſuit, et in Imperiali ſolio ſublimavit, ut nobis factori noſtro gratitudine devota ſubjectis, pacem et juſtitiam moderamina noſtra contineant, et qui ſumus præ filiis hominum ab eo, qui præeminet orbi terræ, ſublimius exaltati, viros dignos honoribus, et non immeritos ad ſolicitudinis partem admitti liberaliter ad decus et decorem imperii nominis et honoris titulo decoremus. Hinc eſt ergo, quod per præſens ſcriptum noverit præſens ætas et futura poſteritas, quod cum propoſiti noſtri foret, ut dilectum conſanguineum noſtrum Ottonem de Luneberg ad fidem imperii et devotionem noſtram efficeremus arctius obligatum, nec loci vel temporis opportunitas affuiſſet, quo conceptam erga eum intentionem noſtram proſequi nos deceret. Contingente cauſa noſtri feliciſſimi adventus Alemanniam, et pro reformatione totius terræ ſtatus indicta Maguntiæ curia generali, dictus Otto ad eandem curiam vocatus acceſſit: in qua dum aſſidentibus nobis Principibus noſtræ ſerenitas reſideret, de reformando terræ ſtatu diſponens, nominatur Otto de Luneborg flexis genibus coram nobis omni odio et rancore poſtpoſitis, quæ inter proavos noſtros exiſtere potuerunt, ſe totum in manibus noſtris expoſuit, noſtris ſtare beneplacitis et mandatis, et inſuper proprium caſtrum ſuum Luneborg (quod idiomate Teutonico vocatur Eygen*) cum multis caſtris, terris et hominibus eidem caſtro pertinentibus in noſtram proprietatem et dominium ſpecialiter aſſignavit, ut de eo, quidquid nobis placeret, tanquam de noſtro proprio faceremus. Nos autem qui tenemur modis omnibus imperium augmentare, prædictum caſtrum Luneborg cum omnibus caſtris, pertinentiis, et hominibus ſuis, quemadmodum ex ejuſdem Ottonis aſſignatione in proprietatem accepimus in præſentia Principum, in imperium tranſtulimus, et conceſſimus, ut per imperium infeodari debeat. Civitatem inſuper de Brunſvic, cujus medietatem proprietatis dominii à Marchione de Baden, et reliquam medietatem à Duce Bavariæ dilectis Principibus noſtris emimus pro parte uxorum ſuarum quæ fuerunt filiæ Henrici de Brunesvic, Comitis Palatini Rheni, patrui dicti Ottonis, ſimiliter in eadem curia imperio conceſſimus, proprietatem nobis debitam in do-*

*minium imperii transferentes. Præterea Ottone in ipſa generali curia in manibus noſtris connexis palmis ſuper ſancta cruce imperii, quæ ibidem tenebatur, præſtante juramentum, nos attendentes quam pura fide, ſincera et prona devotione ſe totum mandato noſtro et voluntati commiſit, et in proprietatem noſtram conceſſit proprie proprium caſtrum ſuum, de quo nemini tenebatur, et humiliavit ſe omnibus modis coram nobis: conſiderantes inſuper, quod nunquam per eum fuerit offenſum imperium, et ne contra honorem noſtrum ad ſuggeſtionem alicujus voluerit inveniri, dignum et utile vidimus circa ſtatum et augmentum ipſius imperiali munificentia providere. Quapropter cum conſilio, aſſenſu et aſſiſtentia Principum civitatem Brunſvic et caſtrum Luneborg, cum omnibus caſtris, hominibus, et pertinentiis ſuis univimus, et creavimus inde Ducatum, et Imperiali auctoritate dictum conſanguineum noſtrum Ottonem Ducem et Principem facientes, Ducatum ipſum in feudum Imperii ei conceſſimus ad heredes ſuos, filios et filias hereditarie devolvendum, et eum ſolenniter juxta conſuetudinem inveſtimus per vexilla, de affluentiore gratia concedentes eidem decimas Goslariæ Imperio pertinentes. Ad hujus itaque conceſſionis memoriam, et robur perpetuo valiturum, præſens privilegium fieri et bulla aurea, typario noſtræ majeſtatis impreſſa, juſſimus communiri. Hujus autem rei teſtes ſunt * S. Maguntinus, H. Colonienſis, E. Saltzburgenſis, T. Treverenſis, N. Biſuntinus, Archiepiſcopi: VV. Magdeburgenſis electus, E. Pappenbergenſis, S. Ratisbonenſis, Imperialis aulæ Cancellarius, H. Conſtantienſis, S. Auguſtenſis, B. Argentinus, H. Baſileenſis, H. Hildeſienſis, I. Leodienſis, G. Cameracenſis, L. Metenſis, N. Tullenſis, G. Monaſterienſis, E. Nuenburgenſis, O. Trajectenſis, E. Oſenburgenſis, L. Paſſavienſis, H. Eiſtedenſis, C. Spirenſis, E. Merſeburgenſis, G. Verdinenſis, et C. Friſingenſis, Epiſcopi: Frater Hoſpitalis S. Mariæ Teutonicorum in Jeruſalem Magiſter, Morbacenſis, Augenſis, et Elvvacenſis Abbates: Otto Dux Bavariæ Comes Palatinus Rheni, H. Dux Brabantiæ, A. Dux Saxoniæ, B. Dux Carinthiæ, M. Dux Lotharingiæ, H. Landgravius Thuringiæ, Palatinus Comes Saxoniæ, H. Marchio Miſnenſis, H. Marchio de Baden, I. et O. Marchiones de Brandenborg, H. Comes Seinenſis, H. Comes Barenſis, D. Comes Clevienſis, H. Comes Anhaldinus, et alii quam plures.*

*S. Sifridꝰ. H. Henricꝰ. E. Everhardus. T. Theodoricus. VV. VVilbrandus. E. Egbertus. S. Sigfridus. H. Henricꝰ. S. Sigebodꝰ. B. Bertholdus. H. Henricꝰ. C. Conradꝰ. I. Ioannes. G. Georgius. L. Ludolphus. G. Godſchalcus. E. Engelhardus. O. Otto. E. Engelbertus. H. Henricꝰ C. Conrado. E. Engelhardus. G. Georgiꝰ. C. Conradꝰ.

Signum Domini Friderici ſecundi Dei gratia invictiſſimi Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, Jeruſalem et Siciliæ Regis.

Ego Sigfridus Ratisbonensis Epiſcopus aulæ Imperatoris Cancellarius, vice Domini Moguntini Archiepiſcopi totius Germaniæ Cancellarii recognovi. Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo triceſimo quinto, menſe Auguſto, octavæ indictionis, imperante Domino noſtro Friderico Dei gratia ſereniſſimo Romanorum Imperatore ſemper Auguſto, Jeruſalem et Siciliæ Rege, Anno imperii ejus ſexto decimo, regni vero Siciliæ triceſimo octavo, feliciter Amen. Datum Moguntiæ anno, menſe, indict. præſcriptis.

Id

Id diploma etſi non omnes exhibeat ex his comitiis præſules & Principes, quando & Epiſcopus Verdenſis & Abbas Fuldenſis & Corbejenſis ex aliis tabulis cognoſcuntur adfuiſſe; tum verò maximè illuſtrat Monaſterienſium Epiſcoporum faſtos; ſiſtitur enim inter ceteros antiſtites ex hoc anno Godeſchalcus eorum Epiſcopus, quocum Chronicorum Monaſterienſium Scriptores mire oberrant, incerti quo loco & ordine reponant. Quorum alii paſſim inter Ludovicum Teclenburgicum, & Hermannum II ad annum 1127 collocant, integro ſeculo exerrantes, cùm ad hunc annum 1235 referendus hìc occurrat, medius inter Theodoricum Jſenburgicum xxv, & Ludolphum de Holte xxvII Monaſterienſium Epiſcopos. Et verò cùm Theodoricus Jſenburgicus D. Engelberti necis reus poſt anno 1226 poſtulatus Romam exauctoratuſque haud multò poſt in peregrino ſolo obierit; veriſimile eſt Godeſchalcum per id tempus Theodorico ſubrogatum eſſe, & ab anno 1226 ad annum 1236, quo Ludolphus ſucceſſerit, Monaſterienſem Eccleſiam adminiſtraſſe, bellaque quæ in faſtis eorum memorantur contra Ottonem Teclenburgicum (qui & his Moguntinis comitijs præſens refertur à Meibomio) contraque Arensbergenſes Comites geſſiſſe. Sed hæc Monaſterienſium Scriptoribus accuratius diſcutienda relinquimus; ego certè hactenus nullam iſtius Godeſchalci memoriam in ullis aliis adhuc monumentis antiquitatum reperi, nec ullum vacuum tempus, quo hactenus inter Epiſcopos Monaſterienſes reponere liceat. Nunc ad incœpta redeamus.

Dederat anno ſuperiori Pontifex ad Reges & Imperij Principes literas, quibus bellum ſacrum adverſus Saracenos pro terra ſancta recuperanda reſumi hortabatur, flagitantibus id S. Ludovico Galliarum, & Henrico Angliæ Regibus. Et jam per Germaniam Moguntinus, Trevirenſis, Saliſburgenſis, Pragenſis, Leodienſis, Patavienſis, Metenſis, Conſtantienſis, Monaſterienſis, Baſileenſis, aliiq; complures Epiſcopi, Abbates, Duces & Principes ſollicitati nomen militiæ addixerant. Quæ conſilia hoc anno turbata, ut parū à Germanis impetratum ſit; ſeu infelices ſuperiorum annorum expeditiones ac veſtigia tot cladium animos retraxerint: ſeu fluctuantibus per Imperium rebus, neceſſaria magis domi ſingulorum præſentia poſceretur: ſeu Imperator à bello hoc ſemper alienus Principum voluntates interverterit. Sanè præcones ſacros ab Friderico impeditos quæritur, Gregorius Pontifex in Epiſtola ad Cæſarem.

Pontifex denuo Principes ad bellum ſacrum ſollicitat.

Odoricus in hiſt. Eccl. ad annum ſeq.

Rurſum hoc anno ſe memoria Bernardi Epiſcopi noſtri offert, à quo Marienfeldenſe Cœnobium, primum & ſanctiſſimum Bernardi patris tyrocinium, decimarum in Orlinghuſen donatione cumulatum. *Teſtes* tabularum, quas ſuo & Collegij nomine inſcribit, *fuêre Hermannus Camerarius, Hugo Cuſtos, Rabanus et Henricus de Lipſpringe Canonici majoris Eccleſiæ, aliiq; complures Clerici. Acta hæc ſunt Anno Domini* MCCXXXV *Indict.* VIII.

Bernardus Ep. Monaſterio Marienfeldenſi donat decimas in Orlinghuſen.

Annus Chriſti 1236.

Gregorij IX Pont. 10.
Friderici II Reg. 24 Imper. 17.
Bernardi IV Epiſc. Pad. 9.

Godefrid. Tritbem. Theodor. in vita Eliſabethæ.

Oſſa S. Eliſabethæ Landgraviæ Haſſiæ in Magna Principum corona elevantur.

Serrar. in hiſtor. Mogunt. et Sifrid. Anonymus auctor de Landgrav. Odalricus in hiſt. Eccleſ.

Poſt illa Fridericus Imperator anno ſequenti ſub initium veris ex ſuperiori Germania in Haſſiam deſcendit; jam enim Pontifex anno ſuperiori, ob pietatis & ſanctitatis teſtimonia famamq; miraculorum, quibus D. Eliſabetha ſtatim à morte inclaruerat, præter cetera admiranda opera, (inter quæ meritò recenſeas xvi mortuos, implorata Divæ hujus ope, ad vitam revocatos) Divorum eam numerò adſcripſerat, juſſeratque oſſa honoratiori cultu elevari. Quod negotium cùm diluendum eſſet Moguntino, Trevirenſi, & Hildeſimenſi Epiſcopis, acceſſit & Imperator Marburgum; quem magnus Epiſcoporum, Principum, & procerum numerus ſecutus; & tanta hominum multitudo confluxit, ut duodecies centena millia hominum numerata ſint. Ad hanc celebritatem, uti Lipſius Colonienſem Archiepiſcopum, alij alios ſuos Epiſcopos, ita nos Bernardum Epiſcopum noſtrum ex vicinia cum Gerhardo fratre Bremenſi Archiepiſcopo acceſſiſſe dixerimus. Certe Bremenſem Archiepiſcopum celebritati interfuiſſe, teſtis eſt Jacobus Molanus; & quem in tranſitu cariorem hoſpitem excipere & comitari poterat Bernardus, quàm fratrem ſuum Archiepiſcopum? Igitur cùm Calend. Maji oſſa ſolemni ritu levarentur, Imperator primò ſarcophagi lapidem manu ſuâ ſuſtulit, capitique Divæ coronam auream impoſuit. Oſſa cùm ſuaviſſimum odorem aſpergerent, tum liquor quidam è tumulo fluxit, omnibus ægris accedentibus medela.

Godefrid. in Annal. Chron. Auguſt. Chron. Auſtrale.

Imperator Fridericum Ducem Auſtriæ armis domat.

Imperator poſt hæc Confluentiam progreſſus, Germaniæ inferioris militiam invitat ad bellum adverſus rebelles Longobardos. Ac pauci licet ex his partibus induci potuerint, ipſe tamen collecto è ſuperiori Germania milite, menſe Julio, invito Pontifice, in Italiam progreſſus: expugnatiſque quibuſdam urbibus, in Auſtriam reflexit expeditionem adverſus Fridericum bellicoſum Auſtriæ Ducem, modò Ungariam, modò Bohemiam, modò Bavariam victricibus armis percurſantem; adjunctiſque ſibi nobilium armis, quos Dux oppreſſerat, Auſtriam ſubigit, Viennamque à Miniſterialibus ac civibus invitatus occupat. Magno tum numero, ac ſplendore veteri, aderant in caſtris Imperatori Wenceslaus Rex Bohemiæ, Bertholdus Patriarcha Aquileienſis, Sifridus Moguntinus, Eberhardus Saliſburgenſis, Theodoricus Trevirenſis, Archiepiſcopi: Sifridus Ratiſbonenſis, Eckebertus Bambergenſis, Rutgerus Patavienſis, Epiſcopi: Otto Dux Bavariæ, Burchardus Dux Carintiæ, Henricus Landgravius Thuringiæ. Proſcripto depulſoque Duce, Imperator in urbe Viennenſi hibernat, civeſque libertate Imperalium urbium donat.

Tandem

Tandem Gerhardus Archiepiſcopus Bremenſis, & Otto Dux Brunſwicenſis & Lunenburgenſis ex diuturnis diſſidiis armiſque, quæ ob caſtra quædam ac poſſeſſiones bonorum ſumpſerant, reconciliati in ſtabilem pacem convenêre; poſtquam feuda quædam Eccleſiæ ſuæ Archiepiſcopus Duci, tanquam bolum, objecit capienda. Tam dulce ſemper fuit Principibus paſci patrimoniis Eccleſiarum, donec noſtra ætate hæreſis omnia devoraret, quæ à Carolo M. priſci & religioſiſſimi Imperatores delargiti fuerant.

Per id tempus quoq; Otto Teclenburgicus Comes, homo ferocis & rapacis ingenij, cum Engelberto fratre Epiſcopo Oſnabrugenſi compoſitus. Multos annos Otto Comes, idemq; Advocatus Eccleſiæ Oſnabrugenſis, vexârat Epiſcopos ſacrorum bonorum ſpoliis; quod eò licentiùs fecit poſtquam fratrem nactus Epiſcopum, à quo familiæ potius, quàm Eccleſiæ patrimonium quærendum, augendumq; ſperabat. At Epiſcopus exuto omni ſanguinis affectu, primùm precibus, deinde minis aggreſſus fratrem; quibus cùm nihil impetraret, anathemate percutit. Verùm cùm nec his armis ſacris flecteretur ad reſtitutionem, Epiſcopus adjutus copiis Monaſterienſis Epiſcopi, bellum infert, expugnatque caſtrum Arkenowam, & Eſſenam oppidum ſolo æquat; contraque Quakenbrugum ſuæ diœceſis vicinum locum præmunit, introductis Caſtrenſibus & incolis. Poſtremùm res ad acre prælium devenit, quo cæſus captuſque Otto Comes, interemptus Dynaſta Dyſſenæ (ex qua familia Bernardum II Epiſcopum noſtrum produximus) alijque complures nobiles belli illius ſocij. Oppidum caſtrumque Diſſen funditus everſum. Quibus malis fractus Otto Comes ex carcere ad transactionem & pacem ſe obtulit. Arbiter datus Ludolphus Monaſterienſis Epiſcopus, vir ingenio & armis acer: additi XXII militares viri, qui pacis inter Comitem, & Epiſcopum ſanciendæ fidem jurarent. Conventumque in has leges, uti Comes Advocatiam diœceſis cederet Epiſcopo: Vicegraviatum, quo jus dicebat in urbe Oſnabrugenſi, & Caſtellaniam, juſve quod in caſtrum Iburg & Caſtellanos habebat, remitteret: nullas munitiones intra diœceſin erigeret: vicos & feuda circa Iburgum jure fiduciario tantùm retineret: in vicem Epiſcopus Comiti fratri 800 marcas penderet. Ita Eccleſia illa moleſtiſſimo Advocatiæ onere liberata eſt induſtria Ludolphi Monaſterienſis Epiſcopi. Quemadmodum jam ante Ludovicus ex eadem Teclenburgenſium familia Monaſterienſis Epiſcopus ſuam Eccleſiam ab eodem Advocatiæ jugo, quod Comites Teclenburgici in diœceſin & urbem Monaſterienſem habuerant, liberavit, Eccleſiæ quàm familiæ fidelior. Hoc judicium hoc anno Oſnabrugi in Cœmeterio Collegij S. Joannis pronunciatum, vulgatumque: uti hæc Ertwinus, & auctor Chronici Monaſterienſis ſcribunt; falliturque hic poſtremus auctor, quòd transactionem hanc Ludovico Monaſterienſi Epiſcopo Comiti Teclen-

Componuntur etiam inter ſe fratres Otto Comes Teclenburg. & Engelbertus Ep. Oſnabrug.

Digitized by Google

clenburgico adſcribat, quod Ludolpho attribuendum eſt, eo quòd Engelbertus cum Ludolpho Epiſcopatum geſſerit Oſnabrugi, non cum Ludovico, ut id ex Chronotaxi Epiſcoporum Monaſterienſium facilè conſtare poterit. Incertum quamdiu exinde vixerit hic Engelbertus, præclarus Oſnabrugenſium Epiſcopus, Succeſſorem nactus Engelbertum Iſenburgicum, quem poſtliminio Crantzius alijq; ad Epiſcopatum redijſſe ſcribunt, ideoque male expungi ex hoc Epiſcoporum Oſnabrugenſium numero oſtendit Gelenius ex literis anno 1248 datis.

Chron. Mindenſ. Cramzius lib. 7. Metrop. c. 42. Gelen. in Engelb. Conradi Mindenſ. Epiſc. obitus & præclarè facta.

Obijt certè hoc anno Conradus Mindenſium Epiſcopus, Præſul ex omni virtutum, & præclarorum operum laude in faſtis Mindenſium conſignatus. Quippe D. Engelberto familiaris poſtremam ejus confeſſionem excepit; multaque Monaſteria aut condidit, aut formavit in melius. Eo Epiſcopo Prædicatorum ordo, qui jam Suſati, aliiſque per Weſtfaliam locis receptus erat, Mindam introducitur, multiſque illic viris doctis, & religione præſtantibus effloruit. Celebris non minus Franciſcanorum familia, propagataque per Saxoniam, cujus religioſæ vitæ inſtitutum per id tempus Adolphus Comes Schawenburgicus & Holſatiæ, abdicatis omnibus patrimonij bonis, amplexus, tria exinde Monaſteria condidit, ſanctitate longè illuſtrior, quàm nobilitate generis.

Bernard. Ep. egenis Miniſterialium ſuorum filiis ſuccurrit.

At Bernardus Epiſcopus noſter, præterquam quod hoc anno Scakenſi ſuæ diœceſis Cœnobio donationem fecit, egenis Miniſterialium ſuorum filiis prædium, fractus pia commiſeratione, ad vitæ alimoniam conceſſit: acceptaque ſtola & pede paſtorali litem hac ſuper re à Capitulo deciſam probavit. Acta memorantur *hac Anno* MCCXXXVI, *quarto decimo Calend. Octobris, præſentibus Volrado Præpoſito, Rabodone Decano, Volcquino de Svvalenberg, Tetmaro Scholaſtico, Hermanno Camerario, Volberto, Hugone, Ludolpho Cellerario, Widekindo Præpoſito Apoſtolorum Petri et Andreæ, Volando Cantore, Brunone, Conrado Plebano, Henrico Præpoſito de Cildeſe, ceteriſque è clero et nobilitate.*

Et Ludovico Comite Ravensbergenſi concedit jus Patronatus capellæ Bilfeldienſ.

Hoc præterea anno Bernardus, indulget Ludovico Ravensbergenſi Comiti ſocero ſuo jus patronatus Capellæ in Oppido Bilfeldienſi, eamque à parochiali Eccleſia abſolvit.

Bernardus Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus, dilecto ſocero ſuo Comiti Ludovvico ſalutem et dilectionis conſtantiam. Sciat conſtanter dilectio veſtra, quod nos cum dilecto noſtro Domino Ottone Cuſtode Paderbornenſi in eo convenimus, quod quilibet inhabitatorum Bilevelda menſam, ad quam familia pertinet, habentem Plebano de Hepen Annis ſingulis in die omnium Sanctorum obulum dabit pro exemptione Capellæ Bilevelda, quæ ratione matricis ad Eccleſiam Hepen pertinebat, quouſque dicto Plebano de Hepen condigna recompenſatio ſtatuatur. Quapropter dictam Capellam Bileſelda à matrice ejus Eccleſia publicamus liberam et exemptam, ſalvo jure diœceſiani et Archidiaconi loci, vobis dantes liberam poteſtatem in eadem Capella perſonam

Digitized by Google

ſonam idoneam ratione Patronatus ſtatuendi, et **eam ad collationem ſpiritualium** *loci Archidiacono præſentandi. Datum* **Paderburnæ, Anno** *Domini* MCCXXXVI, *Pontificatus noſtri anno* * *octavo.* *al. 9.

Annus Chriſti 1237.

Gregorij IX Pont. 11.
Friderici II Reg. 25. Imp. 18.
Bernardi IV. Ep. Pad. 10.

Exinde Fridericus Imperator poſtquam Viennæ in Auſtria hibernârat, bellum cum Friderico Auſtriæ Duce affectum relinquit Ecberto Bambergenſi Epiſcopo, comitibuſque Henrico Eberſtenio & Nurenbergenſi, primùm Ratisbonam, deinde Spiram profectus ad indicta Principum comitia; in quibus Conradum puerilis ætatis filium cùm Regem dixiſſet, eique Imperij curam demandaſſet, in Italiam cum robore exercitus contendit. Per quem Jmperatoris diſceſſum Fridericus Auſtriæ Dux prælio cum Jmperatoriis congreſſus, victorq; totam Auſtriam recepit. Annus hic interim, ut Godefridus ſcribit, Weſtfaliæ cumprimis, cœli tempeſtatibus fatalis; paſſim enim incuſſa grandine ſegetes & jumenta proſtrata, viſique grandinum globi ovorum columbinorum magnitudine, alibi cruſta glaciei ad medii cubiti longitudinem dejecta. Conſecuta mox alia ſtrages ex ventorum procella, qua domus disjectæ, & arbores ſylvæque radicitus everſæ jacuêre, obtritis hominibus & jumentis. Quæ tanquam prodigia accepta, quando per abſentiam Imperatoris in Italia, & Regis pueri adminiſtrationem tumultuaria illa inter Comites, nobiles, urbes bella initium habuêre, de quibus Godefridus memorat, & his annales concludit, dignus, qui multorum temporum annales continuaret.

Godefrid. Chron. Auguſtan.

Annus tempeſtatibus horridus & Weſtfaliæ fatalis.

Suſtulit hic annus è Weſtfaliæ illuſtribus ſanctiſque viris B. Jordanum Ordinis Prædicatorum ſupremum Magiſtrum. Navem ille conſcenderat, Hieroſolymam & loca ſacra, ſuique ordinis domicilia in Palæſtina interviſum; cùm in mari haud procul Accone naufragium paſſus, cum duobus ſociis & nonaginta novem hominibus ſubmergitur. Ac ne quid hic caſus de ſanctitate viri detraheret apud populum, viſa ſunt corpora inhumata cœleſti luce perfuſa; puer deinde ad ejus opem imploratam in vitam rediit; multis præterea miraculis Jordanus à morte coruſcus fuit. Sub quod ſimul tempus Albertus M. gente Suevus per Germaniam ſui Ordinis Vicarij munus gerebat; ac ne in locum Jordani ad ſupremam præfecturam evocaretur, Coloniæ ſedem fixit, orbemque fama eruditionis complere non deſtitit. In tanto per Saxoniam virorum doctorum priorumque numero Bernardus Epiſcopus noſter totus fuit in dotandis, coornandiſque religioſorum Cœnobiis; rurſumque Monachis Campi Mariæ hoc anno duplicem donationem fecit, qua liberalitate

Leand. in vita Jord. apud Surium tom. 7.

Obitus B. Jordani Supremi Ordinis Prædicatorum Magiſtri.

Bernardus Ep. Silvam quandam in montibus Teutonicis donat Marienfeldenſi

Digitized by Google

Cœnobio. tate Monachis ejus Cœnobii incultam ſylvam in montibus Teutoniæ extripari excolique in agros permittit: tabulas quòd ad annum 1076 in Imado Epiſcopo productæ ſint, hîc prætermittimus, eò lectorem remittentes.

Et plures agros Eccleſiæ Sandebeccenſi. Pari liberalitate hoc anno Bernardus Epiſcopus noſter Eccleſiam ſuam in Sandebeck complexus; quando ſæpe magis neceſſarium egenos animarum paſtores Eccleſiæ miniſtros, & ſcholas parochiarum dotare, quàm aut nova Cœnobia condere, aut vetera cumulare opibus; hæc enim cura proprior attingit Epiſcopum. Tabulas hac ſuper re confectas, quia priſcam Epiſcopi pietatem ſpirant, hic ex parte repræſentamus.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis. Bernardus quartus Dei gratia Epiſcopus Paderbornenſis Eccleſiæ. Univerſis Chriſti fidelibus hanc paginam inſpecturis perpetuam in Domino ſalutem. Si Eccleſiarum Dei ſublimitatibus inſervimus, omni ſtudio æternæ retributionis præmia nobis adfutura eſſe ſperamus. Ideoque præſentibus ſignificamus et futuris, quod Arnoldus quondam Sandenebeke Plebanus, Bernardus Sacerdos de S. Bartholomeo, et Albertus de Waberveldе Monachus, de conſenſu Abbatis ſui et conventus S. Pauli in Paderborna, in noſtra conſtituti præſentia ſeptuaginta jugera in Bodinkenhagen et quadraginta quatuor et plura in antiqua indagine juxta Sandenebeka ſita cum areis et domibus eiſdem jugeribus attinentibus nobis libere reſignârunt, et nos ad eorundem voluntatem eadem bona Domino Ieſu Chriſto, B. Virgini Mariæ, et B. Dioniſio Sandenbeke contulimus, aſſignando eadem Conrado dictæ Eccleſiæ Plebano ſuiſque ſucceſſoribus perpetuo poſſidenda. Ea tamen conditione, ut quatuor ſolidi conventui S. Pauli Paderbornenſi in feſto omnium SS. et quatuor ſolidi in Epiphania Domini ad eleemoſynas pauperum perſolvantur. Teſtes hujus rei aderant Conradus Cuſtos, Magiſter Joannes Canonici Paderbornenſes, multique alij Plebani, Clerici, et Laici. Acta ſunt hæc Anno Domini MCCXXXVII, *in die Philippi et Jacobi, Pontificatus noſtri anno nono, in domo noſtra Paderbornæ.* Reperio & in monumentis Abdinghoviani Cœnobij hoc anno renovatum eſſe ſocietatem fraternitatis, ut appellant, inter ipſos Monachos Abdinghoviani Cœnobij & Cluniacenſes Monachos, ex quorum Cœnobio D. Meinwercus hanc primum Coloniam Paderbornam traduxit, ut in ejus Epiſcopi geſtis ſupra à nobis præſcriptum eſt; quod tam inſigne argumentum eſt, religioſæ caritatis, quàm & florentis in utroque Monaſterio diſciplinæ.

Comites Arensberg. & Ritbergenſis tranſigunt de bonis ſuis. Hic ut vicina etiam contingamus, offert ſe ex hoc anno compoſitio tranſactioque de bonis inter Godefridum Comitem Arensbergenſem & Conradum Comitem Ritbergenſem, Godefridi, ut hæ literæ teſtantur, conſanguineum; quas hoc loco ex multorum Comitum & nobilium congreſſu ob familiarum antiquitatem referre lubuit.

In nomine

Digitized by Google

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis. Ego Godefridus Comes de Arensberg, et ego Conradus Comes de Rethberge univerſis tam præſentibus quam futuris præſens ſcriptum intuentibus ſalutem. Cum ea, quæ geruntur in tempore, ne labantur cum tempore, literarum ſolent memoria perennari. Notum eſſe volumus univerſis, quod talis compoſitio inter nos interceſſit, ita quod ego Conradus Comes bona in Kuik et Malſuen, eo jure, quo pater meus tenuit, integraliter obtinebo. Inſuper adjectum eſt, quod ego Godefridus Comes de Arnsberg bona trans Lippiam cum omnibus attinentiis, tam fidelibus quam miniſterialibus, jam dicto Conrado Comiti meo conſanguineo libere dimiſi et abſolute, ita quod Conradus Comes univerſos tam fideles quam miniſteriales ab iisdem bonis infeudandos ſine pecunia, inſuper omni contradictione poſtpoſita, infeudabit. Item ordinatum eſt, quod ſi aliqui, qui ab ipſo Comite Conrado infeudandi ſunt, et à manibus ſuis forte rejicere noluerint, vel recepto reſignaverint, eidem Comiti eadem feuda permanebunt abſolute. Si vero aliqui ab eis, qui contradictores extiterint, infeudati ſunt, à Comite Conrado feuda ſua requirent, et eis porrigere non denegabit. Item diſtricte dictum eſt quod neuter noſtrum homines cujuscunque conditionis extiterint, qui ante hanc compoſitionem alias non manſerint, ſi ad alterutrum noſtrorum declinaverint, eos ſine voluntate alterius ſibi non uſurpabit. Item ſi aliquis hominum noſtrorum aliqua ex parte contrarius deliquerit, alter ipſum in præjudicium alterius non uſurpabit. Præterea ego Godefridus Comes omni actioni quam habui in memoratis bonis, nimirum Kuik et Malſuen et trans Lippiam una cum uxore mea hæredibus meis integraliter reſignavi. Similiter et ego Conradus Comes præſentibus profiteor, quod omni actioni, quam in Dominio Arnsberg habere potui, una cum uxore mea et hæredibus meis ſuccedentibus reſignavi. Præterea condictum eſt, quod ſi aliquis noſtrum hujus compoſitionis formam infregerit, vel in obvidiam contra alium ſurrexerit, Nobiles viri quorum ſigilla præſentibus ſunt appenſa cum omnibus ipſorum voluntatibus pertinentibus contra delinquentem auxilium præſtabunt. Hanc vero compoſitionis formam fide data inſuper juramento præſtito promiſimus obſervare. Ut autem hæc ordinatio noſtra firma permaneat et inconvulſa, præſentem cartulam exinde conſcriptam placuit ſigillis noſtris, nec non nobilium Præpoſiti S. Severini in Colonia, videlicet Domini Henrici fratris Werneri de Wiſentmilde quondam Comitis in Arnsberg, Domini Henrici Comitis Seyn. Nobilis viri Domini Bernardi de Lippia et Domini Bartoldi de Buren, qui huic compoſitioni perſonaliter interfuerunt, firmiter communiri. Aderant dum hæc fierent etiam nobiles viri Henricus Burgravius Colon. Roricus Advocatus in Haggenberg, Henricus de Graveſcap et Adolphus filius ejus, Henricus Niger de Arnsberg. Miniſteriales vero Bertoldus de Brakele, Rudolphus de Ervete; Rutgerus de Durbenne, Lubertus Gogravius, Wilhelmus de Ole, Wilhelmus de Nehem, Godeſcalcus de Brockhuſon, Bertoldus de Bilenhuſen, Achilles Judex Lippienſis, Alradus Dapifer Lippienſis, Hunoldus Dapifer Arnsbergenſis, Lubbertus de Benen, Omanus de Oſtervelt, Hermannus de Elſepe, Helvvicus de Hagnen, Theyme de Widdenbrugge,

Digitized by Google

ge, Henricus Tap, Ecbertus de Rockhuſen, Rodelenus de Burbenne, Themo de Suſato, et Theodoricus de Suſato, et alii quam plures Miniſteriales et fideles. Acta ſunt hæc Anno Domini MCCXXXVII. *Calendis Septembris, ipſo die Ægidii, regnante glorioſiſſimo Imperatore Domino Friderico, et venerabili Domino Henrico Colon. Datum Arnsberg.*

Antiqua Weſtfalia, & potentiſſima Comitum Arensbergenſium familia, ex qua propago Ritbergenſium Comitum traditur, clara per id tempus Conrado Comite eſſe cœpit; faceturque Gelenius vidiſſe ſe literas, quibus Conradus ſe Arensbergenſem & Ritbergenſem Comitem ſcribat: ſive jam ille ex Hermanno Rutenbergio Burgravio Strombergenſi, Henrici ejus nominis III filio, Godefridi Arensbergenſis Comitis fratre, ſe fundet, ut Gelenius & Cleinſorgius tradunt: ſive altius etiam, quod ex his ab Henrico I Arensbergenſi Comite, ac fundatore Wedinghuſani Monaſterij, deducta ſit. Et veriſimile habeas Retbergam fuiſſe partem poſſeſſionemq; antiquorum Comitum Arensbergenſium, quæ ex diviſione bonorum ceſſerit alicui nepoti; ut vel inde Godefridus Comes ſe Conradi conſanguineum hiſce Literis profiteatur. Res multum obſcura, quæ ex collatis antiquitatum tabulis certius exploranda ſit.

Annus Chriſti 1238.

Gregorij IX Pont. 12.
Friderici II Reg. 26. Imp. 19.
Bernardi IV. Ep. Pad. 11.

Richardus in Chron. Auctor vitæ Gregor. IX. Odoric. in hiſtor. Eccl. Albertus Stadenſ.

Fridericus & Conradus ejus filius Eccleſiam divexant.

Subit nunc annus MCCXXXVIII, quo Fridericus Imperator in Italia Guelforum ac Gibellinorum factionibus longo intervallo reſuſcitatis populos inter ſe collidit. Brixiam fruſtra obſidet: Mediolanenſibus extremum exitium minatur: Romanos adverſus Pontificem concitat, omniaque ſacra, profanaque loca pro lubidine regnandi vaſtat; quibus paſſim Tyranni nomine inviſus, Ænobardi avi & Henrici patris improbitatem revocare ferebatur. Ita pro etiam ingenio patris Conradus filius agebat in Germania, opprimendo ſacros præſules, & Eccleſiarum jura. Ejus exemplo provocati Magiſtratus politici, & inquieti proceres, multis deprædationibus vexavêre Trevirenſem, Colonienſem, Moguntinum, & Leodienſem, diœceſes. Horum Dux Walramus Luxenburgi Comes, & Luneburgi Dux. Quietior Weſtfalia & Saxonia, Archiepiſcoporum & Epiſcoporum auctoritate ac potentia; penes quos tum ſummus fere erat dominatus, ne facilè ſe alii Principum ac procerum commovere auderent. Morte quidem ſubtractus hoc anno Henricus Mollenarchius Colonienſis Archiepiſcopus, accerimus Eccleſiaſticæ libertatis vindex; ſed huic ſubrogatus Conradus Comes de Hochſteden, Metropolitanæ ædis Præpoſitus, vir excelſi & interriti animi, qui pari, qua Mollenarchius, ſe auctoritate ferebat per Weſtfaliam,

Alb. Stad. Trithem. in chron. Hirſau.

toga

Digitized by Google

toga ſagoque inclytus. At ne inferior Weſtfalia per id tempus infeſtaretur à Trentonibus, aut Friſiis, conjunctis viribus Embslandiam tuebantur Ludolphus Monaſterienſis Epiſcopus, & Corbeienſis Abbas, trahebantque caſtra ſua præmunita Caſtellanis. Quæ vero inter ipſos præſules orta eſt controverſia de caſtro Landeggiano, ea in hunc modum hoc anno compoſita eſt. Controverſia de Caſtro Landeggiano componitur.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis. Ludolfus Dei gratia Monaſterienſis Epiſcopus, Wilhelmus Præpoſitus, Godfridus Decanus, totumq; Capitulum Monaſterienſis Eccleſiæ. Omnibus hujus paginæ inſpectoribus notum eſſe cupimus, quod cum inter nos et Abbatem Corbeienſem hinc inde quæſtio moveretur ſuper caſtro Landetge, compoſuimus in hunc modum. Videlicet quod Abbas Corbeienſis et ſua Eccleſia tres Caſtellanos locabit in eodem caſtro, et quarta manſio eidem remanebit, et tertiam partem caſtri tam in vigilibus quam cuſtodibus aliis cuſtodiet. Item promiſit, quod nec ipſe nec aliquis Succeſſor ſuus turrem in eodem caſtro conſtruet; ſed turrem ædificatam pari modo cum Eccleſia noſtra Monaſterienſi perpetuo retinebit, ita tamen quod nos et noſtri Succeſſores ejuſdem turris inſtituamus cuſtodes, et ipſi pari modo Abbati jurabunt, et ne Abbas, vel aliquis Succeſſor ſuus turrim conſtruat, nos eidem in reſtaurum 4 marcas aſſignabimus annuatim. Item portarius pari modo eidem jurabit. Item quidquid proventuum evenerit in foro Abbati æqualiter cedet. Item ſi oppidum propè caſtrum ædificatum fuerit, nos judicium et monetam collocabimus, ſed proventus inter nos æqualiter dividentur, et ita de omnibus proventibus, antiquo tamen telonio, quod Sevart *dicitur, excepto. Ut autem hoc factum ſtabile et inconvulſum permaneat, præſentem paginam tam appenſione ſigilli noſtri quam Capituli Monaſterienſis fecimus roborari. Teſtes hujus rei ſunt Wicboldus nobilis de* Holte/ *Burgravius de Stromberg, Hermannus nobilis de* Harſtorp/ *Bernhardus, Fridericus, et Hermannus fratres de Menhuvele, Burgravius de* Begethe *(fors* Pegethe*) et fratres ſui Hermann⁹ et Joannes, Hermannus* Worenze/ *Albertus Dapifer et frater ſuus Adolfus, Suetherus tunc Judex Monaſterienſis, et aliiquam plures. Acta ſunt hæc anno Domini* MCCXXXVIII.

Menſe Octobri Bernardus Epiſcopus noſter evocatus Geiſmariam, quod in finibus Haſſiæ eſt Oppidum, ad dedicationem templi, quod D. Franciſci familiæ tum per has regiones multum propagatæ cum Cœnobio conditum erat. Id Oppidum, quia intra juriſdictionem Epiſcopi Paderbornenſis erat, Bernardus magna hominum frequentia ſolemni ritu conſecravit. Eo ſimul in Oppido cum hæc celebritas ageretur, Bernardus Epiſcopus noſter ampla feudi bona, quæ duo nobiles fratres de Schoneburg ultro Epiſcopo reddiderant, Gerdenſi Virginum Cœnobio donavit. *Acta hæc habent tabulæ Epiſcopi Geiſmariæ confectæ in die conſecrationis Eccleſiæ fratrum Minorum, in die Gereonis et Sociorum ejus, præſentibus teſtibus adhoc requiſitis, Everhardo de Hervordia, Joanne de Elſen, Magiſtro Mauritio de Schildere Canonicis Paderbornenſibus, Plebano Regenrode de Jburg, et Alberto de Elſen.* Bernardus Ep. Geiſmariæ templum Franciſcan. conſecrat, & plura Gerdenſi cœnobio bona confert.

Militibus Stephano de Halderſon, Hermanno de Veſter, Harmanno Spegel, Theodorico de Tidinghuſen, Obrico de Wulſerſohn, Bertholdo de Herſtelle, Bertramo de Stainheim, Hildebrando, Sigehardo, Joanne de Desle, Conrado de Beverungen, Hermanno de Tilia, Burchardo de Natſunge, et aliis quam plurimis, Anno Domini MCCXXXVIII. Ex tot illuſtrium nobilium familijs non niſi duæ modò, Scilderorum & Spegeliorum, ſuperſtites. Tam caduca hæc bona fortunæ; in quibus tanta nobilium jactantia: & tam cito occidunt, quæ æterna quæruntur.

Annus Chriſti 1239.

Gregorij IX Pont. 13.
Friderici II Reg. 27 Imper. 20.
Bernardi IV Ep. Pad. 12.

Auctor vitæ Gregor. IX. Albertus Stadenſ. Matthæus Pariſ. Sigon. l. 18. Brovver. lib. 18. Ann. Trithem. in chron.

Imperator à Pontifice excommunicatus Germaniam turbat.

Gravis exinde tempeſtas Germaniam & Saxoniam conturbare cœpit, poſtquam Fridericus Imperator à Gregorio Pontifice nova ignominia notatus à piorum & ſacrorum communione ſubmotus. Nec enim Romam modò, quam anno ſuperiori adverſus Pontificem concitarat, ſubigere, Pontificem patrimonio S. Petri exuere, ac totam Italiam in ſervitutem deprimere machinatus; ſed & per Germaniam Epiſcopos libertate ac privilegiis & bonis ſpoliare, Eccleſiarum vacantium patrimonia avertere in caſtrorum munimenta, Legatum Pontificis in Galliam miſſum adverſus Albingenſes hæreticos intercipere, Clericos & Sacerdotes rapere ad tribunalia & carceres, & quæ hujuſmodi ab alberto Stadenſi ceteriſque Scriptoribus adferuntur in medium; tanquam qui Henrici IV & V Imperatorum conſiliis regnum & Sacerdotium ſibi ex regia poteſtate vendicaret. Ob quæ delicta, cùm à Pontifice admonitus eſſet, nec corrigeret, in cœna Domini ſolemnibus Eccleſiæ cœremoniis imperio exuendus proſcribitur. Id poſtquam miſſis ad omnes Reges & Principes literis denunciatum fuit, ſollicitatique Germaniæ Epiſcopi promulgare, ingentes motus concitati ſunt. Principes politici hæc Pontificis edicta ſpernere: Epiſcoporum alii parere, alii recuſare. Hinc in diſſidio inter regnum & ſacerdotium calamitoſum rurſum ſchiſma, & quæ inde mala conſequi ſolent, Germaniam concuſsêre.

Pontifex Scakenſi Monaſterio proſpicit.

Inter has tamen curas interpellatus Pontifex, per brevi diplomate Scakenſi Monaſterio Virginum noſtræ diœceſis ſollicitè conſultum volùit,

Gregorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Dilectis filiis priori Corbeienſi et Decano novæ Eccleſiæ Paderbornenſis diœceſis ſalutem et apoſtolicam benedictionem. Dilectorum filiorum Præpoſiti et conventus Monaſterii Monialium in Scaken Ordinis S. Benedicti Paderbornenſis diœceſis precibus inclinati præſentium vobis auctoritate mandamus, quatenus ea, quæ de bonis ejuſdem Monaſterii alienata inveneritis illicite vel diſtracta, ad jus et proprietatem illius legitime revocetis, Contradictores per cenſuram

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Teſtes autem, qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, per cenſuram eandem, appellatione ceſſante, cogatis veritatis teſtimonium perhibere Datum Laterani xv *Calend Maji Pontificatus noſtri anno duodecimo.*

Pari beneficentia Bernardus Epiſcopus Buſtorfianum in urbe Collegium Canonicorum complexus tribus prædiis cumulavit; quorum duo ex feudi bonis ad ipſum reciderant, tertium à B. Meinwerco fundatore donatum erat, ſed injuriis nobilium interverſum; ob quod tam inſigne beneficium Collegium anniverſariam Bernardi memoriam grato ſanxit animo. Acta ſunt hæc coram teſtibus Volrado Præpoſito, Rabadone Decano, Thetmaro Scholaſtico, Hermanno Camerario, Volberto de Elſen, Ludolpho Cellerario, Gerhardo Canonicis Paderbornenſibus. Miniſterialibus Hermanno Marſchalco, Henrico Camerario, Georgio, Joanne, & Wernero dictis Stapel, Wernero de Wever, aliisque compluribus nobilibus ac civibus. Anno Incarnationis Domini MCCXXXIX. Bernardꝰ Ep. tria prædia collegio Canon. Burſtorfiano donat.

Annus Chriſti 1240.

Gregorij IX Pont. 14.
Friderici II Reg. 28 Imper. 21.
Bernardi IV Epiſc. Pad. 13.

Fluctuabat per hæc Germania inter fidem Pontificis & Jmperatoris. Nam poſtquam ſuperiori anno anathematis telo defixus erat, multò ferocius per Italiam in Pontificem ſævire cœpit. Pontifex omni humana ope deſtitutus, concilium œcumenicum indixit, ad quod Epiſcopi ex Gallia, Anglia, & Germania evocati, quod cùm in ſuum caput procudi intelligeret Jmperator, omnes vias terra, marique præcluſit. Multi etiam Patrum ex itinere intercepti, in carceres rapti, & ad Fridericum in Apuliam deportati. Quibus provocatus Pontifex Imperatorem exauctorandum decernit, legendumque alium in ejus locum. Quod etſi Rex Galliæ, Angliæ, & Daniæ probarent; obſtitêre tamen Germaniæ Principes, ſat gnari, quibus malis ejuſmodi ſchiſmatis imperium conturbaretur. Auſi etiam Pontifici reſcribere, uti Albertus Stadenſis æqualis eorum temporum ſcriptor, auctorque hiſtoriæ Bremenſis tradunt, *Ad Pontificem non pertinere Imperatorem vel inſtituere, vel ſubmovere, ſed electum à Principibus coronare.* Electores autem per id tempus introducunt, tanquam veteri lege vel conſuetudine jam receptos, Moguntinum, Colonienſem, & Trevirenſem, Archiepiſcopos: Palatinum Jmperatoris Dapiferum, Ducem Saxoniæ Mareſchalcum, Margravium Brandeburgicum Camerarium, quibus Regem Bohemiæ, etſi non eligat, cùm Teutonicus non ſit, adjungunt Pincernam. At qui hæc ſuprema Pontificis jura ita reſtringebant, tum parum memores fuiſſe habentur, qua poteſtate Jmperij translatio facta ſit: aut quibus

Alb. Stad. Trithem. Auctor vitæ Gregorii. Odoric. in hiſtor. Eccl. Spondan. Diſſidia inter Pontificem, Imperatorem, & Imperii Principes, & hinc turbæ.

Digitized by Google

bus exemplis Pontificum apud Baronium hæc res ſubnixa: aut quibus de cauſis cùm extrema Eccleſiæ neceſſitas, vel ingens animarum diſcrimen id exigit, fieri poſſe cenſeatur. Quæ Imperator in Italia, eadem Conradus Rex patris exemplo moliebatur in Germania; cujus auctoritate fultæ urbes quædam in magiſtratus Eccleſiaſticos inſurgere, & nova libertatis privilegia, ſibi depoſcere inter Archiepiſcopos. Interim qui Pontificis partes ſuſcepêre memorantur Sifridus Moguntinus & Conradus Colonienſis; eòque per has naſcentes turbas auſa Colonia Archiepiſcopo intentare bellum: quo licet per Lunenburgicum, & Brabantiæ Duces compoſito, Archiepiſcopus tamen Bonnam alta foſſa noviſque operibus præmunire aggreſſus eſt.

Auctor Chron. Colon.

Bernard9 Ep. decimas quasdam Cœnobio Marienmunſter. delargitur.

At Bernardus Epiſcopus noſter, qui diœceſin ſuam pacatiſſimam habuit, non alijs illam magis præmuniit armis, quàm Sacerdotum & religioſorum precibus; eò ſingulis annis tam liberalis in Cœnobia Monachorum. Quemadmodum & hoc anno nobiles decimas, quæ à Godeſchalco Pyrmontano Comite ipſi ultro redditæ erant, Monaſterio Swalenbergenſi, quod vulgo Marienmunſter vocant, delargitus eſt; *ea ſimul*, quod in tabulis ſcribit, *gratia, ut ejus Monaſterii fratres, Patris et matris noſtræ, fratrum et ſororum noſtrarum, noſtrumque nomen Kalendario ſuo annotantes memoriam noſtram agant in perpetuum.* Multis deinde teſtibus adſcriptis ex Clero & nobilitate. *Acta hæc referuntur anno Domini* MCCXL *Pontificatus noſtri anno* XIII, *in die Joannis Baptiſtæ.*

Annus Chriſti 1241.

Gregorij IX Pont. 15.
Friderici II Regi 29 Imper. 22.
Bernardi IV Ep. Pad. 14.

Albert. Stadenſ. Richard. in Chron. Matth. Pariſ. Petav. Odoricus in hiſt. Eccleſ. Spondanus. Chron. Auguſt.

Irruptio Tartarorum, & continuatæ ab Imperatore turbæ.

Per hæc conturbata Eccleſiæ tempora moritur hoc anno II Calend. Septembris, Gregorius IX Pontifex, vir præcelſi animi, & inſignis doctrinæ; cum multis ærumnis, tum dolore ex irruptione Tartarorum confectus. Nam hæ barbaræ gentes, quæ irati Numinis vindicta ad diſſidia Chriſtianorum conſequi ſolet; Poloniam, Ungariam, & Bohemiam miſerabili vaſtitate ab aliquot annis pervaſerant. Harum metu perculſi Saxones noſtri, ne in has regiones penetrarent, Merſeburgi ſeſe cum exercitu objecerant, averterantque. Imperator, cujus muneris erat exemplo majorum Imperium a barbarorum incurſionibus tueri, inteſtinis armis Pontificem & Italiam lacerabat. A morte Pontificis, quod haud minus calamitoſum erat, Sedes Apoſtolica duos ferè annos vacua fuit; ſeu quòd Cardinales diſcordarent in electione ſucceſſoris: ſeu quòd Imperator Cardinales, ne Romam convenire poſſent, aut in vinculis teneret, aut impediret; quò liberius, expugnatâ Faventiâ, dominatum per Italiam pro-

Digitized by Google

proferret, ſæviretque in Pontifices. Nec mitior patre Conradus Rex indignè tractabat Epiſcopos, & quotquot Pontifici ſtudere comperit. Auctor interim eſt non nemo, ab eo exercitum adverſus Tartaros productum; ſed ea laus potius Friderico Auſtriæ Duci debetur, à quo barbari, hi populi circa Viennam graſſantes cum maxima clade rejecti ſunt. Saxonia interim ut Crantzius ſcribit, ſub imperio Alberti Saxoniæ, & Ottonis Luneburgi ac Brunſwici Ducum quieſcebat. *Auctor hiſto. Bavar. P. 1. lib. 24. lib. 8. Saxon. c. 7.*

Per id tempus, quo conſilio incertum, Siffridus eo nomine III Moguntinus Archiepiſcopus Paderbornam acceſſit, collocutuſque eſt cum Bernardo Epiſcopo noſtro. Quo in congreſſu Abbati Cœnobij Mariæ Ordinis S. Benedicti apud nos uſum inſulæ in Sacris conceſſit: teſtes hæ literæ.

Siffridus Dei gratia ſanctæ Moguntinenſis ſedis Archiepiſcopus, Sacri Imperii per germaniam Archicancellarius. Dilecto in Chriſto Abbati de Monaſterio Paderbornenſis diœceſis ſalutem in Domino. Ad honorem tui ac Paderburnenſis Eccleſiæ, cui immediatè ſub eſſe dignoſceris, auctoritate præſentium, accedente conſenſu Venerabilis fratris noſtri Domini Paderbornenſis Epiſcopi, de ſpeciali gratia noſtra tibi tuiſque ſucceſſoribus perpetuo indulgemus, ut uſum inſulæ habeatis, tam in ſynodo Moguntinenſi quàm in Paderburnenſi incedentes inſulis decorati. Et ut de hac noſtra gratia vobis indulta poſſitis habere perpetuam firmitatem præſens ſcriptum devotionis noſtræ ſuper ea duximus concedendum. Datum Paderburnæ anno gratiæ MCC quadrageſimo primo, quinto Idus Auguſti, Pontificatus noſtri anno XII. Archiep. Mogunt. concedit Abbati in Marienmunſter uſum inſulæ.

Ex hiſce ſimul literis, quibus annus Pontificatus Siffridi notatur XII, illuſtrari poterunt quæ tam obſcurè traduntur à Serrario de initio ejus Epiſcopatus; certiorque conficitur ſententia Bruſchii, qui ad annum 1230, quàm aliorum, qui ad annum 1225 revocant.

Illuſtrior hoc anno Weſtfalia Joanne Teutonico, qui Wildeshuſii in Oppido natus D. Raymundo, cùm is ultro ſe abdicaſſet, in ſuprema Ordinis D. Dominici præfectura, concordibus omnium Patrum ſuffragiis ſubrogatus eſt; id quod illi decenni puero aliquando divinitus ſignificatum, fore ut novæ brevique orituræ familiæ Prædicatorum nomen daret, Epiſcopus legeretur, ac demum ſupremus ordinis ſui moderator præficeretur. Omnia hæc eo, quo acceperat ordine, evenêre. Nam præeunte hortanteque Jordano populari ſuo, cooptatus in familiam D. Dominici; in qua ob inſignem pietatem, eruditionem omniaque virtutum decora primùm Provincialis Ungariæ, deinde Boſnienſis Epiſcopus renunciatus eſt. Quam dignitatem cùm amore religioſæ vitæ ultro poneret, rurſum per Lombardiam ſui Ordinis Monaſteriis moderandis præfectus eſt; quo in munere cum viri hujus prudentia, ac vitæ ſanctimonia multò conſpectius eluceret, toti per Europam Ordini ſupremum Recto- *Senenſis in Chron. Prædicatorum. Cantipratanus lib. 2. cap 30 & 57. Bolandus.* Joannis Teutonici ſupremi Ordinis Prædicatorum Magiſtri commendatio.

rem

Digitized by Google

rem præfecêre. Hic ille Joannes Teutonicus, qui pro Thoma Aquinate liberando Fridericum Imperatorem adiit, ejuſque auctoritate Aquinatem interceptum à conſanguineis è carcere liberavit, ac Pariſios deduxit, unde poſt paucos menſes Coloniam miſſus, Albertum doctiſſimum ea ætate magiſtrum audivit: nec multò poſt magiſtro ſuo celebrior, totum orbem chriſtianum admirabili ac divinitus infuſa doctrina illuſtravit. At Joannes Teutonicus, ex quo hoc anno ſupremum magiſtratum iniit, in decimum tertium exinde annum geſſit: quo Argentinæ 4 Novembris ſanctiſſimè exceſſit, miraculis non minus à morte, quàm in vita clarus. Igitur ut B. Jordanus alter poſt D. Dominicum, ita hic quartus poſt Raymundum ſupremus ejus familiæ moderator, uterq; gente Weſtfalus. Sub utroque moderatore Dominicanorum familia ſacra haud ſecus, quàm Franciſcanorum, conditis jam ubique per Saxoniam Cœnobiis, quàm latiſſime propagata; quantumque poſt D. Benedicti ſanctiſſimum inſtitutum Præmonſtratenſes, & poſt illos Ciſtertienſes; tantum hi duo præſtantiſſimi Ordinis, præter cetera Europæ regna, etiam Germaniam Saxoniamque noſtram illuſtravit; quemadmodum novis hiſce religioſorum hominum inſtitutis divina providentia labentem religionem ſemper inſtauraſſe viſa eſt.

Annus Chriſti 1242.

Friderici II Reg. 30. Imperator. 23.
Bernardi IV Ep. Pad. 15.

Alb. Stad. Matth. Pariſ. Oderic. in hiſtor. Eccleſ. Spondanus. Crantz l. 8. Saxo. c. 10.

Conradus Rex Germaniam concitat.

Brovver. in Annal. Trevir. l. 15.

Cleinſorg. in chron. Weſtfal.

Pacata interim Saxonia.

Sævire per hæc non deſiit Fridericus Imperator in Italia, Saracenis etiam in militiam conductis; quorum crudelitate immania ſcelera patrata, eoque licentius, qùod Romana ſedes adhuc Pontifice orbata eſſet, & vix ſex ſeptemve Cardinales, uti Pariſius eſt auctor, Romæ præſentes eſſent, ceteris aut in vinculis hærentibus, aut in alia regna profugis. Conradus Rex, ne quid ab Epiſcopis Germaniæ pro Apoſtolica ſede tentaretur, urbeſque in fide Imperatoris confirmaret, menſe Martio Treviros regali ſplendore intravit: inde Aquiſgranum conceſſit. Nihil attinebat Coloniam inviſere, quæ jam civili bello cum Conrado Archiepiſcopo decertabat; & quantum illa pro Imperatore, tantum ille pro Apoſtolica ſede laborabat. Quare Confluentiam profectus Rex, Rhenum aſcendit ad vexandum Siffridum Moguntinum Archiepiſcopum, fidum Apoſtolicæ Sedis Præſulem. Non tamen auſus Saxoniam intrare Rex, ne bellicoſam gentem, & Romanæ fidei tenaciſſimam laceſſeret; incertus quid Landgravius Thuringiæ, quid Otto Brunſwicenſis & Albertus Duces, quid Archiepiſcopi Magdeburgenſis & Bremenſis, ceterique Epiſcopi ac Principes molituri eſſent. Felix interim Saxonia ex pacatiſſimo Reipublicæ ſtatu: nec alia ferè bella, quàm inter Adolphum Comitem Marchiæ, & Theodoricum Iſenburgicum

cum Jſenburgicum de bonis Friderici Jſenburgici,quæ,ut ſupra diximus,ob necem D.Engelberti Adolpho Comiti,fido Henrici Mollenarchij Archiepiſcopi adjutori, donata ceſſerant. Ea lis demum anno ſequenti,arbitris Engelberto Oſnabrugenſi Epiſcopo, Duce Limburgico, & Comite Montium compoſita; publicaque bonorum diviſio,jurantibus ſuper reliquias Divorum Laicis,transacta & in tabulas relata eſt.

Bernardus interea Epiſcopus noſter,cui nullus adhuc annus ſine ſingulari in religioſos aut conſecratos Deo homines beneficio interfluxit,Bodecenſe Canonicarum Virginum Collegium, quod à D.Menulpho conditum diximus, ſua liberalitate prædijque donatione auxit. Qua ſuper re literarum monumenta adſunt, Bernardi Epiſcopi manu ſignata; memoranturq; Eliſabetha Præpoſita, Walderadis Decana,aliæq; Virgines, ut hæ in ejuſmodi Virginum liberis collegijs eo munerum titulo præerant. Bernardi Ep.in Monaſterium Bodecenſe beneficentia.

Annus Chriſti 1243.

Innocentij IV. Pont. 1.
Friderici II Reg. 31 Imper. 24.
Bernardi IV Ep. Pad. 16.

Illuxit tandem annus MCCXLIII,quò,ut convenire poſſent Cardinales,Imperator quoſdam ex carceribus laxârat. Hi menſe Junio Anagniæ congreſſi,una conſenſione Senibaldum è nobili Fliſcorum Comitum genere Cardinalem delegêre Pontificem, dictuſq; eo nomine Innocentius IV; quo cum magna ſpes pacis ſe obtulit, poſtquam Innocentius Legatos ejus rei gratia ad Imperatorem miſit. Quæ tamen fruſtra in pertinace & feroci Imperatore tentata,ut multis exponunt Scriptores & Annales Eccleſiaſtici. Nec juvit priſtina amicitia cum Imperatore; quantum enim Imperator jura Eccleſiæ oppreſſa volebat,tantum obluctabatur Innocentius, quòd cum ſupremo munere jam alios animos induiſſet; hinc ſolitus queri cum ſuis Fridericus, ex amiciſſimo Cardinale obtigiſſe ſibi inimicum Pontificem. Sub id tempus Siffridus Moguntinus Archiepiſcopus provincialium ſuorum Epiſcoporum ſynodum habuit in urbe Moguntina, ad Cleri populique mores ac cetera Reipub.vulnera curanda,quanquam nec ejus ætatis Scriptores,nec Serrarius hujus Synodi meminerint,niſi Fritzlarienſe concilium,quod ſub Siffrido III celebre fuit,indicetur; in quo contra vexatores Eccleſiæ multa ſunt ſalubriter decreta. Hanc interim,de qua agimus, ſynodum refert Jacobus Gretzerus in commentario ad Philippum Eiſtadenſem Epiſcopum. Ac poſtquam magna frequentia convenirent Epiſcopi concilium inituri, Bernardus Paderbornenſis Epiſcopus noſter litem movit Eiſtadenſi, Hildeſimenſi, ac Wormatienſi Epiſcopis de proëdria, quòd primum ſeſſionis locum ſibi poſt Archiepiſcopum à dexteris deberi

Alb. Stad. Richard. in Chron. Matthæus Pariſ. Monach. Paderb. in Chron.

Innocentius IV. electus Pontifex Imperatori reſiſtit.

Concilium Metropolitanum Moguntinum,in quo lis mota à Bernardo Ep Paderb. de prærogativa ſeſſionis.

Gretzer. l. 1. c. 15. comment. in Epiſc. Eiſtad.

deberi ante hos Epiſcopos contenderet. Quo jure ſubnixus, nec noſtri annales, nec ceteri prodidêre; utrumne jure antiquitatis, quo certè Eiſtadenſis & Wormatienſis prævalent; an conſecrationis, quo ordine antiquitus, ut ex Hincmaro liquet, Epiſcopi in concilijs conſedêre; an alia prærogativa Paderbornenſis Eccleſiæ incertum habeo. Sanè Moguntinus Archiepiſcopus his auditis ſtatim interfatus pronunciavit pro Eiſtadenſi Epiſcopo. Serrarium ſi hic conſulas, multas ille Epiſcoporum ex diverſis ſynodis ſeſſiones producit, in quibus alius atque alius ordo reperitur. Antiquior & receptior hic eſt in Metropoli illa, in quo à dextera Archiepiſcopi collocantur *Wormatienſis, Spirenſis, Argentinenſis, Curienſis, Paderbornenſis, Halberſtadienſis*: A læva *Herbipolenſis, Eiſtadenſis, Verdenſis, Hildeſſinenſis, Conſtantienſis, Auguſtanus*, univerſim duodecim Epiſcopi, quorum Metropolis illa antiquitus ſemper celeberrima fuit.

Serrar. l. 1. Mogunt. rerum c. 33.

Fundatio Monaſterij Holthuſani in Dynaſtia Burana à Bernardo Ep. comprobatur.

Aucta hoc anno diœceſis Paderbornenſis Holthuſano Ciſtertienſium Virginum Cœnobio, quod in Dynaſtia Burana duo patrueles Dynaſtæ Bertholdi de Buren, eorumque conjuges haud procul à caſtro oppidoque Burano ex ſuis bonis dotatum condidêre; eòq; ab Innocentio Pontifice, in literis ad Virgines, Buranum Cœnobium vocatur. Id pium opus Bernardus Epiſcopus noſter, qua erat in religioſos, ita liberalitate ſua adjuvit provexitq; , ut participato fundatoris nomine gratæ Virgines Epiſcopum coluerint; id quod hæ fundationis tabulæ , quibus inſtitutionem Cœnobij ratam habet, planius docebunt.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis Amen. Bernhardus quartus Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus omnibus hanc paginam inſpicientibus utriusque vitæ ſalutem. Ne rerum geſtarum memoria lapſu temporis evaneſcat, oportet eas literarum et ſubſcriptione teſtium perhennari. Cum igitur nobiles de Buren Bertoldus et Bertoldus propter Deum et ſalutis ſuæ remedium conventum Ciſtertienſium ſororum adunare intenderent in oppido Buren, ut dicti nobiles conſenſum noſtrum ad ſuum propoſitum inclinarent cum collaudatione uxorum ſuarum et heredum legitimorum Eccleſias utriusq; Oppidi in Buren, capellam ante caſtrum in Buren, capellam in Holthus prope Buren cum ſuis pertinentiis, et aream, in qua Cœnobium ſitum eſt, in manus noſtras publice reſignârunt. Quæ omnia ad interceſſionem eorundem nobilium ita dicto Cœnobio in dominium et proprietatem contulimus, ut Plebanus earundem Eccleſiarum Dominus Detmarus temporibus vitæ ſuæ in ſuis proventibus non moleſtetur, nec detrimentum aliquod patiatur; poſt mortem vero dicti Plebani Abbatiſſa et conventus eligent perſonam, ab Epiſcopo Paderbornenſi Spirituali et temporali regimine inveſtiendam. Quæ et ab Archidiacono loci curam recipiet animarum, ſervans per omnia obedientiam et ſubjectionem, quæ ante ab eiſdem Eccleſiis ſolebat Paderborn. Epiſcopo et ſuæ Eccleſiæ exhiberi, ſive in interdictis, ſive in ſententiis contra cujuslibet tyrannidem fideliter exequendis. In prædicto etiam Cœnobio taliter à nobis fundato hominibus, bonis, pratis, areis, ſilvis, paſcuis, viis et inviis, jam poſſeſ-

ſis

Digitized by Google

ſis et poſtmodum poſſidendis ſæpedicti nobiles et poſteri eorum nullum jus aut dominium habebunt; ſed erit Cœnobium liberum; et ab omni ſervitute laicali abſolutum, ſecundum privilegia Ciſtertienſium, et libertatem. Ut autem plene et lucroſe caveretur indempnitati Paderbornenſis Eccleſiæ, dicti nobiles in reſtaurum areæ clauſtralis, cujus dominium et proprietatem jam dicto Cœnobio contulimus, dederunt nobis et Eccleſiæ noſtræ proprietatem trium manſorum in Wygmodeberch in parrochia Stenhus, et à nobis in feodo receperunt. Ut autem hæc noſtra, et ipſorum actio perpetuum robur obtineat, præſentem paginam bullæ noſtræ et ſcripturæ munivimus firmamento. Hujus rei teſtes ſunt Conradus Cuſtos, Johannes Scholaſticus, Hermannus Plebanus ſancti Pancratii, Thetmarus Plebanus in Buren, Albertus Capellanus, Godeſcalcus Presbyter, et alii quam plures. Prætereà nos Abbatiſſa et ſæpedictum Cœnobium in Buren nos recepimus, quod in aliis quatuor Cœnobiis extra diœceſin Paderbornenſem conſtitutis Domino Bernhardo Epiſcopo fundatori noſtro plenam fraternitatis obtinebimus, in quibus annuatim ſua et patris et matris, fratrum, et ſororum ipſius, ſicut in Cœnobio noſtro Buren, agetur memoria eorundem in perpetuum. In cujus rei notitiam huic ſcripto ſigillum noſtrum fecimus apponi. Nos etiam Bertoldus et Bertoldus filii duorum fratrum Domini in Buren, quia hæc omnia ad noſtram ſupplicationem ordinata ſunt, plene conſentientes et ſubſcribentes præſenti paginæ ſigilla noſtra duximus apponenda. Acta ſunt hæc anno Domini MCCXLIII; *Pontificatus noſtri anno* XV.

Non hic ſtetit hoc anno Bernardi Epiſcopi liberalitas in religioſorum cœtus, quando & Wilbacenſis Cœnobij Virgines producunt tabulas, quibus Bernardus Epiſcopus largas in Malride decimas in celebri Sacerdotum, & nobilium conventu delargitus eſt. *Teſtes ſiſtuntur Jordanus Abbas, Henricus Cuſtos Eccleſiæ S. Petri et Pauli in Paderborna, Adolphus Prior in Gerden, Gerundus Canonicus, Albertus Capellanus, Godeſchalcus Presbyter. Laici Bernardus nobilis vir de Oſede, Bertholdus de Brakel, Ludolphus Dapifer, Hermannus Mareſchalcus, Ludolphus de Oſdagen, Hermannus Spegel, Herboldus Pincerna, Bertholdus de Bilonchuſen, Albertus de Oſthem, Albero de Herſtelle, aliique complures. Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis* MCCXLIII, *Pontificatus noſtri Anno decimo quinto, in Palatio noſtro Paderbornæ.* **Bernardus Ep. Cœnobiis wilbacenſi & Hardehuſano benefacit.**

Pari largitate Bernardus Epiſcopus decimas fiduciarij juris, quas vir nobilis Adolphus de Walbecke ultro reddidit, Hardehuſanis Cœnobitis donavit, tabulis hac ſuper re confectis XIII Calend. Julij, Anno MCCXLIII, Indictione I. Anno Pontificatus XV.

Qui hiſce ac ſuperioribus duabus literis conſtanter annus XV Pontificatus Bernardi adſcribitur, is annum conſecrationis deſignat, quando ab electione jam XVI annum cum Bernardo Epiſcopo ingreſſi ſumus. At nondum his expleta liberalitas hujus Epiſcopi; alia quippe donatione decimas, quas ab aliis pecunia redemerat, Cœnobio Campi Mariæ ultro dedit, gratiâ ex patre in eum locum

Digitized by Google

memoria; ea tamen lege, ut quotannis Cœnobitæ duas libras ceræ Eccleſiæ Paderbornenſi penderent, quæ in anniverſario Rothonis Epiſcopi die collucerent. Literæ hujus donationis conſignatæ Anno MCCXLIII. *Teſtes adſcribuntur Conradus Cuſtos, Magiſter Mauritius, Albertus Capellanus, Godefridus Presbyter, Henricus Camerarius, Godefridus Advocatus.* Tanta nimirum veneratione apud Bernardum fuit Rotho, quemadmodum & Imadus Epiſcopus noſter, quos Divûm etiam cultu, ut * ſupra ex ſimili Marienfeldenſium donatione meminimus, proſecutus eſt. Adhæc, ut inſigni pietate in Divos erat Epiſcopus, vetus cum Cenomannis Epiſcopis & Canonicis ſacrum fraternitatis fœdus, quod à D. Liborij translatione convenerat, cum Paderbornenſibus renovavit. Quare & hoc anno à Gaufrido Cenomannorum Epiſcopo præſtantes S. Juliani reliquas novo ejus Collegij dono impetravit, qua ſuper re hæc apud Bollandum epiſtola extat.

* *in Imado Epiſc.*

Bernard9 Epiſc. fœdus fraternitatis cum Cenomannis renovat, & S. Juliani reliquias obtinet.

Reverendo Patri ac Domino N. Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopo, et venerabilibus viris cariſſimis in Chriſto Fratribus, Præpoſito, totique ejuſdem Eccleſiæ Capitulo, Gaufridus divina permiſſione Cenomanenſis Eccleſiæ miniſter humilis N. Decanus et Capitulum ejuſdem Eccleſiæ ſalutem et inſinceram in Domino caritatem. Grates Deo referimus, devotionem veſtram in Domino commendantes, eò quòd vos ſocietatis noſtræ non immemores, nos per literas et nuntium viſitaſtis. Per hoc enim veſtra devotio noſtrum inflammat affectum, et ad familiaritatis augmentum inpoſterum invitat. Hinc eſt quod petitioni veſtræ grato nimirum occurentes aſſenſu, quod à nobis petitis, denegare non poſſumus, ſicuti nec debemus. Veſtræ namque et noſtræ Eccleſiæ fraternitatis unitatem, quàm devotis brachiis amplexamur, deſiderio deſideramus perpetuo, mutuoque ac irrefragabiliter obſervari. Magnum quidem eſt, quod quæritis, quodque Eccleſiaſticæ ſæcularive, quantumcunque gravi perſonæ nondum conceſſeramus hucuſque, licet à multis magnis et authenticis pluries fuerit attentatum, nec hactenus impetratum, ut videlicet de ſanctiſſimo corpore glorioſi Confeſſoris, Principis et patroni noſtri beatiſſimi Juliani venerandas vobis reliquias deſtinemus. Sed caritas, cujus propriè eſt proprium ignorare, preces ſuas interpoſuit. Et multo tractatu ſuper hoc inter nos habito, tandem animos impulit ad conſenſum. Hæc ſola vobis concedere cogit, quod aliis minimè feciſſemus. Nec tamen alienari dicimus, quod per venerabilem virum, Dominum videlicet Svederum Canonicum veſtrum et Fratrem noſtrum, de ſupradictis reliquiis veſtræ mittimus Eccleſiæ, quam propriam reputamus. Hinc eſt, quod de ſanctiſſimo Patris noſtri et patroni prædicti humero vobis partem per latorem præſentium præſentamus, ut eum velitis venerari nobiſcum, qui Chriſti jugo colla ſubmittens ſuppoſuit humerum ad portandum. Ut vero tantum ſanctuarium tutius et cautius mitteremus, præfatus Canonicus veſter in Capitulo noſtro ſolenniter in fide ſua certiſſime promiſit, quod illud ad vos, quam cito commode poterit, cum reverentia perſonaliter deportabit. Veſtram ergo fraternitatem rogandam duximus ex affectu,

Digitized by Google

affectu, quatenus vobis oblatum munus reverenter recipiatis, diligenter et honorifice reſervetis, et diem feſtum, quo beatiſſimus ille patronus noſter de mundo tranſivit ad cœlum, ſexto videlicet Calendas Februarii in Eccleſia veſtra ſolenniter celebretis, et per veſtram diœceſin celebrari ſolenniter faciatur. Ut autem hoc poſſit ſolennius et in melius adimpleri, Reſponſoria vobis et antiphonas deſtinamus, et alia ad cantum pertinentia, quæ penes nos in ſolennitate prædicta communiter decantantur, quæ nequaquam ſicut audivimus, hactenus habuiſtis. Doceatis etiam, ſi placet, populum veſtrum, et efficaciter inducatis, ut ab omni ſervili opere abſtineat ea die, indubitanter ſcientes, quod penes nos, ubi corporis ejus reliquiæ requieſcunt, Præſul hic inſignis vim ſacri deſtruit ignis, ſanat energumenos, fovet hoſpitio peregrinos. Credimus ſane, quod ſi affuerit in veſtris precibus pia populi devotio, hæc et majora meritis ejus ſuffragantibus Pater piiſſimus ſupplicantibus erogabit. Duret in longum valeatque caritas veſtra. Datum Cenomanis anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo tertio, menſe Aprili.

Annus Chriſti 1244.

Innocenij IV Pont. 2.
Friderici II Reg. 32 Imper. 25.
Bernardi IV Epiſc. Pad. 17.

Verterat interea annus, quo pace fruſtra inter Fridericum Imperatorem & Innocentium Pontificem tentata, Imperator Campaniam, Samnium, Viterbium, ceteraque in Thuſcia Romani patrimonij loca invaſit, incolis & Clericis Imperator Italiam vaſtat, omni maleficiorum genere tractatis; cumque mulò crudelius ageret Ezelinus, gente Germanus, ac Cæſaris Dux; ſimulque Entius Sardiniæ Rex, Cæſaris filius, ſæviret per Italiam, Pontifex deſerta Roma claſſe Genuenſium vectus in Galliam profugit, honorificentiſſimè à Ludowico ac matre ejus Blanca piiſſima Regina exceptus; Lugdunum dehinc 18 Octobris ingreſſus, miſſis per orbem Chriſtianum literis, Eccleſiaſticos præſules ad concilium œcumenicum invitavit. Imperator ſimiliter ut Germanos contineret, ad Præſules & Principes dedit literas, quibus ſuam cauſam probare nitebatur, depreſſa Pontificis auctoritate. Fridericus Auſtriæ Dux, qui cum Conrado Friſingenſi Epiſcopo illi aderat Archiducis titulo exornatus: urbes privilegiis illectæ. Nec ſegnius laborabat Conradus Rex, verebaturque pater & filius ne recrudeſcente ſchiſmate, in fata majorum incurrerent. Interea Saxones noſtri, poſt reportatam anno ſuperiori à Teutonicis militibus ingentem victoriam, magno nobilium numero in Livoniam transgreſſi, Chriſti religionem mirificè per Boruſſiam propagant auctoritateque Innocentij Pontificis per Legatum occupatæ regiones in tres partes dividuntur, quarum duæ ordini Teutonico ad belli ſumptus permiſſæ, tertia Epiſcopis & Eccleſiis ceſſit.

Monach. Paduan. Matth. Pariſ. Odoric. Spondan.

Imperator Italiam vaſtat. Pontifex profugit in Gallias.

Milites Teutonici Chriſti religionem per Boruſſiam propagant.

Epiſt. Innoc. ad Bruſſ. Odoric. in hiſtor. Eccl.

Neque

Digitized by Google

Bernard9 Ep. bina prædia Præpoſito Buſtorfiano donat. Jus Advocatiæ cœnobij Schildecenſis tranſcribit Comiti Ravensbergenſi.

Neque hic annus vacuus à beneficio Bernardi Epiſcopi; ſuppetunt enim binæ tabulæ rite confectæ, quibus hoc anno duo decumana prædia, quorum alterum ære ſuo comparárat, alterum donatione ultronea ad ſe reciderat, Simoni, Præpoſito Buſtorfiano Canonicorum Collegio, impetrata prius Collegij Cathedralis voluntate, donavit. Ac is Simon Præpoſitus, opinor, Bernardi nepos erat, poſt in Epiſcopatu Succeſſor. Sub id tempus Bernardus Epiſcopus jus advocatiæ Cœnobij Schildecenſis tranſcribit Ludovico Comiti Ravensbergenſi, cognato ſuo.

Bernhardus Dei gratia Paderburnenſis Epiſcopus omnibus hanc literam inſpecturis æternam in Domino ſalutem. Præſentibus confitemur, quod nos nobili viro ſocero noſtro Comiti Lodevvico de Ravensberg Advocatiam Eccleſiæ Schildecenſis, communicato Eccleſiæ noſtræ conſilio, jure noſtro et Eccleſiæ Schildecenſis, contulimus. Inſuper recognoſcimus et omnia bona, quæ à nobis, et ab Eccleſia noſtra jure poſſidet fœdali. Datum anno Domini MCCXLIIII *et Dominica, qua cantatur, in excelſo trono, Pontificatus noſtri anno decimo ſeptimo.*

Abbas Corbeienſis ſuccurrit inopiæ Virginum Scakenſium.

Surgebat per id tempus ſecundum D. Benedicti inſtitutum Scakenſe Monaſterium Virginum in comitatu Waldecenſi, hujus inopiæ Hermannus Corbeienſis Abbas multò etiam largius ſubvenit, quod hæ literæ teſtantur.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis, Hermannus Dei gratia Corbeienſis Abbas, totuſque ejuſdem Eccleſiæ conventus omnibus hujus paginæ inſpectoribus. Ne illa, quæ geruntur in tempore, labantur cum tempore, conſuevit ea prudentum induſtria ſcripturæ teſtimonio perhennare. Notum igitur eſſe cupimus, quod cum Cœnobium ancillarum Chriſti in Scaken ſub regimine noſtro, et in proprietate Eccleſiæ noſtræ eſſet conſtructum, nos debita ſollicitudine præcavere cupientes, ne inpoſterum ad tantam perveniret inopiam, quod ſorores ibidem Deo ſervientes non poſſent ſuſtentari, de communi conſenſu tam conventus quam Miniſterialium Eccleſiæ noſtræ officium in Jmminchus cum agris, ſilvis, paſcuis, litonibus, cum omni proventu abſque decima auri, ſicut noſtra poſſidet Eccleſia, integraliter relinquimus Eccleſiæ Scakenſi perpetualiter poſſidendum, receptis tamen prius ab eadem Eccleſia trecentis et ſexaginta marcis gravis monetæ. Et ut hoc ſtabile et inconvulſum permaneat, præſentem paginam tam Eccleſiæ noſtræ quam noſtra ſigillorum appenſione fecimus roborari. Teſtes hujus rei ſunt Albertus Prior, Conradus Præpoſitus, Otto Præpoſitus, Thetmarus Præpoſitus de novali, Johannes Cellerarius, Henricus Camerarius, Hermannus de Nienkerken totus conventus, et aliique quamplures. Acta ſunt hæc, Anno MCCXLIIII *prælationis noſtræ anno* XXI.

Tantatum ſcilicet Abbatum Corbeienſium opulentia & magnificentia, cùm ſuos Mareſchallos, Pincernas, Dapiferos, Camerarios, ceteroſque Miniſtros Comites nobileſque ex ſplendore Principum haberent; quæ nunc ex umbra ejus Cœnobij conſpiciuntur,

Digitized by Google

tur, poſtquam cum Huxaria plura Corbeienſium bona hæreſi in ſpolium ceſſerunt.

Annus Chriſti 1245.

Innocentij IV. Pont. 3.
Friderici II Reg. 33. Imper. 26.
Bernardi IV. Ep. Pad. 15.

Albertus Staden. Trithem. Matth. Pariſ. Litera Innoc. Pont. Acta Concil. Odoric. in hiſt. Eccleſ. Spondan. Binius.

Cauſæ convocatæ Synodi Lugdunenſis.

Aderat nunc annus quadrageſimus quintus, ſupra ducenteſimum milleſimum, concilio œcumenico Lugdunenſi celebris. Convenêre Cardinales multi, Epiſcopi centum & quadraginta, Abbateſque complures, Patriarchæ duo, Canſtantinopolitanus & Antiochennus; quanquam pauci Teutonici Epiſcopi, teſte Alberto Stadenſi acceſſerint, metu videlicet Friderici Jmperatoris, & Conradi Regis. Cauſæ convocandi concilij graves. Nam præter Cleri populique collapſos mores corrigendos, profanato à barbaris ſepulchro Domini, totius Palæſtinæ & regni Conſtantinopolitani jactura imminebat. Tartari deinde Ungariam occupabant. His malis per concilium medela propoſita erat. Quanquam prima convocati concilij cauſa Fridericus Imperator, qui ad dicendam cauſam poſtulatus, miſit ſuo nomine Thadeum Sueſſanum, virum juris peritum facundumque, is etſi non ſine admiratione pro Imperatore objecta crimina refelleret; poſtquam tamen convictus Imperator, pacem toties juratam violaſſe: patrimonium Petri ſpoliaſſe: Cardinales & Legatos contra omnia jura aut in carceres rapuiſſe, aut in mare demerſiſſe: Clericos ad Laicorum tribunalia traxiſſe, & per tormenta in mortem adegiſſe: Eccleſias pro lubidine diripuiſſe: undecim Archiepiſcoporum, complures Epiſcoporum ſedes vacuas feciſſe: Abbates & Cœnobia in prædam dediſſe: fœdus deteſtabile cum Saracenis iniiſſe, eorumque ritus probaſſe, ac Mahometi adeo nomen publice in templo Hieroſolymitano permiſiſſe implorari, & quæ ejuſmodi ex ſententia Pontificis palam in concilio pronunciata referuntur, imperio exutus eſt; ſimul Principes, ſubjectique populi à juramento fidei exſoluti, vetitumque anathematis pœnâ, ne quis cum Imperatore conſilium auxiliumve communicaret. Percenſet hæc omnia quoque chronici Auguſtani ſcriptor, aſſeritque audiente Henrico Landgravio dixiſſe Imperatorem. *Tres mundum ſeduxiſſe, Moyſen Hebræos, Meſſiam Chriſtianos, et Mahomet Saracenos: et ſi Principes ſuis inſtitutionibus aſſentiri velint, multò ſe meliorem vivendi et credendi rationem cunctis nationibus ordinaturum.* Quod tamen poſtremum Imperatorem doluiſſe auctor eſt Petrus de vinea. Ac quis tam atheum ſibi perſuaſerit Jmperatorem? Quantus autem Pontificis, Epiſcoporum, Sacerdotum, & omnium religioſorum hoſtis fuerit Fridericus, ſatis ipſe in epiſtola ad Principes Chriſtianos prodit; ita enim inter cætera ſcribit. *Habemus conſcientiæ*

In qua Imperium Friderico abrogatum.

Petrus de vinea lib. 1. c. 31. Odoric. ad hunc annum.

conſcientiæ puritatem, et per conſequens Deum nobiſcum, cujus teſtimonium invocamus, quia ſemper fuit intentio noſtræ voluntatis, Clericos cujuſcunque ordinis adhoc inducere, et maximè maximos, ut tales perſeverarent in fine, quales fuerunt in Eccleſia prima, Apoſtolicam vitam ducentes, humilitatem Dominicam imitantes. Tales namque Clerici ſolebant Angelos intueri, miraculis coruſcare, ægros curare, mortuos ſuſcitare, et ſanctitate non armis ſibi Reges et Principes ſubjugare; at poſtquam nunc opibus et deliciis abundant, iis ſubtrahere nocentes divitias, et ad primam paupertatem redigere, opus eſt caritatis, ad quos vos omnes Principes oportet mecum omnem diligentiam adhibere. Satis hæc indicant, quam diverſo ſpiritu agitatus ſit Imperator à primis Francorum Regibus, & religioſiſſimis Imperatoribus ac Principibus; à quibus Romani Pontifices, Epiſcopi & Abbates, omneſque Eccleſiæ, & religioſorum ordines tot opibus cumulati ſunt; tanquam Imperator hic omne illud patrimonium Eccleſiæ pro hæreticorum ingenio deſtinaret in ſpolia Politicorum Principum. Ob quæ haud immerito Pontifex, & concilij Patres Imperatoria dignitate exuendùm cenſuêre.

Electores Imperatoris in hoc concilio non ſunt primùm inſtituti. *Baron. ad an. 996. Bellarmin. de translat. imper. Gretzer. in Apolog. pro Bellarm. Windeck. de elect. Imper. Trithem. in chron. Hirſau.*

Jam verò cùm inter cetera etiam ſententia Pontificis & concilij decretum ſit, *ut illi, ad quos in eodem Imperio ſpectat Imperatoris electio, liberè ſucceſſorem eligant*; Satis conſtat non in hoc concilio Lugdunenſi ſeptem Electores Imperatorum, quod quidam contendunt, primùm conſtitutos ordinatoſq; eſſe; ſed Pontificem conciliumq; ſe ad antiquiorem ordinationem referre, in qua jam Moguntinus, Colonienſis, & Trevirenſis Archiepiſcopi ex ordine ſacro; ex Principum verò ſæcularium numero Palatinus, Dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgicus & Rex Bohemiæ Electorum dignitatem obtinuerint; quemadmodum & ſupra ex Alberto Stadenſi relatum; ſecus qui ſenſêre, ab Matthæo Pariſio abducti, homine extero, & Germanicarum rerum ignaro, & ob id erroribus ſæpe obnoxio; à quo Electores Imperatorum ex hoc concilio perperam & depravato ordine introducuntur Dux Bavariæ, Dux Saxoniæ, Dux Brabantiæ, idemque Lovaniæ Dux, Archiepiſcopus Colonienſis, Moguntinus & Salisburgenſis. Quapropter Baronij, Bellarmini, Gretzeri, Pauli Windeckij, aliorumq; ſententia potior, qui ad Gregorium V. & Ottonem III hanc Electorum inſtitutionem referunt. Et Matthæus Pariſius, dum præter electores Imperatorum Ducem Lotharingiæ, Brunſwici, Sveviæ, Limburgi, Landgravium Thuringiæ, ceteroſque ex mente concilij Lugdunenſis convocandos ſcribit, Electores cum ceteris Principibus miſcet. Hoc Bellarmini, etiam hac ſuper re judicium adverſus Onuphrium. Quanquam Baronius velit non conſtare, quo certo finitoque tempore numerus ſeptem Electorum conſtitutus introductuſque ſit.

Sunt præterea, qui apud Trithemium cenſeant Imperium exinde per XXVIII annos ad Rudolphum Imperatorem tanquam per inter

Digitized by Google

ter regnum vacaſſe; quòd ij, qui interea delecti Reges Imperatores, aut à paucis recepti, aut confirmati non ſint. Sanè Imperij majeſtatem deinceps magnopere imminutam eſſe teſtantur civiles ſeditiones, tumultuaria bella, & libertas, qua quiſque ut viribus prævaluit, bellum alteri indixit, & jus ſibi ab armis ſumpſit.

Inter has publicas occupationes Innocentius Pontifex, interpellatus à Paderbornenſi Legato Monaſterium Holthuſanum, ante biennium apud nos inſtitutum, Apoſtolica auctoritate confirmat, & hoc, quod hic reddimus, diplomate in tutelam ſuſcipit. Confirmatur ab Innocentio PP. inſtitutio Monaſterij Holthuſani.

Innocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſe, et conventui Monaſterij in Büren Ciſtertienſis Ordinis Paderburnen. Sacroſancte Romane Eccleſie devotos et humiles filios ex aſſuete pietatis officio propenſius diligere conſuevit, et ne pravorum hominum moleſtiis agitentur, eos tanquam pia mater ſue protectionis munimine convovere. Eapropter dilecte in Chriſto filie veſtris poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu perſonas veſtras et Monaſterium, in quo divino eſtis obſequio mancipate, cum omnibus bonis, que in preſentiarum rationabiliter poſſidet, aut in futurum juſtis modis preſtante Domino poterit adipiſci, ſub beati Petri, et noſtra protectione ſuſcipimus. Specialiter autem terras, poſſeſſiones, ac alia bona veſtra, ſicut ea omnia juſte, et pacifice poſſidetis, vobis, et per vos eidem Monaſterio auctoritate Apoſtolica confirmamus, et preſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtre protectionis et confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Lugduni II Idus Julii, Pontificatus noſtri anno tertio.

At Bernardus Epiſcopus noſter, tanquam divino monitu ſe ad extrema vitæ urgeri perſentiret, haud aliud impenſius egit, quàm ut pijs largitionibus ſibi religioſarum Virginum preces & patrocinium apud Deum promereretur. Quam in rem variæ donationum tabulæ apud nos extant, quibus Monaſterio Abdinchoviano, & Cœnobio Virginum Gerdenſium liberales prædiorum donationes fecit; reperioque in literis Gerdenſium Virginum annum Pontificatus ſui decimum octavum à Bernardo adſcribi; quo certi redduntur ceteri Epiſcopatus anni, per quos hactenus cum Bernardo Epiſcopo noſtro proceſſimus.

Annus Chriſti 1246.

Innocenij IV Pont. 4.
Friderici II Reg. 34. Imperator. 27.
Bernardi IV Ep. Pad. 19.

At Friderici damnatio anno ſtatim conſequenti ingentes turbas per Imperium invexit. Italia quippe in duas factiones lacerata. Qui Pontifici ſtudebant Welfi, qui Imperatori Gibellini appellati; *Monach. Paduan Alb. Stad. Innocentij Litera.*

G eaque

apud Odoricum *Auctor Chron. Auguſt. Trithem. Chron. Mogunt. Serrar. Siffridus in epit. Hiſto. Landg. Thuring. Crantz. lib. 8. Sax.*

Friderici Imp. depoſitio ingentes in Imperio turbas ciet. Friderico exauctorato ſubrogatur à quibuſdam Henricus Haſſiæ Landgravius.

eaque factionum nomina jam ante ex Germania in Italiam irrepsêre. Nam ut Otto Friſingenſis ſcribit, duæ in Romano Imperio potentes, & æmulatrices inter ſe familiæ erant, Una Henricorum de Guibelinga, ex qua Henricus Barbaroſſa, & Sueviæ Jmperatores: Altera Welfonum de Altorfio, quæ magnos Duces peperit, ex eaq; tot Welfi Bavariæ Duces; ac deinde ab Henrico Catulo, & Henrico Leone Brunſwicenſium ac Luneburgenſium Ducibus in Saxoniam traducti. Ceterum Conradus Rex à parente ex Italia in Germaniam remiſſus ad continendos Principes & Prælatos, ne in Pontificis partes tranſirent. Quod ille gnaviter, alios minis & terroribus, alios promiſſis, oblatiſque privilegiis aggrediendo, præſtitit. Ac licet Rex Bohemiæ, Dux Bavariæ, Brabantiæ, Saxoniæ, & Brunſwici, Marchioneſq; Miſniæ, & Brandeburgicus ab horrerent à novo Rege eligendo; Attamen quæ erat veneratio in Pontificem & Lugdunenſe concilium, Siffridus Moguntinus, Conradus Colonienſis, & Arnoldus Trevirenſis Archiepiſcopi, adjuvante Herbipolenſi, aliiſque Epiſcopis, ac Principibus quibuſdam, feſto Aſcenſionis Chriſti Herbipoli congregati, expoſito Pontificis mandato, Henricum Thuringiæ & Haſſiæ Landgravium Levirum S. Eliſabethæ delegêre Germaniæ Regem, Virum, ut Paduanus Monachus ſcribit, Catholicum, ſtrenuum, benignum & ſapientem. Multum ille obluctatus, tandem ab Archiepiſcpo perſuaſus diadema regium admiſit. Hinc ceteri Principes *Regem Clericorum* dixêre, quem Baronius & Bucherius Aquiſgrani, Serrarius Moguntiæ à Siffrido Archiepiſcopo coronatum tradit. Henricus Rex literis Pontificis confirmatus florentiſſimum exercitum contrahit, cruce etiam ſignatum, cum eoque Francofurtum ad comitia, quæ indixerat, armatus procedit; quò cùm Conradus Rex cum exercitu occurreret, acri inter utrumque Regem prælio decertatum eſt, menſe Auguſto, die S. Oſwaldo Regi ſacro. Falliturq; Crantzius, qui Henricum Regem profligatum ſcribit; victus enim cæſuſque Conradus Rex, poſt ingentem cladem acceptam profugit in Sueviam, inſequente Henrico Rege; obtriviſſetque Conradum victor Rex, niſi ab Ottone Bavariæ Duce receptus vires inſtauraſſet, ducta ejus filia in matrimonium, ex qua Conradum infelicem extremumque ejus familiæ filium ſuſcepit.

Hos inter motus Saxonia ſtetit quieta, quando nec Archiepiſcopi, nec Epiſcopi nec Principes ceteri, etſi à Pontifice ſollicitati ſeſe novo Regi adjungere conſultum habuêre.

Conditur Cœnobium Valckenhagenſe à Comitib9 Swalenbergicis.

Quarè cùm bona pace frueretur Weſtfalia, hoc anno Volcquinus Swalenbergæ Comes in diœceſi noſtra Paderbornenſi inſignè Virginum Ciſtertienſium Cœnobium condidit, quod primo vallis liliorum, poſtea Valkenhagenſe Cœnobium eſt dictum. Pium hoc Patris opus approbavêre tres filij Comitis, Widekindus, Adolphus, & Albertus, ſingulis ſuam donationem conferentibus. Prima Virginum

Digitized by Google

ginum antiſtes impoſita Cunegundis Volcwini filia; auctum poſtea Cœnobium donationibus Godeſchalci Pyrmontani Comitis, aliorumq; vicinorum Comitum. Poſt ubi temporum injuriis ad inopiam & paucitatem Virginum eſt prolapſum, Virgines ultro ceſſêre Epiſcopo Paderborn. qui evocatos ex Wittenghuſen Ordinis D. Wilhelmi religioſos viros deſerto Cœnobio impoſuit. Sed neq; his diu placuit locus; eademq; qua Virgines paupertate conflictati, ultro obtulêre Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo, Paderbornenſis Eccleſiæ Adminiſtratori, à quo anno 1432 Crucigeri Patres Colonia poſtulati Cœnobium optimo religionis flore, multiſque bonis auctum incoluêre ad hæreſis tempora; quibus cùm hi à religioſæ vitæ diſciplina deſciſcerent, hæreſisq; pro lubidine paſſim Cœnobia raperet, venêre & ipſi in ſpolium Lippienſium Comitum; donec inter Theodorum Furſtenbergicum Epiſcopum, & Lippienſem Comitem certis pactis initis, pars Comiti, pars Theodoro Epiſcopo ceſſit. Et quia per id tempus Theodorus Epiſcopus Academiam, & Collegium Patrum Societatis Paderbornæ inſtituerat, ſuam ille partem Cœnobij Patribus delargitus eſt.

Ad hunc demum annum ſeculi referimus mortem Bernardi Epiſcopi noſtri, quem ille decimum nonum Epiſcopatus annum ingreſſus erat. Mors ejus in necrologio Marienmunſter Cœnobij adſcripta ad diem XVIII Calend. Maji. Nam etſi Albertus Stadenſis ad ſequentem annum MCCXLVII referat, *Hoc anno*, inquiens, *Bernardus Paderbornenſis Epiſcopus obiit, cui Simon frater Domini Bernardi de Lippia ſucceſſit, et frater ejuſdem Simonis, ſcilicet Otto major Præpoſitus Bremenſis, Monaſterienſi Epiſcopo ſubrogatur*; erroris tamen compertus ex publicis tabulis tranſactionis inter Conradum Colonienſem Archiepiſcopum, & Simonem Paderbornenſem Epiſcopum, quas anno ſequenti proferemus; ijs ſiquidem literis, quæ VIII Idus Aprilis conſignatæ ſunt, memoratur Simon electus Paderbornenſis. Jam verò ſi Bernardus Epiſcopus eodem anno XVIII Calend. Maji mortuus ſtatuatur, ut paulo ante ex necrologio attulimus, neceſſe eſt Simonem ante obitum Bernardi Epiſcopi electum fuiſſe, quod prorſus abſonum eſt fateri. Deinde res ipſa hoc anno Bernardum obiiſſe comprobat. Nam Simon Succeſſor, ut ex iiſdem tabulis conſtabit, anno ſequenti Saltzcottenam Oppidum & caſtrum proximum Villiſen præmuniit, ob quod colliſus cum Colonienſi Antiſtite VIII Idus Aprilis in publico procerum conventu tranſegit cum Archiepiſcopo. Quapropter dum Albertus Stadenſis utriuſque Epiſcopi, Simonis & Ottonis electionem memorat ſequenti anno, id de Ottone tantum dicere viſus eſt, cui ex ſerie narrationis oblatam conjunxit Simonis electionem. Longius exerravit, qui cum ſcriptore Chronici Sclavici anno 1248, aut cum Kerſenbrochio & Cleinſorgio anno 1254 obiiſſe tradunt, aut qui cum Gobelino noſtro per

Obitus Bernardi Epiſc. ad hunc annum referendus.

Digitized by Google

xxviii annos Epiſcopatum geſſiſſe volunt. Quanquam in numeris hiſce errorem interveniſſe opiner, ac xviii annos ſcripſiſſe crediderim Gobelinum; quæ ſententia noſtræ accedit, qui in xix annum Epiſcopatum prorogavimus; quod & Crantzius dicere viſus, qui xviii annos illi tribuit in Epiſcopatu, Gobelinum in his, ut pleriſque aliis, ſecutus.

Ejus laus. Nunc ut poſtremo elogio decoretur Bernardus; Præſul certè fuit, qui magna omnium ordinum concordia, & bona cum vicinis pace Eccleſiam adminiſtravit. Vir integritate vitæ, modeſtia, liberalitate in egenos & religioſorum ordinum Cœnobia egregius; id quod tot donationum tabulæ à nobis per ſingulos annos relatæ ſatis docere poterunt. Una tantùm labe à Gobelino, Crantzio & Bruſchio notatus, quòd communem Canonicorum vitam, habitationemque in una clauſtri diſciplina, à majoribus acceptam primus diſſolvi paſſus fuerit. Quanquam ſi ceteræ per Germaniam Cathedrales Eccleſiæ inſpiciantur, id ſerò tandem factum ſit in Paderbornenſi Eccleſia interque poſtremas Eccleſia noſtra memoranda, quæ vigorem illum laxaverit. Qua in re id tamen prætermittendum non eſt; etſi in multis Collegiis Canonicorum ſocialis habitatio diſſoluta fuerit, non continuò tamen communis menſa, ad quam convenêre, & frequentati Chori rigor deſijt; uti id ex faſtis Hildeſienſis Eccleſiæ, aliiſque obſervare fas erit. Haud ignoro, quantum Crantzius, quantumq; Hetorodoxi noſtrorum temporum hanc diſſolutionem ſocialis vitæ perſtringant. Verùm cùm nec lege Apoſtolica Canonici illi ad hanc adſtricti reperiantur: neq; Monachorum inſtar, aut aliorum religioſorum ordinum inſtitutum ſuum profeſſi fuerint, ut voti alicujus læſi reos damnes, cauſas habuêre, ob quas Eccleſia laxationes Clauſtri indulſerit, & pro temporum injuriis conſultius etiam habere potuerit. Omnium hoc vitium eſt, vetuſtate temporum, & prolapſione morum degenerare in pejora, quantumque à fonte receditur, inquinari rivos. Nos qui hactenus Bernardi memoriam, quantum licuit, vindicavimus nullum tamen ſepulchri ejus veſtigium reperimus; quo tamen Epiſcopo nemo Jmadi & Rothonis Epiſcoporum noſtrorum monumenta, perpetuis cereis & veneratione quadam Divorum, ſanctius colere viſus eſt.

SIMON

Digitized by Google

SIMON
Comes Lippienſis
XXIV,
EPISCOP. PADERBORN.
Annus Chriſti 1247.

Innocentij IV Pont. 5.
Wilhelmi Reg. 1.
Simonis Epiſc. Pad. 1.

SUbtracto ex humanis Bernardo Epiſcopo ſubrogatus eſt Simon, Bernardi ex Hermanno fratre nepos. Nam huic Comiti Lippienſi quatuor fuêre filij, Bernardus III familiæ propagator, Simon Paderbornenſis, Otto Monaſterienſis Epiſcopus, Gerhardus Bremenſis Præpoſitus, is qui haud multò poſt obitum Gerhardi Bremenſis Archiepiſcopi, & horum ſimul patrui, ex diſſidio Canonicorum Bremenſium in contentionem de Archiepiſcopatu venit; quando altera pars Canonicorum eaque potior Hildebaldum, altera Gerhardum Præpoſitum elegit. Quanquam is Gerhardus Præpoſitus, ut ex literis ad annum 1257 relatis conſtabit, nepos horum Epiſcoporum fuerit, Bernardo III fratre natus, ſecus quàm Lippienſium genealogia hactenus tradidit. At Simon & Otto fratres concordibus eligentium ſuffragiis ad Epiſcopatus ſuos pervenêre. Simon à primis annis in Clerum Paderbornenſem adſcriptus & Præpoſitus majoris Eccleſiæ noſtræ factus. Quo ex munere à Gerhardo patruo Bremenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo evocatus, delectuſq; ex conſenſu Cathedralis Eccleſiæ & Miniſterialium Bremenſis Eccleſiæ Tutor, diœceſin illam vicario gubernationis munere adminiſtravit; quòd Archiepiſcopus patruus jam ſenio debilitatus, & pedum uſura captus, non niſi vehiculi ſubſidio uteretur. Id ille Tutoris, ut vocant, munus per VII annos magna animi conſtantia geſſit; &, ut militari ingenio erat, adverſus Stedingos rebellionem parantes arma ſumpſit, oppreſſitq. Factum dilaudat Crantzi⁹, virumque inſignem vocat, qui ab Hamburgenſibus etiam arbiter appellatus. Carpit Simonem noſtrum Auctor Bremenſis hiſtoriæ, tanquam cum Stedingis conſpirationem inierit, multaq; damna

Simon ex Comitibus Lippienſ. & Præpoſito Cathedralis Eccleſiæ Epiſcopus Paderb.

Hiſt. Brem. Juſtinus Presbyt. in Lippe. Crantz. l. 8. Metrop. c. 15 & 20. Gobelin. in Coſm.

Bremenſi

Bremenſi Eccleſiæ intulerit. Inde, qua ex cauſa incertum, collecto exercitu Wildeshuſium verſus movit; quibus offenſi Oldenburgici Comites, & Henricus Boghenarius Comes, collectis copijs aggrediuntur, pugnaq; ad Munderslo commiſſa Simonem profugant. Simon undiq; hoſtis milite circumfuſus, ne captivus in poteſtatem veniret, Monachi habitu indutus furtim ſe periculo ſubduxit, effugitq;.

His licet caſibus jactatus, utcunque etiam turbidi inquietiq; ingenij haberetur; nihilo tamen minus communibus Canonicorum ſuffragijs Epiſcopus Paderbornenſis eligitur; ſeu id patrocinio familiæ, & commendatione Gerhardi Bremenſis Archiepiſcopi ac patrui Simonis: ſeu Canonicorum deſiderio ſit factum, affectantium Epiſcopum, qui militari manu promptior, familiæque ſubſidio innixus, vicinorum injurias animoſius quàm ſuperiores Epiſcopi propulſaret; quod & primo ſtatim Epiſcopatus anno fortiter aggreſſus. Nam Saltzcottenam, Oppidum ſuæ diœceſis, vallo, muris, & foſſis circumcinxit, translatis in illud tribus adjacentibus villis Habringhuſen, Vilhuſen, & Hohenrod; caſtrum deinde Villiſen haud procul ab oppido ſitum præmuniit; quo & Albertum de Sturmede miniſterialem Colonienſis Archiepiſcopi, ceteroſque nobiles Eccleſiæ Paderbornenſis moleſtos coërceret. Quibus primum cum Colonienſi Archiepiſcopo colliſus, prope Weſtfaliam inferiorem concivit in arma.

Saltzcottenam præmunit.

Controverſio de Caſtro Villiſen & oppido Saltzcotten inter Simonem & Archiepiſc. Colon. componitur.

Quæ res ne longius ſerperet, cùm publicæ Imperij turbæ gravius percellerent animum Conradi Archiepiſcopi, altero mox anno in conventu procerum Weſtfaliæ inter Epiſcopos transactio in hunc modum eſt facta.

Conradus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſacri Imperij per Italiam Archicancellarius, et Sunon eadem gratia Paderbornenſis electus, Omnibus ad quos præſens ſcriptum pervenerit, ſalutem in Domino. Diſcordia quæ inter nos ſuper ædificatione caſtri Villiſen et Salcotten vertebatur Domino electo Monaſterien. et Abbate Corbeien. mediantibus ſopita eſt ſub hac forma. Quod nos Paderborn. electus Oppidum Salcotten venerabili Patri Domino Conrado Colon. Archiepiſcopo ſine aliqua contradictione tenebimur ad deſtruendam munitionem ut nulla remaneat ſicut ante, et villicationem curtis in Villiſen et poſſeſſionem ejus cum ejus pertinentiis Alberto de Sturmede miniſteriali noſtro recognoſcimus eo jure quo ipſe et anteceſſores ſui habuerunt, nobis juſtitia, quam noſtri anteceſſores habuerunt, in eadem villicatione reſervata. Et ſi aliqui agri de villicatione prædicta caſtro Villiſen adjacentes ipſi caſtro neceſſarii fuerint, Domino Colonienſi Archiepiſcopo et electo Monaſterien. et his qui ab ipſis ad hoc fuerint deputati, nos ſecundum concilium prædictorum dicto Alberto recompenſationem dictorum agrorum faciemus. Cæterum damna quæ ab iis extra guerram noſtram exiſtentibus ſive in univerſo Abbatiſſæ Hervorden. juribus, vel alias in ducatu Domini Archiepiſcopi Colonienſis præfati intulimus ante expeditionem

peditionem ſuam ſecundum gratioſam moderationem ipſius Domini Archiepiſcopi et Monaſter. electi, et eorum quos ipſi ſibi aſſumere voluerunt, perſolvemus. Item nullam munitionem in ducatu Colonienſis Archiepiſcopi ſine ſua licentia faciemus, niſi non in judicio, quod Botting appellatur cum Abbate Corbeienſi, et aliis nobilibus in ducatu conſtitutis aliud per ſententiam obtinere poſſimus. Item confitemur, quod omnis diſcordia quæ erat inter Dominum Colonienſem Archiepiſcopum et ſuos coadjutores ex una parte, et nos noſtroſque coadjutores ex altera parte, circa quod quolibet remaneat in hæreditate ſua, eſt in pace amicabiliter et totaliter terminata. Nos vero Conradus Colonienſis Archiepiſcopus propter honorem nobis à venerabili Paderbornenſi electo in compoſitione prædicta exhibitum ædificationi caſtri in Villiſſen in ducatu noſtro factæ conſentimus, et ei damus licentiam hoc habendi. Nos vero electus Paderbornenſis, ut prædicta compoſitio rata et firma permaneat, data fide in manibus Colonienſis Archiepiſcopi ad ejus obſervationem nos obligamus viginti quinque militibus ſubſcriptis, et fidejuſſoribus à nobis conſtitutis, qui fide data ad obſervationem compoſitionis prædictæ ſe pro nobis Domino Colonienſi Archiepiſcopo ſimiliter aſtrinxerunt, taliter quod ſi eadem compoſitio fuerit violata, niſi hoc infra menſem emendetur, ipſi moniti infra menſem Suſatum intrabunt, inde non receſſuri, donec de violatione fuerit ſatis factum; niſi contra compoſitionem hujuſmodi veniant munitionem conſtruendo, tunc prædicti fidejuſſores ex parte Domini Colonienſis Archiepiſcopi moniti ſtatim Suſatum intrabunt, inde non receſſuri, donec Archiepiſcopo fuerit ſatisfactum. Nomina fidejuſſorum ſunt hæc. Comes Conradus de Redbergh, Cunradus de Schonenberg, viri nobiles, Bertoldus et Hermannus de Brakel, Raven de Papenheim; Albertus et Hermannus de Schardenberg, Cunradus de Amelungeſſen, Ludolfus de Heriſia, Cunradus Luſcus Dapifer, Amelungus de Paderborn, Herbordus Pincerna, Goſwinus de Wettene, Burchardus de Weſtheim, Henricus Camerarius, Cunradus de Wellede, Wernerus et Henricus de Wevere, Florin de Friſenhoſen, Henricus de Summere, Andreas de Einhus, Burchardus de Holthuſen, Albertus de Nedere, Bertoldus de Nere, Cunradus et Albertꝰ de Nettelen. In cujus rei teſtimonium præſentes literas conſcribi et noſtris ſigillis fecimus communiri. Nos etiam Monaſterienſis electus, et Abbas Corbeienſis, et B. Dominus de Lippia, qui dictæ compoſitioni etiam interfuimus, ſigilla noſtra rogati duximus apponenda. Acta ſunt hæc apud Salcotte, Anno Domini MCCXLVII *in craſtina Dominica, qua cantatur judica, quæ fuit* VIII *Idus Aprilis.*

Saltzcottena ſalinis celebris, antequam in Oppidum emergeret, cùm circumiacentibus villis totum erat Epiſcopi Paderbornenſis, donatione Cæſarum ac Regum; quemadmodum jam anno MCLX Bernardus Epiſcopus noſter ex villis illis donationem fecit Cœnobio Hardehuſano ad ſalem coquendum, uti ſupra à nobis relatum eſt. At verò quia Archiepiſcopus Colonienſis intra Ducatum Weſtfaliæ munitiones ſine ſuo aſſenſu pati non voluit; Oppidum Saltzcottenum, à Simone Epiſcopo præmunitum, everti juſſit, intentata vi pagis. Archiep. Colon. plura ad ſe ſine juſtitiæ titulo attrahit.

pagis. Quemadmodum Montem Martis, qui totus à Ludovico Pio Imperatore Abbati Corbeienſi aſſertus erat, Archiepiſcopus non niſi partito inter ſe & Abbatem opere & præſidio muniri permiſit; cum tamen integrum jus eſſet Abbati in Montem Martis, antequam Ducatus Weſtfaliæ ad Colonienſes Archiepiſcopos transiret. Quo dominatu etiam Abbatem Wertinenſem tractavit, jura Regum & Imperatorum ſibi vendicando, extorquendoque caſtrum Iſenberg; quam in rem publicæ literæ extant apud Werthinenſes anno proximo conſignatæ. Agebatque Conradus echini inſtar ad leporis cubile precario admiſſi, donec calefactus hoſpitem, à quo receptus erat, totum è cubili ejiceret.

Habent hoc potentiores Principes ut debiliores opprimant; quod tum eo pronius erat, cùm Fridericus Imperator omiſſa omni Germaniæ cura in Italia tumultuabatur, victuſque à fœderatis Longobardiæ populis in Apuliam ad captanda otia & delicias diſceſſerat, Imperiumque inter Conradum & Henricum Regem inteſtinis bellis diſcerperetur, atque omnis inferioris Germaniæ dominatus pœnes Conradum Colonienſem Archiepiſcopum eſſet, virum, qui regia auctoritate ſe ferebat. Igitur controverſia hæc in præſens compoſita, bonaque pax & amicitia inter Simonem Epiſcopum noſtrum & Conradum Archiepiſcopum per ſeptennium culta, donec anno 1256 magno totius Weſtfaliæ motu recrudeſceret.

Ceterum cùm in his transactionum tabulis noſtris ſupra recitatis, ac 8 Idus Aprilis conſignatis inter arbitros memoretur Otto Monaſterienſis Epiſcopus electus, ſubrogatuſque in locum Ludolphi, erroris comperti habentur Monaſterienſium faſtorum ſcriptores, qui Ludolphum anno 1247 feſto Primi & Feliciani, 12 videlicet Junij, obiiſſe ſcribunt; cùm jam Otto in Aprili in ejus locum delectus fuerit; ut prorſus exiſtimes eundem errorem in Ottone, quem in Simone noſtro apud Albertum Stadenſem obſervavimus, interveniſſe, ac Ludolphum anno ſuperiori cum Bernardo Epiſcopo exceſſiſſe è vita; poſtquam in XX annum, præclara cum laude Monaſterienſem Epiſcopatum adminiſtraſſet: nulliuſque unquam hoſtis arma veritus, Eccleſiam ſuam victor ſemper egregiè defendiſſet. Alios inter hoſtes Meinhovillianos dynaſtas, jam à multis ſeculis Monaſterienſi diœceſi infeſtiſſimos, commiſſo prælio vicit; in quo cæſus uterque juvenis, & tota hæc familia extincta: captus Gelriæ Comes, qui cùm Cliviæ & Flandriæ Comite hoſtili manu acceſſerat: vidua verò Hoveliana, belli auctrix, bonis exuta, atque è diœceſi profligata. Quæ tamen haud multò poſt pœnitudine ducta, ultro bona ſua D. Paulo obtulit, quorum acceſſione aucta diœceſis quatuor oppidis & viginti quatuor parœciis; dataque Ludolpho occaſio conſtruendæ in hac dynaſtia arcis Wolbecanæ, & nobiliſſimæ hujus Satrapiæ ad patrimonium ſuæ Eccleſiæ adjungendæ.

Ludolphi Ep. Monaſter. exceſſus è vita.

Sed

Digitized by Google

Sed ad Simonem Epiſcopum nos referamus. Evocatus ille hoc anno à Siffrido Moguntino Archiepiſcopo ac Metropolitano ſuo Coloniam ad conventum Principum & conſilia de novo Rege ſubrogando. Quod certum habemus ex literis Simonis, quibus ab Hardehuſano Cœnobio plauſtrum vini, quod ab Epiſcopo Paderbornenſi quotannis dabatur, certis decimis redemit: literæ verò ſic habent. Simon Ep. evocatur Coloniam ad conventum Principum.

Simon Dei gratia Paderbornenſis electus, Omnibus hoc ſcriptum inſpecturis utriuſque vitæ ſalutem. Noverint omnes hujus paginæ auditores, quod cum à venerabili Patre ac Domino Siffrido ſanctæ Moguntinæ ſedis Archiepiſcopo, et à Domino Petro ad velum aureum Dyacono Cardinali Apoſtolicæ ſedis Legato auctoritate Apoſtolica ad Curiam Coloniam vocaremur, ut ad eandem curiam pro neceſſitate univerſalis Eccleſiæ edictam expenſas neceſſarias haberemus, decimam in majori Dasberg ad menſam noſtram pertinentem Abbati et conventui in Herisvart pro medietate vendidimus, pro altera vero parte redemptum plauſtrum vini, quod pro recepta conſuetudine ab Epiſcopis conventui dabatur. Has deinde literas ita claudit. *Quia vero nos Henricus Præpoſitus, Rabodo Decanus in Capitulum Paderbornenſe omnibus præſcriptis conſentimus, etiam huic ſcripto ſigillum Eccleſiæ noſtræ duximus apponendum, conſentientes et rogantes, quod venerabilis Dominus Gerhardus ſanctæ Eccleſiæ Bremenſis Archiepiſcopus, qui præmiſſis, etiam interfuit, ad ampliorem evidentiam ſigillum ſuum appoſuit. Actum in Eccleſia Paderbornenſi. Anno Domini MCC, quadrageſimo ſeptimo in craſtino conceptionis Joannis Baptiſtæ.*

Nihil de hoc conventu ceteri ſcriptores, qui ex literis hiſce noſtris primùm detegitur. Nam poſtquam XVI Februarij Henricus Rex, ſeu lapſu equi, ſeu ventris profluvio extinctus erat, Archiepiſcopi & Principes magnopere conturbati ſollicitique de novo Rege ſubrogando fuêre.

Menſe deinde Septembri pridie Nativitatis B. Virginis tranſactum inter Simonem Epiſcopum & Hermannum Abbatem Corbeienſem, interque Capitulum Paderbornenſe & Corbejenſem conventum de controverſa juriſdictione, quæ in hunc modum compoſita, uti hæ tabulæ in Monumentis Paderbornenſibus relatæ exhibent. Convenit inter Epiſcopum Paderb. & Abb. Corbeienſem de Parochia Montis-Martis.

Hermannus Dei gratia Abbas. Strigerus Præpoſitus. Albertus Prior. totuſque conventus Corbegenſis Eccleſiæ: nec non Themo Præpoſitus Montis Martis et fratres ſui ejuſdem montis. Univerſis Chriſti fidelibus hanc paginam inſpecturis ſalutem in Domino. Super diſſenſione mota inter Dominum Simonem Electum et Capitulum Paderburnenſe ex parte una, et nos ex parte altera ſuper parochia. Archidiaconatu; et juriſdictione Diœceſiani ordinaria Montis Martis. quam Dominus Paderburnenſis et Eccleſia ſua petebat ratione juris communis, et nos privilegiis et præſcriptione defendebamus. Magiſtro Ottone Decano Bremenſi. Magiſtro Thetmaro Canonico

 Monaſte-

Monaſterienſi. Heinrico Decano et Hermanno Scholaſtico novæ Eccleſiæ mediantibus talis compoſitio intervenit. quod tenore præſentium publice et ſolemniter confitemur. quod venerabili Domino Simoni Electo et Capitulo Paderburnenſi ordinariam jurisdictionem et jura ſpiritualia Diœceſano et ſuæ Eccleſiæ de jure communi debita in Monte Martis ſecundum formam recognoſcimus infra ſcriptam. Conſentientes et eligentes quod Volradus Canonicus Paderburnenſis Archidiaconus in Horehuſen. et ſui Succeſſores. qui pro tempore fuerint. habitatoribus Montis ejusdem ſive in Monte in Capella B. Nycholai. ſive in Horehuſen in Eccleſia B. Dionyſii, prout ipſis placuerit. ſynodo præſideant. Et quia Præpoſitus et fratres prædicti montis ad Abbatem tantum et conventum Corbeienſem in ſpiritualibus et temporalibus reſpectum habere debent. ipſi tam ab Epiſcoporum, quam Archidiaconorum Paderburnenſium juribus ſunt exempti. Conſenſum eſt etiam inter Paderburnenſem et Corbeienſem Eccleſias. quod illi tantum ſunt excepti à frequentatione ſynodi et à juribus ſynodalibus. qui infra ambitum clauſtri cum Præpoſito et fratribus habitant. et in emunitate exiſtentes eorum ſervitiis ſpecialiter ſunt deputati. Præterea Præpoſitus ejusdem loci nomine Abbatis et conventus Corbeienſis denarios ſynodales tantum de habitatoribus Montis colliget annuatim. Archidiacono contra eosdem habitatores ſi neceſſe fuerit in hoc per cenſuram Eccleſiaſticam adjuvante. de quibus ſynodalibus denariis Præpoſitus idem ſex ſolidos graves Archidiacono ſtatim dum collecti fuerint annis ſingulis ſine qualibet difficultate perſolvet. Themo etiam nunc Præpoſitus. qui parochiæ præeſt in eodem Monte. à Domino Volrado Archidiacono curam animarum et donum altaris recepit et obedientiam Archidiacono debitam repromiſit. et deinceps Præpoſiti Montis Martis vel alii. qui ab Abbate Corbeienſi Archidiacono in Horehuſen Canonico Paderburnenſi fuerint præſentati. ad eandem parochiam donum altaris et curam animarum perpetuo recipient in futurum. et Præpoſiti vel alii. qui parochiam eandem habuerint. ratione ejusdem parochiæ in Eccleſia Paderburnenſi Epiſcopales ſynodos frequentabunt. Quod autem ea quæ præſcripta ſunt Eccleſiæ Paderburnenſi perpetuo ſervabimus. Nos et Eccleſiam Corbegenſem Paderburnenſi Eccleſiæ ſub pœna quingentarum marcarum hiis literis obligamus. Acta et completa ſunt hæc in Eccleſia Corbeienſi Anno Domini MCCXLVII. *incraſtino nativitatis B Mariæ Virginis.*

Wilhelmus Hollandiæ Comes eligitur Rex Romanorum.

Menſe deinde Septembri rurſum ad Rhenum, & conventum Principum poſtulatus Simon. Nam poſtquàm Pontifex certior factus de Henrici Regis exceſſu, Petrum Caputium Cardinalem miſit Legatum in Germaniam; qui cùm Principibus ſuaderet, Henricum Ducem Brabantiæ eligerent; Dux oblatam coronam rejecit, obtulitque loco ſuo eligendum Wilhelmum Hollandiæ Comitem, ex ſorore Mechtilde nepotem, juvenem florentiſſimum, & vix dum xx ætatis annum egreſſum. Quam in rem in Oppido Woringa apud Ubios comitia Principum indicta; ad quæ præter Moguntinum, Colonienſem, & Trevirenſem, Archiepiſcopos, acceſſère ceteri Epiſcopi,

ſcopi ac Principes inferioris Germaniæ; ſalatatuſque in his feſto D. Michaelis Wilhelmus Hollandiæ Comes Rex Romanorum: fallitur-que Albertus Stadenſis, qui Nuſſiæ factum tradit. Miſſi idcirco A-quiſgranum, denunciatum Magiſtratui & civibus, urbem novo Regi aperirent abs ſe coronando. Ad quæ Aquiſgranenſes, non alium abs ſe Regem agnoſci, quàm Fridericum Imperatorem & Conradum filium. Quo reſponſo offenſus Legatus Apoſtolicus, urbi ſacrorum uſum interdixit. Nec minus indignati Archiepiſcopi & Principes, militem contrahendum decernunt, ad perduelles Aquiſgranenſes refrænandos. Interim Conradus Colonienſis Archiepiſcopus, & Principes Coloniam intrant ad Baſilicæ D. Cuniberti, quam recens inſtaurârat, dedicationem; numeratique plus quam XIV Epiſcopi, qui & Regis electioni, & celebritati dedicationis interfuêre. Aquis-granenſium exemplo, auſus Cæſaris inſulæ præfectus imperium no-vi Regis detrectare. Quam munitionem Rex ipſe difficili oppugna-tione aggreſſus, fruſtraq; omnibus machinis admotis, fame tandem ad deditionem compulit.

Quem ta-men A-quiſgra-nenſes noluntre-cipere.

Annus Chriſti 1248.

Innocentij IV Pont. 6.
Wilhelmi Reg. 2.
Simonis Ep. Pad. 2.

Electionem Wilhelmi Regis conſecuta eſt altero anno, & mul-tò ſplendidiori pompa, coronatio; ſed obſtabant interea Aquiſgra-ni, in quo peragi volebat, pertinaciſſimi civium animi. Quare ſub initium veris (ut inter Legatum Apoſtolicum, Archiepiſcopos, & Epiſcopos convenerat) tota inferior Germania concitata ſub vexil-lis ſanctæ crucis convolavit ad arma. Numerataque feruntur ſupra ducenta millia armatorum; quibus Wilhelmus Rex, Petrus Cardi-nalis Legatus Apoſtolicus, ceterique Principes progreſſi, caſtra ipſis Calendis Maji circa urbem explicuêre. Nihil his territi cives, jurati in fidem Friderici Imperatoris, urbem acerrimè propugnant: non inſultus, nec machinæ obſidionales, non fontium aquæ, obſtructæ aggeribus, & in urbem refuſæ, fregêre animos; eòque hæc pertina-cius agebantur, quòd à Conrado Rege promiſſa auxilia exſpecta-rent. Producta per 6 menſes obſidio; donec ad ultimum fame domi-ri, ſub exitum Octobris deditionem facêrent. Ingreſſus Rex urbem XXX Octobris, Calend. Novembris, feſto omnium SS. ſolemni ritu coronatus in Baſilica Virginis. Nihil illa coronations magnificen-tius erat. Rex in ſacrario auguſtalibus ornamentie indutus à Mona-ſterienſi & Mindenſi Epiſcopis, eductus à Leodienſi & Ultrajecten-ſi, collocatuſq; in throno à Colonienſi. Quem exinde tres Archie-piſcopi Canchellarij Siffridus Moguntinus, Conradus Colonienſis, & Arnoldus Trevirenſis partitis ritibus conſecrarunt, unxeruntque

Vi poſtea & armis domiti.

Matth. Pa-riſ.
Chron. M. Belg.
Joann. à Beka.
Bzovius.

Wilhel-mꝰ Aquis-grani ſo-lenni ritu corona-tur.

Digitized by Google

Regem. Aderant & ceteri Electores, Marchio Brandeburgicus, Dux Saxoniæ, Dux Bavariæ, Comes Palatinus, Rex Bohemiæ, magnaque corona Epiſcoporum & Principum. Poſt ex conſilio Principum additi Regi Otto Epiſcopus Ultrajectenſis, Regis patruus, & Dux Brabantiæ avunculus. Læta novo Rege inferior Germania; nec repertus Princeps aut Epiſcopus, qui non cum tribus Cancellarijs Archiepiſcopis omnem illi fidem & operam deferret. Tam exoſum Friderici Imperatoris, & Conradi Regis nomen erat. Rex vero, poſtquam Leodium profectus in gratiam Henrici Regis, Ottoni fratri ejus Gelriæ Comiti, Neomagum 21000 argenti marcis oppignoraſſet, ad ſumptus regiæ dignitatis ſuſtinendæ, Hagam redijt, novique palatij ſtructuram cœpit.

Baſilicæ Colon. fundamenta jaciuntur à Conrado Archiep. Colon.

Sed longè magnificentius opus hoc anno aggreſſus Conradus Colonienſis Archiepiſcopus, admirandæ illius Baſilicæ Colonienſis, feſto in cœlum aſſumptæ Virginis ſuſceptæ, fundamenta jecit, fabricæ longitudinem 385, latitudinem 160 pedibus dimenſus, & in formam crucis complexus. Surrexit exinde chorus, ac prima ædis pars, laboratumq; in ea per 74 annos. Ad quam perfectionem ſi navis templi, ſi prægrandes turres, ac cetera ſtructuræ opera perveniſſent, nihil tota Europa auguſtius haberet, quo antiqua mundi miracula exæquaret. Dilaudavit Innocentius Pontifex, literis ad Conradum Archiepiſcopum & Capitulum Lugduni hoc anno datis, cœptæ fabricæ conſilia, quòd ex prioris Baſilicæ buſto longè magnificentiorem fabricam reſuſcitarent.

Qui & fœdus init cum Engelberto Epiſc. Oſnabrug.

Magnanimus Archiepiſcopus; & ingentibus per id tempus abundans divitijs, fœdus quoq; cum Engelberto Oſnabrugenſi Epiſcopo inijt, quod his tabulis referre operæ pretium duximus.

Engelbertus Dei gratia Oſnabrugenſis Eccleſiæ Epiſcopus, omnibus præſentes inſpecturis in perpetuum. Univerſos præſentes et futuros ſcire cupimus, quod nos de conſenſu Capituli noſtri, et conſilio Prælatorum et fidelium noſtrorum, cum venerabili in Chriſto patre et Domino noſtro Conrado Colonienſi Archiepiſcopo, fide manuali ad invicem data, talem inivimus fœderis unionem, quod nos et noſtri Succeſſores ei ſuiſque Succeſſoribus et Eccleſiæ ſuæ contra quemlibet ipſis injuriam inferentem, cum requiſiti fuerimus, perpetuo aſſiſtemus, et auxilium præſtabimus in noſtris expenſis inter Rhenum et Wiſeram. Idemque Archiepiſcopus ſuique Succeſſores in ſuis expenſis nobis noſtriſque Succeſſoribus et Eccleſiæ noſtræ idem facient è converſo. Ut autem hujuſmodi confœderationis unio à nobis noſtriſque Succeſſoribus inviolabiliter obſervetur, et ſecundum formam præſcripti fœderis impleatur, præſentem paginam ſuper hoc confectam noſtro et Capituli noſtri ſigillis duximus roborandam in teſtimonium prædictorum. Acta ſunt hæc apud Smerleke juxta Suſatum, præſentibus Henrico Præpoſito S. Severini, Philippo Præpoſito Suſatienſi fratre noſtro, Brunone Præpoſito Oſnabrugenſi fratre noſtro, Lothario Præpoſito S. Cuniberti, et Ottone de Wickerode Canonico

Coloni-

Colonienſi, Giſone Theſaurario, et Hugone de Vorenkampe Canonicis Oſnabrugenſibus. Laicis vero Wilhelmo de Juliaco, Adolpho de Monte, Adolpho de Marca, Simone de Spanheim, Godefrido de Arnisbergh, Ludevvico de Ravensbergh, et Theodorico nepote noſtro de Iſenbergh. Comitibus. Item Henrico de Iſenbergh, Walramo de Monsioge Nobilibus Item Alberto de Hurde, Henrico de Wolmunſteine, Alberto de Sturmede, Gosvvino Sculteto Suſatiensi, Henrico et Bartholdo filiis ejus, Henrico de Vittinchoven, Gobelino de Meſchede, et aliis quam plurimis. Datum anno Domini 1248 in Annunciatione B. M. Virginis.

Multum hæ literæ illuſtrant corriguntque faſtos Oſnabrugenſes, quibus Engelbertus Jſenburgicus, à cæde D. Engelberti exauctoratus, rurſum ſiſtitur ſedi ſuæ Oſnabrugenſi redditus, quem faſti eorum expungunt, ac loco ejus Brunonem ſubſtituunt; qui tamen hoc anno Præpoſitum tantùm egit ſub fratre ſuo, ac triennio demum poſt Oſnabrugenſium Epiſcopus in locum Engelberti fratris delectus eſt.

At Conradus Rex, cùm neque adverſus Pontificem, neq; Wilhelmum Regem prævalere poſſet, hæreſin tum ſurgentem fovere cœpit. Fuêre tum impij homines in Suevia, qui palam docebant, Papam nullam habere poteſtatem in Eccleſiam, Epiſcopos & Prælatos aut Simoniacos, aut hæreticos: Sacerdotes peccato obnoxios omni poteſtate abſolvendi & ligandi excidiſſe: Monachos Ordinis S. Dominici & Franciſci, itemque Ciſtertienſes impiam vitam agere: neminem præter ſe reperiri, qui veritatem doceret: orandum pro Friderico Imperatore, & Conrado Rege, ceteros Principes & Epiſcopos deteſtabiles eſſe. Sed hæc peſtilentiſſima hæreſis, ut Albertus Stadenſis refert, ſuppreſſa ſtatim in fomite, voce & doctrina Catholicorum Doctorum. Quantumq; hoc ſceleratorum hominum patrocinio ſe Imperator & Conradus Rex firmare cogitabant, tantum Principes & populum averterunt. Conrad9 Friderici Imp. filius hæreſes in Germania fovet.

Annus Chriſti 1249.

Innocentij IV Pont. 7.
Wilhelmi Reg. 3.
Simonis Epiſc. Pad. 3.

Fluctuabat interea Germania inter duos æmulos Reges. Conradi quippe partes conſtanter propugnabant Otto Bavariæ Dux, urbesque Bavariæ, Sueviæ, Wormatia, Spira, Mediomatricum, ceteriq; ſuperioris Germaniæ populi; nec ſeſe à veteri Imperatorum fide minis Pontificis & Legatorum abduci ſunt paſſi. Pro Wilhelmo Rege ſtabant fidi Belgæ, Moguntini, Colonienſes, Saxones, & omnes ferè inferioris Germaniæ provinciæ. Quibus Conradus Rex provocatus ferro flammaque adverſariorum agros vaſtavit. Nec ſegnior Wilhelmus Rex, ſuorum agminibus ſtipatus Rhenum aſcendit; expugnatoque *Matth. Pariſ. Chron. Colon. Spondanus. Bzovius.*

Digitized by Google

Solicitudo Wilhelmi R. & Legati Regis pro novo Archiep. Moguntino Siffrido ſubrogando.

toque Calendis Martij Ingelheimio, Romanæ Eccleſiæ privilegia priſco Regum atq; Imperatorum more regio diplomate confirmat. Inde Moguntiam evocatus acceſſit cum Legato Apoſtolico ad Archiepiſcopi electionem moderandam, quod Siffridus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter VII Jdus Martij humanis exceſſerat. Vir, ut Trithemius inquit, qui Eccleſiam ſuam mirificè ampliârat, interque turbulenta bellorum tempora ſapientiſſimus vixerat; laudabilis etiam in faſtis Moguntinis, quòd inter bella quæ geſſit, & civiles occupationes nunquam Sacerdotalia munia neglexerit, Pontificis, ut ſupra diximus, & Romanæ ſedis ſtudioſiſſimus. Quare magnoperè ſollicitus Wilhelmus Rex & Legatus Pontificis, ut ſuarum partium Archiepiſcopus ſubrogaretur, quòd multum momenti in eo ſpectatiſſimo Germaniæ præſule poſitum eſſet. Moguntini Canonici, ut hanc jacturam tanti præſulis ſarcirent, miſêre oratores ad Pontificem, qui peterent Conradum Colonienſem Archiepiſcopum, ſeu ut ad ſe tranſiret, deſerto Colonienſi Archiepiſcopatu, ſeu utroque ſimul fungeretur. Id cùm Pontifex negaret, elegêre Chriſtianum eo nomine II Moguntinæ Eccleſiæ Præpoſitum, virum quidem doctum, bonum, & prudentem; ſed qui à publicis & Pontificis ſtudio, armorumque tractatione abhorreret, eòque biennio poſt amotus.

Jus advocatiæ in Cœnobium Flectorp. Waldecenſi Comiti aufertur.

Columen interim Reipublicæ per id tempus Conradus Colonienſis Archiepiſcopus, & ſumma poſt Regem apud eum auctoritas. Is hoc anno procerum conventum habuit octavo Jdus Septembris prope montem Jſenberg, in quo jus Advocatiæ, quod Adolphus Waldecenſis Comes in Cœnobium Flectorpienſe diœceſis noſtræ obtendebat, diſcuſſum eſt, præſente Simone Paderbornenſi Epiſcopo noſtro, & Hermanno Corbeienſi Abbate. Quanquam ut ex aliis literis biennio abhinc datis conſtat, ab eodem Conrado Archiepiſcopo Flectorpienſis Eccleſia ab omni Advocatiæ onere libera pronunciata ſit. Eò jam dudum Advocatorum avaritia proſerpſerat, ut non defenſionis & Patrocinij, ſed lucri cauſa hæc Advocatiæ munera prenſarentur.

Simon Ep. Gerdenſi Virginum Cœnobio plura bona confert.

Simon præterea Epiſcopus noſter, etſi militari ingenio habitus, hoc ipſo tamen anno ampla feudi bona, quæ ad ipſum reciderant, ex conſenſu Capituli & Miniſterialium Gerdenſi Virginum Cœnobio dedit, palam in tabulis hac ſuper re confectis profeſſus, ſe id exemplo Bernardi Epiſcopi & avunculi ſui pro expiatione peccatorum ſuorum facere. *Teſtes hujus donationis Hermannus Camerarius, Henricus Cantor, Henricus Theſaurarius, Cononici majoris Eccleſiæ, cæterique nobiles viri, Acta ſunt hæc anno Domini* MCCXLIX.

Confirmantur ab Innocentio

Surrexerat jam ædificijs ſacris è pleno Virginum cœtu Vallis Liliorum, ſeu Falckenhagenſe Cœnobium, adjutum patrocinio Simonis Epiſcopi, & liberalitate Pirmontani Comitis, aliorumque.

Quare

Quare hoc anno Innocentius Pontifex magnifico diplomate, ad preces Simonis Epiſcopi, probavit, præmunijtq; Apoſtolicæ Sedis, tutela.

Pont. bona & immunitates Monaſterij Falckenhagenſis.

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis in Chriſto filiabus, Abbatiſſe Monaſterii de Valle Liliorum, ejuſq; ſororibus tam præſentibus quam futuris regularem vitam profeſſis in perpetuum Religioſam vitam eligentibus apoſtolicum convenit adeſſe preſidium, ne forte cujuslibet temeritatis incurſus aut eas à propoſito revocet, aut robur, quod abſit, ſacre religionis enervet. Ea propter Dilecte in Chriſto filie veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus. Et Monaſterium S. Dei genitricis & Virginis Marie de Valle Liliorum Paderburnenſis Diæceſis, in quo divino eſtis obſequio mancipate, ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & preſentis ſcripti privilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo monaſticus, qui ſecundum Deum & beati Benedicti regulam atque inſtitutionem Ciſtercienſium fratrum à vobis poſt concilium generale ſuſceptum in eodem Monaſterio inſtitutus eſſe dinoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur. Preterea quaſcunq; poſſeſſiones, quecunq; bona idem Monaſterium impreſentiarum juſte ac canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis preſtante Domino poterit adipiſci, firma vobis, & eis, qui vobis ſucceſſerint, & illabata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipſum, in quo prefatum Monaſterium ſitum eſt, cum omnibus pertinentiis ſuis, cum pratis, vineis, terris, nemoribus, uſuagiis, & paſcuis, in boſco & plano, in aquis & molendinis, in viis & ſemitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus ſuis. Sane novalium veſtrorum, que propriis ſumptibus colitis, de quibus aliquis hactenus non percepit, ſive de ortis, virgultis, & piſcationibus veſtris, & de nutrimentis animalium veſtrorum, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere preſumat. Liceat quoque vobis perſonas liberas & abſolutas è ſeculo fugientes ad converſionem recipere, & eas absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus inſuper, ut nulli ſororum veſtrarum poſt factam in Monaſterio veſtro profeſſionem fas ſit ſine Abbatiſſe ſue licentia de eodem loco diſcedere. Diſcedentem vero absque communium litterarum veſtrarum cautione nullus audeat retinere. Illud diſtrictius inhibentes, ne terras, ſeu quodlibet beneficium Eccleſie veſtre collatum liceat alicui perſonaliter dari, ſive alio modo alienari abſque conſenſu totius Capituli, vel majoris aut ſanioris partis ipſius. Si que vero donationes, vel alienationes aliter quam dictum eſt facte fuerint, eas irritas eſſe cenſemus. Inſuper auctoritate Apoſtolica inhibemus, ut nullus Epiſcopus, vel quelibet alia perſona ad Synodos, vel conventus forenſes vos ire, vel judicio ſeculari de veſtra propria ſubſtantia, vel poſſeſſionibus veſtris ſubjacere compellat, nec ad domos veſtras cauſa ordines celebrandi, cauſas tractandi, vel aliquos conventus publicos convocandi venire preſumat, nec regularem electionem Abbatiſſe veſtre impediat, aut de inſtituenda vel removenda ea, que pro tempore fuerit contra ſtatuta Ciſtercienſis ordinis ſe aliquatenus intromittat. Pro conſecrationibus vero altarium vel Eccleſiarum; ſive pro oleo ſancto, vel quolibet Eccleſiaſtico ſacramento nullus à vobis ſub obtentu conſuetudinis, vel alio modo quicquam audeat extorquere, ſed hec omnia gratis vobis Epiſcopus diæceſanus impendat. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis, Catholicum adire Antiſtitem, gratiam & communionem Apoſtolice ſedis habentem, qui noſtra fretus auctoritate vobis, quod poſtulatur, impendat. Quod ſi ſedes diæceſani Epiſcopi forte vacaverit, interim omnia Eccleſiaſtica Sacramenta à vicinis Epiſcopis accipere libere & absque contradictione poſitis, ſic tamen, ut ex hoc inpoſterum proprio Epiſcopo nullum prejudicium generetur. Quia vero interdum proprii Epiſcopi copiam non habetis, ſi quem Epiſcopum Romane ſedis, ut diximus, gratiam & communionem habentem, & de quo plenam notitiam habeatis, per vos tranſire contigerit, ab eo benedictiones monialium, vaſorum & veſtium conſecrationes altarium auctoritate Apoſtolice ſedis recipere valeatis. Porro ſi Epiſcopi vel alii Eccleſiarum Rectores in Monaſterium veſtrum vel perſonas inibi conſtitutas ſuſpenſionis, excommunicationis, vel interdicti ſententiam promulgaverint, ſive etiam in mercenarios veſtros, pro eo, quod decimas ſicut dictum eſt, non perſolvitis, ſive aliqua occaſione eorum, que ab Apoſtolica benignitate vobis indulta ſunt, ſeu benefactores veſtros pro eo, quod aliqua vobis beneficia, vel obſequia ex caritate preſtiterint, vel ad laborandum adjuverint, in illis diebus in quibus vos laboratis & alii feriantur eandem ſententiam protulerint, ipſam tanquam contra ſedis Apoſtolice indulta prolatam decernimus irritandam. Nec littere ille firmitatem habeant; quas tacito nomine Ciſtercienſis Ordinis & contra indulta Apoſtolicorum privilegiorum conſtiterit impetrari. Pre-

Digitized by Google

terea cum commune interdictum terre fuerit, liceat vobis nihilominus in veſtro Monaſterio excluſis excommunicatis & interdictis divina officia celebrare. Paci quoque & tranquillitati veſtre paterna inpoſterum ſollicitudine providere volentes, auctoritate Apoſtolica prohibemus, ut infra clauſuras locorum, ſeu Grangiarum veſtrarum nullus rapinam, ſeu furtum facere, ignem apponere, ſanguinem fundere, hominem temere, capere, vel interficere, ſeu violentiam audeat exercere. Preterea omnes immunitates, & libertates, à predeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ordini veſtro conceſſas, nec non libertates & exemptiones ſecularium exactionum à Regibus & Principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas auctoritate Apoſtolica confirmamus, & preſentis ſcripti privilegio communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prefatum Monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet exactionibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur, earum, pro quarum gubernatione ac ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura ſalva ſedis Apoſtolice auctoritate. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſecularisve perſona hanc noſtre conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit, ſecundo tertiove ammonita, niſi reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui careat dignitate, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtricte ſubjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatinus & hic fructum bone actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem premia eterne pacis inveniant, Amen, Amen, Amen.

✠ *Ego Innocentius Catholice Eccleſie Epiſcopus ſſ.*
✠ *Ego Petrus Albanenſis Epiſcopus ſſ.*
✠ *Ego Wilhelmus Sabinenſis Epiſcopus ſſ.*
✠ *Ego Petrus tt. S. Marcelli presbyter Cardinalis ſſ.*
✠ *Ego Wilhelmus baſilice duodecim Apoſtolorum presbyter Cardinalis ſſ.*
✠ *Ego frater Johannes tt. S. Laurentij in Lucina presbyter Cardinalis ſſ.*
✠ *Ego frater Hugo tt. S. Sabine presbyter Cardinalis ſſ.*
✠ *Ego Johannes S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconus Cardinalis ſſ.*
✠ *Ego Wilhelmus S. Euſtachij Diaconus Cardinalis ſſ.*

Datum Lugduni per manum Magiſtri Marini ſancte Romane Eccleſie Vicecancellarij XVI *Calend. Auguſti Indictione* VII *Incarnationis Dominice anno* MCCXLVIIII *Pontificatus vero Domini Innocentij PP.* IV *anno ſeptimo.*

Adolphi primi Marcani Comitis obitus & familiæ propagatio.

Objit hoc anno Adolphus primus Markanus Comes, cujus clementiam, liberalitatem & fortitudinem, felicitatemque armorum extollit Levoldus. Suſtulit ex Margareta conjuge Gelriæ Comitis ſorore quatuor filios, Everhardum Colonienſem Canonicum, quem in haſtiludio Noveſienſi anno 1244 temere arma tractantem animiſit, Gerhardum Monaſterienſem Epiſcopum, Ottonem Canonicum Leodienſem & Præpoſitum Ultrajectenſem, eum qui deſerta Clerivita, nuptias cum Jrmingarde Holtani Dynaſtæ filia contràxit, obtinuitq; à fratre Engelberto Altenanam & Blanckenſteiniam præfecturas; at illo ſine liberis defuncto, omnis paterna hæreditas tranſiit ad Engelbertum quartum filium, ſtemmatis propagatorem. Novi exinde, & potentes Marchiæ Comites, à quibus multum vexati vicini

vicini Epiſcopi; ut hujusmodi nunquam Epiſcoporum bonis exſatiari potuerunt; nec prius æmulandi ſtudium deſiit, quàm ſe creſcente potentia Epiſcopis pares ferrent.

Digladiante inter ſe Germania D. Ludovicus Francorum Rex, qui anno ſuperiori cum ingenti exercitu ſuæ gentis transvectus, per mare in Palæſtinam penetrârat, hoc anno memorabili feliciqúe prælio Soldanum cum Saracenis fudit; ad quam victoriam Damiatam etiam nobilem urbem aggreſſus, circa feſtum Pentecoſtes expugnavit, recepitque à prima expugnatione, de qua ſupra relatum in Olivero Epiſcopo noſtro. Enimvero ſi Germania cum D. Ludovico paribus expeditionis armis concurriſſet, nihil propius erat, quàm ut tota Palæſtina in poteſtatem chriſtianorum redjiſſet. Sed altero mox anno Nonis Aprilis infelici prælio congreſſus, ad Nilum victus captuſque Ludovicus Damiatam reddere coactus eſt, et vitam centum marcarum millibus redimere. Tam adversâ numinis irâ hactenus pro terra ſancta pugnatum, dum Chriſtiani inteſtinis ſe diſſidiis, & civilibus armis dilacerant.

D. Ludovici Galliæ R. expeditio in terram ſanctam. *Matth. Pariſ. Albertus Stadenſ. Scriptores Galliæ.*

Annus Chriſti 1250.

Innocentij IV Pont. 8.
Wilhelmi Reg. 4.
Simonis Ep. Pad. 4.

Tandem anno proximo, qui ſeculi hujus quinquageſimus agebatur, Italia & Germania Friderico moleſtiſſimo Imperatore liberata, quem mors Jdibus Decembris ſuſtulit. Mortis genus varium refertur à Scriptoribus. Sunt qui velint à Manfredo notho filio primùm veneno tentatum, ac deinde immiſſa in os culcitra præfocatum; alij reſipuiſſe in extremis, eoq; anathemate abſolutum, & habitu Ciſtertienſis Monachi aſſumpto in Apulia fato ſuo exceſſiſſe; quod à Maynardo Immolenſi Epiſcopo, Dandalo, aliisq; relatum; ex Germanis Siffridus presbyter perceptis Eccleſiæ Sacramentis mortuum tradit. Princeps fuit, qui Pontificem, Epiſcopos, Clerum, & religioſos viros averſatus, per XXXVIII annos regni, imperij XXX exagitavit: ingenio ſat acri, ſed turbido, & commutabili, eoque admirabilem vertumnum quidam dixêre; hoc demum conſecutus, ut qui ex illa familia Suevica inter Imperarores Pontificem Romanum ſemper extremum afflixerat, Imperatorum quoq; extremus eſſet. Inter omnes haſce turbas, quæ ſumma temporum felicitas fuit, nullo adhuc bello publico concuſſa Saxonia. Interim hoc anno, ut Albertus Stadenſis ſcribit, *Joannes Holſatiæ Comes, auxilio Bremenſis Archiepiſcopi, et avunculi ſui Simonis Paderbornenſis Epiſcopi, magno cum exercitu expeditionem in Daniam fecit,* adverſus Ericum Daniæ Regem. Is poſtquam Chriſtophorum fratrem è regni finibus ejecerat, & Kanutum patruum captivum abduxerat caſtroq; incluſerat, Abelem quoque

Moritur Friderič Imperator. *Matt. Pariſ. Paralip. Vrbs. Alb. Stad. Maynard. Dandalus. Guilhelm. de Puteo. Siffridus Chron. Auguſt. Crantz. l. 8. Saxon. c. 18. Alb Stad. Crantz. l. 8. Metrop. c. 15 l. 8. Sax. c. 17* Holſatiæ Comes, auxilio Simonis Ep. Paderb.

aliorumque, aggreditur Ericum R. Daniæ.

que fratremDucemSleſwicenſem multis hactenus injuriis male tractatum inſectabatur: at Abel, quòd ſorore Comitis genitus eſſet, Joannem & Gerhardum fratrem, Joannes verò Comes Simonem avunculum & Epiſcopum noſtrum, vicinoſque Comites, quibus Ericus Rex hactenus non minus infeſtus fuerat, imploravit. Igitur junctis armis ad Daniæ fines progreſſi, Renoldesburgum arcem, quam olim Kanutus Rex Holſatiæ ducibus extorſerat, præmunierantque exinde ceteri Reges Daniæ, oppugnant. Hac in obſidione certis nuncijs intelligunt, Ericum Regem ab Abele interemptum. Illum nimirum inter aleæ luſus Abel frater captum abſtraxerat in navim, Carnificique capite mulctandum dederat. Tum verò poſtquam Abel regnum Daniæ adijt, cujus gratia hæc arma ſumpſerant, omiſſa arcis oppugnatione Comes Holſatiæ, & Simon Epiſcopus noſter, ceteriq; copias ſuas reduxêre in provincias ſuas. Ceterum cumSimonEpiſcopus noſter avunculus Joannis &GerhardiComitumHolſatiæ fratrum ſcribatur,argumento eſtHedwigemHermanni Comitis Lippienſis filiam denuptam fuiſſe AdolphoHolſatiæComiti ejus nominis IV, qui poſt res præclarè domi&in Livonia geſtas, annoMCCXXXIX abdicatoComitatu,transgreſſus ad familiamS.Franciſci Monachum induit, Abelemque hunc DucemSleſwicenſemJoanni & Gerhardo filiis tutorem dedit. Inde anno MCCXLIII Romam profectus, impetrato Pontificis aſſenſu, ſacris ordinibus initiatus, Hamburgi in Cœnobio ſui ordinis primam Deo hoſtiam Sacerdos obtulit, cunctis,qui aderant,ad divini operis ſpectaculũ pietatemq; collacrymantib⁹. Vidêre nimirum ex glorioſo Saxoniæ milite æmulumChriſtiSacerdotem; tanquam AdolphusHedwigis conjugis ſuæ avumBernardum Comitem Lippienſem imitatus,quem ex Comite Lippienſi CiſtercienſemMonachum, Abbatem,&EpiſcopumLivoniæ ſupra introduximus.Et vero Adolph⁹ heroica virtute non minus illuſtris Monachus, quàm Comes. Nam cùm in Oppido Kyl Monaſterium ſui ordinis erigeret oſtiatimque pauperis Monachi habitu pro operariis & fratribus lac colligeret, occurrêre in media platea filii Comitis Joannes & Gerhardus equis ſublimes; ad quorum inopinatum aſpectum rubore perfuſus,ſenſit humanum quid expudore mendicandi; quem ut generoſo virtutis actu vinceret hydriam lactis capiti impoſuit, eaque inverſa totum corpus à vertice ad talos perfudit. Vixit religioſè annos quatuordecim multiſque Cœnobiis Ordinis ſui conſtructis, pervenit ad annum ſexageſimum primum.

Adolphus Holſatiæ Comes religionem S. Franciſci ingreditur.

Waldomarus Abelis Daniæ R. filius ab Archiep. Colon. captivus abducitur

Ac poſtquam hoc anno fama tam barbarè interempti Erici RegisDaniæ pervenit adConradumColonienſemArchiepiſcopum, Waldomarum ille, filium Abelis interfectoris Rothomago venientem ex Gallia,& per Colonienſem diœceſin tranſeuntem intercepit, captivumque abduxit. Cauſa ab auctoribus non proditur. Quæ tamen res haud temerè offendit Simonem Epiſcopum noſtrum;

qui

qui etſi patris factum nunquam probârit, inſontis tamen filij cauſam miſeratus eſt.

Annus Chriſti 1251.

Innocentij IV Pont. 9.
Wilhelmi Reg. 5.
Simonis Epiſc. Pad. 5.

Poſteaquam Friderici Imperatoris mors renunciata Innocentio Pontifici Lugduni in Galliis verſanti, nihil ille ſollicitiùs habuit, quàm ſcriptis ad Ducem Bavariæ & Saxoniæ, ad Marchiones Miſnenſem & Brandeburgicum, ceteroſque Principes & præſules literis regnum in fide Wilhelmi Regis continere. Quam in rem die cœnæ Domini in magna Epiſcoporum corona Wilhelmi regnum confirmavit, & Conradum anathemate defixit: miſſuſque in Germaniam Hugo Cardinalis, qui Principum animos Wilhelmo Regi conciliaret; demandatumque Gwihelmo Eika, religioſo ordinis Prædicatorum viro, ac Regis Sacellano, populos ad crucis vexillum invitaret. Atque ut connubio etiam Wilhelmum firmaret in regno, Pontifex ſuaſit Alberto Saxoniæ Duci, filiam ſuam Wilhelmo Regi in matrimonium collocaret. Verùm, quod Albertus Stadenſis tradit, *Wilhelmus Rex filiam Ducis Ottonis Brunſvvicenſis duxit et in ipſa nuptiarum nocte, in palatio, in quo ſponſus et ſponſa cubabant, neglectu luminis, quod vicinum ſtramen corripuit, incendium exortum, quo corona Regis multæque res pretioſæ exuſtæ, præter duos ſartores, qui in cubiculo veſtibus conſuendis occupati erant, abſumpti ſunt. Rex in idem flammæ circumlambentis periculum venerat, quem Regina gnara domus per opportunos exitus eduxit.*

Innocentij epiſt. apud Odoricum Stero in Annal. Alb. Stad. Matth. Pariſ. Siffrid. presbyter. Crantz. l. 8. Saxo. c. 19.

Pontifex laborat pro Wilhelmo in Regno ſtabiliendo.

Aucta connubiis, quæ vincula ſunt potentiæ Principum, Brunſwicenſis familia. Nam alteram filiam Otto Brunſwici Dux in matrimonium dedit Alberto Duci Saxoniæ, tertiam Henrico fratri ejus Principi Anhaltino, quartam Landgravio Haſſiæ. Filij præterea quatuor Ottoni fuêre, Albertus & Joannes familiæ heredes, & duo ex illis Epiſcopi, Conradus Verdenſis, & Otto Hildeſienſis. Horum affinitate ſe firmabat Wilhelmus Rex.

Nec ſegnior Conradus Rex in demerendis ſibi Principum atq; urbium ſtudiis; multumque laborabat, ut Rhenenſes proceres à Wilhelmo Rege abſtraheret. Hæc parantem prævertit Hollandus, contractoque per amicorum auxilia juſto exercitu, penè improviſus Rhenum aſcendit; cui Conradus cum inſtructis copiis occurrit; commiſſoq; ad Oppenheimium prælio, victus fuſuſque Conradus. Qua clade accepta abjecit ſpem Germaniæ retinendæ, & in Apuliam ad defuncti patris hereditatem adeundam maturavit, quam illum certis teſtamenti tabulis ſcripſiſſe tradunt auctores nonnulli.

Conradus R. prælio victus Germania excedit.

Nauclerus Gen. 42. Brevver. in Annal Trevir. l. 16. Paralip. Urtberg. ad annum 1250.

Inde ſummæ Imperij poteſtas pervenit ad Wilhelmum Regem.

Digitized by Google

Stero. Beka.

Et quia per diſſidia duorum Regum invaluerant factiones procerum & nobilium, atque urbium, cumprimiſque qui Suevicæ familiæ ſtudebant, multaque paſſim tumultuaria bella, latrocinijs, & ſpoliis Clericorum, mercatorum, civium & agricolarum turbabant Germaniam; fœdus publicum convenit inter certos Principes, Comites, atque urbes certas, quod etiam à Wilhelmo Rege per Adolphum Waldecenſem Comitem juridicundo in aula regia præfectum Moguntiæ 29 Junij approbatum volunt. In hanc ſocietatem, quemadmodum id refert auctor Chronici Auguſtani, qui Stero habetur, nomina dedére Gerhardus Moguntinus, Conradus Colonienſis, Arnoldus Trevirenſis Archiepiſcopi, Jacobus Metenſis Epiſcopus, Abbas Fuldenſis, Ludovicus Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, Sophia Landgravia Thuringiæ, Conradus Comes Sylveſter, Richerus Comes de Catzeneleboge, Fridericus Comes de Limgoe, Bertholdus Comes de Zigenhagen: multi præterea Comites, Dynaſtæ, ac nobiles. Inter urbes memorantur Moguntia, Colonia, Wormatia, Spira, Argentina, Baſilea, Friburgum, Briſacum, Columbaria, Slechſtadium, Hagenoa, Weiſenburgum, Nuinſtadium, Winpinæ, Heidelberga, Lauterenbachium, Oppenheimium, Francofurtum, Fridberga, Wetzlaria, Marburgum, Mullehauſium Aſchaffenburgum, Seliſtadium, Bingia, Weſalia, Bopardia, Andernacum, Bonna, Nuſſia, Aquiſgranum. In Weſtfalia Monaſterium, aliæque civitates ſupra LX, quibus & Brema accenſetur. Beka ſupra LXX numerat. Potens fœdus, & Anſiatico non abſimile ad mercimoniorum libertatem, & tranquillitatem publicam ſancitum, quod tamen à morte Wilhelmi Regis ſenſim elanguit.

Fœdus inter complures Principes & urbes Imperii ictum.

Edomeſticis noſtris haud aliud ex hoc anno ſuppetit, quàm quòd Hermannus magnificus Corbeienſis Abbas larga donatione decimas, quibus Comes Waldecenſis, & nobilis de Dalewich hactenus fruebatur, in Flectorpienſe Cœnobium transtulerit; uti hac ſuper re tabulæ ſuis teſtibus hoc anno conſignatæ extant. Simoni verò Epiſcopo noſtro id unice curæ fuit, ut ſacra & civilia in bonam rerum omnium formam componeret. Quanquam quo anno, aut à quibus conſecratus Epiſcopus, ex annalium memoria exciderit.

Annus Chriſti 1252.

Innocentij IV Pont 10.
Wilhelmi Regis 6.
Simonis Ep. Pad. 6.

Brovv. l. 15. Ann. Trev.

Wilhelmus R. Pontificem Lugduni inviſit.

Diſceſſu Conradi Regis in Italiam pacatur Germania. Quapropter & Pontifex Wilhelmum Regem ad ſe invitavit Lugdunum in Gallias. Quò poſtquam ab Arnoldo Trevirenſi Archiepiſcopo deductus pervenit, quàm honorificentiſſimè exceptus eſt à Pontifice. Conciliis inde variiſque de ſtatu Imperij ſermonibus ultro citroque

Digitized by Google

que habitis, die Paraſceves Pontifex è ſublimiori loco, idiomate ſuo peroravit ad populum; quam concionem Arnold9 Archiepiſcopus Regi & nobilibus interpretabatur, ut ex veteri Trevirenſi ſcriptore refert Browerus; adeo per id tempus, quod alij requirunt, munus concionandi non intermiſére Romani etiam Pontifices. In eo tamen congreſſu Wilhelmus auguſtali corona decoratus non eſt, quòd Pontifex iter in Italiam apparabat, ut Romæ ſolemni ritu invitatum coronaret; falluntur que Batavi Scriptores, qui Genuæ diademate inſignitum volunt. Rex peractis Lugduni Paſchalibus, in Germaniam redijt, & menſe Julio ineunte celebrem Francofurti conventum Principum habuit, in quo Conradus Rex Imperij hoſtis pronunciatus, bellumq; Margarethæ Flandriæ Comitiſſæ, quòd clientelam Regis detrectaret, indictum eſt. Multa ibi ex conſenſu & concordia Principum ſalubriter ad tranquillitatem Imperij firmandam decreta; laudavitq; Pontifex literis ad Wilhelmum Regem Penſij datis, quòd in comitijs Francofurtenſibus omnes, quotquot intra annum feuda Imperij à ſe non impetrarent, ex conſenſu Principum bonis exuendos ſanxiſſet. Quapropter Matthæum Pariſium mirari ſubit, à quo traditur Wilhelmus fatigatus Principum odijs in Hollandiam profugiſſe. Ceterum Otto Brunſwici Dux, Wilhelmi ſocer, cùm ad comitia Francofurtenſia iturus ſe accingeret, feſto Primi & Feliciani die exceſſit è vita, *à quo*, ut Crantzius inquit, *latè propagata nobilitas domus Brunſvvicenſis*, per Albertum videlicet & Joannem filios, ad hanc uſque diem clariſſimis Brunſwicenſium & Luneburgenſium Ducibus ſuperſtes eſt.

Pòſt conventum Principum Francofurti habet.

Odoricus in hiſtor. Eccleſ.

Alb. Stad.

Moritur Otto Dux Brunſwicenſis.

Hugo Cardinalis presbyter S. Sabinæ, quem Pontifex in Germania reliquit Apoſtolicum Legatum, ad Principum animos in Wilhelmi Regis fide continendos, in Saxoniam digreſſus, Ottonem Brunſwicenſem Wilhelmi Regis ſocerum tum adhuc in vita ſuperſtitem Brunſwici convenit: qua in urbe 8 Calend. Aprilis literas dedit ad Simonem Epiſcopum noſtrum, quibus poteſtatem fecit diſpenſandi cum Widekindo Paderbornenſi Canonico, nobilis viri Comitis de Schawenburg filio, retinendique ſacerdotium, ac ſacrorum munerum beneficia: quæ tamen 500 marcarum annuum ſtipendium non excederent. Eò jam libertas luxusque Cleri invaluerant, poſtquam ſocialis intra clauſtrum vita diſſoluta eſt, literæ ſic habent.

Hugo Cardinalis diſpenſat cum Widekindo Canonico Paderb. in pluralitate beneficiorum.

Simon Dei gratia Paderburnenſis Epiſcopus, univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem in Domino. Mandatum Reverendi Patris ac Domini, Fratris Hugonis titulo S. Sabinæ Presbyteri Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legati, recepimus in hunc modum. Viro venerabili Dei gratia Electo Paderburnenſi Frater Hugo miſeratione divina titulo S. Sabinæ Presbyter Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, ſalutem et ſinceram in Domino caritatem. Per ſinceræ devotionis meritum dilectus filius Widekindus Canonicus Paderburnenſis, natus nobilis viri, Comitis de Scovenburg, noſcitur

Digitized by Google

ſcitur meruiſſe, ut ipſum debeamus honore congruo prævenire. Nos igitur ipſius Canonici precibus inclinati, providentiæ veſtræ, qua fungimur auctoritate, mandamus, quatenus cum ipſo quod beneficia Eccleſiaſtica, ſi etiam curam habeant animarum, licite recipere ſi ſibi canonice offerantur, et cum illis, quæ obtinet, libere retinere valeat, conſtitutione generalis concilij non obſtante, diſpenſetis auctoritate noſtra uſq; ad ſummam, quam ſecundum Deum videritis expedire, proviſo, quod Eccleſiæ debitis non fraudentur obſequiis, et in eis animarum cura nullatenus negligatur. Datum Brunſvvich VIII Calend. Aprilis, Pontificatus Domini Innocentij PP. IV anno nono. Hujus igitur auctoritate mandati, qua fungimur, in hac parte cum prædicto Widekindo Canonico Eccleſiæ noſtræ quod præter beneficia, quæ obtinet in præſenti, una cum obtinendis, etiam ſi curam habeant animarum, adhuc alia beneficia, etiam ſi ſimilem curam habeant, si ſibi canonice offerantur, recipere valeat, ac una cum prædictis licite retinere, conſtitutione non obſtante prædicta, uſq; ad ſummam quingentarum marcarum, quia hanc conſideratis perſonæ ſuæ meritis expedire vidimus, juxta formam dictam in nomine Domini miſericorditer diſpenſamus. Incujus diſpenſationis teſtimonium literam hanc conſcribi, et ſigillo noſtro fecimus roborari. Actum et datum Paderburnæ, Anno Domini Milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſecundo feria quarta poſt aſſumptionem beatiſſimæ Mariæ Virginis.

Idem Hugo, impertitis indulgentiis, hortatur fideles ad ſuccurrendum PP. Benedictinis in ſtabrica Monaſterii Montis Martis.

E Saxonia Hugo Cardinalis Coloniam digreſſus, à religioſis viris Ordinis D. Benedicti, Montem Martis incolentibus, pro ſubſidio novæ fabricæ, quam moliebantur, interpellatus eſt; quibus ille haſce publicas literas dedit, cum impertitis indulgentiis, quotquot largitione pia operis ſtructuræ ſubventuri eſſent.

Univerſis Chriſti fidelibus per Alemanniam conſtitutis, ad quos præſentes literæ pervenerint, Frater Hugo miſeratione divina titulo S. Sabinæ Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legatus, ſalutem in Domino. Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout geſſimus in corpore ſive bonum fuerit ſive malum. Oportet nos diem meſſionis extremæ, miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere valeamus in cœlis, firmam ſpem fiduciamq; tenentes, quoniam qui parce ſeminat, parce et metet, et qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet vitam æternam. Cum igitur ſicut dilecti in Chriſto Præpoſitus et conventus Monaſterij de Monte Martis Ordinis S. Benedicti Paderburnenſis diœceſis nobis intimare curarunt, ijdem Monaſterium ipſum ædificare cœperint opere ſumptuoſo nec ad conſumationem ipſius propriæ ſibi ſuppetant facultates: Univerſitatem veſtram rogamus, monemus et hortamur in Domino, in remiſſionem vobis peccaminum injungentes, quatinus de bonis vobis à Deo collatis pias ad id eleemoſynas et grata caritatis eis ſubſidia erogetis, ut per ſubventionem veſtram opus ipſum valeat conſumari. et vos per hæc et alia bona, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis felicitatis gaudia pervenire. Nos autem de Omnipotentis dei miſericordia, et beatorum Petri et Pauli

Apoſtolo-

Digitized by Google

Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus et confeſſis, qui eis ad hoc manum porrexerint adjutricem, XL dies de injuncta ſibi pœnitentia miſericorditer relaxamus: quas mitti per queſtuarios diſtrictius prohibemus, eas ſi ſecus actum fuerit carere viribus decernentes. Datum Coloniæ VI Calend, Octobris, Pontificatus Domini Innocentij PP. IIII anno nono.

Tranſiit hoc anno ad ſuperos B. Joannes Wildeshuſanus, gente, ut ſupra diximus, Weſtfalus, quartus Ordinis Prædicatorum ſupremus moderator, rerum geſtarum, & miraculorum memoria clarus. Sub quod tempus ſimul exceſſit Henricus Colonienſis, ejuſdem familiæ ſanctiſſimus ſacerdos, hortatorque expeditionis ſacræ, quam S. Ludovicus in Palæſtinam ſuſcepit, cui & fidelium ſe comitem adjunxerat. Obitus B. Joannis Wildeshuſani & Henrici Colon. ex ordine S. Dominici.

Annus Chriſti 1253.

Innocentii IV Pont. 11.
Wilhelmi Reg. 7.
Simonis Epiſc. Pad. 7.

Subit annus MCCLIII, quo Rex Conradus rapida victoria Apuliam & Siciliam ſubegit, Neapolimque, Beneventum, & Capuam, quæ Pontificis clientelæ ſe addixerant, arcta obſidione ad deditionem compulit. Quibus ſucceſſibus elatus, pro ingenio patris ſævire cœpit. At cùm Romanæ Eccleſiæ periculoſius immineret, Pontifex Carolo Andegauenſi Comiti, D. Ludovici fratri, Siciliam jure fiduciario capeſſendam præſcriptis conditionibus obtulit. Nec minus illuſtris victoria Wilhelmi Regis adverſus Margaretham Flandriæ Comitiſſam. Ea mulier poſtquam per fraudem inter filios Principatum diviſiſſet, contempſiſſetque Wilhelmi Regis auctoritatem, auſa etiam eſt ingenti claſſe comparata, bellum Hollandiæ inferre; at mox fœda clade, qua ſupra viginti hominum millia occubuiſſe feruntur, victa. Id quod juſto numine factum ſcribit Cantipratanus, ad Belgarum ſuperbiam contundendam. Remiſſis inde belli curis, Rex per Autumnum in Saxoniam digreſſus cum Regina ad paternam ejus domum; collatisq; cum Brunſwigi Ducibus conſiliis, inter cetera 6 Jdus Septembris Widekindi Mindenſis Epiſcopi electionem, quæ recens facta erat, in locum Joannis Antiſtitis, ratam habuit, exornatumq; inter Imperij Principes regalibus, in tutelam ſuſcepit; quod hoc egregio diplomate, quo Widekindum conſanguineum ſuum ac Capellanum apellat, poſteris notum eſſe voluit.

Conradus infeſtus Italiæ. *Albertus Staden. Matth. Pariſ. Odoricus in hiſt. Eccleſ.* Uti & Margaretha Flandriæ Com. Hollandiæ, à VVilhelmo R. devicta. *Meyer. l. 9. Annal. Beka in Henrico Epiſcopo. Pariſ. Cantipr. l. 2. c. 2. Chr. Mind.*

Wilhelmus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, honorabilibus viris, Decano et Capitulo, miniſterialibus, infeudatis Vaſallis, et hominibus Eccleſiæ Minden. dilectis fidelibus ſuis, gratiam ſuam et omne bonum Dignum eſt, et conſentaneum rationi ac regiam condecet Majeſtatem, ut illorum commodis, et promotionibus quadam regalis munificentiæ gratia

VVilhelmus R. Epiſcopo Mindenſ. regalia confert.

gratia et favore benignius intendamus, quæ per ſe et ſuos erga promotionem et exaltationem noſtram vigilantibus elaborant. Cum itaque ſicut audimus, Venerabilis vir Wedekindus Eccleſiæ Minden. Præpoſitus dilectus conſanguineus et Cappellanus noſter, cui nobilitas generis, morum honeſtas, et alia laudabilia merita ſuffragantur, à decano et Capitulo ejuſdem Eccleſiæ unanimiter ſit electus, ne bona ejuſdem Eccleſiæ, quam in noſtram et Imperij protectionem recepimus ſpecialem, hoſtili lacerentur incurſu, et improborum inſultibus diſſipentur, regalia et adminiſtrationem bonorum temporalium ipſius Eccleſiæ ſibi concedimus de benignitate regiæ Majeſtatis, ut de cetero tanquam Princeps Imperij, bona ipſius Eccleſiæ adminiſtret, ordinet et diſpenſet, prout melius ad utilitatem ipſius Eccleſiæ videbitur expetire: vobis univerſis et ſingulis auctoritate Regia firmiter injungentes, ut ſibi tanquam noſtro Epiſcopo in omnibus, quæ ad ipſum pertinent, plenius intendatis, nos vero tenore præſentium diſtrictius inhibemus, ne quis ipſum in adminiſtratione hujuſmodi ſuper bonis ipſis impedire audeat vel etiam moleſtare, quod qui facere præſumpſerit, gravem Celſitudinis noſtræ offenſam ſe noverit incurſurum, et in reatus ſui pœnam centum marcas auri fiſco noſtro componat. Datum Brunſvvig VI Idus Septembris Indictione XI. Anno Domini M.CC.LIII.

Multa exinde præclarè geſſit hic Epiſcopus; interque alia Hammeliam, Oppidum Viſurgi adſitum, quingentis argenti marcis Coloniæ numerandis à Monachis Fuldenſibus emit; eò quòd fundatio Eccleſiæ Hammelenſis xxv annos anteceſſerit Mindenſis Eccleſiæ exordia, atque ab ipſo D. Bonifacio, uti Chronici auctor tradit, conſecrata ſit. Eo quoque Epiſcopo conditum eſt Cœnobium Vlotenſe ad Viſurgim in comitatu Ravensbergenſi ad fines diœceſis noſtræ, liberalitate Henrici Oldenburgici Comitis, quem Bogenarium dixêre, caſtro videlicet ſuo in Cœnobium commutato, introductoque Virginum Ciſtertienſium cœtu ex Leodienſi Monaſterio. Conſtitit aliquando id Cœnobium ad confluentes Werrhæ & Viſurgis in vico Remen, loco, qui ex Francorum annalibus celebris eſt; verùm ob fluviorum exundantiam translatum eſt ubi nunc rudera conſpiciuntur. Prolapſa Virginum diſciplina, introducti religioſi è familia D. Benedicti: nec multò poſt ijs quoq; deſciſcentibus, Wilhelmus Dux Juliæ ad Ravensbergicum fiſcum traxit; quod ſubinde Wolfang⁹ Dux Neoburgi & Juliæ, ſyncerus Catholicæ religionis cultor, Patribus ſocietatis donavit. At non ita multò poſt ab Electore Brandeburgico, adverſæ religionis Principe, bona hæc ſacra ad fiſcum retracta. Conditor primus Henricus Comes pientiſſimus vir, patre Burchardo Oldenburgico, quem anno 1234 bello Stedingiano occubuiſſe diximus, progenitus. Is quòd prole careret, Chriſtum heredem ſcripſit. Idemque hic Comes Oldenburgicus Wildeshuſium, quòd hæreditate uxoris, filiæ Comitis de Lucka, poſſidebat, Eccleſiæ Bremenſi vendidit, acceptâ ab Hildeboldo Archiepiſcopo pecunia, quæ in capita civium ſtatuta erat; quam tamen ipſe Archiepiſco-

Cœnobium Vlotenſe conditur.

Digitized by Google

epiſcopus haud multò poſt à civibus digna rebellionis pœna extorſit.

Benignior etiam fortuna in Monaſterienſem Eccleſiam, cui per id tempus Vechta Oppidum, & totus ille per Embslandiam Comitatus obtigit, induſtria & bellica fortitudine Ottonis Epiſcopi. Res ita ſe habet. Cum Sophia vidua ac Vechtenſis Comitiſſa multum vicinorum injuriis vexaretur, nec imbellis mulier par eſſet inimicorum potentiæ, primò Oſnabrugenſis Epiſcopi, cujus juriſdictioni ſacræ parebat locus, opem implorat; quo recuſante, ſi, inquit, S. Petrus, tutelaris videlicet Oſnabrugenſium patronus, me juvare nolit, D. Paulus imploratus aderit. Quare ad Ottonem Monaſterienſium Epiſcopum converſa ejus auxilia implorat. Otto haud ſecus, quàm Simon Epiſcopus noſter, manu promptus, laboranti viduæ opem tulit, hoſtibuſque oppreſſis in libertatem aſſeruit. Eo beneficio commota Sophia, totum Vechtenſem Comitatum cum Oppido, partim dono, partim pretio, Monaſterienſi Eccleſiæ ceſſit. Quod Matris factum Juditha filia Walramo Monſiojæ in Julia Domino denupta ratum habuit; id quod his literis Monaſterienſium faſti tradunt

Comitatus Vechtenſis Eccleſiæ Monaſterienſi adjungitur.

Jutta miſeratione divina Domina de Monſioye, omnibus hoc ſcriptum inſpecturis ſalutem in auctore ſalutis. Quoniam ætas hominum labilis factorum ſuorum memoriam diu retinere nequit, niſi ſcripturæ teſtimonio roboretur; et quoniam omne Dominium in Vechta ad me ſicut ad veram hæredem pertinuiſſe dinoſcitur, cum ad annos diſcretionis perveneram, et adhuc eadem bona à nobis vendita non fuiſſent, parentum meorum factis, atque piis donis congratulando conſenſi et conſentio per præſentes, Datum anno MCCLI.

Proferuntur & aliæ literæ hoc anno LIII conſignatæ, quibus Walramus & conjux, & mater omnem comitatum, omniaque per Friſiam bona Ottoni Epiſcopo Monaſterienſi tranſcribunt; ad quas deinde literas Wilhelmus Romanorum Rex hoc anno comitatum Vechtenſem Ottoni Epiſcopo & Succeſſoribus jure fiduciario ab Imperio poſſidendum dedit: tabulis hiſce Wilhelmi Regis ſubſcripſit Simon Paderbornenſis Epiſcopus Ottonis frater. Walramum Monſioyæ Dominum, quem ex Teclenburgicis ortum tradit Wilthemius, ad hanc venditionem comitatus Vechtenſis pronum fecit æs alienum, à Theodorico patre contractum; ob quod & alia bona vendidit. Et verò ut altius aliquanto jus Monaſterienſis Epiſcopi in comitatum Vechtenſem, atque ipſam etiam Embdam, veterem Embslandiæ arcem, portumque Germaniæ nobiliſſimum, repetamus, hæc paucis hoc loco ſubjungere viſum eſt.

Celebris Friderico Imperatore, & Henrico filio Rege, inter Weſtfaliæ proceres Hermannus Ravensbergenſis Comes; cui ob præclara virtutum bellorumque decora ab Henrico Rege anno 1225. donatus

Quomodo comitatus Vechtenſis &

Embdanꝰ ad Eccleſiam Monaſterienſem pervenerit, & hic ab ea abſtractus ſit.

donatus Vechtenſis comitatus, Oppidumque Embdæ cum arce: additumque non modò jus monetæ in urbe Bilfeldienſi & Embdana, ſed & duplici telonio cumulatus eſt; quorum alterum in Vlote ad Viſurgim, alterum Embdæ in Oppido ad Amaſim habuit; omniaque hæc beneficio D. Engelberti impetrata, qui tum Henrici Regis juventutem moderabatur.

Mortuo Hermanno Comite, lis orta eſt inter duos ejus filios Ludovicum & Ottonem de paterna hereditate; ea verò per Epiſcopum Paderbornenſem, Comitem Oldenburgicum, Hermannum Comitem de Lippia, & Bernardum filium compoſita; ceſſitque Ludovico Comitatꝰ Ravensbergenſis arx, & Bilfeldia, Ottoni comitatus Vechtenſis, Vlota, & Embda, ſicuti ab alijs comitatum Embdanum ſcribi lego. Ac poſtquam Otto Comes exceſſit è vita, comitatus Vochtenſis una cum Embda civitate, relictus penes Sophiam viduam & filiam Juditham, quæ ad eum, ut diximus modum, Ottoni Monaſterienſi Epiſcopo Simonis Epiſcopi noſtri fratri partim donatione, partim venditione tranſcripsêre. Manſit exinde Vochta, comitatuſq; Vechtenſis ad hunc diem Eccleſiæ Monaſterienſi. Similiter Embda cum arcem retenta per 200 annos in poteſtate Epiſcoporum Monaſterienſium ad tempora Henrici Morſani Epiſcopi; habuêreque Epiſcopi Monaſterienſes in ea præfectos ſuos; quos inter cum circa annum 1434 Immola præfectus vectigal Amaſis intenderet, prædaſq; ſimul ageret, magna commerciorum jactura, & mercatorum indignatione; Hamburgenſes & Lubecenſes arcem Embdanam intercepêre, abducto in captivitatem Immola præfecto, & ad mortem retento in vinculis. Accuſati ob vim illatam Hamburgenſes & Lubecenſes; queſtuſque Epiſcopus de injuria cum Archiepiſcopo Colonienſi, Duce Gelriæ, Juliæ, Cliviæ, & Montium, vicinorum opem implorat: Contra Hamburgenſes & Lubecenſes omnes Anſeaticas urbes in ſocietatem belli traxêre. At ne ea in bellum erumperet, res ad compoſitionem deducta eſt; datuſque eſt inter alios arbiter Bremenſis Archiepiſcopus. Interim moritur Morſanus Epiſcopus, & res in lite obhæſit, nec reſtitutio Embdanæ arcis facta eſt.

Hæc ex vetuſto ſcripto ſub ſigno. ⌑

Conſtant hæc ex vetuſtis literis ſigno ⊕ notatis.

Succeſſit deinde Joannes Bavarus, egregius Monaſterienſis Epiſcopus, interque cetera reparatæ diœceſis opera urſit reſtitutionem Embdanæ arcis; cùm interea Ulricus Dynaſta Friſiæ arcem & munitionem ad ſe traxit, dolone interceptæ arcis, an, quod verius reputo, tranſactione cum Hamburgenſibus & Lubecenſibus non adſcribitur.

Ex literis ſigno ⊕ + notatis.

Poſt ubi Henricus Swartzenburgenſis ad Monaſterienſem Epiſcopatum pervenit, lis per Conradum Oſnabrugenſem Epiſcopum ad compoſitionem revocata eſt inter Epiſcopum Monaſterienſem, & Ezardum atque Ukerum fratres Oiſtfriſiæ Comites; tranſactumque ea conditione, uti Comites 10000 Rhenenſium florenorum

mutuo

Digitized by Google

mutuo darent Epiſcopo, urbemq; Embdam cum arce pignoris loco retinerent, donec hæc pecuniæ ſumma ab Epiſcopo Monaſterienſi refunderetur; præſcriptumque anni ſpatium, intra quod ſolutio redhiberi poſſet. Extant hujus contractus inter Henricum Swartzenburgicum & Comites initi tabulæ apud Monaſterienſes. Verùm ut in aliis conſignatum eſt literis, nunquam hæc pecuniæ ſumma à Comitibus Epiſcopo repræſentata fuit. Quæ cauſa fuit, ut Epiſcopus Franciſcus de Waldeck Embdam omniaque, Monaſterienſis Eccleſiæ jura ex integro repeteret. At poſtquam civilibus turbis Franciſcus Epiſcopus, & bello Anabaptiſtarum totus involutus fuit, Embdam, & nobiliſſimum illud Eccleſiæ peculium, portumque in poteſtate Comitum & hæreſis in hunc uſque diem reliquit. His omiſſis noſtra prioribus conjungamus.

Literæ ſub ſigno B. Copia contractus inter Epiſcopum Henricum Swartzenburgicum & Comites.

Reperio tabulas, quibus hoc anno Hermannus Corbeienſis Abbas Advocatiam in Groningen, Coppenſtede & Ammendorp, aliaque bona, quæ à Comite Henrico de Blanckenborg ad ſe reciderant, transtulit feudi titulo in Ludolphum Halberſtadienſem Epiſcopum, & Halberſtadienſem Eccleſiam; ea tamen lege, ut Monachorum cœtus, qui in Groningen erat, diſciplina clauſtri, & quæ ad Abbatis imperium & juriſdictionem pertinent, ab hac Advocatiæ translatione perpetuo exempta maneant; ſicuti hæc multis inter Ludolphum Epiſcopum & Hermannum Abbatem convenêre. *Teſtes Hermannus major Præpoſitus, Wigerus Decanus Burchardus Vicedominus, Cono de Diepholt, Rodolphus Portenarius, Wolradus de Kerchberg, Volradus Præpoſitus Walbecenſis, Evverwinus Præpoſitus S. Bonifacij, Widekindus de Nuenberg, Henricus de Drondorp, Hermannus de Cruceberg, Bertholdus de Klettenberg, Albertus de Aldenburg, aliique è primaria nobilitate viri, et Eccleſiæ Halberſtadienſis Miniſteriales. Acta hæc ſunt anno 1253, 3 Idus Maji, Halberſtadij anno electionis Ludolphi Epiſcopi primo, Hermanni Abbatis XXXI.*

Abbas Corbeienſis Advocatiam Groning. &c. transfert feudi titulo in Epiſc. Halberſt.

Annus Chriſti 1254.

Innocentij IV Pont. 12.
Wilhelmi Reg. 8.
Simonis Epiſc. Pad. 8.

Annus qui conſequitur milleſimus ducenteſimus quinquageſimus quartus memorabilis primùm exceſſu Conradi Regis, quem Manfredus frater concubinâ genitus, dato, ut tradunt, veneno II Calend. Junij extinxit, idem qui Fridericum patrem ante quadriennium injecta in os culcitra necaſſe fertur. Menſe Decembri ſecuta mors Innocentij IV Pontificis, Romana ſede digniſſimi. Evocârat ille Wilhelmum Regem Romam ad auguſtalem coronam è manu ſua accipiendam, confirmandamque ejus auctoritatem in Imperio (quòd apud multos Principes in contemptionem venerat) ſeu quòd victoriis

Mors Conradi Regis. *Stero in Chron. Patav. Mon. Mat. Pariſ. Odoricus in hiſt. Eccleſ.* Et Innocentij IV Pontificis

victoriis obtentis languidus uteretur, ſeu quòd apud ſuos in Hollandia & in Imperij angulo reſideret. At quæ majeſtas Regni, quæ priſca Regum poteſtas eſſe poterat? poſtquam jam Duces ac Principes omnes Imperij provincias in hereditariam poſſeſſionem traxerant, nihilq; præter Imperiales urbes, telonia, & regia quædam bona relicta erant, unumque hoc ageretur, ut ſinguli in ſuis provinciis Reges eſſent; unde enatum ut diſſoluto Imperij vinculo, quo membra capiti hærere debebant, diſſidiis & tumultuariis bellis lacerata gemeret Germania. Interim, quod Trithemius tradit, hoc anno convenêre Moguntiæ multarum urbium Legati, fœdus inter ſe renovando, fidemq; Wilhelmo Regi jurando, ad publicam Imperij tranquillitatem conſervandam. Memorantur inter has urbes Moguntia, Wormatia, Francofurtum, Boppardia, Weſalia, Bingia, Oppenheimium, Fridberga, Friſlaria, multæque inferioris Germaniæ civitates; quod Principibus, & militibus, prædonibusque cumprimis, ut Stadenſis refert, minus placuit; quòd dicerent ſordidum eſſe, vivere Principes ac nobiles ſub imperio mercatorum; quæ tamen Stadenſis, Stero, auctorque Chronici Sclavici, ad ſequentem annum referunt.

Conventus Moguntin. in quo conſultum Imperij tranquillitati. *Trithem. in Chron. Alb. Stad. Auctor Chron. Sclav. Stero in Chron. Aug.*

SimonEp. in bello adverſus Archiep. Colon. captivus Coloniam abducitur & detinetur.

Hoc conturbato rerum ſtatu, cùm & Simon Epiſcopus noſter, omnesq; Weſtfaliæ proceres dominatum Colonienſis Archiepiſcopi indignè ferrent; altoque fulnere hæreret in animo Simonis Saltzcottena, quam ad imperium Archiepiſcopi muris nudare juſſus erat fœdus inijt Simon cum adverſarijs Archiepiſcopum. Et irruptionem in Ducatum Weſtfaliæ feciſſe, multaq; damna intuliſſe ſcribit Cleinſorgius; tametſi nihil hac ſuper re Levoldus, aliique tradant; quibus tamen, ut volunt, offenſi Archiepiſcopi clientes, ac Miniſteriales, ceterique Archiepiſcopi nobiles ad arma provolarunt. Horum primarii Godefridus Comes Arensbergenſis, Otto de Altena, Engelbertus de Marca, Theodoricus novi Limburgi Comites: Theodoricus de Bilſtein, Fridericus Furſtenbergicus, ac Wenemarus frater, Bertholdus de Bueren, Albertus de Sturmede Marſchalcus Weſtfaliæ, Henricus de Jſenberg Dapifer Archiepiſcopi, Goſwinus de Rutenberg, Albertus de Hörde aliique complures, ſinguli ſuis militibus ac famulis ſtipati armatiq; movêre in Simonem Paderbornenſem Epiſcopum, virum bellis interritum, ſed in hac hoſtium ſuorum aggreſſione improvidum. Enim vero ſeu conſerta pugna, ſeu aſtu militari factum, interceptus à Colonienſibus Simon Epiſcopus noſter, captivusq; ad Conradum Archiepiſcopum productus; à quo ad biennium exinde in libera cuſtodia attentus eſt. Et cùm hoc anno Wilhelmus Rex, & Petrus Apoſtolicæ Sedis Legatus Noveſij convenirent in comitio Principum, ſimulque Rex & Legatus conſtanter apud Conradum Archiepiſcopum pro liberando Simone Epiſcopo agerent; nihil tamen ab Archiepiſcopo nec precibus Regis, nec Legati minis impetratum

Monumenta Paderb. in ſtemmate Furſtenb.

Digitized by Google

tratum eſt; itàque ad poſtulata utriuſq; excanduit Conradus Archiepiſcopus, ut ſubjecto luculento igne domum, in qua Rex cum Legato verſabatur, incenderit. Ac nihil propius erat inter gliſcentes flammas, quàm ut Rex & Legatus conflagrarent, niſi uterque ſe tempeſtivè præſenti periculo ſubtraxiſſet. Quemadmodum hæc ab Alberto Stadenſi, auctore Chronici Sclavici, & Crantzio perſcribuntur. Tam impotentis animi erat Archiepiſcopus, quocum Simoni Epiſcopo noſtro de jure Eccleſiæ obluctandum erat. Colonienſes, quibus hæc nobiſcum communia ſunt, omnem belli hujus cauſam rejiciunt in turbulentum Simonis noſtri ingenium, arma pro quiete affectantis; ſed qui Conradi Archiepiſcopi dominatum, aliaq; adverſus Regem & Apoſtolicum Legatum expenderit, dubium fecerit utri Epiſcopo culpa potius adſcribenda ſit; niſi quod duo ferventis ingenij capita colliſa belli flammam dederint.

Alb Stad. in chron. Chron. Sclavicum Crantz. l. 8. Saxon. c. 19.

Rex interim hoc anno inſigni victoria potitus adverſus Friſones, quos terra marique adorſus, cœſos clade quinque millium obtrivit. Inde victor Friſiam ingreſſus, rebellem populum compreſſit; quod ex his ſimul tabulis, quibus Widekindo Mindenſi Epiſcopo dynaſtiam Steinwendenſem confirmat, exploratum habemus. Juvat hic literas ad integerrimi Regis pietatem religionemque commonſtrandam proferre.

Wilhelmꝰ Rex donat Eccleſiæ Mindenſi dynaſtiam Steinwede, Haddenhuſen & Borchere.

Wilhelmus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, univerſis ſacri Imperii fidelibus præſentes literas inſpecturis gratiam ſuam et omne bonum. Cum in proceſſa dignitatis honore nos protulerit exaltator humilium, et ſceptrum Romani Regni, palmamque victoriæ nobis divina diſpoſitione commiſerit, Eccleſias et perſonas Eccleſiaſticas, ad imitationem noſtrorum prædeceſſorum Imperatorum et Regum, tanto libentius tantoque liberalius debemus proſequi favore gratiæ ſpecialis, quanto clariori præſagio dignitatem hujuſmodi de cœleſti ſuſcepimus voluntate. Cum itaque illuſtris vir Albertus Dux Saxoniæ cariſſimus Princeps et affinis noſter comitiam liberorum in Steinvvede, Haddenhuſen et Borchere, quam à nobis et Imperio tenebat in feudo; ad petitionem venerabilis W. Mindenſis Epiſcopi dilecti Principis noſtri per ſuas patentes literas noſtro culmini duxerit reſignandam. Nos ejuſdem Epiſcopi piis ſupplicationibus inclinati, reſignationem ipſam ratam habentes, et gratam, prædictam comitiam eidem Epiſcopo et Eccleſiæ Mindenſi ſibi commiſſæ liberalitate Regalis culminis præſumere concedimus, à nobis, et Imperio feudi titulo poſſidendam; tenore præſentium diſtrictius inhibentes, ne quis eundem Epiſcopum, et ejus legitimos ſucceſſores, ac eandem Eccleſiam moleſtare audeat ſuper his, vel etiam impedire. Si quis autem contra hanc paginam noſtræ conceſſionis, ſive inhibitionis et reſignationis prædicti Ducis venire præſumpſerit, gravem Celſitudinis noſtræ offenſam ſe noverit incurſurum. Hujus rei teſtes ſunt Veylis H. Spirenſis Princeps et Cancellarius, Wernerus de Bollandia Dapifer, et magiſter Arnoldus Prothonotarius Regalis Aulæ, A. Comes de Waldek, Henricus Comes de Selmesze, et alii quam plures:

plures; in cujus rei evidentiam pleniorem præſentes literas exinde conſcribi, et ſigillo Majeſtatis noſtræ juſſimus communiri. Datum in Caſtris in depopulatione Weſtfriſiæ decimo quinto Calend. Junii, indictione duodecima, Anno Domini MCCLIV.

Legatus Apoſtolicus Monaſterium Scakenſe protegit.

Quo patrocinio Rex Mindenſem Eccleſiam, eo Legatus Apoſtolicus Scakenſe Monaſterium diœceſis noſtræ complexus. Teſtes Legati literæ, quæ apud nos extant, Nonis Decembris Leodij datæ, quibus ſacri illius loci Virginibus omnem, quàm cetera habent Monaſteria immunitatem dilargitur, defenſionemque ſuſcipit.

Petrus miſeratione divina S. Georgii ad velum aureum diaconus Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legatus, Diſcreto viro Decano Eccleſiæ Suſatienſis, Colonienſis diœceſis, ſalutem in Domino. Cum perſonas dilectorum in Chriſto, Præpoſiti, Priorißæ, et conventus Monaſterii in Scaken Ordinis S. Benedicti Badeburnenſis diœceſis, et locum, in quo divino ſunt obſequio mancipati, ſub Eccleſiæ Romanæ, et noſtra protectione duxerimus admittendas; Specialiter autem Eccleſias, domos, terras, redditus, villas, curtes, etiam alia bona ipſorum, ſicut ea omnia juſte et pacifice poßident, ipſis et per eos Monaſterio ipſorum noſtræ protectionis literis confirmantes: diſcretioni tuæ præſentium auctoritate mandamus, quatenus non permittas ipſos ſuper his contra protectionis et confirmationis noſtræ tenorem ab aliquibus indebite moleſtari: Moleſtatores hujuſmodi per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo. Datum Leodij, II Non. Decembris. Anno Domini MCCLIIII.

Annus Chriſti 1255.

Alexandri IV Pont. 1.
Wilhelmi Reg. 9.
Simonis Epiſc. Pad. 9.

Nauclerus. Trithemius. Beka.

Meditata Regis in Italiam profectio variè impeditur.

Subinde Wilhelmus Rex, cùm Alexandrum Pontificem ſibi non minus quàm Innocentium ſtudioſiſſimum haberet, ſeriò de adeunda Italia cogitare cœpit, ad imperiale diadema capiendum. Ejus rei gratia Coloniæ in conventu Principum, 8 Calend Junij convocato, profectionem ad initium Quadrageſimæ anno inſequenti indicit; alioque haud multò poſt conventu Principum, Wormatiæ celebrato, de ſtatu Imperij pertractat. At quæ non inſolentia per id tempus in Regē? Nam cùm Regina à Comite Waldecenſi, alijſq; proceribus aulæ deduceretur ad vicinum Caſtellum, oblectandi animi cauſa; auſus nobilis quidam Reginam intercipere, captivamque abducere; nec prius Regi remiſit, quàm omni regali ornatu ſpoliaſſet. Acceſſit novum Italiæ expeditionis impedimentum, Friſonum iterata rebellio; de qua poſtquam Wormatiæ certior factus, ſecundo Rheno deſcendit Trajectum, ubi nova injuria exceptus. Conſidebat fortè Rex in atrio cum primoribus Eccleſiæ; quo obſervato, homo quidam nefarius grandem ſilicem è ſublimi loco dejecit in caput Regis; ſed lapſu fallente meditatum ſcelus irritum fuit. Rex

manu

Digitized by Google

manu lapidem attolens, ecce, inquit, quàm immeritam mihi necem cives machinentur. Mox in equum ſublatus, urbe excedit, minitando, ni intentatæ necis auctorem ſibi tradant, urbem ſe cum civibus exciſurum. Utrumne Rex hoc anno Friſiam ſit ingreſſus, haud ſatis conſtat. Nam quæ recitantur Pontificis literæ hoc anno datæ, quibus Regi de victoria adverſus Friſones gratulatur, incertum, an de ſuperioris anni victoria agant: annus certè proximus Regi funeſtus fuit.

Odoricus in hiſt. Eccleſ.

Hærebat interea Simon Epiſcopus noſter captivus in poteſtate Colonienſis Archiepiſcopi; adminiſtrabatq; diœceſin ejus loco tantiſper Henric⁹ Comes de Swalenberg, Cathedralis Eccleſiæ Præpoſit⁹; quemadmodum in literis Gerdenſis Cœnobij anno proximo ſexto Calend. Aprilis conſignatis ſe vices Epiſcopi Paderbornenſis gerere profitetur. Ac Pontifex etiam, ne quid per abſentiam capti Epiſcopi diœceſis detrimenti pateretur ab infeſtis hominibus, ſcripſit ad Præſulem Cantoremq; Oſnabrugenſis Eccleſiæ, eique curam demandat Eccleſiæ noſtræ, poteſtatemque facit coërcendi prædones & raptores per cenſuras Eccleſiaſticas.

Pontifex ſcribit ad Cantorem Eccleſiæ Oſnabrug. ut Epiſcopo Paderborn. aſſiſtat contra Prædones.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilecto filio Cantori Eccleſiæ Oſnabrugenſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Præſumentium miniſtros Dei perſequi debet elidi temeritas, ut eis à perverſitate cohibitis ſit illis facile commiſſi curam officii ſalubriter exercere. Cum igitur venerabilis frater noſter Epiſcopus Paderbornenſis in bonis ſuis et Paderburnenſi Eccleſia à multis, ſicut accipimus, plures patiatur injurias et jacturas; Nos pium arbitrantes et congruum, ut ſuper hoc in nobis remedium inveniſſe gaudeat opportunum, diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus eidem Epiſcopo adverſus prædonum, raptorum, et invaſorum audaciam efficaciter aſſiſtens non permittas ipſum ſuper dictis bonis à talibus moleſtari, moleſtatores ejuſmodi per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, præſentibus poſt triennium minime valituris. Datum Anagniæ, Nonis Octobris, Pontificatus noſtri anno primo.

Sanè quantum offenderat Pontificem injuria Regi & Legato ſuo à Conrado Archiepiſcopo Noveſij illata, tanto ille ſollicitior fuit pro Simone Epiſcopo ejuſque Eccleſia; ſatisq; intelligebat Pontifex poteſtate magis Colonienſium premi Simonem Epiſcopum noſtrum, quàm rei æquitas ferre poſſet. Et Pontifex, ut Epiſcopum ſolatio foveret, & Clerum populumq; in fide & amore Epiſcopi ſui contineret, ultro etiam indulgentias è Theſauro Eccleſiæ Paderbornenſibus dilargitur, quod adjunctæ literæ teſtantur.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Venerabili fratri Epiſcopo, et dilectis filiis, Capitulo Paderburnenſi ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Licet is, de cujus munere venit, ut ſibi à fidelibus ſuis digne ac laudabiliter ſerviatur, de habundantia pietatis ſuæ, quæ merita ſupplicum excedit et

Idem Eccleſiæ Paderb. certas indulgentias largitur.

vota, bene ſervientibus multa majora retribuat, quam valeant promereri, nihilominus tamen cupientes reddere Domino populum acceptabilem, Chriſti fideles ad complacendum ei, quaſi quibuſdam illectivis muneribus, indulgentiis ſcilicet et remiſſionibus invitamus, ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores. Cupientes igitur ut Eccleſia veſtra congruis honoribus frequentetur, omnibus vere pœnitentibus et confeſſis, qui Eccleſiam ipſam in anniverſario dedicationis ejuſdem die venerabiliter viſitaverint, annuatim de omnipotentis Dei miſericordia, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum confiſi quadraginta dies de injuncta ſibi pœnitentia miſericorditer relaxamus. Anagniæ - - - - - - Octob. Pontificatus - - - - primo.

ALEXANDER
PP. IIII.

S. PA.
S. PE.

Wilhelmus R. ſtatuit, non poſſe Abbatem Principem Imp. feuda Abbatiæ ſuæ abalienare ſine conſenſu capituli ſui.

Non hic intermiſerim reſcriptum Wilhelmi Regis ad Corbeienſes ſupermota per id tempus controverſia, Utrumne Abbati ſine conſenſu conventûs fas eſſet feuda Abbatiæ ſuæ vendere, aut ab alienare; quam Wilhelmus, cùm priſco Regum more, Egmondæ in Hollandia pro tribunali ſederet judex in hunc modum decidit.

Wilhelmus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus. Univerſis ſacri Imperii fidelibus præſentes literas inſpecturis gratiam ſuam et omne bonum. Ad notitiam univerſorum volumus pervenire, quod nobis nuper apud Monaſterium Egmundenſe pro tribunali ſedentibus requiſitum fuit in judicio coram nobis per ſententiam diffiniri. Utrum aliquis Abbas Princeps Imperii bona et feuda ſui Monaſterii ſine conſenſu ſui Capituli vendere valeat, alienare, diſtrahere, vel donare. Ad quod reſponſum fuit, et in noſtra præſentia ſententiabiliter judicatum, quod nec vendere, vel alienare, aut diſtrahere, ſeu donare poteſt aliqua feuda, vel bona ſui Monaſterii non requiſito conſenſu noſtro et ſui Capituli, et obtento. Unde cum juri ſit conſonum, et conſentaneum rationi, Nos ſententiam ipſam ratam et gratam habentes, auctoritate regalis culminis confirmamus eandem, et ab univerſis et ſingulis mandamus ipſam inviolabiliter obſervari. Si contra factum fuerit, tunc decernentes irritum et inane, nec alicujus habere roboris firmitatem. Datum apud Monaſterium Egmundenſe VI Calend. Auguſti. Indictione XIII anno Domini MCCLV.

Annus Chriſti 1256.

Alexandri IV Pont. 2.
Wilhelmi Reg. ult.
Simonis Ep. Pad. 10.

Alb. Stad. Stero in chron. Auguſt.

Conſequitur nunc annus Chriſti MCCLVI, Wilhelmo Regi funeſto caſu ex Friſonum bello fatalis; ij licet ſuperioribus annis ſæpius à Rege victi obtritique eſſent, paludum tamen & conſpirationis fiducia

fiducia auſi denuo rebellare. Ad quos perdomandos Rex cum exercitu fines eorum ingreſſus, hoſtes felici primùm ſucceſſu obtrivit, conſilio cumprimis & fortitudine Wilhelmi Brederodij, quem ſignis militaribus præfecerat Ducem. At dum Rex hyeme gelida per paluſtres locos glacie induratos temere ac longius ſpeculatum ceteros prægreditur, rupta glacie cum equo altum in paludes haud procul Hochwolda immergitur. Quem ubi obluctantem in cœno conſpexêre in vicino arundineto latitantes Friſij, certatim advolant, & jaculis contisque, ignari, ut volunt, quis eſſet, confodiunt. Accidiſſe hæc V Calendas Februarij major auctorum conſenſus tradit. Poſtquam à Friſiis Regis cœdes cognita, corpus paludibus extractum ſepelière clam in ruſticana domo. Alij Mittelburgum translatum tradunt, conditumque in Cœnobio quodam. Stadenſis, ac Crantzius ſcribunt, hodiedum ignorari, quo loco humatum ſit regium corpus. Occubuit tam miſerabili fato Rex anno ætatis XXVII, regni IX, juvenis magnitudine animi, ſtudio religionis, ac bellica laude egregius, & magnis Germaniæ Regibus, ſi fata ſiviſſent exequandus; eòq; à nobis grata memoria celebrandus, quòd pro Simone Epiſcopo noſtro liberando impenſè ſemper laborarit. Dignus qui regno diuturniore potiretur, niſi Dei conſilia, quæ mortalibus incognita, aliud ſtatuiſſent. Hac funeſta Regis morte odium inter Hollandos & Friſios in longa poſt bella accenſum, quod à dominatu Hollandorum in Friſios initium ſumpſerat. Sed longè calamitoſius Germania diſſidijs civilibus ac bellis per mortem Regis concuſſa, poſtquam Imperium multis collatum, nemo verò Principum acceptare dignatus eſt. Supererat unicus Imperatorum ac Regum Conradinus puer, Friderici II Imperatoris nepos, Conradi Regis filius, Dux Sueviæ; ſed hunc Pontifex datis V Calend. Auguſti literis ad Principes, interminata anathematis pœna, eligi vetuit.

Matthæus Pariſ. Trithemius in Chron. Hirſau. Naucler. Crantzius. Beka in Chron. Chron. M. Belg. Scriptores Holland. & Friſiæ apud Bulchel. in notis ad Bekam.

Funeſtus Wilhelmi R. à Friſiis occiſi, interitus.

Concuſſus hoc anno inteſtino bello Albertus Dux Brunſwicenſis. Nam quæ paſſim nobilium erat inſolentia in Principes, auſus per id tempus Dynaſta Aſſeburgi, opibus & arcibus in ducatu Brunſwicenſi & diœceſi Paderbornenſi præpotens, concitis ceteris nobilibus, arma oſtentare adverſus ſuum Ducem, & ludribio etiam contemptioneque inſultare. Gerebant inter gentilitia ſigna Duces Leonem (quemadmodum proavus eorum Henricus Leo id ſignum ex Anglia induxerat cum regia conjuge) Aſſeburgici verò lupum; quem cùm in clypeis ſuis Leoni à tergo inhærentem fugantemque depinxiſſent, multiſque præterea verborum contumeliis Ducem tanquam Leonem ignavum irritaſſent; Leo ille tanquam per aures tractus tandem expergiſcitur, arreptiſq; in contemptores armis arcem Aſſeburgicorum obſidet; eaque expugnata, prædiis & bonis omnibus mulctatos è ducatu ejicit. Inde Aſſeburgici profugi in diœceſin noſtram incluſère ſe in arcem Hinneburg, Brakeliæ Oppido in alto monte

Auctor addit ad Lamb. Crantz. l. 8. Saxon. c. 21. Meibom. in notis ad Lerbeckium. Hamelmannus de famil. Saxon.

Familia Aſſeburgica, è Duce Brunſwicenſi ob rebellionem pulſa in Diœceſi Paderb. deducitur

monte aſſitum. Inſequitur per Viſurgim armatus Dux, arcemque Hinneburg obſidione incingit. Ubi dum hæret Dux expugnationi caſtri intentus, Theodoricus, ſeu Conradus, ut alij potius nominant, Eberſteinius ad Viſurgim Comes, tracto in ſocietatem armorum Gerhardo Moguntino Archiepiſcopo, in Gottingenſem Ducis principatum irrumpit, prædis & incendiis omnia vaſtando. Reliquerat Albertus Dux per ea loca Præfectum cum expedita militum manu; is cùm viribus longe impar eſſet, conſilium ab arte & ingenio militari capit, noctuq; in caſtra hoſtium ſilenter penetrat, ac Comitem cum Archiepiſcopo in villa cubante captivum Brunſwicum abducit. Archiepiſcopum Dux in arcta cuſtodia per annum habuit; Eberſtenium verò Comitem erecta trabe è pedibus ſuſpendi juſſit; quo in ſupplicio per triduum vivus hæſit, dum animam exhalaret, rebellium nobilium prædonumque ſpectaculum. Hoc Comitis interitu vetus Eberſteiniorum Comitum ad Viſurgim familia à quibuſdam extincta memoratur. Sed eam hic ad Viſurgim ad noſtram prope ætatem ſuperſtitem fuiſſe, multa docebunt literarum monumenta, & res ab ijs geſtæ. Aſſenburgij diu exules, cùm in Oppido Brakel domicilium peterent, amicorum rogatu arcemque etiam Hinneburg impetrarunt ſibi relinqui, quam ad noſtra usque tempora incolunt. Conſtans inde, & multis militaribus viris clara familia.

Laboratur pro Simone Ep. è captivitate liberando.

Haud diſſimili rerum conturbatione laborabat Weſtfalia, ob captivitatem Simonis Epiſcopi. Stabant pro Simone in libertatem aſſerendo fratres, Otto Monaſterienſis Epiſcopus & Bernardus Lippienſis Comes, ceterique potentis familiæ conſanguinei, ac magna pars nobilium Weſtfaliæ, læſa oppreſſaq; ſuperbo Colonienſis Archiepiſcopi, ejuſque clientum ac Miniſterialium dominatu. Ac ne in apertum bellum erumperent nobilium factiones, inſtitutus eſt Eſſendiæ totius ordinis equeſtris conventus, Et facilè ſe induci paſſus eſt Colonienſis Archiepiſcopus; quòd jam majoribus imperij curis urgeretur in ſubrogando Rege Germaniæ. Igitur poſtquam XIII Calend. Septembris conventum eſt, in hunc modum primo transactio facta eſt.

Literæ Compoſitionis inter Archiep. Colon. & Epiſc. Paderb. ſuper oppidis Geſeka & Saltcottena.

Notum ſit omnibus præſens ſcriptum viſuris, quod inter venerabilem Patrem Dominum Conradum Archiepiſcopum, Præpoſitum, Decanum, et Capitulum Colonienſe ex una parte; ex alia vero parte inter venerabilem Patrem Dominum Symonem Epiſcopum, Præpoſitum, Decanum, Capitulum Paderburnenſe ita de conſilio hominum Miniſterialium et fidelium utriuſque Eccleſiæ eſt actum, et convenit, quod Oppidum Saltcoten cum omni ejus utilitate, pertinentiis, juribus, et proventibus univerſis, prout jam eſt, vel erit in futurum, in augmento cum termino, quod dicitur Wibilde, erit attinens æquali Dominio et pro indiviſo Archiepiſcopo et Eccleſiæ Colonienſi et Epiſcopo et Eccleſiæ Paderburnenſi perpetuo. Si quid vero occurrerit emendum in Oppido, hoc ſimul ement, et proventus ex hoc emergentes erunt communes, et participabunt æqualiter. Simile erit de Oppido in Gyſeke cum molendino

Digitized by Google

lendino extra foſſatum, et ſi molendinum adjacens extra villas Saltcoten et Gyſeke de novo conſtructum fuerit, communiter ement, et æqualiter participabunt. ſed ſi Dominus Symon Paderburnenſis Epiſcopus invaſerit Archiepiſcopum Dominum Conradum, ſeu Eccleſiam Colonienſem, ſeu terram et homines ſuos incendiis ſeu rapinis, et hoc fuerit manifeſtum, eo modo, quod vulgariter Openbare Vrloge dicitur, Oppidum Saltcoten in omni reddituu cum omnibus pertinentiis et juribus, et cum omni integritate, in qua hoc habuerunt, erit Archiepiſcopi et Eccleſiæ Colonien. in perpetuum de expreſſo conſenſu et voluntate præfatorum Epiſcopi, Prælatorum, Capituli, et aliorum Clericorum, et Laicorum Nobilium et Miniſterialium Paderburnenſis Eccleſiæ, et nihilominus Oppidum Gyſike erit Archiepiſcopi et Eccleſiæ Colonienſis, ſicut fuit ante ordinationem præſentem conſcriptam et confectam. Nos vero Archiepiſcopus, et Capitulum Colonienſe, et Nos Epiſcopus et Capitulum Eccleſiæ Paderburnenſis, quia præmiſſa omnia de bona noſtra voluntate et conſenſu facta et ordinata dinoſcitur ad majorem rei evidentiam ſigilla noſtra præſentibus duximus apponenda. Actum apud Eſſende, præſentibus Ottone Monaſterienſi, Brunone Oſnabrugenſi Epiſcopis, Gotzvvino Decano, Godefrido choriepiſcopo, Philippo Theuſaurario, Winrico de Dullendorpe Præpoſito Monaſterienſi, Gerlaco de Hammerſten Canonicis Colonienſibus, Stephano Decano, Hermanno Scholaſtico majoris Eccleſiæ, Volcquino Decano S. Pauli Monaſterienſi, Hinrico Præpoſito, Everhardo de Hervordia, Magiſtro Johanne de Schildeſce Prioribus, Scholaſt. Hinrico Luſco Canon. Paderburn. Joachim plebano in Saltcoten, Godefrido de Arnesberg, Adolpho de Monte, Theoderico de Iſenberg, Ottone de Althena, Engelberto de Marcha Comitibus, Bernardo de Lippia, Bertoldo et Bertoldo de Buren, Wernero de Gudensberg, Hermanno de Oſde Viris nobilibus, Hunoldo, Mareſchalco, Hinrico de Vitinchoven, Bertoldo et Wernero de Bracle militibus, et aliis quampluribus, tam Clericis quam laicis. Datum tertio decimo Calend. Septembris Anno Domini Milleſimo ducenteſimo, quinquageſimo ſexto.

Tertio ab hinc die, XI videlicet Calend. Septembris, hujuſmodi fœdus ictum eſt inter Colonienſes, Simonem Paderbornenſem, Ottonem Monaſterienſem, Bernardum Comitem de Lippia fratrem utriuſque Epiſcopi, cœteroſque ejus partis proceres ac nobiles. Fœdus ictum inter Colonienſes, & Epiſc. Paderb. &c.

Nos Dei gratia G. Decanus, Ph. Theſaurarius - - - - Choriepiſcopus, ceterique Priores Colonienſes, Præſentibus proteſtamur, quod nos et ſubnotati, ſcilicet G. Præpoſitus Monaſterij in Eiſla, Winricus Canonicus Colonienſis, Bertoldus et Bertoldus nobiles de Buren, Hunoldus Marſchalcus, Heinricus de Vitinchove, Heinricus Schultetus de Volmenſtene, Albertus de Horthe, Gozvvinus de Menethe, Godefridus de Meſchede, Heinricus Schultetus de Suſato, Bertoldus ejus frater, et quidam alii homines Eccleſiæ Colonienſis fide data corporale ſacramentum venerabilibus in Chriſto Patribus, Monaſterienſi et Paderbornenſi Epiſcopis D. Bernardo de Lippia, et eorum hominibus ſuper confederatione de mutuo auxilio concepta, et ab ipſis et à nobis jurata.

jurata, pro ut in inſtrumento exinde confecto continetur præſtitimus, quod Dominum noſtrum Colonienſem Archiepiſcopum pro poſſe noſtro bona fide monebimus, et inducemus, ut ipſe, et Dominus H. Trajectenſis Epiſcopus, et duo alii ab ipſo Archiepiſcopo nominandi hanc confederationem jurent corporaliter et obſervent. Quod ſi idem Archiepiſcopus nollet id implere, præfati ---- Monaſterienſis et Paderburnenſis Epiſcopi, D. Bernardus de Lippia, et eorum homines, pro ut in conditione ante juratam confederationem adjectum extitit, neque tenebuntur, neque nos tenebimur ultra aſtricti vinculo hujus juramenti, ſed erimus abſoluti. Nos præfati Priores contenti ſumus unico ſigillo dicti Decani Colonienſis. Datum in Eſnethe, in octava Aſſumptionis beatæ Mariæ, Anno Domini MCCLVI.

Verùm cùm hæc omnia inter utrumque Epiſcopum infirma adhuc viderentur Colonienſi, multaque ſupereſſent ex utraque juriſdictione controverſa, de Broniæ Oppido, de Erwite, de caſtro Vilſen, aliiſque quæ à Simone Epiſcopo in libertatem aſſerto non minus controverti, quàm pro jure poſtulari poſſent; timeretque Archiepiſcopus, ne vir cordatus, & militari manu promptus, & magnis familiæ nobiliumque Weſtfaliæ ſubſidiis ſubnixus jura ſua armis repeteret: in eodem conventu Eſſendienſi, ad quem tres Epiſcopi, Otto Monaſterienſis, Bruno Oſnabrugenſis, Widekindus Mindenſis, prætereque Comites, totus fere equeſtris Ordo diœceſis Colonienſis, Paderbornenſis, Monaſterienſis & Oſnabrugenſis convenerant, novis rurſum vinculis præſcriptarum conditionum Paderbornenſem Epiſcopum aſtrinxit; compertumq; victo à victore iniquas juxta atq; æquas leges nunquam liberius imponi, quàm cùm acceptandi neceſſitas urget debiliorem. Demum tanquam conſcientia malæ cauſæ percullus Archiepiſcopus, auſus etiam appellationem liberam ad Pontificem & Regem Simoni Epiſcopo intervertere. Igitur cùm interſit poſteritatis noſſe, quàm duris conditionibus actum ſit cum Simone Epiſcopo & Paderbornenſi Eccleſia, juvat hæc univerſalis compoſitionis pacta actaque, quibus priora ſimul repetuntur, ex ipſis archetypis, & originum literis, quæ apud nos extant, annalibus noſtris inſerere; nec pigebit etiam noſtrates antiquas procerum familias, ſplendoremq; Weſtfaliæ nobilitatis ex his revolvere.

Quæ pax inter Archiep. Colon. & Epiſc. Paderb. inita.

Tenor ordinatæ compoſitionis ac pacis inter Simonem Paderbornenſem Epiſcopum, & Conradum Colonienſem Archiepiſcopum.

Ante omnia caſtrum Vilſe deſtruetur, Oppidum Saltzcoten manebit indeſtructum, et cum omni ejus utilitate, pertinentiis, juribus et proventibus univerſis, prout jam eſt, vel erit in futurum in augmento cum termino, qui dicitur Wicbilede, erit attinens æquali dominio et pro indiviſo Archiepiſcopo et Eccleſiæ Colonienſi, et Epiſcopo et Eccleſiæ Paderborn. perpetuo. Si quid vero occurrerit emendum in Oppido, hoc ſimul ement, et proventus ex

Digitized by Google

hoc emergentes erunt communes, et æqualiter participabunt. Simile erit de Oppido in Geſeke cum molendino extra foſſatum, et ſi molendinum adjacens extra vicum Salcoten et Giſeke de novo conſtructum fuerit, communiter ement, et æqualiter participabunt. De Alberto de Stormede ita eſt ordinatum, quod Epiſcopus Paderbornenſis faciet ſibi juſtitiam Archiepiſcopo ſibi aſſiſtente. Et ſi idem A. de Stormede eo non fuerit contentus, Archiepiſcopus Colonienſis, Monaſterienſis, et Oſnabrugenſis Epiſcopi cum dicto Archiepiſcopo inter Paderbornenſem et dictum Albertum amicabiliter component, et ſi Monaſterienſis cum præfatis concordare non poſſit, ſtabitur dicto Archiep. et Oſnabrug. in hac parte, ita tamen quod hoc non vergat in exheredationem Eccleſiæ Paderborn.

Item Archiepiſ. et Eccleſia Colonienſis id juris per omnia in Eccleſia Hervorden. habebunt pacifice et quiete, quod anteceſſores dicti Archiepiſcopi obtinuerunt, et Abbatiſſa Eccleſiæ Hervorden. et ipſa Eccleſia in omni eo jure, ac juris poſſeſſione, ſeu libertate permanebit, quibus ſub Archiepiſcopi prædeceſſoribus conſiſtebat, nec Epiſcopus, aut Præpoſitus Paderbornenſis aliquid juris Eccleſiaſtici contra ipſius Eccleſiæ libertatem antiquam ſeu privilegia ſibi vendicabit, ſeu uſurpabit, niſi hoc per juſtitiam obtinuerint, coram judice ſuperiori.

Item altum Iudicium apud Ervethe, quod hogerichthe, *dicitur, obtinebit Archiepiſcopus, eo modo per omnia, quo ſui prædeceſſores obtinuerunt.*

Item Oppidum Brielon idem Archiepiſcopus ſine omni inquietatione et contradictione ipſius Eccleſiæ poſſidebit, quemadmodum ſui prædeceſſores bonæ memoriæ Engelbertus et Heinricus Archiepiſcopi poſſederunt.

Item Vilſe ſine licentia Archiepiſcopi nullatenus reædificabitur, et nullo unquam tempore aliqua nova munitio vel caſtrum aliquod per ipſum Epiſcopum Paderb. vel ipſius auctoritate, aut promotione, ſeu procuratione in terminis ducatus Archiepiſcopi abſque ipſius licentia conſtruetur.

Item nullo unquam tempore ipſe Epiſcopus, vel aliquis ſuo nomine, procuratione, ſeu conſenſu, vel auctoritate in Archiepiſcopum, ſeu Eccleſiam ſuam, terram aut homines ſuos violentiam aliquam ſeu guerram, ſpolium aut rapinam faciet, ſed ſi quid talium cauſetur ſibi irrogari, hoc proſequatur coram Archiepiſcopo Colonienſi, qui ſibi faciet de hoc juſtitiæ complementum.

Item dabit Epiſcopus Paderborn. literas patentes ad Papam urbano modo, et ad omnes, ad quos Archiepiſcopus requiſierit, quæ contineant excuſationem Archiepiſcopi ſuper captivitate et detentione Epiſcopi Paderbornen. et has literas dabit ſub ſigillo ſuo, Eccleſiæ ſuæ, et fratris ſui Epiſcopi Monaſterienſis.

Item ſi quæ ſunt ſuper captivitate Epiſcopi Paderborn. vel detentione, vel aliquo ipſorum negotium contingente, literæ à Domino Papa, vel ejus Legato, vel curia regali obtentæ, nullæ ſint, nec eis utatur vel ipſe, vel Eccleſia ſua, nec aliquis pro ipſis, nullæque ullo tempore impetrentur, et ſi fuerint impetratæ irritæ ſint et inanes.

Item ſi Archiepiſcopus ſuper iſta ordinatione, compoſitione, ſeu pace, aut

aut hoc negotium contingente, literam à Domino Papa, ſeu ejus Legato confirmatoriam aut conſervatoriam, aut aliam quamcunque impetrare voluerit per ſe, vel per procuratorem, Epiſcopus Paderbornenſis nec per ſe, nec Eccleſia ſua, nec aliquis pro ipſis, nec ad procurationem eorum ſe opponet, quinimo Epiſcopus dabit literas ſuas patentes, quod tali impetrationi ſuus conſenſus accedat.

Item ſi Archiepiſcopus guerram movere voluerit alicui, vel aliquis ei, Paderbornenſis Epiſcopus contra Archiepiſcopum non juvabit, nec aſſiſtet alicui contra Archiepiſcopum conſilio vel auxilio; ita tamen, quod ſi Archiepiſcopus Eccleſiam Paderb. Epiſcopum Monaſterienſem, Dominum Bernardum de Lippia, et ejus primogenitum Comitem Conradum de Rethberg, et ejus natum guerrare voluerit, Epiſcopus Paderb. pro poſſe ſuo ſe interponet ad hoc ſedandum. Si vero ipſe infra quindenam in hoc non profecerit, Albertus de Horde, Heinricus de Vitinchoven, Hunoldus Marſcalcus, Godefridus de Meſchede, electi ab Epiſcopo, Bertoldus et Hermannus de Brackele, Ludolphus de Heriſia, Amelungus de Driborg electi à Colonienſi Archiepiſcopo infra quindenam ſubſequentem component amicabiliter, ſi poſſunt; quod ſi factum non fuerit, Epiſcopus Oſnabrugenſis, Albertus de Horde, Heinricus de Vitinchoven, et Hunoldus Marſchalcus ex parte Archiepiſcopi electi jurati convenient in Suſato, inde non receſſuri, quouſque ſub Sacramento ſuo, quantocius poterunt, dixerint, utrum Colonienſis juſtam cauſam habeat guerrandi, et ſi dixerint eum habere juſtam, Paderbornenſis non juvabit, ſi vero injuſtam, juvabit, et ſtabitur tali determinationi dictorum trium. ſi quartus non concordat, cum dictis tribus, idem erit obſervandum. Si aliquis dictorum amicorum Paderborn. cauſetur ſe guerrari et lædi per Archiepiſcopum, ut propter hoc vel ad guerrandum compellatur, et ſi prædictorum quis mortuus fuerit, qui dicere debebat cum aliis, vel alias contigerit, quod intereſſe non poterit, vel forte noluerit, vel à Domino ſuo receſſerit, alius loco illius de conſilio remanentium per Archiepiſcopum ſubſiſtituetur, qui juratus cum aliis loco condicto dicet et ſtabitur dicto, dummodo tres concordent, prout ſuperius eſt expreſſum, et ante pronuntiationem iſtorum quatuor vel trium Epiſcopus Paderborn. non juvabit.

Item Eccleſia erit infra Oppidum Saltkoten et baptiſterium et ſepultura, nec quid requiretur ab Oppidanis, attamen aream dabunt infra Oppidum in qua domus ſuo plebano ædificabitur per Oppidanos et ad ſtructuram Eccleſiæ juvabunt, ſalvo tamen jure patronatus Epiſcopo Paderbornenſi.

Item Hermanno de Hardenberg, Alberoni de Ole, Gozvvino de Rodenberg, Hermanno Pincernæ, Helmvvico de Elſepe et aliis hominibus Archiepiſcopi, qui dixerint Paderbornæ Epiſcopum ſibi debitorem alicujus pecuniæ, faciet, juſtitiam coram Archiepiſcopo Colonienſi.

Item Paderborn. Epiſcopus requiſitus cum trecentis dextrariis et ferro coopertis una vice ſerviet Archiepiſcopo Colonien.

Tenor aſſecurationis.

Epiſcopus Paderb. fidem dabit, et juramentum preſtabit corporale, quod

Digitized by Google

quod obſervabit ſupra dicta, videlicet formam ordinationis, compoſitionis et pacis, Prælati et Capitilum majoris Eccleſiæ Paderborn. et alii Clerici, et nobiles et miniſteriales, qui ab Archiepiſcopo nominati fuerint, et quos Paderborn. habere poterit, fraude et dolo excluſis. Poſtmodum fidem dabunt et jurabunt, quod ipſi dominum ſuum talem habebunt, quod ipſe formam ſupra dictam conſervet inconvulſam, et ſi ipſe eandem infregerit in aliqua parte, quod ipſi non aſſiſtant ſibi conſilio et auxilio contra Archiepiſcopum Colonien. Eccleſiam ſuam, neque ſuos.

Item civitas Paderborn. et Oppidani in Wartbergh literas ſuas patentes dabunt, quod dominum ſuum moneant, et inducant pro poſſe ſuo, quod conſervet formam præſcriptam, quam ſi infregerit in aliqua parte, conſilio vel auxilio ſibi non aſſiſtant contra Archiepiſcopum memoratum, Eccleſiam ſuam, neque ſuos, nec victualia dabunt, nec vendent eidem.

Dominus de Lipp. frater Domini Paderborn. et ejus primogenitus, et homines eorum duodecim, quos Dominus Archiepiſcopus viderit expedire, fidem dabunt et jurabunt, quod ipſi Dominum Paderborn. talem habebunt, quod formam ſupradictam obſervet, quod ſi non fecerit, ipſi non aſſiſtent ſibi conſilio vel auxilio contra Archiepiſcopum memoratum, Eccleſiam, neque ſuos.

Idem faciet Epiſcopus Monaſterienſis cum viginti quinque militibus nominandis. Idem faciet Comes de Rethberg cum ſex, quorum nomina ſunt, Albertus de Mulede, Otto de Sindene, Ecbertus de Rokinghuſen, Henricus de Welde, Hugo de Kleicampe, Rotherus de Sindene. Dominus de Wolterge, Comes de Schovvenburg, Dominus de Hoya, Otto de Ravensberg, de Everſtene, et de Cigenhagen Comites. Advocatus junior de Scalkesberg fidem dabunt, et jurabunt, quod ſi Epiſcopus Paderbon. formam præſcriptam infregerit, ipſi conſilio vel auxilio ſibi non aſſiſtent contra Archiepiſcopum memoratum, neque ſuos, et ſinguli ſuper hys dabunt literas ſuas patentes. ſimiliter Bremenſis dabit literas patentes cum juramento.

Item Oſnabrug. Mind. Epiſcopi, et Abbas Corbejen. pro ipſo Epiſcopo Paderborn. fidejubebunt, quod ipſe ſupra dicta obſervet. quod ſi infregerit, ipſi erunt manifeſti adjutores Colonien. contra Paderborn. et illud proceſſum habebit, ſi præfati voluerint facere ad petitionem Paderborn. Epiſcopi, et ipſe bona fide laborabit. quod hoc fiat.

Item ſi Dominus de Lipp. et ejus primogenitus contra juramentum ſuum venientes juverint Paderborn. Epiſcopum, prædicti duodecim milites fidem dabunt, ut jurabunt, quod Epiſcopum Paderborn. vel Dominum Lippen. vel ejus primogenitum contra Archiepiſcopum Colonien. non juvabunt, vel contra ſuos.

Item ſi Epiſcopus Monaſterien. contra juramentum ſuum veniens juverit fratrem ſuum Paderborn. viginti quinque milites ex parte Archiepiſcopi nominati fidem dabunt, et jurabunt, quod Epiſcopum Monaſtr. contra Archiepiſ. Colonienſ. vel ſuos non juvabunt. Idem fiet de Comite de Retberg cum ſex militibus.

Item

Item Epiſcopus Monaſterienſis et Dominus de Lipp eligent, quod ſi ipſi, quod abſit, pejurarint, aſſiſtendo fratri ſuo contra formam ſupradictam venienti, ſe incidiſſe in penam ſex millium marcarum, quas ipſe Archiepiſcopus recuperare poterit in reditibus eorum, et inſuper in perſonis et rebus illorum, qui coadjutores cum armis fuerint eorundem contra Archiepiſcopum memoratum, ſive ſuos.

Item ipſe Paderborn. elegit et acceptavit ſub pena quinque millium marcarum, quod formam ſupra dictam obſervet, quam ſi non obſervarit, Archiepiſcopo ſalvum erit recuperare dicta quinque millia marcarum in reditibus Epiſcopi Paderborn., et inſuper in perſonis et bonis eum coadjuvantium.

Item ponet Paderborn. viginti quinque fidejuſſores, qui promittent fide data et juramento preſtito, ſi Epiſcopus infregerit intrare Geſeke à die monitionis infra quindenam adjacendum tam diu donec ipſe Epiſcopus impleverit, et emendaverit, quod infregit. et quiſquis fidejuſſorum non ſervaverit, quod promiſit, eliget ſe teneri Archiepiſcopo in centum marcis, quas Archiepiſcopus in perſona et bonis ſuis ſine offenſa recuperabit. Et ſi aliquis horum fidejuſorum deceſſerit; Epiſcopus requiſitus infra menſem ſub ſacramento alium ſubſtituet, qui ei fuerit nominatus.

Item cum compoſitio illa fuerit conſummata, ipſe Paderborn. Epiſcopus procurabit cum Archiepiſcopo, quod civitas Colonien. et aliæ civitates per litteras patentes teſtificentur, quod ipſe Paderborn. talem compoſitionem promiſit ſervare ſub penis, et aſſecurationibus compoſitioni inſertis.

Item dabunt Monaſterien. et Paderborn. Epiſcopi ad Dominum Papam et Legatum futurum patentes literas conſentientes in ipſis, quod ſi Epiſcopus Paderborn. non obſervaverit compoſitionem, quod ipſe elegit ſe auctoritate Papæ excommunicatum ipſo facto, et quo Dominus Papa, et Legatus dent ſuper hoc excecutores, ſeu quaſcunque alias literas, quarum auctoritate, monitione præmiſſa, excommunicatus denuncietur, et compellatur ad ſolutionem pecuniæ ſupradictæ, et ad obſervationem omnium prædictorum. Executores ſuper eo erunt de veteri monte, de Heſterbach, et Campis Abbates Ordinis Ciſtertienſium, vel duo ex ijs.

Item ſi Epiſcopus Paderborn. invaſerit Archiepiſcopum, ſeu Eccleſiam Colon. ſeu terram, et homines incendiis ſeu rapinis, et hoc fuerit manifeſtum eo modo, qui vulgariter Openbare Orlage dicitur, Oppidum Saltcoten in omni redditu, et cum omnibus pertinentijs et juribus, et cum omni ea integritate, in qua hoc habuerunt, erit Archiepiſcopi, et Eccleſiæ Colonien. in perpetuum de expreſſo conſenſu et voluntate præfatorum Epiſcopi, Prælatorum, Capituli, et aliorum Clericorum et Laicorum nobilium, et Miniſterialium Paderborn.

Nihilominus Oppidum Giſeke erit Archiepiſcopi et Eccleſiæ Colonien. ſicut fuit ante ordinationem præſentem conſcriptam et confectam.

Item inter Archiepiſcopum ex una parte, et Monaſt. Epiſcopum ex altera ita conventum eſt, quod caſtrum Lunen. deſtruatur funditus, nec ullo tempore in futurum erit ibi caſtrum vel munitio, ſed erit villa, ſicut ultra quadraginta annos.

Nos

Digitized by Google

Nos Epiſcopus Paderborn. et Decanus major Colon. proteſtamur in hanc formam eſſe concordatum, et in teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus duximus apponenda.

Hunc in modum habet exemplar noſtri tabularii, quod multò fuſius producunt Colonienſes adduntque fidejuſſorum nomina, quos Simon Epiſcopus noſter dederit, memoranturque hi juraſſe fidem D. Henricus de Sualenberg Præpoſitus major, Everhardus de Herivordia, Joannes de Scildeze Priores, Joannes Scholaſticus, Henricus Luſcus Canonici Paderbornenſes, Joachim Plebanus de Vilſe. Item ſuper eodem fidem dederunt & jurarunt Wernerus de Gudensberg, Hermannus de Oſede, Albertus de Hardenberg, Bertoldus, Wernerus de Brackele, Ludgerus de Heriſia, & ejus natus Albero, Amelongus de Driborg, Udo Sumerkalf, Herboldus, & Albertus fratres de Amelungeſſen, Ludolphus Marſcalcus, Tedardus de Nerde, Conradus Scultetus de Wartberg, & ejus frater Gerardus, Henricus Camerarius, Andreas de ſola domo, Conrad' Stapel, & Hermannus frater ejus, Walradus de Peterſem, Bertoldus Sumerkalf, Henricus de Gummere, Ulricus de Vluſen, Joannes de Nedere, Conradus de Sitteren, Regenbodo Buſer, Joannes de Dinckelberg, Willardus de Drevere, Florinus de Vanen, Elias de Ahle, Ulbertus de Bickinghuſen, Conradus de Ethen, Lubekinus de Dalberne, Rodolfus de Stenvordia, Albero de Welethe, Henricus de Wevel, Fridericus de Winstorp, Joannes de Grotenvedere, Ulbertus de Eſſern.

Qui vero nomine Epiſcopi Monaſterienſis juravêre compoſitionem hanc è nobilitate ejus. Simon de Gemene, Wilhelmus Ruſſe, Godefridus Burgravius de Rogehede, Hermannus & Henricus nati ejus, Fridericus Menhuwele, & Rodericus filius ejus, Albertus Dapifer Bernardus filius ejus, Godefridus de Loten, Joannes Pincerna ſenior, Joannes Pincerna de Mervelt, Bernardus Werens, Gerlacus & Bitterus de Rethe, Hermannus de Langene, Gerlacus de Bever, Rudolph' de Werne, Advocat' de Warendorp, Rupertus de Suanesbule, Henricus de Corendin, Hermann' de Kakene, Theodoric' de Billerbeck, Henric' de Stromberg, Wetzelo de Lembeck, Sueter' Werentz.

Rurſum cùm alios fidejuſſores poſtularet Archiepiſcopus, qui fidem jurarent, ſi Paderbornenſis Epiſcopus pacta violaret, & hos quoque dedit Simon Epiſcopus noſter, recitanturque in Colonienſium tabulis, Bertoldus, Wernerus & Hermannus de Brackele, Ludowicus de Heriſia, & Albero ejus natus, Amelungus de Triborg, Verdo de Sumercalf, Hereboldus de Amelungeſſen, Elias de Ahle, Albert' de Scardenberg, Wernerus de Gudensberg, Hermann' de Oſede, Ludolphus Marſcalcus, Lotharius de Korde, Conradus Scultetus de Wartberg, & Gerardus ejus pater, Henricus Camerarius, Andreas de ſola domo, Conradus & Hermannus fratres dicti de Stapel, Alradus de Breitenhuſen, Bertold Summercalf, Henricus de Gummere, Olricus Ulvenſſen, Joannes de Nedere. M De-

Digitized by Google

Demum Saltzcottani Oppidi, & totius controverſiæ transactionem ſubſignáſſe referuntur V. P. Conradus Archiepiſcopus Colonienſis, Otto Monaſterienſis, Simon Paderbornenſis Epiſcopus, Præpoſitus, Prælati, & Clerici Eccleſiæ Paderbornenſis, Bernardus de Lippia & Bernardus ejus natus, Conradus Comes de Retberg, Widekindus de Swalenberg viri nobiles, milites fidejuſſores. Actum ac datum apud Eſſende nono Calend. Septemb. Anno Domini 1256.

His tanta ordinum convocatione, tantaque operum mole, & præſtructione potentiæ ſuæ confectis, Archiepiſcopus Simonem Epiſcopum noſtrum integræ tandem libertati poſt biennij cuſtodiam reſtituit, magnâ deinde cleri populique gratulatione receptum.

Annus Chriſti 1257.

Alexandri IV Pont. 3.
Alphonſi & Richardi Regum Romanorum 1.
Simonis Ep. Pad. 11.

Acta priori anno inter Archiep. Colon. & Ep. Paderb. ab Alexandro Pont. reſcinduntur.

At poſtquam hæc coacta compoſitio, & iniquæ transactionis leges ad Alexandrum IV Pontificem relatæ ſunt; non modo is indigniſſimè tulit captivitatem Epiſcopi noſtri, ſed & omnia compoſitionis pacta reſcidit, omneſque clientes Simonis Epiſcopi ac miniſteriales fidejuſſoreſque à juramento abſolvit. Quod Pontificis judicium cum hic inſtar omnium eſſe debeat, ad Simonis Epiſcopi noſtri juſtamque Paderbornenſis Eccleſiæ cauſam declarandam, operæ pretium erit ipſas Pontificis literas ad Epiſcopum & Capitulum datas referre.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Venerabili fratri Epiſcopo, et dilectis filiis Capitulo Paderburnen. Salutem et Apoſtolicam benedictionem. Ad audientiam noſtram pervenit, quod venerabilis frater noſter Colonienſis Archiepiſcopus, et quidam ſui complices, te frater Epiſcope in offenſam ordinis clericalis, et pontificalis dignitatis obprobrium auſu ſacrilego capientes te tamdiu in caſtris ſuis detinuere captivum, donec tu et vos dilecti filij capitulum cum eis quandam ordinationem et compoſitionem inire eſtis coacti, per quas nonnulla caſtra, loca, jura, juriſdictiones, redditus, poſſeſſiones, et res aliæ veſtræ ac Eccleſiæ Paderburnen. juri, et proprietati dicti Archiepiſcopi et Colonienſis Eccleſiæ cedere debent, et quedam ex caſtris et locis predictis deſtructioni penitus ſubjacere, per quas renunciaſtis inſuper juri veſtro, quod vobis in nonnullis caſtris, villis, Eccleſiis, terris, poſſeſſionibus, et aliis competebat, promittentes expreſſe, quod nullas ab Apoſtolica ſede, vel legatis ipſius, aut Imperatore, qui pro tempore fuerit, contra compoſitionem, vel ordinationem hujuſmodi literas impetrabitis, acto in compoſitione et ordinatione predictis, ut littere hujuſmodi ſi impetrentur, nullam obtineant firmitatem, datis etiam ſuper hoc litteris, confectis inſtrumentis et documentis publicis, penis adjectis, fidejuſſoribus, et diverſis cautionibus exhibitis, interpoſitis, fide ac etiam corporalibus juramentis. Nonnullis quoque de vaſallis veſtris promittentibus

Digitized by Google

mittentibus juramento, quod vobis non adeſſent contra Archiepiſcopum et complices antedictos, ſi ordinationem non ſervaretis eandem. Nos itaque volentes ſuper hys, que redundare dicuntur in gravem dicte Paderburn. Eccleſie leſionem, ſalubre remedium adhibere, vos et fidejuſſores datos à vobis, ac vaſallos, et alios, quoſcunque in ordinatione et compoſitione predictis, pro vobis nominatos, et obligationibus, promiſſionibus, renuntiationibus, pactionibus, cautionibus, et aſſecurationibus fidei et juramenti, exhibitionibus, et quibuſcunque aliis in prefatis compoſitione et ordinatione deductis, premiſſis veris exiſtentibus, auctoritate preſentium abſolventes, predictam Paderburnen. Eccleſiam, in eum ſtatum, in quo erat ante tempus compoſitionis, et ordinationis predictarum, et captivitatem hujuſmodi duximus reducendam Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtre abſolutionis et reductionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Laterani XVII Calend. Aprilis, Pontificatus noſtri anno tertio.

Supervenêre mox aliæ Pontificis literæ ad Simonem Epiſcopum noſtrum & Capitulum Paderbornenſe, quibus liberam Epiſcopo poteſtatem facit, conſtruendi caſtra, & munitiones in fundo ſuæ Eccleſiæ. Nam poſtquam in judicio Romano obtruſa illa & coacta compoſitio expenſa eſt, inſolens prorſus, & iniquus Colonienſis Archiepiſcopi dominatus omnibus videri cœpit, qui Apoſtolica auctoritate per inter regnum coërceretur, literæ ſic habent.

Ab eodem Pontifice Simoni Ep. facultas datur conſtruendi arces in fundo ſuæ Eccleſiæ.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Venerabili fratri Epiſcopo et dilectis filiis Capitulo Paderburnen. ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Veſtra devotio promeretur, ut illa vobis libenti animo concedamus, quæ vos et Eccleſiam veſtram poſſint à diſpendiis præſervare. Sanè petitionis veſtræ ſeries continebat, quod eadem Eccleſia et homines ipſius propter munitionum defectum patiuntur à predonibus et nobilibus illarum partium jurium et bonorum ſuorum non modicum detrimentum, et interdum dicti homines captivantur, ſuper quo petiiſtis vobis per ſedis Apoſtolicæ providentiam ſubveniri. Nos itaque veſtris ſupplicationibus inclinati, conſtruendi caſtra et munitiones in fundo prædictæ Eccleſiæ, prout videritis expedire, Venerabilis fratris noſtri Colonienſis Archiepiſcopi contraditione injuſta et prohibitione, ſeu conventionibus, obligationibus, promiſſionibus, renuntiationibus, pactionibus, cautionibus, aſſecurationibus, fidei et juramenti exhibitionibus, et quibuſcunque aliis inter eundem Archiepiſcopum, et te frater Epiſcope initis, dum tu, ſeu obſides à te dati detineremini ſub cuſtodia carcerali, ſive aliquibus indulgentiis à ſede Apoſtolica impetratis, per quas id impediri valeat, vel differri, nequaquam obſtantibus, devotioni veſtræ liberam concedimus auctoritate præſentium facultatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum

Viterbii

Digitized by Google

Viterbii III Calend. Junij, Pontificatus noſtri anno tertio.

Alexander PAPA IIII

Bernard9 Comes Lippienſis reſtituit Caſtrum Ravensberg.

Haud incelebris hoc anno quoque congreſſus fuit Hervordiæ, convocatis Simone Epiſcopo noſtro, Ottone Monaſter. Epiſcopo, Gerhardo Bremenſi Præpoſito, ceteriſque conſanguineis è nobilibus Weſtfaliæ, in quo Bernard9 Comes de Lippia caſtrum Ravensberg facta compoſitione, tabuliſque in hunc modum conſcriptis reddidit.

Bernardus Nobilis de Lippia ſenior omnibus in perpetuum. Acta ſolenniter delet oblivio, niſi ſcripturarum fulciantur teſtimonio. Noverint itaque tam poſteri, quam præſentes, quod nos compoſitionem ſincero pacis oſculo firmatam, quam nobilis vir Dominus Henricus Præpoſitus majoris Eccleſiæ in Patherborne, Hartmannus Wolf, Johannes de Buſche, Rodolphus Nagel, Sifridus de Brincke, Tidericus Matevent milites, et Wernerus et Tidericus de Karthem, nec non Miniſteriales de Ravensberg, et omnes coadjutores ipſorum nobiſcum amicorum noſtrorum conſilio pacifice inierunt, ſuper eo, quod caſtrum Ravensberg, quod ſub tuitione noſtra habuimus, à nobis alienarunt, præſentibus literis noſtris patentibus proteſtamur ſigilli noſtri muniminе roboratis, quod nunquam nec à nobis nec amicis noſtris ſuper eo calumniam patientur. Præter ea ſub aſſecuratione militari et fide data ad ſtabilimentum memoratæ compoſitionis nos eiſdem obligavimus, quod venerabiles fratres noſtri Dominus Epiſcop9 Otto Monaſterienſis, et Domin9 Epiſcopus Simon Paterbornenſis, et nobilis vir avunculus noſter Comes Otto de Tekeneburg, nec non filii noſtri Dominus Gerhardus præpoſitus Bremenſis, et Domin9 Bernard9 nobilis de Lippia junior, et civitates noſtræ Lippia et Lemegoliteris ſuis et ſigillis compoſitionem ſupradictam proteſtantes roborabunt. Item ſi aliquo caſu impediente dicta amicorum noſtrorum ſigilla obtinere non poſſemus, in reliquis affirmabimus, quæ obtinere prævaleamus, ſed quanto cicius ſemper poterimus literas ſupradictorum amicorum noſtrorum eiſdem erogabimus. Datum Hervordiæ, anno Domini 1257 feria quarta ante feſtum beati Jacobi.

Simon Ep. ſacram in Cœnobium Corbeienſe juriſdictionem veteri jure repetit.

Sub id tempus, quo hæc agebantur, Simon Epiſcopus pro ſacra juriſdictione ſuæ diœceſis aſſerenda haud minus intentus, vetera à Corbeienſibus repetere cœpit; quòd certum haberet Cœnobium illud à primordiis intra limites diœceſis Paderbornenſis conſtructum, ac priſcis Epiſcopis ſubjectum fuiſſe. Quare cùm Corbeienſes ſe inter exemptos ferrent, ad Pontificem appellavit. Pontifex qui veteri Epiſcoporũ juri conſultum voluit, hiſce reſcriptis mandat, aut ſuam exemptionem commonſtrent, aut Epiſcopo ſe ſubmittant.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Dilectis filiis, Decano et Scholaſtico Friſlarienſi, et Archipresbytero Eccleſiæ Nuemburgenſis, Moguntinenſis diœceſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Sua nobis venerabilis frater noſter Epiſcopus et dilecti filii Capitulum Paderburnenſe peti-

petitione monſtrarunt, quod Abbas et conventus Monaſterij Corbeienſis ordinis ſancti Benedicti Paderburnenſis diœceſis aſſerentes Monaſterium ipſum fore exemptum, et ſe in exemptionis poſſeſſione fuiſſe à tempore, cujus memoria non exiſtit, eidem Epiſcopo tanquam Dioceſano ſuo intendere denegant, et ſibi de ſuis juribus reſpondere, in eorundem Epiſcopi et Capituli Padeburnenſis Eccleſiæ præjudicium et gravamen, quanquam dicti Abbas et conventus exemptionis privilegium non oſtendat. Quare dicti Epiſcopus et Capitulum nobis humiliter ſupplicarunt, ut providere ipſis et eidem Padeburnenſi Eccleſiæ paterna ſuper hoc ſollicitudine curaremus. Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eoſdem Abbatem et conventum ex parte noſtra moneatis, et inducere procuretis ut infra quindecim dies poſt monitionem veſtram obediant dicto Epiſcopo, vel privilegia exemptionis oſtendant, alioquin vocatis, qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propoſitis, quod canonicum fuerit, appellatione poſtpoſita, ſtatuatis. Facientes quod decreveritis per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſervari. Teſtes autem qui fuerint, nominati, ſi ſe gratia, odio vel timore ſubtraxerint, per cenſuram eandem, appellatione ceſſante, compellatis veritati teſtimonium perhibere. Quod ſi non omnes hys exequendis poteritis intereſſe, duo veſtrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani V. Calend. Martij, Pontificatus noſtri anno tertio.

Inter hos Germaniæ fluctus cùm Simon Epiſcopus noſter tam à Colonienſi Archiepiſcopo, quàm à cetera, quæ Archiepiſcopo hærebat, nobilitate, prædonumque multitudine urgeretur, fœdus injit cum Alberto duce Brunſwicenſi, quo in mutua auxilia contra inſurgentes hoſtes in hunc modum eſt conventum.

Simon Ep. cum Duce Brunſwic. fœdus init contra prædones ceteroſque hoſtes.

Simon Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus, ſanctæ Bremenſis et Corbeienſis Eccleſiarum tutor. et nos eadem gratia Albertus Dux de Brunſwike attendentes utilitatem, commodum et honorem, quæ nobis, terris, et hominibus noſtris ex mutuis promotionibus et auxiliis poterunt provenire, omnem quæſtionem vel diſcordiam, quæ ſuper quibuſcunque cauſis inter nos hactenus ſuborta fuerat, concordavimus ſub hac forma. Quod ab invicem nos diligere, et fideliter promovere ſtudebimus cum effectu nullum damnum, vel moleſtiam ab alterutra partium inpoſterum inferendo. nullus etiam noſtrum homines alterius, vel aliquid in præjudicium alterius, vel gravamen manifeſte vel oculte manutenebit, vel juvabit in aliquo, vel vovebit. verum ſi ab Eccleſiis noſtris vel terris hinc inde aliquid injuriæ vel damni fuerit irrogatum, aut ſi ſuper bonis vel proprietatibus aliqua quæſtio ſuſcitetur, hoc inter nos componi debet amicitia, vel juſtitia mediante. Ac quod faciendum octo viros fide dignos ex utraque parte duximus ſtatuendos, qui quæſtionem motam componant, prout ſuperius eſt expreſſum, et obſervabitur utrobique, quod ab eiſdem in juſtitia vel amicitia concorditer fuerit definitum. Nos Simon Paderburnenſis Epiſcopus ex parte noſtra ſtatuimus Bartoldum et Hermannum de Brakle, Albertum et Herboldum fratres de Ameſungeſſen. nos vero Albertus Dux de Brunſwick ex parte noſtra ſtatuimus

Digitized by Google

ſubnotatos Hermannum de Olwardeſhuſen / *Henricum de* Homburg / *Georgium de Wetteſen, Hermannum de Vslaria. Si vero præfatorum quis diſceſſerit, alius eidem idoneus infra menſem ſubſtituetur, qui ad hoc fuerit requiſitus, et per præfatos octo infra menſem, poſtquam eis intimatum fuerit, ſe dabitur, ut prædictum eſt, quæſtio ſuſcitata. Nos etiam Simon Parerburnenſis Epiſcopus et Albertus Dux de Brunſvvick fide corporaliter præſtita promiſimus ea quæ præſcripta ſunt, perpetuo inviolabiliter obſervare. Huic etiam ordinationi compoſitionis noſtræ teſtes aderant, quorum nomina ſunt ſubſcripta, Joannes et Gerhardus Comites Holſatiæ, Henricus et Joannes, Comites de* Oldenburg/ *Adolfus de* Dannenberg/ *Henricus de Luoghovve, Conradus de Werniyngerothe, Henricus de* Woldenberg/ *Hermannus, Ludovicus et Conradus de* Everſtein *Comites, Gunterus nobilis de* Lindwor *Præpoſitus, Hildeboldus, Engelbertus Canonici Bremenſes, Conradus de* Dorſtatt/ *Luthardus de* Meyerſſen *Nobiles, Henricus de Homborgh, Gevehardus de Bortvelde, Joannes de* Sontenberg *et ceteri quàm plures. Ut autem omnia ſupra ſcripta in ſuo robore perpetualiter perſeverent, præſentem paginam ſigillorum noſtrorum munimine duximus roborandam. Actum et datum in campo apud* Elſtorpe/ *anno Domini* MCCLII, *in die B. Laurentii Martyris.*

Honorificum Simoni Epiſcopo, & cum tanto duce fœdus tempori opportunum; cùm nullo adhuc certo Rege ac rectore in locum Wilhelmi ſubrogato, Saxonia totaque paſſim Germania tumultuariis bellis agitaretur, ac tantum quiſque auderet, quantum ſocialibus armis prævalere poterat, palamque nobiles inſurgerent in Principes, & omnia ſpoliis permiſcerent. Albertus Brunſwicenſis Dux præ ceteris Simonem Epiſcopum noſtrum, ob famam rerum geſtarum animiq; conſtantiam, dignum habuit, quocum arma ſua conjungeret. Quod in hiſce literis tutorem ſe ſcribat Bremenſis Eccleſiæ Simon Epiſcopus noſter, facilis ratio redditur ex hiſtoria Bremenſi; quòd, ut ſupra diximus, à Gerhardo Patruo, Bremenſi Archiepiſcopo, Tutor delectus ſit, quem chronicon Sclaviæ anno demum ſequenti objiſſe tradit, Chriſti videlicet MCCLVIII, rexitque Eccleſiam illam tutor per VII annos, ut hiſtoria Bremenſis docet, Præpoſitus videlicet adhuc Paderbornenſis, quem deinde titulum cum munere retinuit Epiſcopus Paderbornenſis, ad mortem Gerhardi Archiepiſcopi. Hunc in modum Corbeienſis Eccleſiæ Tutor, quod tum frequens erat, delectus, fuerit, quemadmodum & Henricus Paderbornenſis Præpoſitus, ut poſt referemus, Corbeienſium Tutor fuit. Qua vero cauſa data Simon aggreſſus Corbeienſes Eccleſiæ Paderbornenſi ſubmittere voluerit, utrumne offenſus, an rogatus, incertum habeo.

Stero in Chron. Auguſt. Paduanus Mona. Martinus Polonus.

Turbatus interim per hæc tempora ſtatus in Imperio, qui Colonienſem Archiepiſcopum à privatis hiſce Weſtfaliæ turbis ad publica evocavit. Nam cùm in toto Imperio nullus reperiretur Princeps candidatus, qui ſe poſt obitum Wilhelmi Regis ad coronam

Imperij

Digitized by Google

Imperij offerret, aut oblatam acceptare dignaretur; Conradus Colonienſis Archiepiſcopus, qui ſupremam ſibi Imperij moderationem vendicabat (quòd Gerhardus Moguntinus Archiepiſcopus ſuperiori anno captus ab Alberto Brunſwigi Duce adhuc in vinculis hæreret) in Britanniam navigavit, & Richardo Cornutij Comiti, Henrici Anglorum Regis fratri, ſpem certam regni fecit. Inde in Germaniam reverſus Archiepiſcopus Gerhardum Moguntinum, Ludovicum Palatinum Rheni ejuſque fratrem Henricum Bavariæ Ducem traxit in partes; & quia profuſiſſima largitione ferebatur à Richardo emptus ad ſuffragia occupanda, Ludovico Palatino myriadem marcarum numeravit: Moguntino, qua ſe ex captivitate Alberti Ducis liberaret, octo millia marcarum dependit in lytrum: Arnoldo Trevirenſi Archiepiſcopo quindecim millia marcarum oblata. Sed is cum indignum reputaret majeſtati Imperij, ac fœdum Germanicæ nationi, coronam auguſtalem venalem habere, exterorum aurum & pecuniam reſpuit.

Scriptor Trevir. apud Brovv. Chron. M. Belg. Paralip. Vrbs. Spondan. Marianus. Brovverus l 16 ann. Trevir.

Archiep. Colonienſis laborat pro Richardo Anglo in Imperium extollendo.

Ineunte vere Principes Rheni, quibus jus creandi Regis erat, Francofurtum ad comitia acceſſêre, eo mox diſcordes diſceſſêre. Cauſa diſſidij fuit, quòd Conradus Colonienſis Archiepiſcopus monitus, ne præter morem tam ſuperbo comitatu urbem intraret. Quare ille offenſus, extra urbem tanquam in caſtris comitia egit, ibique factione ſuorum XIII Januarij Richardum Regem Romanorum pronunciat. Improbat hæc Arnold⁹ Trevirenſis Archiepiſcopus & Saxo, Richardumque vitio creatum Regem obnunciavêre; eo quòd extra Francofurtum ab armatis extra morem comitiorum delectus; quòdque Colonienſis nullo jure ſuffragij acceſſiſſet, quippe qui ob Legatum Pontificis Noveſij injuriosè tractatum, & ob vincula Paderbornenſi Epiſcopo injecta, ab Eccleſiæ conſortio ſeparatus eſſet. His fretus Trevirenſis unà cum Saxone, Marchione Brandeburgico, Epiſcopo Spirenſi & Wormatienſi, ceteriſque ſuperioris Germaniæ proceribus pridie Calend. Aprilis in pervigilio Palmarum Alphonſum Caſtellæ & Legionis Romanorum Regem cooptavit. Miſſi in Hiſpaniam Conſtantienſis & Spirenſis Epiſcopi, qui in Germaniam evocent. Rex Bohemiæ inter hæc varius, modò uni parti, modò alteri ſuffragium addixit. Interea Conradus Colonienſis Archiepiſcopus eductum ex Anglia Richardum, feſto Aſcenſionis die, Aquiſgrani ſolemni ritu Regem conſecrat, & trabea indutum in ſede Caroli M. collocat, cui & à pleriſque Rheni inferioris Principibus, arcium præfectis & urbium Legatis fides jurata eſt.

Diſcordia Principum in electiono novi Regis.

Archiepiſcopus Trevirenſis cum aliis coronam Imperij defert Alphonſo Regi Caſtellæ.

Richard⁹ ab Archiep. Colon. Aquiſgrani coronatur,

Inter Epiſcopos, qui coronationi Regis Aquiſgrani interfuêre, memoratur quoque Simon Epiſcopus Paderbornenſis, Regem deinde Coloniam comitatus inter Imperij Principes; ibi enim cum Richardus Rex Aquiſgranenſium privilegia ritu majorum comprobaret, diplomati ſimul regio ſubſcripſit. Teſtes quippe recitantur dile-

Heiſter. in ſuffrag. Apologia Maxim. Archiep.

cti

cti Principes noſtri, videlicet Conradus Colonienſis, & Gerhardus Moguntinenſis Archiepiſcopi, Bruno Oſnabrugenſis, Simon Paderbornenſis, & Nicolaus Cameracenſis Epiſcopi; & Albertus Abbas Monaſterii Verdenſis, Goſwinus majoris Eccleſiæ Decanus, Philippus ejuſdem Eccleſiæ Theſaurarius, Otto Aquenſis Eccleſiæ Præpoſitus, Walramus Dux Limburgenſis, Adolphus Comes Juliacenſis, & Walramus frater ejus, Joannes Comes de Schavenberg, aliique complures Comites, proceres, ac nobiles, uti hæc acta recenſentur anno MCCLVII XXVI Maji.

Annus Chriſti 1258.

Alexandri IV Pont. 4.
Richardi & Alphonſi Reg. 2.
Simonis Epiſc. Pad. 12.

Alphonſ9 abingreſſu Germaniæ retardatur.

Fluctuabat interea inter duos Reges Germania. Alphonſus etſi votis ſuorum expetitus in Germaniam, atque is etiam ſe oſtenderit non alienum à capeſſendo regno, quòd maternum genus duceret à Sueviæ ducibus, & Germanis Imperatoribus, quippe filius Beatricis, per eamque Philippi quondam Auguſti nepos; diſtulit tamen acceſſum in Germaniam, ſeu quòd inteſtinis regni ſui motibus implicaretur, ſeu quòd voluntati ſuorum procerum diffideret, filiorum ætate nondum matura ad ſucceſſionem regni. Quare ſat illi in præſens fuit regni imperijque titulus; qua mora multum oblanguêre ejus factionis ſtudia. Et mirum, inquit Crantzius, quæ ſpes exteros erexerit ad capeſſendam Imperij coronam. Magis autem dimirari ſubit, aut ignavos, aut dementatos Principum animos, quibus placuit pro more evocare exteros ad Imperij coronam, quæ tot retro ſæculis apud Germanos Saxoneſque tanta concertatione & gloria ſervata fuerat. Sed effœta ſenſim, & ſua ſenectute ex ſanguis Germania, non reperit inter Principes ſuos, qui humeros Imperij oneri ferendo ſubjicere, vellet aut idoneus cenſeretur. Sunt tamen qui hæc ad diſcordiam ipſorum Principum retulêre, tanquam quiſq; gnarus, quanta aliorum ambitione & invidia Imperium à popularibus admitteretur. Pontifex ne quem Regum offenderet, partium ſtudia declinavit, dominante cumprimis per Italiam Manfredo Friderici Imperatoris filio ex concubina genito, à quo Neapolis capta, & Sicilia ſubacta: Conradi Regis filij tanquam ex rerum natura expuncti; nulla nec regni, nec hereditatis paternæ proviſio.

Richardus interim hoc anno in Germania ſubſtitit: nec aliud memorabile ab eo geſtum, quàm quòd per urbes ad Rhenum & Moſam magno nobilium comitatu circumvectus, Regem ſe majori profuſione pecuniæ, quàm auctoritate regia oſtentarit; eò calamitoſus per Germaniam ſtatus, confuſus judiciorum ordo, nulla imperandi parendique proviſio, libera tumultuantium bella, dum ſinguli

vel

Digitized by Google

vel in ſuarum rerum defenſionem, aut alienarum direptiones intenti arma rapiebant. Ac nullibi fœdius tumultuatum per biennium, quàm inter Colonienſes, plebe in patricios, patriciis in plebem concitatis; habuitque Conradus Archiepiſcopus ſatis quod domi perſanaret, qui totius Imperij vulnus in ſe trahebat curandum.

Tumultus Coloniæ plebem inter & patricios.

Annus Chriſti 1259.

Alexandri IV Pont. 5.
Richardi & Alphonſi Reg. 3.
Simonis Epiſc. Pad. 8.

Richardus demum Rex, cùm biennium in Germania oberraſſet, perluſtrando civitates, poſtremumque Baſileam veniſſet, atque iſtic ut in ceteris urbibus ærarium exhauſtum reperiſſet; abjecta Germaniæ cura, trans mare, unde venerat, contemptus à Germanis in Angliam remigravit, relicto Vicarij munere in adminiſtranda Republ. penes Conradum Colonienſem Archiepiſcopum; cui in mandatis ſimul datum, ut Epiſcoporum electiones moderaretur, eiſque regalia ſuo nomine impertiret, quemadmodum id auctor vetus chronici Sclavici ſcribit; quem tamen in eo corrigas, quòd regalium donationes inveſtituram appellet, jam diu è Germania proſcriptam. Adjuncti Conrado Archiepiſcopo Philippus Falckenſteinius, & Philippus Hohenfeldius; alterique horum Weteravia, alteri Imperialium urbium præfectura commiſſa. Tam exilis tum majeſtas Imperij, in quo nec vicarios Duces, nec Marchiones, nec Comites, alioſque provinciarum præfectos, ritu antiquorum Cæſarum ac Regum, appellare auſus; quod jam omnes illi ex temporariis miniſtris hereditarios ſe dominos ferrent. Ac rectè Crantzius de Saxonia noſtra, Dux Saxoniæ poſt Henricum Leonem magnum retinuit titulum, ſed tenuem ditionem; quando exinde ad Duces Brunſwicenſes & Lunenburgenſes ceteroſq; Marchiones omnis provinciarum popoſſeſſio transijt. Ne quid hîc memorem de Archiepiſcopis & Epiſcopis, penes quos idem Principatus erat, uno quidem omnes pares, quòd in regalibus accipiendis Cæſarem ac Regem agnoſcerent; ſed eo ſemper Epiſcoporum cauſa potior, quòd à Carolo M. ac ceteris Cæſaribus Regibuſque ſuas dioceſes hereditaria ac perpetua poſſeſſione in Succeſſores transmittendas obtinuerint,

Richardus R. Angliam repetit, relicta Imperij adminiſtratione penes Archiep. Colon.

Auctor anonymus apud Brovver. lib. 16. Annal. Trevir.

Auctor vetus Chronici Sclavici.

Crantzius l. 8. Metrop. c. 25.

Igitur hoc dejecto ſtatu, ut cetera perturbata diximus, Ottocarus Rex Bohemiæ juventutis audacia præceps, anno ſuperiori Bavariam invaſit (ex qua tamen cum clade rejectus ab Henrico Bavariæ Duce) præterque Auſtriam attractam multas urbes, magno Germaniæ contemptu, regno ſuo adjecit. Tartari Poloniam extremum vaſtarunt, multis hominum millibus in captivitatem abductis.

Ottocarus R. Bohemiæ Bavariam Auſtriamq; invadit.

Stero in Chron August.

Amiſit hoc anno Simon Epiſcopus noſter duos præclaros familiæ

Moriun-

N

turGerardus Bremenſis, & Otto Monaſterienſis Antiſtites Simonis Ep. Pad. fratres.

miliæ ſuæ Epiſcopos, Gerhardum patruum, Bremenſem Archiepiſcopum, & Ottonem fratrem, Monaſterienſem Epiſcopum. Ac Gerhardum quidem hoc anno exceſſiſſe è vita, tradit auctor Chronici Sclavici & hiſtoria Bremenſium Archiepiſcoporum. Nam ex quo Gerhardus hic cognomento victorioſus Gerhardo ſeniori Archiepiſcopo Bremenſi, anno Chriſti MCCLXIX aut XXI Francofurti in comitiis extincto, ſucceſſerat, per annos XXXIX Bremenſem Archiepiſcopatum geſſit, & ad hunc, in quo verſamur, annum vitam produxit; eoque Simon Epiſcopus noſter ſe Tutorem Bremenſis Eccleſiæ ſcribere potuit. Memorat de eo auctor Chronici Sclavici, dum adhuc Canonicum Paderbornenſem ageret, occurriſſe ei hominem incultu habitu, vultuque nec turbido nec læto, dixiſſe obſerva hunc diem Gerharde, anno enim evoluto eris Paderbornenſis Præpoſitus, & cùm munus adieris, pendes mihi duas marcas. Res, ut prædixerat, evenit. Redijt hic denuo ad Gerhardum, edixitque, anno evoluto, & hoc, quem deſigno, die, eligêris Archiepiſcopus Bremenſis, & poſtquam in ſolio collocatus fueris, dabis mihi quinque marcas, prorſus ut prædixerat factum eſt. Redijt tertiùm hic vates, duas, inquiens, res tibi, uti evenêre, prædixi: nunc tertiam tibi pandam ſine remuneratione. Quinquaginta ſcilicet annnos vives Archiepiſcopus, ijs expletis, nulla tibi vitæ dies ſupererit. Sed hoc vaticinio mendax ille demum compertus; vixit enim in Archiepiſcopatu ſuo Gerhardus annos XXXVIII, & triceſimo tandem nono anno, feſto Pantaleonis die abijt è vita.

Prædicitur Gerardo, fore ipſum Præpoſitum & Epiſcopum.

Ottonem quoque Epiſcopum Monaſterienſem hoc anno exceſſiſſe è vita mortalium, tradunt faſti & chronica Monaſterienſium Epiſcoporum, unde hi verſus adnotati ad ejus obitum.

Otto bis ſenis huic ſedi præfuit annis,
Vechta cum rebus eſt noſtris empta diebus,

Quæ annorum ratio convenit cum Alberto Stadenſi, qui eum anno MCCXLVII electum tradit: aut noſtræ etiam opinationi, qui ſequenti anno eodemque quo Simonem Epiſcopatum adijſſe diximus; quemadmodum inchoati anni, & medij, quo defunguntur, ſæpe pro integris numerantur à ſcriptoribus. Præſul certè Otto, qui integra laude Epiſcopatum geſſit; nec in alio reprehenſus, quam quòd liberalitate effuſior ſæpe viſus; Simoni Epiſcopo noſtro per omnem vitam fraterno amore & auxilio conjunctiſſimus fuit, ad nobilium & prædonum inſolentiam refrænandam. Succeſſorem nactus Wilhelmum ejus nominis II ex Holtiorum nobilium familia, ex qua jam ante Monaſterienſium Epiſcopus Ludolphus, & Wilhelmus poſtea Colonienſium Archiepiſcopus delectus. Hanc plerique in diœceſi Oſnabrugenſi collocant; quamvis non nemo ſedem horum nobilium de Holte trans Luppiam prope Dinslacium Cliviæ Transrhenanæ & Weſtfaliæ Oppidum monſtret, qui genere olim, opibus,

Teſchemakerus.

opibus, & potentia clari veſtram Recklinghuſanam poſſederunt.

Suſtulit præterea hic annus Arnoldum Trevirenſem Archiepiſcopum, virum ea tempeſtate egregium. Et cùm à morte ejus alij Arnoldum Sleidanum, alij Bolandinum deligerent, Pontifex tertium, quòd uterque vitio creatus eſſet, Henricum Effingium ſolio imponit, virum genere & ſapientia egregium.

Obitus Arnoldi Archiep. Trevir. *Brovverus lib. 16. Annal. Trevir.*

Annus Chriſti 1260.

Alexandri IV Pont 6.
Richardi & Alphonſi Reg 4.
Simonis Epiſc. Pad. 14.

Conſecuta altero mox anno, qui Chriſti MCCLX ſuccedit, mors Gerhardi Moguntini Archiepiſcopi; eique ſubrogatus Wernerus Metropolitanus noſter, ex familia Comitum Falckenſteiniorum, nepos ex fratre Siffridi Archiepiſcopi, majoris Eccleſiæ Præpoſitus, *vir*, ut Trithemius ſcribit, *excellens ingenio et prudentia, qui Eccleſiam ſuam optimè per 24 annos adminiſtravit.* Is cum ſtatim ab electione Romam proficiſceretur ad ſalutandum Pontificem, & pallij decus impetrandum, comitem itineris aliquamdiu ultro ſibi oblatum habuit Rudolphum Habsburgenſem Comitem, quem poſtea Germania glorioſiſſimum Imperatorem ſortita eſt. Jam tum Rudolphum ex religione & virtute cognitum deſignabat Wernerus, quem ad Imperij coronam eveheret. Tradit Siffridus presbyter per id tempus quatuor Metropolitanos Moguntinum Trevirenſem, Bremenſem, & Magdeburgenſem ab Alexandro IV Pontifice Romæ conſecratos eſſe Epiſcopos.

Brovver. l. 16. Annal. Serrarius in Mogunt. Trithemius. Defuncto Gerardo Archiep. Mogunt. ſuccedit Wernerus.

At Conradus Colonienſis Archiepiſcopus, poſtquam ab Alexandro Pontifice de luſtranda diœceſi ſua, & collapſis in Clero moribus emendandis monitus eſſet, celebrem hoc anno, 4 Idus Martij provincialium ſuorum Epiſcòporum ſynodum magno Weſtfaliæ bono habuit; in qua cùm multa ſalubriter XIV legibus ſancita ſunt; tum Clericis gravibus pœnis detractæ concubinæ, interdictaque negotiatio: vetitum ne quis in Clerum recipiatur, niſi literis & ſcientia apprime inſtructus: præſcripta tonſura & decorus Canonici habitus. Interque alia ſancitum, ut in omnibus Canonicorum Collegiis repararentur Dormitoria & domicilia, ad quæ Canonici ad communem ſomnum capiendum & chorum frequentandum ex priſco more convenirent, poſt decantatas verò matutinas laudes omnes à Decano deducerentur ad prælectionem ſacram audiendam, rituſq; Eccleſiæ perdiſcendos; quemadmodum ordo ſacrorum, & cura divini numinis quotidiè peragendi, ceteraque præſcribuntur; Præpoſito verò ea, quæ extra Eccleſiam aguntur, bonorum videlicet & redituum procuratio, ex quibus Clerici vivant, & poſſeſſionum defenſio committitur. Piſtrinum etiam publicum eſſe voluit ſynodus,

Statuta Eccleſiæ Colon. Tom. XI. concil. Pariſ. recent. edit. Synodus Colonienſis, & quæ in eâ ſancita.

Digitized by Google

dus, ex quo panes quotidie diſtribuerentur Clericis, non frumentum; & quæ hujusmodi ad diſciplinam Cleri formandam requiri poterant, ea in ſynodo ſapientiſſimè ordinata ſunt. Quam ob rem acta hujus ſynodi ta cenſuêre digna Pariſienſes, quæ inter conciliorum decreta referrent. Adeo per id tempus non tota communis vita diſſoluta fuit. Senſim hæc prolapſio facta, dum primùm ſocialis in clauſtro habitatio, deinde communis menſa, poſtremùm nocturna illa congregatio ſolveretur. Ex quo Canonicorum, priuſquam cooptantur, mos etiamnum apud nos obtinet, quo per certos dies intra vetus clauſtrum pernoctare, & primi matutinum pſalmorum Chorum frequentare jubentur. In eadem Colonienſi ſynodo Conrádus Archiepiſcopus XXVIII ſalubria ſtatuta edidit, ſecundum quæ Monachos D. Benedicti intra ſuam diœceſin vitam conformare voluit.

Sub id tempus Simon Epiſcopus noſter jam bona amicitia conjunctus cum Conrado Archiepiſcopo Colonienſi, magnopere probavit, quæ in Colonienſi ſynodo acta erant, connixus cum ceteris Weſtfaliæ Epiſcopis prolapſos inter belli turbas mores inſtaurare; commodumque Simonem inviſerat Gerhardus frater, Præpoſitus Bremenſis Eccleſiæ, vir judicio Bremenſium Canonicorum mitra dignus; quocum & alia pertractavit, quæ àd politicam diœceſis gubernationem pacemque poſcebantur. Inde Calend. Junij celebrem conventum Præſulum, ac nobilium, Miniſterialiumque ſuæ diœceſis habuit Warburgi; in quo conſulibus ac civibus poteſtatem fecit muniendi urbem, includendique novam partem urbis, quæ ſuperiori in deſcenſu montis ſubjecta eſt, & ad dimolam fluvium porrigitur; idque ſe ob fidam hactenus operam ac merita civium indulgere profitetur. Ab eo dehinc tempore vetus & nova civitas in unum Reipublicæ corpus, unumque munimentum coaluit, magnumq; ſemper diœceſis præſidium in ea fuit adverſus finitimorum Haſſorum aliorumque hoſtium incurſus, ex quo à Dedicone Comite olim urbs illa cum caſtello è comitatu Warburgenſi Meinwerco Epiſcopo donata ceſſit. Literæ Simonis Epiſcopi ſic habent.

Simon Ep. Warburgenſibus dat facultatem muniendi urbem, muroque incingendi.

Simon Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus univerſis præſentia viſuris in perpetuum ſalutem in eo, qui eſt omnium vero ſalus. Ut factarum rerum memoria perpetuo perſeveret, expedit actus noſtros temporales per ſcripturas authenticas æternari. Hinc eſt quod nos novum Oppidum Wartbergh, per quod Eccleſia noſtra Paderbornenſis in omnibus ſuis neceſſitatibus eſt ſuffulta, cupientes in omnibus ſpecialiter promoveri, Conſulibus et univerſitati ejuſdem Oppidi, Capituli noſtri Paderbornenſis, Miniſterialium et univerſitatis ejuſdem Eccleſiæ noſtræ communi accedente conniventia et conſenſu, ex dilectione et gratia ſpeciali duximus indulgendum, ut oppidum ſuum muro neceſſario inter ſe et oppidi vicinum et ſibi contiguum et munitionibus circumquaque neceſſariis muniant et circumdent. Et ut hac noſtra ordinatio et

gratia

gratia ſibi facta à nobis et noſtris ſucceſſoribus et ab Eccleſia noſtra perpetualiter firma et inviolabilis obſervetur, præſens ſcriptum ſigillo noſtro, et Eccleſiæ Paderbornenſis, Hermanni Nobilis de Oeſede, nomine omnium Caſtellanorum in Wartbergh, Bertholdi, Werneri, et Hermanni Dominorum de Brakelo, civitatis Paderbornenſis et Oppidanorum in Wartbergh ſigillorum munimine juſſimus et fecimus roborari coram teſtibus ſubnotatis, Gerhardo Præpoſito Bremenſi, et Widekindo de Oeſede Canonico Patherbornenſi. Adolpho Comite de Waldeck, Hermanno de Oeſede Hermanno de Holthuſen, Nobilibus Bertholdo et Wernero de Brakelo, Conrado de Ettelen. Conrado de Reckelinghuſen, Henrico dicto Pankoken et Helia nato ejus, Theodorico de Mederike, Johanne de Oſſerhuſen, et Caſtellanis noſtris Friderico de Jſtorp, Conrado et Alberto fratribus de Welde, Gotſcalco de Welde, Conrado et Volperto fratribus de Eyſen, Denhardo de Noerde, Gerhardo et Gotſcalco fratribus de Dinckelenbergh, Conrado, Gerhardo, et Helmico fratribus et Scultetis. Johanne de Nedere. Ludolfo de Humbranen Militibus, Hermanno Marſcalco, Joanne de Vellede, Bertramo et Frederico, Theodorico, et Theodorico de Noerde, Berhardo et Helmico fratribus Schulteti nati, Conrado Luſcho, et Conrado de Ettelen. Famulis Conrado de Sindeſſen, Regene Budone condicto Baſſen, Henrico de Hoegeden, Johanne de Oſten, Erneſto et Henrico de Grimmelſen Militibus, Adolpho de Binelsdorp, Gerhardo, Alexandro, et Conrado de Nedere, Joanne et Alberto fratribus de Nedere, Amelungo et Gotſcalco fratribus de Nedere, Volperto de Rosbecke, Conrado de Oſſendorp, Frederico de Dasbergh, Johanne de Hoeveden, et ſororio ejus Hermanno Ruffo, Henrico et Conrado fratribus de Rotvvorſen famulis, et civibus prædicti Oppidi. Proconſulibus Alberto et Siffrido. Monetariis et conſulibus pro tempore Hermanno de Dalhem, Conrado de Wickelen, Wernero Schulteto, Conrado dicto Radt, Hermanno de Amelunxen, Conrado de Papenheim, Johanne de Natzung, Conrado Bruvvardi nato Henrico Sartore, Alberto dicto Lethe, Arnoldo de Helmerdeshuſen, Eckardo Ernberti nato, Hermanno de Heindesſen, et univerſitate Oppidorum in Wartbergh, cum aliis quam pluribus. Nos enim omnes ſupraſcripti vel Miniſteriales Vaſalli et univerſitas Eccleſiæ Patherbornenſis, qui ſigilla noſtra non appoſuimus, vel ſigilla propria non habemus, ſigillis appenſis contenti ſumus, et omnia ſupra dicta dicimus ita eſſe vera. Actum et datum Wartbergh anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo in Calend Junii Pontificatus noſtri anno XIV.

Referunt ad hunc annum veriſimiliter mortem Brunonis Oſnabrugenſis Epiſcopi Iſenburgici Comitis, viri integerrimi, & præclarè de ſua Eccleſia meriti; nihilque ad famam nominis, & virtutum decora in eo, nec in ceteris duobus Epiſcopis deſideratum fuit, niſi quòd diſparem indole fratrem ſortiti Fridericum, interfectorem D. Engelberti; jam multo ſenio confectus, qui in hos annos vitam produxit. Subrogatus Brunoni Widekindus è Comitum Waldecenſium familia. Nihil his temporibus frequentius per Saxoniam, quàm ubique in Epiſcoporum thronis conſpicere Comitum filios, generis

Obitus Brunonis Ep. Oſnabrug.

Ertman. in chron. Oſnabrug. Crantz. l. 7. Metrop. c. 48.

generis & virtutum claritudine eminentes, quorum auctoritate & familiarum potentia diœceſes ſervabantur defenſæ adverſus nobilium & prædonum ſpolia.

Annus Chriſti 1261.

Alexandri IV Pont 7.
Richardi & Alphonſi Reg. 5.
Simonis Ep. Pad. 15.

Siffridus presby. Serrarius in Mogunt. hiſto. & Wernero.

Nam cùm per interregnum, quo alter Regum in Hiſpania, alter in Anglia verſabatur, nullo certo rectore Imperium gubernaretur, omnia liberius factionibus, & deprædationibus ac turbis miſcebantur. Auctor interim eſt Siffridus Presbyter, hoc anno à Wernero Moguntino Archiepiſcopo concilium Epiſcoporum juſſu Alexandri Pontificis celebratum, quod & ab aliis Archiepiſcopis imperatum memorat, ob Tartarorum incurſiones, aliaque Eccleſiæ pericula; mandatumque à Pontifice, ut ad ſignum crucis per præcones ſacros convocarent Chriſtianos, publiciſque precibus ac ſacrificiis præverterent iram Numinis. Quare facile mihi perſuaſerim Simonem cum ceteris ejus Metropolis provincialibus Epiſcopis ad hanc ſynodum conveniſſe, quam Serrarius extare ſcribit.

Moritur Alexander Pontifex cui Succedit Urbanus II. *Nangius Odoric. in hiſto. Eccleſ.*

At non diu ſuperſtes Alexander Pontifex, poſtquam has ſaluberrimas curas ſumpſerat; exceſſit enim hoc anno VIII Calend. Junij. In cujus locum ſublectus Urbanus IV, gente Burgundus; ſeu ut alij Gallus Fricaſſinus. Is licet humili loco natus; poſtquam tamen ob ingenij doctrinæque præſtantiam, in omni cleri gradu inclaruerat, primum Epiſcopus Virdunenſis, poſt Hieroſolymitanus Patriarcha factus. Quo ex munere cùm Viterbium acceſſerat, punctum cauſæ acturus, diſſidentibus Cardinalibus in electione novi Pontificis, ipſe extra numerum purpuratorum deligitur. Is ille Urbanus Pontifex, qui feſtum corporis Chriſti, divino in hoc ſacramentum amore ac ſpiritu afflatus inſtituit.

Mors Conradi Archiep. Colon.

Conjungit hic annus mortem Conradi Colonienſis Archiepiſcopi, à quo Simonem Epiſcopum biennij cuſtodia incluſum diximus. Præſul, fuit, qui magnis animis magna opera pro Archiepiſcopatu ſuo; vicarioque Regis munere pro Imperio geſſit: uti hæc multis annales Colonienſium extollunt. Quanquam dum inferiores haſce provincias regeret, dominatu ſæpe ſupra antiſtitis ſacri modeſtiam ſe efferre viſus ſit: geſto in 24 annum Archiepiſcopatu, Succeſſorem habuit Engelbertum eo nomine II Falkenbergi Comitem, D. Gereonis Præpoſitum.

Et Widekindi de Hoja Ep. Mindenſis.

Tertium funus Widekindi de Hoja Mindenſium Epiſcopi acceſſit. Multis ille poſſeſſionibus locupletavit Eccleſiam ſuam, magnaque conſtantia propugnavit adverſus hoſtes. Nam & ducem Lunenburgenſem, Comitemque Wunſtorpium auxiliaribus Mindenſium

Digitized by Google

Mindenſium civium copijs ſuperavit: & Comitem Eberſteinium, qui cum Hamburgenſibus conſpiraverat, armis domuit; ut tum in ſago non minus, quàm in toga Epiſcopali ſalus poſita erat. Epiſcopatum excepit Cono, quem alij è familia Diepholtiorum Comitum, alij è Dynaſtarum Weggiorum producunt.

Annus Chriſti 1262.

Urbani IV Pont. 1.
Richardi & Alphonſi Reg. 6.
Simonis Ep. Pad. 16.

Trahebatur adhuc interregnum, magna Germaniæ perturbatione. Urbanus Pontifex ab utroque Rege ſollicitatus pro auguſtali dignitate, audita utriuſque Regis cauſa, nihil decidit; ac ne alterutrum offenderet, utrique Cæſaris titulum detulit. Interim dum Germaniæ Principes contrariis inter ſe ſtudiis pugnant, fuere qui Conradinum Conradi Regis filium poſtulandum ſuaderent. Quo comperto, Urbanus Pontifex haud ſecus, quàm Alexander fecerat, ſcriptis ad Moguntinum, Colonienſem & Trevirenſem Archiepiſcopos literis, interminatáque anathematis pœnâ mandat, ne Conradinum ad Imperium evehant. Tam exoſa inviſaque ſtirps illa erat, ob diras majorum vexationes, quibus tot annis Romanam ſedem afflixerant.

Odoricus in hiſt. Eccleſ. Pontifex pro neutro Rege decidit, & Conradinum eligi vetat.

Interim Argentorati, Treviri, Coloniæ civiles turbæ bellaque adverſus Epiſcopos ſuos: alibi nobilium conſpirationes; quibus malis expers non fuit Simon Epiſcopus. Nam Albertus de Sturmede, inquietus per Weſtfaliam dynaſta, & quæ illi hærebat factio nobilium, rurſum vexare Epiſcopum noſtrum ac diœceſin cœpit. Ob hujus viri tyrannidem, ut monumenta noſtra loquuntur, coactus Simon alia Eccleſiæ ſuæ bona oppignorare, alia divendere, militemq; ſcribere ad inſolentiam adverſariorum reprimendam, quod hæ Simonis literæ docent.

Simon Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus, et Capitulum ejuſdem Eccleſiæ omnibus præſens ſcriptum viſuris in perpetuum, ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Cum labilis ſit memoria hominum ſuper terram, ad confirmationem ipſius literæ ſunt inventæ, ut quod ea mortali hominum deficit, per ſcripturas authenticas æternaliter æternetur. Hinc eſt quod notum eſſe volumus, tam præſentibus quam futuris, quod medietatem decimæ in majori Dasburg, et aream ſuperiorem in eadem villa Monaſterio in Herſvith Cyſterc. Ord. et noſtræ diœceſis pro centum marcis legalium denariorum numeratæ pecuniæ et ſolutæ ob evidentem neceſſitatem Eccleſiæ noſtræ, quæ nobis per tyrannidem Alberti militis de Stormede, et aliorum æmulorum Eccleſiæ noſtræ imminebat, emptionis titulo præcedente et dominio ejuſdem decimæ cum omnibus pertinentiis ſuis ad jus et proprietatem ejuſdem Monaſterii integraliter tranſlato tradidimus et aſſignavimus ex omnium conſilio et conſenſu perpetuo poſſidendam. Ad cujus facti noſtri perpetuam evidentiam et munimen

Ursberg. ſup Annales Trevir. Chron. Colon. Albertus de Sturmede Diœceſin Paderb. infeſtat.

Digitized by Google

munimen præſens ſcriptum ſigillis noſtris fecimus communiri. Datum Paderborn. anno Domini MCCLX *Jdo* IV *Nonas Junij.*

Annus Chriſti 1263.

Urbani IV. Pont. II.
Richardi & Alphonſi Reg. 7.
Simonis Epiſc. Pad. 17.

Auctor Addit. ad Lamb. Schaff. Siffridus Presbyt. Crantzius lib. 8. Sax. c. 27.

Infelici prælio Albertus Brunſwicenſis cum Landgravio Thuringiæ congreditur.

Mox longè gravius bellum exarſit in Saxonia, inter Albertum Thuringiæ & Henricum Haſſiæ Landgravium. Haſſus quòd validioribus armis à Thuringo opprimeretur, confugit ad Albertum Brunſwicenſem Ducem, cujus ſorore genitus erat; eòque Brunſwicenſis promptior ad ferandam opem conſanguineo ſuo, cum ingenti exercitu Thuringiam ingreſſus, Saxoniam imperio tributariam fecit. His exacerbatus Thuringus Theodoricum Marchionem Miſniæ implorat, junctiſque armis Brunſwicenſem aggreſſi atrociſſimo prælio ſuperant. Pugnatum in pervigilio Apoſtolorum Simonis & Judæ prope Wetin à ſolis ortu ad horam diei nonam. Vulneratus, captuſque magnus Saxoniæ bellator Albertus Dux Brunſwicenſis, quocum in captivitatem venere Zuerinenſis, Eberſteinius Hanaltius, alijq; complures Comites, ac nobiles. Dux per annum in vinculis hæſit, non prius ſolutus, quàm octo marcarum millia, octoq; munitiones Thuringo daret. Utrumne Simon Epiſcopus noſter, quem Brunſwicenſi confœderatum diximus, in belli ſocietatem venerit in compertum habeo.

Simon Ep. amplam Archidiaconorum facultatem comprobat.

Ceterum Simon Epiſcopus, quantumvis armatis controverſijs cum nobilitate Colonienſi in propugnanda diœceſi diſtringeretur, non tamen omiſit annuos ſynodos ad Cleri diſciplinam multò impenſius formandam; interque alia convocatis Archidiaconis ſuæ diœceſis, quos præcipuos ſacrorum miniſtros habebat, oculoſq; Epiſcopalis muneris, veterem illis atque amplam ſanè juriſdictionem, quam obtendebant hiſce literis comprobavit.

Simon Dei gratia Epiſcopus Paderbornenſis, Heinricus Præpoſitus in præpoſitura, et in Huxaria ſedium Archidiaconus, R. Decanus Archidiaconus in Detmele, Præpoſitus Volradus Archidiaconus ſedis in Harbuſen, E. Archidiaconus Hervordenſis, Magiſter Johannes Decanus Hilden. Archidiaconus ſedis in Stenhem, Mauritius Cantor Paderburnenſis Archidiaconus ſedis in Wartberg, W. Theſaurarius Archidiaconus in Lemego, H. de Sunnighuſen Præpoſiti Apoſtolorum Petri et Andreæ, et Camerarii Paderburnenſis et in Archidiaconatibus ad dictam Præpoſituram et Cameram pertinentibus vices gerens, univerſis Plebanis Eccleſiarum rectoribus et Presbiteris Paderburnenſis diœceſis utriuſque vitæ ſalutem. Noverint univerſi præſens ſcriptum viſuri, quod à tempore, cujus non extat memoria, et ſecundum canonicas ſanctiones has habuit Eccleſia noſtra conſuetudines, quas adhuc obſervamus, quòd Plebani et Presbiteri in alicujus Archidiaconatu conſtituti

Digitized by Google

ſtituti coram Archidiacono loci ſunt conveniendi; et quod Archidiaconi, ſi volunt, ipſos poſſunt ad ſuam præſentiam in Eccleſiam Paderbornenſem citare, et ſuper exceſſibus ſuis, ſi ſint enormes, ab officio ſuſpendere, interdicere, et excommunicare. Idem etiam Plebani et presbiteri ſententias ab Archidiacono perſonaliter, ſive litteratorie, vel per nuntium ſuum, cui vices ſuas commiſerit, latas modis omnibus exſequentur. Has auctoritates et jurisdictiones ab anteceſſoribus noſtris, et actenus à nobis obſervatas, à Succeſſoribus noſtris cupientes obſervari, quia ſic ad nos ſunt devolutæ, quod nullatenus immutare volumus, vel audemus, Auctoritate venerabilis Patris et Domini noſtri Paderburnenſis Epiſcopi, cujus vices nos Archidiaconi gerimus, et propriâ, præcipimus ſub vera obedientia dictas auctoritates et juriſdictiones inviolabiliter ab omnibus obſervari. Nos etiam Epiſcopus jus et conſuetudinem Archidiaconorum noſtrorum approbantes omnes Plebanos, ſive Eccleſiarum rectores, et alios Clericos nobis ad obedientiam reſtrictos juri prædictorum Archidiaconorum noſtrorum qui derogare præſumpſerint in præmiſſis, auctoritate præſentium ab officio decernimus eſſe ſuſpenſos. Datum Paderbornæ. Anno Domini milleſimo ducenteſimo, ſexageſimo tertio. … Idus Martii.

(LS) (LS) (LS) (LS) (LS) (LS) (LS) (LS)

Annus Chriſti 1264.

Urbani IV Pont 3.
Richardi & Alphonſi Reg. 8.
Simonis Epiſc. Pad. 18.

Anno dehinc proximo reſuſcitata gravis rebellio civium Colonienſium adverſus Engelbertum Archiepiſcopum ſuum. Nam poſtquam is Roma redierat cum minacibus Pontificis literis, Cives ſpretâ Pontificis auctoritate, primò Theodoricum Archiepiſcopi fratrem ex hoſpitio in cuſtodiam abripiunt; poſtridie impetu facto in palatium ipſum Archiepiſcopum captivum trahunt ad portam Rhenanam, multiſque contumeliis & injuriis per furorem plebis tractatum conjiciunt in carcerem. Quæ poſtquam vulgata in publicum, advolavit Henricus Leodienſis Epiſcopus, ejuſque frater Otto Gelriæ Comes, Engelbertus Marcanus Comes, omniſque Metropolis, ac Ducatus Weſtfaliæ nobilitas ad liberandum Archiepiſcopum ſuum. Horum armato adventu cives ad certa concordiæ pacta, & mulcta 400 marcarum deducti, Archiepiſcopum dimisêre liberum. Hæ domeſticæ Colonienſium turbæ, quibus per omnem vitam exagitatus Archiepiſcopus, quietum fecêre Simonem Epiſcopum, ne Colonienſium procerum injuriis premeretur.

Civium Colon. contra Archiep. ſuum rebellio. *Trithem in chron. Hirſau. Chron. Colon.*

Evocatus ſubinde Simon Epiſcopus noſter ad conventum procerum Weſtfaliæ, quo inter Ottonem & Ludovicum Comites Ravensbergenſes, Simonis conſanguineos, & Ludolphum, ac Bernardum milites de Geſmele in hunc modum eſt tranſactum.

Compoſitio quædam facta inter Comites Ravensberg.

& Nobiles de Geſmele.

Otto Comes in Ravensberg omnibus in perpetuum. Ne modernorum pacta legitima ulla vetuſtatis poſteritate valeant calumniari, expedit, ut quæ rite geruntur literarum teſtimonio roborentur. Noverint itaque tam poſteri quam præſentes, quod hæc eſt forma compoſitionis inter Ludolfum et Bernhardum fratres dictos de Geſmele milites, et animicos eorum conſummatæ hinc inde ex una parte, et nos et Ludovicum fratrem noſtrum, et heredes noſtros. nec non amicos noſtros hinc inde ex altera. Dominus Ludolphus de Geſmele, et Dominus Bernhardus frater ipſius ſuper rancore qui vertebatur inter nos et ipſos, in hunc modum nobiſcum compoſuerunt, quod nobis cum centum viris, quinquaginta armatis et dextariis phaleratis ii i t a q̃u, qui vulgariter Maſe *vocantur ad Albiam cum tribus ſeptimanis ante noſtram expeditionem non requiſiti fuerint, tribus vicibus obſequentur, prima vice cum quinquaginta, ſecunda vice cum totidem, nec non tertia vice modo præmiſſo jure militari. Item ſi alicujus guerræ neceſſitas nos urget, nos et heredes noſtros, pro ut melius poterunt, adjuvabunt. Item nullis nobis malignari volentibus ſervient, Eccleſiâ ſuâ, et conſanguineis eorum duxtaxat exceptis. Item decem marcarum reditus nobis erogabunt, et illos à nobis aut noſtris heredibus tenebunt jure pheodali. Item decimam in Weringthorpe et Utmeringthorpe Eccleſiæ Osnabrugenſi reſignabunt, et operam efficacem, ut nobis concedatur, adhibebunt. Similiter ut uni miniſterialium jam dictæ Eccleſiæ, cui præmiſſam decimam habere voluerimus, confirmetur, omni occaſione poſtpoſita præſtabunt. Item ut omnia præmiſſa ad effectum perducantur, et inviolabiliter obſerventur à parte jam ſæpe dictorum militum Ludolfi et Bernardi viginti quatuor milites fide militari data promiſerunt, ut ſi in omnibus promiſſis aliquis defectus acciderit, quod illi, qui ſunt de diœceſi Monaſterienſi civitatem Monaſterienſem intrabunt, et alii qui ſunt de diœceſi Oſnabrugenſi civitatem Oſnabrugenſem inde non exituri, donec omnia promiſſa fuerint adimpleta. Horum nomina ſunt hæc Hermannus de Langen, Heinricus de Monaſterio, Rolandus de Ugthorpe, Bernhardus de Geſmele, Bernhardus de Beveren, Harbertus de Aſthorpe, Fridericus Vos, Johannes de Tinglage, Herbordus de Spredocœ, Nicolaus Hovet, Fridericus Vegeſac, Hermannus de Davernberg, Iohannes et Hermannus fratres de Mereveldе, Jacobus Bitter, Lutbertus de Lange, VVeſcelus de Lembeke, Conradus Gans, VVeſcelus de Evernhem, Engelbertus de VVeſterrothe, Nicolaus de Beveren, Rembertus de Stochem, Otto Friſo milites. Item nulla mors poterit hæc cancellare, quin prænominati fratres Ludolfus et Bernhardus et eorum fidejuſſores compoſitionem præmiſſam tam nobis quam heredibus noſtris debeant adimplere. Item hujus compoſitionis teſtes ſunt venerabilis vir Dominus Simon Epiſcopus Paderbornenſis, Dominus VVidekindus Præpoſitus major Monaſterienſis, Præpoſitus Hermannus de Lippia, nobilis de Lippia junior, Ludolfus de Dasle, Hugo Urſus, Herbordus Vos, Iohannes de Buſche, Henricus Vincke, Godſcalcus VVener, Alradus Pallidus, Rembertus de Buſche, Ludevvicus Hake, et alii quam plures. Item ut in facto tam legitimo nulla impoſterum poſſit intervenire calumnia, præſentem paginam fecimus*

mus conſcribi et ſigillorum Domini Patherbornenſis, et Domini Lippienſis junioris, nec non Domini Præpoſiti jam dicti, et Domini Hermanni de Lange munimine et noſtro roborari. Datum Monaſterii anno Domini 1264. 3 Calend. Iulii.

(LS.) (LS.)

Supereſt quoque hujus anni reſcriptum, quo Canonici Collegii S. Pauli, quod intra Corbeiam & Huxtariam ſitum erat. Abbates quidem Corbeienſes ſuos fundatores agnoſcunt; de cetero, cùm diœceſis Paderbornenſis ſint, non ad aliud Abbati obſtrictos teneri, quàm ut certis per annum feſtis diebus Corbeienſium ſupplicationes deducant, id ita habet. Ad quid Canonici Huxarienſes ſe Abbati Corbeienſi obſtrictos agnoſcant

Nos Hermannus Dei gratia Præpoſitus, Henricus Decanus, ac totum Capitulum novæ Eccleſiæ apud Corbeiam Paderburnenſis diœceſis proteſtamur et recognoſcimus per præſentes, quod cum Abbates Corbeienſes, qui fuerunt pro tempore, jam prædictam Eccleſiam noſtram à prima fundatione conſtruxerint, et de bonis ipſius Monaſterii Corbeien. adſervandum ibidem ſub debita gubernatione Præpoſiti et Decani Canonicorum Collegium ſufficienter dotaverint, et in hujus rei recognitionem non inmerito nos ac noſtri Succeſſores Abbati Corbeienſi, qui pro tempore fuerit, tanquam noſtro patrono temporali, in cujus ordinationi Præpoſitura Eccleſiæ noſtræ ſemper conſiſtit, et ipſi Corbeienſi Monaſterio, ſalvo nobis jure liberæ electionis Canonicorum noſtrorum, quod ſemper habuimus, ad honorem ac reverentiam ſpecialem perpetuo teneamur, in quarundam ſolemnitatem proceſſionibus veſpertinis ac miſſalibus ab antiquo ſervatis, nominatim inferius exprimendis, tenemur eoſdem ſpecialiter honorare. Nobis autem, ut noſtris Succeſſoribus, neque Abbas, neque alii Prælati ſeu officiati Monaſterii Corbeienſis ad jura aliqua tenebuntur, niſi tantum ad quarundem ſolemnitatum ſervitia, cum ad ipſos proceſſionem fecerimus, ita tamen ſi infra refectorium cum ipſorum confratribus quando eis hæc in refectorio miniſtrantur, voluerimus acceptare. Proceſſiones itaque veſpertinæ, quas niſi neceſſarium impedimentum obſtiterit, obſervare, ac facere tenemur, ad Monaſterium Corbeienſe ſunt iſtæ in S. die Paſchæ ad Veſperas, in Vigil. Inventionis S. Stephani. In Vigil. dedicationis Monaſterii Corbeien. in die nativitatis Domini ad Veſperas. Proceſſiones verò miſſales obſervabimus illis quinque diebus, qui immediate prædictas Vigilias aut veſperas conſequntur. Item proceſſiones rogationum. Item in die Aſcenſionis ad Miſſam. Item in ſecunda feria Pentecoſtes. Item in feſto B. Iuſtini, quod eſt ad vincula Petri. Item in aſſumptione B. Virginis glorioſæ. Item in feſto omnium Sanctiſſimorum. Item in purificatione B. Mariæ Virginis. Item in die palmarum. Item ad Monaſterium in Rodhen, in inventione S. Crucis, et in feſto B. Mariæ Magdalenæ proceſſiones more ſolito faciemus. Ad habendam itaq; firmiorem hujus rei memoriam et ſervandum hæc omnia prærotata et nunquam ab hujuſmodi recidendum, Nos Præpoſitus, Decanus, et Capitulum ſupradicti has præſentes literas ad cautelam, et perpetuam firmitatem decrevimus roborandas. Datum Anno MCCLXIV. *3 Idus Maji.*

Moritur Urbanus IV Pont.

Sexto deinde Nonas Octobris exceſſit è vita Urbanus IV Pontifex; obſervatumque quo die decumbere cœpit, horribili aſpectu cometam illuxiſſe, qui deinde poſt tres menſes ea nocte, qua ſanctiſſimus Pontifex animam Deo reddidit, repente evanuerit. Nec vanum fuit prodigium multarum calamitatum; conſecuta enim mox bella inter Principes & Reges, diſcordiæ inter cives & Præſules ſacrorum, aquarum inundationes, maris tempeſtates, peſtis, multaque paſſim mortalium mala.

Annus Chriſti 1265.

Clementij IV Pont. 1.
Richardi & Alphonſi Reg. 9.
Simonis Ep. Pad. 19.

Siffridus presby. Stero. Trithem. Odoricus in hiſto. Eccleſ. Spondanus.

Conventus Principum Saxon.

Auctor addit. ad Lamb. Crantz. l. 8. Saxon. c. 27.

Interim ſub initium anni ſequentis, quæ Dei fuit providentia, obtigit Eccleſiæ Clemens IV, nonis Februarij abſens in locum Urbani IV ſubrogatus, natione Gallus Narbonenſis, quanquam matre Germana genitus: vir inter ævi illius ſapientiſſimos auctoritate & virtute ſingulari. Sapientiſſimè quoque Saxoniæ noſtræ Principes, cùm & per interregnum omnia diſſolvi viderent, & per fatale ſidus impendentia mala timerent, convenêre Quidlenburgi; Albertus nimirum Thuringiæ Landgravius, Otto Marchio Brandeburgenſis, Albertus & Joannes duces Brunſwicenſes, Marchio Miſniæ, Comites Holſatiæ, ceterique primores, conſultantes in medium de pace ac concordia conſervanda; tanquam priſcam Saxonum Rempublicam inſtauraturi, cùm nec Regem certum, nec Cæſarem haberet Imperium. Eo quoque in conventu bellum ſacrum adverſus paganos in Pruſſia decretum, ſumptumque eſt ingentibus animis ſub vexillo crucis; quanquam ob hyemis lenitatem penetrare non licuerit.

Thymo Ab. Corbeien. Advocatiam Opidi Huxarienſ. transfert in Duces Brunſwicenſes.

Hoc præterea anno cùm per interregnum omnia liberis nobilium infeſtationibus miſcerentur, urbeſq; adverſus ſuos dominos rebelles inſurgerent, Thymo Corbeienſis Abbas Advocatiam Oppidi Huxtarienſis, quam ultro abdicavit Comes de Pyrmont, tranſtulit ad Albertum & Joannem Brunſwicenſes Duces, ad rebelles Oppidi cives retundendos. Quemadmodum & Simon Epiſcopus noſter, ut ſupra diximus, cum eodem Alberto Duce mutuum defenſionis fœdus inijt, quo ſe magis adverſus hoſtes ſuæ diœceſis Brunſwicenſium auxilio firmaret.

Tymmo Dei gratia Abbas Corbeienſis, & Henricus eadem gratia Paderbornenſis præpoſitus, Tutor Eccleſiæ antedictæ. Univerſis Chriſti fidelibus tam præſentibus quam futuris hanc paginam inſpecturis ſalutem à Do[mi]no & Domino Dei filio Ieſu Chriſto. Recognoſcimus & tenore præſentium proteſtamu[r q]uod ad liberam reſignationem Comitis Hermanni de Piromont, ſuæque conjugis, ac recti [p]atris ſui Comitis Gotſcalci bonæ memoriæ, nec non puerorum utriuſque ac heredum, illuſtrioribus Principibus Dominis Ducibus Alberto & Joanni de Brunſvvig. Advocatiam Hoxarienſis civitatis infra muros porreximus, eo jure quo præfati,

Digitized by Google

præfati Comites de Piromont ab Eccleſia noſtra tenuerunt in feudo multis annis, ſalvo tamen eo, quod nobis noſtriſque Succeſſoribus, Abbatibus, Præpoſitis, & Eccleſiæ noſtræ permaneant ſalva & integra jura noſtra, quæ ſunt hæc ſecundum conſuetudinem hactenus obſervatam. Cives Huxarienſes ad expeditiones noſtras, cum indiguerimus, tenebuntur; poteſt & Abbas pro tempore facere petitiones pro ſubſidio faciendo. Præpoſito vero ſuper vino, pane, & cereviſia tale jus ſervabitur, ſicut multis temporibus ſervatum eſt. Nullus miniſter, vel de Abbatis familia, aut conventus in civitate Huxarienſi obligabitur, niſi prius coram Abbate de conquerimonia depoſita fuerit, ſicut decet. Inſuper Advocatiam in Bodenfelde *&* Hamelen/ *quam Hermannus & Erneſtus milites de Vslaer à nobis & à noſtra Eccleſia tenuerunt in feudo, porreximus Ducibus memoratis ſimul cum feudo, quod Bodo Domini Bartoldi filius de Hamborgh à nobis tenere debebat, & nunquam curabat recipere, & ſi etiam recepiſſet, propter multiplices ſuos exceſſus, quos adverſus noſtram perpetravit Eccleſiam, ipſum ſuum feudum culpis ſuis dignoſcitur merito perdidiſſe. Domini Duces etiam jam præfatum feudum Domino Henrico de Homborgh nobis aſtantibus porrexerunt, promittentes in manus noſtras, quod nunquam deinceps præfatum feudum dicto Bodoni reſtituent, vel relinquent. Præter iſta Domini Duces ſæpius nominati nos & Eccleſiam noſtram tueri debent contra quemlibet, & in ſuis juribus conſervare. Cæterum cum privilegia noſtra imperialia perſpexerimus cum reſcriptis eorundem privilegiorum ad dictos Dominos Duces, noſtræ nuncios Eccleſiæ remittemus, ſecundum quæ reſcripta ſuper feudis eorum poſſit nova forma concipi literarum. De ſupra abundante autem gratia adjicimus, ſi Hoxarienſes rebelles extiterint, & in quibus tenentur, non velint Dominis Ducibus obedire, quod ipſis de omnibus caſtris Eccleſiæ ac munitionibus contra Hoxarienſes pro viribus aſtabimus & muniale auxilium præſtabimus bona fide. In prædictorum ſiquidem omnium firmiſſimum argumentum, & ad omnem dubietatis ſcrupulum de cordibus tam futurorum quam præſentium penitus amovendum, præſentem paginam ſuper his conſcriptam ſigillorum noſtrorum appenſione exquiſiti de maturo fidelium noſtrorum conſilio, & ipſorum conſenſu accedente pariter & conventus aſſenſu duximus roborandam. Hujus itaque rei teſtes ſunt & præſentes aderant venerabilis pater Dominus Theodericus Viconenſis Epiſcopus, Henricus Prior Corbeienſis, Fridericus Præpoſitus, Borchardus Cellerarius, Henricus Cuſtos, Requimus Magiſter Caritatum, Bartoldus Capellanus Domini Abbatis, Henricus Decanus novæ Eccleſiæ, Cantor, Plebanus Corbeienſis, Comes Henricus de Sterneberg, Comes Ludolphus de Hallermunt, Lotardus de Meinerſen, Henricus de Homborg, Gebhardus de* Bortfelde/ *Fridericus de* Nemdorff/ *Baldevvinus de* Grenchen/ *Henricus de* Voreſtede/ *& alij quam plures. Actum & datum Hannoveræ. Anno Domini MCCLXV. in Vigilia Aſcenſionis Domini ejuſdem anni.*

Multum patrocinij ex his literis quærunt Duces Brunſwicenſes noſtrorum temporum, quo ſibi hereditariam à Tymone Abbate advocatiam Hoxtarienſis Oppidi aſſerant; poſſetque eodem jure Epiſcopus Paderbornenſis ſibi hereditarium Tutoris munus vendicare, eò quòd per id tempus bis Tutor Corbeienſium delectus. Sed hæc tum potiſſimum temporaria fuere munia, perturbulenta interregni tempora, tam Epiſcopo quam Duci delata ad defenſionem ac tutelam; quæ pro arbitrio Abbatis & Cœnobitarum, ſi res poſceret, abrogari illis, transferrique in alios poterant. Et quæ unquam lex Cæſaris, aut Regis per Imperium Epiſcopos & Abbates alligavit ad perpetuum & hereditarium Tutorem, vel Advocatum? cùm tot tabulæ Cæſarum adſint, quibus Abbatibus & Abbatiſſis libera poteſtas data eligendi Advocatum. Imo quantum non laboratum per id tempus, ut noxium & infeſtum illud genus advocatorum eliminaretur ex Eccleſiis? & quæ non in hanc rem Pontificum decreta? tantum abeſt, ut Pontifices hereditarias eſſe voluerint advocatias. Quanquam olim cùm una religio poſſideret Germaniam, Advocati cooptati

Digitized by Google

cooptati adverſus hoſtes juris ſacri, & bonorum ſacrorum; poſt ubi noſtro fatali ævo hæreſis turbavit Germaniam, urbeſque cum Advocatis à vera religione deſcivêre; Advocati qui Epiſcoporum & Abbatum jura, & religionem adverſus rebelles urbes tueri debebant, munus ſuum convertêre in patrocinium hæreſis, Deo & dominis ſuis, quorum miniſtri erant, infidi.

Excedunt è vivis Wilhelmus II. Ep. Monaſt.

Eduxit hic annus è vita mortalium duos Weſtfaliæ Epiſcopos; primò Wilhelmum ab Holte, eo nomine II Monaſterienſium Antiſtitem, quanquam ſine Epiſcopi conſecratione, quam longius ac par fuit, diſtuliſſe ſcribitur. Vir cetera religioſus, qui feſtum undecim SS. Virginum, D. Gregorij, ac Vincentij Martyris per diœceſin ſolemni ritu colendum præſcripſit. Auxit urbem Monaſterienſem Eccleſia D. Lamberti, & Bilderbecenſem gravi Advocati jugo liberavit; ſublectus in locum ejus Gerhardus à Marcka, Adolpho Comite genitus, Engelberti tum regentis frater.

Et Cono Ep. Mindenſ.
Chron. Mind. à Piſtor. editum inter ſcrip. veteres.
Chr Mind. à Meibomio editum.
Leerbeck. in Chron. Sclav.
Crantz. l. 8. Metrop. c. 42.

Alter, qui exceſſit, Cono Mindenſium Epiſcopus, geſta per quatuor annos & menſes quinque præfectura ſacra. Præſul quem faſti mirificè commendant à continuo precandi ſtudio; quippe cui familiare ipſas noctes vigilijs & precibus conjungere & priſca Epiſcoporum religione præfulgere. Succeſſorem habuit Ottonem, è Prædicatorum familia ſacerdotem. Ita enim de illo Antonius Senenſis: Otto de malis ex equeſtri ordine diu militiam tractavit, pòſt renunciatis omnibus inſtitutum D. Dominici amplexus; ex quo ob ſingularem prudentiam & virtutum decora Mindenſis Epiſcopus delectus eſt. Cleinſorgius Ottonem hunc ex Hojanorum Comitum familia deducit; ut falli dixeris Crantzium alioſque qui obſcuro loco natum tradunt. Eo præſule Mindæ pons Viſurgi inſtratus, ac mirificè Prædicatorum ordo ea in urbe eruditis & præſtantibus viris floruit. Verùm cùm Otto ſex annis & undecim menſibus præfuiſſe, obijſſeque anno MCCLXXV in utroque Chronico tradatur, aut, ut Leerbeckius vult, anno MCCLXXIV; neceſſe eſt Mindenſem Cathedram ab exceſſu Canonis biennium ex diſſidio aliquo eligentium vacaſſe, quod & Crantzius judicat, opinaturque à Pontifice impoſitum.

Annus Chriſti 1266.

Clementis IV Pont. 2.
Richardi & Alphonſi Reg. 10.
Simonis Ep. Pad. 20.

Carolus Comes Andegavenſis Rex Siciliæ renunciatur

Annus dehinc ſexageſimus ſextus ſupra ducenteſimum & milleſimum lætus Romano Pontifici Italiæque affulſit. Nam Carolus Andegavenſis Comes, S. Ludovici Francorum Regis frater, jam antè ab Urbano IV Pontifice evocatus in Italiam Rex Siciliæ renunciatur, à quo memorabili hoc anno ad Beneventum prælio victus Man-

Digitized by Google

Manfredus Friderici II Imperatoris ex concubina filius. Eo inter ceteros interempto, liberata eſt Romana Eccleſia infeſto Tyranno, qui pro majorum malignitate Pontifices dirè vexârat. Regnumque Siciliæ à Suevis ac Germanis ad Francos eſt translatum. Langueſcentibus jam per multos annos Germanis, ac fœdè inter duos Reges diſſidentibus, ſupererat Conradinus Conradi Regis filius, unicus ſtirpis Suevicæ hæres; ſed & hunc victor Carolus excluſit regno.

Monachus Paduan. l. 3. Richard. in hiſt. Nangius in geſt. S. Ludov. Steronis Append. Odoricus. in hiſtor. Eccleſ. Spondanus. Levoldus.

Turbida non minus Germania, ob inſolentiam nobilium atq; urbium, ubique ferè convellentium immunitatem Eccleſiarum. Quam in rem Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus ſynodum congregavit, multiſque ſalutaribus decretis Clericorum libertati conſuluit. Sed jam eò invaluerant hæc mala, ut non tam cenſuris Eccleſiaſticis, quam armis libertas vindicanda. Subinde Coloniæ cruentum diſſidium inter patricios & plebeios. Quâ opportunitate oblata, Archiepiſcopus copiis Moguntini Archiepiſcopi, Adolphi Montium & Theodorici Cliviæ Comitum, ſuorumque clientum adjutus, urbem obſidet, ratus ex diſſidio civium urbem in ſuam poteſtatem venturam; ſed caſſo eventu: obſidio fruſtrata Archiepiſcopum, odia civium multò acerbius accendunt in ipſum præſulem.

Diffidet à ſuo præſule Colonia.

Tranquillior Simoni Epiſcopo ſua diœceſis erat; & qua valebat auctoritate apud ſuos & vicinos Principes, in pervigilio D. Bartholomæi, quod ex vetuſtis Huxtarienſium literis accepimus, rurſum Tutor Corbeienſium eſt delectus. Nam quantum ex ceteris eorum temporum monumentis accipimus; Thymo Abbas, & celebre illud Cœnobium magnoperè nobilium ac prædonum inſolentiâ infeſtabatur. Quam in rem Simon Epiſcopus noſter Collegium Canonicorum D. Pauli, quod in ripa Viſurgis intra Cœnobium & Huxtariam erat, pro Epiſcopali auctoritate ejus loci, tranſtulit in ipſum Huxtariæ Oppidum; id quod exinde S. Petri Collegium appellatum eſt, Eccleſia ejus loci Collegium tranſmutata. Quæ per has tabulas conſignata poſteris eſſe voluit.

Simon Ep. iterum Tutor Corbeienſium delectus. Collegium Canonicorum foris ſitum in Oppidum Huxarienſe transfert.

Symon Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus, omnibus hanc paginam inſpecturis ſalutem in vero ſalutari. Cum omnis ætas ab adoleſcentia ſua prona ſit ad malum, ideoque hominum malitia ſuccreſcente in tantum invaluerit prædonum audacia, quod viri Eccleſiaſtici maxime ſæculares Canonici extra munitiones nequeant cum ſecuritate debita Domino famulari. Nos attendentes, quod una conventualis Eccleſia ſita inter Corbeiam et Huxar. noſtræ diœceſis propter prædonum inſultus et tribulationes varias honore debito in divinis, et in obſervantia religionis antiquæ eſt, modis omnibus deſtituta, et Canonicorum ædificiis deſtructis incendio, ipſi neceſſitate urgente nolentes et dolentes reliquerunt eandem Eccleſiam deſolatam, et inſuper perpendentes utilitatem in vario præbendarum incremento ipſam Eccleſiam cum ſuo conventu et cum reliquiis beati Pauli et beatæ Luttrudis cum ſepultura mortuorum, et ſcitis noſtri Capituli et aliorum diſcretorum accedente con-

Digitized by Google

conſilio et conſenſu in locum alium munitum videlicet Huxar *in nomine Patris et Filii et Spiritus ſancti transferimus ad Eccleſiam beati Petri, volentes et conſtituentes et in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandantes, ut Præpoſitus, Decanus et Capitulum ſic translati à nobis diſciplinam et religionem, quam ipſorum Anteceſſores in nova Eccleſia olim conſueverant ſervare obſervent, ac omnem honorem et juſtitiam, quam Corbeienſi Eccleſiæ ſtatutis temporibus in proceſſionibus facere conſueverunt, in Huxar reſidentes ipſi Corbeienſi Eccleſiæ faciant reverenter, ac ſi in nova Eccleſia perſonaliter reſiderent. Volumus etiam et conſtituimus, quod dicta Eccleſia S. Petri cum ſuo conventu et cum ſua emunitate gaudeat, quantum ad libertatem tam in perſonis quam in rebus privilegio, quo gaudet noſtra Paderb. Eccleſia ſecundum conſtitutiones canonicas et legales. Præcipimus etiam quod dicta nova Eccleſia auctoritate Capituli S. Petri Huxar per honeſtum et bonæ converſationis presbyterum officietur perpetuo in divinis. Ut autem hæc rata et inconvulſa ſubſiſtant præſentem litteram tradidimus noſtri et Capituli noſtri ſigillorum appenſionibus roboratam. Actum et datum in Paderborn. anno Domini* MCCLXVI. V. *Calend. Maji.*

Animo deinde converſo in Cœnobia religioſorum, Simon Iburgi in arce ſua varias donationes, Gerdenſi Virginum Cœnobio factas auctoritate Epiſcopali ratas habet. Inde Lovenæ pro tribunali in congreſſu præſulum ac nobilium jus dicendo moleſtam litem Gerdenſibus motam decidit. *Teſtes* ſiſtuntur *venerabilis D. Thymo Abbas Corbeienſis, Hermannus Hoſpitalarius, Albertus Comes de Everſtein, Joannes de Kalenberg, Godſcalcus et Gerhardus de Dinckelburg, Udo de Wethen, Hermannus, et Joannes de Patberg, aliique complures* è nobilitate viri. *Acta ſunt hæc in octava Nativitatis B. Virginis, anno* MCCLXVI. Simul ex his aliiſque literis conſtat, non omnem adhuc Everſteniorum Comitum ſtirpem, poſt actum in furcam Comitem Eberſtenium, ut ſupra ex aliorum narratione retulimus, ad Viſurgim extinctam fuiſſe. Alijs præterea tabulis hujus anni Simon Epiſcopus ampla decimarum bona in pagis Dasburg & Corbeke, quæ ex feudo ad ipſum reciderant, Cœnobitis Hardehuſanis dilargitur, ductus cumprimis, ut fatetur, ſingulari in religioſos viros affectu. Id verò ſicuti ex conſenſu Capituli facere neceſſe habuit; ita teſtes magno munero adſcribuntur è clero, & nobilitate, actaque hæc referuntur Paderbornæ IV Calend. Maji.

Simon Ep. Cœnobiis Gerdenſi & Hardehuſano, benefacit.

Annus Chriſti 1267.

Clementis IV. Pont. 3.
Richardi & Alphonſi Reg. 11.
Simonis Epiſc. Pad. 21.

Annus inſequens, qui Chriſti affluxerat MCCLXVII, Simoni Epiſcopo honorificus fuit duorum Archiepiſcoporum congreſſu. Nam cùm per id tempus, ut Gobelinus noſter memorat, Wernero

Mo-

Digitized by Google

Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter, acerbis calculi doloribus cruciaretur, audijſſetq; D. Liborium eo in genere morbi celebrem eſſe miſerorum patronum, multoſque ejus implorata ope cœlitus juvari; fama miraculorum excitus, confiſuſq; Paderbornam acceſſit. Atque is poſtquam à Simone Epiſcopo benignè exceptus, ad Divi corpus, quod apud nos ex Gallijs translatum colitur, ſupplex procubuit, votaque exſolvit, omni deinde calculi dolore liberatus eſt. Lætuſque non minus, quàm gratus Archiepiſcopus literas mox vulgavit, quibus 40 dierum indulgentias elargitur omnibus, quotquot in Moguntina ſua diœceſi ſubſidia ad reſtaurationem baſilicæ Paderbornenſis collaturi eſſent; id quod publicum ſimul teſtimonium ac monumentum hujus cœleſtis beneficij fuit. Ac Simon Epiſcopus noſter ſuam erga Divos teſtatus pietatem, feſtum undecim millium Virginum denuo celebre eſſe voluit.

Gobelin. ætat. 6. c. 67. Archiepiſcopus Moguntinus, implorata D. Liborij ope, calculi doloribus Paderbornæ liberatur.

Alter Simonis Epiſcopi noſtri congreſſus fuit cum Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo, pro Tutoris Corbeienſium munere, quo uterque ſe inſcribit in literis mox producendis. Enim vero cùm per id tumultuarij interregni tempus multis injuriis & ſpoliis tractarentur Corbeienſes à vicinis, auſus eſt & Adolphus Waldecenſis Comes arcem & Oppida & bona Corbeienſium per vim invadere, adſcitis in ſocietatem belli Widekindo filio, Oſnabrugenſium Epiſcopo, ceteriſque nobilibus & clientibus etiam Corbeienſium, quorum rapaces manus pronæ erant in ſpolia Eccleſiarum. Hos Simon Epiſcopus noſter, pro Tutoris munere, armis ſuæ diœceſis, & Corbeienſium eſt aggreſſus, multoſque perfidos fiduciarios in vincula traxit. Id verò bellum cùm tumultuarijs dimicationibus alterniſque deprædationibus traheretur per has Weſtfaliæ partes, ne latius ſerperet, indixêre tutores Epiſcopi Engelbertus Colonienſis, & Simon Paderbornenſis Epiſcopi publicum in campo conventum; ad quem præter Comites & equeſtris ordinis viros evocati ſunt Gerhardus Monaſterienſis & Widekindus Oſnabrugenſis Epiſcopi, quorum judicio & arbitrio tranſactum eſt inter Thymonem Corbeienſem Abbatem, & Adolphum Waldecenſem Comitem de caſtro Lichtenvelt olim etiam à Dithmaro Abbate inſtaurato duobusque Oppidis Saſſenberga, & Vorſtenberga ceteriſq; poſſeſſionibus Corbeienſium à Waldecenſi interverſis; latius enim per Waldecenſem Comitatum ſe porrigebant bona Corbeienſium, quàm Comitum rapacitas ferre poterat; ipſumque adeo Corbacum, quod nunc primarium Waldecenſium Comitum eſt Oppidum, vetus Corbeienſium poſſeſſio erat. Quæ eò indignius per ſpolia rapi ferebat Simon Epiſcop⁹ noſter, quòd per eundem Comitatum ſe quam latiſſimè porrigeret juriſdictio ſacra Paderbornenſis Eccleſiæ; quemadmodum Corbacum etiam Sedes erat Vice

Simonis Ep. ſtudium in reprimendo Waldecenſi Comite, Corbeienſibus infeſto.

Digitized by Google

Archidiaconi Paderbornenſis. Igitur ut compoſitione fumus belli ſopiretur, in huncmodum tranſactio partium arbitrio facta eſt.

Compoſitio diſcordiæ inter Engelbertum Arch. Colon. Simonem Ep. Paderb. & Comites de Waldeck.

In nomine Domini Amen. Nos Engelbertus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ac ſacri Imperii per Italiam Archicancellarius, et Simon eadem gratia Paderbornenſis Epiſcopus recognoſcimus et tenore præſentium proteſtamur, quod diſcordia, quæ inter nos et amicos noſtros ex parte una, et nobilem virum A. Comitem de Waltecke et amicos ſuos ex parte altera dudum extitit, ſopita eſt amicabiliter ſub hac forma. Quod nos qui nunc Corbeienſis Eccleſiæ tutores exiſtimus, de conſenſu Abbatis et Capituli dicto Comiti et heredibus ſuis de Waltecke caſtrum Lechtenvels, et duo oppida Saſſenberg ac Vorſtenberg dictæ Eccleſiæ pertinentia cum hominibus, terris, poſſeſſionibus, et omnibus juribus ſuis ab Oppido Corbeke, et ſurſum verſus Lichtenvels pro ſeptingentis marcis denariorum apud Corbeke et Medebeke, legalium Eccleſiaſticis beneficiis, et Miniſterialibus duntaxat exceptis, obligamus, quæ in vigilia, vel in ſancto die, aut in craſtino Beatæ Walburgis, et non in alio anni termino annis ſingulis pecunia integraliter perſolvenda infra oppidum Corbeke dum volumus et poterimus redimemus, et qui pecuniam Corbeke adduxerint, firmum conductum habebunt illac veniendi et ad propria redeundi. In cujus rei robur et teſtimonium nos dictæ Eccleſiæ Abbatem et Capitulum cum effectu inducemus ut præfatam obligationem ratam et gratam habeant, et eam ſuis patentibus literis approbent et confirment. Promiſſum eſt etiam, quod dicta Eccleſia ad redimendum caſtrum et Oppida præfata cum omnibus juribus ſuis quocunque modo nobis ab Eccleſiæ tuitione cedentibus liberam habebunt facultatem in annis et terminis prænotatis. Si vero dictas literas Abbatis et Capituli procurare non potuerimus, nos præfatum Comitem et heredes ſuos ab omni actione tam ſpirituali quam ſæculari, quæ contra ipſos ratione dictæ obligationis et bonorum à quibuslibet moveri poterit, penitus abſolvemus, ipſis inſuper contra omnes in dictis caſtro et oppidis injuriam et violentiam ex parte Eccleſiæ Corbeienſis ratione dictæ obligationis facere volentes, tam ſpirituali quam ſeculari brachio pro noſtris viribus favorabiliter conſilio et auxilio ſuccurremus, ſalvo omni jure omnium dictos terminos inhabitantium, ita quod quilibet bona hactenus et nunc obligata per memoratum Comitem et heredes ſuos redimi non poterunt, niſi de poſſidentium vel Eccleſiæ fuerit voluntate: Præterea ſepedictus Comes cum decem militibus, Comes de Arnesberg et filius ſuus cum ſex militibus firmam præſtabunt cautionem, ut cum memorata pecunia integraliter perſoluta fuerit, prout ſuperius eſt expreſſum, caſtrum, oppida, et bona prænonata cum integritate omnium ſuorum Corbeien. reſtituentur Eccleſiæ, et inhabitatores eorum jurabunt, quod eidem pertineant, ut tenentur. Nos Dei gratia E. Colon. Archiepiſcopus, S. Paderb. G. eadem gratia Monaſterienſis Epiſcopi, W. Oſnabrugenſis electus, O. de Marca, F. de Retberg Comites, H. Dominus de Lippia, H. Burchgravius de Stromberg, H. Marſcalcus Weſtfaliæ, Hermannus de Monaſterio, Wezelus de Lembeke, Hugo Urſus, Bernbardus

Digitized by Google

hardus de Beveren, Henricus et Bertholdus fratres de Suſato, Gervvinus de Rankenrodte, Godefridus de Huvele, Thidericus dictus Valenſpit, Hermannus de Mervelde, Nicolaus de Beveren, Albertus Dapifer, Albero dictus Criveth, Rodolfus de Horne, Herboldus de Amelungeſſen, Johannes de Brocbeke et Conradus de Etlen, dicimus publice omnia ſupra dicta per nos amicabiliter fuiſſe, et concorditer ordinata, quod nos qui ſigilla non habemus ſigillis appenſis contenti ſumus. Actum et datum in campo apud Diſtide. Anno Domini M C C L X *ſeptimo in Vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ.*

Adſunt præterea Simonis Epiſcopi literæ, quibus in captivos nobiles de Itteren, ac ceteros perfidos Corbeienſium clientes, quòd Adolpho Waldecenſium Comiti adverſus ſuos Dominos militasſent, ſævere animadvertitur; quos non prius captivitate laxari permiſit, quàm jurarent ſe Paderbornenſi Epiſcopo & Corbeienſi Abbati cum XII armatis equitibus per triennium militaturos, quorum ſinguli phaleratum equum ducerent in omnem expeditionem parati. Literæ hæ pridie Natalis Virginibus conſignatæ in oppido Volmerſen. Ea ſanè tum temporum & prædonum licentia erat, unde ſagum pro toga ſumendum erat ſacrorum præſulibus, aut jactura omnium ſacrorum bonorum facienda.

Nec Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus multum ab hac transactione quietus fuit, quando hoc ipſo anno rurſum tumultuatum Coloniæ inter plebem & optimates. Et cùm ad malum illud perſanandum evocaretur à patriciis in urbem Wilhelmus Juliacenſis Comes, auctoritate atque armis per id tempus prævalidus, diſcordantes quidem optimates cum plebe compoſuit; verùm urbem contra Archiepiſcopum longe graviori vulnere concitavit. Quo comperto Archiepiſcopus arma convertit in Juliacenſem, contractoque milite, quem nobilitas, clientes & Clivienſis Comes ſubmiſère, cum ſubitario exercitu, præcipitantius quàm ab amicis probabatur, movit in hoſtem. Nec ſegnius Wilhelmus Juliacenſis Comes ac filius contraxere ſuas ac fœderatorum copias, quibus adverſus Archiepiſcopum proceſſum; ventumque eſt ad locum, qui ſylva Mariæ dicitur inter Tulpetum & Lochonich. Ibi, ut auctor chronici M. Belgij memorat, commiſſum eſt acre prælium. Cæſus captuſque Archiepiſcopus, & per tres annos ſupraque in Nidecano carcere à Juliacenſi conſtrictus hæſit. Pugnæ huic interfuit Gerhardus Comes Marcanus, Monaſterienſis Epiſcopus Juliacenſis partes ſecutus, captumque Archiepiſcopum ſine ſenſu doloris ſpectavit. Ob quod inhumanum facinus à Clemente Pontifice anathemate percuſſus, & diœceſis Monaſterienſis interdicto ſacrorum ſubjecta eſt. Vir erat Archiepiſcopus indole bonus & benignus in omnes, ſed bello infelix; quòd malitia temporum non ferret optimos Eccleſiarum præſules, nec ipſe Conradi anteceſſoris Archiepi-

Chron. Colon. Chron. M. Belgii. Gelen. actis ex Archi. product. Heiſterus in ſuffrag.

Iterata Colonienſium rebellio indeque prælium, quo victus captuſque Archiep. Colon.

Digitized by Google

ſcopi conſiliis paruiſſet, à quo deſignatus ſucceſſor, juſſus fuerat obſides, & rebellia Colonienſium civium capita retinere in cuſtodia; quos dum Engelbertus pro ingenij bonitate laxarat vinculis, illi beneficium convertére in novam rebellionem, attractoque in ſocietatem perduellionis Juliacenſi Comite, homine ſuperbo, contempsére Clerum et ſacrorum præſules, quos per omnem vitam multis injuriis & ſpoliis divexarant. Auctor eſt Ubbo Emmius hoc eodem bello præſulem Paderbornenſem à Gerhardo Monaſterienſi Epiſcopo captum eſſe, cujus rei ego nullum veſtigium reperio in monumentis noſtris; quamvis mihi facilè perſuaſerim Simonem Epiſcopum noſtrum Colonienſi auxiliares copias ſubmiſiſſe.

Ubbo Emmius lib. XI hiſtor. Friſ.

Multis hæc denarrantur in chronico Colonienſi, ſed ordine temporum confuſo. Sanè captivitatem Archiepiſcopi ad exitum hujus anni referendam eſſe, ſatis docent ea, quæ Clemens Pontifex ſcriptis anno ſtatim proximo per Caſtanetum Legatum ſuum egit pro liberando Archiepiſcopo, uti id multis deducit Gelenius & Heiſterus ex actis Colonienſis Eccleſiæ.

Gelen. tom. 2 Biblioth. M.S. Heiſterus in Suffrag.

Annus Chriſti 1268.

Clementij IV Pont. 4.
Richardi & Alphonſi Reg. 12.
Simonis Ep. Pad. 22.

Sert. Paduanus Monach. S. Anton. Siffrid. Odoricus in hiſtor. Eccl.

Conradini Ducis interitus, quo cum familia Suevia extincta.

At longè triſtior anno proximo caſus Conradini juvenis. Is quòd Conrado Rege genitus, unicus ſupererat Imperatoriæ familiæ heres, à Germanis quibuſdam Principibus & Henrico Romanæ urbis præfecto perſuaſus, ingentes copias è ſuperiori Germania contrahit, quibus per Alpes in Italiam cum Friderico Auſtriæ Duce, ceteriſque Germaniæ proceribus tranſcendit ad recuperandam Siciliam, & paternæ hæreditatis regna adeunda. Ac felicia Conradini erant initia; & poſtquam Gibellinorum acceſſione auctus, magno cum triumpho à multis Italiæ populis eſt exceptus, fruſtra obſtante Pontifice, in cujus conſpectum Viterbij etiam acies victoris in modum explicare viſus. Ad quæ cum ij, qui circum Pontificem erant, trepidarent: Pontifex omnis, inquit, hic conatus, fumi inſtar brevi evaneſcet. Ferunt præterea Pontificem, cùm Viterbij è muro Conradinum & Fridericum Auſtriæ conſpexiſſet, cum gemitu dixiſſe: video hos duos adoleſcentes tanquam victimam duci ad mortem; nec vaticinium dicto abfuit. Etenim non multò poſt deventum ad prælium haud procul Neapoli, quo Conradini & Caroli Andegavenſis acies commiſſa. Pugnatum acerrimè tribus horis, & jam pro victore ſe gerebat Conradinus, ordineſque in prædam ſolvebantur; quando hoc animadverſo Carolus cum expedito militum globo coortus totam aciem disjicit in fugam: & Conradinus è fuga retractus, agnituſque ex annuli indicio, una

cum

Digitized by Google

cum Friderico Auſtriæ Neapoli à carnifice obtruncatur. Tragicus vitæ exitus, quem præter Nangium, Villanum, Steronem, aliosque Lipſius eleganti ſtylo dedit. Auctor eſt Nangius, antequam victoris gladio percuterentur, permiſſum in vicino ſacello audire Sacrum funebre, quod pro ipſis tanquam defunctis oblatum, factaque confeſſione ad ſupplicium ductos. Ita verò in Conradino extincta Sueviæ Ducum, tot Regum atque Imperatorum familia, Deo, ut Paduanus ſcripſit, in tertiam quartamque progeniem ulciſcente parentum in ſedem Romanam delicta. Sueviam orbatam herede, ut, ruente quercu, quilibet ligna colligit, diviſere Badenſes, Wirtenbergenſes, & Habsburgij. Haud levem interim apud Principes invidiam contraxit Carolus ob ſeveritatem ſupplicij, eoque à Pontifice etiam objurgatus; tantum abeſt, ut Pontifex ſuaſor necis haberi poſſit. Quanquam alij poſt obitum Pontificis ſupplicio demum affectum memorent. Exceſſit Clemens Pontifex in pervigilio S. Andreæ, ſedemque duobus annis ob diverſa Cardinalium ſtudia vacuam reliquit, nova temporum calamitate, quòd præter Imperij accederet Sacerdotij interregnum. Moritur Clemens Pont. & Sedis 2 annis Vacat.

Ceterum per Saxoniam res quietæ, aut obſcuræ potius Scriptorum inopiâ, neque in Simone Epiſcopo aliud ſubminiſtrant monumenta noſtra, quàm quòd Præpoſito & Cœnobio Gerdenſi venditionem bonorum publicis tabulis in conventu nobilium & multorum teſtium Jburgi ratam habuerit; & quia eadem bona Adolphi Comitis Waldecenſis feuda erant, ipſe jure feudi ultro ceſſit, permiſitque Gerdenſium Virginum Cœnobio tranſcribi. Qua ſuper re Comes publicas, quæ apud nos extant, tabulas confecit, ſuo, & Widekindi filij electi Oſnabrugenſis, ut vocat, Epiſcopi ſigillo conſignatas. Adeo jam Simon & Adolphus Comes Waldecenſis in unam donationem, & bonam amicitiam convenerant; quantumvis antea armis inter ſe pugnârant. Rurſumque his literis Widekindum filium electum ac nondum conſecratum Oſnabrugenſem Epiſcopum lego, ut veriſimile habeas, Widekindum non ita pridem Brunoni Epiſcopo in ea Eccleſia Oſnabrugenſi ſubrogatum; quam tamen ſucceſſionem alij ad annum 1260 reducunt. Nec minus falli dixeris, qui Widekindum Epiſcopum hoc anno extinctum tradunt, ſubrogato Balduino de Rusle in ſedem Oſnabrugenſem.

Annus Chriſti 1269.

Sed. Vac. 1.
Richardi & Alphonſi Reg. 13.
Simonis Epiſc. Pad. 23.

Sanciabat per hæc multorum animos indigna Engelberti Colonienſis Archiepiſcopi captivitas; & Juliacenſis Comes, morte Cle- *Litteræ Conſtanti apud Gelen. M.S.*

Archiep. Colon. è captivitate liberatio, factâ conſpiratione, fruſtra tentatur. *Chron. Colon. Chron. M. Belgij. Levoldus.*

Clementis Pontificis obſtinatior, facilè eludebat Conſtantini Legati labores, pœniſque Eccleſiaſticis liberationem urgentis. Quemadmodum hæc conſtant ex publicis Conſtantini literis, ceteriſque ad Henricum Spirenſem Epiſcopum, ad Præpoſitum & Decanum Oſnabrugenſem, ad Præpoſitos Agrippinates SS. Gereonis & Georgij, quibus Juliacenſes interdicto ſacrorum caſtigari jubet. At nulli magis exacerbati captivitate Archiepiſcopi, quàm ejus conſanguinei, affines, confœderatique. Horum vindicta primùm verſa in Colonienſes. Opportunitas ad id oblata eſt conſpiratione quorundam civium, quos inter veteramentarius cum tugurium incoleret, ſub arcu muri clam murum perfodit, aditumq; aperuit, per quem armatum virum cum equo intromitteret. Igitur, ut conſpiratum erat, ad condictum diem convenêre Walramus Limburgicus Dux, Theodoricus Valckenburgicus Archiepiſcopi frater, Dominus de Hinsberg, alijque conjurati, noctu urbem intrant, magnoque numero ſe colligunt; detecta proditione, convolant cives, & per quod intrarant foramen muri repellunt; trucidatus Valckenburgicus Archiepiſcopi frater, captus in ipſo oſtio muri, extractuſque Limburgicus, ceteri aut cæſi, aut elapſi. At hæc dum Levoldus, Auctor Chronici Belgij, & vetus Coloniæ inſcriptio ad hunc annum MCCLXIX referunt, haud video, uti poſt liberationem Archiepiſcopi factam narrentur, quem in triennij carcere adhuc hæſiſſe oportuit.

SimonEp. prædium quoddam prope Burenam Cœnobio Holthuſano vendit.

Simon Epiſcopus noſter, qui per tumultuaria bella multas impenſas fecerat, cùm multa alia Eccleſiæ bona, tum hoc anno prædium Holthuſanum prope Buranum Oppidum, ex conſenſu Cathedralis Collegij, Virginibus Holthuſani Cœnobij vendere neceſſe habuit; quod his publicis literis ob memoriam Canonicorum, quos inter Otto Comes Retbergenſis Simonis Succeſſor, referre viſum eſt.

Simon Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Omnibus hanc literam viſuris perpetuam in Domino ſalutem. Ne geſta in tempore lapſu temporis evaneſcant, utiliter ſcripturæ memoriæ commendantur. Noverint ergo præſentes pariter et futuri, quod cum villicationis curtis zu Holthuſen/ *prope* Buren *proprietas et dominum ad nos et Capitulum noſtrum Paderbornenſe pertineret, Nos Decani et Capituli noſtri accedente conſenſu prædictam villicationem et prædictæ villicationis aream cum ſuis pertinentiis Abbatiſſæ et conventui Sanctimonialium Ordinis Ciſtertienſis habitantibus nunc ibidem pro LX. marcis legalium denariorum, quos ad opus Eccleſiæ noſtræ in neceſſitate erogavimus, de communi conſenſu Capituli noſtri vendidimus, et contulimus jure proprietatis et dominij perpetuo poſſidendam, Ab annua penſione duarum marcarum, quas Obedientiario, qui pro tempore fuit, ſolvere conſueverunt, præfatum conventum tenore præſentium abſolventes; et ne unquam inpoſterum de prædicta villicatione*

Digitized by Google

et Capitulo noſtræ Eccleſiæ, vel à noſtro Succeſſore de prædictis queſtio valeat moveri, duarum marcarum reditus prædictæ penſionis noſtræ, de conſilio et conſenſu Capituli Eccleſiæ noſtræ, et Molendino noſtro ſito infra muros Paderbornenſes perſolvendos aſſignavimus perpetualiter pro reſtauro. Acta ſunt hæc coram Hinrico Præpoſito, Rabadone Decano, Everhardo de Hervordia, Magiſtro Joanne de Scildeſce Cantore, Widekindo de Oſethe, Joanne de Meſſingh/ *Hinrico dicto Luſco Cellerario, Walthero Theſaurario, Hermanno de* Sunningh *Scholaſtico, Theodorico de Suſato, Ottone de* Retbergh/ *Camerario, Wernero de* Patbergh/ *Friderico Amelungo, Bernardo de* Warentorp/ *Theodorico de Lippia Præpoſito Orientali, Magiſtro Conrado de Boümelo, Bartoldo de* Aſſenbergh/ *Magiſtro Thetmaro, et aliis quampluribus ſacerdotibus, et Laicis Ottone Comite de* Ravenſbergh/ *et Nobilibus viris fratribus Dominis de Lippia, ſcilicet Bernardo et Hermanno. Ut autem perpetuis temporibus firma permaneant, nos hanc litteram appenſione noſtri ſigilli duximus roborandam. Nos etiam Decanus et Capitulum præfatæ collationi conſentientes Eccleſiæ noſtræ ſigillum duximus apponendum. Actum et datum Paderbornæ, Anno Domini Milleſimo ducenteſimo ſexageſimo nono, XIII Calend. Novembris.*

(*Locus Sigilli Epiſcopalis.*) (*Locus Sigilli Capitularis.*)

Annus Chriſti 1270.

Sed. Vac. 2.
Richardi & Alphonſi Reg. 14.
Simonis Epiſc. Pad. 24.

Anno dehinc ſeptuageſimo ſupra milleſimum ducenteſimum S. Ludovicus Galliarum Rex alteram illam expeditionem adverſus Saracenos ex magno belli apparatu ſuſcepit in Affricam, tot Scriptorum calamis celebratam; cui ſe Carolus frater Siciliæ Rex, Theobaldus Navarræ Rex, multique Galliarum proceres adjunxêre. Facta exſcenſione, capta Carthago; & dum ad Tuneti expugnationem expeditur Carolus, exercitus lue corripi, abſumique cœpit, qua haud multò poſt S. Ludovicus Regum Francorum glorioſiſſimus abſumptus eſt. Per id tempus & Friſij noſtri, ut auctor eſt Erfurtenſis Monachus, ad ſacram militiam recepto crucis ſigno convolarunt, contractoque ſupra quadraginta millium bellatorum exercitu, conſcenderunt claſſem; utrumne adverſus Saracenos, an barbaros in Livonia auctor ſuppreſſit. At Ubbo Emmius à quo res Friſicæ diligenter conſcriptæ, auctor eſt, Friſios à Ludovico Rege invitatos ad ſociale bellum adverſus Saracenos; quam in rem ſubmiſſus ſit à Pontifice Gerhardus Legatus, vir religioſus ac facundus, cujus opera convocatus populus, inflammatuſq; ſeſe claſſi S. Ludovici junxerit.

Expeditio contra Saracenos, in qua S. Ludovicus obijt.

Paduanus Monachus Gaufridus in vita S. Ludovici, Villanus l. 7. Nang. de geſt. S. Ludovici Gvvilel. Carnet. Stero in Annal. Erfurt. Monach. in addit ad Lambert.

At

Schaffn. Vbbo Emmius l. XI. Hiſtor. Thuring. Spangenberg. in chron. Dilichius in chron Haſſ.

Simon Ep. colliditur cum Landgravio Haſſiæ.

At domeſticum nobis bellum, quod in hunc modum ſcribit auctor hiſtoriæ Thuringenſis. Anno MCCLXX Weſtfali de Epiſcopatu Paderbornenſi intrârunt Haſſiam, adverſus Henricum Landgravium pugnando, multaque damna intulerunt. At poſtquam arma collegit Landgravius, rejecti ſunt cum clade Weſtfali, occiſis centum quinquaginta militaribus viris, ceteris per fugam ſervatis: capti fuêre centum & viginti, qui deinde vitam ingenti pecunia redemêre. Bellum hoc Spangenbergius & Dilichius à Simone Epiſcopo noſtro illatum memorat, Oppidaque Wolfhagen, Immenhauſen, & Grebenſtein ſpoliis evaſtata eſſe. cauſam belli nemo prodidit; laceſſitum tamen Haſſorum injuriis, tam facilè crediderim, quàm pronum fuit ea tempeſtate civiles Principes vicinosque nobiles involare in jura & bona Eccleſiarum. Quemadmodum Landgravius modò cum Abbate Fuldenſi, modò cum Moguntino Archiepiſcopo pro juvenili ætate colliſus refertur. Nec enim ij tantum ſunt boni Epiſcopi in Germania (ubi Principes ſimul imperij munus gerunt) qui ex toga modeſtiam, ſed fortitudinem etiam ex ſago, ubi res poſcit, exſerunt. Et pacis ſtudium in Simone commendat pax Caſtrenſis, quam inter Buranos, Dynaſtas, & cives Oppidi Burani ſecundo Februarij die compoſuit.

Annus Chriſti 1271.

Sed. Vac. 3.
Richardi & Alphonſi Reg. 15.
Simonis Ep. Pad. 25.

Richardi Regis obitus.

Appendix ad Pariſ. Stero. Nangius de rebus geſtis Philippi. Odoricus in hiſtor. Eccleſ. Spondanus Hiſtor. Landg. Thuring. Brovver. l. 4. annal. Fulden.

Moritur poſt illa Richardus in Anglia, quarto Nonas Aprilis, alter Germanorum Rex. Nec propterea Alphonſus alter Rex, delectus ex Hiſpanis, pedem intulit in Germaniam, ſolo regio titulo contentus. Idemque hic annus novum Pontificem dedit; delectusq; abſens in legatione Orientali, Calend. Septembris, Theobald⁹ Archidiaconus Leodienſis, patria Placentinus, ac Gregorius X. appellatus; vir religione, prudentia & liberalitate in egenos egregius. Is verò quòd anno ſequenti in Quadrageſima conſecratus Pontifex, nonnulli ejus Pontificatum ab hoc tempore auſpicantur.

Occiditur à Vaſallis ſuis, tempore ſacri, Berthold⁹ Abbas Fuldenſis.

Neque in Germania quicquam memorabile ex hoc anno præter nobilium tumultuaria arma, & ingentem famem quam in tres annos continuatam ſcribit Siffridus presbyter, multorum mortalium interitu. Per hanc nobilium clientumque inſolentiam in ſuos præſules, tres vaſalli Bertholdum Fuldenſem Abbatem in ſuo ſacello intra Miſſarum ſolemnia confodiunt, revulſoque ab humeris capite truncum corporis ante altare in ſanguine voluntatum profugi relinquunt. Nefandum ſcelus, cujus Deus mox ultor fuit, cùm per interregnum juſtitiæ gladius exularet.

Obtige-

Digitized by Google

Obtigerat interim per hæc turbulenta tempora priſcæ pietatis ſpectatæque virtutis Moguntinæ ſedi Wernerus Archiepiſcopus, columen Chriſtianæ religionis, qui pro veteri inſtituto Metropolitanorum quotannis ſubjectas ſuæ Metropoli diœceſes aut per ſe, aut per ſuos legatos inſtituere ſolitus, ne quid in diſciplina Cleri, populique à ſe neglectum deſideraretur; id verò cùm pro Metropolitani auctoritate & ſollicitudine muneris hoc anno ageret Wernherus, videretque Simonem Epiſcopum fortè bellicis magis & civilibus, quàm ſacris intentum multa negligere, miſit in diœceſin noſtram Arnoldum de Solmeſſen è Canonicis ſuis, & Magiſtrum Hermannum Decanum, viſitatores, cum hiſce ad Simonem Epiſcopum literis.

Mittuntur à Metropolitano ad Simonem Ep. Viſitatores.

Wernherus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus, ſacri imperii per Germaniam Archicancellarius, venerabili in Chriſto Fratri Domino Paderburnenſi Epiſcopo, viris quoque honorabilibus Præpoſitis, Decanis, Capitulis, conventibus, tam regularibus quam ſæcularibus, totique clero civitatis et diœceſis Paderburnen. ſalutem et ſinceram in Domino karitatem. Licet ex officii noſtri debito teneamur annis ſingulis circa noſtram provinciam viſitationis officium exercere, fratrum tamen et Coëpiſcoporum noſtrorum, nec non Cleri nobis et eis ſubditi, non abſque læſæ conſcientiæ ſcrupulo, pepercimus uſque modo laboribus et expenſis. Vnſg q̄m nunc demum commiſſo nobis officio decrevimus adjuvante Domino operam impendere aliqualem, aliquas provinciæ noſtræ diœceſes, ubi commode fieri poterat, per nos ipſos, quaſdam etiam per diſcretos viros Eccleſiæ noſtræ Canonicos curavimus viſitare. Hinc eſt igitur quod univerſitatem veſtram requirimus, et in Domino diligentius exhortamur, nihilominus Metropolitica vobis auctoritate in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandantes, quatinus cum propter ſtatum terræ multipliciter inæqualem ad veſtra non poſſimus præſens confinia perſonaliter nos conferre, diſcretos viros Arnoldum de Solmeſſen Eccleſiæ noſtræ Canonicum, et Magiſtrum Hermannum Decanum Eccleſiæ S. Victoris Mogunt. pro exequendo hujuſmodi viſitationis et correctionis officio à latere noſtro miſſos cum reverentia debita admittatis. Ipſi ſiquidem ex cauſa hujuſmodi ad vos venient proxima feria ſecunda poſt dominicam lætare proxime nunc inſtantem. Datum Maguntiæ, Anno Domini MCCLXX *primo.* VII *Idus Februarij.*

Annus Chriſti 1272.

Gregorij X Pont. 1.
Alphonſi Reg. 16.
Simonis Epiſc. Pad. 26.

Tenebatur per hæc ſorte diſpari Nidecani caſtri incluſus carcere Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus à Wilhelmo Juliacenſi Comite; nec ullus Principum tanti præſulis liberationem magnopere

Chron. Colon. Litera Gregor. X.

Archiep. Colon. è captivitate ſua certis conditionibus liberatur,

pere ſuſcipiebat. Ea tum temporum erat iniquitas, ea vel unius Comitis inſolentia, conſpiratione Epiſcopi Leodienſis, Trajectenſis, & Monaſterienſis innixit. Tandem Archiepiſcopus diuturni carceris, & malorum pertæſus fertur ad ſe Colonia evocaſſe Albertum Magnum Ordinis D. Dominici Provincialem virum ea tempeſtate ſummæ apud omnes auctoritatis, cujus prudentia pax primùm inter Archiepiſcopum & Colonienſem urbem in Baſilica B. Virginis ad gradus in certas leges convenit: transactumque deinde cum Juliacenſi Comite, quamvis legibus multò iniquioribus, ſecundum quas Archiepiſcopus demum carceribus laxatus, ad liberam Eccleſiæ ſuæ gubernationem rediit.

Quas tamen reſcindit Gregorius Pont.

At Gregorius Pontifex poſtquam edoctus accepit, quàm iniquè actum eſſet cum Engelberto Archiepiſcopo, transmiſſo diplomate omnia pacta, quæ cum Colonienſibus & Juliacenſi Comite ex carcere vi metuque ad actus inierat, reſcidit. Quemadmodum id Pontificis literæ apud urbem veterem 8 Idus Septembris anno primo Pontificatus datæ, & à Gelenio ex tabulario Colonienſi productæ teſtantur.

Puniuntur reliqui Epiſcopi conſpirationis in Archiep. rei.

Senſère & reliqui Epiſcopi pœnas ſuas, quotquot in captivitatem Archiepiſcopi conſpiraverant. Leodienſis poſt in concilio Lugdunenſi exauctoratus: Gerardus Monaſterienſis Epiſcopus diris proſcriptus, ſimulque diœceſis interdicto ſubjecta; ad quam Epiſcopi ſui proſcriptionem, alij procerum in exauctorationem Epiſcopi ſui abière, alij in fide Epiſcopi perſiſtendum cenſuère. Qua in diſcordia, cùm omnia turbis & deprædationibus miſcerentur, nec auctoritas Epiſcopi valeret ad reprimendam nobilium & Miniſterialium inſolentiam, primores Capituli Ottonem Teclenburgenſem Comitem elegère Tutorem diœceſis, quod genus patrocinij tum frequens erat adverſus potentum injurias, aut inteſtinos motus continendos, cùm nec Regem nec Imperatorem haberet Germania, ad quem diſcordantes partes, oppreſſive provocarent.

Annus Chriſti 1273.

Gregorij X Pont. 2.
Rudolphi Imper. 1.
Simonis Ep. Pad. 27.

Stero in Annal. Albert. Argent. Trithem. Gvviliman. lib. 7. Orig. Auſtr. Annal. Colmarien. Siffrid. presbyter

Illuxit tandem pro votis omnium annus ſereniſſimus, qui poſt tot Imperij turbas, & ſedecim annorum interregnum Rudolphum Imperatorem dedit, magnis Germaniæ Imperatoribus, religione, juſtitia & rebus præclarè geſtis exæquandum. Auctor electionis ſummus Pontifex Gregorius x, ut vel inde recognoſcant heterodoxi Deum per Romanos Pontifices laboranti Eccleſiæ proſpicere. Is cùm videret Germaniam Principum factionibus, nobilium inſolentia, urbium rebellione, privatorum latrociniis, ac tumultuarijs armis

Digitized by Google

armis jam à tot annis fœdum in modum lacerari, miſſis in Germaniam legatis, ſevêre commonefecit Principes, ut citra cunctationem atque ambitum ſibi deligerent eum Imperatorem, qui conturbatam Rempub. in priſtinum ſtatum reponeret. Qua in re quiſque ſuam conſcientiam conveniret; ne alium aut partium ſtudio, aut depravato animo ſumerent, quàm eum, quem maximè Imperatoriis virtutibus dignum cenſerent; Deum enim ſingulorum judicem, ſecus ſi fecerint, juſtas exacturum pœnas. Quæ enim morum & legum ſit confuſio, quæ per omnes provincias judiciorum perturbatio, quæ civilia arma, quæ urbium rebelliones, quæ ſpolia ſacrorum bonorum, quæ diſciplinæ in barbaros etiam mores prolapſio ſit, ſatis ipſos in conſpectu habere: omnia circum regna ſuos habere Reges, ſolam Germaniam, penes quam Dei providentia, & Romanorum Pontificum beneficio, & Electorum ſit poteſtas, & Imperatoria majeſtas, ſuo Rege & Imperatore jam in decimum ſextum annum deſtitui. Eligant tandem Regem; ſin minus, ſe alia ratione Reipub. Chriſtianæ conſulturum. His aliiſque Pontificis monitis excitati Principes, ſub exitum menſis Septembris convenêre Francofurti. Ibi Wernherus Moguntinus Archiepiſcopus, vir ea tempeſtate, ut ſupra retulimus, religione ac ſapientia facile præſtantiſſimus, pro Rudolpho Habsburgio toto ſuffragatorum conatu laboravit, primumque traxit in vota Henricum Trevirenſem Archiepiſcopum, qui cum mille & octingentis armatis militibus acceſſerat; deinde Engelbertum Colonienſem Archiepiſcopum ſibi adjunxit. Nam Siffridus quem alii hîc introducunt, anno demum proximo poſt Lugdunenſe concilium ſubrogatus Engelberto. His in Rudolphum conſpirantibus acceſsêre ceteri Electorum, Ludovicus Palatinus & Henricus Boius fratres, quibus unum conjunctumque ſuffragij jus erat, Albertus Saxo, & Marchio Brandeburgicus (quem poſtremum Argentinenſis addit) ſpe nuptiarum cumprimis prolecti; nam ſenas Rudolphus habebat filias, eleganti forma, & lectiſſimis moribus. Solus Ottocarus Rex Bohemiæ diſideratus, etiam hactenus coronâ per interregnum ipſi oblatâ.

Spondanus Odoricus. Gregorius Pont. hortatur Imperij Principes ut novum Regem eligant.

Igitur concordi omnium ſuffragatione Rudolphus 12 Octobris, uti Argentinenſis ſcribit, vel ut Stero circa octavam D. Michaelis abſens Francofurti Romanorum Rex eſt renunciatus, quòd eo tempore Baſileam obſideret. Accepto per Comitem Zelleranum & Henricum Papenheimium nuncio, obſidionem ſolvit; factaque cum Epiſcopo Baſileenſi pace, magno Principum procerumque, ac viginti millium ſelectorum militum comitatu Francofurtum acceſſit, delatumque ſibi imperium acceptavit. Bopardiam cùm perventum lancea Imperialis, & corona aurea, auguſtalia Imperij ornamenta, Rudolpho oblata ſunt. Inde recta Aquiſgranum ingenti pompa ac magnificentia diſceſſum; tantuſq; fuit concurſus ad

Rudolphus Comes Habsburgicus eligitur Imp. Rom.

Et Aquiſgrani coronatur.

ad ſpectandum deducendumque novum Regem, vix ut ad tria milliaria publicæ viæ caperent hominum multitudinem. Inter Principes & Epiſcopos, qui Aquiſgranum ad inaugurationem convenêre, numeramus Simonem Epiſcopum noſtrum à Wernhero Metropolitano ſuo evocatum. Nihil deinde celebrius coronatione Regis Aquiſgrani peractum; quam alij 3 Calend. Octobris, alij tertio poſt feſtum D. Lucæ die, alij ultimo Octobris, plerique cum Spondano Calend. Novembris in celebritate omnium Sanctorum factam volunt. Ibi verò cùm pro more majorum proceres ad juramentum fidei poſtularentur, ac ſceptrum auguſtale, (incertum quo caſu) non eſſet ad manum, pleroſque religio inceſſit, an abſente ſceptro fides juranda. Tum verò Rudolphus arrepta prolataque effigie crucis, *Ecce ſignum,* inquit, *in quo nos et totus orbis eſt redemptus, hoc ſalutare ſignum loco ſceptri nobis ſit.* Quæ res fauſto omine accepta; nec fuit ex toto Principum & procerum ordine, qui non illam crucem exoſculatus, lætus ſeſe juratuſque Rudolpho obligaret. Majus etiam è cœlo prodigium adfuit. Nam eadem hora, qua Rudolphus inungebatur Rex, viſa eſt ſupra Baſilicam Virginis candida in aëre nubes, in formam crucis exporrecta, quæ ſenſim in ſanguineum colorem mutata evanuit; id quod anno proximo in conſilio Lugdunenſi patribus fide publica narratum eſt. Ob hæc cœleſtia ſigna Rudolphus Cœnobium Tulnæ, quod Auſtriæ Oppidum eſt, condidit; confiſuſque crucis præſidio Conſtantini M. inſtar hoſtes exinde ſuos feliciter debellavit, cognomento etiam Victorioſus appellatus. Quanquam jam ante Rudolphus alio non minus illuſtri præſagio, aliaque Dei remuneratione ad imperij coronam deſtinatus. Nam cùm anno 1251 illi occurreret ſacerdos Euchariſtiæ Sacramentum pedeſtri & moleſto itinere deferens ad infirmum, deſcendit ſubmiſſus ex equo, ac toto corpore proſtratus humi Chriſtum adoravit in Sacramento præſentem; & cùm indignum diceret ſe equo ſublimem vehi, Chriſtum verò tam humilem deportari à Sacerdote, mox Sacerdoti equum donavit, ſublatumq; impoſuit. Idem Domini exemplo fecit famulus, ſimulque equum ſuum Sacerdotis miniſtro dedit. Digreſſus inde Rudolphus Comes pervenit ad recluſam quandam ſanctamque Virginem; quæ hodie, inquit, Deum largè ſancteque honoraſti; ſed multò largiorem illum erga te intra triginta annos experieris, magnis honoribus remuneratus. Dixit hæc vates, & vigeſimo ſecundo ab hinc anno Rudolphus Imperator renunciatus. Quemadmodum memorabilem hanc rem refert Serrarius ex veteri Moguntino Chronico, Annales domus Auſtriacæ, Chronicon Helueticum, Widmandſtadius, aliique Scriptores. Natus erat Rudolphus Alberto patre, Habsburgi Comite & Landgravio Alſatiæ. Nec Comes tantùm erat Rudolphus, quæ vulgi perſuaſio, ſed Alſatiæ Landgravius, ex veteri

Guilman. Ezinger. Miræus Spondanus.

Serrarius in Wernero Archiep l. 5. Hiſtor. Mogunt.

Rudolpho Chriſtum in Euchariſtia ſubmiſſe Venerato corona Imp. prædicitur.

Serrar. l. 5. in Gerhardo Archiep. Chron. Mogunt. vet.

veteri & clariſſima Habsburgicorum familia, Urbis Argentinæ vexillifer, Dominus Nosbergi, Kiburgi, Mulbergæ, Grozingæ Dulaci, paterniſque opibus inter Principes Alemaniæ præpotens; at longè illuſtrior religione in Deum, prudentia, juſtitia, bellica fortitudine. Jam ante Ottocaro Regi Bohemiæ ſupremus magiſter equitum militârat; inde multis præliis, & bellicis triumphis clarus, inter præſtantiſſimos Germaniæ bellatores celebrabatur. Nec è tanto Principum numero electuri Rudolphum erant, niſi fama hunc juxtà ac virtus ſupra reliquos extuliſſet.

Annal. domus Auſtr. Chron. Helvet. Widmandſtad. in præfat. in Syr. Schererus con. in Feſto Corp. Chriſti.

Adhuc Aquiſgrani morabatur Rudolphus in comitio Principum, cùm Mechtildem filiam Ludovico Palatino Rheni, Agnetem Alberto Duci Saxoniæ, Hedwigem Ottoni Marchioni Brandeburgico tribus ſimul Electoribus dedit in matrimonium. Ceteræ filiæ haud diſſimili honore elocatæ. Juditha Wenceslao Bohemiæ Regi, Catharina Ottoni Regi Ungariæ, ac Duci Bavariæ, Clementia Carolo tertio Regi Neapolis, nepoti Caroli Siciliæ Regis denupta. Rara hæc præ ceteris Auſtriacorum felicitas, connubiis auxiſſe potentiam. Poſt regnum aditum prima Rudolphi cura fuit, pacem & juſtitiam per Imperium reſtituere. Cœptumque hoc præclarum opus à Colonienſibus, qui jam multis annis cum ſuo Archiepiſcopo diſſidebant. Quam in rem Gelenius ex tabulario Colonienſi produxit Rudolphi Imperatoris literas, 5 Calend. Novembris Aquiſgrani Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo datas, quibus promittit ſe nec per Rhenum, nec moſellam tranſiturum, quin Colonienſes cum ſuo Archiepiſcopo componat, civeſque ad jura Eccleſiæ reddenda compellat. Inde ſe convertit Imperator ad latrocinia & deprædationes per totam Germaniam extripandas. Senſimque viarum ſecuritas & commerciorum libertas reddita, aliaque Imperij facies, qualis ſub priſcis temporibus fuit conſpici cœpit.

Filiæ Rudolphi Imp. diverſis Regibus & Principibus denuptæ.

Rudolphus Colonienſes compeſcit, & pacem Imperio reſtituit.

Annus Chriſti 1274.

Gregorij X Pont. 3.
Rudolphi I Imp. 2.
Simonis Ep. Pad. 28.

Annus inſequens haud minus Reipub. Chriſtianæ concilio Lugdunenſi ſalutaris, quod Gregorius x Pontifex indixit ad ſubſidia terræ ſanctæ, ad collapſos Cleri populique mores corrigendos, ad pactum conjunctionemque Eccleſiæ Græcæ cum latina, quòd ad id Michael Palæologus Græcorum Imperator, & Patriarchæ ultro ſe offerrent, idemq; Tartari per legatos ad Pontificem miſſos expeterent. Igitur Lugduni præter Conſtantinopolitanum & Antiochenum Patriarchas, Cardinales, Archiepiſcopi, & Epiſcopi quingenti, alij ſeptingentos numerant Epiſcopos, univerſim, ſi minores

Conſil. Pariſ. Stero in Annal. Suffrid. presby. Odoricus in hiſtor. Eccleſ.

Conſilium Lugdunenſe, & acta in eo.

minores præſules accenſeantur, patres mille & ſexaginta numerati fuêre. Concilio præſedit ipſe Gregorius Pontifex. Ex Germaniæ Epiſcopis acceſsêre Wernerus Moguntinus, Henricus Trevirenſis, Engelbertus Colonienſis, Conradus Magdenburgenſis, Giſelbertus Bremenſis Archiepiſcopi: Conradus Argentinenſis, Leo Ratisbonenſis, Otto Mindenſis Fridericus Merſeburgenſis, Widego Miſnienſis, Idobrandus Eiſtadenſis Epiſcopi. Memorantur hi Germaniæ præſules è reliquorum numero pro Pontificis & conſilij voluntate recognoviſſe privilegia, ab Ottone IV. & Friderico II Romanæ Eccleſiæ poſtremùm confirmata, quæ deinde Rudolphus Imperator ritu majorum ſtabilivit, auxitque. Multa præterea eo in conſilio ſalubriter XXXI ſacrorum Canonum legibus ſunt ſtatuta. Græci in concordiam Romanæ Eccleſiæ recepti, Rudolphus Pontificis & Patrum auctoritate Imperator renunciatus, rejecto Alphonſo Rege, juſſus interim promittere, venturum ſe Romam ad Imperij coronam à Pontifice accipiendam. Nonnulla quoque de Pontificis creatione ſunt ſancita, & poſtulata quædam à Patribus, ut de Romano Imperatore creando præſcriberetur. Sed nihil ex publicis hac ſuper re reperias; niſi fortè de modo eligendi aliquid in privato Patrum congreſſu ſit ſtatutum. Quare magnopere falluntur ij, qui ſeptem Electorum numerum à Gregorio X præſcriptum demum volunt; cùm ex Scriptoribus ſupra relatis coſtet, ad Rudolphi electionem conveniſſe eo numero & ordine Electores, qui ad noſtram ætatem obtinuit. Quam in rem diſertè Albertus Argentinenſis, *Defuncto Friderico II Imperatore Principes Germaniæ virtute translationis ad ipſos ex morte Ottonis III Imperatoris facta eligere decreverunt Richardum, iidem deinde Wilhelmum et poſt interregnum elegêre Rudolphum Imperatorem.*

Odoricus in hiſtor. Eccleſ. Chron. Colon. Hiſtor. Brem.

Odoricus in hiſtor. Eccleſ. Coſſartius in notis ad concil. Albertus Argentin. Sifrid. presby.

Rudolphi Imp. in omnes benignitas.

Ceterum Rudolphus Imperator per omnes Imperij urbes circumvectus, incredibili omnium plauſu & obſequio eſt exceptus. Et mirum qua affabilitate & lenitate omnium ſibi animos devinxerit, jus omnibus ex æquo pro tribunali dicendo; acciditque ut infimæ ſortis homo ab acceſſu ad Imperatorem à Prætorianis repelleretur; quo animadverſo inquit Rudolphus. Quid obſecro agitis? ſinite, accedat. Quorſum Imperator ſi miſeris non ſuccurro? an ideo datus ſum ut tanquam gemma recludar in arcula Sacrarii? provectæ licet ætatis eſſet, inquit Siffridus, omnibus tamen affabilis, & jucundus ſermone. Princeps, qui mentis ſerenitatem, & bellicam fortitudinem pulcherrimo temperamento complexus erat. Nec tamen defuêre conjurati hoſtes, qui per invidiam Rudolphi exordia, ut ceterorum Regum concuſsêre, horum Dux Everhardus Comes Wirtenburgicus, conſpiratione cum aliis duodecim comitibus inita, arma in caput Rudolphi corripuit; quos ille contractis copiis ſubegit, compulitque ad obſequium. Saxonia noſtra, quæ

tamen

Digitized by Google

licet novis Regum imperiis turbida ſæpe ſe objecerit, Rudolphum tamen ex gente Alemannica haud ſecus, quàm ex ſua una omnium lætitia & conſenſione accepit. Tantus omnium amor erat in Rudolphum, ut cùm Epiſcopus Secovienſis, ab Ottone Bohemo miſſus, Norimbergæ in comitiis electionem ejus controvertere vellet, parum abfuerit, quin dejectum è concilio contrucidarent.

Engelberti Archiep. Colon. obitus.

Hoc anno Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus reverſus è concilio Lugdunenſi in diœceſin exceſſit è vita; ut falli dixeris, qui cum Trithemio, Merſeo, Browero anno 1272 defunctum volunt; niſi nos acta publica concilij fallant, ex quibus concilio cum ceteris Germaniæ Epiſcopis præſentem retulimus. Præſul ob præclaras virtutes meliori fortuna dignus! ſed optimi Principes tum ſæpe infelices, quando eorum pietatem ferre non poteſt populi inſolentia. Mortem diſſenſio excepit, aliis Conradum Adolphi Montium Comitis fratrem, Præpoſitum ad gradus B. V. aliis Sifridum de Weſtenburg Præpoſitum Eccleſiæ Moguntinæ deligentibus: illum nobilitas & populus, hunc Clerus poſcebat, qui & Pontificis judicio ſubrogatus eſt.

Annus Chriſti 1275.

Gregorij X Pont. 4.
Rudolphi Imp. 3.
Simonis Epiſc. Pad. 29.

Annales Colmar. Auſtral. hiſtor. Trithemius Vrsberg. Paralip.

Ottocarus Bohemiæ R. faſtu ſuo injuriisq; Rudolphum Imp. adverſus ſe concitat.

At Rudolphus Imperator, poſtquam Imperium ab inteſtinis prædonum malis & rebellium motibus vindicaſſet, animum adjecit ad provincias ab imperio per Interregnum abalienatas recuperandas. Cujus rei gratia Herbipoli comitia Principum per ferias Pentecoſtes indixit; miſſique ad Ottocarum Bohemiæ Regem legati, Henricus Baſileenſis Epiſcopus, & Fridericus Zolleranus, qui Auſtriam, Styriam, Carinthiam, Carniolam, Marchiam Vinedorum & portum Naonis repeterent; has enim ampliſſimas provincias, quas dote Margarethæ conjugis adierat per interregnum, non modò clientelares ab Jmperio accipere dignatus, ſed à morte etiam Leopoldi ultimi Auſtriæ ducis ſibi hereditarias vendicare auſus; quòd Margaretham dato libello repudij abjecerat, neque ullam ex ea prolem ſuſceperat. Quam Imperii jacturam cùm indignè ferret Rudolphus magnanimus Jmperator, per legatos repetiit; ad quæ ſuperbus Rex indignatus, converſuſque ad ſuos. Videte, inquit, rem inſolentem, Comes de Habſpurg ante hac magiſter noſter equitum, ac ſervus regiæ majeſtatis noſtræ, nos ad obedientiam & ſervitutem ſuam vocat. Auxit Rex perduellionis crimen, necando nuncios, qui literas Rudolphi detulerant, conducendo, qui Jmperatorem veneno tollerent, trahendoque Henricum

Digitized by Google

ricum Bojariæ Ducem in partes rebellionis. His Rudolphus ad juſtum bellum provocatus, quod proximo anno cœptum. Jmperator ſubinde 8 Calend. Septembis Friburgum obſidet, ac 18 Octobris cum Regina, ac liberis omnibus Lauſannæ Gregorium Pontificem ex Gallia redeuntem convenit. Multa eo in congreſſu agitata de ſubſidiis in Palæſtinam ſubmittendis. Quam in rem in concilio Lugdunenſi decimæ ſacrorum proventuum ad ſexcennium permiſſæ erant. Invitatus etiam Rudolphus à Pontifice in Jtaliam ad Auguſtales honores proximo anno capiendos; quæ tamen omnia caſſo eventu fuêre.

Multum prætérea laborabat Jmperator, quo Principes in pace contineret; non tamen impediri licuit, quo minus hoc anno Theodoricus Marchio Landsbergenſis, tracto in ſocietatem belli Conrado Magdenburgenſi Archiepiſcopo, hoſtilibus armis Thuringiam ingrederetur, fratrique Alberto Thuringiæ Landgravio bellum inferret; quem tamen Landgravius mox cum clade rejecit.

Diſſidium Simonem Ep. inter & urbem. Paderborn.

Diſſidebat & Simon Epiſcopus noſter hoſtiliter cum civitate Paderbornenſi. Quemadmodum hac tempeſtate paſſim urbes inſurgebant in ſuos præſules; tantumque invaluerat diſſidium, ut Epiſcopo urbem intrare non licuerit. Quæ res poſtea in apertum bellum cum Ottone Succeſſore erupit. Per hanc ab urbe abſentiam lis orta ardebat inter Capitulum & Henricum Præpoſitum Comitem Swalenbergenſem. Is quòd in XXX annum male adminiſtrârat bona Eccleſiæ, poſtulatus à Canonicis ad rationes reddendas; & quia in omnem partem tergiverſando ſe movebat, Simon Epiſcopus tandem appellatus à Canonicis Præpoſito Saltzcottenæ diem dixit, aut ſiſteret ſeſe, & ſatisfaceret Clero, ob inopiam ſubtracti panis chorum & ſacra jam ſæpius intermittenti: aut munere Præpoſiti dejiciendum. Producta ad id decreta etiam concilij Lugdunenſis, quæ Wernherus Moguntinus Archiepiſocpus ac Metropolitanus noſter Simoni Epiſcopo transmiſerat. Ob has aliaſque cauſas, quòd Præpoſiti bona Cleri in ſuum luxum converterent, munus œconomiæ adminiſtrationiſque à Clero paſſim retractum, certaque illis cum ceteris primoribus Eccleſiæ portio, ex qua viverent, attributa eſt.

Gerardi Ep. Monaſt. mors & præclarè acta.

Subtraxit hoc anno mors duos Saxoniæ Epiſcopos; quorum primus Gerardus Monaſterienſis antiſtes, Engelberti Marcani, ut diximus, Comitis frater, 11 Auguſti obiit, una labe notatus, quòd bello ſe miſcuerit adverſus Colonienſem Archiepiſcopum, quem

quem captum ſpectavit quemque ſine ope in carceribus reliquit; ob quod factum à Pontifice è cœtu piorum aliquamdiu remotus, & diœceſis Monaſterienſis interdicto ſacrorum punita. Cetera præſul egregius, quem Levoldus virum literatum, Crantzius verò ſacerdotio illo, ac majore etiam dignum cenſuit; Quippe qui decennio, quo præfuit, Engelbertum jura Eccleſiæ violantem fortiter repreſſit. Ob has Marcanorum injurias Alena, vetus ab ævo D. Ludgeri locus, muro & præſidio militari firmatus in Oppidum; ſicuti & Beckemium ad confinia Marcanorum præmunitum, & jure civitatis donatum. Quo in oppido, ut præſidio ſimul ſacro tutius eſſet, inſigne Collegium Canonicorum, prædiis & bonis anno 1269 largè dotatum, condidit. Longè utiliori opere convertit arma in nobilium caſtra, quæ per id tempus receptacula prædonum erant, evertenda; & inter hæc primum Ludinghuſanum caſtrum & Oppidum expugnatum, dejectiſque in foſſas muris omni munitione nudatum, ac nobiles duo fratres Hermannus & Bernardus ceterique Caſtrenſes juſſi ſua bona diœceſi ſubmittere. Inde Langenſe caſtrum in iiſdem ad Luppiam locis prædonum habitaculum everſum eſt. Poſt Horſtmariam aggreſſus, adſitumque Oppido caſtrum expugnavit; ultimuſque Dynaſta Fridericus Retbergenſis, qui Beatricis conjugis dote id tenebat, ſubactus; ea tamen lege relictus, ut ſponderet ſe non alij, quàm Epiſcopo Monaſterienſi venditurum. Id cùm poſtea faceret Retbergenſis, numeratâ pecuniâ, ceſſit vetus illud caſtrum tot heroum Horſtmarienſium ſedes in poſſeſſionem Monaſterienſis Eccleſiæ, quod hiſce verſibus conſignatum poſteritati.

Cleinſorg. Wittius in Chron.

Horſtmar cum rebus fuit illis empta diebus
Marcis millenis pro quindecies quoque denis.

Sed non minus ex toga clarus in ſervanda Cleri diſciplina. Ejus rei gratia frequentes ſynodos habuiſſe traditur, & Coesfeldia Monachos S. Franciſci Minoritas evocaſſe Monaſterium, ſacris ejus loci Virginibus Coesfeldiam transportatis. Omnium verò operum ejus pulcherrimum Baſilica Cathedralis Eccleſiæ, in qua magnifica fabrica, ut modò conſpicitur, ante eum quatuor Epiſcopi ſupra XXX annos laborârant, Theodoricus Iſenburgicus, Ludolphus, Otto & Wilhelmus. Id nobile opus Gerhardus demum abſolvit, & celebri Epiſcoporum conventu ſolemni ritu conſecravit. Succeſſorem nactus in Epiſcopatu Everhardum de Deeſt; nam qui Everhardo quorundam ſuffragiis æmulus objectus erat Wigboldus ab Holte, Præpoſitus ad S. Mauritium, is

Digitized by Google

Coloniæ ad nobiliorem poſtea Cathedram provectus. Gerhardum hoc anno obijſſe teſtantur literæ Collegij ad Mauritium, in quibus anno proximo Everhardus Monaſterienſis Epiſcopus, Wigboldus Præpoſitus ad S. Mauritium, Brunſtenius Decanus, Henricus Cantor, Lubertus Magiſter, Canonicique alij conſignantur; ut prorſus fallant chronica Monaſterienſia, quæ ad annum 1277 vitam prorogant.

Mors item Ottonis Ep. Minden. *Chron. Minden. apud Lindebrech Chron. Minden. à Meibom. edit.* Et Balduini Ep. Oſnabr.

Alterum funus eſt Ottonis Mindenſis Epiſcopi, 18 Novembris Mindæ extincti; quem ſupra ex familia Prædicatorum ad illam ſedem evectum & concilio Lugdunenſi etiam præſentem retulimus, virum præclarè de Eccleſia ſua meritum, ut faſti etiam ſui commendant.

Tertium hoc anno funus conjungunt Balduini de Ruslo Epiſcopi Oſnabrugenſis, cui ſubrogatus ſit Conradus Comes Ritbergenſis; ſed eorum præſulum Chronologia tam involuta, ut nihil certi proferre mihi licuerit; quando nec à Crantzio, neque ab Ertwino, aliiſque quicquam traditur.

Annus Chriſti 1276.

Innocentij V & Hadriani V PP.
Rudolphi Imp. 4.
Simonis Ep. Pad. 30.

Plurium Summorum Pont. obitus.

At proximus annus multò triſtior trium Pontificum Romanorum funeribus; deceſſit enim III Idus Jannuarij Gregorius x, cui ſubrogatus Innocentius v. ex ſacra Prædicatorum familia primus Pontifex, qui objit 22 Junij: illi mox ſublectus Hadrianus v, quem mors 18 Auguſti ſuſtulit; huic ſubſtitutus 13 Septembris Joannes xxi, qui altero rurſum anno in Majo ruina conclavis oppreſſus.

Hiſtor. Auſtralis Albert. Argent. Stero in Annal. Annal. Colmar. Brovver. l. 16 annal. Eberhardus Trithem. Dubravius Rudolph⁹ Conventum Principum Boppardiæ indicit; acta

Eo nunc lætior annus Rudolpho Imperatore. Is ut collapſam Rempub. revocaret ad priſtinum ſtatum, quem ſub optimis Jmperatoribus habuerat, Boppardiæ ad Rhenum comitia indixit. Ad quæ præter Wernherum Moguntinum, Sifridum Colonienſem, Henricum Trevirenſem Archiepiſcopos, ceteri inferioris Rheni Saxoniæque Epiſcopi ac Principes Dominica Palmarum die acceſsêre, cum his de ſumma rei conſultatum eſt. Etenim ex quo tempore Principes ac Magiſtratus præſidio Cæſaris hactenus deſtituti fuerant, ipſi res ſuas quibuſcunque modis poterant tuebantur; multi interim eorum, quæ Cæſaris erant, ad ſe traxerant, nec feuda recognoſcendo, nec Jmperii obſequia præſtando; tanquam convulſis jam nervis Reſpublica in extremas ruinas & confuſionem iret. Quæ poſtquam in commune conſultata fuêre, publico ſenatus conſulto decretum fuit, imperatumque quotquot feuda habe-

rent,

Digitized by Google

rent, intra annum feudi Dominum recognoſcerent, & fidem ſuam ſacramenti religione obligarent. Quæ lex cum alios per Franconiam, Sueviam, Saxoniam, & Bojariam; tum maximè Ottocarum Bohemiæ Regem ſpectabat. Cæſar poſtquam Archiepiſcopos, ſuprema Imperij capita, inferioremque Germaniam & Saxoniam ſecum conſpirantem habuit, primùm cum valido exercitu, quem copiis Ludovici Palatini, multorumque Epiſcoporum, Marchionum, Comitumque auxerat, mövit in Marchionem Badenſem, ſibi & Imperio rebellem, Quo obtrito, ceteros nobiles aggreſſus, quotquot poſſeſſiones, vel civitates ab exceſſu Friderici Imperatoris per Sueviam, Franconiam & Alſatiam violenter invaſerant, ad reſtitutionem obſequiumque deduxit. Quos inter Fleckenſtenius, quòd Epiſcopum Spirenſem captivum abduxerat, ad deditionem compulſus. in eo conventu.

Poſt illa, comparato ingenti exercitu, IV Auguſti progreſſus per Bojariam verſus Danubium, Paſſaviam pervenit; tranſitiſque, Oeno, Anaſo & Truna fluviis, in Auſtriam prorupit. Cæſarea caſtra ſecutus Moguntinus, Colonienſis, Herbipolenſis, Ratisbonenſis, Paſſavienſis Epiſcopi priſca Cæſarum majeſtate. Interque duces numerati Ludovicus Palatinus Rheni, Henricus Dux Bavariæ, & magna ex Rheno, Franconia & Suevia nobilitas. Territa ad tam potentis exercitus ingreſſum Auſtria, cum omnibus caſtris & urbibus ſe ultro dedit, præter Viennam & Neoburgum; quas urbes cùm obſidione premeret Rudolphus & Neoburgum ejecto Bohemi præſidio expugnaret, Ottocarus ex deſperatis ſaniora conſilia circumſpicere cœpit, ultroque ſe ad pacem offerre. Dati mox arbitri à Cæſare Bertholdus Herbipolenſis Epiſcopus, & Ludovicus Palatinus Rheni, ab Rege Epiſcopus Olmucenſis & Otto Marchio Brandeburgicus. Horum opera in has leges conventum: redderet Ottocarus Auſtriam, Stiriam, Carinthiam Imperio. Cetera trans Danubium verſus Aquilonem Cæſaris beneficio acciperet, captivos ſine pretio laxaret, ac demum publicè fidem juraret, flexis, ut clientum mos eſt, coram Cæſare genibus. Quo nihil acerbius fuit ſuperbo Regi; quippe coram eo procumbere, qui ſibi olim magiſter equitum ſervierat. Sed jam ita fortuna mutârat vices. Cæſar cùm nihil magis Regem averſari notaret, in Cambergam inſulam invitat Regem, ubi tentorium juſſerat explicare, in quo remotis arbitris juramentum fidei populo diceret: interim tabernaculum ita parari mandârat, ut laxatis funibus facilè ex omni parte diſſolvi poſſet. Eò accedit Rex ſuperbo habitu, auro oſtroque fulgens: Contra Cæſar cinericeo vulgarique militis chlamide indutus conſcendit thronum. Monitus à ſuis ut ſplendidiori cultu prodiret, *ſinite* inquit, *in hac ſcena,*

Rudolphus Imp. Ottocarum Bohemiæ R. ſubiugat.

Digitized by Google

paupertatem hodie de purpura triumphare. Tum verò Ottocarus regio ornatu ac pompa ingreſſus tentorium procubuit ad Cæſaris pedes, & vixdum ſolemnia juramenti verba cœperat, cùm repente papilio deductus in latera, & humi lapſus, ſupplicem circumſtanti multitudini oſtentavit Regem, tanto Gemanorum riſu, quanta indignatione Bohemorum. Quàm id ex ingenio Cæſaris in ſe compoſitum ſenſit Rex, tam altum hæſit in animo Regis, primumque irritamentum fuit ruptæ poſtea, quam juraverat, pacis. Pacta quidem erat in matrimonium filia Cæſaris Wenceslao Ottocari filio, viciſſimque filia Regis Rudolpho Cæſaris filio; ſed ira vindictaque apud Ottocarum ante connubia fuêre.

Pax Weſtfaliæ ex fœdere plurium Principum & Comitum. *Cleinſorgius*

Quædum armis in ſuperiori Germania geruntur, pacis ſtudia culta fuêre in Weſtfalia, providentia Sifridi Colonienſis Archiepiſcopi, viri ea tempeſtate inter antiſtites præſtantiſſimi. Is priuſquam cum Cæſare moveret in Auſtriam, auctor ſalutaris fœderis fuit, in quod hoc anno convenerunt Simon Paderbornenſis Epiſcopus noſter, idemque tutor vicini Comitis de Lippia nepotis ſui, Henricus Haſſiæ Landgravius, Wilhelmus, Comes Juliacenſis, ejuſque filius Wilhelmus, Adolphus Comes Montium & frater Henricus, Godefridus Comes Seinenſis, Otto Comes Naſſaviæ, Engelbertus Comes Marcanus,raterq; Eberhardus, Wilhelm⁹ Comes Solmenſis, Henricus Comes de Viernberg, Otto Comes Teclenburgicus, Theodoricus Comes Limburgenſis, Henricus Jſenburgicus, unaq; Gerlacus & Ludovicus filij, Bertholdus de Bueren, Walramus de Valckenberg, Arnold⁹ de Viernborg, Otto Waldecenſis, Simon de Lippia, Otto Wickerodius, Fridericus & Henric⁹ Reifferſchedius. Potens fœdus, quod publicis tabulis jurata fide conſignatum extat. Ejuſmodi enim fœdera per hæc turbulenta tempora clypei erant adverſus inſolentiam, injurias, & deprædationes. Ejuſmodi quoque fœdus mutuæ defenſionis reperio tùm inter Eccleſiam Mindenſem & Oſnabrugenſem initam; in quod anno ſequenti, moderante Volcquino Mindenſium electo Epiſcopo, recepit ſe Otto Ravensbergenſis Comes, Abbatiſſa Hervordenſis, Nova, & antiqua urbs Hervordiæ, Bilfeldia, ceteraque oppida id quod Idibus Februarij juramento publicis literis conſignatum.

Synodus ab Archiep. Colon Sifrido indicta.

Haud minus laudabile opus Sifridi Archiepiſcopi Colonienſis ſynodus, quam hoc anno magna omnium ſacrorum ordinum frequentia celebravit. Extant ejus ſalutaris ſynodi præclara decreta ad Cleri populique diſciplinam, quæ turbidis Engelberti temporibus multùm collapſa erat, reſarciendam.

Afflictus Eccleſiæ Paderb. ſtatus.

Non minus afflicta Paderbornenſis Eccleſia cùm propter negligentem Præpoſiti adminiſtrationem, quem ob id jam exauctorâ-

auctorârant Simon Epiſcopus & Canonici, ſubrogato in ejus locum Ottone Retbergenſi Comite; tum propter multa Simonis bella, bellorumque ſumptus. Quare cùm Simonem Epiſcopum jam aut ſenio aut morbo ad extrema vitæ urgeri adverterent, maturo conſilio præſules & Canonici in unam ſententiam convenêre, non alium ſe ſucceſſorem electuros, quàm qui contracta Eccleſiæ debita promitteret ſe diſſoluturum, quod ejuſmodi decreto accepimus.

Canonici Eccleſ. Paderb. docernunt non alium ſe Epiſcopum electuros, quàm qui promittat Eccleſiæ debita ſe diſſoluturum.

Nos Dei gratia Otto Præpoſitus, Henricus Decanus et Capitulum Paderbornenſis Eccleſiæ univerſis, ad quos præſens ſcriptum pervenerit, notum facimus, et recognoſcimus per hoc ſcriptum, quod Succeſſorem Domini noſtri Epiſcopi Simonis talem habebimus, quia juris eſt, ut debita ipſius Simonis ſolvat, quæ pro neceſſitate ſeu utilitate Eccleſiæ noſtræ contracta invenerit, nec ſoluta ſunt. In cujus rei teſtimonium hanc literam conſcribi et ſigilli noſtri munimine fecimus roborari. Datum Paderb. ipſo die Johannis Evangeliſtæ, Anno Domini MCCLXXVI.

Ac Simon Epiſcopus noſter, tanquam & ipſe ultimum ſibi vitæ annum imminere conſpiceret, largior etiam in egenos, & religioſos homines fuit. Teſtes tabulæ, quibus decimarum proventus Heriſtallenſis ſacelli Virginibus Cœnobij Ciſtertienſis Beringhuſen dilargitus eſt literis feſto D. Stephani hoc anno Paderbornæ conſignatis, quibus & Paderbornenſis diœceſis eſſe ſcribit id Cœnobium, anno MCCXXXIV ab Hermanno Corbeienſium Abbate cœptum in Ottberga, evocatis Iſenno ex Thuringia Sanctimonialibus. Inde, & Hoxtariam ab eodem Abbate translatæ, collocatæque ad S. Ægidium trans pontem Hoxtarienſem. Ibi cum frequentia acceſſus turbarentur, poſt annos XI quietis cauſa migravêre in villam Brenchuſen, fixumque iſtic Cœnobium erexêre. Demum tempore hæreſis collapſa diſciplina in Ciſtertienſium inſtituto formatæ ſunt ad D. Benedicti regulam.

Annus Chriſti 1277.

Joan. XXI Pont.
Rudolphi Imp. 5.
Simonis Epiſc. Pad. 31. & ultimus.

Levoldus.
Fœdus inter Weſtfaliæ proceres initum turbatur obitu I Engelberti Marcani Comitis.

Fœdus verò, quod magno Weſtfaliæ bono cum Sifrido Colonienſi Archiepiſcopo pactum diximus, anno ſtatim proximo multorum illuſtrium virorum obitu debilitari turbarique cœpit. Ex his fœderatis Engelbertus Marcanus Comes, cùm iter faceret in Teclenburgicum comitatum, interceptus ex inſidiis ab Hermanno de Loen, multiſque vulneribus ſauciatus, abducitur in caſtrum Bredevordum; ubi haud multò poſt non tam ex vulne-

rum,

Digitized by Google

rum, quàm animi dolore atque impatientia extinctus eſt. Tanta tum nobilium licentia erat; quanquam juſta etiam pœna Engelbertum conſecuta videri poterat, quod in Engelberti Colonienſis Archiepiſcopi captivitatem conſpirârat, ac Gerhardum fratrem Monaſterienſem Epiſcopum in eandem belli ſocietatem traxerat.

Levoldus Annal. Colon. Henr. de Hervor. Cleinſorg. Meibomius in notis ad Levoldum.

2 Wilhelmi Juliacenſis Comitis, ab Aquiſg. occiſi.

Eodem anno, inquit Levoldus (tametſi alij ad ſequentem annum referant) Wilhelmus Juliacenſis Comes, unà cum filio Wilhelmo, ac duobus aliis ex concubina genitis Aquiſgranum clam ingreſſus, urbem in ſuam poteſtatem redigere tentabat; jamque in forum penetrârat, cinctus ſupra 400 armatorum equitum comitatu; cùm cives ad arma conciti Comitem per cæcos plebis furores cum filiis obruunt, & contrucidant. Digna Comitis pœna, qui tot annis ex impia vita divexârat Colonienſem Eccleſiam, ac duos Colonienſes Archiepiſcopos Conradum & Engelbertum captivos in vincula traxerat. Comperta nece Comitis, Sifridus Colonienſis Archiepiſcopus, Coloniam accelerat, congregatoque clero, ſolemne ſacrum in Baſilica decantat, de vinculis S. Petri, læto ſacrificij exordio, *Nunc ſcio, vere, quia miſit Dominus Angelum ſuum, et liberavit me de ore Leonis.* Mox novo fœdere inito, cum 12 illuſtribus viris, quorum auxilliaribus copiis auctus, Juliam armatus ingreditur; expugnatoque Juliaco, munimentum loci ſolo æquat. Inde Marcodurum, Bedeburam ac XXIV Oppida & caſtra præter Nideccam & Hambochiam in poteſtatem redegit, totique provinciæ novus præfectos victor imponit, brevi tempore feliciqne ſucceſſu multorum annorum injurias ultus. Poſt illa victorem militem convertit in Weſtfaliam adverſus Godefridum Arnsbergiæ Comitem, & Ludovicum filium; huic quia Petronella Juliacenſis filia denupta erat, uterque cum Juliacenſi infeſta Colonienſibus arma junxerat. Quibus Sifridus provocatus, Comitem obruit; expugnatoq; Nihemio Oppido, Comitem ad pacem petendam compulit, quæ & in caſtris Nihemenſibus conſignata fuit. Quare nullo obſiſtente Sifridus Werlam, Warſtenam, Callenhardum & Almenam Oppida, caſtrumque Furſtenbergicum, veterem Furſtenbergicorum Dynaſtarum in edito ad Ruram monte ſedem, præmuniit. Bello hoc pro Archiepiſcopo ac Duce ſuo fidi pugnavêre Weſtfaliæ proceres; interque hos clari Fridericus & Wenemarus Furſtenbergij. Acceſſit in ſocietatem belli Conradus Oſnabrugenſis Epiſcopus, Conradique frater, Fridericus Ritbergenſis Comes. Quo ſimul conſtat per id tempus Balduino in Oſnabrugenſi Cathedra ſubrogatum fuiſſe Conradum Epiſcopum ex Ritbergenſi familia, ex qua mox etiam producemus Ottonem Ritbergenſem, Simonis Epiſcopi in Paderbornenſi Eccleſia Succeſſorem.

quo mortuo, Archiep. Colon. Juliacenſem Ducatum armatus ingreditur & occupat.

Idemque Comitem Arensbergenſem ad pacem petendam compellit.

Felici.

Feliciori per hæc morte hoc anno vitam clauſit Simon Epiſcopus noſter. Dies obitus in aliis necrologiis annotatus IV Idus, in aliis VI Junij: annus mortis à Cleinſorgio rectius, quàm aliis hic ipſe MCCLXXVII traditur; quo certè adhuc ſuperſtes fuit, quando ex hoc anno literas à Simone conſignatas poſſidemus, quibus Wilbacenſi Virginum Cœnobio donationem, à nobilibus Hermanno de Bracule & Hermanno de Kalenberg factam ſcriptis tabulis probat. Teſtes ſiſtuntur Albertus Comes de Everſtein, Albertus & Herboldus fratres de Amelungeſſen, Lubertus Marſchalcus, Albertus de Luberſen, Fridericus de Harehuſen, Henricus de Oſterhuſen, Bernardus de Dalwig milites, ceterique nobiles & ingenui viri; ut jam prorſus nos Bruſchius, Kerſenbrochius, & Pideritius fallant, qui anno 1274 obiiſſe ſcribunt. Longius aberrant, qui cum Gobelino noſtro, & Crantzio Epiſcopatum tantummodo in XXIII annum geſſiſſe tradunt, quem nos hactenus certa temporum ſerie in XXXI annum produximus. *Obitus Simonis Epiſc. Necrologia Buſtorf. Wilbacenſe Gerdenſe Herifienſe Marienmunſtr.*

Quàm fluctuantes in annis Scriptores, tam diverſa eorum de Simone judicia. Auctor hiſtoriæ Bremenſis, *Simon*, inquit, *bella et diſcordias dilexit, ſed bello ſemper infelix pugnator.* Hæc quidem ille libera voce pronunciavit: verùm in ea tempora incidit Simon, quibus neceſſitas arma pro libertate Eccleſiæ conſervanda imperabat; qualia omnibus circum Epiſcopis tum communia fuêre ob prædonum & vicinorum rapacitatem. Nec alia ex cauſa colliſus cum Conrado Colonienſi Archiepiſcopo, quàm ob injurias nobilium miniſtrorum Archiepiſcopi, quas cùm ille ferre non poſſet, armis jura Eccleſiæ ſuæ propugnanda ſuſcepit; quamvis haud multò poſt non modò reconciliatus Conrado, ſed & à Conradi Succeſſore tutor Dicatus Weſtfaliæ poſtulatus. Sifrido deinde conjunctiſſimus vixit; quocum commune fœdus adverſus Colonienſes & ſuæ Eccleſiæ hoſtes, ut diximus, habuit, pacis certè, quàm bellorum amantior; nec alia fere bella geſſit, quàm quæ neceſſitas expreſſit pro jure Eccleſiæ aſſerendo. Eaque Capituli & ordinum conſenſu ſumpſiſſe videri debet, quòd hi æs alienum ex ijs contractum ultro ſolvendum ſumpſerint. Et cui tum Epiſcopo Saxoniæ, in illa prædandi rapiendique licentia, ſine armis Eccleſiam adminiſtrare conceſſum? quando nobiles, ut quidam eſt auctor, citra infamiam palam & impune latrocinia & prædas agebant. *Hiſtor. Brem. in Gerhardo* Diverſa de Simone Scriptorum judicia.

Virum hunc tanti fecit Juſtinus Lippienſis presbyter, ut prætermiſſo Ottone fratre ejus Monaſterienſi Epiſcopo, Poëma illi ſuum, quod de primordiis comitatus Lippienſis deductum à Bernardo avo Sanctiſſimo, de Hermanno parente bellatore egregio, cæteriſque ejus familiæ heroibus conſcripſit, Simoni Epiſcopo Commendat illum Juſtinus presbyter, poëmate ei inſcripto

Digitized by Google

M. Juſtin. in Lippiflo. ſcopo noſtro inſcripſerit dedicâritque; tanquam, qui paternis veſtigiis præclarè inhæſerit. Eo in poëmate legimus multis Simonem dilaudari à doctrina & facundia, à liberalitate & ſuavitate morum, à conſtantia & fortitudine, rectèque Simonem Petri nomen ſortitum eſſe.

Te bene cum Petro communio nominis æquat,
Tu caput Eccleſiæ firmaque petra tuæ:
Tu lapis indocilis frangi, ferroque rebelles,
Deſpicis hoſtiles corde vigente minas.
Tu tutela tuis, tu mitis mitibus, hoſtis,
Hoſtibus, eloquij manat ab ore favus.

Et quæ multis in laudem Simonis in ſimplici & candido illo poëtarum ævo attexit. Poſtremùm alludens ad roſam quæ gentilitium Lippienſium Comitum inſigne eſt, inquit,

Tu flos Pontificum, flos nobilitatis, odorem
floris diffundis.

Cetera quibus res geſtæ virtuteſque Simonis Epiſcopi exornanda eſſent, incuria, ætas & Scriptorum deſidia ſubtraxit; tantaque oblivione hæc ſepeliit, ut nec ſupremæ mortis, nec ſepulchri locus ad nos pervenerit. Baſilicæ tamen funus ad ceteros Epiſcopos illatum creditur.

ANNA-

Digitized by Google

ANNALIUM PADERBORNENSIUM LIBER XII.

OTTO Comes Ritbergenſis XXV.

GUNTHERUS Comes Svvalenbergenſis XXVI.

THEODORICUS ab Itteren XXVII.

EPISCOP. PADERBORN.

Digitized by Google

OTTO Comes Ritbergenſis XXV.

EPISCOP. PADERBORN.

Annus Chriſti 1277.

Otto Comes Ritbergenſis ſuccedit Simoni Epiſcopo Paderborn.

HAud multum vacua Paderbornæ Epiſcopi Sedes ab exceſſu Simonis; Canonici enim, qui jam antè vivo Simone convenerant, ſolliciti de Succeſſore, qui Diæceſis debita exſolveret, maturato comitio, & conſentientibus ſuffragijs, elegêre Epiſcopum Ottonem Ritbergenſem Comitem. Fuerat is à primis annis cooptatus in clerum Paderbornenſem, & ob merita virtutum per gradus dignitatum inter ſuos provectus, primùm Camerarius, poſtremumque Præpoſitus Paderbornenſis Eccleſiæ; ex quo ſupremo Cleri munere ad Epiſcopatum evocatus fuit: Vir acris ingenij, & præcelſi animi; qui ſuperſtite Simone, & per ſenium languente, multa cum conſilio Canonicorum reparanda ſuſceperat; eòque etiam conturbatis hiſce temporibus opportunior, quòd & vicinæ Ritbergenſium Comitum familiæ potentiâ innixus eſſet, & Conradum fratrem Epiſcopum Oſnabrugenſem haberet.

Domat Albertum de Sturmede Eccleſiæ Paderborn. infeſtum.

Poſt inaugurationem Epiſcopatûs adminiſtrationem magnis animis eſt aggreſſus; eodemque ſtatim anno, quo Simoni ſubrogatus, infeſtiſſimum Paderbornenſis Eccleſiæ hoſtem, Albertum de Sturmede, auctorem omnium turbarum, quibus Simon Epiſcopus cum Conrado Colonienſi Archiepiſcopo colliſus fuit, mutatâ belli ſorte, captum in vinculis habuit: ſive jam ab ipſo Ottone ſub ipſa exordia gubernationis, ſive per interregnum ab Ottone & Capitulo armis domitus in captivitatem protractus fuerit. Id ſanè compertum habemus ex literis publicis tabularij noſtri, Albertum de Sturmede ejuſque filium Albertum hoc ipſo anno 1277, in pervigilio virginis in cælum aſſumptæ ab Ottone ad tranſactionem adactos eſſe.

Prius

Digitized by Google

Priùs verò quàm vinculis laxarentur, in has leges per arbitros utrimque datos juratoſque conventum eſt. *Pater ac filius de Sturmede renunciant Villicationi in Ervvite, Vilte, et oppido Saltzcotteno: nunquam illis fas ſit Caſtrum et oppidum Stürmede reparare; neque unquam ſe Paderbornenſi Eccleſiæ hoſtilem in modum opponere. Villicationem verò in Munninghuſen retinebunt ſibi 400 marcis à Simone Epiſcopo oppignoratam; eâ verò ſummâ pecuniæ numeratâ cedet rurſum Paderbornenſi Eccleſiæ, quæ id prædium à Corbeienſibus 300 marcis coëmit. Quam in rem hi Fidejuſſores Miniſteriales ab Alberto dati: Bernardus de Brake, Godefridus de Huvele, Bernardus de Hurde, Gosbertus de Dedinghuſen, Godefridus de Summer, Conradus, Henricus et Albertus fratres de Luthardeſſen, Alardus Magiſter, Conradus de Hoeden, Theodoricus de Piſcina, Bertholdus de Lippia, Willekarus de Vornde.* Adſunt & aliæ literæ ex tabulario noſtro, anno 1288 datæ, quibus Albertus Sturmedenſis inter Miniſteriales diæceſis Paderbornenſis numeratur; quo pronum eſt exiſtimare, præter Mareſcallum, Pincernam, Dapiferum & Camerarium Epiſcopi, etiam Miniſterialium nomen communicatum fuiſſe cum ijs, quotquot è nobilitate clientelari aliquo beneficio, aut certè feudi vinculo Epiſcopis ad Miniſterium obſtricti erant. Ita tandem turbulentus ille nobilis, auſus Simonem Epiſcopum captivum abducere, everſo caſtro & oppido ſuo Sturmedenſi, ad obedientiam compulſus.

Annus Chriſti 1278.

Nicolai III Pont. 1.
Rudolphi I Imp. 6.
Ottonis Epiſcopi Paderb. 1.

Salutaris dehinc Imperio conſequitur annus Rudolphi Imperatoris victoriâ adverſus Ottocarum Bohemiæ Regem. Urebat nimirum Bohemum jactura Auſtriæ pacificatione amiſſæ, intoleranterque ferebat aſſurgentem Cæſaris fortunam; quibus accedebat Cunegundis Regina. Superba mulier, exprobrando exaggerandoque ignominiam, quam in profeſſione clientelari coram Cæſare nudato tabernaculo paſſus erat, hanc injuriam niſi armis vindicaret, probro poſteris omnibus futurum. His accenſus Rex omnia conſilia in bellum vertit, ingentemque ex Bohemia, Poloniâ, Pomeraniâ, Saxoniâ & Miſniâ conſcriptum exercitum colligit; quocum Pragâ à clero eductus in Auſtriam procedit. Nec ſegnior Rudolpus Cæſar ex Franconia, Sueviâ, Bavariâ & ab Rheno copias educit; cui & Salisburgenſis, Baſileenſis, alijque Epiſcopi auxilia ſubmisêre; acceſſeruntque poſtremùm diverſæ Ungarorum gentes Ottocarum peroſæ. Poſtquam ad Lavam oppidum in Campo Marchvelt uterque exercitus in conſpectum venit, Cæſar pro teſſera militari nomen Chriſti iterato inclamari juſſit; Bohemus Pragæ vocabulum dedit, addito ſingulis peplo, quo humeros Symboli ſimul uſu integerent: mox VII

Rudolphus Cæſar devincit Ottocarum Regem Bohemiæ

Cuſpinian. in Rudolpho. Dubravig. Stero in annal. Annal. Colmar. Albertus Argentin. &c.

Calend. Septembris acri prælio decertatum; primoque ſtatim conflictu Rudolphus Cæſar præſens vitæ periculum adijt; quippe audaciſſimus quidam miles, pretio conductus à Bohemo, per medios hoſtium cuneos penetrat, ſuffoſſoque equo Rudolphum Cæſarem in terram detrahit; & nihil propius erat, quàm ut ipſum Cæſarem confoderet, niſi Cæſaris ſtipatores ſubvertiſſent. Captus extemplo percuſſor, & Cæſari ad dignam ſcelere mortem oblatus: at Cæſar pro inſigni clementiâ, ſinite, inquit, vivere tam fortem militem, qui hæc auſus. Mox Cæſar in alium equum ſublatus, multò ardentiùs ordines in hoſtem ducit, editáque ingenti ſtrage, Bohemorum aciem in fugam disjicit, ex qua jam ultrò multi nobiles alijque profugerant, exacerbati Regis crudelitate in ſuos. Pugnabat interim fortiter Ottocarus cum reliquis, qui in acie perſtitêre, dum ad extremum multis vulneribus ſaucius occumberet. Et nudus hic pòſt inter cadavera repertus, diu inhumatus latuit. Morti Regis ingemuit Cæſar, qui vivum malebat Regem quàm mortuum in poteſtatem ſuam venire. Cecidiſſe cum Rege memorant ſupra quatuordecim armatorum virorum millia. Tam cruenta illa pugna fuit. Sed ea victoria, & is Regis caſus, magnam rerum mutationem, & tranquillitatem Imperij tandem attulit. Cæſar exinde Wenceslai adoleſcentis, quem Ottocarus unicum reliquerat filium, patrocinium ſuſcepit, tutoremque illi dedit Ottonem Marchionem Brandeburgicum. Wenceslao poſt filia Cæſaris, ut pactum erat, in matrimonium data; qua affinitate priora inimicitiarum vulnera Cæſar & Imperii Principes curanda ſuſcepêre.

Engelbertus Comes Marcanus Bredevordam caſtrum captum deſtruit. *Levoldus in chron. Marcano.*

Alterum Engelberti Marcani Comitis bellum fuit, qui patris necem ulturus Caſtrum Bredevordanum aggreſſus arctâ obſidione preſſit. Territi Juvenis fortitudine præſidiarii patris cadaverè caſtro transmittunt; quod poſtquam Comes Cappenbergæ honorifico tumulo intulerat, redijt ad obſidionem, majorique quàm antea furore cœpit oppugnare. Suſtinuêre aliquamdiu præſidiarii fortiter inſultus; ubi verò ad extrema ſe urgeri didicêre, noctu clam omnes per paludes profugerunt. Comes vacuum caſtrum ingreſſus famoſum quoque illud prædonum receptaculum funditus evertit. Inde ad Rudolphum Imperatorem ſe contulit, receptus in aulam & militiam Cæſaris; cui exinde ob facetias & bellicam fortitudinem percarus fuit.

Guntherus Comes Swalenbergenſis fit Archiepiſcopus Magdenburgenſis

Hoc præterea anno Guntherus Comes Swalenbergenſis, magnum Diæceſis noſtræ ornamentum, ſubrogatus eſt in locum Conradi Archiepiſcopi Magdeburgenſis, vir toga ſagoque illuſtris. Is primo ſtatim anno præfecturæ Ericum Marchionem Brandeburgenſem, ex diſſidio novæ electionis rejectum, vexantemque Eccleſiam Magdeburgenſem, prælio vicit, captumque cum 300 nobilibus abduxit, nec prius dimiſit, quàm 7000 argenti marcas pro lytro penderet.

Digitized by Google

deret. Hanc verò pecuniam mox ultro inter pauperes & religioſorum monaſteria diſtribuit. Altero deinde anno majori etiam rerum humanarum contemptione, cùm multis æmulis urgeri ſe videret, Archiepiſcopatum ultro poſuit. Magna & rara ſacrorum præſulum laus, qui tam facilè Epiſcopatu abire, quàm adire parati. Sed hæc illuſtris virtus Guntherum in privata vita conſiſtere non eſt paſſa; Ottoni enim Epiſcopo noſtro, ut tempori referemus, in Paderbornenſi Epiſcopatu ſubrogatus eſt. *Crantius l. 8. Sax. c. 32. Streversdorff. in Arch. Magdenb.*

Annus Chriſti 1279.

Nicolai III Pont. 2.
Rudolphi I. Imp. 7.
Ottonis Ep. Paderb. 2.

Rudolphus Cæſar exinde in Auſtriam profectus, 17 Kal. Mart. Viennæ Principum comitia habuit. In his, rogante Nicolao Pontifice, privilegia, bonaque Romanæ Eccleſiæ, pro antecedentium Imperatorum inſtituto, confirmat, egregiam erga Apoſtolicam ſedem religionis obſervantiam palam teſtatus; quod & ceteri Electores Cæſaris exemplo fecêre. Retulitque annalium Colmarienſium ſcriptor, Rudolphum à Nicolao III Pontifice publicè Imperatorem nominatum eſſe, omneſque hoſtes ejus ab Eccleſiæ communione proſcriptos. Hinc Rudolphum, quæ ceteros religioſiſſimos erga ſedem Apoſtolicam Imperatores, felicitas conſecuta eſt. Hæſit autem per id tempus Cæſar in Auſtria, ut filio ſuo Alberto, quem poſtea in Imperio Succeſſorem habuit, Ducatum Auſtriæ Principum auctoritate ſtabiliret, primus Auſtriæ in familiam aſſertor, primuſque Auſtriacorum Imperator. Cæſar bona & privilegia Romanæ Eccleſiæ confirmat. *Odoricus in hiſt. Eccl.*

Inter hæc inferior Germania turbata à Joanne Duce Brabantiæ, & Walramo Duce Limburgenſi. Hi ut Wilhelmi Juliæ Comitis filios in paternam poſſeſſionem reſtituerent, à qua per Sifridum Colonienſem Archiepiſcopum dejecti erant, magno armorum ſtrepitu ingreſſi Juliam & Colonienſem agrum, fruſtra Limburgicus Tolpiacum, & Brabantinus Aquiſgranum tentavit. Fortè tum Sifridus Adolphum Montium Comitem oppugnabat, adegeratque ad pacem petendam, dejectis duabus turribus, quas Comes Mulhemij & Monhemij contra jura Colonienſis Eccleſiæ exſtruxerat. Dux Brabantiæ, ut laboranti Comiti ſubveniret, Rhenum tranſgreſſus Sigebergæ caſtra fixit; at cùm re inter Archiepiſcopum & Comitem confectâ ſeriùs accederet, ad oſtendendam Brabantinorum magnificentiam, decurſiones equeſtrium virorum magno apparatu adornavit: quibus inter Weſtfalos peractis, redijt in Brabantiam. Duces Brabantiæ & Limburgi Juliam & agrum Colonienſem hoſtiliter ingrediuntur. *Levoldus. Chron. Colon.*

Hujuſmodi tumultuario bello per id tempus Otto Epiſcopus noſter implicatus erat, de quo ad annum 1281 memorandum. Quàm verò pacis & concordiæ amans fuerit Otto Epiſcopus noſter, teſtes ſunt Otto Epiſcopus Paderb. Eccleſiam & villam Sta-

pelhagenſem certis terminis circumſcribit.

ſunt publicæ Ottonis Electi Epiſcopi tabulæ, quibus villam Eccleſiamque Stapelhagenſem, quæ in montibus teutonicis Abbatis Marienfeldenſis erat, certis terminis circumſcripſit, diſcrevitque à Paderbornenſis Diœceſis finibus, ne qua inter poſteros lis eſſe poſſet. *Teſtes hujus compoſitionis ex parte Capituli Henricus Præpoſitus, Hermannus Scholaſticus, Magiſter Thetmarus, Dominus Amelungus de Driborg Cantor, Wernerus Dapifer, Volmarus de Brincke, Godefridus de Patberg milites. Ex parte Joannis Abbatis Dominus Conradus Oſnabrugenſis Epiſcopus frater, Comes de Ritberg, Otto Comes de Ravensberg, Hermannus Cuſtos Oſnabrugenſis, Godeſchalcus, Henricus, Lubbertus fratres de Slavi, Joannes de Rube milites, aliique quam plures. Acta ſunt anno* MCCLXXIX. *pridie Beati Pauli Eremitæ.*

Alio deinde beneficio Collegium Canonicorum Buſtorffianum affecit Otto, tranſcribendo decimarum proventus in Huſon; quos à Mareſchallo Epiſcopi, ejuſque filio Ludolpho Canonico Collegium illud quadraginta & ſex marcis emerat; & quia jus quoque in has decimas erat Epiſcopo, totum illud ultro ceſſit Collegio. Inter teſtes recitantur Magiſter Wigmannus, Ludolphus de Dalborne, Conradus de Attelon milites, aliique: quæ hoc ipſo anno Paderbornæ feſto D. Luciæ acta referuntur. Marca verò puri argenti, quod ijſdem tabulis notatur, valebat 14 ſolidos & ſex denarios.

Annus Chriſti. 1280.

Nicolai III Pont. 3.
Rudolphi I Imp. 8.
Ottonis Ep. Pad. 3.

Conquieſcebat per hæc Germania (quæ rara temporum felicitas erat) ſub imperio Rudolphi Cæſaris. Tantam illi auctoritatem amoremque omnium pepererat triumphus adverſus Ottocarum Regem, & militaris fortitudo; ut jam extra ceterorum Principum æmulationem odiumque Imperium in quiete poſſideret. Et ille, ut familiæ ſimul potentiam firmaret, in Auſtria conſedit, impenſeque coluit fœdus & amicitiam cum Ladislao potentiſſimo Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ladomiriæ, Cumaniæ, & Bulgariæ Rege; tot enim gentibus Rex ille Catholicus, & Romanæ ſedi conjunctiſſimus imperitabat.

Initium Cœnobii Eremitarum S. Auguſtini Lipſtadii, Fundatore Friderico ab Hoerde.

Hoc præterea anno, qui Octogeſimus ſupra MCC agebatur, Alberti etiam Magni obitu clarus, erigi cœpit Lipſtadii, ad fines Diœceſis noſtræ, celebre Auguſtinianorum Monachorum Cœnobium, quos à cultu quietioris vitæ Eremitas vocant; evocatique Coloniâ Cœnobitæ, qui exordia religioſi inſtituti ſui iſtic caperent. Conditor Fridericus ab Hoerde è priſca & prima Weſtfaliæ nobilitate, vir, ut Gelenius ſcribit, non minus religione, quàm paternis opibus celebris. Adeo illa tempeſtate, ut diximus, inter tot prædones

nes

Digitized by Google

nes per Weſtfaliam nobiles, non defuêre unquam præclari piique *Gelenius l. 3. Sacr. Syntag: 44. Stangefolig.*
ex equeſtri ordine viri. Acceſſit altero ab hinc anno Sifridi Archi-
epiſcopi Colonienſis auctoritas, Monachiſque publicis tabulis con-
ceſſit facultatem concionandi, excipiendi pœnitentium confeſſio-
nes, colligendique liberalium hominum ſubſidia. Floruit Mona-
ſterium religioſis viris ad tempora Lutheri; & Lutherus ipſe ejuſ-
dem Ordinis deſertor, poſtquam hæreſes ſuas per Saxoniam ſpar-
gere cœpit, infecit & hoc Cœnobium; oſtenditurque adhuc cella,
quam aliquando incoluit. Tum verò quàm religioſi iſtic olim, tam
perverſi poſtea monachi, deſerto clauſtro, Lutheri hæreſes primùm
per has Weſtphaliæ partes diſſeminavere; ab eoque tempore Mo-
naſterium vaſtum jacuit, ceſſitque in poteſtatem hæterodoxorum.

Otto ſimiliter Epiſcopus noſter hoc ipſo & ſequenti anno per exordia Epiſcopatus, totus fuit in dotandis Eccleſiis & Cœnobiis; extant enim binæ ejus tabulæ, quarum alteris Paderbornæ conſi- gnatis largas Decimarum donationes fecit Cœnobitis Hardehuſanis Ordinis Ciſtercienſium; alteris Wartbergæ ſubſcriptis litem ijſdem Monachis motam ſuper decimas decidit. Teſtes producuntur *D. Hermannus de Oſede Nobilis, Henricus de Brakele, Rudolphus de Stemforde, fratres de Pappenheim, et Olricus de Weſten milites.* *Otto Ep. Paderb. benefacit Cœnobitis Hardehuſanis.*

Vetus deinde oppidum hujus Diœceſis Nihemium ob fidem civium & merita multis Privilegiis exornavit; ad quæ pro priſco ejus ævi more cognoſcendo juvat ipſas Ottonis tabulas recitare. *Et pluribus Privilegiis exornat oppidum Niehem.*

Otto Dei gratia Paderborn. Eccleſiæ Electus, Univerſis hoc ſcriptum viſuris notum facimus et recognoſcimus, proteſtando, quod nos de conſenſu Capituli noſtri, et Miniſterialium noſtrorum, oppidanis noſtris in Nihem jus dedimus ſubnotatum, videlicet, quod dictum opidum libertavimus, ita quod poſſint recipere in cives quoslibet homines, dummodo Nobis, Canonicis, Clauſtris, Eccleſiis noſtræ Diœceſis, et Miniſterialibus ſeu Caſtellanis noſtris non pertineant. Item Judicem nomine Opidanorum ſtatuimus, qui judicabit de exceſſibus, citra pœnam ultimi ſupplicii, et emendarum hujuſmodi exceſſuum recipiemus partem tertiam, et duas partes recipient Opidani. Et ſi emenda ad quatuor ſolidos ſe extenderit, hæc inter nos et opidanos æqualiter dividetur. Si vero homicidium in opido contingat, et homicida profugus fiat, heredes ipſius Legittimi bona ſua retinebunt, dummodo homicida de bonis hujuſmodi nullum emolumentum habeat ſeu promotionem. Si vero homicida ultimo ſupplicio delictum ſuum luat, heredes ſui legittimi bona ipſius libere retinebunt. Item ſi aliquis paupertate preſſus de opido prædicto ceſſerit, bona ſi qua dimiſerit inter creditores radentis pro rata ſecundum quantitatem debiti dividentur. Item ſi aliquis in dicto oppido deceſſerit, liberi vel cognati ſecundum quod proximiores infra opidum fuerint, defuncti recipient bona ſeu hereditatem, quæ Herwerde dicitur ſive Rade. Sed ſi infra opidum conſanguinei non fuerint habitantes, conſanguinei extra opidum admittentur jure ſuo. Si vero advena fuerit, bona ipſius ad annum et diem integrum integra per

Digitized by Google

per Judicem et Conſules ſervabuntur. Et ſi nullus heres verus infra dictum tempus venerit, bona hominis noſtra erunt. Item Movale, quod Stock dicitur, ſecundumque prædeceſſor et avunculus noſter ipſis opidanis dederat, damus eiſdem ad emendationem opidi memorati. Item bona opidanorum, quæ Wicbilde dicuntur, ſicut hactenus habuerunt infra opidum et extra, pratis, ſilvis, aquis, campis, paſcuis, poſſidebuntur ab eiſdem libere et quiete. Item erunt liberi à thelonii datione infra noſtros terminos, et erunt infra opidum abſque judicio advocati. Item ſi arbitrati fuerint aliquid in rem propriam ad utilitatem opidi ſine præjudicio juris noſtri illud equanimiter toleramus. In cujus rei teſtimonium preſens ſcriptum eiſdem opidanis dedimus noſtro ſigillo roboratum. Et nos Præpoſitus, Decanus, et Capitulum Paderbornenſe ſigillum appoſuimus noſtrum, in teſtimonium prædictorum. Datum Paderbornæ Anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo.

Annus Chriſti 1281.

Martini IV Pont. 1.
Rudolphi I Imp. 9.
Ottonis Ep. Pad. 4.

Publica Cæſaris acta in Imperio. *Trithemius, in Chron. Annal. Colmar. Serrarius in Mogunt.*

Cæſar rebus in Auſtria anno præterito compoſitis, publica hoc anno Imperii negotia impenſius pertractare cœpit; quam in rem primùm Norimbergæ, deinde Francofurti Principum ſenatum convocavit: in utroque comitio adverſus prædones decretum. Quapropter à Cæſare caſtella, prædonum latibula, ſumma vi expugnata. Poſt illa cum exercitu in Burgundiam progreſſus, captaq; veſontione, Comitem ejus provinciæ prælio victum imperata facere coëgit. In reditu Alſatia purgata, expugnatâque Colmariâ, Friburgo, Hagenoâ rebelles cives caſtigati, & ad obſequium reducti. Amiſſa per hæc Anna Rudolphi Conjunx, quæ ab Epiſcopis & mille Clericis Baſileæ tumulo illata. Nihil luctu retardatus Cæſar Moguntiam deſcendit; ubi XII Decemb. Wernerum Archiepiſcopum & Comitem Spanheimenſem, ceteroſque XII Comites, qui cum Spanheimenſi Alſatiam turbaverant, pace factâ, compoſuit.

Confluentini diſcordes cum Archiepiſcopo ſuo componuntur. *Brovverus in Annal. Trevir.*

Rebellârat per id tempus Confluentia, conjurata cum nobilibus adverſus Henricum Archiepiſcopum ſuum. Cæſar, cui omnis labor erat in pacis ſtudio, negotium illud dedit Siſrido Colonienſi, & Wernero Moguntino Archiepiſcopo, & Matthiæ ordinis Teutonici ſupremo Magiſtro; quorum operâ confluentini Archiepiſcopo reconciliati ſunt.

Et cives Paderbornenſes cum

Hoc Cæſaris, hoc aliorum Epiſcoporum exemplo, Otto Epiſcopus noſter multorum annorum diſſidium, quod inter urbem Paderbornenſem & Clerum exarſerat, hoc ipſo demum anno, ut Gobelinus noſter ſcribit, ſolerter compoſuit. Auſi enim Cives Paderbornenſes, poſtquam multitudine & opibus aucti erant, libertatem Cleri Eccleſiæque per vim multis modis violare: irrumpere in ædes

Digitized by Google

in ædes Canonicorum: trahere Clericos ad civile judicium: ex-communicationes cenſuraſque Eccleſiaſticas, quibus ab Epiſcopo coërcebantur, ludibrio habere; nec Sacram modo Epiſcopi, ſed & civilem, quam Principis nomine juriſdictionem habebat in urbem, ſpernere. Cœpit hæc rebellio, quod ea tempeſtate commune Epiſcopalium civitatum erat malum, Simone Epiſcopo; quam ob cauſam, ut ſupra retulimus, Simon ſe ab urbe continuit, nec tutum habuit intrare. Otto Epiſcopus ut hæc ex publica Cleri populiq; offenſione ad concordiam adduceret, ex omni ordine delegit arbitros, viroſque ſapientes, quorum induſtria in certas pacis leges conventum eſt; interque alias: ne in clericos ullam juriſdictionem exerceant, nec ullos è familiâ Canonicorum ſine Dominorum conſenſu in judicium vocent: ne excommunicatos in Senatum recipiant, aut ad conſulatum admittant, & extra publica munia & conſortia habeant, ut ſacræ leges præſcribunt. Hæc atque alia ſanctè jurata à civibus, & in publicas tabulas, cum ſingulorum ordinum ac civium ſigillis relata ſunt. Orta poſt etiam lis de judicio forenſi, quod in urbe Paderbornenſi agebatur; id cùm cives ſuum eſſe contenderent, in quod nullam Epiſcopus haberet poteſtatem; ea quoque diſcordia, poſtquam recognita eſt per arbitros, pronunciarunt illi judicis in urbe officium eſſe feudum Eccleſiæ Paderbornenſis; quanquam id Gobelinus anno demum MCCXCIX controverſum deciſumque velit. Multa hujuſmodi pacta jurataque inter cives & Epiſcopum; quæ cùm cives minus ſervari quererentur, ægreque ferrent veterum Cleri libertatem, & jura à majoribus aſſerta, facta conſpiratione, ex urbe proruunt, caſtrumque novum, quod nunc Neuhuſium dicimus, uno ab urbe lapide diſſitum, occupant, domum Epiſcopi diripiunt, & injectis etiam ignibus exurere contendunt. Hærebat interim in oculis civium caſtrum novum nondum planè everſum, quod tanquam frenum urbi impoſitum intuebantur. Vetus iſtic Epiſcoporum domicilium ac ſedes erat, ad Confluentes Paderæ, Luppiæ atque Almæ fluviorum, loco opportuno & amæno; ubi olim Romanorum caſtra memoravimus, ſive illud à Simone Epiſcopo, ſive ab aliis præmunitum fuerit adverſus civium inſolentiam. Sanè Paderbornenſes, cùm è conſpectu urbis frenum illud ſublatum vellent, aliâ concitati audaciâ cum ingenti multitudine ſe ex urbe effundunt palis armiſque inſtructi, caſtrum novum funditus deſtruunt; ac ne quod veſtigium ſupereſſet, foſſas contento labore implent. Quo in opere dum gnaviter occupati verſantur, advolat cum collectis militum & clientum nobilium copijs Otto Epiſcopus, cives ex improviſo obruit, commiſſoque prælio magna cum clade in urbem rejicit. Cæſi eo die quingenti civium, & ultra; quorum cadavera Epiſcopus plauſtris injici, & in urbem reportari permiſit; ubi omnes in unam confatalem foſſam

T conjecti,

Clero & Epiſcopo ſuo. *Gobelinus ætat. 6. c. 66.*

Qui tamen iterum rebelles Neuhuſium ſubvertunt, ſed ab Epiſcopo cæduntur

conjecti, qui Caſtri foſſas impletum venerant. Hæc ex Gobelini narratione retulimus; à quo tamen accuratiorem annorum rationem, quibus geſta ſint ſingula, requirimus; nam hæ controverſiæ cum urbe, ut idem fatetur, per multos deinceps annos ſunt continuatæ.

PP. Prædicatores Warburgi ab Ottone Epiſcopo collocantur. *Chron. Mindenſe Annal. Colmar.*

Ceterum hoc anno Otto Epiſcopus haud minus laudabili pietatis opere Ordinis D. Dominici religioſos viros in Diœceſin evocavit, ſedemque Warburgi, in veteri ad Dimolam ac celebri Diœceſis civitate capere juſſit, attributo illis loco & vitæ ſubſidiis. Obluctati quidem pòſt cives vehementer; ſed cauſam religioſorum conſtantiſſimè tutatus Epiſcopus; jam enim Tremoniæ, Suſati, aliiſque vicinarum provinciarum locis magno religionis bono recepti erant: & hoc ipſo anno Mindæ, ubi jam dudum anno MCCIII à Dithmaro ſanctiſſimo Epiſcopo introducti erant, generalem patrum ſuorum congregationem habuêre, magna Volcquini Epiſcopi Comitis Swalenbergici liberalitate excepti. Inſignis ille Ordinis patronus erat, cæleſti olim beneficio præventus; nam cùm uſu oculorum orbatus eſſet Epiſcopus, fuit inter ſacræ iſtius familiæ ſacerdotes Burchardus Haddingius, vir eximiæ ſanctitatis, & miraculis etiam celebris, ipſique Epiſcopo Volcquino à confeſſionibus; cujus cæleſti beneficio viſum recepiſſe memorant Mindenſium annales.

Decimæ in Stuckenbroch Cœnobio Marienfeldenſi venduntur.

Non hìc omiſerim ſingularem Ottonis Epiſcopi benevolentiam erga religioſos Cœnobitas Campi-Mariæ; ternas enim hujus anni literas reperio, quarum duabus decimas in Breckmen (qui nunc locus in Sennæ ericeto prædiis excultus Stuckenbrochium appellatur) ducentis marcis vendit ex conſenſu Capituli, pecunia in aliam Eccleſiæ utilitatem converſâ; tertijs verò tabulis commutationem novalium multorumque locorum per idem ericetum cum Abbate fecit. Ita verò cum florente Chriſtiana religione vaſtum illud ericetum Sennæ, Caroli etiam M. literis celebre, ubi fluviis & rivis intervenientibus opportunum eſt, ad noſtra uſque tempora excoli cœpit, mirâ hominum induſtriâ terræ ſterilitatem ſuperante.

Annus Chriſti 1282.

Martini IV Pont. 2.
Rudolphi I. Imp. 10.
Ottonis Ep. Paderb. 5.

Siculi adverſus Gallos conſpirant. *Honor. Epiſt. ad*

Annus inde octuageſimus ſecundus ſeculi hujus, Meſſanæ Panormique conjuratione adverſus Francos, & Siculis Veſperis celebris. Quippe ut per totam Siciliam conſpiratum erat, ipſo die Chriſto reſurgenti Sacro, Siculi Signo Veſpertini officii dato, ex compoſito arma capiunt, Galloſque omnes nullo ætatis Sexuſque diſcrimine ad

Digitized by Google

ne ad internecionem delent, tanto furore, ut prægnantium etiam uteros ferro ſcrutati ſint, quotquot e Francis concepiſſe ſuſpicio erat. Inde Siculæ Veſperæ in proverbium abiêre. Fax hujus rebellionis Petrus Aragonum Rex; quòd ducta in uxorem Conſtantiâ Manfredi filiâ, ad Siciliæ regnum aſpiraret; facinus verò hoc Carolum regem & totam Italiam commovit. *Gerb. Jordanus Ptolom. Luc.*

Pacatius Rudolpho Cæſari imperium erat; eoque Auguſtæ Vindelicorum Principum Comitia habuit, in quibus ſolenni ritu Albertum filium Ducem Auſtriæ, Stiriæ & Carinthiæ; Rudolphum verò natu minorem Ducem Sueviæ creavit. Læta hæc triſtibus obturbata; quippe Hartmannus filius cum duodecim nobilibus in Rheno ſubmerſus interiit, præcelſæ indolis Princeps, cui Regis Angliæ filia deſponſata erat. Cæſar ſubinde ad inferiorem Rhenum digreſſus, V Kal. Octob. Boppardiæ principum conventum habuit; in quo cùm multa pro Reip. bono ac pace, tum res monetaria pertractata; decretumque marcas, quæ 13 ſolidorum & 4 denariorum pretium explerent, per totum Imperium valituras, ſiquidem cum effigie Cæſaris cuderentur: quo Privilegio etiam Sifridus Colonienſis Archiepiſcopus donatus. Cæſar Varia Comitia pro bono Reip. celebrat. *Hiſt. Auſtr. Annal. Colmar. Cuſpinian. Gelenius*

Extraxit hic annus è numero Saxonicorum præſulum Volcquinum Mindenſem Epiſcopum, virum, ut Crantzius ſcribit, omni virtutum ornatu conſpicuum, &, ſi Mindenſes faſtos conſulas, præſulem, qui præclare de ſua Diœceſi meritus, pietate cumprimis & vitæ integritate inter priſci ſeculi Epiſcopos numerandus ſit; quo vivente juvanteque mirificè floruit Mindæ S. Dominici familia eruditis & præclaris ſacerdotibus. Ortus erat Volcquinus è Comitum Swalenbergenſium familia, quæ præclarum ſimul Diœceſis noſtræ decus Guntherum Magdenburgenſem Archiepiſcopum dedit: præter tot pios egregioſque ejus ſtirpis Comites; à quibus Cœnobium B. Mariæ, & Valckenhagenſe apud nos conditum diximus. Moritur Volcquinus Epiſcopus Mindenſis. *Annal. Mind. Crantzius l. 8. Metrop. c. 51.*

Annus Chriſti 1283.

Martini IV Pont. 3.
Rudolphi I Imp. 2.
Ottonis Ep. Paderb. 6.

Cæſar poſt illa, everſis per Alſatiam & ſuperiorem Germaniam prædonum Caſtellis, Herbipoli principum Comitia indixit; ad quæ frequentes Epiſcopi, Abbates, Duces ac Principes convenêre. Acceſſit quoque à Martino IV Pontifice legatus, Epiſcopus Tuſculanus; qui inter alia Reipub. Chriſtianæ causâ ibi agitata à clero per totam Germaniam decimum quemque nummum petijt, ad conturbatas res in Italia erigendas, tantumque cùm à populo expoſceret Rudolphus Cæſar, & Principes plerique in utrumque proni eſſent, obſtitêre libera voce in Comitiis Sifridus Colonienſis, & Hen- Acta Cæſaris aliorumque in Comitiis Herbipolenſibus. *Trithemius in Chron.*

Digitized by Google

ricus Trevirenſis Archiepiſcopus, magnitudine tributi & immoderata exactionis offenſi; & rem acri diſceptatione eò deduxêre, ut tam Legatus Pontificis, quàm Cæſar, poſtulati irritus, ex Comitiis recederet.

Otto Ep. Paderb. Stabilire nititur Warburgi PP. Prædca. tores.

Otto verò Epiſcopus noſter omne ſtudium ſuum convertit in firmanda Prædicatorum familia, quam Warburgum induxerat; ejus rei gratia parochialem Eccleſiam B. Virgini ſacram, medioque inter vetus & novum oppidum loco ſitam, religioſis viris attribuit: parochianis ad Eccleſiam novi oppidi translatis, conjunctiſque in unum parochiæ cœtum; id quod pro jure & auctoritate Epiſcopi ſibi fas eſſe profitetur, & hæ fundationis literæ planiùs docent.

Otto Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ electus et confirmatus, dilectis in Chriſto Fratribus Prædicatorum Ordinis Conventus Warburgenſis oppidi et Diœceſis noſtræ ſalutem et cumulum cæleſtium præmiorum. Quoniam ad tenorem Evangelicum habundante jam iniquitate refriguit charitas plurimorum, quæ tamen juxta ſacrum eloquium Mater et forma eſt virtutum cæterarum, utpote ſine qua cæteræ non ſunt Deo placitæ, velut defectivæ, hac nullatenus excidente, ad quam excitandam, ac in hominum cordibus accendendam, cum Deus ordinem veſtrum ſuſcitaverit, ac ſedes ſancta Apoſtolica confirmaverit, et Ordinariis locorum mandaverit, admonuerit et rogaverit Ordinem ipſum per ipſos defenſari et in ſuis neceſſitatibus adjuvari; Nos ob reverentiam Sacræ ſedis, majorum exemplis et veſtigiis inhærentes, hæc benevolentius et munificentius cupimus adimplere. Unde cum noſtri juris ſit, parochias urgentibus cauſis neceſſariis dividere ac unire, et teneamur nihilominus ipſis Eccleſiis in divino officio providere, Eccleſiaque parochialis beatæ et glorioſæ Dei genitricis Mariæ, nominata in Vinea, Wartbergenſis oppidi antedicti, in redditibus adeo ſit tenuis, quod non poſſit in ea ſuſtentari Rector ſecundum ſuas neceſſitates et decentiam Clericalem, quibus de cauſis, et ut Eccleſia officietur melius, vobis ſtatuimus libere, omni conditione ceſſante et pacto, propter Deum, Matriſque ſuæ glorioſæ honorem, et concedimus et damus in proprietatem perpetuam pro clauſtro fundando ad veſtri Sacri ordinis inſtitutiones, ipſam eandem Genitricis Eccleſiam cum cœmiterio pro culto divino ampliando jugiter poſſidendam; et quia ea, quæ ſemel Deo dicata ſunt, ſecundum patrum inſtituta non debent nec poſſunt ordinationi Laicæ ſubiacere, ſimul concedimus vobis ea, quæ in libris, calicibus, paramentis, ornatu, campanis et aliis, quæ in eadem Genitricis Dei Eccleſia continentur, et ad ipſam Eccleſiam attinuiſſe hactenus dignoſcuntur. Inſuper ne parochiales oporteat municipium exire, et ne nimia diſtantia graventur parochiæ, parochiam totam, quo ad jus parochiale addimus et unimus parochiæ S. Joannis novi oppidi ibidem pluries nominati, ſic tamen ut ad ipſorum parochialium ſolatium, quod alias unicuique eſſet, et eſt liberum eligere, ſalvo jure Eccleſiæ parochialis, ad antedictam glorioſæ Dei genitricis eccleſiam deferantur, et inibi in cæmiterio tumulentur, et quando et quoties eis libuerit, aut aliquibus ex ipſis dictis parochialibus poſſint eandem Dei genitricis

eccleſiam

Digitized by Google

eccleſiam in divinis, ut antea, liberè frequentare, ſine præjudicio Eccleſiæ S. Ioannis, exceptis illis diebus, in quibus in ſua Parochia, ſcilicet S. Joannis, tenentur audire divina, ac veſtris fratribus etiam in lecto ægritudinis et omni tempore, ſalvis conſtitutionibus ſuper hoc editis, quibus derogare non poſſumus nec debemus, ſecundum tenorem privilegii veſtri valeant confiteri. Acta ſunt hæc præſentibus Henrico cuſtode orientalis Eccleſiæ in Paderborna, Fratre Conrado Lectore, Fratrum in Wartberg, Fratre Burchardo de Buren, Ecberto Spigel, et Ravenone ſeniore militibus, et Iacobo famulo de Moguntia in Herſvvedehuſen Anno Dni M° CC° LXXXIII° Dominica die ante feſtum B. Ioannis Baptiſtæ. Ut autem hæc rata permaneant et inconvulſa, ſigillum noſtrum duximus præſentibus apponendum. Datum in Paderborna Anno Dni M° CC° LXXXIII° feria quinta poſteaquam Lætare in Dominica cantabatur.

Tradita in hunc modum Eccleſia, circumjacentem Eccleſiæ fundum ære ſuo comparatum Otto Epiſcopus Prædicatoribus donat, in quo Cœnobium erigerent; quemadmodum his ſimul literis conſignatum.

Otto Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ electus et confirmatus, univerſis Chriſti fidelibus, præſentem paginam inſpecturis in vero ſalutari ſalutem. Tenore præſentium publicè proteſtamur, quod fundum totum cum omni jure, quem nulli in toto nec in aliqua parte recognoſcimus, vendidimus fratribus ordinis Prædicatorum, conventus Warburgenſis, oppidi et diœceſis noſtræ, pro marcis triginta examinatis, id eſt, marcis quinquaginta uſualis monetæ, apud eos, eum videlicet fundum, qui continetur inter murum novi oppidi et murum Bernam locum dividentem à veteri oppido, et viam nunc uſitatam, qua itur et aſcenditur à valva nunc uſitata tendente verſus dictam Bernam, uſque ad cæmiterium eccleſiæ beatæ et glorioſæ Virginis Mariæ ad vineam nominatæ, et ſic circa cœmiterium uſque ad viam ad partem ejuſdem cœmiterij occidentalem per quam exitur, et uſque portam novi antedicti oppidi verſus habitum cœmiterium, ubi granaria ſunt locata, et totum locum areæ Plebani, et ſi quæ aliæ ſunt areæ ad ipſam ſanctæ Mariæ prænominatam Eccleſiam attinentes. Acta ſunt hæc præſentibus Henrico Cuſtode Orientalis Eccleſiæ in Padiborna, Fratre Conrado Lectore Fratrum in Wartberg, Fratre Burchardo de Buren, Ecberto Spiegel, et Ravenone Seniore militibus, et Jacobo famulo de Moguntia in Herſvvedehuſen, Anno Domini M° CC° LXXXIII° Dominica die ante feſtum B. Joannis Baptiſtæ. Ut autem hæc rata permaneant et inconvulſa, ſigillum noſtrum duximus præſentibus apponendum. Datum in Paderborna Anno Domini M° CC° LXXXIII° Feria quinta poſteaquam Lætare in Dominica cantabatur.

Operis tam pij ac ſalutaris fundamento poſito, Otto Epiſcopus literas dedit ad Martinum IV Romanum Pontificem, quibus Cœnobij à ſe inchoati inſtitutionem, & translationem Eccleſiæ in Prædicatorum jus, & conjunctionem parochiæ cum altera Apoſtolicæ Sedis auctoritate ratam haberi expetit. Extant hæ literæ apud nos plenæ

Digitized by Google

plenæ obſequii & venerationis erga Apoſtolicam ſedem. Nihil enim per id tempus ſollicitius habuit Otto Epiſcopus, quam ut augendæ religionis cultum per ſuam Diœceſin, uti in omnibus ſuis literis profitetur, per novos hoſce operarios firmaret. Quemadmodum integerrimorum Epiſcoporum ſemper fuit religioſos ordines, languente Clero, in ſubſidium evocare, atque omni ope & ſubſidio fovere: & neſcio quid vanitatis & extincti divini ſpiritus obſervaverim in ijs, quotquot ſacrorum ordinum homines averſati, politici magis Principis, quàm ſynceri Epiſcopi munus ſectari viſi ſunt.

Eccleſia S. Magni cedit Religioſis Montem Martis incolentibus. Ad hunc Cleri & paſtorum laborem ſublevandum Otto quoque Eccleſiam S. Magni ex conſenſu Archidiaconi Horhuſani dedit præpoſito in Monte Martis & religioſis Ordinis D. Benedicti viris montem incolentibus; eò quòd languentibus Scholis & Clericorum ſtudiis intelligeret operam religioſorum ſibi opportunam offerri.

Defenditur à Pontifice libertas Corbeienſium in admittendis bonis patrimonialibus. Non defuêre hac ætate maligna etiam politicorum ingenia, qui contenderent, poſſeſſiones ac bona filiorum non poſſe ab ijs trahi ſecum jure paternæ hereditatis ad patrimonium Cœnobii; id cùm Corbeienſibus etiam controverti cœpiſſet, Martinus IV præclaro diplomate libertatem Corbeienſium in hunc modum ſanciit.

Martinus Epiſcopus Servus ſervorum Dei Dilectis filiis Abbati et Conventui Monaſterii Corbeienſis ad Romanam Eccleſiam nullo modo pertinentis Ordinis S. Benedicti Pagdeburnenſis Diœceſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Devotionis veſtræ precibus inclinati præſentium vobis authoritate concedimus, ut poſſeſſiones et alia bona mobilia et immobilia, quæ liberas perſonas fratrum veſtrorum, mundi relictâ vanitate ad veſtrum Monaſterium convolantium, et profeſſionem facientium in eodem jure ſucceſſionis, vel alio juſto titulo, ſi remanſiſſent in ſæculo, contigiſſent, et ipſi potuiſſent libere aliis erogare, feudalibus duntaxat exceptis, petere, recipere, ac retinere libere valeatis, ſine juris præjudicio alieni. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum apud urbem veterem XVI Calendas Julii, Pontificatus noſtri anno tertio.

Annus Chriſti 1284.

Martini IV Pont. 4.
Rudolphi I Imp. 12.
Ottonis Ep. Pad. 7.

Acta publica in Imperio à Cæſare aliiſque. Anno dehinc proximo ineunte Rudolphus Cæſar, ductâ menſe Aprili Agnete Ducis Burgundiæ filiâ in matrimonium, exercitum parat adverſus Sifridum Colonienſem Archiepiſcopum, imploratus ab heredibus Juliacenſis Comitatus; hos enim, ut diximus Sifridus

toto

toto fere Comitatu exuerat: accenderat præterea Cæſarem libertas Sifridi Archiepiſcopi, quâ tributa auſus in ſuperioribus Comitijs abjudicare Cæſari. Jam magna procella imminebat inferiori Germaniæ, tracturæ in partes Principes & Epiſcopos, cùm Sifridus ultro, permotus auctoritate Pontificis, Juliam heredibus reddit. Quapropter evocatus Wilhelmus Præpoſitus Aquiſgranenſis, hereditate propinquior, abjectâque Cleri vitâ, undecimus Juliæ comitum renunciatur. Cæſar ſubinde celebratis 24 Julij Wormatiæ comitiis, Herpiboli obſidionem intentat; at territi cives Cæſarem muneribus placavêre. *Annal. Colmar.*

Ultus hoc anno Florentius Hollandiæ Comes Wilhelmi Romanorum Regis necem; cæſique magna clade Friſones Patris corpus reddere juſſi ſunt; quod Florentius Trajectum deportavit, & Middelenburgi deinde in Monaſterio regali tumulo intulit. *Beka in Joanne I. Ep.*

Magno præterea Cæſaris & Cleri ſui luctu eductus è mortali vita Wernerus Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter, vir pacis amantiſſimus & columna religionis; qui Paderbornenſem Diœceſin ex cæleſti D. Liborij beneficio ſibi commendatiſſimam habuit. A morte ejus Archiepiſcopi ſedes biennium vacua fuit: alijs è clero Petrum Baſileenſem Eccleſiæ Præpoſitum, ac Rudolphi Cæſaris ante hac medicum; alijs Gerardum Epſteinium Trevirenſem Archidiaconum deligentibus, donec Pontifex utroque rejecto, Henricum Baſileenſem Epiſcopum imponeret, quem ex Monacho ordinis minorum ac Doctore Theologiæ Rudolphus Cæſar ſibi à confeſſionibus habuerat. Obitus Werneri Archiep. Moguntini. *Annal. Colmar. Truhemius in chron. Serrar. lib. Mogunt.*

Hoc deinde anno Eberhardus Monaſterienſis Epiſcopus Caſtrum Bredenfort 400 Monaſterienſium legalium marcis emit à Balduino Steinfordiæ Domino; quâ emptione cetera ejus caſtra, prædia & jura ceſſêre Monaſterienſi Eccleſiæ, quod publicæ hac ſuper re tabulæ in pervigilio palmarum confectæ, & in Monaſterienſium tabularijs ſervatæ, docent. Caſtrum Bredenfort acquiritur Eccleſiæ Monaſterienſi.

Ac noſtra ne hîc prætercam, reperio Martini IV Pontificis diploma, quo ratam habet donationem prædij, quod Henricus Præpoſitus ex paternis bonis Eccleſiæ ſuæ patrimonio adjecit; eo nimirum pietatis conſilio, ut ab obitu ſuo canonicos pro ſe & progenitoribus apud Deum ſupplices haberet; ita verò habet. Et prædium in Balhorne Eccleſiæ Paderbornenſi.

Martinus Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilectis Filiis Decano et Capitulo Paderburnenſis Eccleſia ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur, quod juſtum eſt et honeſtum, tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Exhibita ſiquidem nobis veſtra petitio continebat, quod dilectus filius Henricus Præpoſitus Eccleſiæ Paderbornenſis cupiens terrena pro cæleſtibus, et tranſitoria pro eternis ſalubri commertio commutare, quandam curtim ſitam in territorio Ville de Balhorne Padeburn. Diœc. ad dictum præpoſitum

ſitum ratione perſonæ ſuæ ſpectantem, pro ſue et progenitorum ſuorum animarum remedio vobis et eidem Eccleſiæ Padeburn. intuitu contulit pietatis, pro ut in literis inde confectis plenius dicitur contineri. Nos igitur veſtris ſupplicationibus inclinati, quod ſuper hoc pie ac provide factum eſt, ratum et gratum habentes, id auctoritate Apoſtolica confirmamus, et præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare preſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum apud urbem veterem X Kal. Maji. Pontificatus noſtri anno quarto.

Canonici Huxarienſes ex urbe ad veterem ſuam ſedem remigrant.

Canonici, quos Simonis Epiſcopi noſtri auctoritate ex nova Eccleſia D. Pauli ob temporum injuriam & vaſtitatem loci intra Hoxtariæ oppidum migraſſe diximus, atque ad S. Petri Eccleſiam tranſtuliſſe Collegium, ij hoc anno mutato Conſilio redeunt ad veterem Collegij locum ac ſedem, quam à primordiis habuère intra Corbeiam & Hoxtariam. Id verò uti convenerit inter Henricum Abbatem Corbeienſem, & Præpoſitum, Decanum, ceteroſq; Canonicos, conſtat ex tabulis, quæ apud nos ſunt, hac ſuper re confectis; quibus tamen jus Diœceſanum Epiſcopi Paderbornenſis integrum ſervari velint. Modò ejus celebris Collegii à Corbeienſi Abbate fundati, & multis opibus dotati, ne veſtigium quidem ſupereſt, præter vetera Cœmeterij quædam monumenta.

De puerorum Hammelenſium amiſſione.

Fatalem prætereà hunc annum faciunt Hammelenſi ad Viſurgim urbi centum & triginta puerorum amiſſione; quos præſtigiator quidam ex urbe in vicini montis cavernam eduxerit: rem in hunc modum denarrant. Infeſtabat per id tempus indigenas ingens murium & ſoricum multitudo, magna frugum pernicie; ad quod malum tollendum cùm varia conſilia agitarentur, obtulit ſe repente vir quidam civibus peregrino habitu & prodigioſa ſtatura, pollicitus ſe malo huic remedium daturum. Accepta pollicitatione, de certa pecunia pactum; ac mox ille extracta è peris fiſtulâ inflataq;, ingentia murium agmina ex omnibus domorum tectis & angulis eduxit, quæ aulœdum illum in flumen ſecuta, ultroque ſe aquis immergi paſſa ſunt. Ad dum peracto incantamento præſtigiator mercedem poſcit, & cives eam detrectant; offenſus ille comminatur ſe mercedem multo magis noxiam brevi exacturum. Minæ hæ riſu exceptæ. Poſtero verò die præſtigiator venatoris habitu prodiit in publicum, inflatàque diverſi & amœnioris ſoni fiſtulâ, omnis intra quadriennem & duodennem ætatem totius oppidi pueros & puellas extraxit, deduxitque in vicini Montis cavernam, è qua nunquam poſtea, tanquam è Mortalium numero expuncti, in conſpectum parentum redierint. Addunt per id tempus in Tranſylvania ignotæ linguæ pueros repente apparuiſſe, qui & ſedem iſtic fixerint, & Saxonicam etiam linguam retinuerint; tanquam præſtigiator dæmo-
nis

nis ope gregem puerorum eo tranſtuliſſet. Decantata apud Saxonum vulgus narratio, quæ multorum etiam ſcriptorum rapuit fidem aſſerentium; quos inter Loſſius, Albinus, Meibomius, Lampadius, Wierus, Werdenhagius, Calixtus, Athanaſius Kircherus, alijque, Erichio cumprimis innixi, qui peculiari libello in hanc rem edito factum perſuadere conatus eſt. Verùm aliorum meliorumque judicio non tam hiſtoria quàm canora fabula reputatur; quòd neque Hermannus à Polda Hammelenſium per id tempus ſcriptor, neque Crantzius, neque Trithemius, neque Gobelinus noſter, neque Leerbeckius in faſtis Epiſcoporum Mindenſium, neque ullus faſtorum aut Chronicorum per id tempus ſcriptor, quales tam multos pervolvendo ex Saxonia & Germania produximus, rei tam memorabilis indicium reliquerit. Quapropter dum dicunt ſervatam hujus rei memoriam inſcriptione, quæ in veteris templi feneſtris, & porta Hammelenſi, ac deinde in Hammelenſium literis, quibus annos ab exitu ſuorum puerorum conſignarint, viſa ſit, inter aſſutæ fabulæ hujus commenta accenſentur; quemadmodum hæc omnia Martin⁹ Schockius erudité in diſquiſitione hujus fabulæ exponit. Quanquam Athanaſius Kircherus, cujus magna apud me eſt auctoritas, fateatur Dæmonum artibus, permittente Deo ob incognitas nobis cauſas, fieri potuiſſe; ſibique aliquando depictam in Hammelenſi Eccleſia hiſtoriam hanc, & montis cavernam monſtratam eſſe.

Annus Chriſti 1285.

Honorij IV Pont. 1.
Rudolphi I Imp. 13.
Ottonis Ep. Paderb. 8.

Certior ſcriptorum teſtimoniis narratio de inſigni impoſtore, qui ſe Fridericum Cæſarem jam dudum defunctum ferebat: homo decrepitæ ætatis & verſutiæ Coloniam ſuperiori anno ingreſſus, populo perſuaſit, ſe, cùm tædio imperii ante xxx annos alium ſuo loco ſubrogaſſet, atque inde peregre profectus eſſet, nunc redire Coloniam ad veteres ſuos amicos; quem magiſtratus in carcerem detruſit, nec multò poſt tanquam emotæ mentis hominem dimiſit. Unde Noveſium ſe contulit, ubi multos reperit, interque hos nobiles etiam, quibus ſe Fridericum Imperatorem perſuaſit; tantuſque credulorum brevi ad ſycophantam concurſus fuit, ut aulam ex imperitis & factioſis hominibus formârit. Quo comperto, Sifridus Colonienſis Archiepiſcopus, ut malum in fomite comprimeret, Noveſium armatus advolat; cui Noveſienſes portas occluſêre. Quare literis Rudolphum Cæſarem de periculo admonet. Cæſar re contemptâ, hominem Noveſij intactum reliquit; ubi jam ipſe publicum tribunal erexerat, auſus etiam Florentium Hollandiæ Comitem à Friſiis accuſatum citare ad judicium ſuum. Verùm cùm à Sifrido Archiepi-

Impoſtor Fridericum Imperatorem ſe fingens punitur.

Sifridus Presbyter. Chron. Colon. Ursberg. Paralip. Joannes à Beka, aliiq.

ſcopo ſibi timeret, relicto Noveſio, cum fideliorum hominum agmine Weſtfaliam ingreſſus, auxit famam nominis & factionis multitudinem; quacum deinde Wetzlariæ in oppido conſedit, & publicam rebellionem machinari cœpit. Jam & multæ urbes, quas inter Colmaria, Rudolphi Imperium exuere, & novum hunc Fridericum Cæſarem colere; cùm hominum horum colluviem armatus Sifridus Archiepiſcopus inſequitur; cui haud multò poſt Cæſar ſe conjunxit, Wetzlariamq; obſeſſam brevi ad deditionem compulit. Ibi captus impoſtor, & quæſtionibus ſubjectus, impoſturæ ſcelus fatetur, quod ex aulico quandoque Friderici Imperatoris ſe Imperatorem finxiſſet. Quare Cæſaris judicio in rogum conjectus: & Colmaria 4000 auri marcis eſt mulctata. Noveſium, quod Sifrido Archiepiſcopo impoſtorem caſtigaturo portas clauſiſſet, omnibus privilegiis à Cæſare exutum, & Archiepiſcopo ſubjectum fuit. Quæ ſententia à Cæſare Wetzlariam in caſtris pro tribunali ſedente pronunciata eſt. Tam brevem & tam tragicum ſcena illa finem habuit.

Cæſar celebratis Ægræ in urbe filiæ ſuæ nuptiis cum Wenceslao Bohemiæ Rege ceteram anni partem conſumpſit in Alſatia & Suevia; multumq; laboris habuit in Friburgo, Colmaria, Hagenoa, ceteriſque rebellium urbibus perdomandis. Ad quæ ſuperioris Germaniæ loca Henricus Abbas Corbeienſis Cæſarem inſecutus, Gamundiæ jus & privilegium ſaltus Solingani, liberamque Venationem publico diplomate confirmata obtinuit; ſicuti hæc ab Ottone IV Imperatore donata conceſſaque erant.

Henricus Abbas Corbeienſis privilegiorum ſuorum confirmationem à Cæſare obtinet.

Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus. Univerſis Sacri Imperii Romani fidelibus præſentes literas inſpecturis gratiam ſuam et omne bonum. Veniens ad noſtræ Majeſtatis præſentiam Venerabilis Henricus Abbas Corbeienſis Eccleſiæ, Princeps noſter dilectus, privilegium claræ recordationis Ottonis IV Regis Romanorum prædeceſſoris noſtri Eccleſiæ ſuæ prædictæ traditum et conceſſum nobis præſentavit, humiliter ſupplicando, ut ipſum privilegium de verbo ad verbum innovare et confirmare de benignitate Regia dignaremur, cujus privilegii tenor talis eſt; uti Ottonis Imperatoris literæ ſupra à nobis ad annum MCXCVIII relatæ, atque hîc à Rudolpho inſertæ habent. *Nos itaque prædicti Abbatis precibus favorabiliter inclinati præſens privilegium in omnibus ſuis articulis, pro ut ſuperius ſunt expreſſi, innovamus, confirmamus, et præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ innovationis et confirmationis infringere, aut ei in aliquo auſu temerario contraire. Quod qui fecerit, gravem noſtræ Majeſtatis offenſam ſe noverit incurriſſe. In cujus rei teſtimonium præſens ſcriptum exinde conſcribi, et Majeſtatis noſtræ ſigillo fecimus communiri. Teſtes hujus rei ſunt Venerabiles Rudolfus Saltzburgenſis Archiepiſcopus, et Henricus Baſilienſis Epiſcopus. Illuſtres Albertus Dux Saxoniæ, Conradus Dux de Tecke, Nobiles viri Eberhardus*

Digitized by Google

bardus Comes de Catzenellenbogen, Albertus et Burchardus Comites de Hohemberg, Ludovvicus Comes de Oetingen, Eberhardus Comes de Wirtenberg, et quamplures alii fide digni. Datum Gamundiæ XIII Kal. Aug. Indict. XIII; Anno Domini MCCLXXXV, regni vero noſtri XII°.

Annus Chriſti. 1286.

Honorij IV Pont. 2.
Rudolphi I Imp. 14.
Ottonis Ep. Pad. 9.

Cæſar poſtquam anno ſuperiori amiſerat Godefridum Patavienſem Epiſcopum, gente Weſtphalum, quem antè à ſecretis epiſtolis & negotiis habuerat, virum eruditum ac pium, hoc anno Henricum Baſileenſem Epiſcopum, quem ex Monacho Franciſcano & conſcientiæ ſuæ arbitro ad eam dignitatem evexerat, Romam miſit ad Pontificem Legatum, publicorum negotiorum pertractandorum causâ. Ejus viri eruditione & facundia ita captus fuit Pontifex, ut ex diſſidio Moguntini cleri Moguntinum Archiepiſcopum renunciârit; quod nec ingratum accidit Rudolpho Cæſari. Hic ille Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter; qui poſtquam milites ac nobiles in publicis conviviis ac congreſſibus anteferret clero, immemor ex quam humili loco, fabri filius, & Monachi profeſſione ad eam dignitatem perveniſſet, magno cleri odio & ludibrio exceptus eſt, paſſimque hic verſus in eum jactatus.

Henricus ex Baſileenſi Ep. fit Archiepiſcop9 Moguutinus. *Stero in Annal. Hundius in Metrop. Salisb. Annal. Colmar. Buſchius. Serrarius. Trithemius in Chron. Hirſaug.*

Nudipes Antiſtes, non curat clerus ubi ſtes,
Si non in Cœlis, ſtes ubicunque Velis.

Verùm haud ultra biennium in hoc honoris faſtigio perſtitit, morte dejectus.

Cæſar interim expugnatis per Sueviam variis rebellium Caſtellis, Ducem etiam Wirtenbergenſem aggreſſus è caſtro ejecit, ſupplicemque atque ad pedes provolutum habuit.

Quàm hæc præclarè Cæſar agebat, tam indecorum à Scriptoribus reputatum, quod Lucenſibus Florentinis, Genuenſibus libertatem pretio emendam obtulerit. quo exemplo ceteræ deinde per Italiam civitates invitatæ, retento fidelium Imperii nomine, ſe in libertatem aſſeruêre; quarum aliæ ad juſtum Pontificis & Eccleſiæ imperium rediêre, aliæ Principum poteſtati ſubjectæ. Viſuſque eſt Rudolphus primus viam aperuiſſe ad regni illius excidium, quod à Longobardis inſtitutum Franci excepêre, ac demum ad Germanos transmiſêre; in eo verò retinendo cùm Reges tot ac Cæſares ob contumaciam Italorum, imperia Germanici Principis detrectantium, laboraſſent, fruſtraque hactenus tot Germanorum exercitus inſumpſiſſent, Rudolphus Italia ſibi abſtinendum cenſuit: quam in rem apologum de Leone & vulpe referre ſolitus; quod cùm hæc ad fa-

Cæſar Italiam deſerit.

miliaritatem & ſubeundum Leonis ſpelæum invitaretur, reſpondiſſe introducunt, ſe quidem ingredientium multa veſtigia obſervare, ſed nulla egredientium. In hoc unum Rudolphus ſapienter intentus, ut Imperium in Concordia, ordine & pace contineret. Et ſumma per Weſtfaliam Saxoniamque quies erat.

Honorius Pont. confirmat Fundationem PP. Prædicatorum Warburgi.

Otto per hæc, quod & ceterorum Epiſcoporum negotium fuit, in religione exornanda occupatus, hoc anno accepit ab Honorio IV Pontifice literas, quibus hic & fundationem prædicatorum in civitate Warburgenſi factam, & conjunctionem parochiarum, ut in alterius Eccleſiam prædicatores introducerentur, apoſtolica auctoritate in hunc modum ratam habet.

Honorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei Dilectis filiis priori et conventui Fratrum Ordinis Prædicatorum Wartbergen Paderburn. Diœc. ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur, quod juſtum eſt et honeſtum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Sanè petitio veſtra nobis exhibita continebat; quod dilectus Filius Otto Electus Paderburn. poſtquam electio de ſe ad Eccleſiam Paderburn facta extitit Canonicè confirmata, proinde conſiderans, quod Eccleſia parochialis, beatæ MARIÆ in vinea, oppidi Warburgen. adeo tenuis in redditibus exiſtebat, quod Rector in ea non poſſet de illis commode ſuſtentari, ut cultus Divinus magis augeretur, ibidem parochia ipſius Eccleſiæ S. Mariæ parochiæ S. Joannis ſibi vicinæ unita Eccleſiam ipſam, cujus collatio ad ipſum electum libere pertinebat, cum juribus et pertinentiis ſuis, ordini Fratrum prædicatorum pro ædificando inibi clauſtro, et aliis officinis, ſuis uſibus opportunis, pia et provida deliberatione contulit, prout in patentibus literis inde confectis plenius continetur. Nos itaque veſtris ſupplicationibus inclinati, quod ſuper hoc per eundem Electum provide factum eſt, ratum et gratum habentes, illud auctoritate Apoſtolica confirmamus, et præſentis ſcripti patrocinio communimus, defectum qui extitit in præmiſſis, pro eo quod ad id Capituli Paderbornenſis non acceſſit aſſenſus, ſupplentes nihilominus de plenitudine poteſtatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ Confirmationis et Suppletionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctam Sabinam, V Idus Jannuarii, Pontificatus noſtri Anno primo.

Quod idem facit Otto Ep. Pad.

Pontificis literis conjunxit hoc anno ſuas Otto Epiſcopus, quibus Eccleſiam parochialem B. Virginis & fundum circumjacentem à ſe emptum prædicatoribus præclaro cum elogio ordinis poſſidenda tradit; quas hîc ſimul recitare juvat.

Otto Dei gratia Paderburnenſis Eccleſiæ electus et confirmatus, Dilectis in Chriſto Fratribus Prædicatorum Ordinis Conventus Wartbergenſis Diœceſis et Civitatis noſtræ ſalutem et cumulum cœleſtium præmiorum. Quoniam ad tenorem evangelicum abundante jam iniquitate refriguit charitas pluri-

plurimorum, quæ tamen juxta ſacrum eloquium Mater et forma eſt virtutum cæterarum, utpote ſine qua cæteræ Deo non ſunt placitæ velut defectivæ, hac nullatenus excidente, ad quam excitandam et in cordibus fidelium ac infidelium accendendam cum Deus ordinem veſtrum ſuſcitaverit, ac S. Sedes Apoſtolica confirmaverit, et ordinariis locorum mandaverit, admonuerit et rogaverit vos debere per ipſos defenſari et in veſtris neceſſitatibus adjuvari; Nos ob reverentiam ſedis antea memoratæ majorum exemplis et veſtigiis in fundatione priorum locorum inhærentes, hæc benevolentius et beneficentius cupimus adimplere; unde cum noſtri juris ſit parochias dividere ac unire, cauſis neceſſariis ingruentibus, ac teneamur nihilominus ipſis Eccleſiis in divino officio providere, Eccleſiaq; parochialis glorioſæ Dei genitricis Mariæ civitatis Warburgenſis in vinea in redditibus adeo ſit tenuis, quod in ipſa non poſſit ſuſtentari Rector ſecundum ſuas neceſſitudines et decentiam clericalem, ijs de cauſis, et ut locus officietur melius vobis, ſtatuimus libere, omni conditione ceſſante et pacto, propter Deum, et ſuæ matris honorem, et concedimus ac damus in proprietatem perpetuam pro clauſtro fundando ad veſtri ſacri ordinis inſtitutionem ipſam eandem glorſæ Dei genitricis Eccleſiam cum campanis et cœmiterio pro cultu Dei amplificando jugiter poſſidendam. Inſuper fundum totum cum omni jure, quem nulli nec in toto nec in parte recognoſcimus vobis venditum pro marcis quinquaginta uſualis monetæ apud nos, puplicè proteſtamur, cum videlicet fundum, qui continetur intra murum novæ civitatis, et murum Bernam locum dividentem à veteri civitate, et viam nunc uſitatam, qua itur et deſcenditur à valva tendente uſque dictam Bernam uſq; ad cæmiterium B. V. et ſic circa cæmiterium uſq; ad viam, ad partem cæmiterii ejuſdem occidentalem, et uſq; ad portam, qua exitur de nova jam habita civitate, et locum juxta cæmiterium ipſum, ubi granaria ſunt locata, et totum locum curiæ plebani, et ſi quæ aliæ areæ ſunt ad ipſam ſæpe habitam Eccleſiam attinentes, per præſentes et obligamus et adſtringimus nos pro vobis de victione et evictione reſponſuros, et ut vulgo dicitur, Warandiam quoties, quando et ubi requiſieritis, præſtituros, et literas hoc negotium quocunque modo contingentes, quoties petieritis daturos et innovaturos, et pro ut unquam poterimus citius Capituli noſtri Padeburnenſis literas et ſigillum horum plenarie robur et conſenſum continentes, obtenturos. Si autem parochiales dictæ Eccleſiæ oporteat municipium exire, et ne nimia parochiæ diſtantia prægraventur, dictæ Eccleſiæ de Rectore pro tempore providebimus, quouſque parochialibus de loco et parochia commodius poterimus providere. Præterea ut malignantium aſtutijs per juſtitiam coërcitivam plenius obviemus, proteſtamur nos hæc facere potuiſſe, quia ſecundum juris tenorem proprio loco fundando poſſemus et quinquageſimam vel centeſimam proventuum noſtrorum ſine requiſito conſenſu tradere perpetuo juxta velle. Ad hæc ſub pœnis ſuſpenſionis, Interdicti, et excommunicationis, latis ſententiis in his ſcriptis, in omnes et ſingulos, qui huic donationi et ordinationi ſive verbis ſive factis contraverint, præcipimus tam Clericis et Laicis, ut has donationes, ordinationes, clauſtri ædificationem nullus impediat ullo modo. Com-

Committimus et Caſtellanis noſtris in Wartberg, Videlicet Ravenoni et Conrado fratribus et Egberto Spegel militibus, ut poſtquam eos requiſiveritis per præſentes, ducant et mittant vos infra triduum auctoritate noſtra in donatorum ſive venditorum omnium corporalem poſſeſſionem Præcipimus autem, qui ex parte noſtri ibi eſt advocatus, ſive temporalium diſpenſator, ut vobis totum fundum ante nominatum liberum ab omni impetitione faciat, et hortos ibi ſine auctoritate noſtra locatos amoveat, et per omnia fundum veſtrum auctoritate noſtra. quam in hoc integre ſibi committimus, proprium faciat, et oſtendat, et à vobis omnes Violentias et injurias propulſet, hominum malignorum per præſentes et ſub prædictis pœnis præcipimus plebano Caſtri, ſive ei, qui vices ejus geſſerit, ut eaſdem ſententias publicet et denunciet quoties, quando et ubi et qualiter fuerit requiſitus. Acta ſunt hæc præſentibus Fratre Nicolao Priore et Fratre Burchardo Suppriore domus Wartbergenſis, Egberto Spegel, Alberto de Amelungeſſen, utroque Ravenone militibus, et aliis pluribus fide dignis, Anno Domini Milleſimo Ducenteſimo LXXXVI Non Martji.

Annus Chriſti 1287.

Honorii IV Pont. 3.
Rudolphi I Imp. 15.
Ottonis Ep. Pad. 10.

Acta in Concilio Herbipolenſi. *Hiſtoria Auſtralis Sifridus Presb. Concilia Binii & Pariſienſia.*

Miſerat ſubinde Pontifex Joannem Tuſculanum Epiſcopum in Germaniam Legatum, cujus auctoritate Herbipoli in Quadrageſima celebris Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & præſulum totius Germaniæ ſynodus convocata; quo acceſſit & Rudolphus magno procerum comitatu. Multa in eo concilio XLV ſacrorum canonum decretis ſalubriter ſancita in clero ac populo. Verùm cum Legatus decimum quemque nummum ex cleri bonis in quintum annum poſceret, una omnium voce reclamatum eſt, non ſine publico Germanorum tumultu, quo Legati ex ſorore filius occiſus eſt. Idem periculum ſubjit Romanus nobilis, quem Cæſar ſervavit. Honorius ſubinde Pontifex in Cœna Domini exceſſit. Stero prædictam Synodum retulit ad annum 1290, viſuſque cum Erfordenſibus comitiis, de quibus referam, confundere; cùm tamen Honorii mortem huic ſynodo ſubjungat.

Germaniâ item, Friſia, & ad Rhenum, ubi Wernerꝰ puer à Judæis occiſus. *Annal. Colmar.*

Cæſar poſt illa in rebellium Caſtris per Alſatiam expugnandis occupatus fuit; quo ſimul tempore Wernerus puer die paraſceves à Judæis Weſaliæ ad Rhenum excruciatus ſepultuſque in Bacharenſi oppido multis exinde miraculis inclaruit. Quo perfido facinore injuriarum in Chriſtum tota prope Germania in Judæos excindendos exarſit. Friſiis quoque hic annus eluvione aquarum fatalis, qua ſupra 80000 hominum millia extincta periêre. Eâ cladis opportunitate Florentius Hollandiæ Comes Friſiam ingreſſus patris necem ulciſci non deſiit.

Indux-

Digitized by Google

Induxerat anno priori Otto Epiſcopus noſter prædicatores Ordinis S. Dominici in Eccleſiam B. Virginis, collocâratque in fundo à ſe coëmpto; cùm haud multò pòſt oppidi Warburgenſis cives, concitati a curione ſuo, nihilque veteri Pontificis & Epiſcopi auctoritatem, prædicatores è templo & poſſeſſionis loco dejicere attentant: quos cùm Epiſcopus cenſuris Eccleſiaſticis perſtringeret, illi majori inſolentiâ inflammati manus violentas religioſis viris injiciunt, plebeque per pulſum campanarum ad rebellionem excitâ, per vim prædicatores exturbant. Qua ſacrilega injuria provocatus Epiſcopus, cives hujus facinoris participes nominatim anathemate perculſos ſacris omnibus & piorum conſortio interdicit; quam deinde ſententiam, miſſis ad omnia Collegia parochiaſque ſuæ Diœceſis literis, palam denunciari juſſit; atque ut tum rigidæ adhuc diſciplinæ moriſque erat, extinctis palam luminibus per omnes cœtus & feſtos dies execrationem repeti juſſit. Quam in rem proderit ipſum Ottonis diploma recitare.

Trithemius Brouuerus in Annal. Trevir. Ubbo Emmius l. 12.

Warburgenſes Fratrum prædicatorum violenti expulſores ab Ottone Ep. excommunicantur.

Otto Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus Dilectis in Chriſto de Gerdene, de Wilbodeſſen, de Aroldeſſen ſanctimonialium piis, nec non univerſis Eccleſiarum Rectoribus, Plebanis, Canonicis, Capellanis, presbyteris & Clericis noſtræ Paderb. Diœceſis, & maxime Archidiacono ſedis Warburgenſis, ad quos præſentes literæ pervenerint, ſalutem in Domino. Cum nos matura deliberatione, conſideratis provide conſiderandis, ut cultus divinus magis per noſtram Diœceſin, & in noſtro Warburgenſi oppido augeretur, parochialem Eccleſiam Sanctæ Mariæ in vinea prædicti oppidi parochiæ S. Ioannis ſibi vicinæ univerimus, Eccleſiam ipſam S. Mariæ, cujus collatio ad nos pertinebat, cum juribus & pertinentiis ſuis priori & Fratribus Ordinis Prædicatorum Warburgen. noſtræ Diœceſis pro ædificando inibi clauſtro et aliis officinis ſuis uſibus opportunis, pia & provida conſideratione contulimus, eademq; collatio ſive donatio ſit provide de dicta Eccleſia per nos facta per privilegia ipſis Fratribus & Ordini à ſede Apoſtolica indulta, defectum etiam, ſiquis exiſtit in præmiſſis, de plenitudine poteſtatis per ſummum Pontificem ſupplendo, ſit ſpecialiter & ex certa ſcientia confirmata: quanquam etiam nos ipſum Priorem & Fratres cum debita ſolemnitate in poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ S. Mariæ & montis adjacentis, quem nulli alteri vel in toto vel in parte recognoſcimus, induxerimus præſentialiter corporalem, contradictores & rebelles quoſcunque & ſe dictis Priori & Fratribus ac Ordini in præmiſſis opponentes, & impedimentum quoquo modo præſtantes, ſententia excommunicationis auctoritate noſtra ordinaria innodaverimus; Henricus tamen Magiſter Civium, Vſerus, Conradꝰ Stete, Ludolphus Steve, Joannes Biſchof, Hermannus, Heriboldus, Thydericus Hogeri, Joannes Pardan, Joannes Jude, Menfridus, Thymmo & Thimo, Henricus Kakevvel, Conradus de Wilmere, Henricus de Roden, Arnoldus Cruſen, Conradus de Voldeſſen, Henricus Vden, Albertus Cluſener, Wernerus Servatii, Bartholdus Servatii, Bartholdus Buſſe, Ioannes Lepus, & quidam alii Filij iniquitatis eorum in hac parte complices oppidani oppidi Wartbergenſis prædicti contra conceſſionem, donationem & collationem, per privilegia Sedis Apoſtolicæ, ut dictum eſt, confirmatam & approbatam, auſu nefario, Spiritu rebellionis aſſumpto, temere venientes ipſos Priorem & Fratres domus in Warburg Ordinis memorati impediunt, & impedimentum procurant, & præſtiterunt eiſdem, quominus ipſe Prior & Fratres dicti Eccleſiam S. Mariæ, & montem adiacentem cum ſuis juribus & pertinentiis uti poſſunt & poſſidere pacifice & quiete, & ſuam exinde facere liberam voluntatem juxta formam conceſſionis ſeu donationis prædictæ. Et his nos non contenti malum malo accumulantes, & Burchardum de Buren Suppriorem dictæ domus, & Fridericum de Brunſvvcich Fratres Ordinis Prædicti manus injecerunt temere violentas, facientes nihilominus pulſari campanas ibidem publicè contra ipſos Suppriorem & Fratres, tanquam contra Fures & Latrones congregata multitudine oppidi antedicti, alias & verbis probroſis & factis contumelioſis injurioſi exiſtentes eiſdem, Arnoldus etiam perverſitatis Presbyter iter præbens aliis ad ruinam ipſis malefactoribus ſic excitatis præſentibus contra noſtram inhibitionem & excommunicationem expreſſam in dicta Eccleſia S. Mariæ divina,

voluntate

Digitized by Google

voluntate perverſâ, celebrare, immo quantum in eo eſt prophanare non formidavit, ſe propter hoc excommunicationis ſententia, à nobis, ut dictum eſt, auctoritate ordinaria promulgatæ involvendo, in ipſorum Prioris & Fratrum ſæpedicti ordinis grave præjudicium, & iniuriam non modicam & gravamen, & in contemptum clavium Eccleſiæ, periculum animæ ſuæ, & in ſcandalum plurimorum. Nos igitur prædictam noſtram donationem factam liberaliter Priori & Fratribus Warburgenſibus de dicta Eccleſia S. Mariæ in vinea, & miſſionem in corporalem poſſeſſionem ejuſdem Eccleſiæ & montis adiacentis cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis volentes, ut tenemur, defendere cum effectu, vobis & cuilibet veſtrum, ita quod in his exequendis unus veſtrum alium vel alios non exſpectet, auctoritate ordinaria in virtute S. Obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis & ſuſpenſionis latæ ſententiæ, quam in vos in his ſcriptis in quemlibet veſtrum, trium dierum monitione præmiſſâ, facimus ex nunc ut ex tunc, ſi præſens mandatum noſtrum diligenter & fideliter non fueritis executi, diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus prænominatos malefactores & eorum complices publice quoque nominatim ſingulos & quoslibet ipſorum omnibus Dominicis diebus & feſtivis, campanis pulſatis, accenſis candelis, ex tunc ut ex nunc excommunicatos publice in veſtris Eccleſiis & Capitulis præſente populo nuncietis, quando & quoties à prædictis Fratribus ſuper hoc fueritis requiſiti abſque alterius mandati noſtri exſpectatione. Parochiam etiam S. Petri, & olim parochianos S. Mariæ in vinea, quos ex nunc Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, vos auctoritate eadem & ſub pœnis præſcriptis interdictam & interdictos faciatis firmiter obſervari, quoadusque ipſos Priorem & Fratres Eccleſiâ S. Mariæ in Vinea & monte prædictis cum ſuis juribus & pertinentiis, præ ædificando inibi clauſtro & aliis officinis ſuis uſibus opportunis, gaudere permittant, ita quod ipſe Prior & Fratres eandem Eccleſiam & montem cum ſuis utilitatibus & commoditatibus apprehendant, teneant, & habeant plene, libere, pacifice & quiete, nec de cætero in his ipſis aliquod impedimentum per ſe vel per alium ſeu alios præſtent, vel præſtari procurent publice vel occulte; & Deo præcipue, nobis, ac memoratis Priori & Fratribus injuriam paſſis & Ordini ipſorum emendam decentem & honorabilem exhibeant, & alias ſatisfaciant reverenter. Arnoldum inſuper Presbyterum prædictum, qui contra noſtram inhibitionem & excommunicationem in dicta Eccleſia S. Mariæ auſu temerario divina celebrare, immo potius prophanare præſumpſit, quem propter hoc excommunicatum & irregularem ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, nec ipſum in quacunque Eccleſia noſtræ Diœceſis ſinatis recipi aliquatenus ad Divina. Intimantes prædictis malefactoribus, quod ſi in ſua malitia perſtiterint, contra ipſos annuente Domino uſque ad condignam ſatisfactionem, prout ordo juris exigit & culpa depoſcit, durius procedemus. Inſuper vobis præcipimus Prædictarum Eccleſiarum prædictis & cuilibet veſtrum, ita quod in his exequendis unus veſtrum alium vel alios non exſpectet, ſub pœnis prædictis damus firmiter in mandatis, quatenus omnes & ſingulos, quos in executione præſentis mandati noſtri negligentes inveneritis & remiſſos, quos nos his ſcriptis trium dierum monitione per vos faciendam præmiſſa, ut mandatis noſtris obtemperent, ſi non obtemperaverint, ſuſpendimus, & excommunicamus, ſuſpenſos & excommunicatos publice & ſolemniter in Eccleſiis & Capellis præſente populo nuncietis, quando & quoties ſuper hoc à Prædictis Fratribus fueritis requiſiti, reddatis literas cum appenſione ſigillorum veſtrorum in ſignum executionis. Datum Paderbornæ Anno Domini M° CC° LXXXVII° pridie Idus Maji.

Ijdem Epiſcopo ſeſe ſubmittunt.

Hac conſtantia & ſeveritate Epiſcopi flexi tandem cives ſeſe Epiſcopi voluntati permiſère: dati mox utrimque arbitri, & omnis controverſia ex æquo bonoque inter paucos menſes compoſita; quemadmodum in his Epiſcopi tabulis ſancitum eſt.

Nos Otto Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus, univerſis præſens ſcriptum viſuris notum eſſe cupimus, quod ſuper diſcordia, quæ vertebatur inter priorem & conventum Fratrum Prædicatorum novellæ noſtræ plantationis in Wartberg ex una, & parochianos Eccleſiæ S. Mariæ in vinea oppidanos veteris oppidi ſuper dicta Eccleſia & aliis quibuſcunque ex parte altera, dictæ partes in nos communiter in arbitrum arbitratorem ſeu amicabilem compoſitorem compromiſerunt, & nos ſponte arbitrarium ſeu compromiſſum in nos recipientes, arbitrando ſive diffiniendo pronunciamus in hunc modum, primo ſtatuentes, quod dicti Fratres Eccleſiam S. Mariæ in vinea prædictam, quam eis donavimus propter ampliandum Divini Numinis cultum, & ob memoriam noſtram ibidem poſt mortem noſtram perpetuo peragendam pacifice obtinebunt, & montem cum hortis uſque ad domos ibidem ædificatas, quem montem dictis

Fratribus

Digitized by Google

Fratribus vendidimus, quiete & pacifice, ſine tamen ædificatione latrinarum præjudicialium & cloacarum deformitate qualibet, retinebunt. Sed domus fuſoris campanarum per dictos Fratres de noſtro arbitrio redimetur. Verſus occidentem cœmiterium dictorum Fratrum uſque ad planas ſe extendens: de vico verò, quo tranſitur cœmiterium ex conſilio dictorum Fratrum, Caſtellanorum & conſulum commendatum noſtro arbitrio reſervamus. Infra murum vero verſus Berne & ſtructuras dictorum Fratrum ſpatium commune, continens in latitudine ſedecim pedes, abſque aliquo impedimento pro utilitate omnium tranſeuntium permanebit. Libros autem, Calices, Campanas, & alia quæcunque ornamenta dictæ Eccleſiæ prædictis oppidanis aſſignamus ad pios uſus de noſtro conſilio quærendo. Item parochiam ſæpe dictæ Eccleſiæ de vinea parochiæ Eccleſiæ S. Petri auctoritate ordinaria duximus uniendam. Præterea conſecrabimus Eccleſiam in honorem B. Virginis, & cœmiterium infra vetus oppidum ſine parochianorum expenſis, quando fuerimus requiſiti, quam eſſe volumus baptiſmalem. Nundinas etiam apud Eccleſiam ſæpe dictam frequentatas, transferimus ad vetus oppidum memoratum. Item domum, in qua celebraverant Fratres, cum ſpatio, quod ad cœmiterium deputaverant, dictis oppidanis veteris oppidi aſſignamus. Inſuper prædicti Fratres, quandocunque dicti oppidani ædificare voluerint Eccleſiam, & in aliis eorum negotiis toto poſſe fideliter promovebunt, quod Laici Fratribus facient vice verſa. Item ſententias excommunicationis & alia quæcunque gravamina occaſione hujuſmodi in quoſcunque latas relaxabimus humiliter requiſiti, volentes quod omnis rancor, diſcordia ſeu diſſenſio inter Fratres & oppidanos ex nunc ſit penitus abolita & ſopita. Statuentes nihilominus & mandantes dictum arbitrium ſub pœna centum marcarum debere inviolabiliter obſervari; quam pœnam incurrere volumus partem arbitrium non ſervantem, & nobis ſine diminutione aliqua & contradictione perſolvendam. Datum & pronunciatum Warburgi feria quarta ante Pentecoſten Anno Domini Mo CCo LXXXVIIo

Otto, qui hactenus ac ſuperiori etiam anno ſe electum & confirmatum ſcripſit antiſtitem, in his demum literis, reperitur mutato titulo Epiſcopum ſe inſcribere; quo facto mihi perſuadeo hoc aut ſuperiori anno conſecratum fuiſſe Epiſcopum; à quibus autem Epiſcopis hæc conſecratio facta ſit, cum ceteris ex annalium noſtrorum memoria excidit. Quod inde in ſuperioribus Ottonis literis ſanctimonialium Aroldenſe Cœnobium memoratur, id in Comitatu Waldecenſi fuit juriſdictionis Epiſcopi noſtri, eo loco, ubi Comitum Aroldæ ſedes eſt; quanquam ejus origo & conditor inter cetera per hæreſis turbas ad nos nondum pervenerit.

Publicum præterea hoc anno congreſſum ſibi condixere Noveſii Sifridus Colonienſis Archiepiſcopus, & Otto Paderbornenſis Epiſcopus, ad quem uterque Epiſcopus cum magno procerum & nobilium comitatu acceſſit; Ottonemque Epiſcopum noſtrum aſſectatus eſt Conradus Oſnabrugenſis, Ottonis frater, idemque Ritbergenſis Comes. Is verò conventus uti pacis & concordiæ firmandæ cauſa inſtitutus fuit, ita in eo plena oblivio omnium offenſionum ac injuriarum ſancita eſt. Oppida deinde Geſeke & Saltzcottena, ſicuti ſupra conveniſſe diximus, communi utriuſque Epiſcopi juri & poſſeſſioni aſſerta confirmataque. Juratum poſtremò inter Epiſcopos de mutuis ſubſidiis adverſus omnes utriuſque hoſtes; ex quo pacto Paderbornenſis excepit Moguntinum Metropolitanum ſuum, Colonienſis ſuæ Metropolis provinciales Epiſcopos. Tabulas hujus pacificationis, quæ tribus ſigillis Archiepiſcopi, Capituli Paderbornenſis, & Conradi Oſnabrugenſis Epiſcopi adhuc integris apud nos ſunt, hîc proferre viſum eſt.

Noveſii pacis gratia conveniunt Archiepiſcopus Colonienſis & Epiſcopus Paderbornenſis.

Digitized by Google

Nos Sifridus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, Sacri Imperii per Italiam Archicancellarius, & nos Otto eadem gratia Paderbornenſis Epiſcopus, notum facimus univerſis præſens viſuris, quod propter vinculum unionis, pacis & concordiæ perpetuo inter nos, noſtros ſucceſſores & Eccleſias noſtras habendum & firmiter obſervandum ita covenit, quod nos Archiepiſcopus prædictus omni rancori, damno & injuriæ nobis & Eccleſiæ noſtræ, ac aliis noſtris amicis & hominibus à dicto Domino Epiſcopo Paderbornenſi & ſuis illatis, mediantibus noſtris hinc inde amicis, renunciavimus, & præſentibus renunciamus, recipientes eundem Dominum Epiſcopum Paderbornenſem & Eccleſiam ſuam in noſtram gratiam pariter & favorem: & è contra nos Epiſcopus Paderbornenſis prædictus damnis & injuriis, nobis & Eccleſiæ noſtræ illatis à prædicto Domino Archiepiſcopo Colonienſi & ſuis, ſimiliter renunciamus. Ut autem hujuſmodi unionis & pacis vinculum inter nos & Eccleſias noſtras hinc inde firmum maneat, & ſtabile perſeveret, ita inter nos convenit, & eſt conditum, quod ab hora in antea, tam nos, Eccleſiæ noſtræ, quàm ſucceſſores noſtri communiter habeamus & teneamus cum ſuis pertinentiis opida tam Gyſike quam Saltcoten infra muros ſepta & foſſata eorundem, pro ut jacet, ſicuti prædeceſſores noſtri tenuerunt & habuerunt, & ad quemlibet noſtrum juriſdictiones, obventiones, utilitates & fructus, ſi qua & ſi qui jam ſunt vel provenire poterunt, in futurum pro media parte æqualiter pertinebunt. Conditum eſt etiam, quod ſi inter nos & noſtros aliqua controverſia vel diſſenſio, quod abſit, oriatur, nos Archiepiſcopus pro nobis & Eccleſiæ noſtra Erenfiridum de Bredenol militem, & Godefridum de Meſchede noſtros fideles; & nos Otto Paderbornenſis Epiſcopus ſimiliter pro nobis & Eccleſia noſtra Conradum de Ellen majorem, & Wolmarum de Brencken milites ordinamus, & ad hoc conſtituimus, ut hujuſmodi controverſiam vel diſſenſionem in amicitia vel in jure terminent vel componant, ad quod faciendum prædicti quatuor ſe fide data obligant & aſtringunt, & ſi aliquem ex prædictis quatuor mori contingeret, æque idoneus loco defuncti ſubſtituetur ab illo, ex cujus parte idem fuerat conſtitutus, & ſi quis coram dictis quatuor jus ſive amicitiam recipere recuſaverit, vel eorum dictis & ordinationi non aquieverit, illum vel illos, quicunque fuerint, in caſtris ſive munitionibus noſtris non defendemus, nec recipiemus, nec recipi permittemus ad damna aliqua facienda, vel pignora capienda. Nos verò Otto Paderbornenſis Epiſcopus conſenſu & voluntate noſtri Capituli, Miniſterialium, Caſtrenſium, Civitatis, & opidorum noſtrorum accedente, obligamus nos, ſucceſſores noſtros, & Eccleſiam noſtram, & promittimus fide data, & juramento præſtito corporali, eidem Domino Archiepiſcopo, Eccleſiæ ſuæ & ſuis ſucceſſoribus ſincerè, toto poſſe noſtro potenter & patenter contra omnes ſuos injuriatores, excepta Eccleſia Moguntina noſtra Metropoli, te eundem Dominum Archiepiſcopum Colonienſem in jure ſuo pro viribus conſervare, omni fraude & dolo penitus excluſis. Nos etiam Archiepiſcopus prædictus de voluntate & conſenſu Capituli noſtri, Miniſterialium, Caſtrenſium, Civitatis & opidorum noſtrorum obligamus nos ſucceſſores noſtros, & Eccleſiam noſtram, & promittimus ſimiliter fide data, & præſtito juramento Corporali eidem Domino Epiſcopo Paderbornenſi, Eccleſiæ ſuæ ac ſuis ſucceſſoribus contra omnes ſuos injuriatores fideliter aſſiſtere potenter & patenter, & ipſum in jure ſuo ſimiliter pro viribus conſervare, omni dolo & fraude penitus excluſis, ſuffraganeis noſtris prorſus exceptis. In cujus rei teſtimonium & perpetuam firmitatem præſens ſcriptum noſtris & Capitulorum noſtrorum ſigillis, ac Venerabilis Patris Domini Oſnabrugenſis Epiſcopi ſigillo, quod præſentibus hinc & inde apponi rogavimus, fecimus communiri. Et nos Capitulum Colonienſe, & Capitulum Paderbornenſe Præſentibus publice proteſtamur huic unioni & conventioni conſenſum, & auctoritatem noſtram adhibuiſſe & adhibere, & ſigilla noſtra de certa noſtra ſcientia appoſuiſſe. Datum & actum in Nuſſia, Dominica, qua cantatur, Eſto mihi, anno Domini M. CC. LXXXVII.

Non incongruum fuerit ex his literis obſervare Miniſterialium nomine etiam comprehendi caſtrenſes Epiſcoporum ac Principum; quemadmodum ſupra monuimus, eo nomine denotari etiam Epiſcopi Mareſchallum, Pincernam, Dapiferum, & Camerarium, ceteroſque clientelari beneficio obſtrictos. Sifridus etiam ad hæc pacta & fœdera eo pronior videri poterat, quòd jam belli procellam, qua anno ſequenti jactatus, ſibi imminentem conſpiceret.

Epiſcopi

Digitized by Google

Epiſcopi ſui exemplo urbs Paderbornenſis cum Ottone Ravensbergenſi Comite hoc anno compoſuit. Controverſia hæc adeo exarſerat, ut Comes pecora civium abduceret; cives vero incolas Ravensbergenſes in cuſtodiam & vincula abriperent, multiſque infeſtationibus ſe mutuo divexarent Paderbornenſes & Ravensbergenſes. Extant publicæ hujus pacificationis literæ, quibus vetus amicitia redintegrata eſt.

Paderbornenſes & Ravensbergenſes diſcordes reconciliantur.

Annus Chriſti. 1288.

Nicolai IV Pont. 1.
Rudolphi I Imp. 16.
Ottonis Ep. Pad. 11.

Quo dehinc tempore Rudolphus Cæſar cum florentiſſimo triginta millium exercitu occupatus fuit per Burgundiam & Helvetiam in rebellium & prædonum caſtris expugnandis, cruentum exarſit bellum in inferiori Germania ad Rhenum, quod totam prope Weſtfaliam attraxit in ſocietatem armorum, Ottonemque etiam noſtrum, ex fœdere ſuperioris anni cum Sifrido Colonienſi Archiepiſcopo inito; à quo & auxiliares Sifrido copiæ ſubmiſſæ ſunt. Auctor eſt Trithemius ſupra centena armatorum millia conveniſſe. Cauſa belli Ducatus Limburgenſis, quem Walramus Dux ſine herede filio anno 1281 extinctus vacuum reliquit. Hunc cum ſibi Adolphus II Montium Comes, Walrami Ducis ex fratre nepos, vendicaret, obſtitit Reinoldus Gelriæ Comes, qui Ducatum illum ſibi ex dote uxoris aſſertum volebat; duxerat enim Irmgardem Walrami filiam, tametſi nullam ex ea prolem ſuſceperat. Geldro acceſſit Sifridus Colonienſis Archiepiſcopus, Montium Comitem averſatus; contendebatque Limburgicum Ducatum eſſe feudum S. Petri ac Colonienſis Eccleſiæ, quem pro arbitrio, cui vellet, donare poſſet. Montium Comes cum ſe Geldro & Archiepiſcopo imparem videret, jus ſuum vendit Joanni Brabantiæ Duci 23000 marcis; quam venditionem à Rudolpho Cæſare probari petiit. Gelder interim anno 1282 Limburgicum Comitatum occupat; quemadmodum & Colonienſis venditionem Comitis Montium irritam pronunciavit. Fruſtra exinde Brabantinus Geldrum ex Ducatu ejicere tentavit, multaque fruſtra tractando agitata, donec conſpiratione partium hoc anno flamma publici belli erumperet. Brabantino junxêre Socialia arma Godefridus frater, Adolpus Montium Comes, Henricus Comes Waldecenſis, Walramus Juliaci Comes, Everhardus Comes Marcanus, Comes S. Pauli, Comes Loſſenſis, Epiſcopus Leodienſis, cives Colonienſes (quos Brabantinus Agrippinam ingreſſus contra Archiepiſcopum ſuum armaverat) magnaque procerum & nobilium multitudo. Cum Geldro & Sifrido Colonienſi Archiepiſcopo in ſocietatem armorum venêre Henricus Comes

Funeſtum bellum ad inferiorem Rhenum.

Annal. Colmar. Trithemius in Chron. Chron. M. Belgij Chron. Colon. Pontanus l. 6 hiſt. Gelr. Annal. Fland. Cleinſorgius Levoldus in Chron. Marc.

Luxemburgicus, Walramus Comes Valckenbergius, Joannes Comes Limburgicus ad Lenam, Henricus Comes Weſtenbergius Archiepiſcopi frater, Adolphus Naſſoviæ Comes, quem poſtea Germania Cæſarem habuit; magna deinde Weſtfaliæ nobilitas, quam Sifridus ex Ducatu ſuo cum auxiliaribus copiis evocârat.

Dux Brabantiæ poſtquam Colonienſem Diœceſin evaſtaſſet, Woringam oppidum & caſtrum rogatu Colonienſium obſidet, id Romani Buruncum dixere, crediturque ex quinquaginta Druſi Caſtellis eſſe inter Coloniam & Noveſium ad Rheni ripam, quod Sifridus Archiepiſcopus ad referendos Colonienſes præmunierat. Sifridus nunciatâ obſidione exercitum ad Rodenkirken luſtrat, quocum Braweleriam deinde feſtinavit. Ibi cùm in concilio militari plerique dicerent, exſpectandas eſſe copias Bonnenſium, Andernacenſium & Weſtfalorum, caſtraque inter Coloniam & Woringam ponenda, ad commeatum hoſti præcludendum; Sifridus & Gelder aliorum ſententiis abducti, temere in hoſtem movent. Pugnatum 5 Junij ad Woringam ab ortu ſolis ad Veſperum cruentiſſimo prælio. Cladis cauſam dedêre Geldri è pugna ad prædam verſi. Victor ad ultimum Dux Brabantinus acies hoſtiles disjecit. Captus Gelder à Guidone Comite S. Pauli, Sifridus Archiepiſcopus ab Adolpho Montenſi Comite: Vivi præterea in poteſtatem Brabantini venêre Adolphus Naſſoviæ, & Theodoricus Meurſiæ Comes. Inter cæſos occubuere Henricus Comes Luxemburgicus cum utroque fratre, Henricus Weſtenbergius Archiepiſcopi frater, multique alii nobiles; nec minus cruenta pugna Brabantinis fuit.

Ferunt à Colonienſibus urbis claves in medium prælii campum curru provectas, quo hortamento cives pro libertate urbis decertarent; ſed hanc vulgi fabulam plerique explodunt; quòd eo in bello non ſit decertatum pro libertate Agrippinæ: neque id Sifrido Archiepiſcopo integrum fuit, ſucceſſoris jura in unum incertum prælij eventum dare.

Poſt partam Victoriam expugnata, ſoloque æquata Woringa. Inde Brabantinus Coloniam triumphans ingreditur, magno etiam plauſu exceptus & in numerum civium adſcriptus. At nulli victoriâ inſolentiores, quam Juliacenſis, Montenſis & Marcanus Comites; hi uno impetu effuſi ferro flammàque Colonienſem Diœceſin evaſtavêre. Expugnata à Marcano Werla, dejectiſque muris foſſæ impletæ. Volmunſteinium & Iſenburgum caſtra, compluresq; per Weſtfaliæ Ducatum Archiepiſcopi arces everſæ. Ita armis inteſtinis ſævitum inter Weſtfalos, poſtquam Comites ſenſim principibus pares ferre non potuerunt Epiſcoporum potentiam, nec Epiſcopis refrenare licuit urbium & Comitum inſolentiam.

Adolph9 Comes Swalen- Saniori conſilio Adolphus Swalenbergenſis Comes, ut in literis præfatur, pro remedio animæ & ſalute parentum ſuorum, Cœnobio

nobio Mariæ Ordinis D. Benedicti apud nos liberalem prædij donationem fecit, auxitque Cœnobium hoc tum viris religioſis florens, quod à majoribus ejus conditum memoravimus. Conſignatæ tabulæ in paterno caſtro Swalenberg, feſto Purificationis B. Virginis, anno MCCLXXXVIII; nec alij teſtes proferuntur, quàm Albertus & Guntherus Comitis fratres. Et Guntherus, quem in his literis Canonicum & Theſaurarium Magdenburgenſis Eccleſiæ vocat, hic ille eſt, quem ſupra electum Magdenburgenſem Archiepiſcopum diximus, poſitoque Archiepiſcopatu ad privatam Canonici vitam redjiſſe, ex qua Ottoni noſtro in Paderbornenſi Epiſcopatu ſubrogatum memorabimus. berg. Benefacit Cœnobio S. Mariæ.

Annus Chriſti 1289.

Nicolai IV Pont. 2.
Rudolphi I Imp. 17.
Ottonis Ep. Paderb. 12.

Inter memoratos inferioris Germaniæ motus, non minus per Bohemiam, Burgundiam, & Ungariam tumultuatum; quare Cæſar hoc anno Agræ conventum principum indixit; rebuſque feliciter compoſitis, exercitum duxit in Burgundiam, expugnatâque Paterniaco urbe, rebellem Burgundiæ Comitem, ac toties periurum hominem bello vicit, & in vincula conjecit. Inde adverſus Sabaudiæ & Montis Bellardi Comites progreſſus, utrumque captum obſequium Romani Imperij & fidem jurare coëgit. Ungariam ſibi Albertus filius Dux Auſtriæ domandam ſumpſit; atque is poſtquam priori anno interiorem Ungariam ingreſſus Poſſonium cepit, hoc rurſum anno Juvanum Comitem, Auſtriæ & Stiriæ provincias rapinis & cædibus depopulantem, armis ſubegit; expugnatiſque XXXIV prædonum arcibus, pôſt cum alio exercitu ex Auſtriis, Carinthiis, Stiriis, Bavaris & Bohemis, Gunſam urbem, Juvani ſedem, difficili oppugnatione tandem cepit, evertitque. Viſi tum Cæſar & filius bellica fortitudine armorumque gloriâ inter ſe decertare. GeſtaCæſaris & filij. *Annal. Colmar. Trithemius in Chron. Stero in Annal. Hiſt. Auſtr.*

Turbine ſuperioris anni diſcuſſo, ſenſim ad quietem redjit Inferior Germania Weſtfaliaque. Et hoc ipſo etiam anno Sifridus Colonienſis Antiſtes è caſtro novo in quod eum Montium Comes conjecerat, liberatus eſt; quod Colmarienſium annalium per id tempus ſcriptor retulit: acceditque Browerus, à quo refertur Boemundus Trevirenſis Archiepiſcopus hoc anno 8 Septemb. à Sifrido Colonienſi Archiepiſcopo, Friderico Duce Lotharingiæ, magnoq; nobilitatis comitatu in urbem ſuam introductus. Sanè Nicolaus Pontifex, qui pro liberando Archiepiſcopo magnopere laboravit, literis anno proximo de liberatione gratulatur; ut falli Trithemium neceſſe ſit, qui Sifridum ſeptennio in carcere hæſiſſe ſcribit. Magni interim ſtetit Sifrido liberatio; juſſus enim Waldenbergam, Rodenbergam,

bergam, Wendenam, Aſpelam & Widam, aliaque partim oppida, partim caſtra cedere Montenſi, ſpondereque nunquam Woringam abs ſe inſtaurandam. Non his dejectus Archiepiſcopus Brulam caſtrum in locum Woringæ muniit, quo freno Colonienſes continuit; nec multò pòſt Adolphum Montium Comitem, mutatâ fortunæ ſcenâ, cepit, & in tetrum carcerem conjecit; ſi qua tamen hujus captivitatis fides, de qua nihil Levoldus in Marcanis ſuis meminit.

Otto Epiſcopus Paderb. Privilegia civitatis Braculenſis confirmat.

Otto Epiſcopus noſter, ne qua flamma tumultuarij hujus belli Diœceſin ſuam afflaret, Vicinorum fœderibus, & concordia ſuarum civitatum ſe præmunjit; ejus rej gratia urbi Brakelenſi, ob fidam hactenus navatam operam, vetera privilegia inſtauravit, ac novis etiam decoravit; quod hiſce literis conſignatum eſt.

Nos Otto Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus, Decanus, totumque Capitulum ibidem, præſentibus publicè proteſtamur, quod diſcretos viros, Judices, Conſules ac univerſos et ſingulos opidanos in Braclo ex nunc in antea tanquam noſtros Burgenſes in ſuis agendis et negotiis intendimus fideliter promovere, promittimus nihilominus fide data prædictis Burgenſibus, quod extra ipſos et ipſis excluſis nullas treugas dabimus, nec admittemus in præſenti guerra, nec etiam inibimus aliquam compoſitionem cum noſtris adverſariis, niſi prædicti Burgenſes ſemper in perpetuum manſerint apud nos et Eccleſiam Paderbornenſem in compoſitionibus et in treugis. Ad ampliorem verò certitudinem Nos Wernerus Decanus, Hermannus Scholaſticus, Remboldus Theſaurarius, Widekinus de Oſede, Fridericus de Hervordia, Amelungus de Driborg, Otto de Retberg, Georgius de Sola domo, Theodoricus de Itere, Jordanus Slavus, Lyppoldus de Amelungeſſen, Ludolfus Marſcalcus, et Herboldus de Soſato Canonici Eccleſiæ Paderbornenſis. Item Volcmarus de Brinke, Conradus Senior de Etlen Conradus Junior, Lippoldus de Etlen, Wilhelmus de Verende, Joannes de Cleverdeſſen, Albertus et Wernerus fratres dicti Cancri et Ludolfus de Elmeringhuſen milites, Joannes et Hermannus fratres dicti de Driborg, Mengerus de Grafhem, Hermannus de Hyrſe et Stapel famuli fidejuſſores unanimiter conſtituti promittimus fide data omnia prædicta. ex certa ſcientia et voluntate Capituli noſtri prædicti et miniſterialium Eccleſiæ Paderbornenſis, ſi dictum Dominum noſtrum Ottonem mori aut captivari contingeret, inviolabiliter obſervari. Datum Paderbornæ, actum in Monaſterio, in Capella Sanctæ Mariæ; in cujus promiſſionis et obligationis teſtimonium præſentem paginam Nos O. et Capitulum prædicti dedimus Sigillis noſtris appenſis dictis Burgenſibus roboratam VII Kal. Octob. Anno Domini MCCLXXX nono.

Viciſſim urbs Brakelenſis, quæ una vetuſtiſſimarum hujus Diœceſis eſt, fidem ſuam Ottoni Epiſcopo & ſucceſſoribus publicis hiſce literis obligavit.

Nos Judex, Conſules et univerſitas Burgenſium in Brakele tenore præſentium recognoſcimus, publicè proteſtantes, quod nos et ſinguli noſtri Burgenſes apud Venerabilem Patrem et Dominum Epiſcopum Paderbornenſem ac ſuum

Digitized by Google

ſuum Succeſſorem, nec non apud Capitulum et Eccleſiam Paderbornenſem bona fide in perpetuum permanebimus, ac ipſis, Epiſcopo, Eccleſiæ ſuæ in parte ſua et in omnibus intendimus obedire tanquam fideles Burgenſes Domino ſuo vero, et hæc ſub fidelitate ſibi præſtita promittimus bona fide. In cujus obligationis et fidelitatis teſtimonium dicto Domino noſtro Epiſcopo ac ſuæ Eccleſiæ præſentem paginam ex certa ſcientia et voluntate ſingulorum Burgenſium noſtræ civitatis ſigillo dedimus roboratam. Datum et actum Brakele in Cœmiterio ſexto Kalend. Octobris, anno Domini Milleſimo, ducenteſimo, octuageſimo nono.

Exuſtum eſt per id tempus templum ac Cœnobium Minoritarum in urbe Paderbornenſi; quare impetrârunt hoc anno Fratres ejus ordinis Romá literas á decem Epiſcopis conſignatas, quibus indulgentur peccatorum noxæ, quotquot liberaliter ad ruinas ejus incendij ſubvenerint.

Minoritæ Paderbornenſes exuſtum Cœnobium ſuum reſtaurare intendunt.

Annus Chriſti 1290.

Nicolai IV Pont. 3.
Rudolphi I Imp. 18.
Ottonis Ep. Pad. 13.

Subit nunc annus ſeculi hujus nonageſimus, Comitiis Erfurdienſibus celebris, de quibus ita Sifridus Presbyter. *Anno* MCCXC *Rex Romanorum Rodolphus intravit Thuringiam, reformans pacem non ſolum illi terræ, ſed et aliis in confinio ejus, et convocans Principes, et multos nobiles, in conviviis et deliciis cum eiſdem manſit in Erfordia civitate per plures dies. Fueruntque ſecum ibidem filii ſui Albertus et Rodolphus Dux Auſtriæ, qui adhuc vixit, licet de morte ſua anticipando dictum ſit: filiæ quoque ejus Jutta regina Bohemiæ; item ducіſſa Bavariæ, et duciſſa Saxoniæ, et aliæ multæ nobiles fœminæ.* Rara Cæſaris felicitas, cui quinque ſimul generos, Wenceslaum Regem Bohemiæ, Albertum Ducem Saxoniæ, Ludovicum Palatinum Rheni, Ottonem Ducem Bavariæ, & Marchionem Brandenburgicum, quibus ejus filiæ denuptæ erant, regali convivio in tanto Principum congreſſu, tractare conceſſum. Scriptor etiam hiſtoriæ Thuringiæ refert Rudolphum Imperatorem acceſſiſſe Erfurtum cum quadraginta Germaniæ principibus. Hi verò Principes recenſentur à Monacho Erfurtenſi, auctoreque additionum ad Lambertum Schafnaburgenſem: nimirum ex Principibus Eccleſiaſticis convenêre *Archiepiſcop9 Moguntinenſis, Archiepiſcop9 Saltzburgenſis, Archiepiſcopus Magdenburgenſis: Epiſcopi Simplices: Herbipolenſis, Babenbergenſis, Hildenesheimenſis, Paderbornenſis, Neuburgenſis, Mersburgenſis, Miſnenſis, Tolnenſis, Laventinenſis, Halberſtadienſis, Eiſtetenſis, Werdunenſis, Conſtantienſis: Abbas Fuldenſis, Abbas Herſfeldenſis. Principes ſæculares: Marchio de Brandeburg, et frater ejus, Marchio Fridericus Miſnenſis, Lantgravius Albertus cum filiis ſuis Friderico et Ticemanno, Dux Henricus de Brunſvic et Fratres ejus Albertus et Wilhelmus, Henricus Lantgravius Haſſiæ, Rex Bohemiæ, Dux Auſtriæ, Rudolph9 filius*

Comitia Erfurdienſia, multorum acceſſu Principum valde celebria.

Digitized by Google

filius Rudolphi Regis, Dux Bavariæ, Dux Carinthiæ, Dux de Lunenburg, Dux Saxoniæ gener Regis Rudolphi: Comes Guntzelinus de Zwirn, Comes de Catzenelnbogen, et filius ejus, qui ibidem obiit; item filius ejus Comes de Bren juvenis, qui ibidem obiit ſine hærede: Dux de Meckilburg, Comes de Anhalt, duo fratres de Hohenlohe, quorum unus ibidem obiit: item alius de Hollo; item Burgravius de Nurnberg, et multi alii. Eoſdem fere ex hoc celebri conventu percenſet Engelhuſius, interque Archiepiſcopos addit Colonienſem. De his quoque comitiis auctor Paralippomenon ad Urſbergenſem, multoſque ex his introducit Epiſcopos, & Duces, quibuſcum Rudolphus Cæſar Erfordiam hoc anno ingreſſus. Quapropter cùm hi auctores à nobis producti conveniant in annum hunc MCCXC, quo Comitia hæc Erfurti celebrata ſint, erroris comperti ſunt Stero & Everhardus in annalibus ſuis, qui à Tuſculano Epiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato, celebratam Synodum Herbipolitanam, de qua ſupra retulimus, in hunc annum conferunt, permiſcentque cum Erfurdienſibus hiſce comitiis; cùm illa Epiſcoporum Synodus, hæc publica Imperii ac Principum Comitia fuerint; in quem etiam errorem ſe ab Everhardo Scriptore paſſus eſt abduci Binius. Certè annalium Colmarienſium auctor dum hoc anno Rudolphum Cæſarem memorat Thuringiam ingreſſum, & magna pro dignitate geſſiſſe, ſatis hæc comitia deſignare viſus eſt; in quibus, ut ceteri quoque ſcriptores tradidêre, multa præclarè conſtituta ſunt, tot Principum auctoritate & concordiâ, ad pacem in Imperio firmandam, quod unicum Cæſaris ſemper negotium fuit. Et verò cum nullum hactenus malum Imperium magis afflixerit, quàm illa latronum & prædonum multitudo; tanquam debellatis circum barbaris nationibus, & ad Chriſti fidem perductis, hæc inteſtina peſtis ſucceſſiſſet ad viſcera Imperii dilaceranda; Cæſar evocato in Thuringiam exercitu, ſupra LXVI caſtra munitioneſque prædonum diverſis per Thuringiam & Saxoniam locis funditus evertit; quemadmodum ſuperioribus annis in Alſatia, Suevia, Burgundia, Auſtria, ac ſuperiori Germania fecerat. Addunt ſcriptores Cæſaris hujus ſententiâ una die viginti novem ejuſmodi nefarios homines Erfurti captos ſupplicio affectos eſſe. Et Cæſar, quâ erat ſeveritate in turbatores pacis, eâ liberalitate viſus in exornandis bene de Repub. meritis; quos inter in hoc congreſſu Principum Comitem Zolleranum, ſorore genitum, Burgravium Nurenbergenſem extulit. Celebres ab eo Burgravii ad Fridericum, quem Sigiſmundus Imperator Marchionem Brandenburgenſem dixit. Wenceslao præterea Regi Bohemiæ ac genero Cæſaris Pincernæ Imperii & Electoris dignitas confirmata. In his quoque Comitiis, quia Otto Epiſcopus noſter, ut diximus, præſens fuit, Cæſari cumprimis carus, Cæſar ſingulari privilegio Ottoni poteſtatatem fecit conſtruendi duas munitiones adverſus infeſtantium hominum inſolentiam, quod hoc diplomate VII Idus. Maji dato accepimus. *Nos*

Rudolphus Imp. facultatem dat Ottoni Epiſcopo

Digitized by Google

Nos Rudolfus Dei gratia Romanorum Rex ſemper auguſtus. Ad univerſorum notitiam tenore preſentium volumus pervenire, quod nos venerabili Ottoni Padelburnenſi Epiſcopo et Principi noſtro dilecto preſenti ſerie concedimus, et auctoritate Regia indulgemus, ut in ſua Dioceſi duas munitiones edificare et conſtruere valeat contra adverſantium turbines oppreſſorum. Dantes ſibi has noſtras litteras in teſtimonium ſuperdictorum. Datum Erfordie VII *Idus Maji, ind. III, anno Domini M° CC° Nonageſimo, Regni vero noſtri anno* XVIII.

Soluto Principum conventu, Cæſar ex Thuringia in Saxoniam eſt digreſſus, quod ceteris ſcriptoribus ſilentibus annalium Colmarienſium auctor, ordiniſque D. Dominici ſacerdos, æqualis eorum temporum, his paucis verbis ad hunc annum conſignavit: Rex Rudolphus in Saxonia multa laudabiliter peregit. Quanquam quo usque interiora Saxoniæ intrârit, aut quæ ab eo geſta ſint, à nullo noſtratium ſcriptore notatum repererim: haud dubium interim, quin priſco Cæſarum & Regum inſtituto præcipuas inter Albim, Viſurgim & Rhenum Epiſcoporum & Principum urbes inviſerit, jus dixerit, & pacem concordiamque populorum firmârit; nam magnam anni partem in his regionibus conſumpſit; & in Thuringiam reverſus menſe Octobri Erfurti pro tribunali jus publicè, antiquorum Regum more, dixit; quod ex hiſce tabulis, Abbati Werthinenſi datis, facile æſtimare fas erit. Abbati Werthinenſi vis dicis de non alienandis bonis ſine Domini conſenſu

*Nos Rudolfus Dei gratia Romanorum Rex ſemper auguſtus. Ad univerſorum notitiam tenore præſentium volumus pervenire, quod nobis ſedentibus pro tribunali apud Erfordiam comparuit in judicio coram nobis ſufficiens procurator venerabilis - - - Abbatis Werdinenſis Principis noſtri dilecti, qui ipſius Abbatis nomine proponebat, an aliquis vaſallus, vel alter quicunque, qui bona tenet à Domino quocunque nomine conſtanter poſſit alienare, vel diſtrahere illa bona Domino ſuo ſuper hoc nullatenus requiſito, et de noſtrorum procerum conſilio ſententialiter extitit diffinitum, quod neque vaſallus, vel alter aliquis fidelis præter ſcientiam Domini ipſa bona, quæ tenet à Domino, non poſſit alienare, vel diſtrahere quoquomodo, et ſi contrarium fecerit, ipſa bona ad manus Domini devolvuntur, et de ipſis Dominus poterit ordinare pro ſuæ libito voluntatis. Hujus rei teſtes ſunt illuſtris Albertus Dux Saxoniæ Princeps et filius noſter dilectus. Nobiles viri Fridericus Burgravius de Nurenberg, Eberhardus Comes de Catzenellenboge, Ludewicus Comes de Oetingen, Gerlacus de Brubergh, et Conradus de Winſperch. Strenui viri de Bappenheim Marſchalcus Curiæ noſtræ, et - - - Magiſter Curiæ noſtræ, et alii quamplures fide digni. In cujus rei teſtimonium præſens ſcriptum Majeſtatis noſtræ ſigillo fecimus communiri. Datum Erfordiæ XII Kalend. Novemb. Indictione * III Anno Domini MCC Nonageſimo, Regni vero noſtri anno decimo octavo.* * al. III.

Præclarè tum adhuc agebatur in Imperio, cum Reges et Cæſares pro tribunali jus dicerent, et lites ipſi dirimerent, quæ nunc per tot impenſas et ambages in tot annos circumducuntur.

Digitized by Google

Otto Epiſcopus noſter poſtquam in Diœceſin reverſus, nihil antiquius habuit, quàm omni diligentiâ curare ſacra, ſingulis jura reddere, & cives ſibi demereri. Ex his quia Warburgenſes benignè tandem recepêre S. Dominici religioſos viros in Eccleſiam & fundum, Otto ipſis curiam inferiorem, veterique oppido adjacentem, facili pretio una cum fundis tranſcripſit, & ſecundum Wigboldi jus ab omni penſione liberam permiſit; id quod Cleinenbergæ in oppido tranſactum, conſentiente H. Præpoſito, W. Decano, H. Scholaſtico, R. Theſaurario, G. Cantore, & Capitulo; præſentibus vero Egberto de Spegel, Conrado de Etlen, Lippoldo Dapifero, Wernero dicto Cancro, Ravenone & Conrado fratribus de Pappenheim, Gerardo Schulteto militibus, Henrico & Conrado de Epe, Joanne de Wellede, Henrico Judeo Advocato, Henrico Judeo Seniore, Theodorico, Joanne & Gerardo fratribus de Norde, cœteriſque caſtrenſibus in Watbergen, Anno MCCXC, die Coſmæ & Damiani Martyrum.

Annus Chriſti 1291.

Nicolai IV Pont. 4.
Rudolphi I Imp. ultimus.
Ottonis Ep. Paderb. 14.

Ptolemais in Oriente amittitur. *Sifridus Presb. Stero Albert. Arg.*

Annus inſequens funeſtus Chriſtianæ Reip. quo Ptolemais, quæ unica in Palæſtina reſtabat Chriſtianis urbs, expugnata à Soldano Ægypti Rege, amiſſaque. Cæſa ſupra XXX Chriſtianorum millia, nullo ſexus ætatiſque diſcrimine, poſtquam ſupra ducentos annos tot expeditionibus & tanta bellorum mole fruſtra laboratum pro terra ſancta recuperandâ. Cauſa affertur à Sterone multitudo imperantium ex diverſis nationibus, diſcordiaque, qua totus demum Oriens amiſſus. Ceteri, qui ſuperſtites fuêre Chriſtiani, in Cyprum profugêre. *Moritur Rudolphus Imperator.* Acceſſit Rudolphi Cæſaris mors triſti non minus caſu; is tamen hoc anno Francofurti primùm Principum conventum egit; in quo cùm multa de ſtabiliendo regno pertractaſſet cum Principibus, cœpit de Alberto filio Duce Auſtriæ in Regem Romanorum ſubrogando conſilia agitare; id cùm proceres plerique abnuerent, Argentinam diſceſſit. Inde jam ſenex, ac militiæ laboribus præfractus, cum letalem morbum contraxiſſe à medicis intelligeret, Spiram ſe deportari juſſit, dictitans, ut per omnem vitam facetus erat, multos illic ſibi Reges conveniendos eſſe. Quo ſatis innuebat, tumulum ibi ſe quærere apud conſepultos tot Romanorum Reges. Eò dum properat, Gerreshemij ex itinere XVIII Cal. Auguſti, feſto nimirum diviſionis Apoſtolorum, ut monumenti inſcriptio Spiræ indicat, moritur; tametſi Albertus Argentinenſis, alijque, pridie Cal. Octobris obijſſe velint; quo die fortè Spiræ tumulo illatus; nam eò deportatus, humatuſque eſt in Cathedrali Baſilica. Princeps fuit

Digitized by Google

fuit ſtaturâ formâque corporis decorâ, capite haud magno, crinibus raris, naſo aquilino, cibi potuſque continentia, dum vixit, admirabili, prudentia, bellica fortitudine, religione magnis cæſaribus exæquandus; à quo collapſum Imperium reſtitutum. Vixit annos tres & ſeptuaginta, imperio in XIX prorogato: primus qui Imperii dignitatem in familiam Auſtriacam invexit. Inde ſupra quadringentos annos ad Leopoldum, quo regnante hæc ſcribimus, per XIII cæſares producti; quâ felicitate diuturnitateque apud nullam adhuc familiam, neque à Julio Cæſare ad Carolum M. neque ab illo ad hanc ætatem Imperium Romanum conſtitit.

Cœpit hoc anno Weſtfalia rurſum conturbari Everhardi Marcani Comitis inſolentiâ; is quia victoria ſuperiori inflatus armatos circumferebat milites, irruptionem fecit in Oſnabrugenſem Diœceſin. Belli cauſa prætexta tutela Ottonis Teclenburgenſis Comitis, quam & Engelbertus pater Teclenburgenſis ſuſceperat; re autem urebat Marcanum, arcem Teclenburgenſem ante biennium pro 900 marcis Conrado Oſnabrugenſi Epiſcopo oppignoratam. Conradus Epiſcopus ubi didicit Marcanum ſibi imminere, imploravit opem fratrum ſuorum, Ottonis Epiſcopi noſtri, & Comitis Ritbergenſis; Sifridi præterea Colonienſis Archiepiſcopi, Conradi Mindenſis Epiſcopi, Comitis de Lippia, aliorumque Weſtfaliæ procerum; qui dum Oſnabrugum veniſſent, copiis nondum in unum contractis, Marcanus militari agmine expeditus, verno jejunij tempore in Diœceſin Oſnabrugenſem prorupit, graſſatuſque octo diebus per agros & pagos, cum præda in Marchiam receſſit. Quo eventu cetera peracta, ſcriptorum ſilentio intercidit.

Collidun-tur Epiſcopus Oſnabr. & Comes Marcanus, unde turbæ in Weſtfalia. Levoldus in Chron. Erivvinus Cleinſorg. Gerardus ab Horreo in Chron. Marcano.

Non deſtitit interea Otto Epiſcopus diverſis Cœnobiis benefacere; nam & Gerdenſibus Virginibus ratam habuit Venditionem agrorum, tabulis Paderbornæ pridie Nonas Aprilis confectis: & Cœnobio Virginum in Beringhuſen decimarum proventus, quos Adolphus & Albertus fratres Comites de Swalenberg beneficio Epiſcopi Paderbornenſis olim acceperant, ceſſerantque Virginibus, Otto Epiſcopus liberali quoque donatione ſua permiſit, palam in literis, quæ ſexto Calend. Septembris conſignatæ ſunt, profeſſus, ad inopiam ſacrarum Virginum, Deo quotidie famulantium, ſublevandam omni ſtudio Epiſcopum debere eſſe pronum.

Otto Ep. Paderb. benefacit diverſis Cœnobiis.

Annus Chriſti. 1292.

Nicolai IV Pont. ultimus.
Adolphi Regis I.
Ottonis Ep. Pad. 15.

Exceſſu Rudolphi Cæſaris Imperium in priſtinos fluctus revolvi cœpit; ineunte enim anno Electores renunciârunt Adolphum Naſſoviæ Comitem Romanorum Regem, virum quidem magnitudine

Adolphus Naſſoviæ Comes in Romanorum Re-

Digitized by Google

gem eligitur, opera & aſtu maximè Moguntini Archiepiſcopi. *Annal. Colmar. Chron. Colon. Brouuerus Paralip. Ursberg.*

dine animi, & bellicis artibus egregium, ſed qui nec opibus, nec potentiâ, nec auctoritate, ut Trithemius ſcribit, majeſtatem Imperij ſuſtineret. Trium id Archiepiſcoporum ſtudio factum, Gerardi Eppenſtenij Moguntini Archiepiſcopi, quem conſangineum habebat Adolphus, Sifridi Colonienſis, cui contra Brabantinnm militâat, & Boëmundi Trevirenſis, cujus cliens erat. Quo prætereà aſtu Moguntinus cæterorum ſuffragia occupârit, denarrat Cuſpinianus. Habebat Rudolphus Cæſar quatuor Electores generos, certa eligendi Alberti filij munimenta, ut ſperabat; ex quibus Rex Bohemiæ ſuffragium ſuum Moguntino detulit, eligendi, quem vellet, dummodo Albertum Rudolphi filium non faceret Regem. Tam altè hærebant patris vulnera, etſi ipſe Cæſaris gener eſſet. Albertus Saxoniæ Dux, cùm à Moguntino accepiſſet, ſuffragia concurrere in Ducem Brunſwicenſem, quem ſibi infeſtum habebat, ſuum quoque ſuffragium Moguntino dedit, ea ſpe fretus, fore, ut Albertum Auſtriæ Ducem eligeret. Pari arte Ludovicum Palatinum circumvenit, is enim cùm Albertum Auſtriæ deſtinaret regno, Moguntinus illi renunciavit, fruſtra pro Alberto agi, quando Electorum ſuffragia jam in Regem Bohemiæ parata ſint, quem Palatinus maximè exoſum habebat: quo dolo impetravit à palatino, ut ſuum quoque ſuffragium ſibi permitteret, modo Bohemiæ Regem non eligeret. Reſtabat Brandeburgici ſuffragium: at cùm per id tempus duo Brandeburgici Marchiones Joannes & Otto de poteſtate eligendi contenderent, Ottoni perſuaſit, ut jus ſuffragandi ſibi permitteret; nec enim Joannem patruum id ſibi vendicare poſſe. Otto quoque Bojus, qui haud minus quàm palatinus ſibi eligendi jus vendicabat, per Legatos Moguntini arbitrio ſe permiſit, dummodo Albertum Auſtrium non diceret Regem. Tam fallax inter tot generos affinitatis fides, poſtquam ad certamen æmulationis perventum. His per Moguntinum in hunc modum compoſitis, renunciatur Francofurti Adolphus Naſſoviæ Comes Romanorum Rex; qui è veſtigio Coloniam deſcendit, atque inde Aquiſgranum deductus, auguſtalibus cæremoniis à Sifrido Colonienſi Archiepiſcopo, feſto S. Joannis Baptiſtæ, inungitur, ſimulque Irmargina, Gerlaci Limburgici filia, Adolphi conjux, regina coronatur. Adolphum deinde, qui trium Archiepiſcoporum ſtudio electus erat, Regem Clericorum haud ſecus quàm Rudolphum olim dixêre.

Synodus provincialis Moguntina *Trithemius in Chron. Hirſaug. Serrarius in Gerardo.*

Celebrem quoque per id tempus Moguntinus Archiepiſcopus Metropolitanus noſter ſynodum egit Aſchaffenburgi; ad quam provinciales Epiſcopi convenêre, Eiſtadenſis, Spirenſis, Auguſtanus, Herbipolenſis, Bambergenſis, Hildeſimenſis, & Wormatienſis; cum magna Abbatum, præpoſitorum, Decanorum & presbyterorum frequentia. Multa in ea provinciali ſynodo ad res Eccleſiaſticas ſarciendas ſtatuta memorat Trithemius & Serrarius. Utrumne Otto

to Epiſcopus noſter cum ceteris ejus Metropolis Epiſcopis evocatus acceſſerit, etſi veriſimile ſit, incompertum habeo.

Nec enim aliud ex hujus anni memoria reperio de Ottone, quàm quòd Comitiam ſive juriſdictionem ſuper Tringen aliaſque villas XXXVI marcis emerit à Bertholdo Canonico Paderbornenſi, ejuſque fratribus nobilibus Ottone & Friderico de Everſtein. *Teſtes hujus emptionis proferuntur Albertus nobilis de Svvalenberg, Gerhardus de Sunnighuſen, Burchardus et Lippoldus fratres de Etlen, Henricus de Immerſſen, aliique complures. Uti hæc anno MCCXCII, feſto S. Scholaſticæ Virginis, publicis tabulis conſignata ſunt.*

Adſunt & aliæ literæ, quibus Otto Epiſcopus largam bonorum donationem fecit Abbatiſſæ & Cœnobio Virginum ad S. Udalricum in urbe Paderbornenſi, provocatus nimirum ſingulari Virginum Deo quotidie famulantium pietate; nihilque impenſius habuit integerrimus Epiſcopus, quàm ut omnia ſuæ Diœceſis Cœnobia cultu veteris diſciplinæ exornaret. Ottonis Ep. beneficentia in Cœnobium ad S. Udalricum Paderbornæ.

Annus Chriſti 1293.

Sedes Vacat.
Adolphi Reg. 2.
Ottonis Ep. Paderb. 16.

Novi ſubinde Regis auſpiciis collectus exercitus ad Rhenum, cui Colonienſis, Moguntinus & Trevirenſis Archiepiſcopi, ceteriq; Epiſcopi ac proceres ſuas copias conjunxêre, quibuſcum Adolphus Rex Rhenum aſcendit; caſtraque affectati ſunt Colonienſis & Moguntinus Archiepiſcopi in Alſatiam adverſus Anſelmum Rapozſtenij Dominum, Imperio rebellem; nam poſtquam Colmaria, Princeps Alſatiæ urbs, proditione Rapotzſteinio in poteſtatem data, viſus eſt toti Alſatiæ inhiare. Quare Colmaria poſt ſex hebdomadarum obſidionem expugnata. Præfectus urbis ex fuga retractus rotæq; impoſitus per caſtra circumducitur, tribus dexteræ digitis ad ſtipitem arrectis, quod perjurij ſignum Rex populo eſſe voluit. Quâ pœnâ contentus Rex ad preces Baſileenſis Epiſcopi turri incluſit: Rapotzſteinio ſimiliter vita, rogatu Argentinenſis Epiſcopi, condonata. Per id tempus acceſſit Regem Albertus Dux Auſtriæ, Regique ſeſe ſubmittendo, Auſtriam feudi beneficio accepit; ac cùm viciſſim Rex filiam Ducis filio ſuo expeteret in matrimonium, quæſivit à Rege Dux, utrumne filiam ſuam principem facere poſſet; nimirum an filiam ſuam uni filiorum dare, quem ſe principem facturum promitteret? quo quantum offenſus Rex, tanta inter utrumque æmulatio accenſa. Rex Alſatiam invadit. *Annal. Colmar. Albertus Argent. Sero. Sifridus.*

Rebus in Alſatia compoſitis, Rex in Thuringiam cum exercitu movit, non tam Reip. quam privato lucro invitatus. Enimvero Albertus Thuringiæ Landgravius ex diſſidio cum filijs ipſos demum filios *Hiſtor. Thuring.*

Digitized by Google

filios exheredes ſcripſit, Thuringiamque Adolpho Regi emendam obtulit; ideo Rex ad capiendam poſſeſſionem feſtinabat; qua re magnam ſibi principum cumulavit invidiam, belloque non minus difficili ſe implicuit.

Sifridus Archiep. Colon. Marchiam infeſtans à Comite Lippienſi repellitur. *Levoldus.*

At Sifridus Colonienſis Archiepiſcopus, quem annales Colonienſes magno ſplendore ducentorum phaleratorum equorum, tentorioque centum pedes longo & lato ſpectatum in caſtris ad Colmariam referunt, Rege in Thuringiam abeunte, redijt in Diœceſin, ulturus Everardum Marcanum Comitem. Et jam Marchiam armatus ingreſſus erat, cùm Simon Comes de Lippia, qui abſentis Marcani provinciam adminiſtrandam ſuſceperat, Archiepiſcopum retudit; ac mox etiam Marcanus, quod abſens Regem in Thuringiam ſectatus, accepto periculo, in Marchiam properavit, feſtoque Natalis Chriſti ſuis adfuit.

Fundatur Collegium Canonicorum Bilfeldiæ.

Quæ dum illi armis inter ſe agitant, longè ſalubriori conſilio atque opere, Otto Comes Ravensbergenſis una cum Hedwige conjuge, ſorore Ottonis Epiſcopi noſtri & Conradi Oſnabrugenſis, condunt dotantque Bilfeldiæ, in primaria Comitatus ſui urbe, Collegium Canonicorum, æde parochiali B. Virginis in Collegium mutata; in quo ſacerdotes quatuor, Diaconi quatuor, totidemque ſubdiaconi Deum quotidie colerent: Evocati ad conſenſum filij, Ludovicus Præpoſitus Collegij Oſnabrugenſis ad S. Joannem, quem poſtea Oſnabrugenſis Eccleſia Epiſcopum habuit: Hermannus Præpoſitus Tungrenſis, Otto Canonicus Oſnabrugenſis, ac Bruno. Juvabit nunc ipſius Comitis literas pietate Chriſtianâ & ſpe æternæ mercedis plenas, quibus Collegium hoc ſuum dotat, & ab omni etiam propria advocatia liberum eſſe voluit, ſubjungere.

Nos Otto Comes et Hadvvigis Comitiſſa de Ravensberg Capitulo et Canonicis Eccleſiæ Beatæ Mariæ Bilfeldienſis, Paderbornenſis Diœceſis, tam vitæ præſentis commoda quàm futuræ. Bonæ rei operam dare, et præſentis vitæ habere ſubſidium, et æternæ retributionis præmium enitimur exſpectare. Quapropter pro remedio animarum noſtrarum vobis et Eccleſiæ veſtræ, quam nos de conſenſu Reverendi Patris ac Domini noſtri Ottonis Paderbornenſis Epiſcopi in honorem Dei et memoriam Sanctæ Mariæ prædictæ, et Beati Georgii Martyris fundamus, ac poſſeſſionibus ſeu prediis, tam ruſticis quam Urbanis, nec non ſervis, agricolis et Colonis veſtris immunitatem ac libertatem concedimus ab omni exactione tam rerum quam ſervitii temporalis, volentes ut prædicta Eccleſia veſtra, domus et curiæ veſtræ infra immunitatem clauſtri veſtri conſtitutæ, ac familia veſtra domeſtica ea immunitate ſeu libertate vel privilegijs gaudeant, quibus aliæ Eccleſiæ Collegiatæ, domus, et curiæ, nec non familia canonicorum de jure gaudere noſcuntur: vobis nihilominus ſpecialiter concedendo, quod immunes ſitis ab omnibus contributionibus, vigiliis vel cuſtodiis, et defenſionibus à civibus, vel oppidanis, ſeu aliis in prædicto oppido Bilfeld commorantibus communiter faciendis. Ut autem

tem

tem præbendas competentes ſortiri poſſitis, Eccleſias Parochiales ejuſdem oppidi, tam novi quam veteris, in quibus jus Patronatus habemus, de conſenſu ejuſdem Reverendi Patris et Domini Epiſcopi Paderbornenſis et Capituli duximus concedendas; nobis tamen jure Patronatus in collatione præbendarum per omnia reſervato. Cæterum in electione Decani, Theſaurarii et Scholaſtici nihil juris nobis vel hæredibus noſtris reſervamus, ſed liberaliter capitulo et canonicis committimus memoratis. Recognoſcimus inſuper, quod nec nos, nec heredes noſtri aliquam advocatiam habemus in bonis dictæ Eccleſiæ veſtræ, nec poſſimus aliquatenus vendicare. Præterea damus vobis et cuilibet veſtrum jus et communem uſum in pratis, lignis et paſcuis communibus, ſicut alii in Bilefelde morantes oppido noſcuntur habere. Cæterum in eadem Eccleſia duodecim præbendas de dicti patris ac Domini Epiſcopi et Capituli Paderbornenſis prædicti conſenſu taliter ordinamus, ut quatuor ex illis ſint Sacerdotes, quatuor Diaconales, et quatuor Subdiaconales, ita ut nulli Canonicorum fructus præbendæ miniſtrentur, donec promotus ad ſacrum ordinem fuerit, quem debita ſibi præbenda requirit, niſi per decanum et Capitulum aliter fuerit ordinatum, nec alii quam reſidenti perſonaliter; niſi in negotio Eccleſiæ, vel cauſa ſtudii de licentia Capituli quenquam abeſſe contingat. Prædictam verò conceſſionem et ordinationem de conſenſu et voluntate honorabilis viri Domini Ludovici Præpoſiti ſancti Joannis Eccleſiæ in Oſenburg eſſe et proceſſiſſe præſentibus proteſtamur. Et nos Hermann⁹ Præpoſitus Tungrenſis, Otto Canonicus Oſnabrugenſis, Ludovicus et Bernardus fratres prædictorum Comitis et Comitiſſæ filii hæredesque legitimi ſupradictam conceſſionem et ordinationem per omnia ratam et gratam et firmam tenebimus et tenemus. Et in teſtimonium et certitudinem pleniorem præſens cedula Sigillis videlicet comitis et comitiſſæ prædictorum, ac venerabilium virorum Dni Ludovici et Hermanni ſupradictorum communitur. Datum et actum anno Dni Mcc *nonageſimo III. II Idus Julij.*

Hanc verò Collegii fundationem uti Otto Epiſcopus noſter, inter cujus ſacræ juriſdictionis limites Bilfeldiam Comes profitetur, ratam habuerit, hiſce literis poſteritati relictum eſt. Et ab Ottone Ep. Paderb. confirmatur.

Otto Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus, univerſis, ad quos præſentes litteræ pervenerint, ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Cum nihil ſit, quod lumine clariore præfulgeat, quam in viro nobili recta fides, et nihil ſit, quod ita nequeat occaſui ſubjacere, quam vera religio; nam cum utraq; rectorem vitæ vel luminis reſpiciant, rectè et tenebras reſpuunt, et neſciunt defectui ſubiacere. Quamobrem fidem et devotionem ac religioſitatem nobilis viri Domini Ottonis Comitis in Ravensberg affinis noſtri devotiſſimè commendantes ex eo, quod ut religio et divini Numinis cultus augeatur, in novo Oppido Bilſelde Dominii ſui, diſtrictus noſtræ Diœceſis, collegiatam Eccleſiam Canonicorum ſecularium de Parochiali Eccleſia ejuſdem novi oppidi fundare, et eandem ſuis rebus dotare ad honorem omnipotentis Dei, et glorioſæ genitricis ejus Virginis Beatæ Mariæ intendit. Nos eidem Comiti cupientes cooperari, quatenus bonorum operum ejus efficiamur par-

participes, ut, quemadmodum pia devotione concepit, perficiat, et Eccleſiam eandem collegiatam de parochiali fundet et dotet de rebus ſuis, ut dictum eſt, et de fructibus, proventibus, obventionibus et oblationibus Eccleſiarum veteris et novi opidorum in Bilſelde, ita quod hujuſmodi fructus, proventus, obventiones et oblationes inter Canonicos ipſius Eccleſiæ Collegiatæ dividantur æqualiter et diſtribuantur, eidem nobili viro, de conſenſu et benevola voluntate Thiderici de Bilſtene Præpoſiti, Hermanni de Sumichuſen Decani, et totius Capituli Eccleſiæ noſtræ, plenam concedimus facultatem, volentes, ut, poſtquam in dicta Eccleſia, in opido memorato conventus Canonicorum ſecularium fuit inſtitutus, eadem Eccleſia, et perſonæ ipſius Eccleſiæ, ac familia eorundem, nec non bona eorundem mobilia et immobilia omnibus libertatibus et immunitatibus et commodis, quibus Eccleſiæ jure gaudere debent, et præcipuè, quibus Eccleſia S. Petri noſtræ civitatis Paderbornenſis gaudet in perſonis, rebus et familiis, gaudeat, et gaudere debet in perpetuum indiſcuſſè. Item volumus et concedimus, ut, poſtquam dicta Eccleſia Collegiata fundata fuit, et perſonæ inſtitutæ ad eandem, videlicet duodecim vel plures, in ipſa prima inſtitutione, et poſtmodum in ſubſequentibus inſtitutionibus, ſive proviſionibus, jus inſtitutionis ſive patronatus dictus nobilis vir Comes in Ravensberg habeat, et idem jus inſtitutionis ſive patronatus ipſius Domini Comitis tranſeat in hæredes. Item volumus et concedimus, ut redditus, proventus, obventiones et oblationes omnes, ac omnia jura ſpiritualia et temporalia dictæ Eccleſiæ in Bilſelde apud dictos Canonicos ejuſdem Eccleſiæ integraliter maneant, contributionibus auctoritate Diœceſani faciendis, nec non procurationibus et omnibus juribus Archidiaconi loci ſalvis; ita tamen ut Diaconus ex eorundem Canonicorum electione, et noſtra, ſive ſucceſſorum noſtrorum confirmatione Canonicè ordinetur; et ut dictus Decanus ad regendam parochiam ab Archidiacono loci curam recipiat animarum; et occaſione receptionis hujuſmodi curæ idem Decanus tenebitur dicto Archidiacono plenam ſervare obedientiam, et ad exactionem omnium mandatorum ipſius, ſicut tenebatur ſacerdos, qui in omnibus annis retroactis rector exſtitit ſeu proviſor. Si qui autem hujuſmodi conceſſiones noſtras, quas deliberato conſilio decrevimus perpetuo valituras, infringere aut temere violare, vel etiam malitioſè impedire præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Apoſtolorum ejus Petri et Pauli, nec non excommunicationis ſententiam, quam in tales ex nunc et ex tunc in his ſcriptis ferimus, ſe noverint incurriſſe. In hujus rei teſtimonium præſens ſcriptum, noſtro et Capituli noſtri ſigillis exſtitit ſigillatum: et nos Præpoſitus, Decanus, et Capitulum prædicti in ſignum conſenſus noſtri ſigillum noſtrum apponi fecimus huic ſcripto. Datum anno Dni M c c x c *tertio.*

Otto Ep. Paderb. ſtatuit, poſſe Canonicos ſuos pro-

Adhæc Otto Epiſcopus noſter convocatis in concilium Decano, ceteriſque Eccleſiæ Cathedralis præſulibus & Canonicis, præclarum edidit ſtatutum, quo emancipatis Canonicis poteſtatem fecit excolendi ſe in literarum ſtudiis, & ſublimioribus ſcientiarum academiis ſine jacturâ fructuum, qui abſenti non minus quàm præſenti

ſenti præſtentur; quòd eo ſe conſilio facere profitetur, ut ſint in clero viri non modò in omni ſcientiarum genere exculti, ſed & moribus etiam, & virtutum ornamentis conſpicui; hanc verò gratiam ſe duobus tantum annis facere, ac non niſi duobus ſimul Canonicis; ne per eorum abſentiam imminuatur chorus, & quotidianum miniſterium ſacrorum. Quod argumento eſt, tum ſtrictam frequentandi chori diſciplinam viguiſſe. Alia deinde conſtituta de anno gratiæ, ut vocant, ad perſolvenda debita, ſi quis ea Canonicus poſt mortem retinuerit de conceſſo Canonicorum teſtimonio ſecundum Bernardi III decretum de ſucceſſione ab inteſtato; quæ tam ſollicitè ab Ottone ordinata ſunt, ut priſcæ diſciplinæ Epiſcopum aſpicias. Acta hæc ſunt Paderbornæ x Calend. Septembris.

ficiſci ad academias, ſalva perceptione fructuum.

Rogatu deinde illuſtris Principis Haſſiæ Otto Epiſcopus Commendatori domus Teutonicæ in urbe Marburgenſi decimarum proventus ex pago Herſtenſi dilargitur; ea tamen lege, ut quotannis duas libras ceræ pendat Theſaurario Eccleſiæ Paderbornenſis; idque Paderbornæ feria quarta poſt feſtum omnium SS. conſentiente Capitulo conſignatum eſt.

Decimas in Herſten donat Commendatori Marburgenſi.

Haud diſſimili beneficio Canonicos Buſtorffiani Collegij de panibus æqualiter inter eos quotannis dividendis inferendiſque in eorum domus proſpexit; quos tamen tales eſſe voluit, quibus mendicantes ſimul refici poſſent. Tranſacta hæc ſunt Paderbornæ, feſto D. Nicolai die inter Epiſcopum & Præpoſitum ejus Collegij, cum adhuc Præpoſiti æconomi munere fungerentur in procurandis bonis, & dividendis portionibus fratrum.

Annus Chriſti 1293.

S. Cœleſtini V. Pont. 1.
Adolphi Reg. 3.
Ottonis Ep. Paderb. 17.

Bellum per hæc, quod cœperat Adolphus Rex, ſerpebat per Thuringiam; quantumq; Rex inhiabat vendito ſibi principatui ad familiam Naſſovicam extollendam, tantum Landgravii filij, Fridericus & Tyzemannus, ex juſto toro hæredes obluctabantur, implorando opem vicinorum Principum. Quare Rex, collecto majori quàm antè exercitu, Thuringiam ingreſſus, omnia ſpoliis & cœdibus pervaſtat; eaque fuit diſciplinæ militaris ſolutio, ea militum ſævitia, ut nec ſexui, nec ætati, nec Eccleſijs, nec Cœnobijs parcitum. Cæſa jacuêre per agros innocentium corpora, rapti in vincula Sacerdotes, conſtupratæ ſacræ Virgines. Refert Sifridus presbyter in hac vaſtatione Thuringiæ duas matronas, cùm ad vicinum S. Gangolphi templum profugerent, ſe ſuasque fortunas ſervaturæ, interceptas fuiſſe à militibus Regis; quas illi barbarum in modum ſpoliatas, exutasque veſtibus, nudas deinde pice & ſevo perlitas, excuſſo lecto, in plumis obvolutâ-

Hiſtor. Thuring. Sifrid. Presby. Spangenberg.

Adolphus R. Thuringiæ ſibi venditæ inhians eam miſere devaſtat.

 runt,

Digitized by Google

runt, & cum ludibrio ab ſe abegêrunt. Quæ poſtquam in conſpectum Comitis Heenſteinij venêre, illacrymari cœpit, ab eoque ad Regem ſunt deductæ; ſed alia Regis commiſeratio, pœnaque in nefarios non fuit, quàm quòd diceret, puniendos, ſi ſiſterentur. Ipſe interim in ſubigendâ Thuringiâ occupatus, oppida & caſtra expugnat, donec à Mulhuſij civibus cum clade rejectus, confectum fame militem compulſus in Miſniam deducere. Nam & hanc provinciam Landgravij filij tenebant; quam ut Rex quoque ſuæ poteſtati ſubmitteret, pari crudelitate, quâ in Thuringia, ſævijt in Miſnia. Hanc vaſtitatem in quartum annum productam ſcribit auctor hiſtoriæ Thuringiæ: Sifridus adeo in ſubigenda Miſnia extremo adhuc regni ſui anno occupatum fuiſſe memorat. Ita verò Reipub. curis intermiſſis Rex ſua tantum agebat. Quanquam, ut ex Gelenio conſtat, Rex hoc anno Nurenbergæ pro tribunali ſederit, pronunciaritque in congreſſu Principum pro Reinaldo Gelriæ Comite; inſulam, quam Rhenus fluvius adjecerit fundo Comitis, cum telonio Comitis fore: nullam iſtic novam munitionem extra Comitis aut Principis voluntatem ab aliquo excitandam: caſtrum ſi quod inaudito Rege obſideretur, Regis eſſe.

Gelen. tom. 5. MS.

Controverſia de oppidis Saltzcottena & Geſekena tollitur. Geſekena Archiep. Colon. & Saltzcottena Ep. Paderb. atrributa.

Tandem & hoc anno controverſia de duobus oppidis, Geſekena & Saltzcottena, toties agitata hactenus inter Sifridum Colonienſem Archiepiſcopum & Ottonem Paderbornenſem Epiſcopum, ad firmam compoſitionem deducta eſt à Conrado Oſnabrugenſi Epiſcopo, Ottonis Epiſcopi noſtri fratre, & Wigboldo Decano Colonienſis Eccleſiæ, convocato in hanc rem ex utraque diœceſi Canonicorum & procerum conventu; ea ſidelicet lege, ut ſublata communitate duorum oppidorum, Geſekenam poſthac ſolus Colonienſis, Saltzcottenam verò Paderbornenſis Epiſcopus ſibi vendicaret. Quod ad memoriam poſteritatis hiſce conventionis tabulis referre intererit.

Nos Syfridus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſacri imperii per Italiam Archicancellarius, notum facimus univerſis præſentes literas inſpecturis, quod cum nos, anteceſſores noſtri, et Eccleſia Colonienſis, et venerabilis in Chriſto Pater Otto Paderburnenſis Epiſcopus ſuique anteceſſores, et Eccleſia Paderburnenſis oppida Geſeke et Saltcoten retroactis temporibꝰ communiter, et pro indiviſo tenuiſſemus, et haberemus, ſic de novo, de conſilio Prælatorum et fidelium noſtrorum, attendentes in hoc commodum et utilitatem noſtram, et Eccleſiarum noſtrarum, hinc inde inter nos convenit, et concordatum eſt, ita videlicet, quod nos et Eccleſia noſtra cum plenitudine omnis juris retinebimus, poſſidebimus, et habebimus oppidum noſtrum Geſike antedictum: dictus vero Paderburnenſis Epiſcopꝰ et Eccleſia ſua oppidum ſuum Saltcotē cum plenitudine omnis juris poſſidebunt, et habebunt univerſa, pro ut in literis inter nos et dictum Dominum Epiſcopū ſuper hoc confectis plenius continetur. Nos igitur omni juri, impetitioni, literis et inſtrumentis quibuſcunq; quæ nobis,

Digitized by Google

nobis, et Eccleſiæ noſtræ in dicto oppido, ſeu quoad Oppidum Saltcoten competunt, ſeu quoquo modo competere poſſunt, pure et ſimpliciter renunciamus, Scabinos, Conſules, et univerſos oppidanos ibidem nomine noſtro, et Eccleſiæ noſtræ à quovis fideliter homagio in hoc nobis et Eccleſiæ Colonienſi præſtito penitus abſolventes. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo Eccleſiæ Colonienſis præſentibus duximus apponendum. Et nos Decanus, et Capitulum Eccleſiæ Colonienſis ſigillum noſtrum in teſtimonium appoſuimus huic ſcripto. Datum XVI *Calend. Martij, anno Domini Milleſimo* CC *nonageſimo quarto.*

Actum præterea in hoc congreſſu de munitione in Borcholtz, quod oppidum eſt diœceſis noſtræ, alioque caſtro, quod Otto Epiſcopus noſter non ita pridem excitârat; ſed ea controverſia in aliud tempus rejecta eſt. Conventum præterea uti uterque Epiſcopus laboraret in dejiciendis munimentis, quæ Otto Waldecenſis Comes in Roden & Landavv magno utriuſq; Eccleſiæ præjudicio erexerat.

Et verò cùm tumultuaria bella renaſcerentur ſub tumultuario Rege, magnaque pars poſita eſſet in dejiciendis arcibus & caſtris, Everhardus Monaſterienſis Epiſcopus arcem Saſſenbergam opportuno inter paludes ad confinia vicinorum Comitum loco inſtaurare ac præmunire cœpit. Contra eadem opera laboratum in vicinorum caſtris dejiciendis, cùm vicina ex his potentia ſuſpecta eſſe cœpit. Hanc ob cauſam cùm Widekindus Corbejenſis Abbas vetus Saxonum caſtrum Brunsbergam ad Viſurgim, quod antiquitus à Carolo M. expugnatum memoravimus, in edito ad Hoxtariam monte reparaſſet, ex eoque diœceſi Paderbornenſi, & vicinis Comitibus infeſtus eſſet, Otto Epiſcopus noſter, & Swalenbergenſes Comites, Adolphus & Albertus, facta conſpiratione, caſtrum dejecêre. Nam etſi alia caſtra fuerint munimenta defenſionis erecta; alia tamen paſſim conſpiciebantur ſpoliaria prædonum, è quibus illi luporum inſtar, omiſſis circum cubilia Catulorum prædis, eas in remotioribus agris lociſque agebant.

Everhardus Ep. Monaſt. Saſſenbergam præmunit.

Otto Ep. Pad. caſtrum Brunsbergam dejicit.

Annus Chriſti 1295.

Bonifaij VIII Pont. 1.
Adolphi Reg. 4.
Ottonis Ep. Paderb. 18.

Grave exinde bellum anno proximo inter Eduardum Angliæ & Philippum Franciæ Reges exarſit; quo Germania haud leviter involvi cœpit. Angliæ enim Rex, ut Germanorum armis Francum opprimeret, Adolphum Regem traxit in ſocietatem belli, miſſiſque centum millibus marcarum argenti puri, ſibi ſtipendiarium fecit. At Rex Adolphus, quòd bello Thuringico & Miſnico exhauſiſſet ærarium, pecuniam illam non ad ſcribendum armandumque militem, ſed, quod Albertus Argentinenſis ſcribit, in emendum Mar-

Hiſtor. Auſtral. Albert. Argent. Sifrid. presby. Chron. Colmar. Naucler. Tritbem.

Adolphus R. Angliæ

Regi factus Stipendiarius Principum Imperii odium incurrit.

chionatum Miſniæ & res ſuas convertit. Quo indecoro perfidiæ ſimul & avaritiæ facto non modò Regem Angliæ offendit, ſed apud Imperij Principes vileſcere cœpit; quòd indignum regiæ majeſtati, & inauditum dicerent, eum, qui ſe Cæſarem ferret, Regis mercenarium fieri. Eoque cognito, Albertus Dux Auſtriæ auditus eſt dicere: *Si Rex Romanorum ſtipendiarius factus eſt Regi Angliæ, et ego minori dedecore Franciæ eſſe potero.* Fœdum illud factum, quo toti Germanicæ nationi perpetuam labem aſperſam deteſtabantur Principes; quodque non modò Albertus Argentinenſis, Sifridus presbyter, auctor Chronici Colmarienſis, ceterique eorum temporum ſcriptores retulêre; ſed & Bonifacius VIII Pontifex in literis ſuis Adolpho Regi exprobravit.

Odoric in Hiſtor. Eccleſ. ad hunc annum. Sifridus l. 2.

Quapropter & Gerhardus Moguntinus Archiepiſcopus Pragæ, quò ſupra XXXVIII Epiſcopi ac Principes convenerant ad Wenceslai Bohemiæ Regis convonationem, agitare cum reliquis Principibus conſilia cœpit de exauctorando Adolpho Rege: cui prætereà crimini palam datum vaſtaſſe Eccleſias, conſtupraſſe Virgines, Imperium neglexiſſe in Auguſto nomine, & quod multò turpius erat, accepiſſe ſtipendia ab Anglorum Rege, qui dignitate multo inferior ſit Cæſare. Quid dicturi hi Principes? ſi in vitam redirent, viderentque multa his contraria impune modo in Germania perpetrari.

Oppidum Recklinghuſanum Marcanus Comes cum Duce Brabantiæ expugnat.

Rege per Thuringiam & Miſniam tumultuante, è quibus provinciis filios Landgravius ejecerat, Everhardus Marcanus Comes, homo inquieti ingenij, Weſtfaliam perturbat. Oppidum enim Recklinghuſanum Archiepiſcopi Colonienſis aggreſſus, obſidione incingit; in quo expugnando dum ancipiti eventu agitur, acceſſit Joannes II Dux Brabantiæ imploratus à Marcano, tranſmiſſiſque per Rhenum copiis, Marcani caſtris ſe jungit: tum validiori manu expugnatum Oppidum, diruta mœnia, exæquatæ ſolo foſſæ; vaſtatiſque circum agris, copiæ rurſum per Rhenum traductæ ad Waſſenbergæ caſtrum, quod Geldro oppignorârat Colonienſis Archiepiſcopus, idemque à Paſchate ad Pentecoſten ductâ obſidione expugnatum, & utrique ereptum. Quid interea Archiepiſcopus egerit cum Ottone noſtro & Conrado Oſnabrugenſi Epiſcopis, ceteriſque confœderatis, à Levoldo aliiſque ſcriptoribus prætermiſſum eſt.

Neque aliud de Ottone etiam noſtro ex monumentis hujus anni, quàm quod annum gratiæ, ut vocant, fructumque ſacerdotii ad biennium ab obitu permiſerit Buſtorffianis ad S. Petrum & Andream Canonicis: tertij verò anni fructus fabricæ cedere voluerit. Scholaribus etiam ad ſtudia alacrius tractanda certa pecunia indulta. Ita feſto Purificationis hujus anni certis tabulis conſignatum.

Decimæ quædam feudales,

Multò largiori beneficio complexus Otto Epiſcopus Wilbacenſe Virginum Cœnobium. Nam quas decimas Ravenius de Papen-

Papenheim miles, & Otto Comes de Waldeck feudi nomine poſſidebant ab Epiſcopo Paderbornenſi, eas ab utroque permiſit donari Virginibus hiſce ſacris. *Teſtes hujus donationis Henricus Decanus, Otto Scholaſticus, Georgius Cantor, Wernerus de Wolmenſtein Cellerarius, Bertholdus Præpoſitus Orientalis Eccleſiæ, Amelungus, Bertholdus de Everſtein, Lippoldus de Amelungeſſen, Paderbornenſis Eccleſiæ Canonici: Abbas SS. Petri et Pauli in urbe, Abbas de Monaſterio apud Suualenberg, Conradus Præpoſitus de Gerdene: Dominus Albertus Comes de Suualenberg, Burchardus de Aſſenbrock, Albertus de Amelungeſſen Senior, Ecbertus Spegel, Ravenius de Papenheim Senior, milites, et quamplures alii. Actum anno milleſimo CC nonageſimo quinto tertio Idus Martij.* Ottonis Ep. nutu, transfe-runtur ad Cœnobium Wilbacenſe.

Mirabitur Lector ſi omnes ſuperiorum Epiſcoporum decimas nobiſcum revolverit; quarum aliæ retentæ ab Epiſcopis, aliæ Collegiatis Eccleſiis, aliæ in dotem Cœnobiorum, aliæ in feudum nobilium, aliæ beneficio Epiſcoporum in alios ſacrorum uſus ceſsêre: Unde nimirum illæ decimarum opes Epiſcopis obvenerint, niſi quod Carolus M. dum Saxoniam inter Epiſcopos diviſit, ſingulis ſuarum Diœceſium decimas, ut ſupra etiam monuimus, dilargitus ſit, primumque illud Epiſcoporum patrimonium eſſe voluerit.

Ex Saxoniâ hoc anno morte ſubductus Conradus Wardenbergius Mindenſis Epiſcopus, geſto per XIII annos Epiſcopatu. Eo Epiſcopo Harbertus de Manderslo Decanus majoris Eccleſiæ, ac præſul è veteri Saxoniæ nobilitate clarus, Prædicatorum ordinem amplexus, Cœnobium Mindenſe per XV annos præclarâ cum laude & fama ſanctioris vitæ adminiſtravit. Conrado ſubrogatus Ludolphus de Roſtorp nobilis Saxo. Obitus Conradi Wardenbergij Ep. Mind. ſub quo in Ordine Prædicatorum floruit Harbertus de Manderslo.

Annus Chriſti 1296.

Bonifacij VIII Pont. 2.
Adolphi Reg. 5.
Ottonis Ep. Pad. 19.

Bellum, quod inter Sifridum Archiepiſcopum & Marcanum Comitem ſollicitatum diximus, altero dehinc anno recruduit, traxitque in partes Weſtfaliæ nobilitatem, aliis pro Archiepiſcopo, aliis pro Marcano ad arma convolantibus. Et quia prædationibus res magis agebatur, Archiepiſcopi miles Attendoriæ & Snellenbergæ munimentis ſe incluſit, ex ijſq; locis incurſionem fecit in Marchiam. His ut occurreret Marcanus, emit ab Hunoldo Plettenbergio arcem Waldenbergam quingentis marcis, tractiſque in ſocietatem Caſtrenſibus Waldenbergenſibus, Dynaſta Bilſtenio, cæteriſque Weſtfaliæ nobilibus, haud minus Colonienſes armis ſpolijſque divexabat. Fortiter interim horum incurſiones Joannes Plettenbergius, Ducatus Weſtfaliæ Marſchallus, vir militaris ingenij, animique ad omnes caſus intrepidi, repreſſit. Fatigato Marſchallo, quod hoſti viribus impar Renovatum inter Archiepiſcopum Colon. & Comitem Marcan. bellum Ducatum Weſtfaliæ turbat. *Levoldus.*

par eſſet, ſubvenit Archiepiſcopus Sifridus, magniſque copijs armatus, quas ſubſidijs Ottonis Epiſcopi, Conradi Oſnabrugenſis, aliorumq; fœderatorum auxerat, Weſtfaliam ingreditur. Jamque Rudenam uſque ad fines diœceſis noſtræ proceſſerat; cùm filiam Comitis Ritbergenſis conſanguineam ſuam, neptemque Conradi Oſnabrugenſis, & Ottonis Epiſcopi noſtri, Wilhelmo Ludowici Comitis Arensbergi heredi filio matrimonio jungit. Horum igitur conſanguineorum præſulum auxiliis confirmatus Archiepiſcopus extrema minatur Marcano. Et jam omnia ad irruptionem in Marchiam parata erant, cùm Adolphi Regis auctoritate, & ſacrorum cumprimis præſulum procerumque Weſtfaliæ conſilio, res ab armis ad inducias, & ab his ad pacis tractationem deducta eſt. Ad hunc modum compreſſo Marcano, homine turbulento, Archiepiſcopus per Marchiam ad Rhenum profectus Bonnam repetiit.

Annus Chriſti. 1297.

Bonifacij VIII Pont. 3.
Adolphi Regis 6.
Ottonis Ep. Pad. 20.

Sifridi Archiep. Colon. mors & geſta pro ſua Eccleſia.

Levoldus. Chron. Colon. Gelen. lib. 1 Sacr.

Nec multum inde ſuperſtes Sifridus Archiepiſcopus, nocte Palmarum, ut Levoldus ſubdit, extremum vitæ diem clauſit, Bonnæ in æde SS. Caſſii & Florentii ſepultus. Mortem Gelenius ad hunc annum, Trithemius verò, Merſæus, aliique ad ſequentem annum retulêre. Præſul fuit ſago togaque celebris, qui XXIII annos pro libertate Eccleſiæ ſuæ egregiè decertavit, & multis bonis caſtriſque Eccleſiæ ſuæ patrimonium auxit; interque alia caſtrum Everſtein, municipium Oſen, oppidum Holtzmundum, omnia ad Viſurgim loca, 2000 marcis ab Ottone Comite Eberſtenio emit; protenſoq; ad Viſurgim patrimonio, emit à Gogravio Hervordienſi Gograviatum, mediamque Vlotenſis caſtri partem ab advocato Schalckenbergenſi 900 marcis; ad reditus verò caſtri augendos quatuor adjecit villas à ſe emptas, quas Comites poſtea Ravensbergenſes vi abſtraxêre. Ottoni Epiſcopo noſtro fuit ex conſanguinitate per omnem vitam conjunctiſſimus, eòque multum valuit ejus patrocinium & auctoritas ad Diœceſis noſtræ incolumitates. Sifrido in Archiepiſcopatu ſubrogatus Wigboldus Dynaſta de Holte, Decanus majoris Eccleſiæ Colonienſis, idemque Aquiſgranenſis, & Monaſterienſis ad S. Mauritium extra muros Præpoſitus, gente Weſtfalus ex diœceſi Oſnabrugenſi, ubi antiqua Holtiorum familia clara memoratur: ex qua jam ante tres Epiſcopi Monaſterienſes, Burchardus, Ludolphus & Wilhelmus delecti: & ipſe Wigboldus quartus ex ea familia poſt obitum Gerhardi Marcani Epiſcopi in diſſidio Monaſterienſi delectus Epiſcopus, ultro Everhardo Epiſcopatum ceſſit, dum majori dignitati deſtinatus Sifrido in Archiepiſcopatu Colonienſi ſubrogaretur.

Adolphus

Digitized by Google

Adolphus Rex poſtquam Alſatiam non minus, quàm Thuringiam & Miſniam vaſtatione agrorum, ſpolijs, & omni militari inſolentia tractaſſet, facta conſpiratione in caput ejus, Epiſcopus Argentinenſis, Lantgravius Alſatiæ, Comites ac nobiles ad arma provoſârunt. Quo comperto, Adolphus Rex ad inferiorem Germaniam deſcendit Guidoni Flandriæ Comiti Regis Angliæ fœderato opem laturus, adverſus quem Philippus Pulcher, Francorum Rex, cum exercitu 60000. in Flandriam movebat. Ad id bellum quod Adolphus Rex Edvardo Regi Angliæ & Guidoni addixit, commovit multos inferioris Germaniæ Comites, Wilhelmum Juliæ Comitem, Walramum Falcoburgi & Monſioyæ Dynaſtam, Comitem Waldecenſem, Clivenſem, compluresque alios, qui copijs ſuis ex Weſtfalia & finitimis trans Rhenum regionibus contractis Flandriam intrârunt, exitu belli improſpero; cæſus quippe à Francis totus Flandrorum exercitus, captus ipſe Guido in poteſtatem Regis Franciæ venit. Incuſatus à Meiero Adolphus Rex, quod Coloniæ cum parte exercitus, auro gallico per legatum clam corruptus, reſtiterit. *Trithem. in Chron. Chron. Colmar. Meierus lib. 10 rerum Flandr. Levoldus.*

Sub id tempus tam funeſto incendio Fremonia conflagravit, ut è foro per quatuor urbis plagas conſpectus patuerit. Qua tempeſtate deſertor quidam Ordinis D. Auguſtini, Beatus dictus, ortuſque Lemgovia oppido comitatus Lippienſis, quòd ad Patarenos hæreticos & Judæorum perfidiam transiſſet, Pariſijs in rogum conjectus. Ob ſimilem perfidiam Robertus Canonicus ac Scholaſticus Suſatenſis, doctrina non incelebris, Francofurti ſe a Judæis circumcidi permiſit; ob quod ſcelus ſupplicio quoque ignis damnatus periijt. Cadaver hujus perfidi hominis vaſi incluſum, delatumque in flumen; id ubi juvenis ſtricto pugione perfodit, erupiſſe horribilem flammam perhibent, nec prius extinctam, quàm cadaver cum vaſe conſumpſiſſet. *Henric. de Hervord. Cleinſorg. Gobelinus.* Bini Apoſtatæ condignis ſupplicijs affecti.

At bellum affectum, quod mox inter duos potentiſſimos hoſce Reges, magno Chriſtianæ Reipub. periculo, ardere cœperat, ſollicitudine Bonifacij VIII Romani Pontificis compoſitum eſt.

Idemque hic Pontifex, cùm neſcio quibus exactionibus ſollicitaretur Paderbornenſis Eccleſia, interque Capitulum & Epiſcopum de Advocatiæ libertate ac jure controverſia oborta eſſet, miſſis Apoſtolicis litteris, omnia priorum Pontificum, Cæſarum ac Regum impertita privilegia Eccleſiæ Paderbornenſi inviolata relinqui juſſit. Bonifaci9 Pont. Eccleſiæ Paderb. privilegia inviolata eſſe jubet.

Bonifacius Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Dilectis filijs, Præpoſito, Decano, et Capitulo Eccleſiæ Paderbornenſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Juſtis petentium deſiderijs dignum eſt nos facilem præbere conſenſum, et vota, quæ à rationis tramite non diſcordant, effectu proſequente complere. Eapropter dilecti in Domino filij, veſtris juſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, omnes libertates et immunitates à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, ſive per privilegia vel alias indulgentias vobis et Eccleſiæ

Digitized by Google

cleſiæ veſtræ conceſſas, nec non libertates et exemptiones ſecularium exactionum à Regibus et Principibus et aliis Chriſti fidelibus rationabiliter vobis et prædictæ Eccleſiæ indultas, ſicut eas juſte et pacifice obtinetis, vobis et per nos eidem Eccleſiæ auctoritate Apoſtolica confirmamus, et præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum VI Calend. Februarij Pontificatus noſtri anno tertio.

Eadem Eccleſiæ Paderb. jura confirmat Otto Ep.

Nec multò poſt Otto Epiſcopus ad Pontificis voluntatem cum Capitulo compoſuit, omniaque, quæ per legatum Apoſtolicæ ſedis Nicolaum de carcere Tulliano, & Conradum Moguntinum Archiepiſcopum ac Metropolitanum olim ſancita erant, de advocatiæ libertate, cæteriſque Capituli privilegijs in hunc modum rata habuit.

Otto Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Univerſis præſentia viſuris, cupimus fore notum, quod auditis et diligenter perſpectis privilegijs illuſtris Principis Romanorum Regis, et Honorabilium virorum ad Eccleſiam noſtram per Dominum Nicolaum de carcere Tulliano Cardinalem viſitationis cauſa miſſorum, nec non honorabilis viri Conradi Moguntini Archiepiſcopi, et Sambienſis Epiſcopi; ac prædeceſſorum noſtrorum Eccleſiæ noſtræ ſuper libertate Advocatiæ datis pia conſideratione cognovimus, quod in ipſa advocatia, quam Capitulum ſuo theſauro comparârat, nullum penitus jus habuimus, vel habemus, et hoc ipſum Capitulo cum omni integritate remittimus, et reſtituimus, ſecundum dictorum formam privilegiorum, pacifice et libere perpetuo poſſidendum, jure tamen Epiſcoporum, ſicut in privilegijs Capituli jam dicti continetur, nobis reſervato. Jura quoq; Archidiaconorum Eccleſiæ noſtræ ipſis integra illabataque ſervabimus, ſicut conſuetudo rationabilis, et præſcriptum in ipſa Paderborn. Eccleſia, et retroactis temporibus dudum obtinuit. Nec nos de juriſdictione ipſorum intromittemus, niſi quatenus ad noſtram audientiam fuerit appellatum ex veris et probabilibus cauſis, vel alias per querelam et negotium, ut puta de injuſta ſententia rationabiliter delatum, vel niſi ipſi extiterint negligentes vel remiſſi; tunc ipſam cauſam committemus viro idoneo partibus ad hoc vocatis in civitate Paderborn. per juris ordinem decidendam. Juriſdictionem quoque in Driburg, Borigintrike, et Borigholte Camerario Eccleſiæ noſtræ pertinere recognoſcimus, nec nos ultro intromittemus de eadem. Redemptionem decimarum de curijs noſtris Epiſcopalibus præpoſituræ Sancti Petri Paderborn. pertinere decrevimus, et ipſum quolibet anno per noſtros villicos præpoſito dictæ Eccleſiæ debere ſine contradictione qualibet fideliter præſentari. Ad iſta omnia ſervanda obligamus nos per fidem, quam tenemur Eccleſiæ noſtræ memoratæ. Actum et Datum apud Paderborne XIIII Calend. Aprilis, Anno Domini MCCXCVII, præſentibus honorabilibus viris Domino Alberto Abbate Monaſterij Sancti Pauli Paderborn. Conradi ejuſdem Monaſterij priore,

Digitized by Google

ore, nec non honorabili viro D. Simone Widenbrugen, præpoſito et Theſaurario ſancti Petri Paderborn, cum aliis quampluribus Clericis et Laicis fide dignis. Et ut hæc rata et ſtabilita permaneant, et omni ſcrupulo careant, præſens ſcriptum noſtro ſigillo ex certa noſtra ſcientia et ſigillis honorabilium virorum nepotum noſtrorum Domini Simonis Widenbrugenſis præpoſiti, et Domini Conradi Comitis de Retberg fecimus et petivimus ſigillari. Et nos Simon ac Conradus de Retberg Comes, quia præſentibus vocati et rogati interfuimus ad petitionem partium hinc inde ſigilla noſtra huic ſcripto appoſuimus in teſtimonium præmiſſorum.

Annus Chriſti 1298.

Bonifacij VIII Pont. 4.
Alberti Cæſaris 1
Ottonis Ep. Paderb. 21.

Sifridus Presbyt. Annal. Auſtria Steron Annal. Albert. Argent. Trithem. Chron. Colmar. Paralip. Vrsberg.

Imperium Adolpho abrogatum transfertur ad Albertum Auſtriacum.

Turbulentus dehinc annus ſubit, exauctoratione Adolphi Regis. Agitatum de ea primùm Pragæ, ut diximus; deinde hoc anno Viennæ, menſe Februario, in nuptiis Regis Bohemiæ cum filia Regis Ungariæ. Convenerant ad hanc celebritatem Dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgicus, Epiſcopi ſedecim, ingens præterea Abbatum & procerum multitudo. Quàm id honorificum fuit Alberto Auſtriæ Duci, tractare tot Principes Jmperij regali munificentia, tam contemptus inviſuſque apud omnes erat Adolphus Rex, qui Auſtriacum ſuis provinciis exuere machinabatur; eò in Adolpho abrogando, omnes illi ſuam fidem & operam addixere. Inde alter mox conventus Principum menſe Majo Francofurti, ſeu, quod plerique volunt, Moguntiæ indictus à Moguntino Archiepiſcopo; ad quem Albertus Dux Auſtriæ, ſimulque Adolphus Rex evocati, ille ad coronam accipiendam, hic ad dicendam cauſam. Nam præter ea, quæ ſupra retulimus, accuſabatur Rex Imperium diſcordiis miſcere, populum inſolitis gravare tributis, fovere prædones & turbatores Reipub. contemnere Principes, omniaque ſuis, & depravatorum hominum conſilijs agere, quique nec ſuis nec propinquorum opibus majeſtatem Imperij repræſentaret, nec ad aliud Rex eſſet, quàm ut rapto viveret. Rex cùm his accuſationibus, multorumque odio ſe peti intelligeret, ad conventum Principum non acceſſit. Quare pridie natalis Joannis Baptiſtæ Moguntinus Archiepiſcopus Francofurti ex Electorum & Principum, qui aderant, ſententia Adolpho regnum abrogat, Albertumque Regem diciti; demque hic Gerhardus Moguntinus Archiepiſcopus, qui primus Adolphum in throno collocarat, primus pòſt ex eodem dejicit; qùod ſpreta ſua auctoritate conſilijſque, Adolphus Imperium adminiſtraret. Albertus cum valido exercitu ex Auſtria, Bohemia, Ungaria & Suevia collecto deſcenderat ad Rhenum. Nec ſegnior Adolphus, poſtquam ſe exauctoratum didicit, exercitum in inferiori Germania contraxit, quocum Rhenum aſcendit,

Digitized by Google

Adolphus in pugna contra Albertum perit.

junctiſq; ſibi Palatini generi, & Ducis Bavariæ copijs, in Albertum movet. Concurſum utrimque poſtridie Calend. Julij prope Gillenheim pagum in Wormatienſi agro. Adolphus pugnæ auctor monebatur, ardorem premeret, dum agmina ab Rheno inferiori accederent; at ille ratus ſe victoriam in manu habere, in Albertum, qui fugam hactenus ſimulârat, præceps ruit, ardenteque prælio per cuneos armatorum prorupit in conſpectum Alberti. Ubi proximè ſtetit, Hic Alberte, clamitans inquit, imperium ſub manu mea relinques. Ad quæ Albertus, id in poteſtate arbitri inter nos Dei erit; ſimulque Albertus mucronem ſtringens, qua galea patebat, per oculum Regis adegit. Ad quod vulnus cum equo prolapſus Rex à Comitibus ſilveſtribus Alſatiæ levi inſuper vulnere per jugulum accepto obtruncatur. Jam & magna pars exercitus Regis in fugam ſoluta erat, victor Albertus jubet ſuos à civili ſanguine temperare, victiſque parcere. Jacuit diu corpus Regis inter cadavera, atque ut Sifridus ſcribit, *Cecidit Adolphus non ſolùm gladijs vulneratus, ſed et ungulis equorum conculcatus, et in proprio ſanguine volutatus miſerabiliter animam exhalavit.* Rex alioqui bellicoſus, nec tam populo, quàm Principibus ingratus.

Fertur Gerhardus Moguntinus Archiepiſcopus, conſpecto nudo corpore Regis, ſorti ejus illacrymaſſe, dixiſſeque, *cor validiſſimum Germaniæ ereptum eſſe.* Captus Adolphi filius cum alijs in poteſtatem Alberti venit.

Albertus Aquiſgrani coronatur. Trithem. in Chron. Hirſau. Chron. Colon. Serrar. Gelen. tom 2. MSS. Coloniæ Eccleſiæ ejuſdem privilegia confirmat.

Partâ tam inſigni victoriâ, Albertus convocatis Principibus Francofurtum regreſſus, ad firmam regni poſſeſſionem adeundam, quod prima electio, quæ vivo Adolpho Rege facta erat, nec vota ipſius, nec dignitatem expleret. Exinde Aquiſgranum deductus, feſto D. Bartholomæi die, ſolemni ritu à Wigboldo Colonienſi Archiepiſcopo coronatur. Tanta eò hominum multitudo confluxerat, ut Ducis Saxoniæ filius, Alberti Regis ſorore genitus, compreſſus occubuerit. Luſtratis inferioris Germaniæ locis, Rex Coloniæ magno civium plauſu exceptus eſt. Ibi Wigboldo Archiepiſcopo V. Calend. Septembris confirmat omnes Eccleſiæ ſuæ poſſeſſiones & privilegia; cumprimiſque telonia Andernacenſe, Bonnenſe & Noveſienſe perpetua donatione aſſerta, Berckenſe verò ad dies vitæ; quæ à Boëmundo Treverenſi, Gerardo Moguntino Archiepiſcopis, Rudolpho Palatino Rheni, Ottone Marchione Brandeburgico, Alberto Duce Saxoniæ, cœteriſque præſentibus Epiſcopis & Principibus approbata & ſigillis roborata ſunt.

MS. P. Mauritij de Büren.

Quo ſimul die aliis literis concedit Wigboldo Archiepiſcopo primarias Cæſarum preces, ad ſacerdotia in Canonicorum Collegiis, cui vellet, impetranda. His conceſſis cùm præſules quidam Eccleſiarum refragarentur, reſcripſit denuo Cæſar Norimbergâ 16 Calend. Decembris. Antiqua Cæſarum jura in his ſervanda.

Quippe

Digitized by Google

Quippe Rex compoſitis ad inferiorem Rhenum & per Weſtfaliam rebus publicis, Norimbergam profectus ad comitia Principum indicta; in quibus à Wigboldo Archiepiſcopo Colonienſi Elizabetha Alberti conjux menſe Novembri regia quoque corona decorata.

Rex licet in diſceſſu ab Rheno omnia parata reliquiſſet; reſtabat tamen Cæſaris inſula, quam Ludovicus Dynaſta Sonnenbergius invito Rege tenebat; quare Wigboldo Colonienſi Archiepiſcopo negotium datum vias obſidere, ne qua annona importetur, vetitumq; Trevirenſi Archiepiſcopo, ne Sonnenbergium caſtri Werdenſis Caſtellanum faciat, eoque prætextu caſtrum inſideat, Wigboldo verò Archiepiſcopo, ſi ad deditionem compellat, pollicitus eſt ſe telonium illi, quoad vixerit, permiſſurum, detenturumque Joannem Burgravium, filium Sonnenbergij.

Adhæc octo marcarum millia, quarum ſingulæ 13 ſolidis & 4 denariis valeant, pro impenſis inaugurationis ſuæ factis Archiepiſcopo numeraturum. Demum Wigboldo oppidum Tremonienſe vicaria Regis poteſtate adminiſtrandum commiſit; eòque conſules, & cives ad jurandum Archiepiſcopo fidem commoniti. Quemadmodum hæc omnia Regis literis 9. Calend. Octobris Rotenburgi datis conſignata ſunt.

Gelen. tom. 1. in SS.

Haud dubium mihi fecero, quin Aquiſgranum ad celeberrimam hanc coronationem Regis plerique Saxoniæ Epiſcopi, interq; hos Otto Epiſcopus noſter cum ſuis Metropolitanis acceſſerint, Regemque Coloniæ ſalutârint, quæ ſcriptorum noſtrorum ſocordia alto ſilentio premuntur.

1110 Magno interim luctu amiſit hoc anno Otto Epiſcopus noſter Germanum ſuum fratrem Conradum Epiſcopum Oſnabrugenſem, virum, qui egregia cum laude per XXIII, ſeu, ut Ertwinus refert, XXVIII annos ſacram illam præfecturam geſſit, pacis & diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, eòque non minus ſui deſiderium, quàm famam virtutis reliquit poſteris. Res ab eo geſtas retulit paucis Ertwinus in chronico, & ex eo Crantzius. Tam grata Conradi Epiſcopi memoria fuit apud clerum, ut in ejus locum mox elegerint Ludovicum, Collegij ad S. Joannem in urbe Præpoſitum, Comitem Ravensbergenſem, Ottone & Hadwige, ſorore Conradi & Ottonis Epiſcopi noſtri genitum. Recepitque Otto Epiſcopus noſter in locum Conradi fratris hunc conſanguineum Epiſcopum, virum pietate & religione integerrimum; quippe qui parentes habuit piiſſimos fundatores Collegij Bilfeldienſis, ut ſupra retulimus. Statura quidem corporis Ludovicus parva abjectaque, animo verò præcelſo & interrito, quo non facilè Oſnabrugenſis Eccleſia propugnatorem libertatis ſuæ producit acriorem fortunatioremque, ut tempori memorabitur.

Conradi Ep. Oſnab. Fratris Germani Ottonis Ep. Pad. obitus.

Ertvvin. in chron. Oſnab.

Crantz. l. 8. Metrop. c. 28.

Cui electione cleri ſuccedit Ludovicus Ottonis conſanguineus.

Annus Chriſti. 1299.

Bonifacij VIII Pont. 5.
Alberti Cæſaris 2.
Ottonis Ep. Pad. 22.

Stero in Annal. Hiſtor. Auſtral.

Conventus Nurenberg. in quo Rudolphus Dux Auſtriæ dictus.

Fluctuante adhuc Imperio ad novi Regis ingreſſum, Albertus Nurenbergæ ſolemnem Principum coventum indixit; ad quem convenêre Moguntinus, Colonienſis, Trevirenſis, Saltzburgenſis Archiepiſcopi: Ratisbonenſis, Paſſavienſis, Friſingenſis, alijque quam plures Epiſcopi. Rex præterea Bohemiæ, Dux Bavariæ, Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Dux Carinthiæ, & ingens procerum ac nobilium multitudo; ijs in comitiis poſtquam Rudolphum filium Ducem Auſtriæ dixiſſet Rex, multis legibus proviſum eſt tranquillitati Imperij.

Gelen. in Archiep. Metrop. Eccleſ.

Bingam deinde venit Rex 10 Calend. Martij, ubi pro rogante Wigboldo Colonienſi Archiepiſcopo è tribunali pronunciavit, fœminis fas non eſſe ſuccedere in feudis ejus Eccleſiæ, niſi plena voluntas feudi Domini accederet.

Brovver. in Annal. Trevir. Hiſtor. Auſtral.

Conventus Tullenſis, in quo Blanca Regis Galliarum ſoror Rudolpho denupta.

Celeberrimus poſt hæc ſub initium anni Principum conventus actus apud Tullum; ad quem Albertus Rex Romanorum cum Moguntino, Colonienſi & magno Principum comitatu; Philippus verò Pulcher Francorum Rex cum nobilitate regni ſui acceſſit. Eo in congreſſu Blanca ſoror Regis Franciæ denupta eſt Rudolpho Alberti Regis filio cum dote regni Arelatenſis, quod à morte Friderici II Galli occuparânt. Ea abalienatio regni ab Imperio, etſi à pleriſq; Principib⁹ in gratiam Alberti Regis probaretur; reſtitit tamen libera voce Wigbold⁹ Colonienſis Archiepiſcop, nec adduci potuit, ut ſigillo Colonienſis Eccleſiæ, ac Trevirenſis, cujus ipſe Coadjutor erat à Boëmundo adſcitus firmaretur. Tranſiit tum quidem Arelatenſe regnum in jus Francorum; retenta interim ſocietas cum Imperio ad Carolum IV Imperatorem. Quare hic Regum congreſſus, non tam ad nuptias, quàm ad fœdus componendum inſtitutus fuit, ſtabiliendumque ſe adverſus Pontificem, quem uterque Regum ſibi offenſum habebat. Et Pontifex, qui occiſo Adolpho Rege Albertum ad dicendam cauſam evocârat, Alberto poſt regnum confirmare detrectabat; quòd non probaret, Romanorum Regem ſine Romani Pontificis auctoritate dejici è throno & vita, & reponi alium. Quod autem ferant hunc Bonifacium VIII ſuperba voce dixiſſe, ſe Cæſarem ſimul & Pontificem eſſe, tam vulgi fabula fuit; quàm quòd Cœleſtinum Pontificem dolo circumventum Pontificatu exuerit. Ceterum juris ſacri peritiſſimus Pontifex, à quo ſextus Decretalium liber adjectus, quique magnis animis multa pro Repub. aggreſſus, quamvis eventu parum felici.

Odericus in hiſtor. Eccl.

Hoc

Digitized by Google

Hoc interim anno poſt exceſſum Boëmundi Trevirenſis Archiepiſcopi ſubrogavit Pontifex Dietherum Naſſovium, Adolphi Regis fratrem, ordinis Prædicatoris ſacerdotem, & Theologiæ magiſtrum, rejecto Henrico Verneburgo Comite, quem clerus delegerat. *Trithem. Brovver.*

Weſtfaliam denuo hoc anno turbavit Everhardus Marcanus Comes, Epiſcoporum flagellum. Celebratis enim Hammonæ nuptiis Engelberti filii cum Mechtilde Joannis Areburgi filiâ, per Quadrageſimam cum infeſto exercitu Monaſterienſem diœceſin ingreſſus, Everhardum Monaſterienſem integerrimum Epiſcopum afflixit. Cauſa belli quæſita Marcano ex patrocinio Teclenburgici Comitis, cujus ſe tutorem jactitabat. Sed juſtior belli cauſa Monaſterienſi erat, qui gravi injuria provocatus à Teclenburgico Comite. Quippe civium quorundam Monaſterienſium ſeu dolo, ſeu conniventiâ, quòd altum illis hæreret obſidionis vulnus, intromiſſa fuit in urbem cohors Teclenburgici militis, quæ pridie D. Martini ſub veſperum, quo tempore Saxones martinalibus epulis largius indulgere ſolent, in aulam Epiſcopi prorupit, cæſis ad primum ingreſſum janitore, coquo, obviiſque Epiſcopi famulis; quo tumultu excitus Epiſcopus, in quem capiendum tota ſcena compoſita erat, ad vicinam aulæ portæque turrim ſe recepit, ſeris omnia retro diligenter obfirmans. Nam aula tum Epiſcopi ad influxum Alphæ fluvij eo loco erat, ex quo etiamnum area illa Epiſcopalis nomen retinet. Prædatorij milites, quòd expugnationem tempus non ferret, ſpoliata Epiſcopi domo cum præda ſe Teclenburgum proripuêre. Ob hanc injuriam Everhardus Epiſcopus Teclenburgico arma intulit, comitatumque ſuis deprædandum permiſit. Quod cùm Marcano relatum eſſet, homini turbulento, & bella ex bello quærenti, collectis copiis, in Diœceſin Monaſterienſem proruit, ferro flammaq; graſſando. Perventum ad Dulmaniæ oppidum, cujus cives ne communi malo involuerentur, incendium Oppidi ſui ingenti pecuniæ ſumma redemêre. Hermannus Ludinghuſanus Dynaſta, quo ejus armis hoſtes quoque ſuos ulciſceretur, caſtrum ſuum in viſceribus Diœceſis aperuit, recepto Marcani præſidio. Nec alius fuit modus compeſcendi tumultuantem pro libidine Comitem, quàm pacis compoſitione, quæ per arbitros facta eſt, multumque in hanc rem contulêre Otto Paderbornenſis, & Ludovicus Oſnabrugenſis Epiſcopi. *Levoldus.* Everard9 Comes Marcan9 Weſtfaliam, & inprimis Diœceſin Monaſt. turbat.

Per id tempus controverſia etiam, quæ inter Ottonem Epiſcopum noſtrum & Paderbornenſem Magiſtratum ac cives agitabatur de judice & forenſi judicio, per arbitros compoſita eſt, pronunciatumque munus urbici judicis eſſe feudum Paderbornenſis Eccleſiæ, quod urbs beneficio Epiſcopi haberet. Ad hunc modum per arbitros Canonicos & nobiles viros emptio oppidi Brakelenſis, bono- Componitur controverſia de munere Judicis Paderb.

rumque

Digitized by Google

Et emptione oppidi Braculenſis.

rumque ejus loci ab Epiſcopo facta certis legibus convenit, uti tabulæ Epiſcopi hac ſuper re in natali Virginis confectæ monſtrant.

Univerſis hoc ſcriptum viſuris. Nos Otto Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus notum facimus, et præſentibus literis proteſtamur, quod diſcretis viris H. Scholaſtico, E. de Hervordia, A. de Driburg, B. de ſola domo Canonicis, O. dicto Crevet. W. de Brencken, C. et A. de Etlen militibus, J. de Driborg famulo, Miniſterialibus Paderbornen. Eccleſiæ manualiter promiſimus, eorum ſtare conſiliis. Præterea de pecunia ad comparandum oppidum, et bona Bracle deputata, et de redditibus ipſorum bonorum nos nullatenus incommodemus, quouſque tam oppidi, quam bonorum precium integraliter fuerit perſolutum. In cujus rei teſtimonium eiſdem noſtris Conſiliariis præſens ſcriptum dedimus ſigilli noſtri munimine roboratum. Datum anno Domini MCCLXXXX *nono, Dominica die poſt nativitatem beatæ Mariæ Virginis.*

Parochia Nichemenſis dividitur. alteraque in Pummeſſen conſtituitur.

Adhæc increſcente per Diœceſin populi multitudine, Otto Epiſcopus Parochiam oppidi Nihemenſis diſcrevit in duas, alteramque in Pummeſſen conſtituit, attributis ei vicis ac villis proximioribus, quo magis commoditati & ſaluti incolarum conſultum eſſet; utrique ſuus animarum curator eſt impoſitus. Quod literis in oppido Nicheim feſto Pentecoſtes conſignatis perpetuum eſſe voluit.

Annus Chriſti 1300.

Bonifacij VIII Pont. 6.
Alberti Cæſaris 3.
Ottonis Epiſc. 23

Joann. Villan. l. 8. Anton. p. 3. Albert. Argent. Stero in annal.

Annus Jubilæi à Bonifacio inſtitutus.

Sæculi hujus fine Bonifacius Pontifex, terræ motu, qui univerſam Italiam concuſſit, aliiſque ſimul imminentibus orbi cladibus permotus, avertendæ divinæ iræ annum ſæcularem, quem jubilæum dicimus inſtituit, ac rite ædes D. Petri & Pauli adeuntibus delictorum omnium veniam indulſit. Incredibile quanta hominum multitudo Romam confluxerit, nulla fere dies, quo non Roma CC peregrinorum millia hoſpitio exceperit. Annum hunc ſæcularem Pontifex perpetuum eſſe voluit; quem Clemens VI quinquageſimo deinceps anno, Sixtus IV quinto & vigeſimo, contracta temporum periodo, celebrem Sanxêre.

Annal. Colon. Trithem. in Chron. Hirſau. Levoldus.

Cæſar Hollandiam occupatu. rus à Comite Hanno-

Novo interim belli motu inferior Germania concuti cœpit. Extincto enim Joanne Hollandiæ Comite, quocum ſtirps virilis à Theodorico I Hollandiæ Comite deducta ſimul defecit, Albertus Cæſar cum exercitu Coloniam deſcendit, Hollandiæ comitatum, Jmperio caducum, aut ſibi aut Jmperio aſſerturus. Jamque comitatu Moguntini, Colonienſis, Trevirenſis Archiepiſcoporum, multorumque Principum Neomagum devenerat; cùm Joannes Hanoniæ Comes, Adelheide filia Wilhelmi Cæſaris & Hollandiæ Comitis genitus, cum inſtructo exercitu ex adverſa Wahalis ripa ſe oſtentabat, Hollandiam ſibi jure hereditario vendicando. Ac cùm per

diſſidia

Digitized by Google

hio impeditur.

diſſidia in ſuum caput conjuratum didiciſſet Cæſar, & rem præterea difficilis ancipitiſque exitùs videret, quòd Hollandi cum Hannonio conſpiraſſent; Wigboldus Colonienſis Archiepiſcopus, ut honori Cæſaris ac vitæ conſuleret, arbitrum pacis ſe dedit, quæ his legibus conventa: Hannoniæ Comes fidem Cæſari juraret, & Hollandiam clientis beneficio poſſideret. Inde Cæſar cum exercitu in ſuperiorem Germaniam regreſſus.

Corbejenſes ſuorum à Bonifacio privilegiorum confirmationem impetrant.

Corbejenſes noſtri cùm per id tempus ſollicitarentur exactionibus injuriiſque aliorum, appellavêre ad Bonifacium Pontificem, à quo hoc anno ſuorum privilegiorum diploma impetravêre, quod tanquam ſcutum objecêre vexatoribus ſuis.

Bonifacius Epiſcopus Servus ſervorum Dei Dilectis filij Abbati et conventui Monaſterij Corbejenſis, ad Romanam Eccleſiam nullo modo pertinentis, ordinis S. Benedicti Paderbornenſis diœceſis, ſalutem et apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur quod juſtum eſt et honeſtum, tam rigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officij noſtri ad debitum perducatur effectum. Eapropter Dilecti in Domino Filij, veſtris juſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, omnes libertates et immunitates, à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ſive per privilegia vel alias indulgentias vobis et Monaſterio veſtro conceſſas, nec non libertates et exemptiones ſæcularium exactionum à Regibus et Principibus, ac aliis Chriſti fidelibus rationabiliter vobis ac Monaſterio prædicto indultas, ſicut eas juſte, et pacifice obtinetis, vobis et per vos eidem Monaſterio authoritate Apoſtolica confirmamus et præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ſe noverit incurſurum. Datum Laterani, Id. Decembris, Pontificatus noſtri anno ſexto.

Ex Vrbi. Burano & vetuſtis docum. P. Mauritij.
Miraculoſæ Crucis Hegenſdorfianæ repertæ initia.

Memorabilis etiam hic annus ſæcularis Paderbornenſi diœceſi cœleſti crucis beneficio, cujus repertæ tenuia initia, ſed magnis poſtea miraculis fulgida. Jerant è pago Hegenſdorfio Dynaſtiæ Buranæ tres puellæ in agrum, collecturæ herbarum pabula pro pecoribus; eæ dum operi vacant, audiunt in loco, cui trunci nomen erat, divinum concentum; quo attonitæ circumſpectanteſque reperiunt miro fulgore coruſcantem crucis effigiem in dumeto proximo, è ſerico filo ſuſpenſam, quam mox ad Eccleſiam ſuam deferunt; at cùm manè hæc crucis effigies non aſpiceretur in Eccleſia, Parochus non minùs ſollicitus, ratuſque majori veneratione inferendam in Eccleſiam, redit ad locum, ubi primùm crux hæſerat; reperit iſtic, & ſolemni incolarum ſupplicatione ad Eccleſiam Hegenſdorfianam reportat; inde mox multis miraculis clarior eſſe cœpit, populo longe lateque ad famam cœleſtium beneficiorum affluente. Quæ poſtquam Paderbornæ audita, Canonici, ut hoc theſauro ſuam Eccleſiam decorarent

Digitized by Google

ctat, quòd Marcanum Weſtfalicum Ducatum, Juliacenſem verò Diœceſin trans Rhenum diceret invaſiſſe, quibus hoſtibus ſibi primùm occurrendum eſſet; ita ſuccenſus eſt Moguntinus, ut Colonienſem decerneret captivum in caſtro detinendum. Id cùm amici indecorum & contra jura hoſpitis eſſe dicerent, liberum ab ſe dimiſit; nec multò poſt Moguntinus armis obrutus ſeſe ad Cæſaris voluntatem accommodavit.

Infeſtus iterum Weſtfaliæ Comes Marcanus.

Interea Marcanus per Weſtfaliæ ducatum erupit, captoque & diruto Rodenbergo caſtro, copias Juliacenſi jungit, fuſoque Archiepiſcopi milite Leggenichum expugnat. Pari clade Hunoldus Plettenbergius Archiepiſcopi Marſchallus è caſtro Hovenſtadienſi in Marchiam progreſſus, ab Hammonienſi Satrapa rejicitur. His malis preſſus Wigboldus Archiepiſcopus luctabatur cum ancipiti fortuna.

Et Pontifex poſtquam didicit vacillare Archiepiſcoporum potentiam, commutatâ conſiliorum ſcenâ, Albertum ex Cardinalium ſententia Cæſarem appellavit, pollicitus etiam, ſi Romam accederet, ſolemni ritu coronaturum.

Otto Ep. comparat Eccleſiæ ſuæ Caſtrum wevelsburg.

Meliori conſilio Weſtfaliæ Epiſcopi extra haſce turbas ſe continebant; magiſque Diœceſes ſuas parcimoniâ vitæ & œconomiæ ſtudio, quàm alij armis auxêre. Quos inter Otto Epiſcopus noſter caſtrum Wevelsburg cum ampla ſimul juriſdictione & poſſeſſione bonorum patrimonio Eccleſiæ ſuæ adjecit. Vetus caſtrum, quod ab Hunnis primùm præmunitum dicitur, multis exinde annis Comitum Arensbergenſium fuit poſſeſſio, à quibus ad Comites Waldecenſes tranſijt; ab his demum hoc anno certa pecuniæ ſumma emit Paderbornenſis Eccleſia, quam Otto Epiſcopus noſter numeravit; & quia potentis Dynaſtæ manu ad ſervandum caſtrum opus erat, media pars caſtri Bartholdo nobili viro de Buren clientelari beneficio data eſt. Id verò uti per Ottonem Monaſterienſem Epiſcopum, Ottonis Epiſcopi nepotem, & Simonem Comitem de Lippia transactum ſit, aſſerent hæ vetuſtatis tabulæ.

Nos Otto Dei gratia Monaſterienſis Eccleſiæ Electus et confirmatus, ac Simon nobilis Dominus de Lippia, univerſis præſentia viſuris et audituris cupimus eſſe notum, quod translato caſtro de Wevelsburg per noſtrum nobilem Comitem de Waldeck in Eccleſiam Paderbornenſem, de voluntate et conſenſu hæredum ſuorum, cum omni jure, quod idem Comes ſe habere dicebat in eodem, inter venerabilem Patrem D. Ottonem Paderbornenſem Epiſcopum nomine prædictæ Eccleſiæ ſuæ, et Bertholdum nobilem juniorem de Büren, per Nos de conſenſu parentum prædictorum talis eſt ordinatio inſtaur[illegible] videlicet quod præfatus Bartholdus et ſui hæredes medietatem prædicti ab Epiſcopo Paderbornenſi qui nunc eſt, et pro tempore fuerit, nomine [illegible]ctæ Eccleſiæ jure homagij recipient et perpetuo poſſidebunt; Præfatus Bartholdus et ſui hæredes dictum caſtrum expenſis vigilum et cuſtodu[illegible] tarum, unâ cum Epiſcopo et Eccleſia cuſtodient, et cuſtodiri æqualiter pr[illegible]

Digitized by Google

bunt, æquali jure portarum clavibus utendo; Epiſcopus quoque prælibatæ Eccleſiæ ipſum Bartholdum et ſuos hæredes in omni jure eorum conſervabit, et permittet eoſdem in jure ſuo libere permanere; è converſo Bartholdus et ſui hæredes facient fidelitatem, et debita ſervitia Epiſcopo et Eccleſiæ ſupradictæ, prout de jure tenentur. In præmiſſorum teſtimonium, fidem et firmitatem ſigilla noſtra cum ſigillo ſæpedicti Bartholdi præſentibus duximus apponenda, et ego Bartholdus ſupradictus ſigillum meum præſentibus appoſui in teſtimonium præmiſſorum. Datum Anno Domini MCCCI. *Feria quarta poſt aſſumptionem Beatæ Mariæ.*

Per hæc pacis ſtudia C[illegible]tes quoque Pirmontani Hermannus & Hildeboldus fratres [illegible]mas Huxtarienſis Oppidi, remiſsâ lite, ultro ceſsêre Henrico Corbeienſi Abbati & Cœnobio, quod publicis quoque literis per Albertum Comitem Swalenbergenſem ceteroſque nobiles pridie natalis Virginis transactum habemus. Comites Pirmontani decimas Huxtarienſes cedunt Abbati Corbeienſi.

Annus Chriſti 1302.

Bonifacij VIII Pont. 8.
Alberti Cæſaris 5.
Ottonis Epiſc. 25.

Compreſſo Moguntino, & in gratiam recepto, Albertus Cæſar anno hoc exercitum duxit adverſus Colonienſem Archiepiſcopum, quem aliquanto acerbius aggreſſus, caſtris inter Bonnam & Coloniam ad Rodenkirckam explicatis; ubi cum Moguntino Archiepiſcopo, cæteriſq; Principib9 & Epiſcopis hæſit ab exeunte Julio ad feſtum D. Martini; militi interim permiſſa libertas graſſandi per totam Colonienſem diæceſin; creditique fuêre Colonienſes Cives Cæſarem adverſus Archiepiſcopum inflammaſſe. His calamitatibus adactus Archiepiſcopus iniquis conditionibus componere cum Cæſare, telonia quædam remittere, oppidum Tolpiacum cum territorio dare in pignus Gerhardo Juliacenſi Comiti, urbi Colonienſi privilegia, jura, & telonij immunitatem, uti Cæſar ea dictabat, conſervare intacta. Quemadmodum hæc publicis tabulis conſignata coram Moguntino Archiepiſcopo, Emicone Friſingenſi, Sifrido Citizenſi, Epiſcopis: Theodorico Clivenſi, Gerhardo Juliacenſi, Eberhardo Catzenelenbogi Comitibus, cæteriſque proceribus Cæſari in caſtris præſentibus. Ad hunc quoque modum Trevirenſem Archiepiſcopum adorſus eſt; nam ut in Annalibus Colmarienſium perſcriptum eſt. *Albertus Rex Romanorum Trevirenſem civitatem obſedit, Archiepiſcopum oppugnavit, habuitque in exercitu ſuo quadraginta* [illegible]*nos phaleratos, et hominum multitudinem infinitam.* Tribus igitur Ar[illegible]iepiſcopis & Electoribus ad obſequium redactis, Rhenum navi[illegible]s & mercimoniis liberum fecit: palam etiam elocutus, ſe brevi [illegible]Hollandiam & Flandriam perventurum. Quanquam hic ille annus [illegible] quo Flandria de Gallia triumphavit: victus enim Francorum [illegible] à Flandriæ Comite prælio illo memorabili ad Corbacum, quo [illegible]a XX millia Francorum cæſa, ac flos nobilitatis amiſſa.

Albertus Argent. Annal. Colmar. Chron. Colmar. Gelenius in m. ſ. Levoldus Chron. Marcanum.

Cæſar Colonienſem Archiep. ad pacem ineundam cogit.

Digitized by Google

ctat, quòd Marcanum Weſtfalicum Ducatum, Juliacenſem verò Diœceſin trans Rhenum diceret invaſiſſe, quibus hoſtibus ſibi primùm occurrendum eſſet; ita ſuccenſus eſt Moguntinus, ut Colonienſem decerneret captivum in caſtro detinendum. Id cùm amici indecorum & contra jura hoſpitis eſſe dicerent, liberum ab ſe dimiſit; nec multò poſt Moguntinus armis obrutus ſeſe ad Cæſaris voluntatem accommodavit.

Infeſtus iterum Weſtfaliæ Comes Marcanus.

Interea Marcanus per Weſtfaliæ ducatum erupit, captoque & diruto Rodenbergo caſtro, copias Juliacenſi jungit, fuſoque Archiepiſcopi milite Leggenichum expugnat. Pari clade Hunoldus Plettenbergius Archiepiſcopi Marſchallus è caſtro Hovenſtadienſi in Marchiam progreſſus, ab Hammonienſi Satrapa rejicitur. His malis preſſus Wigboldus Archiepiſcopus luctabatur cum ancipiti fortuna.

Et Pontifex poſtquam didicit vacillare Archiepiſcoporum potentiam, commutatâ conſiliorum ſcenâ, Albertum ex Cardinalium ſententia Cæſarem appellavit, pollicitus etiam, ſi Romam accederet, ſolemni ritu coronaturum.

Otto Ep. comparat Eccleſiæ ſuæ Caſtrum wevelsburg.

Meliori conſilio Weſtfaliæ Epiſcopi extra haſce turbas ſe continebant; magiſque Diœceſes ſuas parcimoniâ vitæ & œconomiæ ſtudio, quàm alij armis auxére. Quos inter Otto Epiſcopus noſter caſtrum Wevelsburg cum ampla ſimul juriſdictione & poſſeſſione bonorum patrimonio Eccleſiæ ſuæ adjecit. Vetus caſtrum, quod ab Hunnis primùm præmunitum dicitur, multis exinde annis Comitum Arensbergenſium fuit poſſeſſio, à quibus ad Comites Waldecenſes tranſijt; ab his demum hoc anno certa pecuniæ ſumma emit Paderbornenſis Eccleſia, quam Otto Epiſcopus noſter numeravit; & quia potentis Dynaſtæ manu ad ſervandum caſtrum opus erat, media pars caſtri Bartholdo nobili viro de Buren clientelari beneficio data eſt. Id verò uti per Ottonem Monaſterienſem Epiſcopum, Ottonis Epiſcopi nepotem, & Simonem Comitem de Lippia tranſactum ſit, aſſerent hæ vetuſtatis tabulæ.

Nos Otto Dei gratia Monaſterienſis Eccleſiæ Electus et confirmatus, ac Simon nobilis Dominus de Lippia, univerſis præſentia viſuris et audituris cupimus eſſe notum, quod translato caſtro de Wevelsburg per noſtrum nobilem Comitem de Waldeck in Eccleſiam Paderbornenſem, de voluntate et conſenſu hæredum ſuorum, cum omni jure, quod idem Comes ſe habere dicebat in eodem, inter venerabilem Patrem D. Ottonem Paderbornenſem Epiſcopum nomine prædictæ Eccleſiæ ſuæ, et Bertholdum nobilem juniorem de Büren, per Nos de conſenſu parentum prædictorum talis eſt ordinatio inſtaurata videlicet quod præfatus Bartholdus et ſui hæredes medietatem prædicti caſt ab Epiſcopo Paderbornenſi qui nunc eſt, et pro tempore fuerit, nomine jam ctæ Eccleſiæ jure homagij recipient et perpetuo poſſidebunt; Præfatus eti Bartholdus et ſui hæredes dictum caſtrum expenſis vigilum et cuſtodum p tarum, unâ cum Epiſcopo et Eccleſia cuſtodient, et cuſtodiri æqualiter procu

bu

bunt, æquali jure portarum clavibus utendo; Epiſcopus quoque prælibatæ Eccleſiæ ipſum Bartholdum et ſuos hæredes in omni jure eorum conſervabit, et permittet eoſdem in jure ſuo libere permanere; è converſo Bartholdus et ſui hæredes facient fidelitatem, et debita ſervitia Epiſcopo et Eccleſiæ ſupradictæ, prout de jure tenentur. In præmiſſorum teſtimonium, fidem et firmitatem ſigilla noſtra cum ſigillo ſæpedicti Bartholdi præſentibus duximus apponenda, et ego Bartholdus ſupradictus ſigillum meum præſentibus appoſui in teſtimonium præmiſſorum. Datum Anno Domini MCCCI. *Feria quarta poſt aſſumptionem Beatæ Mariæ.*

Per hæc pacis ſtudia C[illegible]tes quoque Pirmontani Hermannus & Hildeboldus fratres [illegible]mas Huxtarienſis Oppidi, remiſsâ lite, ultro ceſsère Henrico Corbeienſi Abbati & Cœnobio, quod publicis quoque literis per Albertum Comitem Swalenbergenſem ceteroſque nobiles pridie natalis Virginis transactum habemus.

Comites Pirmontani decimas Huxtarienſes cedunt Abbati Corbeienſi.

Annus Chriſti 1302.

Bonifacij VIII Pont. 8.
Alberti Cæſaris 5.
Ottonis Epiſc. 25.

Compreſſo Moguntino, & in gratiam recepto, Albertus Cæſar anno hoc exercitum duxit adverſus Colonienſem Archiepiſcopum, quem aliquanto acerbius aggreſſus, caſtris inter Bonnam & Coloniam ad Rodenkirckam explicatis; ubi cum Moguntino Archiepiſcopo, cæteriſq; Principib9 & Epiſcopis hæſit ab exeunte Julio ad feſtum D. Martini; militi interim permiſſa libertas graſſandi per totam Colonienſem diæceſin; creditique fuère Colonienſes Cives Cæſarem adverſus Archiepiſcopum inflammaſſe. His calamitatibus adactus Archiepiſcopus iniquis conditionibus componere cum Cæſare, telonia quædam remittere, oppidum Tolpiacum cum territorio dare in pignus Gerhardo Juliacenſi Comiti, urbi Colonienſi privilegia, jura, & telonij immunitatem, uti Cæſar ea dictabat, conſervare intacta. Quemadmodum hæc publicis tabulis conſignata coram Moguntino Archiepiſcopo, Emicone Friſingenſi, Sifrido Citizenſi, Epiſcopis: Theodorico Clivenſi, Gerhardo Juliacenſi, Eberhardo Catzenelenbogi Comitibus, cæteriſque proceribus Cæſari in caſtris præſentibus. Ad hunc quoque modum Trevirenſem Archiepiſcopum adorſus eſt; nam ut in Annalibus Colmarienſium perſcriptum eſt. *Albertus Rex Romanorum Trevirenſem civitatem obſe[illegible] Archiepiſcopum oppugnavit, habuitque in exercitu ſuo quadraginta [illegible] phaleratos, et hominum multitudinem infinitam.* Tribus igitur Ar[illegible]iſcopis & Electoribus ad obſequium redactis, Rhenum navi[illegible] mercimoniis liberum fecit: palam etiam elocutus, ſe brevi [illegible]landiam & Flandriam perventurum. Quanquam hic ille annus [illegible]o Flandria de Gallia triumphavit: victus enim Francorum [illegible]landriæ Comite prælio illo memorabili ad Corbacum, quo [illegible]x millia Francorum cæſa, ac flos nobilitatis amiſſa.

Albertus Argent. Annal. Colmar. Chron. Colmar. Gelenius in m.ſs. Levoldus Chron. Marcanum

Cæſar Colonienſem Archiep. ad pacem ineundam coegit.

Digitized by Google

ctat, quòd Marcanum Weſtfalicum Ducatum, Juliacenſem verò Diœceſin trans Rhenum diceret invaſiſſe, quibus hoſtibus ſibi primùm occurrendum eſſet; ita ſuccenſus eſt Moguntinus, ut Colonienſem decerneret captivum in caſtro detinendum. Id cùm amici indecorum & contra jura hoſpitis eſſe dicerent, liberum ab ſe dimiſit; nec multò poſt Moguntinus armis obrutus ſeſe ad Cæſaris voluntatem accommodavit.

Infeſtus iterum Weſtfaliæ Comes Marcanus.

Interea Marcanus per Weſtfaliæ ducatum erupit, captoque & diruto Rodenbergo caſtro, copias Juliacenſi jungit, fuſoque Archiepiſcopi milite Leggenichum expugnat. Pari clade Hunoldus Plettenbergius Archiepiſcopi Marſchallus è caſtro Hovenſtadienſi in Marchiam progreſſus, ab Hammonienſi Satrapa rejicitur. His malis preſſus Wigboldus Archiepiſcopus luctabatur cum ancipiti fortuna.

Et Pontifex poſtquam didicit vacillare Archiepiſcoporum potentiam, commutatâ conſiliorum ſcenâ, Albertum ex Cardinalium ſententia Cæſarem appellavit, pollicitus etiam, ſi Romam accederet, ſolemni ritu coronaturum.

Otto Ep. comparat Eccleſiæ ſuæ Caſtrum wevelsburg.

Meliori conſilio Weſtfaliæ Epiſcopi extra haſce turbas ſe continebant; magiſque Diœceſes ſuas parcimoniâ vitæ & œconomiæ ſtudio, quàm alij armis auxére. Quos inter Otto Epiſcopus noſter caſtrum Wevelsburg cum ampla ſimul juriſdictione & poſſeſſione bonorum patrimonio Eccleſiæ ſuæ adjecit. Vetus caſtrum, quod ab Hunnis primùm præmunitum dicitur, multis exinde annis Comitum Arensbergenſium fuit poſſeſſio, à quibus ad Comites Waldecenſes tranſijt; ab his demum hoc anno certa pecuniæ ſumma emit Paderbornenſis Eccleſia, quam Otto Epiſcopus noſter numeravit; & quia potentis Dynaſtæ manu ad ſervandum caſtrum opus erat, media pars caſtri Bartholdo nobili viro de Buren clientelari beneficio data eſt. Id verò uti per Ottonem Monaſterienſem Epiſcopum, Ottonis Epiſcopi nepotem, & Simonem Comitem de Lippia tranſactum ſit, aſſerent hæ vetuſtatis tabulæ.

Nos Otto Dei gratia Monaſterienſis Eccleſiæ Electus et confirmatus, ac Simon nobilis Dominus de Lippia, univerſis præſentia viſuris et audituris cupimus eſſe notum, quod translato caſtro de Wevelsburg per noſtrum nobilem Comitem de Waldeck in Eccleſiam Paderbornenſem, de voluntate et conſenſu hæredum ſuorum, cum omni jure, quod idem Comes ſe habere dicebat in eodem, inter venerabilem Patrem D. Ottonem Paderbornenſem Epiſcopum nomine prædictæ Eccleſiæ ſuæ, et Bertholdum nobilem juniorem de Büren, per Nos de conſenſu parentum prædictorum talis eſt ordinatio inſtaurata videlicet quod præfatus Bartholdus et ſui hæredes medietatem prædicti caſ ab Epiſcopo Paderbornenſi qui nunc eſt, et pro tempore fuerit, nomine jam ctæ Eccleſiæ jure homagij recipient et perpetuo poſſidebunt; Præfatus eti. Bartholdus et ſui hæredes dictum caſtrum expenſis vigilum et cuſtodum p tarum, unâ cum Epiſcopo et Eccleſia cuſtodient, et cuſtodiri æqualiter procu

bi

Digitized by Google

bunt, æquali jure portarum clavibus utendo; Epiſcopus quoque prælibatæ Eccleſiæ ipſum Bartholdum et ſuos hæredes in omni jure eorum conſervabit, et permittet eoſdem in jure ſuo libere permanere; è converſo Bartholdus et ſui hæredes facient fidelitatem, et debita ſervitia Epiſcopo et Eccleſiæ ſupradictæ, prout de jure tenentur. In præmiſſorum teſtimonium, fidem et firmitatem ſigilla noſtra cum ſigillo ſæpedicti Bartholdi præſentibus duximus apponenda, et ego Bartholdus ſupradictus ſigillum meum præſentibus appoſui in teſtimonium præmiſſorum. Datum Anno Domini MCCCI. *Feria quarta poſt aſſumptionem Beatæ Mariæ.*

Per hæc pacis ſtudia C[illegible]tes quoque Pirmontani Hermannus & Hildeboldus fratres [illegible]mas Huxtarienſis Oppidi, remiſsâ lite, ultro ceſsêre Henrico Corbeienſi Abbati & Cœnobio, quod publicis quoque literis per Albertum Comitem Swalenbergenſem ceteroſque nobiles pridie natalis Virginis transactum habemus.

Comites Pirmontani decimas Huxtarienſes cedunt Abbati Corbeienſi.

Annus Chriſti 1302.

Bonifacij VIII Pont. 8.
Alberti Cæſaris 5.
Ottonis Epiſc. 25.

Compreſſo Moguntino, & in gratiam recepto, Albertus Cæſar anno hoc exercitum duxit adverſus Colonienſem Archiepiſcopum, quem aliquanto acerbius aggreſſus, caſtris inter Bonnam & Coloniam ad Rodenkirckam explicatis; ubi cum Moguntino Archiepiſcopo, cæteriſq; Principib9 & Epiſcopis hæſit ab exeunte Julio ad feſtum D. Martini; militi interim permiſſa libertas graſſandi per totam Colonienſem diœceſin; creditique fuêre Colonienſes Cives Cæſarem adverſus Archiepiſcopum inflammaſſe. His calamitatibus adactus Archiepiſcopus iniquis conditionibus componere cum Cæſare, telonia quædam remittere, oppidum Tolpiacum cum territorio dare in pignus Gerhardo Juliacenſi Comiti, urbi Colonienſi privilegia, jura, & telonij immunitatem, uti Cæſar ea dictabat, conſervare intacta. Quemadmodum hæc publicis tabulis conſignata coram Moguntino Archiepiſcopo, Emicone Friſingenſi, Siſrido Citizenſi, Epiſcopis: Theodorico Clivenſi, Gerhardo Juliacenſi, Eberhardo Catzenelenbogi Comitibus, cæteriſque proceribus Cæſari in caſtris præſentibus. Ad hunc quoque modum Trevirenſem Archiepiſcopum adorſus eſt; nam ut in Annalibus Colmarienſium perſcriptum eſt. *Albertus Rex Romanorum Trevirenſem civitatem obſe[illegible] Archiepiſcopum oppugnavit, habuitque in exercitu ſuo quadraginta [illegible] phaleratos, et hominum multitudinem infinitam.* Tribus igitur Ar[illegible]iſcopis & Electoribus ad obſequium redactis, Rhenum navi[illegible]e mercimoniis liberum fecit: palam etiam elocutus, ſe brevi [illegible]llandiam & Flandriam perventurum. Quanquam hic ille annus [illegible]o Flandria de Gallia triumphavit: victus enim Francorum [illegible] Flandriæ Comite prælio illo memorabili ad Corbacum, quo [illegible]x millia Francorum cæſa, ac flos nobilitatis amiſſa.

Albertus Argent. Annal. Colmar. Chron. Colmar. Gelenius in m.ſs. Levoldus Chron. Marcanum.

Cæſar Colonienſem Archiep. ad pacem ineundam cogit.

Digitized by Google

ctat, quòd Marcanum Weſtfalicum Ducatum, Juliacenſem verò Diœceſin trans Rhenum diceret invaſiſſe, quibus hoſtibus ſibi primùm occurrendum eſſet; ita ſuccenſus eſt Moguntinus, ut Colonienſem decerneret captivum in caſtro detinendum. Id cùm amici indecorum & contra jura hoſpitis eſſe dicerent, liberum ab ſe dimiſit; nec multò poſt Moguntinus armis obrutus ſeſe ad Cæſaris voluntatem accommodavit.

Infeſtus iterum Weſtfaliæ Comes Marcanus.

Interea Marcanus per Weſtfaliæ ducatum erupit, captoque & diruto Rodenbergo caſtro, copias Juliacenſi jungit, fuſoque Archiepiſcopi milite Leggenichum expugnat. Pari clade Hunoldus Plettenbergius Archiepiſcopi Marſchallus è caſtro Hovenſtadienſi in Marchiam progreſſus, ab Hammonienſi Satrapa rejicitur. His malis preſſus Wigboldus Archiepiſcopus luctabatur cum ancipiti fortuna.

Et Pontifex poſtquam didicit vacillare Archiepiſcoporum potentiam, commutatâ conſiliorum ſcenâ, Albertum ex Cardinalium ſententia Cæſarem appellavit, pollicitus etiam, ſi Romam accederet, ſolemni ritu coronaturum.

Otto Ep. comparat Eccleſiæ ſuæ Caſtrum Wevelsburg.

Meliori conſilio Weſtfaliæ Epiſcopi extra haſce turbas ſe continebant; magiſque Diœceſes ſuas parcimoniâ vitæ & œconomiæ ſtudio, quàm alij armis auxêre. Quos inter Otto Epiſcopus noſter caſtrum Wevelsburg cum ampla ſimul jurisdictione & poſſeſſione bonorum patrimonio Eccleſiæ ſuæ adjecit. Vetus caſtrum, quod ab Hunnis primùm præmunitum dicitur, multis exinde annis Comitum Arensbergenſium fuit poſſeſſio, à quibus ad Comites Waldecenſes tranſijt; ab his demum hoc anno certa pecuniæ ſumma emit Paderbornenſis Eccleſia, quam Otto Epiſcopus noſter numeravit; & quia potentis Dynaſtæ manu ad ſervandum caſtrum opus erat, media pars caſtri Bartholdo nobili viro de Buren clientelari beneficio data eſt. Id verò uti per Ottonem Monaſterienſem Epiſcopum, Ottonis Epiſcopi nepotem, & Simonem Comitem de Lippia tranſactum ſit, aſſerent hæ vetuſtatis tabulæ.

Nos Otto Dei gratia Monaſterienſis Eccleſiæ Electus et confirmatus, ac Simon nobilis Dominus de Lippia, univerſis præſentia viſuris et audituris cupimus eſſe notum, quod translato caſtro de Wevelsburg per noſtrum nobilem Comitem de Waldeck in Eccleſiam Paderbornenſem, de voluntate et conſenſu hæredum ſuorum, cum omni jure, quod idem Comes ſe habere dicebat in eodem, inter venerabilem Patrem D. Ottonem Paderbornenſem Epiſcopum nomine prædictæ Eccleſiæ ſuæ, et Bertholdum nobilem juniorem de Büren, per Nos de conſenſu parentum prædictorum talis eſt ordinatio inſtaurat videlicet quod præfatus Bartholdus et ſui hæredes medietatem prædicti ca ab Epiſcopo Paderbornenſi qui nunc eſt, et pro tempore fuerit, nomine ſanctæ Eccleſiæ jure homagij recipient et perpetuo poſſidebunt; Præfatus et Bartholdus et ſui hæredes dictum caſtrum expenſis vigilum et cuſtodum tarum, unâ cum Epiſcopo et Eccleſia cuſtodient, et cuſtodiri æqualiter proci

b

bunt, æquali jure portarum clavibus utendo; Epiſcopus quoque prælibatæ Eccleſiæ ipſum Bartholdum et ſuos hæredes in omni jure eorum conſervabit, et permittet eoſdem in jure ſuo libere permanere; è converſo Bartholdus et ſui hæredes facient fidelitatem, et debita ſervitia Epiſcopo et Eccleſiæ ſupradictæ, prout de jure tenentur. In præmiſſorum teſtimonium, fidem et firmitatem ſigilla noſtra cum ſigillo ſæpedicti Bartholdi præſentibus duximus apponenda, et ego Bartholdus ſupradictus ſigillum meum præſentibus appoſui in teſtimonium præmiſſorum. Datum Anno Domini MCCCI. *Feria quarta poſt aſſumptionem Beatæ Mariæ.*

Per hæc pacis ſtudia C[illegible]tes quoque Pirmontani Hermannus & Hildeboldus fratres [illegible]mas Huxtarienſis Oppidi, remiſsâ lite, ultro ceſsêre Henrico Corbeienſi Abbati & Cœnobio, quod publicis quoque literis per Albertum Comitem Swalenbergenſem ceteroſque nobiles pridie natalis Virginis transactum habemus. Comites Pirmontani decimas Huxtarienſes cedunt Abbati Corbeienſi.

Annus Chriſti 1302.

Bonifacij VIII Pont. 8.
Alberti Cæſaris 5.
Ottonis Epiſc. 25.

Compreſſo Moguntino, & in gratiam recepto, Albertus Cæſar anno hoc exercitum duxit adverſus Colonienſem Archiepiſcopum, quem aliquanto acerbius aggreſſus, caſtris inter Bonnam & Coloniam ad Rodenkirckam explicatis; ubi cum Moguntino Archiepiſcopo, cæteriſq; Principib9 & Epiſcopis hæſit ab exeunte Julio ad feſtum D. Martini; militi interim permiſſa libertas graſſandi per totam Colonienſem diæceſin; creditique fuêre Colonienſes Cives Cæſarem adverſus Archiepiſcopum inflammaſſe. His calamitatibus adactus Archiepiſcopus iniquis conditionibus componere cum Cæſare, telonia quædam remittere, oppidum Tolpiacum cum territorio dare in pignus Gerhardo Juliacenſi Comiti, urbi Colonienſi privilegia, jura, & telonij immunitatem, uti Cæſar ea dictabat, conſervare intacta. Quemadmodum hæc publicis tabulis conſignata coram Moguntino Archiepiſcopo, Emicone Friſingenſi, Sifrido Citizenſi, Epiſcopis: Theodorico Clivenſi, Gerhardo Juliacenſi, Eberhardo Catzenelenbogi Comitibus, cæteriſque proceribus Cæſari in caſtris præſentibus. Ad hunc quoque modum Trevirenſem Archiepiſcopum adorſus eſt; nam ut in Annalibus Colmarienſium perſcriptum eſt. *Albertus Rex Romanorum Trevirenſem civitatem obſeſſit, Archiepiſcopum oppugnavit, habuitque in exercitu ſuo quadraginta [illegible] phaleratos, et hominum multitudinem infinitam.* Tribus igitur Ar[illegible]iſcopis & Electoribus ad obſequium redactis, Rhenum navi[illegible] mercimoniis liberum fecit: palam etiam elocutus, ſe brevi [illegible]llandiam & Flandriam perventurum. Quanquam hic ille annus [illegible]o Flandria de Gallia triumphavit: victus enim Francorum [illegible] Flandriæ Comite prælio illo memorabili ad Corbacum, quo [illegible]x millia Francorum cæſa, ac flos nobilitatis amiſſa.

Albertus Argent. Annal. Colmar. Chron. Colmar. Gelenius in m.ſ. Levoldus Chron. Marcanum.

Cæſar Colonienſem Archiep. ad pacem ineundam cogit.

Digitized by Google

Et emptione oppidi Braculenſis.

rumque ejus loci ab Epiſcopo facta certis legibus convenit, uti tabulæ Epiſcopi hac ſuper re in natali Virginis confectæ monſtrant.

Vniverſis hoc ſcriptum viſuris. Nos Otto Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus notum facimus, et præſentibus literis proteſtamur, quod diſcretis viris H. Scholaſtico, E. de Hervordia, A. de Driburg, B. de ſola domo Canonicis, O. dicto Crevet. W. de Brencken, C. et A. de Etlen militibus, J. de Driborg famulo, Miniſterialibus Paderbornen. Eccleſiæ manualiter promiſimus, eorum ſtare conſiliis. Præterea de pecunia ad comparandum oppidum, et bona Bracle deputata, et de redditibus ipſorum bonorum nos nullatenus incommodemus, quouſque tam oppidi, quam bonorum precium integraliter fuerit perſolutum. In cujus rei teſtimonium eiſdem noſtris Conſiliariis præſens ſcriptum dedimus ſigilli noſtri munimine roboratum. Datum anno Domini MCCLXXXX *nono, Dominica die poſt nativitatem beatæ Mariæ Virginis.*

Parochia Nichemenſis dividitur, alteraque in Pummeſſen conſtituitur.

Adhæc increſcente per Diœceſin populi multitudine, Otto Epiſcopus Parochiam oppidi Nihemenſis diſcrevit in duas, alteramque in Pummeſſen conſtituit, attributis ei vicis ac villis proximioribus, quo magis commoditati & ſaluti in colarum conſultum eſſet; utrique ſuus animarum curator eſt impoſitus. Quod literis in oppido Nicheim feſto Pentecoſtes conſignatis perpetuum eſſe voluit.

Annus Chriſti 1300.

Bonifacij VIII Pont. 6.
Alberti Cæſaris 3.
Ottonis Epiſc. 23

Joann. Villan. l. 8. Antōn. p. 3. Albert. Argent. Stero in annal.

Annus Jubilæi à Bonifacio inſtitutus.

Sæculi hujus fine Bonifacius Pontifex, terræ motu, qui univerſam Italiam concuſſit, aliiſque ſimul imminentibus orbi cladibus permotus, avertendæ divinæ iræ annum ſæcularem, quem jubilæum dicimus inſtituit, ac rite ædes D. Petri & Pauli adeuntibus delictorum omnium veniam indulſit. Incredibile quanta hominum multitudo Romam confluxerit, nulla fere dies, quo non Roma CC peregrinorum millia hoſpitio exceperit. Annum hunc ſæcularem Pontifex perpetuum eſſe voluit; quem Clemens VI quinquageſimo deinceps anno, Sixtus IV quinto & vigeſimo, contracta temporum periodo, celebrem Sanxêre.

Annal. Colon. Trithem. in Chron. Hirſau. Levoldus.

Cæſar Hollandiam occupaturus à Comite Hanno-

Novo interim belli motu inferior Germania concuti cœpit. Extincto enim Joanne Hollandiæ Comite, quocum ſtirps virilis à Theodorico I Hollandiæ Comite deducta ſimul defecit, Albertus Cæſar cum exercitu Coloniam deſcendit, Hollandiæ comitatum, Jmperio caducum, aut ſibi aut Jmperio aſſerturus. Jamque comitatu Moguntini, Colonienſis, Trevirenſis Archiepiſcoporum, multorumque Principum Neomagum devenerat; cùm Joannes Hanoniæ Comes, Adelheide filia Wilhelmi Cæſaris & Hollandiæ Comitis genitus, cum inſtructo exercitu ex adverſa Wahalis ripa ſe oſtentabat, Hollandiam ſibi jure hereditario vendicando. Ac cùm per diſſidia

diſſidia in ſuum caput conjuratum didiciſſet Cæſar, & rem præterea difficilis ancipitiſque exitùs videret, quòd Hollandi cum Hannonio conſpiraſſent; Wigboldus Colonienſis Archiepiſcopus, ut honori Cæſaris ac vitæ conſuleret, arbitrum pacis ſe dedit, quæ his legibus conventa: Hanoniæ Comes fidem Cæſari juraret, & Hollandiam clientis beneficio poſſideret. Inde Cæſar cum exercitu in ſuperiorem Germaniam regreſſus.

hio impeditur.

Corbejenſes noſtri cùm per id tempus ſollicitarentur exactionibus injuriiſque aliorum, appellavêre ad Bonifacium Pontificem, à quo hoc anno ſuorum privilegiorum diploma impetravêre, quod tanquam ſcutum objecêre vexatoribus ſuis.

Corbejenſes ſuorum à Bonifacio privilegiorum confirmationem impetrant.

Bonifacius Epiſcopus Servus ſervorum Dei Dilectis filij Abbati et conventui Monaſterij Corbejenſis, ad Romanam Eccleſiam nullo modo pertinentis, ordinis S. Benedicti Paderbornenſis diœceſis, ſalutem et apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur quod juſtum eſt et honeſtum, tam rigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officij noſtri ad debitum perducatur effectum. Eapropter Dilecti in Domino Filij, veſtris juſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, omnes libertates et immunitates, à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ſive per privilegia vel alias indulgentias vobis et Monaſterio veſtro conceſſas, nec non libertates et exemptiones ſæcularium exactionum à Regibus et Principibus, ac aliis Chriſti fidelibus rationabiliter vobis ac Monaſterio prædicto indultas, ſicut eas juſte, et pacifice obtinetis, vobis et per vos eidem Monaſterio authoritate Apoſtolica confirmamus et præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ſe noverit incurſurum. Datum Laterani, Id. Decembris, Pontificatus noſtri anno ſexto.

Memorabilis etiam hic annus ſæcularis Paderbornenſi diœceſi cœleſti crucis beneficio, cujus repertæ tenuia initia, ſed magnis poſtea miraculis fulgida. Jerant è pago Hegenſdorfio Dynaſtiæ Buranæ tres puellæ in agrum, collecturæ herbarum pabula pro pecoribus; eæ dum operi vacant, audiunt in loco, cui trunci nomen erat, divinum concentum; quo attonitæ circumſpectanteſque reperiunt miro fulgore coruſcantem crucis effigiem in dumeto proximo, è ſerico filo ſuſpenſam, quam mox ad Eccleſiam ſuam deferunt; at cùm manè hæc crucis effigies non aſpiceretur in Eccleſia, Parochus non minus ſollicitus, ratuſque majori veneratione inferendam in Eccleſiam, redit ad locum, ubi primùm crux hæſerat; reperit iſtic, & ſolemni incolarum ſupplicatione ad Eccleſiam Hegenſdorfianam reportat; inde mox multis miraculis clarior eſſe cœpit, populo longe latèque ad famam cœleſtium beneficiorum affluente. Quæ poſtquam Paderbornæ audita, Canonici, ut hoc theſauro ſuam Eccleſiam decorarent

Ex Vrbi. Burano & vetuſtis docum. P. Mauritij. Miraculoſæ Crucis Hegenſdorfiana repertæ initia.

rarent

tarent, in Cathedralem Baſilicam transferunt. Ingratum hoc Deo fuit, qui ſimplicium culta ſæpe magis delectatur, & loca deligit, quibus coli vult. Quare, nullo hominum admovente manum, crux altera die Paderbornâ in Eccleſiam Hægenſdorfianam relata conſtitit. Eò poſt majori hominum acceſſu, cœleſti miſerorum ope, & donariis locus ob crucis venerationem frequentatus cultuſque fuit; uti id vetuſtis Buranorum monumentis traditum accepimus.

Mors & geſta Everhardi Ep. Monaſt.

Sub exitum hujus anni abiit è mortalium vita Everhardus Monaſterienſis Epiſcopus, octavo videlicet Decembris, quem diem faſti Monaſterienſes poſtridie Ambroſij conſignant; ut falli dixeris Levoldum, qui mortem ejus ad ſequentem annum retulit; aut certè alius menſis obitus adſignandus erit, quando anno ſequenti feſto Philippi Succeſſor electus, qui eodem anno, ut poſt referemus, cum Epiſcopo noſtro emptionem caſtri Wevelsburgi transegit. Virum extra controverſiam magnum appellat Crantzius, Everhardum, qui in rebus arduis utramque fortunam expertus, per xxv annos multa præclarè geſſit pro Eccleſia ſua. Nam præter bella, quæ neceſſitas imperavit cum urbe, cum Teclenburgenſi & Marcano Comite, emptum ab eo Boeslariæ caſtrum præmunitumque, inſtaurata Saſſenberga, acquiſita pretio à familia Asbecenſium nobilium judicium Alenſe, & Sandwel in Satrapia Horſtmarienſi; præterque multa prædia ære comparata, Wenterswich in Twentia pagum etiam non ignobilem emptum patrimonio Eccleſiæ ſuæ adjecit. Et, quod omnium operum ejus pulcherrimum, fuit diſciplinæ Eccleſiaſticæ in clero ſeverus aſſertor; quam in rem annuas ſynodos nemo eo præſule diligentius celebrare viſus. Extant multa ejus decreta. Inter quæ & illud reperio de ægris & morituris. *Præcipimus ut ſumpta Euchariſtia ſacerdos habeat calicem paratum cum vino et aqua,* nempe ad ablutionem ſumendam. Quo confirmari videas, quod antiquiſſimi moris fuit per Saxoniam, & Germaniæ provincias, Euchariſtiam non niſi ſub una ſpecie ægris præbitam fuiſſe. Igitur poſtquam integerrimæ vitæ exemplum omnibus præceptionibus & laboribus addidiſſet, piè exceſſit. Corpus honorifico tumulo, quod in medio Cathedralis Eccleſiæ adhuc viſitur, illatum, paucis extanta ſcriptorum deſidia res ab eo geſtas è priſcis non nemo hoc rudi verſu complexus.

Caſtra, viros, jura, ſtatuo, paro, prædia, rura.

A morte Everhardi magnum & longum ſatis inter Canonicos certamen de Succeſſore ſubrogando; turbavitque eligentium animos Everhardus Marcanus Comes. Huic poſtquam Everhardi Epiſcopi mors renunciata eſt, cum magno militum & militarium virorum agmine Monaſterium acceſſit; multumque coram laboravit pro Henrico à Wildenberg Werthinenſi Abbate vacuæ Monaſterienſi Cathedræ imponendo; qua tamen ſpe & labore fruſtratus eſt;

quando

Digitized by Google

quando poſt longam diſceptationem Canonicorum, omnium ſuffragiis conſpirantibus, IV Calend. Maji Otto Comes Ritbergenſis, ac Præpoſitus Paderbornenſis Eccleſiæ, Ottonis Epiſcopi noſtri ex fratre nepos, Monaſterienſis Epiſcopus deligitur. Quanto Weſtfaliæ emolumento, & communi omnium gaudio hæc electio proceſſit, quòd jam tres conſanguinei Epiſcopi Otto Paderbornenſis, Ludovicus Oſnabrugenſis, atque Otto Monaſterienſis ex una animorum armorumque conſpiratione aſpicerentur; tantum dejecit, infregitque Marcanum Comitem juratum Epiſcoporum hoſtem, & depopulatorem Weſtfaliæ.

Cui electione Cleri ſuccellit Otto Ritberg. Præpoſit9 Eccleſiæ Paderb.

Annus Chriſti. 1301.

Bonifacij VIII Pont. 7.
Alberti Reg. 4.
Ottonis Ep. Pad. 24.

Albertus Cæſar etſi anno ſuperiori ab armis deterritus, altero tamen hoc anno tribus Electoribus Gerhardo Moguntino, Wigboldo Colonienſi, & Diethero Trevirenſi bellum intulit; ſeu quòd hos fœderatos inter ſe formidabileſque ſibi deprehendiſſet, ſeu quòd Pontifex literis ad tres hoſce Electores in Aprili datis juſſiſſet monere Albertum, ut Romæ ſe ſiſteret ad dicendam cauſam aditi Imperij. Ob id Archiepiſcopi auſi conſilia agitare de exauctorando Alberto; quibus ille ſuccenſus bellum acceleravit; quanquam alia cauſa belli prætexta, vafro, ut inquit Browerus, conſilio ex teloniis, quæ Albertus ab Archiepiſcopis repetebat, ut in ærarium publicum inferret. Ad quæ reſponſum ab Electoribus, telonia ſe antiquorum Cæſarum beneficio poſſidere, eò nec juri ſuo cedere velle; ſi quid verò controverſiæ inter ſe & ipſum intercederet, id ad Palatini Rheni judicium primò deferendum eſſe. Non his acquievit Albertus Rex, ſcriptiſque ad Pontificem literis accuſat Archiepiſcopos, intolerabili mercatorum & populorum onere intendi ab ijs vectigalia ad Rhenum. Inde confiſus cauſa exercitum contrahit ex Auſtria, Suevia, Alſatia & Franconia; tractique ex inferiori Rheno in ſocietatem belli per Marcanum, infeſtum Epiſcopis Comitem, Juliacenſis, Ludovicus Aræbergæ, aliique Comites ac Dynaſtæ.

Sifridus Presbyt. Chron. Colm. Hiſtor. Auſtral. Trithem. in chron. Hirſau. Brovver. in annal. Trevir. Levoldus.

Albertus bellum infert Archiep. Electoribus.

Rex poſtquam ad Rhenum deſcendit, primùm Palatinum Archiepiſcopis fœderatum aggreſſus eſt; qui terrore armorum victus Regis arbitrio ſe permiſit. Inde vis belli verſa in Moguntinum, expugnatoque ad VI Calend. Octobris Bingio munitiſſimo oppido, militum ſpoliis graſſatum per Moguntinum agrum.

Moguntinus in has anguſtias conjectus, implorat opem Wigboldi Colonienſis Archiepiſcopi, & ut coram de bello tractarent, evocat ad caſtrum quoddam; ubi dum ex fœdere de ſociali bello adverſus Regem tractatur, & inter epulas Colonienſis auxilia detrectat,

ctat, quòd Marcanum Weſtfalicum Ducatum, Juliacenſem verò Diœceſin trans Rhenum diceret invaſiſſe, quibus hoſtibus ſibi primùm occurrendum eſſet; ita ſuccenſus eſt Moguntinus, ut Colonienſem decerneret captivum in caſtro detinendum. Id cùm amici indecorum & contra jura hoſpitis eſſe dicerent, liberum ab ſe dimiſit; nec multò poſt Moguntinus armis obrutus ſeſe ad Cæſaris voluntatem accommodavit.

Infeſtus iterum Weſtfaliæ Comes Marcanus.

Interea Marcanus per Weſtfaliæ ducatum erupit, captoque & diruto Rodenbergo caſtro, copias Juliacenſi jungit, fuſoque Archiepiſcopi milite Leggenichum expugnat. Pari clade Hunoldus Plettenbergius Archiepiſcopi Marſchallus è caſtro Hovenſtadienſi in Marchiam progreſſus, ab Hammonienſi Satrapa rejicitur. His malis preſſus Wigboldus Archiepiſcopus luctabatur cum ancipiti fortuna.

Et Pontifex poſtquam didicit vacillare Archiepiſcoporum potentiam, commutatâ conſiliorum ſcenâ, Albertum ex Cardinalium ſententia Cæſarem appellavit, pollicitus etiam, ſi Romam accederet, ſolemni ritu coronaturum.

Otto Ep. comparat Eccleſiæ ſuæ Caſtrum wevelsburg.

Meliori conſilio Weſtfaliæ Epiſcopi extra haſce turbas ſe continebant; magiſque Diœceſes ſuas parcimoniâ vitæ & œconomiæ ſtudio, quàm alij armis auxère. Quos inter Otto Epiſcopus noſter caſtrum Wevelsburg cum ampla ſimul juriſdictione & poſſeſſione bonorum patrimonio Eccleſiæ ſuæ adjecit. Vetus caſtrum, quod ab Hunnis primùm præmunitum dicitur, multis exinde annis Comitum Arensbergenſium fuit poſſeſſio, à quibus ad Comites Waldecenſes tranſijt; ab his demum hoc anno certa pecuniæ ſumma emit Paderbornenſis Eccleſia, quam Otto Epiſcopus noſter numeravit; & quia potentis Dynaſtæ manu ad ſervandum caſtrum opus erat, media pars caſtri Bartholdo nobili viro de Buren clientelari beneficio data eſt. Id verò uti per Ottonem Monaſterienſem Epiſcopum, Ottonis Epiſcopi nepotem, & Simonem Comitem de Lippia tranſactum ſit, aſſerent hæ vetuſtatis tabulæ.

Nos Otto Dei gratia Monaſterienſis Eccleſiæ Electus et confirmatus, ac Simon nobilis Dominus de Lippia, univerſis præſentia viſuris et audituris cupimus eſſe notum, quod translato caſtro de Wevelsburg per noſtrum nobilem Comitem de Waldeck in Eccleſiam Paderbornenſem, de voluntate et conſenſu hæredum ſuorum, cum omni jure, quod idem Comes ſe habere dicebat in eodem, inter venerabilem Patrem D. Ottonem Paderbornenſem Epiſcopum nomine prædictæ Eccleſiæ ſuæ, et Bertholdum nobilem juniorem de Büren, per Nos de conſenſu parentum prædictorum talis eſt ordinatio inſtaurata, videlicet quod præfatus Bartholdus et ſui hæredes medietatem prædicti caſtri ab Epiſcopo Paderbornenſi qui nunc eſt, et pro tempore fuerit, nomine jam dictæ Eccleſiæ jure homagij recipient et perpetuo poſſidebunt; Præfatus etiam Bartholdus et ſui hæredes dictum caſtrum expenſis vigilum et cuſtodum portarum, unâ cum Epiſcopo et Eccleſia cuſtodient, et cuſtodiri æqualiter procurabunt,

Digitized by Google

bunt, æquali jure portarum clavibus utendo; Epiſcopus quoque prælibatæ Eccleſiæ ipſum Bartholdum et ſuos hæredes in omni jure eorum conſervabit, et permittet eoſdem in jure ſuo libere permanere; è converſo Bartholdus et ſui hæredes facient fidelitatem, et debita ſervitia Epiſcopo et Eccleſiæ ſupradictæ, prout de jure tenentur. In præmiſſorum teſtimonium, fidem et firmitatem ſigilla noſtra cum ſigillo ſæpedicti Bartholdi præſentibus duximus apponenda, et ego Bartholdus ſupradictus ſigillum meum præſentibus appoſui in teſtimonium præmiſſorum. Datum Anno Domini MCCCI. *Feria quarta poſt aſſumptionem Beatæ Mariæ.*

Per hæc pacis ſtudia Comites quoque Pirmontani Hermannus & Hildeboldus fratres decimas Huxtarienſis Oppidi, remiſsâ lite, ultro ceſsêre Henrico Corbeienſi Abbati & Cœnobio, quod publicis quoque literis per Albertum Comitem Swalenbergenſem ceteroſque nobiles pridie natalis Virginis tranſactum habemus. Comites Pirmontani decimas Huxtarienſes cedunt Abbati Corbeienſi.

Annus Chriſti 1302.

Bonifacij VIII Pont. 8.
Alberti Cæſaris 5.
Ottonis Epiſc. 25.

Compreſſo Moguntino, & in gratiam recepto, Albertus Cæſar anno hoc exercitum duxit adverſus Colonienſem Archiepiſcopum, quem aliquanto acerbius aggreſſus, caſtris inter Bonnam & Coloniam ad Rodenkirckam explicatis; ubi cum Moguntino Archiepiſcopo, cæteriſq; Principib9 & Epiſcopis hæſit ab exeunte Julio ad feſtum D. Martini; militi interim permiſſa libertas graſſandi per totam Colonienſem diœceſin; creditique fuêre Colonienſes Cives Cæſarem adverſus Archiepiſcopum inflammaſſe. His calamitatibus adactus Archiepiſcopus iniquis conditionibus componere cum Cæſare, telonia quædam remittere, oppidum Tolpiacum cum territorio dare in pignus Gerhardo Juliacenſi Comiti, urbi Colonienſi privilegia, jura, & telonij immunitatem, uti Cæſar ea dictabat, conſervare intacta. Quemadmodum hæc publicis tabulis conſignata coram Moguntino Archiepiſcopo, Emicone Friſingenſi, Sifrido Citizenſi, Epiſcopis: Theodorico Clivenſi, Gerhardo Juliacenſi, Eberhardo Catzenelenbogi Comitibus, cæteriſque proceribus Cæſari in caſtris præſentibus. Ad hunc quoque modum Trevirenſem Archiepiſcopum adorſus eſt; nam ut in Annalibus Colmarienſium perſcriptum eſt. *Albertus Rex Romanorum Trevirenſem civitatem obſedit, Archiepiſcopum oppugnavit, habuitque in exercitu ſuo quadraginta equos phaleratos, et hominum multitudinem infinitam.* Tribus igitur Archiepiſcopis & Electoribus ad obſequium redactis, Rhenum navigiis & mercimoniis liberum fecit: palam etiam elocutus, ſe brevi in Hollandiam & Flandriam perventurum. Quanquam hic ille annus ſit, quo Flandria de Gallia triumphavit: victus enim Francorum Rex à Flandriæ Comite prælio illo memorabili ad Corbacum, quo ſupra xx millia Francorum cæſa, ac flos nobilitatis amiſſa.

Albertus Argent. Annal. Colmar. Chron. Colmar. Gelenius in m. ſ. Levoldus Chron. Marcanum.

Cæſar Colonienſem Archiep. ad pacem ineundam cogit.

Digitized by Google

Caſtrum Engeren ab Ottone Ep. & aliis oppugnatur.

At neque hoc anno Weſtfalia inter Teutonicos montes extra bella fuit. Nam caſtrum Engeren, vetuſtiſſima Widekindi ſedes, quod ad eum diem præmunitum conſtitit, ab Epiſcopo noſtro, Ludovico Oſnabrugenſi, & Rudolpho Mindenſi Epiſcopis, ſimulque à Comite Ravensbergenſi junctis armis obſeſſum. Extant enim apud nos hac ſuper re antiquitatis literæ hoc anno conſignatæ, quibus Otto Epiſcopus noſter Comiti Ravensbergenſi affini ſuo partem captivorum civium Hervordenſium donat.

Ertvvinus in chron. Crantz. l. 8. Metrop. c. 52. Pideritius in chron. Lipp. 2. p. Gen 5.

Hæc nimirum expugnatio caſtri Angerani, quam in Ludovico ſuo Epiſcopo celebrat Ertwinus. Id quia Simon Comes Lippienſis inſidebat, multiſque ex eo prædiis & injuriis infeſtus erat vicinis, conſpiravêre tres illi Epiſcopi cum Ravensbergenſi Comite, captuſq; Simon Lippienſis Comes (ſeu in alio prælij congreſſu) tractuſque à Ludovico Epiſcopo Oſnabrugum, & in caſtrum Buckium conjectus; nec prius è carcere ſolutus, quàm cum filio Bernardo Præpoſito Paderbornenſis Eccleſiæ juraret, caſtri Engerani everſionem. Rhedæ quoque arcem, ex qua Widenbrugenſes divexabat, intra quindecim dies nudaret munimentis ſuis, nullumque exinde caſtrum Epiſcoporum locis finitimum muniret; demum pro illatis damnis 4000 marcarum penderet. Vades hujus rei fuêre Otto Teclenburgicus, Joannes Benthemij, Albertus Swalenbergæ Comites: Balduinus de Steinfurdia, & Otto de Ahus nobiles: Burchardus de Stromberg, Bernardus de Beveren, Gotſchalcus Ducker, Dethmarus Retberg, Wulfhardus de Malgarda, Fridericus de Hoerde, milites. Transacta hæc refert Ertwinus anno demum 1305, quo tempore primùm è captivitate laxatus fuerit; ita antiquiſſimum illud celeberrimi Widekindi caſtrum Angeranum, uti nunc è ruderibus ſuis adhuc conſpicitur, ſolo æquatum.

Otto præterea Epiſcopus noſter, qui nihil impenſius habuit, quàm cum vicinis bonam amicitiam colere, firmareque diœceſin adverſus incurſiones, pactus cum Alberto Swalenbergenſi Comite ac filio ejus Henrico præmunire caſtrum Abbenhuſen, convenitque viginti utriuſq; partis militibus firmare adverſus omnes circum hoſtes; qua tamen lege excepti Otto Monaſterienſis Epiſcopus, & Waldecenſis Comes, quod his literis conventum.

Convenit inter Ottonem Ep. & Comitem Swalenberg. de caſtro Abbenhuſen.

Nos Otto Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Albertus Comes de Svvalenberg, ac Henricus filius ejus, nec non veri hæredes eorundem recognoſcimus, ac tenore præſentium publice preſentamus, quod in loco ſive fundo noſtro Abbenhuſen caſtrum et oppidum edificabimus conjunctim, et equalibus expenſis illud ſimiliter firmando perſeveranter, prout nobis et Eccleſiæ Paderbornenſi melius et utilius videbitur. Nec aliquis noſtrum alium in bonis, jurisdictionibus, juribus, vel aliis quibuſcunq; artabit, vel impediet quoquo modo. Item nobis ad invicem et viciſſim contra quoslibet noſtros adverſarios et injuriatores preſtabimus mutuum auxilium et juvamen. Venerabili tamen

bili tamen Domino Monaſterienſis Eccleſiæ Epiſcopo pro parte noſtri Epiſcopi Paderbornenſis, et nobili viro Ottone Comite de Waldecke pro parte noſtri Comitum de Svvalenberg prædictorum exemptis et excluſis. Præterea viginti milites et famulos ex utraque parte ſtatuemus, qui cuſtodiant Caſtrenſem, que Burchbode dicitur, promittent hinc inde firmiter obſervari. Si vero aliquis iſtorum deceſſerit, alius ſubſtituetur loco ſui. Inſuper ſi aliqua controverſia inter nos, Epiſcopum prædictum, Succeſſores noſtros, vel Eccleſiam Paderbornenſem, ac nos Comites prædictos de Svvalenberg, vel heredes noſtros contingeret, quod abſit ſuboriri, predictum caſtrum et oppidum, et in eis habitantes nobis eque communes erunt, nec alicui noſtrum plus debito et conſueto ſpecialiter adhærebunt. Hæc omnia et ſingula promittimus nos Epiſcopus Paderbornenſis predictus pro nobis et Eccleſia noſtra ſub ſigillis noſtro et Eccleſiæ. Et nos Comites ſæpedicti pro nobis et heredibus noſtris ſub noſtris ſigillis facere, et inviolabiliter obſervare. Datum in die beati Clementis. Anno Domini milleſimo trecenteſimo ſecundo.

Warburgum interim Otto Epiſcopus noſter profectus, feſtum Pentecoſtes ea in urbe egit; ubi in pervigilio ejus feſti, renovato Alexandri IV Pontificis diplomate, defenſionem Bredelarienſis Cœnobij, diœceſis noſtræ, ferventi animo ſuſcepit: pœnaſque anathematis diſtrinxit in eos, quotquot religioſos ejus Cœnobij aut ſpoliis, aut aliis injuriis hactenus inquietè tractarint; ac niſi intra certum tempus cum Cœnobio ex æquo componant, jubet extinctis luminibus per vicinas Eccleſias nominatim denunciari. Quæ tum pœnæ ſacræ, vigente Eccleſiæ diſciplinâ, plus quam arma adverſus rebelles valebant. Quam in rem proderit ipſius Ottonis Epiſcopi literas, quibus Pontificis diploma includitur proferre.

Otto Ep. defenſionem Cœnobii Bredelarienſis ſuſcipit.

Nos Otto Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Notum facimus ac tenore præſentium publicè proteſtamur, quod literas ſanctiſſimi Patris ac Domini Alexandri quarti ſummi Pontificis vidimus ſub vero ſtylo, filo, et bulla non cancellatas, non abolitas, nec in aliqua ſui parte vitiatas, et eas reverenter accepimus ſub hac forma. Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei venerabilibus fratribus, Archiepiſcopo Moguntinenſi, et ejus ſuffraganeis, et dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Præpoſitis, Archipresbyteris, et aliis Eccleſiarum Prælatis per Moguntinam provinciam conſtitutis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Non abſque dolore cordis et plurima turbatione didicimus, quod ita in pleriſque partibus Eccleſiaſtica cenſura diſſolvitur, et Canonicæ ſententiæ ſeveritatis vis enervatur, ut viri religioſi, et hi maximè, qui per ſedis Apoſtolicæ privilegia majori donati ſunt libertate, paſſim à malefactoribus ſuis injurias ſuſtineant et rapinas, dum vix invenitur, qui congrua illis protectione ſubveniat, et pro fovenda pauperum innocentia ſe murum defenſionis opponat: Specialiter autem Dilecti filii, Abbas, et fratres Monaſterij de Bredelare Ciſtertienſis ordinis Paderbornenſis diœceſis tam de frequentibus injuriis, quam de ipſo cotidiano defectu juſtitiæ conquerentes, univerſitatem veſtram literis petierunt

Digitized by Google

runt Apoſtolicis excitari, ut ita videlicet eis in tribulationibus ſuis contra maleſactores eorum prompta debeatis magnanimitate conſurgere, quod ab anguſtiis, quas ſuſtinent, et preſſuris, veſtro poſſint præſidio reſpirare. Ideoq; univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus illos, qui poſſeſſiones, vel res, ſeu domos prædictorum fratrum irreverenter invaſerint, aut ea injuſte detinuerint, quæ prædictis Fratrib9 ex teſtamento decedentium relicta ſunt, ſeu in ipſos fratres vel ipſorum aliquem contra Apoſtolicæ Sedis indulta ſententiam excommunicationis aut interdicti præſumpſerint promulgare, vel decimas laborum de terris habitis ante concilium generale, ante quod ſuſceperint, ejuſdem ordinis inſtituta, quas propriis manibus aut ſumptibus excolunt, ſeu nutrimentis animalium ſuorum, ſpretis Apoſtolicæ Sedis privilegiis extorquere monitione præmiſſa, ſi laici ſunt publice candelis accenſis ſingulis in Diæceſibus et Eccleſiis noſtris excommunicationis ſententia percellantur: Si vero Clerici vel Canonici regulares ſeu Monachi ſunt, eos appellatione remota ab officio vel beneficio ſuſpendatis, neutram relaxaturi ſententiam, donec prædictis fratribus plenariè ſatisfaciant, et tam Laici, quam Clerici ſæculares, qui pro violenta manuum injectione in fratres eoſdem vel ipſorum aliquem anathematis vinculo ſunt innodati, cum Diæceſani Epiſcopi literis ad ſedem Apoſtolicam venientes ab eodem vinculo mereantur abſolvi. Datum Laterani VIII *Calend Martij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.*

Hujus igitur auctoritate mandati amonemus univerſos ac ſingulos noſtræ Diæceſis, cujuſcunque conditionis vel ſtatus exiſtant, ut taliter cum prædictis viris religioſis nobis in Chriſto dilectis componant, ſi quicquam diſponere habuerint cum eiſdem, ne contra eos virtute præſentium literarum procedere compellantur. Datum Warberg in vigilia Pentecoſtes. Anno Domini Milleſimo CCC *ſecundo.*

Annus Chriſti 1303.

Bonifacij VIII Pont. 9.
Alberti Cæſaris 6.
Ottonis Ep. Paderb. 26.

Siffridus Presbyt. Annal. Colmar. Albert. Argent. Cæſar movet contra Wenceslaum Regem Bohemiæ.

Cæſar ſub initium hujus anni Thuringiam ingreſſus, Merſeburgi Principum conventum feſto S. Sebaſtiani indixerat. Quo dum magno procerum comitatu accinctus iter intendit, bello, quod Wenceslaus Rex Bohemiæ commoverat, revocatur. Belli quidem hujus cauſa levis ob fodinas auri argentique indicio monſtratas magis quàm repertas: ſed magnis utrimque animis magnoque apparatu ad arma proceſſum. Auctor eſt Sifridus presbyter, Bohemiæ Regem ad id bellum inflammatum eſſe à tribus Electoribus, Moguntino, Colonienſi, & Trevirenſi adverſus Cæſarem; ac Moguntinum palam jactitaſſe, ſe plures adhuc Cæſares in ſua pera habere; tanquam Alberto haud ſecus, quàm Adolpho Regi exauctorationem minitari auſus, & Wenceslaum Regem Bohemiæ vellet ſubrogare

Cæſarem

Digitized by Google

Cæſarem. Ita urebat prioris anni caſtigatio Archiepiſcopos. At Cæſar his contemptis cum valido exercitu intravit Bohemiam; quanquam non alio operæ pretio, quàm qùod per aliquot hebdomadas agros vaſtando percurrerit; cùmque Wenceslaus Rex militem ſuum intra oppida, & caſtra contineret, nec prælij copiam faceret, bellum id altero anno caſſo quoque eventu repetitum.

Inter hæc Weſtfaliam rurſus turbabat Everhardus Marcanus Comes; tractoque in ſocietatem armorum Ottone Monaſterienſi Epiſcopo, primò Hermannum Bredevordæ Dynaſtam, Wigboldi Colonienſis Archiepiſcopi affinem, adoritur; expugnatáque Bredevordâ, munitiſſimo inter paludes caſtro, tam ſuo, quàm Epiſcopi præſidio firmat. Indignè id tulit Wigboldus Archiepiſcopus, contractiſque copiis Dorſtenam uſque proceſſerat, affini opem laturus; cùm Bredevordam captam, Comitemque cum Monaſterienſi Epiſcopo in acie ſe oſtentantem intelligit; pactus ergo inducias ab armis receſſit. Hæc fine ſuperioris anni agebantur; cùm Marcanus rurſum media hieme proſilit ad arma. Archiepiſcopus, ut furibundum hunc hominem tandem compeſceret, Suſatum cum copiis ſuis intrat, ex metropoli Weſtfaliæ & meditullio Marchiæ bellum omnibus viribus geſturus. Ea in urbe dum Landgravij Haſſiæ & Henrici Comitis Naſſaviæ, quos una cum civibus Suſatenſibus in ſocietatem armorum ſibi junxerat, auxilia exſpectat, Marcanus congregato veteranorum ſuorum militum exercitu, caſtra Bodericæ metatus eſt. Inde in conſpectum urbis Suſatenſis progreſſus, Archiepiſcopo inſultat. Is, quia viribus impar, intra mœnia ſe continuit. Marcanus & moræ impatiens, & preſſus inopia ſtipendiorum, quæ miles flagitabat, exuſtis circum villis, diſſolutum exercitum in oppida & caſtra reduxit. Quo comperto, Archiepiſcopus Hoveſtadium recipit, inſtauratque. Paribus inde armis mutuiſque deprædationibus decertatum; quibus cum Unna ad Luppiam multæque Marcani villæ flammis abſumerentur, nec alius quàm alternorum ſpoliorum fructus eſſet, Marcanus ſe ad inducias deduci paſſus eſt.

Comes Marcanꝰ Archiep. Colon. terras infeſtat.

Bellum hoc mors Wigboldi Archiepiſcopi mox abrupit; cœpit enim integerrimus præſul per ultimos Quadrageſimæ dies fatali morbo urgeri in mortem, quo in pervigilio Paſchæ etiam abſumpta eſt vita. Ac memorabile de illo fuit, quod cùm ſæpius extremis vitæ diebus noxas conſcientiæ expiaret confeſſione, cœleſtique Euchariſtiæ cibo reficeretur, moneretur que á ſacerdote, qui illi à confeſſionibus aderat, non illa ſacramentorum frequentia opus eſſe, Sinite, inquit, me hoc viatico paſcere animam, quo facilior mihi ſecuriorque ad immortalem vitam aditus paratur. Hac cœleſtium meditatione, his pietatis operibus compoſitus in mortem ſanctiſſime exceſſit Suſati, humatus in Baſilica S. Patrocli. Præſul integritate vitæ, doctrina, prudentia, ac fervore religionis egregius, geſto in quintum annum

Wigboldi Archiep. Colon. pia mors.

annum Archiepiſcopi munere. Extant præclaræ ejus conſtitutiones ad cleri populique mores formandos inter ſynodorum Colonienſium ſtatuta; interque cetera, ne quis plura Sacerdotia pluresque præter unam dignitates ſine ſingulari Pontificis indulgentia poſſideat. Bella quæ geſſit, defenſionis & neceſſitatis fuêre viro, qui ex toga; ſi temporum iniquitas ferre potuiſſet, quàm ex ſago Archiepiſcopum agerer maluiſſet.

Otto Ep. Monaſt. Statlonam capit.

Per id tempus Otto Monaſterienſis Epiſcopus infeſtum diœceſi ſuæ Dynaſtam Hermannum Lonenſem aggreſſus, Statlonam ejus oppidum arcemque longa obſidione fatigavit; id quod proditione mulieris, quæ ex oppido profuga ab annonæ anguſtias detexit, expugnatum refertur.

Decimas in Illſtendorp permittit Otto Ep. transſcribi Cœnobio Marienfeldenſi.

Diverſis interim ſtudiis Otto Epiſcopus noſter amplos decimarum reditus, quos in pago Illſtendorp prope Lemgoviam olim LXXX marcis ab Epiſcopo Paderbornenſi emptos Bernardus de Brackele & Burchardus de Aſſenborg milites poſſidebant, libere permiſit Cœnobio Marienfeldenſi venditione transſcribi, remiſſo jure proprietatis, quod in eas decimas habebat Epiſcopus. Id quia conſenſu Capituli factum, adſcripti etiam teſtes, *Henricus Decanus, Bertholdus Præpoſitus S. Andreæ ad orientem, Georgius Theſaurarius, Heydenricus Cantor, Ludolphus Marſchallus, Wilbrandus de Buren Canonici, cæterique è nobilitate. Actum Paderbornæ Anno MCCCIII pridie Catharinæ Virginis.* Videas hic rurſum ex Carolinis hujus Eccleſiæ decimis, tanquam ex ſacro quodam theſauro, Monaſteriorum donationes fieri, primumq; illud Caroli M. patrimonium, quod in decimis potiſſimum conſtituerat; diſtrahi magis quàm ad matricem Eccleſiam repeti, quas nobiles paſſim aut pignore aut clientum beneficio poſſidebant; omninoque mihi perſuaſerim, vetera monumenta perſcrutans, omnes paſſim jumentorum, & frugum decimas per Saxoniam Caroli M. dono Epiſcoporum fuiſſe, quæ tanta prodigalitate Epiſcoporum ad Laicos pervenêre.

Annus Chriſti 1304.

Benedicti IX Pont 1.
Alberti Cæſaris 7
Ottonis Ep. Paderb. 27.

Gelen. in ſarca. l. 1. pag. 41.

Hæſit à morte Wigboldi Archiepiſcopi ſuſpenſa Weſtfalia; cujus obitum Crumbachius ad ſuperiorem annum, uti & Levoldus viſus eſt ſcribere; Gelenius ad annum 1306 retulit. Ego cum Siffridum presbyterum inſpicerem, reperi mortem ejus ad annum 1305 referri, conjungique cum morte Gerhardi Moguntini Archiepiſcopi, quem eodem ſimul anno objiſſe memorat: at cùm Moguntinus, teſte Trithemio, Serrario, aliiſque, hoc anno exceſſerit è vita, eodem Colonienſis mortem referendam opinor. Quoquo tandem anno

exceſſe

Digitized by Google

exceſſerit, mortem ejus haud leve diſſidium excepit; quando ab aliis Canonicis Henricus Virneburgicus majoris Eccleſiæ Colonienſis Præpoſitus: ab aliis Bernardus Weſterbergius, Sifridi Archiepiſcopi frater, Bonnenſis Præpoſitus electus; ab aliis verò Wilhelmus Juliacenſis Comes, Præpoſitus Trajectenſis Eccleſiæ poſtulatus. Hi cùm pari jure inter ſe diſceptarent, res ad Benedictum XI Pontificem, qui ſuperiori anno Bonifacio ſucceſſerat, delata eſt, ab eoque Juliacenſis, odio Regis Galliæ, adverſus quem cum Flandris Dux militiæ pugnabat, Archiepiſcopus nominatus fertur; quanquam brevi ejus dignitatis uſura. Quippe haud multò poſt in prælio Pabulano cœſus à Gallis occubuit, dignâ Clericorum militantium pœnâ; eòq; nec in faſtis inter Archiepiſcopos numeratus. Vacua interim per unum & triginta menſes ſede, demum Clemente V Pontifice, Henricus Virneburgicus renunciatus Archiepiſcopus.

Mortem Wigboldi Archiep. Colon. excipiunt diſsidia in electione ſucceſſoris.

Levoldus in chron. Chron. Colon. Chron. M. Belgij. Meierus Lib. 10. Annal. Fland.

Certior Gerardi Moguntini Archiepiſcopi ac Metropolitani noſtri obitus ex hoc anno traditur, quem in ſella conclavis ſui ſedentem mors V Calend. Martij oppreſſit, præſulem ingentis animi, qui plura turbulentius quàm felicius molitus, ſagum militare ante togam habuit; ideo nec ullum veſtigium rerum ſacrarum in hac provinciali ejus diœceſi ab eo relictum reperio. Nec magna cum illo Ottonis Epiſcopi noſtri familiaritas, viri, qui ex diſpari ingenio & publicæ quietis amans, & ſacris potiſſimum curandis vitam impendit.

Gerhardi Archiep. Mogunt. Subitaneus, Obitus.

Trithem. in chron. Hirſaug. Serrar. Chron. Mogunt. Bruſchius.

Annus Chriſti 1305.

Clementis V Pont. 1.
Alberti Cæſaris 8.
Ottonis Ep. Pad. 28.

Annus dehinc, qui conſequitur quintus hujus ſeculi, mortuo Benedicto IX, novum Pontificem dedit Clementum V pridie Pentecoſtes electum, natione Gallum; qui ex Burdegalenſi Archiepiſcopo ad Apoſtolicam cathedram provectus, eam Româ primùm Avenionem in Franciam tranſtulit, ubi annis hæſit amplius 70 non ſine offenſa Numinis, & magno Italiæ incommodo.

Stero Henricus Rebdorf. Trithem.

Ab hoc Pontifice duo Archiepiſcopi dati, Colonienſibus Henricus Virneburgius, rejecto Reinhardo Weſtenburgio; Moguntinis Petrus Aichtzpelleus in Treviris ortus, idemque Baſileenſis Epiſcopus; quem cùm Henricus Lutzenburgicus Comes ad Clementem Pontificem miſiſſet, ſollicitatum pro Balduino fratre in ſede Moguntina collocanda, Pontifex Petrum Moguntinum Archiepiſcopum renunciavit; multumque ad hoc valuit, quod Pontificem tum gravi morbo decumbentem, ut medicæ artis peritus erat, valetudini reſtituiſſet. Hic igitur Metropolitanus noſter multò prudentius ac moderatius quàm ſuperior, Archiepiſcopatum per XV annos adminiſtravit; *erat enim vir doctus ac magni-*

Henricus Virneburgius Eccleſiæ Colon. & Petrus Aichtzpalt Moguntinæ Antiſtites à Clemente Pont. dati.

ficus, ut Trithemius inquit, *et Pontificatu illo dignus, qui multa utiliter per ſynodos ad Cleri populique diſciplinam inſtaurandam conſtituit.*

Nova inter Ep. Monaſt. & Comitem Marcanum diſcordia & pugna.

Publicis licet à bellis quieſceret Germania, non defuere tamen privata inter Weſtfalos. Otto enim Monaſterienſis Epiſcopus, incertum ex qua cauſa, Comitis Marcani militem ex caſtro Bredevordia, quod partito inter ipſos præſidio inſeſſum diximus, ejecit. Quo excitus Marcanus, arma diœceſi Monaſterienſi intulit, Dulmaniamq; ſubegit; contra Epiſcopus caſtrum Rickelſmulam ad confinia Marchiæ copiis novis conſtruxit, ex eoq; multum infeſtavit Marcanum. Non tulit id Marcanus; caſtrum obſidione incingit; ad quam ſolvendam dum Otto occurrit, peditatu ſegnius conſequente, Marcanus ſe abjecit ad conflictum. Stabat utrimque acies modicè foſsâ dirempta, cùm per arbitros in certas pacis leges conventum, quibus Dulmania reddita Epiſcopo, Bredevordia ceſſit Marcano, & caſtrum novum imperatum deſtrui, ut magnificè pro ſuo Marcano Levoldus. At ſi Monaſterienſium faſtos conſulas, Ottonem illi multis victoriis contra Marcanum celebrem memorant, à quo ferox tandem Comes fractus armis, juſſuſque victi inſtar feuda ab Epiſcopo recognoſcere, & clientem D. Pauli ſe profiteri.

Beneficentia Ottonis Ep. & Comitum de Everſtein in Cœnobium Gerdenſe

Otto Epiſcopus Paderbornenſis, quòd videret ex ſenio vitam ſuam ad ultimam ſenſim lineam decurrere, nihil conſultiùs habuit, quàm piis largitionibus in egenos & religioſos collatis ſibi Deum benigniorem reddere. Quam in rem cùm alia ex hoc anno ſint veſtigia ex antiquitatum literis, tum maximè Gerdenſi Virginum Cœnobio ex conſenſu Capituli ampla fructuum dona fecit, ſimulque Parochiam Dalhuſanam inter Borcholt & Beverungen cum proventibus & oblationibus tranſtulit ad Præpoſitum Gerdenſium Virginum, quod ſibi perſuaſum haberet, curam animarnm impenſius à religioſis illis viris tractandam, quàm hactenus obſervatum fuerat.

Acceſsêre ad hanc Epiſcopi liberalitatem Otto Comes de Everſtein, ejuſque fratres Ludovicus & Fridericus, ipſamq; villam Dalhuſanam cum aquis, paſcuis, campis & nemoribus Eccleſiæ Gerdenſi donavêre, amore, ut inquiunt, Dei, venerabiliſque Matris ſuæ Mariæ; quemadmodum hæ donationis literæ V. Julij, Annò MCCCV, multis teſtibus conſignatæ ſunt in Pollis ad Viſurgim, ubi Everſteniorum Comitum ſedes memoratur.

Annus Chriſti 1306.

Clementis V Pont. 2.
Alberti Cæſaris 9.
Ottonis Epiſc. 29.

Sifridus Presbyt. Albertus Argent.

Fruebatur adhuc Germania tranquillitate ſuâ, Alberto Cæſare jam in nonum annum imperante; cui & hoc anno ex morte Wenceslai III Regis Bohemiæ oblata opportunitas filium ſuum evehendi

ad

ad ſolium regni ejus. Quippe cùm Wenceslaum regium juvenem & nondum coronatum Bohemi quidam nobiles perfidè interemiſſent, Cæſar cùm pro auctoritate ſua ac veteri jure ſibi vendicaret Reges Bohemiæ dare, valido cum exercitu intravit Bohemiam, filiumque Rudolphum Ducem Auſtriæ, data ei in uxorem Wenceslai vidua, Regem Bohemiæ renunciavit; itàque, ut Sifridus presbyter ſcribit, regnum Bohemiæ ad Teutonicos translatum eſt. Quanquam, ut Albertus Argentinenſis retulit, Cæſar Bohemorum conſpiratione prohibitus ſit, quòd juniori filiæ Wenceslai regnum deberi dicerent: & Cæſar quo minus filium ſuum poſtea introduceret, ſua quoque funeſta morte, quæ anno proximo ſecuta eſt, præreptus fuerit.

Cæſar filium ſuum Rudolphum Bohemis regem dat.

Fluctuabat inter hæc Weſtfalia ſuis inteſtinis motibus; magnamque ſervandæ quietis ſpem afferre viſus Henricus Virneburgius Colonienſis Archiepiſcopus; qui poſtquam à Pontifice donatus pallio redierat ex Gallia in diœceſin ſuam, nihil antiquius habuit, quàm Eccleſiæ diſciplinam per bella collapſam reſtituere. Quam in rem provincialium ſuorum Epiſcoporum ſynodum Coloniæ habuit in Quadrageſima. Multa ſunt in ea ſalutaribus legibus ſancita, quæ Colonienſium monumenta exhibent. Convocatâ deinde nobilitate & clientibus ſuis, quos inter & Marcanus affuit, cœpit de caſtris, & Eccleſiæ bonis repetendis pertractare. Horum ope adjutus Lidbergam aliaque munitiora loca, quæ Ludolphus Dickius Canonicus ac præfectus occupârat, Eccleſiæ aſſeruit; ac tanquam majora etiam machinatus ex ſago, antiquum cum Joanne Duce Brabantiæ, Juliacenſi, Marcano, ceteriſque Comitibus fœdus renovat.

Chron. Colon. Levoldus. Archiepiſcopi Colon. ſtudium pro bonis Eccleſiæ ſuæ repetendis.

Quæ dum magnis conſiliis agitantur per Colonienſem Archiepiſcopum, ingentibus turbis involvitur Otto Monaſterienſis Epiſcopus, Ritbergenſis Comes, magno Ottonis Epiſcopi noſtri ac patrui dolore. Adminiſtrârat jam in ſextum annum Otto Monaſterienſem Eccleſiam, proſpero omnium rerum ſucceſſu; eòque majoribus animis integerrimus præſul cœpit non modo corruptos cleri mores corrigere, ſed & multa à Monaſterienſi civitate repetere, quæ Everhardus anteceſſor Epiſcopus, magno Eccleſiæ ſuæ præjudicio, coactus permiſerat. Quæ res quantam illi apud bonos laudem, tantam apud malos peperit invidiam atque odium. Latuit hic ignis aliquamdiu ſub cineribus: mox levi motu concuſſus cum flamma erupit. Petebat Epiſcopus ſacerdotium clerico ſuo à Canonicis principis Eccleſiæ; id cùm illi ad Epiſcopi preces negarent, dedêre proconſulis Rickij filio, juveni indigno. Obſtitit Epiſcopus; qua opportunitate Canonici tanquam filij civium contemnerentur ab Epiſcopo, magiſtratum & cives concitant adverſus Epiſcopum. Non his dejectus Epiſcopus ſynodum cleri cogit, in eaque multa cleri vitia perſtringit, multaque ſanxit adverſus eos, qui aut per corruptelas ingreſſi eſſent ſacerdotium, aut plura præter unum poſſiderent,

Otto Ep. Monaſt. à ſuis Epiſcopatu ejicitur.

 rent,

rent. Quibus illi magis offenſi abeunt in factiones, multa criminando adverſus Epiſcopum; quippe qui monetam adulterârit, diœceſin & clerum perturbârit, cives oppreſſerit, qualia concitati ſemel animi in pejus exaggerare ſolent; tantumque prævaluit malevolorum factio, & cœcus impetus, ut per ſummam audaciam Ottoni Epiſcopatum derogaret, & Conradum Comitem de Monte obtruderet; tanquam accuſatores ſimul judices ſui Epiſcopi dati eſſent. Appellabat ex præpoſtero hoc agendi modo Otto ad Henricum Virneburgicum, Colonienſem Archiepiſcopum ac Metropolitanum ſuum; at ille, ut Levoldus etiam ſcribit, electionem Conradi Comitis probavit; ſeu quod Ottoni offenſus ex bello, quod cum Marcano adverſus Wigboldum Archiepiſcopum geſſerat; ſeu quòd cauſam ſui Præpoſiti patrocinijs magis, quàm juſtitiæ amore ſuſcepiſſet. His malis circumventus Otto, cùm ſe à Canonicis ſuis contra omnia jura humana & divina loco motum, nec à Colonienſi Metropoli auditum, nec ullius criminis convictum rejici videret, ad Pontificem appellat. Sed diu deliberatum, utrumne ipſe coram, an per Legatos in Galliam miſſos cauſam ſuam ageret apud Pontificem? amicorum hoc conſilium erat, maneret in diœceſi, & armis ſe tueretur, ne per abſentiam ejus æmulus introduceretur Comes Montium. Quorum neglecto conſilio, Otto Epiſcopus iter ingreſſus, Pictavium ſe ad Clementem Pontificem contulit. Tum verò exultare Canonici, ex omnibus pulpitis Eccleſiæ conficta in Epiſcopum crimina promulgare, Nobilitatem trahere in partes Conradi Montium Comitis. Quo claſſico excitatus Marcanus Comes, Conradum montium Comitem ac pſeudoëpiſcopum armata manu in diœceſin Monaſterienſem introduxit. Hujus viribus Conradus ſubnixus loca, quæ Ottoni ſtudebant, ad deditionem compellere: quotquot Ottonianarum partium erant, aut Clerici aut Laici, diris modis exagitare: honoribus, muniis, & fortunis exuere; inde tanquam verus Epiſcopus circumductus per Oppida & Caſtella, ſingulis privilegia & libertatem, quantum vellent, aut optarent, conſignatis literis impertiri, nihil jura Cæſaris, nihil Canonum leges, & ſtatuta patriæ, nihil diœceſis damna penſi habendo.

Confugit ad Clementem Pont. in Gallias

At Pontifex, audito coram Ottone Epiſcopo, citatiſque adverſariis, poſt cauſam maturo Cardinalium conſilio diſcuſſam, Ottonem Epiſcopum innocentem pronunciavit. Hunc quia contra omnia jura exauctoraſſent, anathematis ſententia perſtrinxit Monaſterienſes Canonicos, qua juſſi ſunt Epiſcopum ſuum recipere, damna ſarcire, & quotquot vel ex Clericis, vel Epiſcopi miniſtris & præfectis in hoc facinus conſilia & operam contuliſſent, ab omnibus dignitatibus, beneficiis, ac publicis muneribꝰ in tertiam progeniem prohiberi, ni ſuo decreto morem gerant. Hanc æquam Pontificis ſententiam Levoldus Vechtenſis Paſtor, qui ab adverſariis ejectus, Ottonem-

A quo in ſedem ſuam jubetur reponi, & Canonici aliique Anathematis vinculo innodantur.

Digitized by Google

Ottonemque ſuum Epiſcopum in Gallias ſecutus fuerat, in Germaniam retulit. Et quia veritus Monaſterienſem diœceſin intrare, Paderbornam conceſſit, ubi diploma Pontificis primùm ſolemni ritu vulgatum, & ad publicos Eccleſiarum aditus ſuſpenſum fuit. Quæ res poſtquam Monaſterienſibus Canonicis innotuit, haud leviter perculſi Pontificis fulmine, ad ſaniora conſilia rediêre: miſſique ſunt à Canonicis certi homines in Galliam, qui Ottonem Epiſcopum demulcerent, atque ad reditum in diœceſin invitarent. At ille, dum ad iter ſe parat, Pictavij in Galliis, tertio exilij ſui anno, Chriſti videlicet 1308 feſto D. Galli moritur, ubi in templo Prædicatorum honorifico tumulo illatus quieſcit.

At moritur in Galliis Otto Ep.

Otto Epiſcopus cùm veneno, Alexandri coci ſui perfidia præbito, extinctus creditus fuit: tum his calamitatibus à Deo punitus videri poterat, quòd arma cum Marcano junxerit, quibus Wigboldum Colonienſem Archiepiſcopum oppugnârat: quodque Dynaſtam Lonenſem arce & oppido, omnibuſq; bonis exuerat; tametſi has inter turbas, Statlona expulſis Monaſterienſibus, à Leonenſi recepta, quam poſtea Dynaſta unà cum Bredevordiæ caſtro Ludovico Haſſiæ Landgravio Ottonis Succeſſori vendidit, eòque ad id pronior fuit, quòd prole maſcula orbatus, duas tantummodo filias reliquerit, quarum altera nobili Wulfio, altera lamberto à Langen denupta.

Juſtè fortaſſis à Deo punitus.

Otto verò Epiſcopus noſter, qui per id tempus multum laboravit cum Ludovico Oſnabrugenſi Epiſcopo pro Monaſterienſi ſuo conſanguineo reſtituendo, piis, ut priori anno cœperat, ſtudiis intentus, decimas Entorfianas, quas Henricus Comes de Sterneberg feudi beneficio habebat ab Epiſcopis Paderbornenſibus, utroque Abbati & Cœnobio Mariæ campi dederat, ſua quoque liberalitate ratas habet; id quod hoc anno MCCCVI Nichuſij, Sabbatho poſt feſtum Paſchæ tranſactum eſt.

Otto Ep. Paderb. donationem decimarum Entorfianarum Marienfeldenſibus factam comprobat.

Tam præterea conſtans inter Ottonem Epiſcopum noſtrum, & Henricum Haſſiæ Landgravium, filiumque ejus Joannem amicitia fuit, ut hoc anno convenerint in emptionem Dynaſtiæ Schonenbergenſis, quam Conradus Schonenbergius utrique cum arcibus, oppidis, nemore Reinerſwaldio, cæteriſq; agris, villis, & prædiis vendidit ſumma pecuniæ, ſicuti ab utroque collata eſt. Ita altera pars Dynaſtiæ ceſſit Landgravio & heredibus ejus (quam tamen feudi beneficio ab Epiſcopo Paderbornenſi caperent) altera Epiſcopo, & Paderbornenſi Eccleſiæ integra permiſſa. Quemadmodum id in caſtro ejus Dynaſtiæ Dreideneborgo feſto D. Bartholomæi tranſactum, & publicis tabulis conſignatum eſt. Quo haud leviter patrimonium Eccleſiæ Paderbornenſis Ottonis induſtria auctum eſt. Tantæ fuit auctoritatis per id tempus Otto Epiſcopus apud Landgravium & vicinos Principes: quem Corbeienſes & Huxtaria oppidum ſibi, dum viveret, Tutorem deligere conſultum habuerant. Ege-

Dynaſtia Schonenbergenſis ab Ottone Ep. Pad. & Landgravio Haſſiæ emitur

Litera Eccl. S. Petri.

Digitized by Google

Simon Comes Lippienſis ad meliora converſus multa præclare in Comitatu ſuo conſtituit. Cœnobium Lodhenſe Lemgoviam transfert.

Egerat hactenus Simon Comes Lippienſis vitam inter bella & ſpolia; ſed exitu infelici; quippe bis cœſus, ſemel à Ludolpho Mindenſi Epiſcopo haud procul Minda, iterum à tribus Epiſcopis & Comite Ravensbergenſi; donec poſtremùm etiam in triennij captivitatem, ut diximus, traheretur. Ex qua ſolutus, ut hæ calamitates ſapientibus eſſe ſolent meliorum conſilia, cœpit & animum ad pacis ſtudium & opera pietatis convertere; & Blumbergam Oppidum, poſtquam ex Engerano caſtro depulſus erat, condere; Lemgoviam primariam comitatus urbem nova urbe addita ampliare: Cœnobia & Eccleſias dotare. Ad hæc Cœnobium Virginum Lodhenſe ex diœceſi Mindenſi, in quo tenuiter vivebant, tranſtulit in novam Lemgoviæ urbem, quam veteri multis privilegiis exornatam adjecerat. Id verò uti auctoritate Ottonis Epiſcopi noſtri, intra cujus juriſdictionem ſacram Lemgovia, & totus ille comitatus Lippienſis comprehenditur, ſimulque conſilio Bernardi Præpoſiti noſtri Simonis Comitis filij factum, hiſce Simon Comes literis retulit.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis. Simon Nobilis de Lippia Dominus Omnibus hoc ſcriptum viſuris in vero ſalutari ſalutem. Ad perpetuam rei memoriam omnibus hanc paginam inſpecturis cupimus eſſe notum, quod cum nobis ab alto Dominus divinitus inſpiraſſet, ut clauſtrum ſororum in Lodhen ordinis S. Auguſtini Mindenſis Diœceſis ſecundum ſtatuta ac ſub cura fratrum ordinis Prædicatorum viventium ad noſtram civitatem Lemgocend. tranferri magno deſiderio cuperemus, Nos ante omnia Principalem Eccleſiam, videlicet S. Joannis extra muros civitatis ejuſdem, cum duabus Eccleſiis attinentibus, videlicet S. Nicolai et S. Mariæ novi oppidi, quam titulo permutationis ab Eccleſia Paderbornenſi habuimus, prædicto conventui ſororum in Lodhen eodem titulo, videlicet permutationis, aſſignamus de conſenſu Diocæſani videlicet Domini noſtri Ottonis Paderbornenſis Epiſcopi. Nos vero vice verſa recepimus Eccleſiam in Lothen, quantum ad jus patronatus pro noſtra Eccleſia memorata. Et ut tam pium noſtrum ſuum conſequatur effectum, translationi ipſius conventus ad prædictam S. Mariæ Eccleſiam voluntarię conſenſimus, et in his ſcriptis pariter conſentimus. Inſuper titulo venditionis pro quingentis et octo marcis Oſnabrugenſium denariorum aſſignavimus ipſis videlicet ſororibus locum ad inhabitandum pro area ſpatium illud totum, videlicet quod incipit apud eandem Eccleſiam, et cingitur duabus plateis, et protenditur in longitudinem uſque ad parvam plateam, quæ vadit per transverſum, ita videlicet ut in prædicta area ædificent ſibi in uſum ſuum omnia ædificia neceſſaria et conſueta. Præterea quitamus et exoneramus locum ſupradictum ab omni onere ſervitutis, videlicet vigiliis, exactionibus, taligiis, contributionibus, et ut nullus Dominus judex aut conſules civitatis aliquid juris ſeu juriſdictionis ibidem ſibi audeant vendicare, ſed omnes ibidem inhabitantes, nec non ædificia, et omnia, quæ continentur in eis ſecundum privilegia et conſuetudinem, ſeu exemptionem ordinis ipſius plena gaudebunt et perpetua libertate. Item licentiamus eis molendinum conſtruendum cum duabus

rotis

Digitized by Google

rotis ad uſum earum, unam ad opus lanificij, aliam pro annona; Ita tamen quod nullum extraneum ad molendinum hujuſmodi pro pannis comprimendis, quòd Walcken vulgariter dicitur, vel annona molenda recipiant vel admittant. Item vendidimus eiſdem uſuagia duo in nemore, quæ dicuntur Echtvvort, et communitatem in pratis, paſcuis, piſcariis, lignis in confinio dictæ civitatis, quibus omnibus ad uſum neceſſarium libere perfruantur. Inſuper recognoſcimus et publicè proteſtamur, quod nos aut hæredes noſtri nihil juris ſeu juriſdictionis, advocationis ſeu ſervitutis cujuslibet habemus, ſeu nobis vendicabimus in bonis ipſarum, quæ in præſentiarum poſſident, aut in futuris temporibus habituræ ſunt in civitate vel extra, Domino concedente. Hæc autem omnia de conſenſu uxoris noſtræ Dominæ Alheidis, ac legitimorum hæredum noſtrorum Bernhardi Præpoſiti Paderbornenſis Eccleſiæ, Hermanni Præpoſiti Huxarienſis, Henrici, Theodorici cruciferi Ottonis, Simonis, Mechildis, Alheidis, et Heylvvigis, Judicis, conſulum, ac communitatis, civitatis noſtræ facta ſunt ac voluntarie ordinata. In cujus rei teſtimonium ſigilla, videlicet noſtrum, uxoris noſtræ ac conſulum civitatis prædictæ præſentibus duximus apponenda. Et nos Domina Alheidis uxor ſupradicti nobilis de Lippia, et nos Conſules antiquæ civitatis et novæ. Datum Idibus Martij Anno Domini Milleſimo trecenteſimo ſexto, præſentibus Domino Hermanno Burchgravio de Stromberge nobili, Lubberto Sclavo, Alrado de Bu-ſche, Alrado nigro, Henrico Ickenhuſen, Henrico Slavo, militibus, Domino Stephano Prothonotario Domini Lippienſis, et Weſſelo Notario ejuſdem et quam plurimis aliis fide dignis.

Haud multò poſt idem hic Comes amplos decimarum reditus in Biſt & Brack, circa urbem Lemgovienſem, quos feudi nomine poſſidebat ab Epiſcopo Paderbornenſi, iiſdem Virginibus quinquaginta marcis ex conſenſu Ottonis Epiſcopi noſtri vendidit; ea tamen lege, ut centum marcæ ex his Epiſcopo Paderbornenſi penderentur ad feudi iſtius ceſſionem permittendam. Qua ſuper re extant publicæ tabulæ, tertio Calend. Aprilis, in caſtro Brack eorundem filiorum, teſtiumque nominibus conſignatæ, interque filios rurſum Bernardus Præpoſitus noſter, quem poſtea Eccleſia Paderbornenſis ſortita eſt Epiſcopum eo nomine V. ex familia Lippienſium Comitum. Et quam bene cum ea familia agebatur, cùm tot pios filios haberet partim in Clero, partim in religioſorum hominum cœtibus. Horum nunc immemores Comites poſteri omnia hæc Eccleſiarum & Cœnobiorum patrimonia aliorſum evertêre. Cui & decimas in Biſt & Brack cum conſenſu Ep. Paderb. vendit.

Annus Chriſti 1307.

Clementis V Pont. 3.
Alberti Regis 10.
Ottonis Ep. Paderb. 30. & ultimus

Cæſar

Sifridus presbyt. Hiſtor. Landgraf. Thuring. Cæſar Thuringiam vaſtat.

Cæſar anno ſubſequenti, qui ſeculi hujus erat ſeptimus, validum collegit exercitum ex Auſtria, Bavaria, Suevia & Bohemia, quem in Thuringiam ire juſſit adverſus Fridericum Miſniæ Marchionem, Thuringiæ civitates vexantem, quæ ex fœdere Romanorum Regi ſe ſubjecerant. Occurrit intrepidus Marchio cum Tiremanno fratre Landsbergæ Marchione, Cæſariſque exercitum ingenti clade profligavit ad Luccam villam, quo exacerbatus Cæſar cum inſtructiori exercitu, ductoque ſecum Petro Moguntino Archiepiſcopo, Thuringiam per Autumnum ingreſſus eſt; qua tamen expeditione præter vaſtationem agrorum nihil memorabile patratum.

Henricus Archiep. Colon. movet in Diœceſin Paderb. Conſtruit Caſtrum Furſtenberg.

Movit etiam hoc anno cum exercitu ex Weſtfalia collecto in diœceſin Paderbornenſem Henricus Colonienſis Archiepiſcopus; quemadmodum Levoldus id ſcribit. Quæ verò hujus expeditionis cauſa fuerit, aut quis eventus, auctor ipſe non prodidit, neque in noſtris annalibus ullum ejus rei veſtigium. Rebus in Paderbornenſi diœceſi confectis, reflexit copias ad Ruram fluvium, caſtrumque Furſtenbergam conſtruxit, ſicuti id Levoldus memorat. Vetuſtiſſimum id Weſtfaliæ caſtrum, perinde ut fundatiſſimæ ſemper familiæ Furſtenbergicæ ſedes fuit, eoque ab antiquitate illa Oldenberga patrio nomine appellatum. Quemadmodum hæc à Ferdinando Furſtenbergico Epiſcopo noſtro in monumentis Paderbornenſibus eruditè per majorum ſuorum origines ac decora aſſerta ſunt. Caſtrumque præterea fuit arte & natura loci munitiſſimum, in prærupto ad Ruram montis vertice; qua verò parte anguſtus patet acceſſus, triplici foſſa ex petris exciſa, duplicique vallo & propugnaculo præmunitum ſtetit; frenumque fuit, quo Colonienſes Archiepiſcopi Comites Marcanos & Montium, viciniſque Ducatûs Weſtfaliæ hoſtes continebant. Nec fidi minus ex eo caſtro Furſtenbergici Dynaſtæ, Archiepiſcopi ſui clientes, ac propugnatores, præclaram ſemper in omnibus bellis navarunt operam. Quo factum, ut nullum prope Weſtfalici ducatus caſtrum ſæpius expugnatum reparatumq; ſit. Quemadmodum primùm ex ruinis belli Saxonici adverſus Henricum Leonem ab Engelberto Archiepiſcopo, ex vaſtatione Weſtfaliæ per Simonem Epiſcopum illata à Sifrido Archiepiſcopo, & ab his Everhardi Marcani adverſus Wigboldum Archiepiſcopum bellis hoc anno ab Henrico Virneburgico Archiepiſcopo, ab everſione deinde Engelberti Marcani Comitis Everhardi filij ab Henrico Colonienſi Archiepiſcopo, & à Ludovico Haſſo Monaſterienſi Epiſcopo inſtauratum fuit; donec aliis atque aliis hujus caſtri expugnationibus fatigati Furſtenbergici, locum tot cladibus afflictum defererent, alia ſub radicibus montis arce conſtructa, cui à priori nomen reliquêre.

Anno MCCXIX
Anno MCCLXXVI
Anno MCCCVII.

Poſtre-

Digitized by Google

Poſtremus hic Ottonis Epiſcopi noſtri annus erat, quo Henricum Virneburgicum Archiepiſcopum Paderbornenſem diœceſim ingreſſum diximus; eaque per id tempus procella bellorum fuit, qua caſtrum Calenberga haud procul Warburgo in edito patentis circum campi colle ad fines Haſſiæ & Waldecenſis comitatus ab hoſtibus expugnatum everſumque fuit; ſeu id hac Colonienſis Archiepiſcopi irruptione, ſeu alterius hoſtis factum ſit, in annalium memoria non reperio. Sanè Otto Epiſcopus ne vetus ac nobile illud caſtrum intra ruinas jaceret, aut diœceſis ea parte nudata relinqueretur, Ravennoni de Pappenheim militi ejuſque filiis & hæredibus certis conditionibus in feudum dedit, quod hiſce tabulis ex poſteritatis memoria accepimus.

Nos Otto Dei gratia Eccleſiæ Paderbornenſis Epiſcopus præſentium tenore proteſtamur, et univerſis præſentia viſuris, ſeu audituris cupimus notum eſſe, quod caſtrum noſtrum Kalenberg in pheudo porreximus, et in his ſcriptis porrigimus Ravenoni famulo, filio quondam Ravenonis junioris de Papenhem militibus, et ſuis heredibus, ratione multiplicis obſequij nobis et Eccleſiæ noſtræ impenſi, cum omnibus pertinentiis, proventibus, juribus et uſufructibus, jure hereditario à nobis et noſtris ſucceſſoribus in perpetuum poſſidendum. Ita ſcilicet, quod dictum caſtrum nobis, ſucceſſoribus noſtris, et Eccleſiæ noſtræ in omnibus noſtris neceſſitatibus contra quoſcunque, et in omni tempore abſque aliqua occaſione et contradictione erit, et eſſe debet expoſitum et apertum. Ipſe quoque Raveno, et ſui heredes in perpetuum ratione dicti caſtri noſtri, ſucceſſorum noſtrorum, et Eccleſiæ noſtræ in omnibus contra quoſcunque pro toto poſſe eſſe debent fideles et inſeparabiles adjutores. Nos vero ſimiliter verſa vice dictum Ravenonem et ſuos heredes contra quoſcunque in omnibus ſuis neceſſitatibus in noſtris munitionibus tenebimus, et ipſis aſtabimus toto poſſe. In cujus teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Actum Lutberto Weſtphal milite noſtro dapifero, Magiſtro Joanne Plebano novi oppidi Wartberg, Ravenone de Driborg, Herboldo de Papenhem et Henrico notario noſtro præſentibus cum alüs fide dignis, et datum in inventione S. Stephani anno Domini MCCC ſeptimo.

Caſtrum Calenberg. in feudum datur Ravenoni de Papenheim.

Caſtrum id exinde Pappenhemij militis, & trium filiorum impenſis inſtauratum, & jure Caſtrenſium inſeſſum fuit, uti id ex literis ad annum MCCCXXVI recitandis conſtabit. Supereſt hodiedum vetus illa Papenhemiorum familia multis militaribus viris per id tempus clara.

Nulla exinde Ottonis Epiſcopi noſtri memoria nobis ex Scriptorum monumentis relicta, ut prorſus exiſtimare libeat, eum hoc anno è vita mortalium ad immortalem tranſijſſe; idque eò proniùs eſt affirmare, quòd Gobelinus & Crantzius aſſerant Ottonem XXX annos Paderbornenſem Eccleſiam adminiſtraſſe, ſicuti & nos

Obitus Ottonis Ep. Paderb.

Gobelin. ætat. 6. c. 66. Crantz. l. 8. Metrop. c. 32.

hactenus per totidem annos res ab eo geſtas deduximus; multumque falluntur, qui cum Bruſchio & Kerſenbrochio anno 1304, aut cum Cleinſorgio anno 1305 objiſſe ſentiunt. Mortis dies in necrologio Cœnobij Mariæ X Calend. Novembris, in Gerdenſium Virginum tabulis XII Calend Novembris conſignatus eſt.

Præſul, etſi nullo publico ſcriptorum elogio decoratus, nec ex ſepulchri quidem loco cognitus, præclarus tamen ea tempeſtate inter Saxoniæ Epiſcopos, ut res ab eo geſtæ ſatis comprobant; quem in ſtatutis Capituli anno MCCCXIII conditis lego appellatum inclytæ memoriæ Epiſcopum. Quippe qui belli paciſque artibus egregius, Epiſcopatum magna ordinum concordia XXX annis adminiſtravit. Urbem Paderbornenſem ex rebellione ſumptis armis reduxit ad obſequium: hoſtes diverſis ſubnixus familiæ & conſanguineorum Epiſcoporum viribus, vicinorumque fœderibus: aut vicit, aut metu continuit. Nec minus de religione meritus, quam diſciplina cleri, Cœnobiorum, flore & avita populi pietate, uti à majoribus acceperat, integram conſervavit, ad quam augendam etiam religioſos D. Dominici familiæ viros primus Warburgum intraque diœceſin introduxit.

GUN-

GUNTHERUS
Comes Svvalenbergenſis
XXVI.
EPISCOP. PADERBORN.
Annus Chriſti 1308.

Clementis V Pont 4.
Alberti Cæſaris ult.
Guntheri Ep. Paderb. 1.

A Morte Ottonis Epiſcopi itum in ſuffragia Succeſſoris, fœdoque diſſidio pugnatum eſt inter Canonicos, aliis Guntherum Comitem Swalenbergicum, aliis Theodoricum de Itteren eligentibus. Rarum id quidem hactenus exemplum in Paderbornenſi Eccleſia noſtra, ac non niſi inter duos Henricos Comites, Asloënſem & Werlenſem, ſpectatum, cùm ipſum Imperium ſchiſmate divulſum laboraret; commune tamen per Germaniam Saxoniamque malum fuit in Cathedralibus Collegiis, poſtquam ambitione potentum magis, quàm virtute quæſiti Epiſcopatus, & partium ſtudia favore & æmulatione magis invaluêre, quàm ut publico populorum bono conſuleretur.

Diſſidium in Electione Epiſcopi. Crantz l. 8. Metrop. c. 47. Bruſchius Kerſenbrochius Letznerus in chron. Daſſe.

Quæ verò ſingulorum fuerint momenta, ut pars alterum alteri anteferret, & tam pertinaciter ſchiſma foveret, non ſatis eſt proditum. Interim Guntherus plurium & ſaniorum ſuffragiis probatus, receptuſque in Epiſcopum, triennium adminiſtravit diœceſin. Juvabatque virum non modò patria generis nobilitas, ordinumque & populorum favor adverſus æmulum gente Haſſum; ſed & matura probataque virtus; quippe, qui jàm anno 1278 Magdenburgenſis Epiſcopus delectus fuerat, ex eaque dignitate, ut ſupra relatum, altero mox anno ab potentem æmulum, Marchionem Brandeburgicum, & involutam bellis Eccleſiam ultro ad vitam privatam in clero redierat, unde jam poſt viginti novem annos ad Paderbornenſem Cathedram evocatus. Utrumne hujus Eccleſiæ ſimul Canonicus fuerit, incertum habeo. Vir certò maturitate ætatis, modeſtia, integritate vitæ, prudentia atque omnium virtutum Pontificalium ornamentis conſpicuus ac venerabilis. Non deſunt, qui ob ſchiſma, quod æmulus Succeſſor in tertium annum aluit, Guntherum ex Epiſcoporum noſtrorum numero excludi volunt; ſed nos anno pro-

Præfertur Guntherus, è Comitibus Swalenbergenſibus ortus.

ximo

Digitized by Google

ximo proferemus literas, quibus ſe Guntherus electum & confirmatum Epiſcopum inſcribit. De Swalenbergenſium Comitum familia intra diœceſin noſtram, nihil attinet referre; quando & ab antiquitate, & majorum factis, piiſque donationibus toties à nobis memorata eſt; inter quæ illuſtre monumentum eminet ejus familiæ Cœnobium Mariæ Ordinis D. Benedicti, quod paſſim in vetuſtis literis ab horum Comitum fundatione Swalenbergenſe appellatur.

Albert. Argent. in Chron. Henric. Ribdorf. in annal.

Ingreſſus eſt hoc anno Epiſcopatum ſuum Guntherus, qui Alberti Cæſaris parricidio turbulentiſſimus fuit. Contraxerat Cæſar quinquaginta peditum & triginta equitum millia, in Carinthiam moturus; cùm à Joanne, Sueviæ Duce, ferocique juvene, quem ex fratre nepotem alebat in aula, facta eſt cum tribus aulæ nobilibus Wartio, Eſchibachio & Palma conſpiratio in necem ejus. Cauſa arrepta, quòd Dynaſtiam Kiburgenſem, & hereditaria bona prodigo & feroci juveni differret adeunda. Itaque Cæſar dum poſt epulum Rinfeldiam tendit ad conjugem, trajectoque Ruſa flumine equitat per campos, familiariter colloquendo cum Sicariis, Warthiꝰ frenum equi comprehendens, Cæſarem ſiſtit. Tum Joannes nepos ferro Cæſaris jugulum trajicit; Warthius letali vulnere latus perfodit, cùm tertium vulnus addit Palma, caput truculento ictu perſecando. Funeſta cædes VIII Calend. Maji patrata, eo loco, quo poſt Cœnobium conditum, & corpus humatum jacuit, dum Henricus Luxenburgicus Cæſar Succeſſorque Spiram transferret, & Adolphi Regis funeri conjungeret, vix palmo abs ſe disjunctos; tanquam ejus cœde Adolphi manibus parentatum eſſet. Egregius belli paciſque artibus Princeps, animo in arduis excelſo, veri juſtique amans, oſor falſarum delationum; unicum vitio datum, ſurgenti familiæ magis augendæ, quàm Imperio intentum fuiſſe. Certò Saxonia Weſtfaliaq; eo Cæſare inter tumultuaria bella eſt relicta. Parricidæ profugi, non tamen ultrices Dei manus effugére: alius enim alio miſerabili fato periit. Joannes Dux modò agricolæ, modò mendici, modò mercatoris habitu vagus, & inops, demum ab Henrico Cæſare Piſis Auguſtianorum Monaſterio incluſus contabuit. Alter hic Germanorum Cæſarum poſt Philippum, qui à Germanis occiſus: raro ſatis exemplo, ſi aliorum regnorum Reges, & à Cajo Julio Cæſare tot Cæſarum neces repetantur.

Cæſar à Sicariis occiditur.

Laboratur pro novo Rege eligendo.

Pervulgata Cæſaris morte, Electores menſe Novembri in villa Renſe haud procul Boppardia juxta regalem ſedem conveniunt, de cooptando novo Principe ſolliciti. Laborabat magnopore Philippus Pulcher Francorum Rex apud Clementem Pontificem pro Carolo Valeſio fratre ſuo in Romani Regis ſolio reponendo, trahendoque Imperium ad Francos. Pontifex, etſi natione Francus, multumque Regi obligatus eſſet, non aliud tamen literis ad Principes Germaniæ datis commendavit, quàm ut virum tanto faſtigio dignum

gnum legerent, ſolâ publicæ utilitatis habitâ ratione. Quibus Electores animati Henricum VII Comitem Luxenburgicum, virum corporis habitu decorum, animo acrem, togaque non minus egregium, quàm militibus carum, ſub exitum Novembris Francofurti Regem Romanorum ſalutant. Quam in rem præcipuam contulêre operam Petrus Moguntinus, jam ante Regi beneficiis obnoxius, & Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopus Regis frater; tum Rudolphus Palatinus Comes, cui haud multò poſt Regis filia denupta eſt. Ita magnis in Imperio Principibus præteritis, cum ſola virtus adhuc gradum faceret ad coronam auguſtalem, Comes Imperator delectus, cui & omnes proni lætique faſces ſuos ſubmisêre. Rara temporum felicitas, & Principum concordia, qua tam citò conturbatus ex morte Alberti Cæſaris ſtatus ad tranquillitatem rediit.

Electorum ſuffragiis deligitur rex Henricus Comes Luxenburgicus.

At turbida magis procella ex Templariorum condemnatione, equeſtriſque ejus ordinis ſacri, latè per Galliam, Hiſpaniam, Germaniam, Saxoniam, cæteraſque provincias ſparſi, extinctione. Cœpit hæc anno ſuperiori primùm in Gallia magnis animorum motibus; damnatique regia ſententia quinquaginta ſex Templarij, totidemq; palis modicè inter ſe diſtantibus alligati, lento igne conſumuntur, objectâ crimina conſtanter abnegantes. Poſt illa alij quidam primarij ordinis viri eodem ſupplicio excruciati, haud aliud ſuprema voce teſtando, quàm ordinem ſuum eſſe *Catholicum, juſtum et ſanctum*, ut multis hæc Villanius in hiſtoria Florentina, & ex eo S. Antoninus aliique perſcripsêre. Inde omnia Templariorum bona vel regius Fiſcus ad ſe traxit, vel Hoſpitalariis ex decreto Pontificis ceſsêre.

Extinctio ordinis Templariorum.

Joan. Villan. lib. 8. cap. 91. Anton. p. 3. hiſt. tit. 21. Bernard. in Chron. Ganguinus lib. 7. Polydor9 de invent rer. lib. 7. c. 5. Trithem. in chron. Stero in annal.

Ac Pontifex cùm urgeretur ut per cætera quoque regna de Templariorum criminibus, quæ in Galliis comperta ferebantur, quæſtionem inſtitueret, ſcripſit ad Moguntinum, Colonienſem, Trevirenſem & Magdenburgenſem Archiepiſcopos, mandavitque coacta provincialium Epiſcoporum ſynodo, diligenter inquirere in Templariorum mores & vitam. Ac cùm poſtea ſynodus Moguntiæ ageretur, irrupêre in eam Templarij armati, palam expoſtulantes de injuria innocenti ordini irrogata, quos Patres, ferocia & metu territi, bono animo eſſe juſſerunt. Res in hunc modum apud Serrarium in Moguntina hiſtoria ex ſtatutis ſynodi perſcripta eſt. *Comparuit autem in ſynodo, quemadmodum refert M. S. L. Hugo Comes Sylveſtris et Rheni, qui morabatur in* Grunbach *prope* Meyſenheim *cum* XX *fratribus ſub habitu ordinis probe armatis. Hic omnes, non quidem vocati, ſed ultro et ſubito in conceſſum Patrum irrumpunt, omnibus attonitis. Archiepiſcopus viros conſiderans, ac violentiam timens, placide jubet, Commendator ut ſedeat, et ſi quid habeat in medium afferendum, ut depromat. Qui clara et libera voce exorſus: ſe ſuoſque confratres inquit intellexiſſe, hanc ſynodum, ſui ordinis delendi gratiâ, potiſſimum congregatam, ex commiſſione Romani Pontificis. Enormia enim quadam ſcelera et plus quam ethnica flagitia illis objici,* qua

In eoſdem inſtituitur examen in Germania.

Odoric. in hiſt. Eccleſ. Aror. inſtit. Mor. lib. 13. Naucler. in chron. generat. 44. Æmilius de reb. Franc. lib 8. Lib. 5. in Petro Archiep.

quæ in privato deſignarent, quod ipſis ſanè eſſet graviſſimum et intolerabile: maximè quod non ordinarie auditi, nec convicti condemnarentur. Quare coram iſta Patrum congregatione ſe appellare et provocare ad futurum Pontificem, ejuſque univerſum Clerum: publice quoque proteſtari, eos qui propter talia flagitia alibi igni traditi eſſent et combuſti, conſtanter pernegaſſe, ſe quidquam eorum deſignaſſe atque in ea confeſſione tormenta et mortem perpeſſos. Imo Dei Opt. Max. ſingulari judicio et miraculo eorum innocentiam comprobatam, quod albæ chlamides ac rubricatæ cruces igni non potuerunt abſumi: Archiepiſcopus his auditis, ne tumultus ſuboriretur, proteſtationem eorum admiſit, ſeque cum Romano Pontifice acturum reſpondit, ut quieti eſſe poſſint, atque ita ad propria ſunt dimiſſi. Poſtea verò Petrus aliam commiſſionem obtinuit, juxta quam procedens, prædictos cenſuit abſolvendos, actum anno 1311. Calend. Julij, ut Nauclerus ex quodam Jacobo Moguntino tradit.

Hunc in modum in aliis regnis, cumprimiſque in Hiſpania, poſt undecim Præſulum conventus innocentes cogniti ſunt. Quippe incredibilium criminum rei agebantur in Galliis: Chriſtianum nomen abrogaſſe: Chriſti Servatoris imaginem conſpuere: Idolum criſpantibus cincinnis ſpectabile colere, ab eoque divitias implorare: hæreſis & aliorum libidinum ſceleribus involutos vivere. Quæ certè in nobilitate Germanica, è qua ordo ille conſtabat, inaudita erant, nec tolerata unquam fuiſſent. At poſtquam in concilio Viennenſi generali, quod biennio ab hinc habitum, diſcuſſa Templariorum cauſa, productis in hanc ſeveritatem ſententiæ ſupra bis mille teſtibus, totus ordo Templariorum abolitus eſt, poſtquam annis CLXXXVI militaverat pro Eccleſia. Prædia bonaque Hoſpitalariis S. Joannis ſunt attributa, qui opibus hiſce aucti in Inſula Rhodo, quam à Turcis ceperant, ſedem poſuêre, inde Rhodi equites appellati, qui nunc Melitenſes ſunt. Igitur ut in aliis provinciis bona eorum rapta à potentioribus, vel diſperſa inter Collegia & Cœnobia; ita quam habuêre Lipſpringæ ad fontes Luppiæ apud nos Sedem poſſeſſionemq; ceſſerit Capitulo. Rhedam, ubi Templariorum quoque domicilium fuit ad Amaſim, primum Lippienſes Comites & poſt illos Teclenburgenſes attraxêre. Aliis alia in prædam venêre; id quod Pontifex haud leviter poſtea queſtus eſt. Hiſtoricorum judicia ſi conſulas, alij aliter ſcripsêre. Plerique ex his innocentes magis quam reos fecêre, ſcenamque hanc tragicam Francorum Regis avaritia, opibus Templariorum inhiantis, apparatam dixêre; quemadmodum paulò ante Francorum Rex omnes judices per Franciam aut neci dedit, aut in exilium projecit, bonis eorum ad Fiſcum redactis. Pontificem verò ſcribunt ex allatis probatiſq; proceſſiſſe, poſtquam res in conciliis ſapientiſſimorum virorum diu multumque agitata fuit. Et cui integrum erit in tanta Scriptorum varietate judicium ſuum interponere? conſultius facies cum ijs, qui rem nuda narratione attingunt.

Bona illorum ad alios devolvuntur.

Sed

Sed nec Weſtfalia hoc anno à turbis libera fuit. Auctor Conradus Pſeudoëpiſcopus Monaſterienſis bellum Ludovico Oſnabrugenſi intulit, tractis in ſocietatem armorum Engelberto Marcano, Teclenburgico, Juliacenſi, Arensbergio, Lippienſi, Waldecenſi Comitibus, Dynaſtisque Lonenſi, Wolbecano, Ahuſiano, aliisque nobilibus, quibus Monaſterienſes & Tremonienſes ſuas copias junxêre. Quorum viribus inflatus, Oſnabrugenſi non modò bellum palam denunciavit, ſed & ad prælium, & deſignatum prælij locum evocavit: tam certus victoriæ erat. Cauſam haud aliam interpretor, quàm quòd Ludovicus Oſnabrugenſium Epiſcopus haud ſecus, quàm Otto Epiſcopus noſter, Ottoni Monaſterienſium Epiſcopo & conſanguineo ſuo, quem Conradus per fraudem & vim ejecerat, fidus adſtiterit. At Ludovicus Oſnabrugenſium etſi viribus longè impar Deo que magis & bonæ cauſæ quam armis confiſus, publicum pridiè jejunium indixit. Inde milites adhortatus ad ſacri belli ſubſidia, plerosque prius Euchariſtiæ ſacramento ſua manu refecit; imploratiſque Eccleſiæ ſuæ patronis, in campum proceſſit. Fertur Ludovicus præſul habuiſſe ſororem, Deo Sacratam virginem, quæ cœlitus accepto indicio monuerit, fore, ut hoc bello occumberet. Nihil his dejectior, hoſti obviam procedit, albo, quod & milites facere juſſerat, linteo, ſuper ferreos thoraces injecto. Ventum deinde ad planitiem campi, quem Hallerfelt, alij Harefelt, dixêre. Ubi acies in conſpectum congreſſumque venêre, acerrimè decertatum eſt. Marcanus, qui Monaſterienſem ordinarat aciem, primumque ſigna intulerat, impetu in Ludovicum Epiſcopum illatus, album illi ſignum detrahit; nec ſegnior Epiſcopus, haſtæ incurſu Marcanum cum equo in terram proturbat, crure pedis ex lapſu obtrito: mox & ipſe Epiſcopus ex equo dimiſſus, in jacentem Marcanum irruit; ubi dum lucta ſe obvolvunt, & Epiſcopus Marcano ſuperior occumbit, intervenit Oſnabrugenſis miles, ratus Epiſcopum ſuum ſuccumbere, Marcanumq; inſidere proſtrato, errore deſtinati ictus incumbenti Epiſcopo lethale vulnus infligit.

Ertvvin. in chron. Oſnabrug. Levoldus in chron. Marcan. Crantz. l. 8. Metrop. c. 25.

Ludovicus Ep. Oſnabrug. in bello adverſus Ep. Monaſt. cum Marcano comite occumbit.

Pugnatum interea fortiſſimè ab Oſnabrugenſibus; disjectâque acie Monaſterienſes cum ſuo Pſeudoëpiſcopo in fœdam vertuntur fugam. Nec levior ſtrages fuit: Omnes Ottonis, veri Epiſcopi, æmuli aut cæſi eo prælio, aut capti, aut aquis hauſti; interque cæteros occubuit Proconſul Monaſterienſis, qui filio obtruſo in Clerum omnis diſſidij primum fomitem ſubjecerat. Trucidati ante alios majori clade cives Monaſterienſes, quo conſtaret Deum ultum fuiſſe inſontis Epiſcopi Ottonis exauctorationem.

Oſnabrugenſes lectis ſpoliis victores retulêre ſaucium Epiſcopum ſuum in urbem, qui tertio à prælio die omnibus ſacris proviſus exceſſit è vita, conditus in medio novæ Baſilicæ; in qua ſigna militaria & trophæa victoriæ, quæ à Marcanis, Lippienſibus, & Monaſterienſibus

ſibus reportârant, ſuſpenſa decoravêre ſepulchrum. Prælium hoc victoriamque memorabilem, quæ poſt feſtum D. Remigij diem in Octobri relata eſt, his verſibus non nemo eorum temporum ſcriptor conſignavit.

Corpore Zacchæus, animo Judas Machabæus,
Alter et iſte David Markenſem cuſpide ſtravit.
Ter C milleno bis quarto tempore pleno
Virginei partus, et cum locus hic tenet artus.
Ut vacet à pœnis pie Judex ſit tibi lenis.
Marca, Monaſterium, Tekeneburg, Juliacum,
Arnsberg, Waltegge, Loen, Retberg, inſuper Abus,
Tremoniæ Comes Petrus vos terruit omnes,
Strunkede, voſque Lupi fugiſtis vel occidiſtis,
Auxiliante Deo corruit iſte Leo.
Hos verſus dico generoſo de Ludovico,
Præſule jucundo de Ravensberg oriundo.

Falli autem arbitror ſcriptorem, cùm Ritbergenſem Comitem his Ludovici hoſtibus miſcet, quod Ludovicus Epiſcopus Hedwige Ritbergenſis Comitis filia natus fuerit; nec facile in conſanguineum Epiſcopum arma ſumpſiſſe opinari libet: alius is fuerit Dynaſta aliquis, aut Rhedenſis ex Lippienſibus. In locum Ludovici Epiſcopi habitis mox comitiis ſublectus eſt Engelbertus de Weyge, aut Weye quem alij de Wenge vel Wengede volunt, ex illuſtri Wengedorum, quæ hodie ſupereſt familia.

Rapuit tandem & hic annus 4 nonas Julij, feſto videlicet Udalrici, Everhardum Marcanum Comitem, turbinem Weſtfaliæ, & flagellum Epiſcoporum, relicto Engelberto filio herede, turbidi haud minus ingenij in affligendis Epiſcopis; quod vel hoc bello ſatis prodidit, luctu nondum depoſitô ad iniqua bella proſiliendo.

Annus Chriſti 1309.

Clementis V Pont. 5.
Henrici VII Cæſar 1.
Guntheri Ep. Paderb. 2.

Vecerius lib. de Henric. VII Brovver. lib. 17. annal. Trevir. Serrar in Mogunt. hiſtor. Leveldus. Henricus Rex Aquiſgrani

Ineunte, qui conſequitur, anno, Henricus Rex trium Electorum, magnoque Principum ac procerum comitatu (quos inter acceſsêre Dux Brabantiæ, Robertus Flandriæ, Joannes Hannoniæ, Reinaldus Gelriæ, Amadæus & Ludovicus Sabaudiæ Comites) Aquiſgranum deductus, ſacro Ephipaniæ die, ab Henrico Colonienſi Archiepiſcopo, pro veteri ſolemnique ceremonia, Romanorum Rex conſecratur. Quo honore quoque Margareta conjux, Joannis Brabantiæ Ducis filia, decorata fuit, aurea indumenta, trabeam, diadema, aliaque inſignia nobiliſſimo quoque inter ſacra miniſtrante. Nec repertus eſt ex tanto Principum numero, qui non de optimo Rege

Rege ſibi præſtantiſſima pollicitus ſit: adeò conſpectæ in eo virtutes omnem in ceteris æmulationem & invidiam compreſſerunt; quo tamen malo nihil hactenus in Imperio frequentius turbatiuſq; fuit. Haud dubium, quin inter ceteros Saxoniæ præſules Guntherus quoque Epiſcopus noſter ad Aquiſgranenſem celebritatem acceſſerit, Regemque deinde Coloniam ſectatus ſit, qui jam menſe Julio hujus anni ſe confirmatum Epiſcopum ſcribit; tanquam qui à Pontifice jam jura ſacra, ab Rege regalia conſecutus fuerit. Peractâ coronatione Rex Coloniam repetijt; ac poſtquam ſacra trium Regum corpora aureis gemmeiſq; denariis veneratus, more antiquo Regum ac Cæſarum jus dixit. Inde luſtrato Luxenburgo, compoſitiſque domi negotiis ad cæteras Imperij urbes perluſtrandas, & Sacramentum fidei accipiendum profectus eſt. Spiram ubi pervenit, regiis funeribus Adolphi & Alberti curandis menſe Auguſto & Septembri operam dedit, Cæſariſque Alberti corpus transvectum ſecundo Rheno Spiram conjunxit ad tumulum Adolphi Regis.

coronatur.

Mox lætiora tractata Spiræ in conventu Electorum ac Principum, dataque in matrimonium Elizabetha Wenceslai Regis Bohemiæ filia, unica regni heres, Joanni Henrici Regis filio; eoque felici conjugio Rex nobiliſſimum Bohemiæ regnum familiæ Luxenburgicæ intulit.

Wenceslai Reg. Bohemiæ filia nubit Joanni Henrici Reg. filio.

Fine anni Henricus Rex Coloniam repetiit, ubi per ferias Natalis Chriſti pro tribunali ſeveriſſimè jus dixit in rebelles, & tumultuariorum bellorum auctores, indigniſſimè ferens ſuperiori anno Conradi Pſeudoëpiſcopi Monaſterienſis aliorumque armis Weſtfaliam turbatam; evocati deinde proceres, feudi jure ſibi Imperioque devincti, ad jurandam fidem.

Brovver. lib. 17. annal. Trevir.

Opportunè tandem per id tempus Conradus montium Comes, intruſuſque Monaſterienſium Epiſcopus, loco motus Pontificis ac Regis auctoritate. Nam poſtquam ad Pontificem relatum, hunc Pſeudoëpiſcopum ſacra & civilia peſſimè adminiſtrare, bona ac jura Eccleſiæ peſſundare, privilegium nobilibus ac civibus contra Canonicos dare, fœdera cum hoſtibus inire & in diœceſin introducere, facultates ſacras prodigè effundere, in luxum & nobilium favorem occupandum, atque hoc unum agere, ut quàm malis artibus ingreſſus ſit Epiſcopatum, iiſdem ſe multò pejus firmaret; Pontifex Conrado omnibus ſacris interdicit, acta ejus omnia reſcindit, & quæ nobilibus privilegia indulſerat, irrita pronunciat; ſollicitus interim Pontifex, quem adverſus Conradum, tot nobilium potentia vallatum ſine turbis ſubrogaret; cum opportunè intervenit Otto Cliviæ Comes, offertque Ludovicum Scholaſticum Moguntinum, & Carnotenſem in Gallia Canonicum, quem Henrico Haſſiæ Landgravio & Mechtilde ſorore genitum ſibi conſangineum habebat: pollicitus ſimul Pontifici, ſe auctoritate atque armis ſuis in Epiſcopatum Monaſterien-

Conrado Pſeudoëpiſcopo Monaſter. exauctorato ex voluntate Pontificis ſubſtituitur Ludovicus ex Haſſiæ Landgraviis ortus.

Digitized by Google

naſterienſem introducturum. Aderat tum in aula Pontificis Ludovicus, ob egregiam indolem, generis ſplendorem, & vitæ innocentiam eruditionemquè commendatus ab omnibus. Lætus his Pontifex Ludovicum tanquam divino munere ſibi oblatum Monaſterienſem Epiſcopum dicit, proſcripto Conrado. Monaſterienſibus, quòd hunc obtruſum receperant Epiſcopum, irrogata mulcta, juſſique, quoties deinceps novum deligerent Epiſcopum, in pœnam ejus facti pro confirmatione obtinenda inferre in ærarium Pontificis tria millia florenorum. Hac Pontificis auctoritate confiſus Otto Cliviæ Comes, venientem ad ſe Ludovicum introducit in Epiſcopatum Monaſterienſem, ſiſtitque cum literis Pontificis ante portas urbis. Quæ ubi accepit Conradus Pſeudoëpiſcopus, tam metu quàm conſcientiâ malefactorum perculſus, repente rebus ſuis convaſatis profugit ex urbe. At Canonici & cives, quibus jam ſaniora conſilia placebant, Ludovico obviam procedunt, magnoq; cum honore introducunt in urbem & Cathedram; uſus deinde Ludovicus conſilio Ottonis Cliviæ Comitis, Epiſcopatum, quem afflictum exhauſtumq; reperit, feliciſſimè per 40 annos adminiſtravit, opibus, potentia, & felicitate armorum, gloriaq; nominis ſui omnes, qui ante eum fuère antegreſſus. Major laudabiliorque etiam præſul in diſciplina cleri populiq; formanda, in qua abſolutiſſimum ſui exemplar, plus quàm omnes præſcriptæ ab illo leges, valuit.

Grandiori virtutum ornatu conſpiciebatur in Paderbornenſi Cathedra Guntherus Epiſcopus, qui ut ætate & moribus & ſapientia maturus; Ita omnia tractabat per pacis conſilia, in hoc unum primò intentus, ut ſibi ordinum urbiumque animos demereretur; quòd ab æmulo uſquequaque nondum ſecurus ageret: & Paderbornenſes nonnulli, Monaſterienſium ſpiritu afflati, adhuc primæ electionis diſſidia clam agitarent. Guntheri facta etſi in obſcuro jaceant; unum tamen ſuppetit exemplar literarum, quibus utriq; Oppido Warburgenſi privilegia renovat.

Gunther9 privilegia Warburgenſium renovat & confirmat.

Nos Guntherus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ electus et confirmatus recognoſcimus, et præſentibus publice proteſtamur, quod dilectos nobis Conſules, cives, et univerſitates utriuſque Oppidi Wartberg in omnibus juribus et honoribus, in quibus ab anteceſſoribus noſtris Epiſcopis Paderbornenſibus uſque ad nos ſunt permiſſi, noſtris temporibus firmiter et inviolabiliter permittemus, et ſi hæc ipſa augere non poterimus, ſaltem nolumus minorare. In cujus teſtimonium hanc literam noſtro ſigillo dedimus roboratam, præſentibus Dominis Henrico Comite de Waldeck, Alberto patre noſtro Comite de Swalenberg, Johanne de Oiſterhuſen, Johanne de Brobecken, Conrado de Harhuſen, Olrico de Weſthem militibus, Magiſtro Ludolff judice curiæ Paderbornenſis, et pluribus fide dignis. Datum Wartberg Calend. Julij, Anno Domini Milleſimo, trecenteſimo nono.

Subinde

Digitized by Google

Subinde Canonici ac primores Paderbornenſis Eccleſiæ, quo concuſſum ſtatum in tuto collocarent, ac Guntheri Epiſcopi ſui ſecuritati conſulerent, convenêre feſto Martini Epiſcopi, & cum conſenſu Guntheri, quem electum & confirmatum ſuum Epiſcopum appellant, elegêre Bernardum Præpoſitum Lippienſem Comitem (qui poſt Epiſcopus fuit) Tutorem & defenſorem Paderbornenſis Eccleſiæ; hunc ſimul in modum, ut quatuor è Capitulo Conſiliarij, quatuor ex Miniſterialibus, & duo ex urbe Paderbornenſi totidemq; ex civitate Warburgenſi adſciſcerentur. Conventum præterea, ut Epiſcopus bina caſtra, Driburgum & Nienhuſium, quæ 1400 marcis oppignorata erant, redimi ſinat, juvetque. Quemadmodum hæc in tabulis publicis conſignata fuerunt, ſubſcribentibus Gunthero Epiſcopo, Capitulo, Simone de Lippia & Alheide ejus conjuge.

Bernard9 Præpoſitus, Comes Lippienſis, eligitur à Capitulo Tutor Eccleſiæ Paderb.

Annus Chriſti 1310.

Clementis V Pont 6.
Henrici VII Cæſaris 2.
Guntheri Ep. Paderb. 3.

Cæſar poſtquam ſub exitum anni Coloniam, ut diximus, advenerat, multos iſtic dies verſatus, multa utiliter pro Republ. tractavit; inter quæ rogatu Henrici Werdinenſis Abbatis Eccleſiam Lothuſam, à Carolo M. D. Ludgero donatam: tum aliis literis Caroli donationes & privilegia Cœnobio Werthinenſi data, pro ſingulari ſuo in D. Ludgerum affectu inſtaurat. Quam in rem apud nos adſunt ex tabulario Werthinenſi ipſius Regis tabulæ, pridie Nonas Januarij Coloniæ obſignatæ.

Cæſar confirmat Privilegia Werthinenſia.

Albert. Argent. Veterius in Henr. Trithem. in Chron. Browver. in annal. Trevir.

Feſtis Natalitiis apud Ubios celebratis, Confluentiam aſcendit; eaque ex urbe cum Balduino fratre Trevirenſi Archiepiſcopo Trevirim deductus, hyeme, quâ ab hominum memoria, vi frigorum acerbior non fuit. Treviri poſt collata cum fratre & conſangineis conſilia, Argentoratum aliaſq; Imperij urbes perluſtravit. Demum Auguſtam ad comitia Imperij, quæ celeberrima fuêre, profectus. In his expeditionem in Italiam decrevit, quæ & procerum conſenſu approbata; tum ut Italiam Guelforum & Gibellinorum factionibus ſciſſam componeret, & collapſa Imperij jura reſtitueret: tum ut more antecedentium Cæſarum auguſtalia Imperij inſignia caperet, ad quod à Clemente Pontifice jam ante invitatus erat; jam enim à ſexaginta annis deſignati Reges Italiam non intrârant & ille magnis animis priſtinum Imperij decus reparare moliebatur.

Henricus Rex iter in Italiam decernit, ad Imperij inſignia capeſſenda.

Igitur poſtquam copiæ ex Belgio & Germania adfuêre, per Helvetiam iter ingreſſus, feſto D. Michaëlis Bernam pervenit. Aſſectati Regem Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopus, Leodienſis, Baſileenſis, & Tridentinus Epiſcopi: Leopoldus Dux Auſtriæ, Rudolphus Dux Bavariæ, Walramus Regis frater, Comes Sabaudiæ, Flandriæ,

 aliique

alijque magno procerum numero. Transgreſſus Alpes, magno ubique civium plauſu excipitur. Quarto deinde die ante Natalem Chriſti Mediolanum introductus eſt; poſtquam Rex & Regina oleo ſacro delibuti, feſto Epiphaniæ ab Archiepiſcopo in Baſilica D. Ambroſij ferrea corona inſigniuntur.

Vicaria interim cura Imperij penes Joannem, Bohemiæ Regem, Henrici Cæſaris filium, erat; magnaque Principum concordiâ quieſcebant per Germaniam inferiorem arma. Quamobrem Archiepiſcopis opportunum tempus datum ad diſciplinam Cleri populique inſtaurandam. Habuit enim hoc anno Petrus Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter frequentem provincialium Epiſcoporum conventum, in qua Templariorum cauſa agitata; & Henricus Colonienſis Archiepiſcopus ſynodum, ad quam Guido Ultrajectenſis, Engelbertus Oſnabrugenſis, * Godefridus Mindenſis convenêre, in eaque multa ſalubriter ſtatuta ſunt.

*al. Ludolphus.

Ludovic9 Ep. Monaſt. à Judicio ſæculari eximit in immunitate Eccleſiaſtica habitantes.

Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus, qui per Legatos Colonienſi ſynodo intererat, hoc ipſo anno diœceſanam celebravit poſt feſtum S. Gereonis & Victoris; in eàque præter alia à judicio ſæculari exemit quotquot intra Eccleſiarum immunitates habitarent; ita enim ejus rei hoc ſcriptum extat.

Ludovicus Dei gratia Monaſterienſis Eccleſiæ electus et confirmatus. Univerſis præſentia viſuris volumus eſſe notum, quod in generali ſynodo Eccleſiæ Monaſterienſis, cui perſonaliter præſedimus, coram nobis per ſententiam ſynodalem extitit definitum, videlicet quod omnis inhabitans domum vel caſam infra ſepta dotis ad Eccleſiam aliquam pertinentis non teneatur ſequi forum ſæculare, imo ab jure et oërcitione ſæculari penitus ſit exemptus. Datum anno 1310.

Engelbertus Ep. Oſnabr. exſtruit domum pro emeritis Paſtoribus & Sacerdotibus.

Laudabilius Engelberti Oſnabrugenſis Epiſcopi opus, à quo hoc anno, approbante Capitulo, cœpta conſtrui domus extra mœnia urbis, dotarique; in quam Paſtores & Sacerdotes emeriti, aut alio corporis malo ad publicas functiones minus idonei amplius reciperentur, alerenturque. Domicilium illud cum ſacello conſecrari voluit honori undecim millium Virginum: indultæ etiam ab Epiſcopo noxarum condonationes, quotquot collatis pecuniis ædificium juvarent. Optanda multis ſenio & laboribus confectis Parochis quies, in qua contemplationi rerum cœleſtium, & relegendis ante actæ vitæ noxis ſe ad felicem vitæ exitum comparent.

Gunther9 hoc anno adhuc ſuperſtes, fine anni veriſimiliter munus ſuum

Guntheri etiam Epiſcopi noſtri in hunc annum memoria ex publicis tabulis, quibus indaginem, ut vacant, in Brachmen, locum videlicet in ericeto Sennæ, prædijs quibuſdam cultum, inſeptumque agris, paſcuis, & ſylvis Milinctorfio Miniſteriali ſuo & hæredibus octaginta & tribus marcis oppignorat; idque conſentiente Bernardo Præpoſito & Tutore Eccleſiæ factum, die, qui vinculis D. Petri Calend. Auguſti ſacer eſt. Igitur in hunc diem & hunc annum 1310

electus

Digitized by Google

electus & confirmatus Epiſcopus, ut ſe inſcribit adhuc, Eccleſiæ ſuæ præfuit, ſenio licet gravis fractuſque. Quantum inde ſuperſtes vixerit incompertum habeo. Dies interim mortis ejus in necrologio Marienmunſter, quod majores ejus Comites Swalenbergenſes condidêre, in hæc verba notatus invenitur. *VIII Calend. Junii obiit Guntherus Epiſcopus Paderbornenſis. Hic dedit decimam in Eyntorp nobis, hujus anniverſarii mentio apud nos non recedet.* Id ſaltem ex his conficitur, Guntherum hoc anno non obiiſſe, quippe qui Calend. Auguſti hujus anni adhuc tabulas electi & confirmati Epiſcopi confecit. Jam verò cùm aliæ literæ Theodorici Succeſſoris apud nos extent menſe Decembri hujus anni conſignatæ, argumento eſſe poterit Guntherum ſub exitum anni ſponte ſuo munere abiiſſe, renunciato Epiſcopatu in æmulum & Succeſſorem, quod Bruſchius, Kerſenbrochius, & Crantzius ſcripſêre; quanquam fallant nos, quòd id anno 1308 factum velint, cùm nos ex certis tabulis ad hunc annum 1310 Eccleſiæ ſuæ adhuc præſediſſe monſtraverimus. Quo loco oſſa Guntheri depoſita quieverint, neque id traditum accepimus. Tam obſcura ſunt omnia in tam illuſtri Præſule, qui magnus rerum humanarum contemptor primo Archiepiſcopatum Magdenburgenſem, deinde Paderbornenſem moleſto æmulo ultro ceſſit, maluitq; ex privata vita quam ex Epiſcopali dignitate atque onere multò ſecurius in mortem ire.

In æmulum & ſucceſſorem tranſtulit.

THE-

THEODORICUS Dynaſta de Itteren XXVII. EPISCOP. PADERBORN.

Theodoricus ab Itteren cum conſenſu Guntheri & Pontificis in Epiſcopatu ſuccedit.

POſteaquam Guntherus, pacis publicæ quietiſq; propriæ amantior quàm dignitatis, ultro locum ceſſit Theodorico, quem hactenus æmulum habuerat; ille hoc ſtatim anno, ut ex literis ejus monſtrabimus, Epiſcopatum adiit, Gente Haſſus ex Itteranis Dynaſtis, quibus nomen adhæſit ab arce Itter, ad Adranam flumen ſita, à quâ Dynaſtia Itterana appellata. Arcis vetuſta adhuc rudera ſcribit Dilichius in valle ac petra conſpici, familiam verò eodem ſæculo extinctam, poſtquam anno 1361 Itteranus Dynaſta conſanguineum interemit; ob quod facinus arx ab Henrico Landgravio & Moguntino Archiepiſcopo expugnata vaſtataque, interemptor in Cœnobium Heinam detruſus, Dynaſtia verò bonaque, abolito Itteranorum nomine, Haſſiæ conjuncta. Cæterum Theodoricus, quod patria quædam ſcripta tradunt, in clero Paderbornenſi fuit enutritus, adſcituſque inter Canonicos & primores majoris Eccleſiæ; vir qui Canonicorum quorundam & nobilium ſtudiis ſubnixus, magnis ſimul animis adſpiravit ad Epiſcopi dignitatem, eòque rem deduxit, ut tandem voti compos fieret; id quòd non modò Guntheri, ſed & Pontificis conſenſione factum apparet, quando intra paucos menſes ſubrogatus, electum ſe & confirmatum antiſtitem Paderbornenſis Eccleſiæ ſcribit. Quemadmodum id ex publicis hiſce tabulis, quibus oppidi Brakelenſis privilegia comprobat, cognitum eſt.

Idem Privilegia oppidi Brakelenſis comprobat.

Nos Theodoricus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ electus et confirmatus, univerſis præſentia viſuris cupimus fore notum, quod attendentes favorem et dilectionem nobis oſtenſam in ſubjectione et fidelitate nobis facta Nos et Succeſſores noſtri promittimus bonâ fide diſcretis juris Judici, conſulibus, ac Communitati Oppidanorum in Brakele omnia eorum jura antiqua ſui Oppidi, ſicut olim à ſuis Dominis habuerunt, pacifice et quiete, et volumus illabata in perpetuum obſervare, et gaudere pariter de eiſdem. Item prædicti Burgenſes de Brakele non erunt Nobis et Eccleſiæ noſtræ aſtricti ad jurandum in aliqua privata guerra, ſi ſpecialiter nos contingeret, niſi hoc de communi et omnium Dominorum ſuorum conſenſu procederet et aſſenſu, vel niſi ſaltem

hoc

Digitized by Google

hoc nobis eſſent facturi de favore et gratia ſpeciali. Ceterum promittimus in his ſcriptis dictis Burgenſibus infra limites parochialium dicti loci nulla nova ædificia quacunque conſtruere in eorum præjudicium vel gravamen. In cujus promiſſionis et confœderationis teſtimonium ſigillum noſtrum duximus præſentibus apponendum. Datum Brakele anno Domini Milleſimo trecenteſimo decimo in vigilia beatæ Barbaræ Virginis.

Annus Chriſti 1311.

Clementis V Pont. 7.
Henrici VII Cæſaris 3.
Theodorici Ep. Paderb. 1.

Succedit annus ſæculi hujus undecimus, Concilio œcumenico celebris. Indixerat hoc celebre Viennenſe concilium, Epiſcopis ex orbe Chriſtiano invitatis, Clemens V Pontifex, ad Templariorum ordinem recognoſcendum abolendumve, ad ſubſidium terræ S. inſtaurandum, ad cleri populique mores corrigendos, cumprimiſq; ad hæreſes Begardorum & Beguinarum evellendas. Igitur ut Templariorum ordo Patrum ſententia abolitus, ita fœdæ Begardorum hæreſes & nefanda conventicula damnata ſunt. Auctor hujus ſceleratæ hæreſis Dulcinus; & is licet cum Margaretha ſua pellice jam igne conflagrârat; Serpebat tamen hæc peſtis per Joannem Parmenſem Monachum & Dulcini diſcipulos, ſpecie pietatis & religionis ſparſa; quòd dicerent cum ſuo Evangelio perfectum quendam Eccleſiæ ſtatum renaſci, quem Romana Eccleſia hactenus deformârat; eòque Romanam Eccleſiam meretricem illam eſſe, quæ in Apocalypſi deſignetur: & jam tempus adeſſe, quo clerus omnis ac Præſules, prorſus ut hæretici noſtrorum temporum, eodem fanatico ſpiritu agitati, commiſceantur. Cùm illi interea flagitioſiſſimam vitam agerent, docerentque fornicationes & adulteria ad ſedandam libidinem libera eſſe. Multa deinde in hoc concilio ad diſciplinam Eccleſiæ inſtaurandam ſalubriter perſcripta ſunt. Acceſſit ad hoc concilium inter Patres Henricus Colonienſis Archiepiſcopus, Guido Trajectenſis Epiſcopus, qui in eodem concilio inter purpuratos Patres adſcitus. Quinam preterea ex his regionibus aut per ſe aut per Legatos ad concilium, quod ſupra trecentorum Epiſcoporum fuit, convenerint, non ſatis eſt in annalibus proditum.

S. Anton. Hiſtor. Eccl. Odoricus Conſil. Pariſ.

Concilium Viennenſe, in quo Templariorum Ordo extinctus, & Begardorum hæreſis damnata.

Chron. Colon. Trithem. in Chron. Beka in Guidone.

Trahebat per hæc alterum annum Cæſar in Italia, totuſque erat in Longobardici regni ſtatu componendo, rebellibuſque Imperio adjungendis; cùm Guido Turnarius Mediolani Cæſaris vitæ inſidias ſtruere compertus; quo periculo per Leopoldum Auſtriæ Ducem & Teutonicos depulſo, ceteras Italiæ civitates partim deditione, partim metu, & denunciatione extremorum in fidem recepit. Cremonam, quòd Legatos admittere detrectaret, acri obſidione preſſit; qua conſternati cives, reſti in collum injecta, ſupplices ſe dedêre. Ceteris

Albertus Argent. Conradus Vecer.

Cæſaris in Italia expeditiones.

Digitized by Google

ris pertinacius reſtitit Brixia, ad quam Walramus Regis frater ſagittæ ictu occubuit. Is caſus adeo dolorem Regis accendit, ut juraret, ſe non per portas, ſed dejecta mœnia urbem invaſurum; quò cùm rem deduxiſſet, cives capiſtris in colla injectis, ſupplices vitam impetrârunt. At Theobaldus Buſſartius, fax rebellionis, quòd Spiræ à Rege militari baltheo in fidem accinctus fuiſſet, equis alligatus in quatuor partes diſcerptus eſt. Subactâ Brixiâ, exercitus in hiberna deductus, ipſe Genuam diſceſſit ad hibernandum; ubi Margaretam conjugem pudicitiæ ſingularis, ſpectatæque religionis fœminam, amiſit.

Levoldus. Fœdus Archiep. Colon. cum Ep. Monaſt. ad coërcendum Comitem Marcanum.

Per hanc Cæſaris abſentiam Engelbertus Marchiæ Comes per Weſtfaliam rurſum tumultuari cœpit, patris ingenio ferox; concitatiſque rebellium capitibus, caſtrum Furſtenberg ad Ruram, quod ab Archiepiſcopo ex proximis ruinis reſtauratum erat, obſidione preſſum expugnat, evertitque. Ad hunc inquietum Comitem coërcendum Archiepiſcopus cum Ludovico Monaſterienſi Epiſcopo fœdus fecit, quo ſe potentes Epiſcopi ad mutua belli paciſque auxilia illigârunt. Archiepiſcopus deinde tranſito ſine noxa Marchiæ comitatu, luſtrataq; Weſtfaliâ, altero mox anno Furſtenbergam inſtaurat, frenum circumjacentium Comitum. Neq; auſus ſe commovere Marcanus, hinc Colonienſis, illinc Ludovici Monaſterienſis Epiſcopi metu repreſſus. Magno interim luctu Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus amiſit Ottonem Cliviæ Comitem, conſilium, & præſidium diœceſis ſuæ; is enim Horſtmariæ in diſceſſu ab Epiſcopo morte

Faſti Monaſt.

oppreſſus, Clivoſque deportatus, comitatu ad Theodoricum ix cognomento Pium, devoluto.

Multum profuit hoc Epiſcoporum fœdus ceteris per Weſtfaliam Epiſcopis, ne quid Comitum inſolentia attentaret. Acceſſêre Clementis Pontificis literæ, quibus Engelbertum Oſnabrugenſem & Wormatienſem Epiſcopos defenſores ac judices conſtituit ad recognoſcenda, & propugnanda Eccleſiæ jura. Nec aliud de Theodorico Epiſcopo noſtro proditum ex patriis ſcriptis, præterquam quòd Hardehuſano Abbati, florentique ordini Ciſtertienſium benefecerit, ad eorumque petitiones & commoda agros villæ Dasburg commutârit; laudabiliuſque diœceſin rexerit quàm per ambitum ingreſſus fuerat.

P. Crumbach. Theodoricus Ep. benefacit Hardehuſanis. *Litera Hardehuſ.*

Annus Chriſti 1312.

Clementis V Pont. 8.
Henrici VII Cæſaris 4.
Theodorici Ep. Paderb. 2.

Conradus Vicerius Albert. Arg. Script. vetus Trevir.

Cæſar Genuâ ex hibernis ad diem quartum Calendarum Martij claſſe triremium triginta profectus, Piſas advehitur. Inde Romam, verſus contendit ad coronam auguſtalem accipiendam. Præcipui Germanorum in comitatu erant Balduinus Trevirorum Archiepiſcopus,

ſcopus, Theobaldus Leodienſium Epiſcopus, Dux Bavariæ, Comes Sabaudiæ Guido Viennenſis Delphini frater, multique proceres. Jnvitârat Henricus Rex Clementem Pontificem Romam, ut ab ipſo Cæſar inungeretur; ſed ille ſe per conſilij œcumenici negotia excuſans, Cardinales Legatos præmiſit, partes ſuos expleturos. Ubi Romam acceſſit, reperit omnia factionibus Urſinorum & Columnenſium turbata; ac Roberti etiam Apuliæ Regis armis, cui Urſini hærebant, Cæſaris hoſtes, urbem inſeſſam, Regis coronationem interverſuri. Cæſar profligatis Urſinis, amiſſoque licet inter conflictus Theobaldo Leodienſium Epiſcopo, urbem cum pompa ingreſſus, feſto die SS. Petri & Pauli Apoſtolorum in Lateranenſi Baſilica à tribus Cardinalibus, Oſtienſi, Fliſco & Arnoldo ſolemnibus cæremoniis Jmperator inungitur, magnoque ſpectantis populi gaudio Auguſtus ſalutatur.

Browver. lib. 17. Annal. Trevir. Trithemi. Scriptor. Italic.

Henricus Romæ à Cardinalibus inungitur & Imperator ſalutatur.

Inde expugnato caſtello, relictoq; in urbe Hugone cum præſidio militari, ac ſumma rei Columnenſibus demandata, ipſe Tibur conceſſit; magniſque inde animis multas Italiæ civitates, oppida, & caſtella ſubacta in fidem Jmperij recepit. Quanquam Florentia, quæ Gibellinæ factionis erat, fruſtra tentata. Pridie Calend. Decembris Caſſiam-Burgum ingreſſus, feſta iſtic Natalitia celebravit. Reliquam hyemis partem Bonitij transegit; ubi captus loci amœnitate urbem, quam montem Jmperialem appellari volunt, condere cœpit. Admirandus Princeps, qui exiguo milite & modico ærario inſtructus, feliciſſimè omnia gerebat; Quippe qui ærarium, ut Vicerius ſcribit, non in pecunia, ſed virtute repoſitum habebat.

Varia Italiæ loca occupat.

Bellum quidem acre hoc anno inter Woldemarum Marchionem Brandeburgenſem, & Fridericum Marchionem Thuringiæ, quo Thuringus à Brandeburgico cæſus captuſque: nihil interim turbarum per Weſtfaliam. Atque ut pacis ſtudia impensè culta ſunt ab Epiſcopis; ita reperio Theodoricum Epiſcopum noſtrum ſtabiliviſſe concordiam cum Ottone Haſſiæ Landgravio, renovato approbatoque ſimul contractu pactoque Dominii Schoneberg in Haſſia acquiſito; ut hæc ſupra inter Ottonem Epiſcopum & Landgravium conveniſſe diximus.

Hiſtor. Thuring.

Theodoricus Ep. ſtabilit contractum empti Dominij Schoneberg.

Pacis etiam amicitiæque cauſa Theodoricus Epiſcopus noſter conventum indixit, quo controverſia, quæ ſuper ſalinis in Weſtercotten inter Epiſcopum & Præpoſitum Cœnobij Cappellenſis Reinfridum de Erwite nobilem virum & Meinhardum Huddichium intervenerat, compoſita eſt, ſinguliſque ex æquo bonoque ſua ſalinarum pars attributa eſt.

Componit Controverſiam de Salinis Weſtercottanis.

Nec minus ſollicitè bonam amicitiam coluiſſe cum vicino Comite Ravensbergenſi teſtes eſſe poterunt hæ Theodorici tabulæ.

Cleinſorgius ad an. 1310.

Promittit Comiti Ravensbergenſi nullam ſa-

Nobili viro Ottoni Comiti de Ravensberg Theodoricus Dei gratia Eccleſiæ Paderburnenſis Epiſcopus affectus quantum poterit et honoris. Illi per

Perſonam abſque ipſius ſcitu ad Eccleſiam Bileſeldenſem translaturum.

quos Eccleſiæ pia devotione fundantur, prærogativa ſpeciali multo plus cœteris honorantur. Devotionem igitur veſtram pro fundatione Eccleſiæ ſanctæ Mariæ in Bilſelde in Domino commendantes, recognoſcimus ſub ſigillo noſtro præſentium teſtimonium literarum, quod nullam translationem perſonarum ad Eccleſiam in Bileſelde prædictam deinceps auctoritate ordinaria faciemus, niſi vobis pro veſtra reverentia primitus requiſito. Datum XIIII *Calend. Maji anno Domini* MCCCXII.

Atque his literis cùm ſe Epiſcopum ſcribat Theodoricus, argumento eſt jam Epiſcopum fuiſſe conſecratum; à quibus verò Epiſcopis, & quo loco ſit factum, nondum ex annalibus noſtris compertum habeo.

Annus Chriſti 1313.

Clementis V Pont. 9.
Henrici VII Cæſar. ult.
Theodorici Ep. Paderb. 3.

Conrad. Vicer. de Henric. Albertus Argent. in chron. Rebdorf. in annal. Trithem. in chron. Brovver in annal. Trevir. l. 17. Serrar. in Mogunt. Cuſpinian p.

Henrici Cæſaris obitus & virtus.

Cæſar, quæ ſuperiori anno magna felicitate confecerat in Italia, ea majoribus etiam & Cæſare dignis animis proſecutus eſt. Quippe 8. Martij Piſas acceſſit, urbem ſibi fidam; ubi inito fœdere cum Friderico Siciliæ Rege 7. Calend. Maji Roberto Apuliæ Regi bellum indixit, dejecturus è regno, quod Imperij erat. Hunc enim hoſtem Cæſari objecerat Clemens Pontifex, & Philippus Francorum Rex; quemadmodum & Pontifex, ante coronationem Cæſaris Romam intrare juſſerat, veritus ne Cæſar ea in urbe dominatum arriperet. Ad id bellum potentius conficiendum, Cæſar Balduinum fratrem Trevirenſem Archiepiſcopum remiſit in Germaniam, haud alio conſilio, quàm ut novas Germanorum Belgarumque copias adduceret; Sed magna molientem mors funeſtiſſimo caſu eripuit. Quippe dum per Hetruriam procedit, caſtris circa Senas explicatis, ægrotare manifeſtè cœpit; tametſi jam à relictis Piſis morbi initia animadverterat: urgente dein vi morbi, fruſtraque in Maceratanis aquis remedium quæſito, ad Boniconventum Senarum caſtellum decubuit, ubi feſto Aſſumptæ in cælum Virginis à Bernardino de Monte Politiano Dominicano ſacerdote ſacræ Euchariſtiæ Sacramento accepto, haud multò poſt exceſſit è vita, ad diem nonum Calendarum Septembrium, D. Bartholomæo celebrem, *Princeps,* ut Bene Venutus Italus Scriptor ac S. Antoninus teſtantur, *prudens, juſtus, honeſtus, Catholicus, dilectus omnibus. Sedatis ſollicitè diſcordiis Alemanniæ, alto animo diſponebat reformare potentem Italiam, ut ſic facilius redimeret terram ſanctam, nunquam elatus proſperitate, nunquam dejectus adverſitate* Albertus Argentinenſis, *periit,* inquit, *columna magnanimitatis, et juſtitiæ, et flos germinis Germanorum.* Comperta Henrici Cæſaris morte, Petrus Moguntinus Archiepiſcopus cum gemitu dixiſſe auditus, intra quingentos annos nullius Principis mortem Reipubl. fuiſſe nocentiorem.

Digitized by Google

tiorem. Cuſpinianus ex veteri ſcriptore hæc de Henrico Cæſare memorat. *Erat ea religione, ut ſæpe totas noctes ante imaginem Crucifixi, quam ſemper ſecum ferebat, oraverit quam devotiſſimè, et peccata defleverit quam amariſſime, ſolitus ſacram Euchariſtiam aliquando quotidie, aliquando ſummis feſtis accipere.* Ejuſmodi paſſim elogiis celebratus à Scriptoribus eorum vicinorumque temporum, quæ in eo convenerunt, ut Principem bello acrem, aſſertorem juſtitiæ, magnum Chriſtianæ fidei cultorem, defenſoremq; cleri, & pauperum amantem, atque omnibus Jmperatoriis virtutibus præditum commendent. Conſilium optimi hujus Cæſaris fuit, id quod cum Benevenuto alij quoque referunt, pacatâ Italiâ, totis Jmperij viribus Palæſtinam ex manibus barbarorum repetere; ſed hunc Cæſarem fata tantùm oſtendêre. Corpus Piſis honorifico tumulo illatum.

Varia de genere mortis opinio, inquit Vecerius. Nam quæ fama à malevolis ſparſa increbuerat, veneno ſublatum Cæſarem, quod à Dominicanæ familiæ ſacerdote ei præbitum eſſet, nonnulli, ut fit, Scriptores in literas retulêre, auidèque excepêre heterodoxi noſtrorum temporum; ſed manifeſta calumnia, quam refellunt Serrarius, Browerus, Odoricus, alijque Scriptores. Quemadmodum Joannes Bohemiæ Rex Cæſaris filius, Balduinus Archiepiſcopus Trevirenſis Cæſaris frater, ac quinque Epiſcopi, Mediolanenſis, Peruſinus, Genuenſis, Lucenſis & Argentoratenſis, qui morienti Cæſari adfuêre, Bernardum Monachum ab hoc crimine ſtatim abſolverunt; ſatiſque hæc macula innocenti ordini adſperſa detergitur teſtimoniis D. Antonini, Jordani, Villani, Ptolomæi Lucenſis, Muſſati, aliorumque Hiſtoricorum, à quibus Cæſar naturali mortis genere, febri videlicet & profluvio ventris, obijſſe ſcribitur; quod idem à Thoma de ſeptem fontibus relatum, in cujus ſinu Jmperator animam efflavit. Fictus rumor. Cæſarem veneno ſublatum.

Amiſerat anno ſuperiori Cæſar Theobaldum Leodienſem Epiſcopum, Romæ ut diximus interemptum; in hujus locum hoc anno ſubrogatus à Clemente Pontifice Adolphus Marcanus Comes, Engelberti Comitis frater; id quod Philippi Regis Francorum patrocinio impetratum, cùm è Nivernenſi Gymnaſio, ubi literis operam dabat, aulam Pontificis adijſſet. Ac mox 4. Aprilis renunciatus Leodienſium Antiſtes, tribus ſacris ordinibus initiatus eſt; inde Leodium ſolemni pompa introductus. Ad quam celebritatem, quia Engelbertus frater cum magno nobilium Weſtfaliæ comitatu acceſſerat, ſpectavit & ipſe fratrem Epiſcopum in feſtis Natalitiis primam Deo hoſtiam litantem. Geſſit exinde Adolphus Leodienſem Epiſcopatum in xxx annum, magno nominis ſui & Marcanæ familiæ ornamento. Theobaldo Leodienſi Epiſc. defuncto à Pontifice ſubrogatur Adolphus Comes Marcanus.

Theodoricus verò Epiſcopus noſter, incertum quâ publicâ privatâq; neceſſitate preſſus, reditus Epiſcopales oppidi Saltzcottani, Theodoricus Ep. reditus

Digitized by Google

oppidi Saltzcottani oppignorat Bernardo Crevet. Componit Controverſiam inter Canonicas & Clericos Bodecenſes exortam ſuper diſtributione redituum.

accepta certa pecuniæ ſumma, oppignoravit Bernardo Crevet, militi & Dapifero ſuo ejuſque filio Joanni, ſimulque Bodoni de Scelen miniſteriali ſuo, retento interim oppido, & oppidi judicio; id quod Decani & Capituli conſenſione factum, monſtrant tabulæ hac ſuper re III Idus Januarij conſignatæ. Suborta ſubinde fuit haud levis controverſia inter Canonicas Bodecenſis Monaſterij Virgines, & Clericos ejus Eccleſiæ ſuper inæquali partitione diſtributorum; quam Theodoricus Epiſcopus convocato Canonicorum ac nobilium concilio, his publicis tabulis compoſuit; quas vel eò referre placuit, quòd his nomina Canonicarum Virginum ac Canonicorum, qui eo Epiſcopo vixêre percenſeantur.

Nos Theodoricus Dei gratia Epiſcopus Paderbornenſis omnibus hoc ſcriptum viſuris notum facimus, quod cum in Eccleſia ſæculari Budeken inter Dominam Abbatiſſam, Præpoſitam et conventum Dominarum ex una, et inter Clericos præbendarios ibidem parte ex altera ſuper diſtributionibus præbendarum ſuborta fuiſſet materia quæſtionis, de conſilio diſcretorum, et de conſenſu partium utrobique talis diſſenſio ſopita fuit favorabiliter in hunc modum. Quod de omnibus et ſingulis reditibus, fructibus, et obventionibus ad præbendas Dominarum et Clericorum ſpectantibus in annona, in denariis, in carnibus, in pane, vino, cereviſia, piſcibus, aut aliis rebus, quocunque nomine cenſeantur, Pars, aut partio, quæ eſt quarta, datur uni de Dominabus, illa pro parte dimidia tempore diſtributionis cuilibet de Clericis præbendariis dabitur expedite per Abbatiſſam, vel Præpoſitam, aut per aliam ſeu alias de Dominabus, cui vel quibus præbendarum diviſio vel adminiſtratio vel in toto, vel in parte à Collegio ſit commiſſa. Ab hujuſmodi autem diviſione excipiuntur 4 ſolidi pro perſona cujuſlibet Dominæ, qui ſunde penninge dicuntur, et X denarij, qui dantur Dominabus in cœna Domini ad mandatum, de iſtis denariis Clerici præbendarij nihil tollent. Sed et 7 ſolidi denariorum, qui dantur pro peragendo anniverſario, ſeu memoria Gerardi militis de Aldenbudeken non ad conventum Dominarum, ſed ſolum ad præbendarios jugiter pertinebunt. Huic ordinationi præſentes fuerunt Domina Alheidis de Everſteyen Abbatiſſa, Alheidis de Emmere Præpoſita, Eliſabeth de Ittere Decana, Ermegildis Theſauraria, Sophia de Hindeneborgh Celleraria. Item Beatrix de Enenhus, Margareta de Lippia, Heydvvigis Marſcalci, Gertrudis de Elſepe, Cunegundis de Driborch, Cunegundis de Horhuſen, Gertrudis de Rodenberg, Jutta de Lippia et Beatrix, Hadevvigis de Etlen, et Mechtildis de Develde, perſonæ conventus, tunc in dicta Eccleſia Budicenſi exiſtentes. Item Henricus plebanus Eccleſiæ, Hermannus, Reynaldus præbendarij, qui ſub pœna 4 marcarum argenti puri pro Henrico de Barchuſen præbendario, et eorum conſocio tunc abſente promiſerunt, cùm prædictam ordinationem ratam fideliter habiturum.

Aderant etiam teſtes honorabiles Domini Conradus de Depholte Decanus, Georgius Theſaurarius, Heidenricus Cantor, Ludolfus Marſcalcus, Wernerus de Patberg, Joannes dictus Wenet, Reynerus Crevet, Canonici

Eccleſiæ

Digitized by Google

Eccleſiæ Paderbornenſis, Magiſter Ludolfus Judex curiæ noſtræ, Fridericus nobilis de Everſtein, et alij quam plures fide digni. Ut autem concors ordinatio prædicta perpetuis temporibus in Eccleſia Budicenſi fideliter obſervetur, eam auctoritate ordinaria confirmamus, et præſentis ſcripti teſtimonio roboramus, cui ad ampliorem certitudinem, et ad perpetuam rei memoriam noſtrum ſigillum et Capituli noſtri ad cauſas Abbatiſſæ et conventus in Bodeken, nec non judicio curiæ noſtræ, et aliorum prælatorum ſupradictorum ſigilla præſentibus ſunt appenſa. Nos Conradus Decanus, Georgius Theſaurarius, Heydenricus Cantor, Ludolfus Marſcalci et Magiſter Ludolfus judex curiæ Paderbornenſis rogati à partibus ſupradictis communiter noſtra ſigilla præſenti ordinationi, cui interſuimus, præſentialiter appoſuimus pro notitia veritatis. Actum et datum Paderborn Feria 3 proxime poſt Dominicam, Judica me Deus, anno Incarnationis Domini MCCCXIII.

Annus Chriſti 1314.

Sed.vac. 1.
Friderici III & Ludovici IV Reg 1.
Theodorici Ep. Paderb. 4.

Conſequitur nunc annus ſæculi hujus decimus quartus, Reipubl. Chriſtianæ turbatiſſimus; quo, ſublato ad 12 Calendarum Maji diem Clemento V Pontifice, ob Cardinalium diſcordias ſedes Apoſtolica ultra biennium vacua fuit. Acceſſit alterum Reipub. chriſtianæ vulnus ex altero Reipub. capite ſubtracto; quando ob exceſſum Henrici Cæſaris Imperium Cæſaris ſciſſum in duas partes, ob duos ſimul Reges electos, qui octo annos pertinaciſsimè pro corona decertârunt. Ac poſtquam tota æſtate altercationibus pugnatum, convenêre 18 Octobris Electores Francofurtum; eaq; in urbe Petrus Moguntinus, Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopi, Joannes Rex Bohemiæ, Woldemarus Marchio Brandeburgicus elegêre Ludovicum Palatinum Bavariæ Ducem: contra Henricus Colonienſis Archiepiſcopus, Rudolphus Comes Palatinus, Ludovici electi Ducis frater, ac Dux Saxoniæ, qui per id tempus in ſuburbio Francofurtenſi, cui Saxhuſen nomen eſt, congreſſi, regnum ſuis ſuffragijs detulêre Friderico Duci Auſtriæ, Alberti Cæſaris filio. Auctor eſt Argentinenſis, miſſum à Marchione Brandenburgico militem Legati munere, qui ſuffragium ſuum contra voluntatem Marchionis dederit Bavaro, quod ipſe Marchio Auſtrio deſtinârat.

Albert. Argent. in chron. Henric. Rebdorf. Trithem. in chron. Brovver. in annal. lib. 17. Cuſpinianus Annal. Boic. Hervvart. Serrar. in Mogunt. hiſtor.

Turbatus Reipubl. Chriſtianæ ſtatus ob diſſidia in electione Pontificis & Cæſaris.

Haud diſſimilis lis intervenit ex ſuffragio Alberti ſenioris & Joannis junioris Saxoniæ Ducis; Senior enim, quòd Rudolphi Cæſaris filiâ natus eſſet, ſuffragio ſuo in conſanguineum Fridericum Auſtrium ibat; contra junior Dux Saxoniæ in Ludovicum Bavarum. Atque ut hunc ſenior excluderet, literis Pontificis, quibus Epiſcopus Pataviensis nominatus erat, renunciavit; ejus tamen ſuffragium caſſum habebatur, ſivè quòd jam ſacris initiatus inter Eccleſiaſticos reputaretur,

putaretur, ſeu quòd poſt electum abs ſe Henricum Luxenburgicum Regem jus ſuffragii ceſſiſſet juniori Duci Saxoniæ. Quanquam alij verius, quod Rebdorfius ſcribit, Rudolphi Saxoniæ Ducis fratriſque Alberti hujus ſuffragio Fridericum Auſtrium lectum velint, Joannem verò Saxoniæ Ducem Ludovico ſuffragium dediſſe. Ad hunc modum utriuſque Regis electionem ambiguam & implicatam fecêre ipſa aut diſcordantia aut obſcura Electorum ſuffragia, quæ nunc tanta contentione diſceptantur inter Bavaros & Auſtriacos, accuratèque pertractantur in apolegeticis commentariis Herwardi, & hiſtoria Boica. Albertus Senior, ne id hoc loco omiſerim, anno 1322 Pataviensis Epiſcopus factus, conſecratuſque eſt à Friderico Salisburgenſi Archiepiſcopo.

Metrop. Salisburg.

Ludovic9 Bavarus Rex Aqiſgrani coronatur.

Peractâ utriuſque Regis electione, prior potentiorque Archiepiſcoporum armis Ludovicus, caſtra Aquiſgranum movit, quò à Moguntino & Trevirenſi 4000 procerum & nobilium equitum, comitatu deductus eſt, quibus Gerhardus Juliacenſis Comes obviam proceſſit, Aquiſgranenſes literis Francofurtenſium condocefacti Bavarum proni intromisêre. Objecerat ſe quidem pro Auſtriaco haud procul Adolphus Marcanus, recens Leodienſium Epiſcopus creatus; ſed cùm Auſtriacus tardius accederet, & ipſe copias retraxit. Inde dum omnia parantur ad coronationem, lis noxia inter Moguntinum & Trevirenſem ſe movit, utrius eſſet diadema imponere, poſtquam Colonienſis invitatus non acceſſerat. Lecti Principes arbitri pro Trevirenſi pronunciant; itaque ab eo ſolemnibus cæremoniis feſto D. Catharinæ Ludovicus Rex conſecratus; quanquam non deſint, qui ab utroq; id munus feſto Epiphaniæ expletum volunt.

Iiſdem Cœremoniis à Colonienſi Archiep. Bonnæ Rex coronatur Fridericus Dux Auſtriæ.

Hac celebritate Regis præventus Fridericus Bonnæ cum exercitu ſubſtitit; ubi æmulatione Collegarum Henricus Colonienſis Archiepiſcopus ſub id tempus Friderico Auſtriæ, in Baſilica SS. Caſſij & Florentij, ijſdem cæremoniis regium diadema impoſuit; qui deinde haud ſecus quàm Bavarus, multorum Principum ſtudiis, Regem ſeſe Romanorum tulit, magnoque urbium imperialium plauſu eſt exceptus.

Ludovic9 Bavarus variis largitionibus Principum animos ſibi ſtudet demereri.

At Ludovicus Bavarus nihil veritus Colonienſium Archiepiſcopum Auſtriumque exercitum, Aquiſgrano Coloniam tetendit; quam in urbem cum ingenti pompa à Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo eſt introductus; quem cives, fruſtra licet reclamante Colonienſi Archiepiſcopo, honorificè exceepêre. Ea in urbe ut ſibi vicinorum præſulum & Comitum atque urbium animos devinciret, aliis vetera Principum munera & privilegia confirmat, aliis nova impartitur. Theodorico Cliviæ Comiti promiſſa poteſtas duo erigendi telonia, alterum Grithæ, alterum Huſſinæ in Patavia, Duisburgum & Cæſaris inſula in pignus oblata. Adhæc conceſſus Vicariatus Weſtfaliæ Rhenum inter & Viſurgim, data Werthinenſis Cœnobij

Digitized by Google

nobij Advocatia, quæ poſt regiis tabulis confirmata ſunt: utroque munere exutus Colonienſis. Quibus devinctus Comes, poſthabita Auſtriaca ſtirpe, quam à matre ducebat, Bavaro conſtanter adhæſit. Similibus beneficiis deliniti Gerhardus Juliacenſis, Engelbertus Marcanus, Simon Lippienſis, Wilhelmus Arensbergicus, ceterique Comites, in partes Ludovici Bavari tranſiere. Facilè nunc aſſentior Alberto Argentinenſi, qui ſcribit, civitates inferioris Rheni adhæſiſſe Ludovico Bavaro, ſuperioris verò Friderico Auſtrio.

Quæ verò Epiſcoporum in hoc ſchiſmate ſtudia partium fuerint, minus compertum. Quanquam hoc regni diſſidium parum affecerit Saxoniam; eo quòd Rhenum & ſuperiorem Germaniam potiſſimum turbarit. Inter eos tamen Epiſcopos, quorum quiſq; ſuos Metropolitanos ſecutus, Theodoricum Epiſcopum noſtrum Ludovico Bavaro hæſiſſe comperio. Id quod vetus literarum fragmentum monſtrat, quorum inſcriptio integra eſt Ludovici Regis ad Theodoricum Epiſcopum Paderbornenſem. Ac licet prima pars literarum igne abſumpta; poſtrema tamen intacta ſic habet, *Adducor in mille marcas puri argenti, quas dare promiſimus, et promittimus per præſentes, cujus quidem pecuniæ medietatem in carnis privio proximo, reliquam vero medietatem in feſto Pentecoſtes proxime ſubſequente eidem Epiſcopo perſolvimus, tradentes ſibi has noſtras literas ſigillo communitas Palatinatus Rheni et Ducatus Bavariæ, quod ſigillum regium adhuc non habemus, Datum in caſtris apud Franckefurt, Anno Domini* MCCC *quarto decimo XII Calend. Novembris.*

Theodoricus Ep. Ludovico Bavaro adhæret.

Igitur Ludovicus ut à Trevirenſi Archiepiſcopo quinquaginta octo millium librarum, ita à Theodorico noſtro mille marcarum mutuum accepit; ab aliis aliam ſummam pecuniæ, ad belli regiiq; nominis impenſas. Quo autem id lucro fecerit, aut quo beneficio Theodoricus Epiſcopus noſter remuneratus ſit, nullibi in annalium memoria cum ceteris reperio. Ceterum hoc anno Theodoricus Epiſcopus noſter pridie Tiburtij & Valeriani rata habet auctoritate ſua privilegia Archidiaconorum, & jura Advocatiæ; ſicuti hæc ab Ottone ſuperiori Epiſcopo data conſtitutaque erant.

Lib. ſtatut. pag. 1. Theodoricus Ep. approbat privilegia Archidiaconorum.

Ex Epiſcopis Weſtfaliæ mors hoc anno ſubtraxit Ludolphum Mindenſem, die S. Albani Martyris, poſtquam per xx propemodum annos præclarè magiſtratum illum geſſiſſet, ſicuti hoc faſti eorum docent. Subrogatus Godefridus Waldecenſis Comes. Paſſim per id tempus Comitum filij Collegia Cathedralia implebant, magna familiæ decora, & levamenta, ne in plures filios paterna hæreditas dividenda veniret. Ex his Epiſcopi poſtea delecti, novum familiæ auxilium præſidiumque; quæ ſæpe magis quæſita, quam religio; ſicuti per id tempus Wilhelmus Arensbergæ Comes Walramum Aquiſgranenſem Canonicum, Gerardum S. Gereonis præſulem, Godefridum Monaſterienſis Eccleſiæ Scholaſticum, eum, qui poſtea Oſnabru-

Chron. Ep. Mind. Cleinſorg. Gelen. in vita. Engelb. p. 151. Moritur Ludolphus Ep. Mindenſis, cui ſubrogatur Gode-

fridus Comes Waldecenſis.

Oſnabrugenſis, ac demum Bremenſis Archiepiſcopus delectus, Fridericum Steinveldenſem Abbatem; ipſe verò Wilhelmus Comes, poſtquam hoc anno Coloniæ à Ludovico Rege pro jure clientelari comitatui impoſitus fuit, fratres hoſce patrimonij portioni facilè acquieſcentes habuit.

Annus Chriſti 1315.

Sed. vac. 2.
Ludov. IV & Friderici III Reg. 2.
Theodorici Ep. Paderb. 5.

Publicæ calamitates à peſte & caritate annonæ. *Trithem. in chron. Brovver. lib. 17. Annal. Chron. Colon. Serrar. in Mogunt. hiſtor. in Petro.*

Publicum ſciſſi Imperij malum accumulavit inſequens annus inaudita prope caritate annonæ & peſtilentia; quibus malis tanta mortalium multitudo abſumpta, ut tertia pars hominum interiiſſe memoretur. Uſque adeo hæc mala ſæviêre, ut paſſim Coloniæ triginta, Moguntiæ ſedecim, Spiræ novem, Wormatiæ ſex, Erfurti octo hominum millia extincta memorentur: vagi atque inopes exſpirârint, nec fuerint, qui cadavera humo integerent. Harum calamitatum prænuncius credebatur cometa, qui menſe Majo ſpectabatur. Quare ad iratum numen propitiandum paſſim ſupplicationes ad ſacra loca inſtitutæ.

Conflict9 Regum, in quo victor Ludovic9

Inter Reges interea acerrimè pugnatum pro regno. Primum in Suevia ad Eiſtingam, iterum Spiræ, utrobiq; cruento prælio. Victor Ludovicus, adjutus à Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo, & Joanne Bohemiæ Rege, qui in caſtris Ludovici militabant, exinde etiam adactum ad ultimam famem utrumque exercitum extraxit è campo.

Hi Ludovici Regis progreſſus in magnas anguſtias conjecêre Henricum Colonienſem Archiepiſcopum, qui ſolus fere in his ad Rhenum & per Weſtfaliam regionibus ſectabatur partes Friderici Regis; aderatque periculum, ne Marcanus ceterique ejus hoſtes inſurgerent. Sed Marcanum retinebat Adolphi fratris Leodienſis Epiſcopi afflictus ſtatus, adverſus quem Leodienſes cives rebellabant, eoque Epiſcopus neceſſe habuit fœdus facere cum Brabantiæ Duce, & Marcani fratris opem implorare.

Magnæ interim auctoritatis erat Theodoricus Epiſcopus noſter per Weſtſaliam, tam Ludovici Regis gratiâ, quàm ordinum ſuorum concordiâ, viribuſque diœceſis præpollens. Quæ res movit Robertum Corbeienſem Abbatem, & Cœnobij illius primores, ut perfugium quærerent in Theodorici Epiſcopi noſtri tutela, arcemque Blanckenau ad Viſurgim haud procul Beverunga caſtro oppidoque ſitam, utriuſque ſimul præſidiario milite inſidendam tuendamque Epiſcopo, & Eccleſiæ Paderbornenſi perpetuum tradiderit; quod uti certis præterea conditionibus convenerit, hæ Corbeienſium literæ teſtantur.

Abbas Corbeienſis Theodorico in tutelam dat arcem Blanckenau.

Robertus

Robertus Abbas, Cratho Prior, Fridericus Præpoſitus, Conradus Portarius, Olricus Hoſpitalarius, Godfridus Magiſter caritatum, Bodo Cellerarius teſtantur, quod poſt maturam deliberationem Domino Theodorico Epiſcopo et Eccleſiæ Paderbornenſi caſtrum novum dictum Blankenove conſtruxerint, et conceſſerint Domino Epiſcopo Paderborn. in dicto caſtro duo loca caſtrenſia, quæ Borgſate *dicuntur, titulo proprietatis in perpetuum poſſidenda hæreditario; ita tamen ut Epiſcopus duobus ſuis Caſtellanis ibidem morantibus provideat de reditibus, qui* Borglehen *dicuntur, Abbas vero ſumptus in portarios, vigiles et alios cuſtodes faciet de ſuo. Caſtrenſes, Portarij, cuſtodes etc. caſtri hujus Domino Abbati et Eccleſiæ Corbeienſi. Item Domino Epiſcopo, et Capitulo Paderbornenſi corporali juramento ſe ad fidelitatem et obſequium ſimul obſtringent, Abbas poteſt caſtrum illud vendere aut obligare; prius tamen illud offert Epiſcopo et Eccleſiæ Paderbornenſi. qui Dominus Epiſcopus idem poterit de ſuis* Borglehen *facere, citra tamen utriuſque partis præjudicium in ſuis juribus. Caſtrum illud erit omni tempore apertum Domino Epiſcopo. et Eccleſiæ Paderbornenſi; Vice verſa, Dominus Epiſcopus Paderbornenſis de conſenſu ſui Capituli pro gratitudine Domino Roperto Abbati, Capitulo et Eccleſiæ Corbeienſi dat conceditque duo loca caſtrenſia* Borgſate *dicta, unum in* Blanckenowe / *alterum in Corbeke, in caſtro ibidem cum auxilio Eccleſiæ Corbeienſis conſtruendo, pro defenſione Eccleſiæ Corbeienſis, titulo proprietatis hæreditario poſſidenda; ita ut ſuis Caſtellanis de* Borglehen *provideat Abbas. Sub ſigillo D. Abbatis et Capituli Corbeienſis, Item Domini Epiſcopi et Capituli Paderbornenſis. 1315 12 Calend. menſis Januarij.*

Quam verò æqui amans fuerit Theodoricus Epiſcopus, oſtendunt literæ ejus, quibus Buſtorfiano Collegio Canonicorum fructus agrorum ex prædio Epiſcopali Malride multis annis interverſos reddi mandat. Sæpius de injuria queſti Canonici; at Theodoricus, poſtquam veteres illi donationum tabulæ ſunt exhibitæ, nihil moræ eſſe voluit in reſtitutione; id quod ille novis tabulis X Calend. Decembris à ſe hoc anno conſignatis reſtauratum voluit. *Theodoricus Buſtorffianis Canonicis reſtitui jubet reditus ex prædio Malride provenientes.*

Reperimus quoque binas tabulas, quarum primis Hermannus Comes de Lon, & Hermannus filius ejus vetus dominium Holtiorum in diœceſi Oſnabrugenſi, ſedemque tot Epiſcoporum altricem, Ottoni Ravensbergenſium Comiti trecentis & quadraginta marcis Oſnabrugenſibus vendidit; alteris vaſallos, & Miniſteriales ejus Dominij juramento abſolutos jubet tranſire in fidem Ottonis Ravensbergenſium Comitis. Acta hæc referuntur in judicio ad pagum Wenterſchwick, *præſentibus Domino Ottone de Ahus, Joanne de Lettre nobilibus, Theodorico Vincke milite,* ceteriſque fide dignis viris, anno 1315 in die Tiburtij & Valeriani Martyrum. *Dominium Holte venditur Comiti Ravensbergenſi.*

Annus Chriſti 1316.

Sed. vac. 3.

Digitized by Google

Iterum à Ludovico Fridericus fugatur. *Trithem. in chron. Chron. Colon. Rebdorf. in annal. Albert. Argent. in chron. Odoricus in hiſtor. Eccleſ. aliíq; Scriptor. ab eo citati. Hiſtor. Boica l. 1. p. 2. Brovv. l. 17. annal. Trev.*

Pertinaciter ſubinde decertatum inter regni æmulos; pugnabantq; cum Ludovico Rege Archiepiſcopi Moguntinus & Trevirenſis, & Rex Bohemiæ; cum Friderico Rege Ludolphus Dux Sueviæ, Friderici frater, & Rudolphus Palatinus Rheni, Ludovici Regis frater. Victus attritusque denuo apud Argentinam Fridericus Rex, & in Alſatiam Sueviamque compulſus. Inde quadriennio rariores pugnæ, ſeu quòd utraque pars attrita, ſeu quòd Idibus Auguſti novus Pontifex poſt biennij interregnum delectus, Joannes XXII ex Portuenſi Epiſcopo, & Cardinali, natione Gallus, & humili loco natus, ſed ob virtutem eminentemque ſcientiam ad Apoſtolicam ſedem evectus. Ad hunc uterque Rex Legatos miſit, Pontificemque cauſæ ſuæ judicem appellavit. Favit Pontifex hic Friderico, Fortuna Bavaro.

Victoria Ludovici anxium habet Archiep. Colon. Friderico Auſtrio adhærentem.

Interim Ludovicus Rex à victoria primarias Rheni urbes decurſat, noviſque adverſus Fridericum fœderibus ſibi devincit. Collectique etiam Norimbergæ, Bacharaci, & Aquiſgrani Principum conventus, in quibus de publica pace, concordia, & fide ſibi data pertractatum eſt. Quæ res nullum magis anxium habuit, quàm Henricum Colonienſem Archiepiſcopum, qui fere unus inter inferioris Germaniæ Princeps Auſtrio hærebat; eò Lintzium adverſus Trevirenſem Archiepiſcopum, Lechnium adverſus Juliacenſem, Urdingam adverſus Clivium, Brulam adverſus Colonienſes, adverſus Weſtfalos Suſatum præmunire, & Rupertum Virneburgicum Weſtfaliæ Marſchallum imponere cœpit.

Chron. Monaſt. MS.

Bellum præterea, quod anno ſuperiori Suederus de Voiſt, dynaſta præpotens, moverat, repetendo Bredevordam & Statlonam, hoc anno compoſitum eſt; caſtraque hæc Ludovico & Monaſterienſi Eccleſiæ aſſerta ſunt. Ad quod multum valuerit Ludovici Regis auctoritas, quo cum fœdere junctum referemus. Fœdus quoque ictum inter Engelbertum Marcanum & Wilhelmum Arensbergæ Comitem. A Godefrido Waldecenſi Mindenſium Epiſcopo caſtrum Petrihagenſe ad Viſurgim opere firmo & eleganti conſtructum munitumque, in quo poſt ipſum ceteri Epiſcopi ſedem habuêre. Invitavit Epiſcopum ad hanc ſtructuram loci amœnitas ſimul, & opportunitas munitionis.

Crumbach. Chron. Mind. Crantz. l. 9. Metrop. c. 19.

Theodoricus Ep. privilegia oppidi Braculenſis inſtaurat.

Rurſum hoc anno Theodoricus Epiſcopus omnia Brakelenſis Oppidi jura, & privilegia inſtauravit; ad eum modum, quo anteceſſores Epiſcopi, atque ipſe etiam anno primo Epiſcopus fecerat.

Cum ea, quæ aguntur in tempore, cum tempore tranſeant, et de facili evaneſcant, niſi ea perpetuantur teſtibus, literis et ſcripturis. Nos igitur Theodoricus Dei gratia Epiſcopus Eccleſiæ Paderbornenſis omnibus hanc literam viſuris, vel audituris cupimus fore notum, publice proteſtando, quod cum voluntate et conſenſu expreſſo Præpoſiti, Decani, et totius Capituli noſtri anti-

quitus

quum jus et conſuetudinem per dictos conſules et oppidanos noſtros in Brakele à Prædeceſſoribus noſtris antiquitus ſine aliqua noſtra contradictione huc uſque quiete pacifice habitam libere et poſſeſſam, videlicet diſponendi, ordinandi, ſtatuendi de pane, cereviſia et carnibus in eorum opido ratificamus, renuntiantes omni juri, ſi quod habuiſſemus in prædicto et ad evitandum prorſus quemlibet erroris ſcrupulum, qui eiſdem Opidanis ex præmiſſis poſſet per nos vel Succeſſores noſtros nunc, vel in futurum quoquo modo exoriri; Dictum jus et juriſdictionem ipſis præſentibus literis innovamus, dantes eiſdem plenam ac firmam pro libero arbitrio noſtrorum auctoritatem cereviſiam praxandi, inhibendi, vendendi, deducendi, atque inter ipſos per ſe ordinandi, hoc tamen adjecto, videlicet quod Proconſules et Conſules, qui pro tempore in dicto opido fuerint, ſecundum juramentum Nobis et eorum concivibus factum menſuram cereviſiæ, vel cannam ſtatuant, et ſtatutam renovent, prout ipſis ſecundum eventum temporis videbitur expedire, cui jam dicto articulo eſt condictum. Quod ſi quis Burgenſium ſuper ſtatutam à Conſulibus menſuram, vel cannam falſam quod abſit habuerit, hoc Nobis, vel aliis Dominis in Brackele *in jure vel gratia emendabit. Inſuper dedimus prædictis Conſulibus et Oppidanis noſtris in piſtura panis, et carnium venditione ſecundum juramenta Nobis et concivibus eorum, ut prius facta, plenam pro eorum libero arbitrio poteſtatem in eorum Oppido ordinandi, ſtatuendi, vendendi, atque diſponendi, prout ipſis ſecundum eventum temporis viſum fuerit expedire. Attendenteſque quod ſi quid etiam de pane, cereviſia, et carnibus ceſſerit, aut quoquo modo derivatum fuerit, hoc Conſulum erit et civitatis. Et præterea ſi quis Burgenſium prædictam ordinationem, ſtatutum, ac ordinatorum renovationem à prædictis Conſulibus ordinatam et ſtatutam infringere temerè præſumpſerit, hoc ipſis Conſulibus ac civitati ſolum prout dignum duxerint, emendabit. Et prorſus ad majorem omnium præmiſſorum firmitatem ceſſamus ab omni jure, omni impetitione, omni impugnatione, quibus præſcriptam formam poſſemus irritare, aut quovis modo impedire. Ut autem omnia et ſingula prænominata firma et inconvulſa perenniter perſeverent, præſentem literam ſigillis noſtris firmiter duximus roborandam.*

Haſce Epiſcoporum literas in annalium noſtrorum memoria referre intereſt, quando Ferdinando Imperatore poſt Fiſci Imperialis Advocatus moleſtam intendit litem, Brakeliamque & Warburgum, quæ municipalia diœceſis noſtræ pleno abſolutoque jure Epiſcopi ſunt oppida, haud ſecus quam Tremoniam, Suſatum, Lemgoviam, & Hervordiam inter liberas Imperij civitates aſſerere tentavit. Qua ſuper re in Remberto Epiſcopo agendum eſt.

Annus Chriſti 1317.

Joannes XXII Pont. 1.
Friderici III & Ludovici IV Reg. 4.
Theodorici Ep. Paderb. 7

Ac dehinc licet inter regni æmulos aliquamdiu ceſſatum, quòd uterque à Pontificis ſententia ſuſpenſus hæreret; non tamen ob id quies Bellum Archiep. Colon.

Digitized by Google

cum Wilhelmo Juliacenſi.

quies per inferioris Rheni provincias. Colonienſis Archiepiſcopus etſi omnes ferè offenſos haberet, quòd Auſtrio ſtuderet, ceteri Bavaro; auſus tamen hoc anno Tolpiacum, à Wigboldo oppignoratum, à Wilhelmo Juliacenſi armis repetere; contraque pacem à Bavaro conſtitutam, ex inito fœdere ſollicitare Spanheimenſem, Creutzenacenſem, Virneburgicum, aliosque Comites, & Juliacenſis agros populatione vexare. Adverſus hunc cùm Juliacenſis imploraſſet Balduini Trevirenſis Archiepiſcopi opem, ille expeditas militum copias ſubmiſit, quibus ab obſidione Tolpiaci depulſus eſt. Nec his quietus Archiepiſcopus, Brulæ caſtrum implevit milite, crebriſque incurſionibus fatigavit Colonienſes; quòd ſpreta auctoritate ſua Bavarum recepiſſent, pactiq; cum hoſtibus ſuis armorum ſocietatem inijſſent.

Et Comitis Marcani contra Comitem Cliviæ.

Bellum præterea hoc anno Engelbertus Marcanus Theodorico Cliviæ Comiti intulit, caſtrumque Strunckedenam validis copiis operibusque incinxit. Clivius tam inſolentis hominis viribus impar Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum conſanguineum ſuum appellat. Ille haud imparatus ad ejuſmodi belli caſus, veteremque diœceſis ſuæ hoſtem, extemplò 1200 equeſtris ordinis viros, omnes equis & galeis bellatoriis inſtructos ſubmittit, clivioque junctus Marcanum ab obſidione depellit. Reperi vetus ſcriptum, quo memoratur Marcanus reus læſæ majeſtatis à Ludovico Rege proſcriptus, feudis imperialibus Clivio donatis; quòd cum Adolpho fratre Leodienſi Epiſcopo hoſtile fœdus coleret adverſus Ludovicum Regem. Clivius verò & Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus, ceterique ad Rhenum & per Weſtfaliam Comites in Ludovici Bavari fide perſiſtebant. Quam ob rem Ludovicus etiam Monaſterienſis Epiſcopus Marcano altero ab hinc anno bellum ultro inferre non deſtitit, ad infeſtum illum Epiſcoporum hoſtem aliquando comprimendum.

Tom. 5. m. SS. P. Mauritii ex Geſt. Biblioth.

Theodoricus Ep. dat Wilbacenſib9 facultatem muniendi oppidi &c.

Theodoricus Epiſcopus noſter, etſi extra hæc popularium bella ſepoſitus eſſet; haud invitus tamen hoc anno, ob frequentes hoſtium incurſiones, oppidum Wilbacenſe Præpoſito & Cœnobio Virginum præmunire mœnibuſque includere permiſit. Teſtes tabulæ, quas adſcribere viſum, ut ex ijs jura Epiſcopi in civitates, & hujuſmodi Oppida cognoſcantur.

Nos Theodoricus Dei gratia Epiſcopus, Decanus, et totum Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis notum facimus, quod neceſſitatem Monaſterij de Wilbodeſſen oculis paternæ conſiderationis intuentes, licentiavimus communi voluntate, et pari conſenſu, ut circa Monaſterium ſuum in ſuo fundo proprio munitionem civitatis exſtruant, ut ſic firmentur ſepta Clauſtri, et non pateat facultas communiter hoſtibus illum locum invadendi. Hac formâ additâ, et condictâ, quod Opidum illud patens et apertum erit Epiſcopo, qui pro tempore fuerit, et Capitulo noſtræ Eccleſiæ ad omnes noſtras neceſſitates, quæ poſſunt imminere, ad modum aliarum civitatum, et Opidorum noſtrorum, ſed ex

Opido

Digitized by Google

Opido illo, vel ad Opidum illud nulla debent guerræ penitus exerceri. Homines noſtri aliarum Eccleſiarum et Monaſteriorum nobis ſubditorum, atque Miniſterialium noſtrorum non recipientur, nec detinebuntur ibidem, niſi Dominorum ſuorum habeant licentiam ſuper eo. Officiatis Eccleſiæ, ſi quando eos ibi contingit hoſpitari, hoſpitia ſua ſcilicet Stroberberge homines exhibebunt; Prælatos vero et Canonicos Eccleſiæ noſtræ illuc accedentes Præpoſitus decenter recipiat, et benigne procurabit, ſicut antea fieri communiter eſt conſuetum. Inſecutiones hoſtium generales, quæ Volghe nominantur, cum aliis vicinis civitatibus et villis facere tenentur incolæ Oppidi illius, quando ſuper eo fuerint requiſiti. Altum judicium, quod vocatur Gogherigte, *quærent ſicut illud ab antiquo quærere conſueverunt. Ad petitiones generales, in quas omnes Eccleſiæ civitatis concordant, pro ſua poſſibilitate contribuere tenebuntur. Cætera omnia, quæ in eodem Opido provenire in quibuſcunque rebus; et ex quacunque cauſa poſſunt, in futurum ad liberam diſpoſitionem, et ad utilitatem Præpoſiti, et Monaſterij pleno jure perpetuis temporibus integraliter pertinebunt. In tantum quod nobis, aut noſtris Succeſſoribus nihil juris remaneat, ſeu competat in eiſdem illis exceptis, quæ ſuperius ſunt expreſſa. In cujus teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus literis ſunt appenſa. Datum* XIIII *Calend. menſis Maji, anno Domini* MCCCXVII.

Inter Weſtfaliæ Dynaſtas per id tempus humanis exemptus Fridericus ab Hoerde, religione juxta ac militia præſtans, conditorq; Monaſterij Auguſtinianorum in Lipſtadienſi urbe; quo in Cœnobio cum conjuge Cunigunda ſepulchro illatus quieſcit, honorifico etiam epitaphio celebratus. Obitus Friderici ab Hoerde conditoris Cœnobij Auguſtinianorum in urbe Lipſtadienſi.

Cenſet inter ceteros religioſarum Virginum cœtus diœceſis Paderbornenſis Cœnobium Wormelenſe, primum ordinis D. Benedicti, ut ſeqq. literis præfertur, deinde Ciſtertienſium, haud procul à Warburgenſi civitate. Id ut à prima inſtitutione ad hunc diem diſciplina religioſa, & Virginum pietate florens fuit; ita Joannes XXII Pontifex ejus ſingularem curam & patrocinium interpellatus ſuſcepit. Tria quippe in hanc rem diplomata ſuppetunt, annis conſequentibus data, quorum primo, quod hoc anno conſignatum, liberam poteſtatem facit poſcendi adeundiq; bona, quæ Virginibus in Monaſterium receptis jure patrimonij debentur. *Stangef. 31.* Joannes Pont. facultatem concedit Monaſterio Wormelenſi recipiendi bona, Virginibus jure patrimonij debita.

Joannes Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Dilecto filio Præpoſito, et dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſæ, et conventui Monaſterij in Wermelen, per Præpoſitum et Abbatiſſam ſoliti gubernari, ordinis ſancti Benedicti Maguntinenſis diœceſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Devotionis veſtræ precibus inclinati. Vobis præſentium auctoritate concedimus et poſſeſſiones, et bona alia mobilia et immobilia, quæ perſonas liberas Monacharum veſtrarum mundi vanitate relicta ad Monaſterium veſtrum convolantium, et profeſſionem facientium in eodem jure ſucceſſionis vel alio quocunque juſto titulo, ſi remanſiſſent in ſæculo, contigiſſent, et potuiſſent vobis liberè erogare, petere, recipere, ac etiam retinere libere valeatis, ſine juris præjudicio alieni. Nulli

ergo

ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hæc attemptare præſumpſerit. Indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avinion VI *Idus Junij, Pontificatus vero noſtri anno primo.*

Non hîc quenquam offendat, quod Wormelenſe Cœnobium Moguntinæ diœceſi adſcribat; id enim eò factum, quòd Metropolitanæ illius Eccleſiæ ſit, quâ Paderbornenſis continetur, cùm re ipſa inter limites ſacros & profanos hujus diœceſis ſit. Ceteris diplomatis Pontifex omnia illius Cœnobij privilegia inſtaurat, mandatumque dat Theſaurario Friſlarienſis Eccleſiæ vindicandi Virgines ab omnibus injuriis & ſpoliis hactenus illatis.

Tempus, quo Cœnobium hoc conditum ſit, aut quis fundator extiterit, cùm nec ipſæ Virgines hodiedum meminerint, nec in ullis monumentis ejus originem reperiamus, nihil quoq; certi hac ſuper re referre licet. Quanquam multæ ab anno 1250 donationum literæ ſuperſint, quarum magna pars à Comitibus de Everſtein facta eſt, ut veriſimiliter ijdem Comites conditores haberi poſſint.

Annus Chriſti 1318.

Joannis XXII Pont. 2.
Ludovici & Frid. Reg. 5.
Theodorici Ep. Paderb. 8.

Brovverus lib. 17. annal. Trevir. Levold. in chron. Colon. Chron. M. Belgij Trithem. in chron. Hirſau.

Archiep. Colon. bello impetitur, & ad pacem concordiamque compellitur.

Anno dehinc proximo omnis vis belli verſa in Henricum Colonienſem Archiepiſcopum, tanquam in communem hoſtem, ac pacis turbatorem; admotuſque omnis armorum apparatus ad Brulam expugnandam, ex quo caſtro Colonienſes divexabantur. Duces hujus obſidionis Joannes Bohemiæ Rex, Balduinus Regis patruus Trevirenſis Archiepiſcopus, Joannes Hannoniæ, Wilhelmus Hollandiæ, Gerhardus Juliacenſis, Adolphus Montium, Joannes de Seina Comites; quibus cives Colonienſes jam antè accenſi ſe in caſtris conjunxêre. Circumſeſſa quatuor fere menſes Brula, & ad extrema deducta; quibus Archiepiſcopus adactus hac lege caſtrum dedit, ut in Balduini Trevirenſis Archiepiſcopi poteſtate eſſet, qui civibus Colonienſibus id evertendum permitteret, quandocunque à fœdere & publica pace rurſum deſciſceret. Haud multò poſt Archiepiſcopus Confluentiam invitatus; ubi omnis controverſia inter ipſum & Trevirenſem à Petro Moguntino Archiepiſcopo tranſacta; damnatuſque Colonienſis ducentarum librarum, Trevirenſi in compenſationem damni pendendar[illegible] [illegible]ic fructus diſcordis electionis, ſe & Imperium [illegible]

Reconciliantur etiam Comites Lip-

Sub id tempus [illegible] [illegible]lmus Comes Arnsbergenſis [illegible] [illegible]teris ſupra Euchariſtiæ S[illegible] [illegible]to etiam ipſi Reges

gesLudovicus & Fridericus poſtea ſibi fidem & concordiam juraſſe, auctor eſt Rebdorfius in annalibus.

Reconciliati etiam hoc anno ex ſuperioris belli colliſione inter ſe Marcanus & Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus; idque ut ſyncera ſe mente & pace inviolabili facere teſtaretur, concordiæ leges in tabulas referre juſſit, quatuorque ex Cathedrali Collegio, totidemq; ex primoribus civium Monaſterienſium fidejuſſores dedit; quanquam parum hæc valuerint apud Marcanum, hominem fallacis fidei, & bella ex bellis pro ingenio patris quærentem.

pienſis & Arnsbergenſis. *Stangefol. ex vetuſtis literis Rebdorf. ad annum M CCCXXII.* Et Comes Marcanꝰ & Epiſcopus Monaſterienſis.

Jam à multis annis locus non facilè per Weſtfaliam celebrior, quàm Stromberga, ob crucis effigiem miraculis & beneficiis cœleſtibus inſignem, eòque hominum undique confluentium frequentia cultam; cùm ſacellum, in quo venerabile illud ſignum celebratur, fortuito incendio abſumitur. At poſtquam Ludovicus Epiſcopus, qua erat religione in Deum, ſcriptis ad Joannem XXII Pontificem literis miſerabilem caſum jacturamque pietatis expoſuit; Pontifex Avenione dato diplomate, quod Iſevardus Patriarcha Antiochenus, duo præterea Archiepiſcopi, & Epiſcopi conſignârunt, amplas noxarum indulgentias impertiit ijs, quotquot liberalitate ſua ad ædis ſacræ reparationem concurrerent. Quam in rem illud Pontificis & Epiſcoporum teſtimonium literis inſertum referre juvat: *Cum capella S. Crucis* inquiunt, *in Stromberg Monaſterienſis diœceſis ſit immenſis dignitatibus, et miraculorum inſigniis, prout accepimus, mirificè ſublimata, quæ jam prô dolor incendiis abſumpta cernitur, etc.*

Sacellum S. Crucis Strombergæ comburitum reparatur.

Auxit hoc anno Theodoricus Patrimonium Eccleſiæ ſuæ emptis à cive Paderbornenſi Joanne Iſeheno Salinis, quas ille in Oppido Saltzcotteno amplo jure poſſidebat; numerataeque à Collegio Cathedrali triginta marcæ, cui Salinarij fructus ceſsêre. Quam in rem ſuppetunt Theodorici tabulæ pridie D. Martini conſignatæ.

Per id tempus ſublatus è numero mortalium Engelbertus Oſnabrugenſis Epiſcopus, vir præclarè per decennium meritus de ſua diœceſi; quam caſtro etiam Witlagenſi, quæ nunc Satrapæ ſedes eſt, conſtructo præmunijt. Succeſſorem habuit Godefridum Arensbergenſem Comitem, Wilhelmi, ut ſupra retulimus, fratrem, qui Canonicorum ſuffragiis ex Scholaſtico Monaſterienſi ad eam dignitatem expetitus eſt, demum majora affectando, Bremenſem Archiepiſcopatum adeptus.

Moritur Engelbertus Epiſcopꝰ Oſnabrug.

Annus Chriſti 1319.

Joannis XXII Pont. 3.
Ludovici IV & Frid. Reg. 6.
Theodorici Ep. Paderb. 9.

...eges, qui aliquamdiu con[illegible], rediêre ... ſque ad Wisbadenam Mo[illegible] regionis lo[illegible] ... cu[illegible]

Digitized by Google

Trevir.l.17. Chron. Colon. Hiſtor. Boica.

Variis rurſum locis Colliduntur Ludovic⁹ & Fridericus Reges.

cum poſitis in conſpectum venêre; ibi quòd Bavarus copiis Moguntini Archiepiſcopi & Balduini Trevirenſis Archiepiſcopi, quarum ipſe ductor in caſtris aderat, tum aliorum auxiliis prævaleret, Auſtrij recuſatâ belli aleâ receſsêre. Iterum ad Spirenſis diœceſis fines concurſum, quo Leopoldus Auſtriæ Dux cum populando proceſſiſſet, Ludovicus Rex haud ſegnior ſe objecit; nam præter quatuor millia ſelectorum militum, quos ipſe ducebat, aderant illi Rex Bohemiæ, & Balduinus Trevirenſis Archiepiſcop⁹ cum Moguntini aliorumque copiis inſtructus; quibus ut ſe imparem conſpexit Leopold⁹, in Alſatiam ſe recepit ad Friderici Regis adventum. Atque is poſtquam novo milite inſtructus Leopoldo fratri ſe junxit, tranſito Bruſia amne, in hoſtem procedunt. Ibi cùm hoſtilem exercitum validiori, eodemq; pugnandi ardore inflammatum didicêre, ne omnia in diſcrimen conjicerent, converſis ſignis retro per amnem abiêre, nullâ pugnæ factâ poteſtate, id quod alij tamen ad ſequentem annum referunt. Tanto quietior inferior Germania, Saxoniaque, quanto remotius omnes belli motus in ſuperiorem Germaniam contractos aſpexit.

Cives Colon. apud Archiep. Trevirenſem conqueruntur de ſuo Archiep.

Interim dum Trevirenſis Archiepiſcopus ad Wisbadenam in caſtris regiis verſatur, Colonienſes cives Trevirenſem convenerant, queſti, ab Henrico Archiepiſcopo ſuo pacis jura violata, eò ſe Brulam petere ad refrenandum Archiepiſcopum ſuum. Trevirenſis auditis civibus, oppugnatusq; etiam civium pecuniâ, eâ lege Brulam civibus tradit, ut facta publica Imperij pace Archiepiſcopo ſuo reddant.

Stangefol.

Monaſterium Virginum Meſchedanum convertitur in Collegium Canonicorum.

Inter has belli curas ſalutari conſilio atque opere Colonienſis Archiepiſcopus celebre Monaſterium Virginum, quod in Oppido Meſchedeno Ducatus Weſtfaliæ à Regina Franciæ olim conſtructum, vertit in Collegium Canonicorum, offenſus luxu, et diſſolutis Virginum procacium moribus.

Theodoricus Ep. permittit muniri oppidum Gerdenſe.

At Theodoricus Epiſcopus noſter, ob florentem Gerdenſium Virginum diſciplinam, & pericula hoſtilium incurſionum, Antiſtitiæ earum & Præpoſito poteſtatem fecit muniendi Gerdenſe Oppidum Cœnobio circumpoſito, in hunc prorſus modum, quo id Wilbacenſi Virginum Cœnobio conceſſiſſe diximus; bono ſimul exemplo occupando, id quod poſtea Pontificum decreto ſtatutum, ne Monaſteria Virginum extra urbem in agris conſtruantur.

Nos Theodoricus Dei gratia Epiſcopus Eccleſiæ Paderbornenſis notum facimus, quod neceſſitatem Monaſterij de Gerdene oculis paternæ conſiderationis intuentes licentiavimus, ut circa Monaſterium ſuum in ſuo fundo proprio munitionem civitatis extruant, ut ſic firmentur ſepta clauſtri, et non pateat facultas communiter hoſtibus locum faciliter invadendi, hac forma addita et condicta, quod oppidum illud patens et apertum erit Epiſcopo, qui pro tempore fuerit, et Capitulo noſtræ Eccleſiæ, ad omnes noſtras neceſſitates, quæ poſſunt imminere ad modum aliarum civitatum et Oppidorum noſtrorum. Sed ex Oppido illo, vel ad Oppidum illud nullæ debent per nos, vel per Officiales noſtros

noſtros gwerræ penitus exercere. Homines noſtri aliarum Eccleſiarum et Monaſteriorum nobis ſubditorum ac Miniſterialium noſtrorum non recipientur, nec detinebuntur ibidem, niſi Dominorum ſuorum licentiam habeant ſuper eo. Officiatis noſtræ Eccleſiæ, ſiquando eos ibi contingit hoſpitari, hoſpicia ſua ſcilicet Stroherberge homines exhibebunt. Prælatos vero et Canonicos noſtræ Eccleſiæ illuc accedentes Præpoſitus decenter recipiet, et benigne procurabit, ſicut antea fieri eſt conſuetum. Inſequutiones hoſtium generales, quæ Volghe nominantur, cum aliis vicinis civitatibus nulli facere tenentur incolæ Oppidi illius, quando ſuper eo fuerint requiſiti. Altum judicium, quod vocatur Hogherichte quærent, ſicut illud ab antiquo quærere conſueverunt. Ad petitiones generales, ad quas omnes Eccleſiæ civitates concordant, pro ſua poſſibilitate contribuere tenebuntur. Cætera omnia in eodem Oppido exiſtentia in præſenti, et quæ in eo provenire in quibuſcunque rebus, et ex quacunque cauſa poſſunt in futurum, ad liberam diſpoſitionem, et ad utilitatem Præpoſiti Monaſterij pleno jure perpetuis temporibus integraliter pertinebunt, in tantum, quod nobis, aut Succeſſoribus noſtris nihil juris remaneat, ſeu competat in eiſdem, illis exceptis, quæ ſuperius ſunt expreſſa. Ne in præmiſſis omnibus et ſingulis inpoſterum per noſtros Succeſſores aliqua contradictio valeat ſuboriri, literam præſentem ſigilli noſtri dedimus munimine roboratam. Datum et actum Calend. Maji anno Domini Milleſimo trecenteſimo decimo nono.

Aliis deinde publicis literis Theodoricus Epiſcopus noſter, Ludolphus Decanus, ceterique Canonici approbant, commendantque mirifice donationem agrorum, quam Bernardus Præpoſitus, Comes de Lippia, Wilbacenſi Virginum Cœnobio hoc anno pridie S. Viti fecit; nec aliam compenſationem à pio illo Virginum cœtu repoſcit Præpoſit⁹, quàm ut ab obitu anniverſariam ſui memoriam rite in ſacris faciant. Atque hic ille Præpoſitus, quem paulò poſt Theodorico in Epiſcopatu ſubrogatum introducemus.

Annus Chriſti 1320.

Joannis XXII. Pont. 4.
Ludovici & Frid. Reg. 7.
Theodorici Ep. Pad. 10.

Anno poſthæc vigeſimo ſupra milleſimum trecenteſimum flagrantibus bellis inter utrumque Regem, abiit ex humanis Petrus Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter, *vir* ut Trithemius ſcribit, *per omnia munificus*; quod ſatis oſtendit magnificum ejus in Moguntina Baſilica monumentum, ubi erecto ad columnam ſublimi ſtat inſculptus ſaxo, cum infulis & podere, hinc & inde oſtentans inunctos à ſe Reges, Henricum Lutzenburgicum, & Ludovicum Bavarum, manibus eorum diademati impoſitis. Adſcripti verſus, quibus res ab eo præclarè geſtæ paucis notantur. Hoc mortuo, cùm nemo ſe offerret ad eum Pontificatum gerendum, Clerus Moguntinus

Trithem. in chron. Serrar. hiſtor. Mog. in Petro Brovv. l. 17. annal. Trev. Chron. Mogunt.

Petri Archiepiſcopi Moguntini obitus.

Digitized by Google

guntinus Balduinum Trevirenſem Archiepiſcopum expetivit: at cùm ille renueret, votaque eorum ad Pontificem Joannem XXII referret, Pontifex rejectis Moguntini cleri poſtulatis, Matthiam Comitem Bucheghium, gente Burgundum, nobiliſque Morbachienſis in Alſatia Cænobij ordinis D. Benedicti Abbatem, virum doctrina & virtutibus excellentem, Moguntinis Archiepiſcopum dedit: effecitque Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopus, ut Cæſar approbaret, & Clerus populuſque reciperet. Is deinde conſtituta die in urbem introductus, arctiſſimam pace belloque ſocietatem cum Trevirenſi Archiepiſcopo coluit, ac magnis animis, magnoque bono diœceſin in octavum annum adminiſtravit, Ludovici Cæſaris principio ſtudioſus; poſtquam verò hic multa contra Eccleſiam machinari cœpit, proſcriptuſque fuit à Pontifice, partes ejus deſeruiſſe, indicat Scriptor Chronici Moguntini.

Trithem. in Chron. Chron. M. Belgij Levoldus. Cives Colonienſes in ſuum Archiepiſcopum, & hic in Epiſcopum Monaſterienſem inſurgit.

Auctor eſt Trithemius hoc anno cives Colonienſes inſurrexiſſe rurſum in ſuum Archiepiſcopum; ac poſtquam commutato cum Trevirenſi præſidio Brula potiti ſunt, alia præterea caſtra Archiepiſcopo eripuêre. Quanquam non ſine juſta Numinis pœnâ id factum reputes. Nam eo anno, ut Levoldus ſcribit, arma ſua conjunxit Archiepiſcopus cum Marcano Comite adverſus Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum, virum integerrimum. Is quia continuis injuriis vexabatur à Marcano, Caſtrumque Portzlerium Marcanus prædonibus impleverat, Monaſterienſi Diœceſi infeſtis, Ludovicus obſervata opportunitate ex Marcani caſu, qui fracto crure decumbebat, Portzlerium obſedit. Rem pro debili Marcano egit Henricus Colonienſis Archiepiſcopus, contractiſque ſuis per Weſtfaliæ Ducatum, Adolphi Montium Comitis, & Marcani ipſius copiis, cum Ruperto Virneburgico Marſchallo Weſtfaliæ, ſeu fratre ſeu conſanguineo ſuo, movit in Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum, primoque acceſſu ab obſidione depulit, fœdâ Monaſterienſium fugâ, qui timore perculſi, Epiſcopum ſuum fruſtra obnitentem perſiſtentemque deſeruêre.

Inteſtina Warburgenſium cum vicinis Nobilibus bella. *Chron. Warburg. MS.*

Procul ab his bellicis curis ac turbis Theodoricus Epiſcopus noſter pacem bonam colebat cum vicinis Comitibus, unicè in concordiam ordinum, & diſciplinam Cleri, Caſtra & Oppida intentus. Nec tamen impedire licuit, quo minus per inteſtina & tumultuaria bella diœceſis turbaretur; quando per id tempus haud leve certamen fuit Warburgenſibus cum Nobilibus & Caſtrenſibus, quorum vita prædis & agrorum populationibus alebatur. Neque Warburgenſibus ullus circum locus infeſtior erat, quàm Deſenberga in conſpectu urbis poſita. Id Caſtrum ſicuti Caroli M. ævo rebellium Saxonum, ita tum nobilium prædonum erat receptaculum; ab his vexati laceſſitique perpetuo Warburgenſes, explicatis equitum peditumq; vexillis, prodiêre in Campum. Dux armatorum

rum civium Joannes Geiſmarius Conſul, militaris ingenij & intrepidæ mentis vir. Occurrit ex adverſo Nobilium conglobatorum acies cum famulis & prædatorio milite. Ubi in mutuum conſpectum venêre, ſigna intulit conſul; conſertumque in planitie ad Deſenbergam acre prælium; quo Warburgenſes Victores hoſtem cum ingenti clade compulêre in fugam. Et quia inter cives multi fortiter pugnando occubuêre, conſul Geiſmarius Sacerdotium & aram perpetuis proventibus dotavit; ad quam pro civibus eo prælio deſideratis ſolennes à ſacerdote preces fierent. Perſtat in hunc diem nobilis claraque Geiſmariorum familia, de urbe ſua non minus quàm religione Catholica præclarè inter hæreſes noſtrorum temporum promerita.

Annus Chriſti 1321.

Joannes XXII Pont. 5.
Ludovici IV & Friderici III Reg. 8.
Theodorici Ep. Paderb. 11.

Anno hoc Ludovicus Rex ad inferiores Rheni partes deſcendit, & Bacharaci in regio oppido conventum Principum egit. Quinam verò Epiſcopi acceſſerint, quinam principes ac proceres, nemo ſcriptorum, quæ eorum temporum deſidia & raritas erat, uſpiam ſatis prodidit. Balduinum certè Trevirenſem Archiepiſcopum, penes quem tum ſumma rerum moderatio erat, interſuiſſe conſtat ex Ludovici diplomate, quo Balduino pro bellicis ſtudiis, & fidâ Reip. operâ, poteſtatem fecit, omnia Imperij feuda pignori oppoſita redimere, &, quæ caduca erant, in ſuæ Eccleſiæ utilitatem attrahere; id quod Bacharaci à Ludovico, regni ſui, ut ſcribit, anno VII, feria quarta poſt feſtum Virginis in Cælum aſſumptæ conſignatum eſt, relatumque à Browero in annalibus. Neque alia hujus conventus potior cauſa fuerit, quàm ut inferioris Rheni Saxoniæque principes ac optimates in ſuâ fide arctius adſtringeret, opemque adverſus regni æmulum ſollicitaret.

Conventus Principum Bracharaci. *Alb. Argent in Chron. Brovver. in Annal. Trevir. l. 17. Trithem. in Chron.*

Per hanc Regis abſentiam Fridericus Rex cum fratre Leopoldo Bavariam ſuperiorem ingreſſus, omnia latè impuneque per decem hebdomadas ferro flammàque vaſtavit. Ludovicus etſi ad hanc irruptionem excitus advolaret, quia tamen viribus impar erat, neceſſe habuit ſe intra munitiones ſuas continere.

Per Autumnum hujus anni Henricus Colonienſis Archiepiſcopus Civibus reconciliatus, diœceſanam in urbe Agrippinenſi ſynodum habuit, frequenti præſulum congreſſu; in quâ cùm multa laudabiliter ſtatuta ſint, tum maximè Cleri mores emendati, ſtatutumque, ne hi tabernarios quæſtus faciant; ne veſtes virgulatas, virideſve,

Synodus diœceſana Coloniæ.

Digitized by Google

rideſve, aut Clerico indecoras geſtent: ne quis locum in Capitulo habeat, qui Subdiaconus non ſit: ne quis ſacerdos recens initiatus plures ſolenni ritu miſſas celebret; irrepſerat quippe pravus mos, primas miſſas quæſtûs causâ plurimis in locis celebres habere, convocato per præcones & mulierculas populo.

Quæ per omnes hactenus annos Theodorico Epiſcopo noſtro cura fuit, pacem cum omnibus colere, hanc poſtremo Epiſcopatûs ſui anno impenſè ſumpſit; nam cùm inter Caſtellanos ſuos, veterem Warburgenſem arcem incolentes, & cives Warburgenſes diſſenſio oborta fuiſſet, quâ mutuis ſe damnis laceſſebant ad arma, Theodoricus non modò litem compoſuit, ſed omnia utriuſque Warburgenſis oppidi privilegia, quæ ſuperiorum Pontificum liberalitate obtinebant, novis rurſum tabulis inſtauravit; dummodo eâ, quâ hactenus, fide & obſequio Paderbornenſem Eccleſiam proſequerentur. Tabulæ hæ anno MCCCXXI pridie S. Matthiæ Apoſtoli conſignatæ apud nos ſervantur. Et verò cùm Bernardi ſucceſſoris literas habeamus, eodem anno, D. Matthæi die, electi & confirmati Epiſcopi nomine datas, quibus certos agros circa urbem Paderbornenſem Collegio Cathedrali oppignorat; conficitur certè, Theodoricum Epiſcopum intra id tempus hujus anni munere & vita defunctum eſſe. Unde colligas errare eos, qui cum Bruſchio, Kerſenbrochio, aliiſque anno ſuperiori obijſſe tradunt. Quonam verò die aut menſe hujus anni extinctus, aut ubi tumulus illi datus ſit, neque nobis adhuc compertum eſt. Tam parca & obſcura hujus Epiſcopi memoria in faſtis, ut præter nudum nomen nihil fere de eo proditum ſit. Nos demum ea, quæ ab ipſo per decennium geſta ſunt, ex relictis monumentis eruta ad ſingulos annos retulimus. Ac tametſi non adeo memorabilia ſint, ut eorum eſſe ſolent, qui per ambitionem ingrediuntur Epiſcopatum; id tamen illi laudi dederis, quod Epiſcopatum magnâ tranquillitate atque ordinum concordiâ adminiſtrârit, adeòque abundârit opibus, qui Ludovico Regi magnam pecuniæ ſummam mutuam dare potuerit, quo ſibi & Regis Patrocinium, & Moguntini Archiepiſcopi Metropolitani ſui benevolentiam comparavit; eamque auctoritatem felicitatemque conſecutus eſt; quem nullus vicinorum Comitum armis infeſtârit.

Obitus Theodorici Ep. Paderb.

ANNA-

ANNALIUM PADERBORNENSIUM LIBER XIII.

BERNARDUS
V9 Comes Lippienſis
XXVIII.

BALDUINUS
Dynaſta Steinfurdenſis
XXIX.

EPISCOP. PADERBORN.

Digitized by Google

cum Wilhelmo Juliacenſi.

quies per inferioris Rheni provincias. Colonienſis Archiepiſcopus etſi omnes ferè offenſos haberet, quòd Auſtrio ſtuderet, ceteri Bavaro; auſus tamen hoc anno Tolpiacum, à Wigboldo oppignoratum, à Wilhelmo Juliacenſi armis repetere; contraque pacem à Bavaro conſtitutam, ex inito fœdere ſollicitare Spanheimenſem, Creutzenacenſem, Virneburgicum, aliosque Comites, & Juliacenſis agros populatione vexare. Adverſus hunc cùm Juliacenſis imploraſſet Balduini Trevirenſis Archiepiſcopi opem, ille expeditas militum copias ſubmiſit, quibus ab obſidione Tolpiaci depulſus eſt. Nec his quietus Archiepiſcopus, Brulæ caſtrum implevit milite, crebriſque incurſionibus fatigavit Colonienſes; quòd ſpreta auctoritate ſua Bavarum recepiſſent, pactiq; cum hoſtibus ſuis armorum ſocietatem inijſſent.

Et Comitis Marcani contra Comitem Cliviæ.

Bellum præterea hoc anno Engelbertus Marcanus Theodorico Cliviæ Comiti intulit, caſtrumque Strunckedenam validis copiis operibusque incinxit. Clivius tam inſolentis hominis viribus impar Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum conſanguineum ſuum appellat. Ille haud imparatus ad ejuſmodi belli caſus, veteremque diœceſis ſuæ hoſtem, extemplò 1200 equeſtris ordinis viros, omnes equis & galeis bellatoriis inſtructos ſubmittit, clivioque junctus Marcanum ab obſidione depellit. Reperi vetus ſcriptum, quo memoratur Marcanus reus læſæ majeſtatis à Ludovico Rege proſcriptus, feudis imperialibus Clivio donatis; quòd cum Adolpho fratre Leodienſi Epiſcopo hoſtile fœdus coleret adverſus Ludovicum Regem. Clivius verò & Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus, ceterique ad Rhenum & per Weſtfaliam Comites in Ludovici Bavari fide perſiſtebant. Quam ob rem Ludovicus etiam Monaſterienſis Epiſcopus Marcano altero ab hinc anno bellum ultro inferre non deſtitit, ad infeſtum illum Epiſcoporum hoſtem aliquando comprimendum.

Tom. 5. m. S3. P. Mauritii ex Geſt. Biblioth.

Theodoricus Ep. dat Wilbacenſib9 facultatem muniendi oppidi &c.

Theodoricus Epiſcopus noſter, etſi extra hæc popularium bella ſepoſitus eſſet; haud invitus tamen hoc anno, ob frequentes hoſtium incurſiones, oppidum Wilbacenſe Præpoſito & Cœnobio Virginum præmunire mœnibuſque includere permiſit. Teſtes tabulæ, quas adſcribere viſum, ut ex ijs jura Epiſcopi in civitates, & hujuſmodi Oppida cognoſcantur.

Nos Theodoricus Dei gratia Epiſcopus, Decanus, et totum Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis notum facimus, quod neceſſitatem Monaſterij de Wilbodeſſen oculis paternæ conſiderationis intuentes, licentiavimus communi voluntate, et pari conſenſu, ut circa Monaſterium ſuum in ſuo fundo proprio munitionem civitatis exſtruant, ut ſic firmentur ſepta Clauſtri, et non pateat facultas communiter hoſtibus illum locum invadendi. Hac formâ additâ, et condictâ, quod Opidum illud patens et apertum erit Epiſcopo, qui pro tempore fuerit, et Capitulo noſtræ Eccleſiæ ad omnes noſtras neceſſitates, quæ poſſunt imminere, ad modum aliarum civitatum, et Opidorum noſtrorum, ſed ex

Opido

Digitized by Google

Opido illo, vel ad Opidum illud nulla debent guerræ penitus exerceri. Homines noſtri aliarum Eccleſiarum et Monaſteriorum nobis ſubditorum, atque Miniſterialium noſtrorum non recipientur, nec detinebuntur ibidem, niſi Dominorum ſuorum habeant licentiam ſuper eo. Officiatis Eccleſiæ, ſi quando eos ibi contingit hoſpitari, hoſpitia ſua ſcilicet Stroberberge homines exhibebunt; Prælatos vero et Canonicos Eccleſiæ noſtræ illuc accedentes Præpoſitus decenter recipiat, et benigne procurabit, ſicut antea fieri communiter eſt conſuetum. Inſecutiones hoſtium generales, quæ Volghe nominantur, cum aliis vicinis civitatibus et villis facere tenentur incolæ Oppidi illius, quando ſuper eo fuerint requiſiti. Altum judicium, quod vocatur Gogherigte, quærent ſicut illud ab antiquo quærere conſueverunt. Ad petitiones generales, in quas omnes Eccleſiæ civitatis concordant, pro ſua poſſibilitate contribuere tenebuntur. Cætera omnia, quæ in eodem Opido provenire in quibuſcunque rebus; et ex quacunque cauſa poſſunt, in futurum ad liberam diſpoſitionem, et ad utilitatem Præpoſiti, et Monaſterij pleno jure perpetuis temporibus integraliter pertinebunt. In tantum quod nobis, aut noſtris Succeſſoribus nihil juris remaneat, ſeu competat in eiſdem illis exceptis, quæ ſuperius ſunt expreſſa. In cujus teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus literis ſunt appenſa. Datum XIIII *Calend. menſis Maji, anno Domini* MCCCXVII.

Inter Weſtfaliæ Dynaſtas per id tempus humanis exemptus Fridericus ab Hoerde, religione juxta ac militia præſtans, conditorq; Monaſterij Auguſtinianorum in Lipſtadienſi urbe; quo in Cœnobio cum conjuge Cunigunda ſepulchro illatus quieſcit, honorifico etiam epitaphio celebratus.

Obitus Friderici ab Hoerde conditoris Cœnobij Auguſtinianorum in urbe Lipſtadienſi.

Cenſet inter ceteros religioſarum Virginum cœtus diœceſis Paderbornenſis Cœnobium Wormelenſe, primum ordinis D. Benedicti, ut ſeqq. literis præfertur, deinde Ciſtertienſium, haud procul à Warburgenſi civitate. Id ut à prima inſtitutione ad hunc diem diſciplina religioſa, & Virginum pietate florens fuit; ita Joannes XXII Pontifex ejus ſingularem curam & patrocinium interpellatus ſuſcepit. Tria quippe in hanc rem diplomata ſuppetunt, annis conſequentibus data, quorum primo, quod hoc anno conſignatum, liberam poteſtatem facit poſcendi adeundiq; bona, quæ Virginibus in Monaſterium receptis jure patrimonij debentur.

Stangef. 31.

Joannes Pont. facultatem concedit Monaſterio Wormelenſi recipiendi bona, Virginibus jure patrimonij debita.

Joannes Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Dilecto filio Præpoſito, et dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſæ, et conventui Monaſterij in Wermelen, per Præpoſitum et Abbatiſſam ſoliti gubernari, ordinis ſancti Benedicti Maguntinenſis diœceſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Devotionis veſtræ precibus inclinati. Vobis præſentium auctoritate concedimus et poſſeſſiones, et bona alia mobilia et immobilia, quæ perſonas liberas Monacharum veſtrarum mundi vanitate relicta ad Monaſterium veſtrum convolantium, et profeſſionem facientium in eodem jure ſucceſſionis vel alio quocunque juſto titulo, ſi remanſiſſent in ſæculo, contigiſſent, et potuiſſent vobis liberè erogare, petere, recipere, ac etiam retinere libere valeatis, ſine juris præjudicio alieni. Nulli

ergo

Digitized by Google

ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hac attemptare præſumpſerit. Indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avinion VI *Idus Junij, Pontificatus vero noſtri anno primo.*

Non hîc quenquam offendat, quod Wormelenſe Cœnobium Moguntinæ diœceſi adſcribat; id enim eò factum, quòd Metropolitanæ illius Eccleſiæ ſit, quâ Paderbornenſis continetur, cùm re ipſa inter limites ſacros & profanos hujus diœceſis ſit. Ceteris diplomatis Pontifex omnia illius Cœnobij privilegia inſtaurat, mandatumque dat Theſaurario Friſlarienſis Eccleſiæ vindicandi Virgines ab omnibus injuriis & ſpoliis hactenus illatis.

Tempus, quo Cœnobium hoc conditum ſit, aut quis fundator extiterit, cùm nec ipſæ Virgines hodiedum meminerint, nec in ullis monumentis ejus originem reperiamus, nihil quoq; certi hac ſuper re referre licet. Quanquam multæ ab anno 1250 donationum literæ ſuperſint, quarum magna pars à Comitibus de Everſtein facta eſt, ut veriſimiliter ijdem Comites conditores haberi poſſint.

Annus Chriſti 1318.

Joannis XXII Pont. 2.
Ludovici & Frid. Reg. 5.
Theodorici Ep. Paderb. 8.

Brovverus lib. 17. annal. Trevir. Levold. in chron. Colon. Chron. M. Belgij Trithem. in chron. Hirſau.

Archiep. Colon. bello impetitur, & ad pacem concordiamque compellitur.

Anno dehinc proximo omnis vis belli verſa in Henricum Colonienſem Archiepiſcopum, tanquam in communem hoſtem, ac pacis turbatorem; admotuſque omnis armorum apparatus ad Brulam expugnandam, ex quo caſtro Colonienſes divexabantur. Duces hujus obſidionis Joannes Bohemiæ Rex, Balduinus Regis patruus Trevirenſis Archiepiſcopus, Joannes Hannoniæ, Wilhelmus Hollandiæ, Gerhardus Juliacenſis, Adolphus Montium, Joannes de Seina Comites; quibus cives Colonienſes jam antè accenſi ſe in caſtris conjunxêre. Circumſeſſa quatuor fere menſes Brula, & ad extrema deducta; quibus Archiepiſcopus adactus hac lege caſtrum dedit, ut in Balduini Trevirenſis Archiepiſcopi poteſtate eſſet, qui civibus Colonienſibus id evertendum permitteret, quandocunque à fœdere & publica pace rurſum deſciſceret. Haud multò poſt Archiepiſcopus Confluentiam invitatus; ubi omnis controverſia inter ipſum & Trevirenſem à Petro Moguntino Archiepiſcopo transacta; damnatuſque Colonienſis ducentarum librarum, Trevirenſi in compenſationem damni pendendarum. Hic fructus diſcordis electionis, ſe & Imperium laceraſſe.

Reconciliantur etiam Comites Lip-

Sub id tempus Simon Comes de Lippia, & Wilhelmus Comes Arnsbergenſis mutuum quoque fœdus juravêre, dexteris ſupra Euchariſtiæ Sacramentum poſitis; quo ritu tum uſitato etiam ipſi Reges

Digitized by Google

ges Ludovicus & Fridericus poſtea ſibi fidem & concordiam juraſſe, auctor eſt Rebdorfius in annalibus.

piensis & Arnsbergenſis. *Stangefol. ex vetuſtis literis Rebdorf. ad annum M CCCXXII.*

Reconciliati etiam hoc anno ex ſuperioris belli colliſione inter ſe Marcanus & Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus; idque ut ſyncera ſe mente & pace inviolabili facere teſtaretur, concordiæ leges in tabulas referre juſſit, quatuorque ex Cathedrali Collegio, totidemq; ex primoribus civium Monaſterienſium fidejuſſores dedit; quanquam parum hæc valuerint apud Marcanum, hominem fallacis fidei, & bella ex bellis pro ingenio patris quærentem.

Et Comes Marcanꝰ & Epiſcopus Monaſterienſis.

Jam à multis annis locus non facilè per Weſtfaliam celebrior, quàm Stromberga, ob crucis effigiem miraculis & beneficiis cœleſtibus inſignem, eòque hominum undique confluentium frequentia cultam; cùm ſacellum, in quo venerabile illud ſignum celebratur, fortuito incendio abſumitur. At poſtquam Ludovicus Epiſcopus, qua erat religione in Deum, ſcriptis ad Joannem XXII Pontificem literis miſerabilem caſum jacturamque pietatis expoſuit; Pontifex Avenione dato diplomate, quod Iſevardus Patriarcha Antiochenus, duo præterea Archiepiſcopi, & Epiſcopi conſignârunt, amplas noxarum indulgentias impertiit ijs, quotquot liberalitate ſua ad ædis ſacræ reparationem concurrerent. Quam in rem illud Pontificis & Epiſcoporum teſtimonium literis inſertum referre juvat. *Cum capella S. Crucis* inquiunt, *in Stromberg Monaſterienſis diœceſis ſit immenſis dignitatibus, et miraculorum inſigniis, prout accepimus, mirificè ſublimata, quæ jam prô dolor incendiis abſumpta cernitur, etc.*

Sacellum S. Crucis Strombergæ combuſtum reparatur.

Auxit hoc anno Theodoricus Patrimonium Eccleſiæ ſuæ emptis à cive Paderbornenſi Joanne Iſeheno Salinis, quas ille in Oppido Saltzcotteno amplo jure poſſidebat; numeratæque à Collegio Cathedrali triginta marcæ, cui Salinarij fructus ceſsére. Quam in rem ſuppetunt Theodorici tabulæ pridie D. Martini conſignatæ.

Per id tempus ſublatus è numero mortalium Engelbertus Oſnabrugenſis Epiſcopus, vir præclarè per decennium meritus de ſua diœceſi; quam caſtro etiam Witlagenſi, quæ nunc Satrapæ ſedes eſt, conſtructo præmunijt. Succeſſorem habuit Godefridum Arensbergenſem Comitem, Wilhelmi, ut ſupra retulimus, fratrem, qui Canonicorum ſuffragiis ex Scholaſtico Monaſterienſi ad eam dignitatem expetitus eſt, demum majora affectando, Bremenſem Archiepiſcopatum adeptus.

Moritur Engelbertus Epiſcopꝰ Oſnabrug.

Annus Chriſti 1319.

Joannis XXII Pont. 3.
Ludovici IV & Frid. Reg. 6.
Theodorici Ep. Paderb. 9.

Æmuli deinde Reges, qui aliquamdiu conquieverant, rediêre ad arma civilia, caſtriſque ad Wiſbadenam Moguntinæ regionis locum

Albert. Argent. Brovver. in Annal.

Digitized by Google

Trevir. l. 17. Chron. Colon. Hiſtor. Boica. Variis rurſum locis Colliduntur Ludovic9 & Fridericus Reges.

cum poſitis in conſpectum venêre; ibi quòd Bavarus copiis Moguntini Archiepiſcopi & Balduini Trevirenſis Archiepiſcopi, quarum ipſe ductor in caſtris aderat, tum aliorum auxiliis prævaleret, Auſtrij recuſatâ belli aleâ receſsêre. Iterum ad Spirenſis diœceſis fines concurſum, quo Leopoldus Auſtriæ Dux cum populando proceſſiſſet, Ludovicus Rex haud ſegnior ſe objecit; nam præter quatuor millia ſelectorum militum, quos ipſe ducebat, aderant illi Rex Bohemiæ & Balduinus Trevirenſis Archiepiſcop9 cum Moguntini aliorumque copiis inſtructus; quibus ut ſe imparem conſpexit Leopold9, in Alſatiam ſe recepit ad Friderici Regis adventum. Atque is poſtquam novo milite inſtructus Leopoldo fratri ſe junxit, tranſito Bruſia amne, in hoſtem procedunt. Ibi cùm hoſtilem exercitum validiori, eodemq; pugnandi ardore inflammatum didicêre, ne omnia in diſcrimen conjicerent, converſis ſignis retro per amnem abiêre, nullâ pugnæ factâ poteſtate, id quod alij tamen ad ſequentem annum referunt. Tanto quietior inferior Germania, Saxoniaque, quanto remotius omnes belli motus in ſuperiorem Germaniam contractos aſpexit.

Cives Colon. apud Archiep. Trevirenſem conquerun tur de ſuo Archiep.

Interim dum Trevirenſis Archiepiſcopus ad Wisbadenam in caſtris regiis verſatur, Colonienſes cives Trevirenſem convenerant, queſti, ab Henrico Archiepiſcopo ſuo pacis jura violata, eò ſe Brulam petere ad refrenandum Archiepiſcopum ſuum. Trevirenſis auditis civibus, oppugnatusq; etiam civium pecuniâ, eâ lege Brulam civibus tradit, ut facta publica Imperij pace Archiepiſcopo ſuo reddant.

Stangefol. Monaſterium Virginum Meſchedanum convertitur in Collegium Canonicorum.

Inter has belli curas ſalutari conſilio atque opere Colonienſis Archiepiſcopus celebre Monaſterium Virginum, quod in Oppido Meſchedeno Ducatus Weſtfaliæ à Regina Franciæ olim conſtructum, vertit in Collegium Canonicorum, offenſus luxu, et diſſolutis Virginum procacium moribus.

Theodoricus Ep. permittit muniri oppidum Gerdenſe.

At Theodoricus Epiſcopus noſter, ob florentem Gerdenſium Virginum diſciplinam, & pericula hoſtilium incurſionum, Antiſtitiſ earum & Præpoſito poteſtatem fecit muniendi Gerdenſe Oppidum Cœnobio circumpoſito, in hunc prorſus modum, quod id Wilbacenſi Virginum Cœnobio conceſſiſſe diximus; bono ſimul exemplo occupando, id quod poſtea Pontificum decreto ſtatutum, ne Monaſteria Virginum extra urbem in agris conſtruantur.

Nos Theodoricus Dei gratia Epiſcopus Eccleſiæ Paderbornenſis notum facimus, quod neceſſitatem Monaſterij de Gerdene oculis paternæ conſiderationis intuentes licentiavimus, ut circa Monaſterium ſuum in ſuo fundo proprio munitionem civitatis extruant, ut ſic firmentur ſepta clauſtri, et non pateat facultas communiter hoſtibus locum faciliter invadendi, hac forma adjecta et condicta, quod oppidum illud patens et apertum erit Epiſcopo, qui pro tempore fuerit, et Capitulo noſtræ Eccleſiæ, ad omnes noſtras neceſſitates, quæ poſſunt imminere ad modum aliarum civitatum et Oppidorum noſtrorum. Sed ex Oppido illo, vel ad Oppidum illud nullæ debent per nos, vel per Officiales

noſtros

noſtros gverræ penitus exercere. Homines noſtri aliarum Eccleſiarum et Monaſteriorum nobis ſubditorum ac Miniſterialium noſtrorum non recipientur, nec detinebuntur ibidem, niſi Dominorum ſuorum licentiam habeant ſuper eo. Officiatis noſtræ Eccleſiæ, ſiquando eos ibi contingit hoſpitari, hoſpicia ſua ſcilicet Stroherberge homines exhibebunt. Prælatos vero et Canonicos noſtræ Eccleſiæ illuc accedentes Præpoſitus decenter recipiet, et benigne procurabit, ſicut antea fieri eſt conſuetum. Inſequutiones hoſtium generales, quæ Volghe nominantur, cum aliis vicinis civitatibus nulli facere tenentur incolæ Oppidi illius, quando ſuper eo fuerint requiſiti. Altum judicium, quod vocatur Hogherichte quærent, ſicut illud ab antiquo quærere conſueverunt. Ad petitiones generales, ad quas omnes Eccleſiæ civitates concordant, pro ſua poſſibilitate contribuere tenebuntur. Cætera omnia in eodem Oppido exiſtentia in præſenti, et quæ in eo provenire in quibuſcunque rebus, et ex quacunque cauſa poſſunt in futurum, ad liberam diſpoſitionem, et ad utilitatem Præpoſiti Monaſterij pleno jure perpetuis temporibus integraliter pertinebunt, in tantum, quod nobis, aut Succeſſoribus noſtris nihil juris remaneat, ſeu competat in eiſdem, illis exceptis, quæ ſuperius ſunt expreſſa. Ne in præmiſſis omnibus et ſingulis inpoſterum per noſtros Succeſſores aliqua contradictio valeat ſuboriri, literam præſentem ſigilli noſtri dedimus munimine roboratam. Datum et actum Calend. Maji anno Domini Milleſimo trecenteſimo decimo nono.

Aliis deinde publicis literis Theodoricus Epiſcopus noſter, Ludolphus Decanus, ceterique Canonici approbant, commendantque mirifice donationem agrorum, quam Bernardus Præpoſitus, Comes de Lippia, Wilbacenſi Virginum Cœnobio hoc anno pridie S. Viti fecit; nec aliam compenſationem à pio illo Virginum cœtu repoſcit Præpoſit⁹, quàm ut ab obitu anniverſariam ſui memoriam rite in ſacris faciant. Atque hic ille Præpoſitus, quem paulò poſt Theodorico in Epiſcopatu ſubrogatum introducemus.

Annus Chriſti 1320.

Joannis XXII. Pont. 4.
Ludovici & Frid. Reg. 7.
Theodorici Ep. Pad. 10.

Anno poſthæc vigeſimo ſupra milleſimum trecenteſimum flagrantibus bellis inter utrumque Regem, abiit ex humanis Petrus Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter, *vir* ut Trithemius ſcribit, *per omnia munificus*; quod ſatis oſtendit magnificum ejus in Moguntina Baſilica monumentum, ubi erecto ad columnam ſublimi ſtat inſculptus ſaxo, cum infulis & podere, hinc & inde oſtentans inunctos à ſe Reges, Henricum Lutzenburgicum, & Ludovicum Bavarum, manibus eorum diademati impoſitis. Adſcripti verſus, quibus res ab eo præclarè geſtæ paucis notantur. Hoc mortuo, cum nemo ſe offerret ad eum Pontificatum gerendum, Clerus Moguntinus

Trithem. in chron. Serrar. hiſtor. Mog. in Petro Brovv. l. 17. annal. Trev. Chron. Mogunt.

Petri Archiepiſcopi Moguntini obitus.

Digitized by Google

guntinus Balduinum Trevirenſem Archiepiſcopum expetivit: at cùm ille renueret, votaque eorum ad Pontificem Joannem XXII referret, Pontifex rejectis Moguntini cleri poſtulatis, Matthiam Comitem Bucheghium, gente Burgundum, nobiliſque Morbachienſis in Alſatia Cœnobij ordinis D. Benedicti Abbatem, virum doctrina & virtutibus excellentem, Moguntinis Archiepiſcopum dedit: effecitque Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopus, ut Cæſar approbaret, & Clerus populuſque reciperet. Is deinde conſtituta die in urbem introductus, arctiſſimam pace belloque ſocietatem cum Trevirenſi Archiepiſcopo coluit, ac magnis animis, magnoque bono diœceſin in octavum annum adminiſtravit, Ludovici Cæſaris principio ſtudioſus; poſtquam verò hic multa contra Eccleſiam machinari cœpit, proſcriptuſque fuit à Pontifice, partes ejus deſeruiſſe, indicat Scriptor Chronici Moguntini.

Trithem. in Chron. Chron. M. Belgij Levoldus. Cives Colonienſes in ſuum Archiepiſcopum, & hic in Epiſcopum Monaſterienſem inſurgit.

Auctor eſt Trithemius hoc anno cives Colonienſes inſurrexiſſe rurſum in ſuum Archiepiſcopum; ac poſtquam commutato cum Trevirenſi præſidio Brula potiti ſunt, alia præterea caſtra Archiepiſcopo eripuêre. Quanquam non ſine juſta Numinis pœnâ id factum reputes. Nam eo anno, ut Levoldus ſcribit, arma ſua conjunxit Archiepiſcopus cum Marcano Comite adverſus Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum, virum integerrimum. Is quia continuis injuriis vexabatur à Marcano, Caſtrumque Portzlerium Marcanus prædonibus impleverat, Monaſterienſi Diœceſi infeſtis, Ludovicus obſervata opportunitate ex Marcani caſu, qui è fracto crure decumbebat, Portzlerium obſedit. Rem pro debili Marcano egit Henricus Colonienſis Archiepiſcopus, contractiſque ſuis per Weſtfaliæ Ducatum, Adolphi Montium Comitis, & Marcani ipſius copiis, cum Ruperto Virneburgico Marſchallo Weſtfaliæ, ſeu fratre ſeu conſanguineo ſuo, movit in Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum, primoque acceſſu ab obſidione depulit, fœdâ Monaſterienſium fugâ, qui timore perculſi, Epiſcopum ſuum fruſtra obnitentem perſiſtentemque deſeruêre.

Inteſtina Warburgenſium cum vicinis Nobilibus bella. *Chron. Warburg. MS.*

Procul ab his bellicis curis ac turbis Theodoricus Epiſcopus noſter pacem bonam colebat cum vicinis Comitibus, unicè in concordiam ordinum, & diſciplinam Cleri, Caſtra & Oppida intentus. Nec tamen impedire licuit, quo minus per inteſtina & tumultuaria bella diœceſis turbaretur; quando per id tempus haud leve certamen fuit Warburgenſibus cum Nobilibus & Caſtrenſibus, quorum vita prædis & agrorum populationibus alebatur. Neque Warburgenſibus ullus circum locus infeſtior erat, quàm Deſenberga in conſpectu urbis poſita. Id Caſtrum ſicuti Caroli M. ævo rebellium Saxonum, ita tum nobilium prædonum erat receptaculum; ab his vexati laceſſitique perpetuo Warburgenſes, explicatis equitum peditumq; vexillis, prodière in Campum. Dux armatorum

rum civium Joannes Geiſmarius Conſul, militaris ingenij & intrepidæ mentis vir. Occurrit ex adverſo Nobilium conglobatorum acies cum famulis & prædatorio milite. Ubi in mutuum conſpectum venêre, ſigna intulit conſul; conſertumque in planitie ad Deſenbergam acre prælium; quo Warburgenſes Victores hoſtem cum ingenti clade compulêre in fugam. Et quia inter cives multi fortiter pugnando occubuêre, conſul Geiſmarius Sacerdotium & aram perpetuis proventibus dotavit; ad quam pro civibus eo prælio deſideratis ſolennes à ſacerdote preces fierent. Perſtat in hunc diem nobilis claraque Geiſmariorum familia, de urbe ſua non minus quàm religione Catholica præclarè inter hæreſes noſtrorum temporum promerita.

Annus Chriſti 1321.

Joannes XXII Pont. 5.
Ludovici IV & Friderici III Reg. 8.
Theodorici Ep. Paderb. 11.

Anno hoc Ludovicus Rex ad inferiores Rheni partes deſcendit, & Bacharaci in regio oppido conventum Principum egit. Quinam verò Epiſcopi acceſſerint, quinam principes ac proceres, nemo ſcriptorum, quæ eorum temporum deſidia & raritas erat, ullibi ſatis prodidit. Balduinum certe Trevirenſem Archiepiſcopum, penes quem tum ſumma rerum moderatio erat, interfuiſſe conſtat ex Ludovici diplomate, quo Balduino pro bellicis ſtudiis, & fidâ Reip. operâ, poteſtatem fecit, omnia Imperij feuda pignori oppoſita redimere, &, quæ caduca erant, in ſuæ Eccleſiæ utilitatem attrahere; id quod Bacharaci à Ludovico, regni ſui, ut ſcribit, anno VII, feria quarta poſt feſtum Virginis in Cælum aſſumptæ conſignatum eſt, relatumque à Browero in annalibus. Neque alia hujus conventus potior cauſa fuerit, quàm ut inferioris Rheni Saxoniæque principes ac optimates in ſuâ fide arctius adſtringeret, opemque adverſus regni æmulum ſollicitaret.

Conventus Principum Bracharaci.

Alb. Argent in Chron. Brovver. in Annal. Trevir. l. 17. Trithem. in Chron.

Per hanc Regis abſentiam Fridericus Rex cum fratre Leopoldo Bavariam ſuperiorem ingreſſus, omnia latè impuneque per decem hebdomadas ferro flammâque vaſtavit. Ludovicus etſi ad hanc irruptionem excitus advolaret, quia tamen viribus impar erat, neceſſe habuit ſe intra munitiones ſuas continere.

Per Autumnum hujus anni Henricus Colonienſis Archiepiſcopus Civibus reconciliatus, diœceſanam in urbe Agrippinenſi ſynodum habuit, frequenti præſulum congreſſu; in quâ cùm multa laudabiliter ſtatuta ſint, tum maximè Cleri mores emendati, ſtatutumque, ne hi tabernarios quæſtus faciant; ne veſtes virgulatas, virideſve,

Synodus diœceſana Coloniæ.

Digitized by Google

rideſve, aut Clerico indecoras geſtent: ne quis locum in Capitulo habeat, qui Subdiaconus non ſit: ne quis ſacerdos recens initiatus plures ſolenni ritu miſſas celebret; irrepſerat quippe pravus mos, primas miſſas quæſtûs causâ plurimis in locis celebres habere, convocato per præcones & mulierculas populo.

Quæ per omnes hactenus annos Theodorico Epiſcopo noſtro cura fuit, pacem cum omnibus colere, hanc poſtremo Epiſcopatûs ſui anno impenſè ſumpſit; nam cùm inter Caſtellanos ſuos, veterem Warburgenſem arcem incolentes, & cives Warburgenſes diſſenſio oborta fuiſſet, quâ mutuis ſe damnis laceſſebant ad arma, Theodoricus non modò litem compoſuit, ſed omnia utriuſque Warburgenſis oppidi privilegia, quæ ſuperiorum Pontificum liberalitate obtinebant, novis rurſum tabulis inſtauravit; dummodo eâ, quâ hactenus, fide & obſequio Paderbornenſem Eccleſiam proſequerentur. Tabulæ hæ anno MCCCXXI pridie S. Matthiæ Apoſtoli conſignatæ apud nos ſervantur. Et verò cùm Bernardi ſucceſſoris literas habeamus, eodem anno, D. Matthæi die, electi & confirmati Epiſcopi nomine datas, quibus certos agros circa urbem Paderbornenſem Collegio Cathedrali oppignorat; conficitur certè, Theodoricum Epiſcopum intra id tempus hujus anni munere & vita defunctum eſſe. Unde colligas errare eos, qui cum Bruſchio, Kerſenbrochio, aliiſque anno ſuperiori obijſſe tradunt. Quonam verò die aut menſe hujus anni extinctus, aut ubi tumulus illi datus ſit, neque nobis adhuc compertum eſt. Tam parca & obſcura hujus Epiſcopi memoria in faſtis, ut præter nudum nomen nihil fere de eo proditum ſit. Nos demum ea, quæ ab ipſo per decennium geſta ſunt, ex relictis monumentis eruta ad ſingulos annos retulimus. Ac tametſi non adeo memorabilia ſint, ut eorum eſſe ſolent, qui per ambitionem ingrediuntur Epiſcopatum; id tamen illi laudi dederis, quod Epiſcopatum magnâ tranquillitate atque ordinum concordiâ adminiſtrârit, adeòque abundârit opibus, qui Ludovico Regi magnam pecuniæ ſummam mutuam dare potuerit, quo ſibi & Regis Patrocinium, & Moguntini Archiepiſcopi Metropolitani ſui benevolentiam comparavit; eamque auctoritatem felicitatemque conſecutus eſt; quem nullus vicinorum Comitum armis infeſtârit.

Obitus Theodorici Ep. Paderb.

ANNA-

ANNALIUM PADERBORNENSIUM LIBER XIII.

BERNARDVS

Vꝰ Comes Lippienſis

XXVIII.

BALDVINVS

Dynaſta Steinfurdenſis

XXIX.

EPISCOP. PADERBORN.

Digitized by Google

BERNARDVS V9, Comes Lippienſis XXVIII.

EPISCOP. PADERBORN.

Annus Chriſti 1321.

Joannis XXII Pont. 5.
Ludovici IV & Frid. III. Reg. 8.
Bernardi V Ep. Paderb. 1.

Bernardus tertius ex Comitibus Lippienſibus Epiſcopus Paderb.

HAud multùm ab exceſſu Theodorici deliberatum de Succeſſore, quando jam antè omnium ſuffragiis deſignatus Bernardus Majoris Eccleſiæ noſtræ Præpoſitus; vir quià primis annis in hoc Clero enutritus, ob virtutum merita ad ſupremam hanc Præpoſiti dignitatem evectus erat. Quo in munere, ob ſingularem prudentiam auctoritatemque, tempore diſſidij, Tutor Paderbornenſis Eccleſiæ delectus fuerat; ejuſque conſilio ardua quæque Guntherus & Theodoricus anteceſſores Epiſcopi ejus adminiſtrârant. Idem & tertius ex Lippienſium Comitum familia, poſt Bernardum IV. & Simonem I. Paderbornenſis Epiſcopus, natus patre Simone I. Lippienſium Comite. Frater illi fuit Simon II natu major, idemque paternorum bonorum heres ac ſtirps; ex qua ad hunc diem Lippienſes Comites propagati: fratres præterea habuit Hermannum Præpoſitum Huxtarienſem, Theodoricum & Henricum ordinis Crucigerorum equites.

Initia Epiſcopatus & Vaſalli ejus.
Gobeli. ætat. 6. c. 68.

Principatus gubernationem, quam Bernardus in xx annum prudentia & felicitate armorum clarus produxit, magnis animis aggreſſus eſt; peractâ enim inauguratione, convocavit vaſallos & clientes diœceſis, ut Gobelinus noſter ſcribit; quos inter primarij memorantur Landgravius Haſſiæ, Henricus Comes de Waldegge, Hermannus

mannus Comes de Everſtein, Guntherus Comes de Swalenberg, Comes de Retberg, Otto Comes de Ravensberg, & Bartholdus Domicellus de Büren, à quibus juramentum fidei ſolemni ritu in conventu ordinum præſtitum. Ac Landgravius quidem, quòd recens, ut ſupra relatum eſt, caſtrum Shoneberg, *caſtrum Dreidenborg, ſylvamque Reinerswalt fiduciario titulo ab Epiſcopo Paderbornenſi acceperat, jurejurando ſanctè fidem obſequiumque Eccleſiæ Paderbornenſi obligavit. *al. Shonenborg.

Sub id tempus ejuſdem anni MCCCXXI. quo Epiſcopatum ingreſſus eſt Bernardus (ut in veteri feudorum libro, & certis tabulis conſignatum eſt) poſtridie D. Liborij Comes Ravensbergenſis feudi titulo ac beneficio accepit à Bernardo Epiſcopo Satrapiam Sparenbergenſem, venationem in ſylvis, & decimas, quas jam feudi beneficio ab aliis Epiſcopis tenebat. Deinde ceſſere Comiti in feudum arx ipſa Sparenbergenſis, Bilfeldia, & domus Dyken in ericeto Sennæ. Poſtremò prædium Borichuſen, ac decem Colonorum domicilia in ericeto Sennæ incendio deformata, unàque cum his ſylvæ & nemora circumpoſita. Alharto verò militi de Buſche decimæ in Waddenberg & Barch, curia Braeck cum duobus prædiis, tribus piſcinis, agriſque in Worden. Magnæ olim Epiſcoporum opes per montes Teutonicos & ſubjectam planitiem, quæ majores aſpicerentur, ſi perinde conſtaret, quantum Lippienſibus Comitibus, à tot conſanguineis Paderbornenſibus Epiſcopis feudi titulo datum ſit. Quæ Comes Ravensberg, aliįque feudi titulo a Bernardo acceperint.

Pridie ſubinde D. Martini Bernardus Epiſcopus Brakelenſibus ob fida hactenus obſequia, Epiſcopis & Eccleſiæ ſuæ præſtitis, inſtaurat omnia privilegia, quotquot ea à ſuperioribus Epiſcopis civitati data fuerant; cujus rei tabulæ apud nos extant, Epiſcopi ſigillo communitæ. At nihil per initia Epiſcopatus impenſius prudentiuſque agebat Bernardus Epiſcopus, quàm ut ordinum ſuorum vicinorumque Comitum, & clientum urbiumque animos conjunctos devinctoſque haberet; verſabat enim cum animo urbem Paderbornenſem ad obſequium reducere. Commune tum id urbium Epiſcopalium erat, poſtquam opibus non minus, quàm inſolentia & luxu & civium multitudine invaluerant, jura ſacra violare, Clerum opprimere, rebellionem cœptare, Epiſcopos ſpernere, eamque libertatem ſibi aſſerere, quâ omni ſe imperio Epiſcopi ſenſim exuerent. Id ſicuti ante Ottonem Epiſcopum moliti ſunt, auſi etiam caſtrum Neohuſanum, ſedem Epiſcopi, expugnare, & munimenta vallorum æquare ſolo; ita rurſum ad ingenium reverſi, comperti ſunt multa inſolenter tentare, & Epiſcopo ſuo inſultare. Quod cum magnanimus præſul non ferret, contractis nobilitatis ſuæ, Vaſallorum, vicinorumque Comitum auxiliaribus copiis urbem Paderbornenſem, ducto ad omnes portarum exitus aggere, circumvallavit. Qua arcta obſidionis neceſſitate, cum nec exitus pateret, nec aliunde auxilia Bernardus Ep. Brakelenſium privilegia confirmat. Vicinos ſibi Comites & Nobiles adjungit. Quorum operâ urbem Paderborn. obſidet, & ad deditionem cogit.

Digitized by Google

lia exſpectarentur, coacti cives ſe ſe ad tractationem pacis obtulêre: datiſque arbitris, quæ Epiſcopi clementia erat, certis conditionibus pax convenit: juſſi interim cives in pœnam quadringentas marcas pendere. Ita tum quidem per arbitros ſtatutum. Ac cùm inter præſcriptas pacis leges quædam non ſatis explicatè relata eſſent in tabulas, quæſitâ, ut fit, ab inquietis nova litis & libertatis materia, qua multos exinde annos haud leviter exagitati Epiſcopi, uti hæc Gobelinus noſter retulit; à quo tamen certus annus hujus obſidionis perſcriptus non eſt, quare & nos ad initia ejus Epiſcopatus retulimus. Haud omiſerim hic Crantzij judicium, quod de urbium ſtatu, quæ per ea tempora floruêre, perſcriptum eſt. Creſcente Oppidorum munitione, crevit & civium in Principes contumacia: quare ſine fine laboratum à nobilitate, vel urbium vires enervare, vel penitus obruere. Si tamen iſti per modeſtiam imperarent, & illi per manſuetudinem parerent, nihil ſanctius in terris iſtis hominum cœtibus, quos Cicero urbes appellat, coleretur. Id verò cùm in omnibus Principum urbibus, tum maximè in Epiſcoporum valere par eſt; quando ſatis conſtat, ſi primæ origines repetantur, omnes per Saxoniam Epiſcoporum urbes, Oſnabrugum, Bremam, Mindam, Hildeſium, Halberſtadium, Monaſterium, Verdam, Paderbornam, Hamburgum, Magdenburgum, ceteraſque, quæ acceſsêre ex vicis arcibuſque in Oppida, ex Oppidis in populoſas & magnificas urbes, Epiſcoporum induſtria excúltas, primumque præmunitas eſſe: nec ab origine Cæſarum donatione ac privilegiis alios habuiſſe Dominos, quam pleno jure Epiſcopos.

Crantz. l. 8. Saxo. c. 35.

Annus Chriſti 1322.

Joannis XXII Pont. *6.*
Ludovici IV & Friderici III. Reg. *9.*
Bernardi V Ep. Paderb. *2.*

Conflict9 Friderici & Ludovici Reg. in quo hic victor, Fridericum captivum abducit.
Albert. Argent. Rebdorf. in annal. Cuſpinianus in Friderico. Brovver. lib. 17. annal. Trevir.

Trahebatur per hæc in nonum annum inteſtinum bellum inter æmulos Reges, quod hoc anno decretoriâ inter utrumque pugnâ Ludovicum victorem fecit. Irruperat Fridericus Auſtriæ in ſuperiorem Bojariam, confirmatus Henrici fratris milite & Regis Ungariæ quatuor millibus ſagittariorum, magnamque vaſtitatem intulerat. Quo ſtrepitu armorum exitatus Ludovicus, quam maximas potuit ex inferiori Germania copias equitum peditumq; conduxit. Junxere ſe veteres amici, Joannes Bohemiæ Rex, & Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopus; cenſaque fuêre xxx millia peditum ab Rheno inferiori deducta ad Ludovicum. Convenêre exercitus in Bojaria ad Oenum inter Mullendorfium & Oetingam in aciem, quos ipſa dies S. Wenceslao ſacra cruento prælio commiſit. Fridericus non exſpectato Leopoldo fratre, qui cum Suevorum copiis in procinctu erat, ſecus quàm ceteri ſuadebant, agmen ducentorum, qui

à Caſſide

à Caſſide galeati dicebantur, in hoſtem ire jubet: mox octingentos ejuſdem armaturæ cum vexillo ſubſequi imperat; ipſe poſtremò cum robore militiæ in mediam aciem invectus fortiſſimè omnium decertat. Et jam capto Bavari vexillo, pulſoque ejuſdem peditatu, victor incedebat; cùm Bavari equitatus peditem revocat, redintegratoque prælio, Auſtrios in fugam compellit. Captum militare ſignum: ipſeque Fridericus, trajecto per medium corpus equo, fortiter adhuc dimicans, poſtremumque obrutus, in poteſtatem Ludovici venit, ſupraque triennium incluſus hæſit, inde captivus in arcem Trausnitiam abductus. Eâ victoriâ non modò Alſatia, ſed & totum Imperium tranſiit ad Ludovicum, uno Leopoldo belli reliquias ſuſtinente, implorante que Pontificem & Galliarum Regem. *Hiſtor. Boic. Chron. Elwan. Chron. Salisburg.*

Pacata per hæc Saxonia; niſi quòd in Chronico Salisburgenſi legam, Albertum Saxoniæ Ducem copias junxiſſe Friderico Auſtrio, & cum hoc prælium produxiſſe Saxones. Quietus quoque Colonienſis Archiepiſcopus, quamlibet Friderici ſtudioſiſſimus. Is togæ ſacræ conſilia amplexus, ſub id tempus fere, pridie videlicet Calendas Novembris, celebrem habuit Coloniæ provincialium Epiſcoporum ſynodum; cui Godefridus Oſnabrugenſis, & Godefridus Mindenſis interfuêre, Ceteri per Legatos; miſſuſque à Ludovico Monaſterienſi Epiſcopo Magiſter Rutgerus de Aldendorp Decretorum doctor, & Henricus de Bicken Canonici Monaſterienſes. Multa in ea ſynodo ſalubriter ſtatuta, ac pleraque renovata ex ſynodis Engelberti Archiepiſcopi. *Chron. Salisb. apud Canſium tom. ult.* Synodus Provincialis Colonienſis.

Opportunè hæc Epiſcoporum ſynodus convocata ad Lolhardorum hæreſin obterendam, quæ à Waltero quodam Lolhardorum Magiſtro, & principe flagitioſiſſimo illius ſectæ, in urbe Colonienſi, viciniſque locis diſſeminabatur. Eademque hæc ſecta erat, quæ Begardorum & Beguinarum, quæ in Italia origines ſumpſerat Dulcino hæreſiarcha, inde per Auſtriam & Bohemiam ſparſa; reſeditq; inter Bohemiæ latibula ad tempora Huſſitarum & Lutheri, è qua tanquam erucarum ſemine noſtrorum temporum hæreſis renata. Docebant enim hi peſtilentes homines, Miſſæ ſacrificium eſſe ſuperſtitionem: Baptiſmum haud plus valere, quàm quodlibet balneum: Hoſtiam, quæ in ſacrificio offertur, aut in Euchariſtia ſumitur, non niſi fictitium eſſe Deum: proſcripto pœnitentiæ Sacramento, peccatorum confeſſionem non Sacerdotibus, ſed Laicis faciendam eſſe: Matrimonium haud aliter quàm meretricium contractum reputandum: Extremam unctionem nihil prodeſſe mortalibus: Romanam Eccleſiam congregationem eſſe impiorum; ridebantur conſecrationes Sacerdotum, templorum, altarium, aliorumque ſacrorum; damnati ab his dies feſti, jejunia, bonorum operum merces, Sanctorum honor cultuſq; ; quippe, qui dicerent inane eſſe Sanctorum opem implorare: nec B. Virginem, à partu manſiſſe Virginem, *Trithem. in Chron. Hirſaug. ad annum 1315 & 1322.* Lolhardorum hæreſis, ejuſque nefaria dogmata.

& quæ ejuſmodi nefanda erant dogmata, quæ tamen ipſorum etiam confeſſione cœli ſoliſque lucem non ferrent: cœtus ſuos conventuſq́; non niſi in ſpeluncis & tabulis ædium agitabant, in omnem libidinem effuſi; nulloque diſcrimine miſcebatur pater cum filia, frater cum ſorore, mares cum fœminis; qui tamen omnium ſanctiſſimos ſe ferebant, cùm mortalium flagitioſiſſimi viverent. Horum magiſter doctorque Walterus, poſtquam Moguntia Coloniam venerat, ſparſiſq; in vulgus libellis, Germanico idiomate ſcriptis, multos corruperat, comprehenſus eſt & in carcerem conjectus, palam ante ſupplicium confeſſus, multos ſe relinquere ſui dogmatis tam in urbe, quàm in vicinis circum locis diſcipulos.

At ne hæc hæreſis in Weſtfaliam penetraret, fecit vigilantia Epiſcoporum, qui tum præſtantiſſimi cenſebantur ex avita majorum religione, Ludovicus Monaſterienſis, Godefridus Oſnabrugenſis, alterque Godefridus Mindenſis, Bernardus Paderbornenſis, cœterique ſacrorum præſules. Et Ludovicus Monaſterienſis, qui ob generis claritudinem ac ſapientiam hoc ipſo anno arbiter pacis inter Henricum Colonienſem Archiepiſcopum & Comitem Waldecenſem delectus, ea lege utrumque compoſuit, ne Statberga, Mons videlicet Martis, ſuo præſidio nudaretur, niſi & Comes viciſſim caſtrum Werterburgum prius everteret. Quæ pacta cùm poſt violarentur, Ludovicus rurſum utrumque reconciliavit: Quo tempore ſimul Ludovicus Epiſcopus fundationem Capellæ Strombergenſis liberalitate Conradi de Batenhorſt militis factam approbavit, idque conſenſione, uti tabulæ monſtrant, venerabilium Dominorum Decani, & totius Capituli, Egberti de Benthem Eccleſiæ majoris Vicedomini & Archidiaconi Strombergenſis. Effecère id Pontificis literæ, de quibus ſupra relatum eſt, & Ludovici religioſiſſimi pietas, qua erga S. Crucem locumque ſacrum ferebatur.

P. Crumbach ex vetuſtis monumentis.

Ludovicus Ep. Monaſt. Comitem Waldec. & Archiep. Colon. conciliat. Et ratam habet fundationem ſacelli Strombergenſis.

Bernardi interim Epiſcopi noſtri haud aliud negotium, quàm cum ſuis viciniſque bonam amicitiam colere. Quemadmodum inter ipſum & Robertum Corbeienſem Abbatem mutuæ defenſionis fœdus initum; id quod pridie D. Martini publicis tabulis conſignatum eſt. Atque ut duas potentiores ſuæ diœceſis civitates, Warburgum & Brakelenam, arctius ſibi in ſocietatem pacis bellive colligaret, utrique vetera privilegia confirmavit. Qua ſuper re in tabulario noſtro publicæ literæ adſunt. Ac Warburgenſium tabulis dum ſe Bernardus Epiſcopum inſcribit, ſatis conſtat altero ſtatim anno conſecratum fuiſſe.

Bernardꝰ Ep. Pad. vetera Warburg. & Brackelenſium jura confirmat.

Haud minori beneficio ſibi devinxit Comitem Swalenberg. & Ravensberg. Nam cùm Guntherus Swalenbergenſis Comes ob inevitabilem, ut ſcribit, neceſſitatem Ottonem Ravensbergenſem Comitem cognatum ſuum publicis tabulis anno ſuperiori feciſſet ſucceſſorem bonorum, ſimul transſcribendo illi omnes Vaſallos, Miniſteriales,

Guntherꝰ Comes Swalenberg. à Bernardo Ep. petit ſibi per-

Digitized by Google

niſteriales, & feudatarios ſuos; aliis etiam literis ad Bernardum Epiſcopum noſtrum ſcriptis petit id ſibi ejus voluntate & beneficio permitti, ita enim Comes ad Epiſcopum noſtrum. mittit, ut poſſit ſucceſſorem bonorum ſuorum facere Con item Ravensberg.

Reverendo Domino ſuo, Domino Bernhardo Epiſcopo Paderbornenſi Dei gratia Guntherus Comes de Svalenberghe debitum obſequium cum ſalute. Notum vobis facimus harum ſerie literarum, quod cum pleno et expreſſo conſenſu filij noſtri Adolfi, ac omnium hæredum noſtrorum, omnes noſtros Miniſteriales et vaſallos, atque fideles in virum Nobilem Dominum Ottonem de Ravensberg conſanguineum noſtrum prædictum, et ſuam poſteritatem tranſtulimus, cum omni jure, quod nobis et noſtris hæredibus in eis hactenus competebat, vel competere poſſit in futurum. Quapropter honeſtatem veſtram attentius deprecamur, quatenus Miniſteriales noſtros et vaſallos, atque fideles, à vobis, et ab Eccleſia Paderbornenſi deſcendentes, ſicut nos et progenitores noſtri eos à vobis et prædeceſſoribus veſtris tenuimus, præfato Comiti conferre dignemini, et eum ac hæredes ſuos de præmiſſis infeudare. In cujus rei teſtimonium et munimen præmiſſorum noſtrum ſigillum præſentibus duximus apponendum. Datum et actum anno Domini 1322, craſtino Diviſionis Apoſtolorum.

Annus Chriſti 1323.

Joannes XXII Pont. 7.
Ludovici IV & Friderici III Reg. 10.
Bernardi V Ep Paderb. 3.

Victo & in captivitatem abducto Friderico Rege, cùm pax & quies ſperabatur, novum Reipublicæ Chriſtianæ vulnus infligi cœpit. Quippe Joannes Pontifex Ludovicum Regem Avennionem ad dicendam cauſam citat; datumque crimini, quòd nondum inſpectâ probatâque electione regnum ſibi ſumeret, & Imperatorem ſe gereret ſine Apoſtolicæ ſedis auctoritate: quodque Galeatium & Vicecomitem Mediolanenſes ſchiſmaticos damnatoſque à Pontifice armis adverſus Eccleſiam Romanam juviſſet, ac filium ſuum ſeptemvirali dignitate auxiſſet. Nam exſtinctâ Brandeburgicorum Marchionum familiâ, Ludovicum filium majorem natu Marchiæ Brandeburgicæ impoſuerat. Inde Ludovico, cùm ad dictum diem ſe non ſtitiſſet, V. Idus Julij abrogatur Imperium. Eâ ſententiâ per omne Imperium promulgatâ, Ludovicus. xv Calend. Jannuarij Nurimbergæ concilium advocat, palamque conteſtatur, iniquis apud Pontificem accuſationibus ſecum agi, qui majori Suffragiorum numero ſit electus, nec conſilia, nec arma cum hoſtibus Romanæ Eccleſiæ communicarit; eò ſe appellare ad Pontificem melius edocendum, aut ad concilium generale, aut ad ſedem Petri, quæ Romæ ſit; quòd in Galliis Rex Galliarum inflammaret Pontificis adverſus ſe odia. Sanè auctor eſt Albertus Argentinenſis, conveniſſe per id tempus propè Confluentiam Legatos Pontificis & Regis Franciæ, agitaſſeque Novæ in Imperio turbæ, ob abrogatum à Pontifice Ludovico Regi Imperium.

taſſeq; cum Germanis conſilia de Francorum Rege ad Imperium admovendo, quæ disjecerit Commendator Ordinis Teutonici, frater Matthiæ Moguntini Archiepiſcopi. Quanquam nec Pariſijs, uti nec in Germania à juris conſultis probaretur proceſſus adverſ9 Ludovicū; interq; Theologos repertus eſt Ockamus, gente Angl⁹, & ordine Franciſcanus Monachus, qui Ludovico ſcripſerit, ſecurumq; fecerit hoc cumprimis dicto: tu me Imperator gladio, ego te calamo defendam.

Comes Marcan9 diœceſin Monaſterienſé vaſtat capto ejuſdem diœceſis Epiſcopo. *Levold. Coron. Monaſt. Kerſenbrog. in Epiſcop. Monaſt.*

Atque ea dum commoto rurſum Jmperij ſtatu aguntur, Weſtfaliam conturbavit Engelbertus Marcanus Comes; factâ quippe in diœceſin Monaſterienſem irruptione, Halterenam ad Luppiam Monaſterienſis Epiſcopi Oppidum occupat; inde per interiorem diœceſin ferro flammaque graſſando, Sendenhorſtium Oppidum expugnat, injectiſque ignibus exurit, fruſtra Ludovico Epiſcopo Oppidanos ad defenſionem, fruſtra etiam ſuos nobiles clienteſque milites ad ſubſidium pugnamque cohortante. Quibus non dejectus Ludovicus Epiſcopus validiores copias contrahit, ulturusq; Marcanum, ad Hammonam Oppidum expugnandum ducit. Quæ poſtquam Marcano maturè detecta, cum inſtructis copiis in campum prodit, occurrentemq; Monaſterienſem Epiſcopum ad pontem Hammonenſem unà cum 70 equitibus intercipit, captumq; abducit. Id quod Haſſorum militum, quos è ſua gente conductos, ſubmiſſosve à Landgravio habebat, temeritate, locorumq; ignorantiâ factum referunt annales. Ea victoriâ inflatus Marcanus pridie Apoſtolorum Petri & Pauli novam in diœceſin incurſionem fecit, perlatusq; ad diœceſis aggeres, quos vulgo Landwere vocant, Epiſcopi provinciales milites excubitoresq; profligat. Inde pridiè Margaretæ virginis ad arcem Reuſchenberg Monaſterienſes aggreſſus, altera clade in fugam compellit. Sed levia hæc, nec digna referri, niſi Levoldus Marcanorum ſuorum ſtudioſiſſimus retuliſſet.

At Theodoricus Cliviæ Comes, cùm indignè ferret iis injuriis tractari cognatum Epiſcopum ſuum, quem Otto frater introduxerat; & ipſe Marcano bellum movit, magnaque damna Marchiæ intulit. Quâ opportunitate excitati Monaſterienſes Halterenam recipiunt, junctamque Cliviæ comitatui Marchiam pervaſtant. His malis fractus Marcanus ad pacta ſe offert; datique arbitri Adolphus Montium, & Henricus Waldecenſis Comites. Pax demum his legibus convenit: Ludovicus pro ſe & ceteris captivis 7000 marcas penderet: Marcano fas eſſet Lunenſe Oppidum Luppiæ impoſitum munire, & pro arbitratu ædificiis inſtruere.

Spectabat hæc ex bona quiete Bernardus Epiſcopus noſter, nullis vicinorum bellis immixtus, quem hic annus occupavit in perluſtranda diœceſi, inſpiciendiſque parœciis, & religioſorum Monaſteriis. Ac cùm grata memoria recoleret liberaliſſimam donationem Sophiæ Heriſienſis Abbatiſſæ, totiuſque cœtus illius religioſarum

rum

Digitized by Google

rum Virginum, quæ ante centum annos caſtrum Hindeberg, & civitatem Brakelenſem ultro in manus dedêre Bernardo III Epiſcopo, & Paderbornenſi Eccleſiæ, uti hæc ſupra à nobis relata ſunt, Bernardus Epiſcopus noſter multis atque eximiis privilegiis Heriſiam exornavit, quod hiſce literis poſteritati teſtatum eſſe voluit.

Bernardus Ep. plura Heriſienſibus privilegia confert.

Bernardus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſalutem omnibus inperpetuum. Noſcat evidenter fidelium, tam præſentium quam futurorum, ſincera charitas, quod donationem proprietatis caſtri Hindenburg, et civitatis in Brakele, et ſeptem manſorum ante caſtrum Hindenborg ſitorum, quos quidem manſos una cum caſtro Wernberg Wernerus et Joannes fratres de Hindenborg nobis et Eccleſiæ noſtræ vendere decreverunt, prout manſi illi in toto vel in parte ab Eccleſia Heriſienſi deſcenderunt, quam Domina Sophia Abbatiſſa ſæcularis Eccleſiæ Heriſienſis de conſenſu ſui conventus nobis et Eccleſiæ noſtræ perpetua donatione donavit, et tradidit; gratam gerimus et acceptam, ejuſq; donationem in hoc facto multipliciter commendamus, et ut eadem Domina Abbatiſſa ac Heriſienſis Eccleſia in perpetuum ſentiant, ſe à nobis perfectam gratitudinem recepiſſe, de conſilio, beneplacito, ac pleno conſenſu honorabilium Dominorum, Præpoſiti, Decani et Capituli noſtri ſtatuimus et ordinamus, ut quidquid juris, commodi, ſeu honoris Eccleſia Heriſienſis, et ejus homines habuerunt in civitate Brakele, excepta ſola proprietate fundi civitatis, hoc totum integrum et illæſum retinere debeant in futurum, eo ſuperaddito quod bona Eccleſiæ Heriſienſis, et perſonarum, ſeu hominum ipſius Eccleſiæ, et etiam ipſi homines in civitate Brakele judicio Eccleſiaſtico, vel ſæculari nunquam debebunt, nec poterunt arreſtari, niſi poſſit legitime oſtendi, quod ſeu homines Eccleſiæ ipſius coram Domina Abbatiſſa Heriſienſi, quæ pro tempore fuerit, juſtitiam facere denegarint. Item pro ampliori recompenſa ejuſdem donationis de conſenſu Capituli noſtri Dominam Abbatiſſam, et conventum, et Clerum per Dominam Abbatiſſam in Heriſia beneficiatum, et familiam Dominarum libertamus, eximimus, et liberos eſſe volumus in perpetuum ab omni exactione ſeu contributione, aut petitione Epiſcopali, ſive illa ſit generalis per totam diœceſin Paderbornenſem, ſive ſpecialis, ad Clerum Epiſcopatus Paderbornenſis, et ad Eccleſias in Paderbornenſi Diœceſi conſtitutas. Ita videlicet quod Eccleſia Heriſienſis ad quamcunque exactionem, contributionem, ſubventionem et petitionem Epiſcopalem ſub quacunque forma verborum hoc exprimatur, vel exprimi poſſit, nihil omnino contribuere teneatur. Imo etiam talis contributio ab eadem Eccleſia et ejus perſonis nec unquam debet peti, nec omnino requiri, ſed curati tenebuntur facere, quod una cum aliis ſacerdotibus in æde Brakele exiſtentibus hactenus facere conſueverunt. Adhæc ex uberioris gratiæ et benignitatis dono in recompenſam ſupradictæ donationis concedimus Eccleſiæ Heriſienſi, quod ſi Eccleſia ipſa ſeu ejus perſonæ nomine Eccleſiæ pariter et diviſim uno tempore vel pluribus bona aliqua, ſcilicet decimas, manſos, et quæcunque bona alia hæreditaria comparare poſſint, vel alia juſto titulo acquirere uſque ad ſummam trecentarum marcarum denariorum Suſatenſium, exceptis munitionibus, et jurisdictionibus

ctionibus et judicis, et propriis hominibus Eccleſiæ Paderbornenſis, quorum quidem bonorum ad nos et Eccleſiam noſtram proprietas pertinet, illam proprietatem nos, vel Succeſſores noſtri et Capitulum liberaliter, et abſque ulla difficultate donabimus, et donare tenebimur Eccleſiæ Heriſienſi, et literas ſuper tali donatione confectas abſque difficultate, et expenſis literarum Heriſienſis cum ſigillis noſtris dabimus ſigillatas. Ad evidentiam verò, et ad perpetuæ rei memoriam eorum, quæ ſupra ſcripta ſunt, præſentem literam ſigillorum noſtrorum, ſcilicet Epiſcopi et Capituli, fecimus appenſione muniri. Nos vero Dei gratia Præpoſitus, Decanus, et Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis ſupra dicta omnia recognoſcimus eſſe vera, et pro teſtimonio noſtræ ratificationis, approbationis, voluntatis, et conſenſus ſigillum noſtrum appoſuimus huic ſcripto. Teſtes hujus rei ſunt Ludolfus Decanus BB. Apoſtolorum Petri et Andreæ Paderbornenſis, Liborius Canonicus Eccleſiæ Bilveldenſis, et Notarius Reverendi Domini Epiſcopi Paderbornenſis, Bertoldus et Henricus Presbyteri hebdomadarij Eccleſiæ Heriſienſis, Henricus Capellanus Dominæ Abbatiſſæ Eccleſiæ prædictæ, Rabeno de Driborch, Hermannus de Heerſe milites, Henricus Bolemaſt, Gerardus de Telingsdorpff Officiatus Domini Epiſcopi prædicti famuli, et alij quam plures fide digni. Datum die Dominica, qua cantatur miſericordia Domini. Anno Domini Milleſimo trecenteſimo vigeſimo tertio.

Annus Chriſti 1324.

Joannis XXII Pont. 8.
Ludovici IV & Frid. III. Reg. 11.
Bernardi V Ep. Paderb. 4.

Oderic. in hiſtor. Eccl. Bzovius. Hervvartg. Annal. Bosci. Chron. Colon.

Ludovic9 R. à Pontifice excommunicatur.

Laborabat per hæc Imperium ex diſſidij malo inter Pontificem & Ludovicum Regem. Nam etſi Ludovicus Legatos ſuos miſiſſet ad Pontificem, qui objecta crimina diluerent, atque ipſe etiam, ſi qua in re læſiſſet Pontificem, pro ijs ſatisfacturum ſe, fidumque Eccleſiæ defenſorem promitteret; Pontifex nihilominus ex cauſis in concilio Cardinalium diſcuſſis (quas auctor hiſtoriæ Eccleſiaſticæ multis exponit, contenditque adverſus Herwartum) X Calend. Aprilis Ludovicum Regem anathemate percutit, ac V deinde Calend. Julij veluti contumaci Imperium abrogat, quod ſcriptis per Germaniam ad Epiſcopos literis promulgari juſſit. Quare vetus denuo ſchiſmatis malum, ſeveritate Pontificum, Germaniam afflixit. Quippe cùm Trevirenſis Pontificis mandato parere detrectaret, obſecuti ſunt Moguntinus & Colonienſis Archiepiſcopi: Ceteris inter hæc Epiſcopis & Principibus, quo ſe verterent, ambiguis, & hinc Regis, inde Pontificis indignationem metuentibus.

Nuptias Coloniæ celebrat.

Ludovicus Rex interea ſecundo Rheno delatus deductuſq; à Joanne Rege Bohemiæ ac multis Germaniæ proceribus menſe Julio nuptias habuit Coloniæ cum Margaretha Wilhelmi Hollandiæ Comitis filia. Confluxit ad hanc celebritatem magno numero Germanica

nica Belgicaque nobilitas; à quâ cùm Henricus Colonienſis Archiepiſcopus ſe ſubtraheret, conſortium Regis, communione priorum à Pontifice interdicti, averſatus, ſummam Regis (cui tamen conſtantiſſimè hactenus hæſerat) indignationem incurrit. Ut videas quàm fluxæ ſint & vanæ Principum amicitiæ. Ad Regis iram urbs Colonienſis, ac veteres Archiepiſcopi hoſtes ſe commovêre; obſeſſaque à Rege Bohemiæ Bonna Archiepiſcopi ſedes; quemadmodum id ab auctore Chronici Bohemici ſcriptum eſt; interque cetera damna Advocatia urbis Tremonienſis adempta Archiepiſcopo, translataq; auctoritate Regis in Waldecenſem Comitem.

Chron. Bohem. Calviſius T. Crumb.

Ingens deinde bellum conflatum in Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum, ſeu Rege inflammante, quòd cum Colonienſi ſe ad Pontificis voluntatem accomodaret, ſeu Gelriæ Comitis conſpiratione. Interceperat enim Gelder Brevordiæ caſtrum; quam injuriam ulturus Monaſterienſis, caſtrum armata manu recipit, aliaque Geldri loca aut vaſtat, aut eripit, milite, ut fit, ſimul in arma accenſo. Ad quæ Gelder excandeſcere, & ferale claſſicum canere; tractique in ſocietatem belli Joannes Rex Bohemiæ, Epiſcopi Leodienſis & Trajectenſis, Comites Flandriæ, Hollandiæ, Arteſiæ, Marchiæ, Júliæ & Montium; Ab his exercitus 7000 equitum, & peditum longè majori numero contractus, itumque in Monaſterienſem diœceſin. Non in hoc diſcrimen conjectus Ludovicus animum abjecit; præterque provincialem militem, quem maximis contraxerat viribus, Epiſcopum Oſnabrugenſem, Lippienſem, Waldecanum, Seinenſem, alioſque ſibi Comites & Dynaſtas jungit in belli ſocietatem. Horum auxiliaribus copiis adjutus, confiſuſque patrocinio D. Pauli, & cauſæ æquitate Coesfeldiam procedit, hoſti obviam. Stabat feſto D. Ægidij die uterque exercitus in acie, ac velitationibus etiam commiſſus; cùm viri inter eos ſpectabiles miſerati impendentem lanienam, pacem ſuasêre partibus, ad quam mox proni Epiſcopus ac Gelder. Datus inter alios arbiter Trajectenſis Epiſcopus: conventumque diſcedere ab armis, caſtrum Bredevordiæ permittere Gelro, circumjacentem verò terram cum villis & incolis juri Epiſcopi relinquere. Hæc tum ſanctè pacta, quanquã mox violata à Geldro.

Bellum Ludovicum Ep. Monaſt. inter & Gelriæ Comitem quorundam interventu componitur.

Utrumne Bernardus Epiſcopus noſter unà cum Epiſcpo Oſnabrugenſi, & Timone fratre Lippienſium Comite Ludovico Monaſterienſium Epiſcopo ſubſidia militaria transmiſerit, etſi veriſimile habeam, in annalium tamen noſtrorum memoria non reperio.

Synodus Paderb. à Bernardo Ep. antiquo ritu celebrata.

Is interim hoc anno decoro magis Epiſcopi munere occupatus, convocato omni ſuo Clero & religioſorum ordine, celebrem Paderbornæ ſynodum celebravit, quam hoc priſco Epiſcoporum ritu, ut in ea annotatum, ingreſſus. Poſt hymnos horæ, quam primam dicunt, decantatos, Epiſcopus Capitularem locum intravit; ac poſtquam cum præſulibus Eccleſiæ & Canonicis pertractaſſet ea,

quæ

Digitized by Google

quæ in ſynodo proponenda, quæque ad mores Cleri populique corrigendos decernenda eſſent, proceſſit ad chorum Baſilicæ, ſequentibus Canonicis, conſeditque ad aram principem; ubi retento candido indumento, ſumpſit cappam & infulam Epiſcopalem capiti impoſitam, chirothecas, pedum paſtorale, & annulum. Inde precibus rite perſolutis, inter duos Abbates infulis quoque conſpicuos medius deductus ad ſynodi locum; hos ſecuti Præpoſitus & Decanus palliis quoque ſacris decori, poſt illos ceteri Canonici & Clerus omnis ordine ſuo, ſacris quoque indumentis ornati. Agmen illud ſacrum præceſſére duo ſcholares cum ſigno crucis; poſt illos duo alij ſcholares, quorum alter thuribulum, alter candelabrum geſtabat. Hos conſecuti Diaconus & Subdiaconus, quorum alter librum Evangelij, alter ſacras veſtes præferebat. Demum cantores duo Canonici, ac Camerarius, à quo ſella Epiſcopalis deportabatur. Ita ſynodum ingreſſus Epiſcopus; in qua cùm multa utiliter conſtituta ſunt, tum ordo divinorum officiorum per ſingulos anni feſtos dies accuratiſſimè digeſtus, atque integro, qui supereſt, libro præſcriptus. Quam in rem hoc Epiſcopi mandatum, quod libri præfatio habet, in ſynodo palam recitatum. *Hunc ordinem divinorum officiorum venerabilis Pater Dominus Bernardus de Lippia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus ex diverſis Prælatorum ejuſdem Eccleſiæ libris antiquis colligi et ſcribi fecit, et ſtatuit ab univerſo ejuſdem Eccleſiæ Clero in perpetuum obſervari, ipſo die Galli Confeſſoris in generali ſynodo. Anno Domini* MCCCXXIIII, *et mandavit, quod quicunque Prælatus aut Clericus poſt publicationem ſine conſilio ſui Epiſcopi et Capituli ſimul aliqua in iſto ordine mutaverit, ipſo facto in anathemate ſit.*

Caſtrum & oppidum Vörden, donatione Abbatis Marienmunſter. accedunt ad Eccleſiam Pad.

Auxit etiam hoc anno Bernard⁹ Epiſcopus diœceſin ſuam caſtro & Oppido Vörden. Id quidem caſtrum Abbas Cœnobij Mariæ olim extruxerat, munieratq; cum Oppido; poſt verò, cùm adverſus vicinorum incurſiones, prædonum inſolentiam, & temporum iniquitatem nec caſtrum, nec oppidum cum circumpoſitis poſſeſſionibus infirmi Monachi tueri amplius non poſſent, Abbas & Cœnobitæ ultronea donatione ad Epiſcopum & Eccleſiam Paderbornenſem tranſtulêre; delectuſque in locum Comitis Swalenbergenſis Epiſcopus Advocatus & defenſor Monaſterij. Quanquam id non ſine grata compenſatione Epiſcopi & Capituli factum ſit. Ea verò donatio, cùm ad annalium noſtrorum memoriam ſpectet, hîc ipſas tabulas reddimus.

Bernardus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſalutem omnibus in perpetuum. Quæ coram nobis perpetuo duratura in memoria digna geruntur, ne per oblivionem tollantur, expedit ut ſcripturæ teſtimonio poſteris innoteſcant. Noverint igitur univerſi, & præcipue illi, quorum intereſt, quod Dominus Hermannus Abbas & totus conventus dicti Monaſterij prope Svalenberg, ordinis ſancti Benedicti, noſtræ diœceſis, providâ deliberatione præhabitâ, conſiderantı ſtatum terræ ſibi circumjacentis eſſe periculoſum, & bona ſua temporalia jacere abſque cultoribus, miſerabiliter eſſe deſolata, nec adeſſe ſibi temporales facultates, ſine quibus cultus divinus libere exerceri non poteſt, unde Fratribus de conventu victualia, & quotidiani ſtipendia miniſtrentur. Et quia contra quotidianos prædonum, & invaſorum loci illius inſultus ultra ſubſiſtere non valent, niſi aſſit eis temporalis dominij præſidium opportunum; propter quod ad nos, & ad Eccleſiam noſtram, de qua maxime bonum præſumunt, fiducialiter confugientes

gientes, perſonas ſuas, & omnia bona ſua mundana per nexum colligationis indiſſolubilis nobis ſubdiderunt, & firmiter aſtrinxerunt, ut propter nos & ſucceſſores noſtros & Eccleſiam noſtram nullum quærere, requirere, & aſſumere Dominum, defenſorem, Advocatum, aut tutorem valeant in perpetuum temporalem. Noſque & Succeſſores noſtri atque Eccleſia noſtra Abbatem & conventum de Monaſterio, & omnia bona eorum defendere atque tueri conſtanter tenebimur pro omnibus viribus noſtris contra invaſores & oppreſſores, quorumcunque dolo, fraude, & negligentia penitus excluſis, ut ſub alis protectionis noſtræ, & Succeſſorum noſtrorum pacis amenitate, & rerum temporalium ubertate, prout Deus donaverit, ſecurius perfruantur. Et ſi occaſione colligationis & ſubjectionis Abbatis & conventus prædicti, à Comitibus de Schwalenberg/ *ſeu aliis quibuſcunque, cujuſcunque ſint conditionis, ſexus, aut ſtatus, impugnantur, opprimuntur, eos à talibus oppreſſionibus debemus juxta omnem poſſibilitatem noſtram defendere, & efficaci defenſionis ſubſidio præſervare. Per hanc tamen colligationem nullum jus ſpeciale in bonis, prædicti Monaſterij Nobis, aut noſtris Succeſſoribus acquiratur, ut in hominibus & bonis Monaſterij ejuſdem aliquas petitiones facere, vel quicquam temporalis commodi petere, quærere, vel exigere debeamus, ſed ſolam defenſionem & conſervationem hominum & bonorum Monaſterij ejuſdem, ut eſt dictum. Item prædictus Dominus Abbas & totus conventus de Monaſterio poſt plures deliberationes, & poſt diverſos tractatus ſolennes, qui in factis hujuſmodi de juris præcepto præcedere, & præmitti debent, ex ſpeciali dilectione, & propter firmam ſpem, quibus circa Nos, & Eccleſiam noſtram cum charitatis zelo moventur, pari voto, unanimi voluntate, atque cum expreſſo conſenſu omnium illorum, quorum conſenſus ad hoc fuerat merito requirendus, donaverunt Nobis, Succeſſoribus noſtris, & Eccleſiæ Paderbornenſi donatione vera, perfecta, atque in perpetuum valitura munitionem ſuam, videlicet caſtrum & Oppidum dictum to* dem Vorde/ *cum omnibus ſuis juribus & juriſdictionibus, & ſpecialiter cum alto judicio, quod* Gogerichte *vulgariter dicitur, agris, campis, ſilvis, nemoribus, terris cultis & incultis, viis & inviis, aquis aquarumque decurſibus, piſcinis, cum decimis, & cæteris pertinentiis univerſis, prout hæc omnia comprehenduntur & includuntur ſub metis, finibus, terminis ſeu limitibus inferius annotatis. Quod quidem caſtrum & munitionem Abbas & conventus prædicti in ſolo fundo proprio ſuo ſuis propriis ſumptibus exſtruxerunt, nihil juris ſibi retinentes, ſeu reſervantes ibidem niſi ſolam Eccleſiam in Oppido conſtructam, & quatuor manſos in campo à decima ſolutos, unam piſcinam ante Oppidum, & unum molendinum, quod eidem piſcinæ adjacet, quæ cum una area ad hoc convenienti ad dotem illius Eccleſiæ jugiter permanebunt. Iſti vero ſunt limites & termini in quibus concluduntur agri & cætera jura ad Oppidum* Vorde *pertinentia, et incipiunt à via, qua itur de* Brakele *ad Monaſterium* Munſter *prope* Abbenborg *aſcendendo ad piſcinam charitatum, piſcina ipſa excluſa, & à piſcina ipſa uſque ad molendinum* Schnaghermullen/ *molendino excluſo, & à molendino citra montem* Schulenborg/ *monte ipſo excluſo, & per medium vallis intra montem* Schulenborg *& Monaſterium aſcendendo ad viam, quæ dicitur* Munſterwegh/ *qua itur à Monaſterio in villam, quæ dicitur* Wenden/ *per ſilvam dictam* Munſterholt/ *monte* Hungerberg *incluſo uſque ad vias* Schratwegen/ *& tranſcundo viam* Schratwegen *ad villam* Wende *prope tiliam in ſiniſtra parte villæ, tilia in ſupercilio montis excluſa, & ſic à villa* Wenden *directe procedendo ad viam, qua itur de* Oldenborg *verſus Huxariam, & deinceps per paludem* Woldeſſen *ad locum, ubi terminatur* Tilwoldeſſer Marck/ *& ab illa marca directe tranſeundo ad* Oldenberger *marcam, piſcina tamen* Woldeſſe *apud Monaſterium remanebit. Item ab* Oldenberger Marck *ad locum dictum* Schwineß-grabe, *& ab hinc circulariter redeundo ad viam* Brakelen, *qua itur ad Monaſterium prope Abbenborg, de qua ſigna terminorum & limitum, ut ſupra ſcribitur, ſumpſerunt initium. Ex hac larga & devota donatione Nobis & Eccleſiæ noſtræ facta perpendere debent noſtri Succeſſores, ſe ad protectionem dicti Monaſterij, & bonorum ipſius, etiamſi labores & expenſæ eis in hoc accreſcant, non fruſtra ſed ex debito obligari. Nos etiam ut eandem liberalitatem gratitudine condigna perpendere & reſpicere dinoſcamur, de beneplacito, voluntate, & conſenſu totius Capituli noſtri, & nominatim Domini Borchardi de Aſſeborch loci illius Archidiaconi, dotes Eccleſiarum, atque Eccleſias in Nihim, & in Pomeſſen, ac in* Oldenberge, *& quatuor manſos ante Oppidum Nihim ſitos, Nobis & Eccleſiæ noſtræ pertinentes à decima abſolutos, & duas areas in Nihim, quarum unam inhabitavit plebanus, & alteram eidem contiguam, quæ fuerat Hermanni de Horne, ut ex illis fiat una area dotalis, ab omni ſervitio & onere civi-*

tatis quitam, & liberam donamus, donatione vera, perfecta, & ſimiliter in perpetuum valitura, atque incorporamus cum omnibus ſuis juribus, & pertinentiis Abbati & conventui de Monaſterio ſupradicto, ut eadem Eccleſia una cum Eccleſia Steinheim/ *& Eccleſia in* Voerde *ſit in poteſtate Abbatis & conventus de Monaſterio. Et quod Abbas Eccleſias ſuas per ſuos Monachos, viros tamen idoneos ad ſuum beneplacitum ponendos & revocandos ſeu removendos ex cauſa dum noverit expedire, gubernari faciat, & fructus, proventus ſeu obventiones ab eiſdem Eccleſiis recipiat, ex quibus indigentiam Fratrum ſui conventus amplius relevare: jura tamen ligna reſecandi* in Marcke Oldenberge *ad dotem Eccleſiæ hactenus pertinentia quæ* Echtwort *in vulgo nuncupantur, Nobis, noſtris ſucceſſoribus, & Eccleſiæ ſpecialiter reſervamus, & ad munitionem* Voerde *volumus jugiter pertinere: Item de conſilio & conſenſu Capituli noſtri caſſamus, & irritamus litteras prædeceſſoris noſtri ſuper translatione facienda per Abbatem, & conventum prædictos de Monaſterio ad Oppidum* Steinheim *confectas, ſed potius decernimus, ut in loco ſuæ primæ fundationis de cætero permaneant, ut loci illius fundatores ſua ſpe & devoto propoſito, qui congregationem Monachorum ibidem inſtituerunt, & ibidem permanere perpetuo decreverunt, ipſaſq; litteras declaramus de cætero nullius exiſtere firmitatis eo ſalvo, quod Eccleſia in* Steinheim *cum ſua dote, & cæteris pertinentiis incorporata remaneat Monaſterio ſupradicto, & Abbas Monaſterij, qui pro tempore fuerit, per Nos & ſucceſſores ſpeciali quadam prærogativa honorari dignoſcatur; quotieſcunque Abbas Monaſterienſis poſt electionem de ſe factam confirmatus fuerit ab Epiſcopo Paderbornenſi, tunc curam animarum Eccleſiarum in Nihim, in* Steinheim/ *in* Pomeſſen/ *in* Voerde/ *& in* Oldenbergen/ *quæ ab Archidiacono loci hactenus tenebantur, recipere debet, cui etiam Epiſcopo de juribus Epiſcopalibus, quantum ad Eccleſias illas integre reſpondebit. Nos etiam & Succeſſores noſtri, qui collationes prædictarum quinque Eccleſiarum in poteſtatem Abbatis Monaſterienſis, & ſuorum Succeſſorum tranſtulimus pro aliquali recompenſa, poteſtatem habebimus conferendi in Monaſterio ex nunc & in perpetuum tertiam præbendam, quam ibidem vacare contigerit, perſonæ tamen idoneæ, & ad regularem inſtitutionem aptæ: Quæ quidem perſona recipietur abſque difficultate à Fratribus conventus, ſecundum conſuetudinem, quæ juxta Monachos ibidem de novo receptos à retroactis temporibus eſſe dignoſcitur obſervata. Quotieſcunque vero Abbas prædictus in præfatis quinq; Eccleſiis, ſeu in altera ipſarum novos Rectores ponere decreverit, toties deſtinabit eos ad loci Archidiaconum, ut ſibi ſolum quo ad obſervantiam & executionem mandatorum ſuorum obedientiam repromittant. Ipſe enim Abbas, ſeu confratres ſui, qui prædictis Eccleſijs præſunt, Archidiaconum loci, vel ejus ſubſtitutum temporibus illis, dum ſynodis præſidet, & præſidere conſueverunt, Archidiaconalibus honorifice recipere, & decenter procurare tenebuntur, ſicut hactenus fieri eſt conſuetum. Cum autem Monachi illi, qui prædictas regunt Eccleſias, decedunt, vel ad mandatum ſui Abbatis recedunt, loci Archidiaconi jura illa, quæ communiter vocantur ſynodalia, & quæ à ſæcularibus Clericis decedentibus ſuis Archidiaconis exhiberi conſueverunt, dare, & perſolvere, cùm Monachi proprium non habeant, nullatenus tenebuntur, nec Archidiaconus loci talia jura debet requirere ſeu petere ab ijſdem, ſed in recompenſam iſtius emolumenti Abbas Monaſterienſis, & ejus ſucceſſores Archidiacono in* Steinheim *qui pro tempore fuerit, unam marcam denariorum in Suſato legalium, in die B. Galli Confeſſoris in Paderborn ſingulis annis futuris nomine penſionis annuæ præſentabunt. In ſignum etiam recognitionis hujus donationis, & libertatis per Nos & Eccleſiam noſtram factæ Monaſterio ſupradicto de omnibus prænominatis quinque Eccleſijs dabit Abbas Monaſterienſis Capitulo noſtro ſingulis annis in die B. Liborij Confeſſoris viginti & quatuor libras ceræ, de qua fieri debent duo cerei magni omni die ad miſſam in ſuperiori choro ante altare B. Liborij poſt præfationem accendendi, & nullatenus extinguendi tam diu, quouſque elevatio ſalutaris hoſtiæ & calicis cum omni reverentia plenius ſit completa. Vt autem præſentis ordinationis perpetuus contractus fideliter & inviolabiliter obſervetur, præſentes literas deſuper confectas conſcribi, & ſigillorum utrarumque partium, Noſtro ſcilicet & Capituli noſtri, & Abbatis atque conventus de Monaſterio parte ex altera appoſitione litteris præſentibus ſub una forma & tenore duplicatis ad perpetuam rei memoriam fecimus communiri. Nos verò Henmannus Abbas & conventus de Monaſterio prope* Schwalenberg *ſupradicti, omnia & ſingula ſuperius in præſentibus litteris conſcripta recognoſcimus eſſe vera, & ad firmandam geſtorum hujuſmodi veritatem ſigilla noſtra præſentibus duximus appnenda. Teſtes hujus rei ſunt Ludolphus Decanus Eccleſiæ Sanctorum Petri & Andreæ Apoſtolorum Paderborn, Henricus Decanus novæ Eccleſiæ*

ſancti

ſancti Petri in Huxaria, Bertholdus Plebanus in Brackle, Liborius Notarius dicti Domini Epiſcopi, Everhardus de Menderſen, Olricus de Neder famuli, & alij quamplures fide dign. Datum Paderbornis, Anno Domini Milleſimo trecenteſimo vigeſimo quarto, in die beati Petri Apoſtoli ad Cathedram.

Convenêre præterea hoc anno Delbrugiæ Bernardus Epiſcopus, Simon frater Comes, & Simon Comes Ritbergenſis Paderbornenſis Eccleſiæ Canonicus, multique honorati viri. Quo in congreſſu Simon Comes Lippienſis largos decimarum proventus, quos in ſuperiori inferiorique Brake, Comitatus Lippienſis, à majoribus feudi nomine ab Eccleſia Paeerbornenſi aeceperat, ultro reddidit Bernardo Epiſcopo fratri ſuo; quos exinde Epiſcopus ex conſenſu Capituli Abbati & Cœnobio Marienfeldenſi donavit; idque religione & pietate in ſacrum hunc locum factum ab utroque, in quo tritavus illorum Bernardus II olim Monachi habitum ſuſceperat, ex eoque Selonienſium Epiſcopus tranſumptus erat. Extant hujus donationis binæ tabulæ, quorum alteræ in Delbrugia Idibus Martij, alteræ Paderbornæ XII Calend. Aprilis multis teſtibus approbatæ conſignatæque ſunt; ac in poſtremis hiſce Simon fatetur, ſe id ex voluntate quatuor filiorum ſuorum, Henrici videlicet Mindenſis Præpoſiti, Ottonis, Simonis & Bernardi feciſſe; ut jam Pideritius Scriptor Lippienſis fallat, qui duos tantum Simonis hujus II filios recenſet, Ottonem videlicet & Bernardum, à quibus comitatus primùm in duas partes diviſus, Ottone Blombergam, Bernardo Hornam incolente. Sed ille heredum tantum filiorum meminerit.

Cenventus Delbrugienſis, in quo Comes Lippienſis Decimas Epiſcopo Paderb. reddit, quas hic Cœnobio Marienfeldenſi attribuit.

Piderit. Geneal. 7. Chron. Mind. Crantz. l. 9. Metrop. c. 19.

Eodem in loco Bernardum Epiſcopum inter & viduam Friderici de Hörde convenit de Villâ Monninghauſanâ, tabulis ſequentibus hac ſuper re decima ſexta Januarij confectis.

Et convenit inter Epiſcopum & viduam de Hörde de villa Monninghauſen.

Nos Cunegundis relicta quondam Friderici de Hörde militis, ac Thymmo et Bernardus eorum filij recognoſcimus, ac præſentibus atteſtamur, quod cùm quæſtio ſeu controverſia inter Nos ex unâ, et Reverendum Dnum Dominum Bernardum Epiſcopum, Præpoſitum, Decanum, et Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis parte ex altera ſuper officio ſuo ſeu villicatione in Monninghauſen verteretur, placitavimus et concordavimus, mediantibus Nobilibus viris Dominis Simone Domino Lippienſi, Hermanno, Ludolpho Burggraviis in Stromberg, et Alberone poſt milite amicabilibus compoſitoribus, dictis vulgariter Sôulûde / *inter nos ſpecialiter pro utraque parte deputatis et electis cum dictis Domino Epiſcopo, Præpoſito, Decano et Capitulo, in hunc modum videlicet, quod dictum officium, ſeu villicationem in Monninghauſen, cum omnibus ſuis juribus et pertinentiis, quod, vel quam ab eiſdem Dominis, Epiſcopo, Præpoſito, Decano et Capitulo, tenemus pro octingentis marcis denariorum in monaſterio et Soſato legalium titulo pignoris obligatum, ſeu obligatam, quandocunque, quocunque anno dicti Domini, Epiſcopus ſeu ſucceſſores, ſeu Præpoſitus, Decanus, et Capitulum intra Beatorum Martini et Petri ad Cathed. ſubſequentis feſta duntaxat dictum officium ſeu villicationem redimere decreverint, pro ſumma prædicta octingentarum marcarum dena-*

riorum prædictorum reddere et reſtituere tenebimur, liberum et ſolutum, ſeu liberam et ſolutam quibuſlibet oppoſitionibus, dilationibus, ſeu impetitionibus ex contradictionibus quorumlibet retrojectis, cumque Nobis ſeu alteri noſtrorum dictam redemptionem per unius menſis ſpatium præintimaverint, ſeu ſuo nomine præintimari fecerint, ipſum terminum ſolutionis in Lippia reſpicere, et pecuniam noſtram hujuſmodi ibidem recipere erimus obligati: renunciantes ex nunc oppoſitionibus, defenſionibus, literis et inſtrumentis quibuſcunque, ac univerſis juris tam Canonici quam civilis, beneficiiſque, quæ contra formam præſentis literæ, aut aliquem articulum in ea contentum Nobis et hæredibus noſtris poſſunt de jure vel de facto aliqualiter ſuffragari.

In quarum omnium firmitatem Nos Cunigund ac Thymmo ſigilla noſtra, et Ego Bernardus ſigillum Domini Erenfredi de Bredenole militis avunculi mei pro me, quia proprio sigillo careo, præſentibus duximus apponenda. Nos etiam Simon Dominus Lippienſ. Hermannus, Ludolphus Burggravij in Stromberg, ac Albertus poſt miles compoſitores, et Zonæ prædictæ pronunciatores in teſtimonium præmiſſorum, quæ per nos acta pronunciata ſunt, ad requiſitionem ambarum partium præſens ſcriptum noſtris ſigillis duximus muniendum. Actum et datum in Delbrugge Anno Domini milleſimo, trecenteſimo, viceſimo quarto, in die Beati Marcelli Papæ et martyris.

Mortalem hanc vitam exuit hoc anno poſtridie S. Servatij Go-[...]fidus Waldecenſis Comes, XXXVIII Mindenſium Epiſcopus, geſto [...]mum annum magiſtratu illo, magnoque ſui deſiderio relicto. q[...] [...]i datus Ludovicus Ottonis Ducis Lunenburgenſis filius et C[...] [...]piſcopus, qui exinde per XXII annos diœceſin quiete ad[...] [...]liâ re geſta magis commendatus, quàm culto cum [...]io.

[...] Christi 1325.

[...]XII Pont. 9.
[...]eg. 12.
[...]aderb. 5.

Caſtrum & oppidum Vörden, donatione Abbatis Marienmunſter. accedunt ad Eccleſiam Pad.

& Opp[...] [...]ar publicæ Imperij tran[...] extruxe[...] [...] ceterâ auguſtalis [...] rum incu[...] [...]m Auſtrium è cu[...] nec caſtrum[...] [...]er utrumque Monachi tu[...] [...]a regio [...] donatione ad[...] [...]criptores delectuſque in[...] [...]am regiun[...] tus & defenſor M[...] ſatione Epiſcopi &[...] nalium noſtrorum n[...]

Bernardus Dei gratia [...]
Quæ coram nobis perpetuo dur[...] expedit ut ſcripturæ teſtimonio [...] illi, quorum intereſt, quod Domi[...] prope Svalenberg, ordinis ſancti Be[...] conſideranti ſtatum terræ ſibi circum[...] abſque cultoribus, miſerabiliter eſſe de[...] cultus divinus libere exerceri non poteſt, [...] ſtipendia miniſtrentur. Et quia contra quo[...] tus ultra ſubſiſtere non valent, niſi aſſit eis [...] quod ad nos, & ad Eccleſiam noſtram, d[...]

Sed hujus dominatu accenſi veteres Colonienſis Archiepiſcopi hoſtes, cives cumprimis Colonienſes, unâque fœderati, Joannes Bohemiæ Rex, Engelbertus Marcanus, Adolphus Montium, Wilhelmus Hollandiæ Comites, Adolphus Leodienſis Epiſcopus, numeroſo inſtructo exercitu in Weſtfaliam irrumpunt, evaſtatiſque Colonienſis diœceſis agris, proximis ante feſtum Aſcenſionis diebus Wolmunſtenium, munitiſſimum ad Ruram caſtrum, obſidione incingunt; in id quia omnis vis & machinæ converſæ, xxv Julij deditur, ac funditus evertitur. Hærebat Archiepiſcopus, & Rupertus Virneburgicus Weſtfaliæ Marſchallus cum copiis ſuis nunc Suſati, nunc Werlis, ſi qua ſe adoriendi hoſtes occaſio, aut ſolvendæ obſidionis via aperiret; at multa machinantem impediit Leodienſis Epiſcopus Marcani frater, caſtris circa Unnam Oppidum à tergo poſitis; metuque, ne quid tentaret, continuit Archiepiſcopum. Calamitoſa & fatalia tempora, quando Principes & Epiſcopi viſi ſunt arma civilia in ſe vertere, quæ majores olim in barbaros ſumebant.

Veteres Archiep. Colon. hoſtes in hujus Diœceſin denuo irrumpunt. *Levoldus.*

At non minus Reinaldus Gelriæ Comes, homo turbulentus & impius, qui jam in ſeptimum annum fratrem tenebat in carcere, deſtitit divexare Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum. Anno quidem ſuperiori pax inter utrumque ſanctè convenerat, arbitro Joanne Trajectenſi Epiſcopo. Vix dies unus alterve abiit, cùm Gelder rapinis, incendiis & cœdibus graſſari per diœceſin viſus, damno etiam trium millium marcarum brevi illato. Qua ſuper re literis ad Geldrum ſcriptis, quæ in manibus ſunt, ſimulque ad fidejuſſores appellando, graviſſimè queſtus Epiſcopus, perfidiam & perjurium Comiti exprobat. Ac ne novo bello, quod jam juſta ex cauſa ſibi eſſe poſſet, inter ſe committantur, offert ſe integerrimus Epiſcopus denuo ad firmandam pacem, loco inter Vredenam & * Gronlo nominato, quò ...ctenſem Epiſcopum ſecum deducturus ſit, arbitrum pronæ
...onis. Ad has Ludovici literas, intra octavam Paſchæ datas,
...dit Gelder. Quare alteras idiomate germanico ad Gel-
...bus denuo ſe offert ad pacta inter ſe & Geldrum per
...nſem Epiſcopum inita; petitq; in hanc rem con-
...æ; in eo quidquid Conſules ac Senatores
...ripturi ſi... ...e ſanctè obſervatum iri.
...Philip... ...anſmiſſæ: At Gel-
...addidi... ...ibus *ſpondet ſe*
...s venturu... ...*comitibus, Go-*
...nsb... ...*de Lippia*, fratre
..., ro... ...Re... ...*mitem*, ut ipſe
...helmo... ...nſi, & Adolpho
...omite adſi... ...em; ibi quid-
...de pactis... ...tatutis deciſu-
...habitur... ...: nec ſine *lit...*
...ſolvan...

Pax nuper inter Ep. Monaſt. & Gelriæ Comitem inita, ab hoc violatur; ut redintegretur, multis ab Epiſcopo Monaſt. literis laboratur.

**Gronloe, nunc Grolla oppidum.*

Digitized by Google

ſolvantur, maneantque 500 marcæ, quibus Geldro ob Bredevordiam Ludovicus obſtrictus ſit. Veneritne Coloniam Gelder, haud compertum, id tantùm Monaſterienſes quidam faſti memorant, poſt biennium demum bellum hoc ſopitum eſſe, Statlonamque & circumpoſitas Bredevordiæ poſſeſſiones agrorum ceſciſſe Monaſterienſi, Geldro verò arcem Bredevordianam. Traducuntur paſſim ex ævo illo Epiſcopi à ſcriptoribus noſtrorum temporum tanquam ad aliena à munere ſacro bella proruperint, ac ſpoliis aliorum Epiſcopatus auxerint. Sed hi parum memores, quibus injuriis laceſſiti, & qua neceſſitate adacti, invitique ad arma protracti ſint, quando alterutrum neceſſe erat, aut correptis armis ſe tueri, aut omnia Epiſcopatûs bona vicinorum Comitum rapinis permittere. Tam illi iniquis oculis aſpiciebant Epiſcoporum patrimonia per Weſtfaliam & Saxoniam, Caroli M. cęterorumque exinde Cæſarum liberalitate aucta, quàm inſatiabilis eorum erat cupiditas, donec fatali noſtro ævo omnia hæreſi in ſpolium venirent.

Lis inter Lemgovienſes & Gerdenſes exorta à Bernardo Ep. componitur.

Haud alia ex hoc anno memoria Bernardi Epiſcopi noſtri quàm quòd pacis juſtique amans litem inter Lemgovienſes & Gerdenſis Cœnobij Virgines compoſuerit; facta nimirum erat venditio bonorum Lemgovienſibus cum damno Gerdenſium; ut parti utrique ſatisfieret, ipſe Epiſcopus ex ſuis bonis damnum prædij donatione compenſavit Gerdenſibus. Adeo Eccleſiæ ſuæ, quàm ſacris Virginibus Deo famulantibus detrahi maluit. Qua ſuper re tabulæ extant pridie natalis Virginis multis teſtibus, aſſenſuque Capituli comprobatæ. Atque ut urbium ſuarum fidem ſibi aſtringeret, Brakelenſibus haud ſecus quàm aliis privilegia jam tertio inſtauravit.

Mors Brunonis de Warendorp Dominicani.

Per id tempus Suſati conceſſit naturæ Bruno de Warendorp, nobili Warendorpiorum familia ortus, ex qua ad ſacram D. Dominici familiam tranſiit: vir cùm per omnem vitam ferrea ad corpus catena adſtricta, tum magnis virtutibus conſpicuus, & famâ ſanctitatis apud ſuperſtites celebratus.

Annus Chriſti 1326.

Joannis XXII Pont. 10.
Ludovici Reg. 13.
Bernardi V, Ep. Paderb. 6.

Rebdorf. in annal.
Albert. Argent.
Italiæ quidam rebelles proco[illegible] Lu[illegible] c[illegible]

Proſpere interea tenebatur Imperium à Ludovico Rege. Quippe etiam Friderico æmulo quieſcente, pulſo in exilium Rudolpho Palatino, & compreſſo Henrico Colonienſi Archiepiſcopo, omnia ad unius Rectoris fortunam ac potentiam ſe convertêre. Quæ poſtquam in Italia cognita, Galeatius Vice Comes Mediolanenſis, [illegible] [illegible]ique Lombardiæ præfecti, ac Gibellinæ factionis proceres, à [illegible]inalibus Pontificis Legatis, ut præferebant, exagitati, invitavêre Ludo-

re Ludovicum Regem in Italiam. Quam in rem Ludovicus Spiræ comitia Principum indixit; ubi cùm de itinere in Italiam inſtituendo ſententias procerum rogaſſet, diſſuaſere plerique cum Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo, ne id citra Pontificis aſſenſum & auctoritatem attentaret.

Tandem & hic annus vacuus à bellis Weſtfaliæ obtigit, quo Engelbertus Comes Marcanus turbo popularium Romam profectus: & Henricus Colonienſis Archiepiſcopus, ordineſque Ducatus Weſtfaliæ fœdus pepigère cum Trevirenſi urbe, ſimulque Archiepiſcopus in gratiam rediit cum Colonienſibus. Exhauſtus præterea belli impenſis Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus, utrumq; judicium, tam quod in primaria urbis parte, quàm quod trans aquas in celebri parochia habebat 286 marcis pignori dedit Burchardo Cleihorſtio, nobili ac potenti viro; ea tamen lege, ut in capitali ſententia nihil ageret ſine Epiſcopi aſſenſu. *Quieta à bellis Weſtfalia.*

Ad hunc modum Bernardus quoque Epiſcopus duas partes caſtri Furſtenbergenſis, quod à diverſis Epiſcopi caſtrenſibus inſidebatur, tutelæ cauſa adverſus Haſſiam & Waldecenſem comitatum 380 marcis, quarum ſingulæ decem & octo ſolidos penderent, Joanni & Wilhelmo de Vernede militibus oppignoravit; idque ex conſenſu Capituli factum, quòd ea pecuniæ ſumma in debita, quæ ſuperiores Epiſcopi contraxerant, exſolvenda, quæque in utilitatem Eccleſiæ converſa ſit, uti prolixis hæc literis feſto D. Agathæ die conſignatis extant. *Bernardus Ep. Caſtrum Furſtenberg militibus de Vernede oppignorat.*

Aliis deinde tabulis, feſto Epiphaniæ confectis, Bernardus Epiſcopus caſtrum & oppidum Calenberg Papenheimiis militibus, uti ab Ottone Epiſcopo feudi titulo accepiſſe ſupra diximus, confirmat, ea lege, ut fidem & obſequium more Caſtrenſium præſtent: caſtrum haud ſecus, quàm alias Epiſcopi munitiones defendant, pateatque ad omnem ingreſſum. Hujuſmodi enim Caſtrenſes milites, haud ſecus quàm ceteros vaſallos, ex conceſſis clientum beneficiis & agrorum poſſeſſionibus Epiſcopi ad omnem militiæ uſum expeditos habebant; caſtraque hæc more antiquorum Saxonum in editis abruptiſque montibus præmuniri cœpta, maximè ex quo hæc tumultuaria ac civilia bella per diſſidia regni aut Cæſarum debilitatem invaluerant; unde & patrimonia Epiſcoporum magnopere ex his Caſtrenſium & Vaſallorum impenſis attenuari neceſſe fuerit. *Et Caſtri Calenberg. uſum Militibus de Papenheim confirmat.*

Magnificum per id tempus Xenodochium Paderbornæ erat ante portam occidentalem ad ipſa urbis mœnia, conſulum ac civium liberalitate conditum, comprehenſumque parochia forenſis Eccleſiæ; cui Bernardus Epiſcopus, rogatu Conſulum ac Senatorum, proprium ſacerdotem impoſuit, abſolutum ab omni juriſdictione Archidiaconi, cum omni Parochi poteſtate in adminiſtratione ſacrorum, implorato ad id etiam Forenſis Eccleſiæ conſenſu: jus verò nominandi *Xenodochio Paderborn. proprium ſacerdotem imponit.*

Digitized by Google

ſolvantur, maneantque 500 marcæ, quibus Geldro ob Bredevordiam Ludovicus obſtrictus ſit. Veneritne Coloniam Gelder, haud compertum, id tantùm Monaſterienſes quidam faſti memorant, poſt biennium demum bellum hoc ſopitum eſſe, Statlonamque & circumpoſitas Bredevordiæ poſſeſſiones agrorum ceſciſſe Monaſterienſi, Geldro verò arcem Bredevordianam. Traducuntur paſſim ex ævo illo Epiſcopi à ſcriptoribus noſtrorum temporum tanquam ad aliena à munere ſacro bella proruperint, ac ſpoliis aliorum Epiſcopatus auxerint. Sed hi parum memores, quibus injuriis laceſſiti, & qua neceſſitate adacti, invitique ad arma protracti ſint, quando alterutrum neceſſe erat, aut correptis armis ſe tueri, aut omnia Epiſcopatûs bona vicinorum Comitum rapinis permittere. Tam illi iniquis oculis aſpiciebant Epiſcoporum patrimonia per Weſtfaliam & Saxoniam, Caroli M. ceterorumque exinde Cæſarum liberalitate aucta, quàm inſatiabilis eorum erat cupiditas, donec fatali noſtro ævo omnia hæreſi in ſpolium venirent.

Lis inter Lemgovienſes & Gerdenſes exorta à Bernardo Ep. componitur.

Haud alia ex hoc anno memoria Bernardi Epiſcopi noſtri, quàm quòd pacis juſtique amans litem inter Lemgovienſes & Gerdenſis Cœnobij Virgines compoſuerit; facta nimirum erat venditio bonorum Lemgovienſibus cum damno Gerdenſium; ut parti utrique ſatisfieret, ipſe Epiſcopus ex ſuis bonis damnum prædij donatione compenſavit Gerdenſibus. Adeo Eccleſiæ ſuæ, quàm ſacris Virginibus Deo famulantibus detrahi maluit. Qua ſuper re tabulæ extant pridie natalis Virginis multis teſtibus, aſſenſuque Capituli comprobatæ. Atque ut urbium ſuarum fidem ſibi aſtringeret, Brakelenſibus haud ſecus quàm aliis privilegia jam tertio inſtauravit.

Mors Brunonis de Warendorp Dominicani.

Per id tempus Suſati conceſſit naturæ Bruno de Warendorp, nobili Warendorpiorum familia ortus, ex qua ad ſacram D. Dominici familiam tranſiit: vir cùm per omnem vitam ferrea ad corpus catena adſtricta, tum magnis virtutibus conſpicuus, & famâ ſanctitatis apud ſuperſtites celebratus.

Annus Chriſti 1326.

Joannis XXII Pont. 10.
Ludovici Reg. 13.
Bernardi V Ep. Paderb. 6.

Rebdorf. in annal. Albert. Argent.

Proſpere interea tenebatur Imperium à Ludovico Rege. Quippe etiam Friderico æmulò quieſcente, pulſo in exilium Rudolpho Palatino, & compreſſo Henrico Colonienſi Archiepiſcopo, omnia ad unius Rectoris fortunam ac potentiam ſe convertêre. Quæ poſtquam in Italia cognita, Galeatius Vice Comes Mediolanenſis, ceterique Lombardiæ præfecti, ac Gibellinæ factionis proceres, à Cardinalibus Pontificis Legatis, ut præferebant, exagitati, invitavêre Ludo.

Digitized by Google

re Ludovicum Regem in Italiam. Quam in rem Ludovicus Spiræ comitia Principum indixit; ubi cùm de itinere in Italiam inſtituendo ſententias procerum rogaſſet, diſſuasêre pleriquе cum Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo, ne id citra Pontificis aſſenſum & auctoritatem attentaret.

Tandem & hic annus vacuus à bellis Weſtfaliæ obtigit, quo Engelbertus Comes Marcanus turbo popularium Romam profectus: & Henricus Colonienſis Archiepiſcopus, ordineſque Ducatus Weſtfaliæ fœdus pepigêre cum Trevirenſi urbe, ſimulque Archiepiſcopus in gratiam rediit cum Colonienſibus. Exhauſtus præterea belli impenſis Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus, utrumq; judicium, tam quod in primaria urbis parte, quàm quod trans aquas in celebri parochia habebat 286 marcis pignori dedit Burchardo Cleihorſtio, nobili ac potenti viro; ea tamen lege, ut in capitali ſententia nihil ageret ſine Epiſcopi aſſenſu. Quieta à bellis Weſtfalia.

Ad hunc modum Bernardus quoque Epiſcopus duas partes caſtri Furſtenbergenſis, quod à diverſis Epiſcopi caſtrenſibus inſidebatur, tutelæ cauſa adverſus Haſſiam & Waldecenſem comitatum 180 marcis, quarum ſingulæ decem & octo ſolidos penderent, Joanni & Wilhelmo de Vernede militibus oppignoravit; idque ex conſenſu Capituli factum, quòd ea pecuniæ ſumma in debita, quæ ſuperiores Epiſcopi contraxerant, exſolvenda, quæque in utilitatem Eccleſiæ converſa ſit, uti prolixis hæc literis feſto D. Agathæ die conſignatis extant. Bernardus Ep. Caſtrum Furſtenberg militibus de Vernede oppignorat.

Aliis deinde tabulis, feſto Epiphaniæ confectis, Bernardus Epiſcopus caſtrum & oppidum Calenberg Papenheimiis militibus, uti ab Ottone Epiſcopo feudi titulo accepiſſe ſupra diximus, confirmat, ea lege, ut fidem & obſequium more Caſtrenſium præſtent: caſtrum haud ſecus, quàm alias Epiſcopi munitiones defendant, pateatque ad omnem ingreſſum. Hujuſmodi enim Caſtrenſes milites, haud ſecus quàm ceteros vaſallos, ex conceſſis clientum beneficiis & agrorum poſſeſſionibus Epiſcopi ad omnem militiæ uſum expeditos habebant; caſtraque hæc more antiquorum Saxonum in editis abruptiſque montibus præmuniri cœpta, maximè ex quo hæc tumultuaria ac civilia bella per diſſidia regni aut Cæſarum debilitatem invaluerant; unde & patrimonia Epiſcoporum magnopere ex his Caſtrenſium & Vaſallorum impenſis attenuari neceſſe fuerit. Et Caſtri Calenberg. uſum Militibus de Papenheim confirmat.

Magnificum per id tempus Xenodochium Paderbornæ erat ante portam occidentalem ad ipſa urbis mœnia, conſulum ac civium liberalitate conditum, comprehenſumque parochia forenſis Eccleſiæ; cui Bernardus Epiſcopus, rogatu Conſulum ac Senatorum, proprium ſacerdotem impoſuit, abſolutum ab omni juriſdictione Archidiaconi, cum omni Parochi poteſtate in adminiſtratione ſacrorum, implorato ad id etiam Forenſis Eccleſiæ conſenſu: jus verò Xenodochio Paderborn. proprium ſacerdotem imponit.

nominandi

Digitized by Google

ſolvantur, maneantque 500 marcæ, quibus Geldro ob Bredevordiam Ludovicus obſtrictus ſit. Veneritne Coloniam Gelder, haud compertum, id tantùm Monaſterienſes quidam faſti memorant, poſt biennium demum bellum hoc ſopitum eſſe, Statlonamque & circumpoſitas Bredevordiæ poſſeſſiones agrorum ceſciſſe Monaſterienſi, Geldro verò arcem Bredevordianam. Traducuntur paſſim ex ævo illo Epiſcopi à ſcriptoribus noſtrorum temporum tanquam ad aliena à munere ſacro bella proruperint, ac ſpoliis aliorum Epiſcopatus auxerint. Sed hi parum memores, quibus injuriis laceſſiti, & qua neceſſitate adacti, invitique ad arma protracti ſint, quando alterutrum neceſſe erat, aut correptis armis ſe tueri, aut omnia Epiſcopatûs bona vicinorum Comitum rapinis permittere. Tam illi iniquis oculis aſpiciebant Epiſcoporum patrimonia per Weſtfaliam & Saxoniam, Caroli M. ceterorumque exinde Cæſarum liberalitate aucta, quàm inſatiabilis eorum erat cupiditas, donec fatali noſtro ævo omnia hæreſi in ſpolium venirent.

Lis inter Lemgovienſes & Gerdenſes exorta à Bernardo Ep. componitur.

Haud alia ex hoc anno memoria Bernardi Epiſcopi noſtri, quàm quòd pacis juſtique amans litem inter Lemgovienſes & Gerdenſis Cœnobij Virgines compoſuerit; facta nimirum erat venditio bonorum Lemgovienſibus cum damno Gerdenſium; ut parti utrique ſatisfieret, ipſe Epiſcopus ex ſuis bonis damnum prædij donatione compenſavit Gerdenſibus. Adeo Eccleſiæ ſuæ, quàm ſacris Virginibus Deo famulantibus detrahi maluit. Qua ſuper re tabulæ extant pridie natalis Virginis multis teſtibus, aſſenſuque Capituli comprobatæ. Atque ut urbium ſuarum fidem ſibi aſtringeret, Brakelenſibus haud ſecus quàm aliis privilegia jam tertiò inſtauravit.

Mors Brunonis de Warendorp Dominicani.

Per id tempus Suſati conceſſit naturæ Bruno de Warendorp, nobili Warendorpiorum familia ortus, ex qua ad ſacram D. Dominici familiam tranſiit: vir cùm per omnem vitam ferrea ad corpus catena adſtricta, tum magnis virtutibus conſpicuus, & famâ ſanctitatis apud ſuperſtites celebratus.

Annus Chriſti 1326.

Joannis XXII Pont. 10.
Ludovici Reg. 13.
Bernardi V. Ep. Paderb. 6.

Rebdorf. in annal. Albert. Argent.

Proſpere interea tenebatur Imperium à Ludovico Rege. Quippe etiam Friderico æmulo quieſcente, pulſo in exilium Rudolpho Palatino, & compreſſo Henrico Colonienſi Archiepiſcopo, omnia ad unius Rectoris fortunam ac potentiam ſe convertêre. Quæ poſtquam in Italia cognita, Galeatius Vice Comes Mediolanenſis, ceterique Lombardiæ præfecti, ac Gibellinæ factionis proceres, à Cardinalibus Pontificis Legatis, ut præferebant, exagitati, invita vere Ludo-

re Ludovicum Regem in Italiam. Quam in rem Ludovicus Spiræ comitia Principum indixit; ubi cùm de itinere in Italiam inſtituendo ſententias procerum rogaſſet, diſſuaſere plerique cum Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo, ne id citra Pontificis aſſenſum & auctoritatem attentaret.

Tandem & hic annus vacuus à bellis Weſtfaliæ obtigit, quo Engelbertus Comes Marcanus turbo popularium Romam profectus: & Henricus Colonienſis Archiepiſcopus, ordineſque Ducatus Weſtfaliæ fœdus pepigére cum Trevirenſi urbe, ſimulque Archiepiſcopus in gratiam rediit cum Colonienſibus. Exhauſtus præterea belli impenſis Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus, utrumq; judicium, tam quod in primaria urbis parte, quàm quod trans aquas in celebri parochia habebat 286 marcis pignori dedit Burchardo Cleihorſtio, nobili ac potenti viro; ea tamen lege, ut in capitali ſententia nihil ageret ſine Epiſcopi aſſenſu. *Quieta à bellis Weſtfalia.*

Ad hunc modum Bernardus quoque Epiſcopus duas partes caſtri Furſtenbergenſis, quod à diverſis Epiſcopi caſtrenſibus inſidebatur, tutelæ cauſâ adverſus Haſſiam & Waldecenſem comitatum 80 marcis, quarum ſingulæ decem & octo ſolidos penderent, Joanni & Wilhelmo de Vernede militibus oppignoravit; idque ex conſenſu Capituli factum, quòd ea pecuniæ ſumma in debita, quæ ſuperiores Epiſcopi contraxerant, exſolvenda, quæque in utilitatem Eccleſiæ converſa ſit, uti prolixis hæc literis feſto D. Agathæ die conſignatis extant. *Bernard9 Ep. Caſtrum Furſtenberg militibus de Vernede oppignorat.*

Aliis deinde tabulis, feſto Epiphaniæ confectis, Bernardus Epiſcopus caſtrum & oppidum Calenberg Papenheimiis militibus, uti ab Ottone Epiſcopo feudi titulo accepiſſe ſupra diximus, confirmat, ea lege, ut fidem & obſequium more Caſtrenſium præſtent: caſtrum haud ſecus, quàm alias Epiſcopi munitiones defendant, pateatque ad omnem ingreſſum. Hujuſmodi enim Caſtrenſes milites, haud ſecus quàm ceteros vaſallos, ex conceſſis clientum beneficiis & agrorum poſſeſſionibus Epiſcopi ad omnem militiæ uſum expeditos habebant; caſtraque hæc more antiquorum Saxonum in editis abruptiſque montibus præmuniri cœpta, maximè ex quo hæc tumultuaria ac civilia bella per diſſidia regni aut Cæſarum debilitatem invaluerant; unde & patrimonia Epiſcoporum magnopere ex his Caſtrenſium & Vaſallorum impenſis attenuari neceſſe fuerit. *Et Caſtri Calenberg. uſum Militibus de Papenheim confirmat.*

Magnificum per id tempus Xenodochium Paderbornæ erat ante portam occidentalem ad ipſa urbis mœnia, conſulum ac civium liberalitate conditum, comprehenſumque parochia forenſis Eccleſiæ; cui Bernardus Epiſcopus, rogatu Conſulum ac Senatorum, proprium ſacerdotem impoſuit, abſolutum ab omni juriſdictione Archidiaconi, cum omni Parochi poteſtate in adminiſtratione ſacrorum, implorato ad id etiam Forenſis Eccleſiæ conſenſu: jus verò *Xenodochio Paderborn. proprium ſacerdotem imponit.*

nominandi

Digitized by Google

tatis quitam, & liberam donamus, donatione vera, perfecta, & ſimiliter in perpetuum valitura, atque incorporamus cum omnibus ſuis juribus, & pertinentiis Abbati & conventui de Monaſterio ſupradicto, ut eadem Eccleſia una cum Eccleſia Steinheim/ *& Eccleſia in* Voerde *ſit in poteſtate Abbatis & conventus de Monaſterio. Et quod Abbas Eccleſias ſuas per ſuos Monachos, viros tamen idoneos ad ſuum beneplacitum ponendos & revocandos ſeu removendos ex cauſa dum noverit expedire, gubernari faciat, & fructus, proventus ſeu obventiones ab eiſdem Eccleſiis recipiat, ex quibus indigentiam Fratrum ſui conventus amplius relevare: jura tamen ligna reſecandi* in Marcke Oldenberge *ad dotem Eccleſiæ hactenus pertinentia qua* Echtwort *in vulgo nuncupantur, Nobis, noſtris ſucceſſoribus, & Eccleſiæ ſpecialiter reſervamus, & ad munitionem* Voerde *volumus jugiter pertinere: Item de conſilio & conſenſu Capituli noſtri caſſamus, & irritamus litteras prædeceſſoris noſtri ſuper translatione facienda per Abbatem, & conventum prædictos de Monaſterio ad Oppidum* Steinheim *confectas, ſed potius decernimus, ut in loco ſuæ primæ fundationis de cætero permaneant, ut loci illius fundatores ſua ſpe & devoto propoſito, qui congregationem Monachorum ibidem inſtituerunt, & ibidem permanere perpetuo decreverunt, ipſasq; litteras declaramus de cætero nullius exiſtere firmitatis eo ſalvo, quod Eccleſia in* Steinheim *cum ſua dote, & cæteris pertinentiis incorporata remaneat Monaſterio ſupradicto, & Abbas Monaſterij, qui pro tempore fuerit, per Nos & ſucceſſores ſpeciali quadam prærogativa honorari dignoſcatur; quotieſcunque Abbas Monaſterienſis poſt electionem de ſe factam confirmatus fuerit ab Epiſcopo Paderbornenſi, tunc curam animarum Eccleſiarum in Nihim, in* Steinheim/ *in* Pomeſſen/ *in* Voerde/ *& in* Oldenbergen/ *quæ ab Archidiacono loci hactenus tenebantur, recipere debet, cui etiam Epiſcopo de juribus Epiſcopalibus, quantum ad Eccleſias illas integre reſpondebit. Nos etiam & Succeſſores noſtri, qui collationes prædictarum quinque Eccleſiarum in poteſtatem Abbatis Monaſterienſis, & ſuorum Succeſſorum tranſtulimus pro aliquali recompenſa, poteſtatem habebimus conferendi in Monaſterio ex nunc & in perpetuum tertiam præbendam, quam ibidem vacare contigerit, perſonæ tamen idoneæ, & ad regularem inſtitutionem aptæ: Quæ quidem perſona recipietur abſque difficultate à Fratribus conventus, ſecundum conſuetudinem, quæ juxta Monachos ibidem de novo receptos à retroactis temporibus eſſe dignoſcitur obſervata. Quotieſcunque vero Abbas prædictus in præfatis quinq; Eccleſiis, ſeu in altera ipſarum novos Rectores ponere decreverit, toties deſtinabit eos ad loci Archidiaconum, ut ſibi ſolum quo ad obſervantiam & executionem mandatorum ſuorum obedientiam repromittant. Ipſe enim Abbas, ſeu confratres ſui, qui prædictis Eccleſijs præſunt, Archidiaconum loci, vel ejus ſubſtitutum temporibus illis, dum ſynodis præſidet, & præſidere conſueverunt, Archidiaconalibus honorifice recipere, & decenter procurare tenebuntur, ſicut hactenus fieri eſt conſuetum. Cum autem Monachi illi, qui prædictas regunt Eccleſias, decedunt, vel ad mandatum ſui Abbatis recedunt, loci Archidiaconi jura illa, quæ communiter vocantur ſynodalia, & quæ à ſæcularibus Clericis decedentibus ſuis Archidiaconis exhiberi conſueverunt, dare, & perſolvere, cùm Monachi proprium non habeant, nullatenus tenebuntur, nec Archidiaconus loci talia jura debet requirere ſeu petere ab iiſdem, ſed in recompenſam iſtius emolumenti Abbas Monaſterienſis, & ejus ſucceſſores Archidiacono in* Steinheim *qui pro tempore fuerit, unam marcam denariorum in Suſato legalium, in die B. Galli Confeſſoris in Paderborn ſingulis annis futuris nomine penſionis annuæ præſentabunt. In ſignum etiam recognitionis hujus donationis, & libertatis per Nos & Eccleſiam noſtram factæ Monaſterio ſupradicto de omnibus prænominatis quinque Eccleſijs dabit Abbas Monaſterienſis Capitulo noſtro ſingulis annis in die B. Liborij Confeſſoris viginti & quatuor libras ceræ, de qua fieri debent duo cerei magni omni die ad miſſam in ſuperiori choro ante altare B. Liborij poſt præfationem accendendi, & nullatenus extinguendi tam diu, quouſque elevatio ſalutaris hoſtiæ & calicis cum omni reverentia plenius ſit completa. Vt autem præſentis ordinationis perpetuus contractus fideliter & inviolabiliter obſervetur, præſentes literas deſuper confectas conſcribi, & ſigillorum utrarumque partium, Noſtro ſcilicet & Capituli noſtri, & Abbatis atque conventus de Monaſterio parte ex altera appoſitione litteris præſentibus ſub una forma & tenore duplicatis ad perpetuam rei memoriam fecimus communiri. Nos verò Henmannus Abbas & conventus de Monaſterio prope* Schwalenberg *ſupradicti, omnia & ſingula ſuperius in præſentibus litteris conſcripta recognoſcimus eſſe vera, & ad firmandam geſtorum hujuſmodi veritatem ſigilla noſtra præſentibus duximus appnenda. Teſtes hujus rei ſunt Ludolphus Decanus Eccleſiæ Sanctorum Petri & Andreæ Apoſtolorum Paderborn, Henricus Decanus novæ Eccleſiæ*

ſancti

ſancti Petri in Huxaria. Bertholdus Plebanus in Brackle, Liborius Notarius dicti Domini Epiſcopi, Everhardus de Menderſen, Olricus de Neder famuli. & alij quamplures fide dign. Datum Paderbornis, Anno Domini Millesimo trecentesimo vigesimo quarto, in die beati Petri Apoſtoli ad Cathedram.

Convenêre præterea hoc anno Delbrugiæ Bernardus Epiſcopus, Simon frater Comes, & Simon Comes Ritbergenſis Paderbornenſis Eccleſiæ Canonicus, multique honorati viri. Quo in congreſſu Simon Comes Lippienſis largos decimarum proventus, quos in ſuperiori inferiorique Brake, Comitatus Lippienſis, à majoribus feudi nomine ab Eccleſia Paeerbornenſi acceperat, ultro reddidit Bernardo Epiſcopo fratri ſuo; quos exinde Epiſcopus ex conſenſu Capituli Abbati & Cœnobio Marienfeldenſi donavit; idque religione & pietate in ſacrum hunc locum factum ab utroque, in quo tritavus illorum Bernardus II olim Monachi habitum ſuſceperat, ex eoque Selonienſium Epiſcopus tranſumptus erat. Extant hujus donationis binæ tabulæ, quorum alteræ in Delbrugia Idibus Martij, alteræ Paderbornæ XII Calend. Aprilis multis teſtibus approbatæ conſignatæque ſunt; ac in poſtremis hiſce Simon fatetur, ſe id ex voluntate quatuor filiorum ſuorum, Henrici videlicet Mindenſis Præpoſiti, Ottonis, Simonis & Bernardi feciſſe; ut jam Pideritius Scriptor Lippienſis fallat, qui duos tantum Simonis hujus II filios recenſet, Ottonem videlicet & Bernardum, à quibus comitatus primùm in duas partes diviſus, Ottone Blombergam, Bernardo Hornam incolente. Sed ille heredum tantum filiorum meminerit.

Cenventꝰ Delbrugienſis, in quo Comes Lippienſis Decimas Epiſcopo Paderb. reddit, quas hic Cœnobio Marienfeldenſi attribuit.

Piderit. Geneal. 7. Chron. Mind. Crantz. l. 9. Metrop. c. 19.

Eodem in loco Bernardum Epiſcopum inter & viduam Friderici de Hörde convenit de Villâ Monninghauſanâ, tabulis ſequentibus hac ſuper re decima ſexta Januarij confectis.

Et convenit inter Epiſcopum & viduam de Hörde de villa Mönninghauſen.

Nos Cunegundis relicta quondam Friderici de Hörde militis, ac Thymmo et Bernardus eorum filij recognoſcimus, ac præſentibus atteſtamur, quod cùm quæſtio ſeu controverſia inter Nos ex unâ, et Reverendum Dnum Dominum Bernardum Epiſcopum, Præpoſitum, Decanum, et Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis parte ex altera ſuper officio ſuo ſeu villicatione in Monninghauſen verteretur, placitavimus et concordavimus, mediantibus Nobilibus viris Dominis Simone Domino Lippienſi, Hermanno, Ludolpho Burggraviis in Stromberg, et Alberone poſt milite amicabilibus compoſitoribus, dictis vulgariter Sôulûde / *inter nos ſpecialiter pro utraque parte deputatis et electis cum dictis Domino Epiſcopo, Præpoſito, Decano et Capitulo, in hunc modum videlicet, quod dictum officium, ſeu villicationem in Monninghauſen, cum omnibus ſuis juribus et pertinentiis, quod, vel quam ab eiſdem Dominis, Epiſcopo, Præpoſito, Decano et Capitulo, tenemus pro octingentis marcis denariorum in monaſterio et Soſato legalium titulo pignoris obligatum, ſeu obligatam, quandocunque, quocunque anno dicti Domini, Epiſcopus ſeu ſucceſſores, ſeu Præpoſitus, Decanus, et Capitulum intra Beatorum Martini et Petri ad Cathed. ſubſequentis feſta duntaxat dictum officium ſeu villicationem redimere decreverint, pro ſumma prædicta octingentarum marcarum denariorum*

riorum prædictorum reddere et reſtituere tenebimur, liberum et ſolutum, ſeu liberam et ſolutam quibuſlibet oppoſitionibus, dilationibus, ſeu impetitionibus ex contradictionibus quorumlibet retrojectis, cumque Nobis ſeu alteri noſtrorum dictam redemptionem per unius menſis ſpatium præintimaverint, ſeu ſuo nomine præintimari fecerint, ipſum terminum ſolutionis in Lippia reſpicere, et pecuniam noſtram hujuſmodi ibidem recipere erimus obligati: renunciantes ex nunc oppoſitionibus, defenſionibus, literis et inſtrumentis quibuſcunque, ac univerſis juris tam Canonici quam civilis, beneficiiſque, quæ contra formam præſentis literæ, aut aliquem articulum in ea contentum Nobis et hæredibus noſtris poſſunt de jure vel de facto aliqualiter ſuffragari.

In quarum omnium firmitatem Nos Cunigunda c Thymmo ſigilla noſtra, et Ego Bernardus ſigillum Domini Erenfredi de Bredenole militis avunculi mei pro me, quia proprio ſigillo careo, præſentibus duximus apponenda. Nos etiam Simon Dominus Lippienſ. Hermannus, Ludolphus Burggravij in Stromberg, ac Albertus poſt miles compoſitores, et Zonæ prædictæ pronunciatores in teſtimonium præmiſſorum, quæ per nos acta pronunciata ſunt, ad requiſitionem ambarum partium præſens ſcriptum noſtris ſigillis duximus muniendum. Actum et datum in Delbrugge *Anno Domini milleſimo, treceteſimo, viceſimo quarto, in die Beati Marcelli Papæ et martyris.*

Obitus Godefridi Ep. Mindenſ. cui ſuccedit Ludovicus è Ducibus Lunenburg.

Mortalem hanc vitam exuit hoc anno poſtridie S. Servatij Godefridus Waldecenſis Comes, XXXVIII Mindenſium Epiſcopus, geſto in decimum annum magiſtratu illo, magnoque ſui deſiderio relicto. Succeſſor ei datus Ludovicus Ottonis Ducis Lunenburgenſis filius conſecratus Epiſcopus, qui exinde per XXII annos diœceſin quiete adminiſtravit, non aliâ re geſta magis commendatus, quàm culto cum omnibus pacis ſtudio.

Annus Chriſti 1325.

Joannis XXII Pont. 9.
Ludovici IV Reg. 12.
Bernardi V Ep. Paderb. 5.

Pace factâ, liber à Ludovico R. Fridericus dimittitur. *Albertus Argent. Rebdorf. in annal. Hervvart. Spondanus. Boici annal. Cuſpinianus.*

Tandem anno poſtero Ludovicus Cæſar publicæ Imperij tranquillitati conſulturus, cùm jam antè lanceam & ceterâ auguſtalia ſigna à Leopoldo Auſtriæ Duce accepiſſet, Fridericum Auſtrium è carcere Bavarico dimittit liberum; pace tamen prius inter utrumque certis legibus conventâ. Utrumne Fridericus inter cetera regio ſe titulo exuere juſſus ſit, diſceptant inter ſe Boji & Auſtrij ſcriptores. Auctor eſt Rebdorfius Fridericum unâ cum regno etiam regium titulum abjuraſſe, ſed poſtquam libertati redditus, Regem ſe non minus quàm antea ſcripſiſſe, quòd Cuſpinianus binis Friderici diplomatibus confici vult. Pax interim inter utrumque aliquamdiu bonâ fide culta; eò jam ſecuriùs, quieſcente æmulo, Ludovicus Cæſarem ſe ferre viſus.

Sed

Digitized by Google

Sed hujus dominatu accenſi veteres Colonienſis Archiepiſcopi hoſtes, cives cumprimis Colonienſes, unâque fœderati, Joannes Bohemiæ Rex, Engelbertus Marcanus, Adolphus Montium, Wilhelmus Hollandiæ Comites, Adolphus Leodienſis Epiſcopus, numeroſo inſtructo exercitu in Weſtfaliam irrumpunt, evaſtatiſque Colonienſis diœceſis agris, proximis ante feſtum Aſcenſionis diebus Wolmunſtenium, munitiſſimum ad Ruram caſtrum, obſidione incingunt; in id quia omnis vis & machinæ converſæ, xxv Julij deditur, ac funditus evertitur. Hærebat Archiepiſcopus, & Rupertus Virneburgicus Weſtfaliæ Marſchallus cum copiis ſuis nunc Suſati, nunc Werlis, ſi qua ſe adoriendi hoſtes occaſio, aut ſolvendæ obſidionis via aperiret; at multa machinantem impediit Leodienſis Epiſcopus Marcani frater, caſtris circa Unnam Oppidum à tergo poſitis; metuque, ne quid tentaret, continuit Archiepiſcopum. Calamitoſa & fatalia tempora, quando Principes & Epiſcopi viſi ſunt arma civilia in ſe vertere, quæ majores olim in barbaros ſumebant.

Veteres Archiep. Colon. hoſtes in hujus Diœceſin denuo irrumpunt. *Levoldus.*

At non minus Reinaldus Gelriæ Comes, homo turbulentus & impius, qui jam in ſeptimum annum fratrem tenebat in carcere, deſtitit divexare Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum. Anno quidem ſuperiori pax inter utrumque ſanctè convenerat, arbitro Joanne Trajectenſi Epiſcopo. Vix dies unus alterve abiit, cùm Gelder rapinis, incendiis & cœdibus graſſari per diœceſin viſus, damno etiam trium millium marcarum brevi illato. Qua ſuper re literis ad Geldrum ſcriptis, quæ in manibus ſunt, ſimulque ad fidejuſſores appellando, graviſſimè queſtus Epiſcopus, perfidiam & perjurium Comiti exprobat. Ac ne novo bello, quod jam juſta ex cauſa ſibi eſſe poſſet, inter ſe committantur, offert ſe integerrimus Epiſcopus denuo ad firmandam pacem, loco inter Vredenam & * Gronlo nominato, quò Trajectenſem Epiſcopum ſecum deducturus ſit, arbitrum pronæ pacificationis. Ad has Ludovici literas, intra octavam Paſchæ datas, nihil reſpondit Gelder. Quare alteras idiomate germanico ad Geldrum dedit, quibus denuo ſe offert ad pacta inter ſe & Geldrum per Joannem Trajectenſem Epiſcopum inita; petitq; in hanc rem conventum inſtitui Coloniæ; in eo quidquid Conſules ac Senatores Agrippinenſes arbitri præſcripturi ſint, id à ſe ſanctè obſervatum iri. Literæ hæ triduo poſt feſtum Philippi & Jacobi tranſmiſſæ: At Geldro ad omnia tergiverſanti addidit tertias literas, quibus ſpondet ſe poſt feſtum D. Michaëlis venturum Coloniam cum comitibus, Godefrido Seinenſi, Ottone Ravensbergenſi, & Simone de Lippia, fratre Bernardi Epiſcopi; rogatque Reinaldum Gelriæ Comitem, ut ipſe viciſſim cum Wilhelmo Hollandiæ, Gerhardo Juliacenſi, & Adolpho Montium Comite adſit Coloniæ ad præſtitutum diem; ibi quidquid hi arbitri de pactis per Trajectenſem Epiſcopum ſtatutis deciſuri ſint, ſe ratum habiturum; interim captivi utriuſque nec ſine litro ſolvantur,

Pax nuper inter Ep. Monaſt. & Gelriæ Comitem inita, ab hoc violatur; ut redintegretur, multis ab Epiſcopo Monaſt. literis laboratur.

**Gronloe, nunc Grolla oppidum.*

Digitized by Google

ſolvantur, maneantque 500 marcæ, quibus Geldro ob Bredevordiam Ludovicus obſtrictus ſit. Veneritne Coloniam Gelder, haud compertum, id tantùm Monaſterienſes quidam faſti memorant, poſt biennium demum bellum hoc ſopitum eſſe, Statlonamque & circumpoſitas Bredevordiæ poſſeſſiones agrorum ceſciſſe Monaſterienſi, Geldro verò arcem Bredevordianam. Traducuntur paſſim ex ævo illo Epiſcopi à ſcriptoribus noſtrorum temporum tanquam ad aliena à munere ſacro bella proruperint, ac ſpoliis aliorum Epiſcopatus auxerint. Sed hi parum memores, quibus injuriis laceſſiti, & qua neceſſitate adacti, invitique ad arma protracti ſint, quando alterutrum neceſſe erat, aut correptis armis ſe tueri, aut omnia Epiſcopatûs bona vicinorum Comitum rapinis permittere. Tam illi iniquis oculis aſpiciebant Epiſcoporum patrimonia per Weſtfaliam & Saxoniam, Caroli M. ceterorumque exinde Cæſarum liberalitate aucta, quàm inſatiabilis eorum erat cupiditas, donec fatali noſtro ævo omnia hæreſi in ſpolium venirent.

Lis inter Lemgovienſes & Gerdenſes exorta à Bernardo Ep. componitur.

Haud alia ex hoc anno memoria Bernardi Epiſcopi noſtri, quàm quòd pacis juſtique amans litem inter Lemgovienſes & Gerdenſis Cœnobij Virgines compoſuerit; facta nimirum erat venditio bonorum Lemgovienſibus cum damno Gerdenſium; ut parti utrique ſatisfieret, ipſe Epiſcopus ex ſuis bonis damnum prædij donatione compenſavit Gerdenſibus. Adeo Eccleſiæ ſuæ, quàm ſacris Virginibus Deo famulantibus detrahi maluit. Qua ſuper re tabulæ extant pridie natalis Virginis multis teſtibus, aſſenſuque Capituli comprobatæ. Atque ut urbium ſuarum fidem ſibi aſtringeret, Brakelenſibus haud ſecus quàm aliis privilegia jam tertio inſtauravit.

Mors Brunonis de Warendorp Dominicani.

Per id tempus Suſati conceſſit naturæ Bruno de Warendorp, nobili Warendorpiorum familia ortus, ex qua ad ſacram D. Dominici familiam tranſiit: vir cùm per omnem vitam ferrea ad corpus catena adſtricta, tum magnis virtutibus conſpicuus, & famâ ſanctitatis apud ſuperſtites celebratus.

Annus Chriſti 1326.

Joannis XXII Pont. 10.
Ludovici Reg. 13.
Bernardi V. Ep. Paderb. 6.

Rebdorf. in annal. Albert. Argent.

Italiæ quidam rebelles proceres Ludovicum ad ſe invitant.

Proſpere interea tenebatur Imperium à Ludovico Rege. Quippe etiam Friderico æmulo quieſcente, pulſo in exilium Rudolpho Palatino, & compreſſo Henrico Colonienſi Archiepiſcopo, omnia ad unius Rectoris fortunam ac potentiam ſe convertêre. Quæ poſtquam in Italia cognita, Galeatius Vice Comes Mediolanenſis, ceterique Lombardiæ præfecti, ac Gibellinæ factionis proceres, à Cardinalibus Pontificis Legatis, ut præferebant, exagitati, invitavêre Ludo.

re Ludovicum Regem in Italiam. Quam in rem Ludovicus Spiræ comitia Principum indixit; ubi cùm de itinere in Italiam inſtituendo ſententias procerum rogaſſet, diſſuasêre plerique cum Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo, ne id citra Pontificis aſſenſum & auctoritatem attentaret.

Tandem & hic annus vacuus à bellis Weſtfaliæ obtigit, quo Engelbertus Comes Marcanus turbo popularium Romam profectus: & Henricus Colonienſis Archiepiſcopus, ordineſque Ducatus Weſtfaliæ fœdus pepigêre cum Trevirenſi urbe, ſimulque Archiepiſcopus in gratiam rediit cum Colonienſibus. Exhauſtus præterea belli impenſis Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus, utrumq; judicium, tam quod in primaria urbis parte, quàm quod trans aquas in celebri parochia habebat 286 marcis pignori dedit Burchardo Cleihorſtio, nobili ac potenti viro; ea tamen lege, ut in capitali ſententia nihil ageret ſine Epiſcopi aſſenſu.

Quieta à bellis Weſtfalia.

Ad hunc modum Bernardus quoque Epiſcopus duas partes caſtri Furſtenbergenſis, quod à diverſis Epiſcopi caſtrenſibus inſidebatur, tutelæ cauſa adverſus Haſſiam & Waldecenſem comitatum 380 marcis, quarum ſingulæ decem & octo ſolidos penderent, Joanni & Wilhelmo de Vernede militibus oppignoravit; idque ex conſenſu Capituli factum, quòd ea pecuniæ ſumma in debita, quæ ſuperiores Epiſcopi contraxerant, exſolvenda, quæque in utilitatem Eccleſiæ converſa ſit, uti prolixis hæc literis feſto D. Agathæ die conſignatis extant.

Bernardus Ep. Caſtrum Furſtenberg militibus de Vernede oppignorat.

Aliis deinde tabulis, feſto Epiphaniæ confectis, Bernardus Epiſcopus caſtrum & oppidum Calenberg Papenheimiis militibus, uti ab Ottone Epiſcopo feudi titulo accepiſſe ſupra diximus, confirmat, ea lege, ut fidem & obſequium more Caſtrenſium præſtent: caſtrum haud ſecus, quàm alias Epiſcopi munitiones defendant, pateatque ad omnem ingreſſum. Hujuſmodi enim Caſtrenſes milites, haud ſecus quàm ceteros vaſallos, ex conceſſis clientum beneficiis & agrorum poſſeſſionibus Epiſcopi ad omnem militiæ uſum expeditos habebant; caſtraque hæc more antiquorum Saxonum in editis abruptiſque montibus præmuniri cœpta, maximè ex quo hæc tumultuaria ac civilia bella per diſſidia regni aut Cæſarum debilitatem invaluerant; unde & patrimonia Epiſcoporum magnopere ex his Caſtrenſium & Vaſallorum impenſis attenuari neceſſe fuerit.

Et Caſtri Calenberg. uſum Militibus de Papenheim confirmat.

Magnificum per id tempus Xenodochium Paderbornæ erat ante portam occidentalem ad ipſa urbis mœnia, conſulum ac civium liberalitate conditum, comprehenſumque parochia forenſis Eccleſiæ; cui Bernardus Epiſcopus, rogatu Conſulum ac Senatorum, proprium ſacerdotem impoſuit, abſolutum ab omni juriſdictione Archidiaconi, cum omni Parochi poteſtate in adminiſtratione ſacrorum, implorato ad id etiam Forenſis Eccleſiæ conſenſu: jus verò nominandi

Xenodochio Paderborn. proprium ſacerdotem imponit.

Digitized by Google

nominandi ejuſmodi ſacerdotem, procurationemque bonorum penes Magiſtratum perpetuo eſſe voluit. Id verò Xenodochium cum ſacra æde per injurias temporum & prolatæ urbis pomeria ita ſubverſum eſt hæreſis tempore, ut ne veſtigia quidem, præterquam in his Epiſcopi tabulis, ſuperſint: modò propugnaculum, à Ferdinando Epiſcopo erectum locum ejus occupat, repertaque tum fuêre rudera ſacelli & domus.

Abbatem & Cœnobium Helmwardeshuſanum ad obſequium compellit.

Juris præterea ſacri conſtans aſſertor Bernardus, Helmwardeshuſanum Abbatem aggreſſus; celebre illud ac Imperiale Monaſterium, ſed intra jurisdictionem Epiſcopi Paderbornenſis, è quo Abbas ſe ſuoſque ſubtrahere ſæpe tentârat, Bernardus per ſententiam ſuperioris judicis, intentiſque armis ad obſequium compulit, juſſitque 8 Idus Martij ſe ad confirmationem obtinendam ſiſtere. Par Epiſcopo Paderbornenſi jus fuit in ipſum Abbatis adjacens oppidum, civesque Oppidi, haud ſecus quàm alij diœceſis noſtræ fidem jurabant Epiſcopo: quanquam armis ad id ſæpe adigendi fuerint. Valuit id ad Ericum Epiſcopum, quo tempore Abbas & Monachi profugi è Cœnobio ſimul ad hæreſin deſcivêre. Erico Epiſcopo noſtro Monaſterium occupante; dum poſtremum Abbas, ducta uxore, ſe in tutelam Landgravij daret, eique Monaſterium venderet; quo ille fallaci titulo per vim omnia occupavit. Sed hæc tempori memoranda plenius.

Decimas quaſdam in parochia Hervordienſi Cœnobio Marienfeldenſi donat.

Rurſus hoc anno Bernardus Epiſcopus beneficus in Abbatem & Cœnobium Campi Mariæ, largos ei decimarum proventus donavit, quos Simon Comes Lippienſis feudi nomine ab Eccleſia Paderbornenſi in Parochia Hervordienſi tenebat, ceſſeratque ultro Epiſcopo fratri. Juſſus tamen Abbas centum marcas in compenſationem Eccleſiæ Paderbornenſi rependere; id quod ternis hoc anno literis tranſactum eſt. Sanè quantum ex his aliisque innumeris antiquitatum literis mihi æſtimare fas eſt, Carolus M. non modò per diœceſin, ſed quanta etiam latitudine jurisdictio ſacra ſe per vicinas Haſſiæ regiones, & Comitatum Lippienſem, Ravensbergenſem, aliosque exporrigit, decimas Epiſcopo & Paderbornenſi Eccleſiæ attribuit. Amplum & opulentum patrimonium, quod tamen magnam partem ceſſit poſtea nobilibus & Comitibus, alijsque potentioribus viris ſeu libera donatione, ſeu feudi titulo: cùm eorum ope, atque armis Eccleſia adverſus hoſtes ſuos defendenda eſſet.

Annus Chriſti 1327.

Joannis XXII Pont. 11.
Ludovici IV Reg. 14.
Bernardi V Ep. Paderb. 7.

Albert. Argent. Rebdorfius in annal. Trithem. Blondus Nauclerus

Ludovicus Rex inde, poſthabitis procerum conſiliis, iter in Italiam ſuſcepit. Ac Regem aſſectati Comites quidam ac Dynaſtæ, Reinaldus Gelriæ, Wilhelmus Juliacenſis, Theodoricus Cliviæ, Adolphus

phus Montium Comites; quorum auxilijs exercitus contractus, quo regiam aliquam dignitatem repræſentaret. Ceterum nec Principes, nec Epiſcopi ritu veteri comitati; ſed eò quietior Weſtfalia, poſtquam turbida illa Comitum capita peregre abiêre. Engelbertus Marcanus jam priori anno Romam profectus erat, ſollicitatum pro filiis locum inter Canonicos Colonienſis & Leodienſis Eccleſiæ. Wilhelmus Hollandiæ Comes cum 800 equitum agmine ſe quidem obtulit in comitatum; ſed ille prius Avenionem miſſus ad Joannem Pontificem ſibi reconciliandum, quem Pontifex minis anathematis intentatis redire juſſit; qui proinde ſalutato Francorum Rege in Hollandiam relegit iter. Interim Ludovicus in Italiam progreſſus, adjutuſque diſſidentium à Pontifice procerum copiis & pecunia, Mediolani in æde D. Ambroſij unâ cum Margaretha conjuge à Joanne Archiepiſcopo corona ferrea inſignitur. Rebus per Lombardiam compoſitis, ſub finem anni Romam invitatus proceſſit. Pontifex, ne Ludovicus voti compos fieret, interdicto ſubjicit omnes urbes, quotquot Ludovicum recepturæ eſſent. Magna id offenſione & turbatione factum, quod interdicto illo Imperiales urbes per ſeptendecim annos afflictæ.

Onuphrius Levoldus Chron. Bohem.

Ludovici R. in Italiam profectio & coronatio Mediolani.

Cæterum hoc anno Matthias Moguntinus Archiepiſcopus, vir religione & ſapientia inter omnes Germaniæ præſules ſpectabilis, Moguntiæ provincialem ſynodum indixit; ad quam cùm omnes ſuæ metropolis Epiſcopos invitârit, tum Bernardum Epiſcopum noſtrum aut per ſe, aut Legatos interfuiſſe certum habeas. *Ea in ſynodo, quæ Epiſcoporum provincialium et Abbatum præſentia celebris fuit, multæ, ut inquit Tritbemius, conſtitutiones pro utilitate Eccleſiæ ſunt editæ,* quæ tamen injuria temporum ad nos minus pervenêre. Ac præclarè tum adhuc agebatur, cùm provinciales illæ ſynodi, & Epiſcoporum congreſſus celebrabantur; tanto citius ac pejus deſcitum in pravos mores, & hæreſis præludia, ex quo ejuſmodi ſynodi ad conſervandam Cleri populique diſciplinam intermitti cœperunt.

Synodus provincialis Moguntina.

Magna per id tempus ex longâ pace atque otio omnium rerum abundantia erat in Saxonia; eò urbes quoque, ut fit, inſoleſcere adverſus Epiſcopos. Quare Paderbornenſium exemplo auſi & Warburgenſes inſurgere in Epiſcopum; ſed ea controverſia hoc anno ſine armis hiſce conditionibus compoſita. Epiſcopus Oppidi utriuſque vetera privilegia confirmet; contra Oppidani trecentas marcas pendant Epiſcopo, & caſtrum ejus intactum relinquant, & quæ ejuſmodi erant. Id ſicuti per arbitros convenit, ita tabulis pacificationis ſubſcripsêre teſtes & fidejuſſores *Bernardus Præpoſitus Schildecenſis, Herboldus de Papenheim, Herbordus de Miderike, Ludovicus Poſt milites, Conradus de Ittere, duo Proconſules Theodoricus de Duſſele et Joannes de Geiſmar, alijque honorati viri utriuſque Oppidi Warburgenſis. Datum anno Domini* MCCCXXVII, *feria proxima ante Purificationem B. Virginis Mariæ.*

Motus Warburgenſium contra Epiſcopum ſuum pacificè ſedatur.

Furioſius

Digitized by Google

Chron. Bohemiæ Crantz. l. 9. Metrop. c. 4 Chron. Sclavi.

Magdeburgenſes Archiepiſcopum ſuum carceri prius incluſum, deinde trucidant.

Furioſius Magdenburgenſes Burchardum Comitem Schrapelovium Archiepiſcopum ſuum tractavêre. Propugnabat is jura Eccleſiæ ſuæ adverſus cives. Certatum armis. Actum per arbitros. Invitatus promiſſo pacis in urbem Archiepiſcopus, perfidiâ civium in tetrum carcerem detruditur, & poſt paucos dies accenſa civium rabie, clava in caput impacta, trucidatur. Jacuit integro anno corpus tabidum, ignorante clero, viveret ne an perijſſet. Tandem apertus carcer; agnituſque ex corona ſacerdotali Epiſcopus; permiſſumq; honorifico tumulo contegi corpus. Magnis laudibus extollit hunc Præſulem Crantzius, in quem hæc tam barbara patrata. Auctor Chronici Sclavici virum nobilem, caſtum, ſobrium, prudentem, & ex omni virtutum aſpectu ſanctum celebrat. Ea multis in locis erat inſolentia civium populorumque furor, cùm nec Regem certum, nec Cæſarem haberet Saxonia, cujus imperio & freno continerentur rebelles.

Annus Chriſti 1328.

Joannis XXII Pont. 12.
Ludovici IV Reg. 15.
Bernardi V Ep. Paderb. 8.

Ludovicus Romæ coronatur.

Albertus, Argent. Rebdorf. Villanus Nicolaus Minor. Antoninus Trithem. Odoric. aliique.

Et Petrum Corbarienſem Pontificem renunciat.

Et Ludovicus Rex jam in alterum annum hærebat in Italia; evocatuſque Romam à primoribus urbis, quos auro corruperant Gibellini, ad Imperij coronam accipiendam. Ludovicus qui jam ex conflictu cum Pontifice ſacra profanaque miſcebat, urbem ingreditur, ac 17 Jannuarij paſſus eſt ſibi & Margarethæ Reginæ à quatuor urbis ſyndicis imponi coronam auguſtalem Imperij (quanquam alij ab uno, alij à pluribus id factum velint) quem mox exauctoratus Venetiarum Epiſcopus inunxit. Et Ludovicus, ut Joanni Pontifici auctoritatem abrogaret, fœdum facinus addidit, Petrumq; Corbarienſem, Franciſcanum Monachum, Pontificem renunciavit, quem Nicolaum V. appellari voluit. Quo inſano ſchiſmatis facto quantum non priſcam ſanguinis, & militaris gloriæ famam obſcuravit? pòſt fœdere cum Roberto Siciliæ Rege icto adverſus Robertum Neapolitanum Regem, in Lombardiam rediit.

Moritur Matthias Archiep. Mogunt.

Hoc conturbato rerum ſtatu humanis eripitur, 4 Idus Septembris, Metropolitanus noſter Matthias Moguntinus Archiepiſcopus, vir omni honore, & poſteritatis memoriâ dignus, ut Trithemius alijque commendant. Clerus denuo in ejus locum elegit Balduinum Trevirenſem Archiepiſcopum. Id munus cùm ille ſine Pontificis auctoritate adire nollet, Pontifex Henricum Virneburgicum Præpoſitum Bonnenſem, Archiepiſcopi Colonienſis ex fratre nepotem, præfecit; quem cùm Clerus recuſaret, hærente lite, Balduinus per triennium ſimul utrumque Archiepiſcopatum ex Pontificis voluntate adminiſtravit, urbemque Moguntinam Clero rebellem egregia fortitudine perdomuit.

Suſtulit

Digitized by Google

Suſtulit & hic annus Engelbertum Marcanum Comitem, virum turbulentum, & flagellum Epiſcoporum. funus 24 Julij in Monaſterium Virginum Vrondenbergenſe ductum, ubi inquieti patris ſepulchro conjunctus. Comitatum paternum adjit Adolphus filius eo nomino II. Alter filiorum Engelbertus primùm Leodienſis, poſt Colonienſis antiſtes. Tertius Eberhardus, qui abjecta Clerici vita Loſſenſis Comitis filiam duxit. Hi illi filij, quorum cauſa pater Romam profectus, lauta ſacerdotia impetravit. Is nimirum Germanorum Principum mos, odiſſe opes Epiſcoporum, & affligere ob id Epiſcopos, à quibus tamen nihil ſollicitius quæritur, quàm ut filij eorum admiſſi in clerum, laute ex patrimonio Eccleſiæ vivant, & Epiſcopi fiant. Et Engelbertus Comes Marcan9.

Bernardus Epiſcopus noſter, unaque Corbeienſis Abbas, quòd magna pars ſecuritatis conſiſteret in præmunitis caſtris, & bona vicinorum amicitia, ſecundum ea, quæ inter Theodoricum Epiſcopum & Robertum Corbeienſem Abbatem contracta diximus, caſtrum Blankenaum ad Viſurgim, collatis in unum impenſis, præmunire inſiſtunt; renovatiſque ſuperioribus pactis, caſtri loca, quæ non ſatis explicatè diviſa erant, inter ſe ad mutuam defenſionem partiuntur; atque ut munitio acceleretur, permittitur Epiſcopo lapides & ligna ex Abbatis fundo & ſylvis convehere. Quemadmodum hæc pridie S. Gregorij hujus anni conventa & in tabulas relata fuêre. Bernard9 Ep. cum Abbate Corbeienſi caſtrum Blanckenaum præmunit.

Nonis deinde Maji Bernardus Epiſcopus delectus arbiter à Roberto Corbeienſi Abbate, & Themmone nobili viro, clienteque Abbatis. Tenebat enim Themmo judicium ſive cometiam Oppidi Huxtarienſis feudi titulo ab Abbate Corbeienſi, ſicuti à majoribus ad ipſum devenerat; id verò judicium cùm 200 marcis redemptum eſſet, ultro remiſit Abbati. Advocati teſtes fuêre Hermannus Brakele, Herboldus Amelungeſſen, Arnoldus de Haverporte milites, Erneſtus Dinckelburgius, Albertus Buſchius, Matthias Otbergen, alijque quam plures famuli vaſallique Abbatis. Tabulis in hunc modum ſubſcriptum. *Nos quoque Bernardus D. G. Epiſcopus Eccleſiæ Paderbornenſis recognovimus, quod quia mediator hujus contractus fuimus, pro majori teſtimonio, et ad preces dicti Themmonis et ſuorum hæredum, ſigillum noſtrum præſentibus literis duximus apponendum. Datum anno Domini* MCCCXXVIIX, *Nonis Maji.* Deligitur arbiter ab Abbate Corbeienſi & Themmone Abbatis cliente.

Annus Chriſti 1329.

Joannis XXII Pont. 13.
Ludovici IV Reg. 16.
Bernardi V Epiſcopi Pad. 9.

Ludovicus Cæſar (quo ſe titulo poſt coronationem Romanam ferebat) anno hoc inſequente omnia ad reditum componit. Facilè quidem illi fuerat, ut Albertus Argentinenſis ſcribit, poſt initum *Albert. Argent. Rebdorfius in annal.*

cum Ludovici

R. Italia in Germaniam reditus.

cum Siciliæ Rege fœdus Apuliam ingredi, ac Robertum Neopolitanum Regem dejicere; at ſegnis Cæſar, dum per otium in urbe reſidet, nihilque in Lombardia dignum agit, ſine anni iter in Germaniam repetit; celebratiſque Tridenti procerum comitiis, in Bavariam accelerat, quam ut primum componeret, Palatinatum Bavariæ, quem Rudolphus frater tenuerat, partitur inter Rudolphum & Rupertum filios; ipſe Monachium, Ingolſtadium, ac cetera loca ſibi aſſeruit, Imperiumque tum quidem bellis vacuum habuit, ſed ſchiſmate afflictum, quod malum ipſe auxerat Pſeudopontifice creato, qui jam novos ſui ordinis Cardinales & Epiſcopos ordinabat, Pontificatumque ceteris muniis gerebat, homo ambitioſus, qui invita & reluctante uxore Monachum Franciſcanum induerat, ut ſacerdotio initiaretur. Eo nunc in Italia relicto, Cæſarem comitati ſunt in Germaniam Michaël Cæſenas ſupremus Franciſcanorum Magiſter, Gwilhelmus Ockamius, alijque ejus ordinis viri à Joanne Pontifice proſcripti. Ab his Ludovicus Cæſar in ſchiſmate, ac pertinacia adverſus Joannem Pontificem confirmatus. Hoc conturbato rerum ſtatu, quo tempora Henrici & Friderici Schiſmaticorum Cæſarum redire viſa ſunt, nulli magis perplexi, afflictique, quàm Epiſcopi. Qui ſi ad Pontificis voluntatem ſe accommodarent, Cæſarem; ſi ad Cæſaris, Pontificem habituri eſſent offenſum infeſtumque.

Annus Chriſti 1330.

Joannis XXII Pont. 14.
Ludovici IV Reg. 17.
Bernardi V Ep. Paderb. 10.

Varia Principum comitia, à Ludovico indicta.
Hervvart.
Spangenb.
Trithem.
Cuſpinianus
Odoricus
Hiſtor. Boica.
Corbarius Pſeudo Pontifex reſipiſcit.

Cæſar ut Principum animos ſibi in fide retineret, Spiræ, deinde Nurimbergæ comitia indixit; in quibus multa graviſſimè queſtus adverſus Joannem Pontificem. Addit Spangenbergius tertium Francofurti conventum Principum inſtitutum, in eoque horum ſententia decretum fuiſſe, quotquot inpoſterum Cæſares Principum atque ordinum ſuffragiis legerentur, Cæſares colendos eſſe, etſi nulla Pontificis confirmatio accederet. Cæſarem interim obligatum manere Pontifici ac Apoſtolicæ ſedi defendendæ; tametſi hæc potius in Spirenſibus comitiis poſt ſepteninium acta reputari debeant. Multum per id tempus laborabat Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopus, & Joannes Rex Bohemiæ in reconciliando Ludovico Cæſare cum Pontifice, qui tamen caſſus labor erat. Interim hoc anno poſt Leopoldum, & Henricum Auſtriæ Duces, exceſſit è vita Fridericus Auſtrius Ludovici æmulus. Captus deinde Petrus Corbarius à Bonifacio Comite, ejurato pſeudoPontificatu, damnatiſque quæ ſacrilegè egerat, ſcelerum condonationem ſupplex à Pontifice impetravit. Nec quievit Pontifex, à quo Ottoni Duci Auſtriæ, Friderici fratri, quinquaginta millia florenorum oblata ſunt, ad reſumendum bellum

Digitized by Google

bellum adverſus Cæſarem; ſed Auſtrius ille quietis paciſque amans ab armis ſe continuit: nec tamen his ſchiſmatis malum deſiit.

Tandem poſt triennij certamen in judicio Pontificis Henricus Virneburgius auctoritate Pontificis Moguntinæ Eccleſiæ impoſitus, receptuſpue à Clero Metropolitanus noſter nobis obtigit. Cetera etiam per Germaniam Weſtfaliamque pacata erant; non tamen deſtitit Reinaldus Geltriæ Comes, reſumptis pro inquieto ingenio armis, Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum infeſtare. Quippe qui ineunte anno Vredenam municipium juris Monaſterienſis Epiſcopi vi aggreſſus expugnavit: ac poſtquam militi omnia in ſpolium dederat, homo ferox oppidum cum arce injectis ignibus exuſſit; quam miſerabilem cladem his verſibus ſignavit poſteritas.

Pontanus l. 7. Gelriæ Reinaldus Gelriæ Comes diœceſin Monaſt. vaſtat.

Annis millenis trecentenis biſque novenis
Bis junctis ſenis Vreden fuit addita pœnis
Nam malè damnavit Comes hanc quam Gelria pavit
Rebus orbavit poſt ignibus annihilavit.

Annus Chriſti 1331.

Joannis XXII Pont. 15.
Ludovici IV Reg. 18.
Bernardi V Ep. Paderb. 11.

Anno dehinc proximo novus à Pontifice æmulus objectus Cæſari, Joannes Bohemiæ Rex. Is quidem annuente Cæſare in Italiam profectus; interim occultis conſiliis atque artibus à Bohemo Italiæ regnum quæſitum Carolo filio, ſedecim annorum juveni, quem poſtea Germania Imperatorem ſortita eſt: Bohemus poſtquam Italiam ingreſſus, lætis populi animis Bergomi, Cremonæ, Papiæ, Vercellæ, Novariæ, Parmæ, Mutinæ, aliiſque in urbibus exceptus eſt, amabileque ejus imperium viſum Italis, etiam ob memoriam patris Henrici VII Regis. Quare cum Legato Pontificis congreſſus conſilia hæc apertius agitare cœpit, & filium Carolum in Italiam vocare, quem & diſcedens in Italia reliquit. Quæ poſtquam Cæſari cognita, Bohemus in ſuſpicionem affectati regni venit. At Bohemus per Franciam in Germaniam reverſus, qua erat ſolertia ingenij, 12 Calend. Auguſti Ratisbonæ ſibi Cæſarem in privato congreſſu reconciliavit, perſuaſitque ſe nihil contra Rempub. egiſſe. Ita tum pacata omnia per Jmperium manſêre, neque ullus Epiſcoporum aut Principum in gratiam Pontificis ſe commovere viſus fuit, ſat gnari, quantas calamitates & populorum ruinas ſuperiorum temporum ſchiſmata invexerint. Per hanc Principum cum Cæſare ſuo concordiam Epiſcopi in quieta adminiſtratione diœceſium permanſêre.

Rebdorf. in annal. Albert. Annal. Joannes Bohemiæ Rex Italos ſibi conciliat, filioque Italiæ regnum quærit.

Et Bernardus Epiſcopus noſter poſtquam per anniverſarias ſynodos, & diœceſis luſtrationem, Eccleſiæ diſciplinam formaſſet, ne quid in primario etiam Clero deſideraretur, in concilium vocat præ-

ſules

Digitized by Google

ſules & Canonicos majoris Eccleſiæ, eorumque ſimul judicio & voluntate certa utiliaque decreta VI Calend. Julij præſcripſit, qui libro ſtatutorum continentur; in quo illud perquam laudabile de coërcendis à Collegio majoris Eccleſiæ, quotquot indigni, aut minus idonei cenſerentur. Juvat in hanc rem decretum Bernardi Epiſcopi & Capituli prima ſui parte referre.

Decretum Bernardi Ep. de non admittendis ad Eccleſiam Cathedralem indignis Canonicis

Nos Bernardus Dei gratia Epiſcopus, Wernherus Præpoſitus, Gotſcalcus Decanus, Fredericus Scholaſticus, Conradus Cantor, Reynherus Celerarius, et totum Capitulum ac ſinguli Canonici de Capitulo Paderborn. ſtatum qualitatem et conditionem Eccleſiæ noſtræ ad animum, et ad memoriam reducentes inter alia negotia nobis incumbentia, quæ nos movênt, et vehementer exagitant, videmus, quod ex variis cauſis, quæ ſigillatim, et ſpecialiter exprimi, ſeu deſignari nequeunt, multipliciter fatigamur, et quod præter alia incommoda nobis advenientia multis perſonis partim incognitis, partim minus idoneis, et inutilibus diverſimode prægravamur. Nam plerique ſicut eis placet impetrant, procurant, et laborant, ſe fieri Canonicos, et ſe recipi in Eccleſia noſtra et per mendoſa ſuffragia, quod ſint viles, inutiles et aliquando inhabiles in auribus ſuperiorum noſtrorum ſe dignos, nobiles, potentes, et literatos mentiuntur, ut ſit ſaltem ſub aliqua ſpecie laudis, et ſub colore tituli confictí, præter aliqua juris amminicula. In noſtris præbendis, et beneficiis, quod abſque præjudicio noſtro, et abſque gravi diſpendio Eccleſiæ noſtræ fieri nequit. Excedunt etiam aliqui eorum in ſuis proceſſibus fines juris, et metas rationis in tantum, quod ſi hæc, et his ſimilia ad ſummi Pontificis cum veritatis notitia præſentium deferrentur multos ex eis potius dignos ſuppliciis quam beneficiis judicaret. Ut igitur talibus malignis conatibus pro ut nobis eſt poſſibile, et in quantum decet occurrere ratione prævia valeamus, maturâ ſuper hoc deliberatione inter nos ſæpe, et diu præhabitâ decrevimus, et in hoc pariter et communiter conveniendo concordavimus, quod ſi aliqui cujuſcunque dignitatis, conditionis, aut ſtatus exſtant, qui apud nos beneficiari deſiderant, et ſcientia, moribus, ætate, natalibus vel alias ex qualibet juſta cauſa minus idonei reperiuntur, aut ſi per falſos, indebitos, inordinatos, iniquos, ſeu abruptos proceſſus, vel per executiones, ſeu per alia gravamina juris et rationis fundamento carentia, Nos Epiſcopum, Prælatos de Capitulo, et Capitulum Eccleſiæ Paderborn. prædictos pariter, aut diviſim moleſtare ſeu impetere ſuper præbendis, ſeu beneficiis noſtris eis conferrendis qualibet occaſione præſumpſerint, talibus præſumptoribus communi voto, communibus expenſis, communi defenſionis præſidio, per debita licita, et honeſta juris et juſtitiæ remedia occurremus. Per hoc etiam præſens factum non intendimus ab obedientia ſedis Apoſtolicæ recedere, vel quicquam aliud attentare. In cujus rei evidentiam ſigilla noſtra præſenti literæ de voluntate et conſenſu omnium noſtrum publice ſunt appenſa. Actum et datum IV Calend. menſis Junij Anno Domini Milleſimo triceteſimo triceſimo primo.

Annus Chriſti 1332.

Joannis XXII Pont. 16.

Ludovici

Digitized by Google

Poſt hæc Ludovicus Cæſar, cùm omnia ſtudia ad publicam pacem referret, diſſidentes primùm inter ſe tres fratres duceſque Bavariæ, patrueles ſuos, componere tentavit. Id conſilium cùm non procederet, rem armis aggreſſus eſt; interveniente que Rege Bohemiæ, in concordiam adduxit. Inde Norimbergam ad comitia Imperij profectus, quæ multorum Archiepiſcoporum, ac Principum acceſſu menſe ſextili celebria fuère. In his Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopus, ob egregia in Cæſarem & Rempublicam merita, ampliſſimum inſtrumentum obtinuit, quo vetera Eccleſiæ ſuæ privilegia juraque regalia Ludovicus confirmavit, & nova addidit. *Rebdorfius in Annal. Albert. Argent. Trithem. Brovver. lib. 17. annal. Trevir.* Balduinus Archiep. Trevir. à Ludovico impetrat confirmationem privilegiorum Eccleſiæ ſuæ.

Acceſſit & inter Epiſcopos Saxoniæ ad hæc comitia Ludovicus Mindenſis Epiſcopus, Ottonis Lunenburgenſis Ducis filius, quem Cæſar agnatum ſuum appellat; ei enim Cæſar, pro neceſſitudine & ſingulari benevolentia, in hoc Principum congreſſu poteſtatem fecit inſtituendi ſex liberas judicij ſedes, quos Frigraviatus dixère, eo jure, quo illas Colonienſis, Monaſterienſis, & Paderbornenſis Epiſcopi antiquis Cæſarum ac Regum privilegiis in Weſtfalia habent. Nec alia hæc judicia fuère, quam quæ occulta, & vemica dicuntur, ut ea quoque Ludovicus appellat; quorum origo à Carolo M. paſſim deducitur, & ad hæc tempora recognoſcitur valuiſſe. Judex horum Mindenſium judiciorum à Cæſare nominatus Burchardus Cruſſinus, hactenus Miniſterialis Eccleſiæ Mindenſis. Diploma hujus conceſſi privilegij Germanico idiomate conſcriptum hoc anno MCCCXXXII recitat Piſtorius inter tabulas Cæſareas Eccleſiæ Mindenſis. Quanquam id privilegium occulti judicij abrogatum poſtea à Carolo IV Cæſare. *Piſtor. in privileg. Mind.* Et Epiſc. Mindenſis poteſtatem inſtituendi ſex liberas judicij ſedes.

Hoc præterea anno conventum inter Bernardum Epiſcopum noſtrum & Robertum Corbeienſem Abbatem de exſtruendo caſtro Beverungen; id quod medio loco inter Heriſtallum vetus & caſtrum Blanckenau ad Viſurgim cœptum eſt in fundo dotis Eccleſiæ Beverunganæ, cujus jus patronatus erat penes Abbatem. Operis hujus ſtructura, cùm ex conſilio Epiſcopi & Abbatis vaſallorumque Mindenſium utriuſque partis ad mutuam defenſionem concordiamque inter Paderbornenſem Eccleſiam & Corbeienſes devinciendam, tum ex aſſenſu Præpoſiti, Decani, totiuſque Collegij cathedralis ac Cœnobitarum Corbeienſium facta eſt. De impenſis ita ſtatutum: quartum caſtri & ſuburbij partem conſtruet miles Hermannus de Brakele, reliquas partes Epiſcopus & Abbas æqualiter diviſas ſibi ſument conficiendas; ob id alteram partem Eccleſiæ illius permittet Corbeienſi Abbati, alteram ſibi retinebit Epiſcopus: alter deinde alteri jurabit caſtrenſem pacem, fidem, caſtrique cuſtodiam, in haſce leges quas ex ipſis tabulis refero. Exſtruitur Caſtrum Beverunganum.

Nullus

Digitized by Google

Leges in quas convenerunt Ep. Pad. & Abbas Corbeienſis ſuper caſtro Beverungano.

Nullus ſuam partem, alterius conſenſu non prius habito, vendet alij, nec locabit, oppignorabit, vel alias alienabit, et talis alienatio cum utriuſque Capituli conſenſu fiet non aliter. 2. Nullus utriuſque partis alium Principem Dominum terræ in dicto caſtro receptabit, ut ex eo bellum aliis aut moleſtiam inferat; Epiſcopus tamen et Abbas poterunt res ſuas contra quoſvis ex eo tutari, et actiones ſuas injuriaſque contra alios proſequi. 3. Sed nec Epiſcopus Abbatem, et ſi eos inter ſe bello collidi contingeret, nec viciſſim Abbas Epiſcopum ex caſtro Beverungen invadet, ſed in pace, et tranquillitate conſervabitur à cuſtodibus. 4. Non conſtituetur Officiatus ab Epiſcopo ſeu Abbate qui alterius partis hoſtis foret. 5. Vigiles, portarij, Caſtrenſes Epiſcopo et Abbati ſimul Huldinge ſeu fidelitatem jurabunt, et æqualibus expenſis prædicti ſuſtentabuntur et ſuſcipientur; quilibet tamen pro ſe ſuis caſtrenſibus de peculio caſtrenſi, quod Borchleben dicitur, tenebitur providere. 6. Ad ædificia et munimenta utraq; pars æquales faciet expenſas, et fas cuique erit in vicino ligna, lapides etc. cædere ſine alterius offenſa. 7. Quivis tamen aream, ſeu areæ partem ſibi ceſſuram poterit munire, ædificiis occupare pro libitu. 8. Murus in ambitu caſtri conſtruetur intra proximum biennium, et abſolvetur ſolius Epiſcopi expenſis, qui et uni ſibi hoc ſpacio bienuii claviũ caſtri cuſtodiam reſervat: porta tamen Abbati et familiæ ejus ſemper patebit. Biennio iſto elapſo, ſi Abbas poteſtatem clavium ſibi convenientem habere voluerit, idipſum intra annum primum Epiſcopo ſignificabit, eidemque 100 marcas puri argenti in Oppido Brakele in præſentia Judicis et Conſulum ad manus proprias ſucceſſoris ſui, vel Capituli numerabit, et ex tunc Abbati, et ejus Succeſſoribus conſervatio clavium dicti, caſtri communis erit. 9. Oppidum conſtruendum cum omnibus juribus erit commune Paderbornenſi et Corbeienſi Eccleſiis. Idem intelligitur de molendinis, telonio, conductu, naulo, aliiſque quibuſcunque juriſdictionibus, ſpirituali excluſa; nam Archidiaconus in Beverungen fuit Engelhardus Abbas Helmvvardesbuſanus, ut infra patebit. 10. Adjicitur etiam, quod nos Epiſcopus Eccleſiam Corbeienſem, alias munitiones novas in fundis et areis ſuis propriis conſtruendo, abſque eorum conſilio, et conſenſu de cætero non gravabimus, nec in juribus, juriſdictionibus ſuis, et libertatibus antiquis per ſedem Apoſtolicam et imperium eis condonatis non artabimus, neque violentiam ſeu injuriam inferemus. Simili modo Abbas et Eccleſia Corbeienſis Nos, et Eccleſiam noſtram vice verſa non artabunt, ſeu violentiam vel injuriam irrogabunt. 11. Obſervabuntur etiam literæ ſuper caſtris et caſtrenſibus manſionibus et munitionibus Blankenavve et Blanckenerode, et eorum ſtatu inter Eccleſiam utramque conſtitutas mutuo obſervabimus. 12. Item Miniſteriales, vaſalli, et Burgenſes Eccleſ. Corbeienſis quo ad bona ſua ſita in illis limitibus ſine onere actuali et alio quocunque impedimento in ſuo ſtatu et jure remanebunt. Inquilini in Beverungen reliquias S. Viti Martyris glorioſi ad ſe deportatas ſolemniter recipient more ſolito et devote, Robbertus Abbas ſuperiora cum Capituli ſui Corbeienſis conſenſu ratificat, et in recompenſam ſumptuum in ſtructura caſtri factorum, et beneficiorum deinceps exhibendorum, donat D. Bernhardo Epiſcopo et Eccleſiæ Paderbornenſi, medietatem totius officij. ſeu

villica,

Digitized by Google

villicationis ſuæ in Beverungen cum proprietate. Item medietatem penſionis, jurium, jurisdictionis, feudorum, redituum, obventionum in agris cultis et non cultis, paſcuis, agris, pratis, ſilvis, aquis, mancipiis, piſcationibus molendinis, et fructibus univerſis. Et ipſe Epiſcopus vice verſa donat Abbati Corbeienſi et Eccleſiæ ejus LX. *moldrorum reditus menſuræ Wartbergenſis, æq; partim ſiliginis et hordei pro medietate penſionis ſibi ex Beverungen alias dandæ, quorum moldrorum* XX *accipiet Abbas ex curte in minori Nedere, quam Herbordus miles de Mederke à Domino Epiſcop. Bernhardo jure Emphiteutico tenet cum aliis minoribus juribus. Item tres manſos in minori Dasborg ad villicationem Dasborg pertinentes, ab ea tamen nunc Epiſcopo abſolutos, quibus ſtatim Abbas infeudavit Herboldum de Papenheim militem, recipiens ab illo curiam in Ottberg quam alias in feudo tenuit ab Abbatibus Corbeienſibus. Item recipit Abbas curtim in Brakele ab Epiſcopo dictam Kibereshoff cum omnibus attinentiis.*

Ad hæc quia caſtri ſtructura in fundo atque area Parochialis Eccleſiæ delecta, alter Parocho locus dabitur, qui eadem immunitate præditus ſit. Volens autem D. Epiſcopus ulteriori affectu et gratitudine reſpicere Eccleſiam Corbeienſem, tres Eccleſias Parochiales in Beverungen, Amelungeſſen, et in Godelem diœceſis Paderbornenſis ad collationem Domini Abbatis Corbeienſis ſpectantis ex mera liberalitate, ut fratrum conventus Eccleſiæ Corbeienſis indigentiæ aliqualiter ſuccuratur, de conſenſu Capituli Paderbornenſis, et nominatim venerabilis D. Engelhardi Abbatis Monaſterij in Helmwardeshuſen, in Beverungen, et honorabilis viri Werneri de Aſſeborg Eccleſiæ Paderbornenſis concanonici in Amelungeſſen, et Godelem, Archidiaconorum cum omnibus reditibus, juribus unit et incorporat Eccleſiæ Corbeienſi ita ut poſthac iſtæ Eccleſiæ ſic ſint in poteſtate Abbatis, ut dictas Eccleſias poſſint Corbeienſes regere per ſuos conventuales et de eis diſponere pro ſuo commodo et profectu, vel per ſæculares [illegible]icos viros idoneos vicarios perpetuos eas regere, aſſignata eis annua penſione. Inſtitutione Archidiaconi, et juribus Epiſcopalibus, et Archidiaconalibus ſalvis Epiſcopo et Succeſſoribus ejus. Sub ſigillo D. Epiſcopi. D. Abbatis. D. Engelhardi Helmwardeshuſenſis Abbatis. D. Werneri de Aſſeborg Cononici Paderbornenſis et Archidiaconi in Amelungeſſen et Godelem. Actum Borcholte in vigilia S. Catharinæ 1332, præſentibus Præpoſitis in Wilbodeſſen, et montis martis. Item Liborio de Walbeke Canonico Paderbornenſi, Godſcalco de Papenheim militibus. Hermanno de Dimele, Gerhardo Selingtorp, famulis mediatoribus in ordinatione præmiſſa, Arnoldo de Haveresforde, Henrico de Oldorpeſſen, Bartoldo Sevvein, Joanne Judæo militibus, Joanne de Wintbuſen, Joanne de Aldenborge etc. teſtibus fide dignis.

Hæc ad jura utriuſque partis, quò poſteritati etiam conſtent, exactius referre juſſus ſum. Ea nimirum tum tempora inciderant, ut mutuis caſtrorum munitionibus armiſque Corbeienſes & Paderbornenſes tueri ſe neceſſe haberent. Laudabiliſque concordia & conſpiratio; quâ poſtmodum ruptâ ſpretave, nobile illud & impe-

riale Corbeienſe Cœnobium, quod poſſeſſionibus & patrimonio ſacro pleriſque Epiſcopis par erat, primùm rapacitati vicinorum, poſtremùm heterodoxæ fidei majorem partem ceſſit in ſpolium.

Moritur Henricus Virneburgius Archiep. Colon. *Gelen. Levold. Crumbach. Trithem: Chron. Colon.* In cujus locum eligit clerus Adolphum Marcanum Ep. Leodienſem. Pontifex verò deſignat Walramum Juliæ Comitem, qui & recipitur.

Fluctuantibus hiſce ſchiſmatis temporibus, mors extraxit è vicinorum numero Henricum Virneburgium Colonienſem Archiepiſcopum, virum, qui multis adverſis, hoſtiumque armis jactatus, religione & conſtantiâ omnia fortiter ſuperavit. Tandem pace, quemadmodum Ertwinus ſcribit, per totam Weſtfaliam ſancita, redditàque itineribus ſecuritate, aſſerta in libertatem Eccleſia ſua, hoc anno veriſimilius exceſſit; quamvis Trithemius & Chronici Colonienſis ſcriptor ad annum 1334 rejiciant. In ejus locum clerus primarius legit Adolphum Marcanum Leodienſem antiſtitem, virum eo tempore auctoritate, multaque rerum experientia, & belli gloria clarum. Obſtitit poſtulantium votis Pontifex, ac Walramum Juliæ Comitem, Præpoſitum Leodienſem, & Theſaurarium Colonienſis Eccleſiæ, virum utriuſque juris peritiſſimum, quocum olim Pontifex Bononiæ literarum ſtudia tractârat, Colonienſem Archiepiſcopum renunciat. Multumque ad id contulit Wilhelmus frater Juliæ Comes, qui tum Avenione in Pontificis aula cauſam Walrami agebat. Clerus etſi alienus, Pontificis tamen venerationi id detulit, acceptavitque Archiepiſcopum haud ſecus, quàm Moguntini ad Pontificis voluntatem receperant Henricum ſuum Archiepiſcopum. Et jam Pontifex, præter Trevirenſem, duos ſtudio ſuo primarios in Imperio Archiepiſopos impoſitos habebat; tanquam eorum opera Ludovicum Cæſarem dejecturus è ſolio.

Annus Chriſti 1333.

Joannis XXII Pont. 17.
Ludovici IV Reg. 20.
Bernardi V Epiſc. Paderb. 13.

Hiſtoria Boica Rebdorf. in annal. Ludovic9 ſæpe repulſam paſſus, palam Pontifici obſiſtit.

At nihil motus Ludovicus, tametſi anno ſuperiori fruſtra duos miſiſſet Legatos, Arnoldum Eyſtadenſem Canonicum & Udalricum Auguſtanum Cancellarium, qui ſuo nomine Pontifici omnia obſequia paciſq; conditiones offerrent. Poſt illos Joannes Bohemiæ Rex, à Cæſare rogatus, Avenionem profectus ad placandum Pontificem; ſed nec ab illo quicquam impetratum. quibus exacerbatus Cæſar Pontifici ſe palam objecit, ortaque eſt haud levis conturbatio in Imperio. Nam ut Rebdorfius ſcribit, *Per Alemanniam magnum* hoc anno *ſchiſma fuit in Clero et populo, ex proviſionibus Sedis Apoſtolicæ ad Epiſcopatus et ſolennes prælaturas et alia beneficia, quæ idem Ludovicus in odium Sedis Apoſtolicæ fortiter impedivit, multos etiam proviſos à Sede, qui ei obedire nolebant,* rejecit, idque eo liberius factum, quod tota Alemannia non obſtantibus ſedis Apoſtolicæ proceſſibus Ludovico pareret. Vetus nimirum ſchiſmatis malum, quod Henrico & Friderico Cæſaribus exarſerat, reſuſcitari cœpit.

Inter

Digitized by Google

Inter hæc Walramus Colonienſis Archiepiſcopus cum Balduino Trevirenſium Archiepiſcopo, & Wilhelmo Juliacenſi Comite, aliiſque potentioribus fœdus iniit, ad latrones prædoneſque, à quibus publicæ viæ & negotiatores infeſtabantur, coërcendos. Quæ cùm etiam per Weſtfaliam imperata, tum hoc munus demandatum Bertholdo de Bueren, quem Walramus ex Paderbornenſi Dynaſta ducatus Weſtfaliæ Marſchallum conſtituerat; ipſe interim Archiepiſcopus poſtridie D. Remigij diœceſanam ſynodum collegit, in qua multa ſalubriter ad exactam diſciplinam cleri ordinata ſunt. Nec ſegniores reliqui per Weſtfaliam Epiſcopi in ſynodis convocandis, caſtigandiſque cleri & populi depravatis moribus. Rurſum hoc anno congreſſi Bernardus Epiſcopus noſter & Robertus Abbas ad maturandam Beverungani caſtri munitionem; transactumque cum Hermanno de Brakele milite de quarta caſtri parte, de parte judicij forenſis in caſtro & oppido, de pontibus & muris perficiendis; cui transactioni feſto Joannis & Pauli Martyrum interfuêre teſtes Eggehardus Abbas Helmwardeshuſanus, Hermannus Abbas Cœnobij Mariæ, Theodoricus montis Martis, & Arnoldus Wilbacenſis Cœnobij Præpoſitus, Wernerus de Brakele, Jacobus de Judæis, aliique adſcripti milites, quorum familiæ, præter de Judæis, extinctæ ſunt.

Statuta Colon.

Bernardꝰ Ep. & Abbas Corbeienſis Munitionem Beverunganam urgent.

Nec minus Epiſcopi ſtudium fuit in exſolvendis debitis, repetendiſque Eccleſiæ bonis. Quippe qui hoc anno judicium gograviatus in pagis Brochus, Beken, Oſtvanghe, Dalen, aliiſque locis Gobelino Miniſteriali certa pecunia in feudum oppignoratum redemit; tabulis hac ſuper re confectis. Teſtes adfuêre Liborius de Ulbeke Canonicus Paderbornenſis Eccleſiæ, Bertholdus de Lippia Comes civitatis Paderbornenſis, Joannes de Driborch, Bernardus Advocatus, Wernherus de Lippia famuli, & alij quam plures fide digni. Datum anno MCCCXXXIII ipſo die B. Elizabethæ.

Judicium Gograviatus oppignoratum redimit.

Demùm Bernardus Epiſcopus noſter ſeu morbo, ſeu ſenio, aliove mortis metu præmonitus, etſi in ſextum poſt annum ſuperſtes vixerit, convocato primario clero & teſtibus multis, teſtamentum ſolemni ritu condidit, quo omnium ſuorum bonorum, tam eorum, quæ ex patrimonio ipſi debebantur, quàm per induſtriam acquiſierat, heredem ſcripſit Paderbornenſem Eccleſiam. Inter quæ ante omnia munitionem caſtri Dringenberg & Vorden, agrorumq; & proventuum eò ſpectantium, atque ante conſecrationem partorum poſſeſſionem comprehendi voluit; ea tamen lege, ut ex his creditoribus primùm ſatisfieret, ſi quæ victurus debita contraxerit: cetera in pios uſus, & egenos erogentur. Prolixæ hac ſuper re tabulæ extant, apud nos, quarum executionem eſſe voluit apud D. Bernardum de Lippia Præpoſitum, Fridericum de Retberg Decanum, Henricum de Buſche, & Liborium de Ulbeke Canonicos majoris Eccleſiæ, Henricum Bolimaſt, Wernerum de Brakele, Herboldum de

Teſtamentum condit.

Papenheim, Fridericum de Brenke milites. *Actum Paderbornæ in Capitolio novo prope chorum Eccleſiæ noſtræ pridie Idus Auguſti, præſentibus honorabilibus viris Liberto de Aſſeburg Decano Eccleſiæ Orientalis Paderbornenſis, Magiſtro Conrado de Wittenborg Officiali Paderbornenſi, Hynrico de Bolimaſt, Herboldo de Papenheim militibus, WVibardo de Drevere famulo aliiſque quam plurimis è Capitulo et nobilitate. Datum anno Domini* MCCCXXXIII.

Annus Chriſti 1334.

Joannis XXII Pont. 17.
Ludovici IV Reg. 21.
Bernardi V Ep. Paderb. 14.

Alb Argent. Joanni Pont. defuncto ſubrogatur Benedict⁹ XII, qui Ludovicum R. fruſtra Eccleſiæ reconciliare ſtudet, ab æmulis Ludovici impeditus.

Aderat annus trigeſimus quartus ſupra milleſimum trecenteſimum, quo Joannes Pontifex quarto Decembris nonagenario major extinctus eſt. Auctores ſunt, qui ſcribunt, Ludovicum orandæ veniæ, deprecandæque culpæ cauſa in Galliam profectum eſſe, ac bacillum manu prætendentem ad pedes Pontificis ſupplicem ſeſe abjeciſſe, nec tamen quidquam impetraſſe, quòd Pontifex totus eſſet in poteſtate Regis Galliarum, qui in nullius ruinam magis, quàm Ludovici Cæſaris intentus erat. Igitur in locum Joannis Pontificis Jacobus Furnius piſtoris filius, patria Tholoſanus, ex ordine Ciſtertienſium cooptatus in Cardinalium numerum, ex eoq; ob morum ſanctitatem & præclaram rerum divinarum ſcientiam ad Apoſtolicam ſedem provectus, Benedictus XII appellatur. Magna ob id ſpes, affulgere cœpit extinguendæ diſcordiæ, qua Joannes exagitârat Ludovicum. Nec defuit ſibi Cæſar, miſſiſque ad Benedictum Legatis, officiociſſimâ legatione ad omnia æqua bonaque ſe obtulit; quo delectatus Pontifex, reſpondit ſe ramum avulſum virenti Eccleſiæ arbori denuo inſerturum, ſimul Ludovicum nobiliorem mundi Principem compellando. Quæ poſtquam Philippus Rex Franciæ, & Robert⁹ Rex Siciliæ didicêre, miſſis duobus Cardinalibus & Epiſcopis ad Pontificem, minis etiam intentatis, monuêre, ne Ludovicum Eccleſiæ reconciliaret. Ad quæ Pontifex, ergone imperium vultis abrogatum? non hoc, inquiunt, ſed hunc Cæſarem nolumus, qui & nudus & imbellis eſt. Acceſſit deinde Rex Bohemiæ & Poloniæ minantes, alium ſe cogitare Cæſarem deligere. Quæ poſtquam Pontifex ad conſilium Cardinalium retuliſſet, atque illi haud minus Ludovico obſiſterent, Pontifex ingemiſcens ad tam potentum æmulorum offenſionem, Legatos Ludovici Cæſaris infecto negotio remiſit, nec Eccleſiæ Cæſarem reconciliare auſus fuit. Satis hæc commonſtrant, quorum pravis in Gallia conſilijs atq; artibus hactenus per Joannem Pontificem Ludovicus Cæſar impeditus vexatusque ſit, quo minus ad quietam Regni poſſeſſionem venerit.

Adeo Rex Galliarum Pontificem Avenione commorantem in

poteſtate habuit, *tanquam qui nihil ſibi denegare poſſet*; eò etiam, ut Argentinenſis eſt auctor, *inaudita petere auſus, regnum videlicet Arelatenſe pro filio, pro ſe vicariam in Italia poteſtatem, ac decimam decimæ ex toto orbe chriſtiano colligendam cum univerſo Eccleſiæ theſauro.* Ad quæ cùm ipſi Cardinales territi hærerent, Pontifex cum Ludovico componere meditabatur.

Interim, ut Hochſemius perhibet, plerique Germaniæ & Lombardiæ proceres urbesque cum Ludovico Cæſare fecêre, in quorum numerum ſupra quatuordecim Germaniæ Epiſcopi venêre, qui palam ſeſe in Cæſaris partes dedêre, quos inter Henricus Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter facile princeps fuit; Ceteri ſuſpenſis animis hærebant, nihil magis, quàm ſchiſma deteſtantes.

Walramus Colonienſis Archiepiſcopus, etſi magis cum Pontifice faceret, nihil tamen adverſus Cæſarem tentavit, ſalubriorique conſilo firmam cum Colonienſi urbe concordiam inſtauravit, quæ multis teſtibus publicisque tabulis profertur ex Colonienſium monumentis.

Bernardus Ep. pacem cum vicinis Comitibus colit.

Idem ſtudium fuit Bernardi Epiſcopi noſtri, cum vicinis Comitibus bonam amicitiam colere. Quapropter Bernardo Comiti Ravensbergenſi, & ſuo & Collegii Cathedralis nomine, literas dedit, quibus promittit ſe in gratiam Comitis intra decennium nulla ſubſidia pecuniaria à Clero Bilfeldienſi poſtulaturum ad recuperationem munitionum & caſtrorum.

Parochiam Steinhagenſem inſtituit.

At longè gratiori beneficio Bernardus Epiſcopus affecit Ludgardem Hervordienſem Abbatiſſam & Bernardum Ravensbergenſem Comitem, quorum rogatu Capellam Steinhagenſem à Parochia Dorenbergenſi diviſit, ſeparatamque pro Epiſcopi poteſtate fecit parochiam Steinhagenſem; quòd id loci commoditas & populi frequentia poſceret. Id cum publicis literis, atque octo præſentium ſigillis conſignatum ſit, operæ pretium erit ad veterem Epiſcopi Paderbornenſis per ea loca juriſdictionem, quam nunc hæreſis intervertit, comprobandam, ipſas tabulas in medium proferre.

In nomine Domini Amen. Bernhardus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſalutem omnibus in perpetuum. Proponi fecerunt coram Nobis Venerabilis Domina Lutgardis Abbatiſſa, & Capitulum ſecularis Eccleſiæ Hervordenſis, nec non vir nobilis Bernhardus Comes de Ravensberghe. Quod Eccleſia Parochyalis in Dorenberghe, & Capella ſita in Steinhagen eidem Eccleſiæ ſubjecta, & ad eam pertinens noſtræ dyæceſis adeo habundarent in redditibus, quod & proventus de novo deputati & aſſignati, quod uterque locus poſſit ſpecialem Rectorem commode ſuſtinere & ſuſtentare, & quod duæ parochiales Eccleſiæ poſſent conſtitui in ambobus locis memoratis, aſſerentes, quod utrinſque ſexus homines in præfato loco Steinhagen manſiones habentes, propter loci diſtantiam, & viarum diſcrimina tam pro Baptiſmate parvulorum, quam aliis Eccleſiaſticis Sacramentis recipiendis, abſque difficultate prædictam parochyalem Eccleſiam in Dorenberghe frequentare, adire, ſeu accedere, & officiis divinorum intereſſe congruo tempore non valentes, & quod Rector ejuſdem Eccleſiæ in Dorenberghe ex cauſis præmiſſis infirmos, & debiles in præfato loco Steinhagen degentes non poſſit opportuno tempore commode viſitare, ipſiſque Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare, Et inſtanter ſupplicantes, ut ex cauſis præ-

ſis præ-

ſis præmiſſis, tam certis, legitimis & rationabilibus ad diviſionem prædictorum locorum ſcilicet Parochiæ in Dorenberghe, & ejus Capellæ in Steinhagen, ut ſint de cætero duæ parochiales Eccleſiæ, & duo ſpirituales Rectores eaſdem Parochias diviſim regentes, procedere, & ſecundum affectum, ſeu deſiderium partium ſupplicantium ad finem optatum perducere, auctoritate ordinaria, ſicut ad Nos de jure pertinet, curaremus. Vt autem honor debitus Matrici Eccleſiæ in Dorenberghe ſervetur, de indemnitate eidem Eccleſiæ plene caveatur, ordinatum & ſtatutum fuit tam inter Dominam L. Abbatiſſam, & Eccleſiam ſuam Hervordenſem prædictam ex una, & præfatum Nobilem virum Bernhardum Comitem de Ravensberghe parte ex altera coram Nobis, Quod Rector præfatæ Eccleſiæ in Steinhagen, qui pro tempore fuerit, Rectori Matricis Eccleſiæ in Dorenberghe in recompenſam ſui dampni & præjudicij ex nunc in antea ſolvere debebit quatuor marcis quatuor ſolidis minus denario Hervordiæ & Bilveldæ legalium nomine perpetuæ penſionis ſub deputatis terminis, videlicet quolibet feſto Michaelis viginti ſolidos, & quolibet feſto Paſcha duas marcas prædictorum denariorum annis ſingulis affuturis. Diſtinctionem vero dictarum Parochiarum ordinarunt ſeu conſtituerunt in hunc modum. Quod videlicet Apex ſeu cacumen Montis extremi ſæpe dictæ Eccleſiæ Dorenberghe ab auſtrali parte prope domum Lindenhorſt adjacentis in viciniori loco cenſeri & haberi debebit in antea pro termino & limite intermedio harum duarum Parochiarum, Ita ut omnes à cacumine Montis prædicti prope Lindenhorſt ad auſtrum inferius reſidentes, aut moram trahentes, vel de novo habitationes, domos, aut caſas ibidem facientes amplius tanquam veri Parochiani ad prædictam Eccleſiam Steinhagen pertineant temporibus perpetuo duraturis. Et quod præfatus Bernhardus Comes de Ravensberghe prædictam Eccleſiam in Steinhagen dotavit cum quibuſdam certis bonis, de quibus inferius in præſentibus literis fit mentio, ordinatum fuit, inter partes prædictas, quod jus Patronatus, præſentatio, proviſio, ſeu collocatio hujus novellæ Parochialis Eccleſiæ in Steinhagen apud Dominam Abbatiſſam præfatæ Eccleſiæ Hervordenſis, quæ pro tempore fuerit, alternis vicibus, alternatim vero apud Comitem de Ravensberghe pro tempore exiſtentem ratione dotationis debeat perpetuo permanere. Eo tamen ſalvo, quod præfata Domina Abbatiſſa prædictam Eccleſiam in Steinhagen pro ſua voluntate pacifice conferat, & quod ſic deinceps, & conſequenter de præſentatione, proviſione ſeu collatione prædictæ novellæ parochialis Eccleſiæ in Steinhagen, dum eam vacare contingit, inter Abbatiſſam Eccleſiæ Hervordenſis & Comitem de Ravensberghe pro tempore perpetuis temporibus obſervetur. Adjectum etiam fuit quod nulla partium prædictarum, videlicet nec Comes de Ravensberghe, nec Abbatiſſa Hervordenſis de præſentatione, proviſione, ſeu collatione ipſius Eccleſiæ in Steinhagen alternata vice ad alium ſpectante debebit ſe intromittere, nec alterum quoque impedire. Cæterum præfatus Bernhardus Comes de Ravensberghe pro remedio animæ ſuæ & animarum progenitorum ſuorum de expreſſo conſenſu omnium hæredum ſuorum præfatæ Eccleſiæ in Steinhagen manſum unum ſitum in Parochia Wertere vocatum Brandesgut in dotem cum proprietate & omnibus ſuis pertinentiis & juribus univerſis aſſignavit, donavit & dimiſit, quiete, libere & pacifice jure hæreditario perpetuo poſſidendum, Item Suederus de Buſcho miles pro remedio animæ ſuæ duos manſos in Borde ſitos quos tytulo pignoris ſeu obligationis pro quinquaginta marcis denariorum Hervordiæ uſualium de Comicia Ravensberghe hactenus tenuerat, de pleno conſenſu prædicti Bernhardi Comitis de Ravensberghe & hæredum ſuorum eidem Eccleſiæ in Steinhagen aſſignavit & donavit nomine perpetuæ dotis cum omni jure, quod ibidem Svedero & ſuis hæredibus in eiſdem manſis competebat, penſione tamen præfatæ Eccleſiæ Hervordenſis de præfatis manſis dari conſueta hinc excepta. Præfatus etiam Bernhardus Comes pure & plane renunciavit omni juri, quod ſibi & ſuis hæredibus in dictis duobus manſis competebat, ſeu competere poſſet in futurum, annectendo & applicando prædictos duos manſos in Borde cum Advocatia & omnibus ſuis juribus tanquam dotem perpetuam Eccleſiæ in Steinhagen ſupradictæ. Inſuper præfata Domina L. Abbatiſſa Eccleſiæ Hervordenſis de pleno conſenſu Capituli ſui proprietatem dictorum duorum manſorum in Borde ſitorum ab ipſa in feudo deſcendentium eidem Eccleſiæ in Steinhagen dedit & aſſignavit perpetuis temporibus poſſidendam, ſalvis tamen ſuis & Eccleſiæ penſionibus inde de jure debitis & dari conſuetis, quæ in libris ſuis penſionariis continentur. Fuit etiam condictum inter cætera, quod Rector Parochialis Eccleſiæ in Steinhagen pro tempore exiſtens ſynodos Epiſcopales in Paderburn obſervandas conſuetis temporibus debeat viſitare, & ſynodos Archydiaconales cum Rectore Matricis Eccleſiæ in Dorenberghe in loco conſueto videlicet in Schildeſche obſervare, prout in obſervandis ſynodis Archidiaconalibus fieri eſt conſuetum. Nos igitur Bernhardus

hardus Epiſcopus prædictus ſupplicationibus humilibus prædictarum partium ex cauſis legitimis & rationabilibus atq; neceſſariis deſcendentibus annuere cupientes, de conſenſu Archidiaconalis loci, Johannis Rectoris Eccleſiæ in Dorenberghe, Dominæ L. Abbatiſſæ ſecularis Eccleſiæ Hervordenſis Patronæ ejuſdem Eccleſiæ in Dorenberghe, atque ſui Capituli præfata loca in Dorenberghe & in Steinhagen ab invicem in nomine Domini in his ſcriptis dividimus & ſegregamus, ſtatuentes, ut ſint de cætero duæ Parochiæ inter ſe deviſæ & diſtinctæ, & duo Presbiteri eaſdem Parochias regentes, qui in ſingulis locis & Parochiis diviſim ſpeciales ſepulturas habeant, & adminiſtrationi omnium Sacramentorum, prout in aliis Parochiis noſtræ Dyœceſis generaliter fieri eſt conſuetum, jure noſtro & loci Archidiaconi excepto, & in omnibus ſemper ſalvo, & quod inter ſæpe dictas partes ſupra conſcriptas cætera præmiſſa omnia, & ſingula provide & rite factum eſt, approbamus, authoriſamus, & confirmamus, & præſentis ſcripti noſtri teſtimonio communimus, Et ad perpetuam rei memoriam ſigillum noſtrum majus dependens ad preces partium prædictarum una cum ſigillis Archydiaconi loci præſens factum approbantis, nec non venerabilium perſonarum Dominæ Lutgardis Abbatiſſæ, & Capituli Eccleſiæ Hervordenſis, & Bernhardi Comitis de Ravensberghe, Johannis Rectoris Eccleſiæ in Dorenberghe, ac Suederi de Buſcho militis prædictorum præſentibus eſt appenſum. Et Nos Archidiaconalis ſedis Lemego pro teſtimonio noſtri conſenſus ad præmiſſa requiſiti atque adhibiti ſigillum noſtrum appoſuimus huic ſcripto. Nos vero Lutgardis Dei gratia Abbatiſſa, nec non Prępoſita, Decana, totumque Capitulum ſecularis Eccleſiæ Hervordenſis Prænotatæ in teſtimonium noſtri conſenſus circa omnia & ſingula præmiſſa adhibiti ſigilla noſtra duximus præſentibus apponenda. Et Nos Bernhardus Comes de Ravensberghe ſæpedictus recognoſcimus omnia & ſingula conſcripta ſuperius eſſe vera, & pro teſtimonio ipſorum præſentem literam appoſitione ſigilli noſtri fecimus roborari, Et Ego Johannes Rector Eccleſiæ in Dorenberghe præmiſſis omnibus conſentiens etiam pro teſtimonio ſigillum meum appoſui huic ſcripto, Ego vero Suederus de Buſcho miles præfatus præſentibus recognoſco, quod prædictos duos manſos in Borde ſitos cum omni ſui jure, quod mihi & meis hæredibus competebat in eiſdem, præfata Eccleſia in Steinhagen perpetuo dimiſi & donavi, ſicut ſuperius eſt conſcriptum, & in hujus donationis teſtimonium præſentem literam duxi ſigilli mei munimine roborandam. Datum in craſtino beati Joannis Baptiſtæ, Anno Domini MCCCXXX quarto.

(LS.) (LS.) (LS.) (LS.) (LS.) (LS.) (LS.)

Annus Chriſti 1335.

Benedicti XII Pont. 1.
Ludovici IV Reg. 22.
Bernardi V Epiſcopi Pad. 15.

Altero ab hinc anno funeſtiſſimum bellum exarſit inter Philippum Franciæ atque Eduardum Angliæ Reges, quod exinde in centeſimum annum ingentibus regni Franciæ cladibus extractum eſt; tanquam vindex Deus Galliam premeret, quæ hactenus ſchiſma Imperij tantis calamitatibus incenderat, alueratque. Cauſa belli, quòd Philippo pulchro ſine prole maſcula extincto, Eduardus III Philippi Pulchri filiâ genitus, regnum Franciæ ſibi vendicaret, quod Philippus Valeſius Caroli Valeſij frater occupârat. Incentorque belli acceſſit Robertus Atrebatum Comes, ob injuriam à Philippo Rege ſibi irrogatam. At Cæſar per hæc felicibus armis progreſſus, primùm Carolum Hungariæ Regem irrumpentem in Auſtriam rejecit; nec multò poſt Bohemiæ & Poloniæ Reges, quibus ſe junxerat Henricus Bavariæ Dux, famâ exercitus adventantis in fugam depulit. Quibus è Germania

Foſſard. l. 1. c. 4. *Æmilius* *Villanus* *Petavius* *Albert. Argent.*

Ludovicus Reges Hungariæ, Bohemiæ & Poloniæ bello vincit.

Digitized by Google

è Germania renunciatis, miſit Pontifex Cardinales ſuos, qui Cæſarem debilitatum & inermem hactenus ſibi perſuadere contenderant.

Lit. Colon. Sub id tempus cùm inſolentia Comitum turbaret Weſtfaliam, Walramus Colonienſis, Balduinus Trevirenſis, Ludovicus Monaſterienſis, & Bernardus Paderbornenſis Epiſcopus defenſionis fœdus inierant. Quare cùm hoc anno in ſolemni ordinum conventu Bertholdum de Bueren, opulentum noſtræ diœceſis Dynaſtam, Weſtfaliæ Marſchallum præfeciſſet Walramus, id cumprimis illi in mandatis dedit, ne quid contra fœderatos ſibi Epiſcopos tentaret; ac cùm ab eodem Marſchallo 3276 florenorum pecuniæ ſummam mutuo accepiſſet, oppidum illi Volckmarienſe, caſtrumque & diſtrictum Kogelenberg, arcemque Hoveſtad pignori oppoſuit. Tandem & hoc anno Godefridus Arnsbergenſis Comes, quòd Marcani bello Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum captivum abduxiſſet, à Benedicto Pontifice anathematis vinculo ſolutus eſt.

Bertholdus de Bueren Weſtfaliæ Marſchallus à confœderatis Epiſcopis præficitur.

Amplas hactenus decimas feudi nomine poſſidebant in Amerungorum diſtrictu ab Eccleſia Paderbornenſi nobiles viri de Bueren, de Brakele, & Aſſeburg; ad quas cùm Canonici Collegij Buſtorfiani certa pecuniæ ſumma emendas ſe offerrent, haud invitus permiſit Bernardus Epiſcopus; vel ea ratione adductus (quod in tabulis profitetur) ut è Laicorum manibus redemptæ, ad Clerum & patrimonium Eccleſiæ redirent, cui antiquitus à Carolo M. datas agnoſcebat Epiſcopus. Tabulæ hac ſuper re adſunt, feſto Georgij Martyris ex conſenſu Præpoſiti, Decani, aliorumque Canonicorum Anno MCCCXXXV confectæ. Hanc ipſam decimarum emptionem anno proximo confirmat Epiſcopus, nominatimque repetit id eo conſilio permitti, ut è manibus Laicorum extrahantur ad Eccleſiaſticos homines.

Decimæ Amerunganæ ad Canonicos Buſtorfianos cum conſenſu Bernardi Ep. tranſeunt.

Annus Chriſti 1336.

Benedicti XII Pont. 2.
Ludovici IV Reg. 23.
Bernardi V Ep. Paderb. 16.

Nihil interea non movit egitque Ludovicus Cæſar, quo ſe cum Pontifice reconciliaret; opportunitàteque ex bello inter Franciæ & Angliæ Reges inardeſcente arrepta, mittit Rupertum Palatinum Ducem, & Wilhelmum Juliæ Comitem Legatos Avenionem ad Benedictum Pontificem, quibus in mandatis dedit, ad omnia ſuo ſe nomine offerrent Pontifici, quæ à Cæſare, delictorum pœnitente, & veniam deprecante requiri poſſent. Pontifex etſi pronus eſſet, nihilque etiam à Magalonenſi Epiſcopo, quem ad explorandos Cæſaris mores in Germaniam miſerat, cenſoria nota dignum accepiſſet; Regum tamen metu, quorum Legati nondum adeſſent, quo minus in gratiam reciperet, ſe prohiberi Ludovici Legatis reſpondit. Non deſunt

Ludovicus R. Pontifici reconciliari ſtudet.

Hertvvart9 Spondanus Hiſtor. Boic. Odoric in Hiſtor. Eccl.

Digitized by Google

deſunt auctores, qui hunc durum & iniquum agendi modum magnopere deteſtentur in Philippo Francorum Rege; tanquam cardo Imperij verſaretur in Gallorum arbitrio, ad quos ſe Cæſar & Imperij Principes cum Pontifice obverterent.

Cæſar deinde ob præclara merita ſuſceptamque legationis operam Wilhelmum Juliacenſem Comitem Imperij Marchionem renunciavit, multiſque Principum privilegijs exornavit, id quod producto Ludovici Cæſaris diplomate aſſerunt Mutius & Gelenius.

At Walramus Juliæ Comes Colonienſis Archiepiſcopus hoc anno 2 Octobris ſynodum convocavit, in qua depravati Clericorum, & vagantium Sanctimonialium, aliorumque religioſorum mores emendati. Idemque Archiepiſcopus (quocum Bernardo Epiſcopo noſtro intima animorum publicorumque ex fœdere operum conjunctio fuit) mediam partem oppidi Helmwardeshuſani, caſtrique Kruckenberg, acceptis 1400 marcis Suſatenſis monetæ, oppignoravit; quod non ſine conſilio & aſſenſu Engelberti Abbatis factum eſſe docebunt nos acta poſterioris anni. Caſtrum id Kruckenberg in edito aſſitoque Monaſterij Helmwardeshuſani & oppidi monte conſtructum erat; media pars jam ſuperiori ſæculo, anno videlicet 1220, ab Abbate ejus temporis Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo mutuæ defenſionis tutelæque cauſa in poteſtatem data erat. Quemadmodum nos ſupra ad eum annum ex publicis Engelberti Archiepiſcopi tabulis docuimus.

Archiepiſcopus Colon. Cleri cæterorumque corruptos mores corrigit. Idem Bernardo Ep. Paderb. Caſtrum Kruckenberg &c. oppignorat.

Contra Bernardus Epiſcopus noſter hoc ipſo anno caſtrum Hindeborg, quod ab Hunnis celebre volunt, objacetque ex vicino monte civitati Brakelenſi pro certa pecuniæ ſumma diverſis nobilibus viris pignori oppoſuit. Id quia vetuſtatis malo in ipſas prope ruinas conſederat, diviſit in tres partes inſidendas, ac reparandas; quarum prima Ludovico militi, Ottoni & Reyhero fratribus de Wolde, altera Wernero de Brakele militi, tertia Wilhelmo de Aſſeborg famulo ſeu Miniſteriali attributa. Id verò quibus præterea conditionibus conventum ſit, docebunt hæ tabulæ, quas ad jura Epiſcoporum noſtrorum in caſtrum illud comprobanda hic recitare intererit.

Bernard9 Ep. Caſtrum Hindenborg diverſis Nobilibus inſidendum & reparandum tradit.

Nos Bernhardus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus recognoſcimus, et præſentibus publice profitemur, quod attendentes caſtrum noſtrum et Eccleſiæ noſtræ Hindenborg, cujus ædificia per incendium inopinatum et infortuitum conſumata ſunt, et muri ejus pro magna parte diruti, ruinam partis reliquæ aſſiduè comminantur, de quo provenire grave diſpendium Nobis et Eccleſiæ noſtræ veriſimiliter formidamus, non poſſe, niſi reparetur et reædificetur, commodè, et utiliter conſervari. Quocirca, ut prædictis obvietur diſpendiis, cum honeſtis viris Lodewico milite, Ottone et Reyhero famulis fratribus Dominis de Wolde condiximus, et concordavimus in hunc modum. Quod iidem fratres de Wolde ſeptuaginta duas marcas argenti puri exponere

ri exponere debent, in uſus ſtructuræ dicti caſtri totaliter convertendas, ad quod nos perſonam idoneam deputabimus, qui de voluntate et notitia noſtra diſponet de præmiſſis, cui ipſi de pecunia pro tempore absque impedimento et moræ diſpendio reſpondebunt, et talis à nobis deputatus nobis et Eccleſiæ noſtræ facere de receptis et diſpoſitis tenebitur rationem. Pro quibus ſeptuaginta duabus marcis puri argenti de bona voluntate, pleno et expreſſo conſenſu honorabilium virorum Præpoſiti, Decani, et Capituli Eccleſiæ noſtræ prædictæ titulo pignoris obligavimus et obligamus per præſentes eiſdem et eorum hæredibus, veris tertiam partem caſtri Hindenborch prædicti cum tertia parte jurium, pertinentiarum, et redituum tam in agris cultis et incultis, novalibus, pratis, paſcuis, ſilvis, alias per nos cum dicto caſtro emtionis titulo comparatorum, præter judicium altum, quod inde excipimus et nobis et noſtris Succeſſoribus reſervamus. Item obligamus eoſdem ad hoc tertiam partem redituum et ſervitiorum noſtrorum in loco dicto Upperbreden prope Brakle, præter judicium. Item de dimidio manſo in campo Brakle ſito, et de parte noſtra et Eccleſiæ Paderborn. in Advocatia Modekeſſen et Heygenhuſen per predeceſſores noſtros cum oppido Brakle alias emptionis titulo comparatis tertiam partem. Item de parte noſtra in Abbenbroch ſimiliter tertiam partem habendam, et pacifice poſſidendam tam diu, donec per nos, aut Succeſſores noſtros, dicta pars caſtri, bonorum et redituum pro ſumma ſeptuaginta duarum marcarum argenti prædicta redimatur ab eiſdem, quam redemptionem nos et Succeſſores noſtri omni tempore facere poterimus, dum Nobis aut ipſis id viſum fuerit expedire, et ex tunc redemptione taliter facta eadem tertia pars caſtri cum tertia parte redituum prædictorum ad Nos, noſtros Succeſſores et Eccleſiam Paderbornenſem libera redibit, et debebit nobis per dicto. Fratres de Wolde reſtitui, et reſignari absque contradictione. vel cujuslibet impedimenti obſtaculo indubitate. Prædicti tamen fratres de Wolde, et eorum hæredes manſionem in ſuburbio dicti caſtri cum area ſua et angulo auſtrali, quam ipſis pro habitatione, et peculio caſtrenſi hereditario deputamus, quamdiu ibidem reſidentiam fecerint, more Caſtrenſium noſtræ Eccleſiæ retinebunt; et ſi in agris ad munitionem ipſis, ut prædictum obligatis tempore redemptionis per nos aut ſucceſſoris noſtros facienda ſemina ſeu bladum habere continget ea pro commodo ſuo colligere, et deducere illa vice poterunt, et ſuis uſibus applicare. Præterea dicti fratres de Wolde non debebunt illam partem, munitionis alicui alteri obligare, exponere, locare, ſeu quovis modo alio ab Eccleſia noſtra alienare, prout ad id ſe fide data, et juramentis ſuis corporaliter præſtitis obligarunt, ſed durante obligatione præmiſſa debent fideliter conſervare, et pro fideli ipſius munitionis cuſtodia ſub obtentu honoris ſui omnem diligentiam, quam poterunt adhibere. Addicitur tamen, quod ſi in alio loco vicino munitionem extruere nos continget, in qua Dominis de VVolde manſio magis competierit ad talem munitionem, ipſos admittemus, et more fidelium Caſtrenſium i[illegible]m receptabimus moraturos, et ex tunc etiam præmiſſa[illegible] n in[illegible] aut ſucceſſores noſtri reſtitui faciemus. Pr[illegible] [illegible]dituum Wernero de Brakle militi, nec non

non VVilhelmo de Aſſeborch famulo diviſim obligavimus ſub modis et formis, prout in literis ſuis per Nos ipſis deſuper ſpecialiter traditis continetur, quibus dicti fratres de VVolde firmam cuſtodiam caſtri, quæ vulgariter eyn Reych Borchede, unde eyn Reych Borchvvede dicuntur, facere tenebuntur, et dicti fratres eandem cuſtodiam caſtri ab eis recipient, vice verſa durante eadem obligatione inviolabiliter obſervaturam. Redemptione vero alicujus partis caſtri ab altera partium prædictarum per Nos vel ſucceſſores noſtros facta, reſiduis vero retinentibus partes ſuas in dicto caſtro ſimilem caſtri cuſtodiam ex parte Eccleſiæ noſtræ, aut ſucceſſorum noſtrorum tenebimur innovare. Præterea guerras nullas et inſolentias de eodem caſtro movebunt, nec ad guerras ſeu inſolentias de eodem caſtro exercendas extraneum quenquam receptabunt, ſeu fovebunt ibidem. Præterea munitio ipſa debet Nobis, Succeſſoribus noſtris, et eorum Officiatis ac familiæ patere, et aperta eſſe in omnibus noſtris neceſſitatibus, commodis, et utilitatibus, pro ut aliæ munitiones noſtræ Eccleſiæ libere et ſolute, etſi expediret nobis aut ſucceſſoribus noſtris de eadem munitione guerras exercere, ex tunc ipſi caſtro de periculis cavebimus ipſum cum amicis noſtris, et armatis prout optimum fuerit muniendo. In cujus rei teſtimonium noſtrum, et dicti Capituli noſtri ſigilla noſtra præſentibus literis ſunt appenſa. Et nos Præpoſitus, Decanus et Capitulum Eccleſiæ Paderborn. prædictæ in ſignum noſtræ voluntatis, et conſenſus intervenientis circa præmiſſa omnia, et in evidens teſtimonium omnium præmiſſorum ſigillum noſtrum duximus præſentibus literis apponendum. Datum anno Domini 1338 intra octavam Pentecoſtes.

(L.S.) (L.S.)

At multò nobiliori opere Bernardus Epiſcopus novum Epiſcopi palatium in ipſa urbe ex conſilio Cathedralis Collegii atque ordinum molitus; tum quòd inſalubri & incommodo loco hactenus habitatum in urbe à primis Epiſcopis, tum quòd vetus Epiſcopi palatium per abſentiam ſequentium Epiſcoporum collapſum, quibus extra urbem habitare magis placere cœpit. Igitur in hanc rem delegit novi palatij locum commodum & amænum, ad ipſos Paderæ fontes pertinentem, infra Baſilicam verſus Auſtrum inter duos angiportus, quorum alter ab æde D. Barholomæi, alter ex deſcenſu fori ad Paderam procurrit, accuratè deſcripſit. Verùm hoc opus ſeu morte, ſeu alijs ex cauſis, non videtur proceſſiſſe; nulla enim ejus palatij veſtigia. Interim tabulas tenemus, operosè confectas, & ſubſcriptas à Præpoſito, Decano, & Canonicis majoris Eccleſiæ.

Bernardus Ep. locum deſignat ædificandi in urbe Epiſcopalis palatij.

Actum Paderbornæ præſentibus honorabilibus viris Bertholdo Abbate, Bertholdo Priore Monaſterii S. Pauli, Ecberto de Aſſeborg Decano, Joanne de Sclingdorf Scholaſtico et Magiſtro, Matthia de Bueren Theſaurario, Canonicis Eccleſiæ SS. Petri et Andreæ, Joanne Præpoſito Sanctimonialium S. Udalrici, Amelungo de Driborg Plebano forenſis Eccleſiæ, Ottone Comite de Ritberg, Bertholdo utroque de Bueren nobilibus, Henrico Bolemaſt, Ra-

Digitized by Google

vennone de Driborg, Luberto de Weſtfalen, Ludovico Poſt, Friderico de Brencken militibus, VVilhelmo et Joanne de Vernede, Miniſterialibus et Caſtrenſibus Eccleſiæ noſtræ, Joanne Erenfredi et Alberto de Scerve Proconſulibus, cæteriſque Conſulibus Civitatis Paderbornenſis. Datum Anno MCCCXXXVI *Calend. Maji.*

Annus Chriſti 1337.

Benedicti XII Pont. 3.
Ludovici IV Reg. 24.
Bernardi V Ep. Paderb. 17.

Odericus in hiſtor. Eccleſ. ad hunc annum. Hervvart. ad hunc annum. Nauclerus ad hunc annum. Hocſemius. Becanus in chron. Vltraject.

Ludovic9 ſuam cum Eccleſia reconciliationem impedienti Galliæ Regi bellum parat.

Laborabat per hæc in ſequentem annum Pontifex, ut Philippum Francorum Regem conciliaret cum Cæſare, id quod egregia Pontificis Epiſtola ad Regem ſcripta docet. Quam in rem multas graveſque cauſas adducit Pontifex, interque alias, ne perſpicaces & ſubtiles Theutonici Regis pertinaciâ provocati ſeſe Eduardo Anglorum Regi arctius conjungant adverſus Franciæ regnum. At Franciæ Rex, uti Hertwardus ſcribit, cùm ſe amicum Cæſaris, & abſolutionis Cæſareæ cupidum ſimularet: miſſis etiam in hanc rem oratoribus ad Cæſarem, quod Nauclerus memorat; nihilo tamen minus apud Pontificem clam ſummis viribus contendebat, ne Cæſar vinculis Eccleſiaſticis ſolveretur. Quibus offenſus Cæſar, Legatos ſuos revocat; ſcriptiſque ſub initium Auguſti ad Epiſcopum Leodienſem, Gallicæ nationis ſtudioſum, ad Hollandiæ Comitem, ad proceres urbeſque Brabantiæ, ad inferioris Germaniæ Comites & Dynaſtas literis, omnes ad bellum Franco inferendum impellit. Hi deinde anno proximo conſilia atque arma cum Eduardo Angliæ Rege conjunxêre.

Bernard9 Epiſc. Sacellum SS. Sacramenti in oppido Bürano erigendum ſtatuit.

Eò nunc demum Weſtfalia noſtra, hactenus inteſtinis bellis lacerata, quietior, quo longius arma avocata fuêre in Belgium; eò quoque liberius Epiſcopi Weſtfaliæ rerum ſacrarum procurationi inſtitêre. Quos inter Bernardus Epiſcopus noſter hoc anno in oppido Buren ædem ſacram, rogatu Alberonis armigeri, conſtruendam ſumpſit, eò loco, ubi ſacrilegi Judæi hoſtiam ſacram, vel è ſacrario, vel aliunde raptam defoderant in terram; hunc locum, quia Deus in eum uſque diem multis miraculis illuſtrem fecerat, Epiſcopus, inſigni ſimul religionis ſtudio Armigeri conſilium comprobavit. Atque is cùm ad omnes impenſas, atque annuam Sacerdotis alimoniam ſe offerret, opus ſacrum hiſce publicis, digniſque ad poſteritatem tabulis maturandum præſcripſit.

Bernardus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Vniverſis Chriſti fidelibus tam præſentibus quam futuris hoc præſens ſcriptum viſuris & auditurìs ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. Officÿ noſtri debitum exigit, ut ad ea aciem noſtræ conſiderationis extendere debeamus, quæ cultum divinum augmentant, & ſalutem pariunt animarum. Sane dilectus nobis in Chriſto vir diſcretus Albero dictus Klot armiger pio accenſus deſiderio, precioſiſſimi corporis Domini noſtri Jeſu Sacramenti devotione affectus, Capellam in Oppido Buren noſtræ diœceſis

fundat am

Digitized by Google

fundatam in loco, ubi olim ipſum venerabile Sacramentum à judæis obſtinata perfidia excecatis luculenter abſtractum & irreverenter abſconditum innumeris choruſcare miraculis non ambigitur, quæ uſq; ad hac tempora dotata non exiſtit, ob reverentiam tanti Sacramenti, & pro ipſius parentumq; ſuorum animarum ſalute dotare diſpoſuit, & ſpopondit redditibus annuis & certis pro ſuſtentatione unius Sacerdotis competentibus, videlicet quatuor molsorum annonæ triplicis æqui partim ſiliginis, ordei, & avenæ, menſura in Buren uſualis, & octo virnalibus agrorum in campis ibidem, cupiens ut Capella eadem diſtinctum ſit beneficium ab Eccleſia parrochiali, ſeu matrice in Buren ſeparatum, uni Sacerdoti ydoneo, qui actu Sacerdos exiſtat, nunc & impoſterum, quotiens ipſam vacare continget, per Abbatiſſam Monaſterij Sanctimonialium in Holshuſen prope Buren ordinis Ciſtertienſis de conventus ſui conſilio conferendũ, qui ſacerdos per Abbatiſſam plebano parrochialis Eccleſiæ præſentari, & ſine difficultate per ipſum plebanum Capellam induci, ſeu inſtitui debeat ad eandem. Nos ipſius Alberonis dicti Klot devoto deſiderio grato concurrentes aſſenſu, communicato conſilio nihilominus, conſenſu, & approbatione virorum nobilium Bertoldi Domini, & Bertoldi Domicelli Dominorum temporalium in Buren, & heredum eorundem, nec non religioſarum perſonarum Abbatiſſæ: & conventus Monaſterij prædicti patronorum, & viri diſcreti Godfridi plebani parochialis Eccleſiæ ibidem, nec non Archidiaconi loci, & omnium, quorum conſenſus ad id fuit merito requirendus, præmiſſa omnia & ſingula ratificamus, & auctoritate ordinaria præſentibus approbamus. Et ne plebanum parochialis Eccleſiæ occaſione præmiſſorum in ſuis juribus, emolumentis, fructibus, & obventionibus diſpendium contingat impoſterum ſuſtinere, inter ipſum plebanum parochialis Eccleſiæ ex una, & Rectorem Capellæ ex altera parte, & eorum hinc inde Succeſſores ordinatum extitit de conſenſu Alberonis fundatoris & dotatoris, patronorum, Archidiaconi, Dominorum temporalium præmiſſorum, & omnium, quorum intereſt, & finaliter concordatum, videlicet quod Rector Capellæ ſic inſtitutus ipſam regere & officiare debebit in divino officio nocturno pariter & diurno ſine ſolempnitate cantus per notam & abſque prædicationibus & ſermonibus ad populum, quos nullo tempore per ſe vel per alium ſeu alios religioſos vel ſæculares Clericos aut perſonas, præterquam in dedicatione ipſius Altaris facere poterit, nec debebit, niſi de plebani parrochialis Eccleſiæ licentia petita pariter & obtenta. Præterea natalis Domini, Epiphaniæ, Paſchæ, Pentecoſtes, & ſingulis beatæ & glorioſæ Virginis Mariæ & Apoſtolorum feſtivitatibus, nec non omnium Sanctorum, & omnium animarum commemorationibus, in dedicationibus Eccleſiæ matricis, & altarium ibidem, & generaliter in omnibus & ſingulis feſtis & diebus, in quibus populus illius parrochiæ offerre hactenus conſuevit de conſuetudine vel de jure. & in exequiis funerum Rector Capellæ prædictæ miſſam celebrare non debebit, nisi in Ecclesia parrochiali ad ſummam sive ultimam miſſam sit facta elevatio Sacramenti. Præterea nec in ijſdem exequiis funerum, nec infra octavas commemorationis eorundem, vel dum triceſimus, vel anniverſarius dies eorum agitur, oblationes nullas, vel votivas aliquas pro defunctorum memoria quocunque tempore recipiet idem Rector publice vel occulte; si quas tamen sibi præſentari sive exhiberi continget, illas tollet, et plebano sine diminutione fideliter præſentabit. Addicitur tamen, quod Rector dictæ Capellæ medietatem oblationum, quas sibi ad altare temporibus licitis, & hic non exceptis deferri à fidelibus continget, licite poterit ſuis usibus applicare. Aliam medietatem tenebitur plebano parrochiali fideliter præſentare. Condictum eſt etiam, quod si alias, præterquam in casibus, ut præmittitur exceptis, Rectori Capellæ præfatæ à fidelibus aliqua largiuntur, donantur, ſeu aſſignantur, hæc licite recipere poterit, & habere. Præterea idem Rector hoſpitale pauperum & debilium circa eandem Capellam ad alicujus nutum vel inſtinctum conſtrui, in quantum in eo eſt, ſeu fieri non permittet, nec plures Sacerdotes in eadem Capella beneficiandi, quam Rector præfatus aliquatenus, admittentur, etiamsi plura altaria ibidem erigi, ſeu fundari, contingeret in futurum. Cæterum Rector Capellæ præfatæ pro tempore exiſtens nullam partem contra plebanum parrochialis Ecclesiæ fovebit, si forte, quod absit, plebanum eundem cum religiosis, Clericis, aut Laycis quibuſcunque habere continget cauſam, diſſentionem, vel impoſterum quomodolibet quæſtionem. Inſuper eſt adjectum, quod si ſucceſſu temporis populus ad eandem Capellam pro reverentia Sacramenti, vel alias devotionis cauſa, conflueret, & in tali concurſu oblationes ad eandem Capellam deferrentur, ſeu aliqui devoti homines pro impetranda venia cum eſculentis ſeu poculentis, leguminibus vel rebus aliis ſe ibidem facerent trutinari, de talibus idem Rector ſe nullatenus intromittet, vel exinde nullam debebit petere, exigere, vel recipere portionem, prout ad hæc omnia & singula præmiſſa ſub obteſtatione fidei, honoris, & conſcientiæ, & promiſſo in prima ſui inſtitutione per plebanum

Digitized by Google

plebanum facienda, eidem plebano ſe tenebitur, fideliter & firmiter obligare. Et ut indemp-nitati plebani parochialis Eccleſiæ plenius caveatur, Albero dictus Klot dotator Capellæ prædictus, ſi fortè ex præmiſſis, vel aliquo eorum dampnum, diſpendium, ſeu tædium, idem plebanus aliquo modo pateretur, pro reſtauro & recompenſatione talium comparavit eidem plebano & ſuis ſucceſſoribus redditus duorum moltium annone triplicis aqui partim, videlicet octo modios ſiliginis, octo ordei, & octo avenæ, menſuræ in Buren legalis & uſualis, & octo ſurnalia agrorum in campis ibidem jure proprietatis & poſſeſſionis apud Eccleſiam parrochialem & plebanos ibidem perpetuo, & pacifice permanſuros. In quorum omnium evidens teſtimonium Noſtrum, Lutgardis Abbatiſſæ, Bertoldi Domini, & Bertoldi Domicelli Dominorum temporalium in Buren, & Godfridi plebani ibidem ſigilla præſentibus literis ſunt appenſa. Et nos Dei gratia Lutgardis Abbatiſſa pro nobis & conventu noſtro, nec non viri nobiles Bertoldus & Bertoldus Domini temporales in Buren pro nobis & hæredibus noſtris, & Godfridus plebanus in ſignum noſtræ voluntatis, ratihabitionis, approbationis circa præfatam diviſionem, ordinationem, & circa omnia & ſingula præmiſſa ſigilla noſtra ad perpetuam rei memoriam duximus præſentibus literis apponenda. Datum Anno Domini Milleſimo XXX ſeptimo. Calend. menſis Septembris XIII.

Monachi Helmwardeshuſani caſtrum Kruckenberg, in quod jus habebat Epiſc. Paderb. aliis tradere tentant.

Atq; hæc dum Epiſcop⁹ laudabili pietatis opere tractat, injecta eſt illi haud levis moleſtia à Monachis Helmwardeshuſanis; quorum inſolentes quidam, inſcio Engelberto Abbate ſuo, arcem Kruckenberg, & Helmwardeshuſanum oppidum, inita cum Moguntinis præfectis, & Geiſmarienſis Oppidi in Haſſia civibus pactione, in alienas manus transferre tentavêre. Jam ante, ut ſupra diximus, Abbas ex aſſenſu ſuorum Monachorum caſtri & oppidi partem, mutuæ tutelæ cauſa, tranſcripſerat Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo, & poſt illum Walram⁹ Archiepiſcopus pignori ceſſerat Bernardo Epiſcopo, tutelamque utriuſq; munitionis illi ex conſenſu Abbatis tranſcripſerat; præterquam quod Bernardus Epiſcopus aliud jus pecunia emptum ab Hermanno Comite Everſtenio in caſtrum Kruckenberg obtineret. Id rebellium ſuorum Monachorum factum tam indignè tulit Abbas, ut publicis literis damnarit, palamque faſſus ſit, caſtrum & oppidum partem diœceſis Paderbornenſis eſſe, intraq; juriſdictionem Epiſcopi Paderbornenſis contineri, cui fides & defenſio tanquam ſuperiori ſuo Principi debeatur. Extant hæ literæ Anno Mcccxxxvii ſigillo Abbatis conſignatæ.

Lite hac inter offenſiones utriuſque partis accenſa, Bernardus Epiſcopus noſter xv Calend. Auguſti mandat plebanis Eccleſiarum, in Helmwardeshuſen, in Desle, Drendeborg, Sylen, Anrede, Buen, Titlekeſſen, & Corbeke parochiis ſuæ diœceſis, detineri fructus agrorum ob damna ſibi illata, violataque pacta, quæ ſuper caſtro Kruckenberg utrimque convenerant. Manſit exinde caſtrum hoc in poteſtate Abbatis, & Paderbornenſis Epiſcopi ad annum M D. XL. quo à Landgravio Haſſiæ per dolum occupatum, unàque cum Cœnobio, oppido, & parochijs ſupra memoratis direptum.

Annus Chriſti 1338.

Benedicti XII Pont. 4.
Ludovici IV Reg. 25.
Bernardi V Ep. Paderb. 18.

Ceterum

Digitized by Google

Ceterum Bernardus Epiſcopus hoc anno evocatus ad gravio-ra Imperij negotia à Metropolitano ſuo, Spiram ad comitia abiit, quæ Ludovicus Cæſar XXVII Martij indixerat. Convenère magno numero Epiſcopi Moguntinæ Metropolis, ac proceres Imperij; in quorum congreſſu Cæſar expoſuit ſyncerum animum ac ſtudium ſubmittendi ſe Pontifici, omniaq; ex Pontificis ſententia facturum ſe recepit; atque ut Pontificis mentem inflecteret, ſcriptum eſt ex omnium Epiſcoporum ſententia ad Pontificem, miſſique rurſum legati Ulricus Epiſcopus Curienſis, & Gerlacus Naſſoviæ Comes Avenionem ad Apoſtolicam ſedem, qui haſce Epiſcoporum literas deferrent.

Agitur in Comitiis Spirenſibus pro Ludovico Pontifici reconciliando. *Alb. Argent. Rebdorf. in annal. Trithem. Bzovius in hiſtor. Eccleſiaſt. Odoricus in hiſtor. Eccleſiaſ. Herwvart.*

Sanctiſſimo in Chriſto Patri, ac Domino ſuo D. Benedicto ſacroſanctæ Romanæ, et univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici Henricus Dei et Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Moguntinus, Lupoldus Babenbergenſis, Joannes Baſilienſis, Bertoldus Argentinenſis, Henricus Eyſtetenſis, Bernhardus Paderbornenſis, Ulricus Curienſis, Otto Herbipolenſis, ac Gerardus Spirenſis, er Henricus Auguſtenſis Eccleſiarum electi cum omnimoda ſubjectione, humilitate, et reverentia ſe ipſos ad pedum oſcula Beatorum.

Cum jam dudum, ex miſerabili diſſidio inter ſacroſanctam Romanam Eccleſiam ac Dominum Ludovicum de Bavaria, chriſtiani populi peccatis exigentibus, ſuſcitato in regno et imperio Romanorum, et præcipue in provincia Maguntina, grandium et diverſarum turbationum tempeſtates emerſerint, ac Eccleſiis, Eccleſiaſticiſque perſonis, nec non animabus hominum, quod gravius eſt ferendum, Regni, et Imperij prædictorum innumerabilia provenerint detrimenta, et quotidie majora et plura prioribus occaſione diſſidij hujuſmodi ſint, ut ex veriſimilibus conjecturis colligitur ac præſumitur, proventura: Nos grandes et acerbas ex hoc puncturas in noſtris cordibus non immerito ſentientes nuper Dominum Ludovicum prædictum ad civitatem Spirenſem Provinciæ Maguntinæ prædictæ ſuper hoc ſpecialiter inſtantivis precibus venire procuravimus ipſum, nos, Archiepiſcopus Maguntinus, Argentinenſis, Paderburnenſis Epiſcopi, ac Spirenſis, et Auguſtenſis electi prædicti perſonaliter; Nos vero Babenbergenſis, Baſilienſis, Eyſtetenſis, et Herbipolenſis Epiſcopi, aliis noſtris et Eccleſiarum noſtrarum pro tunc negociis præpediti per noſtros ſolennes nuncios, precibus, conſiliis, ac ſalutaribus monitis non ſine magnæ ſolicitudinis ſtudio exhortantes, ut ipſe ad divini nominis gloriam, et ad veſtræ ſanctitatis ipſiuſque Eccleſiæ Romanæ honorem et reverentiam, nec non ad quietum et ſalubrem ſtatum Regni et Imperij eorundem, velit ad veſtram, et ejuſdem Eccleſiæ Romanæ ſanctæque Sedis Apoſtolicæ gratiam cum devotione redire ſe veſtris, et ipſius Eccleſiæ, dictæq; Sedis Apoſtolicæ beneplacitis humiliter per omnia conformando: Qui modica deliberatione præhabita ſe velle ſtare, ac parere ſuper materia præfati diſſidij, ac omnibus ipſum diſſidium contingentibus, informationi, et ordinationi noſtræ, in quantum cum Deo, juſtitia et honore ſuo fieri poſſet, efficaciter repromiſit, ſuas patentes ſuper hoc literas majori ſuo ſigillo munitas ſuper poteſtate hujuſ-

modi

Digitized by Google

modi tradita nobis dando, cautiones juratorias, ac fidejuſſorias Magnorum et plurium Principum, et Baronum nobis ſuper hoc nihilominus offerendo. Clementiſſimam igitur veſtram Beatitudinem omni qua valemus precum inſtantia, devote ac humiliter imploramus, quatenus redeundi ad gremium S. Matris Eccleſiæ promptitudinem ipſius D. Ludovici, qui ſuper materia diſſidij hujuſmodi ordinationi Eccleſiaſticarum perſonarum duntaxat ſe ſubmittere non expavit, præmiſſis quoque turbationibus, diſpendiis, et periculis, ſpecialiter Eccleſiis, et perſonis Eccleſiaſticis ut præmittitur, imminentibus, per veſtræ ſanctitatis providentiam paternis affectibus ponderatis prædictum Dominum Ludovicum ad reconciliationis gratiam ſub modo præmiſſo, veſtræ ſolitæ benignitatis clementia recipere non recuſet: partes Regni, et Imperii prædictorum ac præcipue Eccleſias, ac perſonas Eccleſiaſticas eorundem partium de periculis, ærumnis, et laboribus prætactis ad ſtatum optatæ quietis per reconciliationem hujuſmodi reducentes. Verum quia ad omnia, et ſingula præmiſſa et ea contingentia, plene, ac pacifice ſcribendi cedula non ſufficeret, nos venerabilem Patrem Dominum Ulricum Curienſis Eccleſiæ Epiſcopum et ſpectabilem virum Gerlacum Comitem de Naſſauu, de præmiſſis pleniſſime informatos ad pedes veſtræ Beatitudinis duximus fiducialiter deſtinandos; eandem veſtram Beatitudinem ex intimis noſtris affectibus exorantes, quatenus eiſdem ſuper ijs fidem adhibere dignemini creditivam. Datum Spiræ die XXVII *menſis Martij Anno Domini* MCCCXXXIIX.

Pontifex acceptis literis benignè, quemadmodum Argentinenſis eſt auctor, reſpondit legatis, ac flentis in modum queſtus eſt, ſe pronum quidem eſſe ad reconciliationem Cæſaris; ſed prohiberi à Francorum Rege, qui pejora, quam unquam ante minitetur. At iſta refellit Odoricus ex literis Pontificis ad Colonienſem Archiepiſcopum ſcriptis, quibus omnem culpam rejicit in Cæſarem, vitioque dat, Cæſarem dolo egiſſe, cum Pontificum legatos ſuperiori anno ante tempus revocaſſet: non ex omnium Principum, ſed unius tantum Metropolis Epiſcoporum ſententia cauſam ſuam urgere: iniiſſe belli ſocietatem cum Anglorum Rege adverſus Francum, quocum prius à Pontifice juſſus erat componere. Quæ nunc in medio relinquimus.

Comitia Colonienſia, in quibus rurſum Ludovici R. cauſa ſuſcepta.

Cæſar ſubinde ſcriptis minacibus literis ad Adolphum Leodienſem Epiſcopum, Coloniam ad comitia die octava Paſchæ evocat, daturum rationem de contumacia in Cæſarem, & ſtudio Gallicæ nationis. Quæ cùm Epiſcopus ſperneret, Cæſaris juſſu, bellum intulêre Leodienſi Joannes Brabantiæ Dux, Reinaldus Gelriæ Comes, Wilhelmus Juliæ Marchio, alijque Dynaſtæ, quibus etiam ſe Walramus Colonienſis Archiepiſcopus junxit; at poſtquam à Pontifice monitus fuit, ne ſe bello illi miſceret, pacem inter diſſidentes compoſuit. Utrumne Cæſar per id tempus Coloniam venerit, incertum. Sanè menſe Septembri Renſæ ſuper alveo Rheni haud procul Confluentia convenêre magno numero Principes cum ipſo Cæ-

ſare;

Digitized by Google

are; interque ſacrorum præſules adfuêre Henricus Colonienſis,& Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopi cum provincialibus Epiſcopis. Ibi in conventu conjuravêre omnes ſe Imperij libertatem & jura adverſus quemcunque defenſuros; rurſumque epiſtola ad Pontificem Principum nomine data, cui Mogunt.& Trevirenſis præſcripſêre nomina ſua. Hujus argumentum erat, uti acta Joannis Pontificis reſcinderentur, & deſtituti Principis cauſam ſuſciperet Pontifex, idq; minis & precibus actum.

Aderat & in his comitiis Eduardus Rex Angliæ evocatus, qui vectus per mare 22 Julij Brabantiam intrârat. Inde Coloniam accelerans, poſtquam trium Regum ſepulchra veneratus eſſet, Confluentiam acceſſit, quò Cæſar cum magno procerum agmine occurrit. Eo in congreſſu Anglus Vicarius Jmperij nominatus: actum de mercenario milite per Germaniam ſcribendo, ingenti pecunia numerata; Cæſari LXXX millia aureorum ab Rege oblata refert Argentinenſis, junctum promiſſis fœdus ad bellum Galliæ inferendum; quæ tamen omnia re minora fuêre. Interim fide juſſit Reinaldus Gelriæ Comes, Regis affinis, opponendo hypothecæ nomine Gelriam, Neomagum, Arnhemium, Hardewicum & Ruræmundam; tantumdem præterea argenti mutuum accepit à Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo, eoque ipſam Angliæ coronam, quod Trithemius ſcribit, Confluentiæ pignori reliquit; in his demum comitiis Principum ſententia Francus hoſtis Imperij denunciatus, eoque Cameracum, & quæ præterea feudi titulo tenebat ab Imperio, juſſus eſt reddere: tantis animis iriſque exarsêre in Gallum Germaniæ proceres. In jiſdem Comitiis Eduardus Rex Angliæ Vicarius Imperij nominatus.

Confluentiâ Principes cum Cæſare ſuo Francofurtum profecti, ubi Cæſar omnes Jmperij ordines convocavit. Neque celebriora facilè comitia fuêre, ad quæ tanto numero Electores, & Epiſcopi, cœterique Principes convenêre. In his una omnium concordia pro Cæſare conſpiratum; ac duo cumprimis decreta, *electum videlicet majori ſuffragantium parte Romanorum Regem parem habere poteſtatem adminiſtrandi Imperij, quàm coronatus Imperator haberet*; deinde, *Quicunque Ludovicum pro excommunicato haberet, aut ceſſaret ob Pontificis decretum à divinis, proſcribendum ex Imperio.* Cui decreto cùm non parerent Canonici Francofurtenſes in æde D. Bartholomæi, Dominicani,& Carmelitæ, plerique fortunis mulctati & in exilium projecti ſunt. Adeo ſine conſcientiæ periculo cum Cæſare communicandum ſanxêre Epiſcopi,& Principes. Rurſum ex his comitijs ab ordinibus ſcriptum ad Pontificem; recitanturque binæ apud Rebdorfium literæ, Anno MCCCXXXVIII menſe Auguſto datæ; quarum poſtremas inſcripſerunt Henricus Moguntinus, Balduinus Trevirenſis & Walramus Colonienſis Archiepiſcopi, Electores præterea ceteri, Waldemarus Marchio Brandeburgicus, Rudolphus Palatinus, Rudolphus Dux Saxoniæ; tametſi hæ literæ non immeritò alijs ſuſpectæ corruptæve appareant; eò quòd Walramus, Brandeburgi- Comitia Francofurtenſia in quibus declaratum, Cæſarem non teneri excommunicationis Pontificiæ ſententia.

 deburgi-

Digitized by Google

è Germania renunciatis, miſit Pontifex Cardinales ſuos, qui Cæſarem debilitatum & inermem hactenus ſibi perſuadere contenderant.

Lit. Colon.

Sub id tempus cùm inſolentia Comitum turbaret Weſtfaliam, Walramus Colonienſis, Balduinus Trevirenſis, Ludovicus Monaſterienſis, & Bernardus Paderbornenſis Epiſcopus defenſionis fœdus inierant. Quare cùm hoc anno in ſolemni ordinum conventu Bertholdum de Bueren, opulentum noſtræ diœceſis Dynaſtam, Weſtfaliæ Marſchallum præfeciſſet Walramus, id cumprimis illi in mandatis dedit, ne quid contra fœderatos ſibi Epiſcopos tentaret; ac cùm ab eodem Marſchallo 3276 florenorum pecuniæ ſummam mutuo accepiſſet, oppidum illi Volckmarienſe, caſtrumque & diſtrictum Kogelenberg, arcemque Hoveſtad pignori oppoſuit. Tandem & hoc anno Godefridus Arnsbergenſis Comes, quòd Marcani bello Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum captivum abduxiſſet, à Benedicto Pontifice anathematis vinculo ſolutus eſt.

Bertholdus de Bueren Weſtfaliæ Marſchallus à confœderatis Epiſcopis præficitur.

Decimæ Amerunganæ ad Canonicos Buſtorfianos cum conſenſu Bernardi Ep. tranſeunt.

Amplas hactenus decimas feudi nomine poſſidebant in Amerungorum diſtrictu ab Eccleſia Paderbornenſi nobiles viri de Bueren, de Brakele, & Aſſeburg; ad quas cùm Canonici Collegij Buſtorfiani certa pecuniæ ſumma emendas ſe offerrent, haud invitus permiſit Bernardus Epiſcopus; vel ea ratione adductus (quod in tabulis profitetur) ut è Laicorum manibus redemptæ, ad Clerum & patrimonium Eccleſiæ redirent, cui antiquitus à Carolo M. datas agnoſcebat Epiſcopus. Tabulæ hac ſuper re adſunt, feſto Georgij Martyris ex conſenſu Præpoſiti, Decani, aliorumque Canonicorum Anno MCCCXXXV confectæ. Hanc ipſam decimarum emptionem anno proximo confirmat Epiſcopus, nominatimque repetit id eo conſilio permitti, ut è manibus Laicorum extrahantur ad Eccleſiaſticos homines.

Annus Chriſti 1336.

Benedicti XII Pont. 2.
Ludovici IV Reg. 23.
Bernardi V Ep. Paderb. 16.

Ludovicus R. Pontifici reconciliari ſtudet.

Hertvvart9 Spondanus Hiſtor. Boic. Odoric in Hiſtor. Eccl.

Nihil intereà non movit egitque Ludovicus Cæſar, quo ſe cum Pontifice reconciliaret; opportunitàteque ex bello inter Franciæ & Angliæ Reges inardeſcente arrepta, mittit Rupertum Palatinum Ducem, & Wilhelmum Juliæ Comitem Legatos Avenionem ad Benedictum Pontificem, quibus in mandatis dedit, ad omnia ſuo ſe nomine offerrent Pontifici, quæ à Cæſare, delictorum pœnitente, & veniam deprecante requiri poſſent. Pontifex etſi pronus eſſet, nihilque etiam à Magalonenſi Epiſcopo, quem ad explorandos Cæſaris mores in Germaniam miſerat, cenſoria nota dignum accepiſſet; Regum tamen metu, quorum Legati nondum adeſſent, quo minus in gratiam reciperet, ſe prohiberi Ludovici Legatis reſpondit. Non deſunt

deſunt auctores, qui hunc durum & iniquum agendi modum magnopere deteſtentur in Philippo Francorum Rege; tanquam cardo Imperij verſaretur in Gallorum arbitrio, ad quos ſe Cæſar & Imperij Principes cum Pontifice obverterent.

Cæſar deinde ob præclara merita ſuſceptamque legationis operam Wilhelmum Juliacenſem Comitem Imperij Marchionem renunciavit, multiſque Principum privilegijs exornavit, id quod producto Ludovici Cæſaris diplomate aſſerunt Mutius & Gelenius.

Archiepiſcopus Colon. Cleri ceterorumque corruptos mores corrigit.

At Walramus Juliæ Comes Colonienſis Archiepiſcopus hoc anno 2 Octobris ſynodum convocavit, in qua depravati Clericorum, & vagantium Sanctimonialium, aliorumque religioſorum mores emendati. Idemque Archiepiſcopus (quocum Bernardo Epiſcopo noſtro intima animorum publicorumque ex fœdere operum conjunctio fuit) mediam partem oppidi Helmwardeshuſani, caſtrique Kruckenberg, acceptis 1400 marcis Suſatenſis monetæ, oppignoravit; quod non ſine conſilio & aſſenſu Engelberti Abbatis factum eſſe docebunt nos acta poſterioris anni. Caſtrum id Kruckenberg in edito aſſitoque Monaſterij Helmwardeshuſani & oppidi monte conſtructum erat; media pars jam ſuperiori ſæculo, anno videlicet 1220, ab Abbate ejus temporis Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo mutuæ defenſionis tutelæque cauſa in poteſtatem data erat. Quemadmodum nos ſupra ad eum annum ex publicis Engelberti Archiepiſcopi tabulis docuimus.

Idem Bernardo Ep. Paderb. Caſtrum Kruckenberg &c. oppignorat.

Bernardus Ep. Caſtrum Hindenborg diverſis Nobilibus inſidendum & reparandum tradit.

Contra Bernardus Epiſcopus noſter hoc ipſo anno caſtrum Hindeborg, quod ab Hunnis celebre volunt, objacetque ex vicino monte civitati Brakelenſi pro certa pecuniæ ſumma diverſis nobilibus viris pignori oppoſuit. Id quia vetuſtatis malo in ipſas prope ruinas conſederat, diviſit in tres partes inſidendas, ac reparandas; quarum prima Ludovico militi, Ottoni & Reyhero fratribus de Wolde, altera Wernero de Brakele militi, tertia Wilhelmo de Aſſeborg famulo ſeu Miniſteriali attributa. Id verò quibus præterea conditionibus conventum ſit, docebunt hæ tabulæ, quas ad jura Epiſcoporum noſtrorum in caſtrum illud comprobanda hic recitare intererit.

Nos Bernhardus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus recognoſcimus, et præſentibus publice profitemur, quod attendentes caſtrum noſtrum et Eccleſiæ noſtræ Hindenborg, cujus ædificia per incendium inopinatum et infortuitum conſumata ſunt, et muri ejus pro magna parte diruti, ruinam partis reliquæ aſſiduè comminantur, de quo provenire grave diſpendium Nobis et Eccleſiæ noſtræ veriſimiliter formidamus, non poſſe, niſi reparetur et reædificetur, commodè, et utiliter conſervari. Quocirca, ut prædictis obvietur diſpendiis, cum honeſtis viris Lodevvico milite, Ottone et Reyhero famulis fratribus Dominis de Wolde condiximus, et concordavimus in hunc modum. Quod iidem fratres de Wolde ſeptuaginta duas marcas argenti puri exponere

Digitized by Google

ri exponere debent, in uſus ſtructuræ dicti caſtri totaliter convertendas, ad quod nos perſonam idoneam deputabimus, qui de voluntate et notitia noſtra diſponet de præmiſſis, cui ipſi de pecunia pro tempore absque impedimento et moræ diſpendio reſpondebunt, et talis à nobis deputatus nobis et Eccleſiæ noſtræ facere de receptis et diſpoſitis tenebitur rationem. Pro quibus ſeptuaginta duabus marcis puri argenti de bona voluntate, pleno et expreſſo conſenſu honorabilium virorum Præpoſiti, Decani, et Capituli Eccleſiæ noſtræ prædictæ titulo pignoris obligavimus et obligamus per præſentes eiſdem et eorum hæredibus, veris tertiam partem caſtri Hindenborch prædicti cum tertia parte jurium, pertinentiarum, et redituum tam in agris cultis et incultis, novalibus, pratis, paſcuis, ſilvis, alias per nos cum dicto caſtro emtionis titulo comparatorum, præter judicium altum, quod inde excipimus et nobis et noſtris Succeſſoribus reſervamus. Item obligamus eoſdem ad hoc tertiam partem redituum et ſervitiorum noſtrorum in loco dicto Upperbreden prope Brakle, præter judicium. Item de dimidio manſo in campo Brakle ſito, et de parte noſtra et Eccleſiæ Paderborn. in Advocatia Modekeſſen et Heygenhuſen per predeceſſores noſtros cum oppido Brakle alias emptionis titulo comparatis tertiam partem. Item de parte noſtra in Abbenbroch ſimiliter tertiam partem habendam, et pacifice poſſidendam tam diu, donec per nos, aut Succeſſores noſtros, dicta pars caſtri, bonorum et redituum pro ſumma ſeptuaginta duarum marcarum argenti prædicta redimatur ab eiſdem, quam redemptionem nos et Succeſſores noſtri omni tempore facere poterimus, dum Nobis aut ipſis id viſum fuerit expedire, et ex tunc redemptione taliter facta eadem tertia pars caſtri cum tertia parte redituum prædictorum ad Nos, noſtros Succeſſores et Eccleſiam Paderbornenſem libera redibit, et debebit nobis per dicto Fratres de Wolde reſtitui, et reſignari absque contradictione, vel cujuslibet impedimenti obſtaculo indubitate. Prædicti tamen fratres de Wolde, et eorum hæredes manſionem in ſuburbio dicti caſtri cum area ſua et angulo auſtrali, quam ipſis pro habitatione, et peculio caſtrenſi hereditario deputamus, quamdiu ibidem reſidentiam fecerint, more Caſtrenſium noſtræ Eccleſiæ retinebunt; et ſi in agris ad munitionem ipſis, ut prædictum obligatis tempore redemptionis per nos aut ſucceſſoris noſtros facienda ſemina ſeu bladum habere continget ea pro commodo ſuo colligere, et deducere illa vice poterunt, et ſuis uſibus applicare. Præterea dicti fratres de Wolde non debebunt illam partem, munitionis alicui alteri obligare, exponere, locare, ſeu quovis modo alio ab Eccleſia noſtra alienare, prout ad id ſe fide data, et juramentis ſuis corporaliter præſtitis obligarunt, ſed durante obligatione præmiſſa debent fideliter conſervare, et pro fideli ipſius munitionis cuſtodia ſub obtentu honoris ſui omnem diligentiam, quam poterunt adhibere. Addicitur tamen, quod ſi in alio loco vicino munitionem extruere nos continget, in qua Dominis de Wolde manſio magis competierit ad talem munitionem, ipſos admittemus, et more fidelium Caſtrenſium ibidem receptabimus moraturos, et ex tunc etiam præmiſſam pecuniam ipſis nos, aut ſucceſſores noſtri reſtitui faciemus. Præterea alias duas partes caſtri et redituum Wernero de Brakle militi, nec

non

Digitized by Google

non Wilhelmo de Aſſeborch famulo diviſim obligavimus ſub modis et formis, prout in literis ſuis per Nos ipſis deſuper ſpecialiter traditis continetur, quibus dicti fratres de Wolde firmam cuſtodiam caſtri, quæ vulgariter eyn Reych Borchede, unde eyn Reych Borchwede dicuntur, facere tenebuntur, et dicti fratres eandem cuſtodiam caſtri ab eis recipient, vice verſa durante eadem obligatione inviolabiliter obſervaturam. Redemptione vero alicujus partis caſtri ab altera partium prædictarum per Nos vel ſucceſſores noſtros facta, reſiduis vero retinentibus partes ſuas in dicto caſtro ſimilem caſtri cuſtodiam ex parte Eccleſiæ noſtræ, aut ſucceſſorum noſtrorum tenebimur innovare. Præterea guerras nullas et inſolentias de eodem caſtro movebunt, nec ad guerras ſeu inſolentias de eodem caſtro exercendas extraneum quenquam receptabunt, ſeu fovebunt ibidem. Præterea munitio ipſa debet Nobis, Succeſſoribus noſtris, et eorum Officiatis ac familiæ patere, et aperta eſſe in omnibus noſtris neceſſitatibus, commodis, et utilitatibus, pro ut aliæ munitiones noſtræ Eccleſiæ libere et ſolute, etſi expediret nobis aut ſucceſſoribus noſtris de eadem munitione guerras exercere, ex tunc ipſi caſtro de periculis cavebimus ipſum cum amicis noſtris, et armatis prout optimum fuerit muniendo. In cujus rei teſtimonium noſtrum, et dicti Capituli noſtri ſigilla noſtra præſentibus literis ſunt appenſa. Et nos Præpoſitus, Decanus et Capitulum Eccleſiæ Paderborn. prædictæ in ſignum noſtræ voluntatis, et conſenſus intervenientis circa præmiſſa omnia, et in evidens teſtimonium omnium præmiſſorum ſigillum noſtrum duximus præſentibus literis apponendum. Datum anno Domini 1338 intra octavam Pentecoſtes.

(L.S.) (L.S.)

At multò nobiliori opere Bernardus Epiſcopus novum Epiſcopi palatium in ipſa urbe ex conſilio Cathedralis Collegii atque ordinum molitus; tum quòd inſalubri & incommodo loco hactenus habitatum in urbe à primis Epiſcopis, tum quòd vetus Epiſcopi palatium per abſentiam ſequentium Epiſcoporum collapſum, quibus extra urbem habitare magis placere cœpit. Igitur in hanc rem delegit novi palatij locum commodum & amænum, ad ipſos Paderæ fontes pertinentem, infra Baſilicam verſus Auſtrum inter duos angiportus, quorum alter ab æde D. Bartholomæi, alter ex deſcenſu fori ad Paderam procurrit, accuratè deſcripſit. Verùm hoc opus, ſeu morte, ſeu alijs ex cauſis, non videtur proceſſiſſe; nulla enim ejus palatij veſtigia. Interim tabulas tenemus, operosè confectas, & ſubſcriptas à Præpoſito, Decano, & Canonicis majoris Eccleſiæ. *Actum Paderbornæ præſentibus honorabilibus viris Bertholdo Abbate, Bertholdo Priore Monaſterii S. Pauli, Ecberto de Aſſeborg Decano, Joanne de Sclingdorf Scholaſtico et Magiſtro, Matthia de Bueren Theſaurario, Canonicis Eccleſiæ SS. Petri et Andreæ, Joanne Præpoſito Sanctimonialium S. Udalrici, Amelungo de Driborg Plebano forenſis Eccleſiæ, Ottone Comite de Ritberg, Bertholdo utroque de Bueren nobilibus, Henrico Bolemaſt, Ravennone*

Bernardus Ep. locum deſignat ædificandi in urbe Epiſcopalis palatij.

Digitized by Google

vennone de Driborg, Luberto de Weſtfalen, Ludovico Poſt, Friderico de Brencken militibus, Wilhelmo et Joanne de Vernede, Miniſterialibus et Caſtrenſibus Eccleſiæ noſtræ, Joanne Erenfredi et Alberto de Scerve Proconſulibus, cæteriſque Conſulibus Civitatis Paderbornenſis. Datum Anno MCCCXXXVI *Calend. Maji.*

Annus Chriſti 1337.

Benedicti XII Pont. 3.
Ludovici IV Reg. 24.
Bernardi V Ep. Paderb. 17.

Odoricus in hiſtor. Eccleſ. ad hunc annum. Hervvart. ad hunc annum. Nauclerus ad hunc annum. Hocſemius. Becanus in chron. Vltraject.

Ludovicꝰ ſuam cum Eccleſia reconciliationem impedienti Galliæ Regi bellum parat.

Laborabat per hæc in ſequentem annum Pontifex, ut Philippum Francorum Regem conciliaret cum Cæſare, id quod egregia Pontificis Epiſtola ad Regem ſcripta docet. Quam in rem multas graveſque cauſas adducit Pontifex, interque alias, ne perſpicaces & ſubtiles Theutonici Regis pertinaciâ provocati ſeſe Eduardo Anglorum Regi arctius conjungant adverſus Franciæ regnum. At Franciæ Rex, uti Hertwardus ſcribit, cùm ſe amicum Cæſaris, & abſolutionis Cæſareæ cupidum ſimularet: miſſis etiam in hanc rem oratoribus ad Cæſarem, quod Nauclerus memorat; nihilo tamen minus apud Pontificem clam ſummis viribus contendebat, ne Cæſar vinculis Eccleſiaſticis ſolveretur. Quibus offenſus Cæſar, Legatos ſuos revocat; ſcriptiſque ſub initium Auguſti ad Epiſcopum Leodienſem, Gallicæ nationis ſtudioſum, ad Hollandiæ Comitem, ad proceres urbeſque Brabantiæ, ad inferioris Germaniæ Comites & Dynaſtas literis, omnes ad bellum Franco inferendum impellit. Hi deinde anno proximo conſilia atque arma cum Eduardo Angliæ Rege conjunxère.

Bernardꝰ Epiſc. Sacellum SS. Sacramenti in oppido Bürano erigendum ſtatuit.

Eò nunc demum Weſtfalia noſtra, hactenus inteſtinis bellis lacerata, quietior, quo longius arma avocata fuêre in Belgium; eò quoque liberius Epiſcopi Weſtfaliæ rerum ſacrarum procurationi inſtitêre. Quos inter Bernardus Epiſcopus noſter hoc anno in oppido Buren ædem ſacram, rogatu Alberonis armigeri, conſtruendam ſumpſit, eò loco, ubi ſacrilegi Judæi hoſtiam ſacram, vel è ſacrario, vel aliunde raptam defoderant in terram; hunc locum, quia Deus in eum uſque diem multis miraculis illuſtrem fecerat, Epiſcopus, inſigni ſimul religionis ſtudio Armigeri conſilium comprobavit. Atque is cùm ad omnes impenſas, atque annuam Sacerdotis alimoniam ſe offerret, opus ſacrum hiſce publicis, digniſque ad poſteritatem tabulis maturandum præſcripſit.

Bernardus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Univerſis Chriſti fidelibus tam præſentibus quam futuris hoc præſens ſcriptum viſuris & audituris ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. Officÿ noſtri debitum exigit, ut ad ea aciem noſtræ conſiderationis extendere debeamus, quæ cultum divinum augmentant, & ſalutem pariunt animarum. Sane dilectus nobis in Chriſto vir diſcretus Albero dictus Klot armiger pio accenſus deſiderio, precioſiſſimi corporis Domini noſtri Jeſu Sacramenti devotione affectus, Capellam in Oppido Buren noſtræ diœceſis fundatam

Digitized by Google

fundatam in loco, ubi olim ipſum venerabile Sacramentum à judæis obſtinata perfidia excæcatis luculenter abſtractum & irreverenter abſconditum innumeris choruſcare miraculis non ambigitur, quæ uſq; ad hæc tempora dotata non exiſtit, ob reverentiam tanti Sacramenti, & pro ipſius parentumq; ſuorum animarum ſalute dotare diſpoſuit, & ſpopondit redditibus annuis & certis pro ſuſtentatione unius Sacerdotis competentibus, videlicet quatuor moltorum annonæ triplicis æqui partim ſiliginis, ordei, & avenæ, menſuræ in Buren uſualis, & octo virnalibus agrorum in campis ibidem, cupiens ut Capella eadem diſtinctum ſit beneficium ab Eccleſia parrochiali, ſeu matrice in Buren ſeparatum, uni Sacerdoti ydoneo, qui actu Sacerdos exiſtat, nunc & impoſterum, quotiens ipſam vacare continget, per Abbatiſſam Monaſterij Sanctimonialium in Holthuſen prope Buren ordinis Ciſtertienſis de conventus ſui conſilio conferendū, qui ſacerdos per Abbatiſſam plebano parrochialis Eccleſiæ præſentari, & ſine difficultate per ipſum plebanum Capellam induci, ſeu inſtitui debeat ad eandem. Nos ipſius Alberonis dicti Klot devoto deſiderio grato concurrentes aſſenſu, communicato conſilio nihilominus, conſenſu, & approbatione virorum nobilium Bertoldi Domini, & Bertoldi Domicelli Dominorum temporalium in Buren, & heredum eorundem, nec non religioſarum perſonarum Abbatiſſæ & conventus Monaſterij prædicti patronorum, & viri diſcreti Godfridi plebani parochialis Eccleſiæ ibidem, nec non Archidiaconi loci, & omnium, quorum conſenſus ad id fuit merito requirendus, præmiſſa omnia & ſingula ratificamus, & auctoritate ordinaria præſentibus approbamus. Et ne plebanum parochialis Eccleſiæ occaſione præmiſſorum in ſuis juribus, emolumentis, fructibus, & obventionibus diſpendium contingat impoſterum ſuſtinere, inter ipſum plebanum parochialis Eccleſiæ ex una, & Rectorem Capellæ ex altera parte, & eorum hinc inde Succeſſores ordinatum extitit de conſenſu Alberonis fundatoris & dotatoris, patronorum, Archidiaconi, Dominorum temporalium præmiſſorum, & omnium, quorum intereſt, & finaliter concordatum, videlicet quod Rector Capellæ ſic inſtitutus ipſam regere & officiare debebit in divino officio nocturno pariter & diurno ſine ſolempnitate cantus per notam & abſque prædicationibus & ſermonibus ad populum, quos nullo tempore per ſe vel per alium ſeu alios religioſos vel ſæculares Clericos aut perſonas, præterquam in dedicatione ipſius Altaris facere poterit, nec debebit, niſi de plebani parrochialis Eccleſiæ licentia petita pariter & obtenta. Præterea natalis Domini, Epiphaniæ, Paſchæ, Pentecoſtes, & ſingulis beatæ & glorioſæ Virginis Mariæ & Apoſtolorum feſtivitatibus, nec non omnium Sanctorum, & omnium animarum commemorationibus, in dedicationibus Eccleſiæ matricis, & altarium ibidem, & generaliter in omnibus & ſingulis feſtis & diebus, in quibus populus illius parrochiæ offerre hactenus conſuevit de conſuetudine vel de jure, & in exequiis funerum Rector Capellæ prædictæ miſſam celebrare non debebit, niſi in Eccleſia parrochiali ad ſummam ſive ultimam miſſam ſit facta elevatio Sacramenti. Præterea nec in iiſdem exequiis funerum, nec infra octavas commemorationis eorundem, vel dum triceſimus, vel anniverſarius dies eorum agitur, oblationes nullas, vel votivas aliquas pro defunctorum memoria quocunque tempore recipiet idem Rector publice vel occulte; ſi quas tamen ſibi præſentari ſive exhiberi continget, illas tollet, et plebano ſine diminutione fideliter præſentabit. Addicitur tamen, quod Rector dictæ Capellæ medietatem oblationum, quas ſibi ad altare temporibus licitis, & hic non exceptis deferri à fidelibus continget, licite poterit ſuis uſibus applicare. Aliam medietatem tenebitur plebano parrochiali fideliter præſentare. Condictum eſt etiam, quod ſi alias, præterquam in caſibus, ut præmittitur exceptis, Rectori Capellæ præfatæ à fidelibus aliqua largiuntur, donantur, ſeu aſſignantur, hæc licite recipere poterit, & habere. Præterea idem Rector hoſpitale pauperum & debilium circa eandem Capellam ad alicujus nutum vel inſtinctum conſtrui, in quantum in eo eſt, ſeu fieri non permittet, nec plures Sacerdotes in eadem Capella beneficiandi, quam Rector præfatus aliquatenus, admittentur, etiamſi plura altaria ibidem erigi, ſeu fundari, contingeret in futurum. Cæterum Rector Capellæ præfatæ pro tempore exiſtens nullam partem contra plebanum parrochialis Eccleſiæ fovebit, ſi forte, quod abſit, plebanum eundem cum religioſis, Clericis, aut Laycis quibuſcunque habere continget cauſam, diſſentionem, vel impoſterum quomodolibet quæſtionem. Inſuper eſt adjectum, quod ſi ſucceſſu temporis populus ad eandem Capellam pro reverentia Sacramenti, vel alias devotionis cauſa, conflueret, & in tali concurſu oblationes ad eandem Capellam deferrentur, ſeu aliqui devoti homines pro impetranda venia cum eſculentis ſeu poculentis, leguminibus vel rebus aliis ſe ibidem facerent trutinari, de talibus idem Rector ſe nullatenus intromittet, vel exinde nullam debebit petere, exigere, vel recipere portionem, prout ad hæc omnia & ſingula præmiſſa ſub obteſtatione fidei, honoris, & conſcientiæ, & promiſſo in prima ſui inſtitutione per

plebanum

Digitized by Google

plebanum facienda, eidem plebano ſe tenebitur, fideliter & firmiter obligare. Et ut indempnitati plebani parochialis Eccleſiæ plenius caveatur, Albero dictus Klot dotator Capellæ prædictus, ſi fortè ex præmiſſis, vel aliquo eorum dampnum, diſpendium, ſeu tædium, idem plebanus aliquo modo pateretur, pro reſtauro & recompenſatione talium comparavit eidem plebano & ſuis ſucceſſoribus redditus duorum moltium annone triplicis aqui partim, videlicet octo modios siliginis, octo ordei, & octo avenæ, menſuræ in Buren legalis & uſualis, & octo ſurnalia agrorum in campis ibidem jure proprietatis & poſſeſſionis apud Eccleſiam parrochialem & plebanos ibidem perpetuo, & pacifice permanſuros. In quorum omnium evidens teſtimonium Noſtrum, Lutgardis Abbatiſſæ, Bertoldi Domini, & Bertoldi Domicelli Dominorum temporalium in Buren, & Godfridi plebani ibidem ſigilla præſentibus literis ſunt appenſa. Et nos Dei gratia Lutgardis Abbatiſſa pro nobis & conventu noſtro, nec non viri nobiles Bertoldus & Bertoldus Domini temporales in Buren pro nobis & hæredibus noſtris, & Godfridus plebanus in ſignum noſtræ voluntatis, ratihabitionis, approbationis circa præfatam diviſionem, ordinationem, & circa omnia & ſingula præmiſſa ſigilla noſtra ad perpetuam rei memoriam duximus præſentibus literis apponenda. Datum Anno Domini Milleſimo XXX ſeptimo. Calend. menſis Septembris XIII.

Monachi Helmwardeshuſani caſtrum Kruckenberg, in quòd jus habebat Epiſc. Paderb. aliis tradere tentant.

Atq; hæc dum Epiſcop⁹ laudabili pietatis opere tractat, injecta eſt illi haud levis moleſtia à Monachis Helmwardeshuſanis; quorum inſolentes quidam, inſcio Engelberto Abbate ſuo, arcem Kruckenberg, & Helmwardeshuſanum oppidum, inita cum Moguntinis præfectis, & Geiſmarienſis Oppidi in Haſſia civibus pactione, in alienas manus transferre tentavêre. Jam ante, ut ſupra diximus, Abbas ex aſſenſu ſuorum Monachorum caſtri & oppidi partem, mutuæ tutelæ cauſa, tranſcripſerat Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo, & poſt illum Walram⁹ Archiepiſcopus pignori ceſſerat Bernardo Epiſcopo, tutelamque utriuſq; munitionis illi ex conſenſu Abbatis tranſcripſerat; præterquam quod Bernardus Epiſcopus aliud jus pecunia emptum ab Hermanno Comite Everſtenio in caſtrum Kruckenberg obtineret. Id rebellium ſuorum Monachorum factum tam indignè tulit Abbas, ut publicis literis damnarit, palamque faſſus ſit, caſtrum & oppidum partem diœceſis Paderbornenſis eſſe, intraq; juriſdictionem Epiſcopi Paderbornenſis contineri, cui fides & defenſio tanquam ſuperiori ſuo Principi debeatur. Extant hæ literæ Anno Mcccxxxvii ſigillo Abbatis conſignatæ.

Lite hac inter offenſiones utriuſque partis accenſa, Bernardus Epiſcopus noſter xv Calend. Auguſti mandat plebanis Eccleſiarum, in Helmwardeshuſen, in Deſle, Drendeborg, Sylen, Anrede, Buen, Titlekeſſen, & Corbeke parochiis ſuæ diœceſis, detineri fructus agrorum ob damna ſibi illata, violataque pacta, quæ ſuper caſtro Kruckenberg utrimque convenerant. Manſit exinde caſtrum hoc in poteſtate Abbatis, & Paderbornenſis Epiſcopi ad annum M D XL. quo à Landgravio Haſſiæ per dolum occupatum, unàque cum Cœnobio, oppido, & parochijs ſupra memoratis direptum.

Annus Chriſti 1338.

Benedicti XII Pont. 4.
Ludovici IV Reg. 25.
Bernardi V Ep. Paderb. 18.

Digitized by Google

Ceterum Bernardus Epiſcopus hoc anno evocatus ad graviora Imperij negotia à Metropolitano ſuo, Spiram ad comitia abiit, quæ Ludovicus Cæſar XXVII Martij indixerat. Convenêre magno numero Epiſcopi Moguntinæ Metropolis, ac proceres Imperij; in quorum congreſſu Cæſar expoſuit ſyncerum animum ac ſtudium ſubmittendi ſe Pontifici, omniaq; ex Pontificis ſententia facturum ſe recepit; atque ut Pontificis mentem inflecteret, ſcriptum eſt ex omnium Epiſcoporum ſententia ad Pontificem, miſſique rurſum legati Ulricus Epiſcopus Curienſis, & Gerlacus Naſſoviæ Comes Avenionem ad Apoſtolicam ſedem, qui haſce Epiſcoporum literas deferrent.

Agitur in Comitiis Spirenſibus pro Ludovico Pontifici reconciliando. *Alb. Argent. Rebdorf. in annal. Trithem. Bzovius in hiſtor. Eccleſiaſt. Odoricus in hiſtor. Eccleſiaſ. Herivvart.*

Sanctiſſimo in Chriſto Patri, ac Domino ſuo D. Benedicto ſacroſanctæ Romanæ, et univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici Henricus Dei et Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Moguntinus, Lupoldus Babenbergenſis, Joannes Baſilienſis, Bertoldus Argentinenſis, Henricus Eyſtetenſis, Bernhardus Paderbornenſis, Ulricus Curienſis, Otto Herbipolenſis, ac Gerardus Spirenſis, et Henricus Auguſtenſis Eccleſiarum electi cum omnimoda ſubjectione, humilitate, et reverentia ſe ipſos ad pedum oſcula Beatorum.

Cum jam dudum, ex miſerabili diſſidio inter ſacroſanctam Romanam Eccleſiam ac Dominum Ludovicum de Bavaria, chriſtiani populi peccatis exigentibus, ſuſcitato in regno et imperio Romanorum, et præcipue in provincia Maguntina, grandium et diverſarum turbationum tempeſtates emerſerint, ac Eccleſiis, Eccleſiaſticiſque perſonis, nec non animabus hominum, quod gravius eſt ferendum, Regni, et Imperij prædictorum innumerabilia provenerint detrimenta, et quotidie majora et plura prioribus occaſione diſſidij hujuſmodi ſint, ut ex veriſimilibus conjecturis colligitur ac præſumitur, proventura: Nos grandes et acerbas ex hoc puncturas in noſtris cordibus non immerito ſentientes nuper Dominum Ludovicum prædictum ad civitatem Spirenſem Provinciæ Maguntinæ prædictæ ſuper hoc ſpecialiter inſtantivis precibus venire procuravimus ipſum, nos, Archiepiſcopus Maguntinus, Argentinenſis, Paderburnenſis Epiſcopi, ac Spirenſis, et Auguſtenſis electi prædicti perſonaliter; Nos vero Babenbergenſis, Baſilienſis, Eyſtetenſis, et Herbipolenſis Epiſcopi, aliis noſtris et Eccleſiarum noſtrarum pro tunc negociis præpediti per noſtros ſolennes nuncios, precibus, conſiliis, ac ſalutaribus monitis non ſine magnæ ſolicitudinis ſtudio exhortantes, ut ipſe ad divini nominis gloriam, et ad veſtræ ſanctitatis ipſiuſque Eccleſiæ Romanæ honorem et reverentiam, nec non ad quietum et ſalubrem ſtatum Regni et Imperij eorundem, velit ad veſtram, et ejuſdem Eccleſiæ Romanæ ſanctæque Sedis Apoſtolicæ gratiam cum devotione redire ſe veſtris, et ipſius Eccleſiæ, dictæq; Sedis Apoſtolicæ beneplacitis humiliter per omnia conformando: Qui modica deliberatione præhabita ſe velle ſtare, ac parere ſuper materia præfati diſſidij, ac omnibus ipſum diſſidium contingentibus, informationi, et ordinationi noſtræ, in quantum cum Deo, juſtitia et honore ſuo fieri poſſet, efficaciter repromiſit, ſuas patentes ſuper hoc literas majori ſuo ſigillo munitas ſuper poteſtate hujuſmodi

Digitized by Google

modi tradita nobis dando, cautiones juratorias, ac fidejuſſorias Magnorum et plurium Principum, et Baronum nobis ſuper hoc nihilominus offerendo. Clementiſſimam igitur veſtram Beatitudinem omni qua valemus precum inſtantia, devote ac humiliter imploramus, quatenus redeundi ad gremium S. Matris Eccleſiæ promptitudinem ipſius D. Ludovici, qui ſuper materia diſſidij hujuſmodi ordinationi Eccleſiaſticarum perſonarum duntaxat ſe ſubmittere non expavit, præmiſſis quoque turbationibus, diſpendiis, et periculis, ſpecialiter Eccleſiis, et perſonis Eccleſiaſticis ut præmittitur, imminentibus, per veſtræ ſanctitatis providentiam paternis affectibus ponderatis prædictum Dominum Ludovicum ad reconciliationis gratiam ſub modo præmiſſo, veſtræ ſolitæ benignitatis clementia recipere non recuſet: partes Regni, et Imperii prædictorum ac præcipue Eccleſias, ac perſonas Eccleſiaſticas eorundem partium de periculis, ærumnis, et laboribus prætactis ad ſtatum optatæ quietis per reconciliationem hujuſmodi reducentes. Verum quia ad omnia, et ſingula præmiſſa et ea contingentia, plene, ac pacifice ſcribendi cedula non ſufficeret, nos venerabilem Patrem Dominum Ulricum Curienſis Eccleſiæ Epiſcopum et ſpectabilem virum Gerlacum Comitem de Naſſauu, de præmiſſis pleniſſime informatos ad pedes veſtræ Beatitudinis duximus fiducialiter deſtinandos; eandem veſtram Beatitudinem ex intimis noſtris affectibus exorantes, quatenus eiſdem ſuper ijs fidem adhibere dignemini creditivam. Datum Spiræ die XXVII *menſis Martij Anno Domini* MCCCXXXIIX.

Pontifex acceptis literis benignè, quemadmodum Argentinenſis eſt auctor, reſpondit legatis, ac flentis in modum queſtus eſt, ſe pronum quidem eſſe ad reconciliationem Cæſaris; ſed prohiberi à Francorum Rege, qui pejora, quam unquam ante minitetur. At iſta refellit Odoricus ex literis Pontificis ad Colonienſem Archiepiſcopum ſcriptis, quibus omnem culpam rejicit in Cæſarem, vitioque dat, Cæſarem dolo egiſſe, cum Pontificum legatos ſuperiori anno ante tempus revocaſſet: non ex omnium Principum, ſed unius tantum Metropolis Epiſcoporum ſententia cauſam ſuam urgere: iniiſſe belli ſocietatem cum Anglorum Rege adverſus Francum, quocum prius à Pontifice juſſus erat componere. Quæ nunc in medio relinquimus.

Comitia Colonienſia, in quibus rurſum Ludovici R. cauſa ſuſcepta.

Cæſar ſubinde ſcriptis minacibus literis ad Adolphum Leodienſem Epiſcopum, Coloniam ad comitia die octava Paſchæ evocat, daturum rationem de contumacia in Cæſarem, & ſtudio Gallicæ nationis. Quæ cùm Epiſcopus ſperneret, Cæſaris juſſu, bellum intulêre Leodienſi Joannes Brabantiæ Dux, Reinaldus Gelriæ Comes, Wilhelmus Juliæ Marchio, alijque Dynaſtæ, quibus etiam ſe Walramus Colonienſis Archiepiſcopus junxit; at poſtquam à Pontifice monitus fuit, ne ſe bello illi miſceret, pacem inter diſſidentes compoſuit. Utrumne Cæſar per id tempus Coloniam venerit, incertum. Sanè menſe Septembri Renſæ ſuper alveo Rheni haud procul Confluentia convenêre magno numero Principes cum ipſo Cæſare;

Digitized by Google

ſare; interque ſacrorum præſules adfuêre Henricus Colonienſis, & Balduinus Trevirenſis Archiepiſcopi cum provincialibus Epiſcopis. Ibi in conventu conjuravêre omnes ſe Imperij libertatem & jura adverſus quemcunque defenſuros; rurſumque epiſtola ad Pontificem Principum nomine data, cui Mogunt. & Trevirenſis præſcripſêre nomina ſua. Hujus argumentum erat, uti acta Joannis Pontificis reſcinderentur, & deſtituti Principis cauſam ſuſciperet Pontifex, idq; minis & precibus actum.

Aderat & in his comitiis Eduardus Rex Angliæ evocatus, qui vectus per mare 22 Julij Brabantiam intrârat. Inde Coloniam accelerans, poſtquam trium Regum ſepulchra veneratus eſſet, Confluentiam acceſſit, quò Cæſar cum magno procerum agmine occurrit. Eo in congreſſu Anglus Vicarius Jmperij nominatus: actum de mercenario milite per Germaniam ſcribendo, ingenti pecunia numerata; Cæſari LXXX millia aureorum ab Rege oblata refert Argentinenſis, junctum promiſſis fœdus ad bellum Galliæ inferendum; quæ tamen omnia re minora fuêre. Interim fide juſſit Reinaldus Gelriæ Comes, Regis affinis, opponendo hypothecæ nomine Gelriam, Neomagum, Arnhemium, Hardewicum & Ruræmundam; tantumdem præterea argenti mutuum accepit à Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo, eoque ipſam Angliæ coronam, quod Trithemius ſcribit, Confluentiæ pignori reliquit; in his demum comitiis Principum ſententia Francus hoſtis Imperij denunciatus, eoque Cameracum, & quæ præterea feudi titulo tenebat ab Imperio, juſſus eſt reddere: tantis animis iriſque exarsêre in Gallum Germaniæ proceres. In jiſdem Comitiis Eduardus Rex Angliæ Vicarius Imperij nominatus.

Confluentiâ Principes cum Cæſare ſuo Francofurtum profecti, ubi Cæſar omnes Jmperij ordines convocavit. Neque celebriora facilè comitia fuêre, ad quæ tanto numero Electores, & Epiſcopi, cœterique Principes convenêre. In his una omnium concordia pro Cæſare conſpiratum; ac duo cumprimis decreta, *electum videlicet majori ſuffragantium parte Romanorum Regem parem habere poteſtatem adminiſtrandi Imperij, quàm coronatus Imperator haberet*; deinde, *Quicunque Ludovicum pro excommunicato haberet, aut ceſſaret ob Pontificis decretum à divinis, proſcribendum ex Imperio.* Cui decreto cùm non parerent Canonici Francofurtenſes in æde D. Bartholomæi, Dominicani, & Carmelitæ, plerique fortunis mulctati & in exilium projecti ſunt. Adeo ſine conſcientiæ periculo cum Cæſare communicandum ſanxêre Epiſcopi, & Principes. Rurſum ex his comitijs ab ordinibus ſcriptum ad Pontificem; recitanturque binæ apud Rebdorfium literæ, Anno MCCCXXXVIII menſe Auguſto datæ; quarum poſtremas inſcripſerunt Henricus Moguntinus, Balduinus Trevirenſis & Walramus Colonienſis Archiepiſcopi, Electores præterea ceteri, Waldemarus Marchio Brandeburgicus, Rudolphus Palatinus, Rudolphus Dux Saxoniæ; tametſi hæ literæ non immerito alijs ſuſpectæ corruptæve appareant; eò quòd Walramus, Bran- Comitia Francofurtenſia in quibus declaratum, Cæſarem non teneri excommunicationis Pontificiæ ſententia.

 debiurgi-

deburgicus, & Rudolphus Palatinus ante decennium fatis conceſſiſſe perhibeantur.

Ab hac conſpiratione Principum Colonienſes Walramum Archiepiſcopum ſuum eximi volunt, ne quam illi ſchiſmatis notam aſpergant, cujus tamen haud magna ratio habita fuit; atque ipſe etiam Walramus Archiepiſcopus bello, ut diximus, adverſus Leodienſem Epiſcopum arma Cæſaris conjunxerit. Quare ut ceteri per Germaniam Epiſcopi, præter Bertholdum Argentinenſem, Ludovico Cæſari juramentum fidei dicere non detrectârunt. Ita nec Bernardus Epiſcopus noſter aliquam ſchiſmatis maculam habere potuit; tota enim hæc comitiorum actorumque cauſa erat pro libertate Germaniæ & jure Ludovici Cæſaris. Quo ſimul agitabatur an excommunicatio Cæſaris à Pontifice facta juſta ex cauſa proceſſiſſet, valeatque; ut vel inde Epiſcopi Germaniæ liberiori conſcientiæ religione cum ſuo Cæſare agerent, Imperijque ſui jura tuerentur; faceturque inter cæteros Albericus, qui tum in curia Romana agebat, audiviſſe ſe magnos prælatos, & laicos utriuſque juris peritos, qui pro Cæſare pronunciârint, cujuſmodi plures auctores percenſet auctor annalium Boicorum. Arripiunt hæc avidè hæretici ad ſupremam Pontificis poteſtatem convellendam, innixi Marſilio de Padua & Landuno, Hierarchiam Eccleſiæ non ex Chriſti, ſed Ariſtotelis doctrina fabricantibus.

Quid verò cœteri per Saxoniam Archiepiſcopi, & Epiſcopi in hoc diſſidio egerint, quando nullas Pontificis literas, vel ad Magdeburgenſem, vel Bremenſem Archiepiſcopos adhuc repererim, magnumque ſit ſcriptorum noſtrorum ſilentium, dicere ſuperſedeo. Spectatores illi potius hujus ingratæ ſcenæ, quàm actores eſſe maluerunt; neque de geſtis domeſticis Epiſcopi noſtri ultra compertum, quem totum publica occuparant, virum claritudine generis, ſenio & prudentia ſpectabilem inter Weſtfaliæ Epiſcopos.

Bürana familia datis plurium agrorum poſſeſſionibꝰ Cœnobitis Lipſtadienſibus benefacit.

Nec tamen hic annus vacuus laude Buranæ apud nos familiæ, ex qua Bertholdus Dynaſta, Dominus arcis Wevelsburgicæ, ex conſenſu Joannis fratris Canonici Paderbornenſis Eccleſiæ noſtræ, ac conjugis Hetwigis, hæredumque filiorum ſuorum Bertholdi, Herimanni, Sophiæ, Elizæbethæ, ac Judithæ amplas agrorum poſſeſſiones Burano Oppido circumjacentium donat Cœnobitis Lipſtadienſibus D. Auguſtini familiæ, permotus, ut in literis profitetur, amore Dei, ſalutis ſuæ, & familiæ bono, & religioſorum virorum pietate; quos inter tum laudabilior diſciplina colebatur, quàm cùm Lutherus hoſpes atque incola Cœnobium illud hæreſi ſua contaminaret, ideoque nunc deſertum jacet.

Moritur Wilhelmus Comes Arnsbergenſis.

Sub idem tempus fatis conceſſit Wilhelmus Arnsbergenſis Comes, vir ſyncerus, & cleri rectique amans, relicto Godefrido bonorum hærede, Wilhelmo Meſchedenſi Præpoſito, & Conrado Oſnabrugenſi

brugenſi Canonico, filiis. Et Godefridus Comes is fuit, qui poſt xxx annos comitatum vendidit Colonienſi Eccleſiæ, familiamque clauſit.

Annus Chriſti 1339.

Benedicti XII Pont. 5.
Ludovici IV Reg. 26.
Bernardi V Ep. Paderb. 19.

Appetente poſt hæc ſolemni Chriſtianorum jejunio, rurſum hoc anno Cæſar, Francofurti conventum habuit Principum acceſſu celebrem; in quo præſente Eduardo Angliæ Rege relatio facta eſt de ſuppetiis Regi ferendis, eique beneficia ac feuda Imperij Romani, quæ à Franco tenebantur, adjudicata ſunt: ſimulque novis tabulis Imperij Vicarius confirmatus eſt. Eo in conventu Reinaldus Gelriæ Comes Dux creatus, bellicâ fortitudine, quàm pietate, clarior; tum & operâ Balduini Trevirenſis Archiepiſcopi Joannes Bohemiæ Rex in gratiam Cæſaris reſtitutus eſt. Adeo omnes in concordiam, & Cæſarem ſuum conſpiravêre, ut jam fruſtra requirant nonnulli omnium ordinum aſſenſum in cauſa Cæſaris apud Pontificem vinculis Gallorum illigatum.

Iterata Francofurti Comitia.
Rebdorf. in annal. Albertus Argent. Brovver. in annal. Trevir. l. 17. Hocſemius c. 25. Levoldus.

Cæſar finitis comitiis Tridentum profectus, novos Lombardiæ civitatibus præfectos impoſuit, Italiam tamen non ingreſſus. Inter hæc Eduardus Angliæ Rex bellum Francicum, quod priori anno cœperat, magnis animis viribuſque reſumpſit; fertur enim ſub ſignis habuiſſe quatuordecim equitum millia, peditum ſexaginta; junxerant enim ſe Regi Joannes Dux Brabantiæ, Reinaldus Dux Gelriæ, Guilihelmus Juliaci Marchio, duo Weſtfaliæ Comites Adolphus Montium, & Adolphus Marchiæ, alijque Dynaſtæ. Acceſſit & Ludovicus Marchio Brandeburgicus Cæſaris filius cum copiis, quem mille quingenti Germanorum equites voluntarij ſecuti. Ipſe Cæſar indignantibus Germanis, ſecus quàm promiſerat, bello huic ſe ſubtraxit; ſeu quod pecuniam à Rege ſibi intra conſtitutum tempus prætenderet; ſeu verius quòd perſuaſum haberet, ſe hoc pacto reconciliandum Pontifici & Franco. Interim Anglus in nonum diem Cameracum obſidet; ubi verò comperit Francum cum ingenti exercitu adventare, ſoluta obſidione occurrit Franco, ardentibusque Anglis & Germanis juſto prælio decernit. Francus pugnæ copiam non fecit, famaque ſat habuit fatigare Anglum, qui & inopia rerum, cùm Germani ſedentariam militiam non ferrent, in Flandriam ſe recepit, ſumptoque Regis Franciæ nomine, & inſignibus liliorum in Angliam transmiſit ad rem pecuniariam expediendam, claſſemque apparandam.

Alb. Argent. Rebdorf.
Rex Angliæ, Germanorum copiis adjutus, Gallum adoritur.

Tanto interim quietior Weſtfalia, Gelro, & Montium, Marchiæque Comitibus externo bello occupatis. Exceſſit inter Dynaſtas

 hujus

Digitized by Google

Obitus Bertholdi de Bueren Weſtfaliæ Ducatus Marſchal-li.

hujus diœceſis Bertholdus de Bueren, ob ſpectabiles domi bellique virtutes antè à Walramo Archiepiſcopo delectus Marſchallus ducatus Weſtfaliæ. In cujus locum Godefridus Arnsbergæ Comes ab Archiepiſcopo eſt ſubrogatus; Volckmariæ verò Oppidum, caſtrumque Coglenberga Herboldo de Papenheim & Herboldo Rauen militibus noſtræ diœceſis commiſſum. Sub id tempus Otto Comes Ritbergenſis ab Archiepiſcopo arci Hoveſtadenſi ad Luppiam præfectus eſt, recepitque Comes ſe arcem ſuo ære inſtauraturum, & per fiduciarium militem Caſtrenſis partes expleturum.

Bernardꝰ Ep. intendit muniendo Caſtro Kruckenberg.

Hunc in modum Bernardus Epiſcopus noſter intentus ad fines diœceſis præmuniendos, acceptis centum marcis argenti à Magiſtratu & civibus Brakelenſibus, alteram partem judicij forenſis oppignorat. Quam ille pecuniæ ſummam convertit in caſtrum Kruckenberg atque Oppidum Helmwardeshuſanum inſtaurandum firmandumque. Id interveniente fide equeſtrium virorum Wernero de Aldeveſſen, Herboldo de Papenheim & Arnoldo Portenhagen factum, quos caſtri Kruckenbergenſis & Oppidi Helmwardeshuſani cuſtodes præfectoſque conſtituerat. Quemadmodum hæc feſto D. Lamberti conſcriptis tabulis convenére. Jam ante feſto Nicolai Bernardus dono acceperat ab Abbate Monaſterij Mariæ quinquaginta marcas, quas in eandem munitionem Kruckenbergenſis caſtri & Oppidi Helmwardeshuſani converterat; in vicem verò grato animo dilargitur Epiſcopus Abbati & Cœnobio amplos decimarum reditus, quos ex agris circum Oppidum Vordenſe poſſidebat. Tantæ ſollicitudini impenſæque fuit, ut hæc loca ad fines Haſſiæ cum celebri Monaſterio Helmwardeshuſano religioni & diœceſi ſervaret, quæ tam prodigè ab ipſis Monachis data ſunt alteri poſtea in prædam.

Annus Chriſti 1340.

Benedicti XII Pont. 6.
Ludovici IV Reg. 27.
Bernardi V Ep. Paderb. 20.

Annus à peſte Germaniæ, à bello Galliæ & Belgio funeſtus.
Trithem.
Argentin.
Froſſard.

Sequitur annus quadrageſimus ſupra milleſimum peſtilentiæ & famis diritate Germaniæ funeſtus, belli verò malis Belgio & Galliæ haud minus calamitoſus. Quippe Rex Angliæ terra marique armatus, ingentem cladem Galliæ intulit; victi enim primùm navali prælio Franci ad Cluſas in Flandria, ac mox Rex Angliæ cum terreſtri exercitu, quem validiſſimum contraxerat ex fœderatis Germaniæ inferioris & Weſtfaliæ proceribus, Galliæ provincias ingreſſus Tornacum obſedit. Occurrit Francus cum exercitu, in quo centum millia peditum, & ingens equitum numerus conſebatur, nec tamen auſus prælio congredi; nihilque magis, quàm Galliæ vaſtitas acta. Quæ poſtquam Pontifex audiit, illud ſacri vatis de Franco pronunciaſſe fertur. *Noluit pacem, et elongabitur ab eo.* Cæſar etſi occultum

cum

cum Franco initum fœdus coleret, belloque huic ſe ſubtraheret; nihil tamen vel à Pontifice vel Rege Francorum ad reconciliationem, quàm unicè quærebat, obtinuit. Quòd fama eſſet, ſicuti Argentinenſis refert, *Francum, quæ nollet, diſſimulaſſe ſe velle, Pontificem, quæ vellet, diſſimulaſſe ſe nolle.* Ita Cæſar dum politicè agit cum Anglo, magnis, ut fit, politicorum artibus eſt deluſus.

Gobelin. ætat. 6. c. 68. Crantz. lib. 9. Metrop. c. 5. & 26. Bruſch. in catal. Epiſc. Kerſenbrochius.

Bernardi Ep. Pad. obitus & laus.

Ex his temporum fluctibus ſuſtulit mors Bernardum Epiſcopum noſtrum, adminiſtrato in vigeſimum annum Epiſcopatu, Gobelini, Crantzij, Bruſchij, Kerſenbrochij, aliorumq; ſcriptorum judicio, magnus illa tempeſtate Epiſcopus. Quippe bellis pro Eccleſiæ ſuæ libertate geſtis non minus felix, quàm concordia cum vicinis Comitibus, pace cum domeſticis, auctoritate apud omnes Principes, & religione cum primis in diſciplina cleri populique excolenda inter Saxoniæ Weſtfaliæque præſules egregius; quod facta ejus, quæ per xx annos decurrendo percenſuimus ſatis eloquuntur. Præterque vitæ integritatem, laudi datur à Gobelino, omnia Pontificalia munia ritu antecedentium Epiſcoporum ſine adjutoris opera diligentiſſimè adminiſtraſſe. Quanquam, quod omnium Epiſcoporum ævo illo commune factum fuit, deſint ſcriptores, à quibus ſingulorum res geſtæ in literis relatæ ſunt, quas ex imperitis chronicorum ſarcinatoribus, ex obſcuris ſuccinctiſque faſtis, & vetuſtis quibuſdam literis, tanquam ex naufragij tabulis colligere neceſſe eſt. Quorum tamen multa involuta manent. Quale illud eſt, quod Bernardum Epiſcopum bellum geſſiſſe, memoretur à Gobelino, cum Homelingis; quibus debellatis, tantam prædam congeſſerit, ut omnes turres, ac cellas caſtrorum ſuorum, urbis cumprimis Paderbornenſis impleverit.

Chron. Monaſt. Kerſenbro. in faſtis.

At quod bellum illud? aut qui Homelingi illi? ſunt, qui potentem Homelingorum familiam opinentur, diœceſi infeſtam; quorum tamen nulla mentio in ullis vetuſtis literis. Veriſimilius dixeris ſociale bellum fuiſſe, aut cum Ludovico Monaſterienſi Epiſcopo adverſus Homelingos in Embslandia Epiſcopo ſuo rebelles; nam cum Friſiis & incolis illis Embslandiæ grave bellum fuit Ludovico Epiſcopo, everſis multis eorum arcibus: quibus ille caſtrum & Neuhuſium adverſus rebellantes Homelingos à ſe conſtructum oppoſuit. Aut certè bellum deſignat Gobelinus, quod Burchardus Archiepiſcopus Bremenſis per id tempus geſſit contra Kedingos; ad id enim Saxones, Weſtfalos, & Holſatos imploratos conveniſſe memorat auctor hiſtoriæ Bremenſis. Hujuſmodi multis bellis victoriiſque refertur clarus, quarum tamen paucæ conſignatæ ſunt literis. Inter cetera caſtra, quæ exſtruxit, refertur à Gobelino atque aliis caſtrum Dringenberg hodiedum ſatrapiæ Dringenbergenſis ſedes in prærupto colle conſtructum; qua verò parte continenti planæque terræ jungitur, alta ex petris exciſa foſſa, muriſque præmuniit, deſerto interim, & inter rudera vetuſtatis relicto caſtro Driburgo, quod Caroli M. expugnatione

Auctor hiſto. Bremen. in Burchardo.

Digitized by Google

gnatione donoque poſſidebat Eccleſia; is caſtri locus, etſi ob venerationem antiquitatis, & Caroli M. memoriam, à primis Epiſcopis præmunitus ſteterit; poſt tamen ob difficilem montis altiſſimi aſſenſum, & vaſta circum nemora ſenſim deſeri cœpit. Quare à Bernardo Epiſcopo unà cum proventibus agrorum ad commodiorem haud procul Driburgo magiſque excultum populis locum munitio translata, caſtrique commutatio facta eſt. Multa hujuſmodi caſtra diœceſis, præter Beverungam & Vordam, aut nova excitaſſe, aut vetuſtate collapſa reparaſſe ſcribitur; quæ tamen ſegnes illi ſcriptores ne verbo quidem annotârunt. Unum Bernardo datum vitio, nobilitatem multis privilegiis, quòd in tributa quædam populi conſenſerit, exornaſſe; viciſſim populo dediſſe poteſtatem conſtruendi domicilia in cœmeteriis; quibus tamen circuitus non impediretur, deponendique ciſtas intra templorum ſpatia, quo ab hoſtium incurſionibus & ſpoliis ſecura eſſent. Id quod hactenus ab Epiſcopis noſtris permiſſum non fuerat, ne ſacrorum loca profanarentur. Sed hæc levia ſunt, & jam alibi invaluerant: nec ea ſunt, quæ tanti viri famam multum obſcurent; contra quanto deſiderio amiſſus ſit hic Epiſcopus, quantoque in amore apud omnes ob res præclarè geſtas fuerit, teſtatur poſthuma illius memoriâ. Conditus enim in medio Baſilicæ, monumentumque illi, opere elaborato ac ſupra humum paululum erecto, poſitum eſt, ærea Epiſcopi effigie inſigne, ſupra quam corona ſuſpenſa conſpicitur, raro antecedentium Epiſcoporum noſtrorum decore & poſteritatis memoria. Epitaphium rude adſcriptum, & prima ſui parte ob vetuſtatem corrupto verſu legitur.

* *Inſigne Comitum Lippienſium.*

*Mundo translatus de * ſtella floreque natus*
Bernardus quintus, foris hic qui rexit et intus,
Ut Cato prudenter, Machabæi more potenter,
Eccleſiam pavit in pace ſuos quia ſtravit
Hoſtes, hic ſtruxit nova, diruta cœpta reduxit
Omnia, piſcinas, ſylvas, vireta, ferinas,
Omneque quod movit, communiit, utile fovit,
Hic lapis oſſa tegit animæ quæ tartara fregit.
Ut ſalus huic detur Clerus, plebs corde precetur.

Sextum Urbis Paderb. incendium.

Eo ipſo anno ſcribit Gobelinus noſter, quo Bernardus obiit, civitas Paderbornenſis igne conflagravit. Sed utrum id vivo Bernardo, aut poſt obitum ejus evenerit incertùm. Bruſchius, & Kerſenbrochius id vivente Epiſcopo factum narrat, ex eoq; dolorem contraxiſſe, quo in morbum & mortem depreſſus ſit. Verùm dum Bruſchius paucis ante menſibus id factum aſſerit, antequam Epiſcopus è vita migrarit, ad hunc annum Bernardi cum Gobelino referri non poteſt. Quippe qui XIII Jannuarij exceſſit è vita. Sanè ſextum id

fatale

fatale urbis Paderbornenſis incendium fuit. Sive igitur Bernardo Epiſcopo, ſeu Balduino, acciderit; certe hoc Baſilica Cathedralis Eccleſiæ labem & ruinæ periculum contraxit; uti id ex Balduini Succeſſoris literis, triennio poſt recitandis, conjicere fas erit.

Turris Tranſaquenſis Monaſterij jacta fundamenta, ejuſque deſcriptio.

Reperio in quibuſdam Monaſterienſium Chronicis, annotatum hoc anno, admirandam fabricam prægrandis turris, quæ tranſaquenſi Baſilicæ Collegioque virginum cohæret, cœptam eſſe. Opus, ſanè quo tota Weſtfalia Saxoniaque nihil prope ex antiquitate magnificentius conſpicit; quo ſimul tempore Baſilica in eum, quo nunc aſpicitur, ſplendorem conformata ſit. Fabricæ hujus quadrata baſis è ſecto lapide extructa, multiſque circum ſtatuis exornata: latitudo ſingulorum laterum 40 pedum, altitudo ſcapi ſeu baſis ad cuſpidem 200 pedum, pyramis, quæ baſi impoſita, 100 olim pedum, antequam ab Anabaptiſtis dejiceretur, & per octo circum milliaria aſpectabilis fuit. Verùm an hæc fabrica turris Ludovico Epiſcopo adſcribenda, an Hermanno primo ejus Collegij Virginum & Baſilicæ conditori, an alij etiam Epiſcopo, fateor mihi nondum ex ullo Scriptore, aut vetuſtatum monumentis certò deprehendere licuiſſe. Adeo magnorum operum memoria, cùm nulla etiam anni inſcripto lapidi uſpiam impreſſa extet, ſine literarum monumentis intercidit. Facilè tamen quis ſibi perſuaſerit, id quod Kerſenbrochius aliique obſervarunt, Ludovicum Haſſiæ Landgravium magnificè hanc fabricam erexiſſe, quem conſtat quadraginta novem annos Eccleſiam illam adminiſtraſſe, pluraque monumentorum opera conſtruxiſſe, quam ab ullo Monaſterienſium Epiſcopo accepimus.

Digitized by Google

BALDVINVS
Dynaſta Steinfurdenſis
XXIX.
EPISCOP. PADERBORN.

Annus Chriſti 1340.

Balduini Epiſcopi Paderb. 1.

Balduinus de Steinfordt Cathedræ Paderbornenſi à ſummo Pontifice imponitur.

Gobelin. ætat. 6. c. 68. Crantz. l. 9. Metrop. c. 26. Bruſchig in Catal. Epiſc. Kerſenbr.

INtra anni decurſum Bernardo ſubrogatus Balduinus dynaſta Steinfurdenſis, natus in diœceſi Monaſterienſi, primuſque, ut Gobelinus eſt auctor, qui Benedicti XII Pontificis auctoritate Paderbornenſi Cathedræ impoſitus; ſi tamen Henricum Werlenſem Epiſcopum noſtrum excipias. Quid verò impedierit, quo minus libera cleri electione Epiſcopus ſumptus ſit, an prætenſum ſchiſma ea tempeſtate, ut Pontifex ſibi obnoxios haberet Epiſcopos à ſe conſtitutos, an diſſidium inter eligentes, an potens aliqua apud Pontificem commendatio, in nullis rerum noſtrarum ſcriptis annotatum reperio. Tanta horum incuria apud noſtros fuit, aut jactura monumentorum. Neque ex clero noſtro delectus apparet, quando inter Canonicos noſtros nulla ejus memoria in ſubſcriptis tabulis. Veriſimilius, ex clero Monaſterienſi traductum in hanc ſedem. Quòd in donationum tabulis Collegio S. Mauritij anno 1335 conſignatis reperiantur hi Canonici Monaſterienſis Eccleſiæ Godefridus Rike Decanus, Balduinus de Steinfordia, Rembertus Ledebur, Hermannus & Theodoricus fratres de Bodike, Gerlacus de Bicken, Everhardus de Altena, Engelbertus Franzois, Joannes de Reckede.

Gobelin. ætat. 6. c. 69.

Præſul interim, ut Gobelinus noſter inquit, omnibus percarus & affabilis, & magna cleri ordinumque concordia ob ſpectabilem modeſtiam & prudentiam exceptus cultuſque; eò & per XXII annos magiſtratum illum præclara cum laude geſſit.

Annus Chriſti 1341.

Benedicti XII Pont. 7.
Ludovici IV Reg. 28.
Balduini Ep. Paderb. 2.

Diffici-

Digitized by Google

Difficilem provinciam ſub initium Epiſcopatûs ingreſſus eſt Balduinus; nam quantum Pontifici obligatus, cujus auctoritate impoſitus erat, tantum Cæſari ſuſpectus inviſuſque eſſe potuit; quòd ille nondum reconciliatus cum Pontifice eſſet, & ceteri fere omnes Imperij Epiſcopi & Principes una omnium conſpiratione cum Cæſare facerent. Hic cùm inter duos ſcopulos procedendum eſſet, ita ſibi à publicis temperavit, ut nec Cæſarem nec Pontificem offenderet. Et commodum, hoc anno adhuc tractari inter Cæſarem & Pontificem de reconciliatione, interque Francum & Cæſarem de pace. Quod & Francus ſollicitabat cum Eduardo Anglorum Rege. Quamvis, ut annales Flandriæ memorant, Wilhelmus Hollandiæ Comes in gratiam Cæſaris Gallo bellum moveret, & aliquot Caſtellis occupatis circa Cameracum omnia vaſtaret. Haud ſecus quàm Brabantinus, Gelder, Juliacenſis in gratiam Regis Angliæ Gallo arma intulêre; quibus ex Weſtfaliæ proceribus ſe junxêre Marchiæ & Montium Comites, martijs turbis in peregrinum ſolum deportatis.

Epiſcopat⁹ initia Balduino difficilia.

Albert. Argent. Annal. Brabant. Sethus. Calviſius Hervvartus

Nec tamen Weſtfalia ob id omni bellico motu libera fuit. Nam inter Godefridum Oſnabrugenſem, & Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopos lis orta, quæ utrumque ad arma provocavit. Querebatur Oſnabrugenſis per Embslandiæ Satrapiam præfectoſque Monaſterienſis Epiſcopi mercatores ſpoliari, ac ſacerdotes clericoſque ſuos, qui ad Synodum vocabantur, impediri, devexarique. Quippe Embslandia à Caroli M. ævo ad noſtra uſque tempora jurisdictioni ſacræ Epiſcopi Oſnabrugenſis aſſerta erat. Contra Monaſterienſis Epiſcopus incuſabat Oſnabrugenſem, quòd Henricum & Everhardum nobiles Corſios in fidem & tutelam ſuſcepiſſet, arcemque eorum Harcottanam Monaſterienſis Eccleſiæ juriſdictioni ſubtractam, Oſnabrugenſi Eccleſiæ conjungere tentaret. Jamq; à lite ad arma, ab armis ad mutuas depopulationes agrorum res proceſſerat; cùm Walramus Colonienſis Archiepiſcopus utriusque Metropolitanus utriq; ſati poſt feſtum D. Luciæ conventum & pacificationis diem indixit, quo Oſnabrugenſis cum Monaſterienſi in haſce leges eſt compoſitus. Mercaroribus & Clero ſua priſca libertas maneret, nec odi impedirentur: Korſij nobiles redirent ad ſuum Dominum, emque Harcottanam redderent Monaſterienſi.

Ertvvin: in chron: Oſnabr.

Collidun-tur in Weſtfalia Epiſcopi Oſnabrug. & Monaſter.

Simul in hoc conventu Walramus Archiepiſcopus controverſiam, quam habebat cum Oſnabrugenſi, compoſuit. Emerat olim Sifus Colonienſis Archiepiſcopus Gograviatus, ut vocant, judicium Hervordienſi Abbatiſſa, delectuſque fuerat tutor & Advocatus Collegii Virginum, &, quo jure incertum, confirmabat Abbatiſ. ob id Abbatiſſa tres aureos dependebat Metropolitano; cùm nabrugenſis, licet id juri ſuo derogare contenderet, convincere ien non poſſet. Potior Paderbornenſi Epiſcopo querela eſſe pot, cujus juriſdictioni ſacræ Hervordia, ac cetera per comitatum

 Ravens-

Digitized by Google

Ravensbergenſem loca ſunt ſubjecta, ut jam toties ſupra commonſtratum eſt.

Collegium Canonicorum ex Engeren Hervordiam transfertur.

Per id tempus vetuſtum Collegium Canonicorum, S. Joanni & Dionyſio conſecratum, quod olim à Widekindo M. ad arcem paternam conditum diximus, auctoritate Colonienſis Archiepiſcopi ex Engeren in ipſam civitatem Hervordienſem translatum eſt, quò poſtea oſſa quoq; D. Widekindi conditoris è ſepulchro tranſportata fuêre. Huic celebritati haud dubium Balduinum noſtrum tanquam ejus loci Epiſcopum interfuiſſe.

Balduinus Epiſc. Caſtrum Bredenborn Eccleſiæ ſuæ adjungit.

Sanè verò is hoc anno ſtatim Epiſcopatus adminiſtrationem magnis animis feliciterque auſpicatus, caſtrum Bredenborn, id quod jam ante cohortatione auxilioque Bernardi Epiſcopi conſtructum erat ab Abbate Monaſterij Mariæ, donatione ipſius Abbatis & Cœnobitarum, Eccleſiæ Paderbornenſi adjecit, eaque, quæ Abbatis erant circa munitionem, alia agrorum commutatione tranſegit; id quòd uberius hæ Balduini tabulæ exponunt.

Nos Dei gratia Boldevvinus Electus et confirmatus, Otto Præpoſitus, Fridericus Decanus, totumque Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis tenore præſentium recognoſcimus, cupientes ad univerſorum notitiam pervenire, nos venerabili et religioſis viris, Domino Abbati et conventui Monaſterij dicti Münſter prope Sualenberg ordinis S. Benedicti noſtræ diœceſis, propter maximam confidentiam, quam ad Nos et noſtram Eccleſiam dignoſcuntur habere, ad defenſionem et confirmationem ſui Monaſterij, ipſorum, et quorumlibet eorundem, ſecundum modum et formam, quibus per Reverendum in Chriſto Patrem et Dominum noſtrum bonæ memoriæ quondam Bernardum Noſtri Boldevvini prædeceſſorem in litteris ſuper munitionibus Voerde inter eundem et dictos Dominos, Dominum Abbatem et conventum mutuo traditis obligamur, Nos et noſtros ſucceſſores ex abundanti firmiter aſtrinxiſſe, ac ipſos Dominum Abbatem et conventum munitionem ſui Monaſterij in Bredenborn ſpecialibus promotionibus et auxiliis dicti quondam Domini Bernardi et Eccleſiæ noſtræ prædictæ, ipſorum tamen ſuique Monaſterij laboribus et expenſis fundatam, erectam et conſtructam de ipſius munitionis defenſione ſeu conſervatione pro inimicorum et aliorum infeſtationibus, et inſultibus, ſi quos forte inſurgere contigerit, contra ipſos diſſidentes, et maximè cum fundus dictæ munitionis ab Eccleſia noſtra Paderbornenſi ad eos pervenerit, ut antiquo nobiſcum Eccleſiæ noſtræ nomine cum omnibus ſuis juribus, juriſdictionibus, decima, agris, campis, ſilvis, nemoribus, terris cultis et incultis, viis et inviis, aquis aquarumque decurſibus, uno molendino, et duabus piſcinis ante ipſam munitionem, et duabus piſcinis in loco Marbeke ſitis, ac cæteris locis quibuſlibet menſuratis, deputatis, et aſſignatis, ac territorij munitionis prædictæ, nec non ſpecialiter cum villa Brochuſen, ſine decima cum ejuſdem villæ areis, ſilva, appendiciis, et pertinentiis quibuscunque, ac etiam cum tribus nemoribus, ſcilicet Aſtbrock, Vrebolt et Bernbolt, cum juris ſolennitate debita utrimque ſervatis ſervandis in hujuſmodi contractibus medietate

pro

Digitized by Google

pro decima, agris et molendinis inferius annotatis legitime permutaſſe, et in concambium donaſſe, in noſque vice et loco Eccleſiæ noſtræ prædictæ poſſeſſionis dominia directa et utilia omnium nobiſcum permutatarum irrevocabiliter et perpetuo tranſtuliſſe, reſervatis ſibi, et Monaſterio ſuo in perpetuum domo lapidea in Bredenborne cum ejuſdem domus ædificiis et curia ſibi connexis, ſex manſis in dicto territorio à ſolutione decimæ perpetuo abſolutis, prato uno ſito juxta villam Brochuſen, uno nemore dicto Benninholt, ſeptem manſis cum duobus pratis Caſtrenſibus ibidem pro pheodis caſtrenſibus, quæ vulgariter borchleine dicuntur, hæreditarie aſſignatis, quos quidem manſos ipſi Caſtrenſes ſalvis juribus quibuſlibet cujuſcunque in eiſdem competentibus poſſidebunt. Et eos à Nobis Electo et confirmato prædicto, et ab eo, qui pro tempore Epiſcopus Paderbornenſis exſtiterit, pro feudis Caſtrenſibus recipient, uſuri de cætero ex nunc juribus et conſuetudinibus, quibus aliæ cæterorum locorum Eccleſiæ noſtræ Caſtrenſes utuntur. Nos autem nomine antedictæ Eccleſiæ noſtræ, permutationis et concambij titulo in recompenſam dictis munitionibus in Bredeborne, ac omnium translatorum in nos et Eccleſiam noſtram ſicut præfertur, antedictis Dominis Abbati et conventui eorum Monaſterio nomine donavimus et tradidimus, permutationis, et concambij juſto titulo mediante, decimam in Brungherſen, cum omni, quo cum hactenus Eccleſia noſtra jure poſſedimꝰ agros dictos, Dat Ebroch, *cum decima et penſione agrorum eorundem, et molendinum ante Nihim, dictum* Brochuſer mole, *eorundem agrorum decimæ, ac molendini dominia tam directa, quam utilia una cum penſionibus ſuis per has litteras in eundem Abbatem et Monaſterium in perpetuum transferendo. Dedimus etiam ipſis et eorum Succeſſoribus ſpecialem gratiam perpetuo duraturam, quod quandocunque, ſeu quotiens ex nunc contributiones et ſubſidia per Eccleſias, Monaſteria et Clerum in diœceſi noſtra Paderbornenſi à Nobis ſeu noſtris ſucceſſoribus indici, ſeu fieri contigerit, Abbatem et conventum pro tempore exiſtentes ibidem, et eorum Monaſterium à portione ipſos contingenti ratione ſubſidij prædicti quitos dimittemus, et procurabimus ſolutos dimitti, dummodo ipſum ſubſidium non auctoritate Sanctarum Apoſtolicæ et Moguntinæ Sedium, ſed ordinaria fuerit inſtitutum. Ob hanc autem gratiam Eccleſiarum ipſis incorporatarum Rectores ab hujuſmodi contributionibus, ſeu ſubſidiis nullatenus eximentur. Eſt etiam edictum, quod domus in Bredenborne per Dominum Abbatem et conventum ſuperius excepta ſine quolibet onere municipali in perpetuum permanebit Domino Abbati et conventui prænotatis. In quorum omnium et ſingulorum teſtimonium ſigillum Noſtri Electi et confirmati, quo tempore electionis uſi fuimus cum adhuc alio careamus, una cum ſigillo noſtri Capituli prædicti præſentibus eſt appenſum. Datum anno Domini Milleſimo trecenteſimo quadrageſimo primo feria quinta poſt lætare Hieruſalem.*

Caſtrum hoc Bredenborn cum Oppido ab Epiſcopis inde conſequentibus præmunitum excultumque poſſeſſio Eccleſiæ Paderbornenſis manſit, ceſſitque Ferdinandi Bavari donatione Capitulo.

Haud multò poſt, menſe Decembri hujus anni, Balduinus Epiſcopus

Digitized by Google

ſcopus Abbatem & Monaſterium Mariæ alio grati animi beneficio affecit; permiſit enim Abbati decimarum emptionem à nobili viro factam, quæ ex feudo Paderbornenſis Eccleſiæ tenebantur à poſſeſſore, nec ſine Epiſcopi & Capituli aſſenſu, per venditionem transferri poterant. Quam in rem Balduini tabulæ apud nos ſervantur Anno MCCCXLI poſt feſtum D. Luciæ diem conſignatæ. Teſtes adſcribuntur Wernerus Ravenno de Kalenberg, Ravenno Herboldus de Papenheim, Hermannus de Kalenberg, Ludolphus de Heriſe, Albero de* Ecklen milites, alijque Miniſteriales. In his tabulis quia inſcriptum lego *Nos Baldevvinus Dei gratia Paderbornenſis Eccleſiæ Epiſcopus*, qui in ſuperioribus tabulis ſe Electum & confirmatum ſcribebat, argumento eſt intra id anni tempus Epiſcopum fuiſſe conſecratum; quanquam à quibus Epiſcopis, & quo loco illa celebritas peracta ſit, ex annalium memoria exciderit.

*an Ettelen?

Balduinus hoc anno conſecratus Epiſc.

Brakelenſium privilegia confirmat.

Exhibet deinde Brakelenſis Magiſtratus ex ſuo chartophylacio binas Balduini literas hoc anno datas, quarum alteris vetera ejus civitatis privilegia ritu antecedentium Epiſcoporum inſtaurat, alteris Magiſtratui Brakelenſi poteſtatem facit puniendi inſolentes cives; nihilque Balduinus ſub initium Epiſcopatus ſollicitiùs habuit, quam per ordinum comitia & beneficia omnium ſibi animos demereri.

Annus Chriſti 1342.

Clementis VI Pont. 1.
Ludovici IV Reg. 29.
Balduini Ep. Pad. 3.

Summa in Imperio pax.

Albert. Argent. Rebdorf. in annal.

Proſpere per hæc, & incredibili omnium ordinum concordia, cum Ludovico Cæſare omnia procedebant in Imperio. Quare Cæſar, ut Rebdorfius ſcribit, *generalem pacem per Alemanniam, Sueviam, Bavariam, Fronconiam, et per inferioris Rheni provincias promulgari juſſit; quam omnes ſimul Germaniæ Principes, Domini, et civitates juramento firmavêre. Nec ab hominum eorum temporum memoria tranquillior Germania: conſtitutique per ſingulas provincias judices pacis hujus aſſertores.* Nihilque ad felicitatem deerat, quàm Cæſaris cum Pontifice reconciliatio. Et hujus quoque ſpes magna affulgebat, poſtquam Benedictus XII Pontifex, hactenus non tam ſua voluntate quàm metu Regis Galliæ Cæſari adverſus, VII Calend. Maji exceſſit è vita, Succeſſoremque habuit Petrum Rogerum, ex Benedictino Abbate Epiſcopum & Cardinalem ac demum Pontificem, Clementis VI nomine creatum. Sed is natione Gallus, & jam antè Cæſari infenſus, ſolituſque, cùm Cardinalis eſſet, Bavarum non aliter quàm barbarum appellare, multò acerbior fuit in Cæſarem, quàm Benedictus Pontifex, paſſuſque ſe ad Regis Galliæ nutum obvertere. Cæſar interim, auditâ novi Pontificis inauguratione, miſit oratores ad Clementem, qui ſuo nomine delictorum veniam precarentur, omnemque

Clemens VI Benedicti ſucceſſor reconciliationem Ludovico Cæſari enixè petenti negat.

ıque ſubmiſſionem Pontifici debitam offerrent, hoc unum ando; ut ſeſe cum Eccleſia & Apoſtolica ſede reconciliaret. Sed menti ne vox quidem clementiæ excidit; & cùm Legati diu Pontis limina ſupplices triviſſent, fatigati faſtidiis, votorumque irriti, ermaniam rediêre.

Cæſar Walramo Colonienſium Archiepiſcopo infeſtior ob ia erga Pontificem, donat Confluentiæ 27 Auguſti Godefrido sbergenſi Comiti Advocatiam Suſatenſem, tria Gograviatus cia, jus monetæ intra comitatum, telonia Nehemenſis Oppidi, ıtionem memoris ad Ruram; & jus primæ pugnæ inter Rheı ac Viſurgim, quoties Cæſar armatus in campum procederet. *Rebdorf. Trithem. Chron. Monaſt. Chron. Minden. Henricus de Hervord. Crantz. l. 9. Metrop. c. 28.*

At quàm pacatus ibat annus pacis ocio, tam turbidus cœli & ıentorum injurijs. Quippe præter inſolitas tempeſtates frequenbique tonitrua, fulminum ictus, incuſſæ grandines; quæ mala ı Januario menſe cœpere, paſſim Rhenus, Mœnus, Viſurgis, ceque flumina extra alveos effuſâ, ingentia damna intulêre; diſpontes everſæ domus, ſubmerſa pecora, hominum ſalus in fuga r fuit; & tamen rara æſtatis ſiccitas erat, cùm hæc fierent; obıtumque ex abditis terræ venis magna vi prorumpere aquas per ;eſin Monaſterienſem, villas & pagos obruere. Mindæ Viſurgis lſo ponte in urbem & in chorum Baſilicæ uſque effuſus. Lemæ apud nos intra Teutonicos montes, quod Henricus de Herlia retulit, aquæ ipſos muros ſupergreſſæ, ædes omnes ad tabulaıplevêre. Ingentes aquarum inundationes.

Epiſcopi paſſim per Weſtfaliam ad placandum numen converreces ſupplicationeſque indixêre. Ludovicus Monaſterienſis opus Strombergæ crucis cultum aucturus, à Pontifice Beneditum adhuc ſuperſtite amplas noxarum indulgentias impetravit, ıus ille ſuas addidit. Cœptum & hoc anno Cœnobium Horè in comitatu Marcano haud procul Tremonia à Conrado chiæ Comite, Adolphi Comitis fratre, conſtrui ampliſque bootari. Introductæ Virgines inſtituti D. Claræ: locus à vicina ılium Hœrdenſium arce ac veteri familiæ ſede appellatus, quòd ırtem dotis ſacræ liberalitate ſua venerit. Modò confuſa ſpecies æ pietatis, poſtquam hæreſis Cœnobium contaminare cœpit. Cœnobij Hordenſis in Comitatu Warcano initia.

Grata hærebat memoria Balduino Epiſcopo noſtro erga Abm Monaſterij Mariæ; eòque curiam Vlechten, quæ feudum Epiſcopi, vendi permiſit, transferrique perpetua poſſeſſione ad nobitas; id quod ex conſenſu Comitum Ottonis de Benthem ɔoſiti ſui, & Friderici de Ritberg Decani, ceterorunque Canoırum ſe facere teſtatur Balduinus. *Teſtes præterea adſcribuntur adus de Schonenberg, Wernerus de Brakele, Hermannus de Calenberg es, multique famuli, et Miniſteriales, literæ poſt Natalem Chriſti gnatæ.* Curia Vlechtenſis permiſſu Epiſcopi venditur Cœnob o Marien-Munſterenſi.

Acceſ-

Digitized by Google

Domus Hoſpitalarii ordinis in Marienlo erigitur.

*Vulgo Marienlo.

Acceſſit & hoc anno ſacrum domicilium Hoſpitalarij ordinis S. Joannis, largitate Conradi de Elmeringhuſen Canonici majoris Eccleſiæ noſtræ, & Godeſchalci de Elmeringhuſen armigeri. Locus Bendeslo olim dictus, poſt à Patrona B. Virgine delectâ ad S. Mariam *appellatus; ubi, ut congregatio Sacerdotum eſſet, terram omnem circum cum agris, paſcuis, ſylvis, & piſcinis donavêre. Quam fundationem ordinis ſupremus per has regiones Præfectus Gerhardus Urgemerſheim, confectis tabulis S. Mauritij & Sociorum die, ratam habuit, dum illuſtris & venerabilis viri Hugonis de Monteforti Comitis ac magiſtri ordinis per Alemanniam auctoritate confirmaretur.

Annus Chriſti 1343.

Clementis VI Pont. 2.
Ludovici Reg. 30.
Balduini Ep. Pad. 4.

Argentin. Rebdorff. in Annal. Hiſtoria Boica. Hervvart. Nauclerus. Mutius.

Ludovicus Rex rurſus apud Pontificem pro reconciliatione inſtat.

Laborabat jam in alterum annum Cæſar apud novum Pontificem in tentanda pace. Miſſique rurſus alij Legati in Gallias, Auguſtanus & Bambergenſis Præpoſiti, cum ijſque Ulricus Cancellarius; totumque ſe per eos Cæſar in manus Pontificis dedit; eò poſtulatum à Pontifice, tabulas pacis, uti vellet, præſcriberet. Quæ poſtquam prolatæ, ſumma harum fuit: ut Cæſar delicta confeſſus imperium ejuraret, & non niſi ad Pontificis arbitrium reciperet: de ſe, deque liberis ac fortunis ſtatuendi poteſtatem relinqueret Pontifici. Pacta hæc admiſit Cæſar: ſupra quàm credibile erat admirante etiam Pontifice & Cardinalibus, Cæſarem in eam rerum perplexitatem veniſſe. At cùm Legati flagitarent finem negotio imponi, neque id impetratum eſt. Quare cùm tabulis ut à Pontifice ſcriptæ erant, regreſſi in Germaniam; in quibus cùm multa eſſent, quæ ſtatum libertatemque Imperij contingerent, Cæſar cum Imperij ordinibus Francofurti comitia indixit; quæ tamen anno ſequenti demum habita ſunt. Quemadmodum hæc Argentinenſis & Rebdorfius, deinde & multi Boici ceterique Germaniæ ſcriptores denarrant. Contra producit Odoricus Pontificis decretum, multorum Cardinalium & Theologorum ſententia pridie Idus Aprilis pronunciatum, quo Cæſar priorum criminum ac pertinaciæ damnatur; ſcriptaſque, inquit, ad Colonienſem, Bremenſem, Magdenburgenſem, & eorum provinciales Epiſcopos literas, quibus promulgationem decreti hujus mandet, horteturque ad novum Cæſarem diligendum. Quæ res haud leviter conturbavit Epiſcoporum & Principum animos. Et quia Henricus Virneburgius, Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter, ferventiſſimè Cæſaris partes tuebatur, poſtulatus Avenionem ad dicendam cauſam.

Ac paci licet publicæ ſuperiori anni cumprimis conſultum eſſet;

Digitized by Google

:t; non tamen ita tumultuariis bellis cautum, quin Ludolphus
infordiæ Dynaſta, tracto in ſocietatem Gisberto Bronchorſtio,
ue aliis quibusdam Weſtfaliæ proceribus ac nobilibus, Ludovico
onaſterienſium Epiſcopo bellum moveret. Nec ſegnior Ludovi-
Adolphum Marchiæ Comitem per Everhardum Præpoſitum,
olphi Comitis filium, ſibi junxit. Ejus auxiliis confirmatus, Stein-
dienſe caſtrum & Swaneburgum expugnat evertitque, filio Stein-
dienſis in carcerem abrepto. Quæ turbæ ne longius procede-
t, intervenit Reinaldus Gelriæ Dux, pugnantesque in has leges
nponit. Captivi utrimque laxentur: Steinfurdius belli auctor
onaſterienſi ſolvat 100 marcas, & ſcutum militare pendat: Neuter
lterius præjudicium caſtrum excitet. Ludolphus hic Steinfurdi-
is Balduini Epiſcopi noſtri frater reputatur, Ludolpho patre natus;
s horum Balduinus, is qui ad annum 1340 ſuperſtes fuiſſe ſcribi-
Gelder haud multum ſuperſtes 12 Octobris Arnheimij è ſella
lapſus cervices fregit. Quæ pœna hominem, ut ſorores Philippa
ſabella ad S. Claram Coloniæ Sanctimoniales prædixerant, ſe-
, quòd patrem carceribus incluſerat, & Sophiam primam con-
m indignè tractârat. Filij ejus, tanquam noxa patris non ſatis
iata eſſet, Reinaldus & Eduardus ſeſe mutuis poſtea diſſidiis ob
a paterna dilacerarunt.

Utrumne Balduinus Epiſcopus noſter fratris bello ſe miſcuerit,
ompertum eſt; id certo conſtat, cum hoc anno, V Idus Septem-
, convocato primarij Cleri ſui concilio, decretum Bernardi V,
copi & Capituli innovaſſe, de indignis inpoſterum in Collegium
onicorum non admittendis. Id uti ſupra à nobis relatum eſt ad
um 1331, ita eodem prope verborum tenore repetitum ſanciit.

Nec minus laudabile Balduini decretum, ex eodem Præſulum
Canonicorum ſuorum conſilio, quo feſtum Conceptionis B. Vir-
s diem ſolemni ritu per diœceſin Paderbornenſem celebrandam
it. Quippe eximius inter Epiſcopos B. V. cultus obſervatus.
luini & Canonicorum noſtrorum exemplo, Ludovicus Mona-
enſis Epiſcopus ſeptennio poſt feſtum Virginis ſine originis labe
ceptæ diem per ſuam diœceſin celebrem præſcripſit.

Dedit & alias hoc anno literas, feſto D. Michaëlis die ſignatas,
luinus Epiſcopus ad omnia ſuæ diœceſis Collegia, Cœnobia, &
ochias, quibus ſubſidia pro reparanda fabrica Cathedralis Eccle.
(ſive jam illa priori incendio deformata, ſive vetuſtate collapſa
it) ſollicitè efflagitat, inducto ad liberalitatem argumento à pa-
nis Eccleſiæ, cumprimisque D. Liborij, innumeris ad eum diem Pa-
ornæ cœleſtibus beneficiis & miraculis clari; literæ ſic habent.

*Balduinus Dei gratia Epiſcopus, Otto Præpoſitus, Fridericus Deca-
et Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis univerſis et ſingulis, Abbatibus,
poſitis, Decanis, Capitulis, Eccleſiarum Rectoribus, ſeu eorum vices ge-
rentibus*

Chron. Monaſt. MS. Tom. 5. P. Maurit. ms.

Ludovic9 Ep. Monaſt. & Ludolph9 Dynaſta Steinford. bello ſe laceſſentes à Duce Gelriæ componuntur.

Balduinus Ep. Bernardi V decretum de rejiciendis indignis Canonicis renovat. Jubet Conceptionis B. V. feſtum diem in ſua diœceſi celebrari.

Subſidia pro reparanda Majoris Eccleſiæ Baſilica efflagitat.

Digitized by Google

rentibus per civitatem et diœceſin noſtram Paderbornenſem undique conſtitutis, ad quos præſentes literæ pervenerint, ſalutem in Domino ſempiternam. Glorioſus Deus in ſanctis ſuis ineffabilis ſuæ bonitatis excellentia ſecundum ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum peracto in terris incarnationis ſuæ myſterio et paſſionis triumpho apud patrem poſt claritatem aſcenſionis in cœlis Eccleſiam ſuam militantem ſanctorum Apoſtolorum, et cæterorum Doctorum curæ perviligi, ac providentiæ perſpicacia, per ſancti ſpiritus doni irrorationem commiſit provide gubernandam, Cui per fidei incrementa in converſatione ſancta doctrina ipſorum inſtillante, et tanquam inter noctis caliginem aſtrorum in perpetuas æternitates radioſa emicante claritate, Eccleſiam ipſam variis laboribus et vigiliis, doctrinis, et miraculis multipliciter illuſtrarent, Supra quos glorioſiſſima Dei genitrix, et ſemper Virgo Maria, in cujus nomine, et honore Eccleſia Paderbornenſis fundata exiſtit et conſtructa, ſola poſt filium in cœleſti patria obtinere merito dinoſcitur gloriæ principatum, quæ in terris poſita Dei filium mundo ex ſe genuit, et in articulo paſſionis et diræ mortis ſui filij diſcipulis abſcedentibus, ipſumque negantibus ſola ſcintillam fidei Catholicæ in corde ardenter atque conſtanter reſervavit, menteque et corpore, habitu, et actu, et veritate ſacræ fidei præcognitæ non receſſit. Adhæc in eadem Paderbornenſi Eccleſia ſanctorum patronorum Kyliani, et ſociorum ejus martyrum, atque beatiſſimi Liborii Confeſſoris recenſentur cottidie, et relucent merita veneranda, quorum patrociniis in ſupernis Deo jugiter recommendantur. Et licet demeritis noſtris ſeu culpis exigentibus inter ſurgentis perſecutionis procellas adverſitatibus ingruentibus eadem Eccleſia aliquando fluctuare videatur, à finalis tamen ſubmerſionis periculo, et in ſpiritualibus, et in temporalibus per eadem ſanctorum patronorum merita ſtabilis et incolumis præſervatur. Ut autem de Beatiſſimi Liborij Confeſſoris aliis doctrinæ profunditatis, et laborum ſtudiis, vitæque puritate, quibus, dum in hoc detineretur corpuſculo, ſollicitè intendebat, brevitatis gratia taceamus, quam gratus Deo miniſter in terris extiterit apud ejus tumbam, qua ſancta ejus oſſicula reconduntur, crebris atque cottidianis miraculorum virtutibus declarat. Nam ex longinquis longe lateque diffuſis regionibus Deo devoti, et fideles populi, qui infirmitatibus oculorum et dentium, colicæ, atque calculi internis torſionibus uſque ad exitum animæ cruciantur, et aliarum infirmitatum incommodis graviter detinentur, per invocationem ejus adjuti nominis ipſius patrociniis ſuffragantibus ex virtute divina protinus liberantur, et gratias Deo, ac S. Liborio de percepta ſanitate acturi ad Eccleſiam prædictam cum hoſtiis, hymnis et laudibus frequenter confluunt, doloribuſque mitigatis, reddita ſibi ſanitate, delatis ſecum libaminum munuſculis ſe liberatos gloriantur, et publice profitentur, ſicut inter alios minus non exiſtit venerabilis quondam Wernherus Archiepiſcopus Moguntinenſis, ſcripta authentica, quæ apud nos ſunt, declarant. Nam dum idem Archiepiſcopus in calculi dolore graviter laboravit, et omnem medicorum ſollicitudinem atque ſcientiam fruſtra expertus, ad Sarcophagum B. Liborij in confeſſione nominis Chriſti omnium pœnitentiis et lacrymis fuiſſet aliorum produ-

ctus

adjutorio, ſtatim ibidem miraculoſe ſub multorum præſentia fidelium à
ıli dolore prædicto extitit, per ipſius ſancti patrocinia totaliter liberatus.
ıd vero eadem Eccleſia cum ſuis ædificiis olim fuit incendio deſtructa et
mata, et ad hoc deficiant alia neceſſaria ad conſervationem ſtructuræ et
cæ memoratæ, vobis ſingulis et univerſis ſub obedientiæ debitæ, et ſub ex-
nunicationis ſententia præcipimus et mandamus, ac nihil ominus in re-
onem vobis injungimus peccatorum, quatenus parochianos veſtros in
icationibus publice, et in confeſſionibus occulte exhortari fideliter ſtudea-
quatenus ipſi de bonis ſibi à Deo collatis ad ſtructuram prædictam repa-
am et conſervandam, pro reverentia S. Mariæ V. glorioſæ, Beatorum
ını Martyris, et Liborij Confeſſoris grata caritatis ſubſidia liberaliter
antur, ut pro eo, quod cum lacrymis, id eſt, in ſtatu pœnitentiæ ſeminant
ris, cum gaudio felicitatis perpetuæ centuplum mereantur recipere in fu-
Inſuper præcipimus, ut nuncios et procuratores præſentis negotij bo-
ice in domibus veſtris et Eccleſiis pertractetis ſocietatem, et commeatum
e parochia ad parochiam præſtando, attendentes, quod his, qui miſſum
rant, mittentem non ambigant honorare, quia gratiam, ſeu contumeliam
ſmodi procuratoribus illatam nobis reputabimus eſſe factam. Dies
n adventus nunciorum noſtrorum, quæ vobis per ipſos nunciata fuerit,
ıa et celebris habeatur, et ſubditi veſtri, quod eo tempore, quo dictum ne-
m peragitur et exponitur, ad Eccleſias fideliter conveniant, devote cele-
, verbum ſalutis cum reverentia, et quiete ſuſcipiant, per vos diebus feſti-
ræcedentibus de ambone fideliter inducantur. In jocundo etiam adventu
ıdem nunciorum in locis interdictis à nobis, vel ab inferioribus judicibus
ındem diem Eccleſiæ aperiantur, et celebrentur in eorum præſentia, ex-
nunicatis excluſis, divina officia, ſicut prius. Volumus etiam ut alia om-
egotia quarumcunque Eccleſiarum vel perſonarum in ſuſpenſo habean-
t à vobis nullatenus exequantur, quouſque præſens negotium plene et fi-
er erit completum. Ut autem fideles homines noſtræ civitatis et diœce-
obis per certas parochias ubique ſubjecti ad prædictam ſtructuram eo ar-
ius de bonis temporalibus caritativa ſubſidia conferre ſtudeant, quo do-
biritualibus, et indulgentiarum gratiis, quaſi in quandam recompenſam
ıdantius cumulentur, omnes indulgentias benefactoribꝰ Eccleſiæ noſtræ à
lis patribus Romæ Archiepiſcopis et Epiſcopis conceſſas per ordinem duxi-
exprimendas. Inprimis Alexander Papa II relaxat benefactoribus Ec-
æ noſtræ annum et quadraginta dies.

Honorius Papa II annum et XI dies
Gregorius Papa VIII decem dies et unam Carenam
Alexander Papa III LX dies
Alexander Papa IV centum dies et unam Carenam
Gregorius Papa IX. XL dies et unam Carenam.
Alexander Papa III XL dies

Digitized by Google

Clemens Papa VI X dies et unam Carenam.

Wernherus Archiepiſcopus Moguntinenſis ſupradictus XL dies.

Cæteræ indulgentiæ Archiepiſcoporum et aliorum Epiſcoporum ad CCCC *dierum numerum ſe extendunt, præter indulgentiam ſuperius enarratam. Nos etiam ad prædictam ſtructuram de Omnipotentis Dei miſericordia, glorioſæ Virginis Mariæ, beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum, Sanctorum Kiliani Martyris, et Liborij Confeſſoris meritis et auctoritate confiſi XL dierum indulgentiam miſericorditer elargimur. Adhæc eiſdem benefactoribus fabricæ noſtræ plenam fraternitatem concedimus omnium bonorum operum, quæ in Eccleſia noſtra Paderbornenſi in vigiliis, miſſis, et orationibus de aliis bonis operibus perpetuo per ſuos miniſtros operari dignabitur clementia Salvatoris. Datum Anno Domini* MCCCXLIII *in vigilia purificationis B. M. V. glorioſæ.*

Annus Chriſti 1344.

Clementis VI Pont. 5.
Ludovici IV Reg. 31.
Balduini Epiſcop. Paderb. 5.

Principes Imperij laborant pro retinenda libertate & ſtabiliendo Cæſare.

Argentinen. Rebdorf. Naucler. Hiſtor. Boic. Brovv. lib. 17. annal. Hervvart.

Magni interim animorum motus inter Germaniæ Principes, poſtquam anno ſuperiori Legati Cæſaris atque ordinum ex Galliis reverſi, duras pacis leges à Pontifice præſcriptas retulêre; quibus non modò Cæſar ſe imperio exuere juſſus, ſed multa in has tabulas relata erant, quæ communi Imperij juri derogarent. Actum cenſebant principes non tam de vetuſta gentis gloria, quàm de libertate totius Germaniæ, niſi maturè, & collatis in unum conſiliis ac viribus occurrerent. Quare ad 17 Septembris Francofurti comitia indicta. Sed prius Septem viri Coloniæ congreſſi, ſenatus conſultum habuêre; datumque Wickero Trevirenſis Archiepiſcopi Cancellario, viro acris judicij, negotium, ut de Pontificis decreto Francofurti ad ordines referret. Eò poſtquam magno numero Principes, interque eos Epiſcopi, qui principum nomine primi cenſentur, acceſſêre, Wickerus ea, quæ à Pontifice præſcripta erant, recognovit, & palam gravi oratione docuit, Imperio publicè privatimque pernicioſa eſſe. Qua commoti principes, oratores cenſuere mittendos ad Pontificem, qui ordinum nomine renunciârent, nec Ludovicum Pontificis edicto teneri, nec ordines ea, quæ Pontifex imperaret, ſalva Imperij libertate facere poſſe, aut velle. Quam in rem poſt octo dies rurſus Renſiæ ad Rhenum, ſeu, ut Rebdorfius, Bacharaci convenêre Principes cum Cæſare. Eò & Jo annes Rex Bohemiæ cum Carolo filio acceſſit, turbavitque Principum animos & conſilia, Cæſari offenſus ob diſſolutum matrimonium Joannis filij cum Carinthia, quam Cæſar unâ cum ducatu Carinthiæ filio ſuo dederat. Offenſus Bohemus, cùm oblatis pacis conditionibus pacari nollet, Avenionem poſtea ad Pontificem profectus eſt; ſollicitatâq; pro Carolo filio Imperij corona, longè majores turbas concivit apud Pontificem Cæ-

Rex Bohemiæ apud Pontificem agit, ut fi-

Digitized by Google

ſari infeſtiſſimum, facilèque Balduinum Trevirenſem Archiepiſcopum patruum ſuum traxit in partes. Hæc anni hujus comitia fuêre, è quibus præſentium Epiſcoporum & Principum nomina deſideramus. Nec ego certum habeo, quinam ex Saxoniæ Epiſcopis acceſſerint; quamvis Moguntinus Metropolitanus noſter Balduinum Epiſcopum noſtrum ceterosque provinciales evocarit, Cæſaris cauſæ ſtudioſiſſimus. Interim Legati miſſi ad Pontificem, qui ordinum mentem referrent; ijs tamen nulla tractandi cum Pontifice facultas facta eſt, quemadmodum Argentinenſis ſcribit. Rebdorfius Comitem Oetinganum, & Delphinum miſſos perhibet, qui capita quædam duriora immutari peterent à Pontifice, libertati Germaniæ adverſantia.

lius ſuus Carolus in Imperio ſuccedat.

His turbis cùm multum imminuta fluctuaret Cæſaris auctoritas, & ille intra Bavariam ſe contineret, Saxones ſuis ſe imperiis pro arbitrio gerebant; eòque in Weſtfalia Walramus, Colonienſis Archiepiſcopus, Mendam oppidum, per Godefridum Arnsbergæ Comitem ante hac dirutum, portis & mœnibus inſtauravit, ut ex eo Arnsbergenſem infeſtaret. At Marchiæ Comes Adolphus, ruptâ, quam cum Archiepiſcopo fecerat, pace, Arensbergenſi ſe jungit, & Mendam, irrito tamen inſultu, tentat. Pactæ ſubinde induciæ; quibus perfide mox ruptis, Marcanus & Arnsbergenſis Mendam noctu obruunt, & expugnant. Qua ſacrilegè uſi victoria, Oppidum ſubvertunt, cives & Eccleſiam ſpoliant, campanas templi Camenam, fontem baptiſmatis Unnam, hierothecam cum ſacratiſſimis hoſtiis Vrondebergam transſportant ad templum B. Virgini conſecratum, non ſine joculari dicto, quo jactitabant, filium oportere eſſe apud matrem.

Levoldus Chron. M. Belg. Cleinſorgz. Menda oppidum ab Archiepiſcopo Colon. munitur; à Comitibus vero Marchiæ & Arensberg. expugnatur.

At tanto pio magis operi intentus Ludovicus Monaſterienſis Epiſcopus, ædem ſacram Strombergæ in monte, ubi crebris miraculis affluxuque incolarum prodigioſa crux colebatur, exſtruxit, abſolvitque feſto Natalis Virginis die. Structura ædis ex ſecto lapide elegans, ab utroque latere columnis interſecta, ſubnixaque. Extant priſci verſus, quibus hic annus & dies notatur.

Structura Sacelli Stromberg. abſolvitur.

Balduinus Epiſcopus noſter, cùm per hæc magna inter vicinos Comites auctoritate diœceſin ſuam impenſè curaret, tum Canonicis Buſtorfiani Collegij hortator adjutorque fuit in decimis Huſeni vici ex manibus nobilium Laicorum redimendis, transferendiſque ad ſuam Eccleſiam; idque ex conſilio Ottonis Præpoſiti, & Friderici Decani (quorum alter Comes Benthemenſis, alter Ritbergenſis erat) ſe facere teſtatur in tabulis, hac ſuper re poſt feſtum D. Thomæ ſignatis.

Annus Chriſti 1345.

Clementis VI Pont. 4.
Ludovici Reg. 32.
Balduini Ep. Pad. 6.

Bel-

Digitized by Google

Comes Marcanus Archiep. Colon. infeſtus.
Chron. Belg. Chron. Colon. Levoldus.

Bellum, quod anno ſuperiori inter Archiepiſcopum Colonienſem & Adolphum Marcanum Comitem accenſum diximus, id altero pòſt anno reſuſcitavit Marcanus, homo patris avique ingenio turbulentus, vexatorque Epiſcoporum. Quippe peractis Paſchalibus feſtis, nullâ injuriâ, nullave belli cauſâ laceſſitus, in Veſtam Recklinghuſanam, nobilem Archiepiſcopi Toparchiam, irrupit; quem magna nobilium turba, ære conducta, ad prædam conſecuta eſt. Occurrêre his Archiepiſcopi præfecti ac nobiles cum rapto incolarum agmine; & ut in ſubitariis illis motibus cœca eſt temeritas, cœſi Colonienſium quam plurimi, captique trecenti in poteſtatem Marcani venêre. Hanc cladem ulturus Walramus Archiepiſcopus, contractis totius diœceſis viribus, ſecundo Rheno armatus deſcendit; transmiſſoque ad Rheinoberckam flumine, ad magnam vaſtitatem & cladem imminebat Marcano. Debellari tum poterat Marcanus, ut auctor chronici Colonienſis refert; ſed Marcani vicem miſerati Wilhelmus Comes Hollandiæ & Theodoricus Cliviæ arbitri pacis intervenêre; quæ, Coloniam ſubinde accedente Joanne Duce Brabantiæ, in hanc legem, etſi Archiepiſcopo iniquiorem, convenit; uti Marcanus captivos omnes lytro accepto dimitteret. In hoc quoque procerum conventu, ut Cleinſorgius ex antiquis literarum monumentis docet, transactum inter Walramum Archiepiſcopum, & Balduinum Paderbornenſem Epiſcopum noſtrum, unàque Comites Adolphum Marchiæ, Comitem Arnsbergenſem & Waldecenſem. Quanquam quæ illa controverſia Balduini Epiſcopi noſtri ceterorumque Comitum cum Walramo Colonienſi Archiepiſcopo fuerit, ex vetuſtatis memoria nobis interciderit.

Reconciliantur ſibi, ſtudio Comitum Hollandiæ & Cliviæ.

Wilhelmus, ultimus Hollandiæ Comes, à Friſiis occiditur.
Argentin. Beka.

Nec multò poſtquam hæc compoſita fuêre, Wilhelmus Hannonius, Hollandiæ Comes, Zelandiæ Friſiæque Dominus, ſuperſtes bello adverſus Friſones improſpere geſto, 6. Calend. Octobris à Friſiis occiditur, avi fata expertus; infelicior etiam, quòd ſine prole maſcula diſceſſerit. Tres interim filiæ ſuperſtites, Margaretha Ludovico Cæſari; Philippa Eduardo Angliæ Regi, Maria Wilhelmo Juliacenſi Comiti denupta. Hollandia deinde jure primogenituræ ceſſit Cæſari; & quia Imperij ſimul feudum erat, cum ceteris provinciis data Ludovico filio. Manſitque apud Bavaros hereditas ad annum 1425, quo ad Burgundiones, ab his ad Auſtriacos tranſiit, jam tertium per fœminas in aliam familiam translata.

Henricus Comes Swalenberg. arcem & oppidum Swalenberg. feu-

Sub id anni tempus Henricus Swalenbergenſis, poſtremus ſtirpis ſuæ Comes, Abbati Corbeienſi liberum ingreſſum facit in caſtrum & Oppidum Swalenbergenſe, tanquam in plenam aliquando poſſeſſionem immiſſurus; eo vel imprimis beneficio adductus, quòd utrumque locum feudum Corbeienſium agnoſceret. Tabulas hujusce rei veteris juris aſſerendi cauſa hìc proferre juvat.

Henricus

Digitized by Google

Henricus Dei gratia Comes de Suualenberg cum conſenſu hæredum rum obligat ſe Abbati Corbeienſi et Capitulo Corbeienſi ad dies vitæ utriuſ-e, tam Comitis quàm Abbatis, ad jus aperturæ urbis et caſtri Suualenberg ænos et parentes noſtri ab Eccleſia Corbeienſi in feudo tenemus, ac tenui-s, ac tenere debemus, aut quidquid præterea in aliis munitionibus poſſide-s ad juvandum Abbatem, et Eccleſiam Corbeienſem contra quoſvis, ex-tis Comite Hermanno de Everſtein, et Comite de Retberg. ſi autem nollet, non poſſet arcem et urbem Suualenbergenſem retinere, aut deberet eas ſeu let vendere, prius offerret D. Abbati et Corbeienſi Eccleſiæ pro eodem tio emendas, quod alij emptores oblaturi eſſent, ſeu offerrent. Si D. Abbas let emere, poſſet arx et civitas dicta vendi cuilibet, ita tamen, ut quiſcunque ptor cogatur illas in feudum requirere, et tenere ab Eccleſia Corbeienſi, et rire eas D. Abbati ad dies vitæ, ſi, quod abſit, Comes moreretur ſine le-mis hæredibus, tam arx, quàm urbs, et omnia feuda ſua ad Abbatem, et Ec-iam revertentur. Omnia ſine fraude ſub ſigillo Comitis Anno MCCCXLV *S. Bonifacij.* dum agnoſcit Abbatis Corbeienſis.

At Balduinus Epiſcopus noſter opere honorificentiori pieta-a cultumque Euchariſtiæ hoc anno extulit; jam enim, Bernardo ſcopo, cœperant Canonici majoris Eccleſiæ locum magis hono-cum aramque condere ante chorum Baſilicæ, in qua Euchariſtiæ cramentum translatum coleretur, ſervareturque pro extremo Ca-nicorum & Clericorum ſuorum viatico. Id opus pium matu-it Balduinus, approbavitque hiſce literis, ex quibus & viri pietas, priſcus mos reponendi Euchariſtiam ſub una ſpecie com-nſtratur. Balduinus Ep. S. Euchariſtiam auguſtiori loco jubet aſſervari.

Nos Balduinus Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus. Ad univer-um Chriſti fidelium, tam præſentium quàm futurorum, notitiam cupimus venire, Qualiter Hoſtia ſalutaris pro viatico fratrum et Clericorum Ec-iæ noſtræ ægrotantium, et in extremis laborantium, ſolita reſervari olim oco minus decoro, et lignea arca, Quod honorabiles viri D. Præpoſitus, canus, et Capitulum dictæ Ecleſiæ unâcum Reverendo in Chriſto Patre Bernardo Prædeceſſore noſtro, et ex ejus conſilio et inſtinctu animo revol-ntes, nato in humana carne humili, et in majeſtate divinitatis glorioſo et limi, honorem in Sacramento viſibili impendere et locum habitationis glo-ejus ornare in decore cupientes, altare novum in choro Eccleſiæ noſtræ ſus meridiem ſuis impenſis conſtruxerunt et pro reverentia tanti Sacra-nti in eodem altari cum ſolemnitate congruente collocandi et reſervandi, perimento, ſculpturis ſubtilibus decorarunt. Poſtmodum honorabilis vir Symon de Ritberg piæ memoriæ Eccleſiæ noſtræ tum Canonicus, hujus Sa-menti devotione affectus, capſellam metallinam feneſtris et exedris trans-entibus et perſpicuis ſubtili opere fabricatam, in qua hoſtia ſalutaris in pix-conſecrata ſervaretur, comparavit. Idem quoque Canonicus aram petuis redditibus dotavit, ex quibus ſacerdos aleretur, et nocturnis diur-que horis in Eccleſia ſicut cæteri clerici ſerviret. Cujus beneficij donatio-

nem

nem penes Decanum noſtrum eſſe voluit. Nos igitur devota deſideria D. Bernardi Epiſcopi et Capituli, et Symonis de Ritberg Canonici explere cupientes, cum conſenſu Præpoſiti, Decani, et Capituli noſtri omnia hæc ſyncere ordinamus, approbamus, et ratificamus. Datum anno MCCCXLV, *Sabbato poſt converſionem D. Pauli.*

Annus Chriſti 1346.

Clementi VI Pont. 5.
Ludovici IV Reg. 33. Caroli IV 1.
Balduini Ep. Paderb. 7.

Pontifex Ludovico abrogat Imperium. *Albertu, Argent. Rebdorf. in Annal. Hiſt. Boic. Brovverus Nauclerus Trithem. Serrarius,* Et Henrico Moguntino Archiepiſcopatum.

Annus ſequens Germaniæ Franciæq; calamitoſus acceſſit, quo Clemens VI Pontifex, habitâ ad præſules concione ſacratioris hebdomadæ feria quinta, quæ cœnæ dominicæ conſecrata eſt, Ludovicum Cæſarem hactenus ſibi inviſum Imperij titulis exuit; ſcriptiſq; ad Electores Imperij literis, aliud Reipub. caput imponi mandat; id ni facerent, fore, ut jure ſuo ſpolientur.

Sub hæc Henricum Moguntinum Archiepiſcopum ac Metropolitanum noſtrum, quòd Ludovico Cæſari conjunctiſſimus hæreret, ac ſibi adverſaturus crederetur, Pontifex è ſede ſua dejecit, ſubrogato in ejus locum Gerlaco Naſſovio, Gerhardi Comitis filio, ac nepote Adolphi Regis, qui ex Decano Moguntino ad eam dignitatem provectus. Ea res non modò Moguntinam Eccleſiam, ſed & provincialium Epiſcoporum animos haud leviter conturbavit; quòd incerti perplexique hærerent, cujus Metropolitani partes ſequerentur, hinc Cæſaris inde Pontificis offenſione imminente.

5 Electores Carolum Bohemiæ Regis filium Imperatorem creant.

Aucta publica calamitas, poſtquam ad imperium Pontificis Electores quinto Idus Julij ad Renſelium ſupra Confluentiam convenêre; eo enim in congreſſu quinque è ſeptem viris, Walramus Colonienſis, Balduinus Trevirenſis, Gerlacus Moguntinus, Joannes Rex Bohemiæ, & Rudolphus Dux Saxoniæ creavêre Carolum Moraviæ Marchionem, Bohemi filium, Regem Romanorum. Colonienſis Archiepiſcopus octo marcarum millibus, Rudolphus Dux Saxoniæ duobus aureorum millibus oppugnatus fertur, Regem Bohemiæ amore filij, Trevirenſem ſanguinis propinquitate tractum facilè quis crediderit; Naſſovius ad id jam infula donatus erat.

Infelix Engelberti Ep. Leodienſis contra Leodienſes bellum.

Peractâ electione, Carolum, qui eo poſt nomine quartus fuit Imperatorum, ſplendidiſſimo comitatu deduxêre Bonnam. Nam quo minus Aquiſgranum inducerent, obſtitit civium fides erga Cæſarem; quam ob cauſam nec Coloniam intrare auſi, fidam non minus Ludovico Cæſari urbem. Imploratus ſub hæc Joannes Bohemiæ Rex & Carolus filius ab Engelberto Leodienſi Epiſcopo, bello, quod adverſus Leodienſes & Hujenſes rebelles ſuſceperat; ad quod & Comites Montium & Marchiæ cum magna Weſtfaliæ nobilitate convolârant. Belli hujus exitus Epiſcopo infelix fuit; fœda quippe clade 19

Julij

Digitized by Google

Julij accepta profligatus eſt cum Rege Bohemiæ & Carolo filio, ceteriſque Weſtfaliæ & auxiliariorum copiis. Inde Joannes Rex Bohemiæ & Carolus filius à Rege Francorum imploratus adverſus Eduardum Anglorum Regem, cum ingentibus Bohemorum & Alemannorum copiis in Galliam eſt digreſſus. Bellum hoc acerbiſſimum exarſit inter Francum & Anglum, Franco funeſtum; commiſſo enim inter Reges 26 Auguſti ad Creſciacum prælio, victus Francus; cœſique Principes undecim, equites 1200, peditum Francorum triginta millia. Nec clades facilè calamitoſior Galliæ fuit. Tanquam vindex Dei manus inhæreret Galliæ, quæ tot annis ſchiſma alebat in Germania. In ejus prælij confertiſſimos cuneos cum Joannes Rex Bohemiæ cæcus ſe duci juſſiſſet, pugnaretque, confoſſus interiit: Carolus filius tribus vulneribus ſaucius evaſit. *Argentin. Cuſpinianus.* Et Regis Franciæ contra Anglum.

Ab hac infelici pugna Carolus ad Rhenum rediit; quem tandem Walramus Colonienſis, Balduinus Trevirenſis, Gerlacus Moguntinus Archiepiſcopi, Bonnæ 25. Novembris in Baſilica SS. Caſſij & Florentij ſolemni purpura decoratum inunxere Romanorum Regem. Celebritati huic interfuiſſe memorantur ab Argentinenſi, præter complures Imperij proceres, Ludovicus Monaſterienſis, Engelbertus Leodienſis: præterea Metenſis & Virdunenſis Epiſcopi, quibus Carolus regalia impertiit. Colonienſi ob merita omnia privilegia ampliſſimè inſtaurata. Carolus R. Bonnæ coronatur. *Rebdorf. Argent. Foſſard aliique Gall. ſcrip.*

Ceteri Saxoniæ Epiſcopi, quod ex ancipiti adhuc eventu novi Regis electionem intuerentur, ſeſe extra partium ſtudia continuère. Ex Epiſcopis Weſtfaliæ mors ſubduxit 6. Auguſti Ludovicum Mindenſem Epiſcopum, Ducem Lunenburgicum, poſt 22 geſti Epiſcopatus annum. Mortem licet chronicon Mindenſe in ſuperiorem annum rejiciat, veriſimilius tamen Crantzius & Reusnerus ad hunc annum adſcripsêre. Vir fuit per omnem vitam modeſtus, pacis amans, extra omnem ambitionem tranquillus. Nec tamen extra bellum eſſe licuit, quod Comes Wunſtorfienſis, auxiliis Hojani Comitis & conſanguineorum Ducum, intulit. Cauſam innocentis Epiſcopi ſuſcepit Deus. Victus captusque Comes cum filio, & cum triumpho Mindam introductus. Ludovici Ep. Mindenſis obitus.

Ad firmandam diœceſin caſtrum Boculenium exſtruxit; id quod Theodoricus Mumnehuſius præfectus prodidit, tranſtulitque ad Comites Schavenburgicos, perpetuos diœceſis hoſtes; quales & Hojanos Comites expertus eſt. Monaſteria duo ab eo exſtructa dotataque, Egheſtorpianum ordinis D. Auguſtini, & Walrodenſe Monialium in Ducatu Lunenburgico, in quo & vitam clauſit. Ludovico mortuo, rejectâque Canonicorum electione, Pontifex Gerhardum Comitem Schavenburgicum præfecit Epiſcopum, auctoritate illa uſus, qua Balduinum Eccleſiæ noſtræ, & Leodienſi Adolphum Marcanum, aliis alios impoſuerat. Invaluit enim per id tempus, Exſtructa ab eo Caſtra & Monaſteria. Ludovico, ex deſignatione Pontificis, ſuccedit Gerardus

Digitized by Google

Comes Schawenburgicus.

pus, ut proviſu Pontificum Epiſcopi darentur, tractumque in multos annos, ad obligandos præſulum animos in fidem Pontificis; eaque fuit apud Canonicos Apoſtolicæ ſedis veneratio, ut libertati ſuæ, jurique electionis cedere maluerint, quàm refragari Pontifici.

Diſſidebant per id tempus inter ſe Otto Ritbergenſis Comes, & Conradus filius; id cùm moleſtè ferret Godefridus Decanus Colonienſis, filium cum patre reconciliavit; quam in rem & operam ſuam contulit Fridericus frater, Decanus Paderbornenſis Eccleſiæ.

Annus Chriſti 1347.

Clementis VI Pont. 6.
Ludovici IV Reg. 34. & ultim.
Caroli IV 2.
Balduini Ep. Pad. 8.

Argentin. Hervvart. Spondanus Hiſt. Bric. Brovver. Carolus à Ludovico fugatur.

Poſtquam Ludovicus Cæſar æmulum Regem Carolum objectum inauguratumque audiit, Bavariæ ſe viribus armavit. Et Carolus ne ad inferiorem Rhenum tutus conſiſteret, fecêre ſtudia Margarethæ conjugis; quæ, poſtquam Wilhelmum Ludovici filium Hannoniæ Hollandiæque Dominum præfeciſſet, animosque procerum ſibi demeruiſſet, Francofurtum ad Cæſarem acceſſit. Carolus Rex in Bohemiam digreſſus, inde ad conciliandum Auſtriæ Ducem Viennam petiit, ac mox cum exercitu Tyrolenſem Comitatum irrupit. Quo cognito, Cæſar cum Ludovico filio Marchione Brandeburgenſi advolat, Carolumque indecora fuga rejicit in Bohemiam. Tam adverſa habuit Carolus regni initia; quippe intra annum tribus expedıonibus infeliciter jactatus.

Ludovici R. pius ex hac vita exceſſus.

Cæſar ſubinde ad componendas Imperij turbas Spiræ comitia indixit; in quibus cùm multi proceres, tum unâ concordiâ urbes Rheni, Sveviæ, Franconiæ, ceteræque per Imperium fidem Cæſari dixêre. Saxonia quaſi extra hanc procellam poſita hærebat in medio, dum alterius Regis fortuna in majora rerum momenta ſe inclinaret. At brevi Cæſaris mors omnia abrupit; is enim poſtquam Monachium ſe receperat, & venatione animum oblectaret, lapſus cum equo paralyſi percuſſus haud multò poſt, ut Argentinenſis refert, V. Idus Octobris animam exhalavit. Pœnitentem exceſſiſſe inter gemitus, & repetita doloris ſigna, implorando Dei miſericordiam & patronæ Virginis opem, tradidere Vitus Arenbekius presbyter, Crantzius, alijque, quos Herwartus adducit.

Obitus Adolphi Comitis Marchiæ.

Per id tempus feſto S. Severini ex Weſtfaliæ proceribus fatis conceſſit Adolphus Marchiæ Comes, Frondebergam ad majorum tumulos delatus, poſtquam annos xx Epiſcopis moleſtus, Comitatum adminiſtraſſet. Succeſſit patri Engelbertus III filius. Illuſtrata hoc anno Weſtfalia inſigni miraculo. Suſtulerat prædo nocte ex Rollenſi Cœnobio Virginum Ciſtercienſium, quod uno lapide ab

urbe

Digitized by Google

urbe Oſnabrugenſi conditum eſt, hierothecam multò auro argentoque exornatam, ſimulque pixidem eburneam; in qua poſtquam advertit ſacratas hoſtias contineri, ſacrilegus conſcientia agitatus projecit in vicinum Cœnobio vepretum, ipſe interim cum reliquo ſpolio profugus ſe abducit.

S. Hoſtiæ prope Rollenſe Virginum Cœnobium projectæ miraculoſe deprehenduntur.

At mirum dictu; ubi manè populus templum aditurus tranſijt, viſa eſt pixis tribus graminum infirmisque culmis innixa, tanquam in aëre ſuſpenſis hærere, circum verò tria accenſa lumina inſolito fulgore coruſcare; quo indicio obſtupefacti rem deferunt ad Adelheidem Diepholdiam Virginum præſidem, Cœnobijque incolas. Accurritur ad prodigij ſpectaculum; nec tamen auſus quiſquam pixidem attrectare; donec Clerus ab Epiſcopo Oſnabrugenſi ſubmiſſus adeſſet: tum aperta pixide, repertæ ſunt in ea quinque hoſtiæ ſanguineo colore imbutæ, quas ubi ſacerdos contrectavit, rediêre hæ in ſpeciem panis, ijs verò ſumptis ille poſt triduum moritur. Servatur adhuc pixis, ut mihi videre licuit, cum Franciſcus Wilhelmus Epiſcopus nobis monſtraret, colore ſanguineo imbuta. Ab eo tempore quotannis ducta ſupplicatio ad hunc locum, incredibili hominum multitudine ex remotiſſimis etiam oris confluente, quæ in hunc uſque diem continuata conſpicitur.

Crux Strombergenſis miraculis illuſtris.

Nec minus Stromberga cœleſti ope ac miraculis per id tempus celebris, quæ ad S. Crucis venerationem hominumque ſupplicum acceſſu patrabantur. Quapropter hoc anno Ludovicus Epiſcopus Pontificum & Cardinalium indulgentias, additis etiam ſuis, renovari promulgarique juſſit ad pietatem populi fovendam excitandamque.

Balduinus Ep. Collegium Buſtorfianum novis adjectis ædificijs exornat.

Balduinus Epiſcopus cùm totus eſſet in diſciplina cleri, & religioſorum moribus excolendis, tum hoc anno Buſtorfianam intra urbem Collegium Canonicorum exornavit ædificiis Sacerdotum, circumpoſito etiam vico ad meliorem formam ſplendoremque urbis redacto, quod in literis ejus hoc anno datis proditum eſt.

Annus Chriſti 1348.

Clementis VI Pont. 7.
Caroli IV Reg. 3.
Balduini Ep. Paderb. 9.

Albert. Argent. Rebdorff. Trithem. Cuſpinianus. Brouuerus.

Caroli R. pietas in Sacrificio Miſſæ.

Quæ tranquillitas Imperij morte Ludovici Cæſaris parta credebatur, ea hoc anno quadrageſimo octavo in publicum Imperij diſſidium verſa eſt. Carolus Rex ut his malis præverteret, Baſileam primùm conceſſit, ubi celebrato fine prioris anni Chriſti natalitio, præclarum pietatis ſpecimen edidit; nam cùm divina peragerentur, ipſe ad priſcorum Cæſarum exemplum fulgenti & ſacra veſte inſignis ſtrictum manu tenens gladium pro Diacono altari aſtitit, & ſacroſanctum Evangelium; *Exijt edictum à Cæſare Auguſto*, magna claraque

raque voce pronunciavit. Inde Moguntiam profectus, ad comitia acceſſit, magnis, à quibus inauguratus, patronis, Moguntino, Colonienſi, ac cumprimis Trevirenſi Archiepiſcopo ſubnixus. Verùm cùm ceteri Electores Henricus Virneburgicus Moguntinus, Ludovicus Brandeburgicus, Rupertus Palatinus, & Ericus Saxo jus ſuffragii in creando Imperatore non minus ſuum contenderent, ac non ſine contemptu ſe præteritos quererentur apud Principes, conſilia inière de alio Cæſare deligendo. Quo in negotio nemo ferventior, quàm Moguntinus Metropolitanus noſter, à Pontifice exauctoratus, ſimul ad æmulum ſuum Gerlacum Naſlovium evertendum. Cùm igitur circumſpicerent, quem tali faſtigio imponerent, convenère in Lonſtein ex adverſo villæ Renſiæ ad Rhenum loco; elegêreque Eduardum Angliæ Regem, Gallicis tum triumphis nobilem, & Germanico nomini, fœderibus, & ſanguini innexum. At cùm is dignitatem hanc oblatam reſpueret, ſeù quòd bello Gallico implicatus eſſet, ſeu quòd Germanorum turbis ſè miſcere refugeret, ſatis etiam gnarus, quantum à Germanis deluſus eſſet, quæque Richardo Angliæ Regi olim electo inunctoque eveniſſent, ſub initium Julij rurſum Kauſij in Bavaria convenère Electores hi, & Friderico Marchioni Miſniæ Imperium detulère, ſpem ſimul facientes ducendæ Ludovici Cæſaris viduæ, quo connubio nullum honorificentius proponi poterat. At Marchio, quod arthridide vexaretur, & in has turbas conjici nollet, ſpem Imperij oblatam Carolo Regi decem marcarum millibus vendidit. Ita hic annus inter fluctus electionis & Principum conſumitur, Carolo per provincias ſine honore regio cultuque oberrante, ac Principum atque urbium gratiam ſollicitante.

Electores alium Carolo Regem ſubrogare contendunt.

Hunc in modum cùm tota prope Europa æmulatione Principum, flagrantibus odiis, & inteſtinis bellis inter ſe diſſideret, multumque publica omnium flagitiorum licentia invaluiſſet; haud leviter Deus offenſus, variis calamitatum pœnis caſtigavit Germaniam. Cœpitque ira numinis conſpici 8 Calend. Februarij, quo die ingenti fragore terræ motus urbes & montes concuſſit. Teſtis eſt Argentinenſis, quadraginta arces & oppida non magno terrarum tractu procubuiſſe; triginta novem ejuſmodi ruinas Carinthia ſpectavit. Alibi fontes ſulphurei ebulliêre è terra, peſtifero odore aërem inficiendo. Secuta deinde peſtilentia voraciſſima mortalium, qualem rara ætas experta; quæ poſtquam Aſiam, Ægyptum, & Africam depaſta erat, transgreſſa in Græciam, mox per Italiam, Galliam, Germaniam & Septentrionis regiones graſſata eſt; & alibi certis menſibus, alibi triennio ſexennioque etiam deſæviit, tanta ſtrage, ut pleriſque in locis media pars hominum, in multis tertia, alibi decima ſuperſtes non manſerit. Auctor eſt D. Antoninus, multa Cœnobia funeribus exhauſta, & nullis magis noxium fuiſſe hoc malum,

Annus à peſte & terræ motibus calamitoſus.

Digitized by Google

malum, quàm Mendicantium familiis, quæ tum amiſſis viris doctis, & rigidioris vitæ amantibus, deflexerunt in torporem & diſciplinæ religioſæ laxitatem. Coloniæ, Oſnabrugi, Paderbornæ, Monaſterij viciniſque circum locis lues hæc biennio ab hinc primùm invaleſcere comperta eſt.

Extinctus hoc anno 3 Nonas Aprilis Adolphus Montium Comes, delatusque ad Monaſterium veteris montis, majorumque tumulis additus. Suſtulerat quidem binos filios Adolphum & Wilhelmum, ſed quia in parentem inſurrexerant, captivumque incluſerant, jam ante patrem extincti erant, pœnâ, quæ hujusmodi impios filios à tergo conſequi ſolet; eòque in numerum Comitum non venêre. Igitur hæreditas nobiliſſima Comitatus, dotis jure, ad Ottonem Ravensbergenſem Comitem translata, cui Margaretha Adolphi filia denupta erat. Occiditque cum Adolpho altera Comitum Montium ſtirps ex Limburgenſibus deducta, ex quo centum & viginti tres annos Comitatum tenuerant. Ipſe & parentes multis bellis clari viri, ſed perpetui fere & Epiſcoporum hoſtes. Tam cœco & inſano ſtudio quæruntur familiarum opes ex patrimonio Eccleſiæ, quæ ex tam brevi temporis uſura extinguuntur; perſtant interim Epiſcopatus perpetua præſulum ſucceſſione niſi, quos hæreſis demum noſtro ævo extinguere cœpit.

Teſſechem. pag 438. Comitum Montium ſtirps in Adolpho demortuo extinguitur. *Kerſenbroch in ms. Catal. Epiſc. Monaſt.* Ludovicus Ep. Monaſt. Lunam oppidum à Comite Marcano repetit. Geſta Balduini Ep. hoc anno.

Morte Adolphi Comitis animoſior Ludovicus Monaſterienſium Epiſcopus, Engelbertum Marcanum aggreſſus, Lunam Oppidum armis repetiit; quibus Marcanus coactus, Lunam novam tranſtulit conditque inter Luppiam & Zeſicam fluvios, eo loco, quem à Wolmunſteniis olim emerat; inde vetus Luna cis Luppiam Monaſterienſi Eccleſiæ aſſerta manet. Hæc Kerſenbrochius; fallitur is tamen, quòd aſſerat, ad id Ludovicum Epiſcopum neceſſitate adactum, ut è captivitate ſe liberaret. Quæ enim alia Ludovici captivitas, quàm ſub initium Epiſcopatus, ex qua jamdudum ſolutum diximus.

Multa quoque à Balduino Epiſcopo noſtro hoc anno utiliter geſta. Nam & Wilbacenſi Virginum Cœnobio emptionem bonorum confirmat: & litem, quæ inter Præpoſitum & Decanum ejusque Canonicos de ſartis tectis Eccleſiæ ſuæ conſervandis ſuborta erat, compoſuit: & ſtatutum Capituli de ſupplementis Canonicorum approbavit: quibus ſuper rebus publicæ ejus literæ extant ſigillis roboratæ. Demum tertiam partem caſtri Beverungani ad Viſurgim 300 argenti marcis emit ab Henrico Spiegelio Præpoſito Corbeienſi, quem virum ob egregiam induſtriam & prudentiam Balduinus adjutorem adſcivit, mortuoque Balduino Eccleſia Epiſcopum delegit; idque ex conſenſu Abbatis, & Cœnobitarum ea lege factum, ut eòdem pretio repræſentato, partem caſtri redimere integrum ſit.

Digitized by Google

Annus Chriſti 1349.

Clementis VI Pont. 8.
Caroli IV Reg. 4.
Balduini Ep. Pad. 10.

Argentin. Rebdorf. Trithem.

Agitabatur per hæc Germania inter flagrantia Principum diffidia. Nam qui Carolo Regi adverſabantur, cùm nec Angliæ, nec Miſniæ Marchionem impetraſſent, aſpernantes Imperij coronam, 2 Februarij Francofurti convenêre Henricus Virneburgicus Moguntinus Archiepiſcopus, Ludovicus Marchio Brandeburgicus, Rudolphus Palatinus Heidelbergenſis cognomento, & Henricus Dux alter Saxoniæ, Ac valida equitum peditumque contracta manu, Guntherum Schavartzenburgicum Comitem, gente Thuringum, virum conſilio, arte, manuque bellica promptiſſimum, adverſus Carolum ſalutavêre Romanorum Regem. Nec ille dignitatem abnuit, auſuſque admittere ex Comitum gradu, quod ante ſe Naſſovium feciſſe ſciebat; admirantibus tum aliis, nec Albertum Auſtriæ Ducem, nec Ludovicum Brandeburgicum Cæſaris filium, nec Rudolphum Palatinum Bavariæ Duces, ex Cæſarum ſuperiorum ſanguine, imperium affectare, quod tam multis venalis inſtar coronæ offerebatur; ſed illi ſapienter veriti fuerunt collidi cum Pontifice, à quo jam Carolus ſolemni ritu confirmatus erat, ne Ludovici Cæſaris diras procellas in caput ſuum traherent.

Electores Guntherum Schwartzenburgicum Imperatorem ſalutant.

At Carolus Rex poſtquam didicit, quæ Francofurti adverſum ſe acta eſſent, collecto ex Trevirenſibus, Colonienſibus, Leodienſibus, Belgis, Bohemis, ceteriſque ſuarum partium populis exercitu, ſtatuit æmulo obviam prodire, caſtriſque in vico Caſſel ex adverſa Moguntiæ ripa deſignatis, de ſumma rei decertare. Non his territus Schwartzenburgicus circa eundem locum corpus contrahit, & decurſiones equeſtriam certaminum indicit. At Carolus veritus ſummam rei in diſcrimen dare, medio Quadrageſimæ Spiram conceſſit, collatoque cum Balduino Trevirenſi & Gerlaco Moguntino Archiepiſcopis, ceteriſque Principum & urbium Legatis conſilio, de Republica deliberat. Schwartzenburgicus Fridbergâ, expugnata, intra munitiora loca ſe continuit, multum fatigaturus Carolum, niſi ineunte vere in morbo pharmacum ſumpſiſſet veneno aſperſum, medici an ſervi fraude incertum. Integrum inde menſem lecto affixus, ſpem regni non prius depoſuit, quàm viginti duobus marcarum millibus acceptis, regium nomen Carolo venderet. Extinctum deinde Schwartzenburgicum circa Calend. Auguſti, ſexto, poſtquam ſe Regem geſſerat, menſe, Carolus Francofurti in æde D. Bartholomæi honorifico tumulo intulit, ac regnum nemine obſiſtente ſecurè quietèque deinceps tenuit. Tum demum pax Germaniæ reddita; perhibentque Rebdorfius, Levoldus & Beckius, Carolum compoſi-

Carolus æmulum Regem armis perſequi ſtatuit.

Mortuo Schwartzenburgico Carolus quietè regnum poſſidet.

Digitized by Google

tis cum Schwartzenburgico rebus, Aquisgranum deductum, iterumque feſto D. Jacobi ſolemni ritu coronatum, & Caroli M. ſedi impoſitum. Quo in congreſſu Principum Marchio Juliacenſis & Brandeburgicus contenderint, uter ſceptro geſtato Regi aſſiſteret: Carolus ex Principum ſententia pronunciavit pro Brandeburgico, quoties tamen Cæſar feuda Imperij largiretur clientibus, eo munere fungeretur Juliacenſis.

Lætis ſubinde omnium animis Carolus Spiram aſcendit ad Principum comitia, in quibus pax publica una omnium conſenſione per Germaniam ſancita; juſſique omnes jure, non armis, lites proſequi. Tum & tota propemodum Germania Pontifici reconciliata, reſtitutaque ſunt ſacra Coloniæ, Aquisgrani, cœterisque in locis. Sola fere Moguntina diœceſis extra hanc felicitatis ſortem relicta, decertantibus adhuc inter ſe Henrico Virneburgico, & Gerlaco Naſſovio de Archiepiſcopatu; quæ diſſenſio majori etiam offenſione facta eſt, quòd pars cleri & populi Henrico, pars Gerlaco hæreret; eò & provinciales Epiſcopi, quos inter Balduinus noſter, incerti perplexique utri ſe adjungerent, poſtquam plerique Pontificis auctoritatem ſecuti Naſſovij partes probarent.

Vix dum Imperium reſpirárat à publicis turbis, cùm nova Flagellantium ſecta Germaniam conturbare viſa cœperat illa ſuperiori ſæculo in Italia, Friderico II Imperatore; per hæc tempora tanquam ab inferis a deſertore Monacho, ut Wittius ſcribit, reſuscitata ex Ungaria proſerpſit in Germaniam. Opportunitas ex peſte, quæ graſſabatur, ſumpta ſectam ipſa peſte deteriorem ſpecie pietatis parere cœpit, quod certa quædam hominum flagitia graſſari dicerentur, ad quæ expianda ſe à Deo excitatos profitebantur, cruce prælata incedebant bini viri. Juxta ac mulieres, habitu pœnitentium, vultu triſti in terram defixo. Urbem aliquam ingreſſi, recta petebant templum & cæmeterium. Ibi in orbem circumfuſi flagellis ſeſe lacerabant, ſtabantque in medio tres canora voce lugubre carmen ululando. Verberatione peractâ, nunc ad voces magiſtri ſublatis in cœlum oculis ac manibus, nunc ſupini cubantes in faciem, nunc flexis genibus Deum precabantur. Qua ſpecie pietatis trahebantur in ſocietatem Sacerdotes, nobiles, ignobiles, mulieres ac pueri, &c, quos maximè perſtringit Clemens Pontifex, Mendicantes Monachi. Poſtquam hæc ſecta per ſuperiores Rheni urbes increverat, penetravit ad inferiorem Rhenum, & per Weſtfaliam etiam ſe diffudit. Nam, ut Henricus de Hervordia, per Haſſiam ſerpendo Mindam infecit veſano hoc malo. Demum cùm multa ſuperſtitione, multisque hæreticorum erroribus infamis eſſet, Clemens Pontifex per Carolum Regem admonitus edoctusque ſectam ſupprimi, & in fomite extingui mandavit; ut verò per ſaniora & conſueta pietatis opera populum ad pœnitentiam provocaret, annum jubileo celebrem indixit.

Argentin. Rebdorf. Levoldus Trithemius in Chron, Hirſau. Odoricus in hiſt. Eccleſ. Wittius in Chron. Henricus de Hervord. Crantz. in Wandal. lib. 8. c. 28. Urſbergen.

Secta Flagellantium Germaniam pervagata.

Moritur

Moritur Walramus Archiep. Colonienſis.

Moritur inter hæc 14 Auguſti Walramus Colonienſis Archiepiſcopus, Pariſiis in peregrino ſolo, incertum qua ex cauſa in Galliam profectus; cujus corpus Coloniam delatum, & in Baſilica haud procul à mauſolæo trium Regum honorificè conditum. Præclarè is de Eccleſia ſua inter multa adverſa meritus. Magna inter ipſum & Balduinum Epiſcopum noſtrum, & vicinos Ducatus Weſtfaliæ amicitia & concordia, alterque alterius auxilio adjutus adverſus infeſtos Weſtfaliæ Comites. Succeſſorem habuit Wilhelmum Dynaſtam Geneppenſem, præſulem, qui in clero Colonienſi excultus, & per gradus dignitatum provectus, Theſaurarium ejus Eccleſiæ agebat; ob prudentiam verò ſingularem, & ſpectatam induſtriam à Walramo intimis ſemper conſiliis admotus, multa laudabiliter geſſerat. Qua virtutum commendatione à Pontifice Metropolitanæ huic ſedi impoſitus; offenſo licet Carolo Rege, qui pro Decano Olmucenſi & Cancellario ſuo eam dignitatem ſollicitarat. Auctor eſt Argentinenſis, Pontificem amplo pecuniæ dono demulſum priusquàm Wilhelmus ad Colonienſem ſedem admiſſus fuerit.

Carolus R. facultatem dat Abbati Corbejenſi conſtituendi Freigravios & exercendi judicium ſecretum.

Carolus Rex interim cùm multis privilegiis Principes, Clerum, urbesque paſſim exornârat, tum pro regali magnificentia Corbejenſe ad Viſurgim Cœnobium complexus, inſigni diplomate poteſtatem fecit Theodorico Abbati creandi conſtituendique Comites liberos, quos Friegravios dicimus, quorum auctoritate atque opera jus diceret adverſus omnes injurioſos homines, à quibus celeberrimum illud Cœnobium hactenus ſpoliatum oppreſſumque erat. Quam in rem ſimul Theodorico Abbati poteſtatem dedit inſtituendi judicium ſecretum, quale per Weſtfaliam Epiſcopus Monaſterienſis & Paderbornenſis Cæſarum auctoritate habebant; ita enim Rex pro ſingulari erga Theodoricum Abbatem affectu, quem & Joannes Pater ſuo favore complexus erat ex Dalwichorum familia ortum: ut ex aliis Corbeienſium literis conſtat.

Carolus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus et Bohemiæ Rex, Venerabili Theodorico Abbati Corbeyenſi, Principi, et devoto noſtro dilecto gratiam regiam, et omne bonum. Quia ſicut certa relatione didicimus, Monaſterium Corbeienſe ex ſuggeſtione malivola temporum, perſonarumque timore Dei poſtpoſito, ipſi Monaſterio non timuerunt multipliciter derogare in temporalibus, adeo collapſum conſpicitur, quod vix aut nullo modo reſtaurari, et priſtinæ felicitatis ſtatum reſtitui valeat absque Majeſtatis regiæ gratia et præſidio ſpeciali. Nos igitur attendentes ſinceræ devotionis affectum, quem illuſtris Joannes Boëmiæ Rex genitor noſter Kariſſimus ad ſe tanquam ſpecialem devotum ipſius dinoſcitur geſſiſſe. Qui etiam ad aſſecutionem dignitatis Abbatiæ et principatus, qui tibi commiſſus eſt, exacta diligentia, et ſincero dilectionis ſtudio te promovit, ad honorem beati Viti patroni noſtri et tui, ad cujus obſequia natalis ſoli dulcedo et patriæ Boemicalis dilectio ſingulariter nos invitat, ut prædictum Monaſterium ab hujuſmodi incom-

modis

modis et jacturis commode reſurgere valeat, et in talibus oppreſſionibus reſpirare gaudenter ſub regimine principis gratioſi tuo et ipſius Monaſterii felici ſtatui, dignum duximus de regiæ Celcitudinis magnificentia gratioſius providendum, Dantes et concedentes tibi et Succeſſoribus tuis in perpetuum Abbatibus et Principibus Monaſterii prædicti regia auctoritate Nobis ex ſacra regia poteſtate competente plenam licentiam et omnimodam poteſtatem Comites liberos, qui vulgari eloquio **Freygeding** nominantur. Qui ad exterminandas malorum pravitates nominatim et expreſſe coram Monaſterio Corbeienſi, ac in villa Horhuſen prope Oppidum ------ Tvviſne, Dorpede, et Weſthem prope caſtrum Blanckenavve, prope caſtrum Thonenborch, ac in omnibus terris, caſtris, oppidis, villis, deſertis, et pertinentiis ad prædictum Monaſterium Corbeienſe vel ipſius juriſdictionem ſpectantibus. In quorum poſſeſſione vel quaſi pacifica dictum Monaſterium eſſe et hactenus fuiſſe dinoſcitur, et ad quæ aliquem juris reſpectum habere cenſetur, ad veſtrum mandatum et beneplacitum ſedes ſuas liberas, quæ freygeſtolt dicuntur, locare, judiciis, quæ vulgo frigding et feneding nominari ſunt ſolita, præſidere, ac eadem exercere valeant, juxta veſtræ diſcretionis arbitrium conſtituendi et inſtitutos, quoties vobis opportunum viſum fuerit, et pro bono et incolumi ſtatu ipſius Monaſterij expediens fore videbitur, revocandi, alioſque ſubſtituendi pro veſtræ beneplacito voluntatis. Decernentes et edicto perpetuo ſtatuentes, quod tu et Succeſſores tui Abbates Monaſterii Corbeienſis prædicti ſacri Jmperii Principes, et devoti adinſtar venerabilium Monaſterienſis, et Paderbornenſis Eccleſiarum antiſtitum, Principum noſtrorum, Scabini judiciorum Weſtualiæ provinciæ amplius fore debeatis, Et hujuſmodi ſcabinatus officia exercenda fideliter corporalia juramenta præſtare. Nec non univerſa et ſingula ſecreta, et occulta ejuſdem judicii ſcire poſſitis, et omnibus juribus et conſuetudinibus, gratiis et libertatibus potiri et gaudere, quibus prædicti Epiſcopi, et prædeceſſores ipſorum, ac cœteri Scabini Weſtualienſis provinciæ hactenus freti ſunt, et hodie potiuntur, Mandamus igitur liberis Comitibus, qui vulgo freygreven dicuntur, et Scabinis Weſtualiæ provinciæ præſentibus et futuris, quatenus te et univerſos ſucceſſores tuos Abbates Corbeienſes circa ſtatuendos Comites liberos ipſos quoque Comites in locatione ſua et proſecutione judiciorum hujuſmodi ubiq; in proprietatibus Monaſterii non impediant, Voſque et quemlibet veſtrum, qui pro tempore fuerit ad officia ſcabinatus Weſtualiæ provinciæ ad præſtanda juramenta ſolita, ad cognitionem ſecretorum judicii et alios ſcabinatus excercendos juxta præſentis noſtræ largitatis indultum admittant, contradictione ſeu difficultate qualibet non obſtante, ſub pœna proſcriptionis et banni Regalis, quem qui ſecus attemptare præſumpſerit, ſe cognoſcat graviter incurriſſe. Nobilibus Joanne de Riffenſchel Marſcalco Weſtualiæ, Bertholdo de Buren, Joanne de Bylſtein, Joanne de Graſcamp, Joanne de Padberch, et Godsvvino de Rodenberch, fidelibus noſtris teſtibus ad præmiſſa. Præſentium ſub noſtræ majeſtatis ſigillo teſtimonio literarum. Datum Bunne anno Domini MCCCXLIX indict. 2da, 7 Calend. Februarij Regnorum noſtrorum anno tertio.

Satis

Digitized by Google

Satis hoc diploma ſimul commonſtrat, quinam ex Weſtfaliæ ac noſtræ diœceſis proceribus Carolo Regi Bonnæ in conventu Principum præſto fuerint.

Ex Bibl. P. Mauritii MS. tom. 9.

Carolus Aquiſgranenſibus priorum Cæſarum privilegia confirmat.

Magnifico deinde diplomate Aquiſgranenſibus omnia Cæſarum privilegia, quæ ad xvii reduxit, Carolus inſtaurat. Id diploma 8 Calend. Auguſti die ſolemni coronationis ſuæ, quo feſtum D. Jacobi agebatur, conſignatum. *Teſtes* producuntur *Balduinus Trevirenſis, Engelbertus Leodienſis Epiſcopi, Rudolphus et Rupertus Duces Bavariæ, Comites Palatini, Joannes Dux Brabantiæ et Henricus filius ejus, Henricus Dux Glackoviæ, Wladislaus Dux Teſchinenſis, Wilhelmus Marchio Juliacenſis, Richaldus S. Cornelij Indenſis, et Hugo Stabulenſis Abbates, Joannes de Catzenelenbogen, Joannes de Falckenberg Comites, Dominus de Bueren, et Radenrode, cœterique Dynaſtæ,* qui tum aulam Cæſaris ſectabantur. Nulla in his tabulis mentio Walrami Colonienſis Archiepiſcopi, ſeu is jam in Galliam à Rege miſſus Legatus ad Pontificem, ſeu, quod fit, tabulæ hæ omnium præſentium nomina non exhibeant. Et perquam veriſimile habeas, Ludovicum Monaſterienſem, ceteroſque Weſtfaliæ Epiſcopos, pacato jam Imperio, ad hanc celebritatem conveniſſe.

Pacificantur certis legibus, & Nobilibus arbitris, Abbas Corbeienſis & Comes Waldecanus.

Haud incelebris hoc anno procerum Weſtfaliæ conventus fuit in Aprili ante feſtum Georgij Martyris, quo inter Theodoricum Abbatem Corbeienſem, & Ottonem Waldecenſem Comitem pacificatio per arbitros nobiles facta eſt; convenitque inter alia, ut Comes Waldecenſis Abbati trecentas marcas penderet ob damna ſua & à majoribus Cœnobio illata, & viciſſim Cœnobitæ quotannis ſacrum funebre facerent pro majoribus ſuis. Inter teſtes hujus pacificationis referuntur quatuor præſules Corbeienſes Henricus Præpoſitus, qui Balduini Epiſcopi ſucceſſor fuit, Camerarius, Portarum cuſtos, & hoſpitiorum curator: Theodoricus præterea Monaſterienſis & Hermannus Mindenſis Eccleſiæ Præpoſiti Comitis fratres, ceteriq; è nobilitate Weſtfaliæ. Tantum valuit Caroli Regis auctoritas & ſtudium ubique pacem ſollicitantis, quemadmodum Spiræ in comitiis Principum ſancitum diximus; tametſi non deſint literæ Caroli Regis hoc anno etiam datæ, quibus Ottoni Waldecenſium Comiti ob præclara in ſe merita omne auxilium & patrocinium offerat.

Balduini Ep ſtudium promovendi Cultum Venerabilis Sacramenti.

Non hic prætermiſerim Balduini Epiſcopi noſtri pietatem cultumque erga venerabile corporis Chriſti Sacramentum: Hic, ut à majoribus acceperat, ita annuâ ſupplicatione per urbem ductâ, circumlatoque corpore Chriſti, populi pietatem adorationemque accendit; & quia cum omni clero Canonici quoque Buſtorfiani Collegij ſupplicationi eo die intererant, petierunt ab Epiſcopo, liceret ſibi pro ſingulari cultu dominica proxima corpus Chriſti in ſua Eccleſia pari ſupplicationis ritu circumferre; id quod Balduinus Epiſcopus non modò probavit, ſed & quadraginta dierum noxarum in-

dulgen-

Digitized by Google

dulgentias præſentibus impertijt. Qua ſuper re Balduini tabulæ extant, miro venerationis in Chriſtum amoriſque ſenſu plenæ.

Annus Chriſti 1350.

Clementis VI Pont. 9.
Caroli IV Reg. 5.
Balduini Ep. Pad. 11.

Conſequitur annus quinquageſimus ſupra milleſimum trecenteſimum, quem Clemens Pontifex jubileo ſacravit; quin innumerabilis hominum multitudo ex omnibus regnis & provinciis Romam confluxit, adeo ut cùm ſudarium Domini, in quo Veronica ſanguinolentam Chriſti faciem retulit, monſtraretur populo, multi compreſſi in turba exſpirârint; ſicuti hæc Rebdorfius Romæ ſpectator & ſcriptor memorat. *Rebdorf. in annal. Argent. Chron. M. Belg. Brovver. in annal.*

At Carolus Rex poſtquam à Ludovico Marchione Brandeburgico Ludovici Cæſaris filio, & Bavariæ heredibus ſacra Imperii inſignia, ſacram videlicet Chriſti Domini lanceam, S. Crucis partem, ex qua brachium dexterum pependerat, clavum Domini, mappam, qua menſa ſupremæ cœnæ inſtrata fuerat, unâque ſpinam coronæ Chriſti, quam Rex Franciæ donârat, Norimbergæ in conventu procerum accepiſſet, Pragam ſecum tranſportavit. Prolatis deinde pomerijs, urbem ædificiorum ſtructuris, & nova Baſilica D. Wenceſlao conſtructa, florentiſſimæ Academiæ inſtitutione exornavit. Impetratum deinde à Pontifice, ut per totam Germaniam de lancea, corona, & clavis Chriſti ſexta poſt octavam Paſchæ feria celebris memoriæ dies ageretur. At verò cùm Norimbergenſes harum reliquiarum poſſeſſionem ſibi in hunc uſque diem vendicent, argumento eſt, vel partem harum à Carolo detractam, vel quæ Cæſarei juris ſint, poſtea reddita eſſe. Sed longè illuſtrius regni ejus ornamentum Carolo debet Praga, cujus ſtudio Clemens Pontifex adductus Pragenſem Eccleſiam à Metropoli noſtra Moguntina ſejunxit, & Archiepiſcopi dignitate decoravit: Subjectiq; Pragenſi Eccleſiæ Miſnenſis, Olmucenſis, & Litomislenſis Epiſcopatus. *Carolus Imperij inſignia ſecum Pragam deportat. Quam nova Academia exornat. Et à Moguntina Eccleſia per Clementem Pont. ſejungit.*

De cetero annum hunc à bello vacuum habuit Carolus; tot enim funeribus peſtis, Germaniam cumprimis inferiorem Saxoniamque, exhauſit, ut & Marti miles, & militi anima ſubtracta fuerit. Nam quæ una omnium noſtratium ſcriptorum conſenſio eſt, tam dirè ſævit, ut pleriſque in locis ne centeſima quidem pars hominum ſuperfuerit; eòque peſtilentiam hanc tam funeſtam notant, qualis ab omnibus retro ſeculis nulla faſtorum memoria excepta. Tilmannus Planſchius inquit, Coloniæ & Aquiſgrani, cùm humandorum corporum non eſſet in cœmeteriis ſpatium, ingentes foſſas apertas fuiſſe, in qua cadavera conjicerentur. Monaſterij Weſtfaliæ ſupra 11000 millia hominum extincta narrat vetus chronici ſcriptor. Oſnabrugi *Peſtis per varia Weſtfaliæ loca ſævit, & multa hominum millia abſumit.*

Digitized by Google

Chron. Monaſt. populoſa in urbe vix ſex ſeptemve conjuges relictos perhibet Ermannus. Quare ad placandum numen feria V ante Pentecoſten iſtic ſupplicatio inſtituta, quæ inde ad alterius ſubſecutæ religionis tempora frequentata. *Chron. Saxon. Dreſſer.* Idem per Magdenburgum & per Saxoniam factum eſſe ad placandum Deum tradit vetus Chronicon Saxoniæ. Hammonæ vix decem familiæ ſervatæ. Eadem per Marchiæ, & totius Weſtfaliæ Oppida pagosque ſtrages funerum. *Gobelin. ætat.6.c.69.* Paderbornæ congeſta mortuorum cadavera plenis agreſtium plauſtris invecta in cœmeterium, & in lacunas projecta; multique palpitantes adhuc in illa funerum confuſione ad ſepulchra rapti; ſicuti hæc Gobelinus noſter ex viva hominum memoria retulit, quippe qui octennio abhinc ſe natum ſcribit: additque ſingulis fere ſeptenniis ab hoc anno peſtem per Weſtfaliæ urbes invaſiſſe. *Hiſtor. Brem. in Godefrido.* Bremæ quotidie ſupra ducentos homines elati ad ſepulchra, ſtabantque urbis portæ ſine excubitoribus apertæ. Auctor chronici Sclavici Lubecæ novem hominum millia intra breve tempus extincta memorat, quo malo paſſim per Saxoniam adeo graſſatum, ut filij fugerent parentũ cadavera, neceſſent, qui obſequium funeri præſtarent. Longum per annales ceterorum locorum ire. Mali origo cùm ex naturalibus, tum à Judæis requiſita, *Levoldus. Chron. Colon.* quorum perfidia fontes infecti credebantur. Quare Coloniæ, Tremoniæ, atque in aliis paſſim Germaniæ urbibus per furorem populi, ad ſupplicia poſtulati, & internecione prope deleti fuerunt; bonisq; eorum in Fiſcum redactis, tanta fuit ſuperſtitum Judæorum ex hac laniena deſperatio, ut multi incenſis ædibus ſibi cum conjugibus & liberis rogum quærerent voluntarium. Inhiabat Marcanus Comes ſpoliis Judæorum, quos Tremoniæ cives neci dederant, ſed ea ſpe fruſtratus, iram vertit in cives.

Florens Cœnobij Marienfeldenſis ſtatus. Florentiſſimum hac tempeſtate Cœnobium Campi-Mariæ viris religioſis, & omni ſcientiarum genere excultis; obtigitq; in hanc felicitatem Nicolaus Abbas, præſul pietate & religione egregius, ortus ex antiqua & ſenatoria Monaſterienſis urbis familia, à quo ut in Cœnobio illo receptum erat, Monachi præſtantioris ingenij mittebantur in Gallias ad omnia diſciplinarum ſtudia excolenda. Quare religioſæ ſanctioriſque vitæ deſiderio multi celebres in clero viri & ſacerdotes ſeſe Deo inter Monachos conſecravêre; quos inter ex faſtis eorum memorantur Lubertus de Wend, ex equeſtri Wentiorúm familiâ Canonicus Oſnabrugenſis, Hermannus Scholaſticus, Arnoldus Cantor Oſnabrugenſis, Hermannus & Bernardus Canonici ad S. Martinum, Liborius Canonicus Suſatenſis, Henricus Decanus Angarienſis, Bernardus Canonicus & judex Eccleſiaſticus Mindenſis, aliique ſpectabiles ex Collegiis viri. Acceſſit ad hunc numerum Henricus Korff ex equeſtrium ordine Dynaſta, ſtructorque arcis Harcottanæ. Is hæreditate inter filios Henricum & Everhardum partitâ, ut quondam

fece-

fecerat Bernardus de Lippia Comes, Monachi vitam iſtic amplexus, tam ſevero cultu, ut piſcibus & leguminibus contentus, nunquam carnibus veſci ſit viſus, & ferreâ catenâ ad corpus adſtrictâ quotidie noxas expiare. Vir præterea in hoſpites benignus, liberalis in egenos, aſſiduus in ægrorum ſervitio, atque omni virtutum aſpectu religioſiſſimus. Quem non ſine famâ ſanctitatis tumulus iſtic inter Monachos etiam excepit. In hunc modum viri ſapientes ex bellicis turbis, & peſtilentiæ graſſantis malo, ſeſe in Cœnobia tanquam in ſecuriorem ſalutis portum recepère.

At poſtquam anno ſuperiori mors extulit Ottonem Oldenburgicum Comitem, Archiepiſcopum Bremenſem, non ſine turbamento in duobus Weſtfaliæ Epiſcopatibus mutatio conſecuta eſt. In locum Ottonis Archiepiſcopi ſublegère Canonici Mauritium Decanum ſuum, Comitem Oldenburgicum, Ottonis Patruum. Verum Clemens Pontifex ſollicitatus à conſanguineis Godefridi Oſnabrugenſis Epiſcopi, Arnsbergenſis Comitis, Godefridum ex ſua Eccleſia tranſtulit Bremam. Is poſtquam cum Apoſtolicæ ſedis literis Epiſcopatum intravit, benignè exceptus eſt à Bremenſis urbis & Stadenſis Oppidi Magiſtratu ac civibus, indignante Mauritio & Canonicis, liberam ſuam electionem interturbari; quibus cùm ordo equeſtris & beneficiarij ſe conjungerent, ortum eſt inteſtinum & grave bellum, in multos annos protractum.

Hiſtor. Brem. in Godefrido. Crantz. l. 9. Metrop. c. 39. Godefridus Ep. Oſnabr. auctoritate Pontificis, imponitur ſedi Bremenſi.

Oſnabrugenſes Canonici poſt Godefridum Epiſcopum Bremam evocatum, repetière Lubertum à Wendt è Cœnobio Campi Mariæ Monachum, quem ex Canonico ſuæ Eccleſiæ ad id vitæ inſtitutum tranſgreſſum diximus, ſuiſq; ſuffragiis Epiſcopum dixère, ſed ille religioſæ vitæ amantior conſtanter dignitatem reſpuit. Quo ad Pontificem relato, Clemens VI pro Apoſtolica auctoritate Oſnabrugenſibus dedit Epiſcopum Joannem ab Hoet Canonum Doctorem, virum ſcientem, & pacis artibus, quàm nobilitate generis, civiliumque rerum tractatione clariorem. Ac licet à Carolo Rege regalibus donatus, & diplomate aureis literis inſigni, diœceſin intrârit, receptuſque benignè ob Regis & Pontificis auctoritatem à clero & populo, ſacraque ex pontificali munere præclarè adminiſtraret; minimè tamen gratus fuit, explevitq; auctoritatem Principis: ſeu quòd obſcuriori loco natus, ſeu quòd à Pontifice invitis Canonicis & nobilibus impoſitus fuerit. Hinc primùm colliſus cum Capitulo, deinde cum nobilibus, eòq; redactus fuit, ut caſtra prope omnia, ipſamque Jburgenſem arcem Epiſcopi ſedem Comiti Teclenburgico oppignorare neceſſe habuerit. Neque his malis remedium fuit, priusquam Theodoricum Engelberti Comitis Marcani fratrem Adjutorem Epiſcopatus ſumeret, quo nobilitatis humero diœceſis rurſum erigi cœpit.

Ertwvin. in Chron. Oſnabrug. Epiſcopatum Oſnabr. reſpuit Lubertus à Wendt è Canonico Monachus Ciſtercienſis. Quem ſuſcipit juſſu Pontificis Joannes ab Hoet; Doctor Canonũ.

 Feliciori

Digitized by Google

Balduinus partem Comitatꝰ Swalenb. Eccleſiæ ſuæ adjungit.

Feliciori per id tempus curſu, ac Principis auctoritate, Balduinus Epiſcopus noſter adminiſtrabat diœceſin noſtram; adjecitque hoc anno ad patrimonium Eccleſiæ Paderbornenſis magnam partem Comitatus Swalenbergenſis, empti à duabus viduis Burchardi & Henrici defunctorum Comitum Swalenbergenſium. Id cùm poſteritatis memoriæ juriſque Eccleſiæ noſtræ interſit, operæ pretium duximus ipſas venditionis literas ex patrio idiomate verſas integra fide reddere, harum primæ ſic habent.

Ego Agnes vidua Borchardi quondam Comitis de Svvalenbergh, profiteor, et hiſce literis publice atteſtor, quod Reverendo Patri ac D. Baldevvino Epiſcopo Paderbornenſi legitimè vendiderim et vi harum literarum transſcripſerim omne jus, quod mihi competit in Dynaſtia Svvalenbergenſi, quodq; mihi obvenit ex parte prædicti mariti mei Borchardi quondam Comitis in Svvalenberg, hvidelicet mille ſexcentas marcas, pro quibus Dominus de Lippia oppignoravit partem ſuam caſtri et oppidi Svvalenbergenſis. Item Stoppelbergam cum omnibus ad eam ſpectantibus, quemadmodum illam maritus quondam meus à Gunthero Comite comparatam poſſedit. Hujus venditionis evictionem emptori præſtabo, ubicunque neceſſe fuerit. In præmiſſorum teſtimonium ſigillum meum litteris hiſce appendi; atque inſuper rogavi nobilem virum domicellum de Büren cognatum meum, ut ſuum quoque ſigillum hiſce appenderet. Et ego Joannes de Büren profiteor quod rogatu prædictæ Agnetis viduæ Borchardi quondam Comitis de Svvalenbergh cognatæ meæ appenderim hiſce literis ſcriptis anno 1350. in vigilia Paſchatis.

Alteræ tabulæ, quibus altera pars comitatus Swalenbergenſis Eccleſiæ Paderbornenſi eſt vendita, ex communi quoque idiomate translatæ.

Nos Mechtildis Henrici quondam Comitis de Svvalenbergh, cui Deus ſit propitius, uxor legitima fatemur, et publice proteſtamur præſentium tenore, quod nos tanquam legitima tutrix filiæ noſtræ Juttæ, ejuſque nomine cum conſilio et conſenſu fratrum noſtrorum D. Conradi Comitis de Retbergh et D. Ottonis Canonici Cathedralis Eccleſiæ Paderbornenſis integrum Comitatum Svvalenbergenſem, ejuſque caſtra, terras et juriſdictiones cum omnibus attinentibus, ſicut hæc omnia Henricus quondam Comes prædictæ filiæ ſuæ Juttæ hæreditarie reliquit, vendiderimus Rdo Patri et Domino Baldevvino Epiſcopo Paderbornenſi, Præpoſito, Decano, totique Capitulo Eccleſiæ Paderbornenſis pro quadringentis marcis legalium denariorum Paderbornenſium. Adhæc renuntiavimus prædictæ dynaſtiæ Svvalenbergenſi, manuque et ore filia noſtræ Juttæ nomine ijſdem legitime reſignavimus.

Nos etiam Conradus Comes, et Otto Canonicus prædicti promittimus fideliter et unanimiter præfatis Reverendis Dominis, quod ſoror noſtra Mechtildis nomine filiæ ſuæ Juttæ hanc renuntiationem et reſignationem reiterabit coram Dominis, á quibus Dynaſtia Svvalenbergenſis titulo feudi dependet, quandocunq; Epiſcopus, ejuſve ſucceſſores, aut Capitulum Paderbornenſe hoc ipſum poſtularint. Præterea quando Jutta ſororis noſtræ prædictæ

filia

Digitized by Google

filia ad maturam ætatem pervenerit obſtricta erit ſupradictam reſignationem ac renunciationem facere coram Dominis, à quibus Comitatus prædictus feudi nomine deſcendit, idque ore et manu, in favorem Reverendorum Dominorum et Capituli Paderbornenſis, quando Jutta prædicta ad hoc ab ijs requiſita fuerit. In prædictorum omnium fidem ac teſtimonium nos Domina Mechtildis, Conradus Comes, et Canonicus Otto prædicti ſigilla noſtra his litteris appendi fecimus, quæ ſcriptæ ſunt anno ab incarnatione Domini MCCCL.

His accedunt aliæ Balduini Epiſcopi tabulæ poſt feſtum D. Matthiæ conſignatæ, quibus Epiſcopus jurato promittit Theodorico Corbeienſi Abbati, & Henrico Swalenbergenſi Comiti Henrici Comitis filio ſe omnia ſanctè præſtiturum ſervaturumq; , quæ inter ſe, & Comitem convenerint de Comitatu Swalenbergenſi jam diu ab Henrico Comite, ut ſupra retulimus, de caſtro & oppido Swalenbergenſi ex voluntate Corbeienſis Abbatis, cujus illa feudum erant, vendendo, quæ hoc anno tranſacta ſunt poſt obitum Comitis à viduis; quanquam in harum literis nulla de Henrico Comite Henrici filio (ſeu is jam fatis conceſſerit per commune peſtis malum abreptus, ſeu ad Clerum, aliamve ſacram familiam tranſierit) mentio fiat.

Swalenbergenſi Comitatui cohæret Oldenburgenſis, vetus à tempore Caroli M. comitatus; ſed ut tum ſe habebant, anguſtioribus Comitum terminis & juriſdictione inſtricti Comitatus, poſt in Dynaſtias aliqui etiam commutati ita & hic Oldenburgenſis, Balduini Epiſcopi ævo; quòd nullum Oldenburgenſem Comitem reperiam in vetuſtioribus literis. Quanquam qui in literis Marienfeldenſibus inter fundatores cum Comite Swalenbergenſi conjungitur Comes de Waldenburg, hunc Oldenburgenſem fuiſſe ſuſpicio eſt. Caſtrum in ea vetus & præmunitum in faſtigio montis haud procul à Monaſterio Mariæ, ſicuti etiamnum ex murorum & turrium ruderibus conſpicitur. Hujus caſtri partem mediam cum omnibus juribus ac proventibus, die Valentino M. conſecrato, Conradus nobilis de Schonenberg, acceptis trecentis marcis denariorum Paderbornenſium, Balduino Epiſcopo noſtro pignori oppoſuit. Tabulæ hæ teſtibus Ravenone de Canſtein, Arnaldo de Portenhagen, & Henrico Spigelio militibus equeſtris ordinis à Balduino Epiſcopo & Schonenbergio conſignatæ.

Dynaſtia Oldenburg. Balduino Ep. oppignoratur.

Subinde VIII Calend. Junij alia inter Epiſcopum & Conradum Dynaſtam tranſactio facta eſt ſuper eodem caſtro, qua tota hæc Venditio Caſtri jure tum caſtrenſi, legibuſque receptis ſtabilitur, transferturque poſſeſſio caſtri ad Epiſcopum & Capitulum eorumque Succeſſores.

Reperio & alias tabulas Conradi de Schonebergh militis hujus, feſto decollationis S. Joannis Baptiſtæ hoc anno datas, quibus octavam partem caſtri Swalenbergenſis precariamque in oppidum,

acceptis

Digitized by Google

acceptis à Balduino Epiſcopo noſtro centum marcis argenti, vendit, jure ſuo in Epiſcopum & Capitulum transfuſo.

Hunc in modum Balduinus Epiſcopus noſter inter pacis ſtudia cum vicinis diœceſin caſtris, acquiſitisq; bonorum poſſeſſionibus, feliciùs, quàm alij armorum uſu, locupletavit: pede ſimul in caſtro Oldenburgico poſito, totum exinde caſtrum cum Dynaſtia ad patrimonium Eccleſiæ noſtræ acceſſit.

Annus Chriſti 1351.

Clementis VI Pont. 10.
Caroli IV Reg. 6.
Balduini Ep. Paderb. 12.

Trithem. in Chron. Argentin. Crantz. Chron. Colon.

Carolus Principes novis ad Rhenum teloniis donat, quæ tamen cogitur recipere.

Sextus interea Caroli IV Regis annus affluxerat, ſeculi quinquageſimus primus, pace per Imperium publicâ non minus, quam vini omniumque frumentorum ubertate fertiliſſimus; eò Carolus Rex, ut Principes, quorum ſtudio atque opera ad Imperium pervenerat, ſibi arctius devinciret, multis eos ad Rhenum teloniis, quæ antiquis addiderat, largiter donavit. Id cùm magno Reipub. onere, ac detrimento commerciorum fieret; Argentinenſes, & aliæ quædam urbes indignatæ, Rhenum catenis defixiſque in altum palis obſtruxêre, ne qua navis commeare poſſet. Rex cùm ceterarum in ſe odia urbium accendi intelligeret, relictis veteribus, nova abrogavit. Peſtis interim, quod Crantzius, alijque referunt, non deſtitit graſſari per Saxoniam. Quare Epiſcopi per Saxoniam publicas preces & ſupplicationes ad placandum numen inſtituêre.

Hiſtor. Bremen. Crantz. l. 9. Metrop. c. 40. Hammelman.

Bellum inter Electum à Clero, & conſtitutũ à Pontifice Archiep. Bremenſem feliciter componitur.

Bellum interim, quod anno ſuperiori affectum diximus inter Marcanum, Comitem Oldenburgicum, electumque Bremenſem Archiepiſcopum, & Bremenſes cives, qui accerrimè Godefridi Arnsbergenſis Comitis à Pontifice conſtituti Archiepiſcopi partes tuebantur, hoc anno in publicam flammam erupit. Quippe Mauritius ſubnixus primùm favore Canonicorum, & conſpiratione nobilium clientumque Bremenſis diœceſis, auxiliares præterea copias contraxit, à Weſtfaliæ Comitibus & conſanguineis ſubmiſſas; quos inter numeratur Conradus Comes Oldenburgicus Mauritij patruus, Engelbertus Comes de Marca, Otto de Lune, Henricus de Iſendorp, Martinus de Hude Dynaſta Stenfurdenſis, quibus & Balduinus Epiſcopus noſter ex eadem Steinfurdenſium familia cum valida nobilium manu acceſſit. Horum viribus confirmatus Mauritius, ad urbem Bremenſem movit cum exercitu, cives ſubacturus. Jamque non procul à conſpectu urbis aberat, cùm per exploratores cognoſcit urbis portas apertas patere, & domos ubique fere in plateis clauſas conſpici; adeo enim per id tempus peſtis, quæ tum graſſabatur, urbem funeribus exhauſerat. Quo cognito, Mauritius urbem intrare recuſavit, palam conteſtatus: *Nolle ſe afflictis addere afflictionem*, nec

commiſſu-

commiſſurum, ut ea mala flagitiaque paterentur, quæ in ejuſmodi urbium occupationibus licentiæ militum exponuntur. Digna præſule vox? ita miles omnis ab urbe reductus, & cives, quorum ingenia ſæpe beneficiis magis quàm armis vincuntur, contentè apud Magiſtratum egere de concordia inter utrumque præſulem ineunda, quæ haud multò poſt in hanc legem convenit: ut diœceſis adminiſtratio penes Mauritium, Archiepiſcopi dignitas ſupremusque dominatus penes Godefridum eſſet.

At Wilhelm⁹ Colonienſis Archiepiſcopus, poſtquam à Pontifice coram probatus, & à Carolo regalibus exornatus erat, Cleri Synodum Coloniæ habuit, in qua præter alia ſalutaria decreta, id quod ſuperiores Archiepiſcopi toties perſtrinxerant, Clericis ſuis veſtium luxum detraxit. Nec multò poſt menſe Junio congreſſus cum Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo, Wilhelmi Juliaci Marchionis cauſam uterque ſuſcepit, Marchionemque, quem Gerhardus & Wilhelmus filius jam biennio captivum in carcerem compegerat, filiis reconciliatum libertati reddidere. Haud diſſimili pietatis ſtudio Balduinus Epiſcopus noſter controverſiam, quæ inter Canonicos Huxarienſis Collegii, & Rectorem ædis B. V. ad Viſurgis littus exarſerat, pro pontificali auctoritate in loco Paderbornenſi, & juriſdictione, quam eo in oppi[illegible] Paderbornenſes Epiſcopi antiquo jure obtinent, interpellatus cor[illegible]uit; nihilque ſollicitius habuit, quàm ut omni Cleri populique offenſione ſublata, quàm ordinatiſſimè ſacra adminiſtrarentur. Quod negotium tum ſibi, cùm pro more diœceſin perluſtraret, ante omnia commendatiſſimum habuit.

Archiep. Colon. ſtudium in reformando Clero.

Balduinus Ep. componit controverſiam inter Canonicos Huxarienſes & Rectorem ædis B. V. ad Viſurgim exortam.

Annus Chriſti 1352.

Clementis VI Pont. 11.
Caroli IV Reg. 7.
Balduini Epiſcopi Pad. 13.

Suſtulit annus inſequens Clementem VI Pontificem, poſtquam anno ſuperiori, rogatu Regis Franciæ, XII Cardinales Francicæ nationis creaſſet. Clementi ſubrogatus Innocentius VI & ipſe Francicæ nationis, ex Epiſcopo Oſtienſi & Cardinali ad ſolium ſupremum provectus; adeo Apoſtolicæ ſedis revocandæ Romam tum nondum conſilia fuere. Interim Innocentius homo priſcæ, ſeveræq; diſciplinæ multa laudabiliter per decennium geſſit.

Clementi VI defuncto ſuccedit Innocentio VI. *Rebdorf. in Annal. Spondanus. Trithem. Odoricus. Argentin. Rebdorf.*

Carolus Rex noſter hoc anno in Bohemia ſe continuit, regni negotiis, & Pragæ exornandæ ſtudiis occupatus: nec lævi ſimul metu perſtrictus ob Lituaniæ Regem, qui cum ingenti Ruſſorum & Tartarorum multitudine in Poloniam irruperat, Cracoviæ excidium, & Chriſtianis ſupremum exitium minitando. Retudit barbaros Deus Polonorum armis, ne in vicinas regiones penetrarent.

Ceterum per Imperium paſſim armorum quies; præterquam quòd

Digitized by Google

Levoldus Georg. Braun. Teſchema.

Comitis Marcani cum Arnsbergenſi Com. & Tremonienſibus bellum.

quòd Alberto Auſtriæ Duci bellum eſſet cum Tigurinis; & Weſtfalia duorum Comitum, Engelberti Marcani, & Godefridi Arnsbergenſis, acri bello commiſſa; id poſtquam ad pugnam exarſit, fuſus Arnsbergenſis, coactusque victori Marcano pro captivis redimendis toparchiam Vredeburgicam cedere.

Bello huic nulli ſe Epiſcopi miſcuêre: at Tremonienſes, quòd cum Arnsbergenſi armorum ſocietatem inierant, iram Marcani in ſe traxêre. Is cum victore milite circumfuſus, cives tanquam feras cavea diu incluſos tenuit, ac prope erat, ut ex inſidiis urbem interciperet; quippe milites noctu ad cancellos, per quos aquæ urbis emittebantur, collocati à Marcano muros perfoderant, orto die pleniscopiis ingreſſuri; cùm detecta fraude, excubitor ſignum ære dat, quo exciti cives ad arma provolant, hoſtemq; cum clade à mœnib⁹ ſubmovent. His interim malis adacti Tremonienſes, cùm ab Arnsbergenſi nihil ſubſidij ſe oſtenderet, priſtinum fœdus cum Marcano renovant.

Balduinus ab Archiep. Colon. emit juriſdictionem civilem civitatis Hervordienſis.

Egregius ea tempeſtate Præſul Wilhelmus Colonienſibus obtigerat Archiepiſcopus. Quam procul ille ſagum militare habuit, tam ſollicite pacem amicitiamque cum vicinis Principibus quæſivit, Balduino etiam Epiſcopo noſtro, quem ejuſdem ſecum indolis ſortitus Epiſcopum, conjunctiſſimus; cui hoc anno etiam VI Auguſti juriſdictionem civilem urbis Hervordenſis, acceptis quadraginta marcis aureis Suſatenſis pretij, vendidit, ut jam utramque juriſdictionem Hervordenſis civitatis ſibi Paderbornenſis Eccleſia vendicarit. Contra Balduinus Epiſcopus noſter mediam partem caſtri Kruckenbergij Oppidique Helmwardeshuſani, uti hæc duo oppignorata tenebat à Colonienſi Archiepiſcopo, rurſum Abbati Helmwardeshuſano & Cœnobio pro quingentis & nonaginta marcis argenti opponit pignori; ea tamen lege, ut ſi hoc pretium rependat Colonienſis Archiepiſcopus, caſtri Oppidique pars redeat ad Colonienſes: uti hæc prolixis tabulis multisque conditionibus ex conſenſu Præpoſiti & Collegij Cathedralis conſignata ſunt.

Annus Chriſti 1353.

Innocentij VI Pont. 1.
Caroli IV Reg. 8.
Balduini Ep. Paderb. 14.

Argentin. Rebdorf. in Annal. Trithem. in Chron. Chron. M. Belg.

Caroli induſtria in Imperio adminiſtrando.

At Carolus Rex poſtquam in Bohemiæ Regno ſua omnia ſapientiſſimè compoſuerat, omniumque ordinum fidem atque animos ſibi devinxerat, ad res Imperij ordinandas ſe accinxit, diverſo à Joanne Patre ac Rege Bohemiæ ingenio; nam ut illum bellicis, quàm civilibus rebus tractandis magis præſtantiorem tradit Dubravius, ita Carolus alienior à bellis, ac Princeps omni literarum linguarumque artibus excultus, Imperium ſapientia, inſita mentis bonitate, tranquillitate, maturisque conſiliis moderandum ſuſcepit. Igitur menſe

menſe Septembri, in ſuperiorem Germaniam, quàm turbatam reperit, magno ſplendore & comitatu procerum digreſſus, Ulmæ omnes Alſatiæ ac Sueviæ civitates in fœdus pacis conjunxit; ideo Baſileam, Briſacum, Hagenoam, Argentinam, ceteraſque urbes inviſit jura populis priſcorum Cæſarum more dicendo. Inde Spiram deſcendit ad Reipub. controverſias componendas. Nihilque tum magis conturbabat Rhenum, quàm flagrans in octavum annum diſſidium inter Henricum Virneburgicum exauctoratum Archiepiſcopum, & Gerlacum Naſſovium à Pontifice impoſitum. Virneburgicus, ope manuque Cunonis Falckenſteinij Canonici, hominis familiæ opibus potentis, & militaris ingenij, retinebat pleraſque in Thuringia & Haſſia diœceſis civitates, caſtra, & poſſeſſiones. Quare Falckenſteinius, Spiram à Carolo Rege poſtulatus, ſtitit ſe quidem, ſed tanta audacia & pertinacia, tanquam qui omnium Alemannorum animos ſecum ferret in judicium; & cùm multa illi objicerentur, reſpondit ſe nondum ſuper his deliberaſſe. Quapropter Rex Moguntiæ Principum comitia indixit, ad quæ Balduinus Trevirenſis, & Wilhelmus Colonienſis, Gerlacus Moguntinus Archiepiſcopi acceſſêre, & cum his multi Epiſcopi & Principes ac proceres Imperij convenêre. Cœpta comitia ante Natalem Chriſti diem, quem tres Archiepiſcopi ſacris celebrem fecêre; nocte enim ſacratiſſima Balduinus Trevirenſis, ſub auroram Gerlacus Moguntinus, orto die Wilhelmus Colonienſis, Archiepiſcopi ſolemne ſacrificium peregêre. Omnibus ſacris interfuit Rex, ſacroſancto etiam corpore Chriſti in ipſa nocte à Balduino Trevirenſi Archiepiſcopo refectus.

Controverſia inter Archiep. Mögunt Gerlacum Naſſovium & Henricum Virneburgicum, hujus morte finitur.

Inter hæc in pervigilio Natalis Chriſti exceſſit Henricus Moguntinus Archiepiſcopus, ex paralyſi ſolutus in mortem, quo omnis ſimul diſſenſio, curæque Regis & Principum abruptæ. Nam & Gerlacus ex Regis & Principum ſententia in plenam ejus Eccleſiæ poſſeſſionem venit, & Cuno Falckenſteinius reconciliatus Gerlaco Archiepiſcopo, ei inter familiariſſimos fuit, ac poſt etiam Trevirenſis Archiepiſcopus delectus. Tanta in homine illo, qui tot annos divexârat Moguntinam Eccleſiam, morum commutatio fuit, poſtquam ad ſaniorem mentem redijt, & oblatis honoribus, præcelſum ingenium virtuti dedit occupandum.

Sed longè pulchrius religionis omniſque virtutis exemplum Wilhelmus Colonienſis Archiepiſcopus; in quem omnes Weſtfaliæ Epiſcopi tanquam in formam cleri conjiciebant oculos. Is priuſquam ad comitia iret, duas Cleri ſui ſynodos congregavit: alteram Bonnæ verni jejunij tempore, qua juſſi ſunt Clerici & religioſi, qui flagellantium ſectæ ſe miſcuerant, intra xv dies ſiſtere ſe Archiepiſcopo ſuo ad ſatisfactionem præſtandam. Altera poſtridie Calend. Octobris convocata, ſancitumque in ea, ne Clerici ſine corona in vertice capitis raſa incederent, ne veſtes colore viridi, rubro, glauco,

Archiep. Colon. cura in reformando clero.

aliove indecoro, aut ſectas geſtarent; ne prolixas barbas alerent; ne haſtiluctiis ſe miſcerent, aut cauponariam tractarent. Indignum, inquit, eos, qui de Patrimonio Chriſti vivunt, dedignari inſignia Chriſti portare, Quare nullum Clericum paſſus eſt ſine ſacro indumento ſacris inter eſſe; qua lege ipſos etiam æditüos comprehendi voluit. Multa hujuſmodi, quæ per bella, ut fit, irrepſerant, latis legibus præclarè emendavit.

Engelbertus Comes Marchiæ proficiſcitur in Palæſtinam, & fratres ejus in Galliam *Levold. in Chron. Mar.*

Engelbertus etiam Marchiæ Comes, qui hactenus Epiſcopos & Eccleſiam ſpoliis & armis vexârat, delictorum pœnitentia ductus, iter hoc anno in Palæſtinam ad ſacra loca inviſenda ſuſcepit; per cujus abſentiam fratres ejus Adolphus & Everhardus Comites in Galliam profecti, haud alio inſtituto, quàm ut juvenilem ætatem literis & omni ſcientiarum cultu inter florentiſſimos Galliæ viros exornarent; quo tum nihil inter Saxoniæ Nobiles, Comites, ac Principum filios frequentius ac laudabilius habebatur, ad honorum gradus in Clero adipiſcendos; tum vel maximè, cùm Pontifices, in Galliis ſedem collocarent; ut inde mos invaluerit per Weſtfaliam in Cathedralibus Collegiis, tranſmittendi Clericos è nobilitate ad florentes Galliarum academias Marcanæ interim provinciæ gubernatio data Gerhardo Plettenbergio Comitis Dapifero, viro è prima nobilitate Weſtfaliæ, prudenti, rebusque domi militiæque geſtis claro.

Henricus de Hervord. Cleinſorg. Ferdin. in monum, Paderb.

Angli Boruſſiam petituri in prædones Weſtfalos prope Lipſpringam incidunt. *Henric. Knichto. l. 4. inter Hiſtor. Angl. ann. MD. CLII Londini edit.*

At diſſonum fœdumq; per id tempus facinus Hunoldi Plettenbergii, Joannis Padbergij, ac Comitis Ritbergenſis; ſicuti id Henricus de Hervordia eorum temporum ſcriptor retulit. Præmiſerat Henricus Dux Lancaſtriæ 400 milites ex Anglia in Boruſſiam pugnaturos adverſus barbaros, quos ipſe Dux ferebatur ſequi. Hi poſtquam Rhenum tranſgreſſi, pervenêre in Weſtfaliam, delati ad Lipſpringam Oppidum diœceſis Paderbornenſis, incidêre in Plettenbergium & Patbergium prædonū Duces; circumventiq; Angli ſpoliantur armis, veſtibus, & magno, quem ſecum portabant, auri argentiq; theſauro. Rem altius repetit, ac planius exponit Knichtonius in hiſtoria Anglica. Pace inter Regem Franciæ & Angliæ anno MCCCLI pacta, Henricus Dux Lancaſtriæ altero mox anno magno procerum ac nobilium gentis ſuæ comitatu expeditionem ſuſcepit in Pruſsiam adverſus barbaras gentes, Chriſtianis infeſtas. Is poſtquam Coloniam pervenit, intellexit à fidis monitoribus, Ottoni Duci Brunſwicenſi à Rege Franciæ demandatum eſſe, uti Lancaſtriæ Ducem interciperet. Quibus contemptis, Lancaſtrius tranſito Rheno in altam, ut Auctor inquit, Alemaniam, Weſtfaliam nimirum dicere voluit, antiquam Saxoniam, iter proſecuturus ingreditur: ubi ex inſidiis à Brunſwicenſi poſitis intercipitur, & captivus cum magno nobilium comitatu abducitur; nec prius è cuſtodia dimiſſus, quàm Brunſwicenſi tria millia ſcutorum aureorum in lytrum penderet; quo perſoluto, in Pruſsiam procedit. Verùm cum ad fines Pruſsiæ perveniret, intelligit pacem in multos

annos

annos inter Chriſtianos & paganos eſſe factam: eòque ad Rhenum regreſſus, Coloniæ in congreſſu Germanorum Principum queſtus eſt, ſe peregrinum pro Chriſti & Chriſtianorum milite ad ſacrum bellum adverſus barbaros in Pruſſiam euntem, à Duce Brunſwicenſi in medio itinere interceptum, ſpoliatum & in captivitatem abreptum eſſe, quem nulla unquam injuria læſerit. Quæ poſtquam Brunſwicenſi renunciata fuêre, & ille indignatus nomen ſuum apud Germaniæ Principes profundi, ſcriptis ad Lancaſtrium literis, ad ſingulare illum certamen provocat. Nec ſegnior Lancaſtrius reſpondit, nihil ſibi gratius fore, quàm ut locus & dies certaminis quamprimum deſignetur. quo Pariſiis poſtea indicto, acceſſit ex Anglia Lancaſtrius, & Brunſwicenſis ex Saxonia ſpectator aderat Rex Franciæ cum omnium aulæ ſuæ procerum & magnatum totius Franciæ concurſu. Tentata primùm per Francos compoſitio. Abnuit omnia Lancaſtrius, palam conteſtatus, non ſe ex hoc prælij loco abiturum, niſi manus cum Saxone conſereret. Tum uterque Dux conſcenſo equo deſcendit in arenam, Brunſwicenſis vultu expalleſcente animoque conturbato, Lancaſtrius mente hilari promptaque. Et jam committendi inter ſe erant: cùm Rex Franciæ intervenit, & pugnam ſtitit; quo lætus Brunſwicenſis cauſam ſuam Regis arbitrio permittit: ægre Lancaſtrius induci ſe paſſus. Tandem intervenientibus totius Franciæ proceribus & Conſiliarijs à certamine ſunt abſtracti; quos Rex Franciæ convivio exceptos amice reconciliavit.

Igitur Weſtfali noſtri à Duce Brunſwicenſi ad hoc facinus inducti; ea enim tum nobilium prædandi licentia erat, ea prædonum multitudo ex caſtris nobilium, tanquam ex rapacium avium nidis convolantium ad ſpolia. Nec jam mirum videri debet, Epiſcopos tot caſtris clientum nobilium, militumque manu ſe per Weſtfaliam præmunijſſe

Balduinus Epiſcopus noſter ſub id tempus innumeris Reipub. curis obrutus fuit; ijs tamen tantiſper ſepoſitis, ad vehementes Collegij Buſtorfiani preces, approbat Epiſcopali auctoritate ſtatuta, quæ ipſi de admittendis apud ſe in numerum Canonicorum jam longâ conſuetudine induxerant. Ejuſmodi erant, de certis marcis in Eccleſiæ fabricam, in Canonicos ac ceteros Eccleſiæ ſuæ miniſtros erogandis: de vexillo & centum libris ceræ Epiſcopo pendendis. Quibus ſimiles erant impenſæ de emancipandis & in Canonicos cooptandis, aut ad gradum altiorem ſui Collegij provehendis. Jam enim per Saxoniam paſſim in Cathedralibus Eccleſiis, prava magis quàm laudabili conſuetudine, hæc invaluerant; crevêreque in magnos ſumptus, tanquam pretio pararentur, quæ gratuito virtuti & ſcientiæ debebantur; donec in Collegiis Cathedralibus Nobilitati, in ceteris patrocinio & opulentarum familiarum filiis adſcriberentur. Balduinus Epiſcopus etſi ægre in hæc conſentiret, perſuaſus tamen

Balduin9 ſtatuta Collegij Buſtorfiani approbat.

precibus Collegij, & antiqua conſuetudine, quæ legis inſtar prævaluerat, pridie Natalis Virginis comprobavit. Poſtquam jam ante eidem Collegio emptionem villæ Richofianæ ratam habuiſſet, teſtibus adſcriptis Ludolpho de Heriſe, Ludovico Poſt, & filio ejus, cœteriſque militibus, & nobilibus viris, ex quibus ad noſtra tempora familia Poſtorum celebris permanſit.

Chron. Mind. Crantz. lib. 9. Metrop. c. 49. Gerardo Ep. Mindenſi defuncto ſubrogatur, Caroli commendatione, Theodoricus ex Ord. Ciſtercienſi Monachus.

Inter Weſtfaliæ Antiſtites naturæ hoc anno conceſſerat Gerhardus Comes Schawenburgicus Mindenſis Epiſcopus, geſto in ſeptimum annum laudabiliter ſacro munere, adjectoque ad Eccleſiæ ſuæ patrimonium caſtro Rode. Cui Caroli Regis commendatione, & Pontificis auctoritate, ſubrogatus Theodoricus eo nomine III Mindenſium Epiſcopus, ob ſingularem agendi ſolertiam, & facetum ingenium, ex Monaſterio Leven Ordinis Ciſtercienſium traductus ad aulam; Caroliquebeneficio primùm Ebronenſis, poſt Sleswicenſis, deinde hoc anno circa Calend. Martij Mindenſium Epiſcopus creatus, Anno poſthæc 1361 ad Archiepiſcopatum Magdenburgenſem transvectus.

Annus Chriſti 1354.

Innocentij VI Pont. 2.
Caroli IV Reg. 9.
Balduini Ep. Pad. 15.

Argentin. Rebdorf. Chron. Mind. à Piſtor. edit. cum diploma. Theodoricus Ep. Mindenſ. confirmationem privilegiorum Eccleſiæ ſuæ à Carolo R. impetrat.

Quæ exinde Carolus Cæſar fine ſuperioris anni Moguntiæ comitia cœperat, ea cum menſe Januario ſequentis hujus anni finem habuêre; interque Saxoniæ Epiſcopos Moguntiam acceſſerat Theodoricus Mindenſis Epiſcopus, cui Carolus Rex pro meritis in ſe & Imperium, omnia Mindenſis Eccleſiæ privilegia, uti ea à Divis Romanorum Imperatoribus ac Regibus donata erant, inſigni diplomate 2 Idus Jannuarij inſtaurat. Inde Rex Francofurtum aſcendit; Regemquè affectatus Theodoricus Mindenſis Epiſcopus, alterum beneficentiæ diploma impetrat, 18 Calend. Februarii datum, quo die illi ac ſucceſſoribus judicia libera, ſedesque liberas, quæ vulgo Vehmeding nuncupantur, ea juriſdictione ijſque commodis dilargitur, quibus in Ducatu Angariæ & Weſtfaliæ poſſidebant. Utrumque hoc diploma faſtis Mindenſium à Piſtorio adjicitur.

Brovver. lib. 17. Annal. Treviren. Carolus parentat Balduino Archiep. Trevirenſi.

Francofurto Cæſar digreſſus Treviros ad parentandum Balduino Archiepiſcopo avunculo ſuo, quem mors ex comitiis Moguntinis regreſſum feſto D. Agnetis die extinxerat; Præſulem qui ſupra quadraginta ſex annos Archiepiſcopatum magna ſapientia adminiſtrârat, auxeratque poſſeſſionibus bonorum, ac caſtris ſupra quàm ab ullo antecedentium Pontificum prope memoratum. Quippe columen Imperij ea tempeſtate, penes quem auctoritas ſumma erat. Magnum eo conſanguineo Archiepiſcopo ſubſidium amiſit Cæſar. Funeribus exquiſitè perſolutis, Carolus Metas profectus, Wenceslaum

Digitized by Google

laum fratrem 3 Idus Martij Ducem Lutzenburgicum creat in corona Epiſcoporum Gerlaci Moguntini, Wilhelmi Colonienſis, Engelberti Leodienſis, ceterorumque Antiſtitum & Principum. Inde in Alſatiam digreſſus ad armatas controverſias inter Albertum Auſtriæ Ducem & civitates Helvetiæ componendas Paſcha Keiſenbergæ celebrat. Menſe Septembri cum haud magno comitatu, privati inſtar, iter in Italiam ſuſcepit. Lombardiam ingreſſus Mantua ad Epiſcopos, Principes, & civitates ſcribit, commonetque, ut ſibi exercitum ex provinciis collectum ſubmittant, quantum Imperij majeſtas ad coronationem Cæſaris poſceret. Vicarius idem Imperij ab eo nominatus Robertus Palatinus Dux & Elector.

Wenceslaum fratrem ſuum Ducem Lutzenburgenſem creat. Proficiſcitur in Italiam.

Per id tempus, imperante Carolo IV, ut hoc verbo adſcribam, repertus fertur pulvis pyreus, ſimulque ſclopi ferrei, & nova hæc tormenta bellica, majori mortalium bono, an pernicie in certum habeas. Inventor Bartholdus niger, homo Germanus, & profeſſione Franciſcanus Monachus perhibetur, medicæ & chimicæ artis peritus, ut Hieronymus Zieglerus tradit. Polydorus Virgilius anno 1380 hujus feralis machinæ uſum adſcribit; tum enim Venetis à Bartholdo oſtenſum cenſent alij, cùm adverſus Genuenſes ad foſſam Clodiam bellum gererent. Nonnulli à Burgundis hæc reperta volunt, caſu magis quàm arte; ignis videlicet in pyreum pulverem, qui in mortario ſervabatur, illapſus, & cum ſonitu motuque vehementi excuſſus, hoc novum tormenti genus monſtravit, quod arte poſtea expoſitum ſit.

Pulvis pyreus inventus & uſus ſcloporum ferreorum.

Annus Chriſti 1355.

Innocentij VI Pont. 3.
Caroli IV Reg. 10. Imp. 1.
Balduini Ep. Pad. 16.

Rex ſub initium anni hujus Mediolanum ingreſſus, feſto Epiphaniæ in Baſilica D. Ambroſij ferrea corona inſignitur à Roperto Mediolanenſi Archiepiſcopo. Ac tametſi mille tantum Bohemis, & paucis Germanorum militibus cinctus eſſet, Romam tamen perrexit, honorificeque à ſenatu exceptus, ac ſexto ab hinc die ab Oſtienſi Epiſcopo & Cardinale, ut id ab Urbano Pontifice conſtitutum erat, unà cum conjuge, ipſo die Paſchatis, Auguſtalibus ornamentis decoratus inungitur. At illo ſacratiſſimo die ex urbe diſceſſit, nihilque in Italia pro imperio & honoris majeſtate geſſit. Auſi etiam Piſana in urbe cives conſpiratione facta mortem Imperatori machinari, minitarique ſe Cæſarem patibulo ſuſpenſuros. Maximum præſidium Cæſaris erat in Auguſto Epiſcopo; is maturo tempore, ad veſperam fortiſſimè dimicando tumultuarios cives oppreſſit, è quibus poſt XVI capite imminuti ſunt. His periculis extractus Cæſar, rapto diademate, in Germaniam abiit. Perſtringit id factum Petrarcha: O inſa-

Argentinens. Rebdorf. Ursberg. Paralip. Brovver. lib. 17. Annal.

Carolus Mediolani, deinde Romæ cum conjuge coronatur.

Digitized by Google

O infamem diem! o pudendum facinus! o ſuperi! en jusjurandum, en religio, en pietas! Romanus Pontifex ita Romam deſerit, ut malit eam ab alio frequentari, et de hoc cum Romano Imperatore paciſcitur. Quid hic loquar, neſcio, et ſi ſcirem tacere conſilium eſt. Cæſar reliqua parte anni in ordinandis Imperij negotiis conſumpta, Norimbergæ comitia indixit.

Archiep. Colon. jus vetus per Ducatum Weſtfaliæ inſtaurat.

Mediolani dum ageret Carol⁹, magnifico diplomate Wilhelmo Colonienſi Archiepiſcopo ob præclara erga ſe & Rempub. merita, omne jus vetus per liberos Ducatus Weſtfaliæ & Angariæ inſtaurat; ea nominatim lege præſcripta, ne cui Comitum & Scabinorum faſſit ſine auctoritate Archiepiſcopi tribunalia inſtituere, habere, aut jus dicere in judiciis, quæ comitia & ſecreta judicia appellabantur; niſi tamen ea feudi titulo ab Archiepiſcopo poſſideant: factaque eſt poteſtas retractandi omnia pronunciata judicia, abſolvendique reos, quibuſcum hactenus iniquè actum compererit. Diploma hoc, quod Gelenius produxit, conſignatum à Carolo Imperatore Mediolani Nonis Januarij, recognitumque à Joanne Lithomiſnienſi Epiſcopo Cancellario, vice Wilhelmi Colonienſis Archiepiſcopi.

Balduinus Ep. Silvam Reinerianam Landgravio Haſſiæ oppignorat.

Non tam proſpere Balduinus Epiſcopus noſter res ſuas egit. Is enim neſcio in quam neceſſitatem temporum conjectus, partem ſylvæ Reinerianæ, vetus ac nobile diœceſis peculium, Hermanno Haſſiæ Lantgravio ejuſque Succeſſoribus, acceptis centum marcis argenti, oppignoravit; ea tamen conditióne adjecta, qua Epiſcopo & ſucceſſoribus ſuis quovis tempore redimendi jus & copia maneret. Qua ſuper re publica hujusmodi literarum monumenta ſunt.

Nos Baldevvinus Dei gratia Epiſcopus Paderbornenſis præſentibus hiſce literis notum facimus, et publice proteſtamur pro nobis, ſucceſſoribus noſtris, et Eccleſia noſtra, quod cum voluntate et conſenſu Eccleſiæ et Capituli noſtri, Illuſtri Principi Hermanno Landgravio Haſſiæ ejuſque legitimis hæredibus oppignoraverimus pro 100 marcis puri argenti ponderis et valoris Geiſmarienſis partem noſtram nemoris dicti vulgo Reynereſwold *cum annexis juribus foreſti, piſcaturæ, venationis, aliiſque omnibus ad dictam nemoris foreſtique partem ſpectantibus. Quam etiam intra unius anni ſpatium, à proximis ſancti Michaëlis feriis computandum, redimere non poterimus: quo tamen elapſo tum demum illius redimendi facultatem liberam omni tempore habebimus, poſtquam ſex menſibus prævie de reluitione à Nobis facienda Landgravium ejuſve heredes reddiderimus certiores: Qui etiam tunc, cùm nobis libitum fuerit, dictam nemoris noſtri partem cum omnibus ad eam modo ſpectantibus pro centum argenti marcis, ponderis et valoris antedicti, ſine contradictione prompte integreque reſtituere tenebuntur. Præterea inter nos convenit: ſi Landgravium Hermannum poſt hæc contingeret mortali hac vita decedere, quod prædictis conditionibus obſtricti manebimus illi, cui Landgravius has literas cum argento ceſſerit. Sed et viciſſim nobis repignorandi jus liberum manebit. Ad horum omnium certam firmamque obſerva-*

Digitized by Google

obſervationem ac teſtimonium ſigillum noſtrum majus hiſce literis appendi fecimus, datis anno poſt Chriſtum natum MCCCLV, *die S. Jacobi Apoſtoli.*

Et nos Hermannus Dei gratia Landgravius Haſſiæ publicis hiſce literis. Pro Nobis et heredibus noſtris profitemur, quod partem illam nemoris et foreſti cum appertinentiis ſuis nobis pro centum marcis puri argenti Geiſmarienſis ponderis et valoris, à D. noſtro D. Baldewino Epiſcopo Paderbornenſi oppignoratam eidem Epiſcopo ejuſq; ſucceſſoribus et Eccleſiæ Paderbornenſis ſecundum præſcriptas conditiones repignorandam dabimus. Omnes præterea conditiones, articulos, et pacta conventa his literis deſcripta venerabili D. D. Baldewino Epiſcopo ejuſq; Succeſſoribus et Eccleſiæ Paderbornenſi pro Nobis et heredibus noſtris, ſeu quovis alio, cui poſt mortem noſtram dono noſtro argentum prædictum cum literis hiſce obvenerit, inviolabiliter ſanctéque promittimus, Nos omni fraude procul et dolo malo obſervaturos. In quorum fidem ac teſtimonium ſigillum noſtrum his literis appendimus, datis anno et die ſupraſcriptis,

Cautè hanc oppignorationem fecit Balduinus, tanquam ægre nimis repetendum prævideret, ideo, vades popoſcit, qui fidem pro Landgravio obligarent. Hi fuêre Wilhelmus Haſſius Landgravij ſupremus eorum locorum præfectus, Burchardus Haldeſſen, Albertus Vekerus, Conſules & ſenatores civitatis Immenhuſen. Horum quoque literæ apud nos in tabulario ſervantur quibus fidem ſuam ſanctè obſtringunt, ut quoties ab Epiſcopo Balduino, aut Succeſſoribus oppignorati nemoris pecunia repræſentetur, nemus ad Epiſcopi Paderbornenſis patrimonium redeat.

Fefellêre omnia Balduinum; nam poſtquam pars nemoris ſemel in poteſtatem Landgraviorum venit, ſeu Paderbornenſium negligentia, ſeu tenaci poſſeſſoris manu factum ſit, nunquam inde ad diœceſis noſtræ patrimonium rediit. Adeo periculoſum eſt oppignorare, & paciſci cum potentioribus, quibus cupido retinendi alimentum rapacitatis eſt. Olim Henricus III & Henricus IV Reges & Imperatores capti nemoris Reineriani venatione à Paderbornenſi Epiſcopo per commutationem bonorum aliquando obtinuerunt; at non quievit Imadus Epiſcopus noſter, donec ab Henrico IV per preces Agnetis matris redditum oblatumque ad altare D. Virginis, Kiliani & Liborij reciperet, ſicuti hoc ad annum MLIX ex diplomate Cæſaris hujus retulimus.

Et ſi altius repetas nemus hoc, donum eſt Paderbornenſis Eccleſiæ à D. Henrico Imperatore Meinwerco Epiſcopo factum, ampliſque locorum ſylveſtrium, agrorumque cultorum ſpatiis, quantum diœceſis noſtræ peculium eſt, ad Viſurgim, Fuldam & Dimolam fluvios extenditur. Quemadmodum ſupra ex certis donationum tabulis ad annum MLIX in Meinwerco Epiſcopo memoratum eſt. Univerſum verò Reinerianum nemus, ſicuti Dilichius in Haſſiæ Chronico tradit, tam in longitudine quàm in latitudine ad quatuor millia- Nemoris Reineriani deſcriptio.

Digitized by Google

or milliaria ſe explicat, quercubus & fagis conſitum, eaque ubertate, ut cum annus glandibus fœcundus eſt, ſupra 20000 porcorum ſaginet: & ſi vici, agri, ligna, ac cetera in annuum pretium veniant, ſupra 30000 florenorum aureorum porventus æſtimentur. Ingens ſimul ferarum copia: nec Landgravio in tota Haſſia præſtantior venatio. Atque id nemus, poſtquam tam facili oppignorationis pecunia averti primùm cœpit à Balduino Epiſcopo, inde retentum ab Haſſis ad innovatæ religionis tempora; quibus verò tum artibus & pactis à diœceſi alienatum Haſſis demum ceſſerit, in Theodoro Epiſcopo memorabitur.

Balduinus Ep. duas partes caſtri Furſtenberg. Hermanno Brenckio oppignorat.

Subinde Balduinus Epiſcopus duas partes caſtri Furſtenbergij ducentis marcis pignori oppoſuit Hermanno Brenckio equeſtris ordinis viro, id quod more & jure Caſtrenſium tum recepto eſt conventum; juſſusque Brenckius fidem jurare Epiſcopo, & Cathedrali Collegio, tuerique caſtrum adverſus hoſtes Epiſcopi, & ad omnem Epiſcopi ingreſſum aperire. Vades dati Joannes Schorlemmerſus, Joannes & Fridericus Patberg, Joannes de Horhaus, Widekindus Valckenberg milites diœceſis. Maximum per id tempus cùm tumultuaria adhuc bella arderent præſidium erat in Caſtrenſibus, qui cum magnis impenſis alerentur, haud ſecus quàm beneficiarij nobiles, multæ quoque poſſeſſiones bonorum, quæ clientelari beneficio tenebant, cum his ab Eccleſiæ patrimonio abſtractæ ſunt.

Annus Chriſti 1356.

Innocentij VI Pont. 4.
Caroli IV Reg. 11. Imper. 2.
Balduini Epiſc. Paderb. 17.

Rebdorfius Argentin. Trithem. Chron. M. Belgij. Naucler. Levold. Dubran. Brovver. Carolus auream bullam condit.

Aderat nunc annus quinquageſimus ſextus ejus ſæculi, cùm ad indicta Norimbergæ comitia, quæ inter omnia Caroli fuere celeberrima, convenêre Archiepiſcopi, Moguntinus, Colonienſis, Trevirenſis, alijque cum ſuis provincialibus Epiſcopis tum Electores ceteri cum ingenti Principum, Comitum, Baronum, procerum, Nobilium & civitatum multitudine. In his comitiis Carolus pro imperatoria majeſtate, qua anno ſuperiori decoratus erat, edidit conſtitutionem, quam Auream Bullam vocamus. Quippe ad turbas & diſſidia tollenda, quæ Regibus creandis hactenus inter ipſos ſeptemviros orta erant ſanctionem hanc pragmaticam IV Idus Januarii promulgavit, in qua de jure Electorum, eorumque privilegiis, de gradibus, & poteſtate Principum, aliorumque ordinum multa ſapientiſſimè ad concordiam Germaniæ & majeſtatem Imperij decernuntur, ut vel aureum ideo diplomati nomen datum, dummodo aureum inde ſeculum polliceri licuiſſet. Metas poſt illa menſe Decembri profectus Imperator, haud minus celebria Electorum & Principum comitia habuit; in quibus capita ſeptem curiæ Imperialis, ritibus officiis, & ſeſſioni

ſeſſioni Electorum, quæ in aurea bulla leguntur, adjecit. Auctorq; eſt Argentinenſis, eo in congreſſu Electores quemq; ordine & pro ſuo munere Imperatori menſæ accumbenti miniſtraſſe, tanto ſplendore & majeſtate, qua ex omni retro ætate nulli unquam Imperatori quicquam delatum magnificentius.

Quàm lætus hic annus Germaniæ, tam funeſtus Galliæ, pugna cladeque Pictavienſi. Enimvero Eduardus Regis Angliæ filius, octo tantummodo millium exercitu armatus, Gallorum exercitum quinquaginta millium florentem, & tanquam ad triumphum progredientem, admiranda in omnem poſteritatem victoria, 19 Septembris fudit. Cæſa ſeptem Gallorum millia in prælio, capti mille ſeptingenti nobiles, ſeptendecim Comites, quos inter Joannes Rex & Philippus filius captivi in Angliam abducti. Juſta adhuc vindicta numinis viſa inhærere Galliæ, quæ tot annis, Ludovico Cæſare, afflixerat Germaniam. Acceptaque clade neceſſe habuère Galli confugere ad conſilia Caroli Imperatoris. Quam in rem alter Regis Galliæ filius ex prælio profugus cum Gallorum proceribus Metas Imperatorem & Principes Germaniæ adijt.

Memorabilis Gallorum clades ab Eduardo R. Angliæ illata.

Et Carolus Imperator, licet optimis legibus conſuleret publicæ per Imperium paci, bella tamen pati neceſſe habuit, Quippe invalidæ leges, niſi potentia & armis ſimul imperari poſſint. Pugnabant enim per id tempus inter ſe Reinaldus Dux Gelriæ, & Joannes Dux Cliviæ. Victus captusque Gelder, Adolpho Cliviæ Duci coactus eſt Embricam dare, quæ deinde Cliviæ aſſerta. Gravius bellum ardebat inter Wenceslaum Lutzenburgicum Ducem, Caroli Imperatoris fratrem, & Ludovicum Flandriæ Comitem de Ducatu Brabantiæ decertantes, quem uterque ex dote conjugis ſibi vendicabat, poſtquam Dux Brabantiæ ſine maſculo herede obierat, filiaſque tantùm duas reliquerat, quarum altera Wenceslao, altera Flandro denupta erat. Bello huic ſe Wenceslao junxêre Marcanus & Montium Comites, multamque Weſtfaliæ nobilitatem ſecum traxêre adverſus Flandrum, eventu improſpero.

Levoldus Chron. M. Belg. Pontanus lib. 7. Geld. Trithemius.

Bella inter Duces Gelriæ & Cliviæ. Ducem item Lutzenburg. & Comitem Flandriæ.

Haud levius interim tumultuariis bellis Comitum & nobilium jactabatur Weſtfalia. Leges quidem tulerat Cæſar ne quis privatum bellum alteri indiceret, & per fraudes, ſpolia, pacta, nobilitatiſque colligationes turbaret publicam pacem; ſecus ſi quis faceret, infamis haberetur. Sed his nondum inveteratum prædandi malum tollebat, quòd legibus pondus non adderet armorum terrore, & capitalibus pœnis. Quare quantum quiſque Epiſcoporum & procerum valebat caſtris, armis & fœderibus, tantum ſe tuebatur adverſus prædones.

Huxtarienſes noſtri cùm undique infeſtarentur, permiſſu Theodorici Corbeienſis, ceterorumque Cœnobitarum, triplici aggere circum Oppidum ducto ſe præmuniêre; per quos tamen liber tranſitus

Huxaria triplici aggere circumdatur & munitur.

ſitus maneret Abbati. Plena hujuſmodi aggeribus, quos vulgo Lantwer dixere, eſt Weſtfalia, ad incurſiones hoſtiles obſtruendas. Quam in rem paſſim ſpeculæ & turres conſpiciuntur in montibus & editis agrorum locis: è quibus ſigna incurrentium hoſtium eminus dabant excubitores, incolis oppidorum & pagorum ad arma convolantibus

Idemque Theodoricus Abbas, ut in ijsdem priſcis Corbeienſium literis reperimus, limites certos immunitatis Corbeienſis Oppidi circumſcripſit ad conſtitutionem jurium municipalium, qui à muris & turribus Oppidi ducti per quam anguſti fuére. Quemadmodum idem Theodoricus in literis anno MCCCLII datis ſe Abbatem Corbeienſem diœceſis Paderbornenſis inſcribit, fatet urque ſe in medio nationis pravæ habitare, armis undique circumfrementibus: itaque Cœnobium à Prædonibus affligi, ut fratribus ſuis ægre annona & veſtitus ſuppetat. Quibus nullum per id tempus fidum magis præſidium erat, quàm in patrocinio & fœdere Paderbornenſis Epiſcopi, quocum & caſtra & mutua Caſtrenſium clientumque arma conjunxit.

Annus Chriſti 1357.

Innocentij VI Pont. 5.
Caroli IV Reg. 12. Imp. 3.
Balduini Ep. Pad. 18.

Caroli Imp. pietas erga reliquias Divorum.
Brovver. lib. 17. Annal. Chron. Colon. Trithemius. Pontan. l. 7. Geld. Rudolphus à Rivo apud chap. Levoldus. Rebdorf. in annal. Annal. Boic. pag. 2. lib. 5.

Poſt ordinatam anno ſuperiori Rempublicam, Carolus Imperator Metis Trevirorum urbem adiit; trahebaturque religione luſtrandi antiquitatum monumenta & loca ſacrorum. Quippe, ut Trithemius tradit, omnia paſſim religioſorum Cœnobia & templa vetera per Germaniam inviſebat, colendoque ſanctorum ſepulchra ſimul reliquias colligebat, quibus Praga & Bohemia exornata eſt. Id cùm Treviris etiam feciſſet religioſiſſimus Imperator, præter exſpectationem Coloniam advenit; ibi cùm non ſatis honorificè exciperetur, indignatus ſubitò ex urbe exceſſit, ac Brulam ſe contulit. Quo animadverſo, ſenatus populuſque Agrippinenſis poſtero die magnificentiſſimè in urbem introduxit: Ille luſtratis Baſilicis & ſanctorum locis, Aquiſgranum proficiſcitur, ubi 2 Idus Februarij Neomagenſibus vetera urbis populique privilegia confirmat: diploma id Pontanus recitat. Inde Trajectum ad Moſam contendit compoſiturus Flandrum cum Wenceslao fratre Lutzenburgenſi & Brabantiæ Duce; id cùm fruſtra tentaret, negotium dedit Wilhelmo Bavaro, Hollandiæ & Hannoniæ Comiti; ipſe cum theuſauro ſacrorum pignorum Pragam accelerat. Nec multo poſt menſe Aprili, ut Rebdorfius refert, cum ingenti Bohemorum & Moravorum multitudine Bavariam intravit, vaſtatàque regione, Bellum, quod iſtic exarſerat, ſopiit.

Quieſcente Weſtfaliâ, Wilhelmus Colonienſis Archiepiſcopus conſtantiſſimè hæſit in formandis cleri populique moribus. Ejus rei gratia rurſum hoc anno celebrem ſynodum habuit, qua reliquias ſectæ flagellantium, quæ latenter adhuc per di[...]ceſin ſerpebat, ſeveris edictis & pœnis proſcripſit. Multa præterea ea[...] ſynodo ſalubriter ſtatuta, & communicata cum Weſtfaliæ Epiſcopis, quorum idem ſtudium, diſciplinam cleri inter bella collapſam reſtituere in integrum. Wilhelmi Archiep. Colon. ſtudium in corrigendis Vitiis & erroribus.

At mors ſubinde ſuſtulit 18 Augusti Ludovicum Haſſiæ Landgravium Monaſterienſem Epiſcopum, virum toga ſagoque ea ætate inter Weſtfaliæ antiſtites clariſſimum, eòque conditus in choro Cathedralis Baſilicæ ante principem aram & brevi hoc encomij verſu celebratus. Ludovici Ep. Monaſt. mors & breve geſtorum compendium

Clerum dilexit, et militiam bene rexit,
Hic paſſus multa, quæ non permiſit inulta.

Crantzius virum præclarum & magnificum & literis apprime inſtructum commendat, qui Eccleſiam per XLIX annos admirabili conſtantia & ſapientia adminiſtravit. Præſul qui in domeſtica familia Clericos multos & doctos alebat, honorabatque ante omnes alios, ipſe vitâ integerrimâ omnibus forma gregis ſui, in egenos liberalis, bonis amabilis, improbis formidabilis, carus omnibus, fortunatus in bellis, adverſis interritus, ſpectabilis inter omnes Imperij Principes; quique, ut faſti eorum perhibent, opibus, gloria, & magnificentia omnes ſuperiores ejus loci Epiſcopos ſupergreſſus eſt. Bellum illi fuit cum Marcano, Geldro, Epiſcopo Oſnabrugenſi, Ludolpho Steinfordienſi Dynaſta. Ter armatus proceſſit adverſus Comitem Teclenburgicum, & Benthemium, & nobilem de Solmis; quo in bello Stipenſe caſtrum haud procul Linga erexit. Trajectenſem diœceſin non ſemel armatus ingreſſus, hoſtes ibi ſuos oppreſſit. Lagam Trajectenſis Epiſcopi arcem ſubvertit. Cum Hojano & Diepholdio Comite de jure Lacus Dummerſee decertavit. Fractæ ab eo Arnsbergenſis Comitis vires: contuſus Steinfordiæ Dynaſta, captuſque filius ejus, cum Giſberto Brunhorſtio ante portas oppidi Steinfordienſis: domitus Comes Oldenburgicus, everſaque arx Wordenburga, prædonum receptaculum: contrà caſtrum Rutenovium, indignante licet Oldenburgico, exſtructum frenumque impoſitum. Tornekingus Friſo, prædonum ductor, captus & in rotam actus. Inde ut Friſones per Embslandiam ſpoliis graſſantes contineret, arcem Nienhuſanam ad inferiorem Amaſim erexit. Ipſe in Friſiam armatus proceſſit, Ducuwaldiam & Capenhuſium, prædonum receptacula, & caſtra Berneſoldam, Rhedam ad Amaſim, & Wulfesbergam ſolo æquavit. Multæque ejuſmodi prædatrices arces, Ovelguna, Davensberga, publicæ ſecuritatis cauſa everſæ à Ludovico, acerrimo juſtitiæ vindice. Non aliter tum Epiſcopatus ſervabantur per Saxoniam & totam Germaniam, quàm per arma. Ea neceſſitas ſanctiſſimis etiam Epiſcopis impoſita erat.

 In

Digitized by Google

Ludovico in Epiſcopatu ſuccedit Adolphus Comes Marcan9.

In locum tanti præſulis Canonici una ſuffragiorum conſenſione elegêre Adolphum Marchiæ Comitem, Engelberti Marcani Comitis fratrem, *virum,* ut Levoldus ſcribit, *corpore elegantem, moribus et vita ornatum, Baccalaureum juris Canonici.* Tam honorificum tum erat, quod nunc pudori reputat Nobilitas, Comitum filios in publicis academiis decorari laurea Doctorum, & per gradus doctrinarum aſcendere ad honores in clero. Ad Canonicorum electionem acceſſêre nobiles, vaſalli, Caſtrenſes, urbs Monaſterienſis, & oppida totius diœceſis; quorum omnium votis expetitus Adolph9 Epiſcopus, quòd ejuſmodi tempora inciderant, ut nihil conſultius haberent, quàm ex vicina & potenti Comitum Marcanorum familia legere Epiſcopum, atque ab eo præſidium & vinculum petere. His ita conſtitutis, Adolphus in Gallias Avenionem profectus, circa ſuam cauſam in aula Pontificis egit. Pontifex qui tum bello inter Gallos & Anglos componendo occupatiſſimus erat, rem commiſit tribus Cardinalibus, quorum judicio Adolphus probatus, nec multò poſt à Pontifice, fruſtra aliis interpellantibus, Monaſterienſis Epiſcopus renunciatus eſt. Inde Avenione regreſſus in Germaniam, relictiſque fratribus Theodorico & Everhardo in literarum ſtudiis perficiendis, ſeſe ad Engelbertum patruum ſuum Epiſcopum Leodienſem contulit, à quo in caſtro Hujano & urbe Leodienſi lætis omnium gratulantium vocibus exceptus eſt.

Balduinus Ep. ſacris eleemoſynis & fundationibus ad mortem ſe parat.

Balduinus Epiſcopus noſter, quòd ex ſenio & corporis debilitate ad extrema ſe deduci animadverteret, nihil ſollicitiùs habuit quàm pietatis operibus & largitionibus in egenos factis ſibi de ſecuro vitæ exitu providere; interque alia altare unum *in honorem S. Mariæ genitricis Dei, nec non SS. Caroli et Henrici Imperatorum, et S. Oſvvaldi Regis* (quod nunc S. Crucis dicitur) fundavit & dotavit; alterum D. Mauritij in Baſilica Cathedrali tantis proventibus auxit ſanxitq; ut non modò ſacerdos aræ illi conſecratus pro ſe & parentibus ſuis quotidianum ſacrificium offerret; ſed & eam ex bonis per induſtriam acquiſitis fecit dotationem, ex qua Canonicos Cathedralis & Buſtorfiani Collegij obligatos voluit ad annuas poſt obitum ſuum vigilias & funebria ſacrificia; quibus tam ſui quàm antecedentium Epiſcoporum, certa ad id fundatione carentium, memoria preceſque ſolemnes fierent. Quemadmodum hæc ex tabulis ejus, feſto Michaëlis die conſignatis, accepimus.

Theodoricus Corbeienſ. Abbas feſtum Conceptionis D. Virginis ſolenniter

Theodoricus verò Corbeienſis Abbas, vir inſigni modeſtia & pietate erga B. Virginem, Fratribus ſuis in concilium advocatis, feſtum conceptionis B. Virginis ſolenni ritu celebrandum Corbeiæ & per omnia Cœnobia Corbeienſibus ſubjecta edixit; id cùm Balduini Epiſcopi noſtri exemplo, à quo id jam antè factum diximus, adductus videri poſſit; tum multas graveſque cauſas in peroratione ad Cœnobitas ſuos producit, non modò ab eximia Virginis ſanctitate, & divino

Digitized by Google

& divino beneficio, quo ab omni labe originali concepta colitur, ſed à multis etiam miraculis ſuo ævo patratis; refert enim Ezelinum Abbatem ſui ordinis virum è naufragio ereptum, quòd ſingulari obſequio intemeratæ conceptionis ſuæ diem colere ſolitus. Alterum clerici in Segana fluvio ſubmerſi, cujus anima poſtquam ope Virginis corpori reddita, monuit Virgo clericum, inſiſteret feſto hoc die colere ſui memoriam ex tam immortali beneficio donoque conceptionis ſuæ. Multa hujuſmodi Theodoricus Abbas, quæ teſtimonio etiam Anſelmi aliorumque Patrum exaggerabat, certò pollicentium, nunquam vel Abbatem, vel religioſum è gradu ſuo dejiciendum, qui hanc celebritatem feſti coleret. Vixit autem Theodoricus Abbas, vir candidæ mentis hactenus, ut diximus, familiaritate conjunctiſſimus Balduino Epiſcopo. Et jam uterque eò proceſſerat ætatis, ut ex ſenio & multis temporum neceſſitatibus ad quietiorem apud ſuperos vitam aſpiraret.

à ſuis celebrari vult.

Annus Chriſti 1358.

Innocentij VI Pont. 6.
Caroli IV Reg. 13. Imp. 4.
Balduini Epiſcopi Pad. 19.

Alterum, qui ſequitur, annum Carolus Imperator magnam partem conſumpſit in Regno Bohemiæ & Praga exornanda; ubi interpellatus à Theodorico Corbeienſium Abbate rogatusque, ut Joanni Rokkio, quem in oppido Montis Martis conſtituerat liberi comitatus judicem, Cæſar ſua auctoritate confirmaret, daretque illi ſimul poteſtatem judicandi criminalium rerum cauſas, plectendique reos etiam capitis ſupplicio; quod Imperator Theodorico Abbati, viro, quem ob ſpectatæ vitæ probitatem virtuteſque intimè ſemper complexus eſt, ob prædonum graſſantium licentiam hoc diplomate indulſit.

Carolus Imp. ad preces Abbatis & Corbeien. Joanni Rokkio dat facultatem judicandi cauſas criminales.

Karolus quartus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, et Boemiæ Rex: Notum *facimus tenore præſentium univerſis, quod licet religioſus Theodoricus Abbas Monaſterij Corbeienſis in Weſtvalia Devotus noſter Dilectus, Honorabili Joanni dicto Rochke de monte judicium Comitatus liberi dominicorum ſuorum in civitate Mersberg ritè contulerit, ipſum quoque inveſtiendum duxerit, et ad talia, quæ ſibi de jure videbantur competere, confirmandum; Quia tamen virtute, conceſſionis et inveſtituræ ſeu confirmationis prædictorum non poteſt in cauſis criminalibus, quæ capitis et membrorum plexionem exigunt, exercere judicia, niſi jurisdictione hujusmodi à Romana Imperatoria poteſtate ſuſcipiatur, quoq; ſibi dignemur de auctoritate Baila, quæ ad hoc proſequendum exigitur, Imperatoriæ majeſtatis clementia providere. Nos ad præfati Theodorici Abbatis Monaſterii Corbeienſis votivam ſupplicationis inſtantiam, meritis probitatis, et circumſpectionis induſtriam antedicti Johannis ſignanter in-*

ſpectis,

Digitized by Google

ſpectis, recepto prius ab eodem per diſcretum Joannem Glantz Notarium et Secretarium noſtrum de officio judicatus exercendo, et proſequendo legaliter, corporaliter, et ſolito juramento. Ipſum de præfato Comitatu libero cum omnibus juribus, conſvetudinibus, gratiis, et emunitatibus ad eum ſpectantibus cum plenaria facultate crimina et reatus quoſcunque plectendi auctoritate Romana Imperatoria præſentibus inveſtimus, præſentium ſub noſtra majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum. Datum Pragæ anno Domini MCCCLVIII, *die duodecima menſis Martii Regnorum noſtrorum anno* XII, *Imperii vero tertio.*

Rex Livoniæ baptiſmum ſe ſuſcepturum ſimulans Imperatorem decipit. *Rebdorfius in annal.*

Per vernum tempus Imperator in Imperium profectus, menſe Julio Norimbergæ Regis Livoniæ Legatos audiit. Denunciabant illi Regem ſuum cum gente Livonum velle Chriſtianam religionem ſuſcipere, & baptiſmo ablui. Lætus eo nuncio Imperator, mittit Archiepiſcopum Pragenſem, ſupremum ordinis Teutonici Magiſtrum, aliosque honoratos viros Legatos in Livoniam; quibus cùm Rex Livoniæ Vradislanium locum condixiſſet, in quo Natali Chriſti die ipſe & Imperator convenirent, coramque omnia repertractarent; eòque magno præſulum, & procerum comitatu ſe contuliſſet; Rex fefellit fidem, nec acceſſit: literas interim in novum dolum compoſitas dedit ad Imperatorem, quibus ſignificabat non prius ſe ad fontem baptiſmatis acceſſurum, quàm terræ à Teutonici ordinis viris in Pruſſia occupatæ ſibi redderentur. Ita deluſus Imperator infecto negotio rediit in Bohemiam.

Tritheмius. Armis licet per Imperium raro pacis dono quieſcentibus, tanta hominum ſtrage peſtis ab Auguſto ad Natalem Chriſti graſſabatur, qua innumera multitudo brevi tempore conſumpta eſt. Tanquam Martis flagello, ceſſante, altero peſtis flagello Germania caſtiganda, atque iræ numinis obnoxia maneret.

Levoldi Hiſtorici Marcani obitus, & Gobelini ortus.

Læta per hæc Adolphi Marcani Comitis & Monaſterienſis Epiſcopi inauguratio, quem Dominica Sexageſimæ Engelbertus Leodienſis Epiſcopus, Adolphi patruus, magno procerum & nobilium Weſtfalorum comitatu in urbem Monaſterienſem introduxit: nec minori gratulantium plauſu à Clero populoque exceptus eſt. Sicuti hæc Levoldus ſcripſit, eaque narratione Chronicon ſuum clauſit, ſcriptor judicio bonus, qui virtutes regentium ita commendat, ut vitia non diſſimulet. Præclarè antiquitatum cognitioni conſultum eſſet, ſi ut ille Marchiam, ita ſingulæ provinciæ & Epiſcopatus ſuum ſcriptorem ſortitæ fuiſſent; at neſcio quo fato aut genio nulla prope Germaniæ gens negligentior in ſcribendis rebus geſtis, quam Weſtfali. Verum quo anno hic jam octogenarius ſcribere deſiit, naſcitur Paderbornæ Gobelinus Perſona auctor Coſmodromij, novuſque hiſtoricus, brevis quidem hactenus, & non niſi perabrupta incedens, ſed quo tamen nemo melius res Epiſcoporum noſtrorum

attigit,

Digitized by Google

attigit, aut plus lucis ex illa temporum & ſcriptorum caligine dedit, plenior aliquando ac certior ubi res ſuorum temporum exponet.

Ac ne Balduinum Epiſcopum noſtrum hujus anni memoria tranſeamus, haud intermittenda tranſactio, cum Comitibus Lippienſibus. Emerat Balduinus Epiſcopus noſter, ut ſupra relatum, partem Comitatus Swalenbergenſis à duabus viduis, poſtquam Comitatus ille herede maſculo vacuus erat. Id cùm malè haberet Ottonem & Bernardum Comites de Lippia fratres, litemque intenderent Epiſcopo, res in hunc modum compoſita eſt. Media pars Comitatûs, quæ Henrici Comitis Swalenbergenſis erat, cum caſtris, bonis, decimis, Caſtrenſibus, Vaſalliſque Epiſcopo Paderbornenſi, & Succeſſoribus: pars autem quæ Henrici, alteraque quæ Guntheri Comitum Swalenbergenſium erat, Comitibus Lippienſibus cedet, hac nimirum diviſione, ut quarta tantummodo pars Paderbornenſibus, & duæ tertiæ Lippienſibus obveniant. Conventumque præterea in has pacis leges. Bellum ſi quod inter Comites & Paderbornenſes exortum fuerit, Comitatus Swalenbergenſis extra hoſtilitatem partium intactus manebit. Neutra pars ſine alterius conſenſu venditionem & bonorum abalienationem faciet. Feuda ſuæ cuiq; parti ſerventur libera. Caſtri Swalenbergenſis portæ, muri, turres communia ſint utrique: Caſtrenſes caſtrique cuſtodes pro utriusque partis voluntate imponentur, &, ſi res poſcat, amoveantur. Tam Paderbornenſis Epiſcopus, quàm Lippienſis ſuos præfectos, judices, & bonorum miniſtros habeant; & quæ præterea Caſtrenſium more ac jure recepto utrimque convenêre; uti hæc in tabulas relata fuêre, feſtoque D. Antonij die partium juramento ſigillisque confirmata tenemus. Paderbornenſes ſibi Comitatus partem vendicabant juſta emptione, Lippienſes hereditario titulo; quippe Comitum horum Ottonis & Bernhardi avia, Alheidis, ſeu Kunegundis, ut Pideritius retulit, filia Comitis Swalenbergenſis Bernardi Epiſcopi noſtri mater, & Guntheri Epiſcopi noſtri ſoror. Igitur peculium hoc Comitatus Swalenbergenſis, quod hodiedum poſſidet Eccleſia noſtra, Balduini induſtria comparatum eſt.

Tranſactio inter Epiſcopum Paderb. & Comites Lippienſes de Comitatu Swalenbergenſi.

Annus Chriſti 1359.

Innocentij VI Pont. 7.
Caroli IV Reg. 11. Imper. 5.
Balduini Epiſc. Paderb. 20.

Imperator dehinc anno proximo Moguntiam acceſſit, ut cum Moguntino, Colonienſi, Trevirenſi Archiepiſcopis, ac Ducibus Bavariæ & Saxoniæ Electoribus de Republica pertractaret. Aderat ibi ſimul Innocentij VI Pontificis Legatus pro veteri inſtituto ſubſidia Apoſtolicæ Cameræ pecuniamque flagitans. Quem cùm in magna

Carolus Moguntiæ cum Electoribus pertractat de Imperio bene adminiſtrando

Digitized by Google

in magna Principum corona audiſſet, Legatum benignè ac ſapienter monuit, primas potiùs curas converteret in formandos Cleri mores; hunc enim ita ſe corruptum deprehendere in Germania per ſuperiorum temporum bella, ut niſi luxus ac cetera vitia corrigantur, conſtitutum ſibi ſit proventus cleri redigere ad fiſcum, aut in alios piorum hominum uſus convertere. Quod ubi ad Pontificem relatum eſt, probavit quidem Pontifex Imperatoris Zelum; ſed quod hæc ſine Pontificis auctoritate ſibi ſumeret ſcriptis ad Carolum literis reprehendit.

Odoricus in hiſt. Eccleſ.

Nauclerus gen. 46. Serrar. in Mogunt. Brovver. l. 17. annal. Annales Boic. pag 2. lib. 5.

Publicè caſtigat luxum veſtium in Cunone Falckenſteinio.

Adſtabat tum fortè Cuno Falckenſteinius Moguntinus Canonicus, cujus ſupra meminimus, veſtitu in luxum compoſito, penulam ſive capitium, ut vocat Nauclerus, geſtans ſericis ſegmentis variè diſtinctum. Hunc ubi Carolus Imperator conſpicit, heus, inquit, capitium tuum mihi accomoda; quo accepto, capiti ſuo impoſuit, converſusque ad proceres: Nunquid, inquit, militem potius quàm clericum refero. Mox ad Gerlacum Moguntinum Archiepiſcopum, ſi qua tibi cleri tui cura eſt, hoc age primùm, ut luxum veſtium clerique mores corrigas. Valuitque hæc publica admonitio tantum apud Cunonem, ut vitam in alios mores formaret, isque ſit habitus, qui poſt Trevirenſis Archiepiſcopus poſtularetur.

Pragam reverſus Imperator, animum curasque intendit in Saxoniam; quæ licet diſciplina ceteris Germaniæ partibus eſſet integrior, multum tamen vexabatur à politicis Principibus, & urbibus potentioribus: latæque ab his erant leges, quibus tota Eccleſiaſtica libertas in diſcrimen venit. Quæ poſtquam ab Epiſcopis ad Carolum relata ſunt, auream ille edidit conſtitutionem, quam hîc referre intereſt.

Caroli Imp conſtitutio ſuper libertate Eccleſiaſtica.

Carolus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus et Bohemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Etſi imperialis clementia quorumlibet devotorum fidelium, quos ſacrum Romanum ambit imperium, ex officii debito teneatur neceſſitatibus, et injuſtis operationibus conſulere, et de opportunis remediis providere; ad illos tamen permaximè dirigitur noſtræ mentis affectio quos indebite pati cognoſcimus, quorumcunque oppreſſionibus ſtatus Eccleſiaſticæ libertatis, quem ſemper noſtris temporibus augeri volumus, nonnihilum minuitur et minus debito pergravatur. Sane ad Imperialis majeſtatis audientiam pro parte honorabilium prælatorum, Canonicorum et prælatorum Clericorum inferioris Saxoniæ, Magdeburgenſis, Bremenſis et vicinorum locorum, ac provinciarum inſinuatione queruloſa ſpecialiter eſt deductum quod ſeculares quidam in poteſtatibus et officiis publicis conſtituti, videlicet Duces, Comites, Barones, et alii Domini temporales, nec non Conſules civitatum, oppidorum, villarum et locorum Rectores dictarum Magdeburgenſis et Bremenſis provinciarum, timere poſtpoſito, ſtatuta ſingularia et iniquas ordinationes motu proprio et de facto contra perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiarum, et locorum religioſorum liber-

tates,

tates, et privilegia condiderunt, eisdemque publice et de facto inſiſtere præſumſerunt, contra legitimas, civiles, et canonicas ſanctiones, ut puta, quod nulla bona temporalia in poteſtate Eccleſiaſtica transferantur. Nec non Clerici in ſacris conſtituti ad agendum ſeu teſtificandum in civilibus et maxime piis cauſis aliquatenus admittantur: Quodque excommunicati laici, et publice denunciati in civili foro minime repellantur. Item prædicti Domini temporales, conſules, et rectores per ſecularem poteſtatem res et bona clericorum occupant et arreſtant. Oblationes fidelium diminuunt et reſtringunt. Exactiones et tallias indebitas de bonis et reditibus Eccleſiarum exigunt et extorquent. Poſſeſſiones Eccleſiarum et perſonarum earundem devaſtant incendiis et rapinis. Contractus inter Clericos et Laicos factos legitime ad libros civitatis, villarum et locorum recuſant inſcribere ac ſigillare. Donata et legata ad fabricas et Eccleſiarum ſtructuras contra voluntatem prælatorum et aliorum, quorum intereſt, uſurpare præſumunt contra juſtitiam, in fraudem et odium Clericorum. De bonis etiam et in rebus Clericorum, quas non cauſa negotiationis, ſed pro uſibus propriis per terras ducunt, ſeu duci faciunt, thelonium exigere, et recipere non verentur. Et confugientes ad Eccleſias et cœmeteria inde extrahere contra ſanctiones imperiales præſumunt. Quæ omnia et quælibet obinde ſecuta, cum per ſacras, civiles et canonicas ſanctiones expreſſe reprobata ſint, et in fraudem Eccleſiaſticæ libertatis de facto præſumpta, de Principum, Ducum, Comitum, Baronum fideliumque noſtrorum conſilio ex certa ſcientia et imperiali auctoritate caſſamus, irritamus, annullamus, caſſaque et irrita, et nullius eſſe momenti penitus dicimus, et expreſſe pronunciamus. Præcipientes ſub indignatione imperialis banni univerſis et ſingulis dictarum Magdeburgenſis et Bremenſis provinciarum, et locorum vicinorum Dominis temporalibus, Conſulibus, poteſtatibus et in officiis publicis conſtitutis, quatinus mox viſis aut intellectis præſentibus dicta ipſorum ſtatuta et ordinationes, ſicut in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis edita ſunt, omnino revocent, et de luce tollant: quodque ſecundum ea non judicent amplius, nec ſententias dictent, aut eisdem in judicio vel extra judicium quomodolibet per ſe, et contra Eccleſiaſticam libertatem potiantur. Item pronunciamus et declaramus imperiali auctoritate, quod quicunque Laicus cujuscunque ſtatus vel conditionis extiterit, auſu ſacrilego et propriæ temeritatis audacia ſacerdotem, vel clericum ſecularem vel religioſum diffidaverit, proſcripſerit, captivaverit, ſpoliaverit, occiderit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, ac hujuſmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptaverit, vel favorem in hys præſtiterit, præter pœnas à ſacris imperialibus et Canonicis ſanctionibus eis inflictas, ſunt ipſo facto infames, et omni honore privati, nec ad placita vel conſilia nobilium aliquatenus admittendi. Volumus etiam, hortamur, et requirimus Epiſcopos et Prælatos, Canonicos, ut hanc noſtram legem et conſtitutionem in ſynodis et Eccleſiis publicari procurent, ne in præmiſſis excedentes per ſimulatam ignorantiam ſuas malitias valeant excuſare. Nulli ergo omnino hominum liceat noſtræ caſſationis, irritationis, annullationis, necnon pronunciationis, et declarationis paginam quovis auſu temerario

Digitized by Google

rario infringere, aut eis quomodolibet contraire, ſub pœna quinquaginta marcarum puri auri, quas ab eo qui contra fecerit totiens, quotiens contra factum fuerit, irremiſſibiliter exigi volumus, et earum medietatem noſtri imperialis ærarij ſive fiſci, reſiduam vero partem injuriam paſſorum uſibus applicari.

Signum Sereniſſimi Principis et Domini, Domini Caroli IV Romanorum Imperatoris invictiſſimi et glorioſiſſimi Bohemiæ Regis.

Teſtes hujus rei ſunt venerabilis Arneſtus Pragenſis Archiepiſcopus, Johannes Olmmucenſis, Johannes Luchonislens, ſacræ Imperialis aulæ Cancellarius, et Theodoricus Mindenſis Eccleſiarum Epiſcopi. Illuſtres Rodolphus Saxoniæ, Balbo Opulienſis, Primislaus Theſinenſis. Duces et Principes ſpectabiles Burchardus Burggravius Magdeburgenſis, magiſter noſtræ curiæ, Henricus de Monfort. Comites et nobiles Sblineo de Haſenburg, Jeſco de Wilharceitz, et alii quamplures noſtri Principes, nobiles et fideles, præſentium ſub bulla aurea typario noſtro impreſſa teſtimonio literarum. Datum Pragæ anno Domini MCCCLIX. *Jndictione* XII. *III Jdus Octobris, regnorum noſtrorum anno* XIV, *Jmperii vero* V.

Hæc Carolus religioſiſſimus Imperator; qui ſi nunc in Saxoniam rediret, videretq; ex ea omnes Epiſcopos, Sacerdotes, Monachos, omnemque clerum proſcriptum, bona Collegiorum & Cœnobiorum abrepta in ſpolium, avitam majorum religionem in deterrimas & multiplices ſectas converſam, quantum non cum Carolo M. ceteriſque Regibus & Catholicis Imperatoribus damnaret Saxonum noſtrorum impietatem & inſaniam?

Balduinus Ep. Diœceſi adjicit Caſtrum Levenowe, nunc ab eadem per alios abſtractum.

Balduinus Epiſcopus noſter etſi jam ex ſenij morbis ad ſupremos vitæ dies perveniſſet, non tamen intermiſit Eccleſiæ ſuæ patrimonium amplificare. Emit enim hoc anno ab Herboldo Weſterborchio & Wernero Ravenone, Erbrachio fratreque ejus militibus quartam partem caſtri oppidique Levenowe, unaque judicium, decimas, agros, paſcua, piſcinas, & quidquid poſſeſſione illi inhærebat. Sicuti hac ſuper re literæ apud nos ſervantur in chartophylacio noſtro XIV Februarij conſcriptæ. Caſtrum id atque Oppidum Levenowe ad Dimolam fluvium haud procul Warburgo noſtro olim intra veteres diœceſis noſtræ fines, & noſtra demum memoria, poſtquam hæreſis omnia corrupit, à Lantgravio cum ceteris diœceſis noſtræ caſtris & bonis averſum, Haſſiæque pronunciæ incluſum eſt.

Theodoricus Abbas Corb. & Balduinus Ep.

Vivebat ad eum diem Theodoricus Corbeienſis Abbas, vir priſcæ pietatis fervoriſque in diſciplina religioſa conſervanda. Is cùm deprehendit Monachos quoſdam Fratrum ordinis minoris vagos, ordiniſque deſertores, oberrare per provincias, lege ſacra

Digitized by Google

cra in eos agendum cenſuit comprehenſoſque ad pœnam poſtulavit. Quod cùm Provinc s, & præſes Monachorum, quem Guardianum vocant, in gne ferrent, extraque poteſtatem Abbatis contenderent Monachorum judicium, ad Balduinum Epiſcopum noſtrum provocatum eſt, tanquam loci ordinarium judicem & Epiſcopum. Et Balduinus Epiſcopus, cùm hanc publicæ offenſionis emendationem ſui muneris eſſe intelligeret, vagabundos illos Monachos, juxta ſynodorum præſcripta, vi intra clauſtra reduci juſſit.

Vagos ordinis Minorum religioſos ad Cœnobia reducunt.

Nec multum hic ſuperſtes integerrimus Abbas Theodoricus; cùm hæc ſexto Maji, feſtò nimirum S. Joannis ante portam latinam, agerentur. Quippe ante feſtum Virginis in Cœlum Aſſumptæ jam hoc eodem anno Spigelius Monachus Corbeienſis & Præpoſitus in Rhode delectus fuit in locum Theodorici Abbas Corbeienſis; his tamen conditionibus ante præſcriptis, ad quas non juramentum ipſius tantùm, ſed & Fidejuſſores vades poſtulati; fuère autem hujuſmodi. Jura, conſuetudines, conſtitutiones, ordinationes, ac ſtatuta Cœnobij ſervabit integras: literas Abbatum Cœnobio traditas relinquet: Eccleſiam Corbeienſem, fratres, ac ſubjectos homines pro viribus tuebitur; jura, poſſeſſiones, decimas, & dotes Eccleſiarum ſuarum ſine conſenſu Cœnobitarum non alienabit: bona Cœnobitarum non convertet in uſus Abbatis: caſtra ac munimenta Cœnobii, poſtquam perſolutis debitis redemerit, reddet juri Abbatis & fratrum: ſuis impenſis procurabit ſibi confirmationem à ſede Apoſtolica, & jura regalia ab Imperatore. His obtentis, dabit, qui fide jubeant: fuêreque Henricus de Wende, Theodoricus Schawe, Wernerus de Sunrike, & Fridericus de Amelungeſſen milites. Conventa hæc memorantur Huxtariæ Anno MCCCLIX in pervigilio Virginis Aſſumptæ.

Moritur Theodoricus, eique in Abbatia Corbeienſi ſubrogatur Henricus Spegelius.

Peractâ electione, Spegelius miſit Avenionem Legatos ad Innocentium VI Pontificem, qui confirmationem impetrarent. Verùm licet electio hæc vitio facta eſſet, quod ſine Apoſtolicæ ſedis auctoritate, uti in ejuſmodi literis & proximis Pontifici ſubjectis Cœnobiis poſcebatur, ad ſuffragia proceſſiſſent; Pontifex nihilominus pro ſuprema ſua poteſtate, vitium explendo, Spegelium Abbatem eſſe juſſit, ejuſque electionem hoc diplomate ratam habuit.

Innocentius Pont. Electionem Abbatis Henrici Spegelii approbat.

Innocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Dilecto filio Henrico Abbati Monaſterij Corbeienſis ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis, Ordinis ſancti Benedicti Paderburnenſis diœceſis, ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Inter ſollicitudines varias, quibus aſſidue premimur, illa potiſſimum pulſat et excitat mentem

 noſtram,

noſtram, ut ſtatus Eccleſiarum et Monaſteriorum omnium curæ noſtræ divina providentia commiſſorum, et præſertim ad Romanam Eccleſiam immediate ſpectantium, ſpiritualiter et temporaliter augeantur, quodque illis, quæ ſuis deſtitutæ paſtoribus vacationis incommoda deplorare noſcuntur, tales miniſtros præficere ſtudeamus, per quorum regimen utiliter et ſalubriter valeant gubernari. Dudum ſiquidem quondam Thiderico Abbate Monaſterij Corbeienſis ad dictam Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis Ordinis ſancti Benedicti Paderburnenſis diœceſis ipſius Monaſterij præſidente, Nos cupientes eidem Monaſterio, cum vacaret, per Apoſtolicæ ſedis providentiam utilem et idoneam præſidere perſonam, proviſionem ipſius Monaſterii ordinationi et diſpoſitioni noſtræ duximus ea vice ſpecialiter reſervandam, decernentes ex tunc irritum et inane, ſi ſecus ſuper hys à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contingeret attemptari. Poſtmodum vero eodem Monaſterio per ipſius Thiderici Abbatis obitum, qui extra Romanam curiam diem clauſit extremum, vacante; dilecti filii conventus ejuſdem Monaſterij reſervatione et decreti prædictorum, ut aſſeritur, ignari, te ipſius Monaſterij Monachum ordinem ipſum expreſſe profeſſum, et ſubdiaconatus ordine conſtitutum, in eorum et dicti Monaſterii Abbatem, licet de facto concorditer elegerunt, tuque reſervationis, et decreti prædictorum, ut aſſeritur, ſimiliter inſcius electioni hujuſmodi illius tibi præſentato decreto conſenſiſti, et jam de facto et deinde hujuſmodi reſervatione et decreto ad tuam deductus notitiam hujuſmodi electionis negotium proponi feciſti in conſiſtorio coram nobis. Nos igitur attendentes electionem prædictam, et alia inde ſecuta poſt, et contra reſervationem, et decreta prædicta acceptata fuiſſe, eaque, prout erant, irrita et inania reputantes, et ad proviſionem ipſius Monaſterij, de qua nullus præter nos hac vice ſe intromittere potuit, neque poteſt, reſervatione, et decreto obſiſtentibus ſupradictis, ne longæ vacationis ſubjaceret incommodis, paternis et ſollicitis ſtudiis intendentes, poſt deliberationem, quam ſuper hoc cum noſtris fratribus habuimus diligentem, demum ad te, cui de religionis Zelo, litterarum ſcientia, vitæ ac morum honeſtate, ſpiritualium providentia, et temporalium circumſpectione, et aliis multiplicium virtutum meritis laudabilia teſtimonia perhibentur, direximus oculos noſtræ mentis, quibus omnibus, nec non dictorum conventus te eligentium unanimi voluntate attenta meditatione penſetis, de perſona tua præfato Monaſterio de dictorum fratrum conſilio auctoritate Apoſtolica providemus, teque illi præficimus in Abbatem, curam et adminiſtrationem ipſius Monaſterij tibi in ſpiritualibus et temporalibus plenarie committendo. In illo, qui dat gratias, et largitur præmia, confidentes, quod præfatum Monaſterium per tuæ circumſpectionis induſtriam, gratia tibi aſſiſtente divina, proſpere dirigetur, et ſalubriter dante Domino ſuſcipiet incrementa. Quocirca diſcretioni

Digitized by Google

cretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ejus regiminis dicti Monaſterii ſuſcipiens reverenter, ſic te in eo ſolicite et prudenter exercendo exhibeas ſtudioſum, quod Monaſterium gubernatori provido et fructuoſo adminiſtratori gaudeat ſe commiſſum, tuque præter æternæ retributionis præmium, noſtram et dictæ ſedis benedictionem et gratiam uberius conſequi merearis. Datum Avinioni. X Calend. Jannuarij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Hunc in modum Pontifex alteras ſcripſit literas ad Cœnobitas ejus Monaſterij, quibus imperat, ut Spiegelium Abbatem recipiant, eique ut paſtori ſuo obedientiam præſtent. Tertias deinde addidit ad vaſallos & beneficiarios ejus Cœnobij, jubetque ut fidem & obſequium Abbati delecto à ſe & confirmato deferant. Quemadmodum omnes hæ literæ Apoſtolicæ eodem die Avenione conſignatæ apud nos ſervantur. Submiſit deinde ſub initium anni ſequentis Innocentius VI Pontifex magnificum Corbeienſibus diploma, quo omnia illorum privilegia á Cæſaribus & Regibus data, ad eum modum, quo Bonifacius fecerat, ex integro inſtaurat.

Hoc demum anno Godefridus Comes Arnsbergenſis, quem ante ex Epiſcopatu Oſnabrugenſi transvectum diximus à Pontifice ad Archiepiſcopatum Bremenſem, primùm à Mauritio Comite Oldenburgenſi à Canonicis electo, deinde à Gerhardo Comite Hojano, quem Mauritio in adminiſtratione Epiſcopatûs ſubrogârat, adeo inteſtinis diſſidiis turbiſque agitatus fuit, ut conſultum habuerit Archiepiſcopatu ſe abdicare; quem mox in Albertum Canonicum Magdenburgenſem, Magni Ducis Brunſwicenſis filium, approbante Innocentio Pontifice, tranſtulit, modica ſibi ad vitam privatam portione reſervata: ita virum, qui ad magna aſpirarat, fortuna deluſit; quietior feliciorque futurus erat, ſi in Epiſcopatu Oſnabrugenſi perſtitiſſet. Pœnam hanc à tergo hæſiſſe volunt Godefrido, quod dum Oſnabrugenſis Epiſcopus eſſet, ſtipem annuam pauperibus fundatam in profanos uſus averterit, eòque glires etiam, quos Bruno Epiſcopus olim ejecerat, magno nocumento in diœceſin & urbem retraxerit, quæ fabulis propriora repures.

Godefridus Archiep. Bremenſis cogitur Archiepiſcopatu ſuo ſe abdicare.

Annus Chriſti 1360.

Innocentij VI Pont. 8.
Caroli IV Reg. 15. Imp. 6.
Balduini Epiſcopi Pad. 21.

Balduinus Ep. in Coadjutorem adlegit Henricum Spegelium, Abbatem Corbeienſem.

At Balduinus Epiſcopus noſter, quòd jam ex podagra & paralyſi, ut Gobelinus noſter ſcribit, affligtaretur, accederetque grave ſenium, muneri Principis & Epiſcopi impar, ultro hoc onus rejecit in alium: cooptavitque Adjutorem, conſentientibus Canonicis Cathedralis Eccleſiæ, Henricum Spiegelium, quem non ita pridem Abbatem Corbeienſem delectum, & à Pontifice confirmatum diximus. Magnam cum hoc viro jam ante contraxerat familiaritatem Balduinus, cùm Rhodenſem Præpoſitum ageret; multumque ejus opera uſus fuerat in tractandis publicis negotiis, adeoque ſemper probârat viri hujus prudentiam, induſtriam, & magnanimitatem, ut dignum cenſeret, cui vicaria Epiſcopatus adminiſtratio præ ceteris Cathedralis Collegij Canonicis committeretur. Quod ſimul argumento eſt, raros tum in Collegio Cathedrali è nobilitate fuiſſe Canonicos, quibus hoc munus imponi poſſet; ut Monachum è Corbeienſi Cœnobio advocare neceſſe fuerit. Accedebat generis nobilitas, & ſplendor potentiaque familiæ; quippe è veteri Spiegeliorum Deſenbergicorum diœceſis noſtræ familia ortus, multorum conſanguineorum & popularium gratia valebat. Igitur Henricus ſimul Abbas Corbeienſis, & Balduini Epiſcopi noſtri Adjutor, utroque munere eò opportunius fungi cœpit, quòd & Corbeia intra diœceſin Paderbornenſem eſſet, & multa caſtra bonaque ad mutuam defenſionem ex fœdere communia cum Epiſcopo Paderbornenſi haberet, alterque præſul alterius ope hactenus ſe tutatus eſſet adverſus vicinos hoſtes & bonorum deprædatores.

Neque hoc anno, qui ſeculi hujus erat ſexageſimus, aliud à Balduino actum reperio, quàm quod altaria omnia, quæ erant in Eccleſia Collegij Buſtorfiani intra urbem erecta, & à piis fundatoribus dotata, Pontificali auctoritate pridie inventionis S. Crucis probârit conſecraritque. Quod reliquum vitæ habuit, quieti ſacræ, aſſiduis precibus, & pietatis operibus, ac mortis, quam imminere ſenſit, meditationi impendit.

Annus Chriſti 1361.

Innocentij VI Pont. 9.
Caroli IV Reg. 16. Imp. 7.
Balduini Ep. Pad. ult.
Henrici Spigelii Ep. Paderb. 1.

Balduini Ep. obitus & laus

Vixit deinde Balduinus in alterum annum, Chriſti videlicet MCCCLXI menſemq; Martium ſenibus fatalem, ac pridie Calend. Aprilis moritur; quem diem mortis ex hoc anno conſignârunt nobis Necrologium ædis Cathedralis & Cœnobij Abdinghoviani: adjunctaque

junctaque eſt ſimul annua memoria parentum ipſius, ob ſingularem donationem Cœnobitis factam; tametſi in Necrologio Wilbacenſi mortis dies ad VI Idus Aprilis adſcripta ſit; ſicuti erroris quoque comperti Bruſchius, Cleinſorgius, Kerſenbrochius, qui anno ſuperiori extinctum tradunt, ac viginti annos Epiſcoparum geſſiſſe, cùm is in XXII extrahendus ſit. Funus illatum in Baſilicam, conditumque in medio Eccleſiæ ad aram, quàm iſtic erexerat, ubi ſepulchrum ſibi vivus parârat, & ritu cœmeterij conſecrârat: additis etiam XL dierum indulgentijs, quotquot precando obirent. Tam ſollicitus fuit pro levamento animæ ſuæ, ſi quæ noxa expianda maneret, quàm piè ſe, omnibus ſacris munitus, in mortem compoſuit. Ara hæc, quam pro duobus ſacerdotibus dederat, ad quam alter ſacerdos ſub ortum ſolis, alter ante ſolemnia ſacrorum quotidie ſacrificium offerret, poſt mortem Balduini, quòd loco importuno conſiſteret, ſubmota eſt, eòque monumentum, quod è terra altius erectum erat, depreſſum, & pavimento æquatum. Poſita & ſtatua à Balduino Epiſcopo, habitu decora, ad poſteritatis memoriam, quæ hodiedum in Baſilica conſpicitur. Præſul, ut Gobelinus noſter ſcribit, afabilis fuit, mitis, omnibus percarus, qui vel ex eo in magna apud populum veneratione fuit, quòd pontificalia munia, ordinem conferendo, chriſma conſecrando, Eccleſias dedicando, & confirmationis ſacramentum adminiſtrando, ceteraque, ſicut omnes ante Epiſcopi hactenus fecerant, per ſe obierit, nulla unquam Vicarij Epiſcopi opera uſus; id quod poſt ejus exceſſum ceteri, ut idem auctor retulit, minus præſtitêre. Invaluerat jam paſſim per Germaniam & Saxoniam, ut Epiſcopi aut amplitudine diœceſium, aut publicis munerum occupationibus impediti, in hanc partem ſacratiſſimi muneris, quod ex poteſtate ordinis excellentiſſimum habent, vicarios ſibi Epiſcopos, quos ſuffraganeos dicimus, adlegerint; quo pravo uſu, & contemptione rerum diviniſſimarum, Deus videri potuit offenſus, qui tot Epiſcopatus, naſcente poſt hæreſi, in manus ſecularium Principum, quibus illi quàm avitis Epiſcopis ſimiliores eſſe voluêre, tranſtulit. Quo factum eſt, ut in tam amplis & tot opulentis Chriſti patrimoniis, quæ propter ſacram Epiſcopi eminentiam à Regibus & Cæſaribus data auctaque ſunt, nec Epiſcopi nec Principes paſſim per Saxoniam conſpiciantur; tanquam & Deus rurſum diceret: *Quia repuliſti me, repellam, te, ne ſacerdotio et Principatu fungaris mihi.*

Reperio & inter literarum noſtrarum monumenta tabulas Simonis Lippienſis Comitis, quibus teſtimonio Ermgardis matris, Ottonis fratris, Alheidis, Catharinæ, & Margarethæ ſororum decimas agrorum ad urbem Lemgovienſem conſignat Virginibus Cœnobij, quod in nova urbe ſub patrocinio B. Virginis colebatur.

Sub

Digitized by Google

Theodorico ab Epiſcopatu Mindenſi ad Archiep. Magdenburgenſem translato, Mindenſi Eccleſiæ præficitur Gerardus II Comes Schawenburgicus. *Chron. Mind. Leerbeckius in Chron. Crantz. in Metrop. Chron. Hildeſ.*

Sub id tempus ſimul Theodoricus Mindenſis Epiſcopus, de quo & ſupra relatum, geſto in nonum annum Epiſcopatu, Caroli Imperatoris ſtudio, & Pontificis auctoritate, ob raras naturæ virtutumque dotes, translatus eſt ad Magdenburgenſem Archiepiſcopatum; quem ille pari cum laude bonoque in ſeptimum annum gubernavit. Raro ſanè per id tempus exemplo Epiſcopi, qui obſcuro loco natus, & ex Ciſtertienſi Monacho delectus, quatuor ordine Epiſcopatus adminiſtravit; ſed Caroli Imperatoris patrocinio, apud quem in pretio erat, ſubnixus. In hujus locum Pontificis auctoritate ſublectus Mindæ Epiſcopus Gerhardus, eo nomine ſecundus, Schowenburgenſis Comes. Jam ante ex eadem Schowenburgicorum Comitum familia Gerhardus I Epiſcopatum illum geſſerat. Tertius Schowenburgenſis Comes per id tempus Hildeſienſis Epiſcopus à Pontifice conſtitutus. Tam fœcunda hæc domus erat, cùm à toga ſacra, priſcæ religionis cultu non minus quàm ſago militari, familiæ decus, & Comitum gloria quæreretur.

ANNA-

Digitized by Google

ANNALIUM PADERBORNENSIUM

LIBER XIV.

HENRICVS SPEGELIUS XXX,

SIMON Sterneburgius Comes XXXI,

RVPERTVS Juliæ, & Montium Dux XXXII,

EPISCOP. PADERBORN.

Digitized by Google

in magna Principum corona audiſſet, Legatum benignè ac ſapienter monuit, primas potiùs curas converteret in formandos Cleri mores; hunc enim ita ſe corruptum deprehendere in Germania per ſuperiorum temporum bella, ut niſi luxus ac cetera vitia corrigantur, conſtitutum ſibi ſit proventus cleri redigere ad fiſcum, aut in alios piorum hominum uſus convertere. Quod ubi ad Pontificem relatum eſt, probavit quidem Pontifex Imperatoris Zelum; ſed quod hæc ſine Pontificis auctoritate ſibi ſumeret ſcriptis ad Carolum literis reprehendit.

Odoricus in hiſt. Eccleſ.

Nauclerus gen. 46. Serrar. in Mogunt. Brovver. l. 17. annal. Annales Boic. pag 2. lib. 5.

Publicè caſtigat luxum veſtium in Cunone Falckenſteinio.

Adſtabat tum fortè Cuno Falckenſteinius Moguntinus Canonicus, cujus ſupra meminimus, veſtitu in luxum compoſito, penulam ſive capitium, ut vocat Nauclerus, geſtans ſericis ſegmentis variè diſtinctum. Hunc ubi Carolus Imperator conſpicit, heus, inquit, capitium tuum mihi accomoda; quo accepto, capiti ſuo impoſuit, converſusque ad proceres: Nunquid, inquit, militem potius quàm clericum refero. Mox ad Gerlacum Moguntinum Archiepiſcopum, ſi qua tibi cleri tui cura eſt, hoc age primùm, ut luxum veſtium clerique mores corrigas. Valuitque hæc publica admonitio tantum apud Cunonem, ut vitam in alios mores formaret, isque ſit habitus, qui poſt Trevirenſis Archiepiſcopus poſtularetur.

Pragam reverſus Imperator, animum curásque intendit in Saxoniam; quæ licet diſciplina ceteris Germaniæ partibus eſſet integrior, multum tamen vexabatur à politicis Principibus, & urbibus potentioribus: latæque ab his erant leges, quibus tota Eccleſiaſtica libertas in diſcrimen venit. Quæ poſtquam ab Epiſcopis ad Carolum relata ſunt, auream ille edidit conſtitutionem, quam hîc referre intereſt.

Caroli Imp conſtitutio ſuper libertate Eccleſiaſtica.

Carolus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus et Bohemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Etſi imperialis clementia quorumlibet d. votorum fidelium, quos ſacrum Romanum ambit imperium, ex officii debito teneatur neceſſitatibus, et injuſtis operationibus conſulere, et de opportunis remediis providere; ad illos tamen permaximè dirigitur noſtræ mentis affectio quos indebite pati cognoſcimus, quorumcunque oppreſſionibus ſtatus Eccleſiaſticæ libertatis, quem ſemper noſtris temporibus augeri volumus, nonnihilum minuitur et minus debito pergravatur. Sane ad Imperialis majeſtatis audientiam pro parte honorabilium prælatorum, Canonicorum et prælatorum Clericorum inferioris Saxoniæ, Magdeburgenſis, Bremenſis et vicinorum locorum, ac provinciarum inſinuatione querulosa ſpecialiter eſt deductum quod ſeculares quidam in poteſtatibus et officiis publicis conſtituti, videlicet Duces, Comites, Barones, et alii Domini temporales, nec non Conſules civitatum, oppidorum, villarum et locorum Rectores dictarum Magdeburgenſis et Bremenſis provinciarum, timere poſtpoſito, ſtatuta ſingularia et iniquas ordinationes motu proprio et de facto contra perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiarum, et locorum religioſorum libertates,

tates, et privilegia condiderunt, eisdemque publice et de facto inſiſtere præſumſerunt, contra legitimas, civiles, et canonicas ſanctiones, ut puta, quod nulla bona temporalia in poteſtate Eccleſiaſtica transferantur. Nec non Clerici in ſacris conſtituti ad agendum ſeu teſtificandum in civilibus et maxime piis cauſis aliquatenus admittantur: Quodque excommunicati laici, et publice denunciati in civili foro minime repellantur. Item prædicti Domini temporales, conſules, et rectores per ſecularem poteſtatem res et bona clericorum occupant et arreſtant. Oblationes fidelium diminuunt et reſtringunt. Exactiones et tallias indebitas de bonis et reditibus Eccleſiarum exigunt et extorquent. Poſſeſſiones Eccleſiarum et perſonarum earundem devaſtant incendiis et rapinis. Contractus inter Clericos et Laicos factos legitime ad libros civitatis, villarum et locorum recuſant inſcribere ac ſigillare. Donata et legata ad fabricas et Eccleſiarum ſtructuras contra voluntatem prælatorum et aliorum, quorum intereſt, uſurpare præſumunt contra juſtitiam, in fraudem et odium Clericorum. De bonis etiam et in rebus Clericorum, quas non cauſa negotiationis, ſed pro uſibus propriis per terras ducunt, ſeu duci faciunt, thelonium exigere, et recipere non verentur. Et confugientes ad Eccleſias et cœmiteria inde extrahere contra ſanctiones imperiales præſumunt. Quæ omnia et quælibet obinde ſecuta, cum per ſacras, civiles et canonicas ſanctiones expreſſe reprobata ſint, et in fraudem Eccceleſiaſticæ libertatis de facto præſumpta, de Principum, Ducum, Comitum, Baronum fideliumque noſtrorum conſilio ex certa ſcientia et imperiali auctoritate caſſamus, irritamus, annullamus, caſſaque et irrita, et nullius eſſe momenti penitus dicimus, et expreſſe pronunciamus. Præcipientes ſub indignatione imperialis banni univerſis et ſingulis dictarum Magdeburgenſis et Bremenſis provinciarum, et locorum vicinorum Dominis temporalibus, Conſulibus, poteſtatibus et in officiis publicis conſtitutis, quatinus mox viſis aut intellectis præſentibus dicta ipſorum ſtatuta et ordinationes, ſicut in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis edita ſunt, omnino revocent, et de luce tollant: quodque ſecundum ea non judicent amplius, nec ſententias dictent, aut eisdem in judicio vel extra judicium quomodolibet per ſe, et contra Eccleſiaſticam libertatem potiantur. Item pronunciamus et declaramus imperiali auctoritate, quod quicunque Laicus cujuscunque ſtatus vel conditionis extiterit, auſu ſacrilego et propriæ temeritatis audacia ſacerdotem, vel clericum ſecularem vel religioſum diffidaverit, proſcripſerit, captivaverit, ſpoliaverit, occiderit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, ac hujuſmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptaverit, vel favorem in hys præſtiterit, præter pœnas à ſacris imperialibus et Canonicis ſanctionibus eis inflictas, ſunt ipſo facto infames, et omni honore privati, nec ad placita vel conſilia nobilium aliquatenus admittendi. Volumus etiam; hortamur, et requirimus Epiſcopos et Prælatos, Canonicos, ut hanc noſtram legem et conſtitutionem in ſynodis et Eccleſiis publicari procurent, ne in præmiſſis excedentes per ſimulatam ignorantiam ſuas malitias valeant excuſare. Nulli ergo omnino hominum liceat noſtræ caſſationis, irritationis, annullationis, necnon pronunciationis, et declarationis paginam quovis auſu temerario

rario infringere, aut eis quomodolibet contraire, ſub pœna quinquaginta marcarum puri auri, quas ab eo qui contra fecerit totiens, quotiens contra factum fuerit, irremiſſibiliter exigi volumus, et earum medietatem noſtri imperialis ærarij ſive fiſci, reſiduam vero partem injuriam paſſorum uſibus applicari.

Signum Sereniſſimi Principis et Domini, Domini Caroli IV Romanorum Imperatoris invictiſſimi et glorioſiſſimi Bohemiæ Regis.

***Teſtes hujus rei ſunt venerabilis Arneſtus Pragenſis Archiepiſcopus, Johannes Olmmucenſis, Johannes Luchonislent, ſacræ Imperialis aulæ Cancellarius, et Theodoricus Mindenſis Eccleſiarum Epiſcopi. Illuſtres Rodolphus Saxoniæ, Balbo Opulienſis, Primislaus Theſinenſis. Duces et Principes ſpectabiles Burchardus Burggravius Magdeburgenſis, magiſter noſtræ curiæ, Henricus de Monfort. Comites et nobiles Sblineo de Haſenburg, Jeſco de Wilharceitz, et alii quamplures noſtri Principes, nobiles et fideles, præſentium ſub bulla aurea typario noſtro impreſſa teſtimonio literarum. Datum Pragæ anno Domini* MCCCLIX. *Indictione* XII. *III Idus Octobris, regnorum noſtrorum anno* XIV, *Imperii vero* V.**

Hæc Carolus religioſiſſimus Imperator; qui ſi nunc in Saxoniam rediret, videretq; ex ea omnes Epiſcopos, Sacerdotes, Monachos, omnemque clerum proſcriptum, bona Collegiorum & Cœnobiorum abrepta in ſpolium, avitam majorum religionem in deterrimas & multiplices ſectas converſam, quantum non cum Carolo M. ceteriſque Regibus & Catholicis Imperatoribus damnaret Saxonum noſtrorum impietatem & inſaniam?

Balduinus Ep. Diœceſi adjicit Caſtrum Levenowe, nunc ab eadem per alios abſtractum.

Balduinus Epiſcopus noſter etſi jam ex ſenij morbis ad ſupremos vitæ dies perveniſſet, non tamen intermiſit Eccleſiæ ſuæ patrimonium amplificare. Emit enim hoc anno ab Herboldo Weſterborchio & Wernero Ravenone, Erbrachio fratreque ejus militibus quartam partem caſtri oppidique Levenowe, unaque judicium, decimas, agros, paſcua, piſcinas, & quidquid poſſeſſione illi inhærebat. Sicuti hac ſuper re literæ apud nos ſervantur in chartophylacio noſtro XIV Februarij conſcriptæ. Caſtrum id atque Oppidum Levenowe ad Dimolam fluvium haud procul Warburgo noſtro olim intra veteres diœceſis noſtræ fines, & noſtra demum memoria, poſtquam hæreſis omnia corrupit, à Lantgravio cum ceteris diœceſis noſtræ caſtris & bonis averſum, Haſſiæque pronunciæ incluſum eſt.

Theodoricus Abbas Corb. & Balduinus Ep.

Vivebat ad eum diem Theodoricus Corbeienſis Abbas, vir priſcæ pietatis fervoriſque in diſciplina religioſa conſervanda. Is cùm deprehendit Monachos quoſdam Fratrum ordinis minoris vagos, ordiniſque deſertores, oberrare per provincias, lege ſacra

Digitized by Google

cra in eos agendum cenſuit, comprehenſoſque ad pœnam poſtulavit. Quod cùm Provincialis, & præſes Monachorum, quem Guardianum vocant, indigne ferrent, extraque poteſtatem Abbatis contenderent Monachorum judicium, ad Balduinum Epiſcopum noſtrum provocatum eſt, tanquam loci ordinarium judicem & Epiſcopum. Et Balduinus Epiſcopus, cùm hanc publicæ offenſionis emendationem ſui muneris eſſe intelligeret, vagabundos illos Monachos, juxta ſynodorum præſcripta, vi intra clauſtra reduci juſſit. (Vagos ordinis Minorum religioſos ad Cœnobia reducunt.)

Nec multum hic ſuperſtes integerrimus Abbas Theodoricus; cùm hæc ſexto Maji, feſtò nimirum S. Joannis ante portam latinam, agerentur. Quippe ante feſtum Virginis in Cœlum Aſſumptæ jam hoc eodem anno Spigelius Monachus Corbeienſis & Præpoſitus in Rhode delectus fuit in locum Theodorici Abbas Corbeienſis; his tamen conditionibus ante præſcriptis, ad quas non juramentum ipſius tantùm, ſed & Fidejuſſores vades poſtulati; fuêre autem hujuſmodi. Jura, conſuetudines, conſtitutiones, ordinationes, ac ſtatuta Cœnobij ſervabit integras: literas Abbatum Cœnobio traditas relinquet: Eccleſiam Corbeienſem, fratres, ac ſubjectos homines pro viribus tuebitur; jura, poſſeſſiones, decimas, & dotes Eccleſiarum ſuarum ſine conſenſu Cœnobitarum non alienabit: bona Cœnobitarum non convertet in uſus Abbatis: caſtra ac munimenta Cœnobii, poſtquam perſolutis debitis redemerit, reddet juri Abbatis & fratrum: ſuis impenſis procurabit ſibi confirmationem à ſede Apoſtolica, & jura regalia ab Imperatore. His obtentis, dabit, qui fide jubeant: fuêreque Henricus de Wende, Theodoricus Schawe, Wernerus de Sunrike, & Fridericus de Amelungeſſen milites. Conventa hæc memorantur Huxtariæ Anno MCCCLIX in pervigilio Virginis Aſſumptæ. (Moritur Theodoricus, eique in Abbatia Corbeienſi ſubrogatur Henricus Spegelius.)

Peractâ electione, Spegelius miſit Avenionem Legatos ad Innocentium VI Pontificem, qui confirmationem impetrarent. Verùm licet electio hæc vitio facta eſſet, quod ſine Apoſtolicæ ſedis auctoritate, uti in ejuſmodi literis & proximis Pontifici ſubjectis Cœnobiis poſcebatur, ad ſuffragia proceſſiſſent; Pontifex nihilominus pro ſuprema ſua poteſtate, vitium explendo, Spegelium Abbatem eſſe juſſit, ejuſque electionem hoc diplomate ratam habuit. (Innocentius Pont. Electionem Abbatis Henrici Spegelii approbat.)

Innocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Dilecto filio Henrico Abbati Monaſterij Corbeienſis ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis, Ordinis ſancti Benedicti Paderburnenſis diœceſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Inter ſollicitudines varias, quibus aſſidue premimur, illa potiſſimum pulſat et excitat mentem

noſtram, ut ſtatus Eccleſiarum et Monaſteriorum omnium curæ noſtræ divina providentia commiſſorum, et præſertim ad Romanam Eccleſiam immediate ſpectantium, ſpiritualiter et temporaliter augeantur, quodque illis, quæ ſuis deſtitutæ paſtoribus vacationis incommoda deplorare noſcuntur, tales miniſtros præficere ſtudeamus, per quorum regimen utiliter et ſalubriter valeant gubernari. Dudum ſiquidem quondam Thiderico Abbate Monaſterij Corbeienſis ad dictam Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis Ordinis ſancti Benedicti Paderburnenſis diœceſis ipſius Monaſterij præſidente, Nos cupientes eidem Monaſterio, cum vacaret, per Apoſtolicæ ſedis providentiam utilem et idoneam præſidere perſonam, proviſionem ipſius Monaſterii ordinationi et diſpoſitioni noſtræ duximus ea vice ſpecialiter reſervandam, decernentes ex tunc irritum et inane, ſi ſecus ſuper hys à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contingeret attemptari. Poſtmodum vero eodem Monaſterio per ipſius Thiderici Abbatis obitum, qui extra Romanam curiam diem clauſit extremum, vacante, dilecti filii conventus ejuſdem Monaſterij reſervatione et decreti prædictorum, ut aſſeritur, ignari, te ipſius Monaſterij Monachum ordinem ipſum expreſſe profeſſum, et ſubdiaconatus ordine conſtitutum, in eorum et dicti Monaſterii Abbatem, licet de facto concorditer elegerunt, tuque reſervationis, et decreti prædictorum, ut aſſeritur ſimiliter inſcius electioni hujuſmodi illius tibi præſentato decreto conſenſiſti, et jam de facto et deinde hujuſmodi reſervatione et decreto ad tuam deductus notitiam hujuſmodi electionis negotium proponi feciſti in conſiſtorio coram nobis. Nos igitur attendentes electionem prædictam, et alia inde ſecuta poſt, et contra reſervationem, et decreta prædicta acceptata fuiſſe, eaque, prout erant, irrita et inania reputantes, et ad proviſionem ipſius Monaſterij, de qua nullus præter nos hac vice ſe intromittere potuit, neque poteſt, reſervatione, et decreto obſiſtentibus ſupradictis, ne longæ vacationis ſubjaceret incommodis, paternis et ſollicitis ſtudiis intendentes, poſt deliberationem, quam ſuper hoc cum noſtris fratribus habuimus diligentem, demum ad te, cui de religionis Zelo, litterarum ſcientia, vitæ ac morum honeſtate, ſpiritualium providentia, et temporalium circumſpectione, et aliis multiplicium virtutum meritis laudabilia teſtimonia perhibentur, direximus oculos noſtræ mentis, quibus omnibus, nec non dictorum conventus te eligentium unanimi voluntate attenta meditatione penſetis, de perſona tua præfato Monaſterio de dictorum fratrum conſilio auctoritate Apoſtolica providemus, teque illi præficimus in Abbatem, curam et adminiſtrationem ipſius Monaſterij tibi in ſpiritualibus et temporalibus plenarie committendo. In illo, qui dat gratias, et largitur præmia, confidentes, quod præfatum Monaſterium per tuæ circumſpectionis induſtriam, gratia tibi aſſiſtente divina, proſpere dirigetur, et ſalubriter dante Domino ſuſcipiet incrementa. Quocirca diſcretioni

Digitized by Google

cretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ejus regiminis dicti Monaſterii ſuſcipiens reverenter, ſic te in eo ſolicite et prudenter exercendo exhibeas ſtudioſum, quod Monaſterium gubernatori provido et fructuoſo adminiſtratori gaudeat ſe commiſſum, tuque præter æternæ retributionis præmium, noſtram et dictæ ſedis benedictionem et gratiam uberius conſequi merearis. Datum Avinioni. X Calend. Jannuarij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Hunc in modum Pontifex alteras ſcripſit literas ad Cœnobitas ejus Monaſterij, quibus imperat, ut Spiegelium Abbatem recipiant, eique ut paſtori ſuo obedientiam præſtent. Tertias deinde addidit ad vaſallos & beneficiarios ejus Cœnobij, jubetque ut fidem & obſequium Abbati delecto à ſe & confirmato deferant. Quemadmodum omnes hæ literæ Apoſtolicæ eodem die Avenione conſignatæ apud nos ſervantur. Submiſit deinde ſub initium anni ſequentis Innocentius VI Pontifex magnificum Corbeienſibus diploma, quo omnia illorum privilegia á Cæſaribus & Regibus data, ad eum modum, quo Bonifacius fecerat, ex integro inſtaurat.

Hoc demum anno Godefridus Comes Arnsbergenſis, quem ante ex Epiſcopatu Oſnabrugenſi transvectum diximus à Pontifice ad Archiepiſcopatum Bremenſem, primùm à Mauritio Comite Oldenburgenſi à Canonicis electo, deinde à Gerhardo Comite Hojano, quem Mauritio in adminiſtratione Epiſcopatûs ſubrogârat, adeo inteſtinis diſſidiis turbiſque agitatus fuit, ut conſultum habuerit Archiepiſcopatu ſe abdicare; quem mox in Albertum Canonicum Magdenburgenſem, Magni Ducis Brunſwicenſis filium, approbante Innocentio Pontifice, tranſtulit, modica ſibi ad vitam privatam portione reſervata: ita virum, qui ad magna aſpirarat, fortuna deluſit; quietior feliciorque futurus erat, ſi in Epiſcopatu Oſnabrugenſi perſtitiſſet. Pœnam hanc à tergo hæſiſſe volunt Godefrido, quod dum Oſnabrugenſis Epiſcopus eſſet, ſtipem annuam pauperibus fundatam in profanos uſus averterit, eòque glires etiam, quos Bruno Epiſcopus olim ejecerat, magno nocumento in diœceſin & urbem retraxerit, quæ fabulis propriora reputes. *Godefridus Archiep. Bremenſis cogitur Archiepiſcopatu ſuo ſe abdicare.*

Annus Chriſti 1360.

Innocentij VI Pont. 8.
Caroli IV Reg. 15. Imp. 6.
Balduini Epiſcopi Pad. 21.

Balduinus Ep. in Coadjutorem adlegit Henricum Spegelium, Abbatem Corbeienſem.

At Balduinus Epiſcopus noſter, quòd jam ex podagra & paralyſi, ut Gobelinus noſter ſcribit, affligeretur, accederetque grave ſenium, muneri Principis & Epiſcopi impar, ultro hoc onus rejecit in alium: cooptavitque Adjutorem, conſentientibus Canonicis Cathedralis Eccleſiæ, Henricum Spiegelium, quem non ita pridem Abbatem Corbeienſem delectum, & à Pontifice confirmatum diximus. Magnam cum hoc viro jam ante contraxerat familiaritatem Balduinus, cùm Rhodenſem Præpoſitum ageret; multumque ejus opera uſus fuerat in tractandis publicis negotiis, adeoque ſemper probârat viri hujus prudentiam, induſtriam, & magnanimitatem, ut dignum cenſeret, cui vicaria Epiſcopatus adminiſtratio præ ceteris Cathedralis Collegij Canonicis committeretur. Quod ſimul argumento eſt, raros tum in Collegio Cathedrali è nobilitate fuiſſe Canonicos, quibus hoc munus imponi poſſet; ut Monachum è Corbeienſi Cœnobio advocare neceſſe fuerit. Accedebat generis nobilitas, & ſplendor potentiaque familiæ; quippe è veteri Spiegeliorum Deſenbergicorum diœceſis noſtræ familia ortus, multorum conſanguineorum & popularium gratia valebat. Igitur Henricus ſimul Abbas Corbeienſis, & Balduini Epiſcopi noſtri Adjutor, utroque munere eò opportunius fungi cœpit, quòd & Corbeia intra diœceſin Paderbornenſem eſſet, & multa caſtra bonaque ad mutuam defenſionem ex fœdere communia cum Epiſcopo Paderbornenſi haberet, alterque præſul alterius ope hactenus ſe tutatus eſſet adverſus vicinos hoſtes & bonorum deprædatores.

Neque hoc anno, qui ſeculi hujus erat ſexageſimus, aliud à Balduino actum reperio, quàm quod altaria omnia, quæ erant in Eccleſia Collegij Buſtorfiani intra urbem erecta, & à piis fundatoribus dotata, Pontificali auctoritate pridie inventionis S. Crucis probârit conſecraritque. Quod reliquum vitæ habuit, quieti ſacræ, aſſiduis precibus, & pietatis operibus, ac mortis, quam imminere ſenſit, meditationi impendit.

Annus Chriſti 1361.

Innocentij VI Pont. 9.
Caroli IV Reg. 16. Imp. 7.
Balduini Ep. Pad. ult.
Henrici Spigelii Ep. Paderb. 1.

Balduini Ep. obitus & laus

Vixit deinde Balduinus in alterum annum, Chriſti videlicet MCCCLXI menſemq; Martium ſenibus fatalem, ac pridie Calend. Aprilis moritur; quem diem mortis ex hoc anno conſignârunt nobis Necrologium ædis Cathedralis & Cœnobij Abdinghoviani: ad junctaque

Digitized by Google

junctaque eſt ſimul annua memoria parentum ipſius, ob ſingularem donationem Cœnobitis factam; tametſi in Necrologio Wilbacenſi mortis dies ad VI Idus Aprilis adſcripta ſit; ſicuti erroris quoque comperti Bruſchius, Cleinſorgius, Kerſenbrochius, qui anno ſuperiori extinctum tradunt, ac viginti annos Epiſcoparum geſſiſſe, cùm is in XXII extrahendus ſit. Funus illatum in Baſilicam, conditumque in medio Eccleſiæ ad aram, quàm iſtic erexerat, ubi ſepulchrum ſibi vivus paràrat, & ritu cœmeterij conſecràrat: additis etiam XL dierum indulgentijs, quotquot precando obirent. Tam ſollicitus fuit pro levamento animæ ſuæ, ſi quæ noxa expianda maneret, quàm piè ſe, omnibus ſacris munitus, in mortem compoſuit. Ara hæc, quam pro duobus ſacerdotibus dederat, ad quam alter ſacerdos ſub ortum ſolis, alter ante ſolemnia ſacrorum quotidie ſacrificium offerret, poſt mortem Balduini, quòd loco importuno conſiſteret, ſubmota eſt, eòque monumentum, quod è terra altius erectum erat, depreſſum, & pavimento æquatum. Poſita & ſtatua à Balduino Epiſcopo, habitu decora, ad poſteritatis memoriam, quæ hodiedum in Baſilica conſpicitur. Præſul, ut Gobelinus noſter ſcribit, afabilis fuit, mitis, omnibus percatus, qui vel ex eo in magna apud populum veneratione fuit, quòd pontificalia munia, ordinem conferendo, chriſma conſecrando, Eccleſias dedicando, & confirmationis ſacramentum adminiſtrando, ceteraque, ſicut omnes ante Epiſcopi hactenus fecerant, per ſe obierit, nulla unquam Vicarij Epiſcopi opera uſus; id quod poſt ejus exceſſum ceteri, ut idem auctor retulit, minus præſtitère. Invaluerat jam paſſim per Germaniam & Saxoniam, ut Epiſcopi aut amplitudine diœceſium, aut publicis munerum occupationibus impediti, in hanc partem ſacratiſſimi muneris, quod ex poteſtate ordinis excellentiſſimum habent, vicarios ſibi Epiſcopos, quos ſuffraganeos dicimus, adlegerint; quo pravo uſu, & contemptione rerum diviniſſimarum, Deus videri potuit offenſus, qui tot Epiſcopatus, naſcente poſt hæreſi, in manus ſecularium Principum, quibus illi quàm avitis Epiſcopis ſimiliores eſſe voluère, tranſtulit. Quo factum eſt, ut in tam amplis & tot opulentis Chriſti patrimoniis, quæ propter ſacram Epiſcopi eminentiam à Regibus & Cæſaribus data auctaque ſunt, nec Epiſcopi nec Principes paſſim per Saxoniam conſpiciantur; tanquam & Deus rurſum diceret: *Quia repuliſti me, repellam, te, ne ſacerdotio et Principatu fungaris mihi.*

Reperio & inter literarum noſtrarum monumenta tabulas Simonis Lippienſis Comitis, quibus teſtimonio Ermgardis matris, Ottonis fratris, Alheidis, Catharinæ, & Margarethæ ſororum decimas agrorum ad urbem Lemgovienſem conſignat Virginibus Cœnobij, quod in nova urbe ſub patrocinio B. Virginis colebatur.

Sub

Digitized by Google

Theodorico ab Epiſcopatu Mindenſi ad Archiep. Magdenburgenſem translato, Mindenſi Eccleſiæ præficitur Gerardus II Comes Schawenburgicus. *Chron. Mind. Leerbeckius in Chron. Crantz. in Metrop. Chron. Hildeſ.*

Sub id tempus ſimul Theodoricus Mindenſis Epiſcopus, de quo & ſupra relatum, geſto in nonum annum Epiſcopatu, Caroli Imperatoris ſtudio, & Pontificis auctoritate, ob raras naturæ virtutumque dotes, translatus eſt ad Magdenburgenſem Archiepiſcopatum; quem ille pari cum laude bonoque in ſeptimum annum gubernavit. Raro ſanè per id tempus exemplo Epiſcopi, qui obſcuro loco natus, & ex Ciſtertienſi Monacho delectus, quatuor ordine Epiſcopatus adminiſtravit; ſed Caroli Imperatoris patrocinio, apud quem in pretio erat, ſubnixus. In hujus locum Pontificis auctoritate ſublectus Mindæ Epiſcopus Gerhardus, eo nomine ſecundus, Schowenburgenſis Comes. Jam ante ex eadem Schowenburgicorum Comitum familia Gerhardus I Epiſcopatum illum geſſerat. Tertius Schowenburgenſis Comes per id tempus Hildeſienſis Epiſcopus à Pontifice conſtitutus. Tam fœcunda hæc domus erat, cùm à toga ſacra, priſcæ religionis cultu non minus quàm ſago militari, familiæ decus, & Comitum gloria quæreretur.

ANNA-

Digitized by Google

ANNALIUM PADERBORNENSIUM

LIBER XIV.

HENRICUS SPEGELIUS

XXX,

SIMON

Sterneburgius Comes

XXXI,

RUPERTUS

Juliæ, & Montium Dux

XXXII,

EPISCOP. PADERBORN.

Digitized by Google

HENRICVS SPEGELIUS XXX9 EPISCOP. PADERBORN.

Annus Chriſti 1361.

Innocentij VI Pont. 9.
Caroli IV Reg.16. Imp.7.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 1.

Mortuo Balduino in Epiſcopatu Pad. ſuccedit Henricus Spegelius; ejus familia & dotes.

MOrtuo Balduino Epiſcopo Paderbornenſi, pleno certoque jure ſucceſſit Henricus Spegelius, Corbeienſis Abbas. Nam is poſtquam anno ſuperiore adjutor delectus erat, haud multò poſt Balduinus etiam ſe Epiſcopatu abdicavit, & Spegelium Abbatem cum conſenſu Canonicorum majoris Eccleſiæ Epiſcopum renunciavit; idque ut à Sedis Apoſtolicæ auctoritate probaretur, ſcriptum ad Innocentium Pontificem; à quo XVI Martij, antequam Balduinus ultimo Martij excederet, literæ impetratæ, quibus electio Spegelij Abbatis confirmata fuit.

Gobelin. ætat.6.c.72. Crantz. l.9. Metrop.c. 44. Bruſch. in catal. Epiſc. Kerſenbroch. Cleinſorg.

Erat autem Spegelius ex vetuſta Spegeliorum Dynaſtarum familia, eaque ſtirpe, quæ Deſenbergiorum appellatur à Monte Deſenberg, Caroli M. expugnatione claro. Celebris per id tempus Conradus Spegelius Deſenbergius, qui auſus eſt cum Hatzfeldiis bello Hermannum Haſſiæ Landgravium aggredi, exitu licet improſpero; fuſus enim à Landgravio captusque Deſenbergæ caſtrum à Landgravio præmunitum, magno diœceſis Paderbornenſis damno. Ceterum Henricus præſul ingenio acri & militari, ut Gobelinus noſter ſcribit, ſeverus, veri juſtitiæque amans, ac multis præterea virtutibus, quas ex teſtimonio Cleri & Pontificis literis mox recitabimus, exornatus. Quanquam militiá, quod hæc ætas in clericis laudabat, quàm ſacra toga celebrior: &, quod à Monacho non exſpectares, manu ad arma quam ad ſacra promptior; ſed, quod ſimul commendes, felici in omnibus ſucceſſu; magniſque rebus tractandis ac moderandis; ob ſingularem prudentiam & acrimoniam, à Colonienſi Archiepiſcopo admotus. Poſt

Digitized by Google

Poſteaquam igitur Spegelius Abbas à Balduino Epiſcopo & Collegio majoris Eccleſiæ, ex virtutum commendatione, petitus fuit Epiſcopus, Innocentius Pontifex, reſcriptis ad Balduinum & Canonicos literis, Spegelij electionem ratam habuit. Quæ literæ cùm interciderint, recitabimus Pontificis literas ejuſdem argumenti, ut moris erat, ad vaſallos, diœceſis noſtræ datas, quæ ſic habent.

Literæ Innocentij Pont. ad ſubditos Eccleſiæ Paderb. quibus jubet Henricum Epiſcopum ab omnibus recipi, & debito honore coli.

Innocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Dilectis filiis, univerſis vaſallis Eccleſiæ Paderburnenſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Romani Pontificis, quem Paſtor ille celeſtis et Epiſcopus animarum poteſtatis ſibi plenitudine tradita Eccleſiis prætulit univerſis, plena vigiliis ſolicitudo requirit, ut ipſe circa cujuslibet ſtatum Eccleſiæ ſic vigilanter excogitet, ſic proſpiciat diligenter, ut per ejus providentiam circumſpectam Eccleſijs ſingulis Paſtores accedant ydonei, et rectores providi deputentur, per quos Eccleſiæ ipſæ, ſuperni favoris auxilio ſuffragante, votivæ proſperitatis gratulentur ſucceſſibus. Dudum ſiquidem proviſiones omnium Eccleſiarum Cathedralium tunc apud Sedem Apoſtolicam vacantium, et impoſterum vacaturarum apud eam ordinationi noſtræ duximus reſervandas, decernentes ex tunc irritum et inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contingeret attemptari. Poſtmodum vero Eccleſia Paderburnenſis ex eo vacante, quod venerabilis frater noſter Balduinus Epiſcopus tunc Paderburnenſis certis ex cauſis legitimis regimini ejuſdem Eccleſiæ, cui tunc præerat, per dilectum filium Theodoricum de Groulo Decanum Eccleſiæ Orientalis Paderburnenſis procuratorem ſuum ad hoc ab ipſo ſpecialiter et legitime conſtitutum, in manibus Dilecti filij noſtri Raymundi tl. ſanctæ crucis in Jeruſalem presbyteri Cardinalis apud ſedem prædictam ſponte ceſſit; Idemque Cardinalis de mandato noſtro ſibi ſuper hoc oraculo vivæ vocis facto hujuſmodi ceſſionem apud ſedem eandem admiſit. Nos ad proviſionem ipſius Eccleſiæ Paderburnenſis celerem et felicem, de qua nullus præter nos ea vice diſponere potuerat, neque poterat, reſervatione et decreto obſiſtentibus ſupradictis, ne ipſa Eccleſia Paderburnenſis longæ vacationis ſubjaceret incommodis, paternis et ſolicitis ſtudijs intendentes, poſt deliberationem, quam de præficiendo eidem Eccleſiæ Paderburnenſis perſonam utilem et etiam fructuoſam, habuimus cum fratribus noſtris diligentem, demum ad dilectum filium Henricum electum Paderburnenſem, tunc Abbatem Monaſterij Corbeienſis Ordinis ſancti Benedicti Paderburnenſis d[illegible]eſis cui de religionis zelo, vitæ ac morum honeſtate, ſpiritualium prudentia, et temporalium providentia, aliiſque multiplicium virtutum meritis apud nos fide digna teſtimonia perhibentur, direximus oculos noſtræ mentis. quibus omnibus attenta meditatione penſatis, de perſona dicti Henrici, prædictæ Eccleſiæ Paderbornenſis de dictorum fratrum noſtrorum conſilio auctoritate Apoſtolica duximus providendum, eumque illi præfecimus Epiſcopum et Paſtorem, curam et adminiſtrationem ipſius Eccleſiæ Paderburnenſis ſibi in ſpiritualibus et temporalibus plenarie committendo, in illo, qui dat gratias et largitur præmia, confidentes, quod præfata Eccleſia Paderburnenſis per ipſius electi circumſpectionis induſtriam

ſtriam et providentiam circumſpectam ſub ſuo felici regimine gratia ſibi aſſiſtente divina grata ſuſcipiat incrementa___. Quocirca univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eundem electum debita honorificentia proſequentes, et fidelitatem ſolitam, nec non conſueta ſervitia et jura à vobis debita, exhibere integre ſtudeatis; alioquin ſententiam ſeu pœnam, quam idem electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, et faciemus auctore Domino uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Datum Avenione, XVI. Calend. Aprilis, Pontificatus noſtri anno nono.

Scripſit & in hunc modum Pontifex ad Magiſtratum & cives Paderbornenſes, quas literas his verbis claudit.

Quocirca univerſitatem veſtram rogamus, et hortamur attente, per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus præfatum electum tanquam patrem et paſtorem animarum veſtrarum devote recipientes, ac honorifice proſequentes, ejus ſalutaribus monitis et mandatis humiliter intendatis; ita quod ipſe in vobis devotionis filios, et vos ſubſequenter in eo patrem inveniſſe benevolum gaudeatis. Datum Avenione XVI *Calend. Aprilis Pontificatus noſtri anno nono.*

His ita conſtitutis, Spegelius in hanc formam Pontifici juramentum dixit.

Juramentum ab Henrico Ep. Sedi Apoſtolicæ dictum.

Ego Henricus Epiſcopus Paderburnenſis ab hac hora in antea fidelis et obediens ero Beato Petro, ſanctæque Apoſtolicæ Eccleſiæ Romanæ, et Domino meo, Domino Innocentio Papæ VI, ſuiſque Succeſſoribus Canonice intrantibus: non ero in conſilio aut conſenſu, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, ſeu capiantur mala captione, conſilium verò, quod mihi credituri ſunt per ſe aut nuntium vel litteras, ad eorum dampnum me ſciente nemini pandam. Papatum Romanum, et Regalia ſancti Petri, adjutor eis ero ad retinendum et defendendum, ſalvo meo ordine, contra omnem hominem. Legatum Sedis Apoſtolicæ in eundo et redeundo honorifice tractabo, et in ſuis neceſſitatibus adjuvabo. Vocatus ad ſynodum veniam, niſi impeditus fuero canonica præpeditione. Apoſtolorum limina, Romana curia exiſtente citra vel ultra montes, ſingulis biennis viſitabo aut per me aut per nuntium meum niſi Apoſtolica abſolvar licentia. Poſſeſſiones vero ad menſam mei Epiſcopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquomodo alienabo, inconſulto Romano Pontifice. Sic me Deus adjuvet, et hæc ſancta ejus Evangelia.

Ac ne quid in hac electione Epiſcopi noſtri obturbaret Imperator, ſcripſit & Pontifex ad Carolum, quas literas hoc loco conjungere juvat.

Literæ Innocentii Pont. quibus Henricum electum Ep. Pad. Carolo Imp. commendat.

Innocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Cariſſimo in Domino filio, Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto ac Regi Bœmiæ illuſtri ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Divinæ retributionis præmium et humanæ laudis acquiritur, ſi per ſigulares Principes perſonis Eccleſiaſticis, et his præcipue, quæ ſunt dignitatis titulo inſignitæ condignus honor impenditur, et favor neceſſitatis exhibetur. Dudum ſiquidem proviſiones omnium Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiarum Cathedralium tunc apud Sedem Apoſtolicam vacantium, et in poſterum vacaturarum apud eam diſpoſitioni et ordinationi noſtræ duximus reſervandas, decernentes ex tunc irritum et inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter et ignoranter contingeret attemptari. Poſtmodum vero Eccleſia Paderburn. ex eo vacante, quod venerabilis frater noſter Baldevvinus Epiſcopus tunc Paderburnenſis ex certis cauſis legitimis regimini ejuſdem Eccleſiæ, cui tunc præerat, per dilectum filium Theodoricum de Graulo Decanum Eccleſiæ Orientalis Paderburnenſis procuratorem ſuum, ad hoc ab ipſo ſpecialiter et legitime conſtitutum, in manibus dilecti filij noſtri Raymundi tt. ſanctæ crucis in Jeruſalem presbyteri Cardinalis apud Sedem prædictam ſponte ceſſit, Idemque Cardinalis de mandato noſtro ſibi ſuper hoc oraculo vivæ vocis facto ſedem hujuſmodi ceſſionem apud eandem admiſit; Nos ad proviſionem ipſius Eccleſiæ Paderburnenſis celerem et felicem, de qua nullus præter Nos ea vice diſponere potuerat, neque poterat reſervatione et decreto obſiſtentibus ſupradictis, ne ipſa Eccleſia longæ vacationis ſubjaceret incommodis, paternis et ſolicitis ſtudijs intendentes, poſt deliberationem, quam de præficiendo eidem Eccleſiæ perſonam utilem et etiam fructuoſam, cum fratribus noſtris habuimus diligentem, demum ad dilectum filium Henricum Electum Paderburnenſem, tunc Abbatem Monaſterij Corbeijenſis ordinis ſancti Benedicti Paderburnenſis diœceſis, cui de religionis zelo ac morum honeſtate, ſpiritualium prudentia, ac temporalium providentia alijſque multiplicium virtutum meritis apud nos fide digna teſtimonia perhibentur, direximus oculos noſtræ mentis, quibus omnibus attenta meditatione penſatis de perſona ipsius Henrici, prædictæ Ecclesiæ, de dictorum fratrum consilio, auctoritate Apoſtolica providimus, ipſumque illi præfecimus in Epiſcopum et Paſtorem, curam et adminiſtrationem ipsius Ecclesiæ ſibi in ſpiritualibus et temporalibus plenarie committendo: in illo, qui dat gratias et largitur præmia confidentes, quod prædicta Ecclesia per ſuæ circumſpectionis induſtriam et providentiam circumſpectam ſub ſuo felici regimine, gratia ſibi aſſiſtente divina, grata ſuſcipiet incrementa. Cum itaq; dilecte fili ſit virtutis opus, Dei miniſtros benigno favore proſequi, ac eos verbis ac operibus pro regis æterni gloria venerari, ſerenitatem tuam rogamus attente, quatinus eundem electum, et commiſſam ſibi Ecclesiam habens pro noſtra et dictæ Sedis benevolentia propensius commendatam, ipſum benigni favoris auxilio proſequaris; ita quod idem Electus Celsitudinis tuæ fultus auxilio in commiſſo ſibi prædictæ Ecclesiæ regimine poſſit Deo propitio proſperari, ac tibi exinde perhennis vitæ præmium et à nobis digna proveniat actio gratiarum. Datum Avinione, XVI Calend. Aprilis. Pontificatus noſtri anno nono.

Quæ cùm omnia provoto ſuccederent Henrico Epiſcopo noſtro, & jam Pontificis & Imperatoris auctoritate impetratis, etiam regalibus præmunitus eſſet; magna omnium concordia diœceſis adminiſtrationem ingreſſus, convocatis ordinibus, feſto Virginis in cœlum ſublatæ die Vaſallis feuda, & urbibus privilegia confirmat. Sicuti Warburgenſes ex hac conventione ſua quoque privilegia, magnificè ab Henrico inſtaurata, producunt. Ne

Henricus Ep. ſimul Corbeiam in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrat.

Neve[illegible] ſuo ad Epiſcopatum Paderbornenſem tranſitu quicquam pat[illegible]ur Corbeia, ipſe ſe ejus Cœnobij proviſorem & tutorem ultro ex conſenſu Canonicorum atque ordinum dedit; eo beneficio, quo jam antè multos Epiſcopos Paderbornenſes ejus Cœnobij defenſores memoravimus. Gubernavitque per aliquot annos ſimul Corbeiam, rerum ſacrarum & civilium moderator; dum Reinerus Corbeienſium Abbas legeretur à ſuis.

Innocentius Pont. mandat curatque alienata injuſtè bona Monaſterio Holthuſano reſtitui.

Per id tempus Pontifex interpellatus de injuriis Cœnobio Holthuſano illatis, boniſque interverſis, brevi hoc diplomate optimè conſuluit Virginibus.

Innocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Dilecto filio Decano Ecclesiæ ſancti Martini Monaſterij ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Dilectarum in Chriſto filiarum, Abbatiſſæ et conventus Monaſterij Sanctimonialium in Holthuſen prope Büren ordinis Ciſtertienſium Paderbornenſis diœceſis precibus inclinati, præſentium tibi auctoritate mandamus quatinus ea, quæ de bonis ipſius Monaſterij alienata inveneris illicite, vel diſtracta, ad jus et proprietatem ejuſdem Monaſterij legitime revocare procures, Contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Teſtes autem, qui fuerunt nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, cenſura ſimili, appellatione ceſſante, compellas veritati teſtimonium perhibere. Datum Avinione. IV Idus Februarij Pontificatus noſtri anno nono.

Rebdorfius. Cuſpinian. Carolus Imp. natum ſibi Principem Wenceslaum ſolenniter Nürenbergæ baptizari curat. *Dubrav. in hiſtor. Bohem. lib. 23.*

Agebantur iſta apud nos; cùm hoc anno ſub initium menſis Martij Imperatrix Anna, Sileſiæ Dux enixa eſt Wenceslaum filium. Lætus ea prole Carolus Imperator, Nurenbergam invitavit Electores ac Principes ad Baptiſmi celebritatem. Infantem è ſacro fonte levârunt tres Archiepiſcopi, Moguntinus, Colonienſis & Pragenſis, Epiſcopi ſex, Abbates quinque. Conſtituerat Imperator Aquiſgranum proficiſci, ibique natum filium offerre B. Virgini in Carolina Baſilica: at mutato conſilio, infantem in bilance librari juſſit; qui cùm ſedecim auri marcas æquaret, tantum auri donum votumque miſit Aquiſgranum. Sed hic ille Wenceslaus filius, qui, ut auctor eſt Dubravius, atque alij, luſtrales undas lotio reſperſit: & cùm biennio poſt regiâ Bohemiæ corona ornaretur, aram ipſam alvi ſordibus conſpurcavit, triſti Copronymi præſagio. Quippe cujus ignavia ac luxu Bohemia & Imperij res peſſum jêre; nataque eſt hoc fœdo Rege Huſſitarum hæreſis multò fœdior.

Pontan. l. 7. Gelr. Chron. Colon. Chron. Monaſt. Chron. Belg. Motus & bellum

Ardebat per hæc acre bellum inter Reinaldum & Eduardum fratres, Gelriæ Duces. Reinaldo auxilia ſubmiſêre Adolphus Monaſterienſis Epiſcopus, & Joannes Cliviæ Comes. Eduardo ſe junxêre, Engelbertus Marchiæ Comes, Brunchorſtiani, multique nobilium Monaſterienſium; quos inter maxima & validiſſima pars Caſtrenſes Neoburgenſes ad Dinckolam fluvium. Horum auxiliis victor Eduardus, Reinaldum fratrem prælio vicit, captumque in decennij carce-

Digitized by Google

carcerem traxit. Ita bello hoc compoſito, novum ex eodem arſit inter Adolphum Monaſterienſem Epiſcopum & nobiles Miniſteriales. Hi queſti ſe ab Epiſcopo ſuo deſpici, & diœceſin oneribus premi; contra Epiſcopus querebatur, illos bello Gelrico ſibi adverſos fuiſſe, & pugnanti cum Lippienſi Comite auxilia negaſſe, cùm clientes ſui ſint. Turbæ hæ in factiones erupêre. Nobilium Duces Merveldij & Neoburgenſes, aſſuto in veſtibus flagello, quod factionis ſymbolum erat. Ab his Brunchorſtiani implorati diœceſin Monaſterienſem ſpoliis, ferro & igne evaſtârunt. Adolphus Epiſcopus poſtquam Comitis Clivenſis, & fratris Engelberti Marcani Comitis auxiliis confirmatus fuit, primùm Brunchorſtianos oppreſſit. Inde verſis in Merveldios & Neoburgenſes armis, factioſos hoſce homines ultrici manu proſtravit. Captus Hermannus Merveldius, & arx ejus diruta. Neoburgenſes bonis & privilegiis exuti. Nec tamen quievêre, donec biennio poſt exhauſti & perdomiti ad priſtinam paupertatem redirent; quando id caſtrum ab Hermanno Epiſcopo primùm pro egenis nobilibus conſtructum & Caſtrenſium bonis dotatum accepimus. Hujuſmodi paſſim per Saxoniam prædonum & rebellium motus & arma libere graſſabantur, Carolo in Bohemiæ regnum & ſuperiorem Germaniam magis quàm inferiorem intento. Id quod unicum ferè Imperatori inter cetera vitio datum fuit, legibus ferendis quàm armis meliori.

Inter fratres Reinaldum & Eduardum Duces Gelriæ.
Et Epiſcopum Monaſt. inter & Miniſteriales nobiles.

Annus Chriſti 1362.

Innocentij VI Pont. 10.
Caroli IV Reg. 17. Imp. 8.
Henrici Spegelii Ep. Paderb. 2.

Subinde alio motu Rhenus & Weſtfalia turbari cœpit. Nam inſequens annus, qui Innocentium VI Pontificem Avenione pridie Idus Septembris ſuſtulit, ſubrogato Urbano V. idem etiam Wilhelmum Colonienſem Archiepiſcopum humanis exemit, virum omnibus Pontificalibus virtutibus ornatiſſimum; qui multis injuriis provocatus, leves magnanimitate contempſit, graves prudentia diſcuſſit; eòque cum omnibus vicinis, quod rarum & admiratione plenum erat, pacem ſanctiſſimè coluit: & quod in octavum annum geſſit Archiepiſcopi munus, totum in formanda cleri populique diſciplina, quæ per bella multum collapſa erat, inſumpſit. Nec annus illi elapſus, quo non celebrem Cleri ſynodum collegerit, multis ſalutaribus legibus editis, & cum Weſtfaliæ Epiſcopis communicatis. Quibus forma Cleri, & columen religionis habebatur; & ob quæ non modò apud Carolum Imperatorem, ſed Francorum etiam regem in ſumma veneratione erat.

Obitus Innocentij Pont. & Wilhelmi Archiep. Colon.
Chron. M. Belg. Merſæus. Chron. Colon. Cleinſorg.

Eo Præſule XV Septembris mortuo, fœdum ſchiſma fuit in electione ſucceſſoris. Wilhelmus priuſquam è vita abiret, convocatis ad

Schiſma in electione

ſucceſſoris Archiep. Colonien-

ad fatalem lectum Canonicis, petiit, eligerent Wilhelmum Schleidanum. Quam in rem 5000 aureorum juſſit numerari, quibus confirmationem apud Pontificem expedirent. Sed ſpretis his conſiliis, pars major Canonicorum ab exceſſu Archiepiſcopi elegit Joannem Virneburgicum Decanum ſuum, ac Præpoſitum Sanctenſem; tametſi electio illa inhibita eſſet à Pontifice: contra Florentius & Godefridus de Wevelinghoven, ac Theodorus Genipius Canonici ſuis ſuffragiis poſtulavêre Engelbertum à Marcka, Leodienſem Epiſcopum. Interim Canonicorum ſtudiis, Miniſterialium importunitate, & populi acclamatione prævaluit Virneburgius, ſedemque Archiepiſcopi occupavit, homo qui jam ad dignitatem illam multùm ambitione aſpirârat. Atque is ut popularium animos ſibi arctius devinciret, collectum à Wilhelmo Archiepiſcopo, theſaurum, ut profuſiſſimus erat, pro arbitrio diſtribuit. Inde Avenionem ad Pontificem profectus, id quod tam flagranter ambibat, minimè conſecutus eſt; relictaque eſt diœceſis decem menſibus deſtituta certo paſtore ſuo. Quo malo ſchiſmatis prædæ per Weſtfaliæ Ducatum liberius invaluêre.

At Henricus Epiſcopus noſter multò pacatius Epiſcopatus adminiſtrationem auſpicatus; luſtrataque diœceſi, omnia ſacra & civilia ſapienter redegit in ordinem; tanta omnium concordia, quanta vicinorum Comitum quiete, quorum alios terrore armorum continuit, alios agendi ſolertia, alios beneficentia ſibi devinxit. Tanta verò hujus Præſulis ſub hæc exordia Epiſcopatus erat auctoritas, ut Carolus IV Imperator ſollicitatus ab Henrico Hildeſienſi Epiſcopo, Duce Brunswicenſi ac fratre Epiſcopi Halberſtadienſis, ad raptores ſuæ Eccleſiæ compeſcendos Henricum Epiſcopum noſtrum, unâ cum Duce Saxoniæ & Magdenburgenſi Archiepiſcopo, defenſorem Hildeſienſis Eccleſiæ conſtituerit, vicariamque ſuo nomine fecerit poteſtatem vocandi ejuſmodi vexatores in judicium ſuum, puniendique pro arbitrio, dum Hildeſienſi Epiſcopo ſatisfacerent; id quod hoc diplomate Norimbergæ ſanxit Imperator.

Henricus Ep. à Carolo IV Imp. conſtituitur defenſor jurium, & bonorum Eccleſiæ Hildeſienſis.

Karolus Quartus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, et Boemiæ Rex, Illuſtri Duci Saxoniæ ſacri Romani Imperij Archimareſcallo, et venerabilibus Archiepiſcopo Magdeburgenſi, et Epiſcopo Paderburnenſi, ſuis, et Imperij Principibus dilectis gratiam ſuam et omne bonum. Ad reprimendos noxios hominum iniquorum exceſſus erexit Deus ſecularium ſolia poteſtatem, ut tuta foret inter improbos innocentia, et boni quietè viverent inter malos; niſi enim nocentes homines et injuſti juſtam pro delictis vindictam metuerent, nunquam à ſuis impietatibus reſilirent. Hinc eſt quod venerabilis Henricus Hildeſemenſis Epiſcopus, Princeps et devotus noſter dilectus, ad Celſitudinis noſtræ notitiam querulosè deduxit, qualiter nonnulli homines deſperatè, Dei timore poſtpoſito, ſuæque ſalutis prodigi et honoris, et Eccleſiæ ſuæ Hildenſemenſis homines, poſſeſſiones, et bona

auſu

Digitized by Google

auſu temerario capere, invadere, rapere, vaſtare, et in ſtratis ac viis publicis derobare et ſpoliare præſumant, et in perſonis ac rebus varias et multiplices inſolentias dampnabiliter exercere, ſupplicans ſibi et Eccleſiæ, ac ſubditis ſuis de oportuno ſuper hoc remedio per noſtram Celſitudinem provideri. Cujus inſtantia dignè moti, vos et veſtrum quemlibet, ſuos, et privilegiorum, jurium et libertatum Eccleſiæ ſuæ Hildenſemenſis, ac ſuorum defenſores et conſervatores damus, ſtatuimus, et præſentibus ex certa ſcientia auctoritate Cæſareâ deputamus, dantes vobis, et cuilibet veſtrum, in ſolidum plenam et liberam poteſtatem, omnes et ſingulos Epiſcopi et Eccleſiæ prædictorum, nec non bonorum, hominum, poſſeſſionum, et rerum Epiſcopi et Ecclesiæ eorundem ad Epiſcopi Hildenſemensis vel ſuorum inſtantiam judicialiter evocandi, citandi, judicandi et ſuper objiciendis cognoſcendi, et ratione prævia procedendi contra quoslibet invaſores, moleſtatores, et turbatores eorum, ad ſatisfactionem et ſolutionem damnorum plenariam compellendi, et omnia, quæ in hys oportuna fuerint, libere exequendi. Ratum habituri et gratum quidquid per vos, vel aliquem veſtrum, rite factum fuerit in præmiſſis, et quolibet præmiſſorum, præſenti noſtra conſtitutione ad noſtræ duntaxat voluntatis beneplacitum valitura, præſentium ſub Imperialis Majeſtatis noſtræ sigillo teſtimonio literarum. Datum Nurenberg. Anno Domini Milleſimo trecenteſimo ſexageſimo ſecundo, Indictione quinta decima, tertio Calend. februarij, Regnorum noſtrorum anno ſexto decimo, Imperij verò ſeptimo.

Haud multùm inde ſuperſtes Henricus Hildeſienſis Epiſcopus, Dux Brunſwicenſis, fraterque Alberti Halberſtadienſis Epiſcopi, menſe Februario ex humanis abiit, præclare de ſua diœceſi meritus. Quippe qui tres præfecturas Woldenſtein, Scladen, & Widelam ſuo ære & induſtria Eccleſiæ ſuæ patrimonio adjecit, & diœceſin decem firmiſſimis caſtris præmunitam, atque omni ære alieno exſolutam, florentemque pace atque opibus reliquit. Hujus ſingulare illud ſpecimen amoris erga Eccleſiam ſuam, & memorabile factum. Nam cùm ſenio & morbo urgeretur ad extrema vitæ, vocavit primores Capituli ad fatalem lectum, quos hiſce poſtremis inter cœtera verbis eſt allocutus. *Elegiſtis me ex familia Ducum Brunsvvicensium Epiſcopum veſtrum, quod ego tam grato ſemper mecùm recolui animo, quàm fidus fui in conſervando augendoque Ecclesiæ veſtræ patrimonio; at quanto id periculo veſtro factum ſit, æſtimare vos volo ex odio et æmulatione paternæ domus meæ. Scitis enim, quantum à multis jam annis laborârint Duces Brunſvvicenſes in reprimendis exuendiſque Epiſcopis veſtris. Verùm cùm mihi ſemper Eccleſia mea fuerit ante familiam in amore, cautos vos in poſterum eſſe cupio, ne facile quenquam ex Brunſvvicenſium domo deligatis Epiſcopum, cui ea, quâ mihi fide, arces et patrimonium Chriſti detis in manus.* Rarum ſynceri Epiſcopi monitum nec præſagio vacuum.

M.S. Catal. Epiſc. Hildeſ.

Henrici Ep. Hildeſ. obitus.

Ejus præclara in agone ad Canonicos adhortatio.

Digitized by Google

Annus Chriſti 1363.

Urbani V Pont. 1.
Caroli IV Reg. 18. Imp. 9.
Henrici Spegelij Ep. Pad. 3.

Litigabant interea in alterum annum Avenione in aula Pontificis Joannes Virneburgius & Engelbertus Marcanus Leodienſis Epiſcopus pro Colonienſi Cathedra; quæ lis cùm Cardinales etiam in partes diſtraxiſſet, Urbanus Pontifex utrumque rejecit, alioque conſilio Adolphum Monaſterienſem Epiſcopum, nihil ſollicitantem, aut cogitantem, Archiepiſcopum Colonienſem renunciavit, Virneburgio in locum Adolphi Monaſterienſis nominato. Qua commutatione facta, Adolphus ad Colonienſem Archiepiſcopatum capeſſendum tranſiit, poſtquam Monaſterienſem Epiſcopatum quinquennio inter multiplices turbas haud illaudabiliter rexiſſet. Nam & Lippienſem Comitem, ſpoliis diœceſin ſuam vexantem, repreſſit: Brunchorſtianos Gelroſque cum clade exegit, rebelles nobiles clienteſque armis ad obſequia reduxit; multaque præterea magno diœceſis bono geſſit, quæ in faſtis eorum commemorantur. Ejus enim procuratione caſtrum Portzlar à Marcano fratre 2400 marcis redemptum: telonium urbis Monaſterienſis, numeratis creditori 400 marcis, receptum, & caſtrum Vrienovia extructum. Contra aliæ rebellium arces dirutæ: judicium in Dingede, quod liberam Comitiam dixére, permutatione diœceſi adjectum: impetratum ab Archidiaconis, ut exuvias Parochorum remitterent. Et quò inter ipſum & ordines concordia ageretur, fidem ſuam obligavit in publico conventu, omnia ſe privilegia relicturum integra, nec clericum aliumve è nobilitate, niſi ex manifeſto crimine compertum, in vincula tracturum; demum nulli ſe arcem caſtrumve oppignoraturum ſine conſilio Canonicorum majoris Eccleſiæ ceterorumque ordinum. Multa hujuſmodi ſalubriter cœpta per prudentum conſilia, etſi ipſe ætate adhuc juvenis eſſet; quæ præclarum Epiſcopum & Principem pollicebantur.

Adolphus Ep. Monaſt. auctoritate Pontificis Eccleſiæ Colon. præficitur, ejus commendatio à præclarâ Diœceſis adminiſtratione. *Chron. M. Belg. Chron. Colon. Chron. Monaſt.*

Turbatior res erat in Oſnabrugenſi Epiſcopatu, cui Joannes ab Hoet juris Canonici Doctor à Pontifice impoſitus erat, regebatque diœceſin in XIV annum, ſacris quàm rebus publicis moderandis aptior. Et quia humiliori loco natus erat, quàm ut faſtus nobilium ea tempeſtate ejuſmodi ferret Epiſcopos, primùm ſibi infeſtum habuit equeſtrem ordinem, deinde Oſnabrugenſem urbem, demum Tecklenburgenſem Comitem; quorum vexationibus ad extremam inopiam redactus, neceſſe habuit Rekenburgum caſtrum cum Widenbrugenſi Oppido & quatuor alia præmunita caſtra pignori opponere creditoribus; in eamq; contemptionem venit, ut prædones etiam auſi caſtrum Iburgum, in quo ſedem Principis habebat, noctu interceptum

Ertwin. in chron. Infelix in adminiſtrando Epiſcopatu Oſnabrug. Joannes ab Hoet Ep. humili loco natus.

ceptum tradere in manus Teclenburgenſis Comitis. Incuſantur à noſtræ ætatis Scriptoribus Epiſcopi, quòd cum toga ſagum ſumpſerint militare; at verò in quam neceſſitatem tum coacti id fecerint, id illos vel hujus Epiſcopi exemplo jacturaque expendere par erit. Oſnabrugenſis in eas anguſtias conjectus, ex conſilio ſuorum, egit cum Engelberto Marcano Comite, uti Theodoricum fratrem ſuum ex monte Peſſulano in Galliis, ubi operam ſtudiis navabat, revocaret, cui adminiſtrationem diœceſis committeret. Non ſine certa ſpe ſucceſſionis id factum; ſumptoque vicario Epiſcopi munere, Theodoricus egregius juvenis extemplo arcem Jburgum, fratris & conſanguineorum ope adjutus, recepit. Cetera caſtra partim armis recuperata, partim ære redempta; ipſe validum exinde per XII annos ejus diœceſis, etiam ſub Melchiore Epiſcopo, qui ſucceſſor fuit, præſidium. Ea tum temporum erat iniquitas, ut in Epiſcopo Saxoniæ non tam Doctor quàm propugnator expetendus eſſet. Sanè poſtquam anno ſuperiori è vita abierat Henricus Hildeſienſis Epiſcopus, cui Henricum Epiſcopum noſtrum cum ceteris tutorem à Carolo Imperatore datum diximus, Urbanus Pontifex Joannem Schadlandum Colonia ortum, & è S. Dominici familia celebrem Theologiæ Doctorem, Hildeſienſi Eccleſiæ Epiſcopum impoſuit; is poſtquam Hildeſium venit, auſpicaturus diœceſis gubernationem, id primùm curæ habuit, ut inquireret, ubi Bibliotheca, ubi libri ſervarentur, quibus perlegendis Epiſcopi ante ſe tempus & operam impendiſſent: id cùm novus Theologus Epiſcopus urgeret, aulici & Canonici ad armamentarium deduxerunt, & machinas bellicas omniſque generis arma monſtrando, hæc, inquiunt, Bibliotheca, hi libri, quibuſcum hactenus Epiſcopis noſtris negotium fuit; quibus & tibi pugnandum, ſiquidem & diœceſin hanc tibi à Pontifice datam incolumem eſſe velis. Quo audito, acceptati Epiſcopatùs pœnitere cœpit: nec multò poſt cùm Hildeſienſes cives & vicini, renovatis priſtinis diſſidiis, arma intentarent; prætereaque alibi pecora abducta, alibi ſpoliati homines, alibi incurſiones hoſtiles factæ nunciarentur, frater, inquit Crantzius, umbræ aſſuetus, pulveremque Scholaſticum magis quàm militarem ferre doctus altero mox anno petiit à Pontifice quietiorem Epiſcopatùs locum, in quo ſtudiis vacare poſſet; obtentoque Auguſtano Epiſcopatu, locum dedit Gerhardo Dynaſtæ de Monte, viro toga & militia præclaro, qui mox ad Etzium, oppidum Weſtfalorum, prædonum agmen per diœceſin ſuam graſſantium fudit delevitque.

Neceſſe fuit hoc tempore præficere Eccleſiis Epiſcopos, potenti & illuſtri genere ortos.

Et Spegelius Epiſcopus noſter, cùm in eaſdem turbas, vicinorumque Comitum inhiantes cupiditates ſe conjectum videret, nihil antiquius habuit, quàm oppida & caſtra præmunire, armare beneficiarios, militia inſtruere diœceſin, qua hoſtibus etiam aggreſſionem oſtentaret; idque eò potentius facere licebat, quòd Corbeienſis

Henricus Diœceſin ſuam egregiè tuetur.

Cœnobij adminiſtrationem conjunctam haberet, ex eaque pares prope Epiſcopo vires caſtrorum & vaſallorum exſereret. Sanè Abbates ejus Cœnobij poſtquam priſca Cæſarum defenſione deſtituti fuêre, & ipſi arma tractare alienum haberent à religioſa vita; ampliſſimæ ei[illegible] Cœnobij opes ſenſim carptæ in ſpolium vicinorum Principum & Comitum ceſsêre. Quare uti per hæc turbulenta tempora Abbates fere nunc ad Archiepiſcopum Colonienſem, nunc ad Epiſcopum Paderbornenſem perfugium habuêre, ex ijſque tutores ſui Cœnobij delegêre; ita Spegelius ſeſe defenſorem tulit. Nec minus Eccleſiæ ſuæ diſciplinæ intentus, lege dictata, ſumptuoſa Canonicorum convivia ſuſtulit, vetuitque ne vinum vel in admiſſi vel emancipati Canonici epulo præberetur.

Annus Chriſti 1364.

Urbani V Pont. 2.
Caroli IV Reg. 19. Imp. 10.
Henrici Spegelii Ep. Paderb. 4.

Adolph9 Archiepiſcopatu Colon. ſe abdicat, ducta in uxorem Margarethâ Comitis Marcani filia.

Magna dehinc rerum perturbatio ex mutatione Epiſcoporum. Enim vero Adolphus Colonienſis Archiepiſcopus altero anno de abdicando munere laborare cœpit, ſeu quòd ſe inviſum ſuis intelligeret ob æs alienum contractum & obligatas nobilitati arces quaſdam; quam ob rem apud Urbanum Pontificem accuſatus erat: ſeu quod Cliviam ab avunculo ſperaret, à quo nulla proles maſcula ſuſcepta erat, atque ipſe etiam à ſacerdotio abhorreret. Quare miſſis ad Pontificem procuratoribus Florentio Wevelinghovio ſubdecano, & Petro Brabantenſi Canonico Leodienſi, Archiepiſcopatum in manus Pontificis depoſuit; ſimul ſollicitando, ut hunc in Engelbertum Leodienſem Epiſcopum ac patruum ſuum tranferre dignaretur. Quæ licet Pontifex indignante animo acciperet, edito etiam decreto ex Cardinalium conſiliis, ne quiſquam in poſterum ad ſacras infulas admitteretur, niſi qui ſacerdotio initiatus eſſet, aut certa id fide præſtaret; abdicationem tamen Adolpho permiſit, ſimulq; Engelbertum Leodienſem Epiſcopum, ob res præclarè geſtas per xix annos in Epiſcopatu Leodienſi, transvexit ad Archiepiſcopi Colonienſis ſedem tranſmiſſo etiam per Wevelinghovium pallio. Adolphus vinculis cleri ſolutus, multiſque arcibus & bonis Colonienſis Eccleſiæ ab Engelberto patruo Archiepiſcopo dotatus, matrimonio ſibi junxit Margarethám Gerhardi Montani Comitis ante quadriennium occiſi filiam; quæ marito in dotem attulit Cæſaris inſulam cum telonio, quæ à Regibus quondam oppignorata Cliviæ Comitibus, & ab his Montium regulis ceſſerat.

Beka Heida Barlandus Noviomag.

Igitur in locum Engelberti translatus à Pontifice ad Leodienſem Cathedram Joannes Arckelius Trajectenſis Epiſcopus, poſtquam in xxii annum per varios fortunæ caſus præfecturam ſacram

Traje-

Trajecti geſſiſſet; inde in hanc vacuam Trajectenſis Eccleſiæ ſedem ſubrogatus à Pontifice Joannes Virneburgius Monaſterienſis Epiſcopus, qui non niſi per annum Epiſcopatum illum geſſerat. Vir quidem benignus ac modeſtus, ſed indole ſimplex, eòque à Satrapis Monaſterienſibus facilè circumventus; ut gens illa callida eſt. Hi enim cùm illi privilegia ſua, multum diœceſis bono & libertati Eccleſiæ derogantia, obtuliſſent confirmanda, ſimulque largè pollicerentur, ſe diſſidium, quod inter ipſum & Canonicos exarſerat, compoſituros; obtenta privilegiorum ſuorum confirmatione, nihil minus præſtitêre. Et Virneburgius poſtquam Trajectenſem Epiſcopatum ſuſcepit, in eoſdem ſcopulos incidit; multumque exagitatus eſt á Vehleniis Weſtfalis, Brunchorſtianis, cœteriſque nobilibus; dum poſtremùm in Oppido Ghoer noctu captus, & magno ære redemptus, repentina poſt morte, geſto in ſeptimum annum Epiſcopatu, exſpiraret. Et hic tamen ille erat, qui tanto primùm ambitu Coloónienſem Archiepiſcopatum prensârat, parum licet idoneus, qui aut Monaſterij, aut Trajecti, ferrea illa ætate, Principem & Epiſcopum ageret.

Buchel. in not. Crantz. l. 9. Metrop. c. 45.

Joannes Virneburgicus à Cathedra Monaſterienſi transfertur ad Trajectenſem. variè à Nobilib9 deceptus, exagitatuſque

In hujus proinde locum eodem anno, menſe Aprili, ſubleєtus à Pontifice Monaſterienſis Epiſcopus Florentinus de Wevelinghoven, dum Avenione præſens, ut diximus, ageret cauſam Adolphi Colonienſis Archiepiſcopi: ex illuſtri apud Ubios familia; quæ in caſtro Leienthalio inter Crumbachium & Hideradium veterem majorum ſedem habebat, emortuaque ſtirpe, ad Benthemios Comites, jure dotis, & beneficio Archiepiſcoporum Colonienſium, translata eſt. Ac multum renitens Florentius, Epiſcopatum tandem ex Pontificis voluntate ſuſcepit: at ſub ipſum Epiſcopatûs ingreſſum procella jactatus; ſcripſerat enim Avenione non nemo falſæ fidei homo, qui cum illo in curia Pontificis verſabatur, ad Monaſterienſes, Florentium quidem Epiſcopatu donatum, ſed eum neutiquam velle apud eos unquam ſedem capere; nihilque aliud impenſius agere, quàm ut Engelbertum Marcanum Comitem vicarium ex munere Principis, tutoremque diœceſis imponeret; ea jam pacta inter ipſos conveniſſe, ex quibus nihil præter reſuſcitata vetera bella, & Marcanorum ſervitus metuenda foret. Literis hiſce ad Monaſterienſes perlatis illico fides habita, eò etiam pronius, quòd jam ex eadem Marcanorum familia novum Colonienſium Archiepiſcopum aſpicerent, quem artificem hujus conſilij ſuſpicabantur. Tantoſq; motus una hæc falſa epiſtola concivit, ut Canonici evocatum ad ſe Balduinum Steinfurdienſem Dynaſtam, patronum, & tutorem diœceſis delegerint, eique oppida, & caſtra omnia cum ſuprema poteſtate Adminiſtratoris in manus tradiderint. Acceſsêre nobiles & vaſalli in eandem conſpirationem; & civitates etiam, fœdere inter ſe renovato, abjuravêre Marcani imperium. Horum omnium ignarus Florentius deducitur

Florentiꝰ de Wevelinghoven Epiſcopus Monaſterienſis.

Falſò delatus, Monaſterienſibus primùm inviſus;

ducitur Monaſterium à Marcano Comite, recipiturque in urbem; at modico cleri populiq; honore, qui ne ſpecimen quidem inaugurationis præferret. Et ille cùm Pontificis literas exhiberet, admiſſus quidem; ſed mox duræ & iniquæ leges propoſitæ; ut incertus turbatuſque hæreret, quo ſe verteret. Remanſit in urbe privati inſtar, ſuis impenſis vitam trahendo; dum fraude literarum comperta, & viri innocentia prudentiaque cognita, ſenſim primorum animi mutarentur. Horum favore Florentius xxiv Auguſti ſolemni ritu acceptus. Tum & leges quidem mitigatæ, ſed quæ tamen duræ adhuc fuêre, quòd ſumptus, quos hactenus in urbe fecerat, ipſe ſuo ære præſtare: Steinfurdienſi pro reſtitutione oppidorum & caſtrorum 100 marcas; Apoſtolicæ verò Cameræ 2000 marcas pendere, atq; omne æs alienum ab anteceſſoribus contractum diſſolvere juſſus eſt. In has aliaſque leges poſtquam ſtipulatio facta eſt, inaugurandum circumduxêre per oppida & caſtra diœceſis. Et Florentius quàm inviſus primùm, tam gratus poſtea omnibus fuit. Præſul, exinde geſto in xv annum principatu, manu & conſilio promptus religionem non minus, quàm exhauſtam diœceſin reſtituit in integrum; multiſque præterea bonis, armis induſtriaque partis, locupletavit. Quem ob id faſti Monaſterienſium inter præſtantiſſimos ejus loci Epiſcopos accenſent. Tam incerta fallaciaque hominum ſunt judicia in deligendis acceptandiſque Epiſcopis. Indignè ferebant Canonici ſibi præreptam à Pontifice eligendi poteſtatem; Pontifices nihil magis deteſtabantur, quàm diſcordiam Canonicorum in eligendis Epiſcopis ſuis, quorum litibus & querelis quotidie perſonabat curia & aula Pontificis. Id malum cùm partium ſtudiis ambientium, & Principum nobiliumq; æmulatione, in Epiſcopos familiæ ſuæ principes expetentium, magno Eccleſiarum turbamento increſceret, conſultius habuêre Pontifices Epiſcoporum electionem ad Apoſtolicam ſedem retrahere. Quanquam & ibi ſuis incommodis obnoxia fuerit; quòd hæc mortalium vita nihil omnibus ſuis numeris abſolutum in gubernatione Reipubl. polliceri poſſit.

Poſt gratus & acceptus.

At Spegelius Epiſcopus noſter, qui Pontificis non minus quàm Caroli Imperatoris gratia multum valebat inter Epiſcopos & Principes Saxoniæ, omnia pacificè & conſtanter moderabatur, una gubernatione Paderbornenſium & Corbeienſium res domi foriſque complexus. Quare & à Carolo IV Imperatore, quem mirificè Corbeienſium Cœnobio habebat affectum, hoc anno alterum impetravit diploma, quo judicium liberum in Monte Martis, & diſtrictu Horhuſano, ſicuti ante ſeptennium dederat, rurſum rogatu Henrici Spegelij Principis confirmat, novumque illi judicium in locum prioris imperatoria auctoritate imponit. Qua ſuper re Imperatoris tabulæ, germanico idiomate ſcriptæ, ſervantur apud Corbeienſes, Anno MCCCLXIV, regni vero XVIII, Imperij X, tertio Paſchatis die.

Carolus Imp. rogatu Henrici Ep. judicium in Monte Martis Corbeienſibus confirmat.

Auctor

Digitized by Google

Auctor eſt Pontanus in Geldricis ſuis, per id tempus Hanſeaticarum urbium ſocietatem aut originem ſuam habuiſſe, aut magno certo numero florere cœpiſſe. Pervulgatum urbium fœdus, cùm ad mercimoniorum libertatem potiſſimum inſtitutum eſſet; tum hoc anno Coloniæ celebris Mercatorum Legatorumque conventus fuit habitus, in quo Sclavicæ ſeu Wandalicæ cum primis urbes commerciorum obtulêre ſocietatem. Id cum jam magno Reipub. bono cœptum eſſet, nomina ſua dedêre Colonia, Monaſterium, Oſnabrugum, Tremonia, Suſatum, Hervordia, Paderborna, Unna, Hammona, Lemgovia, Lipſtadium, Bilfeldia, Cœsfeldia, Warburgum, Brakelena, Weſalia, Duisburgum, Embrica, Neomagum, Zutphania, Ruremunda, Arnhemium, Venlona, Hardewicum, Elburga, Daventria, Swollæ, Campi, urbes univerſim tum mercimoniis florentes ſeptuaginta ſeptem; auſæque mox per fecialem Waldemaro III Danorum Regi bellum indicere, quòd navigationem & commercia prædonibus infeſta teneret. Unde & Campis emiſſa claſſis in Daniam, junctaque Sclavicarum urbium claſſe, ingentem Regi Danorum terrorem injecit. Ac Rex, poſtquam didicit, quo regni ſui emolumento hæc commercia procederent, magna ſocietati illi privilegia impertiit. Harum verò civitatum Metropoles emporiaque fuêre Lubeca, Colonia, Brunswicum & Dantiſcum; dum & Brugas in Belgium ſe proferret negotiatorum amplitudo; quemadmodum hæc multis exponit Werdenhagius ſcriptor hujus ſocietatis. Urbium Hanſeaticarum ſocietas.

Annus Chriſti 1365.

Urbani V Pont. 3.
Caroli IV Reg. 20. Imp. II.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 5.

Anno ſubſequenti ſeculi hujus ſexageſimo quintò Carolus Imperator, cùm, rarâ temporum felicitate, pacatiſſimam teneret Germaniam; ſplendido Principum ac procerum comitatu, menſe Majo, iter ſuſcepit in Gallias, ſalutaturus Urbanum V Pontificem, Chriſti in terris vicarium; à quo Avenione honorificentiſſimè exceptus; ipſoq; Pentecoſtes celebri die Pontifici ſacrificium peragenti adſtitit, imperiali habitu & diademate o[illegible], manu ſceptrum geſtans. Inde in colloquium cum Pontifice [illegible]ſſus; in quo multa de bello ſacro adverſus Saracenos ſuſcipiendo, [illegible]ulta de pace per Germaniam & Franciam, multa de latrociniis & prædis coërcendis, aliiſque Reipubl. negotiis pertractata ſunt. Et Cæſar quàm ad cetera pronus, tam alienus ab expeditione in Aſiam erat; quòd diceret bella ejuſmodi, adverſo Deo & infelici hactenus ſucceſſu, geſta eſſe, quibus tantummodo Germaniæ vires, & ſanguis per fatales clades abſumantur. Id quod anno ſtatim proximo comprobatum, cum Chriſtiani Adrianopolim quadraginta millibus armatorum virorum obſiderent. Turcæ,

Argentinen. Boſq. in rebus geſtis Urbani Odoricus. Carolus Imp. in Gallias profectus, multa cum Urbano Pontifice pertractat. *Dubrav. lib. 22. Hiſtor. Bohem. Calviſius ex Annal. Turc.*

Digitized by Google

ducitur Monaſterium à Marcano Comite, recipiturque in urbem; at modico cleri populiq; honore, qui ne ſpecimen quidem inaugurationis præferret. Et ille cùm Pontificis literas exhiberet, admiſſus quidem; ſed mox duræ & iniquæ leges propoſitæ; ut incertus turbatuſque hæreret, quo ſe verteret. Remanſit in urbe privati inſtar, ſuis impenſis vitam trahendo; dum fraude literarum comperta, & viri innocentia prudentiaque cognita, ſenſim primorum animi mutarentur. Horum favore Florentius XXIV Auguſti ſolemni ritu acceptus. Tum & leges quidem mitigatæ, ſed quæ tamen duræ adhuc fuêre, quòd ſumptus, quos hactenus in urbe fecerat, ipſe ſuo ære præſtare: Steinfurdienſi pro reſtitutione oppidorum & caſtrorum 100 marcas; Apoſtolicæ verò Cameræ 2000 marcas pendere, atq; omne æs alienum ab anteceſſoribus contractum diſſolvere juſſus eſt. In has aliaſque leges poſtquam ſtipulatio facta eſt, inaugurandum circumduxêre per oppida & caſtra diœceſis. Et Florentius quàm inviſus primùm, tam gratus poſtea omnibus fuit. Præſul, exinde geſto in XV annum principatu, manu & conſilio promptus religionem non minus, quàm exhauſtam diœceſin reſtituit in integrum; multiſque præterea bonis, armis induſtriaque partis, locupletavit. Quem ob id faſti Monaſterienſium inter præſtantiſſimos ejus loci Epiſcopos accenſent. Tam incerta fallaciaque hominum ſunt judicia in deligendis acceptandiſque Epiſcopis. Indignè ferebant Canonici ſibi præreptam à Pontifice eligendi poteſtatem: Pontifices nihil magis deteſtabantur, quàm diſcordiam Canonicorum in eligendis Epiſcopis ſuis, quorum litibus & querelis quotidie perſonabat curia & aula Pontificis. Id malum cùm partium ſtudiis ambientium, & Principum nobiliumq; æmulatione, in Epiſcopos familiæ ſuæ principes expetentium, magno Eccleſiarum turbamento increſceret, conſultius habuêre Pontifices Epiſcoporum electionem ad Apoſtolicam ſedem retrahere. Quanquam & ibi ſuis incommodis obnoxia fuerit; quòd hæc mortalium vita nihil omnibus ſuis numeris abſolutum in gubernatione Reipubl. polliceri poſſit.

Poſt gratus & acceptus.

At Spegelius Epiſcopus noſter, qui Pontificis non minus quàm Caroli Imperatoris gratia multum valebat inter Epiſcopos & Principes Saxoniæ, omnia pacifice & conſtanter moderabatur, una gubernatione Paderbornenſium & Corbeienſium res domi foriſque complexus. Quare & à Carolo IV Imperatore, quem mirificè Corbeienſium Cœnobio habebat affectum, hoc anno alterum impetravit diploma, quo judicium liberum in Monte Martis, & diſtrictu Horhuſano, ſicuti ante ſeptennium dederat, rurſum rogatu Henrici Spegelij Principis confirmat, novumque illi judicium in locum prioris imperatoria auctoritate imponit. Qua ſuper re Imperatoris tabulæ, germanico idiomate ſcriptæ, ſervantur apud Corbeienſes, Anno MCCCLXIV, regni vero XVIII, Imperij X, tertio Paſchatis die.

Carolus Imp. rogatu Henrici Ep. judicium in Monte Martis Corbeienſibus confirmat.

Auctor

Digitized by Google

Auctor eſt Pontanus in Geldricis ſuis, per id tempus Hanſeaticarum urbium ſocietatem aut originem ſuam habuiſſe, aut magno certo numero florere cœpiſſe. Pervulgatum urbium fœdus, cùm ad mercimoniorum libertatem potiſſimum inſtitutum eſſet; tum hoc anno Coloniæ celebris Mercatorum Legatorumque conventus fuit habitus, in quo Sclavicæ ſeu Wandalicæ cum primis urbes commerciorum obtulêre ſocietatem. Id cum jam magno Reipub. bono cœptum eſſet, nomina ſua dedêre Colonia, Monaſterium, Oſnabrugum, Tremonia, Suſatum, Hervordia, Paderborna, Unna, Hammona, Lemgovia, Lipſtadium, Bilfeldia, Cœsfeldia, Warburgum, Brakelena, Weſalia, Duisburgum, Embrica, Neomagum, Zutphania, Ruremunda, Arnhemium, Venlona, Hardewicum, Elburga, Daventria, Swollæ, Campi, urbes univerſim tum mercimoniis florentes ſeptuaginta ſeptem; auſæque mox per fecialem Waldemaro III Danorum Regi bellum indicere, quòd navigationem & commercia prædonibus infeſta teneret. Unde & Campis emiſſa claſſis in Daniam, junctaque Sclavicarum urbium claſſe, ingentem Regi Danorum terrorem injecit. Ac Rex, poſtquam didicit, quo regni ſui emolumento hæc commercia procederent, magna ſocietati illi privilegia impertiit. Harum verò civitatum Metropoles emporiaque fuêre Lubeca, Colonia, Brunswicum & Dantiſcum; dum & Brugas in Belgium ſe proferret negotiatorum amplitudo; quemadmodum hæc multis exponit Werdenhagius ſcriptor hujus ſocietatis. Urbium Hanſeaticarum ſocietas.

Annus Chriſti 1365.

Urbani V Pont. 3.
Caroli IV Reg. 20. Imp. II.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 5.

Anno ſubſequenti ſeculi hujus ſexageſimo quinto Carolus Imperator, cùm, rarâ temporum felicitate, pacatiſſimam teneret Germaniam; ſplendido Principum ac procerum comitatu, menſe Majo, iter ſuſcepit in Gallias, ſalutaturus Urbanum V Pontificem, Chriſti in terris vicarium; à quo Avenione honorificentiſſimè exceptus; ipſoq; Pentecoſtes celebri die Pontifici ſacrificium peragenti adſtitit, imperiali habitu & diademate ornatus, manu ſceptrum geſtans. Inde in colloquium cum Pontifice congreſſus; in quo multa de bello ſacro adverſus Saracenos ſuſcipiendo, multa de pace per Germaniam & Franciam, multa de latrociniis & prædis coërcendis, aliiſque Reipubl. negotiis pertractata ſunt. Et Cæſar quàm ad cetera pronus, tam alienus ab expeditione in Aſiam erat; quòd diceret bella ejuſmodi, adverſo Deo & infelici hactenus ſucceſſu, geſta eſſe, quibus tantummodo Germaniæ vires, & ſanguis per fatales clades abſumantur. Id quod anno ſtatim proximo comprobatum, cum Chriſtiani Adrianopolim quadraginta millibus armatorum virorum obſiderent. Turcæ, *Argentinen. Boſq. in rebus geſtis Urbani Odoricus.* Carolus Imp. in Gallias profectus, multa cum Urbano Pontifice pertractat. *Dubrav. lib. 22. Hiſtor. Bohem. Calviſius ex Annal. Turc.*

Digitized by Google

ducitur Monaſterium à Marcano Comite, recipiturque in urbem; at modico cleri populiq; honore, qui ne ſpecimen quidem inaugurationis præferret. Et ille cùm Pontificis literas exhiberet, admiſſus quidem; ſed mox duræ & iniquæ leges propoſitæ; ut incertus turbatuſque hæreret, quo ſe verteret. Remanſit in urbe privati inſtar, ſuis impenſis vitam trahendo; dum fraude literarum comperta, & viri innocentia prudentiaque cognita, ſenſim primorum animi mutarentur. Horum favore Florentius XXIV Auguſti ſolemni ritu acceptus. Tum & leges quidem mitigatæ, ſed quæ tamen duræ adhuc fuère, quòd ſumptus, quos hactenus in urbe fecerat, ipſe ſuo ære præſtare: Steinfurdienſi pro reſtitutione oppidorum & caſtrorum 100 marcas; Apoſtolicæ verò Cameræ 2000 marcas pendere, atq; omne æs alienum ab anteceſſoribus contractum diſſolvere juſſus eſt. In has aliaſque leges poſtquam ſtipulatio facta eſt, inaugurandum circumduxère per oppida & caſtra diœceſis. Et Florentius quàm inviſus primùm, tam gratus poſtea omnibus fuit. Præſul, exinde geſto in XV annum principatu, manu & conſilio promptus religionem non minus, quàm exhauſtam diœceſin reſtituit in integrum; multiſque præterea bonis, armis induſtriaque partis, locupletavit. Quem ob id faſti Monaſterienſium inter præſtantiſſimos ejus loci Epiſcopos accenſent. Tam incerta fallaciaque hominum ſunt judicia in deligendis acceptandiſque Epiſcopis. Indignè ferebant Canonici ſibi præreptam à Pontifice eligendi poteſtatem; Pontifices nihil magis deteſtabantur, quàm diſcordiam Canonicorum in eligendis Epiſcopis ſuis, quorum litibus & querelis quotidie perſonabat curia & aula Pontificis. Id malum cùm partium ſtudiis ambientium, & Principum nobiliumq; æmulatione, in Epiſcopos familiæ ſuæ principes expetentium, magno Eccleſiarum turbamento increſceret, conſultius habuère Pontifices Epiſcoporum electionem ad Apoſtolicam ſedem retrahere. Quanquam & ibi ſuis incommodis obnoxia fuerit; quòd hæc mortalium vita nihil omnibus ſuis numeris abſolutum in gubernatione Reipubl. polliceri poſſit.

Poſt gratus & acceptus.

At Spegelius Epiſcopus noſter, qui Pontificis non minus quàm Caroli Imperatoris gratia multum valebat inter Epiſcopos & Principes Saxoniæ, omnia pacifice & conſtanter moderabatur, una gubernatione Paderbornenſium & Corbeienſium res domi foriſque complexus. Quare & à Carolo IV Imperatore, quem mirificè Corbeienſium Cœnobio habebat affectum, hoc anno alterum impetravit diploma, quo judicium liberum in Monte Martis, & diſtrictu Horhuſano, ſicuti ante ſeptennium dederat, rurſum rogatu Henrici Spegelij Principis confirmat, novumque illi judicium in locum prioris imperatoria auctoritate imponit. Qua ſuper re Imperatoris tabulæ, germanico idiomate ſcriptæ, ſervantur apud Corbeienſes, Anno MCCCLXIV, regni vero XVIII, Imperij X, tertio Paſchatis die.

Carolus Imp. rogatu Henrici Ep. judicium in Monte Martis Corbeienſibus confirmat.

Auctor

Digitized by Google

Auctor eſt Pontanus in Geldricis ſuis, per id tempus Hanſeaticarum urbium ſocietatem aut originem ſuam habuiſſe, aut magno certo numero florere cœpiſſe. Pervulgatum urbium fœdus, cùm ad mercimoniorum libertatem potiſſimum inſtitutum eſſet; tum hoc anno Coloniæ celebris Mercatorum Legatorumque conventus fuit habitus, in quo Sclavicæ ſeu Wandalicæ cum primis urbes commerciorum obtulêre ſocietatem. Id cum jam magno Reipub. bono cœptum eſſet, nomina ſua dedêre Colonia, Monaſterium, Oſnabrugum, Tremonia, Suſatum, Hervordia, Paderborna, Unna, Hammona, Lemgovia, Lipſtadium, Bilfeldia, Cœsfeldia, Warburgum, Brakelena, Weſalia, Duisburgum, Embrica, Neomagum, Zutphania, Ruremunda, Arnhemium, Venlona, Hardewicum, Elburga, Daventria, Swollæ, Campi, urbes univerſim tum mercimoniis florentes ſeptuaginta ſeptem; auſæque mox per fecialem Waldemaro III Danorum Regi bellum indicere, quòd navigationem & commercia prædonibus infeſta teneret. Unde & Campis emiſſa claſſis in Daniam, junctaque Sclavicarum urbium claſſe, ingentem Regi Danorum terrorem injecit. Ac Rex, poſtquam didicit, quo regni ſui emolumento hæc commercia procederent, magna ſocietati illi privilegia impertiit. Harum verò civitatum Metropoles emporiaque fuêre Lubeca, Colonia, Brunswicum & Dantiſcum; dum & Brugas in Belgium ſe proferret negotiatorum amplitudo; quemadmodum hæc multis exponit Werdenhagius ſcriptor hujus ſocietatis. Urbium Hanſeaticarum ſocietas.

Annus Chriſti 1365.

Urbani V Pont. 3.
Caroli IV Reg. 20. Imp. II.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 5.

Anno ſubſequenti ſeculi hujus ſexageſimo quinto Carolus Imperator, cùm, rarâ temporum felicitate, pacatiſſimam teneret Germaniam; ſplendido Principum ac procerum comitatu, menſe Majo, iter ſuſcepit in Gallias, ſalutaturus Urbanum V Pontificem, Chriſti in terris vicarium; à quo Avenione honorificentiſſimè exceptus; ipſoq; Pentecoſtes celebri die Pontifici ſacrificium peragenti adſtitit, imperiali habitu & diademate ornatus, manu ſceptrum geſtans. Inde in colloquium cum Pontifice congreſſus; in quo multa de bello ſacro adverſus Saracenos ſuſcipiendo, multa de pace per Germaniam & Franciam, multa de latrociniis & prædis coërcendis, aliiſque Reipubl. negotiis pertractata ſunt. Et Cæſar quàm ad cetera pronus, tam alienus ab expeditione in Aſiam erat; quòd diceret bella ejuſmodi, adverſo Deo & infelici hactenus ſucceſſu, geſta eſſe, quibus tantummodo Germaniæ vires, & ſanguis per fatales clades abſumantur. Id quod anno ſtatim proximo comprobatum, cum Chriſtiani Adrianopolim quadraginta millibus armatorum virorum obſiderent. Turcæ,

Argentinen. Boſq. in rebus geſtis Urbani Odoricus. Carolus Imp. in Gallias profectus, multa cum Urbano Pontifice pertractat. *Dubrav. lib. 22. Hiſtor. Bohem. Calviſius ex Annal. Turc.*

ducitur Monaſterium à Marcano Comite, recipiturque in urbem; at modico cleri populiq; honore, qui ne ſpecimen quidem inaugurationis præferret. Et ille cùm Pontificis literas exhiberet, admiſſus quidem; ſed mox duræ & iniquæ leges propoſitæ; ut incertus turbatuſque hæreret, quo ſe verteret. Remanſit in urbe privati inſtar, ſuis impenſis vitam trahendo; dum fraude literarum comperta, & viri innocentia prudentiaque cognita, ſenſim primorum animi mutarentur. Horum favore Florentius XXIV Auguſti ſolemni ritu acceptus. Tum & leges quidem mitigatæ, ſed quæ tamen duræ adhuc fuêre, quòd ſumptus, quos hactenus in urbe fecerat, ipſe ſuo ære præſtare: Steinfurdienſi pro reſtitutione oppidorum & caſtrorum 100 marcas; Apoſtolicæ verò Cameræ 2000 marcas pendere, atq; omne æs alienum ab anteceſſoribus contractum diſſolvere juſſus eſt. In has aliaſque leges poſtquam ſtipulatio facta eſt, inaugurandum circumduxêre per oppida & caſtra diœceſis. Et Florentius quàm inviſus primùm, tam gratus poſtea omnibus fuit. Præſul, exinde geſto in XV annum principatu, manu & conſilio promptus religionem non minus, quàm exhauſtam diœceſin reſtituit in integrum; multiſque præterea bonis, armis induſtriaque partis, locupletavit. Quem ob id faſti Monaſterienſium inter præſtantiſſimos ejus loci Epiſcopos accenſent. Tam incerta fallaciaque hominum ſunt judicia in deligendis acceptandiſque Epiſcopis. Indignè ferebant Canonici ſibi præreptam à Pontifice eligendi poteſtatem; Pontifices nihil magis deteſtabantur, quàm diſcordiam Canonicorum in eligendis Epiſcopis ſuis, quorum litibus & querelis quotidie perſonabat curia & aula Pontificis. Id malum cùm partium ſtudiis ambientium, & Principum nobiliumq; æmulatione, in Epiſcopos familiæ ſuæ principes expetentium, magno Eccleſiarum turbamento increſceret, conſultius habuêre Pontifices Epiſcoporum electionem ad Apoſtolicam ſedem retrahere. Quanquam & ibi ſuis incommodis obnoxia fuerit; quòd hæc mortalium vita nihil omnibus ſuis numeris abſolutum in gubernatione Reipubl. polliceri poſſit.

Poſt gratus & acceptus.

At Spegelius Epiſcopus noſter, qui Pontificis non minus quàm Caroli Imperatoris gratia multum valebat inter Epiſcopos & Principes Saxoniæ, omnia pacificè & conſtanter moderabatur, una gubernatione Paderbornenſium & Corbeienſium res domi foriſque complexus. Quare & à Carolo IV Imperatore, quem mirificè Corbeienſium Cœnobio habebat affectum, hoc anno alterum impetravit diploma, quo judicium liberum in Monte Martis, & diſtrictu Horhuſano, ſicuti ante ſeptennium dederat, rurſum rogatu Henrici Spegelij Principis confirmat, novumque illi judicium in locum prioris imperatoria auctoritate imponit. Qua ſuperre Imperatoris tabulæ, germanico idiomate ſcriptæ, ſervantur apud Corbeienſes, Anno MCCCLXIV, regni vero XVIII, Imperij X, tertio Paſchatis die.

Carolus Imp. rogatu Henrici Ep. judicium in Monte Martis Corbeienſibus confirmat.

Auctor

Digitized by Google

Auctor eſt Pontanus in Geldricis ſuis, per id tempus Hanſeaticarum urbium ſocietatem aut originem ſuam habuiſſe, aut magno certo numero florere cœpiſſe. Pervulgatum urbium fœdus, cùm ad mercimoniorum libertatem potiſſimum inſtitutum eſſet; tum hoc anno Coloniæ celebris Mercatorum Legatorumque conventus fuit habitus, in quo Sclavicæ ſeu Wandalicæ cum primis urbes commerciorum obtulêre ſocietatem. Id cum jam magno Reipub. bono cœptum eſſet, nomina ſua dedêre Colonia, Monaſterium, Oſnabrugum, Tremonia, Suſatum, Hervordia, Paderborna, Unna, Hammona, Lemgovia, Lipſtadium, Bilfeldia, Cœsfeldia, Warburgum, Brakelena, Weſalia, Duisburgum, Embrica, Neomagum, Zutphania, Ruremunda, Arnhemium, Venlona, Hardewicum, Elburga, Daventria, Swollæ, Campi, urbes univerſim tum mercimoniis florentes ſeptuaginta ſeptem; auſæque mox per fecialem Waldemaro III Danorum Regi bellum indicere, quòd navigationem & commercia prædonibus infeſta teneret. Unde & Campis emiſſa claſſis in Daniam, junctaque Sclavicarum urbium claſſe, ingentem Regi Danorum terrorem injecit. Ac Rex, poſtquam didicit, quo regni ſui emolumento hæc commercia procederent, magna ſocietati illi privilegia impertiit. Harum verò civitatum Metropoles emporiaque fuêre Lubeca, Colonia, Brunswicum & Dantiſcum; dum & Brugas in Belgium ſe proferret negotiatorum amplitudo; quemadmodum hæc multis exponit Werdenhagius ſcriptor hujus ſocietatis.

Urbium Hanſeaticarum ſocietas.

Annus Chriſti 1365.

Urbani V Pont. 3.
Caroli IV Reg. 20. Imp. II.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 5.

Anno ſubſequenti ſeculi hujus ſexageſimo quinto Carolus Imperator, cùm, rarâ temporum felicitate, pacatiſſimam teneret Germaniam; ſplendido Principum ac procerum comitatu, menſe Majo, iter ſuſcepit in Gallias, ſalutaturus Urbanum V Pontificem, Chriſti in terris vicarium; à quo Avenione honorificentiſſimè exceptus; ipſoq; Pentecoſtes celebri die Pontifici ſacrificium peragenti adſtitit, imperiali habitu & diademate ornatus, manu ſceptrum geſtans. Inde in colloquium cum Pontifice congreſſus; in quo multa de bello ſacro adverſus Saracenos ſuſcipiendo, multa de pace per Germaniam & Franciam, multa de latrociniis & prædis coërcendis, aliiſque Rei-publ. negotiis pertractata ſunt. Et Cæſar quàm ad cetera pronus, tam alienus ab expeditione in Aſiam erat; quòd diceret bella ejuſmodi, adverſo Deo & infelici hactenus ſucceſſu, geſta eſſe, quibus tantummodo Germaniæ vires, & ſanguis per fatales clades abſumantur. Id quod anno ſtatim proximo comprobatum, cum Chriſtiani Adrianopolim quadraginta millibus armatorum virorum obſiderent. Turcæ,

Argentinen. Boſq. in rebus geſtis Urbani Odoricus.

Carolus Imp. in Gallias profectus, multa cum Urbano Pontifice pertractat.

Dubrav. lib. 22. Hiſtor. Bohem. Calviſius ex Annal. Turc.

Digitized by Google

Cœnobij adminiſtrationem conjunctam haberet, ex eaque pares propè Epiſcopo vires caſtrorum & vaſallorum exſereret. Sanè Abbates ejus Cœnobij poſtquam priſca Cæſarum defenſione deſtituti fuêre, & ipſi arma tractare alienum haberent à religioſa vita; ampliſſimæ ejus Cœnobij opes ſenſim carptæ in ſpolium vicinorum Principum & Comitum ceſsêre. Quare uti per hæc turbulenta tempora Abbates fere nunc ad Archiepiſcopum Colonienſem, nunc ad Epiſcopum Paderbornenſem perfugium habuêre, ex ijſque tutores ſui Cœnobij delegêre; ita Spegelius ſeſe defenſorem tulit. Nec minus Eccleſiæ ſuæ diſciplinæ intentus, lege dictata, ſumptuoſa Canonicorum convivia ſuſtulit, vetuitque ne vinum vel in admiſſi vel emancipati Canonici epulo præberetur.

Annus Chriſti 1364.

Urbani V Pont. 2.
Caroli IV Reg. 19. Imp. 10.
Henrici Spegelii Ep. Paderb. 4.

Adolph9 Archiepiſcopatu Colon. ſe abdicat, ducta in uxorem Margarethâ Comitis Marcani filia.

Magna dehinc rerum perturbatio ex mutatione Epiſcoporum. Enimvero Adolphus Colonienſis Archiepiſcopus altero anno de abdicando munere laborare cœpit, ſeu quòd ſe inviſum ſuis intelligeret ob æs alienum contractum & obligatas nobilitati arces quaſdam; quam ob rem apud Urbanum Pontificem accuſatus erat: ſeu quod Cliviam ab avunculo ſperaret, à quo nulla proles maſcula ſuſcepta erat, atque ipſe etiam à ſacerdotio abhorreret. Quare miſſis ad Pontificem procuratoribus Florentio Wevelinghovio ſubdecano, & Petro Brabantenſi Canonico Leodienſi, Archiepiſcopatum in manus Pontificis depoſuit; ſimul ſollicitando, ut hunc in Engelbertum Leodienſem Epiſcopum ac patruum ſuum tranferre dignaretur. Quæ licet Pontifex indignante animo acciperet, edito etiam decreto ex Cardinalium conſiliis, ne quiſquam in poſterum ad ſacras infulas admitteretur, niſi qui ſacerdotio initiatus eſſet, aut certa id fide præſtaret; abdicationem tamen Adolpho permiſit, ſimulq; Engelbertum Leodienſem Epiſcopum, ob res præclarè geſtas per xix annos in Epiſcopatu Leodienſi, transvexit ad Archiepiſcopi Colonienſis ſedem transmiſſo etiam per Wevelinghovium pallio. Adolphus vinculis cleri ſolutus, multiſque arcibus & bonis Colonienſis Eccleſiæ ab Engelberto patruo Archiepiſcopo dotatus, matrimonio ſibi junxit Margaretham Gerhardi Montani Comitis ante quadriennium occiſi filiam; quæ marito in dotem attulit Cæſaris inſulam cum telonio, quæ à Regibus quondam oppignorata Cliviæ Comitibus, & ab his Montium regulis ceſſerat.

Beka
Heda
Barlandus
Noviomag.

Igitur in locum Engelberti translatus à Pontifice ad Leodienſem Cathedram Joannes Arckelius Trajectenſis Epiſcopus, poſtquam in xxII annum per varios fortunæ caſus præfecturam ſacram

Traje-

Buchel. in not. Crantz. l. 9. Metrop. c. 45.

Trajecti geſſiſſet; inde in hanc vacuam Trajectenſis Eccleſiæ ſedem ſubrogatus à Pontifice Joannes Virneburgius Monaſterienſis Epiſcopus, qui non niſi per annum Epiſcopatum illum geſſerat. Vir quidem benignus ac modeſtus, ſed indole ſimplex, eòque à Satrapis Monaſterienſibus facilè circumventus; ut gens illa callida eſt. Hi enim cùm illi privilegia ſua, multum diœceſis bono & libertati Eccleſiæ derogantia, obtuliſſent confirmanda, ſimulque largè pollicerentur, ſe diſſidium, quod inter ipſum & Canonicos exarſerat, compoſituros; obtenta privilegiorum ſuorum confirmatione, nihil minus præſtitêre. Et Virneburgius poſtquam Trajectenſem Epiſcopatum ſuſcepit, in eoſdem ſcopulos incidit; multumque exagitatus eſt á Vehleniis Weſtfalis, Brunchorſtianis, cœteriſque nobilibus; dum poſtremùm in Oppido Ghoer noctu captus, & magno ære redemptus, repentina poſt morte, geſto in ſeptimum annum Epiſcopatu, exſpiraret. Et hic tamen ille erat, qui tanto primùm ambitu Colonienſem Archiepiſcopatum prenſârat, parum licet idoneus, qui aut Monaſterij, aut Trajecti, ferrea illa ætate, Principem & Epiſcopum ageret.

Joannes Virneburgicus à Cathedra Monaſterienſi transfertur ad Trajectenſem. variè à Nobilib9 deceptus, exagitatusque

In hujus proinde locum eodem anno, menſe Aprili, ſublectus à Pontifice Monaſterienſis Epiſcopus Florentinus de Wevelinghoven, dum Avenione præſens, ut diximus, ageret cauſam Adolphi Colonienſis Archiepiſcopi: ex illuſtri apud Ubios familia; quæ in caſtro Leienthalio inter Crumbachium & Hideradium veterem majorum ſedem habebat, emortuaque ſtirpe, ad Benthemios Comites, jure dotis, & beneficio Archiepiſcoporum Colonienſium, translata eſt. Ac multum renitens Florentius, Epiſcopatum tandem ex Pontificis voluntate ſuſcepit: at ſub ipſum Epiſcopatûs ingreſſum procella jactatus; ſcripſerat enim Avenione non nemo falſæ fidei homo, qui cum illo in curia Pontificis verſabatur, ad Monaſterienſes, Florentium quidem Epiſcopatu donatum, ſed eum neutiquam velle apud eos unquam ſedem capere; nihilque aliud impenſius agere, quàm ut Engelbertum Marcanum Comitem vicarium ex munere Principis, tutoremque diœceſis imponeret; ea jam pacta inter ipſos conveniſſe, ex quibus nihil præter reſuſcitata vetera bella, & Marcanorum ſervitus metuenda foret. Literis hiſce ad Monaſterienſes perlatis illico fides habita, eò etiam pronius, quòd jam ex eadem Marcanorum familia novum Colonienſium Archiepiſcopum aſpicerent, quem artificem hujus conſilij ſuſpicabantur. Tantoſq; motus una hæc falſa epiſtola concivit, ut Canonici evocatum ad ſe Balduinum Steinfurdienſem Dynaſtam, patronum, & tutorem diœceſis delegerint, eique oppida, & caſtra omnia cum ſuprema poteſtate Adminiſtratoris in manus tradiderint. Accêſſere nobiles & vaſalli in eandem conſpirationem; & civitates etiam, fœdere inter ſe renovato, abjuravêre Marcani imperium. Horum omnium ignarus Florentius deducitur

Florentiq de Wevelinghoven Epiſcopus Monaſterienſis.

Falſò delatus, Monaſterienſibus primùm inviſus;

ducitur

Digitized by Google

ducitur Monaſterium à Marcano Comite, recipiturque in urbem; at modico cleri populiq; honore, qui ne ſpecimen quidem inaugurationis præferret. Et ille cùm Pontificis literas exhiberet, admiſſus quidem; ſed mox duræ & iniquæ leges propoſitæ; ut incertus turbatuſque hæreret, quo ſe verteret. Remanſit in urbe privati inſtar, ſuis impenſis vitam trahendo; dum fraude literarum comperta, & viri innocentia prudentiaque cognita, ſenſim primorum animi mutarentur. Horum favore Florentius xxiv Auguſti ſolemni ritu acceptus. Tum & leges quidem mitigatæ, ſed quæ tamen duræ adhuc fuêre, quòd ſumptus, quos hactenus in urbe fecerat, ipſe ſuo ære præſtare: Steinfurdienſi pro reſtitutione oppidorum & caſtrorum 100 marcas; Apoſtolicæ verò Cameræ 2000 marcas pendere, atq; omne æs alienum ab anteceſſoribus contractum diſſolvere juſſus eſt. In has aliaſque leges poſtquam ſtipulatio facta eſt, inaugurandum circumduxère per oppida & caſtra diœceſis. Et Florentius quàm inviſus primùm, tam gratus poſtea omnibus fuit. Præſul, exinde geſto in xv annum principatu, manu & conſilio promptus religionem non minus, quàm exhauſtam diœceſin reſtituit in integrum; multiſque præterea bonis, armis induſtriaque partis, locupletavit. Quem ob id faſti Monaſterienſium inter præſtantiſſimos ejus loci Epiſcopos accenſent. Tam incerta fallaciaque hominum ſunt judicia in deligendis acceptandiſque Epiſcopis. Indignè ferebant Canonici ſibi præreptam à Pontifice eligendi poteſtatem: Pontifices nihil magis deteſtabantur, quàm diſcordiam Canonicorum in eligendis Epiſcopis ſuis, quorum litibus & querelis quotidie perſonabat curia & aula Pontificis. Id malum cùm partium ſtudiis ambientium, & Principum nobiliumq; æmulatione, in Epiſcopos familiæ ſuæ principes expetentium, magno Eccleſiarum turbamento increſceret, conſultius habuêre Pontifices Epiſcoporum electionem ad Apoſtolicam ſedem retrahere. Quanquam & ibi ſuis incommodis obnoxia fuerit; quòd hæc mortalium vita nihil omnibus ſuis numeris abſolutum in gubernatione Reipubl. polliceri poſſit.

Poſt gratus & acceptus.

At Spegelius Epiſcopus noſter, qui Pontificis non minus quàm Caroli Imperatoris gratia multum valebat inter Epiſcopos & Principes Saxoniæ, omnia pacifice & conſtanter moderabatur, una gubernatione Paderbornenſium & Corbeienſium res domi foriſque complexus. Quare & à Carolo IV Imperatore, quem mirificè Corbeienſium Cœnobio habebat affectum, hoc anno alterum impetravit diploma, quo judicium liberum in Monte Martis, & diſtrictu Horhuſano, ſicuti ante ſeptennium dederat, rurſum rogatu Henrici Spegelij Principis confirmat, novumque illi judicium in locum prioris imperatoria auctoritate imponit. Qua ſuper re Imperatoris tabulæ, germanico idiomate ſcriptæ, ſervantur apud Corbeienſes, Anno MCCCLXIV, regni vero XVIII, Imperij X, tertio Paſchatis die.

Carolus Imp. rogatu Henrici Ep. judicium in Monte Martis Corbeienſibus confirmat.

Auctor

Auctor eſt Pontanus in Geldricis ſuis, per id tempus Hanſeaticarum urbium ſocietatem aut originem ſuam habuiſſe, aut magno certo numero florere cœpiſſe. Pervulgatum urbium fœdus, cum ad mercimoniorum libertatem potiſſimum inſtitutum eſſet; tum hoc anno Coloniæ celebris Mercatorum Legatorumque conventus fuit habitus, in quo Sclavicæ ſeu Wandalicæ cum primis urbes commerciorum obtulêre ſocietatem. Id cum jam magno Reipub. bono cœptum eſſet, nomina ſua dedêre Colonia, Monaſterium, Oſnabrugum, Tremonia, Suſatum, Hervordia, Paderborna, Unna, Hammona, Lemgovia, Lipſtadium, Bilfeldia, Cœsfeldia, Warburgum, Brakelena, Weſalia, Duisburgum, Embrica, Neomagum, Zutphania, Ruremunda, Arnhemium, Venlona, Hardewicum, Elburga, Daventria, Swollæ, Campi, urbes univerſim tum mercimoniis florentes ſeptuaginta ſeptem; auſæque mox per fecialem Waldemaro III Danorum Regi bellum indicere, quòd navigationem & commercia prædonibus infeſta teneret. Unde & Campis emiſſa claſſis in Daniam, junctaque Sclavicarum urbium claſſe, ingentem Regi Danorum terrorem injecit. Ac Rex, poſtquam didicit, quo regni ſui emolumento hæc commercia procederent, magna ſocietati illi privilegia impertiit. Harum verò civitatum Metropoles emporiaque fuêre Lubeca, Colonia, Brunswicum & Dantiſcum; dum & Brugas in Belgium ſe proferret negotiatorum amplitudo; quemadmodum hæc multis exponit Werdenhagius ſcriptor hujus ſocietatis.

Urbium Hanſeaticarum ſocietas.

Annus Chriſti 1365.

Urbani V Pont. 3.
Caroli IV Reg. 20. Imp. II.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 5.

Anno ſubſequenti ſeculi hujus ſexageſimo quinto Carolus Imperator, cùm, rarà temporum felicitate, pacatiſſimam teneret Germaniam; ſplendido Principum ac procerum comitatu, menſe Majo, iter ſuſcepit in Gallias, ſalutaturus Urbanum V Pontificem, Chriſti in terris vicarium; à quo Avenione honorificentiſſimè exceptus; ipſoq; Pentecoſtes celebri die Pontifici ſacrificium peragenti adſtitit, imperiali habitu & diademate ornatus, manu ſceptrum geſtans. Inde in colloquium cum Pontifice congreſſus; in quo multa de bello ſacro adverſus Saracenos ſuſcipiendo, multa de pace per Germaniam & Franciam, multa de latrociniis & prædis coërcendis, aliiſque Reipubl. negotiis pertractata ſunt. Et Cæſar quàm ad cetera pronus, tam alienus ab expeditione in Aſiam erat; quòd diceret bella ejuſmodi, adverſo Deo & infelici hactenus ſucceſſu, geſta eſſe, quibus tantummodo Germaniæ vires, & ſanguis per fatales clades abſumantur. Id quod anno ſtatim proximo comprobatum, cum Chriſtiani Adrianopolim quadraginta millibus armatorum virorum obſiderent.

Argentinen. Boſq. in rebus geſtis Urbani Odoricus.

Carolus Imp. in Gallias profectus, multa cum Urbano Pontifice pertractat.

Dubrav. lib. 22. Hiſtor. Bohem. Calviſius ex Annal. Turc.

Turcæ,

Turcæ, enim, qui Genuenſium navibus per mare transportati erant, accepto in ſingula capita Turcarum aureo, noctu Chriſtianos ſomno vinoque conſepultos obruerunt ceciderúntque exercitu Chriſtianorum ad internecionem prope deleto.

Ac Carolus Imperator Avenione regreſſus in Germaniam, reperit prædatorum agmen Vaſconum quodam Duce, qui ſe Archipresbyterum vocabat, irruiſſe per Gallias in Alſatiam (Argentinenſis XII millibus equitum ſtipatum aſſerit) in quem depellendum Carolus repente exercitum collegit; quem cùm in ſe duci ſenſit Archipresbyter, terrore adventantis Cæſaris Germaniæ finibus exceſſit. Necquicquam exinde Cæſar habuit ſollicitiùs, quàm ut prædonum catervas, quæ paſſim per Germaniam graſſabantur, extingueret.

Bellum Henricum Ep. & Landgravium Haſſiæ inter & Schonenbergios, pace certis conditionibus inita, ſopitur. Reinerus Abbas Corbeienſis, certis pactis & legibus præſcriptis, acceptus.

Inter tumultuaria arma, quæ per id tempus paſſim ſumebantur, reperio & bellum in antiquis tabularij noſtri literis, quod Henricùs Spegelius Epiſcopus noſter, & Henricus Haſſiæ Landgravius, junctis armorum viribus, geſſère adverſus nobiles viros Heindenricum, Conradum, Borchardnm de Schonenberg. Quæ verò cauſa hujus belli data, haud perinde proditum eſt. Id conſtat, ira partium ad arma & caſtrorum expugnationes proceſſiſſe. Intervenientibuſq; arbitris hoc anno in has leges reconciliatio ante feſtum D. Magdalenæ facta eſt. Arma utrimq; ponantur: capti bello liberi dimittantur: pecunia in lytrum promiſſa at nondum ſoluta remittatur: Schonenbergij in caſtrum Drendenberg, eo jure, quo ante bellum tenuerant, reſtituantur. Sortita & hoc anno Corbeja in locum Theodorici ante Spegelium defuncti Reinerum Abbatem, virum modeſtum & religioſum. Qui in has leges acceptus, ut ipſe profitetur.

Reinerus Dei gratia Abbas Monaſterij Corbeienſis Paderbornenſis diœceſis. Præſentibus hiſce publicè proteſtamur, nos ut conventum eſt omnes bonas et laudabiles conſuetudines non immutaturos, neque commiſſuros, ut præpoſiti, prioris, et alia dignitatum munia per alios quàm per Cœnobij religioſos homines adminiſtrentur. Literæ et inſtrumenta anteceſſorum bonæ fidei ſervabuntur. Bona Cœnobij, in quibus Monachi vivunt, relinquemus intacta; neque quæ Abbatis ſunt, ſine conſenſu Monachorum ullo modo dabimus in feudum. Acta hæc anno MCCCLXV, *ipſo D. Dionyſij Epiſcopi et Martyris die.* Adeo jam invaluerat, ut Abbates non minus, quam Epiſcopi, certis prius pactis & legibus præſcriptis adirent munus ſuum.

Annus Chriſti 1366.

Urbani V Pont. 4.
Caroli IV Reg. 21 Imp. 12.
Henrici Spegelij Ep. Pad. 6.

Trithem. in Chron. Hirſ.

Carolus Imperator ut prædonum inſolentiam, à quibus itinera & commercia infeſtabantur, compèſceret; Wenceslaum fratrem Brabantiæ & Limburgi Ducem, virum æquiſſimum ac ſapientiſſimum,

mum, auctoritate Cæſarea publicarum viarum cuſtodem defenſoremque per inferiores Rheni provincias conſtituit. Simul civitates ad Rhenum arctiſſimum inter ſe fœdus compoſuêre, ipſis etiam Principibus formidabile: ſive id Hanſeaticarum civitatum fuerit, de quibus ſupra relatum: ſive aliud ad ſecuritatem publicam & libertatem ſuam adverſus Dominos amplificandam firmandamque; quando per id tempus paſſim Epiſcoporum urbes ac Metropoles, opibus & commerciis potentes, imperium Epiſcoporum exuêre, & rebellare cœptaverunt. Compertumque etiam, ex quo bella cum barbaris in Septentrione, aut cum Saracenis in Palæſtina intermitti cœpta, Germaniam Saxoniamque ingenti nobilium & prædonum multitudine repletam fuiſſe; quos cùm mars exteris bellis occupare deſiit, & ipſi domi inopia conflictarentur, otium & paupertatem domeſticam convertiſſe in ſpolia Mercatorum, Cœnobiorum, & ſacrorum præſulum.

Fœdus Civitatum ad libertatem ſuam adverſus Dominos tuendam.

Abijt hac tempeſtate è vita Joannes Hœtius Oſnabrugenſis, vir, ut ſupra jndicavimus, ſacri juris peritiſſimus, omnique ſcientiarum & virtutum cultu præſtantiſſimus; cui nihil ad hujus muneris dignitatem deerat præter obſcuros natales. Quare in hujus locum Apoſtolica auctoritate ſubrogatus Melchior, è Ducum Brunswicenſium familia ortus; quem Florentius Monaſterienſis Epiſcopus magna nobilium pompa in urbem ac ſedem Epiſcopi introduxit; tanquam ſplendore generis expleturum, quod in altero deſiderabatur. Sed & ille ijſdem fluctibus jactatus: colliſuſque primùm cum Theodorico Marcano, Colonienſi Præpoſito, quem Hœtius Epiſcopus Adminiſtrum diœceſis adlegerat. Is quia caſtra & oppida pleraque tenebat in poteſtate, nec prius cedere volebat, quàm impenſæ hactenus à ſe factæ ſolverentur; neceſſe habuit Melchior Epiſcopus ingenti tum pecuniæ ſumma paciſci, eamque in rem plura etiam caſtra & oppida pignori opponere. Tam parum illi familiæ ſplendor, & Brunswicenſium Ducum patrocinia, ut poſt referemus, profuêre.

Obitus Joannis Hœtij Ep. Oſnabrug. Cui ſubrogatur Melchior, è Ducum Brunswicenſium familia ortus.

Geſſerat jam in quintum annum Mindenſem Epiſcopatum Gerardus Schawenburgenſis Comes, magno Eccleſiæ illius bono, ac pace cum finitimis, eòque omnibus carus erat; cùm neſcio qua religione impetuque potenti ductus, peregrinationem ſuſcepit in Palæſtinam cum Adolpho fratre ſuo ad loca ſacra inviſenda, fruſtra dehortantibus Canonicis & amicis, ne diœceſin illa profectione & abſentia in periculum & damnum adduceret. Quorum ille precibus neglectis, iter ingreſſus; nec multò poſt pridie D. Michaëlis fluctibus maris exhauſtus interiit. Quo fato Adolphus quoque frater in prælio cum Saracenis ad Famam-auguſtam urbem occubuit. Corpus Mindam deportatum, & honorifico ſepulchro illatum eſt. Gerhardi Epiſcopi corpus, etſi irrepertum non redierit ad ſuos, ejus tamen memoria his ſæculi ejus verſibus conſecrata poſteris.

Chron. Mind. Lerbecius in chron. Cranz. l. 9. Metrop.

Gerardus Schawenburgicus unà cum fratre ſuo in profectione ad Terram ſanctam moritur.

Digitized by Google

Hic eſt Gerhardus de Schavenberg nullibi tardus,
Qui cum proceſſit prudenter ſingula geſſit,
Clerum Mindenſem, clavum bene rexit et enſem,
Oppida conſtruxit, detractaque caſtra reduxit.

Succeſſorem ea in cathedra habuit Ottonem de Wettin è nobili Miſnienſium familia. Is cùm per id tempus Decanus Moguntinus eſſet, per Caroli Imperatoris preces Epiſcopatum ab Urbano Pontifice impetravit; ſed brevi temporis vitæque uſura Epiſcopatum tenuit.

Engelbertus Archiep. Colon. Lipſtadium & Lipperadium Comiti Marcano oppignorat.

Hunc quoque annum ex vetuſtis tabulis conſignatum habemus, quo Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus Engelberto, Marcano Comiti, & ex fratre nepoti, acceptis ter mille, ſeu ut alij octies mille, florenis aureis, Lipſtadium Oppidum ad Luppiam flumen, caſtrumq; Lipperadium prope aſſitum, vetera diœceſis patrimonia oppignoravit. Quam pecuniæ ſummam Archiepiſcopus in dotem dedit nepti ſuæ, cùm Cranendonckio Dynaſtæ duceretur in thalamum. Quæ oppignoratio etſi ea lege facta, ut refuſa pecuniæ ſumma Lipſtadium & Lipperodium redderetur Archiepiſcopo & Colonienſi Eccleſiæ; id tamen quia neglectum à Succeſſoribus Archiepiſcopis, tranſiit Lìpſtadium à Marcanis poſt ad Adolphum Cliviæ Comitem, atque tot litium & bellorum ſeminarium fuit: manetque ad noſtram ætatem armata heterodoxorum ſedes, & ſpoliarium Weſtfaliæ. Tantum etiam poſteris nocuit illius Archiepiſcopi cæcus ac profuſus in conſanguineos amor.

Verùm de hac ipſa Lipperodana arce ad hunc annum ita memorant noſtra monumenta. Otto de Tekeneburg, Alheidis uxor ejus, & Nicolaus eorum filius oppignorant Henrico Epiſcopo Paderbornenſi arcem ſuam Lipperodianam, cùm advocatiis Geſekenſi & Cappellenſi pro 700 marcis puri argenti monetæ Paderbornenſis, quæ intra 4 annos fas non ſit redimere; ijs exactis, poterunt quidem pro 700 marcis redimere, ſed redemptionem uno anno prius denunciabunt Epiſcopo. Ad hæc Otto ejuſque filius Nicolaus non inibunt concordiam cum Simone de Lippia, priuſquam diligenter cautum ſit Epiſcopo de 700 marcis ex pignore.

Annus Chriſti 1367.

Urbani V Pont. 5.
Caroli IV Reg. 22. Imp. 13.
Henrici Spegelii Ep. Paderb. 7.

Brouver. Chron. Colon. Chron. M. Belgij Merſæus Supplemen. Level.

Tandem anno proximo, qui Chriſti erat ſexageſimus ſeptimus, Urbanus Pontifex diſceſſu è Gallia Romam adijt, ad turbatum Romanæ Eccleſiæ ſtatum componendum; quamvis tertio ab hinc anno Avenionem repetierit. Colonienſis Archiepiſcopus Engelbertus cùm & ipſe ære alieno obrutus, ac ſenio in nervorum paralyſin depreſſus

preſſus jaceret, imparemque ſe videret tanto oneri ferendo, conſilio aſſenſuque Canonicorum adſcivit ſibi Cunonem Falckenſtenium, Trevirenſem Archiepiſcopum, adjutorem; quam ille laboris partem, etſi invitus, ex Urbani Pontificis demum judicio & auctoritate admiſit. Vir, ut Trithemius, ſcribit, prudentiſſimus, à natura ad regimen multarum Eccleſiarum formatus, impiger ad laborem, ſtrenuus in agendo, & ingenio acutiſſimus, cui inter præſules ſacrorum tum nullum Germania parem habebat. Tantum mutatus, poſtquam ex diſſoluto Moguntini Cleri Canonico traductus ad infulas. Engelbertus deductâ parte bonorum, quantum ad honeſtam vitam ſatis erat, in arcem Bruelam ac privatam vitam ſeceſſit. Engelbertus Archiep. Colon. Adjutorem ſibi adſciſcit Cunonem Archiep. Trevirenſem.

Primum Cunonis operum fuit, diſſidentes & belligerantes inter ſe Marcanum & Arnsbergenſem Comitem componere in concordiam. Per id tempus Marcanus Arnsbergenſi infeſtus ob Fridenbergum caſtrum, in quod Marcanus par ſibi jus vendicabat; eòque Arnsbergam aggreſſus, Comitis ſedem, expugnârat injectiſque ignibus diruerat. Intervenit flagranti bello Cuno, deductoſque ab armis componit, ea pactione, ut totum caſtrum cederet Marcano. Oppugnabat per id tempus Tremoniam Wihelm⁹ Montium Comes, Wilhelmi Juliæ Comitis ex fratre Gerhardo nepos, ſimulq; Adolph⁹ Marcanus, quem hactenus Epiſcopum Monaſterienſem & Colonienſem produximus. Magna ab his vis uni incumbebat Tremoniæ; quam tamen Principum vicinorum interventu mox diſcuſſam, & priſtinum cum Marcano Comite fœdus inſtauratum memorant. Facilè nunc, cauſam belli hujus ſuſpicari à ſcriptore præteritam, quòd Tremonia cum Arensbergenſi Marcanorum hoſte fecerit. Cuno Archiep. diſſidentes componit.

Hiſce turbulentis Weſtfaliæ temporibus, quibus omne jus confuſum erat per tumultuaria nobilium & prædonum arma, in eas anguſtias adducti ſunt Corbeienſes (quod paſſim in eorum literis lego) ut neceſſe habuerint, alia poſt alia bona aut vendere aut oppignorare. Et cùm aliorum potentum deſtituerentur patrocinio, Reinerus Abbas, cæterique Cœnobitarum primores, imploravêre opem Henrici Epiſcopi noſtri, rogitando, ut ſe denuo Tutorem & defenſorem ſui Cœnobij dare velit; quod & Henricus pro ſingulari amore, ac veneratione erga nativum hunc religioſæ vitæ ſuæ locum promptè admiſit. Superſunt apud nos publicæ tabulæ hoc anno pridie Innocentum datæ, quibus profitetur ſe, rogatu Reineri Abbatis & totius Cœnobij, omnium ſacrorum & civilium procurationem defenſionemque ſuſcipere; quæ tamen poſt mortem ejus ad Cœnobium eſſet reditura. In has anguſtias tam celebre ac regale Monaſterium Corbeienſe, quod caſtris, oppidis, & poſſeſſionibus antiquitus cuivis Epiſcopatui & Principatui per Saxoniam par erat, temporum injuriis prolapſum erat; nec aliud ab omnibus Advocatis & vaſallis, quos inter tot Principes & Comites cenſebantur, præſidij erat, quam ut quiſque, quantum licentia temporum permittebat, raperet. Abbas Corbeienſis Henricum Ep. rogat, ut curam Cœnobij ſui ſuſcipiat.

Digitized by Google

Annus Chriſti 1368.

Urbani V Pont. 6.
Caroli IV Reg. 23. Imp. 14.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 8.

Caroli Imp. expeditio in Italiam. *Brevver. Chron. M. Belg. Chron Colon. Cleinſorg. in Chron. Weſtf. Gelen. in Engelb. lib.3. not. ad cap. 42.*

Anno dehinc proximo Carolus Imperator, id quod anno ſuperiori ſollicitârat Urbanus Pontifex, expeditionem cum exercitu in Italiam ſuſcepit, ad rebellionem & tyrannidem Barnabovis Vice Comitis, ceterorumque Mediolanenſium, comprimendam. Iter magno Epiſcoporum & procerum comitatu per Auſtriam eſt ingreſſus. Ac priuſquam Italiam intraret, rogatu Legati Pontificis vetera Romanæ Eccleſiæ jura & privilegia more antiquorum piorumque Cæſarum Viennæ publicis tabulis confirmat. *Teſtes memorantur Albertus Patavienſis, Lambertus Spirenſis, Joannes Brixinenſis, Gerhardus Naumburgenſis, et Otho Mindenſis, Eccleſiarum Epiſcopi. Illuſtres Albertus et Leopoldus fratres, Auſtriæ et Carinthiæ Duces, Joannes et Jodocus filius ejus Marchiones Muraviæ, ſpectabiles Joannes de Habesburg, Burchardus Burgravius Magdenburgenſis, Joannes et Burchardus de Retz Comites. Viennæ anno Domini* MCCCLXVIII. *Indictione VI, III Idus Aprilis. Ego Joannes Dei gratia Olmucenſis Epiſcopus, ſacræ Imperialis aulæ Cancellarius vice venerandi in Chriſto Patris Engelberti Colonienſis Archiepiſcopi, ſacri Imperij per Germaniam Archicancellarij recognovi.* Aſſecuti præterea Imperatorem Henricus Goritzæ Comes Salisburgenſis Archiepiſcopus, Rudolphus Dux Saxoniæ (qui tamen invaletudine præpeditus ſuffecit pro ſe Albertum nepotem) alijque proceres.

A morte Engelberti Archiepiſcop. Colon. adminiſtrat Cuno Archiep. Trevirenſis, Coadjutor jam antè electus.

Ad famam terroremque adventus Cæſaris, Barnabos Italiæ turbo, ut tempori ſe accommodaret, ad pacem ſe obtulit Pontifici. Ceterum ea expeditione, ut Trithemius ſcribit, haud multum eſt confectum. Imperator diſcurrendo per Italiæ provincias, cùm Mediolanenſes ſubigere arduum experiretur, acceptâ pecuniæ ſummâ, attritum peſtilentia exercitum non ſine Pontificis offenſione ſub exitum anni reduxit in Germaniam; cui hoc anno Imperatrix Sigiſmundum alterum filium enixa.

Interea 26 Auguſti mors in arce Brulenſi ſubtraxit Engelbertum Marcanum Colonienſem Archiepiſcopum, eo nomine tertium. Corpus in ædem Metropolitanam delatum, conditumque in Mauſolæo, quod vivus ſibi parârat. Tum verò Cuno Trevirenſis Archiepiſcopus, qui jam adjutor delectus erat, honoratiore Adminiſtratoris titulo Archiepiſcopatum illum gubernandum ſuſcepit, appellatus ab Urbano Pontifice Commendator & Vicarius Generalis; eò quod Archiepiſcopi dignitatem ſibi reſervaret Pontifex. Prima Cunonis cura fuit Archiepiſcopatum liberare debitis, bona extrahere è nobilium manibus, caſtraque recuperare (inter quæ ſtatim

tim

Digitized by Google

tim Tulpiacum à Juliæ Duce redemptum) nobilium inſolentiam intrepidè comprimere, prædonum & rebellium delicta publicis ſuppliciis punire; quibus nec Andernacenſibus parcitum, qui Wilhelmo Archiepiſcopo rebellárant: hoſtiumque alios capite imminui, alios proſcribi & in exilium deportari juſſit. Hæc Cunonis regentis initia erant, grata Canonicis, qui bona Eccleſiæ repeti videbant: ſuſpecta civibus Agrippinis & nobilibus, tanquam dominatu ejus opprimendi forent.

Sed his multò præſtantius Cunonis factum: cujus induſtria Comitatus Arnsbergenſis hoc anno ad patrimonium Colonienſis Eccleſiæ eſt additus. Vivebat ad hunc diem Godefridus, poſtremus ejus familiæ Comes, unàque Anna Clivenſis conjux, ſine prole ſuſcepta, & quia ex ſenili ætate nullus heres ſperari poterat, utrique in votis fuit, reliquum vitæ tempus otio & divino ſervitio dicare. Atque ut omnibus ſe curis exſolverent, Comitatum Cunoni Archiepiſcopo & Colonienſi Eccleſiæ venalem obtulêre; idque ob hanc etiam cauſam (ſicuti literis hac ſuper re confectis ſæpius ſe legiſſe fatetur Cleinſorgius) quòd Comitatus Arnsbergenſis in meditullio Ducatus Weſtfaliæ ſitus eòque à nullo tutius defendi & conſervari poſſit, quàm à Colonienſi Archiepiſcopo. Quamvis non deſint, qui expiandi noxarum cauſa id feciſſe ſcribant; nam & ipſe vir bellicoſus, & majores multis afflixerant Colonienſem Eccleſiam: eò partim dono, partim emptione Comitatus obvenit Colonienſibus. Delegitque Comes ſibi Brulam Oppidum cum certis poſſeſſionibus ad honeſtam quietamque vitam. Data ex ærario Colonienſi quotannis decem aureorum millia, conjugi aliquot arces in Comitatu relictæ. Tabulis hiſce 25 Auguſti hoc anno confectis teſtes ſubſcripsêre Antonius de Reidere, Rutgerus Ketler milites, Henricus Wolff, Arnoldus Haken, Wilhelmus Quaterlant, Arnoldus de Berninghuſen, Joannes Schurman, Conradus Wrede, Armigeri Caſtrenſes. Conſules præterea & proconſules Oppidorum, Arnsberg, Nihem, Grevenſtein, Hirtzberge. Quam vero nobile peculium hoc Comitatu Eccleſiæ Colonienſi acceſſerit, commonſtrant Oppida, caſtra, Parochiæ, pagi ac villæ in tabulis à Gelenio & Ferdinando Epiſcopo in Monumentis recitatis.

Comitatus Arnsbergenſis Eccleſiæ Colon. adjungitur.

Gelenius in vita S. Engelberti Ferdinan. in Monumentis Westph. pag. 22.

Inhærebat veteri privilegio ac jure hereditario, ob præclara majorum facinora, huic Comitatui Archiſtrategi ac primipilaris (quem Antebellatorem etiam Weſtfaliæ dixêre) munus, ducendi nimirum exercitus intra Rhenum ac Viſurgim, quæ dignitas ſimul ad Colonienſem Archiepiſcopum tranſiit. Erat & Godefridus Comes per id tempus Ducatûs Weſtfaliæ Marſchallus, altera hac dignitate exornatus; id verò munus, quia octo millibus aureorum ſibi oppignoratum tenebat ab Archiepiſcopo Colonienſi; eadem ſimul pecuniæ ſumma, quam Henricus Spegelius Epiſcopus noſter repræſentavit,

Ducatûs Weſtfaliæ Marſchalli, dignitas ad Henricum Ep. Pad. transfertur.

ſentavit, mutuamque dedit Cunoni Archiepiſcopo, tum ſimul redemptum eſt; tranſtulitque poſt Cuno Marſchalli dignitatem in Epiſcopum noſtrum, ut poſt ex publicis tabularij noſtri literis docebimus. Multumque Cuno Archiepiſcopus conſilio atque opera Henrici Epiſcopi noſtri, quem conſanguineum ſuum ſcribit, in hanc rem conficiendam uſus eſt. Nec multum exinde Godefridus Arnsbergenſis Comes ſuperſtes, obiit anno 1371. 21. Februarij, magnifico in Baſilica Metroplitana Coloniæ ſepulchro illatus, cui hodiedum reſupina armati viri ſtatua impoſita conſpicitur.

Moritur Joannes II ultimus Comes Cliviæ, quæ deinde devolvitur ad Adolphum Comitem Marcanum. *Teſchemakerus.*

Suſtulit & hic annus præterea Joannem hujus nominis II, Cliviæ Comitem, poſtremum ejus ſtirpis heredem; cùm neque ex Alheide Marcana, neque ex Mechtilde Reinaldi Gelriæ Ducis filia ullam prolem ſuſtuliſſet. Mirum verò quantum utriuſque Comitis majores pro familia firmanda augendaque, ex ſpoliis etiam ſacrorum bonorum, bellando prædandoque contenderunt, tanquam æterna ſtirps futura; quam tamen mors ex tam inani ſpe poſteritatis in ipſo demum flore familiæ abrupit. Et verò cùm neque ex Ottone, neque Theodorico Joannis Comitis fratribus proles maſcula relicta eſſet; decertavêre pro Clivia adeunda ex fœminea ſucceſſione Otto Archelius, Theodoricus Hornenſis, Engelbertus Marchiæ Comes, Theodoricus & Adolphus Engelberti Marcani fratres; potituſque tandem Clivia Adolphus Marcanus; is nimirum, quem ex minorum ordinum gradu primùm Monaſterienſem Epiſcopum, poſt Colonienſem Archiepiſcopum memoravimus, conſtantior Comes & maritus quàm Epiſcopus; itàque actum cum Clivia.

Simon III Comes Lippienſis ſancit, ne Comitatus in plures in poſterum partes dividatur.

Poſteaquam verò ab obitu Simonis II Comitis Lippienſis, Otto & Bernardus filij Comitatum Lippienſem diviſerant; is ne in poſterum in alias atque alias partes laceraretur, Simon III, rogatu Richardæ Bernardi Comitis viduæ, legem ſanxit, & in tabulas, quæ ſuperſunt, retulit, ne Comitatus quantum ſe trans ſylvam ac cis eam porrigit, unquam dividatur, ſed uni ſemper Domino pareat. Quod ſi plures filij ſuſcepti fuerint, is imperet, quem Lipſtadium & Lemgovia acceptârint; ad quorum exemplum cetera oppida, Horna, Blomberga, Detmoldia & Caſtellani Vornholtenſes, Brakenſes, Falckenbergenſes, Blombergenſes & Detmoldienſes ſe accomodent. Quæ & hoc anno feſto D. Joannis Evangeliſtæ horum omnium ſigillis confirmata ſunt. Legem hanc poſtea Rudolphus II & Ferdinandus II comprobarunt. Bono id conſilio ad familiæ potentiam firmandam factum, ne dum multi Comites aſpicerentur, nullus ex his pro dignitate Comes eſſet. Sed tum facilè erat hanc legem ſancire, cùm ceteris filiis oſtia ad Canonicorum Collegia & Cœnobia, altioreſque in ijs dignitates adeundas paterent, quæ pòſt ipſis à majorum religione deſciſcentibus ſunt occluſa.

Rudolp. anno 1593. Ferdinand. anno 1626.

Subtraxit

Digitized by Google

Subtraxit & mors vicinum nobis Epiſcopum Mindenſem Ottonem de Wettin, quem Viennam uſque Imperatorem aſſectatum diximus, cum vix anni expleſſet gubernationem; virum tam ætate provectum, quàm eruditione & virtute conſpicuum. Funus in templum Prædicatorum, quod vivus expetierat, 17 Julij deductum. Statimque ab exceſſu ejus cives Mindenſes, facta per plebeos impetus eruptione, caſtra Vlote & Vornholt expugnant, & incendiis abſumunt. Quâ inſolentiâ quoque abreptus Simon Comes Lippienſis Oppidum Lubekenam invaſit, inflammatumque ſuis cineribus involvit. Motus hoſce Widekindus de Monte compreſſit, quem mox è patriâ Advocatorum nobilitate & Præpoſito ejus Eccleſiæ creavêre Epiſcopum, virum gravem, & popularium gratia acceptum, omnique virtutum commendatione egregium.

Chron. Minden. Lerbec. in Chron. Crantz. lib. 10. Metrop. c. 25. & 33.

Otto de Wettin Ep. Mindenſis moritur. Ei ſuccedit Widekindus de Monte.

Et jam Florentius Monaſterienſis Epiſcopus annum quintum gubernationis feliciter ingreſſus, multa eo tempore præclarè geſſerat. Nam Steinfurdienſem præpotentem Dynaſtam, quem tutorem diœceſis delegerant, facta transactione ſibi intime conciliârat; uti id publicis literis, quæ ſuperſunt, teſtatus eſt Dynaſta; itàque ſibi omniumque animos mira prudentia & humanitate devinxerat, ut quàm inviſus acceſſerat, tam gratus laudaretur ab omnibus; poſtquam viſus eſt ſacra inſigni religione, & civilia ſyncera mente, magno diœceſis emolumento tractare, æs alienum diſſolvere, quinque liberos Comitatus, quos Frigraviatus dixêre, redimere, caſtra inſtaurare, hoſtium arma & incurſiones fortiter propulſare, multaque ædificia & molendina Cœsfeldiæ, Wolbecæ, aliiſque in locis opportunè conſtruere, quæ omnia ſuis impenſis ſupra 10000 millia marcarum confecit. Haud inutili documento, non ex fama vulgique ſermone, ſed ex virtutum aſpectu atque ipſo experimento Principes æſtimandos eſſe.

Florentij Ep. Monaſt felix gubernatio.

Annus Chriſti 1369.

Urbani V Pont. 5.
Caroli IV Reg. 24 Imp. 15.
Henrici Spegelij Ep. Pad. 9.

Cœperat magnis animis Cuno Trevirenſis Archiepiſcopus, & Colonienſis Eccleſiæ Vicarius, ampliſſimam convulſamque diœceſin Colonienſem in meliorem ſtatum feliciter componere; cùm altero mox anno ab urbe Colonienſi & nobilitate exorta procella cœptum turbavit opus. Quippe Magiſtratus ac cives ad imminuendam cleri immunitatem plebiſcito vetuêre, ne in poſterum frumentum, vinum, ceteræque Cleri merces à tributis liberæ eſſent: ne vinum alibi quàm in deſignatis à Magiſtratu domibus venderetur: ne quicquam emeretur à Clericis; adhæc alia illis onera, & vectigalia impoſita. Cuno cùm antiquari decretum peteret à Magiſtratu, eò quòd

Chron. Colon. Trithem. in Chron. Brovver. lib. 18. Annal. Trevir. Chron. M. Belg.

Rebellio Nobilitatis & Civium Colon. con-

Digitized by Google

quòd veteri juri & libertati derogaret, nec quicquam impetraret; conſulto Pontifice, urbem interdicto ſubjecit. Quo cives magis exacerbati, cùm iniquiora etiam minitarentur; Cuno omnem Clerum ex urbe in vicina oppida migrare juſſit. Stetitque urbs octodecim menſibus omni ſacrorum uſu orba. Acceſſit alterum malum ex nobilitate, quæ, ſeu conſpiratione civium incenſa, ſeu odio Cunonis, licentiaque ætatis illius, ad arma proſiliit, & diœceſin ſpoliis & hoſtilibus armis pervaſit. At Cuno excelſi animi præſul, horum impatiens, toparchas & clientes ad arma convenire jubet; acrique prælio inito, cæſa profligataque nobilitas: capti ad ſexaginta ordinis equeſtris viri victori ceſſere Cunoni.

(Margin: tra Cunonem Archiep.)

Per hanc quoque tumultuarij belli licentiam Theodoricus Marcanus Dinslaci Dominus, quem ſupra Oſnabrugenſis diœceſis Adminiſtratorem retulimus, urbem Tremonienſem per inſidias tentavit intercipere, veteri Marcanorum in Tremonienſes odio inflammatus. Dolus in hunc modum compoſitus erat. Plauſtra aliquot fœni, quibus armatos milites incluſerat, in urbem ducit. Militibus imperatum, dum plauſtra portas intrarent, exſilirent, excubitoreſque civium obtruncarent, dum ceteræ cohortes in propinquo abditæ advolarent. Sed detecta in ingreſſum fraus. Extracti obtruncatiq; milites. Rei etiam conſpirationis cives publico capitis ſupplicio in foro plexi. Liberatæ civitatis annuam ſupplicationem grati cives decrevêre.

(Margin: *Brav. in theatro urbium in Tremon.* Theodoricus Marcan9 urbem Tremonienſem intercipere tentat, ſedirrito conatu.)

Annus Chriſti 1370.

Urbani V Pont. 8.
Caroli IV Reg. 25. Imp. 16.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 10.

Interim Cuno Archiepiſcopus cùm animo ſuo reputans tantæ negotiorum moli, quam ex difficili geminæ diœceſis procuratione ſuſceperat, vires ſibi uni non ſufficere, duo ſibi ſapienter facienda cenſuit; tum ut Mareſchallum Ducatus Weſtfaliæ conſtitueret, qui in partes laboris veniret: tum ut abdicatæ Colonienſis Eccleſiæ adminiſtrationi alium Archiepiſcopum ſubrogandum curaret. Utrumque hoc anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ex conſilio & aſſenſu primarij Collegij confecit. Nam primùm evocatum ad ſe Henricum Spegelium Paderbornenſem Epiſcopum noſtrum, quocum hactenus multa de Weſtfaliæ gubernatione pertractârat, Mareſchallum Ducatus Weſtfaliæ cum approbatione ordinum nominavit. Magni hunc virum æſtimabat Cuno, quem inter Weſtfaliæ Præſules ac Principes non modò ſibi conſanguinitate junctum, & præclarè de ſe & Eccleſia Colonienſi meritum, ut in publicis hac ſuper re tabulis teſtatur Cuno, ſed & ingenio manuque militari promptum, auctoritate inter ſuos præſtantem, & confinis Paderbornenſis noſtræ diœceſis potentia ſubnixum, agendique ſolertia cele-

(Margin: Henricus Ep. Pad. Mareſchallus Ducatûs Weſtfaliæ à Cunone Archiep. Colon. conſtituitur.)

celebrem habebat. Nec ingravatè Spegelius Mareſchalli munus admittere viſus; quòd eo imperio & dignitate auctus, ſimul ſuam diœceſin & Corbeienſes eò potentius tueri poſſet adverſus vicinos Comites hoſteſque. Hinc fortè etiam ſpem ſibi fecerat poſſe eam dignitatem firmiori aliquo mutuæ defenſionis inter utrumque Epiſcopatum nexu Paderbornenſi Eccleſiæ conjungi. At priuſquam Cuno hanc ſupremi Mareſchalli dignitatem transferret in Spegelium Epiſcopum noſtrum; multis præſcriptis conditionibus actum in hoc conventu Præſulum Colonienſis Eccleſiæ: de fide videlicet inter utrumque Epiſcopum, de obedientia & obſequio omnium Satraparum, Caſtellanorum, Oppidorumque Mareſchallo præſtando: de bellis gerendis, de impenſis & damnis ſarciendis, caſtrorum defenſione, limitum cuſtodia, & quæ ejuſmodi prolixis admodum tabulis Gudesbergæ Anno MCCCLXX pridie Nonas Aprilis, ac feſto D. Ambroſij, quòd tum eo die ex mortis ejus memoria agebatur, conſignatis exponuntur, & apud nos in tabulario patrio ſermone conſcripta ſervantur. Hiſce ſimul literis profitetur Cuno & Canonici majoris Eccleſiæ Colonienſis, Mareſchalli munus Godefrido Arnsbergenſi Comiti octo millibus aureorum oppignoratum fuiſſe, atque ad id redimendum, ne qua vel à Godefrido Comite, vel à conſangineis lis moveretur, eâdem pecuniæ ſummâ, quæ ab Henrico Paderbornenſi Epiſcopo repreſentata fuit, Mareſchalli munus redemptum fuiſſe. Invicem à Cunone & Colonienſibus pignori ceſſiſſe Epiſcopo & Paderbornenſi Eccleſiæ caſtrum Hoveſtadium, Rudenam, Nordenar, Cogelenbergam, Almam & Oppidum Luden cum proventibus Ducatus Weſtfaliæ, & qui caſtris illis proventus bonaque Colonienſium innexa hærebant.

Atque ea dum hebdomada ante ſolemnem in Eccleſia Palmarum diem aguntur, rurſum pridie Palmarum conventum. Quo in congreſſu ordinum Cuno ſolemni ritu Henricum Epiſcopum noſtrum Mareſchallum totius Ducat' Weſtfaliæ hiſce literis renunciat.

Cuno Dei gratia ſanctæ Trevirenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſacri Imperii per Galliam Archicancellarius, Vicarius Eccleſiæ Colonienſis in ſpiritualibus et temporalibus authoritate Apoſtolica deputatus, Dilectis nobis univerſis et ſingulis Caſtrenſibus, vaſallis, ac in Suſato, in Hervordia, et aliorum quorumcunque Opidorum officii Marſchalcatus Eccleſiæ Colonienſis in Weſtfalia Opidanis et univerſitatibus, nec non quibuscunq; fidelibus et ſubditis in dicto officio Marſchalcatus reſidentibus, ſeu ad ipſum pertinentibus, gratiam noſtram cum ſalute. Noveritis quod Nos de legalitate ac fidelitate, et induſtria venerabilis in Chriſto Patris Domini Henrici Epiſcopi Paderbornenſis conſanguinei noſtri dilecti, ſingularem fiduciam obtinentis, ac ad ſuccurrendum tribulationibus et invadentium inſultibus, quibus graviter angariamur, ipſum de conſilio et voluntate venerabilium Decani et Capituli Eccleſiæ Colonienſis noſtrum Marſcalcum in Weſtfalia fecimus et conſti-

Digitized by Google

tuimus, facimus et conſtituimus per præſentes juxta formam et continentiam aliarum literarum noſtrarum inter nos et dictum Dominum Epiſcopum ſuper eo confectarum, vobis et cuilibet veſtrum idcirco ſub debito fidelitatis, quo nobis et Eccleſiæ Colonienſi conſtringimini, mandantes, et ſerioſe volentes quatenus eidem Epiſcopo tanquam vero veſtro Marſcalco in omnibus licitis et honeſtis, in judiciis et extra, pareatis fideliter et intendatis. In quorum teſtimonium Vicariatus noſtri ac Capituli Colonienſis prædicti ſigilla præſentibus ſunt appenſa. Quod Nos Decanus et Capitulum prædictum profitemur eſſe verum. Datum Gudesberg, Anno Domini MCCC *ſeptuageſimo in vigilia Palmarum.*

Hunc fere in modum Cuno pridie Paſchatis Gudesbergæ literas dedit ad omnes Satrapas, Præfectos, Caſtrenſes; quibus ſignificat, Henricum Paderbornenſem Epiſcopum à ſe & Colonienſis Eccleſiæ Præſulibus ac Canonicis totius ducatus Weſtfaliæ, Comitatus Arnsbergenſis, & veſtæ Rechlinghuſanæ Mareſchallum præſtitutum eſſe. Quare ejus imperio, ſecundum ea quæ tranſacta ſunt, pareant, caſtra & Oppida patefaciant, mutuis fidiſque auxilijs præſto ſint.

Pars pecuniæ conventæ ad redimendum officium Mareſcalli ab Henrico Ep. numeratur.

Et Henricus Epiſcopus noſter, ut fidem ſuam exſolveret in numeranda pecuniæ ſumma, qua Mareſchalli munus à Comite Arnsbergenſi redimendum convenerat, feſto Chriſti Aſcendentis in Cœlum quinque millia florenorum, partem videlicet conventæ ſummæ, numeravit. Quod hæc apocha commonſtrat.

Nos Joſvvinus de Duysberg Canonicus Eccleſiæ Colonienſis, et Burchardus de Weſterholte Paſtor Eccleſiæ in Holtheim Colonienſis diœceſis, notum facimus univerſis, Quod honeſti viri Domini Johannes de Wintzingeroyde Canonicus et Camerarius Eccleſiæ Paderburnenſis, Fridericus de Brencken miles, et Bertoldus de Geyſmar Opidanus in Wartberg ex parte Reverendi Patris Domini Henrici Epiſcopi et Eccleſiæ Paderburnenſis in parata et numerata pecunia nobis ex parte Domini noſtri Domini Archiepiſcopi Trevirenſis et Eccleſiæ Colonienſis præſentibus, et ad id juvantibus, realiter tradiderint et perſolverint nobili viro Domino Godfrido Comiti de Arnsberge, ac ſuis amicis recipientibus et levantibus quinque millia florenorum ponderoſorum ratione redemptionis officii Marſcalcatus terræ Weſtfaliæ, eidem Comiti obligati. Sic quòd nos nomine dictæ Eccleſiæ Colonienſis, et præfatus Comes pro ſe de ſolutione dictorum quinque millium florenorum plene contentamur, et eſt contentus. In quorum teſtimonium ſigilla noſtra appendimus huic ſcripto. Datum Anno Domini Milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo in die Aſcenſionis ejuſdem.

Inteſtinum bellum inter Arnoldum à Brencken & Wenemarum à Fur-

Quæ dum uterque Epiſcopus pro bono publico tractat, oritur inteſtinum privatumque bellum inter utriuſque Dynaſtas, Arnoldum à Brencken & Wennemarum Furſtenbergium, quorum ille diœceſis Paderbornenſis, hic Colonienſis erat; quo bello utriuſque diœceſis nobiles inter ſe colliſi, quos uterque cum clientibus ſuis in ſocialia arma, ut tum moris erat, pertraxerat. Cauſa belli incerta. Acri

interim

interim certamine inter ſe commiſſi; profligatique Brenckij ſeſe in Monaſterium Virginum Canonicarum Bodecenſe, quod anguſto aditu in valle inter abrupta montium ſitum eſt, retraxêre. Furſtenbergius victor ac prædabundus hoſtem inſecutus, in diœceſin Paderbornenſem irruit: Cœnobium Bodecenſe, quo caſtri in modum ſe incluſerant Brenckij, oppugnat; nec prius expugnati Brenckij, quàm injectis ignibus (ſeu fortuito id caſu factum ſit, ſeu nobilium furentium licentia) Cœnobium cum templò conflagrârit. Sanè Furſtenbergius cum ſuorum militum culpa id factum agnoſceret, ingentem pecuniam ſubmiſit; qua & Cœnobium inſtauraretur, & damnum innoxiis Virginibus compenſaretur. Verùm ut monumenta Bodecenſium memorant, ea pecunia à Brenckijs intercepta interverſaque eſt; & Furſtenbergius, quod alterum ſynceræ mentis argumentum dedit, ob damna diœceſi Paderbornenſi à ſuo milite illata, cum Henrico Spegelio Epiſcopo ex æquo bonoq; compoſuit. Quàm in rem Furſtenbergius adeſſe voluit. Fridericum filium ſuum, egregium non minus pro ingenio Patris bellatorem, multisque bellis, ut tempori narrabimus, de Friderico Colonienſi Archiepiſcopo meritum. Et hi Furſtenbergij, quorum ſedes erat in caſtro Watterlappio, ſtirps noſtrorũ ad hæc tempora Baronum Furſtenbergiorum. Transactio verò in hunc modum facta eſt. ſtenberg, Nobiles Diœceſ. Pad. & Colon.

Nos Wenemarus de Forſtenberg et Fridericus ejus filius præſentibus literis profitemur, et teſtatum facimus, nos cum venerabili Domino Henrico Epiſcopo Paderbornenſi in hæc pacta amice conveniſſe: quod omnibus actionibus, quæ nobis in illum, et illius ſubditos poſſent competere, ſuperſedebimus, quo ad prædictus Dominus vixerit. Quod ſi autem inter ipſum aut ejus ſubditos, et nos nova deinceps orietur controverſia, eam intra quatuor hebdomadas coram Epiſcopo prædicto jure proſequemur; quo temporis ſpatiò, ſi jus redditum non fuerit, liberum nobis erit, ſalva hac transactione, eum adire, qui jus noſtrum nobis tribuat. Contra ſi Epiſcopo aut illius ſubditis nova nobiſcum controverſia poſt hæc intercedet, eaque ſuper re appellabimur; intra proximas quatuor hebdomadas id quod juſtum erit faciemus. Caſu autem quo Epiſcopus officio Mareſcalli Weſtfaliæ abiret, et Colonienſibus bellum inferret, fas erit nobis ſalvis his pactis Colonienſi Archiepiſcopo opitulari. Porro ſi Epiſcopus, aut illius ſubditi nos hoſtiliter aggrederentur, ſalvis item his literis, nobis licebit viciſſim hoſtilia facere. Quæ uti conventa ſunt, Nos Wenemarus ac Fridericus ejus filius bona fide, quæ juramenti locò valeat firmiter ac ſine dolo nos obſervaturos pollicemur. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus literis appendimus. Datum anno Domini MCCCLXX *feria quinta poſt octavam Apoſtolorum.* Convenit inter Wenemarum Furſtenbergium & Henricum Ep. Paderb.

At Cuno Archiepiſcopus, poſtquam de Mareſchallo providerat Ducatui Weſtfaliæ, hoc etiam anno ſalubriori conſilio de certo Colonienſi Archiepiſcopo ſubrogando agere cœpit, in quem alterum onus ex humeris ſuis rejiceret, Quam in rem Canonicorum Cuno adminiſtratione Diœceſis Colon ſe

Digitized by Google

abdicat: Subrogatur ei Fridericus Sarawerdæ Comes,& nepos ex Sorore.

Brovver. l. 18. annal. Trevir. Gelenius in ſacra. l. 1.ſynt. VI. Chron. M. Belg. Chron. Colon. Trithem. in chron. Spanheim,

Majoris Eccleſiæ ſenatum, Capellam, quod Oppidum eſt haud procul Confluentia, advocavit; ac ſuo primùm conſilio Fridericum Sarawerdæ Comitem, ex ſorore Falckenſteiniana nepotem, ac Canonicum Colonienſis Eccleſiæ commendavit eligendum, juvenem magni ingenij, & virtutum ornamentis conſpicuum, qui per id tempus abſens in Bononienſi, academia trans alpes ſacrarum ſtudijs operam dabat, Cunonis conſilium probavêre Canonici; ac mox Fridericum delegêre Archiepiſcopum, quem ſatis intelligebant Trevirenſium ope his turbatis temporibus potentius præmunitum fore. Id ubi Carolus Imperator didicit, ægre tulit; egitque apud Urbanum Pontificem pro Joanne Epiſcopo Argentinenſi, quem ex Wenceslao fratre habebat nepotem, ad eam dignitatem transvehendo. At poſtquam Fridericus ſeſe Pontifici coram obtulit, Pontifex memor familiaritatis, quam Bononiæ ſecum contraxerat, præſentem renunciavit Archiepiſcopum, ſcriptiſque ad Canonicos literis magnopere cohortatus eſt, uti omnium ope connixi in poſſeſſione collocent, & juventutem ejus maturis conſiliis adjuvent. Ita verò anno proximo Fridericus in Colonienſem Archiepiſcopatum introductus; quem exinde magnifice & ſapienter per 44 annos adminiſtravit, Henrico Spegelio Epiſcopo noſtro, haud ſecus quàm Cuno, eodem vinculo cognationis & animo conjunctiſſimus, quæ res multum contulit ad patrocinium felicitatemque hujus diœceſis.

Fœdus publicum plurium Comitum, Nobilium, Civitatum, auctore Henrico Ep. Pad. initum.

Henricus Epiſcopus noſter qua erat auctoritate, pro Mareſchalli munere hoc ſtatim anno vicinos Epiſcopos, Comites, Dynaſtas, & civitates Weſtfaliæ ad publicum fœdus adverſus prædones & publicæ pacis perturbatores adduxit, quod & publico omnium juramento confirmatum eſt. In hoc tam ſalutare fœdus acceſſêre Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, Wenceslaus Dux Brabantiæ Caroli Imperatoris frater, Wilhelmus Dux Juliacenſis, Adolphus Clivenſis Comes, Colonia, Aquiſgranum, Tremoniæ, ceteræque potentiores civitates. Nam per id tempus magna fœdaque Comitum, Nobilium, ac prædonum licentia erat, qua & Wilhelmus Montium Comes haud procul Tremonia captus abductuſque, nec prius libertati redditus, quàm 40000 veterum ſcutorum penderet; quanquam id alij ad annum 1374 referant. Audaciore etiam facinore Engelbertus Marcanus Comes Ludinghuſanum Oppidum Monaſterienſis diœceſis, ac feudum Werthinenſis Abbatis, obſedit expugnavitque, ejecto Hermanno Ludinghuſano milite. Id licet Florentius Monaſterienſis Epiſcopus pacis ſtudio diſſimulandum cenſeret, Ordo tamen nobilium cum id ferre nollet, contra Principis & Epiſcopi ſui voluntatem & auctoritatem ad arma convolavit. Horum ductores Hermannus & Bernardus Droſtij Steinfurdenſis, Merveldus, cæterique Dynaſtæ equeſtris ordinis viri, Ludinghuſium armatu manu recipiunt, Cæſi Marcani complures, Marcanus Comes ægre fuga elapus.

Ordo Equeſtris Diœceſis Monaſt. Epiſcopo ſuo rebellis ſuccumbit.

Ob

Ob id factum, quo publicum pacis fœdus violatum erat, utriuſque partis rei poſtulati Suſatum, mulcta 4000 ſcutorum damnantur à pacis conſervatoribus, quos inter Henricus Epiſcopus noſter ſupremus judex conſidebat; qua mulcta, ut ſe eximeret, Monaſterienſium nobilitas, facta ab Epiſcopo ſuo ſeceſſione, deſcivit ad Eduardi Gelriæ Ducis præſidium; ſed & ille haud multò poſt in pugna Baccwilerana extincto, deſerta à Gelris. Qua opportunitate Florentius nobiles adorſus, alium poſt alium oppreſſit, & fortunis exutos in ordinem redegit. Obſervatumque nobilitatem Monaſterienſem, quamdiu cum ſuo Epiſcopo concors pugnavit, opibus & gloria ante cœteros floruiſſe; at poſtquam ab hoc magnanimo Epiſcopo primum obteri cœpêre, multum à priori potentia & felicitate excidiſſe.

Nono Octobris hoc anno, quo feſtum D. Dionyſij agitur, obijt Henricus de Hervordia, ortus ex Hervordiæ oppido Comitatus Ravensbergenſis & diœceſis noſtræ, à primo ætatis flore cooptatus in familiam D. Dominici, ſacerdos religione & doctrina inter ſuos ea tempeſtate celebris. Hiſtoriam à condito orbe ad ſua tempora triplici ac grandi librorum volumine complexus eſt; quorum duo priora aſſervantur à Ferdinando Epiſcopo, tertium per aliorum manus diſtractum; nullum adhuc hactenus publicæ luci datum. His ille laboribus ſcribendo dictandoque Mindæ immortuus, ſepultuſque eſt ante chori oſtium in æde ſui Cœnobij. Corpus ejus Carolus IV Imperator, cùm poſt ſeptennium Mindam adiret, ob præclaram nominis famam, laboreſque pro Republ. in ſcribendis hiſtoriis ſuſceptos, exhumatum honoratiori loco ante principem aram condi juſſit. Tantum honoris ſapientiſſimus Cæſar viris doctis, quorum amans erat, hiſtoriciſque detulit.

Chron. Mind. Moritur Henricus de Hervordia, celebris ſua ætate ſcriptor.

Annus Chriſti 1371.

Gregorij XI Pont. 1.
Caroli IV Reg. 26. Imp. 17.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 11.

Fine anni præcedentis, XIX videlicet Decembris, moritur Urbanus V Pontifex, poſtquam menſe Septembri ex Italia in Gallias rediſſet; id quod ei religioſus quidam, ac D. Brigitta futurum prædixêre, ſi deſertâ Româ Avenionem repeteret. Subrogatus Petrus Rogerius Cardinalis, gente Aquitanus, appellatuſque Gregorius eo nomine XI, à quo poſt Apoſtolica ſedes Romam reducta eſt. Objit & hoc anno Gerlacus Naſſovius Moguntinus Archiepiſcopus, Metropolitanus noſter, in cujus locum Canonici poſtulavêre Cunonem Trevirenſem Archiepiſcopum; ſed cùm ille hanc dignitatem recuſaret, elegêre Canonici Adolphum Naſſovium Gerlaci fratrem, qui per id tempus Spirenſis Epiſcopus erat. Verùm & hanc electionem turbavit Carolus Imperator, impetravitque ſedem à Gregorio Pontifice

Trithem. Serrar. in Mogunt. Bruſch. Obitus Urbani V Pont. Et Gerlaci Naſſovij Archiep. Moguntini.

Digitized by Google

Pontifice Joanni Argentinenſi Epiſcopo, ex Wenceslao fratre nepoti, viro probo quidem nec inutili, ſed qui pro ſimplici indole tanti muneris amplitudinem auctoritatemque non expleret.

Suprema Comitatûs Arnsberg. præfectura Henrico Ep. Pad. à Cunone committitur.

Hoc præterea anno Cuno Archiepiſcopus, ob præclara merita fidemque ſibi & Colonienſi Eccleſiæ hactenus præſtitam, Henrico Epiſcopo noſtro, quem Mareſchallum Ducatus Weſtfaliæ ſuperiori anno fecerat, etiam Comitatus Arnsbergenſis ſupremam præfecturam tradit, illiuſque imperio Arnsbergam, ejuſque Comitatûs caſtra & oppida ſubmittit. Quam in rem publicæ apud nos tabulæ extant, patrio ſermone conſcriptæ, ipſiuſque Cunonis ſigillo Dominica tertia Quadrageſimæ firmatæ, quo conſicitur Cunonem adhuc Vicarij munere in hunc etiam annum præfuiſſe Colonienſi Eccleſiæ, ſecus quàm Colonienſium Scriptores tradant, Fridericum *A*rchiepiſcopum anno ſuperiori introducendo. Igitur Fridericus Archiepiſcopus poſtquam hoc anno primùm diœceſin ingreſſus, magnis animis feliciquе ſucceſſu ſacram præfecturam ſuſcepit; primumque illi negotium fuit, cum Magiſtratu ac civibus Colonienſibus in concordiam venire; quos cùm deduxiſſet ad iniquum ſenatus conſultum, quod ſanxerant adverſus cleri libertatem, abrogandum, reducto in urbem clero, uſum ſacrorum reſtituit. Inde poſtea ad ipſum clerum formandum poſtridie D. Remigij celebrem totius diœceſis ſynodum convocavit; in qua cùm vetera Archiepiſcoporum decreta ſint renovata, tum multis novis ac ſalutaribus ſtatutis cleri populique diſciplinam in melius compoſuit. Hiſce domi ſapienter conſtitutis, armatus Comitatum Newenaricum ingreſſus, Newenariam, Guſtorpium, Rodenbergam, Breckendorpium, Mertzenichium, ceteraſque nobilium prædonumque arces captas evertit. Cùm interea urbs Colonienſis fœdo cruentoque diſſidio tumultuaretur; modò civibus adverſus Magiſtratum pugnantibus, duplicemque ſenatum, quorum alter ex patriciis, alter plebeis conſtaret, extorquentibus: modò ſenatu cum ſenioribus civibus adverſus textorum & pannificorum rebelles tribus digladiantibus. Haùd aliàs civili magis ſanguine conſperſa Agrippina, quæ vindicis Dei pœna conſecuta urbem videri poterat, ex quo jura ſacrorum & libertatem violarât. *A*dminiſtrabatur interea Ducatûs Weſtfaliæ per Henricum Epiſcopum noſtrum ac Mareſchallum, magno Friderici *A*rchiepiſcopi levamento, magnaque ordinum concordia. Is & hoc anno tria millia florenorum, quæ ex priori ſumma empti Comitatûs Arnsbergenſis reſtabant, Friderico Archiepiſcopo in congreſſu ceterorum ordinum numeravit. Qua ſuper reſervantur apud nos literæ Friderici Archiepiſcopi manu & ſigillo Gudesbergæ eo die, qui ad Petri vincula ſacer agitur, conſignatæ.

Fridericus gubernationem Archiep. Colon. aggreſſus, multa prudenter ordinat.

Wennemarus

Nec multò poſt Fridericus Archiepiſcopus, poſtquam Ducatum Weſtfaliæ perluſtrârat, Wennemarum Furſtenbergium, veteri non

non minus equeſtrium nobilitate quàm militaribus artibus egregium, Arnsbergenſis Comitatus ſupremum præfectum ac Satrapam imponit: hiſce ſimul legibus præſcriptis, ut fidem & obſequium Colonienſi Eccleſiæ præſtet: caſtra, oppida, jura, atque incolas Comitatus pro virili defendat, neque quicquam detrahi patiatur: hoſtis ſit omnium, quotquot hoſtiliter Colonienſem Eccleſiam aggreſſi fuerint: non permittat nova caſtra arceſque excitari: Mareſchallo Ducatûs Weſtfaliæ fida in omnibus opera bellique manu adſit: bella quæ geſſerit, Archiepiſcopi impenſis gerat; uti in hanc rem multa præſcribuntur, datis Brunsbergæ literis, anno MCCCLXXI, conſequente poſt feſtum D. Luciæ die.

Furſtenbergius ſupremus Ducatûs Weſtfaliæ Satrapa à Friderico Archiep. conſtituitur.

Ad hunc modum ſuprema illa præfectura Arnsbergenſis, quæ à Cunone Archiepiſcopo paulò ante data erat Henrico Epiſcopo noſtro, translata eſt in Wennemarum Furſtenbergium; ſeu ut fidum ex nobilitate ſua illi adjutorem belliqueſocium adderet, ne totius Weſtfaliæ ducatus gubernatio penes externum Principem eſſet: ſeu ut Furſtenbergium bellicoſum virum, quemadmodum proximo contra Brenckios bello oſtenderat, ſibi arctius devinciret, & cum eo magnam nobilitatis partem ad ſe traheret, in quo haud minus, quàm in ipſo Mareſchallo præſidium habiturus eſſet.

Reperiuntur etiam vetuſtæ apud nos literæ, Caſtrenſium Strombergenſium, quibus Adolphus de Battenhorſt miles, Joannes Burgravius Strombergenſis, Lambert⁹ de Battenhorſt, Lubert⁹ Valcke miniſtri, ut ſe vocant, & Caſtrenſes Strombergenſes perpetuam Caſtrenſem pacem cum Henrico Paderbornenſi, & Succeſſore, totoque Capitulo juramento firmatam compoſuêre; ſicuti eandem à Florentio Monaſterienſi Epiſcopo ſuo & Collegio Cathedrali probatam produxêre. Termini hujus pacis ſervandæ includuntur via, quâ prodigioſa crux circumfertur. Literæ tribus ſigillis ſignatæ; quorum primum tribus avibus, alterum leunculo erecto, tertium tranſverſis trabibus notatur: adſcriptus annus MCCCLXXI, dies, Nativitas S. Joannis Baptiſtæ.

Caſtrenſis pax à quibuſdam Nobilibus inita.

Magnoporè hæc pacis fœdera ſollicitabantur, quando omnia circum perſonabant armis. Et hoc anno grave etiam bellum inter Wenceslaum Brabantiæ Ducem, Caroli Imperatoris fratrem, & Wilhelmum Ducem Juliacenſem exarſit. Cauſa belli prædæ & ſpolia negotiatorum, quæ impune permittebat Juliacenſis nobilibus ſuis, quæque ex impoſito munere ultum ibat Brabantinus. Quare validus ab eo contractus exercitus ex Belgio, Galliâ, Lotharingia. Nec ſegnior Juliacenſis traxit in ſocietatem belli, Joannem Naſſovium Comitem Dillenbergæ, Rupertum Naſſovium Hadimariæ Dominum, Gerardum Comitem Catzenelenbogicum, Eduardum Gelriæ Ducem, Wilhelmum Montium Comitem, quocum ingens Weſtfalorum nobilium & ignobilium multitudo confluxit, prædis Brabanti-

Cruentum bellum inter Ducem Brabantiæ, & Juliacenſem. *Trithem. Foſſard. Annal. Fland. Chron. M. Belg. Chron. Colon. Pont. in*

Gelr. Rudolphus de Ricco. apud chapeav. Brovver. lib. 18. Annal. Trevir.

Brabantinorum illecta. Poſtquam apud Baeſwilerium inter Rhenum & Moſam acies 22 Auguſti in conſpectum venêre, decertatum eſt cruento prælio, quod à varijs deſcriptum eſt variè. Profligatus ad extremum Brabantinus, occubuêre utrimque octo armatorum millia; ex his ſeptingenti equeſtris ordinis, interque hos Eduardus Dux, quem florem Gelriæ appellabant, cecidit. Numerus captivorum duorum millium fuit, quibuſcum & Wenceslaus in poteſtatem Juliacenſis venit. Abdita Dei conſilia! qui juſta cauſa pugnabat, vincitur, capitur, & in Nideccanæ arcis carcerem compingitur.

Eduardo Geldro occiſo, Reinaldus frater è decennij carcere extrahitur ad regimen; ſed & illo triduo poſt extincto, & in eundem cum fratre tumulum illato, Naſſavica ſimul cum his ſtirps, quæ trecentis annis Gelriam tenuerat, ſucciſa fuit; Geldriâque exinde potitus Wilhelmus Juliacenſis Dux, Juliæ illam conjunxit.

Nobilium Monaſt. conſpiratio contra Epiſcopum ſuum.

Fuit & ſuis hoc anno turbis agitatus Florentius Monaſterienſis Epiſcopus. Abierat is trans Rhenum ad paternam Wevelinghovianam ſedem; protractâque aliquanto longuis abſentiæ morâ, conſpiravêre nobiles in Epiſcopum, ſparsâ in vulgus famâ Florentium Avenionem ad Pontificem profectum eſſe, ut in poteſtate Pontificis deponeret Epiſcopatum, alteri in perniciem dioeceſis conferendum. Quibus falsò perſuaſis, fœdera ineunt ordines, conſtituitur novus dioeceſis Gubernator, creantur cum poteſtate necis vitæque judices Florentio infeſti; nec alia hujus odij cauſa arrepta, quàm quòd privilegiâ à Conrado Montium Comite, obtruſoque antehac Epiſcopo data nobilibus Florentius auctoritate Pontificis abrogaſſet. Poſtquam à Rheno regreſſus Florentius, reperit omnia conturbata in dioeceſi ſua, & quod iniquiſſimum erat, ab ingreſſu eſt prohibitus; quæ res adeo optimum afflixit Epiſcopum, ut cum quadraginta annorùm vitam ageret, nulla adhuc capitis canitie aſperſam, intra paucos dies incaneſcere ſit viſus. Igitur non prius in dioeceſin receptus eſt à nobilitate, quàm certis conditionibus vetera quædam pacta renovaret; at ille poſtquam plenum gubernationis clavum rurſum adeptus, inito cum Engelberto Marcano Comite fœdere, ſuiſq; cum Marcano armis conjunctis, Dincklagam, Odingam, Brochuſium, Loenhuſium, ceteraq; nobilium & prædonum caſtra arceſque expugnatas evertit, nobilitatiq; frenum injecit. Meppiam etiam ad Confluentes Amaſis & Haſſæ fluvium foſſis ac muris incluſam præmunitamque ex pago hoſtibus objecit.

Ertvvinus in Chron. Oſnabrug. Cleinſorg. in Chron. Pideritius in chron. Lippien. Gen. 8.

Arſit & vicinius nobis bellum inter Simonem Lippiæ & Ottonem Teclenburgi Comites. Belli cauſam Rhedæ caſtrum Oppidumque ad Amaſis flumen dedit, quæ Lippienſis à Teclenburgico cum dynaſtia repetebat; fruſtraque inter lites conſumptis literis, Lippienſis armis aggredirur Teclenburgicum. Quibus ille preſſus, implorat Wilhelmum Montium Comitem, virum ea tempeſtate

belli-

bellicoſum, ſimulque Ravensbergenſem Comitem. Nihil his territus Lippienſis arma convertit in Montium Comitem, vicinumque ſibi Comitatum Ravensbergenſem ſpolijs & depopulatione pervaſtat. Tum verò quod uterq; hoſtilibus armis læſus eſſet, Teclenburgicus & Montium Comes corpus jungunt; quibus in Comitatum Ravenbergenſem progreſſi, Lippienſem conſerto prælio profligant, captumque abducunt. Victo jam ex ſorte agendum erat Lippienſi, & implorare aliorum opem; miſeratusq; Lippienſis caſum Engelbertus Marcanus Comes arbitrum ſe dedit, pacemque in has leges compoſuit. Simon Lippienſis filiam ſuam daret in Matrimonium Teclenburgico, & cum ea arcem Rhedanam in dotem tranſcriberet; deinde Lippienſis pro lytro penderet victoribus octo marcarum millia puri argenti; quàm ſummam cùm exhauſtus Comes repræſentare non poſſet, expoſuit Marcanus; ea verò cùm à Simone non redderetur, anno 1376 pignori accepit à Lippienſi arcem Lipperodiam, ipſumque Lippienſe oppidum. Tanta jactura, ut fit, inferenti bellum fuit. Inde arx Rheda oppidumque & dynaſtia, quæ feudum fuit Epiſcopi Monaſterienſis, manſère in poteſtate Teclenburgicorum. Repetunt quidem hæc Lippienſes, quòd ex filia Elica, haud multò poſt extincta, nulla proles ſuſcepta fuerit; ſed lite in hunc modum prorogata, poſſeſſio Teclenburgicis patrocinatur.

Teſchenmach. p. 246. Simon Comes Lippienſis Comitem Teclenburgicum bello aggreditur, ſed infelici ſucceſſu.

Bellis hiſce, etſi in vicinia flagrarent, nondum ſe miſcuit Henricus Epiſcopus noſter, qui id unum agebat, ut pacis fœdera legesque, quæ ipſo auctore ſancitæ erant ſervarentur. Salubriori etiam conſilio Henricus Epiſcopus noſter, ut ſe potentum nobilium ope muniret, permiſit Bernardo ab Hörde, præpotenti ex equeſtri ordine viro, ad Luppiæ flumen intra diœceſin Paderbornenſem caſtrum Boock conſtruere, loco à Caroli M. ætate etiam celebri; quod Hördius, ubi abſolutum fuit, ultro clientelare fecit Epiſcopo & Paderbornenſi Eccleſiæ. Anno dehinc 1376 ex aſſenſu Collegij Cathedralis Temmoni ab Hoerde, Friderico militi, Theodoro, Bernardo, Engelberto & Temmonis filijs pro 150 marcis pignori oppoſuit villam regiam in vico Ervete; ea tamen lege, ut quovis tempore redimi poſſet.

Caſtrum Bokenſe à Bernardo ab Hörde conſtruitur.

Annus Chriſti 1372.

Gregorij XI Pont. 2.
Caroli IV Reg. 27. Imp. 18.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 12.

Subeunte dehinc anno fluentis ſæculi ſeptuageſimo ſecundo, Carolus, accepto fraternæ cladis nuntio, ingenti dolore accenſus, retulit ad Imperii Principes de Wenceslao fratre è manibus Juliacenſis redimendo; & cùm parum promoveret, Treviros ſe contulit ad Cunonem Archiepiſcopum, columen ea tempeſtate Imperij; collatiſq; cum eo conſilijs Aquiſgranum cum Imperatrice proficiſcitur.

Trithem. in Chron. Spanheim. Brovver. lib. 18. annal. Chron. Colon. Imperator labo-

 Dedu-

rat pro redimendo Wenceslao fratre, à Duce Juliacenſi capto.

Deducebantque Imperatorem Epiſcopi omnino undecim, Duces novem, Comites novem, centum equeſtris ordinis viri, majori pompa quàm militari robore; eo tamen ſplendore territus Juliacenſis, Imperatoris arbitrio ſe accommodavit: poſtulatus ad dicendam cauſam, Aquas acceſſit; bellum, an pacem vellet, rogatus, pacem promptus acceptavit, captumque Wenceslaum Imperatoris fratrem gratis dimiſit. Qua liberalitate Ducis provocatus Imperator, filio ejus Wilhelmo Ducatum Gelriæ fiduciario Imperij jure capeſſendum tradit: de ceteris captivis, quantum æquum eſſet, lytrum exigere permittit. Multum in hanc rem contulit Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, cujus auctoritate & conſilio hæc transacta ſunt inter Cæſarem & Ducem Juliacenſem, quorum ille viciſſim præſidio fultus Coloniam ſolemni inaugurationis pompa ingreditur, honorificentiſſimeque à Clero & populo obviam procedente exceptus, pro more in æde Metropolitana exquiſito ſacrorum apparatu ſacrificium Miſſæ cantando peregit; mutuo deinde ſacramento fidei ab urbe & Archiepiſcopo palam edicto, omnia in veterem concordiam rediêre.

Confœderatio Stelligerorum, auctore Ottone Duce Brunſwicenſi inſtituitur. *Hiſtoria Landgrav. Thuring. Haſſia Chron. Dilichius ad annum 1371. Brovver. lib. 18. annal.*

Nullum per id tempus pernicioſius malum graſſabatur per Imperij viſcera, quàm tumultuaria Comitum nobiliumque arma, & prædonum ſpolia; dum videlicet Imperij languebat auctoritas; Imperatorq; legibus magis ac conſilijs, quàm armis conſuleret Reipublicæ. Quapropter ad hæc vulnera ſananda ultro Principes & civitates incerta fœdera, juratamque armorum ſocietatem convenêre; idque ut in Suevia & ſuperiori Germania factum tradit Argentinenſis & auctor Chronici Elwancenſis; ita in Saxonia, Ottone Duce Brunſwicenſium auctore, confœderatio Stelligerorum inſtituta fuit, nomine à Stella ducto, quam proceres auream, ceteri armigeri argenteam chlamyde inſutam gerebant. Fœderis hujus conjuratio erat, mutuis ſeſe armis tueri, & qui unum fœderatorum læſiſſet, omnium hoſtis peteretur. Latè hæc factio ſe per Saxoniam, Thuringiam, Haſſiam, Buchoniam pertinuit, in qua & multi Weſtfaliæ nobiles nomen dedêre; primaque hujus ſtelligeri fœderis vis, quæ bis mille nobilium equitum, & trecentas quinquaginta arces numerabat, incubuit in Hermannum Haſſiæ Landgravium, multiſque damnis & ſpoliis provinciam eius afflixit.

Simile fœdus, auctore Henrico Ep. Paderborn. coaleſcit inter Epiſcopos Weſtfaliæ &c.

Hujuſmodi fœdus, ut Gobelinus narrat, auctore Henrico Epiſcopo noſtro, ac Weſtfaliæ Mareſchallo, viro publicæ pacis ac libertatis amante, iniêre Colonienſis, Monaſterienſis, & Oſnabrugenſis Epiſcopi, quibus ille quartus acceſſit, adverſus nobilium & prædonum rapacitatem. Eo fœdere Cleri & religioſorum libertati, mercatorum & peregrinorum ſecuritati, totius denique Weſtfaliæ incolumitati conſultum fuit; ſancitumque, ut nullo diſcrimine perſonarum deprehenſi prædones ſuſpendio mulctarentur. Eam quoque confœ-

confœderationem auctore Henrico Epiſcopo noſtro coaluiſſe Gelenius tradit, quæ deinde imperiali Caroli Cæſaris decreto confirmata. *Gobelin. ætat. 6. c. 72.*

Auſus interim hoc anno Joannes Burgravius Strombergenſis, quem alij Burchardum, alij Hermannum volunt, fiducia opum caſtri ſui, quod in monte Strombergenſi præmunierat, infeſtare itinera, prædas liberè agere, nobilitatem ſpernere, atque ipſi Florentio Epiſcopo Monaſterienſi, à quo multis beneficijs affectus erat, poſt ſpolia minas intentare. Monuit primùm Burchgravium Epiſcopus, recoleret ſecum, qua Cæſaris & Principum auctoritate confœderatio pacis recens facta eſſet, qui pacis conſervatores, qua ſeveritate ſancitum in prædones hujuſmodi. Quæ cùm fruſtra ageret Epiſcopus, nec Burchgravius deſiſteret tam vicinas regiones, quàm Monaſterienſem diœceſin ſpolijs divexare, atque ipſorum Caſtrenſium domos deprædari; Florentius Epiſcopus primùm ipſos Caſtrenſes in ferocem hominem armavit, quorum viribus arx ejus Craſſenteiniana (nam ejus familiæ creditus eſt) occupata everſaque eſt. Tum ille magis furere, deprædari, & Florentio Epiſcopo ſuo bellum denunciare. Ea demum inſolentia Burchgravij commotus Epiſcopus, collectis ſuorum copiis & fœderatorum Epiſcoporum auxilijs, Strombergam obſidet, & ad deditionem compellit; victoriaque, quod Pontificis erat, clementer uſus, nihil ſeverius ſtatuit in Burchgravium, niſi quod Strombergenſe caſtrum ſuo præſidio firmarit, & donaria ædis S. Crucis, quæ Burchgravius ad ſe per ſacrilega etiam ſpoliâ traxerat, Eccleſiæ reddiderit. His quidem in præſens refrenata hominis inſolentia, haud tamen compreſſa, qui haud multò poſt, ut referemus, ad eandem redierit.

Cleinſorg. in Chron. Joannis Burgravij Strombergenſis inſolentia contra Epiſcopum ſuum reprimitur. *Chron. Monaſt.*

Annus Chriſti 1373.

Gregorij XI Pont. 3.
Caroli IV Reg. 28 Imp. 19.
Henrici Spegelij Ep. Pad. 13.

Ante exitum præcedentis anni celebris Epiſcoporum ſynodus à Joanne Archiepiſcopo Moguntiæ indicta, ad quàm & Carolus Imperator acceſſit; agitatumque in ea de clericorum decimis, quas Pontifex per totam Germaniam petebat. Obſtitêre tres Archiepiſcopi, Moguntinus, Colonienſis ac Trevirenſis. Nec multò poſt Joannes Moguntinus Archiepiſcopus, Imperatoris ex fratre nepos, veneno, ut fama fuit, extinguitur, novo Imperatoris dolore.

Moritur Joannes Archiep. Moguntinus; ſuccedit auctoritate Pont. Ludovicus Marchio Miſnienſ.

In hujus locum denuo elegêre Adolphum Naſſoviæ Comitem, Gerlaci Archiepiſcopi fratrem, Epiſcopum Spirenſem. Sed & hunc denuo rejecit Gregorius Pontifex; ſollicitatusque à Carolo Imperatore, impoſuit Ludovicum Miſniæ Marchionem, Thuringiæ Landgravij fratrem, hominem, ut Crantzius ſcribit, inconſtantem, qui poſt Halberſtadienſem & Bambergenſem Epiſcopatum Moguntinum Archiepiſcopatum ambivit; quocum Adolpho per octo annos

Hiſt. Landgrav. Haſſiæ Serrar. in hiſt. Mogunt. Crantz. l. 10. Metrop. c. 23.

Digitized by Google

Chron. Sclavia. Vriberg. Paralip. Hiſtor. Thuring.

nos certamen fuit, donec miſerabili morte Ludovicus, ut referemus vitam clauderet.

Melchior Ep. Oſnabrug. commiſſo prælio, captivus à Comite Hojano abducitur.

Quo etiam malo per id tempus Oſnabrugenſi Eccleſiæ confli-ctandum fuit; ſedi enim huic, ut ſupra diximus, Melchior Dux Brunſwicenſis Grubenhagenſis ad potentum preces à Pontifice impoſitus erat, regebatque Eccleſiam illam in octavum annum; præſul quidem bonus rectæque mentis; ſed qui prudentia, & alienis conſiliis indigens, debitiſque immerſus, caſtra ferè omnia oppignorârat. Et fœdus quidem ille fecerat cum Henrico noſtro ceteriſque Epiſcopis de coërcendis prædonibus; patiebatur interim ex caſtro Quakenbrugenſi ſuæ diœceſis per famoſum prædonem infeſtari Hojanum Comitatum. Queſtus id ſemel iterumque Gerhardus Hojanus Comes cum Melchiore Epiſcopo, repetendo, quæ ablata erant; verùm cùm nihil à languido præſide obtineret, filium ſuum Joannem Comitem cum agmine militum immiſit in diœceſin prædas repetitum. Huic Melchior Epiſcopus cœco impetu armatus occurrit, commiſſusque ad pontem Batbergenſem (qui Haſæ flumini inſtratus) prælio cum Hojanis, fœdè à ſuis nobilibus & civibus Oſnabrugenſibus inter primos fugam capientibus deſeritur, captuſque in poteſtatem Hojani Comitis venit, à quo & in carcerem detruſus. Clade hac accepta miſſi ad Hojanum à Collegio Canonicorum Theodoricus ab Horne Præpoſitus, Amelungus à Warendorp Canonicus, & bini conſules Oſnabrugenſes, qui cum Hojano de Epiſcopo ſuo liberando agerent; at dum ille 10000 florenorum lytrum exigeret, quod nec Collegium probabat, nec Melchior præſtare poterat, in carcere relictus eſt. Per hanc Epiſcopi abſentiam diœceſis & Hojani & aliorum ſpolijs extremùm vaſtata fuit. Exſpectabantur ex fœdere inito Fridericus Colonienſis, Florentius Monaſterienſis, & Henricus Paderbornenſis Epiſcopi; ſed hi domeſticis impediti, conſilio magis quàm armis adſtitêre. In has anguſtias redacti Oſnabrugenſes, Protectorem repoſcunt Theodoricum Marcanum, Colonienſem Præpoſitum, Dinſlaci Dominum, virum acri & militari ingenio, cui in XII annos vicaria Epiſcopat⁹ præfectura rurſum data. Et ille ad III Jdus Jannuarij Wildeshuſij conventum indicit, in quo præſenti Hojano 10000 florenorum lytrum numeratum, & Melchior Epiſcopus in libertatem aſſertus; quem exinde Florentius Monaſterienſis Epiſcopus & Theodoricus Marcanus Oſnabrugum reduxêre, apud quem cum ſolum nomen Epiſcopi maneret, adminiſtratio omnis penes Theodoricum Marcanum fuit, qui mox Jburgum Teclenburgico oppignoratum redemit, circumlatoque nominis ſui terrore, cetera caſtra hoſtibus vi extorſit; eoque fortiſſimo adjutore Melchior Epiſcopus per triennium deinceps ſat proſpere Oſnabrugenſem Eccleſiam adminiſtravit.

Liberatur à Theodorico Marcano, cui vicaria Epiſcopatus præfectura committitur.

Henrico

At quæ erat Henrici Epiſcopi noſtri magnanimitas, & ingenij ſolertia,

ſolertia, multò ille felicius tranquilliuſque Epiſcopi Paderbornenſis, & Mareſchalli Ducatus Weſtfaliæ præfecturam gerebat; adeoque Friderico Colonienſi Archiepiſcopo ſe probabat, ut Mareſchalli munus in triennium illi prorogarit, nec id tempus redimendum decreverit. Extant hac ſuper re apud nos Archiepiſcopi literæ, quibus Henrici Epiſcopi noſtri ſingularem fidem, merita & induſtriam commendat, 8 Julij, feſto D. Kiliani conſignatæ. Ep. officium Mareſchalli in Ducatu Weſtfaliæ ad triennium prorogatur.

Annus Chriſti 1374.

Gregorij XI Pont. 4.
Caroli IV Reg. 29. Imp. 20.
Henrici Spegelii Ep. Paderb. 14.

Et multum certè laborabat Henricus Epiſcopus noſter, cujus magna erat auctoritas inter Weſtfaliæ Epiſcopos ac proceres, in publica pace firmanda. Quapropter eo auctore, ut Cleinſorgius ex vetuſtis literarum monumentis tradit, confœderatio ante biennium inita, hoc anno rurſum inter Fridericum Colonienſem, Henricum Paderbornenſem, Florentium Monaſterienſem, Melchiorem Oſnabrugenſem Epiſcopos inſtaurata eſt. Ea confœderatio quòd bellorum freno, optata mercimoniorum ſecuritate, prædonum compreſſa licentia, magnoque Weſtfaliæ bono procederet; Epiſcopis ſe in eam conjunxêre Engelbertus Marcanus Comes, Monaſterium, Tremonia, Suſatum, Oſnabrugum, cæteræque per Weſtfaliam primariæ civitates. *Cleinſorg.* Renovatur confœderatio inter Epiſcopos Weſtfaliæ ante biennium inita.

Hoc concordi & potenti Principum urbiumque fœdere innixus Florentius Monaſterienſis Epiſcopus, præclara per id tempus geſſit in ſua diœceſi. Adjutus enim ab Henrico Epiſcopo noſtro, Melchiore Oſnabrugenſi Epiſcopo, Ottone Teclenburgico, & Conrado Oldenburgenſi Comite, invictum hactenus caſtrum Dincklagen die S. Lamberti ſacro expugnavit. Hunc in modum caſtri Velenſis Dynaſta ſubactus: arx Beverena Orientalis, ex quo jure tecciderat ad Epiſcopum cum fiduciariis & miniſterialibus, aſſerta Eccleſiæ: Meppena, quæ jam ex pago in oppidum incluſa erat, caſtro, quod Paulinum dixit, præmunita: Wolbeca turribus & firmiſſimis ædificiis inſtructa: Telgeti, quòd Caſtrenſes adverſus Epiſcopum ſe erexerant, validiſſimum monumentum conſtructum, quod Florentinum ab ejus nomine dixêre: Bulcholdia, quam in diſſidio Capituli & urbis hoſtes interceperant, Eccleſiæ Monaſterienſi reſtituta: Harcottana arx bis obſidione liberata, ſemel depulſo Ottone, iterum Bernardo Comite Lippienſi, Ottonis fratre, profligato. Demum bellum illi fuit cum Caſtellanis Ravensbergenſibus, & Benthemenſi Comite, ac Ravensbergenſi, quòd prædabundi diœceſin ingreſſi eſſent. Primum, collectis in arma copijs ad Verſmell, qui diœceſis Oſnabrugenſis eſt pagus, fudit. Qua clade exacerbati Ravensber- Præclara Florentij Ep. Monaſt. opera, in bonum Diœceſis patrata.

Digitized by Google

venſbergenſes, Theodoricum Marcanum Oſnabrugenſis diœceſis adminiſtratorem, quòd is ſibi eorum patrocinium vendicaret, traxêre in partes; confirmatique viribus Oſnabrugenſium in Monaſterienſes ferro flammaque irruptionem fecêre. Nec ſegnior Florentius, reſumptis ſuorum armis, eos ad montem Vechtorpium conſecutus, acri conſerta pugna obtrivit; parſque in paludes acti, pars capti, pars obtruncati. Ibat paribus armis accinctus Florentius in Benthemenſem Comitem, libere Monaſterienſem diœceſin ſpoliis carpentem; jamque Comiti imminebat, cùm à ſuis deſertus, bellum omittere neceſſe habuit. Hæc atque alia partim hoc anno ac ſuperioribus à Florentio Epiſcopo geſta memorantur in ſcriptis Monaſterienſium faſtis.

Inter has publicas Weſtfaliæ curas, quantum etiam Henricus Epiſcopus noſter ex Mareſchalli munere diſtrahebatur; nihil tamen omiſit privatis ſtudiis res ſuæ Eccleſiæ augere. Habebat ille tum Collegium Cathedrale illuſtrium nobilium filiis viriſque plenum; interque hos etiam ex Dynaſtis aliquot Burani fuêre, quos in eam mentem induxit, ut quatuor ſimul fratres hæreditatem ſuam paternam venderent Eccleſiæ Paderbornenſi; id quod hiſce publicis tabulis fecêre.

4 fratres è familia Bürana hæreditatem ſuam Eccleſiæ Paderb. vendunt.

Nos Bernardus, Simon, Joannes, et Henricus fratres nobiles de Büren fatemur publice pro nobis et noſtris, veris hæredibus in hiſce literis, quod nos vendiderimus noſtram partem arcium et Oppidi in Büren cum ſuis appertinentiis Reverendiſſimo Domino Domino Henrico Epiſcopo, ſuis Succeſſoribus, et Capitulo Paderbornenſi, prout ex hæreditate noſtrorum parentum accepimus, et nos à prænominatis Dominis in feudum habebamus juxta tenorem literarum noſtrarum, quas ipſis deſuper dedimus, et ſigillavimus, et providos viros, Conſules, Senatum, ac totam communitatem liberavimus, liberamus et dimittimus in his literis, liberos à juramento, quo nobis obligabantur, et quod adhuc obligati erant præſtarè, et dimiſimus et remiſimus, et remittimus illos in his literis ad noſtrum Dominum, ſuos Succeſſores, et Capitulum Paderbornenſe præſcriptos, ad omne hæreditarium jus ipſis præſtandum omni modo, prout id noſtris parentibus et nobis adhuc præſtare tenebantur, neque illud ab ipſis unquam petemus, omni dolo excluſo. In cujus fidem et confirmationem noſtrum ſigillum hiſce literis appendimus. Teſtes hujus rei fuêre honorabiles viri Otto de Brencken Præpoſitus, Simon de Sterneberg Decanus, Alardus de Buſche Cantor, Ioannes Weſiphalen Præpoſitus in Buſtorff, Theodoricus de Geſede, et Conradus de Benfeld Canonici Paderbornenſes, Domini Bertholdi filius, et ſtrenui Fredericus de Brencken, Crato de Haersfels, Widekindus de Falckenrig, Fredericus de Hoerde Domini Heinemanni filius, Ludovvicus de Mollen judex, Joannes de Schorlemer ſenior, Theodoricus de Wentzgerode Nobiles, et alii multi honeſti viri. Anno poſt Chriſti Natıvitatem milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quarto, proxima Dominica poſt Petri et Pauli Apoſtolorum.

Erat

Erat quintus horum frater Bertholdus, in Werthinenſi ad Ruram Cœnobio vitam monachi amplexus; is quòd & ſuum jus in Oppidum Buranum & bona Dynaſtiæ obtendere poterat, promisêre hi quatuor fratres, ſe hunc quoque fratrem in conſenſum adducturos. Id quod ille etiam haud multò poſt ſub initium ſequentis anni hiſce publicis fidei literis præſtitit.

Ad eandem venditionem ijdem inducunt fratrem ſuum Bertholdum, in Werthinenſi Cœnobio religioſam vitam amplexum.

Ego Dominus Bertholdus Nobilis de Büren Portarius Cœnobii Werdenſis Ordinis S. Benedicti in hiſce præſentibus literis fateor, quod mei fratres Simon, Joannes, et Henricus de Büren vendiderunt hæreditaria et perpetua venditione ex meo juſſu et cum mea voluntate illorum et meam partem dominii, arcis et civitatis in Büren, quæ media pars eſt, cum omnibus appertinentiis Reverendiſſimo Domino Dn o Henrico Epiſcopo, et ſuo Capitulo Paderbornenſi juxta tenorem literarum, quas fratres mei deſuper dederunt, et renuncio, omni juri, quod in iſto dominio, arce, et civitate, et appertinentiis prænominatis habebam, vell ullo modo habere poſſem, et promitto in bona fide ipſi Domino Epiſcopo et Capitulo venditionem iſtam ſemper et firmiter tenere, et nunquam contra illam agere cum verbis aut cum factis, absq; omni dolo. In teſtimonium haſce literas meo ſigillo ſignare feci. Datum anno Domini MCCCLXXV *quinto die Circumciſionis Domini.*

Annus Chriſti 1375.

Gregorij XI Pont. 5.
Caroli IV Reg. 30 Imp. 21.
Henrici Spegelij Ep. Pad. 15.

Hactenus Carolus Imperator Pragæ fere conſedit, in Bohemiæ magis regnum, quàm in Imperium intentus; ac cùm ob id inteſtinæ turbæ, privata bella ſpoliaque invaleſcerent, neceſſe habuêre Electores Epiſcopi, ceterique Principes, fœderibus inter ſe initis armiſque, oblanguentem Imperij auctoritatem explere. Tandem tamen Carolus Imperator hoc anno ex Bohemia in Saxoniam digreſſus, Lubecam cum Imperatrice veteri Imperatorum ſplendore ac majeſtate menſe Octobri intravit. Aſſectabantur enim Carolum Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, Otto Marchio Brandeburgenſis, Albertus Dux Luneburgenſis, Albertus Dux Megapolitanus, Wilhelmus Miſnienſis Marchio, Jodocus Marchio Moraviæ, Henricus ac Nicolaus Comites Holſatiæ; ingens præterea Comitum, Baronum, ac nobilium multitudo ex Saxonia confluentium. Nec minori pompa plauſuque exceptus à civibus, deductusq; eſt à magiſtratu in urbem, ac per decem dies regali magnificentia tractatus. Ibi dum Imperator publicè jus dicit, liteſque ad ſe undique delatas aut componit, aut decidit; Colonienſes quoque damnati ſunt à Cæſare, bellumque mox exarſit inter urbem & Archiepiſcopum, quod Henricum Epiſcopum noſtrum Mareſchallum Weſtfaliæ ad arma traxit. Enim vero ſub initium hujus anni gravis lis & ſeditio reſuſcitata eſt inter cives & magiſtratum:

Crantz. l. 10. Saxon. c. 1. Auctor. chron. Sclavici.

Carolus ſolenni pompa à Lubecenſibus excipitur.

Chron. Colon. Cleinſorg.

Bellum Colonienſium contra Archiepi-

Digitized by Google

ſcopum ſuum, quod etiam involvit Henricum Ep. Pad.

Magiſtratum; à quo cùm graviores exactiones imponerentur, quàm illi ferre volebant, cives quidam diſcordes ad Archiepiſcopum appellavêre, ultro aſſerentes & contendentes Archiepiſcopi eſſe non Magiſtratus ſui, tributa civibus imponere; quam juriſdictionem cùm tam promptè arriperet Archiepiſcopus, ad imperium ampliſſima in urbe capeſſendum, quam pertinaciter tuebantur Magiſtratus, bellum inteſtinum ab ipſis civibus ſuſcitatum exarſit. Archiepiſcopus Imperatoris judicio fultus, à quo Magiſtratus politico edicto damnatus proſcriptusque erat, bona civium Colonienſium per diœceſin attineri jubet. Quo Magiſtratus offenſus accuſare Archiepiſcopum publicæ pacis violatorem, & duos Archiepiſcopi miniſtros, Gerhardum Wevelinghovium Canonicum, Florentij Monaſterienſis Epiſcopi fratrem, & Quæſtorem Archiepiſcopi in vincula rapere. Ob id factum Archiepiſcopus urbem uſu ſacrorum interdicit. Cæſar literis feſto S. Severini, 28 Octobris, Lubecæ datis ſcribit ad vicinos Epiſcopos, cumprimiſque Henricum Epiſcopum noſtrum Ducatus Weſtfaliæ Mareſchallum, ad Duces, Comites, urbesq; Weſtfaliæ, ad omnes inter Rhenum & Moſellam publicæ pacis fœderatos, hortaturque uti Friderico Colonienſi Archiepiſcopo adverſus urbem Colonienſem conſilio atq; armis præſto ſint. Ita claſſicum primò cani cœptum, fruſtra urbe ad vetera Imperatorum privilegia appellante; ad quæ eadem contentione etiam appellabat Archiepiſcopus. Et Cæſar eò pronior in Archiepiſcopum, quo flagrantius ambibat Electorum ſuffragia pro Wenceslao filio coronando.

Gobelin. ætat. 6. c. 72. Paneg. Paderb. lib. 2. c. 13.

Auctor eſt Gobelinus noſter Carolum Imperatorem ante filij coronationem Paderbornam veniſſe, magnificeque ab Epiſcopo noſtro & Clero exceptum: ſed hic Caroli acceſſus ad urbem noſtram ad annum 1377, de quo poſt dicturi ſumus, veriſimilius erit referendus; quòd Carolus 28 Octobris adhuc Lubecæ verſatus ſit, & mox 2 Nonas Decembris Pragæ rurſum fuerit, ubi iteratis ad ordines Imperij literis Colonienſes læſæ majeſtatis reos à ſe proſcriptos denunciat.

Annus Chriſti 1376.

Gregorij XI Pont. 6,
Caroli IV Reg. 31. Imp. 22.
Henrici Spegelij Epiſc. Pad. 16.

Carolus pro Wenceslai filij ſui in Imperio ſucceſſione laborat.

Succeſſit annus ſæculi hujus ſeptuageſimus ſextus, Wenceslai filij Caroli inauguratione fatalis. Animadvertebat Imperator ætatem vergere ad extrema, & difficilem fore filij ſucceſſionem, quem habebat quindecim annorum adoleſcentem, vix dum ex Ephebis egreſſum, ingenio vecordem, interq; Bacchanalia educatum, qui ventri magis quàm ſceptro natus eſſet. Id cùm ſeptemviri non ignorarent,

rent, averſique eſſent; multum quoque hactenus Wenceslai electio retardata fuit. Verùm Imperator, qui cœco magis amore filij familiæque agebatur, nihil non movit, quo in filium vivus inſignia Imperij transferret: atque id, quod precibus obtinere non poterat, precio pervicit; Quippe, ut paſſim retulêre auctores, ſingulis Electoribus centum aureorum millia ex pacto oblata. Cui æri cùm ſolvendo non eſſet, oppida urbesque Imperij vendidit; quemadmodum in Suevia ſedecim ejuſmodi urbes inter vicinos Principes diſtraxit. Cùmque his promiſſa non expleret, Septemviris telonia & publica vectigalia oppignoravit; ac ne pignora hæc repeti poſſent, Principes juramento Imperatorem adegerunt. Quibus ita Imperij nervi acciſi, quemadmodum libere Æneas Sylvius ſcripſit, ut exinde ſe attollere, nec lacertos veteres exſerere potuerit; eò quòd Electores ad ſe omnia traxerint. Qua ſuper re cùm vehementer Germaniæ populus quereretur, & in utramque partem hæc diſceptarentur; Electores etiam ſibi hæc non iniquè deberi obtendebant, quòd in iſta Germaniæ perturbatione, legum confuſione, & impune graſſantium prædonum licentia ipſi ſoli majeſtatem Imperij defenſionemque ſuſtinerent. Tanti ſtetit ignavus Cæſar.

Æneas Sylvius. Trithemius in chron. Spanh. Crantz. l. 10. Saxo. Cuſpinia. in Carolo. Urſberg. Paralip. Brovver. in annal. Trevir. l. 18.

Igitur Calend. Maji ad vicum Renſe haud procul Confluentia apud Rhenum, ipſa die Pentecoſtes ſacra convenêre Septemviri, Ludovicus Moguntinus, Cuno Trevirenſis, Fridericus Colonienſis Archiepiſcopi, Rupertus Senior Comes Palatinus, Wenceslaus Saxo, Sigiſmundus Brandeburgicus: Wenceslaum juvenem Caroli filium Regem Romanorum deligunt: quem mox Francofurtum profecti XII ejuſdem menſis die ſolemni more Cæſarem renunciant. Inde ſecundo Mœno Rhenoque Bonnam uſque Imperator cum filio & ſeptemviris proceſſit. Animus erat Coloniam verſus carpere iter, atque inde Aquiſgranum. Verùm cùm civitas illa, ut dicemus, cum Archiepiſcopo bellum agitaret, immiſſisque in Rhenum palis navigationem obſtruxiſſet; deflexo itinere Aquiſgranum conceſſêre; ubi pridie Nonas Julij Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus Wenceslaum regalibus ornamentis decoravit, auguſtalique ceremonia Regem inunxit. Novis iſtic muneribus ab Imperatore exornatus Cuno Trevirenſis Archiepiſcopus, & Hammerſtenio ac Schonenberga caſtris donatus. Friderico Colonienſi Archiepiſcopo præter alia loca ceſſit Tremonia donum, Imperialis in Weſtfalia urbs; nam telonia ad Rhenum jam ante donata acceperat Archiepiſcopus Colonienſis. Quæ deinde ampliſſimo diplomate Anno regni Bohemici 14 Romani 1. 6 Julij Wenceslaus Rex confirmavit: multiſque præterea privilegiis Archiepiſcopum, à quo ſe coronatum, & unctum profitetur, exornavit. Ita verò, ut Crantzius inquit, deplumata eſt aquila, & ceteris animalibus facta eſt contemptui.

Wenceslaus Romanorum Imperator deligitur & coronatur.

M. S. lib. P. Maurītij de Büren. Crantz. l. 10. Saxon. c. 3.

Tumultuabatur per hæc Colonia, nihil verita Imperatoris & tot

Chron Colon.

Digitized by Google

Chron. M. Belgij Brouver. in annal. Trevir.

Colonienſes Tuitium evertunt: pluresque in ſe hoſtes concitant.

tot Electorum præſentiam. Primus furor in Tuitienſes effuſus, quod renunciata urbis tutela ſe totos in partes ſui Archiepiſcopi tranſiſſe denunciaſſent. Quare Colonienſes populi concitatione facta, transmiſſoque Rheno, in Oppidum irrumpunt, magnamque partem Tuitij exurunt. Mox alia veſania agitati, totum oppidum cum muris ſolo æquant. Ex ea vaſtitate ſolùm Monaſterium & Parochiæ Eccleſia intacta manſêre. Sed nec illis parcitum; haud multò poſt tertia irruptione facta celeberrimum illud D. Heriberti Cœnobium cum templo injectis flammis abſumunt, & funditus evertunt. Ea plebis, ferarum inſtar, eſt rabies, cùm ſævire permittitur. Quæ poſtquam ad Archiepiſcopum relata ſunt, renovata priori pœna, ſacris omnibus urbi interdicit. Imperator acerbius veſanam illam populi licentiam caſtigandam ſumit, editoque decreto ad vicinos Principes Coloniam armis ad obſequium ſui Archiepiſcopi compellendam mandat. Igitur, ut Trithemius ſcribit, inita armorum conſpiratione, Cuno Trevirenſis Archiepiſcopus, Henricus Paderbornenſis Epiſcopus, Wenceslaus Dux Brabantiæ, Dux Auſtriæ, Comes de Zeringen, civitas Aquiſgranenſis, alijque complures militares viri copias ſuas conjunxêre cum Friderico Colonienſi Archiepiſcopo; ad quas Henricus Epiſcopus Ducatus Weſtfaliæ Mareſchallus robur Weſtfalicæ nobilitatis unâ cum Wenemaro Furſtenbergico Arnsbergenſi Satrapa adduxit; quibus præterea octingenti militares per Weſtfaliam viri acceſſêre. Colonienſes ubi in ſe hæc parari intellexêre, cives armant, externum conductumque militem in urbem advocant, Engelbertum Marcanum Comitem magnis præmiis illectum trahunt, belli ſui ſocium, urbiſque præfectum creant. Is ea tempeſtate bellicis artibus clarus, cum ducentis ex equeſtri ordine viris Coloniam intrat, civeſque adverſus Archiepiſcopum inflammat, nihil Cæſaris, nihil Archiepiſcopi, nihil Electorum iras veritus.

Colonia ab Archiepiſcopo obſidetur, ſed irrito eventu.

Contraxerat jam Archiepiſcopus ſeptem millia armatorum; & poſtquam auxiliares ceterorum Principum copiæ acceſſêre, ſexto Calend. Auguſti ante portam D. Severini caſtra figit, perſuaſus ab aliis, ſi urbi tantummodo exercitum admoveret, fore ut, diſcordantibus inter ſe civibus, urbs ultro in poteſtatem veniret; qua ille fiducia propius militem ſubire jubet, machinas bellicas attrahi, & noctu inſequenti ignes ad terrorem jaculando immitti. Ad quæ interriti cives Duce Marcano manè erumpunt; & clade licet accepta repellerentur, auſi tamen crebris velitationibus fatigare Archiepiſcopum. Et ille cùm videret jam verſis civium animis, & in extrema paratis, tantæ urbis oppugnationem operoſam fore, militem ab urbe reduxit, copiis ſingulorum domum remiſſis. Quo conſpecto, Marcanus multò inſolentior, Colonia prorumpens, Archiepiſcopo Bonnæ ante urbis portas inſultare viſus; fruſtraque erant confœderationes pacis ſuperioribus annis tam ſanctè juratæ. Interim dum Marcanus Coloniæ

Digitized by Google

loniæ pugnat, præfecti Archiepiſcopi per Ducatum Weſtfaliæ Marchiam Comitis extremum depopulantur. Sed hæc ille mox ultus Lecchenichij & Gymnichij incendio, vicinorumque agrorum & pagorum vaſtatione, per quos flamma ferroque graſſabatur. Tanta vel unius Comitis audacia impune toleranda erat, poſteaquam intra Colonienſium muros receptus civium plauſu armiſque ad omnia facinora accendebatur, homo, cui pravo majorum exemplo inſitum erat, omnibus Weſtfaliæ turbis ſe miſcere, ad ſacrorum præſules divexandos. Nec aliud ab Imperatore auxilium erat, quàm minacia decreta ſine armis invalida, haud ſecus quàm tormenta bellica magno pulveris ſonitu ſine globo excuſſa.

Fine anni aliud mox bellum reſuſcitatum in Weſtfalia à Joanne Strombergenſi Burgravio, inquieto capite, ac publico viarum agrorumque prædone. Receperat ille, Ritbergenſium & Suſatenſium ope adjutus, Strombergenſe caſtrum, exturbatis, quos Florentius Monaſterienſis Epiſcopus impoſuerat, præſidiariis & Caſtellanis. Horum in locum turba prædonum aggregata, quibus multò quàm antè rapacius ſe in diœceſin Monaſterienſem effudit; non agricola, non mercator, non clericus ab his uſpiam tutus; fruſtraque erant ad hunc hominem coërcendum Florentij Epiſcopi minæ, intentatæ ſacrorum pœnæ, publicæ pacis leges, Imperatoris proſcriptio. Quare Florentius Epiſcopus ad conſervatores publicæ pacis appellat, opemque poſcit. Ac primi, qui ſe obtulerunt, fuêre Henricus Spegelius Epiſcopus Paderbornenſis, & Theodoricus Oſnabrugenſis diœceſis Adminiſtrator, fidi ac bellicoſi præſules. Horum copiis, quas magno numero adduxit Spegelius ex ducatu Weſtfaliæ & Paderbornenſi diœceſi, confirmatus Florentius, caſtrum Strombergenſe arcta obſidione incingit premitque. Burgravius ubi ſe ad extrema deduci vidit, clam cum pleriſque ſociis elapſus, ad arcem Rhedanam ſe recepit, ubi ſub patrocinio Ottonis Teclenburgenſis Comitis aliquantum delituit. Burgravio profugo, ceteri ſe Florentio Epiſcopo caſtrumque dedidêre; horum alij mox ſuſpendio necati, alij in vincula rapti, alij pœnis mulctati. Ea expugnatione caſtri illud cum Burgraviatu, ac Burgravij bonis ceſſit Epiſcopis Monaſterienſibus, qui exinde tres alites, quod Burgraviorum illorum inſigne erat, ſuo adjecêre. Maluitque Carolus Imperator Epiſcopum Monaſterienſem Burgravij dignitate caſtroque donatum exornari, quàm publicum in eo prædonem pati. Magna hæc ſemper Epiſcoporum Monaſterienſium felicitas fuit, juſtitiam & fortitudinem bellicam ſecuta, juſtis armis Epiſcopatus patrimonium augere.

Caſtrum Strombergenſe, & Burgraviatus, juſto bello captus, cedit Epiſc. Monaſt.

Diſpari ſorte agebatur cum Melchiore Oſnabrugenſi Epiſcopo. Is quòd Theodoricum Marcanum haberet Adminiſtratorem, gravem ſibi & inviſum, penes quem omnis auctoritas & poteſtas erat, Avenionem hoc anno profectus eſt ad Pontificem; ubi ſimul Ludgerum

Melchior Epiſcop. Oſnab. ſuis inviſus transfertur ad

Digitized by Google

Epiſcopatum Suerinenſem. Ertvvin. in chron. Oſnabr. Cleinſorg. Crantz l. 9. Wand. c. 9.

rum à Vechte Canonicum Oſnabrugenſem, Joannem Wedingen Furſtenoviæ præfectum, alioſque ex equeſtri ordine viros ad Tribunal Pontificis citavit, quòd ab his deſertus proditusſque veniſſet in captivitatem Hojani Comitis. At cùm hi per Legatos cauſam ſuam conſtanter agerent in judicio Pontificis, omnemque conturbatæ diœceſis culpam verterent in Epiſcopum, tanquam ingratum, & inutilem rebus publicis tractandis, Pontifex Melchiorem tranſtulit ad Suerinenſem Epiſcopatum.

Gerhardus Ep. Hildeſ. inſurgentem in ſe Ducem Brunswicenſem bello devincit.

Celebris per id tempus Gerhardus de Monte Hildeſienſis Epiſcopus, vir toga ſacra non minus quàm militari manu egregius pro defenſione Eccleſiæ, cui hoc anno bellum fuit cum Magno, Duce Brunswicenſi, perpetuo ejus diœceſis hoſte. Traxerat is in ſocietatem armorum Theodoricum Magdenburgenſem Archiepiſcopum, & Halberſtadienſem Epiſcopum, multoſque Saxoniæ proceres, quorum copiis auctus proceſſit in Hildeſienſem Epiſcopum. Et ille licet exiguis copiis inſtructus, auſus eſt rem prælio committere, confiſus patrocinio B. Virginis, cui ſeſe & Epiſcopatum commendârat. Trepidante ad egreſſum urbis milite, manicam ſuam, in qua reliquias gerebat, manu tangens, fidite, inquit, magnus mihi in hac manica ſociorum militum adhuc numerus eſt. Ita in aciem progreſſus cum 500 militibus proſternit validiſſimum Ducis exercitum; cæſique eo prælio 1500 Brunswicenſium, interque ceteros captus Halberſtadienſis Epiſcopus; & quia is celebris Philoſophus, & Hildeſienſis præſtans Rhetor erat, militum vulgique jocus fuit, victam eſſe garrulam Logicam à Rhetoricâ.

Annus Chriſti 1377.

Gregorij XI Pont. 7.
Caroli IV Reg. 32. Imp. 23.
Henrici Spegelij Ep. Pad. 17.

Sedes Apoſtolica ex Galliis Romam refertur. Odoricus Rainald. in hiſtor. Eccleſ. Hiſtor. Rom. Pontif. Nauclerus & alij. Theodoricus de ſe in Nemore Unionis Meibom. in

Lætus ſubinde illuxit annus ſeptuageſimus ſeptimus ſupra milleſimum trecenteſimum, quo Gregorius XI Pontifex ex Galliis, monitis Catharinæ Senenſis & Brigittæ, quæ tum ſanctitatis fama clarebant, Sedem Apoſtolicam ſecum Romam retulit, poſtquam magno Chriſtianæ Reipub. turbamento ſupra LXX annos Avenione hæſerat. Urbem Pontifex obviam effuſo Magiſtratu, populoque Romano XVII Jannuarij ingreſſus. Pontificem ex Galliis Romam aſſectatus Theodoricus à Niehem, ortus ex Oppido Niehem diœceſis noſtræ Paderbornenſis, veteri Niemiorum familia, eruditione ſcriptiſque, ut ætas illa tulit, non minus clarus. Is per triginta ſeptem annos ſub quinque Pontificibus Gregorio XI, Urbano VI, Bonifacio IX, Innocentio VII, Gregorio XII in curia Romana verſatus, & plerumque Secretarij munere functus, poſtremùm à Bonifacio Pontifice Ferdenſis Eccleſiæ in Saxonia Epiſcopus impoſitus eſt; quemadmodum

Digitized by Google

hæc tempori memorabimus, falliturque Georgius Fabritius, › Magdenburgenſis aſſeritur Niemius.

Bellum quod anno ſuperiori inter Archiepiſcopum & Colo- ſes exarſerat, Trevirenſis Archiepiſcopus, cujus ſumma poſt ratorem auctoritas erat in Imperio, ad pacis compoſitionem xit; ultroque ſe arbitrum obtulit; additusque illi Conradus sbergius ſupremus ordinis S. Joannis per Germaniam Magiſter. um ſtudio atque labore 16 Februarij pax inter Archiepiſcopum olonienſes certis legibus convenit; quæ tamen haud diuturna altius enim hoc vulnus ex priori bello impreſſum, quàm ut ſubi- › hoc emplaſtro perſanari poſſet.

Eodem quoque menſe Fridericus Colonienſis Mareſchalli mu- , quod à Cunone Trevirenſi Archiepiſcopo Henrico Epiſcopo tro oppignoratum impoſitumque ſupra diximus, redemit, trans- tque in alium. Summa, qua id pignori ceſſerat, quinque milli- & ſexentorum florenorum erat; eam ex parte numeravit Archie- :opus; reſtabatque primùm ſumma 2400, deinde 500 floreno- n; cui cùm ex tempore ſolvendo non eſſet, obligavit, ceſſitque ſcopo noſtro & Eccleſiæ Paderbornenſi mediam partem oppidi dæ, caſtri Cugelberg, & Almeni. Quemadmodum hæc feſto D. athæ utrimque convenêre, & in tabulas relata ſunt; in quibus fa- ur Archiepiſcopus ſe id neceſſitate coactum facere; ſeu quod Hen- i Epiſcopi noſtri ætas in ſenium vergeret: ſeu quòd à ſuis urgere- r, indecorum cenſentibus, Mareſchalli munus & caſtra in vicini iorumque Epiſcoporum manibus relinquere.

Neque per id tempus Weſtfalia bellis vacua fuit; menſe quippe ulio Wilhelmus Comes Montium, Wilhelmus Dux Juliæ, Comes Clivenſis, alijq; proceres fœdere inter ſe inito conflârunt copias, qui- bus Tremoniam obſedêre, injectiſque grandium lapidum globis ci- vium domos lacerarunt, civibus ad omnia interritis. Cauſa belli erat, quòd Montium Comes ante urbis portas captus, ſpoliatuſque, id civium dolo & conſpiratione factum diceret. At cùm oppugnatio- ne urbis nihil proficerent, & Magiſtratus juramento civium inno- centiam probaret, facta pace receſſêre Comites.

Sed longè gravius bellum recruduit cum Strombergenſi Bur- gravio, & Teclenburgenſi Comite Ottone. Is enim Burgravium, publicum Weſtfaliæ prædonem à Cæſare proſcriptum, non modò receperat in arcem Rhedanam ad novam prædæ licentiam, ſed & ipſe diœceſin Oſnabrugenſem vicinoſque Epiſcoporum agros ſpolijs di- vexabat. Florentius Monaſterienſis Epiſcopus imploratis Oſnabru- genſis & Paderbornenſis Epiſcopi auxiliis, Teclenburgicum aggreſ- ſus, caſtrum Halſtenbecanum, quod Comes in ejus diœceſi intrà- que paroeciam Oſtbeveranam obluctante Epiſcopo erexerat, Ca- lend Maji expugnat, funditusque evertit. Inde in Comitatum Ot-

tonis

præfat. in opera cig lib. 10. Crantz. l. 10. Metrop. c. 11. Cuſpinianus in Ottone M. Fabrit. l. 1. Orig. Saxon.

Pax inter Archiep. & Colonienſes operâ Trevirenſis Archiep. coaleſcit.

Archiep. Colon. Mareſchalli Ducatûs Weſtfaliæ munus, Henrico Ep. Paderb. oppignoratum, redimit.

Tremoniæ obſeſſio, Magiſtratu ſuam civiumque innocentiam probante, ſolvitur.

Novum contra Epiſcopum Monaſt. bellum movet Burgravius Strombergenſis.

tonis progreſſus, Gronenbergam, Wedam, Vordam, aliaſque arces, quas pignorum prætextu Oſnabrugenſi eripuerat, ipſe & Theodoricus Marcanus Oſnabrugenſium Adminiſtrator uno expeditionis impetu recipiunt. Ac tanta hæc exacerbatione agebantur, ut captivos utriuſque ex vicina arbore ſuſpenderent. Diviſis deinde copiis, Theodoricus Versmollenſi, Florentius Rhedanæ arci expugnandæ imminebat; cùm Teclenburgicus ſupplex ab utroque pacem petit. Quæ ea lege data: Stromberga maneret Epiſcopo Monaſterienſi: caſtra expugnata relinquerentur Oſnabrugenſi: Comes Burgravium è ſuis finibus & locis ejiceret, nec in poſterum conſilio auxiliove adeſſet: damna hactenus utrique diœceſi illata certa pecuniæ ſumma ſarciret; quæ cùm Comes non præſtaret, altero ab hinc anno bellum eſt reſumptum.

Melchiori ad Suerinenſem ſedem translato in Epiſcopatu Oſnabrug. ſubrogatur Theodoricus Hornius.

Ac poſtquam Melchior Oſnabrugenſis à Pontifice translatus abjit ad Suerinenſem Epiſcopatum; Canonici Oſnabrugenſes una ſuffragiorum conſenſione elegêre Theodoricum Hornium Præpoſitum ejuſdem Eccleſiæ, virum magnanimum, multiſque virtutum ornamentis conſpicuum. Atque hujus electionem ubi Pontifex ratam habuit, Theodoricus Marcanus ultro Adminiſtratoris munus poſuit, potuitque facilius pati ſibi præferri è nobilitate delectum Epiſcopum ob virtutum merita, quàm Ducem Brunswicenſem, qui præter generis claritudinem nihil dignum inferret in ſacrum Epiſcopi thronum.

Carolus Imp. Weſtfaliam tranſit.

Per Autumnum hujus anni Carolus Imperator, ætate jam gravis, Wenceslaum fratrem Brabantiæ Ducem, & Galliarum Regem nepotem ſuum inviſurus, iter ex Bohemia per Saxoniam ſuſcepit; tandemque unà cum Imperatrice & Wenceslao filio perluſtratis ceteris Saxoniæ urbibus, & Epiſcoporum ſedibus, ad Viſurgim acceſſit; cujus adventus eò lætior fuit omnibus, quòd nec ipſe jam in trigeſimum ſecundum annum regni ſui, nec alius à multis annis Cæſar in his regionibus viſus; quo tamen priſcis Regibus & Imperatoribus nihil frequentius fuit, aut ipſis Imperatoribus ſalubrius ad gentis noſtræ animos ſibi conciliandos. Igitur ut ante biennium Lubecam, & Septentrionis regiones; ita nunc has inferioris Saxoniæ partes magno Epiſcoporum, Principum, ac procerum comitatu, veterumque Cæſarum ritu, tandem perluſtravit, & jus dixit; tranſitoque Hildeſio & à Gerhardo de Monte ejus loci Epiſcopo deductus, menſe Novembri Mindam intravit, ſumpto hoſpitio apud Patres Dominicanos, quibuſcum triduum familiariter vixit, delectatus viris in eo Cœnobio religioſis doctiſque, quorum apud Carolum, cùm & ipſe raro Cæſarum ornamento doctus eſſet, magna ſemper æſtimatio venerat ioque fuit. Ibi cùm recoleretur Henrici de Hervordia, ejus Cœnobij Monachi, ſcriptoriſque celebris, memoria, monſtrarenturque hiſtoriarum volumina, quæ iſtic conſcripſerat, juſſit aperiri

ſepulchrum, oſſaque cum tumba transferri in templi chorum, & honoratiori, ut ſupra retulimus, loco condi.

Mindam uſque obviam proceſſit Imperatori Henricus Epiſcopus noſter; ubi & Henricus Verdenſis Epiſcopus acceſſit; uti ex diplomate Caroli Imperatoris, quod Widekindo de Monte, præclaro eorum temporum Mindenſi Epiſcopo, xv Decembris dedit, certum eſt. Id verò egregium diploma, quia communi Epiſcoporum Saxoniæ conſilio rogatuque pro libertate Eccleſiaſtica adverſus iniquiſſima Ducum quorundam ac Comitum & urbium decreta, impetratum eſt: & depravatiſſimos ſæculi ejus, inclinanteſque ad hæreſin, quæ poſt ſecuta eſt, mores exhibet, operæ pretium erit hoc loco recitare. Quem Mindæ accedunt Henricus Spegelius Ep. Pad. & Henricus Ep. Verdenſis.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis feliciter Amen, Carolus quartus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, et Bohemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Etſi imperialis benignitatis clementia quorumlibet devotorum fidelium, quos ſacrum Romanum ambit Imperium, ex officio debito teneatur neceſſitatibus et injuſtis oppreſſionibus conſulere, et de opportunis remediis providere. Ad illos tamen permaxime dirigitur noſtræ mentis affectio, quos indebite pati cognoſcimus, quorumque oppreſſionibus ſtatus Eccleſiaſticæ libertatis, quem ſemper noſtris temporibus augeri voluimus, enormiter enervatur, et quaſi ad nihilum redigitur. Minus juſte ſane ad noſtræ Serenitatis audientiam pro parte honorabilium Prælatorum, Canonicorum et Clericorum Minden. civitatis et diœceſis inſinuatione queruloſa ſuppliciter eſt deductum: Quod ſeculares quidam in poteſtatibus et officiis publicis conſtituti, videlicet Duces, Comites, Barones, milites, et Sculteti, et alij domini temporales: Nec non Conſules civitatum, Oppidorum, villarum, et locorum Rectores diœceſis prædictæ, Dei timore poſtpoſita ſtatuta ſingularia, iniquas ordinationes motu proprio, ac temeritate præſumtuoſa de facto contra perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiarum et locorum Religioſorum libertates et privilegia condiderunt et condunt, eiſdemque publice et de facto inſiſtere præſumpſerunt et præſumunt auſu temerario et nephando quotidie contra legitimas civiles et Canonicas ſanctiones, ut, puta. Quod nulla bona temporalia in poteſtatem Eccleſiaſticam transferantur, neve Clerici in ſacris conſtituti ad agendum ſeu teſtificandum in civilibus, et maxime in piis cauſis, aliquatenus admittentur, quodque excommunicati Laici et publice denunciati in civili foro minime repellantur, nec in eorum conſulatus officio ac aliis actibus ſecularibus evitentur: Item prædicti Domini temporalis Conſules et Rectores per ſecularem poteſtatem Eccleſias et perſonas Eccleſiaſticas capiunt, et capi procurant: Res et bona Clericorum occupant et arreſtant, oblationes fidelium diminuunt et reſtringunt, exactiones et tallias indebitas de bonis et reditibus Eccleſiarum exigunt et extorquent, ſtationes immoderatas cum multitudine nobilium in bonis Eccleſiarum et piorum locorum faciunt, vecturas curruum et evectiones multiplices bonis ipſius imponunt contra Eccleſiaſticam libertatem,

Diploma Caroli datum Widekindo Mindenſium Ep. pro libertate Eccleſiaſtica.

*tem, poſſeſſiones Eccleſiarum et perſonarum Eccleſiaſticarum devaſtant incendiis et rapinis, contractus inter Clericos et Laicos legitime factos ad libros civitatum, villarum et locorum recuſant inſcribere, ac ſigillare, donata et legata ad fabricas et Eccleſiarum ſtructuras contra voluntatem prælatorum et aliorum, quorum intereſt, præſumunt uſurpare contra juſtitiam in fraudem et odium Clericorum, confugientes ad Eccleſias, Cimiteria, et ad loca libertatis Eccleſiarum inde extrahere contra Imperiales ſanctiones præſumunt. Cum igitur hæc omnia et ſingula, et quævis alia ſimilia, nec non quæcunque ſequuta ſunt, et ſequi poſſunt, ex ijsdem ſint et fuerint ſolum de facto ac temere attentata, et per ſacras civiles, et Canonicas ſanctiones reprobata expreſſe: Nos ea omnia et ſingula de Principum, dominorum, Comitum, Baronum, fideliumque noſtrorum conſilio ex certa ſcientia tenore præſentium et auctoritate Imperiali caſſamus, irritamus, adnullamus, caſſaque, irrita et nullius eſſe momenti penitus declaramus, dicimus, et nuntiamus expreſſe, præſenti edicto perpetuo valituro ſerioſius inhibentes, ne hujuſmodi aut eorum ſimilia de cætero dicti domini temporales attemptare præſumant, præcipientes nihilominus ſub indignatione Imperialis banni univerſis et ſingulis dominis, militibus, Conſulibus, poteſtatibus, officiatis, et in officiis publicis conſtitutis, quatenus mox viſis aut intellectis præſentibus dicta eorum ſtatuta et ordinationes, * ſicuti præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis ædita ſunt, omnino revocent et de luce tollant, quodque ſecundum ea non judicent amplius, nec ſententententias dictent, aut eiſdem in judicio vel extra, quomodolibet per ſe et contra Eccleſiaſticam libertatem potiantur. Item pronunciamus et declaramus Imperiali auctoritate, quod quicunque, cujuſcunque ſtatus vel conditionis extiterit, auſu ſacrilego et propriæ temeritatis audacia Sacerdotem vel Clericum, ſecularem vel religioſum, diffidaverit, proſcripſerit, captivaverit, ſpoliaverit, occiderit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, aut hujuſmodi malitiam perpetrantes ſcienter receptaverit, ſeu conſilium, auxilium, vel favorem in his eis præſtiterit, et pro cauſa criminali et civili quæſtionum in judicium ſeculare et ſpecialiter ad judicium, quod dicitur Frydius, quod nulla temporis præſcriptione, vel regali aut Imperiali ædicto ſeu judicij confirmatione contra perſonas Eccleſiaſticas ſeu Clericos per quamcunque conſuetudinem introduci volumus trahere præſumpſerit, vel ratione dictæ conſuetudinis ſeu potius corruptelæ extra præfatum judicium contra Clericos in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis aliquid attemptaverit, præter pœnas à ſacris Imperialibus, et Canonicis ſanctionibus eis inflictas, decernimus hos imperiali ædicto ipſo facto infames, et omni honore privatos, nec ad placita vel conſilia nobilium aliquatenus admittendos, et actorem, vel actores tales à jure ſuo cadere, ac judicatum non tenere, judiciumque judicandi poteſtate privatum et bannum Imperiale incidiſſe pronuntiamus. Verum quia parum eſſet jura condere, niſi eſſent, quæ tenerentur, eadem auctoritate Imperiali prædicta univerſis Principibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, et ſpecialiter, Colonien. Moguntinen. Magdenburgen. et Bremen. Archiepiſcopis, Monaſterien. Oſnaburgen. Hildenſemen. Paderburnen. Minden. Lubnen.*

*an. ſicubi in?

Lubnen. Verden, et Suerinen. Epiſcopis. Nec non omnibus Saxoniæ Luneburgen. et Brunſvvicen, Ducibus, Landgravio Haſſiæ, nec non de Marcka, de Monte, de Hoja, de Teckoneburg, de Schobenburg, Wernengerode, Holtzatie, et Redenſtein Comitibus, quibus et eorum cuilibet vices noſtras committimus in præmiſſis per præſentes, et eis ſub obtentu Imperialis gratiæ præcipimus et mandamus, quatenus toties, quoties pro parte dictorum prælatorum Canonicorum et Clericorum, vel alicujus ipſorum fuerint requiſiti, eiſdem pro toto ſuo poſſe aſſiſtant, et faciant, quod præmiſſa committentes, quicunque fuerint, pœnis prædictis puniantur realiter, et cum effectu, quatenus ..... exemplo perterriti ſimilia de facile non attemptent. Præterea omnes et ſingulos Eccleſiarum ſeu Eccleſiaſticarum perſonarum prædictarum vaſallos et feudatarios cujuscunq; ordinis, gradus, vel conditionis exiſtant, qui contra Eccleſiam vel perſonas Eccleſiaſticas ipſius Minden. Eccleſiæ, Civitatis et Diœceſis, à quibus feuda eorum tenent, aliquid fecerint de præmiſſis, ſeu ea facientibus ſi propter hoc excommunicati denunciantur, vel alias adſtiterint quovis modo, dummodo de hoc ſervato juris ordine conjuncti fuerint, denunciamus et decernimus eo ipſo ſuis feudis ſive beneficiis eſſe privatos, eosque præſentis conſtitutionis ædicto privamus perpetuo, dantes Eccleſiæ ſeu Eccleſiaſticis perſonis antedictis dicta feuda concedendi aliis perſonis laicis fidelibus et utilibus liberam facultatem. Volumus etiam, hortamur, et requirimus Epiſcopos et prælatos Eccleſiaſticos, ut hanc noſtram legem et conſtitutionem in ſynodis et Eccleſiis publicari procurent, ne in præmiſſis per ſimulatam ignorantiam ſuas malitias valeant excuſare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtram caſſationis, irritationis, annullationis, inhibitionis, nec non pronuntiationis, et declarationis paginam infringere, aut ei auſu temerario quomodolibet contraire ſub pœna Imperialis noſtræ indignationem graviſſimam, nec non quinquaginta marcharum auri puriſſimi, quas ab eo, qui contra fecerit, totiens quotiens fuerit contrafactum, irrremiſſibiliter exigi, et earum medietatem imperialis noſtræ ærarii ſive fiſci, reſiduam vero partem injuriam paſſorum uſibus volumus applicari. Signum ſereniſſimi Principis et Domini Dni Caroli quarti Romanorum Imperatoris invictiſſimi et glorioſiſſimi Bohemen. Regis. Teſtes hujus rei ſunt venerabilis Gerhard⁹ al. Botherd⁹ *Hildemſemenſis, Heinric⁹ Werdenſis, et Heinric⁹ Paterbrunenſis Eccleſiarum Epiſcopi. Illuſtres Albertus Saxoniæ, et Luneburgen. et Wentzelaus Opaviæ Duces, ſpectabiles Borchardus de Hardeck, Borchardus de Hoja, Buſo, et Heinricus de Schrapelovv Comites. Nobiles Otto advocatus de Monte, Petrus de Wartenberg dictus dechoſt Imperialis curiæ noſtræ Magiſter, Thuno de Colditz Cameræ noſtræ Magiſter, Hintzo de Lipa, Albert⁹ de Sterenburg, Symon de Lyvven, Busko de Azuzan, Buſsueto de Biſtritz, Altzardus de Buſche, Dapifer in Ravensberge, Heinricus de Ezigelen, et alii quam plures noſtri et Imperii ſacri Principes, Comites, Nobiles, et fideles præſentium ſub Imperialis Majeſtatis noſtræ ſigillo teſtimonio literarum. Datum Minde, Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, Indictione quinta decima, XV Calend. Decembris, Regnorum noſtrorum Anno Triceſimo ſecundo, Imperij vero viceſimo tertio. De mandato Domini Imperatoris Nicolaus Cameracenſis Præpoſitus.*

Digitized by Google

Carolus Imperator Witekindi M. monumentum altius eductum exornat.

Minda Imperator Bilfeldiam & Hervordiam profectus cum aula, & Principibus; at iſtic ubi didicit, antiquitatum amans, in vicino Angariæ vico Widekindi M. avitam ſedem ex vetuſtis arcis ruderibus monſtrari: adhæc Baſilicam, quam ille D. Dionyſio ſacram unâ cum Collegio Canonicorum conſtruxerat, in eaq; Widekindi ipſius ſepulchrum conſpici, quo magni illius Saxonum bellatoris oſſa contegantur; cupidus viſendi, eò divertit, reperitque antiquo opere monumentum è terra altius erectum, cui ſupernè incumbebat Widekindi effigies lapidi inſculpta, ſicuti hodiedum aſpicitur. Verum cùm hæc omnia vetuſtate deformata videret Imperator, tantoque heroi ad poſteritatis memoriam auguſtiora deberi judicaret, totum monumentum quinque pedes altius è terra eductum, & quatuor utrimque columellis interjectiſque trophæis exornatum, longè fecit magnificentius: addiditque duo inſignia, quorum alterum ad caput Widekindi cubantis, aquila cum liliis Caroli M. Imperatoris & Francorum Regis; alterum fulvus Leo in puniceo campo, regni Bohemici atque ipſius Caroli IV ſignum. Sicuti hæc omnia Ferdinandus Epiſcopus noſter in ſuis monumentis Paderbornenſibus accuratiſſimè ad omnem poſteritatis memoriam exhibuit.

Litem Herivordiæ inter Abbatiſſam & Ducem Saxoniæ dirimit.

Inde Carolus Hervordiam regreſſus, controverſiam, quæ inter illuſtre Virginum Collegium & Albertum Ducem Saxoniæ Angariæque intervenerat, præſente Duce cognovit. Et verò cùm per id tempus à morte Abbatiſſæ nondum alia ſubrogata eſſet, juſſit primùm Imperator ire Virgines in ſuffragia; delectaque eſt Hildegundis, cujus ſolertia producta ſunt antiqua Cæſarum & Pontificum diplomata, Conradi cumprimis II Regis & Adriani Pontificis; quibus ad Imperatorem delatis, perlectisque, Imperator palam pronunciavit Albertum Saxoniæ & Luneburgi Ducem Mareſchallum ſuum nihil habere juris in oppidum Hervordienſe; eò quòd Pontificum & Cæſarum privilegijs ab omni Principum poteſtate exemptum, totumque juriſdictioni Abbatiſſæ aſſertum eſſet. Sicuti hac ſuper re literarum inſtrumenta nobiſcum communicata habemus, & multis teſtibus conſignata. Ac priuſquam diſcederet Imperator, Widekindum Mindenſem Epiſcopum, ob præclara erga ſe & Imperium merita, telonio Oppidi Petershagij donavit. Adſunt in hanc rem Imperatoris tabulæ, germanico idiomate ſcriptæ, Hervordiæque conſignatæ, ſacro D. Elizabetæ die, qui XIX Novembris agitur.

Cæſar Paderbornæ ab Henrico Ep. excipitur, alibique ab alijs.

Poſt illa Paderbornam digreſſus Imperator, & quod Gobelinus noſter ſcribit magnificè ab Henrico Epiſcopo, Clero, & civibus eſt exceptus, tractatusque. Et quia Epiſcopus noſter Mindæ per reliqua itinera Imperatoris comes negotia ſua cum Imperatore pertractaverat, feſtinaretque iter in Brabantiam Cæſar, altero die, ut Gobelinus noſter refert, ſe in viam dedit, Suſatum profectus. Inde Tremoniam conceſſit, deductus ab Henrico Spegelio Paderbornenſi Epiſcopo,

ſcopo, magnificeque à Magiſtratu & Clero ſuſceptus, urbem intravit. Triduum ea in urbe permanſit Cæſar. Rurſumque feſtinatis itineribus pridie S. Andreæ tranſgreſſus Rhenum, Juliaci Wilhelmo Ducis Juliæ, & Mariæ Gelriæ filio ducatum Gelriæ & Comitatum Zutphaniæ poſt ſeptennij controverſiam adjudicavit. Quam in rem Caroli diploma recitat Pontanus in Gelricis. Juliaco Lovanium properat, ubi fratrem Wenceslaum Ducem Brabantiæ convenit, ab eoq; Cameracum verſus deductus eſt in viam; qua in urbe celebratis Chriſti Natalitiis, perrexit in Gallias.

Theodoric. à Niem. Gobelinus. Chron. Tremon. Weſthovig. Pontanus lib. 8. Gelr. p. 315.

Annus Chriſti 1378.

Urbani VI Pont. 1.
Caroli IV Imp. ultim.
Wenceslai Reg. 1.
Henrici Spegelij Epiſcopi Pad. 18.

Proximus dehinc annus Gregorij XI Pontificis, & Caroli IV Imperatoris obitu Chriſtianæ Reipub. funeſtus acceſſit. Sublato enim 27 Martij Gregorio Pontifice, Clerus populuſque Romanus poſt tot Jtaliæ funera turbasque Romanum, aut certè Jtalum Pontificem rogant; electusque eſt abſens Bartholomæus Butillus Neapolitanus Barrenſium Archiepiſcopus, qui Urbani VI nomen tulit. At Gallicani Cardinales indignati genti ſuæ honorem præripi ac ſpem, revocandi Apoſtolicam ſedem in Gallias, quam Gregorius primùm Romam reduxerat, conſilia inire, factaq; ſeceſſione apud Fundos Robertum Gebennenſem Pontificem appellant, quem & Clementem VII dixêre. Inde fœdum & diuturnum ſchiſma per quadraginta circiter annos fuit, quando alij veri Pontifices Romæ, alij Pſeudopontifices, Clemens VII, Benedictus XIII, Clemens VIII, Felix V, Avenione in Galliis conſedére. Interim Itali, Germani, Luſitani, Ungari, Angli, Belgæ, Poloni & Septentrionalia regna, pars maxima orbis Chriſtiani, Urbanum VI amplexi: Gallia, Hiſpania & Sicilia Clementi Pſeudopapæ adhæſit. Schiſmatis hujus initium ſcripſêre Theodoricus Niemius, & Gobelinus, ambo Paderbornenſes, ac tum ſimul in aula Pontificis verſati; quorum neuter tamen alterius uſpiam meminit: ſeu id fortuito factum, ſeu partium ſtudio fuerint diverſi. Sanè Urbanum VI, quem magnopere laudat Gobelinus, & ab omni labe abſolvit, hunc Theodoricus Niemius ubique & multis aculeis figit, & multis vitijs factiſque pravis obnoxium introducit. Scriptor in Pontifices acerbus, & iniquior etiam in multis, quàm ut fidem faciat; ſed tanto gratior hæreticis noſtrorum temporum, quibus nihil acceptius, quam Pontificum vitia exaggerari; eòque cum plauſu ab his in lucem protractus.

Urbanus VI Pont. Antipapa Robertus Gebennenſis, Clemens VII dictus.

Odoricus Rainald. in hiſtor. Eccleſ. Spondanus. Trithem. in Chron. Hirſ. Spanheim. Chron. M. Belg. Paralip. Urſberg. Cantzius. Gobelin. ætat 6. Theodor. à Niem. Brovver. lib. 18. annal. Cleinſorg. in Chron.

Urbanus Pontifex ut primum throno impoſitus fuit, & Romæ ſalutatus, dedit ad totius Chriſtiani Imperij Epiſcopos & Principes

 literas,

Digitized by Google

literas, quibus ſe rite electum & in ſede Apoſtolica collatum ſignificavit, proſcripto ſimul damnatoque Clemente Pſeudopapa. Ejuſmodi quoque literas ſcripſit ad Fridericum Colonienſem Archiepiſcopum, & provinciales ejus Epiſcopos. Hunc in modum ad Moguntinum, Trevirenſem, Bremenſem, Magdenburgenſem, Archiepiſcopos perſcriptum; totamque Germaniam traxit in fidem obſequiumque ſui.

Binius 3 p. Concil. Chapeavil.

Nauclerus. Æmilius lib. 7. Brovver. lib. 18. annal. Trevir. Paralip. Vrsberg.

Carolus Imp. regnum Arelatenſe imprudenti conſilio, transfert ad Gallos.

Carolus Imperator, quem per Saxoniam in Gallias properaſſe retulimus, magnificè ac regiè unà cum Wenceslao filio à Francorum Rege Pariſiis exceptus fuit. Cauſa hujus profectionis traditur fuiſſe, ſeu ut cariſſimum nepotem ſuum Carolum V Francorum Regem viſeret, ſeu ut Wenceslao filio, cui unicè ſtudebat, Francorum benevolentiam compararet. Et Carolus Imperator, ut Gallorum Regem ſibi arctius devinciret, Carolum Regis filium vicarium perpetuum Arelatenſis regni deſignavit, ſceptro, uti res docuit, cum titulo abalienato; tanquam nondum ſatis patrimonium Jmperij ab eo Jmperatore acciſum fuerit. Tanto inanior poſt titulus Trevirenſi Archiepiſcopo, qui ſe hactenus Arelatenſis regni Archicancellarium ſcripſit. Poſt multa colloquia & convivia, firmata inter Carolum Jmperatorem & Carolum Francorum Regem jurejurando amicitia. Jmperator regiis impenſis ex Gallia reductus, rediit in Bohemiam; & Pragæ hoc ipſo anno vita exuitur. Diem mortis alij eundem volunt, quo Gregorius Pontifex XVII Martij obijt; licet alij in pervigilio D. Andreæ extinctum tradant. Princeps fuit pietate, rerum peritia, conditis legibus, eruditione, & linguarum notitia bonis potius quàm ſtrenuis & bellicoſis Jmperatoribus accenſendus.

Moritur Pragæ.

Cuſpinian9 Calviſius. Æneas Sylvius. Chron. Sclav. Brovver. l. 18. Annal. Trevir.

Carolo defuncto ſuccedit Wenceslaus, labes Imperij.

Patri in Jmperio ſucceſſit Wenceslaus, degener filius, homo corpore & animo deformis, totus ignavus, ventri & vino deditus, & per omnia voluptatum & libidinum vitia peſſundatus; cui nulla cura publici boni: poſt Henricum IV & V Cæſares, deterrima labes Jmperij. Hinc eo fatali Jmperatore legum confuſiones, tumultuaria nobilium bella, factiones potentum, rapinæ, cædes, quæ jam ſub patre invaluerant, multo calamitoſius graſſabantur. Auxit hæc mala fœdum Schiſma, quod nullum à Wenceslao remedium habuit. Acceſſit peſtilentiſſima Huſſitarum hæreſis, Pragæ inter ejus otia & libidines nata; qua Bohemia peſſundata, totumque Jmperium tot cladibus afflictum laceratumque fuit. Et hunc Jmperatorem per 20 annos ferre neceſſe fuit, donec bis exauctoratus regreſſusque ad gubernacula, poſtremùm ab Electoribus Jmperio deturbaretur. Quæ deinceps, cùm Turcarum Jmperator Theſſalia ac tota Græcia potitus, ſub hoc ignavo Rege Wenceslao ex ipſorum malorum conſpectu multo triſtius ſe offerrent.

Ceterorum hoc anno inteſtina, ut hactenus factum eſt, continuata ſunt bella cis Rhenum. Wilhelmus Juliæ Dux, à Carolo Impe-

nuata

ratore Gelria donatus, Gennepianum Brederodij caſtrum unà cum patre Wilhelmo obſidere aggreſſus; id cùm ceteri non ferrent Gelriæ hereditate excluſi, Duce Woltero Vorſtio, auxilia Marcanorum, Clivenſium & Weſtfalorum contraxêre. Quo cognito, Juliæ Duces hoſtibus obviam progreſſi, conſerto propè Calcariam prælio, ſibi adverſantes obtrivêre. Capti ſupra 70 militares viri. Gelria exinde Juliæ conjuncta manſit.

Dux Juliæ, cæſis hoſtibus ſuis, Gelriam retinet. *Pontan. l. 8. Gelr. Teſchem. p. 514.*

Trans Rhenum Florentius Monaſterienſis Epiſcopus arma, quæ hactenus induit adverſus tumultuantes nobiles prædonesque, vertit primùm in Joannem Solmis, Ottenſteinij caſtri Dynaſtam, ceteroſque prædatoriæ factionis homines, à quibus Embslandia diripiebatur; hos ille celeritate oppreſſit, captoſq; grandi pecuniæ ſumma mulctavit. Inde ad Calend. Novembris, junctis cum Friderico Colonienſi Archiepiſcopo copijs, caſtrum Godackerianum obſidet, deditumque in poteſtatem accepit. Mox caſtra Waſſenbergam ac Malemas publica prædonum receptacula expugnat ac diruit.

Florentij Ep. Monaſt. bella hoc tempore. *Chronica Monaſter. diverſa.*

Idem Henrici Epiſcopi noſtri hactenus labor fuit. Nam poſtquam vicinorum circum Comitum vis compreſſa fuit, reſtabant Dynaſtarum & nobilium prædonum caſtra arcesq; diſturbandæ. quam in rem Fridericus quoq, Colonienſis Archiepiſcopus, & Bodo Corbeienſis Abbas cum Henrico Epiſcopo conſpirabant. Jam enim Reinero Corbeienſium Abbate mortuo, qui Henrico Epiſcopo noſtro, ut diximus, ſucceſſerat, ab anno nimirum MCCCLXXIII ſubrogatus notatur Bodo, vir religione non minus quàm publicis rebus tractandis præclarus. Magnaque tum erat conjunctio Paderbornenſis Eccleſiæ cum Corbeienſibus, mutuaq; ſe ope adverſus hoſtiles prædonum incurſus ſub præſidio Colonienſis Archiepiſcopi tuebantur. Et Henricus Epiſcopus noſter, quòd ex Abbate Corbeienſi ad Paderbornenſem Eccleſiam transvectus eſſet, ſingulari ſemper patrocinio complexus eſt Corbeienſes; habebatque per id tempus Ottonem Spegelium fratrem Præpoſitum Huxtarienſem vinculo obligatum Corbeienſibus, quòd opulentam illam Præpoſituram, quam feudum Colonienſium in publicis tabulis fatetur, beneficio Abbatis poſſideret.

Henrici Ep. Pad. conjunctio cum Abbat. Corbeienſi.

Annus Chriſti 1379.

Urbani VI Pont. 2.
Wenceslai Reg. 2.
Henrici Spegelij Epiſc. Pad. 19.

Altero dehinc Wenceslai Regis anno, cùm ſerperet per Germaniam ſchiſmatis malum, repertique eſſent cum Leopoldo Auſtriæ Duce Principes & Comites, qui Clementis Pſeudopontificis partes ſequerentur, ea verò diſſenſione, ne Germania turbaretur, Cuno Trevirenſis,

Odoricus Raynald. in hiſtor. Eccl. Petrus Menorita. Radulph.

Digitized by Google

Gobelinus ætat.6.c.75.

Conventus Francofurtenſis, in quo Urbanus VI verus Pontifex à Rege & Electoribus agnitus.

Et telonia quædam abrogata.

MSS. P. Mauritij de Bueren ex Spirenſi tabulario.

Trevirenſis, Fridericus Colonienſis, Ludovicus Moguntinus Archiepiſcopi, ceterique Epiſcopi ac Principes celebrem Francofurti conventum habuêre, in quo coram ipſo Wenceslao Rege cauſa utriuſq; Pontificis diſceptata eſt. Et Wenceslaus, quia ex ultima Caroli patris voluntate Urbanus illi commendatus erat, pro Urbano pronunciavit. Quem mox alij Electores, Epiſcopi & Principes verum Pontificem renunciavêre colendum; ſancitumq; ne ulla cum Clemente Pſeudopontifice communicatio haberetur. Extat hac ſuper re præclara Friderici Colonienſis Archiepiſcopi epiſtola 25 Julij Lintzij data ad Leodienſes, in Urbani fide vacillantes, ne faces ſchiſmatis inter ſe ſpargi paterentur. Eo in Comitio Wenceslaus Cæſar 2 Calend. Martij, ad querelas mercatorum, telonia, quæ Duſſeldorpij Carolus pater Wilhelmo Comiti de Monte, & Rurorti Engelberto Marcano Comiti permiſerat, publicis literis abrogat, promittitque Friderico Colonienſi Archiepiſcopo nulla ſe etiam ſine ejus aſſenſu cuiquam deinceps indulturum; ipſum deinde Fridericum Archiepiſcopum poſt fidem juratam regalibus exornat, omniaque ſimul Colonienſis Eccleſiæ privilegia inſtaurat.

Gobelin. ætat 6. c.72. Erwvin. in chron. Oſnabr. Chron. Monaſt.

Epiſcopi Weſtfaliæ Comitem Tecklenburgenſem Rhedæ obſident, ob defenſum Burgravium Strombergenſem.

Bellum quoque hoc anno à tribus Epiſcopis, Florentio Monaſterienſi, Henrico Paderbornenſi, Theodorico Oſnabrugenſi reſumptum in Ottonem Teclenburgenſem Comitem, & Burgravium Strombergenſem. Acceſſêre Epiſcopis, Engelbertus & Theodoricus Marcani Comites. Sollicitatus ex priori fœdere Colonienſis Archiepiſcopus, incertum qua ex cauſa, ſe ſubtraxit, auxiliari tamen milite ſubmiſſo. Sed validæ ſat copiæ in unum contractæ adverſus hunc unum Teclenburgenſem Comitem; nec alia belli cauſa, eaque juſta fuit; quàm quòd Comes Burgravium Strombergenſem, publicum prædonem, & à Cæſare ob flagitia proſcriptum ante biennium, recepiſſet in arcem Rhedanam, aleretque per biennium in ſocietatem prædarum, ad vexandas circumjacentes Epiſcoporum regiones. Igitur tres Epiſcopi admotis copiis & machinis Rhedam Oppidum, ut Gobelinus refert, occupatum deſtruunt, arcem verò in ſextum menſem obſidione clauſam oppugnant. Teclenburgicus ubi ad extrema rem deduci, nec Epiſcopos, qui obſidioni præſentes erant, quicquam vidit remittere; cœpit per arbitros agere de compoſitione, & ingentem vim pecuniæ offerre, ad obſidionem ſolvendam ac ſe liberandum. Id cùm Monaſterienſis & Oſnabrugenſis acceptarent, diſplicuit Paderbornenſi; ſeu quòd arcem ad fines trium Epiſcoporum ſitam, & tot prædis hactenus infeſtam funditus everti; ſeu quòd Burgravium captum in manus Victorum tradi maluerit: ſeu alias ob cauſas, quas Gobelinus noſter non retulit. Et quia ceterorum Epiſcoporum prævaluêre ſententiæ, ſoluta eſt obſidio; arx Epiſcopis dedita, retentaque, dum Teclenburgicus pactam pecuniæ ſummam penderet, arcemque redimeret. Extat enim in tabulario noſtro

Henrici

Henrici Epiſcopi ſcriptum hoc anno MCCCLXXIX feria ſecunda poſt D. Ægidij Abbatis diem ab ipſo & Capitulo conſignatum, & à Præpoſito, Decano, & cæteris Canonicis approbatum; quo teſtatur tantum juris eſſe Theodorico Oſnabrugenſi Epiſcopo, ejuſque Eccleſiæ, quantum ſibi in pecuniæ ſumma, qua Potho Monaſterienſis Epiſcopus, Florentij Succeſſor, arcem Rhedanam oppignoratam tenet.

Quippe Florentius Epiſcopus cùm oppugnationi arcis aſſidet, literas ab Urbano Pontifice accipit, quibus ad Epiſcopatum Ultrajectenſem capeſſendum vocabatur; ut vel eò compoſitio accelerata, & arx eo præſente in manus Eccleſiæ Monaſterienſis tradita videri poſſit.

Burgravius, quem maximè illa oppugnatio ſpectabat, ſeu facta compoſitione dimiſſus, ſeu elapſus, trans Viſurgim, Ertwino teſte, profugit, receptusque à Ducibus Brunſwicenſibus, in Grubenhagen caſtrum aliquamdiu delituit. Poſtremum etiam, ut ex alijs veriſimile redditur, in diœceſin Monaſterienſem redijt. Nam his literis, quæ anno 1493 datæ ſunt, memorantur Ludolphus de Went miles, Joannes Burgravius Strombergenſis, Henricus Burgravij filius, Lubertus, Fridericus, Wernekinus, Henricus, Hermannus, Henrici de Went filius. Et altero ſigillo impreſſæ tres aves, altero tres pilei; quorum illud Burgraviorum, hoc Wentiorum inſigne erat. Burgravij Strombergenſis bona inter varios dividuntur.

Ceterum Burgravius, potens eorum temporum prædo, magna bonorum amiſſione mulctatus. Caſtrum enim Strombergenſe cum amplis bonorum poſſeſſionibus aſſertum Florentio & Monaſterienſi Eccleſiæ: Reckenberga Oppidumque Widenbrugum Oſnabrugenſi Epiſcopo: Paderbornenſi Epiſcopo pars Delbrugiæ ex proſcripti Burgravij bonis ceſſiſſe traditur. Quanquam hac ſuper re certiora literarum monumenta deſiderentur.

Poſtremum hoc Henrici Epiſcopi noſtri bellum fuit, & non ſine magnis impenſis, ut tum bella non ex tributis populi & agricolarum exactionibus, commodiori bellandi ratione; ſed ex ipſis Epiſcoporum facultatibus gerebantur. Hinc primùm decimas, deinde prædia & bona, poſt ipſa caſtra arcesq; vel oppignorare, vel in feudum dare neceſſe fuit; interque ea hoc anno mediam partem judicij civilis in urbe Brakelenſi Senatui populòque Brakelenſi tranſcripſit. Deinde arcem caſtrumque Wuneberg cum oppido, dynaſtia, & libero judicio, acceptis ducentis argenti marcis, Luberto & Joanni Weſtfalen pignori dedit. Ea pecunia licet caſtrum Wünnenberg à Joanne Spegelio, Epiſcopi conſanguineo, redemptum fuerit; pignus tamen debitumque manſit ad noſtra tempora; donec Theodorus Adolphus Epiſcopus à Weſtfalijs redimeret.

Et Henric⁹ Epiſcopus poſtquam ſenſit ætatem ex ſenio & multis laboribus ad extremam vitæ lineam urgeri, nihil habuit ſollicitius, quàm omnia ſacra civiliaque in bonum Succeſſori ſtatum componere: Henrici Ep. extrema opera.

Digitized by Google

ponere: debita moleſtiora ſolvere, aut redimere opportunioribus: caſtra præmunire; arces inſtaurare: ædificia abſolvere. Ex hiſce ejus operibus inſigne monumentum hodiedum aſpicitur Neuhuſana arx, firma exinde Epiſcoporum ſedes; quam munitiſſima, domo ex ſolido lapide muroque quinque pedum craſſo per tres contignationes ita conſtruxit, ut magnificæ habitationis, & præmuniti ſimul caſtelli uſum præſtaret.

Florenti9 Epiſc. Monaſt. juſſu Pontificis transfertur ad Eccleſiam Trajectenſ. ejus obitus & laus. *Chron. Monaſt. Beka. Heida in Epiſcopo Ultraject. Chron. Windesh. l. 1. c. 38*

At Florentius Monaſterienſis Epiſcopus, poſtquam arx Rhedana ad deditionem & transactionem deducta fuit, tranſcriptaq; Succeſſori ſuo, ad imperium Urbani Pontificis rebus omnibus compoſitis, ſe ad Trajectenſem Eccleſiam contulit, magno deſiderio ſui ex tot rebus præclarè geſtis relicto; quàm enim averſi cùm primò accepêre Monaſterienſes, tam inviti cum lacrymis dimiſêre abeuntem. Trajectum VII Jdus Novembris feſto nimirum D. Willebrordi, primi ejus loci Epiſcopi die, magna cleri lætitia ingreſſus, pari, qua Monaſterienſem, eam quoque Eccleſiam laude ac bono annis ſedecim adminiſtravit. Præſul, ut Chronici Windesheimenſis auctor ſcribit, exemplum diſciplinæ Eccleſiaſticæ, pius, modeſtus, parci cibi victuſque, ſine ullo luxu, œconomus optimus; à quo debita perſoluta, obærata caſtra recepta, vetera præmunita, nova conſtructa, arces inſtructæ, divina ac humana pari diligentia procurata; domeſticicis jucundus, pauperibus facilis, Clero ac populo gratus. Exceſſit è vita Anno Chriſti MCCCLXXXXIII, pridie Nonas Aprilis, ipſo Paraſceves die; ſcriptoque teſtamento, reliquum theſaurum, ex quo omnia debita ſolverentur, D. Martini Eccleſiæ, videlicet pauperibus, ceſſit. Integerrimus in utraque Eccleſia Epiſcopus ac Princeps, immortalique laude celebrandus.

Potho à Pothenſtein Florentij in Epiſcopatu Monaſt. Succeſſor. *Gobelin. ætat. 6. c. 72. Chron. Monaſt. Crantz. l. 10. Metrop. c. 27.*

Florentio in Epiſcopatu Monaſterienſi ſubrogatus ab Urbano Pontifice Potho à Pothenſtein, gente Bohemus, homo ne linguæ quidem gnarus ejus populi, cui Epiſcopus dabatur; ſeu id Caroli IV Jmperatoris commendatione, cùm in aula ejus verſaretur: ſeu Wenceslai Cæſaris gratia factum, quem Pontifex arctius ſibi devincire voluerit, quòd ejus auctoritate ex Francofurtenſibus comitijs tota prope Germania in ſuas partes adducta eſſet. Potho Pontificis Cæſariſque favore præmunitus, cupiduſque novi honoris potiundi, cum magno gentis ſuæ comitatu ex Bohemia in Weſtfaliam accelerat; jamque in Marchiam advenerat, tranſito Luppia Monaſterienſem diœceſin ingreſſurus; cùm prope Hammonam turma prædonum ex Marcani nobilibus conflata incurrit in ſplendidum ejus Comitatum, primoque impetu in fugam disiicit; horum alij ſauciati, alij capti, & quod unicè quærebatur, ſpoliati omnes. Potho ægre elapſus Hammonam intravit; Ea nimirum per id tempus prædonum erat licentia & impunitas, ea ſacrorum rPæſulum contemptio. Id tamen facinus ubi Monaſterium perlatum, Canonici, Senatus populuſque

luſque Monaſterienſis armatus Pothoni Hammonam uſque obviam progreſſus, ereptumque è periculo honorificè in urbem introduxit, & ſolenni etiam ritu in cathedra collocavit, ſanctius quàm Marcani nobiles Pontificis & Cæſaris auctoritatem venerati. Quanquam Potho nullius frugi Epiſcopus, triennio non expleto, locum ultro deſeruerit.

Annus Chriſti 1380.

Urbani VI Pont. 3.
Wenceslai Reg. 3.
Henrici Spegelij Epiſc. Pad. 20. & ultimus.

Annus dehinc octuageſimus ſupra milleſimum trecenteſimum acceſſerat, proſperis adhuc Wenceslai Regis initiis; niſi quòd ſæva peſtis per Bohemiam graſſaretur. Quo malo funerumque aſpectu Wenceslaus territus, cum Pillero Cardinale Ravennate, quem ſuperiori anno ab Urbano Pontifice in Germaniam miſſum comitem moderatoremque conciliorum habuerat, ad Rhenum profectus, Moguntiam venit. Unde ſplendido Principum, ac procerum comitatu Coloniam deſcendit. Nec multum iſtic demoratus Aquiſgranum conceſſit, eaque in urbe Imperiali aliquamdiu ſedem cepit. Quò & Cuno Trevirenſis Archiepiſcopus, ea tempeſtate ſapientiſſimus præſul, & Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, alijque Electores, Epiſcopi, ac Principes acceſsêre; ubi conſulente Cardinale Pillero, Urbani Pontificis Legato, Clemens Pſeudopontifex à Germaniæ Epiſcopis & Principibus exploſus eſt, iterumque Urbanus renunciatus eſt verus Eccleſiæ Paſtor, quem omnes in Imperio colerent Chriſti in terris Vicarium. Ad populi quoque pietatem accendendam ducta Aquiſgrani publica ſupplicatio, in qua Pillerus Cardinalis auguſtiſſimum Chriſti corpus deportavit, illo ipſo videlicet die, qui hujus Sacramenti veneratione ſolemnis erat.

Trithem. in Chron. Spanhei. Gelen. Radulphus cap. 16. Brovver. lib. 18. annal. Trevir.

Wenceslaus R. Aquisgranum accedit, ubi denuo Urbanus Pont. contra Clementem recipitur.

Eo in congreſſu Principum Wilhelmus Montium & Ravensbergenſis apud nos Comes, in ordinem Principum ac Ducum provectus eſt à Wenceslao Rege, ex aſſenſu Electorum ac Principum; eaque dignitas illi ac Succeſſoribus magnifico diplomate, quod inter Gelenij monumenta reperitur, IX. Calend. Julij confirmata eſt. Ita verò hoc ſæculo demum tres Juliæ, Gelriæ, & Montium ad Rhenum inferiorem Comites, pari ducum dignitate ob merita fidemque Imperio præſtitam exornati ſunt. Marcano adhuc inter Comitum gradum relicto, etſi opibus, populis, & potentia regionis ceteris non multum inferior haberetur. Sed eò vicinis Epiſcopis, quibus cum hactenus continua fere bella illis fuere, metuendi aſſurexêre; incenſaque cupiditas & æmulatio proferendi limites, & oppugnandi Epiſcopos.

Wilhelmus Montium & Ravensbergenſis Comes ad ordinem Ducum provehitur.

Sed & hic annus poſtremus fuit Henrico Paderbornenſi Epiſcopo

Henrici Spege-

Digitized by Google

lij Ep. Mors. ſcopo noſtro. Nam in hunc porrexiſſe vitam, teſtantur ejus tabulæ, quibus feſto D. Agathæ duo prædia in præfectura Lichtenawenſi Herboldo, & Friderico nobilibus in Vlechten, acceptis 80 marcis, pignori oppoſuit. Nec multum inde ſuperſtes XXI Martij, ſacro videlicet D. Benedicti die, exceſſit è vita, illatus ſepulchro, quod in æde Cathedrali ante aram S. Viti ſibi deſignârat; utrumque enim divum, ex quo in familiam D. Benedicti Corbeiæ religioſus tranſiit, ſibi per omnem vitam peculiari cultu patronum delegerat, eorumque patrocinio atque ope creditus eſt tam feliciter multa pro diœceſi ſua, & Corbeienſi Cœnobio, quod tum magnopere afflictum oppreſſumque jacebat, confeciſſe. Funeri & honori juxta parentatum decorato ſepulchro, cui ænea ad gratam poſteritatis memoriam affixa eſt tabula, hiſce encomij verſibus pro rudis ſæculi more inſculpta.

Mille quadringentis bis denis inde retentis,
Præſul is Henricus, procerum flos, pacis amator,
Singula vir prudens juſto moderamine geſſit,
Salvus dum vixit, hanc Eccleſiam bene rexit,
Cum triplici ſpeculo, prô jacet in tumulo.

Reperio in veteri Warburgenſi Chronico annotatum Spegelium hunc antiſtitem feſto D. Benedicti die Corbeiæ Monachum induiſſe, eodemque poſt die delectum Abbatem, deinde Epiſcopum, ac ſpeculum inſigne Spegeliæ familiæ, quod hi verſus indicant, vitam clauſiſſe.

Geſſit Epiſcopatum annis omnino XIX deducendo à Martio anni MCCCLXI ad Martium anni MCCCLXXX; nam eo menſe Epiſcopi munus adiit, & morte poſt exivit. Hunc præterea diem mortis conſignant Necrologium Abdinghovianum & Mariæmunſterenſe, quorum utrumque S. Benedicti, ob beneficia, anniverſarium ejus diem coluit. Annus hic ſupremus vitæ ejus cum ex tabulis ejus ſupra relatis, tum ex hac ſepulchri inſcriptione certus eſt. Quare fallitur Kerſenbrochius cum Bruſchio, qui anno 1378, & Gobelinus, qui anno 1379, alijque, qui in obſidione arcis Rhedanæ obijſſe tradunt.

Princeps fuit acris ingenij, ſeverus injuriarum vindex, inimicis durus, veri juſtique tenax, bello non minus quàm pace clarus, in nullum genus hoſtium acrior quàm prædones, quos nullibi in diœceſi conſiſtere paſſus; bella non niſi ex neceſſitate, aut ex ſociali cum vicinis Epiſcopis fœdere, aut eorum hortatu ſuſcepit, eòque diœceſin à prædonibus purgatam tranquillamque ſucceſſori, quantumvis multis adhuc debitis obnoxiam reliquit. Sed Princeps melior quàm Epiſcopus, à quo nulla Epiſcopi munia exercita reperio, quæ omnia per ſuffraganeum Epiſcopum peregiſſe tradit Gobelinus, eumque in hac Eccleſia primum fuiſſe, qui Vicarium Epiſcopum introduxerit. Ferrea hæc bellorum ætas erat quæ Principem magis quàm Epiſcopum in ſupremo capite & moderatore diœceſis poſcebat.

SIMON

Digitized by Google

SIMON
Sternebergius Comes
XXXI⁹
EPISCOP. PADERBORN.

AB exceſſu Spegelij Epiſcopi Paderbornenſis Eccleſia intra eundem annum Succeſſorem habuit Simonem Comitem Sternebergium. Hactenus ille in clerum Paderbornenſem adſcitus venerat, & per gradus etiam honoris provectus, Cathedralis Eccleſiæ Decanus erat; is verò uti ad Epiſcopatum pervenerit, certus eorum temporum ſcriptor Gobelinus noſter tradit. *Simon, inquit, de Sternebeg impetravit Epiſcopatum Paderbornenſem à Domino Urbano ſexto, et præfuit Eccleſiæ annis octo, menſibus ſex, diebus decem. Hic Simon Friderico Archiepiſcopo Colonienſi, ut eum apud ſedem Apoſtolicam promoveret, et poſtea in poſſeſſionem Epiſcopatus potenter introduceret, prout et fecit, maximam ſummam pecuniæ, in qua ratione officij Mareſchalciatus, quod Henricus Epiſcopus exercuerat, Eccleſiæ Paderbornenſi obligabatur, Capitulo non conſentiente, remiſit. Ipſe munere conſecrationis in curia Romana ſuſcepto, reverſus Paderbornam* XV *die menſis Julij ſolenniter admiſſus eſt, nec tamen officium Pontificale exercuit, et vix duas Miſſas in Pontificalibus toto tempore regiminis ſui celebravit.* Hinc & nos non magnæ frugi laudiſque Epiſcopum hic ſuſcipimus narrandum. Quippe qui per ambitum, ac ſtudio magis Colonienſis Archiepiſcopi fœdaque pactione, quàm virtutum merito, aut cleri electione, Epiſcopatum intravit. Et Pontifex uti à Colonienſi Archiepiſcopo commendatum, & ad ſe venientem accepit; ita confiſus Archiepiſcopi judicio, Epiſcopatum illi dedit. Nec tamen prius in Germaniam remittere voluit, quàm Romæ ſacerdos & Epiſcopus conſecratus eſſet; ne pravo anteceſſoris exemplo Epiſcopum ſeſe ſine conſecratione ferret. Jam enim paſſim invaleſcere cœperat per Saxoniam (quod in Adolpho Monaſterienſi, & Colonienſi Epiſcopo notavimus) Epiſcopos Diaconi gradu adminiſtrare diœceſes, & ſola juriſdictione ſacra contentos diviniſſimum illud munus tractare; ea verò, quæ ex ordinis poteſtate ab ipſis poſcebantur, rejicere in Vicarium Epiſcopum; quem cùm ab anteceſſore introductum reperit Simon, non magnopore hanc partem muneris à ſe ipſe requirendam

Simon Comes Sternebergius, opera Archiepiſcopi Colon. fit Ep.Pad.

Conſecratur Romæ ſacerdos & Epiſcopus; ſacra tamen per Vicarium Epiſcopum adminiſtrat.

Digitized by Google

rendam cenſuit. Adeo hoc tempore ſenſim deſcitum à primorum Epiſcoporum pietate & fervore religonis, quæ hoc ſæculo Huſſitarum, & altero poſt Lutheri hæreſis excepit. Multumque ad hanc diſciplinæ Eccleſiaſticæ laxitatem fecit calamitoſum in Eccleſia Schiſma, dum alius Romæ, alius Pſeudopontifex in Galliis conſideret, nec Romano Pontifici liceret ad priſtinam illam ſervitatem ſacrarum legum ab Epiſcopis Germaniæ omnia tam exacte requirere.

Familia Simonis Ep. & deſcriptio Comitatus Sterneberg-genſis.

Interim Simonis genus tanto illuſtrius ex Sternebergiorum Comitum familia; quæ tamen antiquitate magis quàm potentia, rebuſque majorum geſtis clarior. Situs hic Comitatus intra montes Teutonicos, intraque diœceſin Paderbornenſem, haud procul à Viſurgi; cujuſmodi arctioris limitis Comitatus Pyrmontanus, Swalenbergenſis, Oldenburgenſis, Erberſtenius in illo tractu montium ad Viſurgis ripam incoluntur. Nomen familiæ adhæſit ex arce Sterneberg, quæ Comitum ſedes ſupereſt inter Blombergam & Rintelenam Oppida. Comitatus hic complexus Barenberg, Uffelen, ceteroſque pagos & vicos, quo nunc una alterave Satrapia continetur. Similis Lippienſium Comitum antiquitus fuit, antequam feudis Paderbornenſis Eccleſiæ increſceret. Totus hic Comitatus feudum eſt Eccleſiæ Paderbornenſis, qui morte Joannis poſtremi Comitis, ut infra referemus, ad Schawenburgicos Comites ex pacto tranſiit, & his extinctis, ad Eccleſiam Paderbornenſem recidit.

Simon Ep. in urbem Paderb. ſolenniter introducitur.

At Simon Sternebergius, poſtquam ſacerdos & Epiſcopus conſecratus Româ rediit, ad Fridericum Colonienſem Archiepiſcopum ſe contulit, ab eoque xv Julij ſplendido procerum comitatu Padernornam eſt introductus. Et Canonici majoris Eccleſiæ, viſis Urbani Pontificis literis, quibus ſibi Epiſcopus creatus datuſque eſſet, acquievêre, admiſſumque in Cathedra & poſſeſſione Epiſcopatus collocavêre. Is deinde convocatis ordinibus in comitium de Republica conſtituit; ac pridie Mariæ Magdalenæ Warburgenſi Senatui populoque pro recepto more vetera privilegiâ confirmavit. Idem feſto D. Severini Brackelenſibus, ceteriſque exinde pro merito Oppidis fecit; quòd in ingreſſu in Epiſcopatum omnia pacata reperiret, præter urbem Paderbornenſem.

Gobelinus ætat. 6. c. 70. Urbis Paderborn. temeraria circa oblationes pro defunctis ordinatio.

Enim vero obitum Henrici Epiſcopi, cujus auctoritate armorumque potentia hactenus in officio metuque continebatur, auſi Conſules civitatis plebiſcitum promulgare, quo vetitum, ne in exequiis mortuorum non niſi in uno ſacrificio Miſſæ oblatio fieret: idque tam viris quàm mulieribus imperatum; ſecus qui faceret, Magiſtratui marcæ unius mulcta obnoxius eſſet; tametſi hactenus mos obtinuiſſet, ad tria plerumque ſacrificia oblationes proprio arbitrio facere. Indignatus quidem Clerus, hæc à politico Magiſtratu præſcribi; Verùm quia nemo, ut Gobelini verbis loquar, huic vulneri ſanando oleum affudit, graviori etiam poſt malo erupit. Quippe Wilhel.

Digitized by Google

Wilhelmo Epiſcopo auſi poſt aliam legem ſancire, qua præſcriptum, ſi qui cives exequias vellent celebrari ſolemnibus Miſſæ ſacrificiis, eas non niſi die dominica fieri curarent. Hanc legem quòd iniqua, eſſet, ac nemo Parochorum publice pro concione promulgare vellet, ipſi Conſules ac ſenatus vicatim per domos denunciavêre. Multò id inſultius quàm prius decretum erat; tanquam dies dominicus, qui lætitiæ & Chriſti reſurgentis memoriæ eſt conſecratus, luctui in poſterum mortuorum impendendus. Tametſi auctor hujus plebiſciti poſt ad ſummam inopiam adactus, foro etiam cedere neceſſe habuerit. Eò veſaniæ abitur, cùm populus rerum ſacrarum ſibi judicium, & imperium ſumit, cyathorum evacuandorum, quam ſacrorum canonum magis gnarus. Quanquam hæc juſta etiam numinis pœna videri potuerit, populum ſibi munia Epiſcopi ſumere, ex quo Epiſcopi noſtri primùm pontificalibus muniis, ut ſupra diximus, ſacriſque ſe veſtibus exuere cœperunt, ſago magis militari quàm toga conſpicui. Hæreſis hæc ex libertate plebis fuêre præludia, quæ majori poſt turbamento ſacrorum invaluit in Bohemia & Germania. Ea nimirum per id tempus à Wiclefo & Baleo in Anglia peſtilentiſſimis hæreſiarchis procuſa, magnis incrementis ſerpebat, ex qua haud multò poſt tranſitum fecit in Bohemiam.

Annus Chriſti 1381.

Urbani VI Pont. 4.
Wenceslai Reg. 4.
Simon II Epiſcopi Pad. 2.

Subinde Wenceslaus Cæſar, omnibus curis abjectis, otio & voluptatibus ſe permittebat. Hinc deinceps publicorum operum parum ſe annalibus dignum offeret. Cœpitque Imperium tanquam navis ſine rectore fluctuare; tantumque incolumitatis manebat, quantum quiſque Principum aut fœdere armorum, aut pacis ſtudio in ſua provincia conſervare poterat. *Wenceslaus R. otio deditus, Imperij adminiſtrationem negligit.*

Potho Monaſterienſis Epiſcopus, qui Wenceslai patrocinio impoſitus erat, cùm populi, cui præerat, linguam, mores, & inſtituta patriæ non calleret, & paucis in conſilium adhibitis, iiſque adulatoribus & perfidis hominibus, multa turbaret, nec in aliud magis quàm pecuniam corradendam intentus eſſet, odia omnium incurrit. Compertus enim Odingam caſtrum Ghemenſibus Dynaſtis, Horſtmariam Hojano Comiti oppignoraſſe, alia aliis venalia obtuliſſe, tanquam cum ſpolio aliquo fugam meditaretur. Præterque hæc in deſpectum venit, quòd Benthemenſem Comitem, & Solmenſem Dynaſtam impune per diœceſin graſſari pateretur. Monaſterienſes Canonici tam prodigi & ignavi Epiſcopi impatientes, Henrico Wolfio Præpoſito ſuo imperium dedêre propulſandi hoſtes. Et ille vir animi excelſi, & militaris ingenij, evocato miniſterialium *Potho Ep. Monaſt. malè Diœceſi ſuæ præeſt.*

equi-

Digitized by Google

equitatu, ac copiis undique collectis, primùm depopulatores è diœceſi ejecit: Inde menſe Auguſto caſtrum Wolbecenſe & munimentum Telgetanum uno eodemque die armata manu, expugnatum in poteſtatem Capituli redegit. Quæ ubi Potho magno ſui contemptu fieri, nec ſe tanto principatui gerendo parem cerneret, ſeria de abdicando Epiſcopatu conſilia agitare cœpit.

Ertvvinus. Turbæ civium Oſnab. contra clerum.

Nec in Oſnabrugenſi diœceſi omnia quieta erant; nam cùm ex ſuperiori bello in recuperandis diœceſis arcibus & caſtris cives Oſnabrugenſes magnos ſumptus feciſſent, urgerentque Clerum in partem onerum, & debitorum, & ille ſuam immunitatem & privilegia obtenderet, haud leviter cives & Clerus colliſi ſunt; ſpectabatque res publicam ſeditionem: quæ tamen res auctoritate Theodorici Epiſcopi, viri cordati & ſapientis, compoſita eſt; datique è nobilitate arbitri Everhardus à Warendorp miles, Fridericus Duvelius, Ludovicus & Ludolphus Hakij, Amelungus Buchius; quorum opera pax certis legibus inter clerum & urbem convenit.

Theodoricus Ep. Oſnab. fœderi & Societati Hoveſtadiorum ſe jungit.

Et Theodoricus eorum Epiſcopus, ut inter tumultuaria horum temporum bella ſe præmuniret, dedit ſe ultro in fœdus, & ſocietatem Caſtrenſium Hoveſtadiorum; validum enim ea tempeſtate Hoveſtadium ad Luppiæ amnem caſtrum erat, à Caroli M. ævo celebre, ac ſedes olim primorum Weſtfaliæ Ducum: magnaque in id ſe nobilium ſocietas collegerat, haud ſecus quàm in Sternebergenſe caſtrum; eòque jam ante Hermannus Comes Lippienſis, Otto Comes Ritbergenſis, alijque potentes Dynaſtæ ſeſe in fœdus horum Caſtrenſium conjunxêre; quibus hoc anno Theodoricus Oſnabrugenſis Epiſcopus acceſſit. Hæc enim per id tempus armata tribunalia erant, in quibus jus dicebatur: cujuſmodi & Werlis erat in Ducatu Friderici quoque Archiepiſcopi Colonienſis Caſtrenſium militia inſtructum; memoranturque ex his literis hoc anno ab Archiepiſcopo datis Caſtrenſes nobiles Theodoricus de Berchem, Henricus de Uffelen, Theodoricus Lappius, Hermannus Brullius, Hunoldus de Berding, Arnoldus Schade, Everhardus & Thomas Roſſius, Hermannus Oſtheimius, omnes equeſtris ordinis viri.

Simon Ep. Pad. fit Mareſchallus Ducatûs Weſtfaliæ.

Sub idem hujus anni tempus, quo Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus Simonem Epiſcopum noſtrum ſolemni pompa introduxit in Paderbornenſem diœceſin atque urbem, eundem quoque Anteceſſoris honore decoratum Mareſchallum Ducatus Weſtfaliæ fecit. Id quidem honorificum munus Archiepiſcopus pro ſex millibus florenorum Heidenrico ab Ore militi & Toparchæ Recklinghuſano oppignorârat; At poſtquam Simon Epiſcopus noſter hanc pecuniæ ſummam numeravit refuditq; Heidenrico militi, Archiepiſcopus Mareſchalli munus tranſtulit in Simonem Epiſcopum. Qua ſuper re adſunt certa apud nos monumenta literarum feſto diviſionis Apoſtolorum die, decimo videlicet ſexto Julij, data.

At

Digitized by Google

At poſtquam Simon Epiſcopus noſter cum plena poteſtate Mareſchallus Weſtfaliæ impoſitus, ſupremaque illi adminiſtratio tranſcripta fuit, Præfecturam Werlenſem ex conſenſu Præpoſiti, Decani, & Canonicorum Paderbornenſium viciſſim pignori oppoſuit Heidenrico ab Ore, acceptis mille florenis, quæ ſumma pecuniæ mox in utilitatem bonumque diœceſis Colonienſis approbante Archiepiſcopo converſa eſt. Conditiones huic tranſactioni adſcriptæ, quibus jubetur præfectus hic novus fidem dicere Archiepiſcopo, & Mareſchallus pugnare adverſus Archiepiſcopi hoſtes, ipſumque Werlenſe caſtrum Simoni Epiſcopo ejuſque Canonicis ad omnem ingreſſum patefacere. Extant hac ſuper re mutuæ tranſactionis tabulæ tam Simonis Epiſcopi, quibus ſe Mareſchallum Weſtfaliæ inſcribit, quam Heidenrici ab Ore præfecti feſto D. Urbani Epiſcopi, & Martyris hoc ipſo anno 28 Novembris conſignatæ. *Præfecturam Werlenſem oppignorat Henrico ab Ore.*

Hunc in modum ſeſe Colonienſis Archiepiſcopus & Simon Epiſcopus noſter firmavêre adverſus hoſtes. Olim Conradus Archiepiſcopus, & Simon eo nomine primus Epiſcopus noſter hoſtilibus armis inter ſe decertavêre: nunc Fridericus Archiepiſcopus, & Simon II Epiſcopus noſter ſynceri amici, & mutuo armorum fœdere colligati. Nihilque tum opportunius ad mutuam tutelam erat; quòd Epiſcopatus Paderbornenſis Ducatui Weſtfaliæ magnam partem obtendatur, alterque alterius ope defendatur.

Ac Simon Epiſcopus, ut diœceſin ſuam alio etiam præſidio firmaret, fœdus inijt cum Wilhelmo Duce Juliæ & Montium, eodemque Comite Ravensbergenſi, ſuper caſtro Radenkenberga, quod alij poſt Reckenberg dixêre, & præfectura Widenbrugenſi; in quibus cùm quartam partem ſibi Dux, tum duas ſibi partes Simon Epiſcopus certâ ſummâ pecuniæ Paderbornenſi Eccleſiæ à Theodorico Oſnabrugenſi Epiſcopo & Capitulo ejus Eccleſiæ oppignoratas vendicabat. Id certis legibus ritu Caſtrenſium fœderum eſt ictum; caſtrum videlicet & bona præfecturæ mutuis armis defendantur: neuter ſine alterius voluntate quicquam alienabit, aut vendet: neuter ex hoc caſtro hoſtilia faciet, bello inter ſe exorto; nec ſine alterius conſenſu præfectos caſtriſque cuſtodes imponet, & quæ ejuſmodi multis utrimque convenêre. Acta hæc referuntur Paderbornæ ex aſſenſu Præpoſiti, Decani, & ceterorum Canonicorum, teſtibus præſentibus Friderico de Brencken, Henrico Weſtfalio, Henrico de Wienhorſt militibus, Alardo de Buſch armigero, aliiſque quam plurimis fide dignis viris. Anno Chriſti MCCCLXXXI pridie D. Ambroſij Epiſcopi. *Fœdus Simonis Ep. cum Duce Juliæ & Montium.*

Adhæc Simon Epiſcopus noſter, quia alio ſimul fœdere conjunctus erat cum Ducibus Brunswicenſibus & Lunenburgenſibus, bello, quod Albertus Dux Brunswicenſis & Grubenhagenſis Marchioni Thuringenſi intulit, copias ſuas ſubmiſit, quibus Fridericum à Brencken & Cratonem Hohenfelſium ductores præfecit. *Chron. Wakkenred.*

An-

Annus Chriſti 1382.

Urbani VI Pont. 5.
Wenceslai Reg. 5.
Simon II Ep. Paderb. 3.

Obitus Ludovici Archiep. Mogunt. quocum de ſede Mogunt. decertavit Adolphus Naſſovius.

Langius in Chron. citiz. Trithem. in Chron. Span. Serrar. in Mogunt. Chron. Mogunt. Crantz. l. 10. Metrop. c. 23. Spanhem. in Chron. Mansfel.

Poſt hæc annus hic inſequens funeſta morte ſuſtulit Ludovicum Moguntinum Archiepiſcopum ac Metropolitanum noſtrum, ex quo in octavum annum cum Adolpho Naſſovio de Archiepiſcopatu decertaſſet. Adolphum quippe, ut ſupra retulimus ad annum 1373, Canonici elegerant: Ludovicum Miſniæ Marchionem, rogatu Caroli Imperatoris, Pontifex præſtituerat. Id ſchiſma in hunc annum duravit, magno Eccleſiæ illius damno, dum Adolph⁹ Erfurdiam aliaque per Thuringiam caſtra, ac bona cetera Ludovicus Caroli & Wenceslai Regis patrocinio inſideret. Crantzius & Langius hunc ſimul Magdenburgenſem Archiepiſcopum numerant, ac Petri Bohemi in eadem Cathedra ſuperiori anno Succeſſorem; ut rectè ſcripſerit Crantzius, per multas Eccleſias oberraſſe, nec ullibi requiem inveniſſe; quippe qui primùm Halberſtadienſis, deinde Bambergenſis Epiſcopus, poſt Moguntinus, ac demum etiam Magdenburgenſis Archiepiſcopus fuit. Homo ob ſplendorem generis elatus, & venationi, luxui, & vanitati deditus; in qua & ultore Deo vitam ſuam clauſit. Quippe cùm pro ingenio & depravatis moribus in Oppidi Calvenſis curia convivio & choreis puellarum in multam noctem intereſſet, ortum eſt repente incendium in vicino cubiculo, ad cujus terrorem convivæ, qui trecenti ex utroque ſexu cenſebantur, conglobati ad gradus convolant, interque hos Archiepiſcopus turbæ immixtus; qua prementium mole dum gradus rupti prolabuntur, inter præcipites ſolus Archiepiſcopus cervices frangit, ceteris fere illæſis; delatuſque ad vicinam domum altero die exſpiravit; nec tamen incendium id majus compertum, quod non à puero etiam extingui poterat. Simul per id tempus Joannes Citicenſis Epiſcopus in choreis mulierum, duas nobiles matronas medius complexus, inter ſaltandum repentina morte concidit. Hic exitus Epiſcoporum, qui mulierum conſortiis & choreis capiuntur. Ejuſmodi non pauci Epiſcopi Caroli IV & Wenceslai Regis patrocinio obtrudebantur Eccleſiis; diſpari ſanè quàm à Carolo M. ceteriſque religioſiſſimis Imperatoribus factum eſt ſollicitudine. Extincto Ludovico Metropolitano noſtro, Adolphus Naſſovius quietam Moguntini Archiepiſcopi poſſeſſionem adijt. Præſul multo dignior, cujus œconomico ſtudio omnia debita diſſoluta, & Hermannus Landgravius Haſſiæ bello ad obſequium, & diœceſis illa ampliſſima in optimum ſtatum repoſita eſt. Demum & hoc anno ad querelas Canonicorum Monaſterienſium Pontifex Pothonem eorum Epiſcopum ad Swerinenſem Eccleſiam tranſtulit in qua ſuperiori anno Melchior ex Oſna-

Potho Ep. Monaſt. transfertur ad Eccleſiam Suerinenſem.

brugenſi

Digitized by Google

brugenſi Eccleſia eò translatus exceſſerat. Sed nec illic integre quieteque Epiſcopatu potitus Potho, ijsdem malis involvitur, homo nullius frugi; cujuſmodi tum homines Epiſcopatus ambibant; qualis & Albertus Sternebergius Comes per id tempus gente Bohemus Magdenburgenſis Archiepiſcopus, poſtquam ſacris profanisque ſpoliis diœceſin exhauſiſſet, Petro, itidem Bohemo, facta commutatione tranſcripſit. Præſules quibus ne pagum quidem regendum commiſeris. Monaſterienſes hoc verſu Pothonis regimen notârunt.

Providus ex toto non fuit ille Potho.

Pothoni Canonicorum electionè ſubrogatus in Cathedra Monaſterienſi Henric⁹ Wolfi⁹ ex veteri Wolfiorū inter Monaſterienſes in Fucthelen nobilitate. Is per gradus dignitatum provectus, primùm Paſtor in Hertzvelt ad Luppiam, deinde Canonicus Cathedralis Eccleſiæ, tum Scholaſtic⁹, poſt Præpoſit⁹, demum ejuſdem Eccleſiæ Epiſcop⁹. Vir, ut jam retulimus, ab eo cœpto ita deinceps ex toga ſagoque acerrimus libertatis Eccleſiaſticæ vindex. Ac Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus ejus electione lætus (quippe, qui haud ſecus pro eo quàm pro Simone Epiſcopo laborârat) ſcripſit ad Pontificem; & facilè tam præſtantis Epiſcopi confirmationem impetravit. Qua allata, cum Engelberto Marcano Comite, & Theodorico fratre exquiſita pompa in urbem introduxit, applaudente clero & populo. Inaugurationem celebrem etiam fecit Otto Teclenburgicus Comes, qui pro veteri more ad ingreſſum Epiſcopi in urbem juſſus eſt pulſare campanas in æde D. Ludgeri. Vaſalli hoc ejus munus erat; & cùm ille centum marcas peteret, *obtenderetq; pro obſequio illo*; nemo tamen fuit, qui penderet, eò quòd dicerent, jam à multis retro annis eas marcas non conſueſſe ſolvi: nec æquum illi eſſe petere, qui ſat multis beneficiis pro eo obſequio quotannis remuneraretur,

Pothoni ſuccedit in Epiſcopatu Monaſt. Henricus Wolfius.

Ad hunc modum magno Weſtfaliæ bono duos ſibi Weſtfaliæ Epiſcopos intimè conjunxerat Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, Monaſterienſem & Paderbornenſem, quos commendatione apud Pontificem in ſedibus ſuis collocavit. Ac Simon Epiſcopus noſter, qui Mareſchalli etiam Ducatus Weſtfaliæ munere exornatus erat à Colonienſi hoc anno, ne qua controverſia ex hoc munere oboveri poſſet, gratumque ſe præſtaret, publicas tabulas confecit in conventu procerum ſuper pecunia, qua ſibi Ducatus Weſtfaliæ oppignoratus erat, hiſce verò tabulis conteſtatur ſibi pro ea pecuniæ ſumma ſatisfactum eſſe ab Archiepiſcopo, tantumque reſtare tria millia florenorum ac ſeptingentos, pro quibus caſtrum Calenbergum, Luda, & Almena Paderbornenſi diœceſi obligata maneant, id quod xvi Novembris hujus anni ex conſenſu Capituli transactum eſt. Inde incertum qua conſilij neceſſitate Simon Epiſcopus teloniam in Niemenſi Oppido Friderico Flechtenio viro nobili, & judicium Warburgenſi Magiſtratui oppignorat; nec multò poſt mediam

Epiſcopi Monaſt. & Paderborn. ab Archiep. Colon. promoti, eidemque obnoxij.

Digitized by Google

partem caſtri & municipij Burani; uti hanc ſub Henrico Epiſcopo partim emptam partim donatam diximus, rurſum pignori opponit, Buranis Dynaſtis; id quod literis à Theodoro Adolpho Epiſcopo editis conſtat.

Dynaſtæ Burani dimidiam partem caſtri feudum agnoſcunt Epiſcopi Paderb. renunciantque juri, quod habebant in caſtro & præfectura Wünnenbergenſi.

Sub idem tempus Bertholdus Buranus Dynaſta cum fratribus ac filiis ſuis eandem partem ſuam, dimidium videlicet caſtrorum recipit in feudum à Simonè Epiſcopo; jurique ſuo renuntiat, quod in caſtro & præfectura Wunneberg obtinebat. Qua ſuper re hæ tabulæ ſunt confectæ.

Nos Bertholdus Dominus in Büren, Hermannus ejus frater, et Bertholdus, Wilhelmus, et Henricus Domini Bertholdi filij fatemur, et atteſtamur publicè pro nobis, et pro Bertholdi filio necdum quinquennali, et pro aliis noſtris hæredibus in hiſce literis, quod cum noſtro venerabili Domino Dño Simone Epiſcopo Paderbornenſi et ſuo Capitulo, qui mediam partem caſtrorum et Dominij in Büren cum ſuis appertinentiis à noſtro cognato Simone de Büren et ſuis fratribus emerunt, convenimus et concordavimus ſuper noſtra parte eorundem caſtrorum, et Dominij in Büren, quæ altera medietas eſt, ita quod nos à noſtro Domino Dño Simone Epiſcopo Paderbornenſi præmemorato noſtram partem caſtrorum et Dominij in Buren, prout præſcriptum, cum Gograviatibus, Burggraviatibus, monetis, teloniis, molendinis, villis, et aliis eorum appertinentiis, prout iſta nunc poſſidemus in feudum accepimus, et noſtri hæredes maſculini, aut fœminini ſexus, vel ſi hæres maſculus ad iſta non exiſteret, eam non vacantem à noſtro Domino præmemorato, et ſuis ſucceſſoribus Epiſcopis Paderbornenſibus ſuſcipere debent, prout noſtri Parentes iſtam partem cum ſuis appertinentiis præſcriptis à ſuis Prædeceſſoribus et diœceſi Paderbornenſi ſemper in feudum habuerunt. Etiam debent ipſi nos et noſtros hæredes fideliter defendere pro ſuo poſſe, et in iſtis caſtris et Dominio cum ſuis appertinentiis præſcriptis in omni noſtro antiquo jure relinquere, expreſſis punctis, et articulis in hiſce, literis placitis. Præterea debemus nos et noſtri hæredes noſtram partem iſtorum caſtrorum, Dominij judiciorum, vel appertinentiarum præſcriptarum nulli vendere, vel in alterius cujuſcunq; manus ullo modo dimittere ſine dolo. Si autem voluerimus nos aut noſtri hæredes iſtam præſcriptam noſtram partem iſtorum caſtrorum Dominij et judiciorum cum ſuis appertinentiis vendere, aut quocunq; modo à nobis dimittere, hoc ipſum debemus nos prædicto Domino noſtro, aut ſuis Succeſſoribus et Capitulo Paderbornenſi uno anno ante denunciare, et et notum facere, quando iſte annus tunc evolutus, tum debemus nos ipſis eandem noſtram partem iſtorum caſtrorum et Dominij cum ſuis judiciis et aliis appertinentiis hæreditarie cedere, et ipſos in illa firmiter ponere pro mille marcis argenti Paderbornenſis ponderis et valoris, quas ipſi nobis tum plene in omnibus dare et ſolvere debent in civitate Buren ſine detentione et arreſtatione, et aſſecurare nobis iſtud argentum ad duo milliaria à Buren, quo loco id nos exigeremus pro ſe et omnibus ijs, qui de eorum voluntate agere, omittere quid vellent, abſq; fraude. Si vero ipſi tunc nobis iſtam ſummam argenti pro noſtra præſcripta parte dare et

ſolvere

ſolvere non vellent, pro ut præſcriptum, tunc poſſemus nos iſtam noſtram partem alicui alteri cedere, præſervato ipſis infeudandi et Epiſcopatus jure. Præterea quod Wunnenberg cum ſuis appertinentiis, ſicuti ipſi hæc à Walrado de Buren noſtro cognato emerunt, totaliter et in omnibus renunciavimus et renunciamus in hiſce literis, ita quod nos et noſtri hæredes ipſos deſuper nunquam amplius convenire, aut moleſtare debemus, nec velimus. Præterea nos reſignavimus et reſignamus in his literis poteſtati, quam habebamus emendi et redimendi ab ipſis mediam partem caſtrorum et Dominij in Büren cum judiciis et aliis appertinentiis, quam à noſtro cognato Simone de Buren et ſuis fratribus emerunt, uti præſcriptum eſt, et dimittimus ipſos quietos et liberos ab omni promiſſione, quam nobis deſuper fecerunt, et pronunciamus inanes et reſolutas omnes iſtas literas, quæ deſuper datæ fuerunt, ita quod ipſi eam mediam partem iſtorum Caſtrorum et Dominij in Buren cum ſuis judiciis, et aliis appertinentiis præſcriptis quo ad nos et noſtros hæredes poſthac hæreditarie et perpetuo habere et poſſidere poſſint pro ſua utilitate et neceſſitate. Omnia hæc conventa, et articulos præſcriptos omnes, et ſingulos pro nobis, et pro Bertholdo noſtri Bertholdi filio præſcripto, et aliis noſtris hæredibus bona fide promiſimus, et promittimus in hiſce literis firmiter et inviolabiliter ſervare, et contra iſta nunquam agere, aut fieri permittere noſtro nomine nullatenus abſque dolo. In cujus teſtimonium et ſtabilimentum Nos Dominus Bertholdus, Wilhelmus et Henricus de Buren prænominati pro nobis, et Bertholdo prænominato, et aliis noſtris hæredibus noſtra ſigilla hiſce literis appendimus. Pro majori confirmatione noſter Dominus Dominus Simon Epiſcopus, et ſuum Capitulum Paderbornenſe prænominatum ab una parte, et nos ab altera parte noſtros cives Burenſes rogavimus, quatenus ipſa haſce literas cum ſuæ civitatis ſigillo etiam ſignarent. Et nos Conſules, Senatus, et Communitas civium in Büren quæ omnia iſta couventa præſcripta, in quantum nos iſta tangunt, à noſtra parte firmiter obſerventur, et inviolata permaneant, pro voluntate Dominorum noſtrorum prænominatorum utriuſque patris noſtræ civitatis ſigillum hiſce literis fecimus appendi. Actum et Datum Paderbornæ Anno Domini MCCC *octogeſimo ſecundo, in vigilia omnium Sanctorum.*

(L.S.) (L.S.) (L.S.) (L.S.) (L.S.) (L.S.)

Hiſce transactis, ſtatim octavo poſt hinc die Epiſcopus & Dynaſtæ Burani fœdus Caſtrenſe paciſcuntur, quo in mutuam defenſionem armorumque conjunctionem ſeſe devinciunt. In hoc pacis fœdus ob hæc eadem civilium bellorum tempora conjunxêre ſeſe Hermannus de Bracle, Widekindus de Falckenberg equites, Simon de Went, Albertus de Bracle, Fridericus de Driborg, Fridericus de Flehten, Gyrius de Calenberg, Hermannus Krevet, aliique è nobilitate viri, pacis publicæ cum Simone Epiſcopo amantes. *Ex literis P. Mauritij de Büren.*

Odericus Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Hiſtor. Sleſvvic.

Et verò cùm per id tempus longè gravius ſchiſmatis malum, ut ſupra retulimus, diſtraheret Eccleſiam; Urbanus Pontifex, quod ad hunc annum etiam admonuit Raynaldus in hiſtoria Eccleſiaſtica, diverſos per regna & provincias miſit Apoſtolicos Legatos, ad Germaniæ etiam Epiſcopos, quorum opera & doctrina populos in ſua fide contineret. Quam in rem Raynaldus cùm unam tantummodo epiſtolam producit ad Leodienſes; tum nos Pontificis literas ad Simonem Epiſcopum noſtrum per Joannem Sleſwicenſem Epiſcopum Legatum delatos hîc conjungimus, non ſine teſtificatione laudum.

Urbanus Pont. commendat Simonem Ep. Pad. quod ſchiſmaticis reſtiterit.

Urbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Venerabili fratri Epiſcopo Paderbornenſi ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Ex multorum fide dignorum relatibus percepimus, quod magnum geris ad Nos et Romanam Eccleſiam devotionis fervorem, et contra ſchiſmaticos, et Dei ac prædictæ Eccleſiæ inimicos viriliter reſtitiſti, atque reſiſtis. Unde merito tuam prudentiam commendantes, tibi gratiarum referimus actiones, te attentius rogantes et exhortantes, ac in remiſſionem tibi peccaminum injungentes, ut à prædictorum ſciſmaticorum nequitiis et aſtutiis prudenter præcavens, ipſos vel eorum perſequaces ad terras vel loca tua nullatenus accedere permittas ſed ipſos capi facias, et efficaciter perſequaris. Super his autem ex parte noſtra loquetur tecum venerabilis frater noſter Johannes Epiſcopus Sleſvvicenſis lator præſentium, cui circa ea, quæ tibi ſuper præmiſſis ex parte noſtra referet, fidem velis credulam adhibere. Datum Romæ apud ſanctum Petrum VII Idus Maji Pontificatus noſtri anno quinto.

Annus Chriſti 1383.

Urbani VI Pont. 6.
Wenceslai Reg. 6.
Simonis II Epiſcopi Pad. 4.

Bella Archiep. Colon. cum Duce Clivenſi & Comite Marcano.

Chron. Colon. Chron. Tremo. Teſchemach. Cenſorg. Werner Kerſenbrock. in Chron. Monaſt.

Subinde Weſtfalia, quæ hactenus auctoritate Friderici Colonienſis Archiepiſcopi, ac fœdere vicinorum Epiſcoporum quieta fuit novo armorum motu concuti cœpit, invaleſcente inter Archiepiſcopum & Adolphum Cliviæ Ducem diſcordia. Belli flammam injecit caſtrum Dickium, è quo præfectus, inſtigante aut permittente Clivio, prædis infeſtabat inferiorem Colonienſem diœceſin. Quibus offenſus Fridericus Archiepiſcopus conſervatores pacis, Simonem Epiſcopum Mareſchallum ſuum, Henricum Monaſterienſem, ceteroſque præſules & proceres appellat; horum ille impetratis ſubſidiis caſtrum per ſex hebdomadas obſeſſum ad deditionem compulit diruitque.

Iisdem ſimul armis Archiepiſcopus caſtrum Vienhoven prædonibus infeſtum expugnat, injectiſque flammis evertit; id quod multò ægrius tulit Adolphus Cliviæ Dux, & frater ejus Engelbertus Marcanus Comes. Ac Marcanus, ut præceps erat ad arma, collectis copiis Werlas in Ducatu Weſtfaliæ nono Octobris aggreſſus, Oppidoque intercepto, ſpoliis & flammis exhauſit. Pro-

Digitized by Google

Proſpera Henrici Monaſterienſis Epiſcopi exordia funeſtavit peſtis ac flamma in urbe. Nam ut faſti eorum memorant, peſtis quæ per Weſtfaliam graſſabatur, intra ſex menſes ultra octo hominum millia utriuſque ſexus in urbe extinxit. Acceſſit altera urbis calamitas, funeſto urbis incendio, quo ſupra 400 ædes intra templum S. Servatij & Ludgeri abſumptæ. Quare ad numinis iram placandam Henricus Epiſcopus lugubrem circa omnia urbis templa ſupplicationem indixit; in qua ipſe cum Clero, religioſorum cœtu, & juventute ſtudioſa proceſſit, ſequente Magiſtratu cum civibus ac matronis; cui ſe ultro magnus numerus, è ſequiore cumprimis ſexu, pœnitentium habitu, & nudis pedibus incedens, conjunxit. Quo ritu ſupplicatio hæc feria 2da ante ſacrum D. Margarethæ diem inſtituta, ad noſtram uſque memoriam ſolennis fuit.

Urbs Monaſt. peſte & incendio vaſtatur.

Annus Chriſti 1384.

Urbani VI Pont. 7.
Wenceslai Reg. 7.
Simonis II Ep. Paderb. 5.

Tandem annum ſequentem Weſtfalia à bellis vacuum habuit, poſtquam fœdere inter ſe inito, factaque armorum conſpiratione, Colonienſis, Monaſterienſis, Paderbornenſis, & Oſnabrugenſis Epiſcopi, penes quos ſumma poteſtas erat, tumultuarios Comites, nobiles, & prædones compreſsêre. Et Heidenricus Monaſterienſis Epiſcopus, quò certius paci conſuleret, fœdus in quatuor annos pepigit cum Balduino Steinfordenſi, & Joanne Solmenſi Ottenſteiniano Dynaſta, eorumque filiis, cui & urbs Monaſterienſis acceſſit. Fœderis hujus leges fuêre: turbatores pacis junctis viribus aggredi, & jus cuique facere.

Ex tomis M.SS. P. Mauritij.

Ceterum hic annus ſuſtulit Widekindum, eo nomine II Mindenſem Epiſcopum, geſtâ in decimum ſextum annum præfecturâ ſacrâ; quocum Henrico Spegelio, & Simoni Epiſcopis noſtris fida animorum armorumque ex cohærente ejus diœceſi conjunctio fuit. Ortus erat Widekindus ex Dynaſtis de Monte haud procul Minda, Advocatiſque opulentis & potentibus Mindenſis Eccleſiæ. Præſul, ut à Crantzio relatum eſt, in utroque ſtatu præſtans, religione non ſegnis, armis ſtrenuus, Eccleſiaſticæ libertatis vindex acerrimus; quippe qui cum Duce Brunswicenſi congreſſus, prælio vicit, & bona Eccleſiæ in libertatem aſſeruit. Demum præclarè meritus de Eccleſia exceſſit, pridie D. Dominici, cujus ille familiam ſacram apud ſe Mindæ, florenteſque in eo Cœnobio viros religioſos ſingulari ſemper benevolentia & largitate complexus erat. Humatus eſt in Baſilica ad aram, quam majores erexerant, dotârantque. Ab obitu diſſenſio oborta inter Canonicos de ſucceſſore; quæ tamen haud multò poſt compoſita, ſeptimoque menſe concordi ſuffragatione delectus

Chron. Minden. Lerbeckius in Chron. Schovvenb.

Obitus Widekindi Ep. Mindenſis, præclarè de ſua Eccleſia meriti.

Crantz. l. 10. Metrop. cap 33. Chron. Hildeſienſe.

Succeſſor illius Otto.

conſanguineus. delectus Otto Præpoſitus Collegij Hildeſimenſis, quod eſt in monte extra urbem, frater germanus Widekindi; ſeu ut faſti Mindenſes referunt, conſanguineus Widekindi, vir egregius pietate & religione in Deum. Tertius ex ea familia Gerhardus Hildeſienſis Epiſcopus ex Verdenſi Eccleſia translatus. Præſul magnanimus, interque ſuos religione, & militari felicitate multò celebrior. Ejuſmodi per Weſtfaliam Saxoniamque plerique ea tempeſtate Epiſcopi, in nullo degeneres, ab optimis & priſcæ religionis Epiſcopis; præterquam quòd cum toga ſagum militare, ob injurias Principum, & rapacitatem Comitum nobiliumque, ſumendum fuerit; cùm Cæſarum auctoritas & defenſio eos deſtitueret, tantumque ex priſca Cæſarum donatione retinerent, quantum & ipſi inter Imperij Principes ſuis armis tueri poterant.

Annus Chriſti 1385.

Urbani VI Pont. 8.
Wenceslai Reg. 8.
Simonis II Epiſc. Pad. 6.

Gobelinus Dulichius in Chron. Haſſia Serrarius in Mogunt. hiſtor. in Adolpho.

Haſſus armis adactus à vexatione vicinarum Diœceſium deſijt.

Hanc ob cauſam anno etiam proximo bellum adverſus Hermannum Haſſiæ Landgravium communi conſpiratione ab Adolpho Moguntino, Friderico Colonienſi, Theodorico Oſnabrugenſi Epiſcopis ſumptum eſt; tractique in ſocietatem armorum Otto Dux Brunſwicenſis, & Bathaſar Thuringiæ Landgravius. Hi conjunctis in validum exercitum viribus Haſſiam ingreſſi, Caſſellas obſedêre; in eaſque anguſtias redegêre Haſſiam, ut 20000 florenorum pacem redimere, & vexatores Epiſcoporum abjurare neceſſe habuerit. Haſſus verò cùm ſolvendo non eſſet, tria caſtra Wolfhagen, Grebenſtenium, & Zierenbergam Moguntino ceſſit in pignus. Non eo contentus Moguntinus, juſſit Haſſum, quòd vaſallus, & Mareſchallus ſuus eſſet, Friſlariæ in congreſſu Epiſcoporum publicè ſuis manibus avenam in pabulum equorum demetere. Id quod eo tempore factum narrat Serrarius ex vetuſtis Moguntinæ Eccleſiæ faſtis. At ubi nunc illa Archiepiſcoporum auctoritas? obtinuit in præſens hoc bello Simon Epiſcopus noſter, ne Landgravius, ut hactenus fecerat, Paderbornenſem diœceſin & Corbeienſes deprædationibus divexaret.

Lipſtadienſibus D. Auguſtini religioſis datur facultas erigendi domicilium in urbe Paderb.

Ac Simon Epiſcopus noſter cùm frequenti opera Sacerdotum è Lipſtadienſi Cœnobio Ordinis D. Auguſtini uteretur per diœceſin & urbem, aream illis prope Paderam & Epiſcopi palatium ad domicilium erigendum (id quod Otto Epiſcopus cœperat) acceptis xxx florenis conceſſit; qui tamen redderentur, ſi palatium Epiſcopi inſtaurandum ſumeretur. Tabulis hac ſuper re confectis impreſſum ſigillum, quo B. Virgo patrona conſpicitur puerum ulnis complexa: utrimque duo Epiſcopi Kilianus & Liborius manu thronum prehenden-

Digitized by Google

hendentes: in altera parte crux Paderbornenſis Eccleſiæ, in altera ſtella Sternebergenſis Comitatus inſigne.

Ceterum hoc anno Urbanus Pontifex præclaram & omni amore fiduciaque plenam ſcripſit epiſtolam ad Simonem Epiſcopum noſtrum, qua ei duo pericula, è quibus admirabili Dei providentia ereptus fuit, prolixè ſignificat, hortaturque, ne per ſchiſma ſe ſuoſque ab Apoſtolicæ ſedis fide averti ſinat. Subijt enim hoc anno Pontifex præſens vitæ diſcrimen; primum ex conſpiratione quorundam Cardinalium in caput ſuum, quæ per fidos amicos detecta. Hinc Cardinales conjurationis convictos in vincula abripit; in quorum deinde locum alios ſibi fidos delegit; interque hos etiam Adolpum Moguntinum, Fridericum Colonienſem, Cunonem Trevirenſem, Archiepiſcopos, & Arnoldum Leodienſem ex Germanis nominavit Cardinales; quòd nulli genti magis ſinceræ ſalutem ſuam committendam cenſeret. Quanquam Archiepiſcopi poſt longam deliberationem honorem illum recusârint; fallanturque Ciaconius, Andreas Victorellus, Ferdinandus Ugellus, à quibus inter Cardinales, neſcio quibus etiam gentilitiis ſignis exornati, numerantur. Alterum Pontificis periculum multò gravius inceſſit; obſeſſus enim in quintum menſem à Carolo Neapolitano Rege in caſtro Luceria. Jamque expugnata exteriore caſtri parte, interius caſtrum, in quod ſe Pontifex receperat, admotis machinis, injectiſque ſaxis, in extremum diſcrimen venerat; cùm Genuenſium claſſis, alijque fidi Pontificis Principes, obſidionem ſolvunt, depulſiſque hoſtibus Pontificem liberatum, Genuam deducunt, fidam Pontificis urbem; ſicuti hæc multis denarrat Theodoricus Niemius, & Gobelinus noſter, qui Pontificis tum aulam ſecutus omnia coram ſpectavit, atque ex his Paderbornenſibus noſtris ſcriptoribus retulit Raynaldus in hiſtoria ſua Eccleſiaſtica. Nunc ipſam Urbani Pontificis epiſtolam, quibus hæc Simoni Epiſcopo, ſynceriſſimo ſuo inter Germaniæ Epiſcopos amico, ſub exitum hujus anni perſcribit hic referre juvat.

Pontifex binis gravioribus periculis liberatur.

Quod per literas Simoni Ep. Pad. indicat.

Urbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei venerabili fratri Simoni Epiſcopo Paderbornenſi ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitavit et fecit redemptionem plebis ſuæ, noſtri ſcilicet, et eorum, qui in anguſtiis et obſidione nobiſcum fuerunt fidelium, et erexit cornu ſalutis nobis, uti in domo David pueri ſui, fortis videlicet et fidelis populi Januenſis: Et fecit ſalutem ex inimicis noſtris, et de manu omnium, qui oderunt nos, ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſerviamus illi, non utcunque, ſed ſtabili firmitate, et juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Merito cunctis diebus vitæ noſtræ in hujuſmodi firmitate et juſtitia ſervire tenemur altiſſimo, narrantes laudes, et virtutes ejus, et mirabilia ejus, quæ fecit: filij, qui naſcentur, et exurgent, narrabunt ea filiis ſuis, ut ponant in Deo ſpem ſuam, et non obliviſcantur opera Dei, et mandata ejus exquirant. Nonne ergo Deo ſubjecta erit anima noſtra, ab ipſo enim

ſalutare

Digitized by Google

ſalutare noſtrum; nam cum dixiſſent inimici noſtri nobis, et qui cuſtodiebant animam noſtram conſilium feciſſent in unum, dicentes, Deus dereliquit eum, proſequimini, et comprehendite eum, quia non eſt, qui eripiat, ipſe Dominus ſalvator noſter, et liberator noſter poſuit animam noſtram ad vitam, et non dedit in commotionem pedes noſtros: tranſivimus per ignem et aquam, et eduxit nos in refrigerium, et ſtatuit in civitate munita, et in loco ſpatioſo pedes noſtros, in hac videlicet fideliſſima civitate, ubi divina favente clementia cum magna reverentia et obedientia dicti populi, ſublatis quibuſvis impedimentis et obſtaculis, Apoſtolicæ dignitatis officium exercemus. Nam non ſolum præfatæ civitatis copioſiſſima multitudo, verum etiam de civitatibus, terris, caſtris, villis, et locis circumpoſitis turbæ multæ devotionis ardore ſuccenſæ confluunt benedictionem recepturæ. Præterea hi qui detrahebant nobis ad nos veniunt, et veſtigia pedum noſtrorum adorant. Nos autem ſummi Paſtoris, cujus vices licet immeriti tenemus in terris, doctrinam ſalutiferam imitantes eis indulgentiam omnimodam impertimur. Hæc fraternitati tuæ ſuccinctè ſignificanda cenſuimus, ad hoc, ut virulentis et doloſis ſchiſmaticorum et hæreticorum ſuggeſtionibus obtures ſalubriter aures tuas, et in fidei ſinceritate, noſtraque devotione, ſicut feciſti hactenus, inconcuſſa ſtabilitate perſiſtas. Noſtri enim, imo totius Chriſtianitatis hoſtes videntes, qualiter excelſus ſuper omnes gentes Dominus nobiſcum eſt mirabiliter operatus, magna opera Domini exquiſita in omnes voluntates ejus obumbrare eorum ſermonibus vipereis, et veluti cancer ſerpentibus moliuntur; ſed muta fient labia doloſa et ora iniqua loquentium obſtruentur. Super quibus tibi latius explicandis dilecto filio Echardo Oldendorp Canonico Mindenſi Capellano noſtro latori præſentium fidem velis credulam adhibere. Datum Januæ VI Calend. Januarij Pontificatus noſtri anno octavo.

Varia à variis fœdera inita, ad continendam in pace Weſtfaliam Saxoniamque.

At verò cùm per Imperium ſub torpente Wenceslao Rege omnia miſcerentur inteſtinis diſſidiis, rapinis, & bellis, unicum ſalutis præſidium fuit in fœderum ſocietate; qualem hoc anno ad Weſtfaliam in pace continendam iniêre inter ſe Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, Heidenricus Monaſterienſis, Theodoricus Oſnabrugenſis, Simon Paderbornenſis Epiſcopi, Bodo Corbeienſis Abbas, Engelbertus Marcanus Comes, Henricus Waldecenſis, Simon Lippienſis Comites, civitates Monaſterium, Oſnabrugum, Tremonia: adſcriptique in hanc ſocietatem Otto Epiſcopus Mindenſis, Otto Comes Schawenburgicus, Otto Comes Teclenburgicus, Otto Comes Ritbergenſis, Theodoricus Comes Marcanus, Bernardus Comes Benthemius, Hermannus Comes Eberſtenius, & Balduinus Dynaſta Steinfurdenſis, Joannes Comes Diepholdius, ac Widekindus de Monte.

Ad hunc modum, uti Spangebergius refert, convenêre Otto Dux Brunswicenſis ad Leinam, Fridericus Dux Brunswicenſis Albertus Dux Brunswicenſis ad Saltum, Moguntinus & Halberſtadienſis Epiſcopi, Comes Reinſtenius, Helinſtenius, Stulbergenſis, & Mansfeldius,

feldius, multique per Saxoniam proceres ac nobiles, publicum fœdus ſanciendo adverſus prædonum licentiam, quod idem in Franconia, Bavaria, Suevia factum memorant ceteri ſcriptores, poſtquam Wenceslaus Rex ventri, & veneri ſe dedit, nec Bohemiam egreſſus ullam Reipub. curam attingere viſus eſt.

Annus Chriſti 1386.

Urbani VI Pont. 9.
Wenceslai Reg. 9.
Simonis II Epiſc. Pad. 7.

Pontifex deinde, cùm potentibus in Italia hoſtibus premeretur, miſit in Germaniam Mattiolum Archiepiſcopum Raguſanum, ſedis Apoſtolicæ Legatum, qui exhibitis Henrici VII & Caroli IV Imperatoris, avi videlicet & patris Wenceslai Regis, literis, quibus ſe ad defenſionem Romanæ Eccleſiæ obligârant, ſuppetias ſollicitaret. Adhæc Pontifex VIII Februarij literas rurſum dedit ad Simonem Epiſcopum noſtrum, quibus petit, ut Wenceslao Regi auctor hortatorq; ſit ad maturandum iter Romanum, & coronam auguſtalem ritu majorum capeſſendam, ratus ſi in Italiam cum Germanico exercitu veniret, omnes Romanæ Eccleſiæ hoſtes diſijciendos.

Pontifex Regis, aliorumque Germanorum opem contra hoſtes ſuos implorat. *Odoricus Raynald. in hiſtor. Eccleſiaſt.*

Haud dubium quin ejuſmodi literas ad Electores Archiepiſcopos, & ceteros Germaniæ Epiſcopos dederit Pontifex. At ignavus Rex Wenceslaus; qui & voluptatibus immerſus hærebat; nec ſubſidia miſit Pontifici, nec Italiam ingreſſus, nec de corona Imperij ſuſcipienda, nec de Imperio moderando unquam ſerio cogitationem ſuſcepit, laqueo, ut inquit Cuſpinianus, quàm corona dignior.

Tranquilla interim Weſtfalia ex confœderatione Epiſcoporum & procerum ſuperiori anno facta; qua tamen pace frui non licuit Hermanno Haſſiæ Landgravio, in cujus provinciam rurſus irruptionem fecêre Landgravius Thuringiæ & Moguntinus Archiepiſcopus, prædis & vaſtatione infeſti; auſique denuo Caſſellas incingere, ſedem Landgravij. Quam vim cùm maritus armis avertere non poſſet, depulit eloquentiâ Landgravij conjunx, Margaretha, Burgravij Nurenbergenſis filia, Thuringumque viro reconciliavit.

Hiſtoria Thuring. Dilichius in Chron. Haſſia. Haſſia eloquentiâ conjugis Landgravij ab hoſtibus liberatur.

Trans Rhenum bellum exarſit inter Joannem Brabantiæ moderatorem, & Wilhelmum Juliæ Gelriæque Ducem. Cauſa belli Graviæ ad Moſam Oppidum, quod uterque ſibi vendicabat. Juliacenſis ut à Divæo refertur, in ſocietatem traxit Fridericum Colonienſem Archiepiſcopum, & cum eo Simonem Mareſchallum ſuum, Monaſterienſem, Trajectenſem, & Bremenſem Epiſcopos; præterea Cliviæ & Meurſiæ Comites; quorum copiis Juliacenſis confirmatus, Brabantinos, qui quadraginta millium exercitu Graviam obſidebant, altero poſt anno depulit in fugam.

Dux Juliæ Brabantinos Graviam obſidentes fugat, adjutus copiis Si-

monis Paderb. cetero-rumque Princi-pum.

Pontan. in Gelr. Chron. Colon. Divæus Chron. Belg. Seth. Calviſius. Litera Ravensb.

Convenit inter Comitem Ravensberg. & Simonem Ep. ſuper oppido Widenbrugo & caſtro Reckenberg.

Simonis Ep. cura pro reſtaurando Monaſterio Breidelarienſi.

Inter hæc Wilhelmus Juliæ & Gelriæ Dux, idemque Comes Ravensbergenſis, pacem Caſtrenſem firmavit cum Simone Paderbornenſi Epiſcopo ſuper caſtro Reckenberg, & Wiedenbrugo Oppido, quæ loca ab Epiſcopo Oſnabrugenſi partitò jure ſibi oppignorata tenebant Dux & Epiſcopus noſter. Conſignata hæc pax Sparenbergæ publicis utrimque tabulis in pervigilio D. Thomæ, cùm jam feſto D. Martini à Duce impoſitus eſſet Heidenricus ab Ore ex militari genere fidus utrique præfectus.

Sollicitatus poſthæc Simon Epiſcopus à Bredelarienſibus Monachis Ordinis Ciſtertienſium pro ſubſidio indigentis Cœnobij, quod Haſſi vicinique circum prædones, pro temporum illorum iniquitate, & conturbatione rerum evaſtârant. Id verò damnum religioſis ſuæ diœceſis viris illatum, quo affectu pietatis Epiſcopus reparandum ſuſceperit, teſtes erunt hæ literæ.

Simon Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus, Univerſis et ſingulis divorum rectoribus per civitatem et diœceſin Paderbornenſem conſtitutis, ad quos præſentes litteræ pervenerint, ſalutem in Domino. Pium eſt illis opem ferre, qui noſcuntur malo alieno laborare, præſertim Dei famulis mundano auxilio deſtitutis. Cùm igitur Monaſterium in Bredelar ordinis Ciſtercienſis, noſtræ diœceſis Paderbornenſis, dudum ſit à perverſis, quod dolentes referimus, citra religioſorum virorum Abbatis et conventus ſui culpam niſere deprædatum, facultatibus minutum, et tantis debitis aggravatum, ac pleroſq; Monachos ſuos et converſos emiſerit jam à ſe, et niſi ſibi à Chriſti fidelitatibus ſuccuratur, reſiduos ſibi emittere ſit neceſſe, ſuſpenſis in eo divinis laudibus, et pauperum hoſpitalitatibus: Doloroſè univerſitatem veſtram in Domino exhortamur, vos et quemlibet veſtrum ſub objecto debito requirentes, quatenus religioſos viros, præſentium exhibitores, quos pro petendis fidelium Eleemoſynis, ad ſalutem meam, prædictos duximus amittendos, debitis et conſuetis ſolemnitatibus, præmiſſis in Eccleſiis, ad proponendum propter hoc verbum Dei, favorabiliter amittatis, et aliud prout potueritis, promovere curetis, nihil ab eis poſtulando, niſi quod animo gratuito vobis duxerint largiendum: ut ſæpe dictum Monaſterium ex his, quæ ſibi a fidelibus deſtinari contigerit, confortatum, Monachos ſuos recolligat, dominia ſua reſumat, et hoſpitalitatum opera, plura prioribus exhibeat Domino ſperante, voſque per hæc et alia pietatum opera, præter generalem remiſſionem et veniam, quam ex hoc merebimini, et indulgentias dicto ordini et Monaſterio conceſſas, cum quadraginta dierum indulgentiam conſequi valeatis, quam de Omnipotentis Dei miſericordia, et ſancti Liborij Patroni noſtri confiſi ſuffragiis, nobis vobis, ac omnibus, et ſingulis verè pœnitentibus, et confeſſis, qui dicto Monaſterio de bonis ſibi à Deo collatis Eleemoſynas deſtinare curaverint, de injunctis ſibi pœnitentiis tenore præſentium duximus concedendum - - - - - - - - - ab officiis divorum, et inter ſanctiſſimas, ſi quæ noſtra vel Monachorum veſtrorum authoritate in loca veſtra forſitan latæ fuerint in præſentia reliquiarum ejuſdem Monaſterij, ac religioſorum prædictorum, ex cauſis præmiſſis

præſenti

præſentibus relaxantes, præſentibus tamen poſt annum continuum minimè valituris. Datum Noſtro ſub ſigillo, anno Domini MCCCLXXX *ſexto in vigilia Sanctorum Simonis et Judæ Apoſtolorum.*

Annus Chriſti 1387.

Urbani VI Pont. 10.
Wenceslai Reg. 10.
Simonis II Epiſc. Pad 8.

Chron. Tremon. Crantz. lib. 10. Saxon. c. 12. Wittius in Chron. Cleinſorg. in Chron. Chron. Colonien.

Tremonia obſidetur.

Weſtfaliæ poſthæc pacem, quam ante biennium tanta animorum conſpiratione fecerant Epiſcopi ac proceres, rupit Tremonienſe bellum, culpâne Archiepiſcopi, an Tremonienſium? incertum habeo. Id certè primùm conſtat Archiepiſcopum Colonienſem antiquiſſimâ poſſeſſione ſibi in urbem Tremonienſem juriſdictionem ſacram vendicare; quam deinde urbem, cum dono Caroli IV Imperatoris, & Principum conſenſu, ſibi aſſertam accepiſſet, ut ſupra à nobis relatum eſt, cœteri deinde Epiſcopi & Principes bellum hoc ipſi approbare demum viſi, quòd unâ conjunctione armorum ad obſidionem convenerint. Accedebat, quòd Comes, qui antiquitus à Carolo M. impoſitus erat, & ad hæc tempora memoratur Conradus fuiſſe, jam dudum ab ipſa urbe excluſus ſine ullo imperio ageret. Sanè Archiepiſcopus magno apparatu, multiſque Principum copiis auxiliaribus, obſidionem aggreſſus; quas ſubmiſêre Moguntinus, Trevirenſis, Bambergenſis, Monaſterienſis, Paderbornenſis Epiſcopi, Wilhelmus Dux Juliæ, Wilhelmus Dux Montium, Albertus Dux Brabantiæ & Hollandiæ Comes, Dux Brunſwicenſis, Comes Palatinus Rheni, Otto Comes Teclenburgicus, Ritbergenſis, Schawenburgicus, Dynaſta Steinfordenſis, Solmenſis, ceterique Weſtfaliæ proceres. Tanto molimine integro anno & novem menſibus circumſeſſa Tremonia, intercluſis omnibus viis & annona; nec tamen expugnari potuit, civibus omnia ad extremam defenſionem comparantibus. Nam & miles conductitius inductus, & quotquot per ætatem idonei armis induti, & propugnacula circa urbem exſtructa, crebriſque eruptionibus hoſtes fatigati; nam, ut opibus & mercimoniis, ita numero civium animoſorum florentiſſima erat. Archiepiſcopus poſtquam expugnationem ſecus, quàm ſperârat, difficiliorem reperit, paſſus eſt per vicinarum urbium Oratores ad compoſitionem deduci; transactumque in has leges. Jus ſacrum Archiepiſcopo integrum maneat; cives 14000 florenorum Archiepiſcopo pendant pro belli ſumptibus: Marcano, qui & jus ſuum in urbem obtendebat, 16000 aureorum mutuo dentur, non niſi ab heredibus ejus ſolvenda: munimenta extra urbem excitata ſolo æquentur. Vades horum fuêre Suſatum, Hammona, & Unna civitates. His juratis abductus miles ab obſidione. Celebris hæc arctaque obſidio; ſed, quæ per id tempus Scriptorum fuit raritas & ignavia, in annis hi

Digitized by Google

multum obſcuri ſunt; quando alij ad priores annos, alij ad hunc 1387 & ſequentem ſimul obſidionem veriſimilius referunt.

P. Crumbach. ex vetuſtis literis Monumenta Paderbor. in ſtemmate Furſtenb.

Bello hoc fidam operam Archiepiſcopo ſuo præſtitit Fridericus Furſtenbergicus, Wenemari, ut ſupra diximus, primi Arensbergenſis Satrapæ filius, ac heres paternorum bonorum, Wenemarus patruus, ac Wilhelmus, bellicoſi ea tempeſtate viri. Quapropter his Furſtenbergicis larga præ ceteris ab Archiepiſcopo compenſatio facta eſt.

Annus Chriſti 1388.

Urbani VI Pont. II.
Wenceslai Reg. 11.
Simonis II Epiſc. Pad. 9.

SimonEp. pluribus bellis implicitus multa debita contrahit.
Gobelinus Litera Paderb.

At Simon Epiſcopus noſter, cùm pro Mareſchalli munere Colonienſi Archiepiſcopo hoc Tremonienſi bello fidus adſtitiſſet, multaque in bello Haſſico impendiſſet, haud leve æs alienum contraxit; interque cetera, quæ hactenus oppignorata diximus, etiam arcem & Oppidum Vorde Bernardo ab Holthuſen, viro militari, ejuſque filiis & heredibus pignori oppoſuit. Bella interim multa feliciter geſſit, multoſque hoſtes captivos habuit; quos tamen liberius, quàm cautius dimiſit, fallacium deceptus hominum perſuaſionibus; quos deinde acerbiores hoſtes, quàm amicos habuit: multumque in eo deſiderata fuit ſeveritas in delinquentes, auctoritas apud Miniſteriales & Vaſallos; quibus cùm nimium fideret, neglectâ primariâ nobilitate, ac per eos omnia ſe conficere poſſe crederet, apud hos ipſos ex nimia familiaritate in contemptum venit; qui auſi etiam inſurgere in ipſum Epiſcopum, & arma vertere in Dominum ſuum. Sicuti hæc Gobelinus noſter ſcribit, acer ſatis Epiſcopi hujus cenſor; qui certò in eo fallitur, quòd ſcribat, Simonem Epiſcopum noſtrum publica Principum fœdera ſpreviſſe, quem tamen nos hactenus omnibus publicis Weſtfaliæ fœderibus adſcriptum comprobavimus.

Gobelin. ætat. 6. c. 82. Bruſch. in Catal. Epiſcop. Paderbor. Crantz. in Metrop. lib. 10. c. 22. Kerſenbroch. in Epiſcop. Paderbor.

Simon Ep. in oppugnatione arcis Brobekia-

Poſtremum igitur & fatale Simoni bellum fuit cum Miniſterialibus & Vaſallis. Horum Dux, receptorque ceterorum prædonum, Herboldus nobilis, arcis Brobeckianæ Dominus. Sita erat hæc arx in valle intra montes Ducatus Weſtfaliæ, haud procul à Brulio Oppido; ad hanc captivi homines, pecora, & prædæ tanquam in ſecurum ſpoliarium rapiebantur. Id quàm indignè tulit Simon Epiſcopus, tam concitis copiis obſidione incinxit, machiniſque admotis oppugnare aggreſſus eſt. At dum ipſe pugnantibus ſe miſcet, propiuſque ſuccedit ad arcem, telo rebellium manu ex arce emiſſo, trajectoque per inguina, letale vulnus accipit; quo deinde poſt menſem, ſub initium ſequentis anni, die videlicet xxv Jannuarij, extinctus eſt. Quod tempus mortis etiam in Necrologio Gerdenſi & Wilbacenſi conſignatur. Corpus in Baſilica honorifico ad ceteros

Epiſco-

Epiſcopos tumulo illatum eſt. Spatium hoc temporis, quo decubuit ex vulnere, magnum illi ſimul beneficium fuit, componendi ſe ad feliciorem, quàm ipſa vita in Epiſcopatu fuerat, è vita exitum; ſiquidem vera ſunt, quæ Gobelinus, non ſatis illi, ut apparet, æquus ſcriptor, tradit: quod raro, poſtquam ſacerdos & Epiſcopus conſecratus fuit, ſacris operatus ſit, Epiſcopi functione ſacrâ in vicarium Epiſcopum rejectâ. Præſul præterea, inquit Gobelinus, inconſtantis animi. Verùm ſi res bellis ab eo geſtæ expendantur, ſat acris, & militaris ingenij, ut tum ætas illa poſcebat, & plerique per Saxoniam præſtantes Epiſcopi commendantur. Unum interim immitioris ingenij factum reprehenditur in Simone, quòd Ludovicum de Büren ſacerdotem cryptæ primarij templi in vinculà traxerit, abductumque in caſtrum Driburgenſe tetro carcere incluſerit, in quo fame & pedore confectus ſit, haud aliam ob culpam, uti Gobelinus narrat, quàm quòd vacantem in urbe Paderbornenſi Eccleſiam Rurenſem, quæ ſimul Virginum Cœnobio conjuncta eſt à Sede Apoſtolica invito Epiſcopo impetrarit. Simile prorſus fecit Willebrandus Mindenſis Epiſcopus. Sicuti id ex faſtis eorum memorabimus. Crudi ex ferrea ætate Epiſcopi: ſi quidem vera referant ſcriptores. Quanquam non ſine cauſa indignè tulerint Epiſcopi & Clerus, tot Sacerdotia Romæ tam facilè impetrari, & contra patria jura conferri immeritis.

næ telo confeſſus occumbit. Quæ vitio data Simoni Epiſcopo Pad.

Per id tempus, quo Simon Epiſcopus noſter, Comes Sternebergius, exceſſit è vita, ante Simonem noſtrum occubuit quoque Joannes Comes Sternebergius in prælio ad Winſam Oppidum, poſtremus ejus familiæ Comes; ſed ante Simonem Epiſcopum noſtrum, quando id prælium fuit inter Lunenbergenſes & Brunswicenſes anno hoc 1388 feſto corporis Chriſti conſertum. Belli hujus flamma ambitio. Quippe Wenceslao Lunenburgenſi extincto, Albert⁹ Wenceslai patruus eum ſibi Principatum vendicabat. Huic ut aditum præcluderent, conſpiravêre Henricus, Fridericus, ac Bernardus Magni Ducis Brunſwicenſis, filii, bellumque intulêre. Contra Alberti partes ſuſcepêre cives Lunenburgenſes, Otto Epiſcopus Mindenſis, Otto Comes Schawenburgicus, Ericus & Joannes Comites de Hoja, Gerhardus Comes Brunchorſtanus, & Joannes Comes Sternebergius. Belli cauſa etſi æquior penes Lunenbergenſes fuerit, victi tamen â Brunswicenſibus; interq; cœſos numerati Brunchorſtanus & Sternebergius Comites, quibus cum utraque familiæ ſtirps extincta eſt. Ceſſitque Brunchorſtianus Comitatus Hojanis, Sternebergius verò ex pacto jam ante inito Adolpho Comiti Scawenburgico. Quanquam anno poſt 1396 Wilhelmus Dux Montium, idemque Comes Ravensbergenſis, litem moverit Schawenburgico, caſtrumque Sternebergicum in pervigilio Pentecoſtes interceperit, & per annum inſederit, donec Schawenburgicus mille ducentis florenis caſtrum redimeret.

Joannes Comes Sternebergius in prælio Luneburg. & Brunſwicenſium occumbit, quocum familia Sternebergica extincta eſt.

Digitized by Google

ret. Auctor eſt Meibomius, Waldecenſes, Swalenbergenſes, & Sternebergios Comites ejuſdem veteris familiæ fuiſſe propagines, quibus idem gentilitium inſigne ſtella colore tantum diverſa, quæ nigra à Waldecenſibus, fulva à Swalenbergenſibus, rubra à Sternebergiis ſumpta eſt. Antiquiſſima horum Comitum familia Swalenbergeſes, deducti à Widekindo Comite Swalenbergenſi, quem à Carolo M. advocatum Eccleſiæ Paderbornenſis conſtitutum volunt. Ceteris familiis extinctis, function ſupereſt Waldecenſis. Nam Swalenbergicus Comitatus, ut diximus, diviſus eſt inter Epiſcopum, & Comites Lippienſes: Sternebergenſis ceſſit Comiti Schawenburgico. Sed non aliter ſimul quàm clientelari beneficio; antiquiſſimum enim Epiſcopi & Paderbornenſis Eccleſiæ feudum eſt, eòque poſt Sternebergicos Comites à Schawenburgenſibus ſemper recognitum obtentumque fuit: uti tot tabularij noſtri literis, cumprimis anno 1400, 1405, & 1518 datis, commonſtratur. Extinctâ demum Schawenburgicorum familia, Comitatus ad Eccleſiam Paderbornenſem recidit. Hunc quia Comites Lippienſes non niſi pignoris titulo occupârunt (quo jure aut vi, diſceptent alij) repetiêre Comitatum Paderbornenſes, lite ad hunc diem conteſtata hærenteque; neque Lippienſibus unquam clientelari beneficio ab Epiſcopis noſtris impetrare licuit. Quam in rem Epiſcopi Paderbornenſes etiam ſtellam, quæ inſigne fuit Comitum Sterneburgicorum, inter Eccleſiæ ſuæ inſignia prætenderunt. Sed de his ubi ad exſtinctam Schawenburgicorum familiam perventum fuerit.

Univerſitas Colonienſis inſtituitur. Nunc res alia majoris momenti prætermittenda non eſt. Impetravit enim hoc anno Senatus populuſque Colonienſis ab Urbano Pontifice univerſitatem omnium facultatum & ſcientiarum, ad eum modum, quo Pariſiis florebat univerſitas omnium ſtudiorum. Ob id à Pontifice iiſdem etiam privilegiis Agrippinenſes decorati ſunt. Recitat id diploma Pontificis Gelenius, quod & Collegio Cathedrali cleroque à Magiſtratu oblatum eſt. *Gelen. in ſacrar. ſyntag. 2.* Magno id non modò Colonienſium, ſed totius Weſtfaliæ bono factum eſt; ad id enim Athenæum ex vicinis Weſtfaliæ provinciis & Gymnaſijs deinceps confluxêre incredibili numero ſtudioſi adoleſcentes, poſteaquam increbuit, quatuor facultatum ſtudia, Theologiæ, juris prudentiæ, Medicinæ & Philoſophiæ, ceterarumque artium aliunde evocatis profeſſoribus apertè florere. Qua in re haud leviter etiam divina providentia ſuſpicienda. Enim vero cùm ſtudia literarum paſſim in Collegiis Cathedralibus, penes quæ publicæ hactenus ſcholæ fuêre, oblangueſcerent, Clero vel ad otium, vel ad luxum, vel ad inſcitiam inter bella prolapſo, Deus injecit mentem Regibus & Principibus erigendi condendique publicas ſtudiorum univerſitates; qualem jam Pragæ Carolus IV Imperator, Viennæ Albertus Dux Auſtriæ, Heidelbergæ Rupertus Palatinus inſtituerat. Quo inſcitiæ malo cùm

Eccleſia in his regionibus laboraret, ut nec in Clero eſſent viri, qui Parochias dignè adminiſtrarent, populumque docerent: Nec è Cœnobiis Monachorum ſuppeterent idonei homines; acceſsêre per id tempus Gerhardus M. & Florentius presbyteri, à quibus Daventriæ ad Iſalam celeberrimum omnium liberalium artium Gymnaſium, & juventutis pietatiſque ſeminarium inſtitutum eſt, magno totius Friſiæ, Weſtfaliæ, & Saxoniæ fructu. Nec enim aliunde magis omnis illa tumultuarij belli ſævitia, & prædonum multitudo, & vitæ licentia irrepſerat, quàm ex ignorantia Paſtorum, eorumque hominum, per quos populus in religione & pietatate formandus erat; eaque ſæculi hujus ſpecies erat, & morum prolapſio, ut populus ad primam barbariem rediturus crederetur. Sed hæc hæreſis, quæ poſt ſecuta, præludia fuêre.

RUPER-

RVPERTVS
Juliæ & Montium Dux
XXXII,
EPISCOP. PADERBORN.
Annus Chriſti 1389.

Urbani VI Pont. 12.
Wenceslai Reg. 12.
Roberti Ep. Pad. 1.

Hundius in Metrop. Salisburg Gobelinus ætat. 6. Crantzius Teſſchemach. p. 2. pag. 440.

Robertus Dux Montenſis poſtulatur Ep. Paderb. ejus genus & dotes.

DEfuncto Simone Epiſcopo, haud parum ſolliciti fuêre Cathedralis Eccleſiæ Canonici, quem ea tumultuantis ſæculi tempeſtate ſucceſſorem eligerent, cujus patrocinio, familiæque potentiâ, adverſus tot prædonum, vicinorumque Comitum inſolentiam Eccleſiam defenderent; hunc verò cùm in ſuo primario Clero non reperirent, poſtulavêre Robertum Ducem Montium, & Colonienſis Eccleſiæ Canonicum, ætate quidem juvenem, ſed qui jam fama virtutum, & maturitate judicij, ſenum prudentiam occupârat. *Princeps* nimirum, ut Gobelinus, & ex eo Crantzius ſcribit, *ingenioſus, diſcretus, juſtus, magnanimus, Deum timens, in pauperes liberalis, acer in agendo, atque omni virtutum commendatione celebris*. His accedebat natalium ſplendor; genitus enim erat Robertus Wilhelmo Juliacenſi & Montium Duce, Comiteque Ravensbergenſi; quem Comitatum diœceſi Paderbornenſi inhærentem Margaretha Ottonis Ravensbergenſis filia, Gerhardo Juliacenſi denupta, in dotem attulerat, unâque Montium ducatum, Margarethæ Montanæ matris hereditatem, Juliæ conjunxerat. Mater Roberti Anna Palatina, Roberti Palatini Ducis Bavariæ, ac poſt etiam Romanorum Regis ſoror. Fratres habuit Adolphum Montium Ducem, patris heredem, Wilhelmum primùm Paderbornenſis, deinde Colonienſis Eccleſiæ Epiſcopum. His natalium & virtutum ornamentis conſpicuus, poſt obitum Joannis antiſtitis, anno 1387 4 Februarij defuncti, Paſſavienſis Epiſcopus majori ſuffragantium numero à Canonicis eligitur: altera verò Canonicorum parte, quæ minor erat, deligente Gregorium Hohenloenſem Comitem. Quantumque Robertus Palatinus pro Roberto nepote ſuo, tantum Albertus Auſtriæ Dux laborabat pro Wohenloenſi apud Urbanum Pontificem. Et Urbanus

Delectus priùs Epiſcopus Paſſavienſis, approbante Urbano Pontifice.

banus Pontifex licet collatis ex Cardinalium cœtu conſiliis pro ſua auctoritate alium imponere Paſſavienſi Eccleſiæ Epiſcopum decreverat, poſtquam tamen de Roberti electione, ejuſque virtutum ornamentis certior factus eſſet, Robertum Paſſavienſis Eccleſiæ Epiſcopum approbavit. Qua ſuper re extant apud nos Urbani Pontificis binæ literæ, ad Canonicos & Clerum Paſſavienſem datæ V Calend. Maji Pontificatus anno decimo.

Urbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Dilectis filiis, Clero civitatis et diœceſis Patavienſis ſalutem, et Apoſtolicam benedictionem. Romani Pontificis, quem Paſtor ille celeſtis et Epiſcopus animarum, poteſtate plenitudine ſibi tradita, Eccleſiis prætulit, univerſis plena vigiliis ſolicitudo requirit, ut circa cujuslibet ſtatum Eccleſiæ ſic vigilanter excogitet, ſicque proſpiciat diligenter, quod per ejus providentiam circumſpectat Eccleſiis ſingulis paſtor accedat ydoneus, et rector providus deputetur, per quem Eccleſiæ ipſe, superni favoris auxilio ſuffragante, votivæ proſperitatis ſucceſſibus gratulentur. Dudum ſiquidem bonæ memoriæ Johanne Epiſcopo Patavien. regimini Patavien. Eccleſiæ præſidente, nos cupientes eidem Eccleſiæ, cum vacare contingeret, per Apoſtolicæ ſedis providentiam utilem et ydoneam præſidere perſonam, proviſionem ejuſdem Eccleſiæ ordinationi et diſpoſitioni noſtræ duximus ea vice ſpecialiter reſervandam, decernentes ex tunc irritum et inane ſi ſecus ſuper his per quoſcunque quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contingeret attemptari. Poſtmodum vero prædicta Eccleſia per ipſius Johannis Epiſcopi obitum, qui extra Romanam curiam diem clauſit extremum, vacante, nos vacatione hujuſmodi fide dignis relatibus intellecta, ad proviſionem ipſius Eccleſiæ celerem et felicem, de qua nullus præter nos ea vice ſe intromittere potuerat neque poterat, reſervatione et decreto obſiſtentibus ſupradictis, ne Eccleſia ipſa longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis et ſolicitis ſtudiis intendentes, poſt deliberationem, quam de præficiendo eidem Eccleſiæ perſonam utilem et etiam fructuoſam cum fratribus noſtris habuimus diligentem. Demum ad dilectum filium Rupertum de Monte electum Patavienſem, tum Canonicum Colonienſem, Notarium noſtrum, clericali duntaxat caractere inſignitum, cui de literarum ſcientia, vitæ munditia, honeſtate morum ſpiritualium providentia, et temporalium circumſpectione, aliiſque multiplicium virtutum donis apud nos fide digna teſtimonia perhibentur, direximus oculos noſtræ mentis. Quibus omnibus debita meditatione penſatis de perſona ipſius Ruperti nobis et ejuſdem fratribus ob dictorum ſuorum exigentiam meritorum accepta, præfatæ Eccleſiæ de eorundem fratrum conſilio auctoritate Apoſtolica providimus, ipſumque Rupertum illi præfecimus in Epiſcopum et Paſtorem, curam et adminiſtrationem ipſius Eccleſiæ ſibi in ſpiritualibus et temporalibus plenarie committendo, in illo, qui dat gratias et largitur præmia confidentes, quod dextera Domini ſibi aſſiſtente propitia præfata Patavien. Eccleſia ſub ipſius Roberti electi felici regimine proſperè, et ſalubriter dirigetur ac grata in eiſdem ſpiritualibus, et temporalibus ſuſcipiet incrementa. Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta

Ex lib. diplom. Paderb. à Ferdin. Epo. collectorum.

mandamus, quatinus eundem electum tanquam Patrem et paſtorem animarum veſtrarum grato admittentes honore, ac exhibentes ſibi obedientiam et reverentiam debitam et devotam, ejus ſalubribus monitis et mandatis intendentes, humiliter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin ſententiam, quam idem electus intulerit in rebelles, ratam habebimus, et faciemus auctore Domino uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Datum Luce V Calend. Maji Anno MCCCLXXXVII, *Pontificatus noſtri anno decimo.*

Urbanus *Pro P. de Wſerob.*
PP. VI *P. de Ingelheim.*

At quòd adverſa Canonicorum factio ac Duces Auſtriæ pro Hohenloënſi Comite pertinaciter decertarent, & perſequentem etiam annum ſchiſma ejus Patavienſis Eccleſiæ aleretur, Roberto ad Eccleſiam Paſſavienſem aditus non fuit. Moritur poſt hæc ſub initium ani 1389, ut diximus, Simon Epiſcopus Paderbornenſis; à cujus obitu Canonici ſtatim una ſuffragiorum conſenſione poſtulavêre Robertum Ducem Montium. Et ille, quòd Paſſavienſem Eccleſiam ſibi adhuc æmuli potentia obſtructam videret, tanto pronius admiſit Paderbonenſem, nec id ingratum Urbano Pontifici, ad ſchiſma Paſſavienſis Eccleſiæ componendum. Quanquam hoc ipſo anno Urbanus quoque Pontifex III Idus Octobris abierit è vita, ſubrogato Bonifacio IX Pontifice; deinde XI Calend. Novembris ſcripſit ad Robertum, hortatuſque eſt ut à petenda Paſſavienſi Eccleſia deſiſtat, ultroque illi cofirmationem Paderbornenſis Eccleſiæ detulit.

Moritur Urbanus Pont. ſuccedit Bonifacius IX.

Verùm dum Robertus hoc anno inter utriuſq; Eccleſiæ electionem fluctuat, trahitur longius ingreſſus in Paderbornenſem Eccleſiam. Conſpiravêre per hanc Epiſcopis viri nobiles ac vaſalli, qui jam, Simone Epiſcopo, cœptaverant turbas; ſeſeque in unum prædatorium agmen contrahentes, ſpoliis & incendiis miſerum in modum vaſtavêre diœceſin, Horum incentor ductorq; Fridericus Padbergenſis ex veteri Padbergiorum familia, qui confiſus caſtri ſui munimento novum in eo prædonum receptaculum aperit. Homo ferocis ingenij, flagitioſæque vitæ in homines injurius, contumelioſus in Divos ſolituſque ſacrilego dicto jactare, fruſtra à Canonicis reponi patrocinium in D. Liborio, cui virilia jam dudum exſecta eſſent & manus ad opitulandum languidæ. Præſules & Canonici ut per interregnum hiſce infeſtis prædonum incurſionibus diœceſin liberarent, provincialem militiam convocant, ductoribus Bertholdo de Natheſungen, Ludolpho & Hermanno de Herſe, viris è nobilitate præſtantibus, quibus Gerhardus, vir rei militaris peritus, præficitur; idemque Eccleſiæ defenſor eſt delectus. Et hi poſtquam temere cum hoſtibus congrederentur omnes fere præter Natheſungen, qui equo elatus, aut cœſi, aut capti in poteſtatem Patbergij venêre. Qua clade conſternati Canonici, veriti ne tota diœceſis cede-

Gobelin. Litera Paderb.

Fridericus Padbergius Eccleſiam & Diœceſin Paderb. infeſtat.

ret in prædam ipſum Patbergium provincialis militiæ præfectum, tutoremque diœceſis creant: ad hæc caſtrum Dringenbergam pro lytro captivorum tradunt in pignus. Ita hoſtem, quem armis domare non poterant, beneficio placavêre.

Pari inſolentia divexabat Warburgenſes Falkenbergius, nunc prædas agendo, nunc ante portas inſultando; ac cives dum audacius quàm cautius armati prorumpunt, pridie D. Laurentij magna clade pars cœſi, pars capti, & in compedes abrepti; præterque ſpolia armorum & equorum lytrum 7000 florenorum expreſſum. Tam tumultuariè omnia per interregnum agebantur.

Annus Chriſti 1390.

Bonifacij IX Pont. 1.
Wenceslai Reg. 13.
Roberti Epiſc. Pad 2.

Annus dehinc Chriſti naſcentis milleſimus, trecenteſimus, nonageſimus ſubit, multò ſerenior Paderbornenſi Eccleſiæ quàm prior fuerat. Quippe tandem Robertus, remiſſo jure electionis in Paſſavienſem Eccleſiam, ſecundum Bonifacij Pontificis voluntatem Paderbornenſem acceptavit. Igitur paratis omnibus ad inaugurationem, magno conſanguineorum Ducum & procerum comitatu Paderbornenſem diœceſin ingreditur; magnificèque ab Ordinibus exceptus, magna omnium gratulatione VIII Idus Aprilis in urbem introducitur. Ac poſtquam omnia, accepto fidei ſacramento, magna ordinum concordia fuêre peracta; ipſe pro more, feria quarta poſt Paſcha, Warburgenſibus, Brakulenſibus, ceteriſque urbibus atque oppidis privilegia inſtaurat. Mox animum adjecit ad controverſias, quæ exortæ fuerant, componendas, etiam in minuta intentus. Omnia judicio ſupra ætatem maturo, imberbis adhuc, ut Gobelinus inquit, ſapientiſſimè compoſuit, omnium ſimul animos & amorem occupando.

Gobelin. ætat. 6. c. 83.

Robertꝰ Diœceſis adminiſtrationem adit.

Diſcuſsâ Paderbornenſium procellâ per adventum Roberti Epiſcopi, alia oboritur per Weſtfaliam, inter Henricum Wolfium Monaſterienſem Epiſcopum, & Engelbertum Marcanum Comitem. Nec enim deſiſtebat inquietus Comes repetitis incurſionibus vexare Monaſterienſes; cùm Henricus Epiſcopus hactenus aut multum diſſimulaſſet, aut levius reſtitiſſet, tandem horum impatiens fœdus cum Friderico Colonienſi, & Theodorico Oſnabrugenſi Epiſcopo Suſati renovat; quorum copiis adjutus Marchiam ingreditur, ferro igneque villas & pagos impune vaſtando. Quibus exacerbatus Marcanus contractis ingentibus copiis, ſe in diœceſin Monaſterienſem prædabundus effundit, in conſpectum etiam urbis Monaſterienſis progreſſus. Nec ſegnior Henricus Epiſcopus, extemplo omnes diœceſis Satrapas, Vaſallos, & ſtipendiarios milites adeſſe jubet;

Chron. Monaſt. Cleinſorg. in Chron.

Bellum Epiſcopi Monaſt. cum Engelberto Comite Marcano.

bet; quibus poſtquam Oſnabrugenſes acceſſere, armatus cum exercitu procedit ex urbe Monaſterienſi Marcano obviam. Quo cognito, Marcanus pedem retrahit, nuncijs ſignificando ſe receſſiſſe, ne in fuga ſuos occuparet Epiſcopus. Bello huic tandem arbiter intervenit Colonienſis Archiepiſcopus, ut tum poſt ſubita bella pacis fœdera citius, quàm ex nubilo cœlo ſerenitas conſpiciebantur.

Liber Statutorum Colonienſ. Archiep. Colon. depravatos Cleri & Religioſorum mores corrigit.

Sed longè utilius Eccleſiæ opus Fridericus Colonienſis Archiepiſcopiſcopus hoc anno aggreſſus in Cleri moribus, qui per id tempus corruptiſſimi erant, emendandis. Perluſtratâ enim diœceſi, reperit in Collegiis Canonicorum, aliiſque Eccleſiis, in quibus hactenus quadraginta ſacerdotes ac Clerici deſervierant altari, quinq; apparere in choro; ceteros aut otio, aut vanis ſtudiis vacare: atque ubi hactenus duodecim aut ſedecim ſacrificia Miſſæ quotidie peragi ſolita, vix unum celebrari; alios interim, dum campanæ ſignum daretur, ad diſtributionem ſtipendii quotidiani ſubito convolare ad templum, eaque accepta mox ſeſe ſubducere, aut cum Decano ſuo ad Capitularem domum recedere, in qua ſub divinis non niſi profana, rixæ, & conſpirationes tractarentur. Habitu deinde Clericorum abjecto, alia geſtare indumenta, alios rubri, alios alterius coloris; ſæpius in ſpectaculis, conviviis, & choreis ſpectari quàm in choro; nullum ex veſtitu & moribus diſcrimen à Laico homine conſpici. Quibus vanitatum vitiis non modò Clerici, ſed & Monachi, ceterique religioſi obnoxij erant. Hæc & ſimilia convocata ſynodo ſeveris legibus & pœnis caſtiganda ſuſcepit Archiepiſcopus. Depravatus cleri paſſim per Saxoniam & Germaniam ſtatus erat; dum Cæſar Imperij luſtrandi curam abjiceret: dum bellis tumultuariis, & nobilium ſpoliis omnia miſcerentur, & in Epiſcopis magis quærerentur Principes, qui arma ad defenſionem diœceſis conſervationemque ſacrorum bonorum, quàm ipſa ſacra & diſciplinam Cleri tractarent. Donec primùm hæreſi Huſſitarum in Bohemiam, deinde Lutheri in Germaniam ingreſſa, utrumque tanta religionis jactura amitteretur.

Annus Chriſti 1391.

Bonifacij IX Pont. 2.
Wenceslai Reg. 14.
Roberti Epiſcopi Pad. 3.

Conrad9 ſuffraganeus Roberti Ep. Diœceſin Paderb. luſtrat.

Poſt illa Robertus Epiſcopus noſter, ſicut ex clero Colonienſi ad hanc Eccleſiam translatus acceſſerat; ita exemplo Friderici Colonienſis Archiepiſcopi cleri populiq; diſciplinam per diæceſin ſuam reparandam ſumpſit. Quod ille Pontificale munus, cùm nec ſacerdos, nec Epiſcopus adhuc dum conſecratus eſſet, Conrado Albicaſtrenſi ſuffraganeo ſuo Epiſcopo commiſit; juſſitq; totam diœceſin perluſtrare, atq; ad ſe de ſtatu ſingularum Parochiarum, Collegiorum, & Cœ-

Cœnobiorũ referri. Is inter cetera diœceſis noſtræ loca inſpecta hoc anno etiam Montem Martis adiit, interq; alia inſpectionis munia Divorum reliquias, quæ iſtic à Carolo M. ejus Eccleſiæ conditore collectæ honorabantur, examinavit, probavitque. Cujus rei id teſtimonium reperimus. *Nos Conradus Dei gratia Epiſcop⁹ Eccleſiæ Albicaſtrenſis, ac venerabilis in Chriſto Patris Domini Domini Ruberti electi Eccleſiæ Paderbornenſis in Pontificalibus Vicarius generalis, proteſtamur in his ſcriptis ſub propria manu, quod nos anno Domini* MCCCXCI. *ad rogatum et piam inſtantiam religioſorum virorum, D. Conradi proviſoris Monaſterij Montis Martis, ac Domini Joannis Ceſar cuſtodis Eccleſiæ et Monaſterij ejuſdem reliquias examinavimus, et præter caput unius ſancti ſupra* LXXXVII *reliquiarum partes reperimus, quas et cum digna devotione repoſuimus.*

Et reliquias in Monte Martis examinat.

Primus hic Vicarius Epiſcopus inter monumenta noſtra reperitur, ex quo Henricus Spegelius Epiſcopus, ut Gobelinus ſcribit, ejuſmodi Vicarios Epiſcopos, & poſt eum Simon Epiſcopus, Roberti anteceſſor, introduxit; quòd hi primi, qui Pontificalia munia intermisêre. Quanquam jam paſſim per Germaniam ante hæc tempora ejuſmodi Vicarij Epiſcopi in ampliſſimarum diœceſium adminiſtratione recepti fuerint; ut in erudito ſcripto de Colonienſibus ſuffraganeis commonſtrat Heiſterus ex Gelenij monumentis. Ob ſervatumque à multis, ex quo Epiſcopi hæc munia diviſêre, magnam ſimul felicitatis partem amiſiſſe; & verendum, ne & cælum quoque dividant cum Vicariis Epiſcopis, poſtquam jurisdictione ſacra & Principis nomine contenti, diviniſſimum hoc ordinis munus rejecêre in alios, ex quo propriè Epiſcopi dignitatem & fontem omnium horum conſecuti ſunt.

Curâ ſacrorum in Vicarium Epiſcopum translatâ, Robettus antiſtes eo impenſius ſuſcepit adminiſtrationem civilium ex Principis munere; interque domeſtica hoc anno primùm partem caſtri Burani & bonorum ejus dynaſtiæ, quam ab Henrico Spegelio Epiſcopo primùm emptam, deinde ipſis Dynaſtis Buranis oppignoratam diximus, rurſum commutatis, quæ prius contracta erant, 500 marcis, urgente Collegio Cathedrali, pignori oppoſuit Wolmaro de Brencken ex veteri Brenckiorum familia, viro nobili. Qua ſuper re tabulæ ſervantur apud nos, Dominica tertia poſt Paſcha datæ. Nec multò poſt, ſeu quòd poſſeſſionibus Buranis inhiarent, ſeu quòd potentem illam in meditullio diœceſis familiam ſuppreſſam vellent, in duriores conditiones adſtrinxêre; quod his literis profitentur Dynaſtæ.

Pars Caſtri Bürani oppignoratur Wolmaro de Brencken.

Nos Bertholdus nobilis de Buren, Bertholdus ſuus filius, Henricus et Wilhelmus ipſius fratres, et Hermannus ſuus cognatus, pro nobis et omnibus noſtris veris heredibus fatemur publicè in hiſce literis, quòd, de conſilio amicorum noſtrorum, cum Reverendo in Chriſto Patre noſtro Domino Dño Ruperto, electo Epiſcopo Paderbornenſi, et ſuo Capitulo ibidem tractavimus et convenimus juxta tenorem præſcriptum. Primò

Digitized by Google

Primò quòd pro nobis et noſtris ſucceſſoribus renunciaverimus, et in his literis renunciamus omnibus literis et prætenſionibus, quarum vigore nos et noſtri hæredes ipſos, vel Epiſcopatum Paderbornenſem convenire poſſemus, quæ omnes caſſata et annullata eſſe debent.

Et nos prænominatis noſtris Dominis nominatim illorum partem Epiſcopatus in arcibus et Dominio de Buren, qui eſt media pars, cujus adminiſtratio ſub nomine Satrapiæ nobis cum appertinentiis demandata erat, ſolutam ac liberam à commiſſione illa, ad ipſorum diſpoſitionem reſtituimus cum literis deſuper confectis. Et nos, vel noſtri hæredes, aut nullus noſtro nomine debet ipſos, vel illorum Epiſcopatum, vel eorum officiarios ibidem in parte illorum prænemorata ullo modo impedire vel anguſtiare ratione literarum vel prætenſionum prædictarum, et prædicti noſtri Domini pro parte debemus ſimul in Buren in pace Caſtrenſi et cuſtodia firmiter ſtare.

Etiam eſt conventum, literas iſtas, quas præmemorati Domini ſuper hæreditaria emptione noſtræ partis Dominij Buren habent, in omni ſuo vigore abſque læſione manere debere. Omnia iſta puncta et omnes articulos ac ſingulos, in quantum nos concernunt conjunctim. bona fide promiſimus, et promittimus in hiſce literis præmemoratis noſtro Domino ſuiſque ſucceſſoribus ac Capitulo ſolide ac firmiter et inviolabiliter ſervare, omni dolo excepto et ſecluſo. In cujus teſtimonium et firmamentum nos pro nobis et noſtris Succeſſoribus noſtra ſigilla hiſce literis appendimus. Datum anno Domini milleſimo, trecenteſimo, nonageſimo primo, Feria ſexta infra octavam Pentecoſtes.

Ac Robertus Epiſcopus, ut meditati belli nervum compararet, non modo Butana bona, ſed & villas duas in majori Ederen, aliaque prædia oppignoravit, ad Conradum Spigelium alioſque captivos redimendos, qui Padbergenſi ex ſuperiori bello obligati hærebant in cuſtodia; nihilque ſollicitius habuit, quàm ut perſolutâ pecuniâ caſtrum Dringenberg ex manibus Friderici Padbergenſis redimeret, ipſumque Fridericum opprimeret. Nam ut Gobelinus noſter perhibet, potens adhuc nobilium & prædonum factio erat, quæ ſe Bengeleros ab argenteis fuſtibus ad pectus ſuſpenſis appellabat. In hanc ſe dederant Wolfius, Schartebergius, Hinderhuſius, Spegelius, Falckenbergius, alijque è prima nobilitate viri. Horum Dux Fridericus Padbergius non per diœceſin modò Paderbornenſem, ſed & per Haſſiam prædabundus graſſabatur; nec modò Roberto Epiſcopo inſidias ſtruere, ſed & apertum bellum indicere auſus. Quam hominum inſolentiam cùm Robertus Epiſcopus, juventute ipſa & claritudine generis animoſus, non ferret, arma ſtatim altero Epiſcopatus anno induit, caſtrumque Vorſtenberg, quod factioſi præſidio minus firmatum noctu interceperant, militeque ſuo inſederant, obſidione incingit. Interim Padbergenſis liberandæ obſidionis impar, ſpolijs ferroque graſſari per diœceſin, villas pagoſque deprædari, non cœmeteriis templiſque parcere; perlatuſque XVIII Junij in Verne,

Factio Bengelerorum, contra quos arma ſumit Robertus Ep. & ſubjugat. *Dilichius in Chron.*

Verne, Eccleſiam ſacrilege ſpoliavit. Qua præda [illegible] caſtrum ſuum Padberg iter relegit, Robertus Epiſcopus [illegible] ex obſidentium numero armatis viris illi ad Oppidum [illegible] rit, commiſſoque prælio cæſum profligat Padbergium. [illegible] rum prædonum erat jactantia, ut vulgari dicto ſpargere[illegible] cim Paberbornenſes ne duodecim quidem è ſuis pares [illegible] re & Robertus Epiſcopus nonniſi pari numero ex obſid[illegible] ſumpto hoſti huic obviam progreſſus, victor oſtendit Paderbornen-ſes pari fortitudine milites eſſe. Hac clade conſternati, qui in [illegible] Vorſtenbergio premebantur, ſe Roberto in caſtra reduci [illegible] Accidit verò tum res prodigio non abſimilis; quippe dum ca[illegible] vos recenſet Epiſcopus, proſiliit in medium capreolus ſylveſtris, ac repente mortuus concidit. Quoviſo, exclamavére Paderbornen-ſes, ita ceteros hujus prædatoriæ factionis homines interituros; nec vanum, ut ab eventu hujus belli conſtabit, augurium fuit.

Subveniſſet Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus Roberto noſtro, quòd Ducatus Weſtfaliæ fines haud minus quàm Paderbor-nenſem diœceſin infeſtaret Padbergius; ſed ille jam gravi bello cum Clivis & Marcano Comite implicitus erat. Anno enim ſuperiori, Adolphus Dux Cliviæ, dum Eltenenſe Virginum Collegium adi-turus, modico lembo & comitatu vectus, Rhenum trajicit, capitur à Colonienſibus, piſcatorum iſtic ſpecie excubanti-bus, & Rheſam deducitur. Ducis captivitas magnos motus dedit; ac nemo flagrantius ad arma convolavit quàm Engelbertus Mar-canus Comes, pro Adolpho fratre captivo. Is collectis ingentibus copijs ad Orſaviam Rhenum tranſit, junctuſque Clivenſibus latè Co-lonienſium agros ſpoliis flammaq; depopulatur, ſimul omnibus cir-cum villis, pagis, & oppidis eandem vaſtitatem intentando, niſi cum præſcripta pecuniæ ſumma occurrant. Objecit ſe quidem Archiepi-ſcopus; ſed impar hoſtibus pugnam diſtulit; donec à Wernero Tre-virenſi, Henrico Monaſterienſi, & Theodorico Oſnabrugenſi Epi-ſcopis auxiliares copiæ accederent. Horum adventu territus Mar-canus ſe per Rhenum cum præda recepit. Nec multum inde ſuper-ſtes, 24 Decembris, anno ætatis 60, extinguitur (unicâ tantum filiâ Margarethâ relictâ, quæ Philippo Comiti Falkenſteinio jam ante denupta erat) homo pro majorum ingenio bellicoſus ac turbulen-tus. Quod enim bellum inferioris Germaniæ, cui ſe non miſcuerit? aut quis vicinus Epiſcopus, quem armis & incurſionibus non di-vexarit? funus Freundebergam ad Cœnobium Virginum ac majo-rum tumulos delatum. Marchiæ exinde gubernationem Theodo-ricus frater, Colonienſis Præpoſitus, at ante hac Oſnabrugenſis diœ-ceſis moderator ſuſcepit, rexitque ad annum 1395, quo cùm Theodo-ricus abiret è vita, ſucceſſit Adolphus frater Dux Cliviæ. Tum verò ut Montium ducatus Juliæ, ita Marchia poſt Cliviæ conjuncta eſt.

[illegible] Teſchen-mach. Annal. Cliviæ. Berchemius Cleinſorg. in Chron. Brovver. lib. 18. annal. Trevir.

Adolphus Dux Cliviæ captivus à Colonienſibus abducitur, unde ingentes motus exorti.

Pro eo liberando laborat Engelbertus C. Marcanus frater ejus.

Moritur Marcanus unica tantùm poſt ſe filia relicta.

Cleinſorg. da an. 1395.

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1392.

Bonifacij IX Pont. 3.
Wenceslai Reg. 15.
Roberti Ep. Pad. 4.

Robertus Ep. Pad. bergios ceteroſque rebelles ad obſequium reducit.

Monumenta Cœnobij Bredelarienſis
Jongelinus de Abbatijs Weſtf.
Gobelinus.

Anno ſeqenti bellum, quod cœperat Robertus Epiſcopus noſter adverſus Padbergium & Bengeleros, magnis animis, totiſque diœceſis viribus proſequitur, certus non quieſcere dum inſultantem ferocemque hominem ſubigeret. Igitur contracto provinciali milite, ferijs rogationum Padbergij dynaſtiam ingreſſus, ſedecim ejus villas ſpolijs & ignibus vaſtavit, cœmeteriumque pagi Emmerode, in quo ſe prædones incluſerant, perrupit, injectiſq; ignibus comædes cœmeterio circumpoſitas, ne quod in eas profugium eſſet, buſſit. Quibus malis exacerbati Padbergij, denuo prædabundi excurrunt in diœceſin. Nec ſegnior Robert⁹ Epiſcop⁹ cum inſtructo milite hoſti obviam progreſſus, conſertaq; poſt feſtum pentecoſtes manu profligavit; qua in pugna cum alij prædonū cœſi, tum tres Padbergij fratres Frideric⁹, Joannes & Hermannus capti, in poteſtatem Roberti Epiſcopi venêre. Fas erat Roberto, capitis ſupplicio animadvertere in facineroſos homines; verùm ne reliquam nobilitatē exacerbaret, & clementia ad ſaniora provocaret grandi lytro mulctavit, certiſq; legibus præſcriptis liberos dimiſit; qui tamen nunquam adduci potuerunt, ut cum ceteris diœceſis nobilibus juramentum fidei Roberto dicerent. Hac victoria incenſus Robertus arma vertit in reliquos Bengeleros; quos feſto Marci & Marcelliani Martyrum in aperto campo conſecutus pari felicitate obtrivit; pars cœſi, pars capti Paderbornam abducuntur. Sicuti hæc ex vetuſtis monumentis Cœnobij Bredelarienſis, etiam notarij publici manu conſignatis, accepimus, relataque ſunt à Jongelino in hiſtoria Ordinis Ciſtertienſium. Tanto verò numinis beneficio Robertus hanc victoriam accepit, ut quotannis feſtâ memoriâ celebrem eſſe voluerit. Perculſi hac Roberti fortitudine prædonum ſocij ſupplices veniam & reconciliationem petiêre; quos inter Herboldus de Brobeke, ad cujus arcis expugnationem Simon Epiſcopus occubuerat, depenſa ingenti pecuniæ ſumma in gratiam receptus eſt. Conradus Spegelius ægre admiſſus, dubiam reconciliationem obtinuit, juſſuſque magis erga ſe fidem ſuam probare.

Archiep. Colonienſis reconciliatur cum Clivis & Marcanis.

Inter hæc Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus indicto poſtridie Calend. Maji conventu procerum, reconciliatur cum Clivis & Marcanis; interque pacis conditiones primùm Adolphus Dux Cliviæ liber è captivitate renunciatur: in vicem Oppidum Linnenſe ac territorium Archiepiſcopo ceditur. Pacem hanc, quæ aliis præterea legibus ſancita eſt, juramento firmavêre Satrapæ Marcani, Eberhardus Wickede Wetterenſis, Wernerus Duckerus Luinſchedenſis,

Aſchebro-

Aſchebrochius Bockumenſis, Gerhardus Kettelerus Hordenſis, Satrapæ. Comprehenſa quoque hac pace urbs Lipſtadienſis, juſſa tam Archiepiſcopo, quàm Adolpho Cliviæ Duci, Marcanoque Comiti fidem jurare; ea tamen lege, ſi Lippienſis Comes Simon, ejuſque heredes hypothecam redimant, qua urbs Marcano obligata juramento ſolvatur.

Bello hoc liber Archiepiſcopus arma convertit in urbem Colonienſem, ſeu quòd ſuperiori anno Marcano Cliviſque ſtuduiſſet, ſeu quòd pacta juraque Archiepiſcopi violaſſet. Quæ cùm in ſe parari urbs ſenſit, arma prævertit; civeſque uno furoris impetu per Rhenum effuſi, Tuitium irrumpunt; Oppidoque incenſo, celebre D. Heriberti Monaſterium in munimentum adverſus Archiepiſcopum convertunt. Inde alternis velitationibus, caſtrorumque vicinorum præſtructionibus & cladibus res agitur, dum ſequenti mox anno ſtudio Marcani Comitis certis conditionibus pacis in concordiam ventum. Jam paſſim Epiſcoporum metropoles urbeſque in eam potentiam aſſurrexerant, ut conſultius fuerit earum benevolentiam captare, quàm armis laceſſere. *Bello aggreditur Colonienſes.* *Trithem. in Chron. Spanhem.*

Exemit hic annus v Idus Aprilis è mortalium numero Henricum Wolfium Monaſterienſem eximium Epiſcopum, morbo in ipſa urbe confectum, Præſulem, qui magnas naturæ dotes virtutibus & rebus præclarè geſtis exæquavit; præterque ea; quæ paucis ſupra inſperſimus cum Epiſcopo Oſnabrugenſi Lingam obſedit, & Teclenburgicum Comitem ad pacem petendam adegit; hujus quoque Comitis oppidum Bevergernam, arcemque inter paludes munitiſſimam expugnavit, ac ſolo æquavit. Ejuſmodi ille multa hoſtium caſtra evertit; multa contra in diœceſi erexit, frena vicinorum Comitum, bellis ſemper victor: Comitem Benthemium, Teclenburgicum, Diepholdium, Marcanum omni armorum congreſſu oppreſſit, tenuitque vetuſto clauſtro incluſos, prædones factioſoſque nobiles nullibi conſiſtere paſſus. Auſi aliquando Novicaſtrenſes nobiles conſpiratione armorum cum Ludolpho Ahuſano Dynaſta Dulmaniam noctu intercipere & ſpoliare; quos ille bonis & imminutis privilegiis ita mulctavit, ceteros ut in officio contineret. Quoties Embslandiam armatus ingreſſus, nemo Friſonum ſe commovere auſus. Interceperant Smiſingi & Korfij Nobiles peregre venientes, militaturoſque in Pruſſia adverſus barbaros, eoſque in Harcottanum caſtrum ſuum captivos abduxerant. Ad quam ille injuriam indignatus, caſtrum obſedit, captiviſque liberatis, pœnam vertit in nobiles. Erat & Saxo nobilis Joannes à Salderen in ſua diœceſi à prædonum cohorte captus, abductuſque in arcem quandam; eo audito, Epiſcopus armatus advolavit, Saxonemque non modò liberavit, ſed & equo donatum deduci juſſit in viam; quo facto mirifice omnium animos ſibi devinxit. Præſul, ut faſti eorum ſcribunt, in jure dicendo *Henrici Wolfij Ep. Monaſt. mors & reliqua geſta.* *Chron. Monaſt. Kerſenbroch. in Epiſc.*

æquiſſimus, in cauſis cognoſcendis acerrimus, in prædonibus & factioſis puniendis ſeveriſſimus. Cœterum vir ſyncerus, mitis, pius, carus ſummis infimiſque, &, quod commendant, egregius B. Virginis cultor; quare & corpus ſuum in ſacello B. Virginis, quod Baſilicæ adſtruxerat, & in quod vivus effigiem Virginis ſolemni Cleri populique ſupplicatione intulerat, humari voluit.

Ei ſuccedit Otto Hojanus Comes.

Henrico Wolfio tertio poſt obitum die una omnium Canonicorum ſuffragatione ſubrogatus Otto Hojanus Comes, Monaſterienſis Eccleſiæ Præpoſitus, ac quartus eo nomine Epiſcopus, prorſus excelſi animi Princeps, quem Hectorem Weſtfaliæ dixeris, quales pleriq; Monaſterienſes Epiſcopi. Initia Epiſcopatus dura & adverſa aliquantulum habuit; is tamen ut ſe pacis magis, quàm belli amantem, oſtenderet, miſſis ad Adolphum Cliviæ Marchiæq; Comitem Legatis, congreſſum ad Luppiam in Lunæ Oppido petijt, in quo die octava poſt Paſcha de firmanda pace pertractarent. Eò dum feſtinat, pernoctatq; in vicino Ordinis Præmonſtratenſium Capperibergenſi Cœnobio, obruitur noctu à Marcanis prædonibus. Comitum alij cœſi, allij capti, omnes equi & tota antiſtitis ſuppellex in ſpolium rapta; ipſe licet multum quæſitus, ſingulari numinis beneficio per tenebras cum uno alterove famulo effugit, pervenitque pedes in Boſterium caſtrum ſuum. Ea tunc nobilium prædonum licentia erat. Nec Canonici Cappenbergenſes ejus loci religioſi nobiles extra conſpirationis ſuſpicionem fuêre, quos id circo Otto Epiſcopus in cuſtodiam traxit; nec adduci potuit, ut aut liberos dimitteret, aut unquam Monaſterium illud viſeret. Conventus ſubinde in Hornenſi ad Luppiam caſtro inter Adolphum Marcanum Comitem & Ottonem Epiſcopum habitus, in quo de publica pace actum, & omnium reſtitutio Ottoni Epiſcopo decreta eſt; nec tamen ſeverius quid in prædones ſtatutum. Tandem Hammonæ totius Weſtfaliæ conventus eſt habitus, in quo per Legatos Friderici Archiepiſcopi Colonienſis, Roberti Paderbornenſis, Ottonis Monaſterienſis, & Theodorici Oſnabrugenſis Epiſcoporum pax publica Weſtfaliæ ſancita eſt. Convenêre in hanc fœderationem Adolphus Dux Cliviæ, & Marcanus Comes, multique Weſtfaliæ primores. Quo in conventu cum Steckij nobiles ob prædas per diœceſin Monaſterienſem actas mille florenorum mulcta damnati ſint, tum omnium voce in prædonum capita conſpiratum eſt. His inter Epiſcopos ad communem Weſtfaliæ incolumitatem transactis, Otto Hojanus Monaſterienſis Epiſcopus, cùm jam à Bonifacio Pontifice confirmatio acceſſiſſet, ſolenni procerum & nobilium comitatu ſeptus, Monaſterienſem urbem ingreditur; inauguratuſque magna omnium gratulatione, & concordia ordinum, gubernationem diœceſis cœpit, biennio abhinc Joannem fratrem ſortitus Paderbornenſem Epiſcopum noſtrum.

Qui à prædonibus in via ſpoliatur.

Hammonæ pax publica totius Weſtfaliæ coaleſcit.

Annus

Annus Chriſti 1393.

Bonifacij IX Pont. 4.
Wenceslai Reg. 16.
Roberti Ep. Pad. 5.

Altero dehinc anno Epiſcopi ac proceres Weſtfaliæ, qui Hammonæ in commune pacis fœdus convenerant, ad firmandam animorum concordiam, ſacrum etiam fœdus, ſocietatemque Roſarij ſub patrocinio Deiparæ Virginis iniêre; conſtitutumque ut ſinguli vel aureum vel argenteum è collo ſuſpenſum Roſarium geſtarent, quotquot in id ſodalitium admitti vellent. Convenêre autem in hanc cultus B. Virginis ſocietatem Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, Otto Monaſterienſis, Robertus Paderbornenſis Epiſcopus noſter, Adolphus Cliviæ, & Marchiæ Comes, Adolphus & Theodoricus filij ejuſdem, Theodoricus Dinslacenſis Adolphi frater, Fridericus Meurſæ Comes, Reinerus Falckenbergius, Godefridus Dalenbrochius, Loſſæ & Heinsbergæ regulus, aliique per inferiorem Rheni provinciam & Weſtfaliam Comites ac proceres. Is tum Virginis cultus: ea majorum pietas etiam inter turbulentiſſima bellorum tempora florebat, publica etiam Roſarij quotidie recitati profeſſione.

Teſchemach. p. 2. pag. 251. Gerbardus ab Horne.
Societas S. Roſarij, cui adſcribuntur plures primarij è Weſtfalia Nobiles.

Haud minus illuſtre fœdus, quod ſub exitum hujus anni Tremoniæ Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, Conradus Moguntinus Archiepiſcopus, qui anno 1388 Adolpho Naſſovio in cathedra illa ſubrogatus erat, Robertus Paderbornenſis Epiſcopus noſter, Balthaſar Thuringiæ Landgravius, & Miſniæ Marhio, Otto Dux Brunswicenſis, & Hermannus Haſſiæ Landgravius conſignatis publicè tabulis iniêre. Auctor horum fœderum cumprimis Robertus Epiſcopus noſter, quem Gobelinus noſter ſribit, certos Principes, Epiſcopos ac nobiles per Weſtfaliam, Saxoniam, Haſſiamque ad plurima pacis fœdera in duodecim annos pacta ſuâ ſollicitudine & auctoritate induxiſſe, quibus ſeveris pœnis in violatores animadverteretur. Cujus ſcriptoris fides vel eo probatior eſſe debet, quòd eo Epiſcopo ſacerdos Paderbornæ vixerit, ſcripſeritque res geſtas ſuorum temporum. Princeps enim erat, ut idem auctor retulit, qui terrori omnibus latronibus erat & prædonibus; quique generis claritudine, & fama virtutis omnium Principum animos per Weſtfaliam & Saxoniam occupârat.

Fœdus à pluribus Principibus auctoritate Roberti Ep. Pad. initum.
Teſchem. p. 2. p. 254. Serrarius in Mogunt. hiſtor. Gobelin. ætat. 6. c. 84.

Et Robertus Epiſcopus, quo amicitiam concordiamque ſtabiliret cum Bodone Corbeienſium Abbate, comprobavit acta, quibus Capitulum Paderbornenſe per interregnum ex ſingulari erga Corbeienſes favore permiſit redimere partem caſtri Beverungani, Simoni Epiſcopo à Brakelenſibus oppignoratam; etſi ducentas quinquaginta marcas penderent, libere redirent in veterem medij caſtri domuſque poſſeſſionem. Caſtrum enim illud ad Viſurgim foſſis, & firmiſſimæ turris ædificiorumque ex ſolido lapide ſtructura, uti

modò conſpicitur, communibus Epiſcopi & Abbatis Corbeienſis impenſis adverſus utriuſque hoſtes erectum erat. Ac Robertus Epiſcopus, qua erat æquitate, Corbeienſes non tam excludere, quàm in partem defenſionis venire voluit, quemadmodum hæc publicis tabulis feſto D. Luciæ transacta ſunt.

Litera Ravensb. Caſtrô Reckenbergio, & Widenbrugo præfectus Henricus ab Ohr imponitur.

Hunc in modum caſtro Redekenbergio, ſeu Reckenbergio, Oppidoque Wiedenbruggio præfectum impoſuit Henricum ab Ore, virum è militari genere. Seu jam loca hæc integra poſſeſſione, ſeu partita cum Epiſcopo Oſnabrugenſi aut Montium Duce, ac Comite Ravensbergenſi, patreque ſuo, ut ſupra relatum eſt, tenuerit.

Monumenta Bredelarienſis Cœnobij. Inſolentia Dynaſtarum Padbergenſium

His licet vicinorum fœderibus ſe ſuamque diœceſin firmaret Robertus Epiſcopus; non tamen quievêre Padbergenſes Dynaſtæ prædoneſque, ſimul Waldecenſem Comitatum, ſimul Paderbornenſem diœceſin infeſtando ſpoliis & incurſionibus; interceptumque Wilhelmum Hochverkorum, virum ingenuum ac militarem, ex furca ſuſpenderunt. Quod facinus tantos vicinorum motus dedit, & tot conſpirantium arma traxit in toparchiam Patbergenſem, ut nec in villis, nec in clauſtris religioſorum hominum, nec pagis circum ullius fortunis vitæque parcitum ſit.

Annus Chriſti 1394.

Bonifacij IX Pont. 5.
Wenceslai Reg. 17.
Roberti Epiſcopi Pad. 6.

Monumenta Bredelar. Cœnobij. Oppidum Caſtrumque Padbergenſe obſidetur.

Sed parum hac vaſtitate actum cenſuêre vicini Epiſcopi & Comites, niſi ipſum Padbergenſium caſtrum oppidumque, prædonum receptacula, everterent. quapropter anno hoc ſequenti Fridericꝰ Colonienſis Archiepiſcopus, Robertꝰ Paderbornenſis Epiſcopꝰ Comes Waldecenſis, ceteriq; fœderati Principes, ſubmiſſis auxiliaribꝰ copiis, Caſtrum Padbergenſe 5. Junij, quo feſtus D. Bonifacij dies agebatur, obſidione incingunt. Ea verò dynaſtia cum circumjacentibus villis Pagiſq; pars eſt patrimonij Paderbornenſis Eccleſiæ, dono D. Henrici Imperatoris (uti ſupra in Meinwerco Epiſcopo relatum) ſitumq; eſt caſtrum Padbergenſe in edito abruptoq; ad Dimolam fluvium monte, haud procul à celeberrimo Monte Martis, quocum natura loci & firmitate munimenti prope certabat. Igitur promotis caſtris primò oppidum, quod in valle caſtro ſubjectum erat expugnant, injectiſq; ignibus magnam partem abſumunt. Reſtabat ipſum caſtrum, in quod ſe Padbergij fratres cum prædonum turma receperant, confiſi arcis munitiſſimæ præſidio; eòque expugnatio difficilis, & magni laboris opus ſe objiciebat in præſens. Nec ob hæc Robertus, qui exercitui præerat, abjecit animum; caſtraq; circumponi juſſit, admotiſque propius machinis tentari, non deſtiturus priuſquam perfidos & perduelles Padbergios, quorum cum Friderico tres alij fratres, Joannes, Hermannus, & Gotſchalcus produntur, ſubegiſſet. Verùm

Digitized by Google

rùm dum ea obſidio protrahitur, peſtis per caſtra ſerpere cœpit; qua Robertus Epiſcopus xxviii Junij extinguitur; haud diſſimili fato, quo Simon Epiſcopus Roberti anteceſſor in obſidione arcis Brobeckianæ telo confoſſus interiit. Exanime Roberti corpus Paderbornam mæſto militum comitatu deportatum, majorique cleri populique planctu ante altare S. Crucis, quod Choro Baſilicæ præſtructum erat, honorifico tumulo incluſum. Oſſa etiam noſtra memoria, cùm Theodor⁹ Adolph⁹ chori gradus porrigeret, reperta integra, caputq; rubro nativoque adhuc capillo intectum. Non facilè Epiſcopus Paderbornenſis inter ſuperiores, cujus mors tot lacrymis defleta, ſicut Gobelinus ſcribit; tanta ope erexerat omnium animos, reſtituendi diœceſin in priſtinum florentemque ſtatum, non tam natalium Ducumque Juliæ, Gelriæ & Montium, ex quorum familia erat, ſubnixus præſidiis, quàm illuſtrium virtutum aſpectu. Quippe Princeps exporrecti præcelſique ingenij, animi ſupra ætatem virilis, vitæ integerrimæ, publici boni paciſq; amantiſſimus, clero populoq; percarus, nulli reprehenſioni, quod rari eſt Principis, obnoxius. Quanquam nondum per ætatem ſacerdos & Epiſcop⁹ conſecratus, & bonum Principem magis, quàm Epiſcopum promittere viſus eſt. In cujus obſidione Robertus Ep peſte extinguitur. Ejus laus à virtute & præclaris naturæ dotibus

Morte Roberti Epiſcopi vulgata, Padbergij multo inſolentiores ferocioreſque. Quippe collectis prædonum ſociis, nunc diœceſin Paderbornenſem nunc, Comitatum Waldecenſem incurſare, & quaqua verſum latè atq; impunè prædis graſſari; quòd ſublato capite, nemo repertus in diœceſi, qui furioſæ huic factioni hominum ſeſe cum imperio objiceret.

Per id tempus multo inſolentius graſſabatur per diœceſin Oſnabrugenſem & Monaſterienſem Nicolaus Comes Teclenburgicus, homo ferox atque impius nulloque diſcrimine ſæviebat rapinis, incendiis, & omni genere injuriarum in oppidanos, agricolas, religioſos, & Eccleſiaſtici ordinis viros. Citarat hunc Theodoricus Oſnabrugenſis Epiſcopus per advocatos & publicos legum miniſtros ad judicium liberum, quod occultum vemicumque appellant Weſtfali; Ac is tum quidem, cùm multa ſponderet, ab Henrico Monaſterienſi Epiſcopo in publicum judicium introductus, ejuſque patrocinio liberatus eſt. Verùm cùm haud multo poſt ad ingenium rediret, cinctuſque magna nobilum Caſtrenſium, & Miniſterialium turbâ exitium Oſnabrugenſi urbi & diœceſi intentaret; Theodoricus Oſnabrugenſis Epiſcpus arma cum Ottone Epiſcopo Monaſterienſi ex ſuperiori fœdere conjunxit; ultroque ſe in hanc armorum ſocietatem dedit urbs Monaſterienſis & Oſnabrugenſis. Epiſcopi Monaſt. & Oſnabrug. per Diœceſes ſuas graſſantem Comitem Teclenburgenſem armis domant.

Milite igitur in campum educto, Epiſcopi primùm Cloppenburgum in Embslandia Comitis caſtrum prædonumque perfugium aggreſſi expugnant, partitaque inter ſe poſſeſſione caſtri atque oppidi, uterque præfectum imponit. Inde Oitam oppidum ad Friſiæ fines adorti, longè difficiliori opere demum ad deditionem compellunt,

Digitized by Google

pellunt, Comitique eripiunt. Ceſſit poſt, facta inter Epiſcopos transactione, Cloppenburgum Monaſterienſi, Oitæ Oſnabrugenſi Epiſcopo. Hac jactura bonorum primùm mulctatus Teclenburgicus. Tanta verò inter belligerantes fuit exacerbatio, ut capti utrimque ſine commiſeratione injectis in collum laqueis è proxima quercu ſuſpenderentur. Quæ tamen ad ſuperiorem annum geſta referri malim.

Ottonis Ep. Monaſt. ſtudium promovendi diſciplinam Eccleſiaſticam. *Synodi Monaſt.*

Otto quantumvis bellicoſus Princeps, armis illa neceſſitate & injuria vicinorum Comitumq; expreſſis, florentem tamen non minus cultu religionis Eccleſiam ſuam habuit. Quam in rem ſub exordia Epiſcopatus ſuperiori anno ſynodum indixit, in qua præclaris ſtatutis diſciplinæ cleri populiq; conſuluit, uti hæc relata extant inter acta ſynodorum Monaſterienſium.

Initia Collegij Canonicorum Regularium, Vrendeswede dicti, in Comitatu Benthemenſi.

Ad cleri deinde pietatem, veteremque religionis formam inſtaurandam, recepit hoc anno intra diœceſin ſuam Collegium Canonicorum Regularium, quod prope Northornium Oppidum in comitatu Benthemenſi ſua exordia ſumpſit; nemus B. Virginis dixêre, vulgo verò Vrendeſwede appellatum. Auctor pij hujus operis ex inſtituto Gerhardi M. & Florentij Daventrienſis ſacerdotis, Everhardus ab Eza Parochus in Almelo, adjuvante Henrico Parocho Schuttorpienſi, & Bernardo Benthemenſi Comite. Hi collatis in unum bonis ſuis domicilium religioſum ædemque ſacram erexêre in prædio Evelding à ſe empto, traductiſque eò ſacerdotibus & Clericis, qui in Almelo ſub Parocho religioſam vitam egerant; fuerêque Henricus Kindeshonig, Herpo de Lippia, Hermannus Plettenbergius, Joannes de Juliaco, quibus nomine Prioris præſtitutus eſt Plettenbergius. Hi ſex annis vixêre ſub obedientia Ottonis Epiſcopi, à cujus ſuffraganeo Epiſcopo Wernero Ordinis D. Franciſci ædes hæc feſto D. Thomæ conſecrata eſt. Septimo ab hinc anno congregationi Windesheimenſi Canonicorum Regularium ſe conjunxêre, impoſituſque illi moderator Prioris nomine Henricus Lœderus, patria Oſnabrugenſis, vir eximia religione, doctrina, & fervore in excolendis Cleri populique moribus, quem ob id Weſtfaliæ, Friſiæ & Saxoniæ Apoſtolum dixêre. Eo præſide mirificè crevit congregatio illa piorum donationibus ac bonis; ac brevi florentiſſimum Collegium apparuit, meruitque Paradiſus Weſtfaliæ appellari. Uti verò ordo hic partim ſacerdotum Eccleſiaſticorum, partim Canonicorum Regularium, per quem collapſus tum Cleri ordo reſtaurabatur, Ottone ab in Monaſterienſem, & ab Epiſcopis noſtris in hanc diœceſin introductus ſit, tempori memorabitur.

Anna-

Digitized by Google

ANNALIUM PADERBORNENSIUM

LIBER XV.

IOANNES

Hojanus Comes

XXXIIIꝰ

BERTRANDꝰ

Italus

XXXIVꝰ

WILHELMVS

Dux Montium

XXXVꝰ

EPISCOP. PADERBORN.

Digitized by Google

IOANNES
Hojanus Comes
XXXIIII9

Annus Chriſti 1394.

Bonifacij IX Pont. 5.
Wenceslai Reg. 17.
Joannis Hojani Ep. Pad. 1.

Roberto Ep. Pad. defuncto ſubrogatur Joannes Comes Hojanus. *Gobelin. ætat. 6. c. 58. Bruſch. in catal. Epiſcop. Kerſenbroc. in Epiſc. Paderb. Reusner. in ſtem. Hojens.*

POſt amiſſum magno deſiderio Robertum Epiſcopum, Canonici ex conturbato diœceſis ſtatu haud parum ſolliciti de Succeſſore, una conſenſione elegêre Joannem Hojanum Comitem, Ottonis Monaſterienſis Epiſcopi germanum fratrem. Quanquam ex quo clero, aut ex quo cleri gradu, aut qua ætate meritoque virtutum ad hanc dignitatem provectus ſit, neque Gobelinus noſter, neque alij prodiderunt. Tam incurioſa hæc ſcriptorum ætas; ipſeque Gobelinus, dum electum & poſtulatum ſcribit, in ipſa, ex qua evolvere debebat, nos dubitatione relinquit. Multum hujus Epiſcopi electionem adjutam fuiſſe patrocinio Ottonis Monaſterienſis Epiſcopi veriſimile habeas, quòd in ejus fraterno auxilio magnam ſpem ſublevandæ Paderbornenſis Eccleſiæ repoſuerint. Et Joannem hoc ipſo ſtatim anno poſt exceſſum Roberti Epiſcopi poſſeſſionem gubernationemque Eccleſiæ adijſſe, argumento ſunt publicæ ejus tabulæ, quibus ſubrogando Corbeienſium Abbati cuſtodiam caſtri Blanckenowenſis ſecundum priorum Epiſcoporum conventa inſtaurat. Quæ literæ hoc anno pridie omnium SS. teſtibus Gerhardo Spegelio milite & Bernardo Schwic armigero, atque ipſius Joannis Epiſcopi ſigillo etiam conſignatæ monſtrantur ex Corbeienſium [illegible]ulario. Quo ſimul conſtat Bodonem, præclarum Corbeie[illegible]n ad Viſurgim Abbatem, quem aliæ ſimul Corbeienſium literæ poſt Paſcha vixiſſe tradunt, interea è vivis abijſſe, eique Theodoricum II. nec multò poſt Arnoldum Wolfium, cujus mentio eſt in literis anno 1397 datis, ſucceſſiſſe. Id quod hîc etiam annotaſſe juvabit; quando à Wigboldo Abbate in

Chronico

Digitized by Google

Chronico Corbeienſi, à Meibomio & Leſnero producta, non niſi obſcura Corbeienſium Abbatum ſeries continuata extat.

Ceterum opportunè, magniſque animis, gubernatio Paderbornenſis Eccleſiæ à Joanne Epiſcopo ſuſcepta. Enimvero Padbergij, poſtquam metu Roberti Epiſcopi ſoluti fuère, collegerunt prædonum turbas, tractoque in ſocietatem belli Marcano Comite, cum ingentibus copiis ſe in Paderbornenſem diœceſin infudère, flammis & rapinis liberè latèque pervagando; & villis pagiſque direptis, quantum libuit, Oppida, inter quæ Borgentricum, magna pecunia fortunas ſuas redimere coacta. Poſtremùm ad Lichtenawiam retuſi: quod Oppidum cùm injectis igneis telis incendiſſent, extremamque fortunarum jacturam intentaſſent, Oppidani ad arma & muros convolârunt, inſultuſque furentium hominum forti propugnatione fregêre. Collegerat interea recens electus Hojanus Epiſcopus fidorum nobilium & Miniſterialium copias, certus armis prædones aggredi: at dum auxiliares aliorum Principum copiæ tardius ob locorum diſtantiam accedunt, Fridericus cum prædatore milite profugus per montes in caſtrum ſuum ſeſe recepit. Poſt ubi Hojanus Epiſcopus à Bonifacio confirmatus pleno jure diœceſis poſſeſſionem adijt, omnia conſilia convertit in Padbergios opprimendos. Id verò ut ſine magnis impendiis & armorum motu conficeret, qua erat ſolertia aſtuque militari uſus, inſidijs, quas poſuerat, tres ſimul Padbergios fratres Fridericum, Joannem & Gotschalcum intercipit, captoſque in vincula conjicit. Gotschalcus poſt diuturnos carceres grandi ſe pecunia redemit. Ceteri quidem fuga elapſi; at Fridericus prædonum Dux, quòd pede tardior, interceptus denuo, & ex fuga retractus in carceres; nec prius dimiſſus eſt, quàm multis conſanguineorum & amicorum precibus, à quibus utrumque caſtrum vetus & novum tenebatur, Fridericus & Joannes fidem jurarent Joanni Epiſcopo & Capitulo Paderbornenſi, vadeſque darent. Poſtremùm grandi pecuniæ ſumma mulctati. Digna certè raptorum pœna, qua omne prædæ lucrum, voracium canum inſtar, uno vomitu egerere coacti ſunt. Neque vitio datum Joanni Epiſcopo, dolo prædones & rebelles nobiles intercepiſſe. Nam ut ſapienter D. Auguſtinus ſcripſit, cùm juſtum bellum ſuſcipitur, ſive apertè quis pugnet, ſive ex inſidiis, nihil ad juſtitiam intereſt. Bonus ſiquidem hic dolus, ut magnus juris conſultus ait, pro ſolertia habendus, maximè ſi adverſus hoſtes & latrones prædoneſque procedat. Caſtigatis in hunc modum Padbergiis, reliqua prædonum turba evanuit; habuitque ex his felicibus auſpiciis Joannes Epiſcopus auctoritatem apud ſuos, & tranquillam exinde diœceſis gubernationem.

Gobelin. c. 85. ætat. 6.

Padbergiorum motus & inſolentiæ ab Epiſcopo & alijs comprimuntur.

Auguſt. in q. ſuper Joſue.

Ulpianus L. de dolo.

Annus Chriſti 1395.

Bonifacij IX Pont. 6.
Wenceslai Reg. 18.
Joannis Hojani Ep. Pad. 2.

Serrarius in Mogunt. Trithem. Moritur Conradus Winsbergius, Archiep. Mogunt. Eligitur Godefridus Comes Lœningenſis. Succedit Joannes Comes Naſſovius.

Suſtulit dehinc annus conſequens, Chriſti nimirum nonageſimus quintus ſupra milleſimum treceteſimum, II Septembris Conradum Winsbergium Moguntinum Archiepiſcopum, Metropolitanum noſtrum, virum religione & pace egregium. In cujus locum Metropolitani Canonici concordibus ſuffragiis elegêre Godefridum Comitem Lœningenſem, pari doctrina & pietate excellentem. Sed is cùm in curia Romana cunctantius rem ſuam ageret, prævertit Joannes Comes Naſſovius, multiſque largitionibus Archiepiſcopatum impetravit. Vir corporis ſtatura parvus, ſed qui ingenio prudentiaque magnus, eòque pro Naſſoviorum indole acer atque callidus diceretur. Tertius ille poſt Gerlacum & Adolphum fratrem Moguntinus Archiepiſcopus ex Naſſoviis. Metropolitani quidem noſtri Moguntini Archiepiſcopi; verùm ex quo priſca pietas, provinciales Epiſcoporum ſynodi, & publici conventus Imperij oblanguerunt, rara cum Metropolitano noſtro communicatio; omneque præſidium auxiliumque in Colonienſi Archiepiſcopo & fœdere cum vicinis Epiſcopis quærendum fuit.

Bitterus Raesfeldius prædator ab Epiſcopo Ultrajectino fugatur. *Chron. Monaſt. Heida in Friderici Ultratraj. Epiſcopo.*

Ac quamvis prædonum prædandique libertas ſeveris legibus & pœnis per Weſtfaliam, ex fœdere Epiſcoporum ac Principum, interdicta fuerit; non tamen ſe continuit Bitterus Raesfeldius, quin cum filio equite, collectiſque prædonum ſociis, extra patrium ſolum excurreret in Ultrajectenſem diœceſin, rapinis graſſando. Quem è veſtigio inſecutus Fridericus Blanckenheimius, Florentij ſucceſſor, præclarus Ultrajectenſis Epiſcopus, ad Luppiam uſque; abactaque præda, caſtrum Oſtendorpium expugnatum exuſtumque intra cineres reliquit; non invito Ottone Monaſterienſi Epiſcopo, cui nihil gratius, quàm ejuſmodi prædonum caſtella ſubverti.

Cleinſorg. Hammonienſis limites ſuos ductis aggeribus includunt. *lib. 2. Paderb. antiq.* Partes aliquot caſtri oppidi-

Vicini Hammonienſes noſtri ad Luppiam flumen omnes circum limites urbis ſuæ, ducto aggere, tanquam prolatis pomeriis incluſêre, quales inſani laboris aggeres vallorum inſtar paſſim per Weſtfaliam ſpectantur cum ſpeculis in montibus, ad ſubitas hoſtium incurſiones arcendas, aut firmam defenſionem. Quæ nunc bellandi ratione inutilia opera conſpiciuntur. At Joannes Epiſcopus noſter multus fuit in caſtris præmuniendis, comparandiſque. Nam ut relictæ tabulæ docent, emit hoc anno mediam partem caſtri Oppidique Levenowenſis à Burchardo Pappenheimio milite, ejuſque filiis, depensâ ſummâ 7100 florenorum Rhenenſium feſto Conceptionis B. V. Mox feſto D. Lamberti, quartam ejus caſtri partem ab Henrico Comite Waldecenſi, ejuſque filiis Adolpho & Henrico

emptam

Digitized by Google

emptam adjecit, repetijtque ad poſſeſſionem Eccleſiæ Paderbornenſis. QuippeHelmeſwardehuſanumMonaſterium,Krockenburgum, Drendelbergum caſtrum & oppidum, & Levenowenſe caſtrum cum Oppido adDimolam fluvium antiqua Paderbornenſis Eccleſiæ loca Cæſarum donatione; in quæ partim Haſſi, partim Waldecenſes Comites per ſuperiora bella manus injecerant, donec poſtremùm noſtrâ memoriâ Haſſis in diœceſis noſtræ detrimentum & diminutionem cederent.

que Levenoënſis à Joanne Epiſc. emptæ Eccleſiæ Paderb. adjunguntur.

Annus Chriſti 1396.

Bonifacij IX Pont. 7.
Wenceslai Reg. 19.
Joannis Hojani Ep. Pad. 3.

VerùmLevenowenſi caſtro in ſuam poteſtatem redacto, Hojanus Epiſcopus mox altero anno, acceptis 5000 florenis aureis, idem rurſumBurchardoPappenheimio oppignorat;ea tamen lege, ut in fide Epiſcopi Paderbornenſis tueretur, redimique ſineret. Nam per id tempus Hojanus Epiſcopus pecuniæ indigus ad aliud bellum ſe comparabat, pro Ottone Epiſcopo Monaſterienſi ac fratre ſuo è captivitate liberando. Poſcebat hoc militare auxilium tam fraterna pietas, quàm commune fœdus inter Epiſcopos Weſtfaliæ initum. Et juſta Ottonis Epiſcopi Monaſterienſis bellique hæc cauſa erat. Poſt Comitem Teclenburgicum repreſſum nemo infeſtius diœceſi Monaſterienſi imminebat prædis & injurijs, quàm Ludolphus Steinfordiæ præpotens Dynaſta, Balduini filius, homo pro ingenio patris turbidus. Conſtruxerat is caſtrum haud procul Scoppingiæ Oppido, & Vechta amne, in fundo Epiſcopi, & ab invidiæ nomine Ovelgunnam appellârat; ex eoque continuis incurſionibus ac prædis divexabat circumjacentem diœceſis regionem, adſcito in ſocietatem belli & rapinarum Solmenſi Dynaſta, Ottenſteinij caſtri domino, homine inquieti & predatorij ingenij, qui ex ſuo caſtro haud minus erat moleſtus diœceſi. Otto qui ejuſmodi prædonum & inſultantium hominum acerrimus vindex erat, Ovelgunnam obſidione incingit, & ad deditionem compellit. Ejectis hoſtibus, conſilia agitantur de caſtro funditus evertendo. Quo cognito, intervenit Steinfurdienſis, & ad menſem demolitionem differri rogat, ultroque ſe ad compoſitionem offert. Interea homo callidus Solmenſem cum copijs advocat, quem & ſuis præficit; captumque ex inſidijs Ottonem Epiſcopum haud procul Hoſtmaria, nihil hoſtile per inducias ſuſpicantem, Steinfordiam abducit. Nihil his abjectior animo Epiſcopus, equo invectus, Leonino vultu oreque libero affatus obvios de perfidia queritur. Mox remiſſis ad Capitulum & provinciales nuncijs, mandat nihil ſuo caſu terreantur, quem ipſe non alium æſtimet, quam ſi ex equo prolapſus ſit; omnia perinde ac ſi captus non ſit, conſtanter agant,

Chron. Monaſt.

Ludolphus Steinfordiæ Dynaſta Diœceſi Monaſterienſi infeſtus.

Ottonem Ep. Monaſt. captivum Steinfordiam abducit.

agant, elapſoque menſe induciarum Ovelgunnam caſtrum funditus ſubruant.

Ottonis fratres, alijque proceres Steinfordiam obſident.

Vulgata Epiſcopi captivitate, advolant cum ſuis copijs Joannes Paderbornenſis Epiſcopus, & Ericus Hojanus, Ottonis fratres, Simon Comes Lippienſis, multique Weſtfaliæ proceres. Hi junctis cum nobilitate Monaſterienſi armis, II Calend. Auguſti Steinfurdiam, caſtrum Oppidumque arcta obſidione includunt, vallâ, aggeres, & cetera obſidionalia munimenta circum excitando, certi non prius abſcedere, quàm injurias ulti, Epiſcopum receperint. Quæ licet Steinfurdienſis Dynaſta, confiſus caſtri munimento, ſperneret; Oppidani tamen trepidare, vota Deo facere, ſollicitare compoſitiones, ne tota vindicta in ipſos recideret. Sed dum obſidio difficilius, quàm ſperabatur, trahitur, per Weſſalum de Kemnade, Commendatorem eo loco ordinis ſacri, ac ceteros arbitros, pax certis legibus convenit; quibus Steinfurdium Dynaſtæ ex priſtino jure relinquitur, & Epiſcopus liber dimittitur. Addunt interim, ſeptem millium florenorum lytrum eſſe exactum urgente Solmenſi, à quo durè habitus Epiſcopus. Sed & ille poſt caſtri ſui Ottenſteniani expugnationem, bonorumque jacturam, hæc luere viſus. Nullum Otto hoſtem nactus, quem non armis obtriverit. Captus & per id tempus perfidè Theodoricus Oſnabrugenſis Epiſcopus à nobilibus Buſchijs, & in cuſtodiam detruſus. Tanta privatorum etiam nobilium in ſuos præſules audacia erat.

Pace certis legibus inita, Epiſcopus liber dimittitur.

Wenceslaus R. peſſimè Imperium adminiſtrans, bis captus Cuſtodiæ traditur. *Hiſtoria Thuringiæ Cuſpinianus.*

Sed & hoc ipſo anno, ut auctor hiſtoriæ Thuringiæ memorat, Wenceslaus Bohemiæ & Romanorum Rex, à quo hujuſmodi ſcelera & ſacrilegia puniri debebant, ob ſocordiam ac tyrannidem à Baronibus regni Bohemici captus, & per quatuor menſes in cuſtodiam abreptus; at mox à Joanne fratre Marchione, Duce Luſatiæ, & Procopio Marchione Moraviæ libertati redditus, non ſine majori Reipublicæ jactura, quòd omnia luxu, libidinibus, & ſævitia multò calamitoſius fœdaret. Eo quippe hactenus regnante, non modò per Saxoniam, Turingiam, Haſſiam, Weſtfaliam, quod omnes ſcriptores deplorant; ſed & per univerſam Germaniam omnia civilibus bellis, nobilium factionibus, rapinis prædonum miſcebantur: nec aliæ Saxoniæ Germaniæque ſpecies, quàm ſi ad primam barbariem reditura; nec aliud à Wenceslao ſubſidium, quam ſi ex numero mortalium expunctus eſſet. Haud multò poſt, cùm eadem vitia multò fœdius redirent, Sigiſmundus frater, Ungariæ Rex, permotus Bohemorum querelis, Wenceslaum capit, captumque Alberto Duci Auſtriæ cuſtodiendum transmittit. Sed cùm Viennæ negligentius ſervaretur, fuga elapſus, regnum & inertem laſcivamque vitam repetijt, vino, ventri, & veneri noctes dieſque indulgendo.

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1392.

Bonifacij IX Pont. 8.
Wenceslai Reg. 20.
Joannis Hojani Ep. Pad 4.

Laborabat per hæc fœdo adhuc ſchiſmate Eccleſia; extinctoque ante triennium Avenione in Gallijs Clemente Pſeudopontifice, ſchiſmatici Cardinales ſubrogârunt Petrum de Luna Aragonenſem, qui ſe Benedictum XIII appellavit. At Bonifacius, Romanus ac verus Pontifex, cùm apud Reges, Principes, & Epiſcopos, qui ſchiſmati obnoxij erant, nihil ſollicitiùs ageret, quam de ſchiſmate tollendo, permovit & Carolum VI Francorum Regem ad concordiæ ſaluberrima conſilia. Atque arduum id opus ut conficeret, honorifica legatione invitavit Wenceslaum Romanorum Regem in Franciam; qui tanquam è veterno excitatus, cum inſigni procerum Germanorum comitatu Rhemos uſque prodijt, ubi per Quadrageſimam à nobilitate Francica omni honorum & officiorum genere exceptus eſt, expenſis etiam in ſingulos dies decem halecum vaſis, octingentiſque carpionibus. Tractatum mox de ſchiſmate tollendo; eòque res deducta, ut Bonifacius & Benedictus ultro ſupremam dignitatem ponerent, tertio conferendam. Cui decreto cùm præſules Galliæ intercederent, Bonifacio Pontifici ſtudioſi, & Wenceslaus pro ingenio pecoris magis quam hominis rem ſegniùs ageret, irritus ille labor conventuſque recidit.

Raynaldus in hiſtor. Eccleſ. Onufrius. Scriptor. Galli. Brevver. lib. 18. Gobelinus Auctor. Chron. Belg. Hiſtor. Thuring.

De ſchiſmate tollendo laboratur in Gallia, quò etiam ſe contulit Wenceslaus Romanorum Rex.

Interea Bonifacius Pontifex multas per Thuringiam, Saxoniam, Weſtfaliam, & totam Germaniam indulgentias eſt largitus, miſſis in hanc rem legatis & literis; in his quia adjutrices ſimul manus poſcebantur (ut à Gobelino noſtro, auctore chronici Belgij, & hiſtoriæ Thuringiæ, alijſque annotatum eſt) multos ea largitio ſacra offendit, tanquam lucro obnoxia, immemores hæc ultro peti, & abſolutionem à peccatis condonationemque noxarum pendere ab ultronea oblatione. Fiunt & veteri ritu oblationes ſolemnioribus feſtis diebus poſt confeſſionem & ſacrificia Paſtoribus in Eccleſia, atque etiam multò frequentiores fuêre; quæ tamen à lucri vitio alienæ ſunt, ne quid hic hæreſis carpat. Hujuſmodi verò indulgentias, de quibus hic agitur, ſicuti Pontifex Magdenburgenſibus, Pragenſibus, Miſnienſibus, Colonienſibus, alijſque urbibus paſſim & locis, ita Paderbornenſibus etiam obtulit, quarum hoc exemplar eſt.

Indulgentiæ à Bonifacio papa Eccleſiæ Paderb. conceſſæ.

Bonifacius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Dilectis filijs, Capitulo Padeburnenſi ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Sinceræ devotionis affectus, quem ad nos et Romanam geritis Eccleſiam, digne nos excitat et inducit, ut petitiones veſtras, in his præſertim, quæ animarum ſalutem reſpiciunt, ad exauditionis gratiam admittamus. Hodie ſiquidem de Omnipotentis Dei miſericordia, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate

ritate

ritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus et confeſſis, qui Eccleſiam veſtram in feſtivitate viſitationis beatæ Mariæ Virginis à primis veſperis ad ſecundas iſtius feſtivitatis devote viſitaverint annatim, et ad ejus conſervationem manus porrexerint adjutrices, illam indulgentiam et remiſſionem peccatorum, quam Eccleſiam ſancti Marci de Venetijs Caſtellan. diœceſis in feſto Aſcenſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti viſitantes annuatim, quomodolibet conſequuntur, per noſtras literas duximus concedendam. Nos igitur ut Chriſti fideles ad ipſam Eccleſiam in hujuſmodi feſtivitate confluentes, conſcientiæ pacem, et animarum ſalutem ---- ſive participes eſſe poſſint, benignius agere volentes, veſtris hac in parte ſupplicationibus inclinati, ut quatuor aut plures, --------------- de quibus vobis videbitur, et fuerit oportunum, qui confeſſiones quarumcunque perſonarum ad ipſam Eccleſiam cauſa hujuſmodi indulgentiæ aſſequendæ accedentium in ipſa feſtivitate duntaxat audire, et ipſis diligenter auditis eiſdem perſonis pro commiſſis debitam abſolutionem, impendere valeant, et conjungere pœnitentiam ſalutarem, niſi forſan talia fuerint, propter quæ ſedes Apoſtolica ſit merito conſulenda, deputare valeatis, devotioni veſtræ auctoritate Apoſtolica tenore præſentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare præſumſerit indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum XV Calend. Januarij Pontificatus noſtri anno nono.

Magnificus Pontifex Bonifacius IX, qui poſt Urbanum VI Apoſtolicam ſedem ex Gallijs revocatam in priſtinam dignitatem ſplendoremque reſtituit, caſtrum S. Angeli, Capitolium Palatinum, collapſaſque Eccleſias inſtaurando: nec facilè ante eum Pontifex conſpectus, qui majorem Romæ poteſtatem, & in patrimonio S. Petri magnificentiam oſtenderit; quæ cùm temporum iniquitas poſtularet, tum congruum fuit Crhiſtianum etiam populum, ad Apoſtolicæ ſedis auctoritatem reparandam, adjutrices manus porrigere.

Pecunia ex indulgentiarum conceſſione collecta, expenditur in bellum adverſus Turcas.

Quanquam pecunia, quæ Indulgentiarum largitione ſimul per id tempus oblata eſt, majorem in partem colligeretur in expenſas belli adverſus Turcas. Sicuti etiam ſuperiori anno Sigiſmundus Ungarorum Rex, Wenceslai Cæſaris frater, cum Bajazete Turcarum Imperatore infelici prælio ad Nicopolim congreſſus, omnem fere Chriſtianorum exercitum amiſit. Submiſerant ad id bellum copias ſuas Galli & Burgundi, torpente Wenceslao Cæſare: neque è Germania ſubſidia aderant, quæ civilibus inter ſe armis digladiabatur. Igitur Turca, Bulgariam, Boſniam, interiorem Macedoniam, Thraciam, Teſſaliamque turbinis inſtar pervagatus, & Conſtantinopoli imminere cœpit.

Comitia Francofurtenſia.

Tandem & Germaniæ Principes, inteſtina Reipub. vulnera, cùm omnia civilibus armis, prædis, & latrocinijs miſcerentur, perſananda, Francofurti conventum habuêre. Auctorque eſt Browerus ex vete-

ex veterum eorum temporum Chronico, centum quinquaginta Principes & Comites adfuiſſe, equites verò ac nobiles armigeros quinquies mille. Octiduo in deliberatione poſito, alia ad feſtum D. Jacobi ſequenti anno comitia indixêre.

Prædatorium interim hoc anno bellum fuit Wilhelmo Juliæ & Gelriæ Duci cum Joanna Brabantiæ moderatrice, ob miniſtros duos injurioſè tractatos à Brabantinis; conſcriptoque exercitu triginta millium armatorum (cui & Fridericus Colonienſis, Otto Monaſterienſis, Theodoricus Oſnabrugenſis, Epiſcopi ſuas copias adjunxêre) Brabantiam irrupit, longè latèque Campiniam depopulando. Poſtquam prædis ira expleta, Dux exercitum reduxit, & diſſolvit. Quo cognito, inſequuntur Brabantini, parique incurſione vaſtavêre Gelriam ac Juliam. Idem bellum cùm anno ſequenti utriuſque irruptionibus, alterniſque cladibus repeteretur, per arbitros de pace transactum eſt.

Bellum Ducis Juliacenſis cum Brabantinis. *Mejerus lib. 14. Divæus Heuter. l. 2. Burgun. Pontan. l. 8. Geld. Teſchem. pag. 401.*

Sed longè atrocius hoc ipſo anno bellum intulit Wilhelmus Montium Dux, Ruperti & Wilhelmi Paderbornenſium Epiſcoporum pater, Adolpho Cliviæ Duci, ex ſorore genito nepoti. Belli cauſa telonium Cæſaris-inſulæ, quod uterque ſibi ex controverſo jure vendicabat. At Montium Dux impatiens moræ confiſuſque tam Wilhelmi Juliæ & Gelriæ Ducis conſanguinitate, quàm Roberti Palatini affinitate, cum numeroſiſſimo exercitu (quo magna pars Weſtfaliæ excita fuit) Cliviam ingreſſus, Clivios ad prælium evocavit. Intrepidi ad hæc Clivij, ſeptima Julij die, ad pagum Kellenſem pugnæ ſeſe ſiſtunt, matre è cygnea turri ſpectante filij & fratris cruentum certamen. Victor primo congreſſu Dux Montium: mox inſtaurata acie à Weſalienſibus cæſus, captuſque Clivos abducitur; quocum in captivitatem venêre Guilielmus Dux Montium, Reinoldus Wilhelmi Gelriæ & Juliæ Ducis frater, Comites quatuor, nobiles ſexcenti, equi bis mille. Ceſſit hac victoria Clivio telonium Cæſaris-inſulæ, Sinzichium, Rhegiomagum, Embrica cum Limarſia & Hetteria, multaque captivorum bona. Tam infelices bellorum exitus plerumque ijs eſſe ſolent, qui armis jura præripiunt. Hactenus illi eorumque majores in vexandis Epiſcopis occupati, nunc mutuis & conſanguineis armis ſe conficiunt.

Trithem. in Chron. Spanh. Pontan. l. 8. hiſt. Gelr. Teſchem. p. 202. & 253. Wittius in Chron. M. S. Chron. Monaſt. Chron. Colon. Cleinſorg. Chron. Tremon. M. S. Chron. Ciſtercenſ.

Et Ducis Montenſis cum Clivenſibus.

Sanctiori in Diœceſi noſtra ſtudio intentus Epiſcopus, ut laboranti 1397. in Monte-Martis religioſo cœtui ſuccurreret, donationem Parochiæ S. Dionyſij, ante aliquot annos Monti-Martis factam à Bodone Abbate Corbeienſi, hiſce, quas ſubjungimus, literis, ratam habet.

Joannes Dei et Apoſtolicæ ſedis gratia electus et confirmatus Eccleſiæ Paderbornenſis: Religioſis viris in Chriſto dilectis, Præpoſito et Conventui Montis-Martis, Ordinis S. Benedicti, noſtræ diœceſis memoratæ, ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Ex relatione veſtra aliorumque fide dignorum

Donatio Parochiæ S. Dionyſij in Thule facta con-

ventui Montis-Martis, confirmatur à Joanne Epiſcopo Paderb.

dignorum recepimus, qualiter, veſtrum Monaſterium prælibatum diſturbiis guerrarum, aliiſque diſſortuniis et gravaminibus veſtrorum ſuperiorum attenuatum, non ſolùm defectum in temporalibus patitur, verùm etiam oppreſſum ſit graviſſimis oneribus debitorum; ſic quòd fratres, coguntur extra Monaſterium victum quærere, per mundumque vagari non ſine ſcandalo et diſpendio Ordinis et ſacræ religionis; cultuſque divinus dicti Monaſterij propter perſonarum paucitatem et abſentiam, ut aſſeritis, permaximè remittitur et decreſcit. Nos igitur, qui ſacram religionem in ſtatu debito fovere intendimus, prout officij noſtri debitum poſtulat et requirit, vobis et Monaſterio veſtro ſæpedicto, ut ſuſtentari eò commodiùs poſſitis, ac divinis officiis indeficienter mancipari, Venerabilis ac Religioſi viri D. Conradi Abbatis Monaſterij SS. Apoſtolorum Petri et Pauli Paderbornen. Archidiaconi ſedis in Haldencuſen, Decani Eccleſiæ noſtræ Paderbornen. totiuſque Capituli ejuſdem Eccleſiæ unanimi conſenſu accedente, Eccleſiam S. Dionyſij in villa Thulen per Venerabilem ac Religioſum virum Dominum Bodonem, quondam Abbatem Eccleſiæ Corbeienſis, dato conſenſu conventus ſui, vobis cum jure patronatûs, et omni integritate et pertinentiis in ſupplementum præbendæ veſtræ donatam, ſicut etiam literis ſuper hoc confectis contineri didicimus, vobis conferimus propter Deum; ita quod fructus, reditus, proventus et oblationes ipſius Eccleſiæ, cum ipſam vacare contigerit, ex tunc ad uſus veſtros poſſitis convertere ac etiam retinere. Præpoſitus verò veſtri Monaſterij, qui pro tempore fuerit, unum de confratribus ſui conventûs, Archidiacono loci ad ipſam Eccleſiam præſentabit, qui inveſtiet præſentatum; et inveſtitus de noſtra noſtrorumque ſucceſſorum licentia, et de ſui Præpoſiti conſenſu, ipſius Eccleſiæ plebem regat; et talis ratione inveſtituræ tenebitur ad omnia noſtra et Archidiaconi loci mandata exequenda fideliter, in juſtis, licitis, et honeſtis: et nihilominus ad omnia alia, ad quæ tenebatur præfatæ Eccleſiæ Clericus ſæcularis, ſalva ſibi in omnibus regulari et Monaſticâ diſciplinâ. Ad porcurationes verò ſeu contributiones ſedis Apoſtolicæ, vel noſtras, tenebitur Plebanus jam dictæ Eccleſiæ ſecundùm antiquam quantitatem, prout eſt hactenus regiſtrata. In cujus rei teſtimonium præſens ſcriptum noſtro, Capituli noſtri, nec non Archidiaconi loci prædicti ſigillis fecimus roborari. Datum et actum Paderburnæ. Anno Domini Milleſimo, trecenteſimo, nonageſimo ſeptimo, ipſa die beati Liborij Epiſcopi.

Annus Chriſti 1398.

Bonifacij IX Pont. 9.
Wenceslai Reg. 21.
Joannis, Hojani Ep. Pad 5.

Pax Francofurti concluſa, nequaquam diuturna,

Subeunte dehinc anno, qui conſtitutus fuerat, hujus ſæculi nonageſimo octavo, Principes Francofurti rurſus in comitia feſto D. Jacobi convenêre. Atque ut inteſtinis bellis ac prædationibus modum facerent, pacem communem ſanciunt; quæ tamen mala languente capite, & Wenceſlao Rege intra otium, luxum, & crapulam conſopito,

conſopito, ad priſtinam licentiam rediêre; quòd ſpretâ majeſtate Imperij, nec judex eſſet, qui controverſias publicas pro regia auctoritate decideret. Nec tribunal, ad quod provocaretur: nec locus conveniendi quempiam, in quo nomine Imperij defenſio & patrocinium ſuſciperetur. Hinc ex privatis controverſiis & litibus publica & libera bella, ex bellis vaſtationes agrorum, latrocinia, prædæ & incendia; quibus nec templis, nec Cœnobiis, nec ſacris ullis parcitum; id quod Principes multis in ſententia exauctorationis queruntur.

ob ſocordiam Imperatoris.

Hoc turbido rerum ſtatu Theodoricus Morſanus, Adolphi Cliviæ Ducis frater, ingentis animi juvenis, quantumvis inter ipſos Duces anno ſuperiori compoſitum eſſet, Montenſem Ducatum hoſtilibus rurſum armis ingreſſus, vaſtatis agris, Mulheimium Oppidum, quod Agrippinæ objacet, diripit. Inde cetera loca pervagatus ſpoliis, Elberveldam oppugnatione adoritur; ac dum ferventiùs incautiùſque mœnia ſubit, à Saxone milite ſagitta percuſſus è veſtigio exſpirat. Cadaver in Cœnobio S. Claræ Hœrdæ haud procul Tremonia humatum. Viſitur & ſepulchrum verſibus ejus ſæculi exornatum. Theodorico ſine prole extincto ceſſit Marcanus Comitatus Adolpho fratri, Cliviæ Duci qui cùm ſuperiori victoria clarus, tum Marcano Comitatu auctus, vicinorum animos ad ſe traxit.

Theodoricus Morſanus Ducatum Montenſem hoſtiliter pervagatus interimitur.

Chron. Colon. Teſchem. p. 254. Chron. Tremon.

Hos inter Vredenſes, ſeu à Duce pellecti, ſeu rebellione conciti, ſeſe ab imperio Ottonis Monaſterienſis Epiſcopi ſui ſubtrahere moliebantur, ac Clivio Oppidum ſuum in tutelam dare. Res eò proceſſerat, ut Clivius caſtrum iſtic firmandæ potentiæ cauſa erigere cœperit. Quod ubi Ottoni Epiſcopo ſignificatum, magno equitatu cinctus, feſtinatis itineribus Vredenam advolat, Oppidumque ex improviſo ingreſſus in auctores perfidiæ ſeverè animadvertit; ac ne à finitimis Clivis ſollicitati ad rebellionis conſilia redirent, arce exſtructâ, Vredenſibus frena impoſuit: opportuno ſimul conſilio, quo & nudum illud diœceſis latus præmuniret, & vicinos infeſtoſque hoſtes, Henricum Solmenſem Ottenſteinij, & Svederum Vorſtium Ahuſiæ, ceteroſque Dynaſtas in officio contineret.

Otto Ep. Monaſt. Vredenſes rebellantes ad obſequium reducit.

At eo in opere dum verſatur Otto Epiſcopus, intelligit Limburgi Comitem, & Ahuſanum Dynaſtam per diœceſin, quo ad Luppiam porrigitur, prædis graſſari. Et ille, ut conſilio manuque expeditus erat, cum equitatu ad Luppiam feſtinat, Limburgique Comitem ad Lunnæ Oppidum aſſecutus, cum multa armigerorum nobilium turba captivum abducit, quocum magna ſimul præda potitus. Poſtridie, quæ par felicitas erat, Ahuſanus interceptus unâ cum octoginta armatis è nobilitate equeſtri viris in poteſtatem Ottonis venit, & biennio captivus in cuſtodia eſt habitus; nec prius liberum Epiſcopus reddere voluit, quàm triginta millia florenorum promitteret ſe daturum in lytrum. Ex his octodecim millia ſtatim repræſentata: pro reliquo, quod duodecim millium erat, dynaſtiam Ahuſanam pi-

Comitem Limburg. & Dynaſtam Ahuſanum. Diœceſin infeſtantes capit.

gnori oppoſuit. Quod ea lege accepit Epiſcopus, ut, niſi intra præſcriptum tempus pecuniam numeraret, dynaſtia perpetuum cederet Monaſterienſi Eccleſiæ. Id quia præſtitum non eſt ab Ahuſano, Otto Epiſcopus ex ſententia Rainaldi Juliæ & Geldriæ Ducis quatuor florenorum millia addidit, & totam dynaſtiam Ahuſanam, haud leve peculium, Monaſterienſi Eccleſiæ adjecit. Transactum per hæc ſimul cum Theodorico Oſnabrugenſi Epiſcopo, feſto Innocentum Martyrum, ob diſſidentes Cloppenburgo impoſitos præfectos; ceſſitque Otto Oſnabrugenſibus Vordenſe Oppidum, in cujus locum ex integro recepit Cloppenburgum.

Dynaſtiam Ahuſanam Eccleſiæ Monaſterienſi adjicit.

Hæc felicia Ottonis arma, ſucceſſuſque rerum, multum adjuvêre Joannem Hojanum Epiſcopum noſtrum, Ottonis fratrem; alterque alterius patrocinio manuque defendebatur. Quo factum, ut & Epiſcopus noſter hactenus tranquillam diœceſin adminiſtrârit, multis vicinorum incurſionibus divexatam. Is ſub exitum hujus anni magno augmento complexus diœceſin ſuam, ex conſenſu Capituli & Miniſterialium, tranſegit cum Hermanno Comite Eberſtenio de Comitatu ſuo Eccleſiæ Paderbornenſi in perpetuum tranſcribendo. Et res in hunc modum confecta fuit; ut dum viveret Comes, caſtrum Dringenberg cum Oppidis & villis, caſtrumque Steinheim cum adjunctis bonis eſſet in poſſeſſione fructuque Comitis: eo mortuo, hæc omnia cum Eberſteniano Comitatu redirent ad Eccleſiam. Sed cùm poſtea Comes ex conjuge prolem ſuſciperet, omnia hæc in irritum recidêre. Hoc Epiſcopo civilia tractante. ſacrorum adminiſtratio per receptos jam ſuffraganeos Epiſcopos commiſſa fuit Gerhardo Theologo, & Vicario rerum ſacrarum; quem hoc anno diœceſin perluſtraſſe, & Huxtariæ duo ſacerdotia conjunxiſſe tradunt Huxtarienſium literæ. Adhæc Bonifacius Pontifex ut Hervordienſe Virginum Collegium, eamque Eccleſiam intra diœceſis noſtræ terminos ab infeſtationibus inſolentium hominum præmuniret, ritu veterum Pontificum præclarum diploma dedit, quo omnia Virginum ſacrarum privilegia & bonorum poſſeſſiones interpellatus ſub initium ſequentis anni inſtauravit.

Joannes Ep. Pad. Comitatum Eberſteinianum Eccleſiæ ſuæ adjungere nititur.

Bonifacius PP. Privilegia Hervordienſium Canoniſſarum confirmat.

Bonifacius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis in Chriſto filiabus, Abbatiſſæ, Præpoſitæ, Decanæ, et Capitulo ſecularis Eccleſiæ Hervordenſis Paderburnenſis diœceſis ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur, quod juſtum eſt et honeſtum, tam vigor æquitatis, quam etiam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officij noſtri ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilectæ in Domino filiæ, veſtris juſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, perſonas veſtras et locum, in quo divino eſtis obſequio mancipatæ cum omnibus bonis, quæ in præſentiarum rationabiliter poſſidetis, aut in futurum juſtis præſtante Domino poteritis adipiſci, ſub beati Petri protectione ſuſcipimus, atque noſtra, ſpecialiter autem decimas, terras, domos, curtes, vineas, ortos, agros, ſilvas, nemora, ſtagna, piſcinas, et alia

Digitized by Google

bona ad veſtram Eccleſiam ſpectantia, omneſque libertates et immunitates, à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ſive per privilegia vel alias indulgentias vobis, et Eccleſiæ veſtræ prædictæ conceſſas, nec non libertates, exemptiones ſecularium exactionum, ab Imperatoribus, Regibus, et Principibus, Ducibus, Baronibus, nobilibus fundatoribus dictæ Eccleſiæ, et aliis Chriſti fidelibus, vobis et prædictæ Eccleſiæ veſtræ conceſſas, et alia bona veſtra, ſicut ea omnia juſte et pacifice poſſidetis, vobis, et per vos eidem Eccleſiæ veſtræ auctoritate Apoſtolica confirmamus, et præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſalva in prædictis decimis moderatione Concilij generalis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ ſuſceptionis, confirmationis, et communitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum VIII Idus Februarij, Pontificatus noſtri anno decimo.

Poſtremus quoque hic annus Ottoni, Mindenſium præſtanti Epiſcopo, ipſis Calend. Januarij defuncto, poſtquam tredecim annis diœceſin magna auctoritate & quiete gubernârat. Ortus, ut ſupra diximus, veteri piaque Advocatorum de Monte apud Mindam familia, ex qua anteceſſor ejus Widekindus, & Gerhardus Hildeſienſes Epiſcopi memorantur. Erant Ottoni ſeptem fratres; ex his Widekindus junior Præpoſitus Mindenſis, Joannes Canonicus Oſnabrugenſis ante ſexennium defunctus, ac Simon innocentis vitæ clericus, qui morti vicinus, confiſuſque patrocinio B. Virginis, quam unice vivus coluerat, hilari & cygnea voce auditus eſt canere hymnum Eccleſiæ, *Speciosa inter filias Jeruſalem*, quo in cantu animam lætus Deo reddidit. Ceteris etiam fratribus ſine prole extinctis, Otto ſuperſtes omnem avitam Dynaſtiæ hereditatem, in eaque duo caſtra Mindenſi Eccleſiæ teſtamento tranſcripſit, dubiumque fecit, utrumne vivus, an moriens magis de Eccleſia ſua meritus fuerit. Præſul priſcæ pietatis & candoris, cujus memoriæ multis Cleri, & populi lacrymis, multiſque verſibus parentatum.

Chron. Mind. à Meibom. editum. Chron. Mindenſ. à Piſtor. editum. Chron. Germ. in S. Crantz. lib. 11. Metrop. c. 13. & 24.

Ottonis Ep. Mindenſis obitus & laus.

Hic jacet electus Otto Præſul modo tectus,
Qui meritis magnus fuit, et manſuetus ut agnus.
Huic duo caſtra dedit ſedi quo tempore ſedit,
Et ſibi diſtrictum mortis genitore relictum.
Pro quo Chriſtus ei ſedem tribuat requiemque.
Conditur hac tumba vir nobilis atque columba,
Simplex ac rectus, heu nunc in corde rejectus.
Præſul Mindenſis Otto de Monte vocatus,
Laudibus immenſis Cleri vulgique probatus.

Poſt mortem optimi & tranquilliſſimi Epiſcopi diœceſis conjecta in graves turbas ob ſucceſſorem, quem Canonici ab exceſſu Ottonis una conſenſione elegêre Wilhelmum * à Buſch, Præpoſitum

** al. Burſche, & Bu-*

Lerbeken, in Chron. Mindenſ.

Mindenſi Eccleſiæ præficitur Canonicorum electione Wilhelmus à Buſch, at Pontificis voluntate Marquardus à Randegge.

tum Mindenſem è veteri Weſtfaliæ nobilitate. His neglectis Pontifex Marquardum à Randegge, gente Svevum, virum quidem eruditum, prudentem conſilio, manuque promptum præfecit, quem & Mindenſes pro obſervantia in Pontificem ſolemni ritu exceptum introduxère in urbem; verùm haud multò poſt facta inter Canonicos, nobiles, & cives conſpiratione, noctu nihil ſuſpicantem adorti, extra urbem & diœceſin ejecère. Diſſimulavit factum Pontifex, & Marquardum ad Conſtantienſem Epiſcopatum tranſtulit, ubi popularibus longè gratior fuit; receptuſque inde Wilhelmus Buſchius Ordinum conſenſu; cujus tamen Epiſcopatus triennio & Sex menſibus poſtea abſolutus fuit.

Annus Chriſti 1399.

Bonifacij IX Pont. 10.
Wenceslai Regis 22.
Joannis Hojani Epiſc. Pad. 6.

Brwverus.

Agitur de Imperio Wenceslao R. abrogando.

Volvebatur per hæc Imperium inter priores malorum fluctus; neque à Wenceslao Rege, qui jam in vigeſimum ſecundum annum Regis ac Cæſaris nomine ſedebat ad clavum Reipub. ullum ſubſidium, aut cura boni publici, aut ſpes melioris frugi. Quare rurſum hoc anno convenère Principes, multiſque inter ſe conſilijs agitavère de imperio homini ignavo & ſimulacro Principis abrogando. Id cùm ille reſciſſet, non tamen adeo ſocors agebat, quin retinendi Imperij cupidine tactus, per Legatos & literas modò civitatum, modò Principum animos demulcere ſtuderet, convocatis etiam Norimbergæ comitiis; quæ cùm parum procederent, alia in urbe Eslingenſi indicit.

Trithem. in Chron. Spanh. Chron. Colon. Chron. Tremon.

Interim per Imperium omnia civilibus armis ac deprædationibus miſcebantur. Ceteriſque prætermiſſis, *magna*, inquit Trithemius, *bella agitata ſunt in ducatu Montium*, A Clivis nimirum, Marcanis, & Monaſterienſibus inter ſe digladiantibus; quòd ex priori controverſia adhuc odia iræque fumarent; à quibus tamen nihil præter vaſtationes agrorum Oppidorumque actum eſt. At verò Adolphus Dux Cliviæ bello & potentia provinciarum clarus, ne Montium Duci cederet, à quo Ruperti Palatini, quem mox Romanorum Regem ſpectabimus, filiam in matrimonium ductam memoravimus, alteram Palatini filiam Agnetem ſibi ſplendidiſſimis nuptijs junxit; ex quo tamen conjugio nulla proles ſuſcepta.

Ubbo Emmius lib. 16. hiſtor Friſiæ.

Otto Ep. Monaſt. pacem Eccleſiis

Otto Monaſterienſis Epiſcopus, quòd pace tranſegerat cum Marcanis & Cliviis, arma vertit in rebelles Friſios. Ex his furioſus quidam prædo Wiſeldus Thedingam, celeberrimum in ijs locis Cœnobium Virginum Benedictinarum, quod tum Folco Abbas regebat, occuparat, captuſque ſitùs opportunitate in arcem prædatoriam præmunire cœperit. At cùm locum tueri ſe non poſſe ſenſit, ignem

Digitized by Google

ignem in omnia ſacra ædificia injecit: jacuitque per octennium Cœnobium ſine habitatore vaſtum. Imploratus adverſus hunc turbatorem Otto Monaſterienſis Epiſcopus, intra cujus jurisdictionem locus erat, traxit in ſocietatem belli Bremenſem & Mindenſem Epiſcopos, Comitemque Oldenburgenſem. Horum auxilijs confirmatus, ea via, qua Oita in Comatatum Oldenburgicum ducit, Friſiam ingreſſus, Waſeldum cum prædonum turba profligat. Atque is cùm in vicinum cæmeterium ac templum Deteranum ſe reciperet, è veſtigio inſecutus Otto, ferro flammaque oppugnat, deditumque cum prædonum ſociis obtruncat. Ea ſalubri expeditione Friſiæ Eccleſiis libertas & ſecuritas eſt reddita. Id quod VIII Calend. Maji hoc anno factum denarrat Ubbo Emmius in hiſtoria Friſiæ, ſcriptor cùm ubique ſatis iniquus in Epiſcopos, tum id tamen in Ottone laudare neceſſe habuit. Nam ad id tempus Monaſterienſes Epiſcopi eam Friſiæ partem, quæ jurisdictionis ſacræ à D. Ludgero uſque ad eos pervenerat, in eaque ſupra ſedecim Præpoſituras obtinebant, conſtantiſſimè ſemper tutati propugnavêre. Friſiæ reſtituit.

Sub initium hujus anni Joannes Hojanus Epiſcopus noſter, Ottonis Epiſcopi frater, deſerto Paderbornenſi Epiſcopatu, tranſijt ad Hildeſienſem. Jam ante à Gerhardo de Monte Hildeſienſium præſtantiſſimo Epiſcopo, cognatoque ſuo, adjutor delectus erat, approbante Pontifice; quod eo potiſſimum conſilio fecerat Gerhardus, ut ejuſmodi ſucceſſorem ſibi vivus ſubrogaret, cujus induſtria, & fortitudine Epiſcopatum Hildeſienſem, undique Brunswicenſium Ducum potentia & infeſtatione circumſeſſum, ſuo cœpto propugnari poſſe confidebat. Nam ut faſti eorum memorant, poſt celebrem illam & cœleſtem adverſus Lunenburgenſes victoriam, diœceſin XIX ſatrapijs amplam, & XII caſtris præmunitam tenebat. Ad hanc tam nobilem provinciam conſervandam delegit Joannem Epiſcopum, fama rerum apud Paderbornenſes geſtarum, & bellicæ virtutis laude celebrem. Ipſe verò Gerhardus Hildeſienſium Epiſcopus anno ſuperiori 14 Novembris, uti Chronici Hildeſienſis ſcriptor, Bruſchius, & Lesnerus perhibent, geſto in XXXIV annum Epiſcopatu exceſſit è vita. Corpus ut vivus juſſerat apud Carthuſianos, quibus florentiſſimum viris religioſis Cœnobium in ſuburbio Hildeſij intra montem S. Mauritij & urbem conſtruxerat dotaratque, tumulo illatum; cujus ne veſtigia quidem poſt hæreſis reliquit; jacentque tanti Præſulis, & tam præclarè de ſuis meriti, oſſa modò inter civium olera conſepulta ignorataque; quem inter Divos colere par erat. Nam præter cetera pietatis & religionis opera, quibus vivus inclaruerat, poſtremos etiam vitæ annos magnam partem inter Monachos ejus Cœnobij meditatione rerum cœleſtium exegit; famamque ſanctitatis poſt funus etiam auxère mortalium encomia.

Joannes Hojanus Ep. ab Eccleſia Paderborn. tranſit ad Hildeſienſem.

Gobelinus Bruſchius Kerſenbroch. Lesner. in M.S. hiſtor. Ep. Hild. Crantz. lib. 10. Metrop.

In hujus Epiſcopi locum ſucceſſit Joannes Epiſcopus noſter; gratiiſque *Crantz. lib. 10. Metrop.*

Digitized by Google

c. 46. Letzner. in M.S. Hiſtor. Epiſc. Hild. Chron. Hildeſ. Lesner. in Chron. Daſſel. l. 2. c, 15.

gratiiſque Ordinibus diœceſis noſtræ honorificè actis, magno nobilium comitatu deductus eſt Hildeſium; ubi non minori plauſu exceptus, collocatuſque in ſolio Epiſcopi. Sed diſparem iſtic fortunam expertus, qualis plerumque eos ſequi ſolet, qui relicta primâ Eccleſiæ Sponsâ nobiliorem, ambitu magis, quàm boni publici amore, expetunt. Proſpera quidem initia; qua enim magnitudine animi Paderbornenſis diœceſis hoſtes, eadem & Fridericum Brunswicenſem Ducem, ſpoliis & cœdibus per Hildeſienſem agrum graſſantem repreſſit. Armis dein verſis in caſtrum Vreden, è quo jam multis annis diœceſis prædonum inſolentiâ vexata erat, auxiliis Henrici Brunswicenſis oppugnat, ac funditus evertit. Pari armorum ſucceſſu ab arce Wintzeburgica depulit hoſtes; adeoque ſe brevi formidabilem fecit, ut nemo ſe hoſtilibns aut prædatoriis armis commoveret. Extremis Epiſcopatus temporibus oppreſſus Ducum Brunswicenſium potentiâ, diœceſin multis debitis oneratam reliquit. Letznerus, alijque poſterioris chronici ſcriptores è numero hæreticorum, ut genus illud hominum pronum eſt ad carpendos Epiſcopos, tradunt Joannem hunc Hojanum turpi ſe otio & delicijs mulierum corrumpendum dediſſe, aulamque habuiſſe earum conſortiis plenam, quod ante illum diem inſolens fuerit in Hildeſienſibus Epiſcopis. Verùm hæc manifeſta tanti præſulis calumnia apparet, quòd in libro ſtatutorum Hildeſienſium recitetur Joannis epiſtola ſub finem vitæ conſcripta, qua teſtatur ſe ſingulis annis exactè ſynodum diœceſanam celebraſſe, ad vitia Cleri emendanda. Et cui veriſimile ſenem ſe mulierum amoribus permiſiſſe, cui per ſuperiorem vitam nulla hujus vitij macula adhæſerit? ſanè Crantzius virum venerabilem appellat, varia fortuna per XXVI annos jactatum, cui tamen nullum caſtrum nulla poſſeſſio erepta ſit. Atque ut ſe ac diœceſin ſervaret, adlegit poſtremis annis Magnum, Epiſcopum Caminenſem, Ducem Saxoniæ & Lawenburgi Adjutorem. Ipſe anno demum 1424 exceſſit è vita, Princeps quidem bellicoſus, ſed Ottone fratre Monaſterienſi Epiſcopo poſtremis annis bello infelicior.

BER-

BERTRAND⁹

Ferrarienſis

XXXIV⁹

EPISCOP. PADERBORN.

Annus Chriſti 1399.

HAud leviter rurſus, poſt tranſitum Joannis Hojani ad Epiſcopatum Hildeſienſem, concuſſa Paderbornenſis Eccleſia. Ac Canonici Cathedralis Collegij, penes quos jus ſuffragandi erat, ne illa tempeſtate diœceſin ſine rectore diu vacuam relinquerent, iêre in comitium; unaque conſenſione delegêre Wilhelmum Montium Ducem, Ruperti ſuperioris Epiſcopi fratrem, juvenem quidem, ut Gobelinus tradit, non multum decimum octavum annum ætatis ſupergreſſum, ſed præclaris naturæ dotibus ornatum, magnoque familiæ patrocinio innixum; quo maximè diœceſi conſultum volebant. Quam in rem Wilhelmo caſtrum novum Neuhuſanum, ſedem videlicet Paderbornenſium Epiſcoporum, cum circumjacentibus Oppidis & locis infra Teutonicos montes poſſidendum tradidêre.

Gobelin. ætat. 6. c. 85. Bruſch. in Wilh. Epiſcopo. Kerſenbroch. in Bertrando.

Canonicorum ſuffragijs deligitur Epiſc. Paderb. Wilhelmus Dux Montium.

Verùm dum Romæ expeditur apud Bonifacium Pontificem Joannis Hojani traductio ad Eccleſiam Hildeſienſem, innotuit ſimul Romæ vacare EpiſcopatumPaderbornenſem; ac dum nullus adhuc ſollicitat de Succeſſore Paderbornenſis Eccleſiæ, prævertit apud Pontificem Bertrandus de Arvaſſanis, Canonicus Eccleſiæ Ravennatenſis, natione Lombardus, patria Ferrarienſis, Doctor Decretorum, auditorque in Palatio Apoſtolico; facilèque Romæ, ut tum infulæ iſtic diſpenſabantur, Epiſcopatum Paderbornenſem impetravit, neſcius quàm diſpari, & longè alio Epiſcopatus munere in Saxonia, quàm

Bertrandus de Arvaſſanis Italus Epiſcopatum Paderb. à ſummo Pontifice impetrat.

Digitized by Google

quàm in Italia ſuſciperentur. Is igitur magnâ ſpe ampliſſimi honoris potiundi impletus, in Germaniam properat; delatuſque Paderbornam, Pontificis literas collati Epiſcopatûs Capitulo & Ordinibus obtulit. Ac tametſi jam Wilhelmus Dux Montium concordi omnium voce delectus eſſet, Bertrandum tamen, quod multis mirum accidebat, pro veneratione Apoſtolicæ ſedis in urbem XXVIII die Octobris introduci permiſêre. At cùm nec in palatium Epiſcopi aditus illi pateret, nec eſſent, qui honorifico hoſpitio exciperent, divertit privati inſtar ad ædes Volcmari à Brencken Canonici, à quo benignius, quàm à ceteris eſt habitus. Id verò cùm à Miniſterialibus Eccleſiæ & nobilitate eſt reſcitum, in Baſilicam convenêre; collatiſque in unum conſilijs, decrevêre non alium quàm Wilhelmum Montium Ducem à Capitulo electum recipere Epiſcopum, cui jam fidem dediſſent, quam retractare nolint, nec videre ſe, quo bono homo peregrinus & patriæ linguæ ignarus cum imperio diœceſi præeſſe poſſit; niſi ut ſe inani ſpe fatiget, & omnia in Epiſcopatu perturbet. Quæ uti inter ipſos convenerant, ita Bertrando per interpretem, quòd Teutonicæ linguæ ignarus eſſet, renunciari jubent. At non his ſtatim deterritus Bertrandus, ad Pontificem, à quo Epiſcopus præſtitutus ſit, appellat, & pro Apoſtolici Legati munere, quo ſe præditum dicebat, Præſules, & Canonicos anathematis ſententia percellit. Deinde à Senatu populoque Paderbornenſi juramentum fidei poſtulavit, ratus ſi urbem ſibi conjungeret, cetera prona fore. Conſules verò ac cives, ne quid hic temere agerent, de die in diem differebant reſponſum; cumque ſollicitati à Bertrando, conſulendo rogarent Canonicos, quid ſibi factu opus eſſet, reſpondêre Canonici, ſe feciſſe quod ſui eſt muneris, ipſi quæ ſui ſint officij ſecum expenderent. Quo reſponſo, quòd nec juramentum probarent, nec diſſuaderent, cives quoque ambiguos reliquêre. Quanquam ſatis indicarent, quid a ſe fieri vellent; quando pro veteri more nunquam civitati permiſſum juramentum ſine Capituli voluntate dicere electo Epiſcopo. Bertrandus ubi ſe per ambages circumduci vidit, nec tantùm omnium animos à ſe averſos, ſed & in præſenti ſe periculo verſari, ne qua publica injuria tractatus ejiceretur, ſibi literas publicæ ſecuritatis & protectionis petijt à Magiſtratu. Quibus acceptis, XXIV Novembris clam ſeſe ex urbe ſubduxit, unius tantum menſis in urbe Epiſcopus. Nec tamen defuêre ex Paderbornenſibus, qui ſyncerè ejus partes ſuſciperent. Nam poſtquam urbe egreſſus, in patentem campum pervenit, occurrere equites, qui odio Wilhelmi Epiſcopi benignè excepêre, armataque manu in caſtrum Dringeberg deduxêre, tanquam iſtic Bertrando pedem & poſſeſſionem firmaturi. Hujus factionis auctor Hermannus Comes Everſtenius, ſe Bertrando in ipſo caſtro ſocium & hoſpitem junxit, omnem annonam largè è ſuis ſubminiſtrando, quòd ab eo adminiſtrationem totius diœceſis promiſ-

Introducitur in urbem Paderb.

Rejicitur à Nobilitate.

Juramentum fidelitatis fruſtra à civitate Paderb. exigit.

Urbe excedit.

promiſſam haberet. Hæſit igitur in caſtro Dringenberg Bertrandus aliquamdiu, ex eoque nunc publicis literis per Diæceſin vulgatis, nunc tractatione partium inſtituta, nunc Pontificis minis & patrocinio cauſam ſuam conſtanter egit. Nihil his moti Ordines; qui jam Wilhelmum alterum Epiſcopum in caſtrum Neuhuſanum introductum ſibi præſentem habebant, quocum conſilia ex promiſſa fide communicabant; atque ut litibus finem potentius imponerent, poſitis inſidijs Bertrandum in caſtro Dringenberg intercipiunt, captumque, nullo Oppidanorum obſiſtente, Neuhuſium abducunt; id quod Everſtenio Comiti etiam diſſimulandum fuit, poſtquam didicit, fruſtra ſe contra omnium ordinum conſpirationem obniti, eademque quæ à Bertrando promiſſa erant, ſe à Wilhelmo Epiſcopo conſecuturum. Hæc Gobelinus noſter præſens tum rerum inſpector ſcriptorque hoc anno acta tradit.

Ex caſtro Dringenbergenſi captivus abducitur Neuhuſium.

Refert idem auctor pari per id tempus diſſidio pugnatum eſſe inter Corbeienſes; quam ob cauſam reliquiæ D. Viti Martyris Corbeja Lipſpringam deportatæ ſunt, depoſitæque ſub patrocinio Wilhelmi Epiſcopi. Atque iſtic cùm per ſeptem menſes conſiſterent, magna hominum undique confluentium pietate ac religione ad XIII diem Junij cultæ ſunt; à quo anni tempore Corbeiam reductæ fuêre. Gobelinus, qui hæc narrat, cauſam translationis retulit ad diſſidium, quod inter Abbatem & Monachos intervenit. Monumenta Corbeienſium inſpeximus, ſchiſma inter duos electos Abbates produnt. Nam anno MCCCXCVII Arnoldus Wolfius, ut ſupra diximus ex conſignatis à ſe tabulis Abbas oſtenditur; altero poſt anno Willebrandus ab Haltermond Abbatis nomine literas diverſas ad annum MCCCCVI obſignavit: alteroque rurſum anno Arnoldus ſimul & Willebrandus Abbates reperiuntur conſignati. Et ille Willebrandus Abbas, qui anno 1406 Ottoni Ritbergenſi in Mindenſi Epiſcopatu ſubrogatus, à quo tempore illi Theodoricus ſucceſſerit, cujus exinde nomen in multis tabulis conſignatum reperitur.

Diſſidium Corbeienſe; ob quod reliquiæ S. Viti Corbejà transferuntur Lipſpringam.

WILHELMVS

Dux Montium
XXXV9
EPISCOP. PADERBORN.

Annus Chriſti 1400.

Bonifacij IX Pont. 11.
Ruperti Imperat. I.
Bertrandus & Wilhelmus diſceptantes Ep. Pad.

Bertrandus cauſam ſuam agit apud Pontificem.

Annum dehinc milleſimum quadringenteſimum ingredimur, quo duos ſimul Epiſcopos Paderbornenſis Eccleſia habuit, Wilhelmum à Collegio Cathedrali electum, & Bertrandum à Pontifice nominatum. Et hunc quidem captum in arce Nehuſana in libera cuſtodia habuerunt; ex qua tamen non minus quàm ante cauſam ſuam egit apud Pontificem adverſus Wilhelmum, & Cathedralis Eccleſiæ Canonicos. Nec remiſſiùs Canonici, appellando ad Sedem Apoſtolicam, pro Wilhelmo abs ſe delecto Epiſcopo egêre. Et verò quia Bertrandus pro Apoſtolici Legati auctoritate anathematis vinculo illigârat Canonicos, illi haud multò poſt rem eò deduxêre, ut à pœnis Eccleſiaſticis abſolverentur. Hæc verò, uti acta ſint, hoc Bertrandi ſcriptum teſtabitur.

Canonicos ſententia anathematis abſolvit.

Bertrandus Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia Electus Eccleſiæ Paderbornenſis univerſis et ſingulis benificiatis, curatis, et non curatis, per civitatem et diœceſin Paderbornenſem conſtitutis, et aliis nobis ſubjectis ſalutem in Domino. Noveritis quod nos dudum, anno Nativitatis Domini milleſimo quadringenteſimo, die ultimo menſis Jannuarii, certos proceſſus et mandata contra honorabiles viros, Dominos Rolandum de Luſtringen Decanum, Joannem de Wintzingerode Camerarium, Bertholdum Beſcelini Theſaurarium, Rodolphum de Wintzingerode Scholaſticum, Hildebrandum de Vſſelen, Henricum Weſtphael ſeniorem, Thidericum Junge, Joannem de Imminghuſen, et Wide-

et Widekindum Speigel, et alios, quos præſens tangebat negotium communiter et diviſim, emiſimus, in quibus eoſdem requiſivimus, et monuimus, quatenus infra ſex dierum ſpatium juxta morem ſuum dicerent Proconſulibus et Conſulibus Paderbornenſibus, quod Nobis ut Epiſcopo Paderbornenſi debitam facent obedientiam et honorificentiam, et alia Nobis obſervarent, prout noſtris prædeceſſoribus et anteceſſoribus fecerunt, et infra XII *dies caſtrum Niehus, et alia quæcunque, per Nobilem Domicellum Wilhelmum Ducem de Monte occupata, ad Nos et noſtram menſam Padeburnen. ſpectantia, juxta formam ejuſdem literæ ſuper hoc editæ, et apud eos depoſitæ, cujus etiam copiam poſtulavimus, quoniam eam habere noſtra etiam intereſt, in quantum in eis eſſet, repeterent cum effectu, eamque Nobis ſyncere aſſignari facerent, etc. Deinde vero maturâ deliberatione præhabita, ex certis et rationabilibus cauſis animum noſtrum ad hoc moventibus, ſponte et libere præfatos Dominos, et eorum quemlibet··· à ſententia excommunicationis pro tribunali ſedentes abſolvimus, ſententias etiam ſuſpenſionis in Capitulum, et interdicti in Eccleſiam Paderbornenſem per nos latas, poſt dictas appellationes relaxamus.* Et quæ deinde multis in hoc ſcripto exponuntur. *Actum in civitate Paderbornenſi, in domo habitationis Honorabilis viri Domini Conradi Thus, Officialis curiæ noſtræ, ſub anno Domini* MCCCC *primo. Indictione* IX *die ultima menſis Januarij, Pontificatus Ssmi in Chriſto Patris et Domini noſtri Bonifacii divina providentia Papæ noni anno duodecimo, Præſentibus diſcretis viris Domino Conrado Thuſs, et religioſo viro Domino Joanne de Herne Profeſſo Monaſterii M. Munſter Ordinis S. Benedicti, et Conrado Berbom clerico Paderbornenſis diœceſis teſtibus.*

Literæ hæ per tres Paderbornenſis diœceſis clericos Notarios, Bertholdum Coyc, Joannem Piſtoris, & Joannem Hymdael ſubſcriptæ, & conſignatæ, addito Bertrandi inſigni, quod quatuor roſis decuſſato in ſcuto expreſſum. Inſcriptio verò hæc circumpoſita. *Sig. Bertrandi Epiſcopi à Bonifacio nono electi Paderborn.* Magna exinde per hunc annum contentione res utrimque acta Romæ in judicio Pontificis; dum poſtremùm Pontifex, pacis quietiſque ſtudio, Wilhelmi electionem haberet ratam, & Bertrandum revocaret in Italiam.

Tandem & hoc anno Principes Imperij, hortante Bonifacio Pontifice, & in hanc quoque rem jubilæum promulgante, ſeriò de exauctorando Wenceslao conſilia agitârunt. Quam in rem primùm menſe Majo, ut Gobelinus noſter tradit certus eorum temporum ſcriptor, Francofurti convenêre. Quo in comitio etſi multa pro incolumitate Imperij conſtituta ſint, tractatumque etiam de electione novi Regis; nihil tamen de certo novoque Rege convenit. Luctuoſus interim ab hoc reditus Principum. Acceſſerant inter reliquos proceres Francofurtum Fridericus Dux Brunswicenſis, ejuſque germanus frater Bernardus, Rudolphus Dux Saxoniæ, Conradus Soltowius Epiſcopus Verdenſis, Sigiſmundus Anhaltius, nobiles de Barbei, Honſtein, & Schwartzenberg. Hi cùm uno comitatu per diœceſin

Hiſtor. Thuring. Trithem. in Chron. Spanh. Gobel. ætat. 6. cap. 90. Crantz. l. 10. Saxon. c. 19. Theod. à Niem. Chron. M. Belg. Raynald. in hiſt. Eccleſ. Brovv. l. 18. annal. Trevir.

Digitized by Google

Spangeb. in Chron. Thuring. Meibom. in not. ad Lerbeck. Dilich. in Chron. Haſſ. Serrar. in hiſtor. Mog.

Moguntinam redirent in provincias ſuas, incidêre prope Friſlariam in prædonum cohortes; quorum Duces Henricus Waldecenſis Comes & Padbergij caſtrenſes memorantur à Lerbeckio. Hi ubi tam lautam ſibi prædam oblatam conſpexêre, nihil veriti tot Principum veneranda capita & majeſtatem, facto uno furoris impetu hoſtiliter incurrunt. Interemptus è veſtigio Fridericus Dux Brunſwicenſis; capti ſpoliatique Epiſcopus Verdenſis, Dux Saxoniæ, Bernardus Dux Brunſwicenſis; ceteri aut cœſi, aut ſimul captivi abducti. Anhaltius diu multumque fortiter pugnando per cædes aliquot fuga tandem elapſus eſt. Sed deplorata cumprimis Friderici Ducis Brunſwicenſis cædes, egregij inter Saxones Principis, qui in hoc conventu multorum judiciis etiam Cæſar deſignatus fertur. Id flagitium cùm ad Fritzlariam, Moguntinæ diœceſis oppidum, patratum, & Henricus Comes Waldecenſis, prædonum ductor, advocatus Moguntini Archiepiſcopi in Roſteburg eſſet, Joannes Naſſovius Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter in ſuſpicionem compoſitæ cædis venit; & quia Gobelinus tradit, Waldecenſem purgandi causâ faſſum eſſe, ſe id ex mandato Archiepiſcopi feciſſe, Cuſpinianus, Dilichius, Spangenbergius, Meibomius, Sethus Calviſius, ceterique hæterodoxorum ſcriptores, odio in Epiſcopos, magnopere id crimen exaggerant in Moguntino Archiepiſcopo, haud veriti eam labem illuſtri Naſſoviorum familiæ aſpergere. Verùm cùm Archiepiſcopus, ut idem Gobelinus ſcribit, poſtulatus in judicium Principum id factum negârit, coramque ſe apud Principes Marburgi purgarit, ſe nec auctorem, nec conſcium quidem iſtius cædis eſſe, publico judicio innocens pronunciatus eſt. Serrarius multis hanc innocentiam Naſſovij Archiepiſcopi commonſtrat; quam in rem etiam producit ipſius Henrici Waldecenſis literas, hoc eodem anno Friſlariæ Dominica ab evoluto feſto Apoſtolorum Petri & Pauli datas, & publicè recitatas, quibus Archiepiſcopum Moguntinum culpa abſolvit; quippe, qui nec auctor, nec conſcius hujus facinoris fuerit; id quod juramento ab ipſo etiam Waldecenſi comprobatum. Poſt verò cùm Brunſwicenſes ob cædem Friderici Ducis diœceſin Moguntinam ferro, incendiis, & cædibus evaſtarent, Rupertus Imperator anno 140[illegible] palam Norimbergæ in comitiis Principum Moguntinum Archiepiſcopum innocentem declaravit. Id potius hìc requirendum, cur præter unum ex his prædonibus & Sicariis in rotam actum, à ceteris nulla mulcta ſuppliciumque exactum ſit: nimirum quia ea prædonum nobiliumque licentia erat, ut ipſa Saxonia ad veterem barbariem reditura videretur.

Plures Principes è comitiis Francofurt. reduces à prædonibus partim capiuntur partim perimuntur.

Eorum cædes falſò Archiepiſcopo Moguntino adſcripta.

Igitur cùm in hunc modum ſub ignavo Cæſare Wenceslao, ſimulacro Principis, omnia, prædonum, latronum & civilium bellorum per Imperium effreni licentiâ, quotidie in pejus ruerent, nulliſque conſiliis ac monitis ad ſaniorem mentem revocari poſſet Wenceslaus;

Digitized by Google

ceslaus; Principes denuo menſe Auguſto in villa Rhenſia, deinde in loco, qui Lonſteinium & Brubachium ulteriori ripâ interjacet, convenêre in comitium.

Aderant è Septemviris quatuor, Joannes Naſſovius Moguntinus, Fridericus Colonienſis, Wernerus Trevirenſis, Archiepiſcopi, & Rupertus Palatinus: Saxo & Brandeburgicus evocati, quòd Wenceslao devincti eſſent, diſſimulavêre. Ibi ergo, poſtquam conſulti *Pontificis* voluntas non aliena acceſſiſſet, in celebri ceterorum *Principum* congreſſu omnium judicio Wenceslaus dejectus ab Imperij gubernatione. Pronunciavitque Moguntinus 20 Auguſti ex edito loco ſententiam exauctorationis, qua nota fœdaque ejus ſimul vitia & crimina, præter ea, quæ à Trithemio, Cuſpiniano, auctore Chronici Belgij, aliiſque ſcriptoribus prodita ſunt, recitantur: interque ſex Notarios publicos, qui decretum illud conſignavêre, refertur etiam Conradus à Leiborn Clericus Paderbornenſis. Wenceslai R. exauctoratio.

Has igitur ob cauſas Rupertum, Ducem Bavariæ, Comitem Palatinum Rheni, cognomento parvum, Romanorum Regem dixêre; virum religione egregium, ut Trithemius ſcribit, acri ingenio, cleri ſtudioſum, pauperum defenſorem, juſtitiæ amantem, armis ſtrenuum, & quod noſtra etiam contingit, Ruperti & Wilhelmi Epiſcoporum noſtrorum avunculum, qui ſorore ejus Anna Palatina geniti erant, eoque diœceſis noſtra magnum ſimul hoc novo Cæſare patronum ſortita eſt. Rupertus Dux Bavariæ Cæſar renunciatur.

Menſe Septembri rurſum Principes Imperij cum novo ſuo Ruperto Rege alium conventum celebravêre apud Boppardiam; in quo ſolemni ritu Rupertum Regem Romanorum creatum, & Francofurti coronatum narrat Gobelinus noſter. *Poſt hoc,* inquit, *Principes circa Rhenum prope Boppardiam convenêrunt, et ibi elegerunt Regem* Romanorum *Ducem de Bavaria et de Heidelberg, virum armis ſtrenuum, conſiliis acutum, et Deo devotum.* Is deinde *juxta Oppidum Francofurt, tentoriis in campo fixis una cum Principibus per ſeptimanas et dies, prout electis ad regnum moris eſt, ſub dio moram traxit, et poſtea idem Oppidum cum gaudio plauſuque populi intravit.* Auctor hiſtoriæ Thuringicæ tradit Regem per ſex hebdomadas Francofurti obſeſſum; quibus finitis, primâ coronâ decoratum eſſe, altera deinde Coloniæ inſignitum. Neque hic prætermittendum, quod Juvenalis Urſinus ſcribit, Regem Galliarum poſt exauctoratum Wenceslaum per Legatos ad Germaniæ Principes miſſos petiiſſe, uti agerent de Bonifacio Pontifice, & eo, qui Avenione Pſeudopontifex reſidebat, abrogandis, in quorum locum tertius eligeretur; & à Germanis non aliud reſponſum retuliſſe, quàm eo ſcelere nolle ſe gentemque ſuam obſtringere, ut verum Chriſti vicarium è gradu & ſolio dejicerent; ſed hoc Galli potius agerent, ut ex ſchiſmate in Eccleſiæ concordiam redirent. Præclarum Ruperti ſub ipſis regni auſpiciis, & Germanæ gentis noſtræ factum, immorta- Nova apud Boppardiam Comitia. Germani nolunt conſentire Gallis in abrogando Bonifacio Pont.

Digitized by Google

immortalique gloria dignum. Qua conſtantia ſi in Apoſtolicæ Sedis fide cultuque perſtitiſſent Saxones & Germani, nunquam Lutheri hæreſis altero abhinc ſæculo avitam majorum religionem Germaniamque tanto probro nationis noſtræ diſcerpſiſſet.

Wenceslaus Germanos Profeſſores ex Academia Pragenſi pellit, & Huſſitarum hæreſin extinguere negligit.

Sed ejus mali initium hoc ſæculo primùm per Bohemiam, quæ Wenceslao exauctorato relicta eſt; in qua cùm ipſe, ut Æneas Sylvius ſcribit, vino ciboque marceſcens, dormiendo dies nocti conjungeret, neque ullo ſanæ mentis conſilio regni, ut in Imperio fecerat, gubernationem ſuſciperet, turbavit florentiſſimam Pragæ Academiam. Seductus enim à Joanne Huſs aliiſque Bohemis, Germanos Profeſſores, qui in ea Academia eminebant, ſpoliavit ſupremis Scholaſticorum honoribus & magiſtratu; quibus illi offenſi, Pragâ diſceſsêre: unoque die ſecum quinque millia ſtudioſorum adoleſcentum traxêre Lipſiam ad novam ſtudiorum palæſtram. Inde cùm omnia in Bohemorum Profeſſorum poteſtate eſſent, Joannes Huſs, qui jam lectis Wiclefi libris corruptus erat, hæreſin Wiclefi, quæ in Anglia jam compreſſa & extincta erat, reſuſcitavit Pragæ, ſparſitque, tanto regni malo, & tot bellorum turbis per Bohemiam, Wenceslao Rege, altum, ut hactenus fecerat, ſtertente. Ac licet à Subincone, egregio Pragenſium Archiepiſcopo, ſæpius moneretur, malum in fomite extingueret; ille tamen libere per urbem & regna debacchari permiſit, major etiam regni ſui quàm Imperij turbator. Eò nunc felicior Germania Ruperto Cæſare ſuo, quem Germaniæ Principes ſine ullo ambitu, aut regnandi ambitione, quod hactenus rarum fuit, incredibili omnium concordiâ ſuſcepêre.

Archiepiſcopi Colon. ſtudium pro conſervanda Cleri diſciplina. *Cleinſorg. Liber ſtatutorum Colon.*

Has inter publicas Imperij curas occupationeſque non ita ſe abſtrahi paſſus Fridericus Colonienſis, quin univerſam diœceſin ſuam, tum per ſe, tum per alios præſules perluſtraret. Inſpectis cleri, & populi moribus, menſe Decembri celebrem totius cleri ſynodum convocavit; in qua veteres ſynodorum leges inſtauratæ, & novæ pro formanda diſciplina conditæ: quemadmodum hæc codex ſtatutorum Colonienſium exhibet. Nihil hac tempeſtate tum æſtuantis ſæculi difficilius Epiſcopis, quàm Clerum in veteri diſciplina continere, & ſimul diœceſes ab injuriis vicinorum Principum, & prædonum rapacitate armis tueri.

Ottonis Ep. Monaſt. bellum cum Marcanis & Comite Teclenburgico.

Et licet Colenienſi Archiepiſcopo, aliiſque per Weſtfaliam Epiſcopis ab his malis aliqua quies eſſet; non tamen ea Ottoni Monaſterienſi Epiſcopo conceſſa: cui hoc anno duplex bellum fuit, alterum cum Marcanis, alterum cum Teclenburgico. Facta per Luppiam excurſione, irruperant Marcani in diœceſin Monaſterienſem, nullis injuriis laceſſiti; & quæ tamen prædandi licentia erat, Oppidum Wernam haud procul à Luppia flumine oppugnant, captumque ſpoliant, & incendunt. Otto, qui ad hæc ſemper expeditus & interritus erat, eodem quo Oppidum ardere viſum eſt die, cum

equeſtri

equeſtri militia ante Oppidum adſtat, hoſteſque per cædes trans fluvium rejicit, extinctiſque ignibus vaſtata reparat; & quo frenum Marcanis imponeret, novum iſtic munimentum erigit, militemque imponit, cui eadem per Marchiam prædandi licentia eſſe poterat; jamque Marchiæ imminebat, contractis undique ex diœceſi copijs; cùm Marcani ſe ad conditiones pacis ultro offerunt, quòd cum tanto bellatore ſibi negotium eſſe nollent; quas eò proniùs admiſit Otto, quò incitatiùs ferebatur ad Nicolaum Teclenburgenſem Comitem perdomandum, hominem ferocem, & diœceſi Monaſterienſi Oſnabrugenſique à multis annis infeſtiſſimum. Is quia nuper mulctatus ab Ottone, Cloppenburgum & Oitam amiſerat, urebatur dolore & vindictâ. Ac poſtquam interea duxit Theodorici Mörſæ Comitis filiam, neptem Friderici Colonienſis Archiepiſcopi, inflatus connubio, iras & arma in Ottonem repetit, vaſtando pagos, abducendo pecora incolarum, captivos trahendo homines in munitiſſimam Teclenburgenſem arcem. Quibus commotus Otto, fœdus renovat cum Theodorico Oſnabrugenſi Epiſcopo: novum deinde fœdus contrahit cum Bernardo Lunenburgenſi Duce, cum Hojanis, Schawenburgico, Homburgenſi, Comitibus, & cum alijs proceribus. Horum viribus confirmatus, menſe Auguſto Bevergernam arcem obſidet, & poſt quartum diem expugnat. Inde Lingam aggreſſus, pari armorum ſucceſſu in poteſtatem accipit. Demum & ipſam Teclenburgenſem arcem circumvallat. Riſit ad hæc Comes, cum dicterio etiam jactans, quid in attrita illa penula Epiſcopus arcem hanc meam ſperat occupare? cui Epiſcopus renunciari juſſit, tam diu ſe arcem circumſeſſurum, dum Comes illi novam togam comparet: & fidem dicto præſtitit Otto. Nam Comitem ita obſidione arctavit, ut ſe deditum offerret ad arbitrium Epiſcopi. Quod ea lege admiſit Epiſcopus (ſiquidem ſeriò hæc ſine dolo peteret) uti ſe Monaſterij in urbe feſto Criſpini & Criſpiniani ſiſteret in judicio; ibi diſceptatâ ejus cauſa, auditurum quid ex æquo ob tot damna diœceſi illata poſtulaturi ſint Monaſterienſes & Oſnabrugenſes. Acceſſit Comes, veritus ne omnium caſtrorum bonorumque jacturam faceret, urgente utroque victore Epiſcopo Ottone & Theodorico. Tum verò convocato per utrumque Epiſcopum tam præſulum ſacrorum, quàm procerum ac nobilium conventu, introductus eſt Comes in judicium. Conſeditque pro tribunali Arnoldus Biſchopingius judex. Ac primùm inſtituta eſt actio de controverſiis, quæ inter ipſum & Epiſcopum hactenus agitatæ ſunt; palamque convictus Comes, neceſſe habuit omne jus, quod hactenus obtenderat in Cœnobia Leisbornenſe, Marienfeldenſe, Freckenhorſtenſe, Claholtanum, eorumque miniſtros, villas, & ſubjectos homines, quodque in regione trans Amaſim in arcem Bredevordiam aliaque caſtra ſibi vendicârat, renunciare. Atque ea ut apud hæredes ejus & poſteros

Comes Teclenburgicus devictus ad reparationem damnorum adigitur.

rata

Digitized by Google

rata haberentur, confectæ ſunt à Biſchopingio judice tabulæ, eaſque primùm Nicolaus Comes, & tum præſentes judicij teſtes, Theodoricus Epiſcopus Oſnabrugenſis, Bernardus Comes Benthemenſis, Arnoldus de Guterswich, Menſo Brechuſius Decanus, Lubbertus de Rodenberg Vicedominus, Adolphus de Lembeck Cellerarius, Hermannus de Munſter & Hermannus de Kepel Canonici Eccleſiæ Monaſterienſis, Heidenricus de Saſſe, Bernardus de Droſte, Alberti filius, Hermannus de Merveld, Amelungus de Warendorp, Hermannus Korff Everhardi filius, Henricus de Oer, Gerhardus Keppelius, Joannes Halliwat Armigeri, & alij honorati viri, anno M.cccc, ipſo die Criſpini & Criſpiniani Martyrum conſignavêre.

Altera actio inſtituta eſt de compenſatione damnorum, à Comite & majoribus diœceſi illatorum, quæ his tabulis à nullo Scriptore hactenus productis confecta eſt.

Nos Nicolaus Comes Teclenburgenſis notum facimus omnibus haſce literas vel lecturis vel audituris, et palam profitemur, noſtro et omnium hæredum nomine, nos in voluntariam compenſationem damnorum, quæ à nobis et majoribus noſtris ex arce Teclenburgenſi ac noſtro territorio per prædas, incendia et cædes, exactiones, aliaſque injurias diœceſi Monaſterienſi illata ſunt, cedere, dare, et perpetuum tranſcribere venerabili in Chriſto Patri ac Domino Ottoni Epiſcopo Monaſterienſi ejuſque Succeſſoribus, primò dominium, præfecturam, et caſtrum Cloppenborg, caſtrum, et civitatem Oitam, caſtrum Schneppenberg cum omnibus horum locorum judiciis, incolis, feudis, ſylvis, jure venandi, piſcinis, pratis, et quæcunque poſſedimus in parochia Oieta, Croppendorp, Laſtrop, Eſtene, Loningen, Linharden, Melburgen, Linderen, ac tota præfectura Cloppenburgenſi et Oietenſi. Secundò cedimus, damus, et tranſcribimus omnia jura, dominia, incolas, feuda, cenſus, piſcinas, ſylvas, et loca, quæ nos et majores noſtri habuêre in Embslandia per Humelingam. Tertiò cedimus, damus et tranſcribimus caſtrum, præfecturam, et Oppidum Bevergernam cum omni dominio, judiciis, agris, incolis, feudis, ſylvis, paſcuis, cæteriſque bonis, quæ nos et majores noſtri poſſedêre in parochia Bevergerna, Riſenbeck, Sorbecke, Greven, Hembergen, Detten et Rennen; mediam quoque partem parochiæ Schapen, et quidquid majores habuerunt in Cœnobio et parochia Gravenhorſt, ac tribus circumjacentibus ſylvis. Hæc omnia nos Nicolaus Comes Teclenburgenſis ita in perpetuum ceſſimus Epiſcopo Monaſterienſi et Succeſſoribus ejus, ut neque Nos, neque hæredes noſtri jus repetendi habeant, aut ullam hac ſuper re injuriam, aut moleſtiam diœceſi Monaſterienſi inferre debeant: ſicuti hæc inter nos ſine omni dolo in utroque tam Eccleſiaſtico quàm ſæculari judicio transacta ſunt, et Nos juramento et ſigillo noſtro confirmavimus. Acta hæc ſunt anno Mcccc, *feſto Criſpini et Criſpiniani Martyrum coram Arnoldo Biſchopingio judice Monaſterienſi. Teſtes Theodoricus Epiſcopus Oſnabrugenſis, iidemque qui ſupra ex prima tabula relati ſunt.*

Hunc

Hunc in modum etiam tranſactum eſt inter Comitem Tecleñburgicum, & Theodoricum Oſnabrugenſem Epiſcopum; quemadmodum Ertwinus in ſuo Chronico paucis percenſet, actaque hæc refert eodem anno & die Criſpini & Criſpiniani Martyrum, Monaſterij, ſententiam pronunciante judice eodem Arnoldo Biſchopingio: teſtes ſiſtit Ottonem Epiſcopum Monaſterienſem, eoſdemque, quos ſupra recitavimus, addito tantum Hermanno Bilderbeck, è veteri equeſtrium Bilderbeckiorum familia. Juſſusque inter cetera Comes jurare, ſe omnia jura Eccleſiæ, omnemque libertatem Eccleſiaſticam Epiſcopo Oſnabrugenſi in poſterum inviolatam relicturum.

Tandem ferox & turbulentus Comes tot bonis mulctatus quievit. Ex quibus nemo felicior Ottone Monaſterienſi Epiſcopo, qui & juſto bello, & æquâ prædarum compenſatione, in publico judicio adjudicatâ, mirificè auxit diœceſis ſuæ patrimonium. Et quam Embslandiam, Meppenſi & Vechtenſi præfecturâ, ex parte tenebat: eam additâ Cloppenbergenſi Satrapiâ, & tractu Humilingiæ, vaſto terrarum ſpatio ad fines uſque Friſiæ exporrexit; totamque exinde Embslandiam, quâ altera diœceſis Monaſterienſis pars continetur, adjecit. Sæpe demirari ſubijt pleroſque per Saxoniam horum temporum Epiſcopos, quos video ferventiùs pro Eccleſia ſua, quàm civiles Principes pro familiâ ſuâ amplificandâ decertaſſe. Quo in genere ſummam fere laudem occupant Monaſterienſes Epiſcopi, acerrimi Eccleſiæ ſuæ propugnatores.

Otto Ep. Monaſt. Diœceſin ſuam, additis novis præfecturis, auget.

Cœpit & hoc anno, ſub Ottone Epiſcopo, Henricus Ahuſius congregationem Sacerdotum in commune viventium Monaſterij in urbe condere, magno totius cleri & patriæ bono. Natus is erat patre Ludolpho Ahuſio, cive Monaſterienſi honeſto & opulento, anno 1370. Inde à puero literis excultus, & ſacerdotium in Cathedrali Eccleſia adeptus, tranſtulit ſe Daventriam, famâ Gerhardi Magni & Florentij presbyteri excitatus; quibus cùm ſe in diſciplinam aliquamdiu dediſſet, redijt Monaſterium, & quinto ſacerdotij ſui anno aggreſſus eſt ad pomeria urbis, loco, quem ad Fontem Salientem appellant, ſacellum & domicilium conſtruere: Sacerdotes colligere in communis vitæ ſocietatem: omnia conformare ad eum modum, quo Daventriæ, & per Hollandiam & Belgium inſtitutum illud auctore Gerhardo M. & Florentio, atque in ipſa diœceſi Monaſterij ad Northornam Oppidum in congregatione Frenswedenſi florere conſpexerat. Id ſalutare conſilium atque opus cùm religioſiſſimo viro, multorum Sacerdotum & Clericorum acceſſu, feliciter ſuccederet, templum etiam & Collegium erigere cœpit; conſtitutaque illic Sacerdotum congregatione, Coloniam profectus eſt ad S. Pantaleonem; & ſuper latum rivum æde ſacra erecta, alteram Sacerdotum congregationem; ac deinde Weſaliam digreſſus, tertiam inſtituit.

Chron. Monaſt. Litera PP. ad fontem ſalient. Mirans in Chron. Chron. Windsheim. Thom. à Kemp. in Chron. Mont. S. Agnetis.

Congregatio Sacerdotum in commune viventium, auctore Henrico Ahuſio, Monaſterij conditur.

Inde Monaſterium regreſſus ad ſuos, omnibus facultatibus paternæ hæreditatis in Collegij ſui patrimonium converſis, ſanctiſſimam inter ſuos vitam egit. Demum ad Conſtantienſe concilium profectus, adverſus obtrectatores inſtituti hujus, quod ad primam Cleri Apoſtolici formam inſtauratum erat, confirmationem à Patribus Concilij impetravit: adjuvante cumprimis Joanne Gerſone, Cancellario Pariſienſi. Inſtitutum deinde ipſum Martino v, Eugenio iv, aliiſque Pontificibus comprobatum. Uti verò Sacerdotes illi diviſi, alij religioſam Canonicorum vitam amplexi ſint, alij Clericorum Apoſtolicorum in modum vitam communem à Gerhardo M. & Florentio præſcriptam ſectari perrexerint, multis exponit Buſchius in Chronico Windesheimenſi.

Quanto verò Eccleſiæ bono hoc vitæ genus, Sacerdotum ac Clericorum in communi ſocietate viventium, hac tempeſtate, cùm diſciplina Cleri multum diſſipata eſſet, refloreſcere cæperit, ſatis præter cetera teſtati ſunt Cardinales & Patres Concilij Conſtantienſis. Nam poſtquam Conſtantiam advenêre, admiſſique ſunt in conſpectum Cardinalium Joannes de Huesden Prior Windesheimenſis, Joannes de Wael Prior Monaſterij Swollenſis, & Henricus Ahuſius Prior congregationis Monaſterienſis, una omnium vox fuit; *Iſti ſunt verè Patres religioſi, quos dudum videre et audire deſideravimus*; auditique, cum magno gaudio & veneratione deducti ſunt ad ſua hoſpitia.

Inchoantur Congregationes Virginum in commune viventium.

Horum piorum Sacerdotum exemplo, multæ per Belgium, Friſiam, Hollandiam, & Weſtfaliam Virgines ſeſe dedêre in ſimile vitæ inſtitutum, qua illis congregationes juxta normam D. Auguſtini præſcriptæ fuêre. Alteroque poſt anno, quo Henricus Ahuſanus Monaſterij ſuam congregationem exorſus, cœpêre & Virgines Niſſinganæ in urbe Monaſterienſi cœtum colligere; evocatæque Virgines Schuttorpio, ubi jam earum florebat congregatio, Monaſterium, à quibus vitæ ratio illis tradita eſt. Ac mirificè deinde harum Virginum per diœceſin Monaſterienſem non ſolùm in urbe, ſed & Bucholdiæ, Borckenæ, Coesfeldiæ, Dulmaniæ, Bechemij, Alenæ, Vechtæ, aliiſque in locis propagatæ ſunt. Ac pleræque fere tenuioris fortunæ Virgines, quæ nendo texendoque, & diurno nocturnoque labore manuum, victum ſibi comparabant; hoc ſe felices reputabant, quòd ſeparatæ à conſortio profanorum hominum, Deo in communi cœtu ſervire poſſent. Ita verò divinâ providentiâ, cùm per Cœnobia & Clerum diſciplina religioſa intepuerat, hæc Sacerdotum & piarum Virginum Collegia novo reparatæ religionis ſpiritu inſtituit. A quibus deinde Epiſcopis noſtris Patres hujus congregationis in noſtram diœceſin introducti ſint, tempori memorabitur.

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1401.

Bonifacij IX Pont. 12.
Ruperti Cæſ. 2.
Wilhelmi Epiſcopi Pad. 1.

Acceſſit per hæc annus ſeculi decimi quinti primus, ſub cujus ingreſſum Rupertus Cæſar magno procerum ac nobilium comitatu ſecundo Rheno deſcendit Aquisgranum, imperiali corona decorandus. Interque Electores & Principes Regem deduxêre Joannes Moguntinus, & Wernerus Trevirenſis Archiepiſcopi, Stephanus Dux Bojariæ, Hermannus Haſſiæ Landgravius, Wilhelmus præterea Dux Montium cum Adolpho & Wilhelmo Epiſcopo noſtro filiis, Ruperti conſanguineis. Denunciârat quidem Rex Aquisgranenſibus, uti ad celebritatem hanc omnia maturè pararent; verùm quòd ſe in fide Wenceslai Regis adhuc eſſe dicerent, concitati à Wilhelmo Gelriæ & Juliæ Duce, Gallicæ factionis ſtudioſo, ingreſſum in urbem Cæſari denegârunt. Quo offenſus Cæſar Coloniam deflexit; effuſáque obviam civitate, à ſenatu ingenti gratulatione excipitur. Qua in urbe à Friderico Colonienſi Archiepiſcopo conſuetis cæremoniis inter Miſſæ ſolemnia, quæ in Baſilica agebantur, coronatus eſt. Ac memorabile de religioſiſſimo Cæſare, quòd ſacro Diaconi habitu indutus Evangelium ejus diei de tribus Regibus modulata voce cecinerit. Aquisgranenſes mox ex Principum judicio inter perduelles proſcripti à Cæſare, & omni direptioni permiſſi, meritas pœnas dedêre.

Trithem. in Chron. Spanheim. Gobel. ætat. 6. c. 70. Chron. M. Belgij Chron. Colon. Hiſtor. Thuring. Brovver. lib. 18. Annal. Trevir.

Rupertus Cæſar Coloniæ coronatur.

Multum novi Cæſaris auctoritas & gratia apud Pontificem fecit, ad Wilhelmi Epiſcopi cauſam expediendam, quæ jam in alterum annum hærebat Romæ controverſa inter Bertrandum & ipſum de Epiſcopatu Paderbornenſi adeundo. Nam pridie Idus Martij advenêre Roma à Bonifacio Pontifice Apoſtolicæ literæ, quibus Wilhelmus Paderbornenſis Eccleſiæ, rejecto Bertrando, Epiſcopus conſtituebatur. Quibus ad Collegium Cathedrale & ordines relatis, expoſitiſque, Wilhelmus omnium conſenſu & gratulatione admiſſus eſt ad poſſeſſionem. Jam ante Bertrandus, ut Gobelinus ſcribit, cùm videret, quàm adverſos omnium ordinum animos haberet, quamque implicatam & inviſam gubernationem homo peregrinæ gentis, & patrij idiomatis ignarus, eſſet ſortiturus, literas manu ſua ſcriptas dederat ad Sedem Apoſtolicam, quibus Wilhelmi cauſam in ſubrogando ſibi Epiſcopo, ultroque ſe ad abdicationem muneris obtulit. Quare duobus equis & xx florenis à Capitulo donatis, repetito in Italiam itinere, è diœceſi remigravit; juſſus tamen prius, tabulis juramento confirmatis, palam omne jus in Epiſcopatum Paderbornenſem renunciare. Ægre enim Saxones, gens libera, alienæ nationis Epiſcopos ac Principes ſibi imponi ſunt paſſi; ſeu quòd lingua, & moribus diverſi, parum ejuſmodi Epiſcopi utiles eſſent (quemadmodum

Gobel. ætat. 6. c. 85.

Wilhelmi Ep. Pad. electio à Pontifice comprobatur, Bertrando in Italiam revocato.

Digitized by Google

modum in Pothone, homine Bohemo, Monaſterienſibus obtruſo comprobatum erat) ſeu quòd faſtus nobilitatis ex ignobili genere non amplius ferret Principes creatos: ſeu quòd conturbata bellorum tempora Principem ex militari ſago potius, familiæque potentia innixum, quam ex toga Epiſcopum depoſcerent; poſtquam Cæſarum auctoritas (ſub quorum clypeo priſci Epiſcopi tuti erant) & priſca hominum pietas multum defecerat. Quanquam collapſa Cleri populique diſciplina maturum gravemque moribus, & doctrinâ præſtantem Epiſcopum per id tempus deſiderârit, in quo aſpectabiles virtutes Epiſcopi & Principis munus explerent. Quare ut Mindenſes cum Marquardo, à Pontifice oblato, egiſſe diximus, ita hunc Bertrandum fatigavêre Paderbornenſes, ultro ut ſe Epiſcopatu abdicaret; quod & Pontifici rurſus diſſimulandum fuit. Neque tamen Wilhelmus omnem de ſe exſpectationem explevit. Quippe quem, deſerto non modò Paderbornenſi, ſed & Colonienſi Epiſcopatu, ad nuptias tranſiiſſe memorabimus.

Wilhelmus Ep. Canonicorum in choro præſentiam urget.

Ille interim hoc anno, cùm è cœtu Canonicorum nonnulli nec in urbe præſentes eſſent, nec Baſilicam frequentarent, præclarum & ſua & Capituli auctoritate edidit decretum, quo ejuſmodi Canonici mulctati fructibus ad præſentiam & chorum reſtringerentur. In pervigilio deinde Natalis Virginis, publicis hac ſuper re tabulis confectis, novi altaris erecti dotationem in Brakelenſis urbis Eccleſia ratam habuit.

Annus Chriſti 1402.

Bonifacij IX Pont. 13.
Ruperti Cæſar. 3.
Wilhelmi Ep. Pad. 2.

Gobelin. ætat. 6. c. 85.
Wilhelmus Ep. Diœceſis ſuæ adminiſtrationem adit.
Litera Warburg.
Litera Brakul.
Juſſu fratris ſui capitur à præfecto Ravensbergenſi.

Altero ſubinde anno Wilhelmus Epiſcopus plenam diœceſis adminiſtrationem tam in ſacris quàm civilibus adijt, adſcitiſque ex Collegio Cathedrali & ordinum cœtu prudentibus juventutis ſuæ moderatoribus, rem magnis ſupra ætatem animis eſt aggreſſus. Atque ut domi primùm omnia componeret, accepto fidei juramento à civibus & vaſallis, provincialia comitia indixit; in iiſque Warburgenſibus, Brakulenſibus, ceteriſque civitatibus privilegia ſua inſtauravit. Læta hæc & pacata erant novi Epiſcopi ac boni Principis exordia; cùm hoc ipſo anno iter ad Rhenum ingreſſus Wilhelmus capitur ab Henrico Oer, præfecto caſtri Ravensbergenſis, quem Wilhelmi frater Adolphus Dux Montium, & Comes Ravensburgenſis ſuo caſtro, huic diœceſi contermino, impoſuerat. Diſſidebat enim jam per id tempus Adolphus Dux à Wilhelmo patre ſuo, quòd ab eo diviſionem provinciæ ſollicitaret, ac diutius vitam protraheret, quàm ejus regnandi libido ferret. Wilhelmus verò Epiſcopus noſter, quod optimi filij erat, patris defenſionem ſuſceperat, paratus etiam ſi res

poſceret,

poſceret, diœceſis ſuæ vires pro honore & ſalute patris producere. Quibus ut Adolphus præverteret, Wilhelmum Epiſcopum noſtrum per Ravensbergenſem præfectum ſuum noctu, dum in villa quadam ex itinere quieſceret, XXVII Octobris intercepit, captivumque abduxit; è qua tamen captivitate haud multò poſt, interpellata Cæſaris & Pontificis auctoritate, per diœceſis ordines liberatus eſt.

Agebantur hæc diſſidia inter fratres patremque hoc anno, quo Rupertus Cæſar, eorum avunculus, Romanum iter ſuſceperat; nam ille, ex quo Romanorum Rex creatus erat, nihil impenſiùs habuit, quàm ut in Italiam expeditionem ſuſciperet, & pro veteri Imperatorum ritu à Pontifice auguſtali coronâ ornaretur; ſollicitatuſque ad hoc erat à Bonifacio Pontifice & Florentinis, ad Galeatij tyrannidem comprimendam. Quam in rem Rupertus præmiſit Romam Conradum Satalum, Verdenſem & Saxonicum Epiſcopum, Oratorem & Theologum præſtantem, qui in ampliſſimo Cardinalium ſenatu de Ruperti ſapientiâ, juſtitiâ, & fortitudine, ceteriſque virtutibus tanto Principe dignis peroravit; quemadmodum hæc panegyris in hiſtoria Eccleſiaſtica recitatur. Fuit autem Conradus Satalus, quem noſtri Sultowium dixêre, ex urbe Lunenburgenſi ortus, præſtantiſſimus eâ tempeſtate Theologus, vir eloquens, & decus Saxonicorum Epiſcoporum, eòque à Ruperto Rege ad id munus præ cæteris delectus. Hunc Legatum Rupertus cum exercitu eſt conſecutus, deducentibus Regem Friderico Colonienſi Archiepiſcopo, Leopoldo Auſtriæ, Carolo Lotharingiæ ducibus, multiſque Germaniæ proceribus. Verùm, quòd copiis minus validis adveniret, cladé affectus à Galeatio, deſertus à Colonienſi Archiepiſcopo, & Auſtriæ Duce, nec à Pontifice, qui ipſe egebat auxilio, adjutus, ſub vernum tempus iter in Germaniam laceris copiis relegit, adeo jam vires Imperij afflictæ & enervatæ erant. Rupertum ſubinde ſcribit Trithemius Coloniæ menſe Majo ſplendidiſſimas nuptias Ludowico filio celebraſſe, data ei in matrimonium Blancâ Regis Angliæ filiâ. Cæſar inde Heidelbergam profectus, res Imperij moderandas ſuſcepit; nec tamen impedire licuit, quo minus Adolphus Dux Montium, ſorore ſua genitus, primùm Wilhelmum fratrem, ac poſt etiam ipſum Patrem ſuum Wilhelmum captivum duceret. Tanta hoc tempore in Imperio conturbatio, & Principum libertas erat.

Raynaldus in hiſtor. Eccleſ. Antonin. p. 2. Blond. l. 10. Naucler. Gen. 47. Brovver. Trithem.

Rupertus Cæſar. Romam contendit, ad ſuſcipiendam à Pontifice Imperij coronam.

Mindæ hoc anno exceſſit è vita Wilhelmus Buſchius Epiſcopus. In hujus locum Canonici pro veteri libertate ſublegêre Gerhardum de Monte Præpoſitum Colonienſem. At dum Bonifacius Pontifex Epiſcopum dixit Ottonem Ritbergenſem, ortum eſt haud leve certamen, nec prius finitum, quàm Gerhardus de Monte acceptâ certæ pecuniæ ſumma Epiſcopatum relinqueret Ritbergenſi ea tum Pontificum valebat auctoritas in Epiſcopis dandis.

Obitus Wilhelmi Buſchij Ep. Mindenſis.

Subtra-

Digitized by Google

Et Theodorici Hornæi Ep. Oſnab. *Ervvv. in Chron. Oſnabrug. Crantz. lib. 10. Metrop. c. 48.*

Subtraxit & hic annus, XIX Jannuarij, Theodoricum Hornæum Oſnabrugenſem Epiſcopum, virum religioſum, & bellica fortitudine per 25 in adminiſtranda diœceſi egregium; qui non modò ex fœdere cum Ottone Epiſcopo Monaſterienſi inito, conſtanterque culto: ſed & patrocinio Wilhelmi, Montium Ducis, & Comitis Ravensbergenſis, omnes hoſtes ſuos feliciter obtrivit. Ob quam fidam operam Canonici ſæpe Theodorico auctores fuêre, deligeret ſibi Wilhelmum filium ejus adjutorem, quem Paderbornenſes præripuêre. Auctum ab eo patrimonium Eccleſiæ caſtris boniſque compluribus. Subrogatus Theodorico Henricus Holſatiæ & Schawenburgi Comes in Oſnabrugenſi Epiſcopatu.

Annus Chriſti 1403.

Bonifacij IX Pont. 14.
Ruperti Cæſar. 4.
Wilhelmi Epiſc. Pad. 3.

Lerbeckius in Chron. Schavv. Meibomius in Notis Pideritius in Chron. Lipp. Chron. Brunsvvic. Crantz. l. 11. Metrop. c. 7. & lib. 10. Saxon. c. 24. Spangenberg. in Chron. wittius Ervvin. in Chron. Oſnab.

Bellum Brunswicenſes inter & Comitem Lippienſem, ceteramque Weſtfaliæ nobilitatem.

Anno dehinc ſubeunte vicinum nobis bellum conceſſit Weſtfalia, quod inter Bernardum Comitem Lippienſem, & Henricum Ducem Lunenburgenſem, ejuſque fratrem Bernardum Ducem Brunswicenſem, magnis iris, magnaque nobilium Weſtfaliæ conſpiratione, geſtum hoc anno refert Meibomius ex veteri chronico; Pideritius verò & Chronici Brunswicenſis auctor ad ſequentem annum; Lerbeckius, qui captivitatem Ducis Lunenburgenſis proſequitur, in MCCCCV etiam rejicit; cauſam tamen nemo ſatis prodidit, niſi quòd Crantzius indicet, Brunswicenſes incurſionibus trans Viſurgim factis prædiſque laceſſiſſe Lippienſes ac finitimos Weſtfaliæ populos. Quapropter Comiti Lippienſi arma ſua conjunxêre Hermannus Comes Everſtenius, diœceſis noſtræ ſuperioris præfectus militaris, Gerhardus ab Enſe, Theodorus Kettelerus, Joannes Droſtius, Fridericus Brenckius, aliique quàm plures viri equeſtris ordinis; uti ad ejuſmodi bellorum motus prona ſtabat nobilitas, armis prædiſque innutrita. Igitur poſtquam Dux Lunenburgenſis Viſurgim cum copiis transgreſſus, vicinoſque agros infeſtare compertus, objecit ſe eum Lippienſi Comite armata nobilitas, multis hinc inde velitationibus actis; donec XIX Novembris in planitie ad Oterbergam haud procul à Viſurgi inſtructa utrimque acie concurſum, & acerrimè depugnatum eſt. Cœſi Lunenburgenſes ac Brunswicenſes, quos inter Henricus Dux Lunenburgenſis à Bernardo Comite Lippienſi captus, in veterem munitamque arcem Falckenberg abductus, atque ut Lerbeckius, clarus è familia D. Dominici eorum temporum ſcriptor memorat, *in cippo* (quod lignum eſt bipatens, in quo ſontium pedes includuntur) *inhumanè et crudeliter eſt tractatus.* Eo in carcere per integrum annum Dux à Comite detentus, nec ante laxatus eſt, quàm centum millia aureorum juraret ſe Comiti daturum, obſideſque

daret

Digitized by Google

daret nobiles & equites, quorum fide certus eſſet de lytro perſolvendo: His tranſactis, Dux è carcere dimittitur; qui mox ſeſe ad Rupertum Cæſarem contulit, queſturus de injuria & ſævitia, qua per annum in carcere habitus fuiſſet. Quibus auditis, Cæſar, literis per Saxoniam, Weſtfaliam, & Haſſiam promulgatis, Ducem à juramento abſolvit, & Bernardum Comitem Lippienſem, ejuſque patrem Simonem, ac Hermannum Comitem Everſtenium proſcripſit. Implorata & Pontificis auctoritas, à quo & Comes Lippienſis anathematis vinculo perſtrictus eſt. Interim Dux quindecim millia aureorum pendere coactus; reliquum ab obſidibus magnam partem à Comite extortum eſt. Tanta vel unius Comitis audacia adverſus potentem illam Ducum Lunenburgenſium & Brunswicenſium familiam ſeſe exſeruit.

Ceterum cùm per id tempus multi Dynaſtæ in ſuis territoriis, multique Magiſtratus & civitates in diœceſi Paderbornenſi, Mindenſi, & Colonienſi multas leges & plebiſcita ferrent, quibus libertati & privilegiis Cleri derogabatur, multiſque injuriis tractarent Clerum; queſti ſunt hac ſuper re Præpoſitus, Decanus, totumque Collegium Cathedrale Paderbornenſe cum Abbatibus & clero apud Bonifacium Pontificem, libello ſupplici eidem oblato; quo accepto, Pontifex præclarum hoc anno diploma pro libertate Eccleſiaſtica aſſerenda dedit, idque Abbati Paderbornenſi SS. Petri & Pauli, Abbati S. Martini Mindenſi & S. Patrocli Suſatenſi, diœceſis Colonienſis, promulgandum tranſmiſit. Eo verò diplomate non modò ad veteres Eccleſiæ canones, ſed & Friderici, Caroli IV, aliorumque Imperatorum leges pro libertate Eccleſiæ ſe revocat, mandatque cenſuris Eccleſiaſticis ſeverè perſtringi, quotquot Magiſtratus civiles vel leges & plebiſcita adverſus libertatem Eccleſiaſticam ſtatuerent: vel exactiones à Clero exigerent: vel bona Eccleſiæ invaderent: vel Eccleſiaſticam perſonam ad tribunal civile raperent: vel oblationes fidelium intervertcrent: vel Sacerdotes, Clericos, aut religioſos homines proſcribere, ſpoliare, in vincula trahere, aut aliis verberum vulnerumque injuriis per ſacrilegium tractare auſi fuiſſent. Id diploma Bonifacij Pontificis apud S. Petrum VIII Idus Maji Pontificatus anno quarto decimo conſignatum tenemus, & quia prolixum eſt, recitare prætermiſimus. Adhuc ea tempora erant per Saxoniam, quibus Pontificum auctoritas, cenſuræque Apoſtolicæ Sedis valebant apud conſcientias hominum, quamvis multum in hæreſes ſæculum inclinaret.

Pontifex dato diplomate libertatem Eccleſiaſticam defendit.

Et verò quanta per id tempus civium Paderbornenſium fuerit inſolentia, ſatis commonſtrat eorum plebiſcitum, quo præſcripsêre, ſacrificia pro defunctis non niſi die dominico, oblationeſque deinde ad unam Miſſam fieri debere. Adverſus hoc pravum decretum Magiſtratus cùm Gobelinus, qui tum Parochum & Concionatorem agebat

Gobel. ætat. 6. c. 90. Civium Paderbornenſium inſolentia.

Digitized by Google

agebat in Forenſi templo peroraret, tantam ſibi populi invidiam, odiumque concivit, ut metu publicæ ſeditionis ultro ſe munere abdicârit.

Annus Chriſti 1404.

Bonifacij IX Pont. 15.
Ruperti Cæſaris 5.
Wilhelmi Epiſcopi Pad. 4.

Trithem. in Chron. Spanheim. Chron. Tremon. M.S. Teſchem. part. 2. Streitham.

Subinde Wilhelmus Epiſcopus noſter domeſtico malo conflictatus eſt. Nam quem habebat fratrem Adolphum patris heredem in Ducatu Montium deſignatum, is longioris patris vitæ impatiens, incenſuſque regendi cupidine, Wilhelmum patrem captivum abduxit in caſtrum Nuembrugum, ubi in arcta eum cuſtodia habuit, fruſtra conſanguineis, & Anna matre, quæ Ruperti Cæſaris ſoror erat, deprecantibus. Ac mater, cùm multis lacrymis nihil ab impio & obdurato filio, qui jam ſe ducem Montium ſuperbo titulo ferebat, impetraret, Heidelbergam ad Rupertum Cæſarem, fratrem ſuum, proficiſcitur, multis querelis accuſando Adolphum filium. Cæſar ad tam impium facinus indignatus, Adolphum proſcribit, jubetque ad patris obedientiam redire. Quo Cæſaris judicio confirmatus Henricus ab Oer, etſi primùm Wilhelmi patris ac Wilhelmi filij Epiſcopi noſtri hoſtis eſſet, poſt tamen, hortatu & promiſſis Friderici Colonienſis Archiepiſcopi, Ducem liberavit, ſolutumque Sonſium ad Colonienſem Archiepiſcopum deduxit.

Ertvv. in Chron. Oſnabrug. Clenſorg. in Chron. Weſtf. Crantz. lib. 11. Metrop. c. 1.

Cæterum cùm hoc anno Henricus Comes Holſatiæ Oſnabrugenſis antiſtes ultro ſe Epiſcopatu abdicaſſet, in ejus locum Præſules ac Canonici Oſnabrugenſes ſublegêre Ottonem Monaſterienſem Epiſcopum; impetratumque à Pontifice, ut Oſnabrugenſem Epiſcopatum Adminiſtratoris titulo cum Monaſterienſi conjungeret. Primò, inquit Crantzius, nihil frequentius, quam translatio Epiſcopi ex una diœceſi in aliam Pontificis auctoritate; poſt neceſſitate etiam temporum urgente unus Epiſcopus pluribus oneratus. Ut verò Ottonem poſcerent Oſnabrugenſes, fecère merita ſuperiorum armorum, quibus Theodorico Epiſcopo junctus, Oſnabrugenſem Eccleſiam haud ſecus quàm ſuam hactenus propugnârat: tum bellica fortitudo Ottonis, qua omnibus circum Comitibus & Principibus formidabilis erat, ſub cujus clypeo Oſnabrugenſes ſuæ diœceſis defenſionem expetebant. Sed fœdior cauſa Holſatæ in deſerto Epiſcopatu, nec alia, hæc, quàm quòd Gerhardus frater ejus Dux Sleswicenſis & Holſatiæ bello Dithmarſico occubuiſſet, tribus filiis in pubertate relictis, quorum tutelam curamque ſibi ante Epiſcopatum habendam dicebat. Cæterum Præſul, Ertwini teſtimonio, qui magnam ſui ſpem dederat, qui indies cum tota aula ſummo mane Eccleſiam adire, chorum frequentare, multis precibus Deum colere, religioſos liberalitate fovere,

te fovere, jus ex æquo ſummis infimiſque dicere, multa ſacrorum ædificia moliri viſus. Ab hoc præſule primum Oſnabrugum introducti Canonici regulares ſecundum D. Auguſtini inſtitutum quibus & domicilium dedit, & multis poſtea in Holſatia etiam donationibus proſecutus eſt ad novam Cœnobij fabricam erigendam. Eo nunc optabilior Oſnabrugenſibus Otto Epiſcopus obtigit, qui Eccleſiam illam haud ſecus, quàm Monaſterienſem conſtantiſſimè, ut Ertwinus memorat, propugnavit, ſervavitque ab hoſtibus intactam.

Menſe Octobri, die videlicet prima, è mortalium numero exceſſit Romæ Bonifacius Pontifex, qui imperiali majeſtate hactenus Eccleſiam rexerat; ac bene de Paderbornenſi meritus; cui è Cardinalium Collegio mox ſublectus Innocentius VII vir ætate grandævus juris Canonici Doctor, ac multæ experientiæ, vitæque caſtiſſimæ; quemadmodum Theodoricus de Niem Paderbornenſis multis virtutibus ornatum exhibet, ſed qui biennio Pontificatum clauſit. Illuſtris per id tempus Paderborna duobus egregiis ſcriptoridus Theodorico, & Gobelino viris in curia Romana probatiſſimis, quibus multum debet hiſtoria Romana, quod ab his ſchiſma eorum temporum, & res geſtæ Pontificum cæteris etiam accuratius perſcriptæ ſunt.

Annus Chriſti 1405.

Innocentij VII Pont. 1.
Ruperti Cæſaris 6.
Wilhelmi Ep. Pad. 5.

Continuatæ per hæc turbæ in alterum annum ex facinore Adolphi Montium Ducis; ac tametſi Wilhelmus pater è captivitate ereptus eſſet, nondum tamen ſecundum Cæſaris voluntatem repoſitus erat in ducatum. Quare adverſus proſcriptum Adolphum filium fœdus armorum iniêre Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, urbs Colonienſis, Wilhelmus Epiſcopus noſter, patri ſemper fidiſſimus; junctiſque armorum viribus Montium ducatum ingreſſi trans Wipperam flumen Ratingam, Solingam, Wipperfordiam Oppida expugnant, & ſpoliis exhauriunt. Solinga etiam incendio vaſtata. Eadem pernicies villis, agriſque populando illata. His demum malis caſtigatus Dux Adolphus ad obſequium patris, & reconciliationem adactus eſt; quem & Fridericus Archiepiſcopus Colonienſis anno ſequenti Mareſchallum ſuum Ducatus Weſtfaliæ creavit. Wilhelmo patre demum anno 1408 mortuo, & in Monaſterio Montis veteris conſepulto, Adolphus totius Ducatus Montium & comitatus Ravensbergenſis poſſeſſionem adiit; extinctoque etiam poſt Rainaldo Juliæ Duce anno 1423 in Ducatu Juliæ ſucceſſit. In hac tamen ampliſſima provinciarum poſſeſſione nullum hæredem ſucceſſorem nactus eſt; nam filium, quem ſuſceperat Rupertum, ante Adolphum patrem

Auctor Chron. Belg. Chron. Tremon. M.S. Gobelin.

Digitized by Google

mors rapuit; ceſſitque omnium harum provinciarum hæreditas Gerhardo Duci Juliacenſi Adolphi patruo, juſta Numinis pœna, quòd parentem captivum traxerit in carceres. Sed his in præſens tranſactis cum Adolpho, reconciliatoque etiam Adolpho cum Wilhelmo fratre Epiſcopo noſtro, una animorum conſenſione Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, Adolphus Dux Montium, & Wilhelmus Epiſcopus noſter in unam ſuarum provinciarum defenſionem, mutuumque auxilium magno Weſtfaliæ publicæque pacis bono convenêre.

Ac Wilhelmus Epiſcopus noſter, qui in magna cum Cathedrali Collegio animorum conjunctione diœceſin adminiſtrabat, hoc anno, concordiæ firmandæ causâ, edidit conſtitutionem de obedientiis, ut vocant, & ſupplementis Canonicorum; quam hoc loco etiam, cùm id genus proventuum, quod ſupra annuos Canonicorum cenſus datur, paſſim per Weſtfaliam & Saxoniam in Cathedralibus Eccleſiis invaluerit, adjicere viſum fuit.

Conſtitutio Wilhelmi Ep. de obedientiis Canonicorum.

Wilhelmus Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia electus confirmatus Eccleſiæ Paderbornenſis, univerſis præſentia viſuris in Domino ſalutem. Cum ea, quæ pro Eccleſiaſtici ſtatus honore ampliando olim ſalubriter inſtituta fuiſſe noſcuntur, manifeſtis indiciis tendere deprenduntur ad noxam ſolicitudinis paſtoralis, intereſt pericula præcavere futura. Hinc eſt, quod ſicut experientia didicimus, cum obedientias ſeu ſupplementa præbendarum infra ſcripta Canonicis majori præbenda præbendatis et emancipatis in Eccleſia noſtra prædicta per Epiſcopum Paderbornenſem conferri ſolita vacare, et ea ad petentium importunitatem, aut alias, non ut expedit, diſpenſari contingit, privati commodi pernicioſus affectus, dum bonum commune negligit, in ipſius Eccleſiæ detrimentum ſuas nonnunquam relaxat habenas. Quapropter nos cum honorabilibus Dominis, Præpoſito, et Capitulo Eccleſiæ noſtræ prædictæ, communi conſenſu omnium noſtrum, tractatu Capitulari ac matura deliberatione præhabitis, utilitate ipſius Eccleſiæ in hoc evidente penſata, de obedientiis ſeu ſupplementis prædendarum ſupradictis, ſtatuto et ordinatione perpetuo valituris, ſtatuimus et ordinavimus, quod quotiens aliqua de obedientiis ſeu ſupplementis antedictis de cætero vacare contingit, Canonicus majori præbenda præbendatus et emancipatus, qui ſuperior eſt in gradu, ſic quod Præpoſitus primum, Decanus ſecundum locum, et deinde Priores et cæteri ſecundum gradus, quantum adhæc habeant, illam obedientiam infra dies à tempore vacationis, poſtquam in ipſa Eccleſia ipſa vacatio nota fuerit, immediate currentes, coram Capitulo dictæ noſtræ Eccleſiæ in propria perſona adoptet; quod ſi neglexerit, ſeu noluerit ea adoptare, ſequens eum immediate in gradu illam poterit modo conſimili adoptare; ita ſane, quod ſi plures obedientias tales ſimul vacare contigerit, ille adoptans illa vice unam duntaxat adoptet, nec ſit ei aliam adoptandi facultas, donec ſingulos Canonicos ad hoc, ut præmiſſa eſt, habiles et ydoneos hujuſmodi adoptionis ordo percurrat, tunc demum, et non prius, aliam poterit adoptare, et illam cum prius habita tenere. Nullus autem Canonicorum prædictorum ultra duas ſimul habere debebit de obedientiis ſeu ſup-

plementis

plementis antedictis, niſi tunc ſtante tempore adoptionis prædictæ ſinguli Canonici ad hujuſmodi adoptionem ydonei jam binas obedientias de prædictis obtinerent, tunc ille, quem adoptionis ordo tangeret, tertiam poſſet adoptare, et illam cum prius habitis licite retinere. Si vero ille, quem, ut præmiſſum eſt, ordo tangit adoptionis, aliquam de prædictis obedientiis jam poſſidet, poteſt illam, quam habet, ſi vult, dimittere, et vacantem de novo adoptare, et illa ſic dimiſſa per ſequentem in ordine eo modo, quo ſuperius eſt expreſſum, poterit adoptari. Præterea adjicimus ſupradictis, quod ſiquis Canonicorum ad optandum ydoneus, ut præfertur, obedientiam vacantem non adoptaverit, nihilominus ſalvum maneat illi jus prioritatis in adoptione obedientiæ deinde vacaturæ, quam juxta modum ſupraſcriptum duxerit adoptare. Si autem de obedientiis iſtis aliquam in tantum deterioratam conſtaret, ſeu in futurum deteriorari contingeret, quod propter onera ipſius ſubeunda, aut alias nemo Canonicorum ſupradictorum eam duceret adoptandum, fructus illius ad uſus Capituli eo modo, quo huc uſque in talibus conſuevit obſervare, remanebunt, donec forte Canonicorum aliquis prædictorum onera illius ſubiturus, ipſam duxerit acceptandam. Ut autem præmiſſa omnia et ſingula efficacius robur obtineant firmitatis, Nos Wilhelmus ſupradictus omni juri, quod nobis et ſucceſſoribus noſtris in prædictarum obedientiarum ſeu ſupplementorum prædictorum collatione, aut qualicunque diſpoſitione competebat quovis modo præſentibus, pro nobis et ſucceſſoribus noſtris ſponte et libere renunciamus. Et ne cuiquam in præmiſſis libera tribuatur erroris facultas, obedientias ſeu ſupplementa præmiſſa ſub hys nominibus eorum conſuetis præſentibus duximus inſerenda, Schonenbergh, Remynguſe, Moringen, Sallo: Decima in Sinede, Wever, Hildehuſen, Selinghuſon, Eſchechtinghuſen, Brockhuſe, Hymelhus, Thanehus, Makenlo, Bruchne, Dale, Vyleſe, Elren, Selechem, Hildehuſen, Brenke, Schoteme, Rode, Luthe, Daſeborch, Oſſendorp, Lemego, Ulteſen: decima Queden, Hoyeringhus, Belinynghus, Wetter, Northorchnen, Brakle, Eysnen, Gokesbergh, Bokenevorde, Heugeldere, Sumerſile, Kleykampe, Beſſinghuſen, Corbeke, Natheſungen, et Barckhuſen. In quorum omnium et ſingulorum fidem et teſtimonium præſentes literas, ſeu præſens publicum inſtrumentum, hujuſmodi ſtatutum in ſe continentes, ſeu continens, exinde fieri, et per Bertholdum Notarium ſubſcriptum ſcribi et publicari mandavimus, et ſigillo noſtro unâ cum appenſione ſigilli Capituli noſtri ſupradicti fecimus communiri. Et Nos, Præpoſitus, et Capitulum Eccleſiæ Padeburnenſis prædictæ, Decano noſtro in remotis agente, in ſignum noſtri conſenſus, voluntatis, et approbationis omnium præmiſſorum ſigillum noſtrum fecimus præſentibus appendi. Acta ſunt hæc in domo Capitulari Eccleſiæ Paderburnenſis ſub anno à Nativitate Domini Milleſimo, quadringenteſimo, quinto. Indictione tredecima, menſis Martii die nona, hora ſexta vel quaſi, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris et Domini noſtri Domini Innocentii divina providentiâ Papæ VII anno primo, præſentibus ibidem diſcretis viris Dominis Gobelino Oerſon, Johanne Bruggeman, et Johanne Pictoris in prætacta Paderburnenſi Eccleſia beneficiatis, perpetuis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter et rogatis.

Digitized by Google

Hanc deinde conſtitutionem Wilhelmi Epiſcopi noſtri Alexander eo nomine v. & Joannes Pontifex anno MCCCCX publico diplomate comprobarunt, quorum apud nos tabulæ ſervantur; obſervâruntque inter nos viri antiquitatum gnari, hæc ſupplementa bonorum plerumque ex priſcis decimis, olim à Carolo M. Eccleſiæ Cathedrali parochiiſque per diœceſin attributis, deſumpta, quæ deinde, ſoluta communi vita, factaque bonorum inter ſe diviſione, emeritis & emancipatis Canonicis obvenêre. Nec infrequentes olim è Collegio Cathedrali ſacerdotes ſimul Eccleſiarum Parochi, quibuſcum hæc magnam partem ad Eccleſiæ majoris patrimonium traducta creduntur.

Annus Chriſti 1406.

Innocentij VII Pont. 2.
Ruperti Cæſaris 7.
Wilhelmi Epiſcopi Pad. 6.

Gobel. ætat. 6. c. 89. & 90. Acta Cœnobij Bodecenſis.

Vacuus exinde Wilhelmus Epiſcopus noſter à publicis familiæ turbis ac bellis, annum ſequentem impendit informandis ordinandiſque Eccleſiæ ſuæ negotiis. Quam in rem, præter alios præſtantes è Clero Sacerdotes, in aula habuit Gobelinum Perſonam, omni ſcientiarum genere excellentem, diuque in curia Romana apud diverſos Pontifices exercitatum, eòque inter Sacellanos aulicos & moderatores rerum ſacrarum à Wilhelmo adſcitum. Ejus conſilio cùm cætera Cœnobia, tum vel maximè Bodecenſe Virginum Canonicarum Monaſterium ad meliorem formam reducendum ſuſcepit. Jacebat id per multos annos vaſtum deſertumque ab ipſis Virginibus & Clericis, ſola Abbatiſſa in anguſto tugurio remanente. Igitur cùm in celeberrimo illo Monaſterio ac templo, à D. Menolpho condito, nullus amplius ſacrorum cultus ſupereſſet, templumque verſum eſſet, in ſtabulum pecorum; conſultum habuit Epiſcopus & Canonici, ipſum D. Menulphi corpus transferre Paderbornam ad Baſilicam ſuam, & honoratiorem divini cultus locum, in quo & ipſe D. Menulphus ſanctius coleretur. Id verò cùm Abbatiſſæ innotuiſſet, clam illa noctu per ruſticanas mulieres tumbam, in qua ſacra oſſa condita erant, ſuſtulit, & in vicino equili abſcondit; ut, multum licet Epiſcopi miniſtris ſcrutantibus, ſacrum pignus irrepertum manſerit; tanquam & Divus è ſuo veteri quietis loco transferri nollet, ſed, quod tertio ab hinc anno factum eſt, introductis aliis religioſis viris, cultum ſuum iſtic continuari; id quod paulò poſt narrabitur.

Wilhelmus Ep. animum ad reformandum Cœnobium Bodecenſe adjicit.

Corpus D. Menolphi Paderbornam transferre cogitat.

Litera Paderborn.

Cellam & ædem ad Sanctam Animam

Alium interim locum, duabus ab urbe Paderbornenſi leucis diſſitum, in montibus Teutonicis divino cultui conſecrari fecit Wilhelmus, quem *ad ſanctam animam* vulgus appellat. Ibi cùm Conradus quidam Eremita ſolitariam vitam delegiſſet, & in honorem S. Crucis ædem ſacram ſuis & Ludolphi nobilis de Elmeringhus impenſis con-

ſis conſtruendam obtuliſſet; Epiſcopus eò pronius factum approbavit, quòd jam antè cella iſtic ſolitarij viri ſtetiſſet (in qualem Conradus quoque ſe recludi voluit) & crucis effigies, miraculis clara, ab incolis coleretur; ob quæ hodiedum locus annua populi ſupplicatione, magnaque hominum ex urbe Paderbornenſi & vicinis Oppidis pagiſque confluentium pietate celebris eſt. Literæ approbantis Epiſcopi ſunt hæ. mam conſecrari facit.

Wilhelmus Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia Paderbornenſis Eccleſiæ electus et confirmatus. Dilecto nobis in Chriſto fratri Conrado Heremite to der Hilligen Sele, noſtræ Paderbornenſis diœceſis, ſalutem in Domino. Ad ea, quæ divini cultus augmentum, et ſalutem animarum reſpiciunt, libenter nos benignos et favorabiles exhibemus. Sanè petitio pro parte tua nobis exhibita continebat, quod tu ad laudem divini Numinis, et honorem S. Crucis, quandam Capellam et altare ac incluſorium in loco, vulgariter nuncupato to der Hilligen Sele, ejuſdem noſtræ diœceſis, de conſenſu et beneplacito Rectoris parochialis Eccleſiæ in Dorenhaghen ſubſcriptæ, infra cujus parochiæ limites idem locus conſiſtit, ac ſtrenuorum virorum Godscalci et Ludovvici, nec non Conradi et Ludolphi dictorum de Elmerinchuſen, ac omnium ſuorum hæredum ad hoc requiſito et obtento, ad quos proprietas fundi loci prædicti pertinere dinoſcitur, erigere et conſtruere proponis tuis propriis ſumptibus et expenſis, ac aliorum Chriſti fidelium eleemoſinarum largitionibus mediantibus temporibus affuturis. Quare pro parte tua nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut tibi fundandi, erigendi, et conſtruendi capellam ipſam, et unum altare in eadem ac incluſorium licentiam concedere dignaremur. Nos igitur tuis ſupplicationibus inclinati, tibi et ſucceſſoribus tuis fundandi, erigendi, et conſtruendi capellam ipſam, ut præfertur, ſub conditionibus et modificationibus ac clauſulis infra ſcriptis, liberam auctoritate ordinaria licentiam elargimur; ita quidem, quandocunque et quotieſcunque dictum incluſorium poſt obitum tuum per mortem, aut reſignationem, ſeu quamcunque dimiſſionem vacaverit, ex tunc jus conferendi ejuſdem concluſorii perſonæ Eccleſiaſticæ ſive ſæculari in perpetuum apud ſeniorem maſculum de progenie Elmerinchuſen prædictis, aut alios quoſcunque dicti fundi poſſeſſores remanebit; quibus deficientibus, aut ſi fortè idem Senior vel poſſeſſores infra tres menſes à tempore vacationis ipſius incluſorii perſonam habilem, et laudabilis vitæ, et honeſtæ converſationis non inſtituerint ad illud, ex tunc ejuſdem incluſorii diſpoſitio et collatio, ad Præpoſitum Eccleſiæ Paderbornenſis, qui pro tempore fuerit, devolvetur. Et inſuper, poſtquam hujuſmodi capella et altare erecta fuerint et conſecrata, et non prius, ex tunc, quotieſcunque Rector parochialis Eccleſiæ in Dorenhaghen prædictæ, qui pro tempore fuerit, aut ejus Capellanus, ibidem miſſam celebraverit, omnes et ſingulas oblationes pænitentiales infra Miſſarum ſolemnia, et die dedicationis earundem Capellæ et altaris in eodem altari oblatas ſeu offerendas temporibus affuturis quibuſcunque recipiet, tollet, et levabit, et in uſus ſuos liberè convertet, omnibus vero aliis et ſingulis oblationibus, tam in Petina, cera, clenodiis ad eandem capellam et truncum ibidem ponendum apportatis, ſeu apportan-

apportandis, oblatis, ſeu offerendis ad eundem Heremitam pro ſui ſuſtentatione, ac luminaria, et ad fabricam dictarum Capellæ, et altaris, ac incluſorii remanentibus in futurum. Crux vero ibidem exiſtens pro majori reverentia ſibi exhibenda ſuper dicto altari debet collocari, quæ etiam in dicto die dedicationis infra Miſſarum ſolemnia non debet niſi offertorio completo deponi.

Nos itaque tuam laudabilem intentionem, ac dictorum de Elmerinchuſen et ſuorum hæredum quoad præmiſſa in domino commendantes, hujuſmodi collationem, et diſpoſitionem, ſeu ordinationem, prout ſuperius enarrantur, prout et quemadmodum rite et ordinate factæ ſunt, ratas habemus et gratas, et eadem auctoritate ordinaria confirmamus, harum teſtimonio literarum ſigillo noſtri officialatus majori, quo utimur ad præſens ſigillatarum præſentibus appenſo. Et nos Henricus de Buren Præpoſitus dictæ Eccleſiæ Paderbornenſis, ac Johannes Toninges de Saſſenhuſen Rector dictæ Eccleſiæ in Dorenhagen, proprio ſigillo carens, utens ſigillo Domini Hermanni Felſenbergh ad præmiſſa, nec non Gotſcalcus de Elmerinchuſen pro me et aliis prædictis et noſtris hæredibus in ſignum approbationis præmiſſorum et noſtri conſenſus ad præmiſſa adhibiti præſentem literam pro nobis et ſucceſſoribus noſtris duximus roborandam. Datum anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, ſexto, in feſto Conceptionis glorioſiſſimæ Virginis Mariæ.

Chron. Mindenſe M. S. Chron. Mind. à Meibom. editum Mindenſe à Piſtor. editum Crantz. lib. 11. Metrop. c. 42. Hamelm. in chron. Oldenb. p. 105. & lib. de famil. emort. pag. 114.

Sub exitum anni hujus, ab exceſſu Ottonis Comitis Ritbergenſis Mindenſis Epiſcopi, ſubrogatus in ejus locum Corbeienſis Abbas Willebrandus Comes de Hallermont, pugnaciſſimus Præſul, cui & bellum fuit cum Bernardo Lippienſi, & Nicolao Teclenburgico Comite; nam alteri armata manu caſtrum wedengenſteinium, alteri Reinenbergam, tertium caſtrum Radenam Bockio nobili eripuit, Eccleſiæque ſuæ reddidit. Multis dein bellis præliiſque interfuit: ex quibus tot vulneribus ſaucius rediit, ut poſt mortem, inſpectis cicatricibus, corpus inſtar ſecti aſſique piſcis deprehenſum fuerit. Homo durus, qui clericum aliquando cippo incluſit, & culeo inſutum projecit in Viſurgim, haud alia ex culpa, quàm quòd Romæ ſacerdotium ſuæ diœceſis impetraſſet, cujus donationem ſibi vendicabat. Ob id factum à Pontifice grandi ære mulctatus, inviſuſque, adlegit ſibi adjutorem Epiſcopatus Albertum Comitem de Hoja. Ejuſmodi hominem Roma venientem cum proviſionis literis Simon Sternebergius Epiſcopus noſter conjecit in carceres, in quo ad mortem uſque ut ſupra diximus afflixit, viſique ſunt Epiſcopi illam Sacerdotiorum impetrandi libertatem caſtigare, quæ tum pravo uſu invaluerat, ſed crudeles hæ magis pœnæ ex crudo illo ſæculo, quam promeritæ, dignæve Epiſcopo. Geſſit interim Willebrandus per xxx annos, & tres menſes Epiſcopatum: obiit poſt illa pridie Natalis Chriſti anno xxxvi, vel ut alter faſtorum liber tradit, xxxvii hujus ſæculi, poſtremus Comitum Hallermontiorum, quocum vetus Comitatus Hallermontius, qui intra jurisdictionem Mindenſis & Ducatum Brunswicenſem monſtratur, extinctus ceſſit Brunſwicenſibus.

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1407.

Gregorij XII Pont. 1.
Ruperti Cæſar. 8.
Wilhelmi Ep. Pad. 7.

Vertente anno Wilhelmus Epiſcopus arma caſu magis, ut Gobelinus tradit, quàm ex deſtinato conſilio reſumpſit; & Comitem de Spegelberg, Oppidanoſque Hammelenſes ad Viſurgim, commiſsâ proſpere pugnâ, feſto D. Cæciliæ Virginis ſuperavit. Nam, etſi ſedecim tantùm ex hoſtibus cœſi, ingens tamen captivorum multitudo fuit, quos in vincula conjecit: cæteris fuga elapſis, & Hameliam ſeſe retrahentibus. Paderbornenſium eo prælio multi quidem ſaucii, nullos tamen morte ſublatus; id quod ad numinis beneficium retulit Wilhelmus; ut victoriæ hujus diem quotannis D. Cæciliæ celebrem ſtatuerit.

Gobelin. cap. 88. Piderittus in Chron. Lippienſ. Meibom. in Chron. Brunſvic. Wilhelmus Ep. Comitem Spegelbergicum & Hammelenſes bello vincit.

Haud multò poſt validum Principum fœdus eſt contractum, auctore duce Lunenburgenſi, & Bernardo Duce Brunswicenſi, ad ulciſcendos Comites Lippienſes: in quod tum Otto Dux Geldriæ, Hermannus Landgravius Haſſiæ, Adolphus Dux Montium, Comites Hojani, Schawenburgici, aliique convenêre. Huic & Wilhelmus Paderbornenſis Epiſcopus noſter nomen dedit, multum laceſſitus à Lippienſibus; quòd feuda Paderbornenſis Eccleſiæ, quæ tenebant, detrectarent recognoſcere. Quare junctis ingentibus copiis, factaque feſto D. Jacobi in Lippienſem Comitatum irruptione, primùm Hornam Oppidum obſidione incingunt. Id verò quia Lippienſes munimentis, ſupra quám perſuaſi erant, firmarant; ſoluta poſt aliquot hebdomadas obſidione, totum Comitatum deprædationibus, ferro, flamaque per reliquum anni tempus evaſtant, Simone patre & Bernardo filio ſe intra Blombergam caſtrum continentibus.

Fœdus cum pluribus principibus init. Et Lippienſes oppugnat.

Annus Chriſti 1408.

Gegorij XII Pont. 2.
Ruperti Imp. 9.
Wilhelmi Ep. Pad. 8.

Anno hoc Wilhelmus Epiſcopus noſter bellum adverſus Comites Lippienſes proſecutus eſt. Id etſi Lunenburgenſibus ac Brunſwicenſibus non, uti ſperârant, ex voto procederet, nulloque Oppido & caſtro expugnato trans Viſurgim, præda tantùm iram & vindictam explendo, ſe reciperent; auſus tamen Wilhelmus Epiſcopus noſter contracto provinciali milite Lippienſem Comitatum armatus ingredi; ſtetitque ante urbem Lemgoviam cum quingentis lancearIis & reliquis copiis, extrema minitando, niſi Simon & Bernardus Comites imperata facerent, ac cum cæteris Eccleſiæ Paderbornenſis vaſallis juramentum fidei præſtarent, Hornamque Oppidum, & caſtrum

Gobelinus Piderittius. Wilhelmus Ep. Lippienſes ad præſtandum juramentum fidelitatis adigit.

Digitized by Google

ſtrum Valckenberg, Lemgoviam & Detmoldiam, ac cætera, feudi nomine, & ritu majorum, à ſe & ab Eccleſia acciperent. Territi hac conſtantia Wilhelmi Epiſcopi Comites, veritique ne bona aut Lawenburgenſibus, aut Brunswicenſibus, alijvè potentiori Principi in feudum daret, juramentum fidei dixêre. Quæ poſtquam Wilhelmus Epiſcopus ad Rupertum Imperatorem avunculum ſuum retulit, collaudavit Imperator Wilhelmi conſtantiam, fidemque Eccleſiæ ſuæ præſtitam; ac mox etiam inſigni diplomate, ſecundùm Henrici ſancti, à quo Comitatus ille Haholtinus Meinwerco Epiſcopo donatus eſt, & cæterorum Cæſarum diplomata, nobiliſſimum illud Eccleſiæ Paderbornenſis feudum novis tabulis confirmavit; in iiſque, ut Gobelinus refert, præter cætera loca complexus eſt Hornam, Valckenbergam, Detmoldiam & Lemgoviam inter feuda Paderbornenſis Eccleſiæ. Ex quo primùm conſtat non à Simone eo nomine III Comite Lippienſi, qui Wilhelmum & Theodoricum conſequitur, ſed vel à Simone I, vel Bernardo IV, vel Bernardo V Epiſcopis noſtris ex familia Comitum Lippienſium, vel certè ab alio aliquo Epiſcopo Paderbornenſi hæc in feudum eſſe data. Falli proinde neceſſe eſt Pideritium, quòd ſcribat, hos Lippienſes Comites Simonem & Bernardum à Wilhelmo Epiſcopo armis adactos, ut has urbes & caſtra in feudum traderent Paderbornenſi Eccleſiæ; cùm Wilhelmus Epiſcopus nihil aliud egerit, quàm ut has urbes & bona, quæ majores in feudum acceperant ab Eccleſia Paderbornenſi, & illi dicto juramento fidei feuda recognoſcerent. Qua in re priſca Eccleſiæ ſuæ jura aſſeruit. Poterat hoc Pideritius ex Gobelino, à quo hæc tam diſertè aſſeruntur, diſcere; ſed hunc ille auctorem vel non legit, vel more quorundam, veri non ſatis Studioſorum, diſſimulavit. Sanè cùm nos in Meinwerco produxerimus diploma D. Henrici Imperatoris, quo Comitatum Haholti Comitis cum his urbibus & caſtris Paderbornenſi Eccleſiæ dedit, neque inde ullis tabulis probari poſſit, aut venditione, aut commutatione, aut donatione ad Comites Lippienſes tranſiiſſe, ſupereſt feudi titulo (quod & ipſi Comites hodiedum agnoſcunt) ad Lippienſes perveniſſe; idque tanta prodigalitate aut conſanguineorum, aut aliorum factum tradunt, ut tertiam Eccleſiæ noſtræ partem his feudis abalienatam ſemper queſti ſint poſteriores Epiſpopi. Majorque jactura fuit, poſtquam Comites à Catholica religione deſciſcentes, tot urbes, pagos, villas, incolas per amplum illum Teutonicorum montium tractum ſecum primùm ad Lutheri, poſt ad Calvini etiam hæreſin detraxêre. Quæ mala ſerò etiam ex illa feudorum donatione conſecuta ſunt.

Lemgovienſes coguntur evertere arcem Lagenſem.

Lippienſibus Comitibus ad obſequium deductis, Wilhelmus Epiſcopus noſter Lemgovienſes aggreſſus eſt, quos ex intentatis armis adegit ad arcem Lage funditus evertendam; id quod datis in pervigilio natalis Joannis Baptiſtæ literis ad Epiſcopum extemplo ſe facturos,

cturos Magiſtratus & cives reſcripsêre. Arx enim Lage cum Oppido in comitatu Lippienſi haud ſecus quàm Horne, Detmoldia, & cæterà loca feudum erat Paderbornenſe, quo in caſtro ſuo nullum hoſtile præſidium pati voluit.

Triſti poſt hæc nuncio perculſus Wilhelmus Epiſcopus accepit, Wilhelmum patrem Montium Ducem & Comitem Ravensbergenſem VII Calend. Julii exceſſiſſe è vita. Quare ad ſupremos defuncto honores deferendos & funus deducendum profectus; patrem deinde honorifico ſepulchro, in celebri veteris Montis Cœnobio à majoribus condito, intulit; Principem per omnem quidem vitam bellicoſum, ſed pietate & religione non minus illuſtrem. Ejus enim liberalitate Collegium Canonicorum Duſſeldorpienſe dotatum inſtitutumque eſt; Turres S. Severini & SS. Apoſtolorum in urbe Colonienſi magnifico opere conſtructæ; & quæ præterea à Gobelino noſtro in carmine funebri ab eo conſcripto præclarè pièque geſta memorantur. Tum demum Adolphus Wilhelmi Epiſcopi frater plenam ducatus Montium & Comitatus Ravensbergenſis poſſeſſionem adiit.

Gobelin. ætat. 6. c. 88. Teſchenmach part. 2. pag. 141.

Moritur Wilhelmus Dux Montium Wilhelmi Ep. Paderborn. Pater.

Et Wilhelmus Epiſcopus noſter à funere patris in diœceſin reverſus ſerio tandem Bodecenſe Cœnobium in alium ſtatum formandum ſumpſit, & quia nihil bonæ frugis à Virginibus Canonicis, quæ illud hactenus incoluerant, ſperari poterat, collato cum Canonicis Cathedralis Eccleſiæ conſilio ſtatuit evocare Swollis viros religioſos ex inſtituto D. Auguſtini, qui eâ tempeſtate florebant, & Collegium Canonicarum Virginum convertere in Cœnobium Canonicorum regularium; movebatque Epiſcopum antiqua loci ſanctitas, & præſens in quam prolapſa erat vaſtitas. Nam & templum cum Cœnobio Virginum inter rudera jacebat exuſtum, ſolâ chori aliquâ parte ſuperſtite; & bona partim in ſpolium ceſſerant per bella, partim ære alieno obruta erant, eòque Virgines omnes, & Clerici deſerta loci habitatione diffluxerant, ſolâ Abbatiſsâ in anguſto tugurio relictâ; nec ullus ſacrorum cultus à multis annis in celebri illo loco conſpectus erat, nec Virginibus, quæ diſſolutâ diſciplinâ vagabantur, ulla cura reparandi priſtinam habitationem, aut animus redeundi ad communem vitam erat. Igitur ne tam celebre Virginum Collegium à D. Meinulpho inſtitutum, & tot ſæculis à Carolo M. cultum, & tot miraculis illuſtratum prorſus exſoleſceret, primum feſto Joannis Baptiſtæ hujus anni Epiſcopus pertractavit cum evocato Swollis Priore Joanne Weilio viro religioſo & ſapienti, deſertumque Bodecenſe Cœnobium familiæ D. Auguſtini auctoritate Pontificis excolendum obtulit; id cùm ille ad larga certaque ſubſidij promiſſa grato animo acceptaret, menſe deinde Septembri tractatum eſt cum exauctoratâ Abbatiſſa Walburge de Walde ſuper annuo cenſu pendendo, ex quo honeſtam exinde vitam aleret; dati in hanc rem à Wilhelmo Epi-

Wilhelmus Ep. Paderb. agit de Bodecenſi Canonicarum Cœnobio convertendo in Monaſterium Canonicorum Regularium.

Digitized by Google

mo Epiſcopo arbitri ex Canonicis Bertholdus Beſſelinus, Theſaurarius & Widekindus Spigel Cantor, è nobilitate verò ab ipſa Abbatiſſa delecti Ravenno Brencken, & Hermannus Herte, horum judicio certi annuique reditus Abbatiſſæ ſunt attributi, quibus rite confectis, & à Wilhelmo Epiſcopo approbatis Abbatiſſa ſe munere abdicavit, Monaſteriumque cum patrimonio & poſſeſſionibus in manus Epiſcopi tradidit. Hac ſuper re adſunt apud nos publicæ tabulæ honoratorum virorum teſtimonio Anno MCCCCVIII die prima Septembris conſignatæ.

Chron. Monaſt. Kerſenbr. in Epiſc. Monaſt. Ertvv. in Chron. Oſnab. Cleinſorg. in Chron. Weſtf.

Otto Ep. Monaſt. devicto Henrico Solmenſi arcem Ottenſteinianam Diœceſi ſuæ adjungit.

Triumphavit hoc anno, quod præter faſtos Monaſterienſes ab Ertwino, & Cleinſorgio ſcriptum eſt, Otto Monaſterienſis Epiſcopus de Henrico Solmenſi Ottenſteinij Dynaſta poſtremo diœceſis turbatore, hoſteſque inter cæteros acerrimo. Bellum id jam ſupra ab aliquot annis magna diœceſis perturbatione cœptum exarſerat, atque ex levibus, ut fit, initiis in apertam flammam eruperat. Interfecerant nimirum duo nobiles viri Joannem Werſelium Solmenſis naturalem fratrem; ac licet Monaſterienſis urbis ſenatus capitali ſupplicio animadverterat in nobiles, non tamen acquievit Solmenſis, vindictamque fraternæ cædis homo iræ impotens convertit tam in urbem quam Epiſcopum, prædiſque graſſando per diœceſin ingentia eidem damna intulit; auſuſque etiam famoſas literas ſpargere, quibus clariſſimum Ottonis nomen calumniis, & injuriis proſcindebatur; ac cùm nulli magis ſe læſos quærerentur, quàm Caſtrenſes in caſtro Nienburg ad Dinckelam nobiles, Ottonem Epiſcopum ſuum appellavêre vindicem; & ille prædonum impatiens arma exacuit in Solmenſem, bellum palam indicit, arcemque Ottenſteinianam, qua ſe incluſerat Solmenſis, obſidione incingere cœpit. Ardua erat arcis oppugnatio, quòd paludibus undique circumfuſis unico tantum per humentem aggerem acceſſu pateret. Solmenſis cum ſuis ſe viribus expedire non poſſet, vicinos Principes, & Comites implorat; quos inter primùm ſe obtulit Adolphus Clivenſis Comes; atque is minacibus literis denunciat Ottoni Epiſcopo, niſi Solmenſem clientem ſuum obſidione, & bello intactum relinqueret hoſtem ſe fore. Nihil his tertius Otto, Oſnabrugenſis Epiſcopi, urbis Monaſterienſis, cæterorumque auxilia ſollicitat; horum copiis adjutus arcem Ottenſteinianam arctius obſidione premere aggreſſus eſt. Tum verò Solmenſis ſollicitare Rupertum Imperatorem, Ducem Burgundiæ, Comitem Clivenſem, Morſanum, Heinsbergium, Seinenſem, alioſque Weſtfaliæ Dynaſtas. Multæ ab his intentatæ Ottoni minæ; nec tamen Otto ſe ab obſidione dimoveri paſſus, interrito ad omnes caſus animo perſtitit; jamque obſidione in biennium productâ, ad extrema deductus erat Solmenſis, cùm Adolphus Cliviæ Comes tracto in ſocietatem belli Marcano, cæteriſque ad Rhenum inferiorem Dynaſtis cum numeroſo exercitu advolat, Ottonem ab obſidione depulſurus,

Digitized by Google

ſuſus. Quo cognito, Otto Epiſcopus militem omnem ex præſidiis ad caſtra evocat, hoſtique provocanti inter Attenvordiam, & Geſcheram 12 Calend. Aprilis occurrit. Poſt leves velitationes tota mox acie pugnatum, cæſuſque ingenti clade Clivenſis ad Rhenum ſe recepit. Capti tres fratres Steckij nobiles, jurati Epiſcopi hoſtes, Wittenus, aliique cum centum & viginti equitibus, & magna nobilium turba; id quod hoc anno factum memorant Scriptores. Victor Otto Epiſcopus ad caſtra, & obſidionem rediit, multoque quàm antè pertinaciùs arcem expugnandam ſuſcepit. Tum vero Solmenſis accepta Clivenſis, aliorumque clade abjicere animum, & quia longâ ſimul fame urgebatur, ſeſe atque arcem munitiſſimam cum omnibus bonis in Epiſcopi manus dare.

Ac ne Solmenſis tot annis diœceſi ſpoliis & damnis infeſtus, pro inquieto ingenio ad turbas rediret, juſſus eſt è diœceſi emigrare, arcemque & bona in compenſationem damnorum Eccleſiæ Monaſterienſi relinquere. Quæ deinde Neomagi in publico Principum conventu à Sigiſmundo Imperatore Ottoni adjudicata ſunt. Solmenſis poſt illa Zutphaniam conceſſit, ubi ad annum 1422 vitam protraxit, fructu tamen bonorum, quoad vixit, donatus. Filia, quam reliquit unicam hæredem, denupta Guterswichio Dynaſtæ; quo connubio pòſt cætera Solmenſis bona ad Benthemenſes Comites, & Steinfordienſes pervenêre: debellato Solmenſi, Otto Epiſcopus exinde diœceſin quietam habuit. Tantum nimirum terrorem vicinis Principibus injecit, ut nemo cum eo bellatore committi vellet, auctaque diœceſis hoc poſtremo ejus bello nobili peculio Ottenſteniano. Nec facile Epiſcopus ea tempeſtate per Saxoniam, qui hoſtes ſuos omnes feliciùs ultus, ſpolia prædonum tanto lucro converterit in Eccleſiæ ſuæ emolumentum.

Annus Chriſti 1409.

Alexandri V Pont. 1.
Ruperti Cæſaris 10.
Wilhelmi Ep. Pad. 9.

Succeſſit dehinc annus ſeculi nonus publicis Eccleſiæ malis longê calamitoſior; increſcente enim per diſſidia Cardinalium ſchiſmate inter Gregorium XII, & Petrum de Luna, quem poſtremum Galli & Hiſpani fovebant, Cardinales tandem pacis & concordiæ causâ utrumque exauctorandum contendebant, urgebantque ad id Gregorium Pontificem, quòd in ipſa electione juramento adſtrinxiſſe dicerent abiturum ſe Pontificatu, ſi publica Eccleſiæ utilitas poſceret. Scriptis itaque ad omnes Reges, & Metropolitanos Germaniæ literis, Cardinales Concilium Piſanum indixêre. Quibus acceptis, Moguntinus Archiepiſcopus miſit exemplar ad omnes provinciales ſuos Epiſcopos, & Moguntiam poſt feſtum Epiphaniæ evoca-

Gobelin. ætat. 6. c. 88. Theodoric. Niem. lib. 3. de ſchiſm. cap. 18. S. Anton. de Concil. Piſan. c. 5. Concil. Pariſ. Raynald. in hiſt. Eccleſ. Alzeiuus p. 2. lib. 8. c. 17.

Indicitur Concilium Piſanum.

vit; & quia ad Rupertum Cæſarem ſimul perſcriptum erat, Cæſar quoque ſub initium anni in octava Epiphaniæ Francofurti conventum Principum indixit, interque Imperii Principes quoque acceſſit Wilhelmus Epiſcopus noſter. Multis primùm diſceptatum eſt inter duos Cardinales, quorum alter nomine Gregorii Pontificis, alter nomine Collegij Cardinalium advenerat; aſſenſitque major pars Archiepiſcoporum Præſulum & Principum Collegii Cardinalium Legato. At Rupertus religioſiſſimus Cæſar, Archiepiſcopus Trevirenſis, Duces Bavariæ, cæterique in fide Gregorii Pontificis perſtitêre. Quo in munere Wilhelmus quoque Epiſcopus noſter refertur à Gobelino; nec enim à Cæſare avunculo ſuo diſcedere decorum habuit. Præclarum in his comitiis caſtimoniæ exemplum edidit Simon Wallenſteinius urbis Francofurtenſis à Cæſare impoſitus præfectus, qui probante Cæſare omnes, quotquot meretricibus operam dabant albis faſciis palam ſuſpendi juſſit.

In quo Alexander V renuntiatur Pontifex.

Cœptum pòſt Concilium Piſanum XV Martii feſto Annunciationis Virginis ingenti Patriarcharum, Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Præſulum frequentiâ, multiſque ſeſſionibus productum; in quo Gregorio XII. & Petro de Luna, qui ſe Benedictum XIII appellabat, Pontificatus abrogatus eſt, delectuſque Alexander V. gente Cretenſis, profeſſione primùm Monachus Franciſcanus, pòſt Cardinalis, homo nonagenarius. Quo facto hoc unum aſſecuti ſunt, ut ad duos Pontifices tertium adderent, & ſchiſma, quod tollere debebant, magna Eccleſiarum perturbatione augerent. Miſſi ad hoc Conſilium Piſas à Ruperto Cæſare Legati Joannes Rigenſis Archiepiſcopus, Matthæus Wormatienſis, & Ulricus Ripenſis Epiſcopi, quibus additus Conradus de Suſato, gente Weſtfalus, Spirenſis Canonicus, & profeſſor Theologiæ, qui ſub finem Aprilis in conſeſſu Cardinalium nomine Ruperti Cæſaris eruditum ſcriptum & à Conrado Sultonio Verdenſi Epiſcopo compoſitum liberâ voce obtulit; id quia multis quæſtionibus, & rationum momentis plenum erat, ne in exauctorando Gregorio laborarent, magnoperè fatigavit Cardinales. Facta poſtremùm provocatione à Piſano Concilio ad Gregorium Pontificem, nemine ſalutato eodem menſe Aprili receſsêre, Quemadmodum hæc acta Concilij à Raynaldo, & Dacherio viris eruditiſſimis relata multis exponunt. Nunquam enim Cæſar, iique, quos in Concilio ſuo habuit ſapientiſſimos viros, exauctorationem Gregorii veri Pontificis probavêre. Sed his miſſis ad res geſtas Wilhelmi Epiſcopi noſtri redeamus. Is ſoluto Francofurtenſi conventu, ſalutatoque Ruperto Cæſare avunculo ſuo, in diœceſin Paderbornenſem regreſſus nihil impenſiùs habuit, quàm ut cœptam Monaſterij Bodecenſis commutationem perficeret, excluſiſque vagæ & pravæ vitæ Canonicis Virginibus, Canonicos regularis vitæ introduceret. Aggreſſus quidem id erat anno ſuperiore Wilhelmus ex conſilio, &

Gobel. ætat. 6. c. 90. & antz. lib. 11. Metrop. c. 16.

Wilhelmus Ep. Paderb. Monaſterium Bodecenſe reformat.

aſſenſu Canonicorum Cathedralium, virorumque prudentum; verùm, ut Gobelinus & Crantzius retulêre, rem ſupra quàm crediderat, arduam implicatamque expertus eſt; quando non modò ſuperſtites ejus Monaſterii Virgines, ſed plerique è clero primario & ſecundario, Vaſalli, & nobiles ſe illi commutationi objecêre, ægreque cumprimis paſſa eſt nobilitas, id vetus à D. Meinulpho inſtitutum Collegium Virginum transferri ad ignobiles, & peregrinæ gentis homines, quod tot celebres è nobilitate Abbatiſſæ & filiæ ſuarum familiarum ſupra ſexcentos annos incoluerant; fateri ſe quidem ajebant, templum, ſtructuras Monaſterij omnes, & diſciplinam religioſæ vitæ collapſa eſſe, ſed ea oportere inſtaurare ſecundum priſcam inſtituti formam, & primam Conditoris mentem; non enim, ſi domus temporũ malo in ruinam conſederit, ideo excluſis hæredibus fundum & bona patrimonij danda eſſe alienis. Multis hujuſmodi querelis fatigabatur Epiſcopus, trahebaturque in odium multorum. Quibus contemptis, Epiſcopus pari, quâ cœperat, conſtantia inſtaurationem Monaſterij Bodecenſis hoc anno confecit. Ac ne importunè ac temerè procedere argueretur, Abbatiſſam denuo cum quinque Virginibus, quæ ſupererant, & Clericis Neuhuſium citavit ad judicium, in quo tam Virgines, quam Clerici, ne quid ullius præjudicio aut injuria fieret, audiantur. Verùm cùm Virgines nominatim citatæ ſe non ſiſterent, Epiſcopus negotium dedit Gobelino Perſonæ, viro ſacrorum Canonum peritiſſimo, condemnandi Virgines contumaciæ: Inde ipſe menſe Julio pronunciata palam ſententia Monaſterium Bodecenſe tranſtulit in poſſeſſionem Canonicorum regularium. Qua ſuper re hæ mox etiam tabulæ confectæ ſunt, quas hoc loco integrius etiam, quàm ipſe Gobelinus in hiſtoria à ſe ſcripta fecit, ad poſteritatis memoriam, & pleniorem rei notitiam proferre intererit.

Wilhelmus Electus Eccleſiæ Paderbornenſis et confirmatus ad perpetuam rei memoriam. Quamvis Domini eſt terra, et plenitudo ejus, certa tamen loca pro cultu frequentiori ſuæ Majeſtatis immenſæ ſingularibus ſignorum indiciis plerumque conſecrare conſuevit, quæ quanto majoris torporis negliguntur incuria, tanto majori negligentes ipſi rei Dei redduntur injuria, qui rurſum à Deo neglecti, et in deſideria cordis ſui traditi nonnunquam in vanitatibus ſuis evaneſcunt, quod loca et perſonæ, divinæ juſtitiæ diſpenſante ſecreto, contrectatione mutua tabeſcentes ipſa cum perſonis loca vileſcunt, et quia deviis à tramite veritatis veritas dicit: Regnum Dei auferetur à vobis, & dabitur genti facienti fructus ejus, *ad honorem nominis divini plurimum cedere non ambigimus, ſi vepribus et ſpinis ab agro dominico funditus extirpatis, loca ſancta inhabitantium culpa in deſpectionem deducta novellis olivarum, quas in circuitu menſæ Domini conſtitutas propheta commemorat, ſtuduerimus reformare. Cum igitur Monaſterium in villa Bodiken noſtræ diœceſis quondam ab almo Chriſti Confeſſore ſancto Maynulfo Diacono juxta ſæculi faſtum viro nobili, quem inclytæ memoriæ Karolus Magnus tunc Rex Francorum et poſt Romanorum Imperator poſtquam gentem Weſtfalorum*

Digitized by Google

ſalorum ſeu Saxonum Occidentalium fidei chriſtianæ jugo ſubegit, de ſacro fonte levavit, pro congregatione fœminarum quæ Canonicæ ſæculares appellantur, ſingulari quodam divino miraculo provento, quemadmodum literarum veterum teſtimonio didicimus fundatum, partim negligentia, partim caſibus fortuitis, et malo ſtatu patriæ intercurrentibus ſic penitus deſolatum eſſe conſpicitur, quod ex omnibus ipſius ædificiis ipſa Eccleſia plus tum fimo et immunditia ejus teſtantibus pro receptaculo beſtiarum, quam pro divini cultus exhibitione in parte reformari perdurat; et in Capellis eidem Eccleſiæ quondam annexis nunc vero dirutis, imo ſuper ipſa altaria Capellarum, ſicut in ſaltu virgulta ſuccreſcunt. Unde tam Canonicæ quam Rector parochialis curiæ, ac etiam Clerici cæteri, ſola Abbatiſſa ibidem in tugurio ruſticano degente, terram fructiferam tanquam eis verſam in ſalſuginem abhorrentes locum ipſum dudum reliquerunt, Nos ad ſupradicti loci reformationem pro divini cultus reſtauratione, pietate curæ paſtoralis allecti, intenſis deſideriis aſpirantes, ne ficulnea infructuoſa rurſum terram pernicioſius occupet, eundem locum malitia temporis, loci qualitate, et ſexus fragilitate penſatis, non ſub hujuſmodi Canonicarum ſæcularium ſtatu, quem ſedes Apoſtolica approbare non dignatur, ſed ſub certo per eandem ſedem approbatæ religionis titulo, cujus profeſſores ſexu virili, non ſolum carne ſed et mente, vigentes inter mundi pericula adverſitatis turbo non terret, nec arriſus fortunæ fallacis diſſolvit, decrevimus reformare. Hinc eſt quod Domina Walburgis de Walde Abbatiſſa Monaſterii ſupradicti ad noſtram propter prædicta vocata præſentiam de ſua negligentia ſe plurimum excuſans, et modo reformationis per nos, ut præmittitur, decreto conſentiens, Abbatiam cum omnibus juribus et pertinentiis ſuis in manus noſtras ſponte reſignavit. Cumque deinde nobis fuiſſet expoſitum, quod nonnullæ perſonæ jus Canonicale, ſeu Eccleſiaſticum, quamvis locum ipſum per annos decem, vinginti, vel triginta jam deſeruerant in Monaſterio præfato ſibi vendicantes ſupereſſent, Nos ne in præjudicium juris cujuſquam videremur ex abrupto procedere, perſonas eaſdem videlicet Belyen de Herre, Cunegindim de Welmede, Alheidim Schulten, Cunigindim Lebbinges et Elizabeth de Herre, prætenſas Canonicas, Johannem Reſtick præsbyterum curatum et Hermannum Ritevеege aſſertum rectorem Capellæ S. Martini deſolatæ ibidem, omneſque alias, et ſingulas perſonas utriuſque ſexus jus Eccleſiaſticum in prædictis Monaſterio Capellis ſeu Beneficiis Eccleſiaſticis ejuſdem ſe habere prætendentes una cum Domina Walburge olim Abbatiſſa præfata ad certum terminum peremptorie citavimus, ut in eodem de titulo Canonico præbendarum, beneficiorum, et juris Canonicalis ſeu Eccleſiaſtici, quas et quæ ſe in privato Monaſterio habere prætenderent, nos plenius informarent, et ad concordandum una nobiſcum, quantum earum intereſſet, ſuper reformatione Monaſterii prædicti, et ejus translatione ad ſtatum obſervantiæ regularis, quas ob divini cultus reſtaurationem et augmentum, ac totius Eccleſiaſtici ſtatus noſtræ diœceſis ſupradictæ ædificationem digne duximus faciendas, vel ad dicendam vel allegandam coram nobis cauſas rationabiles, quare reformatio, et translatio hujuſmodi fieri non deceret, alioquin [illegible] ipſa-

ipſarum contumacia ſeu contradictione frivola non obſtante nos in reformationis et translationis negocio prædictarum eſſemus utique proceſſuri, in quo quidem termino perſonis ſupradictis coram nobis legitime non comparentibus, et Domino Gobelino Perſona procuratore noſtro adhoc per nos deputato ipſarum contumaciam accuſante, Nos eaſdem reputantes contumaces juxta modum prædictum circa præmiſſa duximus procedendum, Nos igitur reſignationem per Dominam Walburgam ſupradictam factam, ut prædictum eſt, tunc per nos admiſſam et receptam, gratam et ratam habentes cum honorabilibus viris Dominis Præpoſito et Capitulo Eccleſiæ noſtræ Paderburnenſis prædictæ tractatu Capitulari, et matura deliberatione præhabitis, Abbatiam, Eccleſiam, et Monaſterium prædicta cum omnibus juribus, prærogativis, privilegiis, libertatibus, emunitatibus, bonis et rebus mobilibus et immobilibus, terris, agris cultis et incultis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis aquarumve decurſibus, viis et inviis, ac pertinentiis eorundem univerſis honorabili viro Johanni Wail Priori Monaſterii Canonicorum regularium in Svvollis Trajectenſis diœceſis tradimus, concedimus, et aſſignamus per præſentes, ita quod ipſa Eccleſia et Monaſterio in Bodeke ſupradictis, prout et facultas ſuppetit, reformatis, congregationem convenientem virorum Deo devotorum, Canonicorum videlicet regularium, religioni Monaſterii ſui in Svvollis ſupradicti conformium, juxta ejuſdem religionis exigentiam ibidem inſtituat, præſertim cum S. Maynulfus ejuſdem Monaſterii fundator ſupradictus religionis ejuſdem creditur fuiſſe profeſſor, quorum regimen et gubernatio, viſitatio et inquiſitio et correctio, atque totius Monaſterii tam in ſpiritualibus quam temporalibus adminiſtratio, nec non Prælati ſub nomine Prioris inſtitutio, et deſtitutio apud ipſum, quamdiu advixerit, et quemadmodum ei viſum fuerit, liberè permaneant. Ipſeque de præſentatione beneficiorum Eccleſiaſticorum, et bonis emphyteuticis, nec non officiis, rebus aliis quibuſcunque, quæ alias ad Abbatiſſæ præſentationem, conceſſionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem pertinebant, eo modo, quo Abbatiſſa, de eis diſponere ſolita fuit, liberam habeat poteſtatem præſentandi, et de bonis atque officiis, prout ipſorum bonorum et officiorum qualitas exegerit, diſponendi, infeudatione bonorum purè feudalium duntaxat exceptâ, quorum infeudationem nobis, et ſucceſſoribus noſtris reſervamus. Cum vero Domino permittente ipſe de medio ſublatus fuerit, beneficiorum ac bonorum et rerum diſpoſitionem hujuſmodi apud Priorem, qui ibidem pro tempore fuerit, volumus perpetuo remanere, qui Præpoſito Monaſterii Canonicorum regularium prope Nuſſiam Colon. diœceſis pro tempore exiſtenti et eorum Capitulo generali, quoad viſitationem, inquiſitionem, et correctionem, Prioris inſtitutionem, et deſtitutionem ſecundum modum ordinis eorum ac ſtatutorum ſubjectus exiſtat, juribus Archidiaconi loci ipſius, et plebani ibidem, nec non ordinis ipſorum Canonicorum regularium in præmiſſis omnibus ſemper ſalvis. Nec tamen Prælatus, qui eidem Monaſterio præfuerit, coram aliquo quam coram nobis et ſucceſſoribus noſtris Paderburnenſibus Epiſcopis, aut illo, cui nos et ſucceſſores noſtri per patentes literas hoc ſpecialiter duxerimus committendum, vel ſaltem ſede vacante coram Capitulo Eccleſiæ noſtræ prædicta

Digitized by Google

dicta quovis modo valeat conveniri, ſicque Monaſterium in Bodeken ſupradictum de ſtatu Canonicarum ſæcularium ad obſervantiam Canonicorum regularium de conſilio, conſenſu, et beneplacito honorabilium Dominorum Præpoſiti, et Capituli Eccleſiæ noſtræ prædictorum in Dei nomine transferimus per præſentes. Ut autem præmiſſa omnia et ſingula obtineant pleniorem roboris firmitatem præſentem paginam ſigilli noſtri munimine una cum ſigillo Capituli ſupradicti juſſimus roborari. Et nos Præpoſitus, et Capitulum Eccleſiæ Padeburnenſis in ſignum noſtri conſenſus omnium præmiſſorum præſentem literam noſtri ſigilli juſſimus appenſione muniri. Datum anno Domini Milleſimo quadringenteſimo nono, decima ſeptima die menſis Julii.

Introductis in Bodecenſe Monaſterium Sacerdotibus ac Canonicis regularibus, quos Swollis ſecum adduxerat Joannes Wailius moderator Swollenſis, omnem deinde curam vertit Wilhelmus Epiſcopus in recuperandis Monaſterii bonis, dotandiſque novis loci cultoribus; id quod denuo á Wilhelmo Epiſcopo noſtro hiſce publicæ auctoritatis literis commiſſum eſt Gobelino Perſonæ.

Wilhelmus electus Eccleſiæ Paderburnenſis. Diſcreto viro Domino Gobelino Perſoen Rectori Eccleſiæ S. Andreæ ſito in caſtro Warberch noſtro Capellano ſalutem in Domino. Cum Monaſterium Budicenſe noſtræ diœceſis jam pene deſolatum, ob ſui et divini cultus reformationem de ſtatu Canonicarum ſæcularium ad ſtatum Canonicorum regularium in perſonam honorabilis viri Domini Johannis Wail Prioris Monaſterii Svvollenſis Trajectenſis diœceſis tranſtulimus, et ad recuperandas res et bona prædicti Monaſterii Budicenſis alienata ſeu diſtracta aliis negociis arduis prædicti vacare nequeamus, vobis tenore præſentium comittimus, et auctoritate plenaria concedimus ad producendum contra detentores, occupatores, debitores rerum et bonorum prædictorum, et impedientes, moleſtantes, aut perturbantes dictum Priorem, vel fratres ſeu familiam ipſius in negotio reformationis ſupradictæ, nec non omnes, et ſingulas cauſas idem Monaſterium Budicenſe ſeu bona, vel perſonas ipſius concernentes, audiendi, decidendi, et terminandi cum omnibus, et ſingulis emergentibus dependentiis, et connexis; contradictores et rebelles per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo. Datum in novo caſtro noſtræ diœceſis Anno Domini MCCCCIX *ipſo die beati Arnolphi Epiſcopi.*

Gobelinus Perſona celebris hiſtoriæ noſtræ per id tempus ſcriptor, etſi hiſce literis appelletur Rector Eccleſiæ in caſtro Warburg, ac Capellanus Epiſcopi, in aliis tamen literarum noſtrarum monumentis inſcribitur Officialis curiæ Paderbornenſis, Procurator Cameræ Apoſtolicæ, & Decanus Bilfeldienſis; quo poſtremo munere à Theodorico Adminiſtratore demum exornatus eſt, ut liquet ex Theodorici literis à Meibomio in præfatione operum ejus adductis; & quantum ex his omnibus æſtimes, auctor fuit Wilhelmo Epiſcopo tranſferendi Bodecenſis Monaſterij ad Canonicos regulares; idque facile Romæ impetravit, vir tot annis in curia Romana verſatus, magnæque apud Wilhelmum Epiſcopum, & Canonicos Cathedralis Eccleſiæ auctoritatis.

Cœptum

Digitized by Google

Cœptum igitur hoc anno inſtaurari deſertum Bodecenſe Monaſterium & reduci cultus divinus. Dura quidem per ſeptem annos initia, quibus optimis viris religioſis cum multis ærumnis & hoſtibus, qui ægre hanc commutationem ferebant, confligandum fuit; vicit hæc omnia longa malorum tolerantia, & labores quàm inviſi primùm tam grati poſtea omnibus, poſtquam omnium virtutum exemplo, & vitæ ſanctimonia in notitiam, & amorem popularium venêre; brevique largitione piorum hominum inſtaurata Baſilica, & florentiſſimum opibus & multitudine religioſorum doctorumque hominum ſtetit Cœnobium; uti hæc omnia florentem religioſæ vitæ diſciplinam conſequuntur, languentem deſerunt. Compertumque in hac diœceſi, quod & in aliis memorabile fuit, Deum per religioſos Canonicos cleri populique collapſos mores inſtauraſſe.

Vix dum Bodecenſe Monaſterium in meliorem ordinem compoſuerat Wilhelmus Epiſcopus, cùm novus illi, multoque implicatior labor objectus in Abdinghoviano ordinis D. Benedicti Cœnobio reformando. Duplici id malo diſſidio laborabat inter Abbatem, & Priorem, quem Henricus Abbas munere ſuo dejecerat, alio in locum ejus repoſito, ob quod ille ad Epiſcopum, ut judicem Abbatis appellabat. Huic alterum malum priori multo pejus acceſſerat, diſſoluta videlicet religioſa Cœnobitarum diſciplina non ſine publica offenſione populi. Quare ſtatuit Epiſcopus menſe Octobri Cœnobium intrare, & facta conquiſitione pravos Monachorum mores emendare. Quæ poſtquam ab Abbate cognita fuêre, lautum ille inſtituit convivium, ad quod primores è clero, ſenatu, & civibus invitati adfuêre; pleríque etiam muneribus corrupti, eo cumprimis conſilio, ut horum favore ſe adverſus Epiſcopum præmuniret. Nec multò pôſt Epiſcopus cum multis Eccleſiæ præſulibus Cœnobium ingreſſus, convocatiſq; Monachis cœpit cum ijs pertractare. De diſciplina in melius formanda. Quo in opere dum verſatur ſimul ingens turba civium cum Conſulibus, tribunis plebis, & præfectis Cœnobium ex condicto intrat, ſeſeque in locum concilij Eccleſiaſtici ingerit. Quos cum Epiſcopus exire juberet, moneretque juramento ſibi præſtito libertatis Eccleſiaſticæ memores eſſent, illi protervis vocibus reſpondêre, non prius ſe loco exceſſuros, quàm ab Abbate imperium exeundi acciperent. Et Monachi, ut ſe correctioni per Epiſcopum cœptæ eximerent, concepta audacia ad ſuperius tribunal appellavêre; ita re infecta Epiſcopo ob concitatam plebem diſcedendum fuit. Nec tamen ob id deſtitit Epiſcopus Abbatem & Monachos publicis privatiſque monitis ad ſaniorem mentem revocare; quibus cum nihil proficeret, Abbatem & Monachos atque urbem interdicto ſacrorum, & cenſuris Eccleſiaſticis perſtrinxit. Ad quæ cum Abbas ad Alexandrum recens in Concilio Piſano electum Pontificem appellaret, eique Clerus adhæreret, Epiſcopus à Capitulo rogavit, utrumne cum

Digitized by Google

Alexandro Pontifice faceret, quòd ipſe Gregorio Pontifici hæreret, reſpondêre hac ſuper re ſibi prius conſulendum Capitulum Hildeſienſe, & Halberſtadienſe, quibuſcum fraternitatis ſocietatem colerent. His fruſtra tentatis, Epiſcopus ex urbe receſſit; ac vix cùm caſtrum novum ingreſſus erat, intelligit Capitulum convocato clero decreviſſe ſtare cum Alexandro Pontifice, veritus inde Epiſcopus, ne controverſiam inter duos Pontifices in ſe traheret, & de Epiſcopatu periclitaretur, ſi nimirum Clerus Alexandrum, ipſe Gregorium ſequeretur, litem cum Capitulo, & clero abrupit; rurſumque Monachos aggreſſus Monaſterium correctionis gratiâ intrat; verùm cùm nec Abbas nec Monachi ſe ſiſterent, atque ad omnia monita multò quàm antè contumaciores deprehenderentur, anathematis ſententià percutit, quam & publice per omnes Eccleſias promulgavit. Quo laqueo indutus Abbas ut ſe expediret, Romam profectus Alexandrum Pontificem adijt, ubi multis ſumptibus & muneribus rem eò tandem deduxit, ut reclamationem ab anathematis vinculo & interdicto impetraret. Tantum publicum Eccleſiæ ſchiſma etiam privatis locis nocuit, cùm in Italia duo Pontifices conſiderent; tantaque per id tempus Cleri & civium adverſus Epiſcopum ſuum ex corruptis moribus erat inſolentia, eaque temporum malitia, ut nec morbi medelam ferrent.

At non his turbis dejectus Wilhelmus Epiſcopus deſtitit monitis & minis urgere Abbatem & Monachos, ac niſi ad inſtituti formam, à qua abierant, redirent, extraque clauſtri ſepta mulieres repellerent, fore ut obſtinati ad carceres raperentur; quod cùm illi ad clerum, & cives referrent, horum animi magis exacerbati in Epiſcopum, Monachorum defenſionem multò concitatius ſuſcepêre; auſi etiam jactare ſe ita fatigaturos Epiſcopum, ut ipſi prius, quàm Abbati munere abeundum ſit. Et pleroſque è clero tum conſpiratione facta cum Monachis Epiſcopo ſe objeciſſe haud mirum videri poterat, quòd Monachis in ordinem redactis, idem ſibi ab Epiſcopo imminere timerent. Rebus in hunc modum conturbatis Epiſcopus ad Rupertum Cæſarem avunculum ſuum appellat; & huic cùm omnem controverſiam per Legatos & literas expoſuiſſet, Cæſar Monachum quendam ſenem & gravem ordinis D. Benedicti, virum religione & auctoritate conſpicuum, à quo jam quinque Monaſteria ſuperioris Germaniæ in meliorem formam redacta erant, Heidelbergam ad ſe evocavit, eumque cum alio ſacerdote Monacho Paderbornam Wilhelmo Epiſcopo tranſmiſit, experturus primùm leniora conſilia, quàm vi adverſùs rebelles Monachos & cives procederet; venit ſenex ille Monachus Paderbornam; ſed neque ab Abbate & Monachis, neque à Clero, neque à primoribus ullo caritatis obſequio exceptus; præter unum clericum, à quo paucis piris donatus. Atque is, ubi ſe nihil efficere conſpexit, ad Epiſcopum, qui ſe in caſtro novo & conſpectu

ſpectu urbis continebat, ſe contulit, à quo poſt quintum inanis laboris menſem ad diœceſis Eiſtadenſis Monaſterium, unde accerſitus erat, remiſſus eſt. Inde omnis ira vindictaque Abbatis, Cleri, & civium converſa in Eccleſiaſticum Epiſcopi judicem, tanquam primarium in hoc negotio Epiſcopi adminiſtrum; cujus vita poſtquam primùm veneno fruſtra tentata, tum tot injuriis & dolis eſt oppugnata, ut palam in ſynodo Cleri convocata edixerit, ſibi ex urbe ſecuritatis cauſa emigrandum eſſe; quod & anno ſequenti fecit, translatoque ſecum judice Eccleſiaſtico Bilfeldiam, ea in urbe, quòd diœceſis Paderbornenſis eſſet, fruſtra reclamante Capitulo, ſedem fixit; ubi benignioribus, quam Paderbornæ incolis exceptus eſt. At quo minus Epiſcopus tantam injuriam, tantamque rebellionem in præſens ultus ſit, fecit & mors Imperatoris, & grave bellum cum Colonienſi Archiepiſcopo, quæ duo mala anno proximo conſecuta ſunt.

Annus Chriſti 1410.

Joannis XXIII Pont. 1.
Ruperti ultimus
Sigismundi 1.
Wilhelmi Ep. Pad. 10.

Sequitur nunc annus Chriſti milleſimus quadringenteſimus decimus, qui poſt decem menſium Pontificatum ſuſtulit Bononiæ Alexandrum V Pontificem in Piſano Concilio electum. Solitus is referre ſe divitem fuiſſe Epiſcopum, pauperem Cardinalem, & mendicum Pontificem; mirumque magis videri poterat virum ante profeſſione Monachum, ætate jam nonagenarium, illo conturbato Eccleſiæ ſtatu admiſiſſe Pontificatum. Haud multò poſt favore Cardinalium Gallorum ſublectus eſt tertio Maji Balthaſar de Coſſa Neopolitanus Cardinalis Bononienſis appellatuſque Joannes XXIII. Hujus Pontificis electione, ut Gobelinus noſter inquit, multi offenſi, ſeu quod commendatione Ludowici Galliarum Regis, tum Siciliam affectantis, per Cardinales Gallos electus eſſet: ſeu quod vanitati deditus, multiſque vitiis obnoxius palam compertus eſſet; ob quæ poſt etiam in Concilio Conſtantienſi Pontificatus illi abrogatus. Penetravit in ejus præſentiam & notitiam Gobelinus noſter, qui per id tempus, ut de ſe refert, in Italia verſabatur, haud dubio à Wilhelmo Epiſcopo miſſus ad expediendum negotium adverſus Abdinghovianum Abbatem, Clerum, & cives Paderbornenſes ſibi adverſantes; obtulitque huic Pontifici hymnum, quem de B. Virgine compoſuerat, quem & Pontifex hic probavit.

Gobelin. ætat. 6. Theodor. à Niem. in calce l. 2. S. Antonin. 3. p. tit. 22. Raynald. in hiſt. Eccleſ. Spangeb. Brovver. in annal. Trevir. Urſberg. Paralip. Calviſius Chron. M. Belgii.

Mortuo Alexandro V Pontifici ſufficitur Joannes XXIII.

Ad Pontificis funus acceſſit Ruperti Imperatoris; ita enim Gobelinus, *poſt coronationem Joannis Pontificis, quæ VIII Calend. Junii peracta eſt, ſtatim D. Rex Robertus defunctus eſt;* quem Trithemius XXI, alii XVIII Maji Oppenhemii ad Rhenum exceſſiſſe ſcribunt. Certè Heidelbergæ

Trithem. in Chron. Spanh. Serrar. in Moguntin. hiſtor.

Digitized by Google

Cuſpinian. in Ruperto.
Moritur Rupertus Imperator.

bergæ in Epitaphio ejus xv Calend. Junii dies mortis adſcribitur. Cæſar fuit pietate in Deum, religione in Gregorium Pontificem & Eccleſiam, clementia in populos, juſtitia in omnes egregius. Funus Heidelbergam deductum; ubi in Baſilicâ à ſe conſtructâ ſepultus fuit, hoc epitaphij elogio decoratus: *Rupertus Dux Bavariæ, Comes Rheni Palatinus, Romanorum Rex, juſtus, religionis et pacis amator, dignus Deo viſus, qui pro juſtitia pateretur: Hujus ſacræ ædis et Collegii inſtitutor, hic cum caſtiſſima conjuge Elizabetha Norici montis Burgravia quieſcit vita functus anno Chriſti* Mccccx *Calend. Junii* xv. Bellicam quidam fortitudinem majorem ab eo deſiderant; ſed ejuſmodi Imperium illa tempeſtate erat, ut ſanum caput languidum corpus erigere non poſſet.

Succedit Sigismundus.

Ejus morte tantum vulnus Wilhelmi Epiſcopi animo impreſſum, quantum in avunculo Eccleſiæ ſuæ familiæque patronum ſe amiſiſſe ſenſit. Sed haud levius ejus exceſſu conturbatum Imperium, quòd Electores magnopere ancipites, & diſcordes in ſucceſſore deligendo eſſent, aliis Jodocum Moraviæ Marchionem Wenceslai patruelem, virum nonagenarium, aliis Sigismundum Ungariæ Regem Wenceslai fratrem ad Imperium depoſcentibus; rem cæteris exactius deſcribit Gobelinus noſter. Quare ejus verbis adſcribam. *Eodem menſe (ſcil. Septembri,) Principes Electores convenerunt apud Franckfurdiam pro Rege eligendo, et Archiepiſcopus Trevirenſis, Ludovicus Dux Heidelbergenſis Palatinus Rheni, et Burggravius Noribergenſis, hinc procurator Marchionis Brandenburgenſis, quantum ad eligendum, elegerunt Dominum Sigiſmundum Regem Ungariæ, fratrem Regis Bohemiæ, ad quem tunc ſpectabat Marchia Brandeburgenſis, in Regem Romanorum, Archiepiſcopis Colonienſi et Moguntinenſi adhuc in deliberatione perſiſtentibus. Sed Rex Bohemiæ, et Dux Saxoniæ ad electionem non venerunt, et hæc electio facta fuit* xx *die dicti menſis. Et ſtatim Archiepiſcopus Moguntinus mandavit Eccleſias Oppidi Francfort non aperiri, ne illi, qui elegerant, electionis ſuæ publicationem et ſolennitationem perficiendi haberent facultatem. Unde illis venientibus ad fores Eccleſiæ, nec ingreſſum habere valentibus, publicatio retro chorum ipſius Eccleſiæ facta eſt per eoſdem; Et poſtea Maguntinenſi et Colonienſi Archiepiſcopis iterum convenientibus Jodocus Marchio Moraviæ vir grandævus per ipſos in Regem eſt electus.* Ita vero ad ſchiſma Eccleſiæ acceſſit diſſidium Imperij ex diſcordi Regis electione.

Gobelin. ætat. 6. c. 91. Teſchemach.
Archiepiſcopus Colonienſis & Comes Clivenſis Diœceſin Pa-

Hos inter publicos Imperij fluctus exarſit hoc anno privatum graveque bellum inter Fridericum Colonienſem Archiepiſcopum, & Wilhelmum Paderbornenſem Epiſcopum noſtrum. Id licet multis denarret Gobelinus, nulla tamen diſſidij bellive hujus cauſa indicata; niſi quod ſcribat Colonienſem Archiepiſcopum traxiſſe in ſocietatem armorum Adolphum Cliviæ & Marchiæ Comitem, unoque repentino impetu cum valido exercitu, multiſque bellicis inſtrumentis irrupiſſe in diœceſin Paderbornenſem.

Tranſito igitur ad Lipſtadium Oppidum Luppia flumine per angu-

Digitized by Google

anguſtum viæ tramitem undique paludibus, & foſſis incinctum, XVIII die Decembris Delbrugiam ingrediuntur; quorum adventu cognito, Delbrugenſes, quos vicinus rumor ad arma conciverat, conglobatis turmis occurrunt, hoſtiumque ingreſſum ad aliquot horas inter anguſta viarum fortiter agreſtibus telis, haſtiſque pugnando, retardant; donec hoſtium obruti multitudine inermes armatis cedere, & per paludum ambages ſe recipere in tutum neceſſe fuit. Inde hoſtis libere effuſus in Delbrugiam ferro flammaque vicinas villas evaſtare. Neque Epiſcopo quicquam de irruptione cognitum fuit, priuſquam, è caſtro novo ac ſede Niehuſiana flagrantium villarum flammas & fumorum globos in aere conſpiceret, emiſſiſque exploratoribus diſceret Archiepiſcopum & Clivenſem Comitem cum potentibus copiis intraſſe diœceſin. Ille vero cum ad tam ſubitam irruptionem reprimendam nec provincialem militem haberet, nec conſultum duceret hoſti temere cum paucis obviam ire, diſtulit eo die Delbrugenſibus ſubvenire, Archiepiſcopus vero ac Comes licet conſtituerant Delbrugiæ Oppidum eo die exurere, & caſtra proferre in diœceſin; ea tamen nocte frigoris & hiemalium injuriarum impatientes Delbrugiæ permanſere, militeque per domos ſparſo noctem illam poculis & alto ſomno tranſegere; donec baliſtæ, tela, ac cætera bellica inſtrumenta, quæ multis curribus ſequebantur, caſtris adeſſent. Quo comperto, Delbrugenſes ea nocte clam hoſtibus ad arma convolant, relictis domi uxoribus, quæ comeſſantibus omnia large ſubminiſtrarent, tractarentque ad genium militarem hoſpites; viri interim aditum per paludes, per quem Archiepiſcopus & Comes intrarant, armati occupant: plauſtra, quæ militaribus inſtrumentis onuſta jam advenerant, intercipiunt: aditum à tergo hoſti recludunt, ac præmuniunt; quò cum Archiepiſcopus ac Comes cum equitatu & peditatu advolarent, reperere Delbrugenſes, & omnem illam ferocem agreſtium turbam conſiſtere in armis, tranſitumque inter paludes & foſſas munimenti inſtar inſidere. Diu multumque cœca nocte pugnatum; & Delbrugenſes, poſtquam ſupra quatuor millia telorum ſuorum abſumpſiſſent, baliſtas, tela, armaque paulò ante intercepta vertunt in Archiepiſcopum & Comitem, hoſtemque ſuis armis repellunt & diſijciunt. Quo inopinato caſu conſternatus Archiepiſcopus & Comes, rati rem ex inſidiis & compoſito agi, tanquam Delbrugenſes tam diu impetum ſuſtinerent, donec à tergo Epiſcopus Paderbornenſis è caſtro novo armatus accederet, militem ſuum ab eo loco deducunt, aliumque per paludes reditum quærunt ad Luppiam. Verum aliis hanc viam, aliis aliam fruſtra per paludes tentantibus, omnes panicus timor ea nocte fatigavit, confuſoſque huc illucque disjecit; quorum permulti à Delbrugenſibus aut telis confoſſi aut trucidati fuere.

Hoſtes Paderb. infeſtantes à Delbrugenſibus cæſi repelluntur.

Poſtremum illuceſcente die Wilhelmus Epiſcopus cum provinciali

ciali milite, cui multi Paderbornenſes cives ultro ſe junxerant, Delbrugenſibus laborantibus opportunè adfuit, armatuſque ſe hoſti in conſpectum dedit. Hærebat ille partim paludibus penetrandis occupatus, partim in aperto campo explicatus. Quo priùs explorato, Paderbornenſis demum ſigna intulit, congreſſuſque prælio hoſtes cum magna clade in fugam abjecit. Capti trecenti ſexaginta ſex armati viri; quorum major pars è nobilitate, & civibus Suſatenſibus erat; cœſi complures: octingenti militares equi abducti: ingens pecunia ex prædis, captiviſque conflata; Archiepiſcopus & Adolphus Comes Clivenſis, relictis ſignis militaribus, ægrè per paludes eluctati evasêre. Fugientibus inhæsêre Delbrugenſes, & majori etiam ſtrage, quàm antè inter paludes obtrivêre; viſique ſunt veteri Bructerorum fortitudine Delbrugenſes pugnaciſſimos gentis animos reſuſcitaſſe; ſicuti & ipſi illuſtrem hanc victoriam ſua virtute partam certis verſibus poſteritati conſignarunt.

Millia bis duo CC.... Quinta Kalendas,
Decembris menſis nos undique terruit lenſit,
Comes Clivenſis, Præſul quoque Colonienſis,
Cives Suſati, plures famuli, et bene nati,
In hac Parochia fregerunt horrea multa,
Ædes per illas combuſſerunt quoque villas,
Nulli parſerunt, Paſtorem vulneraverunt,
Quorum proſtrati ſexenti ſunt numerati,
Sunt captivati, Deo laus Baptiſta Joanne.

Bello hoc Fridericus Furſtenbergius vir ab anno 1388 omnibus Weſtfaliæ bellis clarus, fiduſque Colonienſi Eccleſiæ miles Friderico Archiepiſcopo adſtitit, quem etiam Archiepiſcopus ob fidam operam, damnaque accepta largè remuneratus eſt.

Annus Chriſti 1411.

Joannis XXIII Pont. 2.
Sigismundi Imper. 2.
Wilhelmi Ep. Pad. 11.

Gobelin. Chron. M. Belgii Langius in chron. Citiz. Serrar. in Mogunt. hiſtor. Brovver. lib. 18. annal. Hiſtoria Boica.

Fluctuabat per hæc Reſpublica in alterum annum inter duos Reges electos, quos tamen motus brevi mors diremit. Quippe Jodocus Marchio Moraviæ deſignatus Rex, cum ad in eundum regnum iter Francofurtum ſuſciperet XIII Calend. Aprilis abſque liberis morte deceſſit, geſto tantùm per quinque menſes inani regni titulo. Quare Imperii Electores ac Principes ſuffragiis in integrum redactis, menſe Julio, nemine jam diſcrepante, Sigismundum Romanorum Regem dixêre. Ac memorabile, cùm Sigismundus à Moguntino velut Elector Brandeburgicus vocatus acceſſiſſet, eòque ob regiam dignitatem primæ ferendi ſuffragij partes oblatæ eſſent, rogaſſentque cæteri, quem Regem nominaret. Me, inquit, ego novi, non perinde alios,

Mortuo cùm

cùm neſciam, an quiſquam alius æquè idoneus ſit capeſſendi orbis Imperij. Quo candore Sigiſmundi delectati Electores communi aſſenſu Regem ſalutavêre.

Jodoco Moraviæ Marchione à quibuſdam in Regem Germanorum electo, ſolus regnat Sigiſmundus jam unanimiter electus.

Princeps, ſanè fuit, ut cùm Trithemius, aliique virum fortem, ſtrenuum, ſapientem, juſtum, & chriſtianiſſimum appellent; ornabatque regiam majeſtatem corporis proceritas, religio in Deum, munificentia in omnes, eruditio & linguarum multarum peritia; quippe qui præter theutonicum idioma linguam latinam, Italicam, Gallicam, Bohemicam, Sclavicam ita calleret, ut ſingulis congruè loqueretur; ſed omnium operum ejus præſtantiſſimum, ſuſtuliſſe diuturnum tandem ſchiſma Eccleſiæ, quo quantum laborârit facta poſtremorum annorum teſtabuntur. Quàm diſſimilis Wenceſlao fratri, tam ad patris Caroli IV Imperatoris indolem ex omnium virtutum lineamentis factus, credituſque paſſim divino munere obtigiſſe Imperator, qui turbatiſſimum Eccleſiæ ſtatum reſtauraret, tam pacis artibus, quàm bellica virtute & felicitate clarus.

Bellum inter Archiepiſcopum Colonienſem & Epiſcopum Paderb. redintegratur, at per arbitros componitur.

Bellum quòd inter Colonienſem Archiepiſcopum & Paderbornenſem flagraſſe diximus, hoc anno rurſum fumare & ſcintillare cœpit. Nam cùm ſuperioris anni ignominioſam fugam clademque in Delbrugia acceptam decoquere non poſſet Archiepiſcopus, renovatâ cùm Adolpho Clivenſi, & Marcano Comite conſpiratione, diſſipatas copias inſtaurant, Briloniamque, Rudenam, Geſekenam, Lipſtadium, aliaſque finitimas civitates, ingenti præſidiariorum milite implent; & quia aperto bello non auſi ſunt congredi, prædis & incurſionibus vicinos agros infeſtavêre. Nec ſegnior Wilhelmus Epiſcopus noſter hic conatibus hoſtium provincialem militem ad fines diœceſis tutandos objecit; inde mutuis incurſionibus, prædis, & velitationibus actum, dum Epiſcopus noſter fœdere ſe cum vicinis Ducibus, Comitibus, nobilibus, & Baronibus firmaret, quos ſupra viginti mox in armorum ſocietatem traxit; horum confirmatus auxiliis Colonienſem diœceſin ingreſſus, ultuſque prædis prædas, Oppidum Calenhartum expugnatum flammis abſumpſit. Et quamvis hæc uterent Colonienſes, & Marcanos, nunquam tamen Archiepiſcopus, & Comes auſi Paderbornenſem diœceſim armati intrare; ita priora terrebant veſtigia. Celebris ac bellicoſus per id tempus Joannes Bavarus Comes Palatinus, Leodienſium, electus Epiſcopus, Wilhelmi Comitis Hollandiæ, Friſiæ, & Zelandiæ frater, non tam ſuis quàm familiæ viribus potens; hunc Colonienſis Archiepiſcopus implorat belli ſocium; & ille pronus ad auxilium, contracto milite, ſe Archiepiſcopo, & Clivenſi jungit, ac mox tanquam totius belli moderator Paderbornenſi Epiſcopo per fecialem bellum denunciat, ratus famâ adventus ſui ultro Paderbornenſem arma poſiturum. Nihil his commotus Paderbornenſis adventum ſe hoſtium præſtolari renunciat. Igitur Colonienſis, Leodienſis & Clivenſis cum ingenti exercitu

Digitized by Google

ercitu ad fines utriuſque diœceſis progreſſi, inter Briloniam, Rudenam, & Geſekenam in aperto conſtitêre; quibus & Paderbornenſis cum provinciali equitatu & peditatu obviam proceſſit, inſtructus cumprimis lancеariis, quorum ſupra mille à fœderatis ſubmiſſos produxerat in aciem, ſtabat in conſpectu uterque exercitus, neutro tamen prælij initium ſollicitante. Et verò quia Colonienſis non tam ad pugnam quàm terrorem aderat, tantumque exſpectare viſus, ut Paderbornenſis ultro ſe primum ad captivos laxandos offerret; id cùm Paderbornenſis non faceret, majorique etiam conſtantia Lancearios ſuos oſtentaret in campo ad prælium paratos, intervenêre utrimque amici & arbitri, multiſque inter partes pertractatis pacem ſanxêre, quæ ea lege inita, ut captivos ex Delbrugenſi clade quiſque ære ſuo redimeret; nec enim Paderbornenſis Epiſcopus ex injuſto ſibi bello illato quicquam remittere voluit; ex eo lytro decem millium florenorum ſumma conflata eſt, quam partim in redimenda caſtra, partim in res ſacras, partim in militum largitiones convertit. Ita poſtquam novem magnis utriuſque diœceſis depopulationibus, & damnis decertatum fuerat, ſexto demum die Septembris ab armis diſceſſum eſt.

Eo bello tam celebre Epiſcopi Paderbornenſis nomen poſtea fuit, ut nec quiſquam vicinorum Principum Comitumve cum eo armis committi voluerit, nec diœceſin infeſtare auſus fuerit. Quemadmodum hæc Gobelinus præſens eorum temporum ſcriptor memorat, mirificéque dilaudat Wilhelmi Epiſcopi liberalitatem, qua omnium militum animos ad ſe attraxerit. Nam cum ex prædis omnia ferè militibus relinqueret, tum ſupra ducentos equos fortiter pugnantibus dilargitus eſt; mirè præterea affabilis, quo conſecutus, ut domeſtici extraneique ſe ad ejus militiam offerrent, pluraque ex anguſta diœceſi, quam ex ampla conficeret Colonienſis Archiepiſcopus; cui quòd arcta ad liberalitatem manus eſſet, arcta etiam fortuna ejus ſucceſſus complexa eſt.

Annus Chriſti 1412.

Joannis XXIII Pont. 3.
Sigismundi Imp. 3.
Wilhelmi Ep. Pad. 12.

Serrar. in Mogunt. hiſtor. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Nauclerus Aretinus in hiſtor. Ital. Brevuer.

Bellum quoque per id tempus fuit inter Hermannum Haſſiæ Landgravium & Joannem Naſſovium Moguntinum Archiepiſcopum Metropolitanum noſtrum; queſtuſque magnopere Moguntinus, Landgravium Mareſchallum & juratum vaſallum ſuum, cujus præterea tota provincia juriſdictioni ſacræ Moguntini Archiepiſcopi ſubjecta eſſet, arma ſumere adverſus Moguntinam Eccleſiam, eamque ſpoliis & incurſionibus prædonum devaſtare. Quæ eo etiam fœdiora erant in chriſtiano Principe, quòd majores ejus, & tota Haſſia

Chriſti

Digitized by Google

Chriſti religionem à Moguntinis Epiſcopis antiquitus edocta acceperit, ideo confidere Deum ſibi in tam ingrato hoſte repellendo adfuturum. Interim quia Archiepiſcopus non modò Alexandro Pontifici ex Piſano Concilio, ſed & Joanni XXIII hærebat ex ſchiſmate, Gregorius XII Pontifex Landgravij ad ſe appellantis, & contra Archiepiſcopum ſuum Catholicorum partes tuentis patrocinium ſuſcepit, eique ſicut cæteris per Saxoniam Principibus publico diplomate multa privilegia indulſit; interque alia Clericis per Haſſiam poteſtatem fecit, quemlibet Epiſcopum adeundi, à quo conſecrarentur; populo ſimiliter facultatem dedit, deligendi ſibi ſacerdotes, modò idonei ſint, à quibus Sacramenta ſibi adminiſtrarentur, per quos etiam ex ſchiſmate Eccleſiæ reconciliari poſſent; idemque Pontifex, ut Germanorum Præſules ſibi devinciret, Wernerum Trevirenſem Archiepiſcopum, Rabanum Spirenſem Epiſcopum, & Conradum de Suſato Wormatienſem Præpoſitum, gente ut diximus, Weſtfalum in Cardinalium numerum cooptavit; adeo commune per id tempus ſchiſma Germaniam & Saxoniam etiam conturbabat. *lib. 18. Chron. Citizenſe Calviſius. Diſſident inter ſe Archiepiſcopus Moguntinus & Landgravius Haſſiæ.*

Tantò nunc ſollicitior Sigiſmundus Cæſar, omnes curas, omniaque conſilia ad publicam Eccleſiæ pacem reddendam convertit; quamvis hoc altero Imperij anno multum regni Ungariæ & Bohemiæ turbis præpeditus, belloque etiam ancipiti cum Venetis commiſſus, ea, quæ verſabat cum animo, aggredi nondum licuerit. Interim fœdere cum Uladiſlao Poloniæ Rege inito, Marchiáque Brandeburgicâ per Marchionem Olnozbacenſem in fidem acceptâ, á Joanne XXIII Pontifice, cui ſe addixerat, in Italiam ad inſignia Imperij capeſſenda evocatus fuit; eò pronior etiam ad imperata, quòd à Pontifice regnum Ungariæ poſteris hæreditarium obtinere confideret. *Sigiſmundi Imp. geſta.*

Ea in Eccleſiæ perturbatione inter duos Romanos Pontifices mirum, quanta cleri populique diſſolutio & inſolentia adverſus ſacrorum Præſules; qua haud leviter jactatus Wilhelmus Epiſcopus noſter. Is quidem anno ſuperiori potentiſſimos hoſtes feliciter obtriverat, totamque diœceſin ab exteris quietam poſſidebat, nec tamen ab inteſtinis malis liber eſſe potuit. Provocârat ille cives ob conſpirationem cum Abbate Abdinghoviano ad tribunal Ruperti Cæſaris. Verùm Cæſare Epiſcopi avunculo mortuo, multò pertinaciùs cives in conſpiratione cum Abbate & turbulentis quibuſdam clericis perſiſtunt. Id cùm eò minùs ferendum eſſet Epiſcopo, quòd & judicium Eccleſiaſticum Bilfeldiam translatum Paderbornæ ſecurum non eſſet, & cæteri Clerici miniſtrique multis injuriis tractarentur à civibus, ipſe pacis & concordiæ cauſa appellavit ad arbitros, vicinos nimirum Epiſcopos, Principes, & Comites, paratus quidquid horum judicio decideretur, ſe acceptaturum; quod cùm & Capitulum & cives detrectarent, Epiſcopus cives evocavit ad tribunal extra urbem in aperto campo; atque ut extra metum res tranſigeretur, *Rebellio Capituli & civium Paderborn. contra Epiſcopum ſuum.*

quingentos lancearios, quos adeſſe juſſit, dimiſit. Sed nec ullus civium ex urbe prodire dignatus. Quo Epiſcopi ſui contemptu offenſi miniſteriales quidam cœpêre prædis & captivitate exagitare non modò cives, ſed & Capituli miniſtros. His exacerbati cives, & plerique è Capitulo, novâ factâ conſpiratione Comitem Bernardum de Lippia ſibi deligunt moderatorem diœceſis, abjuratoque Epiſcopo Comiti juramentum dicunt; quod ille tanto fœdius admiſit, quòd & Epiſcopi vaſallus eſſet juramento obſtrictus, ac paulò ante Epiſcopus filium ejus è fonte baptiſmatis levaſſet. Acceſsêre in hanc conſpirationem tria Oppida Warburgum, Brakelena, Borchentricum, cum quinque vaſallis Epiſcopo perfidis. Cæteri miniſteriales & Oppida fœdere cum Epiſcopo renovato in fide permanſêre. Partibus in hunc modum colliſis, flamma inteſtini belli erupit. Actum utrimque publicis literis & prædis, fruſtraque Epiſcopo etiam ad judicium regium, quod tum in Weſtfaliæ provinciis obtinuiſſe auctoritatem ſcribit Gobelinus, provocante, arma adverſus rebelles corripuit, confiſusque vicinorum Ducum, Comitum, Baronum, & nobilium ſuorum auxiliis, cum agmine mille & trecentorum Lanceariorum, magnoque peditatu in conſpectum urbis progreſſus eſt; quos cùm ex altera urbis parte caſtra figere juſſiſſet, ipſe ex altera parte urbis tribunal erexit, civeſque juxta ac Canonicos ad judicium vocavit. Horum quia nemo prodiit, Epiſcopus verſis armis in conjurata Oppida Warburgum, Brakelenam, & Borgentricum, agros eorum pervaſtat, graviora etiam Paderbornenſibus intentando. Id verò malum ne longiùs ſerperet, intervenit Bernardus Dux Brunswicenſis cum proceribus Weſtfaliæ, urbemque & Epiſcopum in Oppido Luiden eâ lege compoſuit, qua cives certam pecuniæ ſummam intra ſex menſes in pœnam rebellionis penderent, cætera jure diſceptando æquarent. Ita quidem tum conventum, & ab armis diſceſſum; verùm nihil horum præſtitêre cives, regreſſique ad rebellionis cœpta Bernardum Lippienſem Comitem advocant, quocum interea novum fœdus inierunt contra Epiſcopum, in quod cætera quoque Oppida cum Capitulo conjuraverunt. Inde omnia rurſum ſpoliis, & hoſtilibus armis per diœceſin miſceri. Ea tum urbium paſſim per Saxoniam luxu, & opibus abundantium inſolentia erat. Sed Epiſcopum quoque ſua pœna ex rebellione civium conſequi viſa, quem nulla adhuc ſacerdotali conſecratione præditum in throno Epiſcopi conſpexerant; compertumque, religione ſacrorum multò ſæpè potentiùs trahi populos ad obſequium & venerationem Epiſcoporum, quàm incuſſo armorum terrore.

Annus Chriſti 1413.

Joannis XXIII Pont. 4.
Sigismundi Cæſar. 4.
Wilhelmi Ep. Pad. 13.

At

Digitized by Google

Gobelin. ætat. 6. Theodor. à Niem. Naucler. Chron. M. Belgij Raynald. in hiſtor. Eccleſiaſt. Brovver. lib. 18. Trevir. Cuſpinianus.

At nihil interea Sigiſmundus Imperator, quem anno ſuperiori à Joanne Pontifice in Italiam invitatum diximus, ſollicitiùs habuit, quàm ut cum Pontifice de calamitoſo ſchiſmate tollendo, quo jam per 30 annos lacerata Eccleſia, coram tractaret; id cùm antè Imperator per literas & legatos conſtanter egiſſet, tum non aliud præſentis hujus mali remedium habebat, quàm Generale Concilium á Pontifice ſollicitatum; verùm cùm multa occurrerent de loco, tempore, ac modo, Pontifex duos Cardinales Legatos cum ampliſſima poteſtate miſit ad Imperatorem, à quibus Conſtantia urbs Imperatoria locus Concilij eſt nominatus. Non illo ſatis habebat Imperator, ſed ipſe in Italiam itinere ſuſcepto cum Pontifice coram agere volebat. Conſtituerat enim in Galliam, Hiſpaniam, Britanniam proficiſci, & ut poſtea fecit, ſumma Chriſtianæ Reipub. capita adire, ad concordiam Eccleſiæ tandem reddendam. Igitur Lautiæ in Gallia Ciſalpina cum Pontifice congreſſus, permovit, ut anno ſequenti Conſtantiæ Generale Concilium indiceret, ad quod etiam Pontifex ſcriptis ad omnium nationum Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, ac Præſules Eccleſiarum literis ſingulos invitavit.

Initia Hæreſis Huſſiticæ.

Sed & alia convocandi Concilij urgebat cauſa Imperatorem Huſſitarum videlicet hæreſis, quæ auctore & hæreſiarcha Joanne Hus Bohemo Sacerdote primò ſcholas & urbem Pragenſem corruperat. Inde jam per aliquot annos ſub Wenceslao Rege mortalium ignaviſſimo impune magnoque populi & nobilium plauſu graſſabatur per totam Bohemiam; ac nihil ex hac peſte propius erat, quam ut depravato morum ſæculo vicinas provincias, totamque Saxoniam, & Germaniam inficeret.

Acta Concilij Cochlæus Æneas Sylvius Nauclerus Gobelinus Chron. M. Belgij fol. 329. Raynald. in hiſtor. Eccleſiaſt.

Enimvero hæc peſtilentiſſima Huſſitarum hæreſis, ut id quoque hoc loco interſeram, ex Anglia in Bohemiam delata, auctorque primus Joannes Wiclefus, homo ſceleratus, qui hæreſes ſuas ex Berengario, Waldenſibus, aliiſque damnatis fœdiſque ſuperiorum temporum ſectis collegerat, odioque cumprimis in clerum, & Magiſtratus ſacros politicoſque in Anglia diſſeminare cœperat, nunc has, nunc illas hæreſes addendo; ſed eæ Pontificis juſſu à Cantuarienſi potiſſimum, & Eboracenſi Archiepiſcopis palam in ſynodis damnatæ, proſcriptæ, itaque compreſſæ fuēre, ut caput efferre non liceret. Hujus tamen libri poſtquam ab Hieronymo Pragenſi, aliiſque qui in Angliam ſtudiorum cauſa venerant, in Bohemiam deportati fuerunt, oblatique ſunt Joanni Huſſio Parocho in æde D. Matthiæ & Matthæi Pragæ, qui cum ſimulatione ſanctitatis multos ſibi in Bohemia devinxerat, virus illud Wiclefi Bohemico ſermone populo propinavit, & qua erat eloquentia præſtantior, quam doctrina totam urbem infecit, palam pro concione laudando Wiclefum, doctrinæ ejus veritatem ſupra omnia SS. Patrum ſcripta, & Concilia extollendo; audituſque aliquando dicere, non alio ſe poſt mortem optare in loco eſſe, quam ubi

anima Wiclefi ſit, viri ſancti, cœloque digniſſimi. Inde ingens excitatum deſiderium inter ſtudioſos & Clericos, legendi Wiclefi libros; ſequebanturque Huſſium Clerici ferè omnes ære alieno gravati, flagitiis infames, & ad ſeditionem proni; qui poſtquam lautiora ſacerdotia aſſequi non poterant, prorupêre maledictis in Præſules, calumniis in Catholicos, concitatione in populum. Hos inter Huſſio ſe adjunxit Hieronymus Pragenſis artium liberalium Magiſter, doctrina etiam, quam in Anglia imbiberat, Huſſio præſtantior, homo furioſus, & fax totius hæreſis, qui etſi nullis ſacris ordinibus eſſet initiatus, ſacerdotalibus tamen veſtibus indutus ſacerdotis munia obibat, & docendo, peragrandoque Bohemiam, Poloniam, Moraviam, callidis artibus, & perſuaſionibus incautos in hanc novam ſectam pertrahebat.

Jam verò quia Huſſius cum Hieronymo Pragenſi ipſam Wiclefi iniquam doctrinam diſſeminando profitebatur, Sobinko Pragenſis Archiepiſcopus vir religione egregius, convocata præſulum & Sacerdotum ſynodo, quadraginta quinque Wiclefi hæreſes damnavit; ſicuti hæ poſtea etiam à Patribus Concilij Conſtantienſis condemnatæ ſunt, quanquam Gobelinus noſter ſupra CCXL Wiclefi hæreſes in Concilium productas referat. Per id tempus ſimul Archiepiſcopus omnes Wiclefi libros, quorum ſupra ducenta volumina, pleraque aureis & argenteis involucris intecta erant, ad ſe deferri, & publicè concremari juſſit. Inde Huſſio, ne virus latiùs ſpargeret, publicum docendi munus interdicit; is tamen licet Praga ejectus, in vicina urbis Parochia ex qua oriundus erat, non deſtitit patrocinante loci domino, & Wenceslao Rege diſſimulante, hæreſes ſuas libere docere, & calumniis debachari in Eccleſiarum præſules. Ad Wiclefi hæreſes addidit Huſſius ſuas adjuvante Hieronymo Pragenſi, ſicuti earum ſupra triginta poſt in Concilio Conſtantienſi doctiſſimorum Patrum ſententia palam damnatæ fuêre.

Dogmata hæreſis Huſſiticæ.

Juvat nunc Huſſitarum hæreſes, quas Huſſius ex Wiclefi libris conflavit, & à Cochlæo, Nauclero, Gobelino noſtro, aliiſque proferuntur, hîc aliquas proferre in medium, ut ex his peſtifera ſemina recognoſcantur, ex quibus poſtea Lutheri, Calvini, aliorumque noſtro ſæculo hæreſes enatæ ſunt. Dogmata proinde Huſſitarum erant: Eccleſiam ſolum prædeſtinatis conſtare: Pontificem Romanum cæteris Epiſcopis parem eſſe: abolendum omnem Eccleſiæ primatum & Hierarchiam: inter Sacerdotes nullum eſſe diſcrimen, presbyterum non dignitate, ſed vitæ merito potiorem cenſendum; eum, qui mortiferi peccati reus ſit, neque Eccleſiaſtico, neque ſæculari magiſtratu defungi poſſe, quare nec ijs parendum eſſe; ſimiliter Epiſcopum & ſacerdotem peccato mortifero obnoxium, nec ordines veros impertiri, nec conſecrare, nec ullum Sacramentum ne baptiſma quidem conficere: Munus docendi cuilibet à Deo eſſe permiſſum: animas

corpore

Digitized by Google

corpore exutas aut in perpetuos ignes, aut cœlum migrare; proinde nullum purgatorij locum relinqui, vanum eſſe pro mortuis aut ſacrificia, & preces, aut alia offerre; quòd ea Sacerdotum avaritiæ explendæ cauſa excogitata ſint. Parem eſſe in cultu Sanctorum & imaginum vanitatem, eòque imagines omnes è templis eliminandas. Et quantum non vulnus omnibus Sacramentis intulêre? dogma enim præterea erat in Sacramento Euchariſtiæ poſt conſecrationem manere ſubſtantiam panis & vini, neque in eâ verè præſens eſſe Chriſti corpus, quorum altero Lutheri hæreſi, altero Calvini oſtium cum Berengario aperuit. Nullum eſſe fundamentum in ſcriptura, quo ſacrificium Miſſæ aſſeratur: confeſſionem peccatorum non niſi per nugacem doctrinam obtrudi, ſatis ad illa expianda eſſe dolorem, & confeſſionem in cubili factam: Confirmationem, extremamque unctionem è numero Sacramentorum, & uſu Chriſtianorum excludendam, nullam ſacri olei permittendam unctionem vel in ſacramentis, vel in aliis ſacris ritibus. Cæteras deinde cæremonias in conſecrandis veſtibus ſacerdotalibus, in altaribus, benedicenda aqua, palmis, cereis, aut Deo conſecratis hominibus ſuperſtitione plenas eſſe. Ordines ipſos religioſorum hominum cumprimis Mendicantium Diaboli eſſe commenta, & qui illos primùm inſtituerunt, impios fuiſſe, & à dæmone deluſos; proinde Cœnobia omnia extinguenda eſſe, nec inter chriſtianos cenſeri debere, quotquot in ijs vitam Deo conſecrent, quod inutiles reddantur ad mandatorum divinorum obſervationem, neque ijs ullam largitionem faciendam, aut poſſeſſiones permittendas; quòd Monachis non minus, quam ſacerdotibus labore manuum vivendum ſit. Similiter Academias, Collegia, gradus Doctorum, & Profeſſorum ex gentilium ritibus à Diabolo eſſe introducta: Excommunicationes, cenſuras Eccleſiæ, indulgentias inter ludibria habendas; quòd quæſtus cauſa repertæ ſint. Nihil meriti eſſe in jejuniis: fruſtra teri tempus horis Canonicis legendis: cæteros feſtos dies præter diem Dominicum proſcribendos; Conſtantinum M. Sylveſtrum Pontificem, cæteroſque Reges & Principes, qui Eccleſias dotarunt tot bonis & poſſeſſionibus, à Diabolo ſeductos eſſe, D. Petrum Apoſtolum nunquam fuiſſe caput Eccleſiæ, eòque nec Pontifices eſſe vicarios Chriſti; imo Pontifices cum Epiſcopis & religioſis omnibus ad inferos cum hæreticis detrudendos eſſe, nec aliam eſſe in Pontifice & Epiſcopis poteſtatem, quam quæ á Cæſare cum illis communicata ſit. Quidquid demum agant homines omnia de neceſſitate abſoluta evenire; eò quòd nulla liberi arbitrij facultas homini relicta ſit; & quæ hujuſmodi multæ nefandæ, & execrabiles hæreſes ex Wiclefi & Huſſij ſecta producuntur à ſcriptoribus, ut horum impia doctrina non aliter cenſeri debeat, quam ovum, ex quo poſtea Lutheri & Calvini hæreſis excluſa ſit; atque ut illi duo Hæreſiarchæ Wiclefus & Huſſius nulla in re magis furioſi fuêre, quàm in Apoſto-

Digitized by Google

Apoſtolica ſede, & Hierarchia Eccleſiæ convellenda: ita omnium Hæreſiarcharum noſtri ſæculi, omniumque hæreticorum non alius primùm labor, & inſanus furor fuit, quàm in Romano Pontifice, Epiſcopis, & Monachis oppugnandis; quo orbi & poſteritati conſtaret, uno omnes hæreſis ſpiritu cum priſcis hæreticis agitatos fuiſſe. Verùm qui omnium priſcorum hæreticorum vertiginis ſpiritus fuit, hæreſin ſuam in alias atque alias ſectas dividere, & in nulla certa conſiſtere; ad hunc modum Huſſitæ ſe divisêre in tres principes ſectas, quarum prima Pragenſium, ſecunda Orphanorum, tertia Thaboritarum fuit, primi tolerabiles, poſtremi peſſimi; omnes tamen hi Evangelicorum nomen, ſibi auſi ſunt ſumere; ac quantumvis inter ſe ſectis diverſi, alteraque ſecta alteram, ut ſchiſmaticam & hæreticam inſectaretur; ubi tamen à Catholicis oppugnari cœptæ, in unam hæreſin, armorumque concordiam rediêre.

Acceſſit poſtremùm Petrus Dresdenſis novæ hæreſis auctor, patria Miſnienſis, in qua primum apud ſuos, deinde Chemnicenſes, & Zwiccavienſes, uti Fabritius refert, ſcholas rexerat. Is patria pulſus, Pragam aſylum hæreticorum repetijt, & Jacobellum Miſnienſem in æde S. Michaelis concionatorem adijt, mirari ſe, inquiens, doctos viros nondum errorem Euchariſtiæ ſub una ſpecie hactenus præbitæ advertiſſe, qui tam clarè ex Evangelio S. Joannis revinci poſſit. His permotus cœpit palam in æde D. Martini populum concitare, perſuadereque, nemini ſalutem & cœleſtem vitam promiſſam eſſe, niſi & in calice ſub altera ſpecie Euchariſtiam perciperet. Ea nova doctrina cum tanto mox plauſu ab omnibus Huſſitis eſt excepta, ut per omnia templa ſuorum conventuum communionem ſub utraque inſtituerent, quam & poſt cœnam paſſim, non jejunis, neque ulla confeſsione expiatis veſperi viſi ſunt dare, & per plateas triumphi in modum ab una Eccleſia in aliam deferre; fuêreque multi ſacerdotes eorum, qui Miſſam & novam illam cœnam ſine altari & indumentis ſacris celebrarent. Hunc in modum Pragæ & per Bohemiam omnia ſacra profanaque miſcebantur, hæreſi impune ob deſidiam Wenceslai Regis debacchante. Pragenſis Archiepiſcopus, ubi nullum à Wenceslao Rege ſubſidium remediumque impetrare potuit, ad Sigismundum fratrem Regis appellat. Verùm cùm & ille publicis implicatus tardaret, moritur interea Archiepiſcopus, cui Albicus Regis medicus ſucceſſor datus, extremæ, ut Nauclerus ait, barathrum avaritiæ. Inde Huſsitarum hæreſis multò liberius per urbem & regnum graſſari viſa eſt.

His tandem malis ut occurreret Sigismundus Cæſar, quòd ea pro ſingulari prudentia & religione altiùs complecteretur tum animo quàm ceteri per Germaniam Principes, maturandum hoc anno cenſuit Concilium Conſtantienſe, quo communi ope & manu incendium hæreſis extingueretur. Multumque ſimul his publicis Reipub.

pub. curis diſtinguebatur, quo minus cætera per Imperium Principum diſsidia turbaſque componeret.

Hic conturbatus rerum ſtatus, quo parum ſubſidij à Sigismundo Cæſare exſpectari poterat, audaciores quoque fecit Paderbornenſes cives, & factioſos Canonicos; nihilque veriti Wilhelmum Epiſcopum ſuum, Comiti Lippienſi tradidêre imperium armorum ſuorum, ejuſque præſidio inſultare Principi ſuo, turbare omnia jura ſacra profanaque in urbe, diœceſin novo bello implicare. Wilhelmus antiſtes, qui hactenus contra potentiores hoſtes armis triumphârat, etſi nec Comitem, nec urbem Paderbornenſem formidaret, atque armis etiam ſuis, auxiliiſque vicinorum Principum, ac Comitum facile urbem ſubigere ſe poſſe ediceret; maluit tamen via cœpta juris & compoſitionis progredi. Quapropter omnem controverſiam cum civibus ad Sedem Apoſtolicam, & tribunal Joannis XXIII Pontificis detulit. Miſſus in hanc rem Procurator Romam cum hujuſmodi libello ſupplice, quem hic uti ex tabulario Ravensbergenſi accepimus, juvabit referre.

Wilhelmus Ep. Paderb. cives Paderb. aliosque rebelles apud ſummum Pontificem accuſat.

Beatiſſime Pater, exponitur B. V. pro parte devotæ creaturæ V. C. Wilhelmi nati quondam Ducis de monte, electi Paderbornenſis, et Nepotis divæ memoriæ quondam Domini Ruperti Romanorum Regis, et dicitur quod Conſules, Proconſul, et cives Paderbornenſes, poſtquam ſibi de Eccleſia Paderbornenſi per Sedem Apoſtolicam proviſum extitit, eidem electo fidelitatis et Homagii, quemadmodum ſuis prædeceſſoribus fuit conſuetum, præſtiterunt juramentum, nonnulli tamen, Conſul, et cives Paderbornenſes, neſcitur quo ſpiritu ducti, in reprobum ſenſum dati, poſt hujuſmodi præſtitum juramentum tam contra libertatem Eccleſiaſticam, quam etiam contra ſtatum dicti Domini Electi multipliciter machinantes, certum ediderunt ſeu fecerunt edictum, videlicet quod exequiæ defunctorum non debeant in dicta civitate Paderbornenſi de cætero peragi niſi tantum diebus dominicis nec campanæ pro exequiis hujuſmodi peragendis niſi diebus Sabbathinis pulſari, per quæ oblationes et offertoria Clero detrahuntur, et divinus cultus non mediocriter una cum devotionibus Chriſti fidelium innovatur. Inſuper ipſi cives contra prohibitionem Apoſtolicam die Jovis ſancta pronuntiari, et ſingulis annis renovari conſuetam, qua extantur novas gabellas; ſeu dacias imponentes quandam novam gabellam ſive datiam in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis circa venditionem potus illius communis patriæ cereviſiæ nuncupatæ, nec non etiam alias res vendibiles videlicet frumenta et blada imponere præſumpſerunt, ipſi cauſam interea ſtatuerunt, quod nullus ſive clericus ſive laicus in civitate prædicta moram trahens forenſi extra civitatem hujuſmodi res vendibiles vendere debeant, niſi ſolum incolis ad effectum, ut præſint, quod ipſi cives hujuſmodi res, quas venditiones pro earum uſu forenſibus melius vendere poſſent, pro ſuo libito, et ad eorum beneplacitum pro majori pretio valeant extorquere. Item portas communitatis Eccleſiæ Paderbornenſis pro libertate conſueta conſervanda et reliquarum Eccleſiarum, et perſonarum Eccleſiaſticarum

Digitized by Google

rum in immunitate, conſiſtorii ſecuritate ſingulis noctibus claudi ſolitas vi ruperunt, et aperuerunt, mandantes, quod hujuſmodi portæ de cætero claudi non debent, immunitatem hujuſmodi temere violando, nec non tranſitum dictarum portarum in uſum Laicorum, et in ſtratam publicam redigendo. Cæterum de agris arabilibus in campis fructiferis ad menſam Epiſcopi ſpectantibus temeritate propria foſſata pro fortificatione civitatis ad effectum ut præſumitur, quod cum majori temeritate eorum Epiſcopo et Domino reſiſtere, et ſibi injuriari poſſent ad ſuæ libitum voluntatis. Item ipſi cives, Conſules et Proconſules contra juramentum fidelitatis prædicto Domino Electo, ut præfatum præſtitum tamen venientes cum certis Canonicis Eccleſiæ Paderbornenſis præſertim cum Ottone Spegel, Hinrico Weſtphael, et Hilbrando de Usler in civitate Paderbornenſi domicilia habentibus, et eis ut creditur non amore, ſed timore in præmiſſis adhærentibus, nec non certis dicti Domini Epiſcopi ſubditis, et præſertim cum nobili Domino Domicello de Lippia, nec non certis aliis eorum in hac parte complicibus contra dictum Dominum electum ligam et conſpirationem inierunt publice ſine cauſa rationabili conſpirantes et ſibi multipliciter injuriantes. Item ut ipſorum malum propoſitum poſſent continuare, et in hujuſmodi rebellione et pertinacia perdurare, coram quocunque judice ordinario vel delegato extra civitatem Padeburnenſem deputato ſtare juri, et coram eis de jure reſpondere, recuſant. Item à ſeptem annis citra Decano Padeburnenſi injuriantes in juribus ad decanatum ſpectantibus auſu ſacrilego violenter ſpoliarunt, et in quendam ipſius Eccleſiæ Canonicum pro defenſione dictorum jurium ſe opponentium manus violentas injecerunt, et certos alios Canonicos ipſius Eccleſiæ in hujuſmodi defenſione contravenientes etiam armis offenſibilibus in fugam converterunt. Et his non contenti, ſed mala malis continue cumulantes, dum idem Dominus Electus vocatis nonnullis prælatis, et aliquibus dictæ Eccleſiæ Canonicis Monaſterium SS. Petri et Pauli Padeburn. ac ejus Abbatem et Monachos nunc minime exemptos, ſed ſibi immediate ſubjectos viſitare vellet, prout ex debito paſtoralis officii poterat et debebat, nonnulli ex civibus et Conſulibus hujuſmodi ipſis Abbati et Monachis faventes præfatum Dominum electum in exercitio viſitationis hujuſmodi adeo impediverunt, et fecerunt, quod eadem viſitatione non ſortita effectum, Abbas et Monachi pro eorum exceſſibus non correcti in eorum obſtinatione et pertinacia remanſerunt, et ſub colore ejuſdem prætenſæ appellationis ſe à præmiſſis extraxerunt, Beatiſſime Pater diverſas alias injurias et moleſtias ipſi cives dicto Domino Electo, et Clero conjunctim et diviſim diverſis vicibus intulerunt, et cotidie hora captata inferre non formidant, quibus idem Dominus Electus aſſiſtentia Regum, Ducum, Comitum, Baronum, aliorumque nobilium, et ſuorum conſanguineorum poſſet reſiſtere manu forti, et tam ipſos cives, quam ipſam civitatem ad notabilem, et deteſtabilem deſolationem producere, ſed attento, quod Eccleſia Cathedralis, et certa alia loca Eccleſiaſtica, et religioſa ſunt in ipſa civitate ſituata, invitus vellet eſſe occaſio tanti mali, unde tam Eccleſia, quam hujuſmodi loca, quia totus clerus ibidem ruinam quodammodo irrecuperabilem paterentur. Quare idem Electus cupiens in præmiſſis

Digitized by Google

miſſis potius viâ juridicâ incedere, quam potentiâ laicali, recurrit ad pedes V. B. pro remedio oportuno humiliter ſupplicando, quatenus alicui ex Reverendiſſimis in Chriſto Patribus et Dominis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus committere dignemini, et mandare, qui ſe de præmiſſis ſummariè, ſimpliciter, et de plano, ſine ſtrepitu, et figurâ judicii informet, et ſingulos ſuperius nominatos, cum cæteris rebellibus in pœnas et cenſuras Eccleſiaſticas à jure, vel ab homine inflictas incidiſſe declaret. Et quæ hujuſmodi multis expetuntur, additis etiam, accuſatiſque quibuſdam ex presbyteris, & Clericis Paderbornenſibus, qui in eandem conſpirationem venerant. His Epiſcopi querelis acceptis Joannes Pontifex, cauſæ cognitionem, judicationemque commiſit Franciſco Cardinali Venetiarum judici. Et ille expenſis accuſationum momentis, Paderbornenſes Romam ad dicendam cauſam citat, literis in diœceſin transmiſſis, & publicè Hervordiæ, ac Bilfeldiæ intra diœceſin Paderbornenſem promulgatis; ſicuti hæc Cardinalis auctoritate Pontificis anno à nativitate Domini 1413, Indictione ſextâ, die menſis Maji duodecimâ, à ſe acta teſtatur.

Annus Chriſti 1414.

Joannis XXIII Pont. 5.
Sigismundi Imp. 5.
Wilhelmi Ep. Pad. 14.

Succedit annus decimus quartus, ſupra milleſimum, quadringenteſimum, qui cœpto Concilio Conſtantienſi non modò Reipublicæ Chriſtianæ, ſed & Eccleſiæ Paderbornenſi magnam mutationem attulit obitu Friderici Sawerdani Colonienſis Archiepiſcopi, viri, qui inter varios bellorum caſus, turbaſque Weſtfaliæ, magnis animis in quadrageſimum annum adminiſtrârat Archiepiſcopatum, is poſtquam VIII Idus Aprilis exceſſerat è vita, haud leve inter Canonicos diſſidium eſt exortum ob duos Candidatos Archiepiſcopatum prenſantes, Wilhelmum videlicet Paderbornenſem Epiſcopum noſtrum, & Theodoricum Mörſanum Bonnenſem Præpoſitum. Sollicitabat pro Wilhelmo, Adolphus frater Dux Montium & Comes Ravensbergenſis, Reinaldus Dux Juliæ, & Gelriæ, aliique Principes, quos ex Palatina familia ſibi conſanguineos habebat; accedebat nobilitas, quæ Wilhelmum expetebat. Quare plerique ex Canonicis ſuffragia illi addixiſſe ferebantur. Theodoricum Mörſanum commendabat grata avunculi memoria; quippe qui ex ſorore Friderici Archiepiſcopi natus erat, eoque plures ſibi ex Canonicis adjunxerat. Igitur Canonicis in partes diſtractis, alij Bonnam commigrârunt, alij in urbe remanſêre; à quibus cum Wilhelmus Epiſcopus noſter deligeretur, ij qui Bonnæ erant offenſi, 8 Kalend. Maji elegerunt Theodoricum Mörſanum; auctorque eſt Gobelinus, ex his magnam partem corruptos fuiſſe muneribus. Id quoque & in aula Pontificis factum fuiſſe ſcribit Gobelinus & Theodoricus à Niem, ex eaque

Gobelinus Chron. Colon. Gelenius in Sacrario. Merſæus Chron. M. Belgii.

Coloniæ 2 Archiepiſcopi eliguntur Theodoric⁹ Mörſanus, & Wilhelm⁹ Montenſis, Epiſcop⁹ Paderb.

que pecunia, inquit, Pontificem apparatum feciſſe, accedendi ad Concilium; id quod facilè illi fuit; eò quòd poſt exceſſum Friderici Archiepiſcopi maximam partem theſauri à Theodorico relictam ad ſe traxerit, ex quo largitiones illas fecerit. Acceſſit haud multò pòſt Sigiſmundi Regis, & Joannis Moguntini Archiepiſcopi commendatio apud Joannem Pontificem pro Theodorico ſollicitantium, quâ Pontifex permotus Theodoricum dixit Archiepiſcopum. Jam & Canonici eò proniores acceſsêre ad Theodorici partes, quòd is pleraque Oppida & caſtra poſt exceſſum Friderici Archiepiſcopi occupaſſet, ex quibus vim & arma intentabat. Contra Wilhelmus Epiſcopus noſter, non modò ad Sedem Apoſtolicam, atque ad unicum, verum, & indubitatum Pontificem Gregorium XII, ſed & ad Generale Concilium, quod hoc anno Conſtantiæ cœptum erat, appellabat, criminique dabat, Theodorico Mörſano, quod auro eligentium ſuffragia occupârat, & per arma intentata ſe obtruſiſſet Epiſcopum. Hanc appellationem ſuam Wilhelmus palam Coloniæ ad valvas Eccleſiæ præfigi juſſit. Quemadmodum hæc Gobelinus noſter retulit, qua in re diſpares ex partium ſtudio, duo celebres Paderbornenſes noſtri ſcriptores Gobelinus & Theodoricus Niemius, uterque clarus Romæ in curia. Quem enim Gregorium XII Gobelinus vocat verum & indubitatum Pontificem, hunc Niemius appellat errorium Pontificem, & quem Niemius vocat Joannem Pontificem, hunc Gobelinus Joannem Bononienſem ſcribit, nullo veri Pontificis titulo dignatus. Id Gobelini noſtri judicium probat Raynaldus in hiſtoria Eccleſiaſtica, cæterique meliores ſcriptores, à quibus Gregorius in faſtis, & cenſu ligitimorum Pontificum retinetur.

Turbatur Diœceſis Paderborn. ob rejectum Wilhelmum à ſede Colonienſi.

Acriter ſimul Wilhelmi fratris ſui cauſam defenſionemque ſuſcepit Adolphus Dux Montium, Ravensbergenſis Comes; miſſiſque Romam cum magno ſplendore ad Gregorium XII Pontificem Legatis, Wilhelmi electionem adverſus Theodoricum confirmari petijt, atque ut tum ſtudia Pontificum ſibi adverſabantur in demerendis Germanorum Principum animis, facilè patrocinium Gregorij Pontificis impetravit, multoque æquius res agebatur in aula Gregorij, quam Joannis Pontificis. Nam ut ex alio Joannis Pontificis decreto conſtat, aula illius Abbatis Abdinghoviani & Monachorum adverſus Epiſcopum patrocinium ſuſcepit, cenſuris etiam Epiſcopum perſtringendo; qui tamen diſſolutam Cœnobij diſciplinam, ut ſupra retulimus, inſtaurandam ſuſceperat; adeo quia Romæ omnia ex ſchiſmate perturbata erant, multa etiam in Germania turbari neceſſe fuit. Interim dum hæc Romæ diſceptantur, inter utrumque electum Archiepiſcopum, domi armis pugnatur, alijs per diœceſin Colonienſem pro Theodorico, aliis pro Wilhelmo Epiſcopo noſtro arma ſuſcipientibus, ſed acerbior belli motus in ipſa Paderbornenſi diœceſi. Nam poſtquam Roma à Joanne Pontifice literæ advenerunt, quibus

Theo-

Digitized by Google

Theodorico Mörſano Archiepiſcopatus deferebatur, idque Paderbornæ cognitum fuit, cives & factioſi Canonici palam in partes Theodorici tranſiêre, fœdereque cum Theodorico inito rebellionem adverſus Wilhelmum Epiſcopum cœptavêre. Conſtituerat Wilhelmus antequam Coloniam ad electionem iret, Vicarium Generalem in ſacris, & judicem Eccleſiaſticum; Duci deinde Bernardo Brunſwicenſi tradito caſtro Dringenbergico ſuperioris diœceſis, & Bernardo de Horde ex caſtro novo inferioris diœceſis vicariam gubernationem commiſerat; Lichtenoviæ præterea; & Cleinenbergæ Fridericus Driburgenſis, Steinhemio Reinerus de Lippia equeſtris ordinis vir impoſitus erat. Hos omnes Wilhelmi Miniſtros, Capitulum & cives Paderbornenſes per abſentiam antiſtitis exauctoratos ejiciunt, totiuſque diœceſis civilem adminiſtrationem detulêre Bernardo Comiti Lippienſi, quem jam antè tutorem diœceſis adlegerant, omniaque tanquam ex ſede vacante ſuo ſibi imperio vendicârunt Canonici; inde vaſalli à juramento Wilhelmi abſoluti, miniſteriales à fide abſtracti, nobilium alij minis, alij promiſſis, in partem conſpirationis traducti; Caſtrum Beverungenum ad Viſurgim aſtu Dringenbergenſium Oppidanorum interceptum, exturbato Brunſwicenſi Duce, utrique præfectus ſuarum impoſitus. Hunc in modum cætera oppida ad rebellionem concitata; ardebatque diœceſis inteſtinis turbis, deprædationibus, & caſtrorum oppugnationibus calamitoſius, quàm ab ullo extero hoſte divexari poſſet, Pejora per hæc conſilia agitata. De ipſo Epiſcopo exauctorando, & in locum ejus Theodorico Mörſano ſubrogando. Tam ingrati & immemores omnium beneficiorum, quæ à Wilhelmo Epiſcopo acceperant. Reperio literas quibus Paderborna urbs. Præpoſitus, Decanus, & Capitulum Cathedrale. Bernardus nobilis de Lippia, Henricus Spiegel, ejus filius Joannes, & Joannes Weſtfal equites, Bernardus de Aſcheburg, Joannes ejus filius, Albertus ab Haxthuſen, Henricus Stapel, Oppidaque Warburgum, & Brakelena, ipſo die Julianæ Virginis fœdus contra Wilhelmum Epiſcopum ſuum iniêre. Contra, pro Wilhelmo Epiſcopo tuendo fœdus pepegêre, Wilhelmus nobilis de Buren, Hermannus ab Horde, aliique è nobilitate viri, id quod feſto Matthiæ juratum.

Obſervavit Gobelinus, quo die ex allato cognitoque decreto Joannis Pontificis Paderbornenſis ſe Theodorico Mörſano per fœdus junxêre, conſpirando adverſus antiſtitem ſuum, altera nocte, quæ in ultimum Auguſti diem ibat, Paderbornam horribili tempeſtate concuſſam, interq; continua tonitrua, incidens in turrim validiſſimo impetu fulmen duos grandes Baſilicæ lapides ex angulis oppoſitos dejeciſſe ac in minuta fruſtra comminuiſſe, tantò fragore, quo ſonitus campanarum abruptus, & qui pulſando funes trahebant, in terram proſtrati ſint; haud diſſimilem tempeſtatem, fulminumque horriſonos jactus obſervârunt ad Theodorici Mörſani ingreſſum *Atrox tempeſtas Paderbornæ.*

Digitized by Google

in urbem Paderbornenſem, & ad poſtremum diem, quo è vita exijt; tanquam ad fatales civiliũ ſeditionum turbines & bellorum tempeſtates natus expeditusq; fuerit Epiſcopus, quæ tempori memorabuntur.

Petrus à Beka in Aquis. c. 7. Gobelin. ætat. 6. c. 94 Chron. Colon. Pontan. l. 8. Geldr. Chron. M. Belgii. Raynald. in hiſtor. Eccleſiaſt.

Sigiſmundꝰ Aquisgrani coronatur.

Fine dehinc anni Sigismundus Rex, una cum Barbara conjuge ſeptus numeroſo procerum comitatu ad Rhenum deſcendit, ac IV Novembris die Aquiſgranum ingreſſus ad auguſtalem coronam ritu majorum accipiendam; quod eo potiſſimum conſilio à Rege maturatum, ut majori auctoritate ac ſplendore Concilio Conſtantienſi intereſſe poſſet. Deduxêre Regem ſeptem Epiſcopi, Principes octo, decem ac centum Comites, ſexcenti amplius equeſtres viri, ſex millia ſelectorum militum; interque ſacrorum præſules adfuêre Wernerus Trevirenſis & Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopi, Gregorius Patavienſis, Joannes Herbipolenſis, Rabanus Spirenſis, Joannes electus Leodienſis Epiſcopi. Multi præterea Principes, Rudolphus Dux Saxoniæ, Carolus Lotharingiæ Dux, Reinaldus Juliacenſis & Geldriæ Dux, Fridericus Burgravius Norimbergenſis, Adolphus Cliviæ, Guntherus Schwartzenburgi, Adolphus Naſſoviæ, Emicho Leiningæ, Joannes Catzenelebochi, aliique quamplures Comites, in quorum corona, Sigiſmundo die VIII Novembris Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, ſolemnibus cæremoniis Imperiale diadema impoſuit. Tradit Gobelinus noſter, Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum, quum hæc perageret, nondum Epiſcopum conſecratum fuiſſe, verùm cùm auctor Chronici Belgii ſcribat Theodoricum in ea celebritate primum Miſſæ ſacrificium obtuliſſe, conſtat ſacerdotio nimirum initiatum fuiſſe.

Sigismundus Aquiſgrano Coloniam digreſſus magnificentiſſimè à Clero populoque XVI Calend. Decembris excipitur. Perſtitit eâ in urbe per octiduum jus publicè dicendo, jura imperialia elargiendo controverſias decidendo; multumque laboravit, ut Wilhelmum Epiſcopum noſtrum cum Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo componeret; ſed ea cauſa jam ad Pontificis tribunal delata erat. Cæſar V. Calend. Decembris Coloniâ diſcedens, Conſtantiam ad Concilium properavit.

Acta & hiſtor. Concilii Conſtant. Naucler. Generat. 48. Æneas Sylvius. Trithem. in Chron.

Initium Concilii Conſtantienſis.

Inchoatum per hæc erat Concilium Conſtantienſe, ad quod Wilhelmus antiſtes provocaverat. Menſe Auguſto primus Conſtantiam acceſſit ad muniendam Concilio viam Jordanus Cardinalis Oſtienſis. Deinde Joannes Pontifex, cum maximo Cardinalium & Præſulum comitatu per Veronenſem & Tridentinum agrum transmiſſis Alpibus ſecutus, in pervigilio Simonis & Judæ Conſtantiam acceſſit, eoque die in vicino Cœnobio pernoctavit, ex quo mane à Clero totius urbis, & effuſâ obviam civium multitudine honorificentiſſimè in urbem, & Epiſcopi palatium eſt introductus, multisque honorariis muneribus à Magiſtratu donatus. Monitus quidem à quibuſdam, ne ipſe ad Concilium accederet, fore enim, ut qui Pontifex accede-

accederet, privatus rediret. His ille ſpretis, fatiſque ſuis actus, Dominicâ ante feſtum D. Martini convocando, qui præſentes erant, Patriarchas, Archiepiſcopos, Cardinales, & Epiſcopos, Concilij initium fecit.

Acceſſit ſubinde Sigiſmundus in pervigilio Nativitatis Chriſti ſecundo Rheno Uberlingâ delatus, & magno Principum & procerum comitatu cinctus, Pontificique adventum ſuum denuncians, petiit ut ſacrificium Miſſæ, quod nocte Natalis Chriſti apparabat Pontifex, ad ſuum acceſſum deferret; quod fecit, ut Pontifex præſente Cæſare Miſſam decantârit; in qua Sigiſmundus Diaconi habitu indutus Evangelium, cujus exordium, *Exiit edictum à Cæſare Auguſto.* ipſe cantu pronunciavit, Pontifice deinde cætera duo ſacrificia cantante, ſolemnique ritu peragente.

Annus Chriſti 1415.

Sigiſmundi Cæſar. *6.*
Wilhelmi Ep. Pad. 15.

Ad Pontificis ac Cæſaris præſentiam acceſſêre ſub exordia novi anni Ludovicus Comes Palatinus & Dux Bavariæ, Ludovicus Dux Sileſiæ; quos ingens exinde Principum, Epiſcoporum, Abbatum, Præſulum & Oratorum, quos Reges & Principes miſerant, multitudo ſecuta eſt. Cochlæus Patriarchas quatuor, Cardinales XXIX, Archiepiſcopos XLVII, Epiſcopos CLX. Concilio interfuiſſe ſcribit; alii ducentorum quinquaginta Epiſcoporum numerum cenſent, quorum alij poſt alios acceſſêre. Auctor eſt Gobelinus noſter poſt adventum Sigiſmundi Cæſaris, & plurimos tractatus, Concilium in quatuor nationes fuiſſe diviſum, quarum ſingulæ ex ſuis prælatum elegerint, quem præſidem Concilij dixerunt. Id licet Cardinalibus & Joanni Pontifici non adeo placuerit, optimum tamen fuit temperamentum concordiæ. Prima Patrum cura laborque fuit in Schiſmate extinguendo; quâ tamen in re nunquam à Patribus laboratum, ut expenderent, cui ex tribus Pontificibus jus potiſſimum deberetur, aut quis reliquis præferendus eſſet; id enim implicatiſſimum intelligebant negotium, quod vix exitum eſſet habiturum. Quapropter Patres in unum convertêre curas, ut tres illi Pontifices Gregorius XII, Joannes XXIII. & Benedictus XIII, quiſque jure ſuo decederet, aliusque verus Pontifex, de quo nulla dubitatio eſſe poſſet, deligeretur. Ac licet Joannes Pontifex ſynodum congregaſſet, ſeque Pontificatu ceſſurum promiſiſſet, ſi idem facerent Gregorius & Benedictus, mutato tamen conſilio, 20 die Martij clam Conſtantiâ diſceſſit, conſcenſâque navi, ad oppidum Schaffhuſium pervenit, ubi Friderici Miſniæ Ducis, ut convenerat, patrocinio receptus eſt. Indignè id tulit Cæſar cum Concilii Patribus, eoque Auſtrium minis, armiſque aggreſſus Pontificem Concilio reddi imperat. Quo comperto,

Acta & hiſtor. Concilii Naucler. Æneas Sylvius. Gobelin. Raynald. in hiſt. Eccleſ. Acta Concilii Conſtantienſis.

Ponti-

Digitized by Google

Pontifex ſub exitum Quadrageſimæ Schaffhuſij, Loffenbergam, atque inde Friburgum profugit. Dux Auſtriæ poſt hæc Cæſari & Concilio reconciliatus Joannem Pontificem reduxit. Captus mox Pontifex, & in Inſulâ S. Marci prope Conſtantiam abreptus in cuſtodiam, multiſque criminibus accuſatus, publicâ Concilij ſententiâ à Pontificatus munere remotus. Moderate hæc tulit Pontifex, ac ſe ipſum poſteâ, comprobatâ Concilij ſententiâ, Pontificatu abdicavit. Inde Ludovico Comiti Palatino Bavariæ Duci traditus, à quo Manhemij recluſus triennium intra clauſtri parietes latuit.

Advenit interea Gregorij XII Legatus in Concilium, cujus Princeps Carolus Malateſta Provinciæ Romaniolæ gubernator; per hunc Pontifex, decreta ſe Concilij probare, ultroque pacis causâ ſe Pontificatu abîre denunciavit. Quæ lætis Sigismundi aliorumque animis accepta, quod jam unus Benedictus XIII in Hiſpaniâ deliteſcens Pontifex expugnandus reſtaret.

Damnati Joannes Huſs & Hieronymus Pragenſis.

*P*er id tempus Wenceslaus Rex ſollicitatus à Concilij Patribus miſit Joannem Hus Conſtantiam, publicâ Sigismundi fide impetratâ, commiſſaque eſt ejus cauſa doctiſſimis viris examinanda. Quod cùm ille animadverteret, metu perculſus fugam tentavit, conſcenſoque ruſticano curru, in quo ſtramine tectus latebat, è porta penetravit. Re detectâ, Magiſtratus hominem è fuga retraxit, magnoque populi concurſu produxit in forum; & cùm denuo è media turba latibulum quæreret, raptus eſt in cuſtodiam, Cœnobioque P.P. *Prædicatorum* incluſus. Is deinde productus in Concilium, atque, ut convictus erat, juſſus eſt quadraginta Wiclefi & triginta ſuæ hæreſis capita abjurare; id cùm pertinax detrectaret, condemnatus Patrum judicio, honoreque ſacerdotij ſpoliatus, ferialibus flammis exurendus traditur.

Poſtulatus etiam á Concilio Hieronymus *P*ragenſis Huſſij ſocius, alter hæreſis propugnator; & cùm ille prius fidem publicam peteret, Concilium dedit, *ſalvâ tamen juſtitiâ*, quæ ſynodi ſunt verba. Ergo Conſtantiam profectus, primò quidem palam hæreſes abjuravit, & Catholicam fidem eſt profeſſus; ſed non multò pòſt ad hæreſes relapſus, damnatusque à Concilio, eodem, quo Huſſius, altero anno ignis ſupplicio eſt affectus; uti hæc multis denarrant eorum temporum ſcriptores. Queruntur heterodoxi, Huſſio & Hieronymo fidem ab Imperatore datam violaſſe Patres; ſed immemores illi, Concilium eſſe ſupra Cæſarem, ac Huſſium profugiendo excidiſſe jure, & Cæſaris privilegio; Hieronymus verò non niſi ſalvâ juſtitiâ admiſſus; quamvis ille aliquoties fugam tentârit, homo omnibus ſceleribus coopertus; qui cum Laicus eſſet, auſus tamen ſacerdotali habitu indutus ſacrilegè adminiſtrare divina, & Bohemiam, *P*oloniam, Moraviam, & Germaniam peragrando Wiclefi hæreſes ſpargere, quas juvenis in Anglia hauſerat.

Interea

Digitized by Google

Interea cœptæ Paderbornenſium turbæ, majori, quàm antè, ſeditione prorumpunt, Capitulo cum civibus ad Joannem Pontificem, Wilhelmo antiſtite ad Concilium provocante. Ac licet Bernardus Comes Lippienſis, quem factionis ſuæ ducem delegerant, ultimo die Jannuarij morte ſubtraheretur; nihilo tamen inde remiſſior civilis ſeditio; quòd in ejus locum Capitulum, ac cives Paderbornenſes delegerint ſibi Theodoricum Mörſanum Colonienſem Archiepiſcopum, prius æmulum in Colonienſi Archiepiſcopatu, modò tutorem & diœceſis Adminiſtratorem, exauctorato Wilhelmo Epiſcopo ſuo. Hactenus Wilhelmus & Theodoricus æmuli pro Colonienſi Archiepiſcopatu, modò etiam pro Paderbornenſi. Et Theodoricus, ut Paderbornenſium factionē aleret, ſubmiſit è ducatu Weſtfaliæ auxilia militaria; eóque animoſiùs civium Paderbornenſium cauſam ſibi ſumpſit, quòd miſſa à Capitulo Paderbornenſi, ad Joannem Pontificem legatione, Eccleſiam Paderbornenſem Adminiſtratoris titulo hiſce literis Friburgi ex fuga datis impetraſſet.

Joannes Epiſcopus, Servus ſervorum Dei, venerabili fratri Theodorico Archiepiſcopo Colonienſi ſalutem. Romani Pontificis providentia circumſpecta univerſis orbis Eccleſiis, quæ vacationis incommoda deplorare noſcuntur, ut gubernatorum utilium fulciantur præſidio, proſpicit diligenter, et venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopis, Epiſcopis, et cæterarum Eccleſiarum Prælatis, ut expenſarum onera, quæ pro ipſorum ſtatu, juxta cujuslibet dignitatem tenendo decentius, oportet aſſidue de neceſſitate ſubire facilius ſupportare valeant, libenter prout decet, et congruum eſt, de ſubventionis auxilio providet oportuno. Dudum ſiquidem Wilhelmo de Monte olim electo Paderburnenſi regimini Paderburn. Eccleſiæ præſidente nos cupientes eidem Eccleſiæ, cum vacaret per Apoſtolicæ ſedis providentiam, utilem et ydoneam præſidere perſonam, proviſionem ipſius Eccleſiæ ordinationi et diſpoſitioni noſtræ duximus ea vice ſpecialiter reſervandam, decernentes ex tunc irritum et inane, ſi ſecus ſuper hys per quoſcunque quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contingeret attemptari. Poſtmodum vero dicta Eccleſia ex eo vacante, quod Angelus Corario olim Gregorius XII *in ſua obedientia nominatus, eundem Wilhelmum de ipſa Eccleſia Padeburnenſi ad Eccleſiam Colonienſem, tunc, ut dicebat, vacantem de facto transtulit, ipſumque eidem Eccleſiæ Colonien. præfecit in Archiepiſcopum, et paſtorem, ſimiliter de facto eodem Wilhelmo translationem et præfectionem hujuſmodi ratificante, et etiam approbante. Nos vacatione hujuſmodi fide dignis relatibus intellecta, ad proviſionem ipſius Eccleſiæ, de qua nullus præter nos hac vice ſe intromittere potuit, ſive poteſt, reſervatione et decreto obſiſtentibus ſupradictis, ne ipſa Eccleſia Padeburn. longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis et ſollicitis ſtudiis poſt deliberationem, quam de præficiendo eidem Eccleſiæ Padeburn. perſonam utilem, et etiam fructuoſam intra nos habuimus diligentem, demum ad te conſideratis grandium virtutum meritis, quibus perſonam tuam, prout fide dignorum teſtimoniis accepimus, illarum largitor dominus multi-* Joannes Pont. Epiſcopatum Paderb. confert Theodorico Archiepiſcopo Colonienſi.

fariam

Digitized by Google

fariam inſignivit, et quod tu, qui Eccleſiæ Colonien. tuæ curæ commiſſæ hactenus laudabiliter præfuiſti, prout præſides de præſenti eidem Eccleſiæ Padeburn. eſſe poteris multipliciter fructuoſus, convertimus oculos noſtræ mentis. Intendentes igitur tam ipſi Eccleſiæ Padeburnenſi de adminiſtratione ſecundum cor noſtrum utili et ydoneo, per quem circumſpectè regi et ſalubriter gubernari valeat, quod etiam tibi, ut hujuſmodi expenſarum onera, quæ te jugiter ſubire oportet, ſupportare valeas, de alicujus ſubventionis auxilio providere, et præfatæ Eccleſiæ Padeburnenſi, quam diu vitam duxeris in humanis, auctoritate Apoſtolica, in Adminiſtratorem præficimus et paſtorem, curam, regimen, et adminiſtrationem ipſius Eccleſiæ Padeburnenſis tibi in ſpiritualibus, et temporalibus plenariè committendo, liberamq; tibi tribuendo licentiã, poſſeſſionem ejuſdem Eccleſiæ Padeburnenſis capiendi. Ita quod liceat tibi hujuſmodi adminiſtratione durante fructus, redditus, et proventus ejuſdem Eccleſiæ liberè percipere et habere, illoſq; in tuos, ac ejuſdem Eccleſiæ Padeburnenſis uſus, et utilitatem convertere, et alias de illis diſponere et ordinare, ſicut veri Epiſcopi Padeburnenſes, qui eidem Eccleſiæ Padburnenſi pro tempore præfuerunt, de illis diſponere, et ordinare potuerunt, ſeu etiam debuerunt, alienatione tamen quorumcunque bonorum immobilium, et precioſorum mobilium ejuſdem Eccleſiæ Padeburn. tibi penitus interdictâ, firmâ ſpe fiduciaque conceptis, quod dirigente Domino actus tuos, præfata Eccleſia Padeburn. per tua induſtria, et circumſpectionis ſtudium fructuoſum regetur utiliter, et proſperè dirigetur, grataque in eiſdem ſpiritualibus et temporalibus ſuſcipiet incrementa. Quocirca fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus impoſterum tuis humeris onus curæ, et adminiſtrationis ejuſdem Eccleſiæ Padeburnenſis promptâ devotione ſuſcipiens curam, et adminiſtrationem prædictas, ſic ex tunc ſtudeas ſollicitè, fideliter, et prudenter, quod præfata Eccleſia Padeburn. gubernatori provido et fructuoſo adminiſtratori gaudeat ſe commiſſam, tuque præter æternæ retributionis præmium noſtram, et dictæ ſedis benedictionem et gratiam exinde uberius conſequi merearis. Datum Friburgi Conſtantienſis Diœceſis Id. Aprilis, Pontificatus noſtri anno quinto.

Ac quamvis haud multò pòſt Joannes Pontifex à Concilio exauctoratus in cuſtodiam abriperetur, Mörſanus tamen ac factioſi, caſſâ ejus auctoritate fulti, omnia armis perſequebantur; auſique etiam inter hæc cives Paderbornenſes noctu erumpere ex urbe, & caſtrum Neuhuſanum, Epiſcopi ſedem, armatâ manu aggredi, valla perrumpere, & caſtri expugnationem tentare. Id licet non ſuccederet, Hördio fortiter audaciam civium repellente, ipſi tamen poſt XXVI Junij multò, quàm antè, furioſiùs eruptione factâ, caſtri Neuhuſani expugnationem aggreſſi; verùm ut cœcus erat, civium more, impetus, cum clade repulſi ſunt, cœſi octo civium occubuêre, ſauciati ſupra quadraginta; quâ ſuorum jactura mulctati cum ignominia ad urbem rediêre, neque ultra hoſtium arma experiri animus fuit.

Ad hos flagrantes rebellionis motus comprimendos, ulciſcendoſque, Wilhelmus antiſtes regreſſus à Rheno, imploratáque Adol-

phi

phi fratris Montium Ducis, & ceterorum conſanguineorum, fœderatorumque principum ope, certus erat diœceſin armata manu menſe Septembri intrare, urbemque Paderbornenſem ſubigere. Verùm cùm Brunswicenſes Duces Bernardus & Henricus, prætereaque Haſſiæ Landgravius copias ſuas ex fœdere promiſſiſque non adducerent, expeditionem intermiſit. Hinc quantùm antè famâ adventantis exercitus conſternati Paderbornenſes, tantum rebellionis animos erexêre. Quapropter miſſis ad Theodoricum Môrſanum Legatis, in diœceſin invitant, progreſſique obviam Adminiſtratorem Paderbornenſem, uti id à Joanne Pontifice impetraſſe diximus, recipiunt; quem deinde ſecundo Octobris die ſolemni inaugurationis ritu plauſuque in urbem introducunt, unaque cives cum Capitulo juramentum fidei dicunt; viciſſim Theodoricus Môrſanus juramento ſe Paderbornenſi Eccleſiæ in has leges obligavit.

Theodoric9 Môrſanus ſolenniter in urbem & Diœceſin Paderborn. admittitur, exauctorato Wilhelmo.

Redditus Epiſcopi Paderbornenſis et Epiſcopalis menſa non alienabo, ſed integraliter conſervabo, alienatos pro poſſe recuperabo, nec recuperatos alienabo. Item Præpoſitum, Decanum, et Capitulum, ac ſingulos de Capitulo et Eccleſiam Padeburnenſem in jure ſuo, libertatibus et conſuetudinibus licitis et honeſtis conſervabo, et univerſa bona ad Capitulum et ſingulos Canonicos pertinentia ſicuti mea conſervabo et defenſabo,

Item advocatiam Eccleſiæ non infeudabo, nec alienabo, ſed liberam Eccleſiæ conſervabo, quam advocatiam Capitulum theſauro Eccleſiæ comparavit.

Item caſtra, munitiones et Oppida, et omnes poſſeſſiones Eccleſiæ meæ Padeburn. non alienabo, ſed integraliter conſervabo, et alienata pro poſſe recuperabo. Omnia et ſingula ſupradicta ego Theodoricus Archiepiſcopus Colon. Adminiſtrator et Paſtor Eccleſiæ Padeburnenſis libenter ſervabo, et Capitulo meo Padeburnenſi ſervare promitto. Sic me Deus adjuvet et ſancta Dei Evangelia. Datum ſub ſigillo meo ſecreto, Anno à Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quinto decimo, craſtino Beati Remigii Epiſcopi.

Indignum ingratumque facinus exauctorati Epiſcopi & Principis ſui, quem Gregorij Pontificis & Ruperti conſanguinei Cæſaris auctoritate confirmatum noverant quique tam fortiter in decimum quintum annum diœceſin ſuam propugnârat: nec alia hujus mali origo & cauſa, quàm quod Monachos & Clerum reformandum ſuſciperet. Ea nimirum erant corrupti ſæculi tempora, ut nec vitia cleri correctionem ab Epiſcopo, nec civium inſolentia emendationem ferret amplius à Principe ſuo.

Et Môrſanus poſtquam abjecto Wilhelmi antiſtitis imperio plenam diœceſis adminiſtrationem adijt, caſtra & oppida ſuperioris diœceſis in ſuam poteſtatem redegit, poſtremumque etiam Bernardus Hôrdius caſtrum Neuhuſanum ſedem Epiſcopi, & cum eo inferiorem diœceſin Môrſano in manus tradidit; jamque toto principatu excluſus erat Wilhelmus, neque alius quàm per arma & publicum

Digitized by Google

Weſtfaliæ bellum reditus patebat. Non deſtitit interim Adolphus Montium Dux Wilhelmi frater Colonienſem diœceſin Weſtfaliæq; ducatum continuis incurſionibus bellisque fatigare. At quo malo ſuo Paderbornenſes Mörſanum pro Epiſcopo ſuo delegerint, calamitoſa Mörſani hujus tempora enarranda docebunt. Nec prodigia denuo defuêre, quæ hæc præmonerent. Nam quo tempore hæc rebellionis conſilia agitabantur Paderbornæ inter factioſos, menſe Julio rurſum inſolita & horribilis tempeſtas urbem Paderbornenſem agrosque circumpoſitos concuſſit; turbine enim ventorum turris & Baſilica templumque forenſe tectis ſuis nudata ſunt, disjectæque tegulæ & trabes ad milliaris ſpatium per aëra: civium in urbe domus aliæ laceratæ, aliæ funditus everſæ; nulla ſine pernicie ſua fuit. Grandine præterea, quæ alibi fruſta glaciei ad pedis longitudinem excuſſit, omnes circum fruges in agris obtritæ. Haud diſſimilis tempeſtas altam templi turrim Warburgi fulmine incendit, & disjecit, Oppidumque conſpirationi obnoxium magnis ædium damnis affecit. Quæ etſi alij naturalibus elementorum cauſis adſcripſerint, non tamen defuêre, qui cum Gobelino ad irati numinis indicia & fatalis hujus Adminiſtratoris præſagia retulerunt.

Horrenda tempeſtas Paderbornæ & Warburgi.

Per id tempus nova hæreſis, quæ Flagellantium ſectam reſuſcitare profitebatur, per Miſniam ſpargi cœpit, ſedemq; fixit in Oppido Sangerhuſano, duce ſibi delecto Conrado Fabro, homine plebeio & ſcelerato. Horum impia & nefanda doctrina erat, abrogatum jam eſſe à Deo ſacerdotium Evangelicum; in Sacramento altaris nec verum corpus Chriſti, nec verum Deum eſſe: nullam eſſe peccatorum remiſſionem à Sacerdotibus factam, quæ ſola flagellatione impetretur: vana eſſe, quæ de jejuniis, purgatorio, indulgentiis, cultu Sanctorum, & imaginum hactenus credita ſint: præter Natalem Chriſti & diem Dominicam nullos alios feſtos dies colendos; & quæ hujusmodi multa fanatici illi homines diſſeminabant. Quare inſtitutâ accuſatione comprehenſi, & in Oppido Sangerhuſano in rogum conjecti ſunt.

Nova Secta in Miſnia exorta damnatur.

Gobelin. ætat. 6. c. 93. Chron. M. Belgii.

Annus Chriſti 1416.

Sigiſmundi Cæſar. 7.
Wilhelmi Ep. Pad. 16. & ultimus.
Theodorici Mörſ. 1.

Procedebat jam in tertium annum felici ſucceſſu, magnáque omnium Epiſcoporum concordiâ, Concilium Conſtantienſe; exauctoratisque Joanne & Gregorio Pontificibus, reſtabat ad pacem Eccleſiæ expugnandus Benedictus XIII in Hiſpania Pontifex. Is licet multùm ſollicitatus per Legatos à Concilio in Hiſpaniam miſſos, pertinaciſſimè tamen perſtabat in Pontificatu ſuo retinendo, favore Ferdinandi Aragonum Regis, & procerum quorundam Hiſpa-

Acta & hiſtor. Concil. Conſtant. aliique auctores ſupra adducti.

Sigiſmundi Imp.

Digitized by Google

Hiſpanorum innixus. Quare rogatu Concilii Sigismundus Imperator, apud quem tum ſumma auctoritas, iter in Hiſpaniam ſuſcepit, legationeque ſimul ad ceteros Reges perfunctus, Franciam, Angliam & magnam totius Europæ partem peragravit ad Principes cum Eccleſia reconciliandos: à Patribus interim Conſtantiæ in Concilio gnaviter conſtanterque per congreſſus ſeſſionesque pertractata ſunt ea, quæ ex bono Eccleſiæ poſcebantur. acta pro pace Eccleſiæ concilianda.

Tandem Sigismundus fine Autumni regreſſus ex Francia in Germaniam rediit, Leodiumque perlatus, Leodienſibus privilegia reddidit. Inde Aquisgranum digreſſus; ubi aliquamdiu moratus, lites & bella, quibus Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus cum Adolpho Montium Duce, & Wilhelmo fratre ac ceteris fœderatis commiſſus erat, non ſine magno labore diremit; atque inde, ut hæc auctor Chronici Belgii retulit, Conſtantiam ad Concilium profectus rediit.

Fecit hæc Sigismundi Cæſaris auctoritas, ut poſt ejus diſceſſum ex integro ſe Theodoricus Mörſanus, & Wilhelmus antiſtes noſter inter ſe componerent, cederetque non modo Wilhelmus de jure, quod electione obtendebat in Archiepiſcopatum Colonienſem, ſed & Paderbornenſem Epiſcopatum, quem Theodoricus Adminiſtratoris titulo à Capitulo & Joanne Pontifice obtinuerat, æmulo relinqueret. Quo enim ſe verteret Wilhelmus in has neceſſitatis anguſtias conjectus? qui Capituli & urbis conſpiratione, atque æmuli potentia caſtris Oppidisque exutus, ejectusque erat extra diœceſin, nec niſi per incerta bellorum reditum ſperare poterat. Cæſarem præterea ſibi habebat adverſum, ordines ab æmulo occupatos, Principes, qui magna polliciti erant, fluctuantes, pendentesque à Sigismundi Cæſaris auctoritate, pacem pro bello ubique ex voluntate Principum ſollicitantis. Sed magnam hujus mali cauſam culpamque ſibi dederat Wilhelmus, quòd Epiſcopus conſecratus non eſſet, conſecrationemque in hunc annum diſtulerat, qui illi extremus à Pontifice præfinitus erat, aliàs aut in Epiſcopatu relinquendus, aut hic in alium ordinis veneratione & Apoſtolicæ Sedis proviſu transferendus; ita verò qui nondum ſacerdos affectabat Colonienſem, ſimul Paderbornenſi Epiſcopatu excidit. Igitur ad alia conſilia, quia nondum majoribus ordinibus initiatus erat, ſe vertit, Theodorici cumprimis Colonienſis Archiepiſcopi hortatu callidaque perſuaſione. Is quia Wilhelmo ſponſam Paderbornenſem Eccleſiam præripuerat, neptem illi ſuam Alheidem, Nicolai Teclenburgenſis Comitis filiam, natam ex ſorore ſua elegantem puellam offert ſponſam, multaque præter dotem ſpondet; quibus captus Wilhelmus ſponſam hanc commutat cum ſponſa Eccleſiæ ſuæ. Nuptiæ xix die Menſis Februarij Arensbergæ, præſente & procurante Archiepiſcopo, celebratæ. Ita amici intimi, qui tam infeſti hactenus æmuli fuerant. Hunc in modum biennio pòſt Joannes de

Wilhelmus Ep. Paderborn. ſponte Epiſcopatu abit, & ſponſam ducit Theodorici neptem.

Digitized by Google

Bavaria, poſtquam ſupra xx annos Leodienſem Epiſcopatum geſſiſſet, renunciato Epiſcopatu, ex Pontificis diſpenſatione cum Antonij Limburgenſis Ducis filia matrimonium iniit. Hæc tum tempora, hi mores erant, ſeculi nimirum ſenſim in hæreſis libertatem inclinantis, quæ ex Epiſcopis fecit maritos. Wilhelmus exinde, ut Ertwinus ſcribit, Comitatum Ravensbergenſem paternæ hæreditatis partem ſortitus, Ravensbergæ Paderbornenſibus vicinæ conſedit.

Ceterum Wilhelmus connubio quàm Epiſcopatu felicior. Nam ex Teclenburgica ſuſcepit Gerhardum filium, qui Adolpho patruo pòſt anno 1434 ſine liberis extincto ſucceſſit heres, prætereque Montium Ducatum & Comitatum Ravensbergenſem, adiit Ducatum Juliacenſem & Geldriam, tenuitque deinde per Wilhelmum filium; cui quia unica tantùm filia nata Maria heres fuit, ea Joanni III Clivenſi Duci denupta, omnes provincias in Clivenſem familiam tranſtulit.

Bellum & deinde Pax inter Duces Brunſwicenſes, Comitem Eberſteinium & Abbatem Corbeienſem.

Bellum præterea hoc anno ad Viſurgim fuit, quo Bernardus & Henricus, Duces Brunſwicenſes & Lunenburgenſes, commiſſi cum Eberſtenio Comite, cujus caſtrum junctis popularium armis adorti; id verò cum juri & libertati Corbejenſium derogaret, ſpopondêre publicis tabulis uterque Ducum cum Ottone & Wilhelmo filio Theodorico Corbejenſium Abbati, & S. Vito, ſe non modò Beverungam Oppidum, caſtrumque Sulbecam, Leuteringam, Saltum Sollinganum, ceteraque bona & jura relicturos intacta, ſed & patrocinium defenſionemque Corbeienſium Huxtariæque Oppidi adverſus Conſanguineos Duces Brunſwicenſes ſuſcepturos. Tabulæ hæ anno Mccccxvi, 23 Julij pòſt feſtum D. Margaretæ, Virginis & Martyris diem conſignatæ. Utrumne caſtrum expugnatum, Comitesque è veteri poſſeſſione depulſi ſint ex annalibus incompertum habeo. Superſtes interim clareq; familia Eberſteniorum Comitum ad noſtram uſq; memoriam conſpecta, modò cum Hojanorum, Sternebergenſium, Swalenbergenſium, Pirmontanorum, Oldenburgicorum Comitum ad Viſurgim familiis extincta jacet.

ANNALIUM

Digitized by Google

ANNALIUM PADERBORNENSIUM LIBER XVI.

THEODORICUS Comes Mörſanus Archiepiſcopus Colonienſis Et XXXVI, titulo Adminiſtratoris EPISCOP. PADERBORN.

POſteaquam ijs, quibus diximus artibus, Theodoricus Mörſanus, Colonienſis Archiepiſcopus, Wilhelmum Antiſtitem noſtrum ab Epiſcopatu Paderbornenſi removiſſet; ſine omni deinceps contentione in eas, quas juraverat leges, ſupra à nobis relatas, Epiſcopatum Paderbornenſem anno ſuperiori Adminiſtratoris titulo adiit. Primus ille, qui in hac celebri & vetuſta à Caroli M. ævo Epiſcoporum ſede proprium excluſit Epiſcopum, & præter Colonienſem, quam gerebat, ampliſſimam diœceſin, ſe huic quoque, ex diſſidio Capituli & urbis, obtruſit Adminiſtratorem Epiſcopum: novo prorſus, qui poſthæc frequentiſſimus invaluit, per Saxoniam titulo, & per id tempus fere tantùm ab Ottone Monaſterienſi Epiſcopo, eodemque Adminiſtratore Oſnabrugenſis Ec-

Digitized by Google

cleſiæ uſurpato. Nam cùm duos Epiſcopatus gerere jura prohibeant, repertus eſt hic Adminiſtratoris titulus à Bonifacio VIII; ſicut Coadjutoris titulus ab aliis Pontificibus approbatus: quo ob Eccleſiarum neceſſitatem, urgentesque cauſas, uni plures ſunt permiſſi gubernandi Epiſcopatus. Quanquam multa hujusmodi vel temporum iniquitas, vel hæreſis potentia (cui validiore præſidio obſtruendum erat) vel Pontificum indulgentiæ expreſſerint. Si non ſæpè etiam dominandi ambitio, & familiæ amplificandæ ſtabiliendæque cupiditas intervenerit; cum vel unus Epiſcopatus per Saxoniam & Germaniam in illâ diœceſium amplitudine angelicis etiam humeris formidandus ſit. Sed hæc aliena ab hoc inſtituto ſcriptionis noſtræ. Sanè quo ſucceſſu, quâ Capituli & ordinum pœnitentiâ, Adminiſtrator hic expeditus fuerit, ſatis ex iis, quæ relaturi ſumus, conſtabit. Nam poſtquam diœceſin debitis gravare, caſtra & Oppida oppignorare, atque hunc ipſum Epiſcopatum in unum Eccleſiæ corpus cum Colonienſi Archiepiſcopatu conjungere cœpit: tum primùm didicêre Paderbornenſes, quo malo conſilio Epiſcopum ſuum rejeciſſent, & hunc Adminiſtratorem ſubrogaſſent. Interea ille ingentibus animis utriuſque Epiſcopatûs gubernationem exorſus. Præſul literis apprimè excultus, animo excelſus, liberalitate profuſus, aulæ magnificentia ſupra ceteros ſacri ordinis Archiepiſcopos ſplendidus, magnæ auctoritatis apud Principes ac Cæſarem: ortus ex illuſtri Comitum Mørſenſium familia; quorum Comitatus haud procul à Rheno ſitus, ex celebri caſtro, & Oppido Mœrs inter Reinberckam & Ordingam veterem Comitum ſedem monſtrat.

Annus Chriſti 1417.

Sed. vac. 3.
Sigismundi Imp. 8.
Theodorici Adminiſtratoris 2.

Annal. Colonien.

Diſſidium Theodorici Archiepiſc. cum urbe Colonienſi.

Litera Kalenb. Archiv. Paderborn.

Litera Corbeienſis.

Sub exordia Epiſcopatûs ſui Theodoricus colliſus cum urbe Colonienſi, refrictâ veteri cicatrice vulnerum de jure vectigalium, tutela Judæorum, cæterisque controverſiis, quæ Archiepiſcopis cum urbe fuerant; cœptumque à diſſidiis procedi ad publicas hoſtilesq; incurſiones & agrorum damna. Id armatum diſſidium in aliquot abhinc annos protractum, non ſine alienis etiam gravibusque hujus Diœceſis impenſis. Quam in rem Theodoricus multa cœpit oppignorare caſtra hujus diœceſis; interque alia hoc anno caſtrum Kalenbergam prope Warburgum Ravoni Pappenheimio, acceptâ certa pecuniæ ſummâ, in pignus & feudum dedit. Qua ſuper re literæ adſunt, Arensbergæ in arce ab ipſo Theodorico Archiepiſcopo & Capitulo poſt feſtum D. Ægidij conſignatæ. Bonam præterea amicitiam cœ[illegible]t Archiepiſcopus colere cum Theodorico Corbeienſium Abbat[illegible]; luſtratáque eâ parte diœceſis, in congreſſu mutuo Archiepi-

ſcopus

ſcopus & Abbas incolis Beverunganis poteſtatem fecêre pagum ſuum firmare in Oppidum. Quam in rem civium jura & privilegia conceſſa exemptioque à tributis in decimum annum; quòd intereſſet locum illum præmunire ad Viſurgim; tametſi jam celebre illic caſtrum conſiſteret, Paderbornenſium Epiſcoporum & Abbatum impenſis, ut ſupra retulimus, conſtructum.

Beverunganis jura civitatis conceduntur.

Extrahebatur interea concilium Conſtantienſe per frequentes & operoſos Patrum congreſſus, multasque ſalutares conſtitutiones, in hunc quartum annum, qui ſeculi hujus numerabatur decimus ſeptimus. Interque cetera Abbates, Priores, & viri ex ordine D. Benedicti præſtantiſſimi, qui cumprimis ex Moguntina Metropoli ad concilium acceſſerant (uti Gobelinus noſter hæc perhibet) egêre apud Epiſcopos & Patres de collapſa ordinis ſui diſciplina reſtauranda; idque eò conſtantiùs ab illis agitatum, quòd ſcirent, Sigismundo Cæſari id cumprimis gratum fore, mallentque ſui ordinis exemplo communem Eccleſiæ ſtatum inſtaurare, & quæ de Cleri populique moribus agitabantur, prævertere. Quare inter Abbates ex Epiſcoporum aſſenſu convenit, omnia Cœnobia Moguntinæ Metropolis reducere ad normam vigoremque diſciplinæ, quæ à D. Benedicto antiquitus inſtituta eſſet. Eam in rem viri religione & doctrina præſtantes conſtituti ſunt, qui cum plena poteſtate per provincias miſſi, munus illud exequerentur; ſicuti & anno proximo Paderbornam acceſſiſſe referemus, à quibus Abdinghovianum Monaſterium tandem in priſtinam formam compoſitum eſt. Hinc mirari ſubit Calviſium ex Langio ſcribere, Patres concilij Conſtantienſis, cùm præ otio non haberent, quæ tractarent, inquiſiviſſe, quantus per Europam Cœnobiorum Benedictinorum eſſet numerus, repertaque eſſe ſupra quindecim millia ac centum Cœnobia, in quibus plus quàm centena & vicena millia Monachorum viverent; ex eoque ordine plus quam triginta millia Divorum faſtis adſcripta eſſe. Quæ ſanè inveſtigatio, ſiquidem facta, non otioſorum Patrum occupatio fuit, ſed hortamentum, ut ſanctiſſimum & fulgentiſſimum hunc ordinem ad primum florem revocarent. Vergente jam in Autumni exitum anno, poſtquam Benedicto XIII Pontificatus à concilio abrogatus, Cæſar cum Germanica natione priùs urgebat Eccleſiæ ordines formari in melius: id cùm cæteræ nationes abnuerent, vellentque prius Pontificem eligi, cujus auctoritate reformatio robur haberet; Cæſare aſſentiente, inclinatiſque omnium animis ad Pontificem eligendum, Cardinales cum triginta ſpectatiſſimis viris, ex univerſis nationibus delectis, conclave ſunt ingreſſi; latiſque ſuffragiis, Odonem columnam Cardinalem S. Georgij concordibus animis Pontificem dixêre; qui Martini V. nomen, quòd feſto D. Martini die electus eſſet, aſſumpſit. Qua ſuper re inter cæteros Baptiſta Fulgoſus, *cùm diuturno ſchiſmate*, inquit, *diſciſſa eſſet Chriſti tunica, in Conſtantienſi Concilio, ubi* Cardi-

Patres Benedictini in Concilio Conſtantienſi urgent Ordinis reformationem.

Unanimi omnium conſenſu in Pontificem eligitur Odo de Columna Martinus V. dictus.

Digitized by Google

Cardinalium numerus duos et triginta ſuperabat, abdicatis Pontificatu Joanne, Gregorio, atque Benedicto, miro omnium conſenſu Pontifex creatus fuit, atque ex Ottone, qui gente Columna ortus erat, Martinus quintus appellatus eſt, Unum namque illum ob ſingularem virtutem, bonitatem, atque doctrinam tanto honore dignum duxerant, neque ipſorum ſuffragiis, ſed Deo electum deferebant. Quippe qui in Concilio Conſtantienſi inter omnes Cardinales maximè aſpectabilis, cùm multis inter partes altercationibus ageretur, ipſe medias ſemper partes ſingulari prudentiâ amplexus eſt, id unum ſemper dicere ſolitus: *Diligite juſtitiam, qui judicatis terram.* Electione hujus Pontificis vulgatâ, omnia Europæ regna, ac poſtremò etiam Hiſpania, abjurato Benedicto XIII, quem hactenus coluerat, in concordiam ſub capite venit: redditaque eſt Chriſtianæ Reipub. poſt fœdum tandem ſchiſma pax, & tranquillitas; unâ peninſulâ exceptâ, in quam ſe Benedictus obſtinatiſſimo in retinendo Pontificatu animo cœpit. Nec multò pòſt acceſsêre Græcorum Imperatoris Legati ad pontificem, ultro ſe ad concordiam cum Latina Eccleſia offerendo. Sanè verò quantum omnes hæreſes antiquæ & recentes, quæ cum Wicleffiſtis, Huſſitis, cæterisque invaluêre, laborârunt in Monarchia & Hierarchia Eccleſiæ convellenda: tantum ſemper Catholici contenderunt, ut ſub uno rectore & capite Eccleſiam & Chriſti inſtituta, Petro ejusque Succeſſoribus tradita, conſervarent; quod in ſuprema illa auctoritate firmiſſimum præſidium, & divinum ſit vinculum, quò tot diverſæ per orbem Chriſtianum nationes in una religione continentur.

Nauclerus Trithem. ad an. 1415. Teſchemach part. 2. fol. 156. Hiſtor. Brandenb.

Sigiſmundus Imp. Comites, Clivenſem & Sabaudum. Duces creat; & Fridericum Norimberg. Burggravium Electorem & Marchionem Brandenburg. dicit.

Cæterum dum hoc anno Sigismundus Imperator in Concilio verſaretur, Amadæum Sabaudiæ, & Adolphum Cliviæ Comites, 28 Aprilis, feſto nimirum Vitalis M. die, amplioribus honoribus extulit, & Duces Imperij ſolemni ritu creavit: ſicuti jam antè, 18 Aprilis hujus anni, Friderico Norimbergenſi Burggravio Marchionatum Brandeburgenſem, acceptis quatuor centenis aureorum millibus, vendidit, collata ſimul Electoris dignitate; ea tamen lege, ut ſi filius Imperatori naſceretur, eâdem pecuniæ ſummâ utramque dignitatem redimi ſineret. Erat is Friderici V Burggravij filius, nepos verò Friderici IV, quem Rudolphus Cæſar Noricis Burggravium primò dederat; ab eo deinceps Electoris dignitas in hanc Brandeburgenſium familiam eſt invecta.

Annus Chriſti 1418.

Martini V. Pont. 1.
Sigismundi Imp. 9.
Theodorici Adminiſtratoris 3.

Finis Concilio Conſtantienſi imponitur.

Anno hoc prænominato Conſtantienſe Concilium, omnibus denique agitatis abſolutisque, feliciter 22 Aprilis ad metam pervenit, Id, licet in numerum Generalium Conciliorum veniat, non prius

tamen

Digitized by Google

tamen plenam auctoritatem obtinuit, quàm Martinus pontifex legeretur. Quapropter, quæ ſeſſionibus ultimis ſunt comprehenſa, quæq; Martinus poſtea rata legitimaque ſcivit, ea demum omnia ſancta veneratur amplectiturque Eccleſia. Hinc & iis, quæ ſuperioribus congreſſibus Pontificis dignitatem oppugnant, poſt in Florentino & Lateranenſi Concilio derogatum eſt. Pontifex exinde in Italiam diſceſſit. Imperator poſtquam ob ſupplicium Joannis Huſsi & Hieronymi Pragenſis Bohemos in furorem agi, & in omnia ſacra deſævire didicit, Wenceslao fratre ac Rege nihil per ignaviam obmovente; literis ad Ordines Bohemiæ datis, ad ſaniorem eos mentem revocare ſtuduit. Sed levibus his lentisque remediis hæreſi armandi ſe ſpatium animosque dedit; quando jam in locum Huſſi novus hæreſis incentor ac Dux Joannes quidam ſacerdos, Præmonſtratenſis ordinis deſertor, homo ad omne ſcelus audax, ſe obtulerat, concitando populum concionibus, Euchariſtiam per plateas ab una æde ſacra in aliam deportando, alias atque alias impenſius à Wenceslao Rege Eccleſias poſtulando. Jamque per Moraviam adeo ſe diffuderant, ut publicis literis, à proceribus ac nobilibus ſubſignatis, libertatem ſuæ ſectæ à Sigismundo Imperatore peterent. Ac nihil propius erat, quàm ut virus per Thuringiam, Miſniam, & Saxoniam eadem contagione proferrent. Tanta erat in Clero & populo ubique morum corruptio. Invaleſcit Hæreſis Huſſitarum.

Interim quæ ſupra in Concilio conſtituta diximus de Monaſterijs D. Benedicti in meliorem diſciplinæ ordinem redigendis, ea hoc anno initium habuêre. Convenêre enim Moguntiæ Abbas Fuldenſis, Campidonenſis, Auguſtanus, aliique, qui à Concilio Præſides hujus ſalutaris operis nominati erant. Habuit is labor apud alios fructum, apud alios magna impedimenta: Paderbornæ certè feliciter ſucceſſit.

Nam poſtquam quarto die Februarij acceſſère Paderbornam duo viri religione & doctrina præſtantes, Monachi è Cluniacenſi Monaſterio, ex quo olim à Meinwerco evocati traductique erant primi Abdinghoviani Monaſterii coloni, ſecumq; deferrent literas Apoſtolicas, Sigiſmundi Cæſaris, & Abbatis Cluniacenſis, eas Abbati & Monachis exhibuêre, ſimul indicando, qua auctoritate adeſſent, & qua mente Monaſterium ad normam à D. Benedicto præſcriptam, & à Cluniacenſibus in hunc diem ſervatam, formare ſibi in mandatis eſſet. Quæ ſi minus admittere vellent, ſcirent ſe Eccleſiæ pœnis & cenſuris perſtringendos. Ad quæ cùm ſe Abbas & Monachi obſequentes oſtenderent, in haſce leges adſtrinxêre: *Vitam cumprimis ad tria ordinis ſolemnia vota paupertatis, caſtitatis, et obedientiæ quàm ſanctiſſime conforment, neque ulli fas ſit quicquam proprii habere; omnes in uno triclinio cibum capiant: nulli permiſſum ſit carnibus veſci, præterquam infirmis; ſilentio ſinguli vacent; cellæ feneſtras vimineis cratibus intextas habeant, et veſtitus ſine lineâ telâ ſit; nulla deinceps mulier intra ſepta clauſtri admittatur.* Reformatur Cœnobium Abdinckhovianum.

Hæc, quantumvis ſibi diſplicere oſtenderent, poſtquam tamen auctoritate Pontificis, & Cæſaris fuêre propoſita, Abbas & Monachi recepêre. Ac mirum, inquit Gobelinus, nullum vel è Clero, vel civibus, vel militaribus repertum eſſe, qui vel nutu ſe duobus iſtis extraneis Monachis opponeret. Et quanta tamen ante rebellione totus prope clerus, urbs, & nobilitas ſe Wilhelmo Antiſtiti ſuo objecerat, ne diſſolutum illud Monaſterium in ordinem redigeret? ſeu nunc illi diſſimulanter hæc ad tempus admiſerint, ſeu ad Priorem poſtea laxitatem redierint. Sanè ut diximus, Abbas, omnium harum turbarum auctor, quarto abhinc menſe, undecima videlicet Junij, acerbis colicæ & calculi doloribus abſumptus, ſine perceptis ſacramentis exceſſit è vita.

Chron. Colon. Brovver. lib.18. annal. Bellum Theodorici Archiep. cum urbe Colonienſi.

Tumultuantibus per hæc Colonienſibus, Theodorico Archiepiſcopo, Adminiſtratori noſtro, gravius bellum fuit; ad quod Joannes Moguntinus, & Wernerus Trevirenſis, Archiepiſcopi, alijque Principes armati convenêre: offenſi nimirum immodica Agrippinenſium civium libertate, quâ præterfluentem urbi Rhenum, defixis in altum palis, commeantibus navibus ultro citroque intercluſerant. Scripto igitur exercitu, copiæ navibus impoſitæ ſunt; revulſiſque palis, primùm navigandi libertas reddita eſt: urbs deinde in alterum annum fatigata agrorum incurſionibus & civium ſpoliis; donec Otto Trevirorum Archiepiſcopus, Werneri Succeſſor, Coloniam ingreſſus, cives cum Archiepiſcopo ſuo pace, licet haud diuturna, componeret.

Gobelinus. Mala Diœceſis Paderb. adminiſtratio.

Id verò civile bellum dum Theodoricum Adminiſtratorem noſtrum abſentem diſtrinxit ad Rhenum, non defuêre ex vicinis tumultuarij homines, qui diœceſin quotidianis rapinis & incurſionibus divexarent. Quæ tanto etiam acerbius ab ordinibus ſunt accepta, quòd Mörſanum ſecundis tantùm curis hanc diœceſin cernerent ſuſcepiſſe regendam, & tanquam in ſupplementum, ubi opus eſſet, Colonienſibus ſepoſuiſſe. Hinc ſenſim pœnitentia ſubijt multorum animos, ac tum primùm advertere cœperunt, quàm pravo conſilio Wilhelmum proprium ſuum Epiſcopum abjeciſſent; eòque redacti ſunt, ut ejus patrocinium adverſus prædones implorare neceſſe habuerint. Quæ mala cùm quot annis invaleſcerent, Gobelinus etiam, tædio rerum tam perturbatè ſuccedentium, calamum ſe hiſtoriæ pertexendæ hoc anno poſuiſſe ſcribit. Hic verò nobilis ille ſcriptor, quem non tam ab eruditione & multo ſcriptionis labore, quàm à religione & fervent ſtudio in reducendis Cleri & Monachorum moribus ad veterem diſciplinam, vita factaque commendant. Natus fuit Gobelinus (ut hæc compendio hic repetam) in Weſtfalia anno Chriſti 1358, quamvis natalis locus incompertus. A primis annis literis operam dedit inter ſuos; inde in Italiam profectus, ætatem politioris literaturæ, tum juris Canonici ſtudiis præclarè excoluit; verſatuſque

Gobelini brevis vitæ epitome.

poſt

poſthæc eſt cum Theodorico Niemio populari ſuo multos annos in curia Romana, Pontificibus, Cardinalibus & Epiſcopis familiaris; quorum beneficio aditum habuit ad Sacerdotium, quo anno Chriſti 1386 initiatus fuit. Perluſtrata Italia, regreſſus in patriam, primùm Rector Capellæ Ss. Trinitatis Paderbornenſi in urbe fuit; deinde concionem in templo forenſi dixit: quo in munere, cum iniqua adverſus libertatem Eccleſiaſticam plebiſcita perſtringeret, & à Wilhelmo Epiſcopo judex rerum Eccleſiaſticarum delectus, Cleri & Cœnobij Abdinghoviani emendationem urgeret, communem cum Epiſcopo invidiam contraxit; multiſque injuriis tractatus, Bilfeldiam ſeceſſit, translato ſecum Bilfeldiam judicio. Ea ſimul in urbe Decanus Collegij factus, vixit cum Wilhelmo adhuc anno 1416 Decanus, ætate prope ſexagenarius. Tandem negotiorum publicorum & humanarum rerum pertæſus, ut Meibomius perhibet (quod ab hoc anno factum fuiſſe neceſſe eſt) ad Bodecenſe Cœnobium ſeceſſit; in quo reliquam vitæ partem inter religioſos ſanctæque vitæ ſacerdotes exegit. Pertexuit hiſtoriam ab orbe condito per VI ætates diviſam, & ad hunc annum Chriſti MCCCCXVIII deductam. Quod opus Coſmodromium inſcripſit, à multis viris eruditis dilaudatum; nec immerito. Quippe qui res Weſtfaliæ ab aliis prætermiſſas diligenter in literas retulit. Cœpit Bonifacio IX Pontifice opus, abſolvitque Martino V Pontifice, anno ejus primo, qui Chriſti erat 1418.

Vixit ad id tempus unà cum Gobelino Theodoricus à Niem, alter Paderbornenſis ſcriptor; uti ex ijs conſtat, quæ de Concilij Conſtantienſis exordiis tradit. Patria illi Oppidum Niehemium fuit in diœceſi Paderbornenſi haud incelebre, ubi honeſtis parentibus genitus; uti præter Meibomium ipſi Paderbornenſes ſcripto ſuo ad Martinum Pontificem eum inter illuſtres ſuæ diœceſis viros numerant, Oppido Niehemio oriundum; fallitúrque Fabritius, qui Magdenburgenſem ſcribit; aut qui equeſtri Niemiorum familia apud Oſnabrugenſes ortum volunt. Literis domi excultus, in Italiam profectus eſt, ſupra quadraginta ſeptem annos in curia Romana ſub quinque Pontificibus, Gregorio XI, Urbano VI, Bonifacio IX, Innocentio VII & Gregorio XII verſatus, ſicuti id de ſe ſcribit. Ac primùm ob doctrinæ præſtantiam in Collegium Abbreviatorum, qui & ſcribæ & Secretarij Pontificis appellantur, receptus, Legatiſque additus, Græciam aliquando etiam perluſtravit, quod ex ſcriptis quoque ejus colligi volunt. Ex privato iſto munere, & Lucenſis Eccleſiæ ſacerdote, ob ſacræ ſcripturæ & legum peritiam, à Bonifacio IX, ut Crantzius tradit, Verdenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubrogatus eſt in locum Ottonis Brunſwicenſis, poſtquam ille ad Archiepiſcopatum Bremenſem tranſierat. Verùm diœceſin ingreſſus, reperit eam Theodoricus multis bonis ſpoliatam, arcemque adeo Rodenburgam ab Ottone anteceſſore retineri; quàm cùm ille, lite in Romano judicio

Libro de vita Joannis Pontificis. Gerhardus Voſſius de Hiſtor. latin. Meibom. in præfat. ad vitam Joannis Pontificis à Niemio ſcriptam.

Compendium vitæ Theodorici à Niem, Scriptoris Diœceſis Paderb.

Fabritius lib. 1. Orig. Saxon. Crantz. lib. 10. Metrop. c. 42.

cio intenta, repeteret, multosque ſimul agendi importunitate offenderet; rogatu Verdenſium, à Bonifacio ad Cameracenſem Epiſcopatum translatus eſt; eique in Verdenſi Epiſcopatu ſucceſſit Conradus de Vechta, Weſtfalus itidem, & ſacrorum canonum Doctor, is qui poſt ad Pragenſem Archiepiſcopatum provectus, in Huſſitarum partes hæreſinque tranſiit. Hæc Crantzius & Bruſchius de Theodorico perſcripsère; ac tametſi ab his ordine in faſtis Epiſcoporum Verdenſium collocetur; inter electos tamen potius Epiſcopos, quàm confirmatos poſſeſſoresque diœceſis numerandus eſt. In ſcripto verò Paderbornenſium ad Martinum Pontificem inter claros quidem hujus diœceſis viros prædicatur, nullâ tamen Epiſcopatus ejus factâ mentione; & nos tabulas producemus, quibus inter privatos etiam ſubſcripſit; minus certò ad Cameracenſem Epiſcopatum pervenerit, quod in faſtis eorum Epiſcoporum nullibi proditus reperiatur. Quare Romæ inter eruditos ejus ſæculi viros privatam ſemper vitam coluiſſe dixerim, ubi hiſtoriam annorum XXXVIII libris quatuor complexus eſt; quorum tres priores ſunt de ſchiſmate eorum temporum: quartus Nemius unionis inſcribitur: his quintus acceſſit de vita Joannis XXIII Pontificis. Acerbus ſcriptor in Pontificem, & Romanorum moribus exagitandis; quales plerumque eſſe ſolent, qui vel cum Platina læſi, vel ſperatis honoribus potiti non ſunt.

Crantz. l. 11 Metrop. c. 42. Bruſchius in catal. Epiſcop. Verden. Litera Paderborn.

Sub anni hujus tempus, quo Concilium Conſtantienſe finitum eſt, haud levi procella agitati Regulares Clerici, qui ſecundum D. Auguſtini inſtitutum vitam in communi ſocietate viventium amplexi erant, & jam ab aliquot annis magno Germaniæ bono florere cœperant. Auſus quippe Matthæus Grabbo Razeburgenſis, è Prædicatorum familia Theologiæ profeſſor, librum à ſe conſcriptum ſpargere in vulgus, quo contendebat fas non eſſe ulli extra Mendicantium ordines amplecti aliquod vitæ inſtitutum, in quo palam ſecundum Evangelica conſilia paupertatem, caſtitatem, & obedientiam profiterentur. Is liber, tanquam claſsico inflato, multos adverſarios concivit Clericis hiſce ex Medicantium familiis, à quibus traducti oppugnatique. At poſtquam ea ad Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum delati fuère; convocavit ille in Concilium ex omnium facultatum Collegijs viros eruditos; quorum judicio cum inſtitutum Clericorum magnopere probaretur, Archiepiſcopus publicis etiam tabulis confirmavit. Hac Colonienſium ſententia munitus Joannes Wallius Windeſchemenſis, Joannes Voſſius Swollenſis, & Henricus Ahuſius Monaſterienſis ad fontem ſalientem Collegij moderator, ad Concilium Conſtantienſe profecti, Concilij Patribus Grabbonis aliorumque inſectationes expoſuère; à quibus tres illi præſtantes viri honorificè excepti, & publico etiam honore ad hoſpitium deducti ſunt. Ubi verò Wallius cauſam ſuam publicè peroravit in ſenatu Patrum, unâ omnium voce Clericorum inſtitutum mirificè

Gelenius, l. 3 Sacrar. Syntag. 39. Chron. Windeſch. l. 1. c. 41.

Exagitantur Clerici in communi viventes.

tificè dilaudatum comprobatumque fuit; id quod à Martino Pontifice publico etiam diplomate privilegiorum, qualia cæteræ religioſorum familiæ habent, mirificè exornatum confirmatumque eſt. Famoſus ille libellus poſtea Florentiæ publicè coram Pontifice exuſtus, auctorque in carceres detruſus. Inde Canonici illi Regulares, qui jam á Wilhelmo Epiſcopo noſtro etiam in Bodecenſe Cœnobium traducti erant, multò latius ſe diffudere, & paſſim ab Epiſcopis ad formandum Clerum expeti cœpêre.

Annus Chriſti 1419.

Martini V Pont. 2.
Sigiſmundi Imper. 10.
Theodorici Admin. Pad. 4.

Æneas Sylvius. Hiſtor. Bohem. Cochlaus lib. 4. Nauclerus Raynald. in hiſtor. Eccleſiaſt. Dubrau lib. 23. Cuſpinianus.

Obitus Wenceslai Bohemiæ Reg. & furor Huſſitarum.

Subit annus procurrentis ſæculi decimus nonus, qui Wenceſlaum tandem, inertiſſimum & flagitioſiſſimum Bohemiæ Regem, die XVI Auguſti ſuſtulit è vita, ætatis quinquageſimo ſeptimo, Regni Bohemici quinquageſimo quinto. Fatalem morbum contraxit ex Huſſitarum dominatu & ſævitia; nam cùm videret eos jam armatos prorumpere, Eccleſias vi occupare, & Cœnobia ſpoliare, nec ſibi Pragæ tutam eſſe vitam; in vicinam urbi arcem ſe recepit, opem Sigiſmundi fratris, amicorumque aſſiduè implorans expectansque. Ita verò poſtquam capitis & regni periculum adiit, evigilare cœpit, toties antè monitus, fruſtraque rogatus, ut religioni conſuleret, & hæreſin in fomite extingueret. At ſerò hæc agebantur, quòd jam adulta hæreſis dominatu prævaleret. Ac licet Rex minas & necem ſeditioſis intentaret; illi tamen auſi in curiam prorumpere, & ſeptem ſenatores cum urbis judice è feneſtris præcipites dare, quos lanceis exceptos dirum in modum trucidavêre, cœteris conſulibus civibusque fuga ſalutem quærentibus. Ad quod ſpectaculum ſtabat in foro Joannes Præmonſtratenſis ſacerdos, ſceleratus ordinis deſertor, & tuba ſeditioſorum; populoque ſacrum Chriſti corpus, quod confecerat, calicemque inter nefandum facinus ſanguinariis miniſtrabat. Audita hac Huſſitarum crudelitate, Wenceslaus Rex ira incandeſcens, correptusque paralyſi, intra decem & octo dies exſpiravit, fruſtra Sigiſmundi fratris & amicorum auxilia exſpectando. Miſerat quidem Sigismundus Imperator Rudolphum Saxoniæ Ducem in Bohemiam Legatum, qui ſeditioſos componeret ad concordiam; at hunc cùm ferro nondum aggredi auderent, clam veneno ſuſtulerunt; Ipſe deinde Imperator, dum omiſſa in Bohemiam expeditione, arma in Turcam movet, Bohemiam & Ungariam ſimul amiſit. Ea cunctatione furioſius Huſſitæ debacchari in Catholicos, ſuppliciis ſævire in ſacerdotes & Monachos, Monaſteria religioſorum ordinum ſine diſcrimine ſpoliare, templa & arces occupare cæperunt. Furorem accenderat ſupplicium Joannis Huſſi & Hieronymi Pragenſis; quos

quàm

quàm cæco Martyrum honore celebrabant, tam inſana vindictæ & hæreſis conſpiratione ruebant in arma.

Crantzius l.11. Saxon. c.8.& 9. & lib.10. Metrop.c.46. Meibom. in hiſtor. Brunſvvic. annal. Mſſ. Hildesh. Dreſſer in Saxon. Letznerus in mſſ. Reuſnerus in Stem. Hoja. Spangeberg. in Chron. Mansfeld.

Bellum Ducis Brunſwicenſis cum Joanne Hojano Epiſcop. Hildeſienſi.

Atrox hoc anno bellum exarſit inter Bernardum Ducem Brunſwicenſem, & Joannem Hojanum Hildeſienſem Epiſcopum, quem ex Paderbornenſi Eccleſia ad Hildeſienſem tranſiiſſe diximus. Crebra inter hos & hereditaria diſſidia, ob præreptas præſtructasque ad confinia arces. Brunſwicenſi ſe in ſocietatem armorum junxêre Wilhelmus Dux Lunenburgenſis, Joannes Epiſcopus Halberſtadienſis, Henricus Dux Sleswicenſis, ejusque frater Adolphus Marchio Brandeburgenſis: Hildeſienſi Epiſcopo ſubſidio venêre Otto Epiſcopus Monaſterienſis cum Hojanis fratribus, Comes Holſteinius & Spiegelbergius, alijque proceres, quos magno numero è Weſtfalia adduxit Monaſterienſis Epiſcopus. Lite (quæ tamen non proditur) ſæpe in caſſum per arbitros tentata, res ad arma proceſſit, & poſt alternas agrorum vaſtationes, bis acri prælio, ſemel ad Oſterwicum; iterum ad Gronam ſeu Grondam conflictum. Victus Epiſcopus Hildeſienſis: capti ultra centum militaris ordinis viri; quos inter junior Dux Saxoniæ, Erici filius, Hildeſienſis Canonicus. Nec incruenta Brunſwicenſibus fuit pugna. Bellum hoc tandem Theodoricus Archiepiſcopus, Adminiſtratorque noſter, interpellatus arbiter, in eas, quas Crantzius indicat, leges feliciter compoſuit.

Priſca Monaſterii Bodecenſis privilegia & bona, jam ad Canonicos Regulares traducta, confirmantur à Theodorico Paderbornam inviſente.

Et hoc anno etiam Theodoricus Archiepiſcopus Paderbornam acceſſit; in eaque urbe, rogatu Wilhelmi de Monte, Comitis Ravensbergenſis, Canonicis Regularibus Monaſterij Bodecenſis priſca ejus loci privilegia bonaque, quæ Imadus olim Epiſcopus dederat, eâ quâ Virgines olim Monaſterium illud incolentes libertate obtinuerant, feſto Conceptionis B. Virginis inſtauravit. Id Wilhelmus eò impenſius ſollicitabat apud Archiepiſcopum, magnus ejus Monaſterij patronus; quòd ejus auctoritate & ſalutari opera Monaſterium illud, remotis diſſolutæ vitæ Virginibus, ad religioſos viros traduxiſſet, videretque magno Eccleſiæ Paderbornenſis fructu, & illuſtri omnium virtutum exemplo præ ceteris efflorеſcere. Juvabit nunc ipſas Archiepiſcopi tabulas, & cum his ſimul incluſas Imadi Epiſcopi noſtri literas producere, ad priſcam Epiſcoporum frugalitatem recognoſcendam.

Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis, et ſacri imperii per Italiam Archicancellarius, et Adminiſtrator Eccleſiæ Paderbornenſis, Univerſis præſentia viſuris ſalutem in Domino ſempiternam. Quoniam petitio illuſtris Wilhelmi de Monte, Comitis de Ravensberg, affinis noſtri cariſſimi, nobis exhibita continebat, qualiter ipſe olim Electus Paderbornenſis Eccleſiam in villa Bodeken Paderbornenſis diœceſis tunc ſæcularem et deſolatam cauſa reformationis ipſius et divini cultus reſtaurationis in eadem ad Canonicos Regulares in ſtatum ſui ordinis transformandam cum omnibus juribus, emunitatibus, libertatibus, privilegiis et pertinentiis ſuis univerſis Capituli Paderbornen.

Digitized by Google

bornenſis Eccleſiæ cum conſenſu tranſtulit, qui quidem Canonici Regulares dictam Eccleſiam Budicenſem jam pro ſtatu ſui ordinis ex eleemoſynis Chriſti fidelium magnis laboribus et expenſis in magna parte reformarunt. Et ne eoſdem Canonicos et Succeſſores eorum prærogativa libertatis, qua ipſa Eccleſia fuerat ab antiquo decorata, inpoſterum fraudari contingat, eadem petitio ſubjungebat, ut nos auctoritate noſtra ordinaria, qua in Eccleſia Paderbornenſi prædicta fungimur, quoddam privilegium nobis exhibitum, impreſſo ſigillo Epiſcopi Paderbornenſis, ut apparebat, ſigillatum, et ab ipſo Epiſcopo Paderbornenſi Abbatiſſæ et Eccleſiæ Budicenſi prædictæ quondam conceſſum cum ſupplemento defectus, ſi quis forſan in ſigilli diminutione, vel ſimili negligentia, ſeu ſimplicitate poſſet deprehendi, dignaremur confirmare, cujus quidem privilegii tenor ſequitur in hæc verba. In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis. Notum ſit omnibus tam futuris quam præſentibus, qualiter Abbatiſſa de Bodiken ava cum conſenſu et laude totius Eccleſiæ et univerſæ familiæ per advocatum ſuum Henricum Comitem duas curtes, Quorſuithibuſun et Ludvvardesbuſun, in pago Haſſi ſitas, ſanctæ Patherburnenſi Eccleſiæ in proprium tradidit, legavit, conceſſit, ſcilicet cum omnibus jure ſibi pertinentibus terris, territoriis, agris cultis et incultis, ædificiis, pratis, paſcuis, molis, molendinis, mancipiis, nuptis et innuptis, ſilvis, viis et inviis, aquis aquarumque decurſibus, exitibus et reditibus, quæſitis et inquirendis. Unde Immadus Epiſcopus memor ejus ſervitii et devotionis, quidquid ei de ipſa Eccleſia ſingulis, annis erat dandum, eidem Abbatiſſæ ſuiſque ſucceſſoribus remiſit in perpetuum, præter duo mare, quæ Erpo Comes habet in beneficium, confirmata ſuper hac re hujusmodi conſtitutione, ut quotiens idem Epiſcopus, vel Succeſſor ejus, ad præfatum venerit locum, nullum ibi exigant ſervitium, præter quod Hereſien. Eccleſia more tres ſcilicet ſcutellæ cum ferculo et tres propinationes apportentur pro honore debito. Quod ſi ipſe Epiſcopus, vel alius Succeſſor ejus, hanc traditionem voluerit infringere, decem libras auri eidem perſolvat Eccleſiæ; Abbatiſſa vero liberam habeat poteſtatem ſua recipiendi, et quod voluerit inde faciendi. Hæc ſunt mancipia ad præfatas curtes pertinentia, Meynza, Beſecke, Luizo, Thiadburg, Meinza, Helmvvard, Rurhard, Werenburg, Eperſtein. Nos igitur dignum arbitrantes, ut libertatis et prærogativæ ſingularis teſtimonia locis divino cultui deditis conceſſa temporis diuturnitate non vileſcant, et pius deſiderii ipſius Comitis affinis noſtri diœceſana quidem poteſtate progreſſus inviolabiliter perſeveret effectus, privilegium ſupradictum pro Monaſterio et Canonicis Regularibus antedictis auctoritate noſtra ordinaria, qua in Eccleſia Paderbornenſi fungimur, ſupradicta cum ſuis clauſulis præſentibus confirmamus, omnem, quæ ex ſigilli diminutione et ſtili, et circa datum ejus, ſimplicitate vel negligentia poteſt deprehendi, ſupplendo defectum. In cujus rei teſtimonium præſens ſcriptum ſigilli noſtri juſſimus appenſione muniri. Datum Paderbornæ. Anno Domini MCCCCXIX, ipſo die Conceptionis B. Mariæ Virginis.

Suſtulit & hic annus, XXII Septembris, Joannem Naſſovium, Moguntinum Archiepiſcopum ac Metropolitanum noſtrum, ſubrogato **Obitus Joannis Naſſovij**

Archiep. Moguntini. *Serrar. lib. 5. hiſt. Mogunt. Trithem. in Chron. Spanheim. Bruſchius in Metrop. Brouuerus lib. 19. Annal. Trevir. Chron. Cisicenſe.*

rogato in ejus locum Conrado Reingravio Comite, viro priſcæ religionis; perinde ut anno ſuperiori in locum Werneri Trevirenſis Archiepiſcopi ſublectus erat Otto Comes à Ziegenheim, integerrimus præſul, qui inter lacrymas ex præpoſito ad hanc dignitatem protractus erat. Magnum hi duo Archiepiſcopi Germaniæ decus, & vacillantis religionis præſidium; quorum unicum geminumque ſtudium fuit, prolapſam Cleri & Monachorum diſciplinam ad priſcam ſeveritatis formam revocare.

Annus Chriſti 1420.

Martini V Pont. 3.
Sigismundi Imp. 11.
Theodorici Adminiſt. Pad 5.

Hæreſis Huſſitarum, promovente Joanne Ziska, in Bohemia invaleſcit. *Æneas Sylvius in Hiſt. Bohem. Cochlæus lib. 4. Dubrav. lib. 23. Naucl. gener. 48. Raynald. in hiſt. Eccleſ.*

Interquieſcente per hæc Germania, omnem belli furorem Huſſitarum Hæreſis contraxit in Bohemiam. Quippe Wenceslao Rege extincto, Huſſitæ ſibi impietatis ſcelerumque ducem delegêre Joannem Ziſcam, hominem non modò nobili genere ortum, & à puero in aula Regis enutritum, ſed & bellicis artibus præliisque exercitatum; qui collecta ſeditioſorum hominum multitudine (quam brevi ad quadraginta armatorum millia numeravit) regni dominatum arripuit, & ferro deinde flammaque per totam latè Bohemiam graſſatus fuit. Uti verò truculenta Huſſitarum hæreſi infectus erat, ita in ſacras cùm res tum perſonas furor ejus præcipuè deſævijt; nam poſtquam ſacerdotes Catholicos ex templis Parochiarum, Monachos ex Cœnobiis, ſacras Deo Virgines ex clauſtris ejeciſſet: templa Parochiarum Huſſitarum præconibus tradidit; Cœnobia verò partim flammis abſumpſit, partim vaſta reliquit.

Sigismundus Catholicis ſuccurſurus in Bohemiam tendit. Rex Bohemiæ à Conrado Weſtfalo Archiep. Pragenſi coronatur. *Crantz. Metrop. c. 42.*

Occurrere quidem his malis potuiſſet Sigismundus, ſi vel bellicis in expeditionibus felicior, vel in ferendis laboranti Bohemiæ ſuppetijs promptior fuiſſet. Sanè quòd vocatus non ſtatim pragam, ut ſperabatur, ſed Vratislaviam diverterit; & deſperantes de ſalute fecit Chriſtianos, & obſtinatos in malo ſchiſmaticos. Movit intereà tandem ex Sileſia in Bohemiam, hoſtili Græcium & Cuthnam exercitu aggreſſus. Auctuſque deinde copiis Marchionis Miſnienſis & Brandeburgenſis, quibus & ſuas ſubmisêre Dux Saxoniæ & Auſtriæ pragam obſedit. Quo tempore à Conrado Pragenſi Archiepiſcopo, poſt feſtum D. Jacobi, xxx videlicet Julij, in æde Metropolitica, quæ in arce ſita erat, coronam regni Bohemiæ accepit. Erat verò hic Conradus, à quo Sigismundus Rex coronatus, gente Weſtfalus, ortus in oppido Vechta, juris Doctor, & Catholicè adhuc eo tempore ſentiens; poſtea verò ad Huſſitarum hæreſes prolapſus, novæque calixtinorum ſectæ, quæ calicem ſub altera ſpecie urgebat, propugnator non infimus. Theodorico Niemio in Epiſcopatu Verdenſi ſubrogatum tradit Crantzius & Bruſchius. Verdenſi relictâ, adeptus eſt Cathedram

dram Olomucenſem; atque ab hac demum translatus fertur ad Archiepiſcopatum Pragenſem; eò certè indignior hoc honore, quò, ob emptam à Prædeceſſore ſuo Alberico hanc dignitatem, perditoſque mores, ineptior. Probrum enimvero gentis Weſtfalicæ; homo vanus, ſtolidus, rerum ſacrarum prodigus, & necromanticis etiam artibus infamis; at non diu ſuperſtes, ſed tertio ab hinc anno infelici morte extinctus. Bruſchius nobili genere, præfectoque Vechtenſi ortum tradit; cui ſucceſſerit Conradus Sultovius Lunenburgenſis, ſacrarum literarum Doctor, vir egregius, & Orator poſtea apud Pontificem Alberti Cæſaris, de quo tempore memorabitur. Quanquam, ut ſuſpicor, multum hìc vacillent faſti Verdenſes, quos inter Saxonicos maximè jejunos turbatoſque accepimus. Sed ad Sigismundum revertamur. *Bruſch. in Catal. Epiſ. Verd.*

Is poſtquam per ſex hebdomadas Pragam obſediſſet, ſoluta obſidione, rebuſque improſpere geſtis, è Bohemia diſceſſit. Culpæque datum, quòd D. Wenceslai tumbam, ex puro auro conflatam, gazamq; ſacram in ſtipendium militum converterit, pollicitus ſe refecto ærario omnia redditurum. Tum verò Ziſca, Brodam, Nymburgum, Cuthnam, Coloniam, cæteraſq; urbes ſubigere: Eccleſiaſticos viros, qui ſceleri ſuo adverſabantur, per ſupplicia è medio tollere: theſauros Eccleſiarum rapere: militem prædis inflammare, & regnum ſui juris facere, hæreſique in ſpolium dare. *Sigiſmundus obſidionem Pragæ ſolvit. Ziſca ſacra profanaque vaſtat.*

Quæ poſtquam ad Martinum Pontificem relata ſunt, ſacrum ille bellum hoc anno indixit, invitando ſub ſigno crucis ad militiam. Ejus rei gratia miſſus in Germaniam Henricus Vinconienſis è regia Anglorum ſtirpe Cardinalis. Cujus hortatu Theodoricus Colonienſis, Conradus Moguntinus, Otto Trevirenſis, Guntherus Magdenburgenſis, Archiepiſcopi, Joannes Heinsbergius Leodienſis Epiſcopus, alijque præſules & Principes unâ cum Ludovico Palatino nomen ſacræ militiæ dedêre; quibus ſe multæ Imperatoris urbes junxêre; ultroque Sigismundo militem ære ſuo ſcriptum obtulêre. *Martinus Pont. Germaniæ proceres ad bellum ſacrum invitat.*

Inter hæc Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis, pro Adminiſtratoris & Epiſcopi munere, transgreſſus hoc anno è Weſtfaliæ Ducatu in Paderbornenſem diœceſin, multa utiliter ordinavit. Interque cætera ſacerdotium, quod pia liberalitate patronorum conditum erat in civitate Brackelenſi; erecto ad id altari, in honorem SS. Trinitatis & D. Thomæ in pervigilio Aſcenſionis Pontificali auctoritate ratum habuit. Qua ſuper re tabulæ extant, quibus magnopere dilaudat eorum pietatem, qui ejuſmodi dotationes faciunt ad ſacrificia & preces pro defunctis parentum, & majorum animis ſublevandis. Ac neſcio an ullum diœceſis noſtræ Oppidum ſit ejuſmodi ſacerdotiis largius dotatum: aut ullum etiam poſtea Lutheri hæreſi pertinacius inhæſerit, omniaque inverterit. Tam citò degeneravêre per hæreſin piorum parentum improbi filij. *Theodoricus Ep. ſacerdotium in oppido Brakelenſi fundatum approbat.*

Digitized by Google

Annus Chriſti 1421.

Martini V Pont. 4.
Sigismundi Cæſaris 12.
Theodorici Adminiſtrat. Pad. 6.

Chron. M. Belgii Raynald. in hiſt. Eccleſ. ** al. Blandonem.* *Æneas Sylvius Cochlæus Naucler. gener. 48.* Bohemia diverſis hæreſium ſectis affligitur & turbatur.

Bohemiâ dehinc in extremum exitium vergente, non deſtitit Martinus Pontifex Germanos hortari ad expeditionem ſacram maturandam. Quam in rem conſequente hoc anno alterum Legatum, Cardinalem * Brandam, miſit ad Germaniæ Principes, qui cruce ſignatorum exercitus ad ſigna Sigismundi Cæſaris colligeret. Quippe Bohemia non modò armis Ziſcæ furentis Ducis, ſed etiam diverſis ſectis lacerata peſſum ibat. Harum princeps erat Thaboritarum, ſic dicta ab arce, quam Ziſca in alto & prærupto monte extruxerat, ac Thabor appellabat; tanquam cum tribus Apoſtolis illic legem novam à Chriſto accepiſſet propagandam. Altera Huſſitarum ſecta erat Orebitarum, quæ ſibi Moyſis inſtar legem in monte Oreb datam gloriabatur. Ea ſecta auctore Moravo quodam Sacerdote conflata, Græcenſes vicinasque regiones multis cladibus afficiebat, crudelitate Thaboritarum deteſtabilior; quòd Catholicos Sacerdotes aut flammis cremaret, aut nudos rigente hyeme ſub glacie præfocaret, aut ex ſectis virilibus projiceret in cœnum. Tertia Adamitarum erat, á Picardo Gallo, homine flagitioſiſſimo, introducta in Bohemiam; qui poſtquam brevi magnam virorum & mulierum turbam contraxerat; proſtrato omni pudore, nudos & promiſcua libidine viventes produxit in publicum. Hanc ſectam, quòd ipſos Huſſitas puderet, Ziſca impetu facto delevit.

Emerſit per hæc quarta ſecta Calixtinorum, quæ inter Catholicos & Huſſitas mediam quandam viam ingreſſa, Euchariſtiam non modò ſub ſpecie panis, ſed & vini ex calice populo præbendam contendebat; eòque ſequaces Calixtini & Pragenſes appellati; quòd Pragæ in pſeudo ſynodo hæc hæreſis VII Junij à Conrado Weſtfalo approbata eſſet. De cœtero hi ſectatores præſentem Chriſtum in Euchariſtia, ſex alia cum Catholicis Sacramenta, vetus & novum teſtamentum, Apoſtolicum ſymbolum, Nicænum concilium, & cœtera primæ Eccleſiæ dogmata ſe recipere aſſerebant. Quam plauſibilis hæc ſecta apud populum & proceres, tam compoſita erat ad fallendos Catholicos, tanquam in nullo præter communionem ſub utraque ſpecie diſſiderent, cùm tamen multa alia ſimul Huſſitarum dogmata profiterentur. Re autem ipſa Bohemia in multas diſcrepantes fœdasque ſectas diviſa erat: ut in omni hæreſi compertum, poſtquam ſemel á Catholica Eccleſia deſciſſum eſt.

Raynaldus in hiſtor. Eccleſ. Monſtrelet.

Magno interea apparatu contrahebatur exercitus tam è ſuperiori, quàm inferiori Germania, Belgio, Hollandia, Hannonia, multæq; Imperiales urbes ſubmittebant ſuas cohortes; quas inter Tremonia

ære

ære ſuo ſcriptum militem expedijt. Prævenerunt hanc expeditionem Fridericus & Wilhelmus, Miſniæ Marchiones, qui cum valido exercitu Bohemiam ingreſſi, factâ ad Bruxiam congreſſione, duo millia Huſſitarum trucidavêre, captâque Bruxia, nullo ſexus diſcrimine, ſævierunt in Huſſitas. Nihil his dejectus Ziſca, Cuthnam expugnat; unde ad Rabi obſidionem digreſſus; ad quam ſagittæ ictu alterum quoque oculum amiſit. Nec tamen Caſtrenſes ob id labores deſeruit; ſed licet exinde utroque oculo captus, in prælia tamen ſe duci juſſit, ex quibus multas etiam victorias retulit. Tanta hæreſis erat pertinacia, & rabies; quæ & fœminas armavit, furiarumque inſtar in prœlia rapuit, quarum multa cadavera inter cœſos reperta.

Chron. M. Belgij Chron. Tremon. Æneas Sylvius Langius in Chron. Citizenſi. Hiſtor. Thuring. Spangeberg. Huſſitarum cœdes: Ziſcæ labores bellici.

Per id tempus cùm Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis, Adminiſtratorque diœceſis noſtræ, occupatus eſſet in conſcribendo milite, impenſiſque militiæ cogendis; ſub initium hujus anni arcem Kruckenbergam & Oppidum Helmwardeshuſen Abbati Imperialis Cœnobij Helmwardeshuſani, accepta certa pecuniæ ſumma oppignoravit. Ad hunc modum caſtrum & oppidum Steinhemium à Theodorico pignori datum diverſis diœceſis nobilibus, à quibus magna pecuniæ ſumma collecta. Multa hujuſmodi ab Adminiſtratore per diœceſin oppignorata, interverſaque, magno diœceſis Paderbornenſis onere ac damno. Quæ etſi tunc ad impenſas belli ſacri poſtulârit; pôſt tamen ex his cauſam obtendit apud Pontificem, obæratam diœceſin cum Colonienſi in unum Eccleſiæ corpus conjungendi.

Theodoricus Varia Diœceſis Paderb. loca diverſis oppignorat. *Ex MS. Biblioth. P. Mauritij Büren.*

Clauſit hoc anno, morte abreptus, Lubertus Steinfurdenſis familiam ſuam, ex qua Balduinum Epiſcopum habuit Paderborna. Filia, quam reliquit unicam, Mechtildis denupta Ewerwino Comiti Benthemenſi, Steinfurdenſem Dynaſtiam conjunxit Comitatui Benthemenſi. Ea mortua, Ewerwinus duxit Gisbertam Bronchorſtianam, Henrici Solmenſis ex filia neptem, hæredemque; quo conjugio exinde Benthemenſes & Steinfurdenſes Comites procreati. Ewerwinus, qui ex Gulterswichijs Dynaſtis Comitatum Benthemenſem connubio adeptus, vir procero fuit & eleganti corporis habitu; nec pietate minus & religione in Deum commendatus. Quippe qui in Cœnobio Frenſwegenſi chorum non minus quàm Canonici Regulares frequentare & Pſalmos decantare in more habuit.

Luberto Steinfurdenſi Comite extincto, tranſit Comitatus ad Ewerwinum, ex dynaſtis Guttersichiis Comitem Benthemenſem.

Annus Chriſti 1422.

Martini V Pont. 5.
Sigiſmundi Imper. 13.
Theodorici Admin. Pad. 7.

Tandem ſub exitum Autumni, menſe Auguſto & Octobri, collegêre ſe exercitus ſub vexillo crucis adverſus Bohemos Huſſitas; auſpiciiſq; Sigiſmundi Cæſaris progreſſi in campum Epiſcopi, Principes

Æneas Sylvius Cochlæus Dubravius Nauclerus

Langius in Chron. Citizenſ. Chron. M. Belgij Hiſtor. Thuring. Chron. Colon. Trithem. in Chron. Cuſpinianus.

cipes & Comites, cæterique Germaniæ proceres Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, quem Emundus cæterorum anteſignanum dilaudat Otto Trevirenſis, Guntherus Magdenburgenſis, Archiepiſcopi: Joannes Leodienſis Epiſcopus, aliique ſacrorum præſules; Fridericus Marchio Brandeburgenſis, Ludovicus Comes Palatinus, Albertus Dux Saxoniæ, Ludovicus Lantgravius Haſſiæ, Fridericus & Wilhelmus Marchiones Miſniæ, Georgius & Adolphus Principes Anhaltini, Fridericus Landgravius Thuringiæ, Joannes Dux Bergenſis, Henricus Comes de Schwartzenburg, Volradus & Gevehardus Comites de Mansfelt, Bedo Comes de Stalenberg; quibus ingens procerum & nobilium voluntariorum multitudo ſe junxit. Hi tripartito exercitu proceſſêre in Bohemiam; quorum primum conflarunt Duces Saxoniæ. Alter ex Francorum populis collectus, Duce Friderico Brandeburgenſi Marchione & Norimbergæ Burgravio. Tertium duxêre Theodoricus Colonienſis & Otto Trevirenſis Archiepiſcopi; quos Rhenani, Weſtfali, Boji & Svevorum nonnullæ urbes ſequebantur. Ingentes copiæ, quæ ſe in ſaltu Bohemico conjunxêre: at poſtquam ad Saltz Oppidum conſedêre, hæretici ſubitario milite, quem in agris contraxerant, tantum fortiſſimo Chriſtianorum exercitui terrorem injecêre, ut omnibus relictis impedimentis, viſo necdum hoſte, in turpiſſimam fugam trepida agmina ſe averterent, fruſtra occurſante Cardinale Legato, retrahenteque ad ſigna; cui non aliud quoque laboris pretium fuit, quàm ut turpis fugæ ſe comitem daret. Inſecuti fugientium terga Huſſitæ, magnam edidêre ſtragem. Culpam infelicis ſucceſſus referunt ad diſsidia inter Cæſarem & Principes; quod dum illi peterent retinere, quæ armis quisque occupaturus eſſet: Cæſar regnum Bohæmiæ diſtractum noluerit. Adeo de exuviis urſi, antequam captus eſſet, inane certamen. Ea clades 7 Januarij ſub initium anni 1422 accepta proditur.

Infelix Sigiſmundi & procerum Imperij contra Huſſitas expeditio.

Ad quam reſarciendam Sigismundus Imperator Norimbergam ordines imperij evocat. Interfuit præter cæteros huic conventui Julianus Cardinalis, vir morum & literarum præſtantia egregius, à Pontifice in Germaniam miſſus. Decreta tum ibi altera ad VIII Calend. Junij in Bohemos expeditio. Et Sigismundus, quo ſe potentiſſimi Ducis Auſtriæ præſidio firmaret, filiam quam habebat unicam Elizabetham Alberto Auſtriæ Duci, quem poſt Germania Imperatorem habuit, conjugem dedit. Nuptiæ magna pompa Viennæ celebratæ. Eo connubio, quia Auſtrius hæreditatem Bohemiæ & Ungariæ adierat; pòſt & Moraviam, quòd veneno Huſſitarum infecta eſſet, & proceres in eâ rebellionem cœptarent, Alberto genero Sigiſmundus dedit in catholica religione continendam.

Conventus Norimbergenſis in qua altera in Huſſitas expeditio decreta. Sigiſmundi filia nubit Alberto Auſtriæ duci.

Adulta jam æſtate, ſecunda expeditio, ut Norimbergæ inter ordines convenerat, facta in Bohemiam. Bello huic Fridericus Marchio Brandeburgicus, & Julianus Cæſarinus dati Duces; quos ſequebantur

Digitized by Google

bantur Albertus & Chriſtophorus Bavariæ Duces, Fridericus Miſniæ Marchio, Joannes & Albertus Brandeburgenſes Principes, Herbipolenſis, Bambergenſis, Eiſtadenſis, Epiſcopi; quibus Colonienſis, Moguntinus, & Trevirenſis Archiepiſcopi ſuas copias adjunxêre: præter eas, quas Albertus Dux Auſtriæ ſubmiſit. Ex his exercitus quadraginta millium peditum conflatus; equitum paulò minor erat numerus. Felici aliquamdiu ſucceſſu actum; capta oppida: ſpoliati incolæ; profligati hoſtes: trucidati, nullo ætatis ſexusve habita ratione obvij. Qua inſolentia exacerbati Bohemi, expeditas legiones coëgêre; ad quarum adventum, ſeu proditione, ſeu prædæ interceptæ cupiditate, ſeu vindicta crudelitatis exercitæ, rurſum pavore Catholicorum exercitus perculſus, hoſte nondum viſo, in fugam ſe abjecit. Hærebat attonitus Julianus Cardinalis ad hanc Germanorum inconſtantiam & timiditatem, tentabatque fugitivum Chriſtianorum exercitum ſiſtere, alios hortando, alios retrahendo, alios obſecrando, aliis exprobando, ne famam Germanici nominis tam fœda apud poſteros fuga macularent: agi de vita, inclamabat, quæ in ipſa fuga magis periculoſa eſſet: agi de chriſtiana religione adverſus hæreticos: agi de gentis gloria, & ſalute totius regni Bohemici & Imperij. Quæ omnia caſſa erant; dum & ipſe invitus raperetur in fugam. Ita bellum hoc, quantumvis juſtum & ſacrum, improſpere ſucceſſit; haud ſecus quàm in Palæſtinæ bellis toties memoratum: barbaris & impiiſſimis etiam hoſtibus irato numine victoriam permittente, ſeu in ſcelerum vindictam, ſeu aliis ex abditis cauſis, quas vereri quàm ſcutari mortalibus magis fas erit. Queſtus & Landhuſanus Dux Boius hæc ipſa: *Quinquies Bohemiam ſumus ingreſſi: toties copiis, impedimentis, et omni bellico apparatu exuti, ac neſcio, quo fato hæc per turpem fugam agantur.*

Iteratus, ſed denuo infauſtus, Catholicorum cum Huſſitis congreſſus.

Exinde Bohemi Lituanorum & Polonorum viribus adjuti; non modò ſeſe regnumque Bohemiæ tutari; ſed & crebris incurſionibus Thuringiam, Miſniam, Saxoniam, Franconiam, Bojariam infeſtare, & cuncta rapinis, flammis, & cœdibus miſcere cœperunt.

Per id bellum Bohemiæ quieta aliquamdiu Weſtfalia fuit, quòd magna pars inquietorum hominum in hanc expeditionem traducta. Quare Theodorico Archiepiſcopo otium fuit in perluſtranda utraque diœceſi, ordinandiſque ſacris & civilibus rebus. Interque cætera præclarè conſuluit devotis Deo virginibus, quæ vel Coloniæ, vel in aliis urbibus & Oppidis, ſe in unam domum & communem habitationem collegerant. Eæ cùm ab invidis quibuſdam infeſtarentur, Theodoricus earum patrocinium ſuſcepit; conſultiſque Colonienſis Academiæ viris, publico decreto liberum illis fecit commune domicilium, in quo pudicitiam tutius cuſtodirent, & mutuo ſibi hortamento eſſent ad pietatem ac labores. Quam in rem publicæ tabulæ confectæ, quibus per Theodoricum Archiepiſcopum primarij

Theodoricus Ep. Socialem Virginum Deo devotarum vitam approbat. *Ex Archivo Canobij Bidenſis.*

Colo-

Colonienſium Doctores, Theodoricus de Monaſterio ſacræ Theologiæ profeſſor ac Regens, Henricus de Gorcheim Theologiæ profeſſor, Joannes de Werborch Decretorum Doctor, Simon Dopenheim Theologiæ profeſſor ordinis Prædicatorum, Godefridus Sluſul de Moguntia ordinis Prædicatorum Theologiæ profeſſor, Rotgerus de Tremonia Theologiæ profeſſor, Chriſtianus de Erpo legum Doctor, hanc devotarum Virginum ſocialem vitam approbavêre, ſat gnari, ejuſmodi Virginum Collegia jam ab ævo Apoſtolorum viguiſſe, ſalutarique in epiſtola ab Ignatio Martyre, Chriſti diſcipulo.

Annus Chriſti 1423.

Martini V Pont. 6.
Sigismundi Cæſar. 14.
Theodorici Adminiſt. Pad. 8.

Synodi Colonien. Synodi Oſnabr. à Franc. Wilhelmo Epiſc. edita Tom. XII Concilio Pariſien. recent edit. Cleinſorg. in Chron.

Synodus Colonienſis, ejuſque acta.

At multò ſalubriori conſilio atque opere Theodoricus Archiepiſcopus, Adminiſtratorque Paderbornenſis Eccleſiæ, anno hoc ſequenti, Chriſti videlicet MCCCCXXIII, die XX menſis Martij, celebrem habuit ſynodum; ad quam provinciales Epiſcopi, Leodienſis, Trajectenſis, Monaſterienſis, Mindenſis, Oſnabrugenſis invitati, aut per ſe, aut per Legatos ac nuncios ſuos, unâ cum cœtu præſulum & Clero, Colonienſis diœceſis, copioſa, ut acta referunt, multitudine, convenêre. Ea verò in ſynodo, præſide Archiepiſcopo, multis decretis diſciplina Eccleſiaſtica redintegrata; cumprimis Clericorum *libido* quòd id vitium, ſæculo illo latè pateret, refrenata: ſeveriſque pœnis ſancitum, ne quis Clericus aut Parochus domi concubinam aut ſuſpectam fœminam aleret. Libertas quoque Eccleſiaſtica *rurſus* vindicata adverſus iniqua jura, aut ſecularium hominum ſtatuta, quibus vetitum erat, ne quis Prælatis Eccleſiæ aut Clericis quicquam venderet, aut ab eis frumentum, vinum aliaque emeret: ne in exequiis anniverſariis defunctorum oblationes à populo fierent; quod plebiſcitum, uti à Paderbornenſibus obtruſum aliquando diximus; ita Colonienſes quoque auſi ſunt pertentare, & clero velle leges præſcribere.

Multa præterea in hac celebri ſynodo laudabiliter ſtatuta ſunt; eoque dignam cenſuêre, quam inter acta, publica conciliorum referrent Pariſienſes. Demum, quòd hic minimè prætermittendum eſt, damnata eſt in hac ſynodo Patrum & Præſulum ſententiâ Huſſitarum hæreſis; vetitumque ſeverè, nequis ejus ſectæ homines, aut hoſpites ſuſciperet, aut eorum libros diſtraheret legeretve. Quam in rem publica etiam jejunia ac preces populo indictæ fuêre.

Brovver. lib. 19. Annal. Trevir. Serrar. in

Ejuſmodi ſynodus per id tempus Moguntiæ à Conrado, & Treviris ab Ottone Archiepiſcopo celebratæ; tum ad Cleri populique mores inſtaurandos, tum ad Huſſitarum hæreſes præſtruendas, ne ex vicina Bohemia in Germaniam proſeminarentur. De Trevirenſi luculenter

Digitized by Google

culenter Browerus: de Moguntina Serrarius egit; in quibus ſeveris hujusmodi pœnis animadverſum in eos, quotquot Huſſitarum hæreſin aut patrocinio ſuſciperent, aut per commercia tractarent. Jam antè ſynodus in hanc rem à Salisburgenſi Archiepiſcopo celebrata erat, in qua ſeveris pœnis actum in eos, qui Huſſitarum ſectas foverent; eòque Ratisbonæ Sacerdos, qui in eandem hæreſin relapſus fuerat, palam exſecratus & feralibus flammis exuſtus. Tanta tum ſeveritate proſerpens hæreſis ab Epiſcopis proculcata, ne qua labe Germaniam inficeret. Idque potiſsimum Martini Pontificis vigilantia & ſtudio factum, à quo ejusmodi ſynodi in hanc rem Archiepiſcopis per Germaniam imperatæ; quòd præclarè intelligeret ſapientiſsimus Pontifex, nullum virus peſte & hæreſi per contagia populorum nocentius incautiusque diffundi.

Mogunt. Raynald. in Hiſtor. Eccleſ.

Aliæ Diœceſanæ Synodi hoc tempore celebratæ.

Sacras haſce Theodorici Archiepiſcopi curas excepêre civiles ex morte Raynaldi Juliæ & Geldriæ Ducis. Nam poſtquam hic XXIII Junij exceſſerat è vita, Geldrenſes ſibi delegêre Arnoldum Egmundanum Comitem, jure etiam in poſteros translato. At Juliæ Ducatum Adolphus Montium Dux pro Ruperto filio ſuo impetravit (idque ſtudio & opera Theodorici Archiepiſcopi factum tradit Trithemius) quem & Sigismundus Cæſar publico diplomate Budæ conſignato Juliæ & Geldriæ Ducem confirmavit. Ac Theodoricus Archiepiſcopus, quo ſibi arctius Montium Ducem beneficiis devinciret, egit, ut Ruperto Adolphi filio vidua Rainaldi Geldriæ Ducis in matrimonium collocaretur; quemadmodum jam antè neptem ſuam Wilhelmo Comiti Ravensbergenſi, Adolphi Ducis fratri, ut diximus, conjugem dederat.

Trithem. in chron. Spanheim. Chron. M. Belgii. Teſchemach

Obitus Rainaldi Juliæ & Geldriæ Ducis, cui ſufficitur Rupertus Adolphi Montium Ducis filius.

Aliis mox curis involutus Theodoricus, ex morte Friderici Ultrajectenſis provincialis ſui Epiſcopi, VII Jdus Octobris ſublati. Vacuâ ſede, mirum quot eum prenſârint Epiſcopatum. Inter hos Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus ſollicitavit pro Walramo fratre: egit pro Aquenſi Præpoſito ex familia Burana Leodienſis Epiſcopus; obtulit Otto Monaſterienſis Epiſcopus Albertum fratrem ſuum Hojanum Comitem, quem poſt habuit Mindenſis Eccleſia Epiſcopum: contendit Adolphus Dux Montium pro Gerhardo Clivenſi, Dux Clivenſis pro Rudolpho Diepholdio Præpoſito Oſnabrugenſi & Canonico Colonienſi. Poſtquam ad ſuffragia itum, alii Rudolphum Diepholdium, alii Suederum Culenbergium, Trajectenſem Præpoſitum elegêre. At cùm poſtea Martinus Pontifex, rejecta utriusque electione, Spirenſi Epiſcopo Ultrajectenſem Eccleſiam deferret, & ille Suedero Culenbergio jus ſuum cederet, ſciſſa eſt Eccleſia factione Diepholdij & Culenbergij, prævalentè demum Culenbergio. Excidit tum magna ſpe Theodoricus Archiepiſcopus extollendi familiam; quem haud multò poſt benignior fortuna amplexa: utrumque enim fratrem, Henricum & Walramum, ordine ad Monaſterienſem Epiſcopatum provexit.

Wilhelm. Heda in Hiſtor. Ultraject.

Variorum ſollicitationes pro Epiſcopatu Ultrajectenſi.

per

Digitized by Google

Crantz. lib.11.Saxo. c.10. Trithem. in Chron. Spanheim. Spangeb. in Chron. Mansfeld. Chron. Saxon. Langius in Chron. Citizenſi Cuſpin. in Sigism.

Per hæc Sigismundus Cæſar, poſtquam Albertum Ducem Auſtriæ generum fecerat, & Fridericum Burgravium Norimbergenſem, ob præclara merita, Marchionem Brandeburgicum ac ſeptemvirum Imperij creârat, hoc deinde anno poſt mortem Rudolphi & Alberti Ducum Saxoniæ, Fridericum Miſniæ & Thuringiæ Marchionem Saxoniæ Ducem & ſeptemvirum dixit: fruſtra obnitente Erico Lawenburgico, inferioris Saxoniæ, Angariæ & Weſtfaliæ Duce; quòd eam dignitatem hæreditario jure ſucceſſionis ſibi deberi contenderet; quippe quæ poſt exutum Henricum Leonem hactenus in ſua familia conſtiterat. Ita verò utraque ſeptemviralis dignitas à Sigismundo Cæſare ad hanc Saxonum & Brandeburgicorum familiam translata eſt.

Sigismundus Fridericum Miſniæ & Thuringiæ marchionem Saxoniæ Ducem & ſeptemvirum creat.

Annus Chriſti 1424.

Martini V Pont. 7.
Sigiſmundi Cæſar. 15.
Theodorici Admin. Pad. 9.

Æneas Sylvius Nauclerus Theobald. in hiſtor. Huſſitar. c.56. Raynald. in hiſt. Eccleſ.

At Cæſar, licet Alberti generi & utriuſque Electoris à ſe creati potentia confirmatus eſſet, multique etiam Principes auxilia offerrent, & Epiſcopi populum ad ſacrum bellum invitarent; prætereaque Pontifex Regem Poloniæ, Sveciæ, & Daniæ hortatus eſſet ad arma contra Bohemos repetenda; Ziſcam tamen Bohemorum Ducem bello aggredi auſus non fuit. Adeo, cœcus licet, Ziſca formidabilem ſe fecerat: Igitur tanquam ex deſperatis ad alia conſilia converſus, ut Ziſcam in ſuas partes traduceret, totius regni gubernationem illi nomine ſuo obtulit; id quod Cæſari & Germanico nomini indecorum erat. Sed & illa Ziſca aſpernatus, qui Sigismundo Lituaniæ Principi Bohemiæ regnum detulerat, ejuſque oblatis præſidiis multò inſolentior erat.

Sigismundus gubernationem regni Bohemici Ziſcæ offert.

Per id tempus Adolphus Dux Montium, vir eâ tempeſtate inter Weſtfalos bellicoſus, terram Ducis Barrenſis, ſollicitatus à Jolanta conjuge, filia Barrenſis Comitis, hoſtilibua armis ingreſſus, multa feliciter geſſit, ipſumque penè totum Barri Ducatum ſubegit. At dum nocte quadam intromiſſus in Cœnobium cum ſacratis Deo Virginibus inter ſaltus amplexuſque tranſigit, obrutus captuſque à Duce Lotharingiæ, Nanceum in cuſtodiam abripitur; in qua per annum detentus, liberatur tandem inſigni Ruperti filij caritate. Is Nanceum profectus, lytro perſoluto, patrem è carcere eduxit, ſimul omne jus in Ducatum Barri abjurando. Tanti unius noctis voluptas ſtetit, dignuſque hac pœna, cenſeri Adolphus potuit, qui Wilhelmum patrem captivum quondam traxerat.

Adolphus Dux Montium Ducatum Barrenſem hoſtiliter ingreſſus capitur. *Chron. Colon.*

Sed & grave bellum hoc anno inter Adolphum Clivenſem Ducem & Gerhardum fratrem exardere cœpit. Poſcebat nimirum Gerhardus Marchiam ab Adolpho fratre; quam cùm negaret Adolphus, quòd

Digitized by Google

quòd communi ordinum conſenſu anno 1418 Marchiæ & Cliviæ conjunctio facta eſſet ſub unius Ducis Cliviæ imperio, Gerhardus ad Theodorici Archiepiſcopi patrocinium confugit, fœdusque cum illo init; & quo proniorem haberet, Cæſaris inſulam cum caſtro & telonio 100000 aureorum millibus Theodorico Archiepiſcopo vendit: parte ejus ſummæ præſenti pecunia numerata; pro altera parte Zonſio, Linna & Ordinga Oppidis ex Capituli aſſenſu Gerhardo oppigneratis. Iniquiſſimè id tulit Adolphus Dux, eòque ad Sigismundum Cæſarem appellavit; à quo Ludovicus Palatinus Elector arbiter litis componendæ datus. Ac multa quidem ille tranſegit; quæ tamen omnia mox interverſa fuère, lite quotannis ad arma reſuſcitata.

Teſchemach. par. 2. p. 258. c. 259.

Bellum Adolphum Clivenſem Ducem inter & Gerardum fratrem ejus ob Comitatum Marchiæ.

Et Colonienſis Archiepiſcopus, quo partes ſuas firmiores redderet, fœdus hoc anno contraxit cum Tremonienſibus adverſus Adolphum Cliviæ Ducem (quod multis exponit chronici Tremonienſis ſcriptor). quibus & Suſatenſes ſe accommodare juſſit Archiepiſcopus. Jam ante privata ſimultas inter Colonienſem & Adolphum Clivenſem interceſſerat (quibus provocatus Gerhardi partes ſuſcepit) Berckam nimirum & alia quædam Oppida oppignerârat Adolpho Clivenſi; interque pacta erat, ut Colonienſis veteris monetæ aureos redderet Clivenſi, quos cùm ex ea moneta Archiepiſcopus repræſentare non poſſet, æqualis pretij aureos obtulit, recuſante Clivenſi. Igitur ad Clivenſem opprimendum conſilia bellique apparatum convertit; ſollicitatique in fœdus multi Epiſcopi, Principes & Comites, qui in ſocietatem armorum venère, ut anno proximo referetur.

Chron. Tremon.
Chron. Colon.
Teſchemach.

Cauſa diſſidij inter Theodoricum Archiep. Colon. & Adolphum Ducem Clivenſem.

Eodem hoc tempore, tanquam ex proviſa Weſtfaliæ procella, Simon Comes Lippienſis Wilhelmum de Monte Comitem Ravensbergenſem, antehac Antiſtitem noſtrum, delegit tutorem ac defenſorem ſui Comitatûs: poteſtatemque illi fecit nominandi è nobilitate ſua præfectum, cujus opera & conſilio, ſicuti res poſcat, uteretur in tuendo Comitatu ſuo adverſus incurſantium hoſtium injurias; quæ literæ feſto D. Thomæ Apoſtoli ab ipſo Simone Comite ſunt conſignatæ. Tantæ tum potentiæ & auctoritatis erat Montium Ducum familia ex fœdere cum Colonienſi Archiepiſcopo & Paderbornenſi Adminiſtratore; cæteriſque fœderatis, penes quos tum totius Weſtfaliæ dominatus erat.

Simon Comes Lippienſis Wilhelmum de Monte tutorem ſui Comitatûs deligit.

Auctor eſt Kerſenbrochius in faſtis Epiſcoporum noſtrorum, hoc anno demum Theodoricum Archiepiſcopum pro Adminiſtratoris dignitate ac munere Paderbornam ſolemni inaugurationis ritu ingreſſum eſſe, & pro more magna omnium ordinum gratulatione ſplendoreque exceptum; ſed eo die tantam aëris tempeſtatem inter continua fulgura, colliſarum nubium tonitrua, & fulminum ictus exortam, quæ & ſumma templi culmina dejecerit, & urbem totam maximo omnium terrore concuſſerit; qualia jam antè prodigia ſu-

Inauguratio Theodorici Adminiſtratoris Paderborn.

pra à nobis commemorata ſunt ad hujus Adminiſtratoris facta acceſſusque in diœceſin; tanquam hæc cœleſtia ſigna eſſent & prodigia bellorum, quibus Weſtfalia eo Archiepiſcopo poſtea concuſſa fuit. Certò hoc anno Theodoricum Paderbornam veniſſe docent publicæ tabulæ, feſto D. Elizabethæ obſignatæ, quibus ex conſilio conſenſuque Præpoſiti, Decani, ceterorumque Canonicorum Delbrugenſibus antiqua privilegia juraque inſtaurat. Quanquam hæc ad antiqua ſimul onera & obſequia adſtringantur; qualia ſunt, ut quilibet Delbrugenſis Satrapiæ villicus Epiſcopo Paderbornenſi Majalem & Autumnalem pecuniam, annuum frumentum, ſaginatum porcum duo plauſtra ligni, & tres gallinas quot annis pendat (quæ media ex parte à partiariis colonis exiguntur) & quæ hujusmodi ex funere villici, aut in ingreſſu ad villam antiquitus ex Weſtfalico agricolarum ſervitio præſcripta fuêre. Demum obligatur quilibet villicus Epiſcopi militiam caſtraque ſequi. Mulctæ verò, quæ exigitur, pars Epiſcopo, pars communitati cedat. Onera hæc, quæ ab illis inter privilegia reputantur, quòd à præfectis ultro intendi nollent, quorum avaritia & imperandi licentia miſeri ex uno onere ſæpe trahuntur in aliud, & quæ precario ſemel iterumque à voluntariis obtinent, ea mox perpetua ſervantur lege, contraque jus fasque præſcribunt; quibus artibus nihil nobilitati frequentius, ut ex ingenuis colonis mancipia faciant.

Theodoricus privilegia Delbrugenſia confirmat.

Illuſtrius eſt diploma Martini V. Pontificis, quo vetera Corbeienſium privilegia renovat, cùm neſcio, quid Theodoricus Archiepiſcopus, noſterque Adminiſtrator, libertati atque exemptioni eorum derogare tentaret; videturque Pontifex hoc in diplomate tam aſſertis verbis Cœnobij illius ſupremam gubernationem ad Romanam Eccleſiam referre, ut omne de ipſius ſubjectione dubium eximi poſſit: tametſi Martinus IV diplomate ſupra relato ad annum 1283 profiteatur, Corbeienſe Monaſterium Paderbornenſis diœceſis nullo modo ad Romanam Eccleſiam pertinere. Quippe Pontifices ut informabantur, aut res poſcebant, nunc ſibi ſupremam curam ſumebant, nunc Epiſcopo Paderbornenſi intra ejus diœceſin permittebant. Diploma verò Martini V hoc eſt.

Et Martinus Pontifex Corbeienſia.

Martinus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Dilectis filiis Abbati et conventui Monaſterii Corbeienſis Romanæ Eccleſiæ immediatè ſubjecti, ordinis S. Benedicti, Paderbornenſis Diœceſis, ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Cum à nobis petitur, quod juſtum eſt et honeſtum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ſolicitudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Eapropter Dilecti in Domino filii, veſtris juſtis precibus grato concurrentes aſſenſu, omnes libertates et immunitates, à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, ſive per privilegia, vel alias indulgentias vobis et Monaſterio veſtro prædicto conceſſas, nec non libertates et exemptiones ſæcularium exactionum à Regibus, Principibus, vel aliis

Chriſti

Digitized by Google

Chriſti fidelibus rationabiliter vobis et eidem Monaſterio indultas, ſicut eas juſte et pacifice obtinetis, vobis et per vos præfato Monaſterio authoritate Apoſtolica confirmamus, et præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis et communitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei et BB. Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Mariam majorem, 8. Idus Novembris, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Abbas vero Corbeienſium per id tempus erat Mauritius Spiegelbergius, quem ab anno MCCCCXIX Theodorico ſubrogatum docent multa exinde Corbeienſium ſcriptorum monumenta.

Annus hic præterea fatalis fuit Ottoni Hojano, Monaſterienſi Epiſcopo, Adminiſtratorique Oſnabrugenſis Eccleſiæ; quem quarto Nonas Octobris, feſto D. Franciſci Bevergernæ in arce è vita abijſſe faſti eorum tradunt, geſto in XXXIII Monaſterienſi Epiſcopatu, Oſnabrugenſi in XX annum. Viſcera Bevergernæ in æde ſacra condita ſunt: corpus inde Monaſterium transvectum, & à Clero honorificè in Baſilica ad aram D. Pauli humatum. Crantzius optimum, & multis victoriis celebrem Pontificem appellat. Nam quæ bella geſſerit, jam ſupra magnam partem narrata ſunt. Cætera quæ per otium pacis geſſit, haud minus admiranda in diſſolvendis Eccleſiæ debitis; quippe qui officium in Bucholtz mille & octingentis marcis, judicium Gograviatus in Sandivelle mille florenis, Embslandiam duobus millibus & quadringentis florenis, officium in Reynæ Oppido mille marcis, arcem Saſſenbergam quinque millibus & ducentis florenis, judicium Oppidi Bechemij ducentis florenis, judicium in Alenæ Oppido trecentis aureis, judicium Gograviatus in Sendehorſt ducentis marcis, Arcem Dulmanienſem mille & quadringentis florenis redemit. Longum cetera ex œconomiæ ejus ſtudio proſequi, Horſtmariam, Ottenſtenium, Ahuſium, Meppenam, Vechtam, Cloppenburgum ædificiis & munimentis magnificè exornavit. Hunc in modum diœceſis Oſnabrugenſis omni ære liberata, arceſque Vörda, Witlagia, Groneberga, ceteraque magnis impenſis priſtino ſplendori munitionique reddita. Haud facilè viſus Epiſcopus, qui augendo exornandoque patrimonio Eccleſiæ omnes opes impenſaſque inſumpſerit, aut diœceſin acquiſitis poſſeſſionibus, caſtris, & Satrapiis locupletius auxerit, ſicuti hæc ſupra relata ſunt. Capax ingenio Princeps, qui utrique Epiſcopatui regendo par fuit. Unum vitio datum à quibuſdam, quòd in ſolemnioribus per annum feſtis diebus raro in Baſilica viſus ſit pontificali habitu. Hinc & Crantzius bellis gerendis, quàm Eccleſiaſticis rebus tractandis, aptiorem cenſuit: ſed enim ejuſmodi tum Epiſcopum divina dicendum providentia obtigiſſe, qui bellica manu diœceſin ſervaret; cùm in ea incidiſſet tempora, quibus, ſine ſago apparentibus Epiſcopis, ne ullum quidem prædium

Chron. Monaſt. Ertwvin. in Chron. Oſnabrug. Kerſenbroch. Crantz. in Metrop. lib. 11. c. 50.

Mors Ottonis Hojani, Monaſt. & Oſnabrug. Epiſcopi, ejuſdemque geſta.

Eccleſiis ſuperfuturum fuiſſet. Et mirari ſubit, quando ejuſmodi ſynceriſſimos Epiſcopos in Eccleſiarum ſuarum patrimoniis conſervandis augendisque, plus quàm ullum politicum Principem in familia ſua amplianda, intentos occupatosque aſpicio; quæ tam prodigè poſtea hæreſis, aut qui hæreſi ſe permisêre, Epiſcopi abſumpſerunt. Primi Epiſcopi liberalitate & donatione piorum hominum, medij temporis frugalitate & induſtria, poſtremi armis & hoſtium ſpoliis in tantas opes & potentiam patrimonia Eccleſiarum ſuarum extulêre; ex quorum numero Monaſterienſis cumprimis nobiliſſimus Saxoniæ Epiſcopatus eminet. Venerat paulò ante obitum in ſuſpicionem Otto, tanquam magnos theſauros reconditos haberet. Quo cognito, juſſit tres è Capitulo & conſilio ad ſe venire, ſcrutarique arcas omnes: nihilque præter bis mille & ſexentæ marcæ ſunt repertæ, quas ad altare Bevergernæ in Oppido dotandum, & annuam ſui memoriam in Cathedrali Eccleſia peragendam ex teſtamento ſepoſuerat.

Agitur de Succeſſore in Epiſcopatu Monaſter. eligendo.

Conſepulto Ottone, Canonici eodem menſe Octobri comitia acceleravêre, diemque ſubrogandi Epiſcopi indixêre in pervigilio omnium Sanctorum. Quæ ubi ad Theodoricum Mörſanum Colonienſem Archiepiſcopum relata fuêre, nihil ille ſollicitiùs habuit, quàm ut Henricum fratrem ſuum ad Epiſcopatum Monaſterienſem proveheret; hunc Canonicorum ſuffragiis commendare, pro hoc omne ſubſidium & patrocinium Monaſterienſi diœceſi offerre, multa ex Metropolitani gratia ſpondere ſingulis; quæ tanto proniùs audiebantur à Monaſterienſibus Canonicis, quò Theodoricus majori erat auctoritate apud Cæſarem & Electores, quoque potentius ex Archiepiſcopatu Colonienſi, Ducatu Weſtfæliæ, & Paderbornenſi diœceſi immineret, hoſtis aut amicus futurus, contra Magiſtratus civesque urbis Monaſterienſis ſollicitârunt apud Canonicos pro Henrico Comite Naſſovio Præpoſito Cathedralis Eccleſiæ deligendo, cui jam perfectionis ſtudia fidem addixerant. Poſtquam igitur conſtituto die itum in ſuffragia, quatuor tantummodo Canonicorum ſuffragationibus delectus eſt Naſſovius: Cæteri una conſenſione Henricum Mörſanum Archiepiſcopi fratrem dixêre Epiſcopum, virum in Clero Colonienſi probatum, magnæque prudentiæ, & à Crantzio majori etiam dignitatis gradu dignum æſtimatum bellica adhæc fortitudine Ottoni Hojano (quod tum maximè quærebatur in Succeſſore) haud imparem futurum, ſi modò tam benigna fortuna uti licuiſſet. Ac ne ipſa electio, quæ ex conſpiratione urbis cum Naſſovio adhuc turbabatur, in publicum diſſidium abiret, uterque ad Martinum Pontificem appellavit.

Canonicis quibuſdam eligentibus Henricum Naſſovium, quibusdam Henricum Morſanum, civitas turbas ciet.

Joannes Diepholdi' deligitur Epiſcopus Oſnabr.

Oſnabrugenſes, mortuo Ottone, v Calend. Novembris delegêre concordibus ſuffragiis Joannem Diepholdium Conradi Comitis filium ætate quidem juvenem, ſed corpore & morum elegantia præclarum, multisque naturæ dotibus ſupra claritudinem generis exornatum

natum. Hunc Oſnabrugenſium Epiſcopum Crantzius in Metropoli,uti & proximos ab illo,Ottonem & Henricum,prætermiſit, facto ad Conradum Diepholdium,qui hos ſecutus, tranſitu. Inſolens in creatione hujus Epiſcopi factum intervenit Oſnabrugenſium; nam dum peractâ electione Canonici Epiſcopum deducunt ad aram chori,hymnumque Ambroſianum decantant, proconſul Mollius, facta civium concitatione, armatus Baſilicam obſidet; clauſiſque omnibus circum oſtiis, denunciat electo Epiſcopo, multa ab anteceſſoribus urbis privilegia eſſe interverſa, interque hæc bona inteſtatorum, & eorum,qui inconceſſo toro nati ſunt, rapta eſſe ad Fiſcum Epiſcopi; quare non prius quenquam è templo dimittendum, quàm hæc ſtipulata manu ſpondeant reddituros. Epiſcopus in has anguſtias conjectus,inito cum Conrado patre, qui aderat,& Canonicis conſilio,poſtulatis annuit. Quibus delinitus populus, viciſſim urbis telonium,tot litium ſcopulum,permiſit Epiſcopo. At his non acquievit Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, loci Metropolitanus, ſed cognito facinore,urbem ſacrorum interdicto ſubjecit; quam tamen pœnam Joannes Epiſcopus, poſtquam à Martino Pontifice confirmationem impetravit, ultro ſecundum Pontificis voluntatem urbi remiſit, civeſque in gratiam recepit, ratus ſatius eſſe pacem colere, quàm inſolentem urbem irritare.

Annus Chriſti 1425.

Martini V Pont. 8.
Sigismundi Cæſar. 16.
Theodorici Adminiſt. Pad. 20.

Anno dehinc proximo, poſtquam cum urbe Monaſterienſi compoſitum eſt; eaque,quæ importunè ab Electo petebantur, tranſacta ſunt, ſolemni tandem inaugurationis ritu pompaque Henricus in urbem introducitur: fuit hæc inauguratio,ingreſſusque in urbem, ad civium motus & inſolentiam continendam, longè quàm ſuperiorum Epiſcoporum celebrior, majorique quàm unquam antè apparatu illuſtrior. Deduxêre enim Epiſcopum Theodoricus Colonienſis, Trevirenſis, & Bremenſis Archiepiſcopi; multi prætereа Epiſcopi, Duces,Comites,ac Weſtfaliæ proceres, quibus ſe patriæ nobilitas ordoque equeſtris cum præeunte Clero conjunxit. Qua majeſtate perſtricta territaque urbs ad Epiſcopi ſui obſequium ſe prona ſubmiſit.

Kerſenbrochius in chron. Chron. Colon. Crantzius

Henrici Mörſani Ep. ſolennis in urbem Monaſter. ingreſſus.

NB. Alij ad ſequentem annum hæc referunt.

Extulit hæc fratris electa poſſeſſioque nobiliſſimi Epiſcopatus magnopere potentiam Theodorici Colonienſis Archiepiſcopi; viſuſque is ſenſim dominatum totius Weſtfaliæ complecti; quippe qui præter Colonienſem Archiepiſcopatum Ducatumque Weſtfaliæ Paderbornenſem diœceſin ex adminiſtratoris munere, Monaſterienſem verò ex fraterno auxilio ſibi conjunxerat, inde majora ſemper ſpirare auſus.

Chron. Monaſt. Chron. Tremon. Kerſenbroch. Stangefol. ex Kerkhorde.

Bellum & irruptio in Marchiam, agente Theodorico, promovetur.

Bellum proinde, quod ſupra affectum diximus, inter duos fratres, Adolphum Cliviæ Ducem, & Gerhardum, id hoc anno plena flamma erupit. Fax & tuba Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, eo nimirum conſilio, ut Gerhardum Clivenſem Marchiæ Comitem imponeret, abſtractaque Marchia, Adolphi Clivenſis potentiam infringeret. Ejus igitur auctoritate auſpiciisque in ſocietatem armorum attracti Moguntinus, Trevirenſis, Herpibolenſis, Leodienſis Epiſcopi: Dux Saxoniæ, Lotharingiæ, Lunenburgi & Montium: Comes Naſſovius, Catzenelenbocus, Sawerdanus, Lichtenbergenſis, Werdenſis, Lichtenburgicus, Virneburgicus, Volmenſtenius, Heinsbergenſis, Schauenburgenſis, Ravensbergenſis, aut ſuas copias ſubmiſere, aut militando præſentes ingentem conflavêre exercitum, quem Colonienſis & Gerhardus Clivenſis in Marchiam introduxêre. Ex adverſo Marchiæ latere acceſſit Henricus Monaſterienſis Epiſcopus Theodorici frater, Comes Teclenburgicus, Joannes & Otto Hojani Comites; quibuscum Monaſterienſis Luppiam tranſgreſſus, territorium Dinslacenſe ſpoliis & incendiis exhauſit. Nec aliud ceteris negotium fuit, quàm partitis agminibus totam Marchiam percurrere, omniaq; latè prædis flammisq; vaſtare. Ea hoſtili incurſatione, quam ad hunc annum referre libet, ſupra viginti ſex Oppida & pagi Marcanorum, qui nominatim à Kerchordio recenſentur, uno incendiorum furore in fumos abiêre, prædis ſinguli expleti in provincias ſuas rediêre. Ea tum adhuc tumultuariorum bellorum, Sigismundo Cæſare, libertas erat. His territi Tremonienſes, neglecto, quod priùs cum Adolpho Clivenſi Duce percuſſerant, fœdus multis conditionibus cum Gerhardo fratre ejus iniêre, quòd hunc jam omnes Comitem Marcanum ſalutarent. Impar tot hoſtibus Clivenſis, poſtquam per Ludovicum Palatinum, quem Sigismundus Cæſar arbitrum dederat, nihil tranſigi potuit, ad Martinum Pontificem appellavit. à quo Cameracenſis Epiſcopus datus eſt arbiter, ſed nec illo arbitro res confici potuit, lite & bello in decimum ab hinc annum protracto, Gerhardoque interim Marchiam obruente.

Annus Chriſti 1426.

Martini V Pont. 9.
Sigiſmundi Cæſar. 17.
Theodorici Admin. Pad. 11.

Bellum Friſicum, ab Archiep. Bremenſi cæteriſque confœderatis infeliciter ſuſceptum.

Bellum exinde adverſus Friſones anno hoc ſequenti ſucceſſit, quod multorum Epiſcoporum & Comitum conſpiratione Scriptores noſtri celebre fecêre. Incentor belli hujus Focco, homo, ut Hamelmannus ſcribit, obſcuro loco natus, quippe æditui filius, ſed ingenio manuque ad omnia expedito; ideo ab Occone Friſonum Capitaneo primùm ſcriba, deinde præfectus omnium poſſeſſionum conſtitutus, ut oppida, caſtra, bònaque viduæ heredibusque ſervaret; quæ ille,

Digitized by Google

illc, extincto Occone, contra juratam fidem occupavit: indeque popularibus ſtudiis exceptus, dominatum Auricæ in Friſia Orientali arripuit. Quo tam felici rerum ſucceſſu elatus, multis injuriis, ſacra profanaque turbando, affecit Bremenſem diœceſin, easque Friſiæ regiones, per quas latè ſe exporrigit jurisdictio Epiſcopi Monaſterienſis. Igitur ad Focconis Friſonumque inſolentiam comprimendam induère arma Nicolaus Bremenſis Archiepiſcopus, & Henricus Monaſterienſis Epiſcopus: tractique ab his in ſocietatem belli Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, Oſnabrugenſis & Hildeſienſis Epiſcopi, Conradus Comes Diepholdius, Joannes Comes Ritbergenſis, Theodoricus Oldenburgicus, Otto Comes Teclenburgicus, duo Hojani Comites Otto & Joannes, multique proceres & nobiles. Ab his ingens equitum peditumque multitudo conflata, qua Friſiam ingreſſi, Duce Bremenſium Archiepiſcopo, delatique ad Dexteram vicum. Ibi Focco cum Friſonum copiis hoſtes in anguſto inter paludes & foſſas tranſitu adortus, turbatis ordinibus, disjecit in fugam; cùmque nec acies deinde explicari, nec medij poſtremique primis ſubvenire poſſent, audacius inſtare Focco, & magnam ſtragem edere cœpit. Cæſi Ritbergenſis & Diepholdius Comites, captus Archiepiſcopus Nicolaus, & cum eo Hojani Comites: Oldenburgicus, Teclenburgicus, cæterique per paludes fuga elapſi. Clades hæc à Scriptoribus noſtris ex vulgi, ut fit, fama immenſum augetur, tanquam ſeptem terrarum domini iſtic perierint. Vbbo Emmius quinque millium cæſorum numerum, captivorum verò ter millium facit; ſed is auctor, uti omnia ad ſcribendi elegantiam, ita pleraque ad gentis ſuæ gloriam retulit. Nihil verò Crantzius, ceterique de numero cæſorum. Epiſcopus certè, præter Bremenſem, pugnæ nullus interfuit; copias tamen ſuas ſubmiſiſſe Theodoricum Archiepiſcopum fratri ſuo Henrico tradit auctor Chronici Tremonienſis: quales ab Oſnabrugenſi & Hildeſienſi Epiſcopis ſubmiſſas fuiſſe tradit Ertwinus. Focco hac victoria Friſiæ Capitanium ſe fecit; quocum & Monaſterienſis Epiſcopus reconciliatus, ſociale belli fœdus contraxit. Multis ejus gentis primoribus confirmatum; adeoque opibus & potentia eſt auctus Focco, ut filia ejus in matrimonium ſit expetita ab Ulrico, Orientalis Friſiæ Dynaſta.

Ertwvin. in Chron. Oſnabr. Chron. Monaſt. Kerſenbroch. in Epiſc. Monaſt. Crantz. l. 11. Metrop. c. 31. Chron. Sclavicum. Hamelman. in chron. Oldenburg. p. 2. Ubbo Emmius lib. 20.

Nihil interea omiſit Martinus Pontifex, ut Bohemiam ad veterem religionis regnique ſtatum revocaret. Quapropter literis ſuperiori anno ſcriptis Moguntinum, Colonienſem & Trevirenſem Archiepiſcopos ad bellum reſumendum eſt cohortatus. Addidit alias hoc anno ad Moguntinum, Trevirenſem, Colonienſem, Saltzburgenſem, Magdenburgenſem, Bremenſem, Strigonienſem, & Gesnenſem Archiepiſcopos: ad Friſingenſem, Bambergenſem, Patavienſem, Olmucenſem, Cracovienſem Epiſcopos; demum ad Sigismundum Cæſarem, ceterosque Germaniæ Electores, ac Principes, quibus ſignificat ſe

Raynald. in hiſt. Eccleſ.

Pontifex laborat pro Bohemia in priſtinum ſtatum & religionem reſtituenda.

Conradum Weſtfalum Archiep. Pragenſem excommunicat.

ſe in Conradum Weſtfalum Pragenſem Archiepiſcopum ob hæreſes quaſdam Huſſitarum, quas palam in pſeudoſynodo profeſſus fuerat, anathematis ſententia animadvertiſſe, omnique dignitatis gradu bonisque exuiſſe. Quare ex Apoſtolicæ ſedis ſententia palam id denunciari, Archiepiſcopum verò hæreticum capi & in cuſtodiam trahi imperat. Hujus verò Conradi Archiepiſcopi hæreſis, qua Bohemiam conturbârat, hæc potiſſimum erat; Euchariſtiam ſub utraque ſpecie populo neceſſitate ſalutis præbendam eſſe, quam poſt cœnam veſperi confici debere docebat, omnibusque etiam non jejunis liberam faciebat. Aliis mox Pontifex literis ad eoſdem Archiepiſcopos datis hanc eandem hæreſin in Concilio Conſtantienſi à ſe quoque damnatam ſignificat, adductis in hanc rem, quæ in concilio à Patribus decreta fuêre.

Cochlæus lib. 5. Hiſtor. Huſſit. Æneas Sylvius Cochlæus lib. 5. Fabritius Spangeberg.

Ac ne hæreſis illa, auctoritate Conradi Epiſcopi, & ſpecie ſua multum plauſibilis, Saxoniæ Germaniæque populum in errorem traheret, jubet literas ſuas cum omnibus provincialibus Epiſcopis communicari, populumque in veteri percipiendæ Euchariſtiæ conſuetudine continere. Primæ hæ pontificis literæ IV Nonas Januarij, alteræ Calend. Julij Romæ fuerunt datæ. Quanquam haud multùm ſuperſtes Conradus Archiepiſcopus, miſerabili morte, ut Cochlæus ſcribit, vitam clauſerit.

Infelix Saxonum cum Bohemis pugna: Bohemorum hæreticorum furor & ſævitia.

Acri interim bello cum Huſſitis ad Anſcham decertatum; quam urbem ad Albis ripam cùm Bohemi arcta obſidione premerent, ceteris Germaniæ Principibus quieſcentibus, Fridericus Dux Saxoniæ, contracto è Miſnia & Saxonia XXX millium bellatorum exercitu, ad ſolvendam obſidionem advolat. Nec intrepidi occurrunt Bohemi. Pugnatum 14 Calend. Junij ab ortu ſolis in veſperam, tanto ardore, & tam ancipiti fortuna, ut neutra acies loco cederet. Ad ultimum opportunitate loci Bohemi profligant Saxonem. Novem eo prælio Catholicorum millia cecidêre; tantusque hæreticorum furor erat, ut ne his quidem, qui abjectis armis ſupplices vitam peterent, parcitum ſit. Capta Anſcha, trucidatisque incolis, urbs flammis funditus ſubverſa.

In Luſatia, quod Crantzius retulit, urbs Lubana ab Huſſitis aſtu intercepta, in eaque cives omnes contrucidati: Parochus, qui cives ad conſtantiam hortabatur, quatuor equis in diverſum actis alligatus, menbratimque diſcerptus: Clerus omnis, qui ad templum profugerat, inter hymnum, quem Virgini matri decantabat, interemptus; Monaſteria omnia trucidatis Monachis everſa: ſenes, pueri, adultæque fœminæ mactatæ, puellis & junioribus ad libidinem reſervatis. Capta exinde Goltberga, ac decem hac æſtate in Moravia urbes expugnatæ, in quibus pari crudelitate ſævitum ab Huſſitis. Non Ariana, non alia unquam hæreſis immaniora patrare viſa, poſtquam ad inſitam gentis ferociam hæreſis furor acceſſit.

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1427.

Martini V Pont. 10.
Sigiſmundi Cæſar. 18.
Theodorici Admin. Pad. 12.

Hanc prolabentis Bohemiæ ruinam, extremumque religionis diſcrimen cùm Martinus Pontifex majori quàm Cæſar & Germaniæ Principes doloris ſenſu acciperet, miſit è regia Anglorum ſtirpe Henricum Wintonienſem Epiſcopum Cardinalem in Germaniam cum ampliſſima Legati poteſtate ad Cæſarem ac Principes. Multo ille labore & induſtria, provincias peragrando, ad bellum ſacrum adverſus Bohemos hæreticos eſt cohortatus, brevique multos Principes & populos promptos ſub vexillo crucis collegit. Quam in rem à Pontifice amplæ noxarum condonationes ſunt indultæ, & decimæ Clero imperatæ; ipſe verò Pontifex ex ærario Apoſtolico quintam vectigalium partem adjecit. Ac tantus hujus expeditionis ardor erat, ut a viris, fœminis, famulis, omnibuſque, qui XV ætatis annum expleſſent, XIII Hallenſes nummi exacti ſint. Verùm cùm multi Germaniæ Principes querelas deferrent ad Pontificem de nonnullorum ſacrorum inter ſe præſulum clerique corruptis moribus, quibus proſperos expeditionis ſacræ ſucceſſus multum ab irato Numine impediri ſibi perſuadebant; Pontifex aliis ad Cardinalem Legatum literis, II Calend. Octobris Romæ datis in hæc verba reſcribit: *Volumus ut tua circumſpectio præſertim Archiepiſcopum Colonienſem, et Epiſcopum Herbipolenſem, de quibus nonnulla indigna pietatis audimus, moneas ex parte noſtra, et horteris in caritate Dei, ut ita ſe gerant ita vivant tum propter ſalutem animæ, tum propter præſens ſcandalum, quod maxime debet eorum mentes movere, ut ex vita eorum cæteri bonum exemplum ſumant, neque habeant cauſam murmurandi. Colonienſi autem et Moguntino Archiepiſcopis mandes et præcipias, ut ceſſent à bellis, et vires, quos ponunt ad effundendum Chriſtianum ſanguinem, vertant ad hæreticos oppugnandos. Quia nimium ipſorum error nocuit cauſæ fidei. Nam ſi cum reliquis ſe ad Bohemiam, prout debebant et ſtatutum erat, contuliſſent, nunquam profectò exercitus ille tanta cum verecundia receſſiſſet.* Indignè nimirum ferebat Pontifex, inteſtinis armis Germaniam à Colonienſi & Moguntino conturbari, quæ in Bohemiam converti mallebat. Interim hoc anno celebrem illam expeditionem factam volunt (quamvis aliqui ſcriptores cum Trithemio ad ſequentem annum referant) quo triplici exercitu proceſſum in Bohemiam; quorum primus à Saxoniæ Duce ex Saxonia & Anſeaticarum urbium copiis: alter, Brandeburgico Duce, ex Franconibus, Thuringis, & Miſnienſibus collectus: tertius Ottone Trevirenſi Archiepiſcopo Duce productus, cui Rhenani, Boji, Suevi, & Imperiales urbes ſe junxère. Hoc tam numeroſo exercitu per ſaltus Bohemicos penetratum, & Miſni urbs obſidione tentata. At poſtquam Bohemos adven-

Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Æneas Sylvius. Hiſtor. Huſſitar.

Henricus Wintonienſis Cardinalis à Pontifice miſſus Germanos ad inferendum Bohemis bellum denuo inſtigat.

Raynald. in hiſtor. Eccl. Æneas Sylvius in hiſt. Bohem. et Trithem. in chron. Fabritius. Spangeberg. Calviſius. Theobald. in hiſtor. Huſſitar.

Infauſtè rurſus Germani cum Bohemis congrediuntur. Obitus Ziſcæ Huſſitarum Ducis.

adventare compertum, ſoluta obſidione, Tachoviam properant; ubi dum inopinato in armatos Bohemos incurrunt, rurſum terrore conſternati, in fugam diſſolvuntur: Cardinale Legato primùm quidem attonito, multumq; obnixo; at turpis deinde fugæ comite effecto.

Extinctus demum hoc anno peſte per caſtra Bohemorum graſſante Ziſca Huſſitarum Dux; quamvis alij mortem ad annum 24 ſæculi referant. Morti vicinum, rogatumq; de bello proſequendo præcepiſſe tradunt, pellem mortuo detraherent, eaque tympanum obducerent; fore enim, ut audito ejus pellis ſono, tanquam fulminis ictu omnes Bohemorum hoſtes in fugam ſolverentur. Homo impius, & mortalium ſceleratiſſimus; cui hoc epitaphium ſepulchro inſcripsêre Huſſitæ hæretici.

Joannes Ziſca nulli Imperatorum Ducumque militari peritia inferior: ſuperbiæ et avaritiæ Clericorum ſeverus ultor hic jacet. Fortunæ belli nunquam defui, nec illa mihi. Omnem opportunitatem rei gerendæ etiam cæcus prævidi. Signis collatis undecies ſemper victor depugnavi adverſus pingues et ſaginatos Sacerdotes. Oſſa mea hoc ſacrato loco cubant, etiam in ſalutato Papa invitoque. Diis manibus ſacrum.

In locum Ziſcæ delectus Procopius, imperiumque Pragenſium penes Deſpotas & proceres fuit.

Hoc præterea anno Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus Adminiſtratorque noſter inteſtinum bellum cum Gerhardo Clivenſi & Marcano Comite adverſus Adolphum Cliviæ Ducem trahebat, magno totius Weſtfaliæ & Rheni inferioris turbamento; ut Legato cæteriſque Principibus juſta accuſationis cauſa apud Pontificem data fuerit; quanta enim auctoritate & potentia cæteris Archiepiſcopis Electoribusque Eccleſiaſticis ante ſtabat; tantum communis ſubſidij pro Reipubl. bono ab eo & Moguntino Archiepiſcopo poſtulabatur.

Annus Chriſti 1428.

Martini V. Pont. 11.
Sigismundi Cæſar. 19.
Theodorici Adminiſt. Pad. 13.

Raynald. in hiſt. Eccleſ. Litera Pontificis. Comitia Francofurtenſia.

Vertente dehinc anno, Sigismundus Cæſar, tam ad cladem infamiamque cladis reſarciendam, quàm ad ferociam Bohemorum coërcendam, Francofurti comitia Principum indixit. Multa in his ſalubriter de reſumendis armis, delendiſque ad internecionem Huſſitis convenêre inter Electores ac Principes. Quæ poſtquam Martino Pontifici per Henricum Cardinalem Legatum & ſeptemviros renunciata ſunt, ſcriptis ille ad Ludovicum Palatinum Bavariæ Ducem, Fridericum Marchionem Brandeburgicum, ceteroſq; Principes literis, vehementer cohortatur omnes ad ea, quæ Francofurti convenerant in comitiis, maturanda, ne arma inter conſilia relinquantur; delerent

tandem

Digitized by Google

tandem maculam Germanici nominis, à tot cladibus, & tam turpi fuga toties inuſtam; hærere ante oculos in viſceribus Imperij hæreſin flagitioſiſſimam; toties improſpere cum perfida gente pugnari, quæ nec militari virtute, nec multitudine bellatorum conferri poſſit cum Alemannis; nunquam id nationis dedecus expungendum, niſi quæ conſiliis inter ipſos agitata ſint, conſpiratione armorum expediantur. Sed neque hoc anno, neque proximo ulla communibus armis expeditio ſuſcepta eſt. Interim Bohemi crebris victoriis inflati, regnum in ſervitutem hæreſis ſubigere, reliquas urbes & oppida expugnare, barbarorum in modum ſævire in Sacerdotes, Monachos & Catholicos. Et jam adeo viribus increverat audacia, ut prædatorio exercitu ſeſe in Miſniam, Thuringiam, & Saxoniam effunderent, ulturi harum regionum Duces & populos, à quibus hactenus præ cæteris oppugnati fuerant. Itaque Pirna repulſi, Dresdam veterem capiunt; Miſniaque etiam fruſtra tentatâ, Wittenbergam progreſſi, omnes ad Albim regiones ſpoliis & cœdibus pervaſtant (quem in modum Moraviam, Franconiam, Bojariam, Auſtriam, vicinaſque regiones annuis ferè irruptionibus & depredationibus afflixere) Inde prædis ſaturi per Sileſiam in Bohemiam regrediuntur. Illis verò tantus terror injectus, ut Magdenburgum & Brunſwicum, cæteraſque inter Albim & Viſurgim urbes Magiſtratus & Principes præmunire cœperint. Tres per id tempus in Bohemia, ut diximus, Huſſitarum ſectæ erant, Thaboritæ, Orphani, & Pragenſes, inteſtinis religionis diſſidiis inter ſe digladiantes; quarum tamen una ſemper conſpiratio erat, more omnium hæreticorum adverſus Catholicos, vulpium inſtar caudis colligatarum, capitibus licet aliò atque aliò diſtractis.

Bohemi plurimas circum regiones vaſtant.

Weſtfali, aliiq; ad Rhenum populi, quanto ab his malis remotiores, tanto ſecuriùs agebant. Fervebat tamen adhuc inteſtinum bellum inter Adolphum Clivenſem Ducem, & Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum, omni ope contendentem, ut Gerhardo, Adolphi fratri, Marchiam aſſereret Dux Cliviæ. Cùm per arbitros à Cæſare datos nihil obtineret, graviſſimè per literas & Legatos queſtus apud Cæſarem & Principes, Colonienſem Archiepiſcopum, Henricum Monaſterienſem Epiſcopum, Adolphum & Rubertum Montium Duces, Arnoldum Geldrium, Engelbertum & Joannem Naſſoviæ Comites, Fridericum Mörſanum, Robertum Virneburgicum, Ottonem Tecleburgicum, Simonem Lippienſem, cæteroſque hujus factionis Comites accuſavit. At illo publicis Imperij negotiis armiſque Bohemicis diſtento, hæſit inter civiles turbas Weſtfalia.

Teſchemach part. 2. p. 259

Inteſtinum inter Adolphũ Clivenſem & Theodoricum Archiep. Colon. nondum ſopitum.

Hanc quia dominatu ſuo complexus erat Theodoricus Mörſanus Colonienſis Archiepiſcopus, omnia pro fortunæ, curſu arbitrioque agebat. Cæteris Marchiæ oppidis arcibuſque ſubjectis, expugnatum quoque caſtrum Hordenſe, ope cumprimis Tremonienſium. Tum verò coacta nobilitas Marcana Gerhardo Clivenſi fidem

Digitized by Google

jurare. Qua opportunitate quoque uſus Adolphus Dux Montium, confirmatusque Archiepiſcopi viribus, Clivenſem in campo Duisburgenſi conſerto prælio cecidit; caſtrumque Angetrodanum, quod Clivenſis munire voluerat, Montium Duci aſſertum permanſit. Omnia hujus Archiepiſcopi conſilia verſebantur in diſtrahenda imminuendaque Ducis Clivenſis potentia, quem unicum habebat ad Rhenum inferiorem & per Weſtfaliam formidabilem, ſat memor, quantum hactenus Epiſcopos afflixerant Cliviæ Juliæque Duces.

Annus Chriſti 1429.

Martini V Pont. 12.
Sigismundi Imper. 20.
Theodorici Adminiſt. Pad 14.

Mors Ottonis Archiep. Trevir. cujus operâ cœnobia D. Benedicti reformata.

Inierat jam annus ſæculi hujus vigeſimus nonus, quo Otto Trevirenſis Archiepiſcopus XIII Februarij humanis ſubtractus. Nova ex hoc diſſidij flamma inter rivales accenſa; eóque gratior defuncti Ottonis Archiepiſcopi memoria. Nec facilè fuit eo ſæculo Epiſcopus, quem perinde à liberalitate in egenos, juſtitia, & pacis ſtudio, cultuque religionis commendant ſcriptores: eique potiſſimum reparatam per Cœnobia diſciplinam adſcribunt. Nam poſtquam ejus conſilio hortatuque Treviris in Cœnobio S. Maximini celebratus fuiſſet quinquaginta ſeptem & amplius Abbatum conventus, in eoque ad veterem D. Benedicti formam Cœnobia redacta eſſent; tum poſtea ex eo deducta eſt congregatio Burſfeldienſis; traxitque initium ex Cœnobio S. Matthiæ apud Treviros, cui Otto Archiepiſcopus ex conſenſu Pontificis impoſuerat Abbatem Joannem de Rode è Carthuſia extractum, virum eruditione & ſanctimonia vitæ celebrem. Is excultæ à ſe diſciplinæ Monachos ad Burſfeldienſe Cœnobium, quod inter Werrhæ & Fuldæ confluentes ad confinia Corbeienſium celebre fuit, miſit, Abbatemque dedit Joannem, virum doctrina & religione egregium. Hic, quam Treviri acceperat diſciplinæ ſacræ formam, per Saxoniam introduxit; eoque præſide, annui conventus inſtituti, & congregatio, quam Burſfeldicam unionem dixêre, cœpta. Brevique ſupra LXXV Cœnobia ſunt numerata, quæ huic florenti ſocietati nomen dedêre; interque ea recenſuit etiam Trithemius Monaſterium noſtræ diœceſis Abdinghovianum & Mariæmunſterium; quibus poſtea ipſa quoque Corbeia acceſſit.

Dalheimenſe Virginum Cœnobium mutatur in Monaſterium Ca-

Atque ut ex hoc domeſtica propius contingam, Theodoricus Archiepiſcopus Adminiſtratorque Paderbornenſis diœceſis, præclaro religionis inſtaurandæ opere, Dalheimenſis Monaſterij exordia fecit, convertendo dirutum diſſolutumque Cœnobium Virginum in Monaſterium Ordinis Canonicorum Regularium; haud ſecus quàm Wilhelmus anteceſſor diſſolutum Bodecenſe Canonicarum Virginum Collegium commutârat in ejuſdem Ordinis Canonicorum Regula-

rium

tium Monaſterium. Rem altius paulò repetam. Fuerat ante ducentos annos in pago Dalheim Virginum Cœnobium Ordinis D. Auguſtini inſtitutum (cujus tamen fundationis conditoriſque nulla apud nos monumenta literarum extant) id lapſu temporum per bella ſuperiorum annorum primò ſpoliis exhauſtum, deinde tertiò exuſtum erat, ſemel à nobilibus de Levenſtein, iterum per Lippoldum de Ettelen, tertiò per Lippienſes. Qua calamitate Virgines cùm & clauſtrum & templum & bona omnia amiſiſſent, ad vicina ordinis Cœnobia diſceſsêre, locumque per ſexaginta annos vaſtum reliquêre. Ægre interea tres nobiles, Badbergenſis, Brobekianus & Harhuſanus, tulêre hoc Virginum Cœnobium, à majoribus ſuis aut conditum aut dotatum, ex hac vaſtatione relinqui extinctum. Hi igitur adiêre præſidem Cœnobij Bodecenſis, ultroque locum reparandum obtulêre, ſimul pollicendo ſe pro viribus omnes antiquos ejus Cœnobij agros, cenſus, & decimas repetituros. Id cùm grato animo accepiſſet Præſul Bodecenſis poſtulata nobilium detulit ad Theodoricum Archiepiſcopum, uti ejus auctoritate & conſenſu omnia confierent; is deinde hoc laudabili diplomate locum ſacrum Bodecenſibus tranſcripſit excolendum.

nonicorum Regularium Litera Dalheimenſis Cœnobii.

Theodoricus Dei et Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Colonienſis, Archicancellarius per Italiam, Angariæ Dux et Weſtfaliæ, ac Adminiſtrator Eccleſiæ Paderbornenſis, ad perpetuam rei memoriam. Juſtis et honeſtis ſupplicum votis, potiſſime quæ divini cultus augmentum, ſalutem animarum, et commodum perſonarum reſpiciunt, libenter annuimus, illaque, quantum ex debito officii paſtoralis tenemur, favoribus proſequimur oportunis. Cum igitur Monaſterium in villa Dailheim, noſtræ Paderbornenſis diœceſis, pro certis Monialibus vitam religioſam ſub regula S. Auguſtini ducentibus olim fuerat per Chriſti fideles competenter dotatum, et per Prioriſſam per plures annos gubernatum, hodie vero cauſante malitia hominum ac malo ſtatu patriæ ſic in ædificiis ſuis collapſum habitationibus penitus deſolatum præterquam modico veſtigio quatuor in locis Monaſterii relicto pro receptaculo beſtiarum magis quam hominum congruo. Agrique dicti Monaſterii, imo totius villæ abque cultoribus per plures annos devaſtati jacuerint, ſpinas et vepres producentes, nihilominus religioſi viri, et nobis in Chriſto Dilecti Prior, et conventus Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini Monaſterii S. Meinolphi in Bodeken zelo devotionis accenſi dictum locum nunc multipliciter deſolatum, et habitatoribus Chriſto famulantium deſtitutum dolentes, adjutorio altiſſimi, et Chriſti fidelium pia largitione et devotorum hominum ſuffragio pro divini cultus reſtauratione reformare, atque terram dicti loci incultam, et quaſi in ſalſuginem verſam extirpando vepres et ſpinas fructuoſam, quantum ab alto conſenſum fuerit, Domino ad honorem reddere intenſis deſideriis aſpirant, ſubjungentes omnia et ſingula bona, agros, decimas, prata, paſcua, ſilvas, grangias, ortos, piſcinas, molendinum, judicia ad dictam villam, et locum ſpectantia et pertinentia, ipſis ad uſum eorum ob dicti cultus in eodem

eodem loco reſtaurationem liberaliter donata donatione inter vivos fore ac intelligenter à poſſeſſoribus et Dominis dictorum bonorum reſignata. Quare nobis dicti Prior, et conventus humiliter ſupplicarunt, ut donationes et reſignationes ſupradictas approbare et confirmare, nec non dictum deſolatum Monaſterium et locum videlicet villam Dailheim cum omnibus et ſingulis fructibus, redditibus, juribus, obventionibus, judiciis et aliis pertinentiis ſuis præfato Monaſterio in Bodeken etiam nobis ſubjecto incorporare, annectere, et unire in perpetuum dignaremur. Nos igitur Theodoricus Archiepiſcopus, et Adminiſtrator antedictus attendentes petitionem hujuſmodi fore juſtam et conſonam rationi, deſolationem, loci prædicti deteſtantes i nec non ad reformationem ejuſdem, pro divini cultus reſtauratione, pietate jure paſtoralis multipliciter inclinati, donationes, largitiones, et reſignationes ſupradictas, et bona hujuſmodi, quæcunque etiam ſi permutata aut per reſignationem quarumcunque perſonarum ad ipſos Dominos Priorem, et conventum redacta ſint, de conſenſu Dominorum Præpoſiti, Decani, et Capituli Eccleſiæ noſtræ Paderbornenſis admittentes et approbantes dictum locum deſertum, ſive Monaſterium cum villa prædicta cum omnibus et ſingulis fructibus, redditibus, proventibus, decimis, juribus, emunitatibus, judiciis, libertatibus privilegiis, gratiis, bonis et rebus ſuis mobilibus et immobilibus, terris cultis et incultis, ſilvis, nemoribus, piſcinis, pratis, paſcuis aquis aquarumque decurſibus, molendinis, viis et inviis prædicto Monaſterio S. Mainulphi in Bodeken incorporamus, annectimus, et unimus in perpetuum per præſentes. Et eundem locum dicto Monaſterio in Bodeken auctoritate ordinaria quantum nobis ex officio noſtro incumbit, concedimus, et aſſignamus, ita quod liceat ipſis in dicto loco reformato indoneos ſui ordinis, aut alios cujuſcunque ſtatus viros Deo in humilitatis ſpiritu ſervire volentes inſtituere et deſtituere, juxta ipſorum beneplacitum, et dicti loci facultatem et exigentiam, prout ipſi ſaluti animarum proſpexerint, felicius expedire volentes, et auctoritate ordinaria decernentes, quia villa Dailheim ac Monaſterium, et habitantes ibidem eiſdem gratiis, privilegiis, indulgentiis libertatibus, emunitatibus deinceps gaudeat quibus dictum Monaſterium in Bodeken gaudet. Ut autem præmiſſa omnia et ſingula obtineant plenioris roboris firmitatem, præſentem paginam ſigilli noſtri munimine una cum ſigillo Capituli ſupradicti juſſimus roborari. Et nos Alradus de Buſche Præpoſitus, Henricus Decanus, cæterique Canonici Eccleſiæ Paderbornenſis ſupradictæ in ſignum noſtri conſenſus omnium præmiſſorum præſentem terram noſtri ſigilli juſſimus appenſione communiri. Datum Anno Domini Milleſimo Quadringenteſimo viceſſimo nono, viceſima quinta die menſis Maji.

Hac auctoritate præmunitus Bodecenſis Præſes miſit duos Sacerdotes ſui Monaſterij, additis Laicis fratribus; à quibus magno labore & ſudore vetus Dalhemenſis Cœnobij locus intra Montem Martis & Lichtenaviam in campo Sintfeldienſi excoli cœpit, implerique numerus ſacerdotum & ſacrorum operariorum. Nec defuit ad conſpectum paupertatis & religioſæ vitæ exemplum, quo primi illi

illi coloni mirificè ſe commendabant, promiſſa fides & largitas nobilium, cumprimisque Brobekiani, qui alter Dalheimenſium conditor eſt habitus; cujus patrocinio & induſtria haud multò poſt etiam Otto Comes Waldecenſis perſuaſus, omnia bona patrimonij, quæ à Buranis empta poſſidebat in pago Dalheim, aut quæ feudi titulo habebat à Corbeienſibus in campo Sintfeldico, liberali donatione tranſcripſit Dalheimenſibus Sacerdotibus; quæ & poſt rata habuit Arnoldus Corbeienſium Abbas. Et jam brevi adeo opibus & numero ſacrorum operariorum aucti erant, ut novi Monaſterij cultura appareret; cùm inter ipſos cultores loci & Bodecenſes lis oritur, ſeperatumne iſtic Monaſterium Canonicorum Regularium inſtituendum? an verò per modum acquiſiti prædij & domicilij religioſi locus Bodecenſibus, quod illi ex impenſis à ſe factis poſcebant, adjiciendus eſſet? res illa poſt à Winsheimenſi congregatione deciſa eſt; urgentibusque Brobekianis nobilibus, novum Dalheimenſe Monaſterium erigendum decretum. Eo poſt majori religioſorum fervore, & piorum hominum donationibus, celebre iſtic Monaſterium, opibus & religioſa diſciplina Bodecenſi haud impar, exſurgere viſum; fabricâ etiam clauſtri & Baſilicæ, in qua ab anno 1460 ad 1470 laboratum, ceteris per diœceſin Cœnobiis multò illuſtrius.

Quàm laudabile Theodorici Mörſani Adminiſtratoris noſtri opus fuit inſtauratio Dalheimenſis Cœnobij, tam pravum conſilium fœdumque factum commemorare nunc neceſſe habeo. Machinatus eſt enim Paderbornenſem Epiſcopatum conjungere cum Colonienſi Archiepiſcopatu, & in unum Eccleſiæ corpus contrahere. Id ut conficeret, ſpecioſas ſcripſit ad Martinum Pontificem literas, quibus prætexuit, Epiſcopatum Paderbornenſem eſſe perquam exiguum, tenuem, & in eas anguſtias per bella redactum, ut nec ſuis ſe armis tueri amplius poſſit, nec Epiſcopum alere; quippe cui non amplius quàm quingentorum florenorum cenſus annuus ſuppetat. Præterea Oppida caſtraque ejus omnia ita eſſe vel debitis gravata, vel oppignerata, ut niſi à Colonienſi Archiepiſcopo aliove potentiori Principe ſublevetur, nunquam in priſtinum ſtatum erigi poſſit; quod cum omnium in ea diœceſi ordinum ſit judicium, tum nihil ab his magis ſollicitari apud ſe, quàm ut Colonienſi conjungatur. Multa hujusmodi callide Theodoricus Mörſanus ad Pontificem; qui, quibus artibus Epiſcopatum Paderbornenſem ingreſſus fuerat, iiſdem ſubvertere & extinguere omni contentione laborabat, nunc hos, nunc illos in aula Pontificis corrumpendo. A quibus inductus Pontifex, tranſmiſſo ad Theodoricum diplomate, Paderbornenſem Epiſcopatum Colonienſi conjungendum decernit.

Theodoricus molitur Epiſcopatum Paderbornenſem conjungere cum Archidiœceſi Colonienſi.

Martinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Paſtoralis officii debitum, quo univerſis orbis Eccleſiis obligamur, aſſidue nos impellit, ut de Eccleſiarum, præſertim Cathedralium, omnium, ab illis pro

Conſentit in conjunctionem Martinus V Pont.

Digitized by Google

pro tempore ſubjectarum perſonarum ſtatu ſolliciti, proſpere regantur et ſalubriter dirigantur, nec non in pacis et tranquillitatis amœnitate floreant, juxta indultam nobis deſuper poteſtatis plenitudinem operoſis ſtudiis intendamus. Cum itaque, ſicut accepimus, Eccleſie Paderbornenſis pro illius et Eccleſie Colonienſis ac ejus ſubjectarum terrarum ſtatu et commoditatibus conſervandis venerabilis frater noſter Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis per ſedem Apoſtolicam in ſpiritualibus et temporalibus perpetuus Adminiſtrator deputatus exiſtat, Nos ex certis cauſis animum noſtrum ad hoc inducentibus, ſpemque nobis indubiam pollicentibus quod prefate Colonienſis et Paderborn. Eccleſie ex hoc proſperiores conſequerentur ſucceſſus, ac eo validius et commodius ſe valeant ab adverſariis tueri et noxiis preſervari, quo vires utriusque ſimul conjuncte fuerint fortiores, ejuſdem Archiepiſcopi in hac parte ſupplicationibus inclinati, ipſam Eccleſiam Paderburnenſem, cujus menſe Epiſcopalis fructus, redditus, et proventus, qui in Camera Apoſtolica ad centum florenos auri de eadem camera duntaxat taxate reperiuntur, quadringentorum florenorum auri ſimilium ſecundum communem taxationem valorem annuum, ut ipſe Archiepiſcopus aſſerit, non excedant, cum civitate, territorio, diſtrictu, Opidis, terris, dominiis, caſtris, villis, et fortalitiis, aliisque juribus et pertinentiis ſuis univerſis, venerabili fratre noſtro Conrado Archiepiſcopo Moguntin. cui prefata Eccleſia Paderburnenſis metropolitico jure ſubeſſe dinoſcitur, ſuum expreſſum ad id per ſuas literas adhibente conſenſum, eidem Eccleſie Colonienſi, cujus verum annuum valorem preſentibus haberi volumus pro ſufficienter expreſſo, auctoritate Apoſtolica tenore preſentium ex certa ſcientia in perpetuum incorporamus, annectimus, et unimus, ita quod licet Theodorico prefato et ſuis ſucceſſoribus pro tempore exiſtentibus Archiepiſcopis Colonienſibus auctoritate proprio poſſeſſionem, et adminiſtrationem bonorum dicte Eccleſie Paderburnenſis apprehendere, et retinere, ac perpetuo ipſam Eccleſiam Paderbornenſem regere et gubernare, ejusque fructus, redditus, ac proventus jura, obventiones, et emolumenta exigere, percipere, et levare, nec non in ſuos ac dictarum Colonienſ. et Paderborn. Eccleſiarum uſus convertere, alicujus licentia ſuper hoc minime requiſita; quodque dilecti filii, Capitulum, nec non vaſalli, feudatarii, cenſuales, et alii ſubditi ac homines dicte Eccleſie Paderbornenſis Theodorico Archiepiſcopo et ſucceſſoribus præfatis obedientiam et reverentiam preſtare, ac pertinentia recipere et jura debita exhibere, nec non ab eis feuda, omagia, et bona alia ad eandem Eccleſiam Paderbornenſem pertinentia recipere et recognoſcere teneantur et debeant, et in omnibus et per omnia ſicuti conſueverunt Epiſcopis Paderbornenſibus, qui pro tempore exſtiterunt, jure tamen metropolitico Eccleſie Mogunt. alias in omnibus ſemper ſalvo, non obſtantibus 4 Apoſtolicis, ac Colonienſis, Moguntinenſis, et Paderbornenſis Eccleſiarum predictarum conſtitutionibus, ordinationibus, et ſtatutis juramento, confirmatione apoſtolica, et quacunque firmitate alia roboratis, conſuetudinibus quoque, nec non privilegiis et indulgentiis, ac literis Apoſtolicis generalibus vel ſpecialibus, quorumcunque tenorum exiſtant, per que preſentibus non expreſſa vel totaliter non inſerta effectus eorum impediri valeat, quomo-

Digitized by Google

quomodolibet aut differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis, ceteriſque contrariis quibuſcunque, proviſo quod Eccleſia Paderbornenſis predicta debitis propterea non fraudetur obſegiis, ac ſolitus dignitatum, Canonicorum, Sacerdotum ac Miniſtrorum numerus in illa nullatenus minuatur, ſed eis debita et conſueta, ac alia incumbentia onera oportuna debite ſupportentur. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, ſi ſecus ſuper hys, à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, incorporationis, annexionis, unionis, et conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Rome apud ſanctos Apoſtolos, VIII *Calend. Decembris, Pontificatus noſtri anno tredecimo.*

Annus Chriſti 1430.

Martini V Pont. 13.
Sigiſmundi Imp. 21.
Theodorici Admin. Pad. 15.

Vix dum annus præcedens ſe verterat, cùm hæ callidæ ſimul machinationes Archiepiſcopi Colonienſis deteguntur Collegij Cathedralis præſulibus & Canonicis. Ij tametſi primùm ad ea, quæ privatorum literis ſignificabantur, ſuſpenſi dubijque hærerent, nec tantam ſibi Adminiſtratoris ſui perfidiam perſuadere poſſent; poſt tamen, ubi Pontificis diploma allatum fuit, certi non minus quàm turbati indignatique, rem ſecum expendere cœperunt; nihilque inſolentiùs occurrit, quàm hæc ab Archiepiſcopo tam fraudulenter tentari, qui receptus in Adminiſtratorem Capitulo & Ordinibus juraverat, nihil ſe contra jura Eccleſiæ & libertatem diœceſis unquam acturum, quemadmodum hæc ſupra à nobis relata ſunt. Mirati deinde rem tanti momenti, in qua ſalus & jactura ſimul totius Epiſcopatûs verſabatur, quæque totam Weſtfaliam in turbas excitura eſſet, non citato auditoque Capitulo, non rogatis ordinibus, non prolato Moguntini ac Metropolitani Paderbornenſis Eccleſiæ conſenſu, tam abruptè à Pontifice decerni, ſecus quàm Romæ in ordinatiſſimo judicio fieri conſvevit. Quare pleriquein eam perſuaſionem venêre, totum illud diploma aut ſubreptitium eſſe & per fraudes obtentum, aut Pontificem non ſatis edoctum, præcipitantiùs quàm cauſæ gravitas exigebat, pronunciaſſe; aut certè tantam, ut eſſe debuit, Archiepiſcopi fidem fuiſſe in aula Pontificis, quæ nullum fallere poſſe crederetur, cùm falleret omnes. Hunc in modum cùm ſe Romæ à Colonienſi Archiepiſcopo Adminiſtratore ſuo circumventos viderent, Præſules & Canonici Paderbornenſes, indictis comitiis, conſultavêre in medium; nihilque conſultiùs habuêre, quàm appellare ad ſedem Apo-

Digitized by Google

ſtolicam & Collegium Cardinalium, extremaque ſubire; ne antiquiſſimus & nobiliſſimus Weſtfaliæ à Carolo M. conditus Epiſcopatus, ad unius hominis dominandi libidinem, amiſſo perpetuùm jure eligendi Epiſcopum ſuum, extingueretur. Quapropter conceptis literis appellatum ad Pontificem, miſſusque Romam Legatus cum literis appellationis; quas hoc loco ad poſteritatis fidem recitare viſum eſt.

In nomine Domini amen.

Capitulum Cathedrale & ordines Diœceſis Paderb. appellant ad ſummum Pontificem.

Per hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis ipſum intuentibus pateat evidenter, eodem anno nativitatis ejuſdem milleſimo quadringenteſimo triceſimo, indictione octava, die vero decima ſeptima menſis Septembris, hora primarum, vel quaſi, de mane, Pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto Patris et Domini noſtri Domini Martini providentia Papæ quinti anno ejus tredecimo, venerabilibus et circumſpectis viris Dominis Alrado Præpoſito, Henrico Decano, Ottone Speghel ſeniore, Rodolfo de Wintringerode Camerario, Alberto de Haxthus Præpoſito Eccleſiæ ſanctorum Petri et Andreæ, Henrico de Driborgh, Diderico Lappen Archidiacono ſedis Huxarienſis, Hermanno de Oyenhuſen Theſaurario, Lodevvico de Roſtorp Cantore, Stephano de Malsborgh Archidiacono ſedis Horhus: Wernhero Krevet, Hermanno de Reklinghus, Tyderico de Engelſen Scholaſtico, Ravenone de Papenhem, Henrico de Wolſten, Johanne de Tinadisbus Canonicis, in loco Capitulari Eccleſiæ Paderbornenſis more ſolito vocatis et capitulariter propter hoc, videlicet animo appellandi, congregatis, et Capitulum ejuſdem Eccleſiæ hac vice repreſentantibus ad ſubſequentem appellationis notam interponendam unitis, in noſtrorum notariorum et teſtium infra ſcriptorum ad hoc vocatorum et rogatorum præſentia provocarunt et appellarunt. Atque apoſtolos petierunt et proteſtati fuerunt; quam quidem appellationem prefati Domini alta et intelligibili voce legi fecerunt et appellarunt, ac apoſtolos petierunt, aliaque dixerunt, et fecerunt, prout hæc in ſubſequenti appellationis nota continentur, cujus appellationis tenor de verbo ad verbum ſequitur et eſt talis.

Nos Alradus Præpoſitus, Henricus Decanus, Canonici, totumque Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis noſtri, nec non civitatis et diœceſis, totiuſque Cleri, Laicorum, et ſubditorum Eccleſiæ ejuſdem nominibus ante omnia proteſtamur, quod per infra ſcriptam appellationem noſtram non intendimus nec volumus ab obedientia ſanctiſſimi Patris et Domini noſtri D. Martini divina providentia Papæ et ſanctæ ſedis Apoſtolicæ recedere quoquo modo, vel reſilire, ſed ei in ſingulis licitis et honeſtis parere, intendere, et obedire, nec non eundem Dominum noſtrum Papam, ejuſque ſanctam ſedem Apoſtolicam pro poſſe et noſſe cum omni humilitate et devotione honorare, et revereri merito prout tenemur, nec cuiquam in dignitate, honore, et ſtatu quibuſvis derogare, ſed infra ta pro conſervatione juris et libertatis omnium prædictorum, ac cauſæ, et negotii infra ſcripti defenſione duntaxat dicere, proponere, et allegare. Qua proteſtatione præmiſſa, animo et intentione provocandi et appellandi, ac apoſtolos petendi, et recipiendi, dicimus, proponimus, conquerimur, allegamus,

Digitized by Google

mus, quod à trecentis ac à ſexcentis proxime præteritis, et continue citra et ſupra ac longe ultra viventium ac eorum progenitorum memoriam inter alias ſolemnes Cathedrales Eccleſias jure metropolitico ſanctæ Moguntinenſi Eccleſiæ ſubjectas, Paderbornenſis Eccleſia ſemper fuit, et hodie ſit una de ſolemnioribus Eccleſiis, fuitque et ſit antiquiſſima per divæ et ſanctæ memoriæ Carolum Magnum Pipini filium, et alios chriſtianiſſimos Principes Romanos Imperatores congrue et opulenter diverſis bonis, etiam partem pheodalibus ſacri Romani Imperii fundata, erecta, dotata, et in dote comitatibus et dominiis diverſis aucmentata, tenuitque ſemper per tantum tempus, et à tanto tempore, cujus initii memoria hominum non exſtat, ac hodie teneat, et poſſideat tam in ſpiritualibus quam temporalibus civitatem Paderburnenſem reſpectu aliarum civitatum Alemaniæ ſatis notabilem et potentem, et quamplurima Opida, quorum aliqua ex iis pro Cathedra Epiſcopali ibidem conſtituenda habunde ſufficerent, ac etiam quam plura in numero fortiſſima fortalitia, villas, terras, et poſſeſſiones, ac diœceſim amplam plurium dictarum, in qua ultra quam ducentæ parochiales Eccleſiæ ſolemnes ſunt ſituatæ, collegiatas Eccleſias civitatis et diœceſis, ac Monaſteria regularia tam virorum quam mulierum diverſorum ordinum, quæ omnia deſignare et ſpecifice exprimere legentibus faſtidium generaret, et quia notoria ſunt, res de ſe loquatur, et ſi expediat, in proceſſu ſingula deſcribentur. Habuit etiam ipſa Paderburnenſis Eccleſia in prædictis caſtris, terris, opidis, et aliis locis ſolempniſſimis dominium pacificum et quietum per tempora prædicta, conſuevitque ab eiſdem temporibus, et per ipſa tempora, et continue citra per paſtores, utique de ducum, Comitum, et Baronum, et alias illuſtrium ac nobilium genere procreatos regi ac gubernari, qui ab antiquiſſimis temporibus ſacri Romani imperii Principum et ejuſdem Imperii illuſtriſſimorum Imperatorum Cappellani extiterant ſpeciales, quodque nobilitas, potentia, et integritas hujuſmodi ibidem Paſtorum pro tempore reſidentium, nedum ipſius Eccleſiæ ſubditorum et vaſallorum, ſed omnium partium vicinarum fuit ſingulare præſidium, et conſervatio; Conſueveruntque etiam propter nobilitatem dictæ Eccleſiæ in eadem duntaxat nobiles, et de militari genere, ac legitimo procreati matrimonio, in altera jurium doctores vel licentiati, ſeu in theologia magiſtri, ac alias diverſis virtutum titulis decorati viri ante plurima tempora in Canonicos, et hodie recipiuntur pro defenſione Eccleſiæ jurium et pertinentiarum ejuſdem: habueritque à ſæpe dictis temporibus, ac continue citra dicta Eccleſia Padeburnenſis, et pro tempore ipſius Eccleſiæ Epiſcopus ratione fundationis ejuſdem, et hodie habet ſub ſe Duces, Lantgravios, Comites, et Barones, et alios illuſtres nobiles, et militares ſubditos præfatæ Eccleſiæ fidelitati aſtrictos, quorum etiam aliqui ex eis non alium, quam pro tempore dominum Epiſcopum Padeburnenſem in eorum dominum recognoſcunt temporalem: fueritque etiam ab eiſdem temporibus et continue citra et hodie ſit, ceſſantibus alienationibus et invaſionibus infra deſcribendis, dicta Eccleſia Padeburnenſis in decimis fructibus, redditibus, et penſionibus tot introitibus dotata, quod ex illis Epiſcopus pro tempore exiſtens decentem et boneſtum ſtatum gravitati et modeſtiæ pontificalis dignitatis convenien-

venientem abſque alicujus gravamine tenere potuerit et habere. Quinymmo pro tempore Epiſcopus Padeburnenſis, licet ejus civitas, et diœceſis in finibus et à propinquo habeat quamplures Principes, Comites, et Barones, et militares ad invadendum ipſius civitatem et diœceſim, ut eſt notorium, promptiſſimos cottidie, de bonis tamen dictæ Eccleſiæ, et de potentia ſuorum ſubditorum potuit ſemper et hodie poſſet, ſi quis ibidem eſſet, ipſam Eccleſiam et ejus jura à quorumcunque etiam Principum et aliorum dominorum ſpiritualium et temporalium circumvicinorum incurſibus defenſare, ac vim vi repellendo hoſtiliter reſiſtere aſcendentibus ex adverſo, prout inquam pluribus triumphis et victoriis ſatis notabilibus temporibus nunc viventium per prædictos Epiſcopos pro tempore exiſtentes glorioſe conſecutis evidenter emicuit quorum unum relatione dignum dicatur. Ubi piæ memoriæ quondam Fredericus Archiepiſcopus Colonienſis reverendiſſimi in Chriſto patris Domini Theodorici Archiepiſcopi moderni prædeceſſor immediatus, ipſo cum ſuo et aliorum Principum ingenti exercitu dictam diœceſim Padeburnenſem incendiis et rapinis hoſtiliter intrante, et invadente, mille quadringentis equis et ſexcentis equitibus pro majori parte nobilibus armatis, vel citra dicti exercitus per ſolius tunc electi Padeburnenſis et ſuorum ſubditorum potentia ac reſiſtentia viriliter debellatis atque captis, ſolus cum paucis fugam capiendo vix evaſit. Eſto enim in tanti redditus, penſiones et introitus dictæ Eccleſiæ Padeburnenſis ex cujuſcunque culpa vel negligentia, ſeu qualibet alia cauſa, per ſuſtentationem ſtatus Epiſcopalis, ut præfertur, quod tamen nunc admittitur ad præſens, non ſubeſſet, aut reperirentur. Veritas tamen eſt, quod tot, et tanta opida, caſtra et prædia cum eorundem mero imperio et dominio ipſi Eccleſiæ poſt ejus primariam fundationem ex Epiſcoporum pro parte induſtria, et pia legantium, et acquirentium devotorum affectu largiter accreverunt, adeo quod licet ipſi paucos redditus Epiſcopali menſæ tribuat, ſi tamen ipſorum aliquorum, ymmo paucorum imperium et dominium vendicationi, ſi liceret, exponerentur, reperirentur emptores ex Principibus, et dominis circumjacentibus, qui tamen theſaurum eiſdem darent, et exponerent, cum quo univerſi redditus, et introitus primariæ fundationis ipſius Eccleſiæ pro ſuſtentatione Epiſcopalis dignitatis poſſent recuperari et redimi, ymmo alii tot et tanti de novo conſtitui et haberi ejuſdem Eccleſiæ Paderburnenſis etiam diſtrictus quamplures clariſſimos et illuminatos viros, tam in Romana curia quàm extra, videlicet prothonotarios ſedis Apoſtolicæ, Epiſcopos, auditores, et doctores enutrivit. Et licet alias reverendiſſimus pater Dominus Theodericus Archiepiſcopus Colonienſis prædictus ex nonnullis compoſitis perſvaſionibus ipſam Eccleſiam Padeburnenſem à tunc ſanctiſſimo Domino D. Johanne Papa XXIII per quaſdam ſuas literas ſub data Idib. Aprilis Pontificatus ſui anno quinto in Opido Friburgi Conſtantienſis diœceſis poſt ipſius de conſtantia occultum receſſum obtinuerit ſibi ad dies vitæ ſuæ taliter qualiter concedi ad commendam, fuitque ad eandem Eccleſiam, in finem tamen ut ipſam ſalubriter citra alicujus rei immobilis vel precioſi mobilis alienationem, fructus ipſius Eccleſiæ in ejuſdem utilitatem convertendo juxta ipſarum literarum decretum et interdictum, certa ad id in

idin ſe continentium tenorem, certo etiam juramento per eum ad id præſtitò ſub certis literis ejus ſigillo appendenti deſuper ſigillatis regeret, ac fideliter conſervaret, nec non defenderet et admiſſus; horum tamen immemor, ejus reverentia ſemper ſalva, certa ſolempnia caſtra, prædia, ac bona immobilia dictæ diœceſis in proceſſu cauſa ſpecificanda ſine conſenſu Capituli Eccleſiæ Padeburnenſis alienaverit, nec non ab officiatis ſuis caſtrorum et fortalitiorum ipſius diœceſis, quod eadem ad utilitatem Ecclesiæ Coloniensis conſervent, ut ſic perpetue à præfata Ecclesia Padeburnensi alienentur, juramenta certa exegerit et exigat, ac quam plures notabiles ſummas pecuniarum fructuum dictæ Ecclesiæ Padeburnensis ſimiliter ſpecificandas in uſus Coloniensis Eccleſiæ converterit, ipsis literis, ac tali quali commenda per eum, ut præfertur, impetratis, multifarie abutendo, et continuam residentiam in locis circumvicinis civitatis Colonienſis, quæ ultra tres dietas à civitate et diœceſi Paderbornenſi, notorie diſtat. Faciens autem homines vita et converſatione et moribus ſubditis Eccleſiæ Padeburnenſi omnino contrarios, ad eaſdem civitatem et diœceſin Padeburnenſem per biennium proxime præteritum et ultra nunc declinaverit, ac alias ad ipſarum civitatis et diœceſis Padeburnenſis conſervationem, gubernationem et defenſionem hucuſque ſatis modicam diligentiam duxit adhibendam, adeo et totaliter, quod bona ſubditorum Eccleſiæ Padeburnenſis prædictæ cottidie hoſtiliter invaduntur, et in prædam abducuntur, pauca ymmo nulla per eum adhibita reſiſtentia aut remedio oportuno, ſic quod hujuſmodi prætenſæ commendæ durante tempore fructus et introitus ipſius Eccleſiæ dicti Domini Archiepiſcopi culpa et negligentia cauſantibus ſunt plus quam mediate diſſipati et diminuti. Cumque hæc ſunt deteſtabilia, ymmo abſque mœrore referri non poſſunt, ac ſatis tendant in ſuppreſſionem et deſtructionem dictæ Eccleſiæ Padeburnenſis, præſumaturque veriſimiliter à quam pluribus. quod in vindictam caſus et ruinæ exercitus ipſius Domini Archiepiſcopi quondam prædeceſſoris prætacti, ac quod ipſa Padeburnenſis Eccleſia ſic ſuppreſſa ab Eccleſia Colonienſi, quæ ei in pluri obligata jus ſuum petere non valeat, nec omnino, ut præmittitur, contra ipſam ſe defendant, fuerint et ſint facta et ordinata. Nichilominus tamen idem Archiepiſcopus his deſtabilius, ut noviter ad notitiam noſtram Alradi Præpoſiti, Henrici Decani, Canonicorum, ac totius Capituli Eccleſiæ Padeburnenſis devenit, propoſitum ſuum omnino deteſtabilius hucuſque tectum ad lucem deducens prædictis verbis et veritati ſubjectis ſubdolè tacitis, et expreſſis falſitatibus de valore annuo fructuum, redditiuum, et proventuum menſæ Epiſcopalis dictæ Eccleſiæ Padeburnenſis, quem adhuc introitus unius duntaxat caſtri, quorum plura ſunt ipſius diœceſis, excedunt, et aliis quampluribus falſe ſuggeſtis et ſuppreſſis, quærens quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti, in finem ut Principem circumveniret, et ut ipſa Eccleſia Padeburnenſis funditus ſupprimeretur, ac re, nomine et honore pontificalis dignitas extingueretur, à ſanctiſſimo Domino noſtro D. Martino divina providentia Papa V. ſæpedictam Eccleſiam Padeburnenſem ſibi, et Eccleſiæ Colonienſi ſubreptitie et obreptitie perpetue fama publica referente uniri et incorporari obtinuit ac incorporavit in deſtructionem, vituperium. et

perpetuum obloquium Eccleſiæ Padeburn. noſtrum, ipſius civitatis, et diœceſis, ac omnium ſubditorum eorundem, et maxime tamen Apoſtolicæ ſacri Romani imperii, et Eccleſiæ Moguntinæ valde notabile detrimentum, præjudicium, dampnum, et gravamen. O inſatiabilis dominandi libido! o ſacra auri fames! quærere et inſtare Eccleſiæ Colonien. cujus fructus redditus, et proventus, et quando diſcreto ordine, ſecundum Deum, ut deceret gubernata foret, pro decem Epiſcopis habunde ſufficerent. Cogitne ulla neceſſitas ad mare congeri aquarum guttulas, ut plus tumeſcat et habundet? Capitne contra antiquorum vulgatam ſententiam plenitudo? et ridiculoſius eſſet, cùm ſacrorum Canonum documenta dignitatum, et beneficiorum numerum augendum declarant non extinguendum. In hoc enim ſancti Patres honorem ſuum creſcere fatebantur, quando alios in honore conſervabant. Quomodo igitur tam levis, et prompta ſurgit audacia, nulla obſiſtente causa legitima, ut tentetur, quod ſancta ſedes Apoſtolica imminuta ſervitiis, Romanum imperium in Principe imperat Capellano ſpeciali, et Eccleſia Moguntina in ſuffraganeo ſuis defraudentur, orbentur, et priventur? ac tam miſere de matre conſtituatur filia? de libera tam ſcandaloſe efficiatur tributaria et ancilla? quinymmo de viva fiat mortua et exſtincta? Certe indecens et inhoneſtum foret, piam intentionem dictorum chriſtianiſſimorum Imperatorum prætactæ Eccleſiæ fruſtrari effectu et fructu. quem iidem ac paſtores Eccleſiæ, nec non alii Chriſti fideles et devoti homines illius patriæ gravibus ſumptibus ſacrarunt et dedicaverunt, ad aliena horrea tam in diſcreto judicio transportari, quod ut timendum eſt non abſque deteſtabili ſanguinis effuſione perficeretur, et ex hoc ſine dubio infinitæ guerræ homicidia, et animarum perditiones, ac lites immortales, partialitateſque inextinguibiles in illis partibus orirentur. Et cum nulli ſub alterius jactura conſulendum ſit, ac quilibet terminis ſuis debeat contentari, ſatis habet reſpicere et gubernare Dominus Archiepiſcopus Colonienſis pro tempore exiſtens, et utinam manus Dei ſit ei propitia, ut omnia debite gubernentur, et teſtantibus dictis ſanctorum Patrum quilibet in jure ſuo et honore debet conſervari, ne ſubtractis colampnis corruat ædificium. ymmo ſi dicta incorporatio haberet vigorem, et eſſet ſortita effectum, merito propter præmiſſa, cum utraque ipſarum pro ſe ſufficiat, et quia de una earundem ad aliam niſi per territoria duorum magnorum Principum Ducis Montenſis et Clevenſis abſque gravi periculo per viatores quoslibet, ymmo per Dominum Colonienſem in ejus propria perſona, niſi cum magno comitatu perveniri minime poteſt, diſſolvi potius deberet et disjungi. Unde nos, Præpoſitus, Decanus, Canonici, et Capitulum prædicti, noſtrorum, et Eccleſiæ Padeburnenſis, totius civitatis, et diœceſis, Cleri, Laicorum, et omnium ſubditorum eorundem nominibus non modicum ex præmiſſis tanquam fideles matris ſuæ ſui filii dolore compuncti, quem enim fidelem matris ſuæ filium contumelia tanta non lædèret, et confuſio tam ſcandaloſa non moveret? Et quia res ipſa Deo ingrata, mundo odibilis ſcandaloſa parit, honorem lædit, perpetuum præjudicium rerum, bonorum, honorum producit, ac cum crudele ſit famam ſuam negligere, volentes prædictis incorporationi et unioni, ſi quæ fuit, ne ad illum deteſtabilem inordinatum

effectum

effectum deducatur, quantum in nobis eſt, ſalvis tamen proteſtationibus noſtris præmiſſis, occurrere, et prædicta ad ſanctiſſimi Domini noſtri Domini Martini Papæ V prædicti, et ejus Soc. Collegii reverendiſſimorum Dominorum ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium notitiam deducere à prædictis incorporatione et unione ac literis deſuper forſan confectis, ſi quæ ſunt, cum non vocatis, neque auditis illis, de quorum præjudicio perpetuo agitur, et ſine conſenſu eorundem, ac non juſtificatis expoſitis in ipſis prætenſis literis, ſicuti necunquam, quia mendoſa, juſtificari poterunt, ac aliis ſolemnitatibus, et ſtilo in talibus gravioribus negotiis merito ſervandis, minime ſervatis, ſint ſubreptitie et obreptitie extortæ et impetratæ, ac à quibuſcunque proceſſibus deſuper fulminatis forſitan et fulminandis, ac ab omnibus gravaminibus et periculis, quæ expreſſ. ſeu eorum quolibet, ac ab ipſis literis et proceſſibus prætenſis, quas et quos hic pro juſtificatione præſentis appellationis inſerimus, et pro inſertis haberi volumus, et non alias colliguntur, ſeu colligi poterunt, pro nobis omnibus communiter et diviſim, et ſingulos, quos tangit negotium hujuſmodi, et in futurum tangere poterit, ac omnibus adhærentibus nobis, et adhærere volentibus, ac contra Dominum D. Theodericum Archiepiſcopum in hujuſmodi cauſa et negotio ad ſanctiſſimum in Chriſto Patrem Dominum noſtrum Dominum Martinum divina providentia Papam V. prædictum ſiniſtre informatum melius circa præmiſſa informandum, et ſanctam ſedem Apoſtolicam in his ſcriptis appellamus, et apoſtolos petimus primo, ſecundo, tertio, inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime, ſi quis ſit, qui eos dare velit, et poſſit, ſubjicimus nos, Eccleſiam Padeburnenſem, ac civitatem, et diœceſin prætactas, nec non Clerum, et Laicos, ac omnes ſubditos eorundem, et omnes, quorum intereſt, ac nobis adhærentes, et adhæſuros, ac noſtrorum omnium ſtatum et honorem, nec non beneficia et bona quæcunque tuitioni, et defenſioni ſedis Apoſtolicæ antedictæ, et proteſtamur de hujuſmodi appellatione proſequenda, ac inſinuanda et intimanda ipſi reverendiſſimo Patri Domino Archiepiſcopo Colonienſi, et aliis quibuſcunque, quorum intereſt, ſuis loco et tempore oportunis, jure addendi, corrigendi, mutandi, et aucmentandi, nec non de novo appellandi, ac aliis juris beneficiis nobis ſemper ſalvis. Super quibus omnibus et ſingulis iidem Domini ſupraſcripti requiſierunt nos notarios infra ſcriptos, ut ipſis ſuper præmiſſis unum vel plura publicum ſeu publica in meliori forma ad dictamen cujuslibet ſapientis conficeremus inſtrumenta. Lecta et interpoſita fuit hæc ſupraſcripta appellatio modo et forma præmiſſis ſub anno, indictione, die, menſe, hora, Pontifice, loco, ſupradictis, præſentibus ibidem diſcretis viris Johanne Louff. et Helmico Helmici, alias Nygevvegh Clericis Padeburnenſibus teſtibus ad præmiſſa vocatis et requiſitis.

Non his ſatis habuère Paderbornenſes ad tam audax & perfidum Theodorici Adminiſtratoris ſui facinus impediendum; ſed & vicinorum per Saxoniam Cathedralium patrocinium opemque imploravère; Moguntinorum cumprimis, quòd à Caroli M. ævo Paderbornenſis Eccleſia Moguntinæ Metropoli hactenus ſubjecta conſtitiſſet, multumque intereſſet, ne pro veteri jure & dignitate nobile

illud

illud membrum à corpore Metropolitanæ Eccleſiæ divelleretur. Et Moguntini accepta rei iniquitate, hiſce literis ſcripsêre ad Martinum Pontificem.

Moguntini ſcriptis ad Pontificem literis impedire conantur conjunctionem Epiſcopatûs Pad. cum Archiepiſcopatu Colon.

Beatiſſime Pater, cum humillima noſtrum recommendatione et pedum oſculo Beatorum, ad ſanctitatis veſtræ recurrimus clementiam, devote exponentes, quod noviter ad noſtram notitiam devenit, quod, quamquam Eccleſia Padeburn. per divæ memoriæ Imperatores Romanorum decenter et copioſe dotata fuerit, quatenus ad ipſius Epiſcopi, et aliorum prælatorum et membrorum ſuorum pro tempore exiſtentium ſuſtentationem ſuis propriis facultatibus reſtantibus laudabiliter ſufficere reperiatur: tamen reverendiſſimus Pater, Dominus Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis quaſdam literas, ut dicitur, Apoſtolicas, prætextu, quod ipſam Eccleſiam Paterburn. cum pertinentiis et juribus ſuis nititur Eccleſiæ Colonienſi fore perpetuo incorporatam, anneſſam, ſive unitam, extorſiſſe refertur, quorum occaſione Ecclesia, civitas, et diœceſis Padeburn. Paſtore Cath. ſolatio et dignitate privatæ, plurimum gravata et deſolatæ remanerent, et cum hoc dicta Ecclesiæ Padeburn. Capitulo non conſentiente, ipſo etiam ad hoc non vocato, ſimiliter nobis de Capitulo Ecclesiæ Mogunt. cui dicta Ecclesia Padeburn. jure metropolitico ſubjecta ſemper fuit, et eſt, in his non vocatis, auditis, neque conſentientibus agitata ſint, præterea non ſolum in ipsius Ecclesia Padeburn. et ſtatus ejuſdem ſuppreſſionem et perpetuam extinctionem, verum etiam in noſtræ Ecclesiæ Moguntin. provinciæ et honoris diminutionem præmiſſa cedere viderentur. Supplicamus igitur ſanctitati veſtræ humiliter et devote, quatenus de benignitate Apoſtolica Ecclesiæ Padeburn. præfate paterne conſulentes, ipſam in ſtatu ſuo antiquitus ſolemniter ſolidato conſervare, et ne ſcandala ex præmiſſis ------ etiam cum grandi ſanguinis effuſione perveniant, Præpositum, Decanum, et Capitulum memoratæ Ecclesiæ Padeburn. in proſecutione prioris ſtatus, præeminentiarum, honoris, dignitatum, et cauſæ movendæ ſeu motæ in præmiſſis oculo clementiæ etiam reſpicere dignemini, ejuſdem Ecclesiæ deſtructionem irrecuperabilem revelantes, quinimo præfatæ Eccleſiæ noſtræ Moguntin. et ejus provinciæ præeminentiam eadem ſanctitas veſtra per hoc etiam illæſam et indismembratam ad omnipotentis gloriam conſervabit, qui ſanctitatem veſtram, ad ipſius Eccleſiæ gubernationem dirigere et conſervare dignetur longæve. Datum noſtro ſub ſigilllo ad cauſas Anno Domini MCCCC *trigeſimo, die* XI *menſis Octobris.*

Pontifex melius edoctus cauſam cognoſcendi dat Geminiano de Prato, cauſarum Auditori.

Humiles et devoti Oratores Petrus Echter Decanus, et Capitulum Eccleſiæ Moguntinenſis.

At Martinus Pontifex, poſtquam appellationis literas à Paderbornenſi Collegio accepit (quibus & urbs Paderbornenſis ordinesque diœceſis ſuas conjunxêre) intellexitque, quibus artibus à Colonienſi Archiepiſcopo circumventus, & quas turbas hæc Epiſcopatûs conjunctio invectura eſſet; negotium cognoſcendi dedit Geminiano de Prato, ſacri palatij cauſarumque Auditori. Et is diſcuſſis rerum momentis, quæ à Paderbornenſibus poſcebantur, ſcriptis ad Theo-

Digitized by Google

Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum literis, Romam ad dicendam cauſam citavit, juſſitque & ipſum & miniſtros ejus continere ſe ab omni machinatione conjungendi Epiſcopatus. Quemadmodum & hujus literæ hoc anno xxiv Novembris conſignatæ apud nos ſervantur. Ita verò primò frenum Colonienſi Archiepiſcopo injectum; retentusque is eſt ab impetu inſiliendi in Epiſcopatum Paderbornenſem.

Annus Chriſti 1431.

Eugenij IV Pont. 1.
Sigismundi Imper. 22.
Theodorici Adminiſt. Pad 16.

Quæ dum magna partium contentione cœpta ſunt agi Romæ in judicio Apoſtolicæ ſedis, moritur hoc anno inſequenti, xx Februarij, Martinus Pontifex, Succeſſorem nactus v Nonas Martij Eugenium Pontificem, gente Venetum. Et Martinus Pontifex paulò antequam diſcederet, operâ Juliani Cardinalis Legati ſui, per Germaniam Synodum Baſileæ inchoârat; quam & Eugenius Pontifex promovendam ſuſcepit, facto ad xxiii Julij initio. Ejus quoque Pontificis ſtudio Imperator Norimbergæ xxiii Aprilis Principum comitia indixit, in quibus bellum adverſus Bohemos decretum, reſumptumque magno apparatu magnoque cruce ſignatorum concurſu; numerata enim quadraginta millia equitum: haud minor peditum multitudo fuit. Quocum florentiſſimo exercitu, cui Moguntinus, Colonienſis & Trevirenſis Archiepiſcopus ſuas quoque copias junxêre, æſtate proceſſum eſt in Bohemiam. Duces ſe obtulere, Fridericus Marchio Brandeburgenſis, Fridericus Dux Saxoniæ. Acceſſere Albertus & Chriſtophorus Palatini; Herbipolenſis & Eiſtadenſis Epiſcopi; aderant & Imperialium urbium auxilia. Spangebergius etiam huic expeditioni præſentem ſiſtit Colonienſem Archiepiſcopum cum Juliano Cardinale; ejusque cumprimis Cardinalis Juliani auctoritate alij hanc tertiam expeditionem provectam tradunt. At improſpera rurſum expeditio. Quippe vaſtatis crudeliter Bohemorum agris, incenſisque Oppidis, ad famam adventantis hoſtis totis caſtris trepidatum; nec exſpectato Ducum imperio, in fugam ſoluti, confœderati amiſſisque impedimentis, rediêre ad lares ſuos. Fortius feliciúſque rem egit Albertus Auſtriæ Dux, Sigismundi Cæſaris generis poſt auditam Germanorum fugam Moraviam ingreſſus, ſupra quingentas villas ferro & igne delevit, Oppida complura Huſſitarum expugnâvit, cæſosque Moravos ad obſequium reduxit. Principes cùm tot improſperis bellis nihil ſe efficere viderent, Bohemos ad Concilium Baſileenſe invitârunt, in quo Patrum judicio omnis regni & religionis controverſia decideretur; id quod à Bohemis quoque acceptatum. Sigismundus intereà in Italiam profectus, Mediolani in Baſilica D. Ambroſij ferrea pro ritu majorum corona inſignitur.

Raynald. in in hiſt. Eccleſ. *Æneas Sylvius.* *Trithem.*

Moritur Martinus V. Pont. ſuccedente Eugenio IV.

Indicitur Synodus Baſileenſis, & Comitia Nornimberg.

Bellum adverſus Bohemos reſumitur, at infelici rurſum exitu.

Felicior adverſus Moravos Alberti Auſtriaci expeditio

Sigismundus accipit Mediolani ferream coronam.

Digitized by Google

pro tempore ſubjectarum perſonarum ſtatu ſolliciti, proſpere regantur et ſalubriter dirigantur, nec non in pacis et tranquillitatis amœnitate floreant, juxta indultam nobis deſuper poteſtatis plenitudinem operoſis ſtudiis intendamus. Cum itaque, ſicut accepimus, Eccleſie Paderbornenſis pro illius et Eccleſie Colonienſis ac ejus ſubjectarum terrarum ſtatu et commoditatibus conſervandis venerabilis frater noſter Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis per ſedem Apoſtolicam in ſpiritualibus et temporalibus perpetuus Adminiſtrator deputatus exiſtat, Nos ex certis cauſis animum noſtrum ad hoc inducentibus, ſpemque nobis indubiam pollicentibus quod prefate Colonienſis et Paderborn. Eccleſie ex hoc proſperiores conſequerentur ſucceſſus, ac eo validius et commodius ſe valeant ab adverſariis tueri et noxiis preſervari, quo vires utriusque ſimul conjuncte fuerint fortiores, ejuſdem Archiepiſcopi in hac parte ſupplicationibus inclinati, ipſam Eccleſiam Paderburnenſem, cujus menſe Epiſcopalis fructus, redditus, et proventus, qui in Camera Apoſtolica ad centum florenos auri de eadem camera duntaxat taxate reperiuntur, quadringentorum florenorum auri ſimilium ſecundum communem taxationem valorem annuum, ut ipſe Archiepiſcopus aſſerit, non excedant, cum civitate, territorio, diſtrictu, Opidis, terris, dominiis, caſtris, villis, et fortalitiis, aliisque juribus et pertinentiis ſuis univerſis, venerabili fratre noſtro Conrado Archiepiſcopo Moguntin, cui prefata Eccleſia Paderburnenſis metropolitico jure ſubeſſe dinoſcitur, ſuum expreſſum ad id per ſuas literas adhibente conſenſum, eidem Eccleſie Colonienſi, cujus verum annuum valorem preſentibus haberi volumus pro ſufficienter expreſſo, auctoritate Apoſtolica tenore preſentium ex certa ſcientia in perpetuum incorporamus, annectimus, et unimus, ita quod licet Theodorico prefato et ſuis ſucceſſoribus pro tempore exiſtentibus Archiepiſcopis Colonienſibus auctoritate proprio poſſeſſionem, et adminiſtrationem bonorum dicte Eccleſie Paderburnenſis apprehendere, et retinere, ac perpetuo ipſam Eccleſiam Paderbornenſem regere et gubernare, ejusque fructus, redditus, ac proventus jura, obventiones, et emolumenta exigere, percipere, et levare, nec non in ſuos ac dictarum Colonienſ. et Paderborn. Eccleſiarum uſus convertere, alicujus licentia ſuper hoc minime requiſita; quodque dilecti filii, Capitulum, nec non vaſalli, feudatarii, cenſuales, et alii ſubditi ac homines dicte Eccleſie Paderbornenſis Theodorico Archiepiſcopo et ſucceſſoribus præfatis obedientiam et reverentiam preſtare, ac pertinentia recipere et jura debita exhibere, nec non ab eis feuda, omagia, et bona alia ad eandem Eccleſiam Paderbornenſem pertinentia recipere et recognoſcere teneantur et debeant, et in omnibus et per omnia ſicuti conſueverunt Epiſcopis Paderbornenſibus, qui pro tempore exſtiterunt, jure tamen metropolitico Eccleſie Mogunt. alias in omnibus ſemper ſalvo, non obſtantibus 4 Apoſtolicis, ac Colonienſis, Moguntinenſis, et Paderbornenſis Eccleſiarum predictarum conſtitutionibus, ordinationibus, et ſtatutis juramento, confirmatione apoſtolica, et quacunque firmitate alia roboratis, conſuetudinibus quoque, nec non privilegiis et indulgentiis, ac literis Apoſtolicis generalibus vel ſpecialibus, quorumcunque tenorum exiſtant, per que preſentibus non expreſſa vel totaliter non inſerta effectus eorum impediri valeat, quomo-

Digitized by Google

quomodolibet aut differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis, ceteriſque contrariis quibuſcunque, proviſo quod Eccleſia Paderbornenſis predicta debitis propterea non fraudetur obſegiis, ac ſolitus dignitatum, Canonicorum, Sacerdotum ac Miniſtrorum numerus in illa nullatenus minuatur, ſed eis debita et conſueta, ac alia incumbentia onera oportuna debite ſupportentur. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, ſi ſecus ſuper hys, à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, incorporationis, annexionis, unionis, et conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Rome apud ſanctos Apoſtolos, VIII *Calend. Decembris, Pontificatus noſtri anno tredecimo.*

Annus Chriſti 1430.

Martini V Pont. 13.
Sigiſmundi Imp. 21.
Theodorici Admin. Pad. 15.

Vix dum annus præcedens ſe verterat, cùm hæ callidæ ſimul machinationes Archiepiſcopi Colonienſis deteguntur Collegij Cathedralis præſulibus & Canonicis. Ij tametſi primùm ad ea, quæ privatorum literis ſignificabantur, ſuſpenſi dubijque hærerent, nec tantam ſibi Adminiſtratoris ſui perfidiam perſuadere poſſent; poſt tamen, ubi Pontificis diploma allatum fuit, certi non minus quàm turbati indignatique, rem ſecum expendere cœperunt; nihilque inſolentiùs occurrit, quàm hæc ab Archiepiſcopo tam fraudulenter tentari, qui receptus in Adminiſtratorem Capitulo & Ordinibus juraverat, nihil ſe contra jura Eccleſiæ & libertatem diœceſis unquam acturum, quemadmodum hæc ſupra à nobis relata ſunt. Mirati deinde rem tanti momenti, in qua ſalus & jactura ſimul totius Epiſcopatûs verſabatur, quæque totam Weſtfaliam in turbas excitura eſſet, non citato auditoque Capitulo, non rogatis ordinibus, non prolato Moguntini ac Metropolitani Paderbornenſis Eccleſiæ conſenſu, tam abruptè à Pontifice decerni, ſecus quàm Romæ in ordinatiſſimo judicio fieri conſvevit. Quare plerique in eam perſuaſionem venêre, totum illud diploma aut ſubreptitium eſſe & per fraudes obtentum, aut Pontificem non ſatis edoctum, præcipitantiùs quàm cauſæ gravitas exigebat, pronunciaſſe; aut certè tantam, ut eſſe debuit, Archiepiſcopi fidem fuiſſe in aula Pontificis, quæ nullum fallere poſſe crederetur, cùm falleret omnes. Hunc in modum cùm ſe Romæ à Colonienſi Archiepiſcopo Adminiſtratore ſuo circumventos viderent, Præſules & Canonici Paderbornenſes, indictis comitiis, conſultavêre in medium; nihilque conſultiùs habuêre, quàm appellare ad ſedem Apo-

ſtolicam & Collegium Cardinalium, extremaque ſubire; ne antiquiſſimus & nobiliſſimus Weſtfaliæ à Carolo M. conditus Epiſcopatus, ad unius hominis dominandi libidinem, amiſſo perpetuùm jure eligendi Epiſcopum ſuum, extingueretur. Quapropter conceptis literis appellatum ad Pontificem, miſſuſque Romam Legatus cum literis appellationis; quas hoc loco ad poſteritatis fidem recitare viſum eſt.

In nomine Domini amen.

Capitulum Cathedrale & ordines Diœceſis Paderb. appellant ad ſummum Pontificem.

Per hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis ipſum intuentibus pateat evidenter, eodem anno nativitatis ejuſdem milleſimo quadringenteſimo triceſimo, indictione octava, die vero decima ſeptima menſis Septembris, hora primarum, vel quaſi, de mane, Pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto Patris et Domini noſtri Domini Martini providentia Papæ quinti anno ejus tredecimo, venerabilibus et circumſpectis viris Dominis Alrado Præpoſito, Henrico Decano, Ottone Speghel ſeniore, Rodolfo de Wintringerode Camerario, Alberto de Haxthus Præpoſito Eccleſiæ ſanctorum Petri et Andreæ, Henrico de Driborgh, Diderico Lappen Archidiacono ſedis Huxarienſis, Hermanno de Oyenhuſen Theſaurario, Lodevvico de Roſtorp Cantore, Stephano de Malsborgh Archidiacono ſedis Horhus: Wernhero Krevet, Hermanno de Reklinghus, Tyderico de Engelſen Scholaſtico, Ravenone de Papenhem, Henrico de Wolſten, Johanne de Tinadisbus Canonicis, in loco Capitulari Eccleſiæ Paderbornenſis more ſolito vocatis et capitulariter propter hoc, videlicet animo appellandi, congregatis, et Capitulum ejuſdem Eccleſiæ hac vice repræſentantibus ad ſubſequentem appellationis notam interponendam unitis, in noſtrorum notariorum et teſtium infra ſcriptorum ad hoc vocatorum et rogatorum præſentia provocarunt et appellarunt. Atque apoſtolos petierunt et proteſtati fuerunt; quam quidem appellationem prefati Domini alta et intelligibili voce legi fecerunt et appellarunt, ac apoſtolos petierunt, aliaque dixerunt, et fecerunt, prout hæc in ſubſequenti appellationis nota continentur, cujus appellationis tenor de verbo ad verbum ſequitur et eſt talis.

Nos Alradus Præpoſitus, Henricus Decanus, Canonici, totumque Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis noſtri, nec non civitatis et diœceſis, totiuſque Cleri, Laicorum, et ſubditorum Eccleſiæ ejuſdem nominibus ante omnia proteſtamur, quod per infra ſcriptam appellationem noſtram non intendimus nec volumus ab obedientia ſanctiſſimi Patris et Domini noſtri D. Martini divina providentia Papæ et ſanctæ ſedis Apoſtolicæ recedere quoquo modo, vel reſilire, ſed ei in ſingulis licitis et honeſtis parere, intendere, et obedire, nec non eundem Dominum noſtrum Papam, ejuſque ſanctam ſedem Apoſtolicam pro poſſe et noſſe cum omni humilitate et devotione honorare, et revereri merito prout tenemur, nec cuiquam in dignitate, honore, et ſtatu quibuſvis derogare, ſed infra ta pro conſervatione juris et libertatis omnium prædictorum, ac cauſæ, et negotii infra ſcripti defenſione duntaxat dicere, proponere, et allegare. Qua proteſtatione præmiſſa, animo et intentione provocandi et appellandi, ac apoſtolos petendi, et recipiendi, dicimus, proponimus, conquerimur, allegamus,

Digitized by Google

mus, quod à trecentis ac à ſexcentis proxime præteritis, et continue citra et ſupra ac longe ultra viventium ac eorum progenitorum memoriam inter alias ſolemnes Cathedrales Eccleſias jure metropolitico ſanctæ Moguntinenſi Eccleſiæ ſubjectas, Paderbornenſis Eccleſia ſemper fuit, et hodie ſit una de ſolemnioribus Eccleſiis, fuitque et ſit antiquiſſima per divæ et ſanctæ memoriæ Carolum Magnum Pipini filium, et alios chriſtianiſſimos Principes Romanos Imperatores congrue et opulenter diverſis bonis, etiam partem pheodalibus ſacri Romani Imperii fundata, erecta, dotata, et in dote comitatibus et dominiis diverſis aucmentata, tenuitque ſemper per tantum tempus, et à tanto tempore, cujus initii memoria hominum non exſtat, ac hodie teneat, et poſſideat tam in ſpiritualibus quam temporalibus civitatem Paderburnenſem reſpectu aliarum civitatum Alemanies ſatis notabilem et potentem, et quamplurima Opida, quorum aliqua ex iis pro Cathedra Epiſcopali ibidem conſtituenda habunde ſufficerent, ac etiam quam plura in numero fortiſſima fortalitia, villas, terras, et poſſeſſiones, ac diœceſim amplam plurium dictarum, in qua ultra quam ducentæ parochiales Eccleſiæ ſolemnes ſunt ſituatæ, collegiatas Eccleſias civitatis et diœceſis, ac Monaſteria regularia tam virorum quam mulierum diverſorum ordinum, quæ omnia deſignare et ſpecifice exprimere legentibus faſtidium generaret, et quia notoria ſunt, res de ſe loquatur, et ſi expediat, in proceſſu ſingula deſcribentur. Habuit etiam ipſa Paderburnenſis Eccleſia in prædictis caſtris, terris, opidis, et aliis locis ſolempniſſimis dominium pacificum et quietum per tempora prædicta, conſuevitque ab eiſdem temporibus, et per ipſa tempora, et continue citra per paſtores, utique de ducum, Comitum, et Baronum, et alias illuſtrium ac nobilium genere procreatos regi ac gubernari, qui ab antiquiſſimis temporibus ſacri Romani imperii Principum et ejuſdem Imperii illuſtriſſimorum Imperatorum Cappellani extiterant ſpeciales, quodque nobilitas, potentia, et integritas hujuſmodi ibidem Paſtorum pro tempore reſidentium, nedum ipſius Eccleſiæ ſubditorum et vaſallorum, ſed omnium partium vicinarum fuit ſingulare præſidium, et conſervatio; Conſueveruntque etiam propter nobilitatem dictæ Eccleſiæ in eadem duntaxat nobiles, et de militari genere, ac legitimo procreati matrimonio, in altera jurium doctores vel licentiati, ſeu in theologia magiſtri, ac alias diverſis virtutum titulis decorati viri ante plurima tempora in Canonicos, et hodie recipiuntur pro defenſione Eccleſiæ jurium et pertinentiarum ejuſdem: habueritque à ſæpe dictis temporibus, ac continue citra dicta Eccleſia Padeburnenſis, et pro tempore ipſius Eccleſiæ Epiſcopus ratione fundationis ejuſdem, et hodie habet ſub ſe Duces, Lantgravios, Comites, et Barones, et alios illuſtres nobiles, et militares ſubditos præfatæ Eccleſiæ fidelitati aſtrictos, quorum etiam aliqui ex eis non alium, quam pro tempore dominum Epiſcopum Padeburnenſem in eorum dominum recognoſcunt temporalem: fueritque etiam ab eiſdem temporibus et continue citra et hodie ſit, ceſſantibus alienationibus et invaſionibus infra deſcribendis, dicta Eccleſia Padeburnenſis in decimis fructibus, redditibus, et penſionibus tot introitibus dotata, quod ex illis Epiſcopus pro tempore exiſtens decentem et honeſtum ſtatum gravitati et modeſtiæ pontificalis dignitatis convenien-

venientem abſque alicujus gravamine tenere potuerit et habere. Quinymmo pro tempore Epiſcopus Padeburnenſis, licet ejus civitas, et diœceſis in finibus et à propinquo habeat quamplures Principes, Comites, et Barones, et militares ad invadendum ipſius civitatem et diœceſim, ut eſt notorium, promptiſſimos cottidie, de bonis tamen dictæ Eccleſiæ, et de potentia ſuorum ſubditorum potuit ſemper et hodie poſſet, ſi quis ibidem eſſet, ipſam Eccleſiam et ejus jura à quorumcunque etiam Principum et aliorum dominorum ſpiritualium et temporalium circumvicinorum incurſibus defenſare, ac vim vi repellendo hoſtiliter reſiſtere aſcendentibus ex adverſo, prout inquam pluribus triumphis et victoriis ſatis notabilibus temporibus nunc viventium per prædictos Epiſcopos pro tempore exiſtentes glorioſe conſecutis evidenter emicuit quorum unum relatione dignum dicatur. Ubi piæ memoriæ quondam Fredericus Archiepiſcopus Colonienſis reverendiſſimi in Chriſto patris Domini Theodorici Archiepiſcopi moderni prædeceſſor immediatus, ipſo cum ſuo et aliorum Principum ingenti exercitu dictam diœceſim Padeburnenſem incendiis et rapinis hoſtiliter intrante, et invadente, mille quadringentis equis et ſexcentis equitibus pro majori parte nobilibus armatis, vel citra dicti exercitus per ſolius tunc electi Padeburnenſis et ſuorum ſubditorum potentia ac reſiſtentia viriliter debellatis atque captis, ſolus cum paucis fugam capiendo vix evaſit. Eſto enim in tanti redditus, penſiones et introitus dictæ Eccleſiæ Padeburnenſis ex cujuſcunque culpa vel negligentia, ſeu qualibet alia cauſa, per ſuſtentationem ſtatus Epiſcopalis, ut præfertur, quod tamen nunc admittitur ad præſens, non ſubeſſet, aut reperirentur. Veritas tamen eſt, quod tot, et tanta opida, caſtra et prædia cum eorundem mero imperio et dominio ipſi Eccleſiæ poſt ejus primariam fundationem ex Epiſcoporum pro parte induſtria, et pia legantium, et acquirentium devotorum affectu largiter accreverunt, adeo quod licet ipſi paucos redditus Epiſcopali menſæ tribuat, ſi tamen ipſorum aliquorum, ymmo paucorum imperium et dominium vendicationi, ſi liceret, exponerentur, reperirentur emptores ex Principibus, et dominis circumjacentibus, qui tamen theſaurum eiſdem darent, et exponerent, cum quo univerſi redditus, et introitus primariæ fundationis ipſius Eccleſiæ pro ſuſtentatione Epiſcopalis dignitatis poſſent recuperari et redimi, ymmo alii tot et tanti de novo conſtitui et haberi ejuſdem Eccleſiæ Paderburnenſis etiam diſtrictus quamplures clariſſimos et illuminatos viros, tam in Romana curia quàm extra, videlicet prothonotarios ſedis Apoſtolicæ, Epiſcopos, auditores, et doctores enutrivit. Et licet alias reverendiſſimus pater Dominus Theodericus Archiepiſcopus Colonienſis prædictus ex nonnullis compoſitis perſvaſionibus ipſam Eccleſiam Padeburnenſem à tunc ſanctiſſimo Domino D. Johanne Papa XXIII per quaſdam ſuas literas ſub data Idib. Aprilis Pontificatus ſui anno quinto in Opido Friburgi Conſtantienſis diœceſis poſt ipſius de conſtantia occultum receſſum obtinuerit ſibi ad dies vitæ ſuæ taliter qualiter concedi ad commendam, fuitque ad eandem Eccleſiam, in finem tamen ut ipſam ſalubriter citra alicujus rei immobilis vel precioſi mobilis alienationem, fructus ipſius Eccleſiæ in ejuſdem utilitatem convertendo juxta ipſarum literarum decretum et interdictum, certa ad id in

idin ſe continentium tenorem, certo etiam juramento per eum ad id præſtitò ſub certis literis ejus ſigillo appendenti deſuper ſigillatis regeret, ac fideliter conſervaret, nec non defenderet et admiſſus; horum tamen immemor, ejus reverentia ſemper ſalva, certa ſolempnia caſtra, prædia, ac bona immobilia dictæ diœceſis in proceſſu cauſa ſpecificanda ſine conſenſu Capituli Eccleſiæ Padeburnenſis alienaverit, nec non ab officiatis ſuis caſtrorum et fortalitiorum ipſius diœceſis, quod eadem ad utilitatem Eccleſiæ Colonienſis conſervent, ut ſic perpetuè à præfata Eccleſia Padeburnenſi alienentur, juramenta certa exegerit et exigat, ac quam plures notabiles ſummas pecuniarum fructuum dictæ Eccleſiæ Padeburnenſis ſimiliter ſpecificandas in uſus Colonienſis Eccleſiæ converterit, ipſis literis, ac tali quali commenda per eum, ut præfertur, impetratis, multifarie abutendo, et continuam reſidentiam in locis circumvicinis civitatis Colonienſis, quæ ultra tres dietas à civitate et diœceſi Paderbornenſi, notorie diſtat. Faciens autem homines vita et converſatione et moribus ſubditis Eccleſiæ Padeburnenſi omnino contrarios, ad eaſdem civitatem et diœceſin Padeburnenſem per biennium proxime præteritum et ultra nunc declinaverit, ac alias ad ipſarum civitatis et diœceſis Padeburnenſis conſervationem, gubernationem et defenſionem hucuſque ſatis modicam diligentiam duxit adhibendam, adeo et totaliter, quod bona ſubditorum Eccleſiæ Padeburnenſis prædictæ cottidie hoſtiliter invaduntur, et in prædam abducuntur, pauca ymmo nulla per eum adhibita reſiſtentia aut remedio oportuno, ſic quod hujuſmodi prætenſæ commendæ durante tempore fructus et introitus ipſius Eccleſiæ dicti Domini Archiepiſcopi culpa et negligentia cauſantibus ſunt plus quam mediate diſſipati et diminuti. Cumque hæc ſunt deteſtabilia, ymmo abſque mœrore referri non poſſunt, ac ſatis tendant in ſuppreſſionem et deſtructionem dictæ Eccleſiæ Padeburnenſis, præſumaturque veriſimiliter à quam pluribus quod in vindictam caſus et ruinæ exercitus ipſius Domini Archiepiſcopi quondam prædeceſſoris prætacti, ac quod ipſa Padeburnenſis Eccleſia ſic ſuppreſſa ab Eccleſia Colonienſi, quæ ei in pluri obligata jus ſuum petere non valeat, nec omnino, ut præmittitur, contra ipſam ſe defendant, fuerint et ſint facta et ordinata. Nichilominus tamen idem Archiepiſcopus his deſtabilius, ut noviter ad notitiam noſtram Alradi Præpoſiti, Henrici Decani, Canonicorum, ac totius Capituli Eccleſiæ Padeburnenſis devenit, propoſitum ſuum omnino deteſtabilius hucuſque tectum ad lucem deducens prædictis verbis et veritati ſubjectis ſubdolè tacitis, et expreſſis falſitatibus de valore annuo fructuum, reddituum, et proventuum menſæ Epiſcopalis dictæ Eccleſiæ Padeburnenſis, quem adhuc introitus unius duntaxat caſtri, quorum plura ſunt ipſius diœceſis, excedunt, et aliis quam pluribus falſe ſuggeſtis et ſuppreſſis, quærens quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti, in finem ut Principem circumveniret, et ut ipſa Eccleſia Padeburnenſis funditus ſupprimeretur, ac re, nomine et honore pontificalis dignitas extingueretur, à ſanctiſſimo Domino noſtro D. Martino divina providentia Papa V. ſæpedictam Eccleſiam Padeburnenſem ſibi, et Eccleſiæ Colonienſi ſubreptitie et obreptitie perpetue fama publica referente uniri et incorporari obtinuit ac incorporavit in deſtructionem, vituperium, et

perpetuum obloquium Eccleſiæ Padeburn. noſtrum, ipſius civitatis, et diœceſis, ac omnium ſubditorum eorundem, et maxime tamen Apoſtolicæ ſacri Romani imperii, et Eccleſiæ Moguntinæ valde notabile detrimentum, præjudicium, dampnum, et gravamen. O inſatiabilis dominandi libido! o ſacra auri fames! quærere et inſtare Eccleſiæ Colonien. cujus fructus redditus, et proventus, et quando diſcreto ordine, ſecundum Deum, ut deceret, gubernata foret, pro decem Epiſcopis habunde ſufficerent. Cogitne ulla neceſſitas ad mare congeri aquarum guttulas, ut plus tumeſcat et habundet? Capitne contra antiquorum vulgatam ſententiam plenitudo? et ridiculoſius eſſet, cum ſacrorum Canonum documenta dignitatum, et beneficiorum numerum augendum declarant non extinguendum. In hoc enim ſancti Patres honorem ſuum creſcere fatebantur, quando alios in honore conſervabant. Quomodo igitur tam levis, et prompta ſurgit audacia, nulla obſiſtente cauſa legitima, ut tentetur, quod ſancta ſedes Apoſtolica imminuta ſervitiis, Romanum imperium in Principe imperat Capellano ſpeciali, et Eccleſia Moguntina in ſuffraganeo ſuis defraudentur, orbentur, et priventur? ac tam miſere de matre conſtituatur filia? de libera tam ſcandaloſe efficiatur tributaria et ancilla? quinymmo de viva fiat mortua et exſtincta? Certe indecens et in honeſtum foret, piam intentionem dictorum chriſtianiſſimorum Imperatorum prætactæ Eccleſiæ fruſtrari effectu et fructu, quem iidem ac paſtores Eccleſiæ, nec non alii Chriſti fideles et devoti homines illius patriæ gravibus ſumptibus ſacrarunt et dedicaverunt, ad aliena horrea tam in diſcreto judicio tranſportari, quod ut timendum eſt non abſque deteſtabili ſanguinis effuſione perficeretur, et ex hoc ſine dubio infinitæ guerræ homicidia, et animarum perditiones, ac lites immortales, partialitateſque inextinguibiles in illis partibus orirentur. Et cum nulli ſub alterius jactura conſulendum ſit, ac quilibet terminis ſuis debeat contentari, ſatis habet reſpicere et gubernare Dominus Archiepiſcopus Colonienſis pro tempore exiſtens, et utinam manus Dei ſit ei propitia, ut omnia debite gubernentur, et teſtantibus dictis ſanctorum Patrum quilibet in jure ſuo et honore debet conſervari, ne ſubtractis colampnis corruat ædificium. ymmo ſi dicta incorporatio haberet vigorem, et eſſet ſortita effectum, merito propter præmiſſa, cum utraque ipſarum pro ſe ſufficiat, et quia de una earundem ad aliam niſi per territoria duorum magnorum Principum Ducis Montenſis et Clevenſis abſque gravi periculo per viatores quoslibet, ymmo per Dominum Colonienſem in ejus propria perſona, niſi cum magno comitatu perveniri minime poteſt, diſſolvi potius deberet et disjungi. Unde nos, Præpoſitus, Decanus, Canonici, et Capitulum prædicti, noſtrorum, et Eccleſiæ Padeburnenſis, totius civitatis, et diœceſis, Cleri, Laicorum, et omnium ſubditorum eorundem nominibus non modicum ex præmiſſis tanquam fideles matris ſuæ ſui filii dolore compuncti, quem enim fidelem matris ſuæ filium contumelia tanta non læderet, et confuſio tam ſcandaloſa non moveret? Et quia res ipſa Deo ingrata, mundo odibilis ſcandaloſa parit, honorem lædit, perpetuum præjudicium rerum, bonorum, honorum producit, ac cum crudele ſit famam ſuam negligere, volentes prædictis incorporationi et unioni, ſi qua fuit, ne ad illum deteſtabilem inordinatum

effectum

effectum deducatur, quantum in nobis eſt, ſalvis tamen proteſtationibus noſtris præmiſſis, occurrere, et prædicta ad ſanctiſſimi Domini noſtri Domini Martini Papæ V prædicti, et ejus Soc. Collegii reverendiſſimorum Dominorum ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium notitiam deducere à prædictis incorporatione et unione ac literis deſuper forſan confectis, ſi quæ ſunt, cum non vocatis, neque auditis illis, de quorum præjudicio perpetuo agitur, et ſine conſenſu eorundem, ac non juſtificatis expoſitis in ipſis prætenſis literis, ſicuti nec unquam, quia mendoſa, juſtificari poterunt, ac aliis ſolemnitatibus, et ſtilo in talibus gravioribus negotiis merito ſervandis, minime ſervatis, ſint ſubreptitie et obreptitie extortæ et impetratæ, ac à quibuſcunque proceſſibus deſuper fulminatis forſitan et fulminandis, ac ab omnibus gravaminibus et periculis, quæ expreſſ. ſeu eorum quolibet, ac ab ipſis literis et proceſſibus prætenſis, quas et quos hic pro juſtificatione præſentis appellationis inſerimus, et pro inſertis haberi volumus, et non alias colliguntur, ſeu colligi poterunt, pro nobis omnibus communiter et diviſim, et ſingulos, quos tangit negotium hujuſmodi, et in futurum tangere poterit, ac omnibus adhærentibus nobis, et adhærere volentibus, ac contra Dominum D. Theodericum Archiepiſcopum in hujuſmodi cauſa et negotio ad ſanctiſſimum in Chriſto Patrem Dominum noſtrum Dominum Martinum divina providentia Papam V. prædictum ſiniſtre informatum melius circa præmiſſa informandum, et ſanctam ſedem Apoſtolicam in his ſcriptis appellamus, et apoſtolos petimus primo, ſecundo, tertio, inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime, ſi quis ſit, qui eos dare velit, et poſſit, ſubjicimus nos, Eccleſiam Padeburnenſem, ac civitatem, et diœceſin prætactas, nec non Clerum, et Laicos, ac omnes ſubditos eorundem, et omnes, quorum intereſt, ac nobis adhærentes, et adhæſuros, ac noſtrorum omnium ſtatum et honorem, nec non beneficia et bona quæcunque tuitioni, et defenſioni ſedis Apoſtolicæ antedictæ, et proteſtamur de hujuſmodi appellatione proſequenda, ac inſinuanda et intimanda ipſi reverendiſſimo Patri Domino Archiepiſcopo Colonienſi, et aliis quibuſcunque, quorum intereſt, ſuis loco et tempore oportunis, jure addendi, corrigendi, mutandi, et aucmentandi, nec non de novo appellandi, ac aliis juris beneficiis nobis ſemper ſalvis. Super quibus omnibus et ſingulis iidem Domini ſupraſcripti requiſierunt nos notarios infra ſcriptos, ut ipſis ſuper præmiſſis unum vel plura publicum ſeu publica in meliori forma ad dictamen cujuslibet ſapientis conficeremus inſtrumenta. Lecta et interpoſita fuit hæc ſupraſcripta appellatio modo et forma præmiſſis ſub anno, indictione, die, menſe, hora, Pontifice, loco, ſupradictis, præſentibus ibidem diſcretis viris Johanne Louff, et Helmico Helmici, alias Nygevvegh Clericis Padeburnenſibus teſtibus ad præmiſſa vocatis et requiſitis.

Non his ſatis habuère Paderbornenſes ad tam audax & perfidum Theodorici Adminiſtratoris ſui facinus impediendum; ſed & vicinorum per Saxoniam Cathedralium patrocinium opemque imploravêre; Moguntinorum cumprimis, quòd à Caroli M. ævo Paderbornenſis Eccleſia Moguntinæ Metropoli hactenus ſubjecta conſtitiſſet, multumque intereſſet, ne pro veteri jure & dignitate nobile illud

illud membrum à corpore Metropolitanæ Eccleſiæ divelleretur. Et Moguntini accepta rei iniquitate, hiſce literis ſcripſêre ad Martinum Pontificem.

Moguntini ſcriptis ad Pontificem literis impedire conantur conjunctionem Epiſcopatûs Pad. cum Archiepiſcopatu Colon.

Beatiſſime Pater, cum humillima noſtrum recommendatione et pedum oſculo Beatorum, ad ſanctitatis veſtræ recurrimus clementiam, devote exponentes, quod noviter ad noſtram notitiam devenit, quod, quamquam Eccleſia Padeburn. per divæ memoriæ Imperatores Romanorum decenter et copioſe dotata fuerit, quatenus ad ipſius Epiſcopi, et aliorum prælatorum et menbrorum ſuorum pro tempore exiſtentium ſuſtentationem ſuis propriis facultatibus reſtantibus laudabiliter ſufficere reperiatur: tamen reverendiſſimus Pater, Dominus Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis quaſdam literas, ut dicitur, Apoſtolicas, prætextu, quod ipſam Eccleſiam Paterburn. cum pertinentiis et juribus ſuis nititur Eccleſiæ Colonienſi fore perpetuo incorporatam, anneſſam, ſive unitam, extorſiſſe refertur, quorum occaſione Ecclesia, civitas, et diœceſis Padeburn. Paſtore Cath. ſolatio et dignitate privatæ, plurimum gravatæ et deſolatæ remanerent, et cum hoc dictæ Ecclesiæ Padeburn. Capitulo non conſentiente, ipſo etiam ad hoc non vocato, ſimiliter nobis de Capitulo Ecclesiæ Mogunt. cui dicta Ecclesia Padeburn. jure metropolitico ſubjecta ſemper fuit, et eſt, in his non vocatis, auditis, neque conſentientibus agitata ſint, præterea non ſolum in ipsius Ecclesia Padeburn. et ſtatus ejuſdem ſuppreſſionem et perpetuam extinctionem, verum etiam in noſtræ Ecclesiæ Moguntin. provinciæ et honoris diminutionem præmiſſa cedere viderentur. Supplicamus igitur ſanctitati veſtræ humiliter et devote, quatenus de benignitate Apoſtolica Ecclesiæ Padeburn. præfate paterne conſulentes, ipſam in ſtatu ſuo antiquitus ſolemniter ſolidato conſervare, et ne ſcandala ex præmiſſis ----- etiam cum grandi ſanguinis effuſione perveniant, Præpoſitum, Decanum, et Capitulum memoratæ Ecclesiæ Padeburn. in proſecutione prioris ſtatus, præeminentiarum, honoris, dignitatum, et cauſæ movendæ ſeu motæ in præmiſſis oculo clementiæ etiam reſpicere dignemini, ejuſdem Ecelesiæ deſtructionem irrecuperabilem revelantes, quinimo præfatæ Eccleſiæ noſtræ Moguntin. et ejus provinciæ præeminentiam eadem ſanctitas veſtra per hoc etiam illæſam et indismembratam ad omnipotentis gloriam conſervabit, qui ſanctitatem veſtram, ad ipſius Eccleſiæ gubernationem dirigere et conſervare dignetur longæve. Datum noſtro ſub ſigilllo ad cauſas Anno Domini MCCCC *trigeſimo, die* XI *menſis Octobris.*

Pontifex melius edoctus cauſam cognoſcendi dat Geminiano de Prato, cauſarum Auditori.

Humiles et devoti Oratores Petrus Echter Decanus, et Capitulum Eccleſiæ Moguntinenſis.

At Martinus Pontifex, poſtquam appellationis literas à Paderbornenſi Collegio accepit (quibus & urbs Paderbornenſis ordinesque diœceſis ſuas conjunxêre) intellexitque, quibus artibus à Colonienſi Archiepiſcopo circumventus, & quas turbas hæc Epiſcopatûs conjunctio invectura eſſet; negotium cognoſcendi dedit Geminiano de Prato, ſacri palatij cauſarumque Auditori. Et is diſcuſſis rerum momentis, quæ à Paderbornenſibus poſcebantur, ſcriptis ad Theo-

Digitized by Google

Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum literis, Romam ad dicendam cauſam citavit, juſſitque & ipſum & miniſtros ejus continere ſe ab omni machinatione conjungendi Epiſcopatus. Quemadmodum & hujus literæ hoc anno xxiv Novembris conſignatæ apud nos ſervantur. Ita verò primò frenum Colonienſi Archiepiſcopo injectum; retentusque is eſt ab impetu inſiliendi in Epiſcopatum Paderbornenſem.

Annus Chriſti 1431.

Eugenij IV Pont. 1.
Sigismundi Imper. 22.
Theodorici Adminiſt. Pad 16.

Quæ dum magna partium contentione cœpta ſunt agi Romæ in judicio Apoſtolicæ ſedis, moritur hoc anno inſequenti, xx Februarij, Martinus Pontifex, Succeſſorem nactus v Nonas Martij Eugenium Pontificem, gente Venetum. Et Martinus Pontifex paulò antequam diſcederet, operâ Juliani Cardinalis Legati ſui, per Germaniam Synodum Baſileæ inchoârat; quam & Eugenius Pontifex promovendam ſuſcepit, facto ad xxiii Julij initio. Ejus quoque Pontificis ſtudio Imperator Norimbergæ xxiii Aprilis Principum comitia indixit, in quibus bellum adverſus Bohemos decretum, reſumptumque magno apparatu magnoque cruce ſignatorum concurſu; numerata enim quadraginta millia equitum: haud minor peditum multitudo fuit. Quocum florentiſſimo exercitu, cui Moguntinus, Colonienſis & Trevirenſis Archiepiſcopus ſuas quoque copias junxere, æſtate proceſſum eſt in Bohemiam. Duces ſe obtulere, Fridericus Marchio Brandeburgenſis, Fridericus Dux Saxoniæ. Acceſſère Albertus & Chriſtophorus Palatini; Herbipolenſis & Eiſtadenſis Epiſcopi; aderant & Imperialium urbium auxilia. Spangebergius etiam huic expeditioni præſentem ſiſtit Colonienſem Archiepiſcopum cum Juliano Cardinale; ejusque cumprimis Cardinalis Juliani auctoritate alij hanc tertiam expeditionem provectam tradunt. At improſpera rurſum expeditio. Quippe vaſtatis crudeliter Bohemorum agris, incenſisque Oppidis, ad famam adventantis hoſtis totis caſtris trepidatum; nec exſpectato Ducum imperio, in fugam ſoluti, confœderati amiſſisque impedimentis, rediêre ad lares ſuos. Fortiùs feliciùſque rem egit Albertus Auſtriæ Dux, Sigismundi Cæſaris generis poſt auditam Germanorum fugam Moraviam ingreſſus, ſupra quingentas villas ferro & igne delevit, Oppida complura Huſſitarum expugnâvit, cæſosque Moravos ad obſequium reduxit, Principes cum tot improſperis bellis nihil ſe efficere viderent, Bohemos ad Concilium Baſileenſe invitârunt, in quo Patrum judicio omnis regni & religionis controverſia decideretur; id quod à Bohemis quoque acceptatum. Sigismundus interea in Italiam profectus; Mediolani in Baſilica D. Ambroſij ferrea pro ritu majorum corona inſignitur.

Raynald. in contin. hiſt. Eccleſ.
Æneas Sylvius.
Trithem.

Moritur Martinus V. Pont. ſuccedente Eugenio IV.

Indicitur Synodus Baſileenſis, & Comitia Norimberg.

Bellum adverſus Bohemos reſumitur, at infelici rurſum exitu.

Felicior adverſus Moravos Alberti Auſtriaci expeditio

Sigismundus accipit Mediolani ferream coronam.

Cæterum controverſia, quam inter Paderbornenſes & Theodoricum Adminiſtratorem ſuum agitatam diximus, conſequenti hoc anno multò contentiùs ſuſcepta eſt, delataque ad judicium Eugenij Pontificis. Quam in rem convenêre rurſus Collegii Cathedralis Canonici, Magiſtratus, & cives urbis Paderbornenſis, vaſalli, Miniſteriales, nobiles, omnesque diœceſis ordines; quorum una animorum conſenſio & conſpiratio fuit, malle ſe omnium bonorum jacturam facere, quàm perfidè hactenus tentatam à Theodorico conjunctionem Eccleſiæ ſuæ permittere, quod his tabulis palam convenit.

In nomine Domini Amen.

Rurſum convenit inter Paderbornenſes non permittere extinctionem Epiſcopatûs Paderb.

Anno à Nativitate ejusdem milleſimo, quadringenteſimo, trigeſimo primo, indictione nona, die vero decima tertia menſis Aprilis, hora primarum de mane vel quaſi; Pontificatus ſanctiſſimi Domini in Chriſto Patris et Domini noſtri Eugenii divina providentia Papæ quarti anno ejus primo, in noſtrorum Arnoldi Brandis et Bertoldi Goſſentorp Notariorum, teſtiumque infraſcriptorum adhoc vocatorum et habitorum, nec non in præſentia venerabilium et circumſpectorum virorum, Dominorum Alradi Præpoſiti, Henrici de Haxthuſen Decani, Ottonis Spegill ſenioris, Alberti de Haxthuſen Præpoſiti Eccleſiæ Ss. Petri et Andreæ, Henrici de Driborgh Archidiaconi Sedis Steinhem Priorum: Johannis de Driborgh, Lodevvici de Roſtorp Cantoris, Wernheri Crevet, Tiderici Lappen Archidiaconi ſedis Huxarienſis Hermanni de Oyenhuſen Theſaurarii Stephani de Malsborch Archidiaconi ſedis Horhuſen, Tiderici de Engelſen Scholaſtici, Ravenonis de Pappenhem et Conradi de Elmeringhuſen Canonicorum Eccleſiæ Paderbornenſis capitulariter congregatorum, perſonaliter conſtituti, Illuſtris nobilis Bernardus de Buren, ſtrenuus Dominus Joannes de Valkenberch miles, nec non Hermannus Spegel, Henricus de Oyenhuſen Senior, Joannes van Haxthuſen, Conradus de Elmeringhuſen Dydericus de Herſe, Wichartus de Enze, Heidenrycus et Reynekus de Calenbergh, Borchardus de Papenhem, Tydericus de Nyhuſen, Henricus Klinghe, et Joannes de Sunnerke, famuli diœceſis Paderbornenſis et Miniſteriales Eccleſiæ præfatæ: nec non providi et diſcreti viri Henricus Ruvveln, Bado Bruckemans, Detmarus Perſon, et Rudolfus Snaerman Proconſules, et Detmarus Rozen Camerarius civitatis Paderbornenſis nomine ſui conſulatus, et univerſitatis civitatis Paderbornenſis, matura deliberatione præhabita conjunctim et diviſim retulerunt expreſſe, non vi, aut metu, aut machinatione ſiniſtra circumventi aut inducti; ſed potius honoris, libertatis, et privilegiorum, quibus ipſi et eorum anteceſſores hactenus uſi fuerunt, et utuntur, conſervantes, quod nunquam de ipſorum, aut alicujus ipſorum ſcitu, conſenſu, et voluntate tacita, vel expreſſa, prætenſa incorporatio, unio, ſive adnexio Eccleſiæ Paderbornenſis ad Eccleſiam Colonienſem, quam Reverendiſſimus in Chriſto Pater et Dominus Theodoricus Archiepiſcopus aſſerit à bonæ memoriæ Domino Martino PP. Quinto impetraſſe, emanavit: et ſi quid in præmiſſis actum, factum, ſeu impetratum fuerit, ipſis ignorantibus, imo diſſentientibus factum extitit. Etenim ſi aliquibus literis de præfata incorporatione

Digitized by Google

tione mentionantibus alicujus ex præfatis Dominis, vaſallis, et civibus reciperetur impenſum, quod hujusmodi ſigilla ſunt adulterina, et præter ipſorum requiſitum, conſenſum, et voluntatem adhibitam furtive appenſa: et reclamaverint audito rumore de præmiſſis, et ex nunc reclamant, et diſſentiunt, eligentes potius corporum et rerum diſpendia ſubire, quam perverſæ incorporationi aſſenſum præbere. Et ut Eccleſia Paderbornenſis in juribus, privilegiis, libertatibus, et honoribus ſuis, quibus per ſexcentos annos uſa fuit, ſe exhibeat, quæcunque defenſionum ſubſidia, ut tenentur, exhibere, et ſe tanquam muros in reſiſtendo pro domo Dei laborare, et melius ut dicta Eccleſia in juribus ſuis illæſa conſervetur. Præfati vero Domini Decanus et Capitulum circa revocationem infraſcriptorum, et aliorum quorumcunque ſyndicorum et procuratorum hactenus per Capitulum conſtitutorum, nec non Vaſalli, Proconſules et Conſules, et cives priſati fecerunt, conſtituerunt, creaverunt, et ſolemniter ordinaverunt ſuos veros Syndicos, et Procuratores, Actores, Factores, negotiorumque ſuorum geſtores, ac Nuntios ſpeciales et generales, ita quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec è contra, videlicet venerabiles et circumſpectos viros, Dominos et Magiſtros, Joannem Wallingh, Domini noſtri Papæ prædicti Capellanum, et ejus ſacri Palatii cauſarum Auditorem, Xanctum de Vinianis Advocatum Conſiſtorialem, Joannem Engelhardi, Nicolaum Homborch, Thomam Rode, Petrum Quentin de Ortebergh, Blaſium de Roma Hartlevum Bonekamp, Hermannum Reckelinghuſen, Hermannum Voſſeken, Sanderum Marteshuſen, Joannem Scollen, Joannem Rickerſen, Didericum Alſhuſen, et Hermannum Cremer in curia Romana cauſarum et audientia contradictorum Procuratores abſentes tanquam præſentes, et quemlibet eorum in ſolidum, ſic quod occupantis conditio melior non exiſtat, ſed quod unus eorum inceperit, alter eorundem proſequi valeat, mediare, terminare, et finire, in cauſis et negotiis quibuscunque, et præſertim ſtatum, honorem, immunitatem, libertatem, proprietatem, laudabiles conſuetudines, jus, jura, privilegia et bona, quæcunque ad ſubſiſtentiam et conſervationem eorundem conſtituentium et Eccleſiam præfatam ac ipſius ſubditos quomodolibet concernentes, et concernentia, quibus ipſi et ipſa jam (in) præſenti in toto vel in parte per quoſcunque Dominos ſpirituales et temporales, etiam communitates, aut quosvis alios cujuscunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, et præeminentiæ exiſtant, quibuscunque nominibus cenſeantur, ſeu quacunque præfulgeant dignitate, impedita, oppreſſa, deſtituta, alienata, privataque forent, ſeu in futurum impediri, opprimi, deſtitui, alienari, privari, intereſt, aut contingeret etiam tolli conſenſum, prout ſuperius eſt expreſſum: quorum etiam nomina, cognomina, ſtatum, et dignitatem præſentium volueritis habere pro expreſſatis. Et præſertim in cauſa, et cauſis appellationis ſeu appellationum per dictos Dominos Præpoſitum, Decanum, et Capitulum nomine Eccleſiæ Paderbornenſis, Cleri, civitatis, vaſallorum, et ſubditorum diœceſis Paderbornenſis ad quondam ſanctiſſimum in Chriſto Patrem et Dominum Dominum Martinum divina providentia PP. Quintum, et ſanctam ſedem Apoſtolicam à nonnullis incorporatione, unione, perverſis Eccleſiæ Paderbornenſis Eccleſiæ Colonienſi factis

factis (ut dicitur per ipſum quondam dictum Martinum Papam, ac literis et proceſſibus deſuper forſitan confectis et fulminatis, ſeu conficiendis et fulminandis) contra Reverendum Patrem et Dominum D. Theodoricum Archiepiſcopum Colonienſem interponentem, ſeu interpoſiturum cauſam, ſeu cauſas appellationis et appellationum hujus modi cum toto negotio principali, ac omnibus et ſingulis ſuis incidentibus, dependentibus, emergentibus, et connexis ad præfati quondam ſanctiſſimi in Chriſto Patris et Domini noſtri Domini Martini Papæ, ac ipſius ſacri Collegii Reverendiſſimorum Patrum Dominorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium notitiam deducendam, et coram ipſis proponendam ac proſequendam, nec non deduci, perſequi, et proponi faciendum, et deſuper coram quibuscunque, judicibus Commiſſariis, auditoribus datis vel dandis, deputatis ſeu deputandis, impetratis ſeu impetrandis ſurrogatis aut ſurrogandis in curia Romana, etiam extra eam agendi et defendendi, terminosque omnes et ſingulos ſolitos et conſuetos, maximè ſtilum ſacri Palatii Apoſtolici, etiam qualicunque modo ſervandum, nec non nomine dictorum conſtituentium comparendi, libellandi, litem ſeu lites conteſtandi, libellis reſpondendi, de calumnia jurandi; et quodlibet alterius generis licitum juramentum in animas dictorum conſtituentium procurandi, ponendi, et articulandi, ipſisque reſpondendi, teſtes, litteras, privilegia, jura, inſtrumenta, munimenta, et quæcunque probationum genera producendi, productis ex adverſo contradicendi, excipiendi, amplicandi, dupliandi, triplicandi, quadruplicandi - - - - - - - - - - judices et loca eligendum, et recuſandum, proteſtandum, allegandum, declarandum, terminandum, concludendum, ſententiam ſeu ſententias tam interlocutorias quam diffinitivas et quascunque alias ferri petendum, et audiendum ab ipſis, et eorum quolibet à quocunque alio gravamine illato vel inferendo quoties viſum fuerit appellandum: Apoſtolos petendi, et appellationem hujusmodi proſequendi, etiam ab ea ſeu eis, ſi videbitur expediens, replicandi: expenſas, damna, et intereſſe petendi, ac taxata recipiendi, emonendi, et quitandi, et ſuper præmiſſis juris ordine procedendi, cautiones quascunque neceſſarias, et præſertim ad producendum mandatum ſpeciale, et ſi quomodolibet opus fuerit, procurandi, et de ratihabendo, et facta per conſtitutionem promittendi, beneficium abſolutionis ſimpliciter vel ad cautelam impetrandi, implorandi, obtinendi, literasque etiam tam ſupplices quam legendas, gratiam ſeu juſtitiam in ſe continentes impetrandi ſeu impetrandis: contra prædictam Eccleſiam, et etiam ejus ſtatum, honorem, immunitatem, libertatem, proprietatem, laudabiles conſuetudines, res, jura, privilegia, et bona quæcunque in audientia literarum contradictarum Domini noſtri Papæ, ſeu in Cancellaria, Bullaria, Camera Apoſtolica, ſeu alibi, ut viſum fuerit, contradicendi ipſasque impediendi, arreſtandi, et quarumcunque contra præfatam Eccleſiam forſitan attentatarum in ejus præjudicium, damnum, gravamen, et detrimentum fuerint, præſertim in dictarum incorporationis, unionis, prætenſionum, cauſis et negotiis retractari, revocari, et reclamari, petendi, et obtinendi unum vel plures ſyndicos et Procuratores, ſeu Syndicum et Procuratorem loco ſui, ſeu alterius eorundem, qui conſimilem in præmiſſis in toto vel in parte

Digitized by Google

habeat poteſtatem ſubſtituendi ſemel, aut plures ac ſubſtitutum ſeu ſubſtitutos hujusmodi revocandi, et procurationem hujusmodi in ſe reaſſumendi toties, quoties ipſis, vel alteri eorundem viſum fuerit expedire: Et generaliter omnia et ſingula alia faciendi, gerendi, dicendi, extendendi, procurandi, quæ veri vel legitimi ſyndici et procuratores facere poſſunt, et quæ ipſis à lege ſeu canone facere ſunt conceſſa, et quæ ipſi conſtituentes met facere poſſent; ſi præmiſſis præſentes et perſonaliter intereſſent, etiamſi mandatum exigant magis ſpeciale, quam præſentibus eſt expreſſum. Promiſerunt inſuper dicti Domini, Præpoſitus et Decanus nomine ſui, dictarum perſonarum Eccleſiæ præfatæ, nec non nobilis Bernardus de Buren, et ſtrenus Dominus Joannes de Valckenbergh miles nomine ſui, et vaſallorum prædictæ Eccleſiæ: etiam Henricus et Bado proconſules nomine ſui ac Conſulum, et civium civitatis Paderbornenſis, nobis Notariis ſupra et infra dictis ſolemniter ſtipulantes et recipientes vice et auctoritate omnium et ſingulorum, quorum intereſt, ſeu intereſſe poterit, aut intererit quomodolibet in futurum, ſe ratum, gratum atque firmum perpetuo habituros, quidquid per dictos ſuos ſyndicos et procuratores ac ſubſtitutum ſeu ſubſtituendos ab iiſdem, vel alteri eorundem actum, factum, dictum, geſtum procuratumve fuerit in præmiſſis, ſeu aliquo præmiſſorum, relevando etiam, et relevari volendo dictos ſuos Syndicos, et procuratores, et ſubſtitutum, et ſubſtituendos ab iiſdem, ſeu eorum aliquo, ab omni onere ſatis dando, judicio ſiſti, et judicatum ſolvi, cum omnibus ſuis clauſulis neceſſariis, et operativis ſub hypotheca et obligatione omnium bonorum ſuorum præſentium et futurorum, ſuper quibus omnibus et ſingulis ſæpedicti conſtituentes nomine ſui et aliorum ſupraſcriptorum petierunt eis à nobis Notariis ſupra et infraſcriptis unum vel plura publicum ſeu publica in meliori modo; et forma ad dictamen cujuslibet ſapienter confici inſtrumentum, ſeu inſtrumenta. Acta ſunt hæc in civitate Paderbornenſi in loco ſupradicto, anno, indictione, die, menſe, hora, et Pontificatu, quibus ſupra. Præſentibus ibidem diſcretis viris Henrico Allenhuſen, et Wilhelmo Lippeſpringe Clericis Paderbornenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis et rogatis.

Et ego Arnaldus Brandis Clericus Paderbornenſis publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia præmiſſis omnibus et ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, agerentur et fierent, una cum diſcreto viro Bertoldo Goſſentorpe Clerico Paderbornenſis diœceſis ſupradictæ ad hujuſmodi actum convocato, teſtibuſque prænotatis præſens fui, atque omnia ſic fieri vidi et audivi, ideoque præſens publicum inſtrumentum manu mea propria ſcriptum exinde confeci, quod ſigno, nomine et agnomine meis ſolitis et conſuetis ſignavi in omnium et ſingulorum præmiſſorum fidem et teſtimonium requiſitis.

Et ego Bertoldus Goſſentorpes Clericus Padeburnenſis diœceſis publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia præmiſſis omnibus et ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, agerentur et fierent, una cum diſcreto viro Arnoldo Brandis Clerico Paderbornenſi ſupradicto ad hunc actum convocato teſtibuſque prænominatis præſens interfui, ac omnia et ſingula ſic fieri vidi et audivi. Quare præſens publicum inſtrumentum, manu alterius, ut præmittitur, fideliter ſcriptum,

et exinde confectum ſigno, nomine et cognomine meis ſolitis et conſuetis ſignavi in fidem et teſtimonium omnium et ſingulorum præmiſſorum rogatus et requiſitus.

His inter ſe juratis, conſtituunt cauſam in Romano judicio apud Collegium Cardinalium omnibus legum viribus & modis defendendam eſſe; nominantque in hanc rem ſyndicos & procuratores, quibus plena tractandi poteſtas his ijsdem literis facta eſt.

Et Paderbornenſes, poſtquam domi communi omnium ordinum conjuratione res ſuas firmârant, miſſis præterea ad vicina per Weſtfaliam & Saxoniam Collegia Cathedralia literis ac Legatis, eorum patrocinia apud Pontificem opemque, ſicuti à Moguntinis jam implorârant, ſollicitavêre; ad quæ eò ſe proniùs obtulêre ex fraterno fœdere, quòd & communis eorum cauſa ageretur, & rei iniquitas ſponte moveret, ne quis ex ſimili Môrſani dominatu ſuos quoque Epiſcopatus, & jura electionis ejusmodi machinationibus extingueret. Quapropter poſt Moguntinos ſcripsêre hoc anno Hildeſienſes ad Eugenium Pontificem, quarum literarum illud exemplar eſt.

Literæ Capituli Hildeſienſis, ſollicitantis apud ſummum Pontificem, ut conjunctionem Epiſcopatûs Paderb. cum Colon. impediat.

Sanctiſſimo in Chriſto Patri Domino Eugenio Papæ Quarto, univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, noſtro Dño Clementiſſimo. Oſcula devotiſſima pedum beatorum. Beatiſſime Pater veſtræ beatitudinis devoti oratores, Præpoſitus, Decanus et Capitulum Eccleſiæ Padeburnenſis, noſtri amici ſingulares, Nobis per certos ſuos Secretarios et eorum ſcripta ſpecialia ſignificârunt, qualiter Reverendiſſimus in Chriſto Pater et Dominus D. Theodericus Archiepiſcopus Colonienſis ſibi et Eccleſiæ ſuæ Colonienſi Eccleſiam Padeburnenſem, quam ut dictæ Eccleſiæ Adminiſtrator ex Sedis Apoſtolicæ commiſſione ad regendum et gubernandum ſub manibus ſuis tenuit et poſſedit, ſine eorum conſenſu et voluntate perpetuo futuris temporibus obtinuit uniri et incorporari, prætendens præfatam Eccleſiam in redditibus et fructibus fore ita exilem; et hoſtium incurſibus taliter eſſe devaſtatam et ſuppreſſam, ſic quod proprium Epiſcopum, qui antedictæ Eccleſiæ præeſſe poſſet, tenere et nutrire non valeret, eamque ad hæc nequaquam ſufficere, taliaque coram ſanctiſſimo piæ recordationis Domino noſtro Domino Martino divina providentia Papa Quinto veſtræ Beatitudinis immediate prædeceſſore diverſimode fore ex hoc loco exponendum pro conveſturali Es werden *vel* Es wird alſo geſchehen ſeyn *per certos ad hoc inductos ejus ſanctitati fore ſcripta et relata. Ut igitur tali modo veritas non occultetur, ſed magis eluceſſat, prælibati devoti veſtræ Beatitudinis nobis attente ſupplicaverunt, Veſtræ Beatitudini noſtris ſcripturis præmiſſa per veritatem nobis notam manifeſtari; Et cum præmiſſa Eccleſia Padeburnenſis in confinibus noſtræ Eccleſiæ ſit conſtituta, et una inter ſolemniores Cathedrales Eccleſias Alemanniæ hucusque fuerit tenta, et reputata, ac fuerit per longa retroacta tempora per Duces, nobiles et Comites recta et gubernata, nec non fuerit plurimorum oppreſſorum circumvicinorum ſingulare præſidium et defenſio, civitate notabili Padeburnenſi, Oppidis et caſtris pluribus inſigniis fulcita, per nos non noſcitur taliter exilis et devaſtata et ſuppreſſa,*

preſſa, quin bene ſufficiat pro propria notabili perſona, Epiſcopo et Paſtore, et Epiſcopum adhuc de Ducum aut nobilium proſapia valeat nutrire et ſuſtentare, et bene pro tali ſufficiat; ſic quod potius, videri noſtro, ſi alteri Eccleſiæ unita exiſteret, deberet ab illa disjungi, quam per incorporationem et unionem conjungi. Quæ omnia, beatiſſime Pater, nos devotorum oratores ex deſiderio præfatorum Dominorum Veſtræ Beatitudini notificamus per præſentes, ſupplicantes humiliter et devote, quatenus veſtra Beatitudo de Apoſtolica benignitate dictam Padeburnenſem Eccleſiam velit illæſam ſine unione ad alteram, ut à primæva ſua fundatione fuerat, bene, ut creditur, per ſexingentos annos et ultra, conſervare, quæ alias lædetur, et re et nomine deperiret. Pro quo nos fideles veſtri oratores una cum dictis Dominis, Præpoſito, Decano, et Capitulo Eccleſiæ Padeburnenſis veſtræ Beatitudini, quam Deus longæve proſpere conſervare dignetur, ultra obedientiæ debita perpetue manebimus obligati. Scriptum Hildesbem, die ſexta menſis Junii, noſtro ſub ſecreto, Anno Domini MCCCCXXXI. *Præpoſitus, Decanus, et Capitulum Eccleſiæ Hildeſemenſis.*

In hunc modum cetera Collegia Canonicorum implorata, Halberſtadienſe, Oſnabrugenſe, Mindenſe, Bilveldienſe, Huxtarienſe, Buſtorfianum, & ipſum etiam Paderbornenſe ſcripsêre ad Eugenium Romanum Pontificem; quorum omnium literæ in tabulario Collegij extant; & longum foret referre. Monaſterienſes haud conſultum fuit advocare in patrocinium, quòd eorum Epiſcopus per id tempus eſſet Henricus Mòrſanus, Theodorici Colonienſis Archiepiſcopi frater.

His permotus Eugenius Pontifex communem hoc ipſo anno dedit conſtitutionem, legemque, qua omnes ejuſmodi conjunctiones Parochiarum & Eccleſiarum reſcindit; quemadmodum id ſeſe ad juſta Paderbornenſium poſtulata feciſſe hoc diplomate profitetur.

Eugenius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Proviſionis noſtræ debet provenire ſubſidio, ut per apoſtolicæ diſpoſitionis arbitrium provide geſta literarum noſtrarum merita atteſtatione pandamus, ne quisquam, ſui juris defenſione latente, indebitis affici valeat moleſtiis, gravaminibus, ſeu damnis. Dudum ſiquidem cum noſtræ innotuiſſet providentiæ, quod quamplures catenus de diverſis Ecclesiis tam Cathedralibus quam Metropolitanis, nec non Monaſteriis, prioratibus, dignitatibus, perſonatibus, officiis, ac etiam ipſarum Cathedralium, et Collegiatarum Ecclesiarum præbendis, parrochialibus Ecclesiis, et aliis beneficiis Eccleſiaſticis, cum cura, et ſine cura, tam ſæcularibus quam regularibus, exemptis et non exemptis, per prædeceſſores noſtros facta fuerant uniones, annexiones, et incorporationes, propter quas, ſi effectum conſequerentur, diſſenſiones et ſcandala ſuccreſcerent, animarum cura in illis, quibus illa immineret, negligeretur, cultus diminueretur divinus, et multis poſſet præjudicium generari. His et aliis rationabilibus ſuadentibus causis, videlicet IIII *Idus Martii, Pontificatus noſtri anno primo, per quandam conſtitutionem noſtram omnes uniones, annexiones, et*

Conſtitutio Eugenij PP. qua uniones Parochiarum & Eccleſiarum reſcinduntur.

nes, et incorporationes de Eccleſiis Cathedralibus, Metropolitanis, Monaſteriis, dignitatibus, perſonatibus, officiis, præbendis, parrochialibus Eccleſiis, et aliis beneficiis ſupradictis, quocunque nomine cenſerentur invicem, ſeu Eccleſiis Cathedralibus, et Metropolitanis, Monaſteriis, menſis Archiepiſcopalibus, Epiſcopalibus, Abbatialibus, Capitularibus, et conventualibus, nec non dignitatibus, perſonatibus, officiis, ſeu beneficiis Eccleſiaſticis quibuscunque, Apoſtolica, vel ordinaria auctoritate ſub quibusvis colore, modo, et forma, vel expreſſione verborum uſque ad diem aſſumptionis noſtræ ad ſummum Apoſtolatus apicem per quoſvis prædeceſſores noſtros factas, quæ nondum ſortitæ fuerunt effectum, et ex quibus hi, in quorum commodum uniones, annexiones, et incorporationes hujuſmodi emanarunt, Eccleſiarum, Monaſteriorum, prioratuum, dignitatum, perſonatuum, et officiorum, præbendarum, parrochialium Eccleſiarum, et aliorum beneficiorum, hujuſmodi pacificam poſſeſſionem aſſecuti non fuerunt; nec non quæcunque conceſſiones et mandata de hujuſmodi unionibus, annexionibus, et incorporationibus faciendis, uſque ad diem aſſumptionis prædictæ facta caſſavimus, revocavimus, et annullavimus, nulliuſque roboris fore volumus vel momenti, omneſque et ſingulas cauſas occaſione unionum, incorporationum, et annexionum ſeu ſuper illis et earum effectu coram quibuſcunque judicibus, ſeu Commiſſariis, tam in Romana curia quam extra eam, ex commiſſione ſeu delegatione Apoſtolica ac delegatorum hujuſmodi ſubdelegatione introductas ſeu pendentes advocavimus, litemque illorum occaſione et ſuper illis quoſcunque contingentes penitus extinximus, irritumque decrevimus, et inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter et ignoranter contingeret attemptari. Cum autem ſuper conſtitutione hujuſmodi litteræ Apoſtolocæ confectæ non fuerint, ſicut nuper pro parte dilectorum filiorum, Præpoſiti, Decani, et Capituli Eccleſiæ Padeburnenſis nobis exhibita petitio continebat, ipſi pro ſui juris conſervatione docere habeant de conſtitutione ſupradicta. Nos ne ipſi in hujuſmodi per eos de dicta conſtitutione facienda probatione deficiant, et propterea in hujuſmodi ſub jure lædantur, providere volentes, volumus et auctoritate Apoſtolica tenore præſentium decernimus, quod præſentes literæ ad probandum plene conſtitutionem prædictam, pro ut ſuperius, ubique ſufficiant, nec ad id alterius probationis adminiculum requiratur; quinimo eiſdem præſentibus litteris in judicio et extra, ubique exhibitæ fuerint, vel oſtenſæ, quoad hujuſmodi probationem ſtetur, et ſecundum eos judicetur, ac ſi ſuper conſtitutione prædicta hujuſmodi Apoſtolicæ litteræ confectæ forent, illiſque ſtaretur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis et voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, triceſimo primo, XVI Calend. Julii, Pontificatus noſtri anno primo.

Hac Pontificis conſtitutione ſententiaque perculſus Theodoricus Adminiſtrator, cùm in Romano judicio cauſam ſuam deſperatam videret,

Digitized by Google

videret, qua erat mentis pertinacia, ad Baſileenſe Concilium appellavit; ſed eò provocatorem Paderbornenſes conſecuti ſunt, ut tertio abhinc anno referetur.

Annus Chriſti 1432.

Eugenij IV Pont. 2.
Sigismundi Imper. 23.
Theodorici Adminiſt. Pad 17.

Procedebat interea cæptum anno ſuperiori Baſileenſe Concilium; in quo cùm Patres decernerent Concilium Generale eſſe ſupra Pontificem, cui & ipſe Pontifex ſubjectus ſit, multaque alia, quibus Apoſtolicæ ſedis auctoritas convellebatur, præſcriberentur; haud immeritò offenſus indignatusque Pontifex primùm laboravit in Concilio diſſolvendo; quod & publico diplomate edixit. Deinde mutata ſententia decernit Concilium Baſilea Bononiam transferendum, ubi & ipſe præſidere velit. Contra Patres obnixi, Baſileæ perſiſtendum contendunt; nec ſine ingentibus Reipublicæ chriſtianæ malis ac turbis mutationem illam fieri poſſe, cumprimisque, quòd Huſſitæ Baſileam invitati ſint ad concordiam cum Eccleſia ineundam. Hanc verò ſententiam ante omnes acerrimè tuebantur Julianus Cardinalis & Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, cujus maxima tum erat auctoritas in Germania. Quare Pontifex tam ad Imperatorem quàm Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum perſcripſit, hortando ne impedimento eſſe velint, quo minus Concilium Baſilea Bononiam transferatur. Sed & Julianus Cardinalis & Theodoricus pertinaciſſimè in omnibus reſtitêre Pontifici; auctorque magnam partem poſtea etiam fuit Theodoricus fœdi ſchiſmatis, quo Eugenio Pontificatus abrogatus, ſublecto in ejus locum Amadæo Pſeudopontifice, quem Felicem V. dixêre. Id quo ſuo etiam malo & juſta Numinis pœna fecerit, docebunt turbæ civiles & inteſtina bella, quibus infeliciter jactatus eſt.

Acta Concilii Baſileenſis. Reynaldus in hiſtoria Eccleſ.
Pontifex Concilium Baſileenſe vult transferri Bononiam: obſiſtunt Julianus Card. & Theodoricus Arch. Colon.

Bello deinde Trevirenſi Theodoricus Archiepiſcopus remiſit contentionem cum Paderbornenſibus, quòd deſtinata ad concilium appellatione feliciora pro ſe exſpectaret, quàm Romæ meditatus erat. Diſtrahebatque Theodoricum ſimul negotium ex diſſidio Trevirenſi; quòd tres adhuc æmuli de Archiepiſcopatu Trevirenſi decertarent armati, Sickius, Mandershedius, & Rabanus Spirenſis Epiſcopus; quos inter potentium conſpiratione validior Manderſchedius traxit in partes Conradum Moguntinum & Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopos, Stephanum Bavariæ Ducem, Adolphum Juliæ & Montium Ducem, aliosque Comites; quorum copiis confirmatus, quàm audacter Treviros aggreſſus tam fortiter civium defenſione repulſus eſt. Poſtremum, ut Trithemius inquit, Conradi Moguntini, Theodorici Colonienſis, & Friderici Wormatienſis Epiſcopi colla-

Theodoricus bello Trevirico implicitus, non urget Romæ conjunctionem Eccleſiæ Paderb. cum coloni.

ta in pacem opera, lis compoſita, & Rabano, quem Pontifex impoſuerat, Archiepiſcopi dignitas confirmata eſt.

Eccleſia Ultrajectenſis, mortuo Suedero Culenburgico, diverſis factionibus fit obnoxia.
Beka in hiſt. Ultraj. Crantz. lib. 11. Saxon. c. 23.

Exceſſit & hoc anno Suederus Culenburgicus Ultrajectenſis Epiſcopus, quocum de Epiſcopatu hactenus decertârat Rudolphus Diepholdius. Atque is licet Martini V. Pontificis ſententia dejectus eſſet, quia tamen armis & ſtudio popularium majorem Epiſcopatûs partem invaſerat, à morte Culenburgij omnem Epiſcopatus poſſeſſionem ad ſe traxit. Interim Canonici non pauci, quibus exoſus erat Diepholdius, progreſſi in comitia, ſtudio Theodorici Colonienſis Archiepiſcopi, & Henrici Monaſterienſis Epiſcopi, elegêre denuo Walramum Theodorici & Henrici fratrem, ætate quidem juniorem, ſed integerrimæ vitæ, præſtantisque doctrinæ Canonicum Agrippinenſem, quem & Sigismundus Cæſar regalibus exornavit, Felix poſtea Pſeudopontifex cùm Concilio Baſileenſi approbavit, & Geldria, Hollandiaque Epiſcopum ſuum recepit. At Diepholdius nihil veritus arma & potentiam utriusque Epiſcopi, & factionis hujus, ſe auctoritate Eugenij Pontificis in poſſeſſione Epiſcopatûs conſtanter defendit, coëgitque Walramum ſe Coloniam recipere. Monitus etiam Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus à Pontifice, ne quæ ſuæ eſſent poteſtatis in conſtituendis Eccleſiarum Epiſcopis ſibi præriperet, aut Concilio ac Pſeudopontifici deferret.

Utili per hæc cura diœceſin quoque Paderbornenſem complexus eſt Theodoricus Adminiſtrator Valckenhagenſe Cœnobium in meliorem formam redigendo. Id enim Cœnobium poſtquam à Volcquino Swalenbergenſi Comite in ſuo comitatu conditum, dotatumque erat à filiis ejus Adolpho & Alberto, introductæ ſunt Virgines ordinis Ciſtertienſis; quemadmodum ſupra à nobis ad annum MCCXLVI relatum eſt. Incoluêre per multos annos Virgines Cœnobium; poſt ubi per bella & ſpolia ad extremam paupertatem ruinamque venêre, ultro Cœnobium detulêre Epiſcopo ſuo, à quo ordinis Wilhelmitarum religioſi viri Moguntia evocati impoſitique; quos cùm temporum iniquitas, & rerum inopia premeret, & hi ultro ceſſêre, Cœnobiumque obtulêre Theodorico Archiepiſcopo Paderbornenſis diœceſis Adminiſtratori; à quo hoc anno poſtulati Colonia ex ordine Crucigerorum viri religioſi, quibus Valckenhagenſe Cœnobium excolendum traditur; id, quod hoc Archiepiſcopi diplomate, in quo tota rei ſeries exponitur, confirmatum eſt.

Valckenhagenſe Cœnobium Crucigeris à Theodorico traditur.

Theodoricus Dei et Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Colonienſis ac Adminiſtrator Paderbornenſis Eccleſiarum ad perpetuam rei memoriam. Etſi ex debito Paſtoralis officii, humeris meis incumbente, quibuslibet Eccleſiaſticis, et præſertim religioſis perſonis, pia humanitatis ſuffragia impendere teneamur; Nos tamen potiſſime obnoxios Deo devotis et religioſis, et his præcipuè, qui ſpreta mundi gloria, ac terrenorum oblectationibus contemptis, ſub rigore Eccleſiaſtico ac Monaſtico virtutum Domino jugiter famulantur, quoſque li-

que libentius favore proſequimur ampliori, ut per illorum merita et pietatis opera, quæ per illos fiunt, creſcat multipliciter noſtra ſalus, et divinus cultus per amplius et ſalubrius noſtris temporibus augeatur. Et licet etiam non ſolum nova erigere, ſed etiam vetera Monaſteria reficere, et reparare valde ſit laudabile, ut ibi priora innoventur beneficia, ubi priora fuerunt repetita obſequia. Sane igitur pro parte Deo devotorum religioſorum virorum, Batholdi Wulff presbyteri, et Joannis Lunen converſi ordinis S. Crucis ſub regula S. Auguſtini degentium, et domo conventuali Cruciferorum civitatis Colonienſis exiſtentium exhibita petitio continebat. Quod cum ipſi zelo Dei, et devotionis accenſi Monaſterium in Valle liliorum, alias Valkenhagen, noſtræ Paderbornenſis diœceſis per bonæ memoriæ quondam Volquinum Comitem in Schvvalenbergh, prout et quemadmodum veterum teſtimonio dicimus, in honorem Domini noſtri JESU Chriſti atque intemeratæ B. Mariæ Virginis ejus Matris glorioſæ de bonis et rebus ſuis à Deo ſibi collatis fundatum; atque pro religioſis puellis et Sanctimonialibus Ordinis Ciſtertienſium ad Deo ſerviendum ibidem in ordine Monaſtico inſtitutum collatum et aſſignatum tunc habitabile, nunc vero, quod dolenter referimus, caſibus fortuitis et malo ſtatu patriæ ac incurſu hoſtili intervenientibus, penitus deſolatum et dirutum exiſtat, reficere et reparare: Nec non inibi ſub regulari habitu, ſigno vivificæ crucis aſſumpto, juxta regulam et inſtituta vivere ſui ordinis, Creatori omnium et ſuæ Matri glorioſiſſimæ toto poſſe, divina opitulante gratia, famulari proponant; Cum itaque ſic accepimus ipſum Monaſterium quondam per liberam reſignationem Sororum et Monialium ipſius Monaſterii, et de conſenſu illorum, quorum tunc intererat, derelictum et reſignatum, ac deinde per nos religioſis viris Conrado Molitorum, Rolando, Henrico Biſchoppeshuſen, Conrado Holleman ac Henrico Vreſen Laico converſo Ordinis S. Wilhelmi de domo Conventuali in Witgenhuſen Moguntinæ diœceſis tunc exiſtentibus, et inibi Deo famulari procedentibus ſub habitu et regula eorundem Conventuum collatum, traditum et aſſignatum, qui quidem Fratres, utpote per prius ipſæ ſorores, terram eam fructiferam, in qua dictum Monaſterium exiſtit ſituatum, tanquam eis verſam in ſalſuginem perhorreſcentes, atque perpendentes animis anxiis et doloroſis, ſæpe dictum Monaſterium in Valkenhagen ad tantam egeſtatem et inopiam ultimate perveniſſe per facultates et reditus ipſius pro ſuſtentatione et neceſſariorum adminiſtratione, tam quarundam ſororum per prius, et fratrum per poſterius, minime ſufficere poſſunt, propter quæ ipſæ quondam ſorores dudum, et ex poſt nunc proximi ipſi fratres pie moti ad alia Monaſteria ſui ordinis, ubi quietius et devotius Omnipotenti Deo obſequium præſtare valeant jam ingreſſi, ſæpe dictum Monaſterium cum ſuis juribus, fructibus, redditibus, proventibus, et obventionibus, non vi aut metu repulſi quovis modo, non circumventi ſeu ſubornati, quocunque etiam pacto illicito ſecluſo, matura deliberatione inter ſe præhabita, ne divinus cultus in eodem Monaſterio penitus extinctus, et ipſe locus ſacratus permaneat deſolatus, pure et ſimpliciter in manus noſtras coram Notario, et teſtibus ad hoc vocatis reſignarunt, et quilibet eorum reſignavit. Unde nos ad

ſupra

ſupra dicti Monaſterii et loci reformationem, pro dicti divini cultus reſtauratione, pietate curæ paſtoralis, ut præfatum, allecti, et attentis deſideriis ad id aſpirantibus, ne ficulnea infructuoſa deinceps terram pernicioſius occupet. Nos igitur diligenti inquiſitione de et ſuper præmiſſis præhabita, et de veritate ipſorum nobis per devotum Bernardum Schullenkromen Officialem curiæ noſtræ Paderbornenſis ac Capellanum noſtrum, ac alias perſonas fide dignas debita relatione facta invenimus fore vera; Ideo hodie reſignationem per dictos fratres Conradum Rolandum et Henricum Comiſum, maximeque Priorem et conventum prædicti Monaſterii in Wetzenbuſen factam, ut præmittitur, per nos receptam et admiſſam, ratam et gratam habentes, cum venerabilibus viris Præpoſito, Decano, et Capitulo dictæ noſtræ Eccleſiæ Paderbornenſis tractatu Capitulari ac matura deliberatione præhabita, ac pleno conſenſu omnium illorum, quorum conſenſus merito ad id fuerat requirendus, accedente, uti digna relatione præſens factum per ſe quantum didicimus Monaſterium ſepedictum per hodiernam liberam reſignationem vacans, cum omnibus juribus, prærogativis, privilegiis, libertatibus, emunitatibus, bonis ac rebus mobilibus, terris, agris cultis et incultis, pratis, paſcuis, ſylvis, aquis aquarumque decurſibus, viis et inviis, ac pertinentiis ſuis univerſis, quibus hactenus dictum Monaſterium gaudebat prænominatum, religioſis viris apud nos de vita et morum honeſtate aliiſque laudabilibus probitatis et virtutum meritis per religioſum fratrem Joannem de Gorch Priorem domus Cruciferorum Colonienſis ordinis prædicti, totumque conventum ibidem, ac à nonnullis aliis perſonis fide dignis multipliciter recommendatorum petita et obtenta dicti Prioris licentia, favore etiam, et pleno conſenſu venerabilis Patris Wilhelmi Generalis totius ordinis prædicti, prout nobis de omnibus et ſingulis præmiſſis plenaria fides facta exſtitit, tradidimus, concedimus, aſſignamus, et offerimus, atque dictos fratres per libri traditionem, quem tunc in manibus tenebamus, inveſtivimus, et inveſtimus de eodem; ita quod ipſi dicto Monaſterio, prout eis facultas ſuppetit, reformato egregiam, congruentem, et convenientem virorum Deo devotorum fratrum ſui Ordinis conformatum, et maxime ejuſdem religionis exigentiam ibidem inſtitutam vel alter eorum, cui hoc virtute ſui ſtatus competit, inſtituat. Cujus quidem Monaſterii regimen et gubernatio, ipſorumque fratrum viſitatio, inquiſitio, et correctio, atque totius Monaſterii tam in ſpiritualibus, quam temporalibus adminiſtratio, nec non ibidem prælati ſub nomine Priorum inſtitutio, et deſtitutio apud eoſdem fratres, et eorum Succeſſores libere permaneant. Qui Prior Priori dictæ domus in hodie pro tempore exiſtenti ac eorum Capitulo Generali quoad viſitationem, inquiſitionem, et correctionem, ſecundum modum et formam ordinis eorum ac ſtatutorum, ſubjectus exiſtat; juribus tamen dictæ noſtræ Eccleſiæ Paderbornenſis, et noſtris, ac Archidiaconi loci ipſius, atque ordinis ipſorum fratrum in præmiſſis omnibus ſemper ſalvis. Nec tamen prælatus, qui cum Monaſterio præfuerit, coram aliis, quam etiam nobis, et Succeſſoribus noſtris Paderbornenſibus Epiſcopis, aut illo, cui nos ſeu Succeſſores noſtri Epiſcopi Padebornenſes per noſtras præſentes litteras hoc ſpeciale duxerimus committendum, vel ſaltem, ſede vacante,

cante, Capitulo Eccleſiæ noſtræ Paderbornenſis prædicto quovis modo valeat trahi, aut conveniri. Sicque Monaſterium in Valkenhagen ſupra dictum de ſtatu fratrum Ordinis S. Wilhelmi prædicti ad obedientiam fratrum Regularium dicti ordinis S. Crucis de conſilio, conſenſu, et beneplacito Præpoſiti, Decani, et Capituli Eccleſiæ noſtræ Paderbornenſis prædictorum in Dei nomine duximus transferendum, et transferimus per præſentes. Ut autem omnia præmiſſa et ſingula obtineant robur, firmitatem, et in convulſa permaneant perpetuo, præſentem paginam ſigillo majori officialatus curiæ noſtræ Paderbornenſis, quoad præſens utimur munimine, unâ cum ſigillo Capituli prædicti, quo utuntur ad cauſas; juſſimus roborare. Et nos Præpoſitus, Decanus, et Capitulum Eccleſiæ Paderbornenſis prædictæ in ſignum noſtri conſenſus omnium præmiſſorum præſentem literam noſtri ſigilli, quo utimur ad cauſas, fecimus appreſſione muniri. Datum Anno Domini MCCCCXXXII, *Craſtino B. Valentini Martyris.*

Annus Chriſti 1433.

Eugenij IV Pont. 3.
Sigismundi Cæſar. 24.
Theodorici Adminiſt. Pad. 18.

Anno dehinc conſequente XXXIII Sigismundus Cæſar denuo Italiam ingreditur, ab Eugenio Pontifice Romam invitatus ad auguſtalia Imperij inſignia ritu majorum accipienda, ſubmiſſi obviam Cardinales, qui Viterbio ſplendido comitatu, effuſaque ingenti populi occurrentis multitudine, XXI Maji in urbem introduxêre. Ac poſtquam in gradibus Baſilicæ S. Petri ad oſculum pedis & Pontificis amplexum eſt admiſſus, ultimo Maji, die Pentecoſtes ſacro, auguſtalibus ornamentis decoratur; peractaque coronatione, cùm Pontifex equum conſcenderet, ſtratoris etiam obſequio functus, Pontificem ad Vaticanum palatium deduxit, optimus pro majorum pietate & religione erga Apoſtolicam Sedem Imperator; id quod alio mox illuſtri facto commonſtravit. Nam cùm in Italia intellexiſſet, uti Nauclerus ſcribit, Patres Baſileæ exauctorationem Eugenij Pontificis moliri, podagra licet conflictatus, itineri, diſſidium compoſiturus, ſe commiſit; tantaque celeritate advectus fuit, ut antè in Concilio ſit viſus, quàm eò venturus audiretur.

Sigismundus ritu Majorum à Pontifice Imperator Romæ coronatur.
S. Anton. P. 7. Chron. M. Belg. Raynald. in hiſt. Eccleſ.

Per hanc Imperatoris abſentiam Saxonia Weſtfaliaque tumultuariis bellis jactari non deſiit. Nam Henricus Monaſterienſis Epiſcopus & Adolphus Clivenſis, bello inter ſe commiſſo, mutuis incurſionibus & deprædationibus agrorum ſeſe exagitabant; & quia Marcani nobilitas arma pro Clivenſi ſumpſerat, ad Luppiam cumprimis fluvium, qui fines utriusque Principis dividit, decertatum eſt alternis populationibus; quas inter Werne, diœceſis Monaſterienſis Oppidum, flammis ab Henrico Holtio injectis magnam partem deflagravit.

Bellum inter Henricum Ep. Monaſt. & Adolphum Com. Clivenſem.

Truhem. in Chron. Sponb. Dilich. in chron. Haſſ. Serrar. in Mogunt. Chron. Mogunt. Brovver. in Antiq. Fulden. l. 4.

Et inter Conradum Atchiep. Mogunt. & Ludovicum Landgraviũ Haſſiæ

Arſit & bellum in vicina nobis Haſſia inter Conradum Moguntinum Archiepiſcopum & Ludovicum Haſſiæ Landgravium, ex priſtinis diſſidiis & recenti Haſſorum inſolentia reſuſcitatum. Adlegerat Joannes Fuldenſis Abbas Hermannum Buchenavium Cœnobitam Adjutorem. Is poſtquam muneri admotus, cœpit Abbatem extrudere ex caſtris & imperio, ſeque Dominum ante fata Abbatis ferre. Ob hæc queſtus Abbas, cum Moguntino Archiepiſcopo, juſtum ejus patrocinium impetrârat; à quo & Fulda obſeſſa. Buchenavius quo ſe firmaret, implorat Thuringiæ & Haſſiæ Landgravios; & hi, tanquam ſua cauſa ageretur, Archiepiſcopum aggreſſi in campo Munſterfelt prælio vincunt, & magna clade illata in fugam compellunt. Bellum id quoque mutuis deprædationibus, & concitatione Weſtfaliæ, ad Frislariam, veterem Archiepiſcopi in meditullio Haſſiæ urbem, protractum, ſopitumque Cardinalis Legati Apoſtolici auctoritate, & partium compoſitione.

Annus Chriſti 1434.

Eugenij IV Pont. 4.
Sigiſmundi Imp. 25.
Theodorici Admin. Pad. 19.

Kerchovius in Chron. Tremon. Weſthovius in chron. Tremon. Stangeful. l. 3. circ. Weſtfal.

Theodoricus urget conjunctionẽ utriusque Eccleſiæ Paderb. & Colon. primùm hoſtiliter Diœceſin Pad. invadendo. Deinde cauſam ad concilium Baſileenſe deferendo.

At pertinaciter anno proximo Colonienſis Archiepiſcopus Paderbornenſes aggreſſus; & primò quidem armis. Nam per id tempus, ut Seilerus in Chronico Pyrmontano ex aliis auctoribus tradit, Theodoricus Archiepiſcopus unâ cum Lippienſi Comite imploratus à Joanne Comite Spiegelbergio adverſus Duces Brunſwicenſes; prælioque ad Rintelam commiſſo, omnia ad Viſurgim conturbata fecêre. Qua armorum opportunitate, ut Tremonienſis quidam ſcriptor in annalibus ſuis retulit, concitatâ totius Ducatûs Weſtfaliæ nobilitate, tractâque in ſocietatem belli Colonienſi urbe, armatus Theodoricus Paderbornenſem Diœceſin intravit: expugnatâque Lipſpringâ, oppido & caſtro Capituli Paderbornenſis, complures alias arces hoſtiliter occupavit; tanquam minis & vi adacturus ordines in conſenſum conjunctionis, quam cum utraque Eccleſia meditabatur. Verùm cùm immoti adhuc ſtarent Paderbornenſes, ſatisque adverteret Archiepiſcopus, vicinos Principes & Collegia Cathedralia armatum pro Paderbornenſibus patrocinium ſuſcepiſſe, ac Romæ ſibi apud Eugenium Pontificem omnia præcluſa eſſe; aliam conſiliorum viam ingreſſus, omnem deinde cauſam ad Patres Concilij Baſileenſis detulit, multis argumentis fictè ſpecioſèque in medium productis, quibus conjunctionem Paderbornenſis Eccleſiæ cum Colonienſi Patribus ſe perſuaſurum credebat. Juvat nunc ipſas Archiepiſcopi literas, quas poſteritas à nobis, & rei, quæ controvertitur, gravitas deſiderat, hic ad certiorem fidem proferre in medium.

Reveren.

Digitized by Google

Reverendiſſimis, Reverendisque Patribus, et venerabilibus Dominis, in ſacroſancta Baſileenſi Synodo congregatis, Dominis et amicis percariſſimis Sacroſanctæ Baſileenſi Synodo in Spiritu Sancto legitimè congregatæ, univerſalem Eccleſiam repreſentanti, Theodoricus Dei gratia Archiepiſcopus Colonienſis, ſacri Romani Imperii Princeps Elector, et per Italiam Viceecancellarius, Weſtphaliæ et Angariæ Dux, Apoſtolicæ Sedis Legatus, reverentiam debitam et devotam. Rmi Rdi Patres, propter diutumas guerrarum turbines, quos inteſtina clade obice à longa ætate Eccleſia Paderbornenſis pertulerat, cùm deſperatis rebus illi undique præſidia defeciſſent, ac crudelis congreſſu decertaret cum antiſtite clerus, Laic. verò vulgus voto diviſo diſperſum partibus hinc inde faverit; perniciosa adeo terra et diœceſi illi plaga accrevit, quod invaſa ſeditione intranea, tellus etiam ab cæteris pro libito vaſtaretur. Unde mutuis jaculis membrorum et capitis univerſa corporis armonia tabeſcens adeo ſterneretur, ut pene careret incolis patria, et incendiorum voragine domiciliis deſtituta ea tempeſtate non ſolum civilibus et ſuburbanis, ſed nec ſacris ædibus parceretur; nihil enim, Rmi Rdi Patres, contuentibus patriam occurrebat, quam deſert. et ---- ruinarum veſtigia, vepres et arva latiſſima cultura omni orbata; videbantur enim ſe primo --- quandam vaſtiſſimam Trojam, aut Babylonis reliquias in ipſis - - - - - - - - - - - Cum verò Capitulum prædictum Padebornenſe longo certamine contra Præſulem feſſum fortunam meliorem timeret illius, qui magnificum Ducem Montenſem fratrem et inclitos multos favoribus attraxerat opportunis, quamvis pœnitudine ſera finale ſibi et patriæ excidium metuens, creſcente illi dietim calamitatum procella, ad me et Colonienſem Eccleſiam veluti prout tunc proficiebatur ad fiduciam anchoram ſuppliciter recurrebat, patriæ me tutorem contra domeſticos hoſtes inſtantiſſime poſtularet. Verum licet eo tempore gravibus æmulis et guerris Colonienſis Eccleſia vexaretur, nec commode rebus propriis intentus alienis poteram otiari, diuturna repulſa ipſorum inſtantiam repellebam, ut tandem cum nihil inviolatum rapinis adeſſet, quod raptoribus et hoſtibus exteris et intraneis in ſpolium occurrere poſſet, coacti penuria et fame armati et proceres loca meæ diœceſis eis vicina rap. - - - - incurſibus moleſtabantur, unde ratus fore utilius vicinam patriam protegere, quietam et pacificam facere, quam inimicam ſufferre, aut extermino dare, et metuens, ne favore guerræ laſſati in magnificum ducem Montenſem fratrem electi eorum mihi tunc et Colonienſi Eccleſiæ adverſantem intenderent, ſic quod juncta illi Padeburnenſis patria me et Eccleſiam meam fortius perturbaret, indefeſſis Capituli et patriæ inſtantiis inclinatus tutoris officium ſumpſi, rebus illius Eccleſiæ et patriæ publicis et privatis ſinceritate amica intendens, adverſum enim eis Ducem Wylhelmum, ut præfertur, eorum electum ex ferociſſimo hoſte placatum faciens, pacem cum eo illis emi viginti trium millium precio florenorum de ære Colonienſis Eccleſiæ exhauſto, *vicinosque Principes et Dominos Eccleſiæ et patriæ Paderbornenſis moleſtos, qui fines eorum depopulabantur jugiter, muneribus et donis permaximis, ac fœderibus, ſanctionibus adeo mihi devinxi, quod ab eo tempore*

optima

Digitized by Google

optima et ſecura pace fruatur, niſi quod ipſi ſæpe pact. infractis etiam ſponte infringant, quam ſemper laboribus & impenſis per me et meos reintegrare oportet. Interea priusquam ingenio & ſolertia mea adverſantia ſingula pacata fuiſſent, videns Capitulum prælibatum multo proficere, quod me tutore pace optima potiretur, dubitans ne per novi proviſionem antiſtitis ab illa rebus mutatis diſcederet, per multa temporis intervalla me ſimul cum Opidanis et militaribus accuratiſſime priſtigavit, ut darem conſenſum, quod per Pontificem maximum tunc Johannem XIII illa mihi Eccleſia ex tutore adminiſtrationis titulo traderetur ad vitam. Cumque per ſpectabiles nuncios ſuos Capitulum prædictum aſſentiente patria impetraſſet mihi non roganti, non ſatagenti, non operam danti, adminiſtrationis prædictæ bullas allatas per ſuos alacriter tradiderunt, et exercitui pro patria eorum tuenda præſidentem deductum obviis crucibus et ſacris reliquiis cum juramento obire, et fidelitatem præſtantes, à quibus militia et patia nullo modo diſcederet, tanquam patrem patriæ in Paſtorem et Dominum receperunt. Tanta quoque voluptate unuſquiſque ſtatus refectus eſt, propter habundantiam pacis, quæ eis cotidie concreſcebat, quod unionem illam, quam cum Colonienſi Eccleſia ad vitam meam contraxerat, brevi ſpatio vitæ hominis deficere ambigens, firmum tractatum facerent, et conſenſum darent per literas Capituli ſigillo munitas manendi apud Eccleſiam Colonienſem uniri, et - - - - - ab obitu meo annis centum complendis abſque Epiſcopo proprio optantes hac Apoſtolica et Concilii Conſtantienſis auctoritate firmari; dicebant enim à certo - - - - eis impoſſibile fore proprium ſuſtentare Epiſcopum, allodiis deſtructis, et munimentis Epiſcopalis menſæ aut deperditis aut pignoribus permaximis obligatis, quæ ſi redimerentur in integrum, non manerent Epiſcopo pro ſumptibus ad numerum ſex florenorum annuatim, unde oporteret eum egeſtate fore mendicum, niſi vellet ſubditorum et vicinorum rapinis inſiſtere, unde tam fructuoſa pax facile poſſet infringi, et hæc omnia ipſi Johanni tunc Romano Pontifici ac ſacro demum Conſtantienſi Concilio ac invictiſſimo Principi Domino meo gratioſiſſimo Imperatori moderno, tunc Romanorum Regi, per Capituli literas apertiſſime profitentes per ſuos inſtanter orarunt, quatenus me adminiſtratore, ut ſupra ſcribitur, potirentur. Neque quidem tempore mei introitus ad adminiſtrationem prædictam caſtrum erat, aut municipium aliquod Epiſcopalis menſæ, quod non foret ſuper denario uno in quindecim denariis pignoribus obligatum. Ulterius ut mea ad eos pietas magis clareſceret, octo millia florenorum de Camera Archiepiſcopali tradita expoſita manualiter tradidi Capitulo memorato, antiquum debitum quitando, quo olim mea illi tenebantur Eccleſia, pollicentibus eis literis et ſigillis ſub jurejurando dictam ſummam ſolum ad redemptionem bonorum Epiſcopalis menſæ, vel partis ipſorum exponere, licet demum juramenti immemores in proprios illos uſus vertiſſent; nec hoc tacentibus, quod pro reiſis et expeditionibus multiplicibus, et armatorum ſtipendiis, ſine quorum potentia patriam tutari non poteram, ſummam ultra triginta millium florenorum, præmiſſis exceptis de Camera Eccleſiæ Colonienſis ad Capituli inſtantias expendidi, voventis literis et ſigillis ſe ſummam prædictam Eccleſia meæ fideliter

liter et integraliter ſoluturos. Ejus promiſſi gratiâ, quia ego caſtrorum Capitaneis et cuſtodibus juramento eis dari ſueto juxta conſuetudinem Padebornenſis Eccleſiæ de non reſignando fortalitiis de manu Eccleſiæ Colonienſis, niſi debito illi prius ſoluto, addidi, accuſor veluti illicitorum et inſuetorum juramentorum prædictis officialibus adinventor. Ad hoc Rdi Patres me fides Eccleſiæ meæ promiſſa coëgit, ne ipſius retento theſauro conſpiratores me à patria propulſiſſent. Impingunt mihi Rmi Patres prætenſis querelis, quod Padebornenſem Eccleſiam incorporari perpetuo Colonienſi Eccleſiæ impetraverim, quod eſt potius ad ipſorum acta præterita retorquendum; felicis enim memoriæ Martinus Papa quintus examinato diligentius Eccleſiæ ſtatu, et viſo, quod non ſolum poſſent ammodo cum boneſtate ſuſtentare Epiſcopum, ac quod debitis Colonienſis Eccleſiæ difficilius ſatisfaceret, et intellecto Capituli et patriæ voto de ſtando apud Colonienſem Eccleſiam annis centum, providit prudenter et decrevit ſagaciter melius fore dictam Eccleſiam Padebornenſem Colonienſi uniri et incorporari, quam centum annorum curriculo miniſtrari; tollebat enim inde ſtatum ambiguum Eccleſiæ memoratæ, et illam fortiori capiti adjungebat, ut ſic paci ejuſdem perpetuo provideret, incorporationem illam, Rmi Patres, digeſte et mature ſummus Pontifex declaravit. Militia et Opida et Barones, Prælati et de Clero pars ſanior Padebornenſis Eccleſiæ per ſuas literas acceptarunt, Sereniſſimus Dominus meus Imperator illi adhæſit, et regalia mihi et Eccleſiæ Colonienſi conceſſit; per veram et realem poſſeſſionem dicta incorporatio ſuum eſt ſortita effectum, nec ſub clauſula generali revocatoria per Dominum Eugenium Papam facta intelligitur annullata; quod ſi quorundam præſumptio, qui nomine Capituli Padebornenſis callide pacem illius Eccleſiæ perturbare nituntur, incorporationem prædictam moleſte ſufferant, nihil, Patres ampliſſimi, profecto quam juſtitia, quam pax, quam boneſtas Reipub. illos ad iracundiam concitarunt, priſcos enim antiſtites, quos captivare, maximisque dare convitiis aſſuebant, potentia debiles nulla obedientia venerantes, quorum ſimiles habere affectant ad illicita, ut communis foret Clerico et Laico galea et rapina et homicidio pollutam geſtare coronam liceret. Quæ quia deteſtatus ad religionis illas metas conabar abducere coram veſtro ſanctiſſimo cœtu virtutem et mei famam honoris deturpare procurant. Idcirco veſtram ſanctiſſimam concionem deploro humiliter, filialiter et devote, quorum ſuper præmiſſis et omnibus ſtatum meum et Eccleſiæ meæ concernentibus honor. Albertum Varentrap Official. Colonienſ. decretorum, Henricum de Erpell, S. Severini Colonienſ. Legum, Tilmannum de Lins S Florini Confluentiæ Præpoſitos decretorum Doctores, et ſtrenuos ac nobiles viros, Rolmannum de Dadenberg militem, ac Johannem de Gunenberg Dominum in Landtſcron Ambaſſiatores et Conſiliarios meos Baſileæ exiſtentes benigne et favorabiliter audire dignemini, ſcriptis et actis ſanctam ſynodum informaturos ſuppliciter deprecando, quatenus dignetur ſynodus ſancta me et Colonienſem Eccleſiam noſtris conſervare in juribus, et auditis et examinatis per eos Præpoſitis litigiorum occluſis ambagibus adverſariis ſilentium imp. - - - - - - - - - - - ac ad obediendum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ inſtitutis, et mihi inducere; difficile enim nobiles et militia Colonienſis Eccleſiæ,

Digitized by Google

qui pro reformando Padeborn. Eccleſiam vitam expoſuêre et bona, jam rebus integris ære expoſito et jure Eccleſiæ privaretur, unde poſſent acerbiora ſcandala et diſcordiæ eminere. Valeat juſta ſanctiſſima congregatio, cui me et Eccleſiam meam filialem recommendo. Datum in caſtro meo Poppelſtorp, menſis Maji die quinta, ſub ſigillo, Anno Domini MCCCCXXXIIII.

His Archiepiſcopi literis ad Patres Concilij perlatis, expenſisque diligenter, ne quid in re tanti momenti præcipitarent, aut in aula Pontificis incautè ſibi quicquam obtrudi ſinerent, ſcripsêre Concilij Patres ad Paderbornenſis Collegij Canonicos atque ordines; tranſmiſſoque literarum exemplari, quas Archiepiſcopus ad Concilium dederat, mentem eorum reſponſumque expetiêre. Paderbornenſes etſi haud parum perculſi cauſam hanc ad Concilium deferri, in quo magnopore patronorum animos Archiepiſcopum occupaſſe verebantur; læti tamen erant, ſe audiri priùs, ac tempus ſpatiumque dari, quo rationes reddere & Concilio ſatisfacere poſſent. Quapropter haſce literas ad Concilij Patres reddidêre; quibus ita ad ſingula modeſtè reſpondent, ut ſimul Archiepiſcopi artes fraudesque egregiè detegant.

Literæ Paderbornenſium ad Concilium Baſileenſe, quibus oſtendunt, æquum non eſſe, ut Eccleſia Paderb. Colonienſi uniatur.

Reverendiſſimi Patres et Domini, pro brevi et ſummaria informatione veſtrarum Reverendiſſimarum Paternitatum, qui in materia cujuſdam aſſertæ unionis et incorporationis de Eccleſia Padebornenſi Eccleſiæ Colonienſi, ut dicitur, factæ, mandaſtis cauſas aſſignari, quare hujuſmodi aſſerta unio ſive incorporatio fieri ſeu effectum ſortiri non debeat, cum omni humilitate damus et exhibemus infraſcripta, quibus viſis et attentis V. R. Paternitatibus clare conſtabit, et luculenter apparebit, dictam prætenſam unionem et incorporationem, ſi qua ſit, merito revocandam, caſſandam, annullandam et irritandam fore, ac revocari, caſſari, annullari et irritari cum omnibus inde ſecutis et attentatis debere. Et primo dicimus, proponimus et proteſtamur, quod per præſentem, et quamcunque aliam comparitionem, ſive actum, per nos factam, ſeu factum, vel in antea quomodolibet faciendam, ſeu faciendum, non intendimus, neque volumus ab appellatione pro parte Dominorum Præpoſiti, Decani, et Capituli atque perſonarum Eccleſiæ Padebornenſis, ac aliorum ipſis adhærentium, ab ipſa prætenſa unione et incorporatione ad ſanctiſſimum Dominum noſtrum Papam male informatum, ſed melius informandum interpoſita reſilire - - - - Primo iſta unio prætenſa, ſi qua eſt, expedita eſt cameraliter, et non in Conſiſtorio Sanctiſſimi Domini noſtri, in quo tales cauſæ conſueverunt tractari, parte vocata et audita, et quod pejus eſt, nondum potuit haberi copia ipſius unionis de regiſtr. Eſt autem hæc prætenſa unio facta, Capitulo Eccleſiæ Padebornenſis, et aliis, quorum intererat, ad hoc non vocatis, neque conſentientibus, imo penitus ignorantibus. Item cum Eccleſia Padeburnenſis ſit provinciæ Mogunt. debebat vocari etiam Capitulum Moguntin. nec ſufficit aſſenſus Domini Archiepiſcopi Moguntin. ſine aſſenſu ſui Capituli.

Præterea per ſexingentos annos, et ultra, Eccleſia Cathedralis, prout hodie eſt, bene et ſufficienter dotata ad ſuſtentandum Epiſcopum, et Paſtorem ſuum proprium habuit, prout habet proprium ſuum territorium, propriam diœceſin,

ceſin, Opida murata multa, atque caſtra, fortalitia diverſa, et pluralitatem villarum munitarum, et etiam militiam, et diverſa dominia, atque quam plures Comites et Barones, ac plures milites et multos militares, et alios nobiles ſub ſe, et etiam plura loca murata, et munita popularia, et adeo fortia, quod hodie ſi non eſſet conſtituta ſedes Epiſcopalis in civitate Padebornenſi, merito deberet hodie, ſi non eſſet ſedes Epiſcopalis ibidem, conſtitui, erigi, et collocari. Non ergo debet ſupprimi tam ſolemnis Cathedralis Eccleſia contra mentem et intentionem Regum, Imperatorum, et Reginarum, qui eam fundarunt et dotarunt. Inſuper ex antiquis ſtatutis ejuſdem Eccleſiæ Padebornenſis et privilegiis à centum annis, et ultra, in ea nullus receptus fuit, aut etiam admittitur in Canonicum Capitularem ejuſdem Eccleſiæ, vel ad aliquam dignitatem in eadem, niſi fuerit, aut ſit de Baronum, aut nobili, aut ſaltem de militari genere procreatus ex utroque parente, aut alias vir maturus, Doctor, vel Licentiatus in jure Canonico, vel civili, ſeu magiſter in ſacra Theologia.

Eſt præterea Eccleſia Padeburnenſis in civitate Padeburnenſi conſtituta in loco bene ſolemni et populoſo, forti, murato et bene munito, nec ſubeſt aliqua rationabilis cauſa quare debeat ſupprimi, et Eccleſiæ Colonienſi uniri; non enim propter paupertatem Eccleſiæ Colonienſis, quæ valet annuatim C millia, nec propter paupertatem Eccleſiæ Paderbornenſis, cum ſit ſufficienter dotata, et multos habuit Epiſcopos nobiles et illuſtres, quos notabiliter et ſolemniter ſuſtentavit. Eſt etiam abſurdum quid, quod tam notabilis Eccleſia, prout fuit et eſt præſens Padeburnenſis Eccleſia, ad preces unius duntaxat, et ex aſſumpta occaſione, ſcilicet de conſenſu alterius, deberet ſic ſupprimi et extingui, et in Collegiatam redigi, ſedesque Cathedralis ita deleri, ſeu caſſari, et ejusdem Eccleſiæ honor alteri Eccleſiæ ſine maxima neceſſitate applicari, et illud cum diſſimulatione ſic tranſiri, utique nullatenus apud rationabiles et manſuetos quovismodo debet admitti, neque per quempiam rationabiliter tolerari.

Et deinde, quia in eadem bulla, ſeu ejus impetratione aſſeritur, ſuggeſtum fuiſſe Eccleſiam Paderbornenſem fore in reditibus et proventibus annuis adeo deſtitutam et depauperatam, quod ejus redditus et proventus annui ultra quadringentos florenos auri de Camera annuatim ſe non extendant, quod veritate caret, quinymo ejus redditus et proventus annui prædictam taxam in duplo, et ultra, annuatim excedunt, ſalva alienatione et impignoratione, quorundam caſtrorum, locorum, et redditùum annuorum, quam reverendus Pater Dominus Theodericus modernus Archiepiſcopus Colonienſis tanquam Adminiſtrator et Commendatarius Eccleſiæ Padebornenſis, prætextu cujuſdam prætenſæ commendæ, per quondam Dominum Johannem Papam XXIII *poſt occultum ejus à Concilio Conſtantienſ. receſſum taliter qualiter ſibi conceſſæ et factæ, fecit et alienavit ſeu impignoravit abſque requiſitione et conſenſu Capituli Eccleſiæ Padebornenſis, imo ut præſumitur contra ejus juramentum per eum Eccleſiæ et Capitulo Padebornenſi in ſua admiſſione adminiſtrationis ratione commendæ prædictæ præſtitum, ejus reverentia tamen ſemper ſalva, et ſic utique ex falſa ſuggeſtione de annuo valore ipſius Eccleſiæ Padebornenſis, et ultra dimidium juſti et veri, et imo ad duplum ejus. Quare merito*

Digitized by Google

merito hujuſmodi unio prætenſa, ſi qua ſit, reſcindi, ſeu tolli et annullari, aut revocari jure et æquitate ſuadente debet.

Inſuper deſcendendo ad ſpeciem, idem Dominus Theodericus Archiepiſcopus, poſtquam fuit præfectus Adminiſtrator Eccleſiæ Paderbornenſi, inſigne caſtrum cum Opido Dringhenberg murato et munito inter alia opida et caſtra ejuſdem Eccleſiæ, et in quo pro tempore Epiſcopi Paderbornenſes pro majori parte temporis conſueverunt facere veram perſonalem reſidentiam, pro et ex eo, cum fuerit et ſit cum pleno dominio, et proprietate Eccleſiæ Padebornenſis, et pro tempore Epiſcopi Padebornenſis ipſius in ſpiritualibus et temporalibus, præfatus vero Dominus Theodericus Archiepiſcopus idem caſtrum cum Opido et ejus diſtrictu, etiam abſque requiſitione, Capituli, et eo non conſentiente, impignoravit pro magna pecuniarum quantitate jam ante plures annos, et fortaſſis, niſi ſuper hoc per Dominum noſtrum Papam provideatur conſulte, etiam in perpetua alienatione caſtrum et Opidum prædicta remanebunt, fertur enim in publico, quod ipſe Dominus Archiepiſcopus armigerum, in quem tranſtulit hujuſmodi caſtrum cum opido, ſtrinxerit ad inſolitum juramentum, ut puta, jurare fidelitatem Eccleſiæ Colonienſi, et ejus pro tempore Archiepiſcopo, nihil enim penitus exprimens in hoc de fidelitate Eccleſiæ Padebornenſis, aut illius pro tempore Epiſcopo et Capitulo.

Item eſt aliud caſtrum notabile muratum, munitum et forte, appellatum caſtrum to den Nyghenhuſe, ſive ad novam domum, in quo etiam idem Dominus pro tempore Epiſcopus Pad. ſuam conſuevit facere perſonalem reſidentiam propter vicinitatem ejus cum civitate et Eccleſia Pad. quod etiam caſtrum irrequiſito Capitulo et eo inconſulto impignoravit ſeu alienavit, etiam cum ſimili conſtrinctione juramenti, ut fertur. Conſiderent modò R. P. V. ſi idem Dominus Theodoricus Archiepiſcopus ſervaverit bene contenta in bulla Commendæ ſuæ, aut ultimæ videlicet unionis prætenſæ de non alienando ab Eccleſia Pad. immobilia et ſtabilia, aut etiam mobilia precioſa, ut ipſe Dominus Theodoricus Archiepiſcopus ponderaverit verba juramenti ſui ſolemniter præſtiti, fidelis eſſe Ecclesiæ Padeb. ubi per ultimam bullam videtur intendere, quod Domina ſupprimatur, et ex eâ conſtituatur ancilla__. Patet ergo etiam per præmiſſa, quod culpa ipsius Domini Archiepiſcopi Ecclesia Pad. eſt in fructibus diminuta. Placeat ergo, Reverendiſſimi Patres, ſuper præmiſſis recipere informationes, et illis receptis, fideliter, ſicuti firmiter ſperamus, referre Sanctiſſimo Domino noſtro, ut Ecclesia Pad. maneat, in ſtatu ſuo, et compellatur Dominus Archiepiſcopus, ut caſtra et opida per eum ſine conſu Capituli impignorata redimat et Ecclesiæ reſtituat.

Item dicitur contineri in dicta prætenſa bulla aſſertæ unionis et ſuppreſſionis Cathedræ et Ecclesiæ Padeborn. eandem eſſe taxatam in Apoſtolica Pamera ad centum florenos auri de Camera, et ejus redditus menſæ Epiſcopalis aſcendere ad quadringentos ſimiles florenos ad mulcendum Principem, ut annueret unioni et ſuppreſſioni, et doloſe tacuit ille, qui non habuit ignorare, ex quo præfuit Adminiſtrator Ecclesiæ Padebornensis quindecim annis et ultra, quod ipſa Ecclesia Padebornensis abundabat tot et tantis caſtris et opidis muratis

atque

atque munitionibus et villis, et etiam habundavit, et habundat multitudine nobilium et armatorum vaſallorum ejuſdem Eccleſiæ, et ſub qua etiam revera plures magni nobiles, ymo Duces, Lantgravius Haſſiæ, et quam plures Comites et Barones eidem Eccleſiæ Padebornenſi juramento fidelitatis aſtricti ſunt jure vaſallano, ratione caſtrorum et bonorum, quæ poſſidet intra et extra diœceſin Padebornenſem.

Et ut de his tangatur exemplum, nam immediatus prædeceſſor ipſius Domini moderni Archiepiſcopi Colonienſis quondam Fredericus tunc Archiepiſcopus Colonienſis cauſante temporis malitia, aut ſuadentibus adverſis eventibus, odioque et rancore per eum contra Eccleſiam Padebornenſem præconceptis, captata ſibi temporis oportunitate, prout putabat, animo invadendi Eccleſiam Padebornenſem, ac ſubditos ejuſdem Eccleſiæ damnificandi, idem quondam Dominus Archiepiſcopus congregavit ſibi validum exercitum armatorum forte in numero M et V. c. equitum, et etiam CCCC Baliſtariorum cum alia Comitiva eis hoſtiliter intravit diœceſin Paderbornenſem, quærens ſubditos Eccleſiæ Padebornenſis et eorum bona invadere, et eorum Opida, caſtra et villas incendio concremare, et ſpolia atque captivos abducere, quæ ſubito percipiens tunc electus Eccleſiæ Padebornenſis cum ejus vaſallis et ſubditis in continenti ſe aggregarunt, quærentes modum reſiſtendi, et cum adjutorio Dei reſiſtendo adverſariis dictam multitudinem armatorum dicti quondam Archiepiſcopi quaſi totam ſeu majorem partem in ſua diœceſi Paderbornenſi detinuerunt captivam, ita quod ipſe tunc quondam Dominus Fredericus Archiepiſcopus cum paucis perſonaliter vix evaſit, de quibus etiam debet recordari ipſe Dominus Theodericus modernus Archiepiſcopus Colonienſis, ſi ſaltem tunc fuit in patria, cum hæc res geſta ſit circa ſpacium viginti annorum, vel modicum ultra, et plures adhuc ſuperſtites ſunt in humanis, qui eidem conflictui interfuerunt. Non ergo debuit impetrans in prætenſa unione ſuggerere Romano Pontifici Eccleſiam Padebornenſem fore ita exilem, cum revera diœceſis Paderbornenſis in fructibus ſuperhabundet, prout notum eſt omnibus de patria ejuſdem diœceſis, et quam pluribus aliis de partibus circumvicinis exiſtentibus.

Et forte quærens hujuſmodi unionem et ſuppreſſionem Cathedralis Eccleſiæ voluit bona, caſtra et Opida ejus diſtrahere ſeu impignorare, ut poſſet eam exilem dicere, et citius ſuppreſſionem Eccleſiæ Cathedralis obtinere.

Item et ex eo merito revocanda, caſſanda, irritanda et annullanda eſt eadem unio ſeu incorporatio prætenſa, quia facta eſt citra et præter conſenſum et aſſenſum Dominorum, Præpoſiti, Decani, et Capituli ipſius Eccleſiæ Padebornenſis, imo eis neſcientibus et ignorantibus, et ad hoc minime requiſitis, et ſimili modo præter conſenſum Dominorum Decani et Capituli ipsius Ecclesiæ Moguntinenſis, cui Ecclesia Padeb. jure metropolitico eſt ſubjecta, ymo eisdem etiam ignorantibus, neſcientibus, et irrequiſitis fuit et eſt obtenta, de quorum tamen omnium et ſingulorum per eandem prætenſam unionem agitur præjudicio, detrimento, gravamine, et deſtitutione, et depreſſione perpetuis Ecclesiæ Padebornensis. . . .

Item nec etiam ea de cauſa prætenſa incorporatio ſive unio locum ſibi vendicare habet, quod ipſa Eccleſia Padebornenſis ad tantam devenerit depreſſionem et inopiam, quod ipſa pro Paſtoris et Epiſcopi ſuſtentatione ipſius etiam decenti et competenti non ſufficiat, Abſit hoc dicere, cum ipſa Eccleſia Padebornenſis habeat ſolemnem civitatem, et in ſe ipſa etiam à primæva ejus fundatione ſit Eccleſia ſolemniſſima adinſtar aliarum Eccleſiarum Cathedralium per partes Alamanniæ non ſolum in ſtructura et fabrica, ſed ymo etiam copioſa multitudine beneficiatorum in eadem et cum congruentibus redditibus, habet enim Eccleſia Padebornenſis poſt principalem dignitatem videlicet paſtoralem omnes alias in ordine dignitates et Prælatos inferiores adinſtar aliarum Eccleſiarum Cathedralium, et ymo VIII *Archidiaconos, et totidem ſedes archidiaconales per diœceſin, et* XXIIII *Canonicos majoribus præbendis præbendatos, qui omnes ſunt nobiles vel militares ex utroque parente, vel ad majus Doctores, vel Licentiati in jure vel ſacra pagina, et maturi viri, et copioſum numerum perpetuorum Vicariorum et beneficiatorum ultra* XL, *nec non alios miniſtros quam plures in eadem Eccleſia divinis officiis intereſſentes, ipſique Eccleſiæ ſervientes.*

Eſt etiam ipſa civitas Padeburnenſis adeo inſignis, quod in ea ultra dictam Eccleſiam Cathedralem fuit et eſt quædam alia ſolemnis Collegiata Eccleſia ſæcularis habens etiam Prælatos ſuos et Canonicos et perpetuos vicarios in numero condecenti et congruo et congrua ſuſtentatione annuorum redditu um beneficialiter expeditos, et ultra in eadem civitate Padeburnenſi ſunt plures Eccleſiæ parochiales curatæ, et ſolemnia Monaſteria atque conventus diverſorum ordinum etiam intra muros ejuſdem civitatis, ac fuit et eſt eadem civitas Padebornenſis tam magna et populoſa, potens et fortis, quod una de ſolemnioribus civitatibus et Opidis totius Alamanniæ reputatur, quam Eccleſia Padebornenſis et Epiſcopus ratione ipſius cum mero, et mixto imperio in ſpiritualibus et temporalibus poſſidet et habet pleno jure.

Habet etiam ſæpedicta Eccleſia Padebornenſis et Epiſcopus ejus pro tempore exiſtens nomine ipſius plurima ſolemnia et inſignia opida, caſtra, et fortalitia in numero ultra XXX, *et quam plures alias munitiones, villas et villagia, quod faſtidium audientibus, ſi ſingulariter nominarentur, procul dubio generaret, in quibus, vel majori parte Eccleſia Padebornenſ. et Epiſcopus nomine ipſius habet merum et mixtum imperium, et nomine Eccleſiæ ea omnia, et ſingula ſeu omnes, et ſingulas vel majorem partem eorundem tenet, et poſſidet cum juriſdictione ſpirituali et temporali pleno jure, nec alium recognoſcunt etiam Dominum temporalem, quam Epiſcopum Paderbornenſ. pro tempore exiſtentem.*

Item ſunt etiam inter hæc Opida plura tam ſolemnia et insignia ad Eccleſiam Padebornenſem ſpectantia in numero ultra tria vel quatuor, quod congruenter, et optime ſufficerent pro Cathedrali Eccleſia in eiſdem de novo fundanda et erigenda, imo plures civitates, in quibus jam ſedes Cathedralis fundata eſt, eis æquiparare non poſſent. Nam ſi licitum eſſet, ac neceſſitas et cauſa rationabilis hoc exigerent, quod Eccleſia Padebornenſis ſive Epiſcopus

cum

cum conſenſu Capituli aliquod ipſorum vendere et alienare vellent et poſſent alicui alteri Archiepiſcopo, Epiſcopo, vel alteri Principi ſeu Domino temporali circumvicino, tantam pro eo poſſent habere pecuniæ ſummam, quod cum eiſdem pecuniis novi redditus et proventus annui ſine dubio poſſent emi et comparari, qui pro unius Epiſcopi, vel etiam Archiepiſcopi ſuſtentatione congruenti et competenti ſufficerent habunde.

Item ultrà præfatas Eccleſias, ſcilicet Cathedralem et Collegiatam in civitate Padebornenſi, in diœceſi fuerunt et ſunt aliæ ſolemnes collegiatæ Eccleſiæ ad minus in numero tres vel quatuor habentes ſalvis vacationum temporibus aliqua ex eis Præpoſitos, præpoſituras, dignitates principales in eiſdem exiſtentes, Decanos et decanatus Scholaſticos et Scholaſtrias, et alias dignitates inferiores et officia in eiſdem, et in qualibet earum, etiam quam plures Canonicos Capitulares, et totidem præbendas Canonicales, et vicarias perpetuas, et beneficia perpetua in magno numero, quarum una eſt in Opido Hervordenſi, una in Opido Huxarienſi, et alia in Bilveldenſi.

Item ſunt etiam in dicta civitate et diœceſi Padebornenſi quam plura Monaſteria regularia et ſæcularia virorum et mulierum diverſorum ordinum, ut puta S. Benedicti, Ciſtercienſ. Canonicorum Regularium, Canonicorum ſæcularium, ordinis Mendicantium, etiam Monialium, quorum aliqua etiam ſunt regularia ac ſolemniter et opulente per Romanorum Imperatores fundata, erecta, et dotata, quæ etiam in recitando tædium generaret et faſtidium in ſpecie nominari.

Item habet eadem Eccleſia et Epiſcopus pro tempore exiſtens ſub ſe et ejus dominio quam plures Comites, Nobiles, Barones, et innumerabiles militares eundem Epiſcopum pro Domino ſpirituali et temporali duntaxat recognoſcentes, et ab eo tenentes bona feudalia ac emphiteotica, et ſibi propterea aſtricti juramento fidelitatis.

Item habet Eccleſia Padebornensis pro tempore quam plures potentes Principes, Comites, Barones, et terrarum Dominos feudum ab eo tenentes et recipientes, et eum etiam recognoſcunt pro Domino temporali.

Item habet Ecclesia Padebornensis largam et latiſſimam diœcesin extenſam per proprium ipsius Eccleſiæ patrimonium ac dominium ſeu territorium temporale ſuperius expreſſum, nec non per territoria quam plurimorum Principum, Comitum, Nobilium, et Dominorum temporalium, videlicet Ducum Brunsvicensium et Luneburgensium, Comitum de Waldeg, Comitum de Ravensberg, ac Comitum de Svvalenberg, Comitatum de Sterneberg, Comitatum de Redberg, et Comitatum de Pirmunt, nec non territoria Dominorum Baronum de Lippia, Baronum de Buren, Baronum de Schonenberg, in quibus etiam Comitatibus et territoriis ſunt quam plura ſolemniſſima, populoſa, murata, fortia et insignia Opida, diœcesis Paderbornensis exiſtentia, quorum quodlibet habundanter et peroportune ſufficeret pro Cathedrali Eccleſia et Epiſcopali ſede, imo etiam Archiepiſcopali de novo ibidem fundanda et erigenda.

Eſt etiam prædicta Ecclesia Padebornensis in omnibus dominiis, bonis tempo-

temporalibus, redditibus, proventibus et territoriis, nec non poteſtate temporali ſolemnior, amplior, uberior, et magis excellens, ſecluſis Archiepiſcopalibus Eccleſiis, quam aliqua Cathedralium Eccleſiarum et diœceſ. circumvicinarum et antiquarum, videlicet Hildeſemenſis, Oſnabrugenſis, Mindenſis et Verdenſis, quæ omnes tamen habent et tenent ſuos proprios Prælatos Epiſcopos et Paſtores. Quare merito et ſæpedicta Ecclesia Padebornensis manebit in ſuo ſtatu, libertate, honore, conſuetudine, ac jure, et privilegiis, quas jam ultra ſeptingentos annos ſalvo vacationis tempore habuit, tenuit, et pacifice præſcripſit, et poſſedit.

Concluditur ergo tam adſcripta Capitulorum Moguntinensium et Paderbornensium Ecclesiarum, et etiam æquitate et ratione ſuadente, et etiam ut obvietur ſcandalis, periculis, et diſcordiis atque guerris, et ne incendia, homicidia multifarie, et multimode ſequantur, poſtquam V. P. R. receperunt ſummariam informationem de veritate eorum, quæ ſuperius dicta ſunt, ſaltem ſummariam et pro ſummaria informatione per paucos, qui in curia Romana poterint haberi, et etiam per copioſam multitudinem teſtium in partibus, ſi expedit, ubi veritas habundat, et eſt in luce, de habundantia Ecclesiæ Padebornensis tam in vaſallis quam in nobilibus et armatis, atque aliis ſubditis, et reditibus, ac opulentia Opidorum notabilium, atque caſtrorum et villarum multitudine, et amplitudine diſtrictus in hujuſmodi diœcesi, tunc utique his habitis Sanctiſſimo Domino noſtro eſt ſumme perſuadendum, ut caſſet et irritet, ſeu revocet ipſam prætenſam unionem et applicationem ac ſuppreſſionem Cathedralis Ecclesiæ Padebornensis, ex quo nondum ſortita eſt effectum, neque aliquo modo poterit effectum conſequi, niſi cum maximo diſpendio, pro eo quod à maximo uſque ad minimum et nullo medio quodammodo prætermiſſo reclamant, et ſe opponunt, expreſſe dicentes, Vivat Eccleſia Padebornenſis in libertatibus ſuis ab antiquo adductis et introductis illæſa, et gaudeat amodo ſuo proprio Prælato, pro ut à ſeptingentis annis citra gaudere conſuevit. Et ſic pariformiter etiam tollatur commenda prædicta ab ipſa Eccleſia Padebornenſi, quæ ſatis diu duravit, et ipſi Eccleſiæ per alienationem ſatis onerosa fuit, et amplius ipſius Eccleſiæ Padebornenſis eſſet deſtructio. Et quæ Commenda, ſi ipſius data bene inſpicitur, quæ eſt data Friburgi Conſtantienſis diœceſis, yd. Aprilis, anno quinto, ubi tunc ipſe Dominus Johannes XXIII *fuerat in motu et fuga de Concilio Conſtantienſi, et ſic illa litera et plures aliæ etiam exorbitantiſſimæ tranſiverunt abſque deliberatione et ſine conſilio, ymo præter ſcitum Dominorum Cardinalium, et fortaſſe prædicta commenda etiam ſine deliberatione ipſius olim Domini Johannis, prout conſtat adhuc antiquis multis curialibus, qualiter literæ Friburgi et in aliis locis, tempore, quo fuit in motu et fuga ipſe Dominus Johannes, tranſiverunt, etiam ipſa commenda tranſivit. Et maxime tollatur ipſa commenda, cum ipſe Archiepiſcopus Colonienſis potens et habundans ſit, et ſic aſtringi non poſſet amplius ad fidelitatem Eccleſiæ Padebornenſis tanquam Adminiſtrator niſi cum juramento ſuo, contra quod videtur voviſſe in prioribus alienationibus, et in ſuppreſſione ejuſdem Eccleſiæ ultimo quæſita. Ergo tollatur et detur Capitulo Eccleſiæ Padebornenſis*

ammodo

Digitized by Google

ammodo licentia et poteſtas eligendi de ejus gremio concorditer proprium Prælatum et Dominum, Eccleſiæ, Civitati, Capitulo et diœceſi utilem et ydoneum. qui multo melius cognoſcitur in gremio Eccleſiæ quam extra, cum ipſa Eccleſia de gratia Dei habundat nobilibus, et literatis intra ſe, et eo concorditer electo, requirat hac vice confirmationem à ſede Apoſtolica; Cum revera eorum Metropolitanus ex inordinato conſenſu per eum, ut dicitur, dato, ſi eum dedit, videatur ſe reddidiſſe indignum ad dandam confirmationem electioni, et præmiſſa fiant cum mandato pœnali Apoſtolico ad ipſum Dominum Archiepiſcopum Colonienſem, ut amplius deſiſtat ab inceptis, tam in Commenda quam in unione præmiſſis, ſeque ammodo nullatenus de aliqua ex eis quovismodo impediat, remanendo in metis Eccleſiæ et diœceſis ſuæ propria Colonienſis. Tunc ponetur Eccleſia, civitas, et diœceſis Paderbornenſis, et tota illa patria in pacis tranquillitate, quam Deus unicuique deſideranti concedat ubique.

His primùm ad Patres concilij tranſmiſſis, ſubjunxêre mox alias Paderbornenſes ad Concilium literas, quibus multò plenius accuratiusque ſtatum Paderbornenſis Eccleſiæ explicant, unicè ſolliciti, ne veterem illum Epiſcopatum Paderbornenſem à Carolo M. conditum, & tot exinde Cæſarum ac Regum privilegiis exornatum, tot poſſeſſionibus bonorum, tot urbibus, Oppidis, caſtris, Collegiis Canonicorum, & Cœnobiis Monachorum & Monialium, parochiis, vaſallorum & nobilium multitudine, etiam ſupra Oſnabrugenſem, Mindenſem, Hildeſimenſem & Verdenſem Epiſcopatus Carolinos accumulatum, quàm latiſſima regione diœceſis, & jurisdictione per tot circum Comitatus explicatum, ad unius Archiepiſcopi dominandi libidinem, ſerò tandem poſt ſeptingentos annos extingui paterentur. Operæ nunc pretium erit & has literas proferre in medium; ſeu quòd nulla hactenus literarum monumenta repererim, quibus exactius hujus nobiliſſimæ diœceſis ſtatus, amplitudo, & jurisdictio tam civilis quàm ſacra exhibeatur: ſeu quòd multa in his antiquitatum documenta commonſtrentur, quorum utrumque poſteros noſtros recognoſcere intereſt; ut intelligant, quantum hæreſis poſteriori ſtatim ſeculo decerpſerit. Noſtra hæc ſunt; quæ ſi aliquanto fuſiùs reddamus ex tenebris, nemo vitio dabit, ſi florentiſſimam tum adhuc diœceſin brevi poſt in anguſtias contractam aſpexerit, quam Pontifices & Catholici Imperatores ac Reges tam amplam eſſe voluerunt. Solatio interim erit, hunc unum Epiſcopatum cum Monaſterienſi adhuc majorem partem Catholicæ religionis integrum ſervari, qui reſpexerit tot per Saxoniam nobiliſſimos Epiſcopatus totos in hæreſis poteſtatem veniſſe. Literæ igitur, de quibus agitur, ſic habent.

Iteratis ad Concilium Baſileenſe literis Paderbornenſes inſtant, ne conceda tur unio Epiſcopatûs Paderborn. cum Eccleſia Colonienſi.

Reverendiſſimi Patres, pro brevi ſummaria informatione pro cauſa ſequenti, ſic quod ex hujuſmodi brevi informatione in curia detur via ad concedendam pleniorem habendam in partibus, et magis certam ad obviandum et providendum periculis et ſcandalis, quæ obmiſſis remediis poſſent veriſimiliter evenire, quod ſi et in quantum in Romana curia infraſcripti articuli ita exacte et ſpecifice non poſſent deduci. Kkkk *Et*

Literæ Paderbornenſium ad Concilium Conſtantienſe, quibus totus Diœceſis ſtatus deſcribitur.

Digitized by Google

Et recipiatur conſideratio prima in præſenti in primo articulo, ſi enim ipſa Eccleſia Padeburnenſis à centum annis proxime præteritis citra fuiſſet et eſſet collegiata, quis et quantus labor et qualis neceſſitas expediret obtinere, ut erigeretur in Eccleſiam Cathedralem ſolemnem, prout ipſa eadem Ecclesia Padeburnensis per ſexingentos annos et ultra ſemper fuit Cathedralis uſque in præſens, et habens omni tempore præterito ceſſantibus vacationum ipsius temporibus Paſtorem ſuum proprium, proprium territorium, propriam diœceſin, propria opida murata multa, atque caſtra et fortalitia diverſa, tacendo de pluralitate villarum munitarum, et etiam militiam, et diverſa dominia, atque quamplures Comites et Barones, ac plures milites, et multos militares, et alios nobiles ſub ſe, et etiam quamplura loca murata et munita popularia adeo fortia, quod hodie ſi non eſſet conſtituta ſedes Epiſcopalis in dicta civitate Padeburnensi, poſſet hodierno tempore licite ſedes Epiſcopalis conſtitui, erigi et collocari de novo infra eandem diœcesin in aliis diverſis locis insignibus.

Nunquid ſi de novo ex caſu præmiſſo de ipſa ſi foret Collegiata deberet erigi in Cathedralem, et in ea collocari ſedes ſive Cathedra, et in illa creari Præſul, prout à ſeptingentis annis citra fuit, et ceſſantibus infraſcriptis etiam ad ipsius erectionem requirerentur varii labores, variæ interceſſiones, majores preces, ſupplicationes, et mandata, ut puta quod pro tempore Imperator ac Reges, Duces, Comites, et Barones ſcriberent ad Sanctiſſimum Dominum Romanum Pontificem, exprimendo cauſas et neceſſitates propter quas peterent exaudiri, et ſic fieri, ut de Collegiata efficiatur Cathedralis, et erigeretur Cathedra, et in illa crearetur et præficeretur Præſul, et quod per exhortationes hujuſmodi ſcriptorum ipſe Romanus Pontifex induceretur ad conſulendum ejus ſacrum Collegium Dominorum Cardinalium, an expediret ita rationabiliter fieri, et non eſt dubium quin apud ipſam Ecclesiam Padeburnenſem à primæva ejus erectione in Cathedralem ita factum fuerit et exiſtat.

Claret enim hodie apud eandem, quia ex antiquis ſtatutis ejuſdem Eccleſiæ etiam approbatis à centum annis et ultra in ea nullus receptus fuerit, aut etiam admittitur in Canonicum Capitularem ejuſdem Ecclesiæ, vel ad aliquam dignitatem in eadem, niſi fuerit vel ſit de Baronum, aut nobilium aut ſaltem de militari genere procreatus ex utroque parente, aut alias vir maturus Doctor vel Licentiatus in jure Canonico vel civili, ſeu Magiſter in ſacra Theologia, alias dignus et idoneus ad præbendam vel dignitatem ſub eadem Cathedra et in eadem Ecclesia habendam.

A contrario autem ſenſu deberet concurrere multo major labor, neceſſitas, ſcriptura, et deprecatio major ad Romanum Pontificem, et ad ejus cœtum Dominorum Cardinalium, ut talis honorabilis Ecclesia Cathedralis, ita ſolemniter erecta, notabiliter dotata, et præpollens vaſallis, dominio, Baronibus, et nobilibus ac militaribus, nec non diverſis Opidis, caſtris, atque fortalitiis muratis, et quæ hæc præſcripsit ſex vicibus præſcriptionum, quæ currit contra Romanam Ecclesiam, videlicet ſpatio centum annorum ad ſepties centum annorum ſpatio habuerit cathedram, et ceſſantibus vacationum temporibus pro tempore Epiſcopum, et præmiſſa ſingula in præſenti articulo ſuperius expreſ-

ſata

ſata, prout eſt præſens Padeburnenſis Eccleſia, quod contra hujuſmodi præſcriptiones eadem Padeburnenſis Eccleſia ad preces unius duntaxat, et ex aſſumpta occaſione ſcilicet de conſenſu alterius deberet ſic ſupprimi et extingui, et in Collegiatam redigi, et ſedes Cathedralis deleri ſeu caſſari, et ejuſdem Eccleſiæ honor alteri Eccleſiæ ſine maxima neceſſitate applicari, et illud cum diſſimulatione tranſire, utique nullatenus apud rationabiles et manſuetos quovis modo debet admitti, aut per quempiam rationabiliter tolerari.

Ad propoſitum ipſius informationis, et pro brevi ſummario dicitur, quod longiſſima præſcriptione et in memoria hominum non exiſtit de contrario, quod ipſa Eccleſia Padebornenſis et ejus Cathedra conſtituta fuit, et eſt in civitate et loco bene ſolemni, atque populoſo, forti, murato, et bene munito, ita quod à nemine dici poteſt eam conſtitutam in rure, ſed in loco populoſo, munito, murato, forti atque apto, et ſatis amplo.

Item habuit et habet etiam eadem Eccleſia Padeburnenſis univerſa, quæ conſueverunt habere intra ſe communiter ſingulæ aliæ Eccleſiæ Cathedrales per Alamanniam tam in dignitatibus quam Canonicatibus prædictis, quam etiam perpetuis vicariis.

Habuit etiam et habet eadem Eccleſia Padeburnenſis, ceſſantibus ſaltem vacationum temporibus, poſt Epiſcopum, Præpoſitum et Præpoſituram, decanatum et Decanum, Scholaſtriam et Scholaſticum, Cantorem et Cantoriam, Theſaurariam et Theſaurarium, Camerarium et Camerariam, ac diverſos Archidiaconatus ſedium, diverſas ſedes per diœceſin et totidem Archidiaconos, et quilibet ſuam juriſdictionem juxta diſtincta loca et diœceſin, videlicet ſedes Archidiaconi Horhuſen, ſedes Archidiaconi Wartbergenſis, ſedes Archidiaconi Huxarienſis, ſedes Archidiaconi Steinhemenſis, ſedes Archidiaconi Lemegen, ſedes Archidiaconi Braklen, et plures Archidiaconatus et ſedes Archidiaconales in civitate et diœceſi Paderbornenſi prædictis, et quamplures alios Canonicos Capitulares ejuſdem Eccleſiæ, et totidem præbendas Canonicales, et Capitulares, et ubi in ſingulis ejuſdem perſonis requiritur, quod ſingulariter ſinguli ſint nobiles ex utroque parente, aut ſaltem ad minus militares ex utroque parente, ſeu ſaltem alias viri maturi ætate, vita, moribus et ſcientia, videlicet Doctores, Magiſtri, aut Licentiati, aut in ſtudiis approbati privilegiatis, alias nullus in præmiſſis admittitur ad dignitates, aut præbendas Eccleſiæ ejuſdem.

Item in eadem Eccleſia ultra præmiſſas dignitates et præbendas Canonicales ſunt in numero XL et ultra perpetui Vicarii et Beneficiati et Clerici ſæculares, et totidem perpetua beneficia Eccleſiaſtica à ſe invicem diſtincta eorum quodlibet ab alio, et quorum quodlibet nutrit ſuum poſſeſſorem ſatis congruenter, ut ſerviatur eidem Eccleſiæ more conſueto in divinis officiis, et in horis conſuetis in cantando et legendo, ſicut moris eſt, et ultra prædicta quam plures miniſtri et ſervitores Clerici diverſorum officiorum.

Item ultra præmiſſa etiam à tempore præſcripto, ut ſupra, intra muros ejuſdem civitatis fuit et eſt quædam notabilis ſolemnis collegiata Eccleſia appellata Eccleſia SS. Petri et Andreæ Padeburnenſis, in vulgari autem appel-

lata

Digitized by Google

lata to Buſtorp, habens ſalvis vacationum temporibus Præpoſitum et præpoſituram dignitatem principalem in eadem, ac decanum et decanatum, Scholaſticum et Scholaſtriam, Cantorem et Cantoriam, Theſaurarium et theſaurariam, et in eadem dignitates et officia et quam plures Canonicos præbendatos, et totidem præbendas Canonicales, et ultra prædictos et prædicta perpetuos Vicarios et perpetua beneficia in multitudine copioſa, ita quod eſt ſolemnis Collegiata Eccleſia etiam ſub multitudine beneficiorum continua ſingulis temporibus conſuetis cum ſolemnitate, ſicut Cathedralis Eccleſia, divina celebrans officia et horas nocturnales et diurnales juxta temporum intervalla.

Item ultra præfatas Eccleſias, Cathedralem ſcilicet et Collegiatam SS. Petri et Andreæ, in ipſa diœceſi Padeburnenſi fuerunt et ſunt etiam diverſæ Eccleſiæ aliæ Collegiatæ ad minus quatuor, una videlicet SS. Johannis et Dionisii Hervord. Padeburn. diœceſis habens ſalvis vacationum temporibus Præpoſitum et præpoſituram dignitatem principalem in eadem, ac Decanum et decanatum, Scholaſticum et Scholaſtriam, ac alios in dignitatibus et officiis conſtitutos, et plures Canonicos Capitulares, et totidem præbendas Canonicales, et vicarios perpetuos, ac beneficia perpetua in magno numero, et conſtituta in magno loco et murato et bene munito Opido Hervordenſi, bene populoſo, et de quo Opido natus fuit quondam bonæ memoriæ Dominus Hermannus Duvers Apoſtolicæ ſedis prothonotarius, qui ſi viveret, de ſupradictis et infradicendis relationem facere poſſet debitam.

Item etiam in eodem Opido inſigni et bene notabili fuit et eſt quoddam aliud notabile et inſigne Collegium, vocatum communiter et appellatum S. Puſinnæ, duplici conſideratione. In una conſideratione habet Abbatiſſam et Canonicas ſæculares, revera tamen religioſe viventes in bona multitudine, et ad illud Collegium non recipiuntur niſi mulieres illuſtres et Ducum Comitum, Baronum, militum, et ad minus militarium genere procreatæ, prout hodierno tempore Abbatiſſa ejuſdem Collegii eſt nata Comitiſſa et ſoror Carnalis unius magni Comitis, videlicet Comitis de Waldeghe. Eſt etiam pro menſa Abbatiſſæ ejuſdem et menſa Abbatiſſali ab antiquo, prout hodie, valde ſufficienter proviſum et opulente. Eſt etiam ſufficienter aliis Canonicabus vel Canoniſſis in eodem Collegio habitantibus, quantum ad præbendas Canonicales, ſufficienter proviſum.

Item in ſecunda parte ejuſdem Collegii ſunt Canonici ſæculares, Capitulum cum ipſis, Abbatiſſa, Canonicabus et Canoniſſis repræſentantes vel facientes, et de communi utilitate et commodo ipſius Collegii tractantes, in ſimul commune Capitulum facientes, et vacant in horis Canonicis divinis officiis cantando et legendo, ſicut cœteræ Eccleſiæ Collegiatæ, ac eis et unicuique pro beneficio ſuo et ſecundum ejus ſtatum ſufficienter eſt proviſum apud eundem locum, et in eodem Collegio ſive Eccleſia ſunt alias plures presbyteri beneficiati, et alii Miniſtri in eadem Eccleſia ſecundum ejus ſtatum deſervientes.

Item à ſupradictis temporibus citra in diœceſi Padeburnenſi fuit; eſſeque conſuevit, et hodie eſt quoddam aliud ſolemne Opidum muratum, inſigne, munitum, forte, atque valde populoſum, appellatum communiter et vocatum

Opidum Huxarienſe, et in illo eſt etiam alia ſolemnis Collegiata Eccleſia vocata Collegiata Eccleſia S. Petri Huxarienſ. Padeburnenſis diœceſis, habens ſalvis vacationum temporibus Præpoſitum et præpoſituram, dignitatem principalem in eadem, Decanum et decanatum, et in eadem Eccleſia cæteras dignitates et officia inferiora, et quamplures Canonicos Capitulares ejuſdem Eccleſiæ, et totidem præbendas Canonicales, et plures perpetuas Vicarias, et perpetua beneficia in eadem, et notabile Collegium repræſentans, et horis Canonicis et divinis temporibus conſuetis vacans, ſicut cæteræ Eccleſiæ Collegiatæ.

Item à dicto tempore citra in præfata diœceſi Padeburnenſi fuit, erat, et eſt quoddam aliud inſigne et notabile Opidum etiam muratum, magnum et forte, appellatum communiter Opidum Bilevelde Padeburnenſis diœceſis, habens ſibi multum populum, et eſt locus inſignis habens etiam intra ſe ſolemnem Collegiatam Eccleſiam appellatam communiter et vocatam Eccleſiam SS. Mariæ et Georgii Padeburnenſis diœceſis, habens etiam pro tempore Decanum et decanatum in eadem Eccleſia dignitatem principalem, et cæteras inferiores dignitates et officia et plures Canonicos Capitulares, et totidem præbendas Canonicales, ac etiam diverſas perpetuas Vicarias, et perpetua beneficia, ita quod etiam eadem Eccleſia repræſentat ſolemnem Eccleſiam Collegiatam, et perſonæ ejuſdem etiam vacant divinis officiis et horis Canonicis temporibus conſuetis, prout in cæteris Cathedralibus et Collegiatis Eccleſiis ſolitum eſt fieri, de quo etiam Opido natus fuit quondam Dominus Johannes Billeveldenſis, dum vixit, auditor cauſarum palatii Apoſtolici, multo tempore notabilis Curteſanus.

Deinde quod etiam non taceatur, ſed aliquid dicatur de ordinibus et Monaſteriis per civitatem et diœceſin Paderbornenſem in diverſis locis conſtitutis et ſituatis, et lege diœceſis Padebornenſis fruentibus, dicitur, quod quaſi ſinguli ordines in eadem diœceſi Padebornenſi reperiuntur infra eandem diœceſin Monaſteria habentes.

Ordo enim Ciſtertienſis habet Monaſteria diverſa ad minus tria, et inter illa unum ſolemne Monaſterium appellatum Herdehus, bene opulentum, et in magno numero fratrum et converſorum, exiſtens adeo inſigne, quod ejuſdem Monaſterii in Herdehus pro tempore Abbas conſvevit reputari ſaltem quoad partes illas et circumvicinas pater Abbas in ordine hujuſmodi, ut puta, quod conſvevit viſitare alia Monaſteria ſui ordinis.

Aliud Monaſterium in Breydelar communiter appellatum.

Item aliud quoddam Monaſterium Monialium ejuſdem ordinis - - - Monaſterium in Beringhuſen communiter appellatum.

Item aliud Monaſterium ejuſdem ordinis appellatum Almelhusborn Paderbörnenſis diœceſis ordinis Ciſtertienſis verſus Saxoniam in diœceſi Padebornenſi, et ſit à confinatione ejuſdem Monaſterii ad contrarium ſitum ejuſdem diœceſis Padebornenſis - - - fere uſque ad oppoſitam partem ejuſdem diœceſis, quaſi tres dietæ vulgares et longe.

Item quamplura etiam Monaſteria ordinis S. Benedicti in et ſub eadem diœceſi, etiam notabilia et bene dotata, et in numero ad minus ſex, quorum

unum infra civitatem Padebornenſem appellatum Monaſterium SS. Petri et Pauli in Abdinchove nuncupatum, ordinis S. Benedicti, ſatis ſolemne, habens Abbatem, Priorem, et conventum, et eſt Monaſterium opulentum et ſatis notabile viventium ſub regula.

Item unum aliud Monaſterium notabile, et inſigne regale vocatum communiter et appellatum Corbeya per Karolum Magnum erectum, dotatum, et fundatum, Ordinis S. Benedicti Padeburnenſis diœceſis, et eſt ſolemniſſimum Monaſterium tam in dotatione quam fundatione, et non ſolum regale, verum etiam imperiale, et eſt Monaſterium ab antiquiſſimo tempore, et adeo ſolemne, quod ab antiquo Abbas pro tempore ejuſdem Monaſterii conſuevit habere ſub ſe, prout hodierna die habet, etiam mero et mixto imperio notabiliſſima Opida et caſtra quam plura etiam Padeburnenſis diœceſis, et idem Abbas pro tempore conſuevit eſſe de curia Romanorum Imperatorum, et curiam ejus ſequi, ſerviens in aliquo ſolemni officio, habens etiam ſub ſe aliqua Monaſteria ejuſdem ordinis Padeburnenſis diœceſis, et etiam extra ab illo dependentia. Et ut veritas dicatur, qui in impetratione prætenſæ unionis Eccleſiæ Padeburnenſis ad Col[illegible]nienſem taxatam ad centum florenos duntaxat non expreſſit, quanquam [illegible] ſcivit, quod ipſum Monaſterium Corbeienſe ſeu illius Abbatia, quæ eſt ſub lege Epiſcopi et Eccleſiæ Padeburnenſis, ſeu in ejus diœceſi ſita, taxatum reperitur in Camera Apoſtolica ad florenos quadringentos de Camera.

Item aliud Monaſterium ejuſdem ordinis vocatum communiter et appellatum Monaſterium S. Petri ſitum in Opido notabili murato et munito, et Helmeshuſen nuncupato, habens Abbatiam et Conventum etc. ut ſupra.

Item unum aliud Monaſterium vocatum communiter et appellatum Monaſterium in Monſter Padeburnenſis diœceſis habens Abbatem et magnum conventum ut ſupra.

Item unum aliud Monaſterium ordinis et diœceſis prædictorum vocatum communiter et appellatum Monaſterium in Wlechtorp, habens Abbatem et conventum ut ſupra.

Item unum aliud Monaſterium ordinis et diœceſis prædictorum, vocatum et appellatum Monte Martis, habens Præpoſitum pro tempore tanquam caput et ſuperiorem, et plures conventuales.

Sequuntur nomina Monaſteriorum et Eccleſiarum Collegiatarum Canonicarum ſæcularium, videlicet Abbatiſſæ Hervord. Heriſtenſis, Schildeſche.

De conventibus Monaſteriorum Conventualium, ut puta Canonicorum Regularium, ordinis Mendicantium diverſorum ordinum in civitate et diœceſi Padeburnenſi tædium generaret referre.

Item de quampluribus Monaſteriis Monialium diverſorum ordinum copioſe et diffuſe per civitatem et diœceſin Padeburnenſem prædictas conſiſtentibus, in recitando tædium generaret audientibus; quorum aliqua opulentiſſime fundata exiſtunt tam in civitate quam opidis dictæ diœceſis.

Sequuntur parochiales Eccleſiæ in civitate et diœceſi Padeburnenſi conſtitutæ, Eccleſiæ parochiales ſitæ et conſtitutæ in civitate et tota diœceſi Padeburnen-

Digitized by Google

burnenſi plures centenarias in numero continent, quarum quatuor ſolemnes in ipſa civitate Padeburnenſi exiſtunt notabiles et bonæ, quatuor in magno Opido Hervordenſi bonæ et notabiles, duæ in Opido magno Lemegen, duæ in Opido Bilveldenſi, quatuor in magno Opido Warburgen intra et extra, Duæ in Opido magno Huxarienſi, duæ in magno Opido intra et extra Monte Martis, reliquæ vero fuerunt et ſunt diſperſim hinc inde ſub conſideratione Opidorum, caſtrorum et villarum in ipſa diœceſi late ſitarum, quarum Eccleſiarum parochialium, aliqua earum qualibet ſi non habet plura millia communicantium, tunc ad omne minus habet mille communicantes in conſideratione dictorum opidorum villis et villagiis diverſis locis dictæ diœceſis et ſituat.

Et ſi placeret aliquæ earum nominari in ſpecie, ſequuntur nomina earum, quæ omnes et plures aliæ hic in Romana curia ſpecifice nominari non poſſunt. Sunt ſub lege Eccleſiæ Padeburnenſis et diœceſis ejuſdem, et qualibet earum ſit in ſedibus Archidiaconalibus ſecundum ſua confinia, prout etiam hoc ſuperius tactum eſt.

Sequuntur nomina Comitatuum et Baroniarum ſitarum in diœceſi Padeburnenſi, quorum aliqui Comitatus etiam pleno jure tam temporali quam ſpirituali ad Epiſcopum Padeburnenſem pro tempore exiſtentem et Padeburnenſem Eccleſiam ſpectant. Et primo antiquus Comitatus, inſignis, notabilis, Comitatus Warbergenſis, de quo tactum eſt ſupra, qui etiam antiquo tempore poſt ipſius Eccleſiæ Padeburnenſis primævam fundationem poſt quondam bonæ memoriæ mortem Dedoconis ipſius Comitatus ultimi Comitis, qui cum pura devotione ipſi Eccleſiæ Padeburnenſi contulit et donavit.

Item Comitatus Swalenberg, quem Eccleſia Padeburnenſis poſt ejus primævam fundationem cum totali ejus diſtrictu pacifice et quiete habuit.

Item magnus Comitatus Waldeck, cujus etiam totum dominium, modico excepto, ſub lege Eccleſiæ Padeburnenſis in ſpiritualibus regitur.

Item pariformiter notabilis Comitatus Ravensberg, qui ut ſupra immediate dictum eſt de Comitatu Waldeck, etiam vivit ſub lege in ſpiritualibus Eccleſiæ Padeburnenſis.

Item Comitatus Sternebergh, cujus bonam partem Padeburnenſis Eccleſia et ejus Epiſcopus pro tempore exiſtens in temporalibus Dominus eſt.

Item Comitatus Redberg, et magna pars Comitatus Everſtein, ac ſimiliter magna pars Comitatus Pairmunt, Humberg, et territoria et diſtrictus dictorum Comitatuum ſub lege Ecclesiæ et diœcesis Padeburnensis vivunt.

Item eſt et alius Comitatus appellatus Comitatus Spegelberch, et eſt pro majori parte diœcesis Padeburnensis, et ſub lege diœcesis pro tempore Epiſcopi Padeburnenſis cum ſuo diſtrictu pro majori parte.

Et hi Comites - - - ſupra dictorum Comitatuum ſunt vaſalli Ecclesiæ Padeburnensis, et ſervire tenentur ad ipsius Ecclesiæ requeſtam.

Sequuntur nomina Baroniarum primo magna Baronia Lippensis, quæ in magnis Opidis, villagiis et poteſtate, ac dando, veniat æquiparando magno Comitatui, cujus Baroniæ diſtrictus, præterquam Opidum Lippenſ. in ſpiritualibus ſubeſt Epiſcopo et Ecclesiæ Padeburnensi.

Baroniæ in Buren de mero jure ſpectant ad Ecclesiam Padeburnenſem, et per ipſam Ecclesiam Padeburnenſem poſt ejus primam fundationem acquisitæ ſunt ſub lege diœcesis Ecclesiæ Padeburn.

Item

Digitized by Google

Item Baronia Schonebergpro ejus majori parte Padeburnensis diœcesis.

Item Barnnia Padberg etiam diœcesis Padeburnensis.

Et hi omnes et ſupradicti Barones ſunt vaſalli Ecclesiæ Padeburnensis, et ſervire tenentur ad ipsius Ecclesiæ Padeburnensis requeſtam.

Eſt etiam ſciendum, quod plures Duces in aliis diœcesibus conſtituti, Lantgravii Haſſiæ, ad fidelitatem et homagium præſtandum Epiſcopo Padeburnensi pro tempore exiſtenti ſunt aſtricti Ecclesiæ Padeburnensi, dum in periculis et neceſſitatibus conſtitueretur, requisiti ad ſubveniendum.

Sequuntur nomina civitatum et opidorum quæ ad Ecclesiam Padeburnenſem ſpectant tam in temporalibus quam ſpiritualibus pleno jure. Et primo civitas Padeburnensis, quæ in Alamannia notabilis inter alias civitates exiſtit, et insignis, fortiſſima, murata, et bene munita, habens in ſe Ecclesiam Padeburnenſem ut Dominam et Magiſtram, aliam magnam Collegiatam Ecclesiam notabilem, et alia Monaſteria virorum et mulierum diverſorum ordinum, et IIII magnas parochiales Ecclesias, de quibus ſupra, magnam, præpollentem, divitem, populoſam, unitiſſimam in hac materia unionis prætenſæ cum Capitulo Ecclesiæ, Padeburnensibus reclamantibus et renitentibus à majori uſque ad minimum contra dictam prætenſam unionem, et potius mori parati ſunt, quam perdere ſtatum et libertatem matris et Dominæ ſuæ Ecclesiæ Padeburnensis.

Deinde duo Opida Warberg Padeburnensis diœcesis in ſe contigua per muros diſtincta, unum videlicet opidum novum, et aliud opidum antiquum, cum ejus caſtro et duobus ſuburbiis, magna, fortia, insignia, murata, populoſa, et bene munita, in quibus ſunt IIII parochiales Ecclesiæ ab intra et ab extra, prout ſupra, et alias in ipsis bene viginti quatuor beneficia ſine cura pro clericis inibi deſervientibus, et antiquitus conſuevit eſſe Comitatus magnus, et ut præmittitur, ex donatione devenit ad Ecclesiam Padeburnenſem. Et ad quæ Opida nuper de menſe Octobris proxime præterito dum Reverendus in Chriſto Pater Dominus Theodoricus Archiepiſcopus Coloniensis cauſa ut animum ſuum darent, et ſe inclinarent ad dictam prætenſam unionem, dum hæc attemptata forent, per aliquos ex Conſiliariis Domini Theodorici præfati in theatro, vel in domo Conſulari dicti novi Opidi Warberg exiſten. etiam ibi aliquibus Magiſtris civium et Conſulibus aliorum Opidorum ad ipſam Ecclesiam Padeburnenſem ſpectantium infra dicendorum, et aliis hominibus in numero et multitudine copioſa, et dum præſtare deberent aſſenſum et conſenſum ad hujuſmodi unionem fiendam Ecclesiæ Padeburnensi ad Colonienſem unanimiter, una voce, et uno animo, à majori uſque ad minimum, male contenti dixerunt et acclamarunt: Vivat Ecclesia Padeburnensis et ejus libertas; et adeo idem Opidum eſt insigne, quod ſufficeret pro erectione unius Cathedræ Epiſcopalis, et habet duos Magiſtros civium, et duos Conſulatus, unumquodque ipſorum per ſe.

Item unum aliud Opidum inſigne, pulchrum, muratum, et notabile, ac populoſum munitum, appellatum Opidum Bracle Padeburnenſis diœceſis, et in eadem eſt una de ſedibus Archidiaconalibus ſedes Braclen in Eccleſia Padeburnenſi nuncupata, et habet unam ſolemniſſimam parochialem Eccleſiam, præpollentem et notabilem, et plura alia beneficia in eadem Eccleſia Clericis ſæcularibus aſſignari conſueta in titulum beneficii. Et eſt Opidum adeo inſigne et notabile, quod in eodem moneta cudi conſuevit,

de volun-

de voluntate tamen Epiſcopi Padeburnenſis pro tempore exiſtentis. Eſt etiam idem opidum adeo inſigne, quod Cathedra Epiſcopalis de novo inſtitui et erigi poſſet.

Item unum aliud notabile, inſigne opidum muratum, et bene munitum, magnum et populoſum, vocatum et appellatum Borgentrick, habens unam ſolemnem parochialem Eccleſiam et parochianos multitutidine copioſa, et opulentum ac fulcitum in victualibus inter cætera Opida illarum partium, et propter amœnitatem et ubertatem illorum trium Opidorum prædictorum vocatur patria illorum diſtrictu, patria Lilii, id eſt, Lilienland.

Item unum aliud notabile, inſigne, pulchrum, munitum, ac populoſum, et bene munitum Opidum, vocatum communiter et appellatum Nyhem Padeburnenſis diœceſis, habens ſolemnem parochialem Eccleſiam adinſtar dictorum Opidorum, ut ſupra, de quo olim oriundus fuit quondam bonæ memoriæ Magiſter Theodericus Nyhem inter præſidentes in Can[ria] Domini noſtri, unus de majoribus, et toti curiæ tempore ſuo notus.

Item unum aliud Opidum, ut ſupra, non minus inſigne quam Opida, de quibus dictum eſt, vocatum communiter et appellatum Opidum Stenhem Padeburnenſis diœceſis, in quo etiam eſt una de ſedibus Archidiaconalibus ut ſupra.

Item eſt unum aliud Opidum, ut ſupra, inſigne, forte et muratum, vocatum communiter et appellatum Opidum Soltkotten Padeburnenſis diœceſis, et inibi eſt vena ſalis, et decoquitur ſal pro uſu illius patriæ.

Item unum aliud Opidum ſolemne et inſigne, muratum et munitum, vocatum communiter et appellatum Lechtenovve cum caſtro ſuo Padeburnenſis diœceſis, notabile adinſtar dictorum Opidorum.

Item unum aliud Opidum inſigne, ut ſupra, vocatum communiter et appellatum Opidum Buren cum caſtro ſuo Padeburnenſis diœceſis, etiam multum notabile adinſtar prædictorum opidorum.

Item unum aliud Opidum cum caſtro ſuo, ut immediate ſupra, vocatum communiter et appellatum Peckelſen, notabile, muratum, et inſigne, ut ſupra, Padeburnenſis diœceſis.

Item unum aliud opidum, vocatum Levenovve cum caſtro ſuo Padeburnenſis diœceſis.

Item unum notabile opidum vocatum et appellatum Opidum Lude cum caſtro Padebornenſis diœceſis, et eſt Baronia, et ſpectat in temporalibus et ſpiritualibus, ut ſupra, ad Paderbornenſem diœceſin.

Item unum aliud opidum, vocatum et appellatum Dringhenberg cum caſtro murato et bene munito, ut ſupra, et eſt adeo notabile, quod Epiſcopi Padeburnenſes in eo aliquando conſueverunt facere reſidentiam perſonalem.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum Opidum Beverunghen cum caſtro, ut ſupra, Padeburnenſis diœceſis.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Cleneberg Padeburnenſis diœceſis, muratum et munitum, ut ſupra.

Item unum aliud opidum cum caſtro, vocatum communiter et appellatum opidum Wunnenberg Padeburnenſis diœceſis, muratum et munitum, de quo oriundus etiam fuit quondam bonæ memoriæ Dominus et Magiſter Fredericus Deys Decanus Eccleſiæ Padeburnenſis et ſacri palatii Apoſtolici cauſarum auditor, et cæteræ curiæ tempore ſuo bene notus.

Digitized by Google

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidū Bredenborne.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum Vorde cum caſtro Padeburnenſis diœceſis, ut ſupra.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Wilbodeſſen Padeburnensis diœcesis, ut ſupra.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Gerden Padeburnensis diœcesis, forte, ut ſupra.

Et eſt ſciendum, quod omnia opida ſupra deſcripta, ſic pleno jure ad Ecclesiam Padeburnenſem ſpectantia, ſint notabilia opida, murata, munita et fortia, populoſa et habundantia ſecundum majus et minus, habentia magnum populum, Magiſtros civium, Conſules juratos, et consilium, et magnam communitatem.

Item eſt unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Drendeborg cum ſuo caſtro Padeburnensis diœcesis, quod pro medietate ſpectat ad Epiſcopum et Ecclesiam Padeburnenſem, munitum et forte.

Item eſt unum aliud opidum, ut ſupra, vocatum communiter et appellatum opidum Helmershuſen cum ſuo caſtro Padeburnensis diœcesis, cujus certa pars tam opidi quam caſtri ad Epiſcopum Padeburnenſem pro tempore exiſtentem et Eccleſiam ſpectat.

Sequuntur caſtra, quæ pleno jure ſpectant ad Epiſcopum pro tempore exiſtentem et Eccleſiam Padeburnenſem.

Et primo caſtrum Nyehus Padeburnenſis diœceſis, inſigne, forte, muratum, et bene munitum, bene ſituatum, et in eodem caſtro conſuevit, eſſe reſidentia Epiſcoporum Eccleſiæ Padeburnenſis pro tempore exiſtentium, quod prædictus Reverendus Dominus Theodoricus Archiepiſcopus Padeb. inpignorando ad manus dedit alienas.

Item unum aliud caſtrum forte et muratum Padeburnenſis diœceſis, vocatum Lippeſpringhe cum ejus ſuburbio.

Item unum aliud caſtrum forte et muratum, vocatum communiter et appellatum caſtrum Dregborg Padeburnenſis diœceſis, ut ſupra.

Et eſt advertendum, quod memoratus Dominus Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis duo meliora caſtra ſuperius deſcripta, unum videlicet opidum cum caſtro ſuo Dringheberg nuncupatum, et aliud etiam inſigne caſtrum ſupraſcriptum Nyehus appellatum, et de quibus Epiſcopus Paderbornenſis pro tempore exiſtens reſidentiam perſonalem facere conſuevit, impignorando dedit ad manus alienas ita et taliter, quod prædicta duo caſtra notabilia et inſignia una cum prædicto opido non ſunt in poſſe nec poteſtate Capituli Eccleſiæ Padeburnenſis.

Sequuntur opida inſignia et notabilia, quæ ad Eccleſiam Padeburnenſem non ſpectant, ſed tantum eidem ſubſunt ſub lege diœceſana. Et primo Opidum Hervorden. de quo modicum tactum eſt in titulo de Collegiatis Eccleſiis Padeburnenſis diœceſis. Nam idem opidum eſt opidum ſolemne, imperiale, muratum, munitum et inſigne, ac populoſum et præpollens, non recognoſcens alium Dominum niſi Romanorum Regem, unde, ut ſupra dictum eſt, habet in ſe duo Collegia, duos conventus, et plures parochiales Eccleſias, et plura Monaſteria Monialium, et idem Opidum valde ſufficeret propter ejus amœnitatem et ubertatem et divitias pro Cathedra Epiſcopali nova erigenda.

Item eſt unum aliud Opidum in Comitatu Ravensburgenſi, de quo ſupra, ſitum, ſolemne, inſigne, muratum et munitum, vocatum communiter et appellatum Opidum Bilveld Padeburnenſis diœceſis, habens in ſe, ut præmittitur, unam notabilem Collegiatam

tam

tam Eccleſiam, de qua ſupra, quod ſufficeret pro Cathedra Epiſcopali nova erigenda.

Item unum aliud Opidum inſigne, muratum, et bene munitum, ut ſupra, vocatum communiter et appellatum Opidum Lemegen in quo etiam ſunt, ut præmittitur, duæ parochiales Eccleſiæ notabiles, ſitum in dominio magnæ Baroniæ Lippienſis, et adeo notabile et magnum, et divitiis ac ſtructura præpollens, quod etiam ſufficeret pro Cathedra Epiſcopali inibi erigenda.

Item eſt unum aliud opidum inſigne et notabile, forte, populoſum et famoſum, vocatum communiter et appellatum Opidum Mons Martis, in quo etiam eſt unum notabile Monaſterium Ordinis S. Benedicti, de quo Opido Oriundus eſt venerabilis vir Magiſter Johannes de Monte Martis, decretorum doctor ac literarum Apoſtolicarum Scriptor et abbreviator, quod etiam ſufficeret pro erectione unius novæ Cathedræ Epiſcopalis.

Item unum aliud opidum pulchrum forte, bene muratum et bene munitum, vocatum communiter et appellatum Opidum Huxarienſe Padeburnenſis diœceſis, habens in ſe notabile Collegium Canonicorum ſæcularium, et alia Monaſteria tam virorum quam mulierum, et duas notabiles parochiales Eccleſias. Eſt etiam in eo ſedes Archidiaconalis in Eccleſia Padeburnenſi, vocata communiter ſedes Huxarienſis, adeo inſigne, quod adinſtar aliorum opidorum etiam poſſet inſtitui de novo ſedes Epiſcopalis.

Item eſt unum aliud opidum notabile et inſigne, populoſum, valde muratum et bene munitum, vocatum communiter et appellatum Opidum Corbeke in comitatu Comitis de Waldeck ſitum, et eſt adeo tale, taliter inſigne, quod in eo etiam poſſit ſedes Epiſcopalis de novo collocari.

Sunt et quamplura alia magna et parva opida et caſtra, villæ et villagia, numero et multitudine copioſa, de quibus hic nihil tangitur, ne faſtidium generetur, quæ omnes ſubjacent legi Eccleſiæ Padeburnenſis et Epiſcopo pro tempore exiſtenti.

Confinia diœceſis Padeburnenſis. Inprimis ut recipiatur conſideratio confiniorum civitatis, Eccleſiæ, et diœceſis Padeburnenſis reſpective ad alias civitates et diœceſes eidem confines, dicitur. Confinat enim diœceſis Padeburnenſis in una parte ad diœceſin Hildesimenſem, ſub qua et Epiſcopus, civitas et Eccleſia Hildesimenſis, et conſiderative Eccleſia Padeburnenſis plus habet de caſtris et opidis muratis atque munitionibus, ac de latitudine patriæ et diœceſis, quam habet Eccleſia, civitas, et diœceſis Hildesimenſis.

Item confinat etiam eadem diœceſis Padeburnenſis alteri diœceſi appellatæ diœceſi Mindenſi, habens pro tempore Epiſcopum, Eccleſiam, civitatem, et diœceſin, et ipſa Eccleſia, civitas, et diœceſis Padeburnenſis etiam præeminet in opidis, caſtris, et munitionibus, atque in latitudine et longitudine ultra diœceſin et civitatem Mindenſem, ymmo, ut veritas dicatur, nunc Eccleſia, civitas, et diœceſis Padeburnenſis in opidis, caſtris, munitionibus, longitudine et latitudine cuilibet diœceſi proxime dictis --- --- videlicet Hildesimenſi et Mindenſi prævalet et præeminet.

Item confinat etiam diœceſis Padeburnenſis ab alio ſitu cum diœceſi Oſnabrugenſi, quæ diœceſis etiam pro tempore habet Epiſcopum, civitatem, et diœceſin, et revera civitas, Eccleſia, et diœceſis Padeburnenſis in opidis muratis, caſtris et munitionibus præeminet, quo ad diœceſin, Eccleſiam et civitatem.

Item confinat etiam ab alia parte ad diœceſin Padeburnenſem quædam alia diœceſis, appellata communiter Monaſterienſis, habens civitatem, Eccleſiam, et diœceſin ſolemnes,

Digitized by Google

ſolemnes, et pro tempore Epiſcopum, et revera Eccleſia, civitas et diœceſis Padeburnenſis in opidis, caſtris et munitionibus, præeminet Eccleſiæ et diœceſi Monaſterienſi.

Tantum hæ literæ ad priores pondus attulêre ut nemo exinde Patrum conjunctionem Padeburnenſis Eccleſiæ cum Colonienſi probaret. Ita demum Baſileæ in Concilio, quemadmodum Romæ in aula Pontificis, pravis machinationibus Theodorici Archiepiſcopi obſtructum eſt. Ex quibus cùm ingentes turbas bellaque Patres tanquam ex ſpecula conſpicerent; nondum tamen Archiepiſcopus ſatis recognoſcebat, quantam in ſe invidiam apud vicinos Principes contracturus eſſet, ſi ab Rheno ad Viſurgim imperium ſuum proferret; quando nihil magis ſuſpectum inviſumque, quàm vicina potentia. Quæ omnia augebantur, quòd fratrem haberet Epiſcopum Monaſterienſem, viribus ſibi haud multum imparem. Et cùm cætera ſileant tabularij noſtri literæ, prorſus exiſtimo, à Concilij Patribus Theodorico Archiepiſcopo mandatum eſſe, ut à cœpta conjunctionis actione deſiſteret. Quanquam non niſi decennio abhinc, ut referremus, cum Paderbornenſibus ex integro reconciliatus, omnem hanc actionem remiſerit, ſolo Adminiſtratoris munere contentus.

Obitus Conradi Moguntini Archiepiſcopi, cui ſufficitur Theodoricus Erbachius. *Serrar. in Mogunt. hiſtor. Raynald. in hiſtor. Eccleſ.*

Suſtulit & hic annus, menſe Februario, vel ut alij menſe Junio, Conradum Moguntinum Archiepiſcopum & Metropolitanum noſtrum, cujus aſſenſu ſe ad hanc quoque conjunctionem Paderbornenſis Eccleſiæ permotum ſupra retulit Theodoricus Archiepiſcopus; quæ ſi vera ſunt, infidus fuit Moguntinus Archiepiſcopus, aut deceptus à Colonienſi, qui tam vetuſtam Carolinam & nobilem Eccleſiam Paderbornenſem à ſua Metropoli avelli paſſus ſit; quem jura Metropolis ſuæ, ſicut Moguntinum fecit Capitulum, omni virium contentione tueri oportebat; niſi proditor ſuæ Metropolis, quàm fidus paſtor eſſe maluerit. Conrado concordibus ſuffragiis in Moguntina ſede ſubrogatus è clero ſuo Theodoricus Erbachius Metropolitanus noſter; ad quem recipiendum ſcriptæ ſunt ab Eugenio Pontifice literæ non modò ad Metropolitanum Collegium; ſed & ad omnes etiam provinciales Epiſcopos: Præſul hic pietate egregius, cujus aula ob id hortus genialis laudatur in faſtis.

Fœdus Haſſiacum cum Corbeienſibus. *Litera Corbitienſes.*

Laborabat & ſuo malo per id tempus Corbeienſe Monaſterium. Extant enim Corbeienſium literæ ante biennium conſignatæ, quibus Ludovicus Haſſiæ Landgravius in concordiam venit cum Mauritio Spigelbergio Abbate; poſt verò ob diſſidia, quæ inter Abbatem, & Capitulum, ut vocant, Corbeienſe intervenerant, hoc anno arctum & perpetuum fœdus contraxêre D. Widekindus Prior, Theodoricus Præpoſitus, totumque Capitulum Corbeienſe cum Ludovico Haſſiæ Landgravio, quo & Succeſſores Landgravij obligari voluêre; deligiturque Landgravius tutor & defenſor Monaſterij adverſus omnes Corbeienſium hoſtes. Quam in rem profuſa liberalitate offeruntur Corbeienſium Miniſtri & Oppida caſtraque in obſequium

dataque

Digitized by Google

dataque poteſtas Landgravio redimendi etiam ſuo ære retinendique Corbeienſium omnia oppignorata caſtra (quæ tamen refusâ pecunia redimantur redeantque ad Corbeienſes.) Ad hæc pacta etiam ipſum Abbatem adſtringi voluêre, nec prius recipiendum à ſe, quàm hæc ipſa literis ſuis Landgravio & Capitulo confirmarit. Hunc in modum Cœnobij primores Abbati ſuo, haud ſecus, quàm Capitula Cathedralia Epiſcopis, fœdera & leges præſcripsêre: ſeu id Abbatis prodigalitas, ſeu regendi infirmitas, ſeu diſſenſio poſtularit. Addita interim Landgravio conditio, ut ſi inter Cœnobitas & Abbatem, aut Huxtarienſes & ipſos controverſia oriatur, non huic ſe miſceat Landgravius. Acta hæc feria IV ante feſtum Corporis Chriſti.

Aliud præterea fœdus iniêre Widekindus Prior, Theodoricus Præpoſitus, cæterique Cœnobitæ cum Ottone Brunſwicenſi Duce juniore, pacis firmandæ cauſa; quo cautum ſancitumque, ſi quis Brunſwicenſium læſerit Corbeienſes, arbitrium decidendi ſit penes Gottingenſis urbis Magiſtratum; contra ſi Corbeienſes læſerint Brunſvvicenſem Ducem judicio Huxtarienſium definiatur. Quo utraque ſimul pars acquievit: ad hæc quoque pacta approbanda conſtringitur Mauritius eorum Abbas; ut non prius aut ipſe, aut alius Abbas, ad poſſeſſionem admittatur, quàm hæc literis ſuis conſignârit. Acta hæc referuntur Dominica prima poſt Paſcha. *Fœdus item Brunſwicenſe cum iisdem Corbeienſ.*

Trahebatur in quartum jam annum Concilium Baſileenſe; ad quod cùm ex tota Germania deferrentur querelæ afflictarum partium, ut ex variis Concilii reſponſis conſtat; tum Paderbornenſes etiam, quod hactenus apud Pontifices ſollicitârant, petiere ſupplices privilegiorum ſuorum & libertatis Eccleſiaſticæ, quam in multis læſerant conſules ac cives, ut ſupra relatum eſt à nobis, confirmationem Patrum auctoritate fieri. Proni ad hoc Patres acri reſcripto ac decreto vetuêre, ne in poſterum fas ſit, aut Clericos gravare tributis, aut in judicium civile protrahere, aut oblationes piorum hominum ad Altare in ſacrificiis defunctorum prohibere, aut leges ſancire, quibus prohibeatur Clericis adire novas bonorum poſſeſſiones, aut teſtes eſſe in judicio piarum cauſarum, & quæ hujuſmodi multa Paderbornenſes cives contra libertatem Eccleſiaſticam introducere cœpêrant. Hoc decretum à Concilij Patribus miſſum Decano Collegii Hildeſienſis, Suſatenſis & Buſtorfiani, ad promulgandum per urbem Paderbornenſem & vicinas circum regiones. Contra ſi qua urbs, aut Dux, aut Marchio, aut Comes quicquam tentârit, jubent anathematis vinculo perſtringere, & infames reddere; eo quòd mandatum ſit, in ea libertate privilegiorum Paderbornenſem Clerum, ac totam Weſtfaliam Saxoniamque tueri, quam tot Pontificum & tot Imperatorum à Carolo M. ad Carolum IV. privilegiis confirmatam acceperant. Superſedeo ipſum Concilii decretum, quòd prolixum ſit, referre. *Clerus Paderbornenſis privilegiorum ſuorum confirmationem à Concilio Baſileenſi obtinet.*

Annus Chriſti 1435.

Eugenij IV Pont. 5.
Sigismundi Imper. 26.
Theodorici Adminiſt. Pad 10.

Diſſidium Heriſienſis Collegij, ob electionem Abbatiſſæ.

Alia per id tempus appellatio facta eſt ab Heriſienſium Canonicarum Virginum Collegio ad Concilium Baſileenſe, ob diſſidium electæ Abbatiſſæ. Mortuâ enim Annâ de Pleſſis, Freckenhorſtenſis & Heriſienſis Collegiorum Abbatiſſâ, Heriſienſes in partes diviſæ; harum aliæ elegêre Harekenam Spiegelbergiam, aliæ Ermegardem de Solmis, Borchorſtienſis in Diœceſi Monaſterienſi Collegij Abbatiſſam. Lis primùm delata ad Theodoricum, Colonienſem Archiepiſcopum & Diœceſis noſtræ Adminiſtratorem; à quo cùm pro Ermegarde pronunciatum eſſet, Harekena appellavit ad Eugenium Pontificem. Ab hoc electio Harekenæ probata eſt; ita tamen, ut hoc ipſo inſtitutum Canonicarum Virginum ſimul approbare nolle profiteatur; utraque verò cùm ad Concilium provocaret, Patres Concilii cauſam primùm Ludovico de Gauſis Canonico Boſnienſi, deinde Joanni Grevver Præpoſito Verdenſis Eccleſiæ, qui tum Concilio præſentes erant, cognoſcendam commisêre. Ac poſtquam ab his electio diligenter expenſa, facta eſt relatio. Patres Concilij electionem Harekenæ ratam habuêre, eamque Collegio Virginum præfici mandârunt: ut multis exponitur decreto, quod Baſileæ XIII Calend. Februarij hoc anno perſcriptum eſt.

Pax Marchiæ reddita *Teſchemacher. part. 2.*

Tandem ex longo bello, quod Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis incenderat alueratque inter Adolphum Cliviæ Ducem & Gerhardum fratrem, paci Weſtfaliæ conſultum. Tædio quippe inteſtinorum malorum Marcani Weſtfaliæque proceres permoti, finem urgebant. Proni & Duces erant. Quapropter tam à Ducibus, quàm à Theodorico Archiepiſcopo dati ſunt ex Conſiliariis arbitri; quos alii decem, alii plus quàm viginti numerant. Ab his Gerhardo Duci Hammona & pars Marchiæ attributa. Inde ille Hammonæ conſedit; qua in urbe, quia Franciſcanis Monachis jam ante Cœnobium conſtruxerat, armis ſepoſitis, quietis & pietatis ſtudio reliquum vitæ tempus ſalubrius exegit, hoc demum anno ſine prole extinctus. Exinde tota Marchia, ob quam hactenus militaribus armis contenderant, ad Cliviæ Ducem rediit.

Theodoricus ſubditos ſuos tributis onerat, quod ægrè ferunt Suſatenſes, & palam reclamant.

Non perinde quietus Theodoricus Colonienſis Archepiſcopus, immenſum tributum ab univerſis diœceſis ſuæ incolis exigit. Quem in cenſum venêre ſingulorum equi, boves, porci, oves, & domus ipſa: non Sacerdotum capita, non religioſorum Cœnobia, non ullus ordo ſexusve exemptus. Qua vectigalium acerbitate multis querelis repleta diœceſis. Sed offenſi cumprimis Weſtfaliæ ducatûs Oppida & ordines, priſtinam majorum libertatem violari proteſtabantur;

bantur; auſi inter ceteros palam reclamare Suſatenſes, & ad alterius imperium reſpirare. Atque hæc prima ſemina Suſatenſis belli tum jacta, quod tantis calamitatibus poſt erupit. Mirati non pauci, quæ vel opum cupiditas, vel pecuniæ indigentia Archiepiſcopum ad tam inſuetum tributum compulerit. Verùm ut cum Donavvero ceteri Scriptores memorant, aulæ magnificentia & Bello Bohemico ita exhauſtus erat, ut pleraque caſtra & oppida Eccleſiæ oppignorare neceſſe habuerit. Igitur ad ærarij lacunas implendas, & caſtra redimenda, & aulæ magnificentiam continuandam ſubjectorum loculi exhauſti.

Sigismundo interim omnia felicius quàm hactenus proceſſêre. Quippe Huſſitæ in Bohemia hæretici, poſtquam hactenus nullis Catholicorum armis ſubigi poterant, mutuis demum inteſtinisque bellis ſe obtrivêre: compertumque quod D. Hieronymus dixit, bellum hæreticorum eſſe pacem Eccleſiæ: Pragenſes enim, qui & Calixtini vocabantur à petito calice Euchariſtiæ, cùm ad nullam concordiam ineundam adducere poſſent Thaboritas & Orphanos hæreticos, duce Meinardo, atrociſſimo prælio eos aggreſſi cecidere; in quo ſupra viginti duo Thaboritarum & Orphanorum millia trucidata memorantur. Qua clade ſuorum exacerbatus Procopius Dux, deſerta obſidione Pilzinæ, in Pragenſes movit, ulturus ſociorum ſtragem. Nec ſegnior Meinardus, cui ſe Catholici quoque junxêre, inter Brodam & Burim Procopio occurrit, victorque rurſus ſupra XIII millia Huſſitarum in acie proſtravit; interque cæſos Zapego, Procopius, & Lupus Presbyter, Huſſitarum Duces, occubuêre. Cæteros deinde Thaboritas & Orphanos bellis exercitos voce præconis ex agris convocavit, factaque novi belli ſpe & conſpiratione adverſus omnes Bohemiæ hoſtes, in horrea collegit, clauſisque horreorum oſtiis ignem tectis injecit, & ceterarum Huſſitarum colluviem flammis abſumpſit. His patratis, miſêre Pragenſes ſuos oratores ad Baſileenſem Synodũ, Sigismundum Imperatorem, offerendo ſe ad concordiam cum Catholica Eccleſia & Sigismundum Regem ſuum recipiendum. Ac poſtquam Ratisbonæ Cæſarei & Bohemici Legati convenêre, Bohemi Sigismundũ, reſtituto avito Sceptro, Regem ſalutavêre. quibus acceptis, Sigismund⁹ Danubio vectus, Budam petiit, formatoque iſtic regni ſtatu, Albam regalem conceſſit. Vocatis deinde ad ſe Bohemorum proceribus, de Bohemiæ regno & concordia conſilia habuit, diemque, quo invitatus Bohemiam ingredi vellet, decrevit.

Huſſitæ bellis obtriti ad Eccleſiam Catholicam redeunt, & Regem ſuum Sigismundum recipiunt.

Cochlæus in hiſtor. Huſſitar. lib. 6. c. 7. Dubrav. Crantz. Lib. wand. c. 38. Naucler. Gener. 48. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Acta Concilii Baſileenſ.

Annus Chriſti 1436.

Eugenij IV Pont. 6.
Sigismundi Cæſar. 27.
Theodorici Adminiſt. Pad. 21.

Anno dehinc ſubeunte Sigismundus Jglaviam Olmucenſis diœceſis urbem acceſſit; ubi rurſum pertractatum de controverſiis religionis

Sigismundus à Bohemia recep-

ptus pacem regno & Eccleſiæ reſtituit.

gionis inter Pragenſes & Catholicos. Hic verò cùm Pragenſes Huſſitæ communionem ſub utraque ſpecie peterent, idque ea lege permitteretur, ut ſimul ſub altera etiam ſpecie Chriſtum integrum præberi à Catholicis profiterentur, iisque in locis tantùm communio ſub utrâque libera eſſet, in quibus jam uſus obtinuiſſet: tum nec pueris, quod ſimul poſtulârant daretur: & quæ præterea importunè hactenus ſollicitârunt, cùm ſine magna legum confuſione & turbamento Reipublicæ permitti non poſſe intelligerent, facilè remiſerunt in præſenti, contenti, quod calicem populo impetraſſent. His igitur in tabulas relatis, conventisque, Sigiſmundus extremâ æſtate Pragam ingreſſus, & honorificentiſſimè exceptus, animos procerum in concordiam reduxit. Ac primùm omnem curam convertit ad collapſam religionem per regnum inſtaurandam. Tum verò templa & altaria priſtino cultui reddita, revocati ab exilio Clerici, Monachi & religioſi in ſua Collegia & Cœnobia, reducti. Cumque proventus non ſuppeterent, ex quibus miniſtri ſacrorum viverent, juſſit ex Fiſco regio Imperator per ſingulas hebdomadas aureum Canonicis integrum, Clericis medium dari. Læta univerſa Germania Saxoniaque, poſt tot cruenta bella & fatales clades Bohemiam ad concordiam cum Eccleſia Catholica, priſcumque religionis cultum redire.

Ingentia pluribus locis damna ex ſæviente tempeſtate.

Magna per id tempus bellorum quies ad Rhenum, & per Weſtfaliam totamq; Saxoniam: magna quoque, jam in quartum annum annonæ caritas, ac fames; quod omnes paſſim fruges nunc frigore, nunc pluviis & inundationibus agrorum, nunc aliis cœli injuriis corruptæ non provenirent; id quod paſſim chronicorum Scriptores deplorant. Auctorque inter hos Trithemius eſt, ab Aquilone & Mari Anglico tantam ventorum tempeſtatem incubuiſſe, quæ ab aſcenſu Rheni ad Italiæ usque fines turres, templa, ædes & oppida cum innumera hominum pecorumque ſtrage dejecerit: alibi arbores, alibi magnas ſylvas radicitus evulſerit.

Theodoricus Diœceſin Paderb. ingreſſus, incolarum animos beneficentia ſibi reconciliare ſtudet. *Litera tabularii Paderborn.*

Cæterum Theodoricus Archiepiſcopus Adminiſtratorque noſter hoc anno, luſtrato Weſtfaliæ Ducatu, Paderbornenſem diœceſin ingreſſus, Warburgenſibus eligendi Magiſtratus leges ſcribit; urbesque & oppida & ordines diœceſis, inſtauratis ſingulorum privilegiis, ſibi reconciliare cœpit. Quo ſimul anno conſpexit Cœnobium Dalheimenſe, quod ante non multos annos inſtaurârat, una cum adſito pago fortuiti incendii malo in cineres diſſolvi; è quibus tamen ruinis brevi poſt Padbergenſium, Brobeckiorum, & Hathuſanorum nobilium beneficentia illuſtrius ſurrexit. Quanquam ſacrorum cura ab hoc Adminiſtratore, tot ampliſſimi Archiepiſcopatus ſui negotiis diſtracto, negligenter per diœceſin noſtram tractata. Ex quo Cleri populique mores in pejus ruere comperti ſunt; ſeroque tandem animadverſum, nunquam melius quàm per proprium Epiſcopum omnia adminiſtrari.

Extra-

Digitized by Google

Extractus hoc anno è numero mortalium Willebrandus, Epiſcopus Mindenſis, Haltermontius Comes, quem ex Abbate Corbeienſi delegerant Canonici. Geſſerat is ſacram illam præfecturam annos xxx, ac menſes tres. Vir, ut Crantzius inquit, ortu natalium & religione illuſtris, ſed & bellandi fortitudine non incelebrior. Quippe qui caſtra Wedekenſtenium Bernardo Comiti de Lippia, Reinsbergam Nicolao Comiti Teclenburgico, Radam Joanni Bockio equeſtris ordinis viro erepta reſtituit Eccleſiæ ſuæ; multisque pugnæ congreſſibus Oſnabrugenſes, Mindenſi diœceſi infeſtos, feliciter repreſſit. Defuncti corpus humatum in medio Cathedralis Eccleſiæ ante aram S. Petri, hac rudi inſcriptione tumuli.

Mors Willebrandi Epiſcopi Mindenſis, Abbatis antea Corbeienſis. *Chron. Mindenſ. Crantius in Metrop. Erivvinus in chron. Oſnabr.*

MC quater X ter ſimul à Chriſto datus et ſex,
Præſul Willebrandus de Haltermont venerandus,
Eſt hic portatus dum Stephanus eſt lapidatus.
Ut Leo qui fremit, ſic hic tria caſtra redemit.
O Deus in cœlis nunc gaudeat iſte fidelis.

Extincta eſt cum Willebrando familia Comitum de Haltermont in inferiori Saxonia, ceſſitque Comitatus Brunſwicenſibus. Subrogatus in Epiſcopatu Mindenſi Albertus Hojanus Comes, Erici Comitis filius, quem jam ante annos ſedecim Adminiſtratorem diœceſis admiſerat. Et vix ille Thronum conſcenderat, cùm Brunſwicenſium ope adjutus, inflatusque nova dignitate, bellum quo hactenus etiam multum afflixerat Oſnabrugenſes, Joanni Diepholdio eorum Epiſcopo intulit. Nec imparatus Diepholdius Hojanum è diœceſi ſua profligat, fugientemque inſecutus, ad Lubekenum Mindenſis diœceſis pagum proceſſit, latè agris Mindenſium ad Viſurgim usque vaſtitatem inferendo. Nec jam alij fere per Weſtfaliam Saxoniamq; Epiſcopi ſe offerunt, quam ex illuſtribus Comitum & Principum familiis, à quibus non tam infula quàm lorica expetita, ſæculis ſemper in pejora declinantibus. Epiſcoporum exemplo paſſim præſules & Canocici Cathedralium Eccleſiarum arma induebant, pugnabantque inter milites.

Familia Haltermontia in Willebrando extincta. Willebrando in Epiſcopatu Mindenſi ſuccedit Albertus Comes de Hoja.

Annus Chriſti 1437.

Eugenij IV Pont. 7.
Sigiſmundi Imp. 28.
Theodorici Admin. Pad. 22.

Laborabat per hæc in ſequentem annum Sigismundus Imperator omni virium contentione, ut regnum Bohemiæ & Chriſtianam religionem in priſtinum ſtatum reponeret: quanquam rem eo deducere non licuerit, ut Eccleſiarum prædia & bona ſemel per hæreſin occupata reſtitueret. Jam ad exitum decurrerat annus, cùm vi Jdus Decembris morte abripitur, ſenio jam antè confectus. Princeps qui pietatis laude, & pacis concordiæque ſtudiis, quàm bellandi felicitate & pudici-

Æneas Sylvius c. 53. Dubrav libro 27. Cochlæus lib. 8. Crantz l. 11. Wandal. c. Naucler. Gener. 48.

Digitized by Google

Trithem. in Chron. Vriberg. Paralip. Brovver. in annal. Trevir. Cuſpinian. Raynald.

Obitus Sigismundi Imperat.

pudicitiâ commendatior, famam ad poſteros tranſtulit. Quippe cui violare alienos toros familiare fuit; quo tamen crimine maximè obnoxia Barbara conjux, altera ſæculi ejus Meſſalina domeſtica: ut ob hæc fœda etiam vitia toties ab Huſſitis cæſus videri poſſit. Filiam reliquit unicam hæredem, Alberto Duci Auſtriæ denuptam, quacum Albertus regnum Bohemiæ & Ungariæ adiit; fruſtra licet perfida matre Barbara obnitente, quæ Bohemiæ regnum Polonis tradere machinabatur, ob id captiva, ſimulque novo ſpectaculo cum funere Imperatoris Varadinum in Ungariam deportata. Multò felicior Bohemia Alberto Rege. Is quemadmodum ea tempeſtate inter Germaniæ principes religione & bellica fortitudine facile præſtantiſſimus erat, multisque ſemper præliis feliciter Huſſitas obtriverat, hoſtis hæreticorum acerrimus; ita poſtquam regno potitus, ad nullas unquam iniquas & religioni adverſantes pactiones ſe à Bohemis abduci paſſus eſt; magnaque conſtantia eximius Princeps Eccleſiæ bona ſemper privatis commodis antetulit, præclaro ad poſteros ſuos exemplo.

Funera plurium Principum. *Trithem. in chron. Spanhelm. Teſchenmach. p. 2.*

Multa præterea hoc anno Principum funera; quos inter Ludovicus Comes Palatinus, Ruperti Romanorum Regis filius, Dux bonus, pius, ſanctus, ut Trithemius ſcribit, ultimo Decembris exceſſit, relictis tribus filiis, Philippo, Ludovico & Ruperto; ex quibus poſtremum Colonienſis Eccleſia ſortita Archiepiſcopum. Alterum Adolphi Montium, Juliæ & Gelriæ Ducis funus, quem mors 8 Julij Coloniæ in Abbatia S. Pantaleonis ſuſtulit, nullo hærede filio ſuperſtite. Quapropter Gerhardum, quem ex Wilhelmo fratre Ravensbergenſi habebat nepotem, Succeſſorem dixit. Is ampliſſimarum harum provinciarum poſſeſſionem adijt, multum juvante, qua tum erat auctoritate & potentia, Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo, quòd ex nepte ejus, ut ſupra diximus, Wilhelmo Comiti Ravensbergenſi poſt abdicatum Paderbornenſem Epiſcopatum denupta, genitus eſſet. Juvenis haud multum ſupra vigeſimum annum; cui in matrimonium data Sophia Lawenburgica, Bernardi Saxoniæ, Angariæ & Weſtfaliæ Ducis filia, quacum ſterile per multos annos habuit conjugium, eòque in ſpem potiundi Juliæ & Montium ducatûs, ut ad annum MCCCCL referemus, Archiepiſcopus venit. Ipſe interim hoc anno diſſidium, quod inter Capitulum Paderbornenſe, & Fridericum ac Burchardum Pappenheimios exarſerat, per Ludovicum Haſſiæ Landgravium, à ſe delectum arbitrum, compoſuit; ſicuti id ex literis feſto D. Luciæ die Grubenſtenij datis accepimus. Magna per id tempus Landgravij Haſſiæ auctoritas & potentia, qui ducta in matrimonium Saxoniæ Electoris filia, hereditarium fœdus inter utramque familiam ictum inflammaverat, quique quatuor Haſſiæ Comitatus Zigenheimenſem, Nidanum, Catimelnbocenſem, & Dietanum extinctis heredibus conjunxerat.

Acceſſit

Acceſſit ad cætera hujus anni funera Joannes Diepholdius, Oſnabrugenſis Epiſcopus, ipſo ſacratiſsimo Chriſti patientis die, in flore ætatis defunctus, geſto per XII annos Epiſcopatu. Præſul procero & eleganti corpore, moribus & prudentia ſupra ætatem maturus, in adverſis conſtans, in tractandis rebus publicis, patris cumprimis Conradi Comitis operâ, quem primis annis apud ſe moderatorem habuit, æque fortunatus, atque in bello, quod cum Epiſcopo Monaſterienſi & Mindenſi geſsiſſe diximus; pari felicitate inteſtini diœceſis hoſtes, Klenckij videlicet & Buſchii, ceterique ejus factionis nobiles ad obſequium redacti; ad quorum vires exſcindendas caſtrum Geſmot obſedit expugnavitque. Demum colliſus cum Capitulo, incentore Hugone Schagenio Decano, florentem vitam inter calamitates exuit, veneno, ut creditum eſt, à muliere per potum cereviſiæ myrrhinæ præbito; id quod Decani artibus factum vulgavêre. Funus Cathedrali Eccleſiæ illatum, & honorificentiſsimè conditum. Succeſſorem nactus eſt, Canonicorum ſuffragiis, Ericum Hojanum Comitem, Præpoſitum Colonienſem, fratrem Alberti Mindenſis Epiſcopi, & Joannis bellicoſi & furioſi Comitis. At quibus Ericus turbis jactatus, tempori memorandum, tanquam juſta hominem pœna conſecuta ſit, qui pactione cum Canonicis inita de certis prædiis, quæ Capitulo cederet, Epiſcopatum adeptus eſt.

Interim maximum religionis pietatiſque in populo conſervandæ præſidium erat in religioſis viris, acceſsêreque ad cæteros religioſorum ordines, per id tempus omni virtutum aſpectu illuſtres, Canonici, ut ſupra monuimus, ex inſtituto D. Auguſtini & congregatione Wingesheimenſi; quos ſubſecuti Crucigeri Colonia poſtulati. Et hi, uti jam ante in Paderbornenſem diœceſin admiſſi Valckenhagenſe Cœnobium incoluêre, magna virtutum commendatione; ita in Monaſterienſem quoque Diœceſin recepti, nobile Bentlacenſe Cœnobium ad Amaſis ripam haud procul ab Oppido Reine hoc anno exorſi ſunt. Vetus eo loco ædes ſacra à Sifrido, decimo tertio poſt S. Ludgerum Epiſcopo, conſecrata D. Gertrudi erat, multis exinde cœleſtibus beneficiis & miraculis hominumque affluxu celebris; quam Rector ejus Sacelli & Sacerdos Ludolphus Fabri Crucigeris ultro obtulit. Ac poſtquam ex Epiſcopi & Capituli conſenſu ab Eugenio Pontifice ſuperiori anno publicæ auctoritatis literæ impetratæ ædem ſacram convertendi in Cœnobium, evocatus Colonia hoc anno Joannes Terborchius prima fundamenta jecit. Patria is erat Nottelenſis, in diœceſi Monaſterienſi natus eodemque in loco Sacerdos; qui deinde ſanctioris vitæ ardore incenſus, & Coloniæ in familiam Crucigerorum admiſſus, multos annos Priorem ſui Cœnobij egerat. Vir ſingulari modeſtia, ſuavitate agendi, paupertatis ſtudio, omnibuſque religioſi Sacerdotis ornamentis conſpicuus, quem nemo facilè conſpexit ad ſæcularium menſas aut convivia invitatum accedere,

Chron. Bentlacenſe.

Crucigeri in Diœceſin Monaſt. vocati cœnobium Bentlacenſe inchoant.

tam

ſummæ ſapientiæ & virtutis, egregiæque in Deum pietatis & religionis appellat: nihilque ab eo ſollicitiùs requirit, quàm patrocinium Apoſtolicæ ſedis,& defenſionem Eccleſiæ Catholicæ adverſus hæreticos & Turcas.

Et verò nihil quoque ſollicitius habuit Albertus Rex. Nam ob id,Bohemiam hoc anno ingreſſus eſt cum exercitu xxx millium; caſtraque ſequebantur Chriſtophorus Dux Bavariæ,quem poſtea Dani Regem elegêre, Fridericus Dux Saxoniæ, Albertus Marchio Brandeburgenſis, multique Germaniæ & Saxoniæ proceres; quorum viribus adjutus, Taſconem hæreticæ factionis caput ac cæteros rebelles Bohemos commiſſis præliis obtrivit,æmulumque regni Caſimirum in turpem fugam conjecit.

Albertus Bohemos domat.

Compoſitis in Bohemia rebus, in Germaniam rediit, & Nurimbergæ Principum comitia indixit; ad quæ Pontifex menſe Septembri ſuos etiam Legatos miſit, qui Cæſarem & Principes Imperij ad pacem Eccleſiæ inducerent, Patresque concilij Baſileenſis cum Eugenio Pontifice & Apoſtolica ſede componerent; quòd is jam, reclamantibus Baſileenſibus Patribus, Concilium Ferrariam avocârat. Quam ob rem Pontifex literas dedit ad Archiepiſcopos, Duces, Landgravios, Marchiones & Comites Imperij. Verùm ea Comitia, quòd Norimberga longius poſita eſſet,eòque Principes plerique detractarent accedere, non proceſſerunt; obluctante cumprimis Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo, cujus per id tempus maxima auctoritas erat apud Cæſarem & Principes. Nec enim Eugenius Pontifex ullum ſibi inter Germaniæ Archiepiſcopos magis adverſantem habuit,quàm Colonienſem Archiepiſcopum,à quo multa etiam poſt,ut hactenus fecerat, turbata in Concilo Baſileenſi.

Fabritius Spangeb. Chron. Saxon.
Indicit Comitia Principum Nurimbergæ. Concilium Baſileenſe ab Eugenio avocatur Ferrariam.

Annus Chriſti 1439.

Eugenij IV Pont. 9.
Alberti II. Cæſaris 2.
Theodorici Admin. Pad. 24.

Cæterum cùm Norimbergæ languerent indicta comitia Principum, Albertus Cæſar ea ſequente anno Francofurtum tranſtulit, juſſitque ad Calend. Martias adeſſe Principes; at cùm ille quoque locus metu peſtiferæ contagionis non placeret, Moguntia procerum conſenſu delecta eſt: eòque præter Cardinales ab Eugenio miſſos, confluxêre ex tota prope Europa Epiſcopi & Principum Legati. Aderant ex ordine Septemvirorum tres Archiepiſcopi, Theodoricus Colonienſis, Theodoricus Moguntinenſis & Rabanus Trevirenſis, interque exteros Archiepiſcopus Turonenſis. Acceſſêre Epiſcopi ex Gallia, Hiſpania & Italia,cum Aquileienſi Patriarcha, ſumma fere rei deliberandæ erat, concordia Eccleſiæ; quando ſatis intelligebat Pontifex, Patres Baſileæ non tam in hæreſes extinguendas, & diſciplinam Ec-

Æneas Sylvius de geſtis Concilii Baſileenſis
Raynald. in hiſt. Eccleſ.
Brovver. lib. 19. Annal. Trevir.
Comitia Nurimbergæ indicta transferuntur Moguntiam.

Digitized by Google

cleſiæ reparandam, quàm in ſe deprimendum exuendumque pontificia dignitate intentos, omnia conſilia agitare. Hinc quantum Pontifex connîſus Baſileenſe concilium diſſipare, tantum Baſileenſes obnixi, ne loco moverentur. Jam verò ubi Moguntiæ ventum ad diſceptationem, Theodoricus Agrippinenſis Archiepiſcopus (ut qui potentia, generis claritudine & auctoritate facile inter omnes eminebat) prolocutus, pro Patribus Baſileæ retinendis, & decretis Baſileenſis Concilij recipiendis ſententiam dixit; quem Theodoricus Moguntinus & Rabanus Trevirenſis Archiepiſcopi ſequuti. Quanquam Rabanum id gravatò feciſſe excuſet Browerus; ne ſchismatis labem illi cum cæteris aſpergeret; quòd animo magis in partes Eugenij inclinare viſus ſit.

Theodoricus Archiep. Colon. agit pro Concilio Baſileæ retinendo, & recipiendis hujus concilij decretis. Contrà partes Eugenij Pont. tuetur Nicolaus Cuſanus Cardin.

Interim cum aliis Moguntiam acceſſit Nicolaus Cuſanus; qui, ſicuti antea Concilio Baſileenſi obtulerat tres libros de concordia Eccleſiæ, magna à ſe cura raráque ingenij laude elaboratos; ita pro Eugenij Pontificis auctoritate in hoc conventu Epiſcoporum & Principum libere & acerrimè peroravit; eò ab Ænea Sylvio Hercules Oratorum appellatus. Juvat in hanc rem verba ejus proferre. *Hercules omnium Eugeniarum partium Nicolaus Cuſanus exiſtimatus eſt, homo et priſcarum literarum eruditiſſimus, et multarum rerum uſu perdoctus: hic omne ſtudium ſuum omnemque conatum in defenſione Eugenii collocavit.* Natus is erat Cuſæ, in obſcuro ad ripas Moſellæ prope Berncaſtellum pago, & ob præſtantiam ingenij Confluentiæ in Collegium Canonicorum adſcriptus. Linguam Hebraicam, Græcam, latinam, omneſque ſcientiarum artes complexus, eò æſtimationis devenerat, ut ob doctrinæ præſtantiam Collegii illius Decanus eligeretur. Inde cùm famâ integerrimæ vitæ ſcriptiſq; inclareſceret, Romam evocatus, publicis Eccleſiæ negotiis admotus eſt; quem demum ex paupere alumno ſuo vidit Confluentia Brixinenſem Epiſcopum, & Cardinalem Romanæ Eccleſiæ. Id hoc loco paucis adnotare viſum de celebri viro, quem Legati Apoſtolici munus per Germaniam & Saxoniam noſtram poſt multò clariorem fecit.

Nihil efficiunt Legati Pontificis.

At quantum ille in præſenti cæterique Pontificis Legati, & cum his integriores viri pro Eugenio contenderent; nihil tamen in hoc Moguntino conventu impetrare licuit: manſêre pertinaces Septemviri; recepta ſunt decreta Concilij Baſileenſis & Germanis imperata: ſtatutum retinere Patres Baſileæ in ſynodo; neque vetitum illis, quo minus in jus vocarent ipſum Pontificem.

Baſileæ congregati dogmata ſua propugnant, & Eugenio Pont. exauthorato ſubſtituunt

Multò per hæc furioſius actum Baſileæ in Concilio à factioſis patribus; quorum Dux Arelatenſis Archiepiſcopus Cardinalis, inductus à Nicolao Pſeudo-Dominicano, traxit, in partes minoris ordinis Sacerdotes & Doctores, præſuleſque ſcientia inflatos. Ab his renovatum prius decretum, turbamentum videlicet Eccleſiæ, Concilium eſſe ſupra Pontificem, cui ſuprema in omnes à Deo poteſtas ſit data. Hinc illi Eugenium Pontificem pronunciare hæreticum, & in

hæreſin

hæreſin prolapſum: vocare in judicium ſuum Baſileam, & cum ſe non ſiſteret, exauctorare, & in ejus locum Amadæum Ducem Sabaudiæ (quantumvis pars ſanior patrum reclamaret) renunciavêre pontificem Felicem V dictum; qui principatu in filios transmiſſo, in amœnam Eremum ſeceſſerat, ſumptoq; Eremitæ habitu, octo iſtic annos privatim egerat; titulo tamen Ducis ac viginti famulis ad obſequium retentis. At nihil fœdius eo in Concilio actum, quàm Eugenium pontificem, de quo orbi chriſtiano nunquam dubium fuerat eſſe verum pontificem, dignitate movere, & in locum ejus pſeudo pontificem obtrudere. Inde turpiſſimum illud & pernitioſiſſimum ſchiſma, in quo alij Eugenio, alij Felici V. alij medij inter illos, neutri hærebant. Quæſtusque magnopere Eugenius pontifex, ſe ab Alberto Romanorum Rege deſeri; quòd & is neutri parti ſe favere promulgârat.

Amadœum, Felicem V nuncupatum.

Magnum interea pondus adjecit Schiſmati Moguntinus, de quo retulimus, conventus, approbando omnia Concilii Baſileenſis decreta; inter quæ cùm pernicioſiſſimum eſſet, Concilium eſſe ſupra pontificem, hinc à Germanorum ſententia multum confirmati Schiſmatici. Nec pontifex ullos ſibi meditatæ concordiæ magis noxios habuit; quàm Ludovicum Arelatenſem Epiſcopum in Concilio, & Theodoricum Archiepiſcopum Colonienſem in Germania.

Ego tametſi nullum Saxoniæ Germaniæque Epiſcopum ſiſtere poſſim, qui Baſileæ ſe præſens huic peſtilenti factioni in exauctorando Eugenio miſcuerit; reperio tamen ex Weſtfalis Cœnobij Campi-Mariæ in diœceſi Monaſterienſi Monachum, virum, ut Trithemius ſcribit, ingenio ſubtilem, & clarum eloquio, ſacrarumque literarum peritiſſimum, qui pro defenſione Baſileenſis Concilii multum laboravit, ſcriptis in hanc rem libris; quorum unus eſt de auctoritate pontificis & Concilij, & voce definitiva Epiſcoporum; alter de ipſo Shiſmate: tertius de iis, qui neutri parti accedunt in ſchiſmate. Alia præterea ejuſmodi ingenij monumenta ab illo edita, ut, tum quilibet ſapere, & laboranti Eccleſiæ, opem ferre voluit, noxiam ſæpe magis, quàm utilem: vixit autem is ſcriptor hoc ipſo anno quo ſchiſma fervere cœpit; hinc & anno proximo ob doctrinæ famam Baſileam ad Concilium evocatus. Celebre tum Cœnobium illud Ciſtercienſe erat doctis viris; quos inter ipſe Abbas memoratur laurea Doctorum exornatus. Clarus quoque per id tempus Henricus Werlenſis, gente Weſtfalus, profeſſione D. Franciſci Monachus, ac provincialis Ordinis ſui præſes, qui Trithemij teſtimonio, refertur Doctor Gymnaſij Agrippinenſis, diſputator acutus, & divini verbi præco egregius; qui ob ſcientiæ præſtantiam ad Concilium quoque Baſileenſe evocatus; ut eò tanquam ad nundinas ſuas convolarint Theologi, poſtquam decreta Concilij Baſileenſis ab Academia Pariſienſi, Colonienſi, Viennenſi, Erfurtenſi, & Cracovienſi comprobata fuêre.

Trithem. de viris illuſtribus Pantal. de viris illuſtr. Eiſengr. lib. de Scriptoribus orth. Bibliot. Pontif. Ludov. à S. Carol. Bibliot. Script. Ordin. Ciſtert.

Concilium Baſileenſe ſcriptis libris defenditur à Monacho Marienfeldenſi.

Floret hoc tempore Henricus Werlenſis Weſtfalus.

Concilium Florentinum, in quo Græci cum Latinis conciliati.

Simul per id tempus Eugenius pontifex legitimum ex tota Eccleſia convocatis præſulibus Florentinum Concilium habuit; ad quod Joannes Palæologus Conſtantinopolitanus Imperator cum Joſepho patriarcha, & lectiſsimis ſuæ gentis Epiſcopis, doctiſque viris acceſsit, invitatus à Nicolao Cuſano, quem ob id Pontifex Græcæ linguæ peritum miſerat Conſtantinopolim. Concilio præſedit ipſe pontifex, in eòque Græci & Armeni in concordiam cum Latina Eccleſia convenêre. Res admiratione digna, dum Baſileæ in Germania Eccleſia Schiſmate laceratur, Florentiæ in Italia Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ conjunctio inſtauratur; prorſus, ut Spiritus ille divinus, quo Concilia reguntur, à Schiſmaticis ad veri pontificis Concilium demigraſſe videri poſsit: nec inani vulgi rumore jactatum ſit, Baſileam, obtruſo felice Pſeudopontifice ſuo, infelicem baſiliſcum peperiſſe; & Eugenius, fruſtra Schiſmaticis obluctantibus, verus ad obitum Pontifex permanſerit.

Nauclerus Cuſpinian. Albertus Imp. in Hungariam contra Turcas movet.

Hæc inter Albertus Romanorum Rex, poſt exſolutum votum à Cella Virginis regreſſus Viennam, à Regina & Ungariæ regni proceribus literas accipit, quibus ſollicitatur, in Ungariam feſtinet, niſi regnum in manus Turcarum venire velit; quòd jam Amurathes Turcarum Imperator Serviam intraſſet, expugnataque ad Danubij ripam Sinderovia, Belgrado immineret. Igitur Albertus Rex, contracto exercitu, cum falcatis curribus, omnibuſque bellicis machinis ac tormentis in Ungariam properat. At cùm Sindronium perveniſſet, Turcam ſeu fama adventus Regis, ſeu præſenti expeditione fatigatum receſſiſſe didicit. Quare Rex diſſoluto exercitu Budam rediit. Ibi dum per calores Auguſti verſatur, ex immodico peponum eſu in profluvium ventris ſolvitur. Prætergreſſus interim Strigonium, cùm morbum invaleſcere ſentiret, pro chriſtiano ritu omnibus Eccleſiæ Sacramentis ſibi provideri voluit. Quibus præmunitus, haud procul villa Longa, edito teſtamento, ſexto Calendas Novembris anno ætatis trigeſimo nono mortalitatem implevit, poſtquam annum unum & menſes novem imperaſſet. Non facile Cæſar, qui aut majori ſpe ad Imperium venerat, aut majori etiam luctu in flore ætatis amiſſus fuerit.

Obitus Alberti Imp.

Baptiſta Egnat. Trithem. in Chron. Chron. M. Belgij Lang. in Chron. Citat.

Annus Chriſti 1440.

Eugenij IV Pont. 10.
Friderici III. al. IV. Imp. 1.
Theodorici Adminiſt. Pad. 25.

Naucler. Generat. 49. Æneas Sylvius Trithem. in Chron. Spanh.

Poſteaquam morte Alberti Cæſaris tria rurſum regna vacua fuere, primi inter Principes Septemviri ſolliciti concordeſque ſub initium anni hujus ſequentis Romanorum Regem ſubrogârunt. Indicta in hanc rem Francofurti comitia; in quibus, ut Cuſpinianus inquit, ſub initium Januarij; aut ut Nauclerus 3. Calend. Aprilis; aut quod alij

alij veriſimilius referunt, ſecundo Februarij, die Virgini Purificatæ ſacro, delectus eſt Fridericus Auſtriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ Dux, Comes Tirolis, Erneſti Ducis Auſtriæ filius, & Alberti Cæſaris patruelis, juveniſque XXVI annorum, Romanorum Rex appellatus. Multum diſcordantes ſub initium Principum erant voluntates, diſtrahente comitia Joanne Gertio Weſtfalo, ex Gartiorum apud Mindenſes familia, Sigiſmundi quondam Protonotario, viro ſolertis & callidi ingenij, à quo multa conficta in Fridericum vitia diſſeminabantur. Nec his acquievit Gertius; ſed & ſcriptis etiam poſt ad Nicolaum Pontificem literis tentavit Romæ impedire coronationem Friderici Cæſaris. Quæ etſi Fridericum non laterent; hominemque prædivitem multis ſuppliciis punire poſſet; paſſus tamen eſt Viennæ inultum vivere. Et quantum etiam in his comitijs Gertius verteret Principum animos; vicit tamen eorum ſententia, qui Fridericum Imperio Romano digniſſimum judicabant. Quippe Princeps erat pietate & religione egregius; qui jam vigeſimo ætatis anno, fruſtra aliis obnitentibus, per mare in Palæſtinam provectus loca ſacra inviſerat, judicio ſupra ætatem maturus, pacis juxta ac Cleri amans, æquus, benignus, vini cibique continentiſſimus, procero ac pulchro corporis habitu, omnibuſque virtutum ornamentis ad Imperium natus.

Cuſpinianus in Frider. Lang. in Chron. Citiz. Crantz. lib. 11. Saxon. c. 30. Ursberg. Paralipp. Chron. M. Belgij.

Fridericus Dux Auſtriæ &c. Rex Romanorum Alberto ſuccedit. Friderici electionem diſturbare conatur Joannes Gertius Weſtfalus.

Facta electione miſſus eſt nomine Collegij Electorum Jacobus Trevirenſis Archiepiſcopus Viennam ad Fridericum, qui ſummum illi honorem deferret, invitaretque ad regnum Romani Imperij capeſſendum: admiſit quidem Fridericus dignitatem; ſed in præſenti adduci non potuit, ut ſecum Aquiſgranum deſcenderet ad auguſtale diadema capiendum. Quare celebritas hæc in tertium ab hinc annum prolata eſt. Interim in hiſce Francofurtenſibus Comitiis, ſicuti ſupra in Moguntinis factum diximus, Principes decrevère, neque ad Eugenij, neque ad Felicis Pontificis partes accedere, ſed medios partiumque intactos manere: quod decretum XVI menſis Martij vulgatum. Ac magis pro capite Imperij ac Eccleſiæ ſolliciti, novum acephalorum Schiſma conflavère, qui nec verum Pontificem, nec Pſeudopontificem colerent. Huic politico decreto Principum ſeſe ad tempus conformavit Fridericus Rex; donec proximis comitiis, quæ Moguntiæ in ſequentem annum indixit, ex Principum voluntate certius de concordia Eccleſiæ ſanciretur; ad quæ & Carolum Francorum Regem ſcriptis literis invitavit.

Cochlæus in hiſtor. Huſſit. lib. 9. Raynald. in hiſtor. Eccleſ.

Schiſma Principum Imperij nec verum nec pſeudopontificem recipientium.

Auctor hujus politici Concilij, ne deſertis Schiſmaticorum partibus ad Eugenium Pontificem accederent, Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, qui pertinaci averſoque in Eugenium animo Moguntinum ceteroſque Germaniæ Præſules in ſuam ſententiam detraxit. Quem adeo quoque publicis hiſce rebus turbiſque involutum accepimus, ut nihil ab eo hactenus per noſtram diœceſin, neque in ſa-

Auctor præcipuus Schiſmatis Theodoricus Archiep. Colon.

Digitized by Google

in ſacris neque civilibus, actum reperiam, præterquam quòd hoc anno caſtrum Cogenlenbergam à Ludovico Haſſiæ Landgravio 326 florenis Rhenanis redemerit, ac diœceſi Paderbornenſi reddiderit, relicto interim jure Corbeienſibus ſuam caſtri partem repetendi.

Ars Typographica hoc tempore vel reperta, vel expolita.

Referunt ad hæc tempora plerique Scriptores Typographiæ artem magno mortalium bono repertam, auctore Joanne ab Gutenbergio Argentinenſi artifice, qui eam Moguntiæ, Theodorico Archiepiſcopo ac Metropolitano noſtro, magnis ſuis ſumptibus expolivit. Nam ante Gutenbergium Fauſtus civis Moguntinus, opificio aurifaber, & Joannes Schefferus patria Gereſheimenſis, Fauſti diſcipulus, rudi opere primi repertores protulerant in lucem; doctus, ab his Gutenbergius, cùm vicinus habitaret Fauſto, hauſit, ſumptibus ſimul, quòd locupletior eſſet, ſuppeditatis; poſt orta diſcordia inter Fauſtum & Gutenbergium, Fauſtus Moguntiæ manſit, Gutenbergius vero Argentinam ad natale ſolum diſceſſit. Artem exinde Joannes Mentelius multum perfecit; quæ Argentina traducta Neapolim in Italiam à Sixto Ruſingero Argentinenſi, ac Romam ab Udalrico Hanio Germano. Hujus poſtremi nomine, cùm Gallum ſonet Germanis, nonnulli in errorem abducti repertorem hujus artis ex Gallia traducere conati ſunt. Moguntia deinde tanquam è ſuo fonte non modò per Italiam, ſed & per univerſam Europam brevi ars illa diffundi cœpit; primisque ſtatim annis per Belgium, Saxoniam, & Weſtfaliam propagata inclaruit; ſicuti hæc inter cæteros exacte à Serrario, & Mallingrotio pertractata ſunt.

Serrar. lib. 1. Mogunt. rerum c. 37. Mallingrat. lib. de arte Typograph.

ANNA-

ANNALIUM PADERBORNENSIUM LIBER XVII.

THEODORICUS MORSANUS

Archiepiſcopus Colonienſis

Et

Paderbornenſis Eccleſiæ Admi-
niſtrator Epiſcopus

XXXVI.

Bellum

Digitized by Google

Bellum Suſatenſe & Monaſterienſe,

ac cæteræ à Theodorico Archiepiſcopo res geſtæ per Weſtfaliam.

Annus Chriſti 1441.

Eugenij IV Pont. 11.
Friderici IV Cæſaris 2.
Theodorici Adminiſt. Pad 26.

Æneas Sylvius Cochlæus Spondanus Nauclerus.

Comitiis Moguntiæ finitis, Cæſar in Auſtriam regreditur, Ungariam Bohemiamque pacaturus.

CÆſar ſub initium anni hujus conſequentis Comitia, quæ Moguntiæ indixerat, magna Principum frequentia celebravit. Acceſſere quoq; Moguntiam Eugenij Pontificis & Concilij Baſileenſis Oratores; quiſque Cæſarem & Principes ad ſuas partes trahere connifus. Verùm à Principibus ſuperioris anni decretum eſt repetitum: medios videlicet partium Cæſarem & Principes manſuros, donec aliud in ſynodo generali extra Florentinum conſtitueretur; id quod Theodorici Colonienſis Archiepiſcopi auctoritate & pertinacia in Pontificem actum eſt. Cæſar poſt illa in Auſtriam regreſſus, ad turbatas res Bohemiæ & Ungariæ moderandas. Ungari enim ab exceſſu Alberti Regis ſui Uladislaum Poloniæ Regem elegêre, non exſpectato poſthumo Alberti Regis filio Uladislao; quem tamen mox alij Ungarorum, poſtquam in lucem editus fuit, expetiêre. In Bohemia ſimili modo pugnatum. Nam cùm alij Uladislaum poſthumum hæredem regni dicerent; aliis immatura pueri ætas diſplicebat; eòque Alberto Bavariæ Duci regnum detulêre. quod cùm ille aſpernaretur, nec heredi filio, monitus à Friderico Rege, præripere vellet; alij ipſi Friderico Romanorum Regi obtulêre. Sed cùm & ille ſe tutorem Regis filij diceret, quem nefas eſſet paterno regno ſpoliare; Bohemi ſubinde multum inter ſe diſcordantes in factiones abiêre: ac prævalentibus demum hæreticis, Georgium* Podiebratium, hæreticum hominem, regni gubernatorem dixêre; qui ſe poſtea Regem tulit, creditusq; fuit Uladislaum adoleſcentem veneno ſuſtuliſſe. His regni utriuſq; curis Fridericus Romanorum Rex annum hunc conſumpſit.

**al. Pogebracius.*

Ervvinus in Chron. Oſnabrug.

Diſcordia inter Canonicos Oſnabrugenſes.

Cæteris ferè provinciis circumquieſcentibus, haud leviter conturbata Weſtfalia, ex fœdo Oſnabrugenſium diſſidio. Suſcepta jam ab aliquot annis ſimultas erat inter Hugonem Schagenium Decanum, & Joannem Warendorpium ſeniorem ejus Collegij, ac Præpoſitum ad S. Joannem, quæ clam etiam in factiones Canonicorum abierat. Incendit hos Decanus, homo elati & inquieti ingenij, raptis nonnullis

Digitized by Google

nonnullis è Clero in carceres, ſpecie quidem violatæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ, re autem, ut ferebatur, odio Warendorpium opprimeret, traxit in partes ſuas è Cathedralibus Canonicis Gisbertum de Wulffſtein Scholaſticum, Nicolaum Bockrodium Theſaurarium, Joannem Brinckium, Hermannum Munſterum, Egbertum de Herberen, Joannem Kerſenbrochium juniorem, & Hardewicum Weddeſche Mellenſem Archidiaconum. At longè major potiorque pars ſe Warendorpio adjungebat, offenſa Decani inſolentia: Joannes Voſſius Archidiaconus Merſenſis, Joannes Meppenſis Cantor, Joannes Kerſenbrochius Senior, Everhardus de Dickle, Conradus Bremenſis Magiſter, Gerhardus Leidenſis Præpoſitus Brameſchenſis, Gerhardus Scluter legum doctor Decanus Bremenſis, Everhardus * Lackeren doctor ſacrorum Canonum Decanus Daventrienſis, Archidiaconus Friſiæ & Embslandiæ; quibus in acie ſummum poſtea momentum acceſſit urbs Oſnabrugenſis. Tanto igitur partium ſtudio confiſus Warendorpius, homo ſeveræ mentis publicum in urbe tribunal erigit; poſtulatusque in judicium Decanus. Accuſabatur rapuiſſe theſaurum Eccleſiæ, decoxiſſe patrimonium ſacrum, abalienaſſe bona Epiſcopi & Capituli, & quæ hujuſmodi erant crimina; ob quæ, cùm juſſus adeſſe non compareret, damnatur reus, ſuſpenditur à divinis, & Eccleſiæ ingreſſu prohibetur. His ut ſe expediret Decanus, appellavit ad Concilium Baſileenſe; à quo poſtquam faventes cauſæ literas acceperat, contempſit ea, quæ adverſus ſe prolata erant; feſtoq; ſacrorum cinerum die, cinctus magno Canonicorum comitatu, Baſilicam intrat. Warendorpius ea ſuper re certior factus, chorum milite implet, venientemque Decanum vi aggreditur, & è choro proturbat. Oritur cruenta & fœdi exempli pugna inter ipſa templi penetralia; captoq; Decano, cæteri territi in fugam ſe vertunt; quorum alij etiam, ut vitæ conſulerent, ſe per feneſtras Eccleſiæ præcipites dedêre. Decanus in tetrum & longum carcerem abripitur. Quæ poſtquam ad Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum Metropolitanum eorum relata fuêre, ob ſacrilegum facinus, Canonicis uſum ſacrorum interdicit; ſtetitque diu Eccleſia ſacris ſuis orba.

*al. Locken prov.

Erumpit in cruentam pugnam.

Spectabat hæc Ericus Epiſcopus, & cùm muneris ipſius eſſet partes componere, ſinebat collidi, donec ad ſe Canonici profugi ex urbe venirent, & Decani partibus ſe adjungerent. Quo exacerbatus Warendorpius cum ſuis, iram convertit in Epiſcopum, juſſitque prædia Eccleſiæ reddere, quæ turpi pactione, ut eligeretur, dederat Capitulo. Ille contrà citare Warendorpium cum ſuis Iburgum ad dicendam cauſam. Recuſat id Warendorpius, nec ſibi integrum ait eſſe, ibi cauſam dicere, ubi omnia in gratiam Decani compoſita ſint. Novum inde diſsidium inter Epiſcopum & Canonicos, quod mox in mutua ſpolia prædiorum bonorumque erupit. Nec civium pecoribus parcitum, quæ ab Epiſcopi miniſtris, quòd in factione Wa-

Ipſum etiam Epiſcopum Ericum involvit.

Digitized by Google

Epiſcopi frater Joannes Hojan9, diœceſin infeſtat.

rendorpij eſſent, Jburgum abducta. Auctor incentorque huius prædatorii belli **Joannes Hojanus** Comes, frater Erici Epiſcopi, cui ille omnem Diœceſis gubernationem in manus dederat, homo turbidi & præferocis ingenij, hic omnia pacis conſilia turbare; Nobiles, Miniſteriales, ac milites provinciales evocare Jburgum ad ſpolia civium Oſnabrugenſium: adjungere ſibi in ſocietatem belli Albertum Mindenſem Epiſcopum, utriusque fratrem: fœdere præterea attrahere Duces Brunſwicenſes, Wilhelmum & Fridericum; quorum promiſſis auxiliis grandia ſperare auſus Joannes Comes, & bellum urbi Oſnabrugenſi indicere. At nec Oſnabrugenſes ad hæc interriti cives armant, opem vicinarum civitatum implorant, militem exterum per diœceſin Monaſterienſem & Marchiam conſcribunt; quibus ultro acceſſere Mauritius Comes Spegelbergius, Fridericus de Hörde compluresque è nobilitate viri, bellandi cupiditate incenſi. Increvêre urbis Oſnabrugenſis & Warendorpii vires (quibus una adverſus Ericum Epiſcopum conſpiratio erat) acceſsione Conradi Diepholdij Comitis, ſummæ ædis Præpoſiti. Quàm dignitatem, cùm Diepholdius à ſede Apoſtolica impetraſſet, Ericus Epiſcopus Lubertum Weſtfalium obtrudere contendebat; eò Diepholdius hoſtis Erici Epiſcopi, Warendorpio & urbi ſe conjunxit, familiæ viribus præpollens. Atque his Oſnabrugenſes Canonici confirmati, Ericum Epiſcopum Jburgo Oſnabrugum vocant ad dicendam cauſam; ac ne tergiverſandi rationem obtendat, literas ſeveritatis addunt. Sed his ſpretis, Joannes Comes, diœceſis gubernator, urbis vias & commeatum intercludere, armisque hoſtilibus Oſnabrugenſes divexare, prædas agere; quæ modò Jburgum, modò Wittlagium, modò Furſtenavium ad munitiora diœceſis caſtra trahebantur, ingemiſcente ipſo Erico Epiſcopo; qui auditus aliquando cum lacrymis dicere: Qua ego fiducia ad Dei tribunal accedam, qui gregem populi mei ita tractari affligiq; patior? vir cetera bonus, ſed ad regendum minus idoneus, qui omne imperium Joanni fratri, homini turbulento & arroganti permiſerat. Uti hoc conſequi ſolet, quando Epiſcopi conſanguineis frenum regendi laxiùs permittunt, quàm ipſi repetere poſſunt. Sed his exacerbati Oſnabrugenſes, Furſtenaviæ caſtrum & Oppidum, in quo ipſe tum Hojanus Diœceſis turbamentum commorari compertus erat, educto ex urbe milite aggrediuntur, & expugnant. Comes Hojanus cùm ex conſcientia malefactorum vitæ ſuæ timeret, in ædes Parochi ſe abdidit aliquamdiu, multumque conquiſitus venit in manus Oſnabrugenſium; à quibus Oſnabrugum captivus abducitur, & in arctum carcerem turris, in quem olim Simon Comes Lippienſium conjectus erat, detruditur: loco tam anguſto, ut in pedes ſe erigere non poſset. Hæſit in eo concluſus per ſex annos, non alio ſitu corporis, quàm cubando & ſedendo. Servat hodiedum turris ab ariete nomen.

Capitur ab Oſnabrugenſibus, & turri includitur.

Exauthoratur Eri-

Intervenit hiſce turbis poſtremùm Theodoricus Colonienſis Archie-

Digitized by Google

Archiepiſcopus, Metropolitanus eorum, poſtulatus arbiter; auditisq; coram ſingulorum querelis, urbem & Canonicos inter ſe compoſuit. Et quia Ericus Epiſcopus, à quo regendi prudentiam requirebant, ante alios accuſabatur; Colonienſis Archiepiſcopus ſuaſit Canonicis, fratrem ſuum Henricum Monaſterienſem Epiſcopum in locum Erici deligerent Adminiſtratorem ſuum; multaque pollicitus, facilè omnes in hanc ſententiam adduxit. Exauctorato igitur Hojano, Henricus Morſanus ſublectus eſt. Quam in rem ſcriptum mox ad Baſileenſis Concilij Patres; apud quos cùm magna gratia valeret Archiepiſcopus, tam id facilè à Concilio, quàm à Canonicis impetravit. Quo comperto, Ericus Coloniam ad Præpoſiti munus, ex quo poſtulatus erat Epiſcopus, rediit, privatamque felicius, quàm publicam vitam egit. Multum poſthæc laboravit Ericus pro fratre redimendo. At cùm neuter lytro ſolvendo par eſſet, ad Fridericum Cæſarem profectus, ex itinere à Comitibus de Hoynſtein intercipitur, captivusque in caſtrum Laer abripitur, non prius è carcere liberatus, quàm mille & quingentos florenos dependeret. Non deſtitêre interim conſanguinei Hojani cauſam utriusque captivi agere apud Fridericum Cæſarem; quam & ille eò ſollicitiùs ſuſcepit, quòd ex eadem Brunſwicenſi familia cum Hojanis conſanguinitatem traheret. Quo comperto, Oſnabrugenſes ad Concilium Baſileenſe appellavêre; nec Cæſaris auctoritas valuit in Hojano relaxando. Ea nimirum tum unius urbis Oſnabrugenſis inſolentia erat, quæ contempto etiam Cæſaris mandato, Hojanum ad ſex annos in vinculis retinuit. At vix dum è diœceſi Oſnabrugenſi emigrârat Ericus, cùm ab Ordinibus evocatur Henric⁹ Monaſterienſis Epiſcopus; qui & nono Julij hoc anno magno omniũ Principum plauſu, Principi chori aræ impoſitus, admiſſusq; in poſſeſſionem, Oſnabrugenſis Eccleſiæ gubernationem adijt. Ita verò Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, poſtquam iisdem prope artibus Ericum ab Oſnabrugenſi, quibus Wilhelmum antiſtitem noſtrum à Paderbornenſi Epiſcopatu dimoverat, regiam quandam potentiam per Weſtfaliam complexus eſt; quippe qui præter Colonienſem Archiepiſcopatum, Ducatum Weſtfaliæ, & Paderbornenſem diœceſin, viribus Henrici fratris, ſibi Monaſterienſem & Oſnabrugenſem Epiſcopatum conjunxerat. Profuitque hæc potentia primùm Oſnabrugenſi diœceſi, quam Henricus Adminiſtrator, expugnato caſtro Gronenberg & Hunteborch in integrum reſtituit, impoſitisq; præſidiis Albertum Hojanum Oſnabrugenſibus hactenus infeſtum tandem repreſſit. Fecitq; deinde horum fratrum auctoritas & quatuor Principatum conjunctio, nequis etiam vicinorum Comitum aut Principum Paderbornenſem Epiſcopatum infeſtis armis ingredi tentaret. Confirmato in hunc modũ dominatu per Weſtfaliam, Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus majora auſus, bellum Suſatenſe, tot ſcriptoribus celebre, & tot Weſtfaliæ cladibus funeſtum, eſt

Marginalia: cus, & eligitur Henricus Mörſanus Epiſc. Oſnabr. — Incarceratur & ipſe Ericus à Comitibus de Hoynſtein.

Wittius de bello Suſa. Trithem. in Chron. Spanhei. Chron. Tremon. Chron. Colon. Chron. Monaſt. Gelen. l.2. c.2. In vita S. Engelb. Piderit. in chron. Lipsienſ.

Theodoricus bellum Suſatenſe inchoat: ejus belli cauſa.

aggreſſus. Cauſa belli, ut ſupra diximus, indictum tributum; cui ſe ante omnes oppoſuêre Suſatenſes, obtendendo libertatem & privilegia; quòd urbem ſuam dicerent antiquiſſimam Weſtfaliæ & Angariæ Metropolim, quæ ab omnibus tributis & Archiepiſcoporum Colonienſium oneribus immunis eſſet. Quam libertatem ut tuerentur adverſus Archiepiſcopum, fœdus inière non modò cum cæteris Ducatûs Weſtfaliæ Oppidis, ſed & cum vicinis Weſtfaliæ urbibus; quarum tum magna potentia erat, eademque cauſa libertatis agitari perſuadebatur. Quæ res cùm ad apertam rebellionem vergeret, indicta ſunt anno 1438 publica ab Archiepiſcopo comitia ordinum totius Ducatûs Weſtfaliæ, in iiſque lis omnis in hunc modum compoſita: uti Archiepiſcopus eam libertatem nobilitati & Oppidis relinqueret, quam inauguratus juràrat; viciſſim populus Principem ſuum in omnibus recognoſceret. Poſtulatum deinde ab Archiepiſcopo, ut nobilitas & Oppida repeterent ſigilla à Suſatenſibus, quibus fœdus ſanxerant. Pronus adhæc equeſtris ordo & Oppida Ducatûs Weſtfaliæ; primique, qui fœderibus renunciavêre, Rudenſes fuerunt, quos cæteri deinde conſecuti ſunt. Soli ex his pertinaces obſtitêre Suſatenſes, qui neq; ad tributi penſitationem, neque ad ullam ſubmiſſionem ſeſe ab Archiepiſcopo flecti patiebantur. Queſtus hac ſuper re Archiepiſcopus cum ordinibus, Oppida & equeſtres viros concitavit adverſus Suſatenſes; & quàm hi indigne tulêre unicam urbem ſe ab imperio Archiepiſcopi & communi onere exemptam velle, tam proni conſpiravêre cum Archiepiſcopo. Ac priuſquam ad arma res procederet, primùm monitis ſalutaribus tentati ſunt, permiſſumque, ut tributa ipſi in ſua curia colligerent, ac tertiam ex his partem ſibi retinerent. Id cùm recuſarent cives, res minis agi cœpit; miſſusque Walramus Archiepiſcopi frater cum Lothario Quadio & armata nobilitate, qui hoſtilia urbi Suſatenſi denunciaret. Sed & ad illa interriti Suſatenſes, reſponderunt, malle ſe extrema ſubire, quàm jacturam ſuæ libertatis facere. Quapropter Archiepiſcopus hoc anno cum inſtructo exercitu Rhenum transgreſſus, Suſatenſi urbi ſeſe circumfudit, agros & villas eorum depopulando. Cives ubi demeſſa ſegete per territorium ſuum omnia evaſtari, ac militi in ſpolia dari conſpexêre; Conſulem Rojum emittunt ad Archiepiſcopum; qui cùm nihil præter inania verba deferret ex urbe, hæſit per æſtatem Archiepiſcopus circa urbem. Advenêre interim à Metropolitano Canonicorum Collegio miſſi, qui ad tractationem pacis rem deduxêre. Ea deinde in urbe Colonienſi inſtituta eſt, ſed tanta partium contumacia, ut nec Canonici cum Archiepiſcopo, nec Suſatenſes quicquam de jure ſuo remitti vellent; auſi etiam Suſatenſes palam renunciare Metropolitano Collegio, niſi integram ſibi libertatem relinquerent, fore ut brevi urbs à Diœceſi avulſa in alterius Domini poteſtatem veniret; jam enim cum Adolpho Duce Clivenſi pacti, Tutorem eum delegerant, cui & ſe & urbem dedere machinabantur. Non

Digitized by Google

Non hæc latebant Archiepiſcopum. Et ille, ne temere ſe præcipitaret in bellum, commiſſus cum inſolenti urbe & potenti Cliviæ Duce, omnem controverſiæ cauſam ad Fridericum Regem detulit, in cujus judicio lis accenſa, per biennium exinde tanquam ſub cineribus hæſit.

Annus Chriſti 1442.

Eugenij IV Pont. 12.
Friderici III. Cæſar. 3.
Theodorici Adminiſt. Pad. 27.

Anno tandem poſtero Fridericus Rex deſignatus ad coronam accipiendam, Rheni provincias peragravit; luſtratisque Imperij urbibus, magno Principum & procerum comitatu, ſecundo Rheno Bonnam devectus, magnificentiſsimè à Theodorico Archiepiſcopo excipitur. Ea ex urbe terreſtri itinere Aquiſgranum deducitur, confluente totius Rheni inferioris & Weſtfaliæ nobilitate. Acceſsit & Jacobus Trevirenſis Archiepiſcopus cum ingenti procerum turba. Aderat etiam Ludovicus S. Cæciliæ Cardinalis, à Concilio Baſileenſi miſſus Legatus; quem Leodienſis Epiſcopus ex urbe ejecit, quòd ob Schiſma Concilij celebritati huic præſentem ferre nollet. Igitur dum extra muros urbis, Colonienſis Archiepiſcopi adventum præſtolatur, turbas haſce compoſuit Colonienſis, magnus Concilij patronus, eòq; Eugenio Pontifici hactenus inviſus. Apparatis Aquiſgrani omnibus ad coronationem Regis, Theodoricus Archiepiſcopus ſolemne Miſſæ ſacrificium exorſus, litatáque hoſtia ſacra, in circumfuſa fulgentiſſimorum Principum & procerum corona Fridericum diademate, ſceptro, & regali purpura XVII Junij exornavit. Tertius hic, quem poſt Sigiſmundum & Albertum Theodoricus Romanorum Regem Aquiſgrani inunxit.

Fridericus Romanorum Rex à Theodorico Archiep. Colon. Aquiſgrani coronatur.

Trithem. in Chron. Spanheim. Chron. M. Belgii. Chron. Colon. Brovver. l. 19. annal. Trevir. Cuſpinian. in Frider.

Peracta conſecratione, Fridericus à Theodorico & Jacobo Trevirenſi Archiepiſcopis ſplendido cæterorum Epiſcoporum ac Principum comitatu Coloniam deductus, feſtoque D. Albani die magna gratulatione Agrippinenſium civium eſt exceptus. Ea in urbe, poſtquam à Magiſtratu Sacramentum fidei acceptum, multa pro tranquillitate vicinarum provinciarum, cumprimisque Weſtfaliæ, ordinavit. Nec tamen à Suſatenſibus impetratum, ut in concordiam cum ſuo Archiepiſcopo venirent, pertinaciam eorum inflammante Clivenſium Duce, quocum rebellionem ſuam confirmare laborabant, & omni ſe Archiepiſcopi ac Principis ſui jurisdictione eximere. Agrippina Rex Francofortum aſcendit, ad Principum, quæ indixerat comitia, quo & Nicolaus Panormitanus Abbas ac Cardinalis à Concilio Baſileenſi miſſus Legatus acceſsit. Eo in congreſſu Principum Jacobus Trevirenſis Archiepiſcopus, multiq; Germaniæ & Saxoniæ Præſules ac Principes regalibus donati. Multa præterea à Rege de monetis,

Digitized by Google

netis, & priſcis Cæſarum legibus renovata præſcriptaque. Demum & Caroli IV diploma, quod auream bullam vocant, ad Imperij tranquillitatem inſtauratum eſt.

Comitia Francofurtenſia. acta in hoc concilio.

His magno Principum concordia tranſactis, Cæſar ſecundum Rheni Mœnique ripam Francofurtum aſcendit ad comitia, quæ Principum congreſſu celeberrima fuêre. In his publico decreto ſancitum, mediis inter Eugenium & Felicem partibus ſtandum; dum aliud in aliis comitiis ſtatueretur, animadvertendumque in eos, qui privata auctoritate bella gererent, aut rapinis graſſarentur. Delatæ præterea haud leves querelæ adverſus præſides judicesque occulti per Weſtfaliam judicij, quod per id tempus in multis adhuc veterem obtinuiſſe vigorem ſatis hæc acta comitiorum commonſtrant; ſancitumque Cæſaris & Principum ſententia, procedendum in hoc judicio ſecundum Caroli M. Leges, ac ſecundum ea, quæ juſſu Sigismundi Imperatoris recens Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus præſcripſiſſet: deligendosque ad id eſſe viros probitate, prudentia, & legum peritia claros; non infames, perjuros, illegitimo toro natos, aut ſervituti obnoxios: ac nullum in id judicium vocandum, niſi qui manifeſti criminis compertus fuerit, aut aliter comprehendi non poſſit; ſecus ſi agerent, Vigraviatus dignitate officiisque exuendos eſſe.

Cæſar inde Argentoratum & Briſacum delatus, iter in Auſtriam repetiit. Conſilium optimo Cæſari erat, Italiam intrare, & pro majorum ritu auguſtale Imperii decus cum regio nomine conjungere; verùm ob Schiſma, quod inter Eugenium Pontificem & Felicem intervenerat coronationem illam differri conſultius habuit; quæ poſt à Nicolao V Pontifice, ut referemus, magna celebritate peracta eſt.

Chron. Marburg. MS.

Diœceſis Paderbornenſis, per abſentiam Adminiſtratorjs ſui prædonum incurſionibus exponitur.

Illuſtria tum quidem egit Theodoricus Archiepiſcopus Adminiſtrator noſter; ſed ſua abſentiâ Paderbornenſem diœceſin vicinorum prædis expoſitam reliquit. Feſto enim Gorgonij Martyris Dux Grubenhagenſis, Comes Spiegelbergius, & Conradus de Alten eques cum trecentorum equitum globo irruptionem fecêre in Diœceſin; nihilque veriti Cæſaris & Principum ad Rhenum præſentiam, omne, quod ſe ad Borgentricam obtulit, pecus trans Viſurgim abduxêre. Quo comperto, Brakelenſes, Warburgenſes, Borgentricenſes, Peckelshemenſes, & ex vicinis Oppidis incolæ conglobati hoſtes inſequuntur. Junxêre ſe iis ex equeſtri nobilitate Henricus Spiegelius, Joannes Valckenbergius, Hartmannus de Judæis cum duobus filiis; tranſitoque Viſurgi, noctu Ducem cum prædonum turba in ſaltu Solingano obruunt. Captus Comes Sternebergius, & cum eo magna nobilium Brunſwicenſium pars; quos Warburgum abductos ingenti lytro capita redimere juſſêre.

Warburgenſes Klenckium agros

Fœdam hanc ſuorum cladem ab Oppidanis Paderbornenſibus acceptam ulturus Wilhelmus Klenckius, Brunſwicenſis nobilis, cum agmine octingentorum equitum in diœceſin involat. Ea irruptio,

Digitized by Google

ptio, quia in civium Paderbornenſium agros parata erat, monitique ſuper hac eſſent cives, ex inſidiis excepêre Klenckium, & cum turpi clade rejecêre. Non his quievit Klenckius; alteram quadringentorum & quinquaginta equitum irruptionem facit in Warburgenſem agrum. Nec ſegniores Warburgenſes homini occurrunt, cæduntq;. Ex horum, uti & aliorum, quos in ſaltu Solingano vinctos tenebant, lytro in unum congeſto, Warburgenſes omnia urbis debita exſolverunt, & turrim, quam Saxonicam dixêre, perpetuæ ignominiæ monumentum exſtruxêre. Ita ſtolida illa prædonum capita identidem retuſa. Quid non facturi Paderbornenſes, inter quos tot milites quot cives & Oppidani, ſi Principem ſuũ & belli Ducem præſto habuiſſent?

Annus Chriſti 1443.

Eugenij IV Pont. 13.
Friderici IV Cæſaris 4.
Theodorici Adminiſt. Pad 28.

Annus dehinc quadrageſimus tertius Germaniæ quietior ſucceſſit per Friderici Regis auſpicia; quo & alterna fortuna pugnatum adverſus Amurathem Turcarum Imperatorem; duo enim per id tempus fulmina belli Chriſtiani, Joannes Huniades ſupremus Hungariæ præfectus, & Schanderbegus Epirotarum Princeps, tot ſecundis præliis & cladibus afflixêre Amurathem, ut pacem in decem annos paciſci neceſſe habuerit. Quam cùm poſtea improbaret Julianꝰ Cardinalis, perſuaderetque, Ladislao Poloniæ & Ungariæ Regi, fidem Turcis ſine Pontificis auctoritate datam abrumpendam eſſe: reſumptis anno proximo armis, pugnatum ad Varnam: at ſanè infelici ſucceſſu; eo enim in prælio cùm Uladislaus ipſe Rex, tum Julianus Cardinalis repente occubuêre.

Bonfin. Æneas Sylvius in Europa Nauclerus. Chriſtiani fœdifragi à Turcis cæduntur.

Sollicitatum & hoc anno bellum Suſatenſe: quod tamen intra prava conſilia hærebat. Quippe Suſatenſes exacerbati in Colonienſem Archiepiſcopum non deſtitêre Adolphum Cliviæ Ducem & Marchiæ Comitem exorare, ut armatum urbis ſuæ patrocinium ſuſciperet. Quam in rem alios poſt alios miſêre Legatos, qui provoluti etiam ad pedes Ducis, tandem ad arma flexêre; quòd jam ſenio gravis Joannem filium in ſubſidium hujus belli gerendi è Burgundia domum revocârat. Erat is juvenis xxv annorum, Mariâ Ducis Burgundiæ filiâ natus, eoque in aula Burgundica à primis annis educatus, & omnibus equeſtribus tyrociniis exercitus, Princeps bellicæ gloriæ cupidus, atque ipſa juventute animoſus. Hunc recenti connubio cum Navarri Regis filia conjunctum, nec minus conſanguineorum potentia, quam popularium ſtudio inflatum, Adolphus pater Theodorico Archiepiſcopo armorum ſuorum Ducem objecit; magnum etiam belli lucrum reportaturus, ſi Suſatum in meditullio Marchiæ, Angariæ, & Weſtfaliæ metropolim provinciis ſuis adjiceret, & Morſanum, à quo hactenus tot bellis agitatus depreſſusque erat, aliquando ulciſci liceret.

Heymericus Decanus Sanctenſis lib. Sophiæ Logicis Teſtbem. Suſatenſes Ducem Cliviæ ad ſuas partes trahunt.

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1442.

Eugenij IV. Pont. 14.
Friderici III. Regis 5.
Theodorici Adminiſt. Pad. 29.

Danave de bello Suſat. Trithemius in chron. Wittius de bello Suſat. Frtvvin. in chron. Oſnabrug. Chron. Tremon. Chron. Colon. Pideritius in chron. Lippienſ. Gelen. lib. 2 c. 2. in vita Engelb. Stangefol. Teſchemach p. 2.

Continuatio diſcordiæ & belli inter Archiepiſcopum, & Suſatum.

Anno dehinc proximo celeberrima comitia Norimbergæ à Cæſare habita. Ad quæ acceſſêre Theodoricus Moguntinus, Jacobus Trevirenſis, Saxo & Brandeburgicus Electores, cum magno Principum numero. Multa de tranquillitate Imperij, & pace Eccleſiæ, per Schiſma turbatæ, conſilia; ſed quæ, ut intra Germanos conſuevit, majori pompa quàm ſucceſſu rerum agitata. Colonienſis quo minus accederet, impediit bellum Suſatenſe, eaque flamma hoc anno erupit. Omnia prius tentabat Archiepiſcopus, quo, aut cives ad obſequium, aut ſi minus, ad æquas pacis conditiones componeret. Appellatum jam erat ad Fridericum Regem. Is verò quia Ducem Lawenburgicum arbitrum conſtituerat, convenêre ad Albim partium legati; ſed quæ Suſatenſium erat pertinacia, nihil iſtic confectum eſt; quòd Suſatenſes ad Eugenium Pontificem, quem Archiepiſcopo adverſantem ſciebant, appellarent. Contrà Archiepiſcopus rem prius in Imperio decidi urgebat; idque tanto æquius poſcebat, quòd Suſatenſes ſe ob omni jurisdictione Archiepiſcopi liberos proclamarent, qui uni Cæſari tantum parerent. At quàm iniquam hîc cauſam agerent Suſatenſes, ſatis conſtabat, quòd Suſatum eſſet patrimonium Eccleſiæ Colonienſis, à Dagoberto Francorum Rege antiquitus Cuniberto Archiepiſcopo datum, ac deinde cum Ducatu Weſtfaliæ, Friderici I Imperatoris dono & poteſtate, ceſsiſſet Colonienſi Archiepiſcopo. Igitur ad vetera Eccleſiæ ſuæ jura defendenda Ordines Hoveſtadium convocat; quò & frater Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, & Comes Teclenburgicus cum Ritbergenſi Comite acceſsêre. Ibi in publico ordinum congreſſu decretum, teneri Suſatenſes ad decimum nummum ſuo Principi pendendum, haud ſecus quàm cætera urbium ducatûs Weſtfaliæ obſequia; id ſi recuſarent, nec Magiſtratum, nec civile judicium deinceps habituros: ac dignos eſſe, in quos Archiepiſcopus pœnis animadverteret. Quæ poſtquam Suſatenſibus perſcripta, & in ſenatu perlecta fuêre, incredibile, quæ populi concitatio conſecuta ſit: tum illi palam tumultuari; vulgare paſsim literas ad vicinas civitates, quibus de oppreſſa libertate, & Archiepiſcopi injuriis quærebantur: mittere Legatos ad Ducem Clivenſem, qui auxilia ſollicitarent, & Ducis filium invitarent in urbem, cui fidem jurarent. Quibus cognitis, mittit Archiepiſcopus Walramum fratrem ad Clivenſem, hortando, rogandoque ne ſe rebellium ſuorum armis miſcere velit. Simul miſsi Legati in urbem, qui ex æquo bonoque tractarent. Oblati etiam duo ex equeſtri ordine, totidemque è Clero & Oppidis, qui in illorum poteſtate forent, donec lis omnis componeretur.

Suſatenſes opem Ducis Clivenſis implorant.

Digitized by Google

neretur. At poſtquam Suſatenſes certiores facti de patrocinio Clivenſis, omnem pacis tractationem abrumpunt; idemque cùm intelligeret Archiepiſcopus ex Walramo fratre, ex aula Ducis reverſo; omnia Suſatenſibus,quæ poſtulare fas eſſet,ultro indulget,modò à fœdere cum Clivenſi reſiliant. Hic cives multò inſolentiores, & tanquam ex triumpho cauſam ſuam agere. Quæ res permovit Archiepiſcopum,ut & ipſe arma expediret, omneſque ad urbem aditus intercludendos mandaret.

Nec ſegnior Clivenſis poſt feſtum Corporis Chriſti præmittit Joannem Steckium,virum conſilio manuque promptum, cum turma octoginta equitum in urbem; quem in pervigilio Joannis Baptiſtæ Joannes Dux, bellicoſus juvenis, bis mille & quadringentis armatis viris, & magna parte nobilitatis inſecutus, urbem intrat. Cui altero die curiam ingreſſo Magiſtratus, & cives ſolemni ritu magnoque plauſu juramentum fidei dixère. Nonperinde Clerus,qui in fide Archiepiſcopi manebat, ſat gnarus, qua religione ſuo Archiepiſcopo devinctus eſſet; ideòque Decanus Collegii Albertus Milichuſius,equeſtris ordinis,cùmDux accepto juramento baſilicam S.Patrocli ingredi pararet,auſus fores occludere, quæ res novum tumultum concivit inter Clerum & cives; & quia Archiepiſcopus urbi Suſatenſi uſum ſacrorum interdixerat, plerique è clero ſponte urbe emigrârunt. Huic malo ut occurreret Dux Clivenſis,Eugenii Pontificis opem imploravit; ſcriptiſque ad Pontificem literis impetravit diploma, quo omnia Canonicorum Collegia, religioſorum Cœnobia,locaque ſacrorum per univerſas Ducis provincias à juriſdictione ſacra Colonienſis Archiepiſcopi exſolverentur. Quâ pœna etiam Monaſterienſis diœceſis comprehenſa; Quòd Henricus Monaſterienſium Epiſcopus haud ſecus quàm frater ejus Colonienſis Archiepiſcopus Felicem Pſeudopontificem coleret. Juvabit nunc ipſum Pontificis diploma recitare.

Dux Clivenſis à Pontifice impetrat exemptionem locorum ſui Ducatûs à juriſdictione Archiep. Colon.

Eugenius ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Epiſcopo Trajectenſi ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Paſtoralis officii deſuper nobis divina providentia commiſſi debitum poſtulat et requirit, ut contra noſtrorum et Romanæ Eccleſiæ rebellium temeritatem, eorum, qui in noſtra et ſedis Apoſtolicæ obedientia,devotione et fide firmi et immobiles permanſerunt,ſtatui, quieti, et animarum ſaluti ſalubriter conſulamus. Exhibita ſiquidem nobis pro parte dilectorum filiorum,nobilium virorum, et Adolphi Ducis Clivenſis et Joannis ejus primogeniti petitio continebat,quod cum tam ſeculares quam Eccleſiaſticæ perſonæ,nec non Collegia,Capitula,et Monaſteria,Eccleſiæ, et alia loca Eccleſiaſtica in ſuis dominiis et terris in Colonienſi et Monaſterienſi diœceſi conſiſtentia,pro eo quod Archiepiſcopus Colonienſis nobis et Sedi Apoſtolicæ rebellis et inobediens exiſtit, et iniquitatis filius Henricus, qui ſe gerit pro Epiſcopo Monaſterienſi,damnationis filio Amadeo, olim Sabaudiæ Duci, qui ſe Felicem V. nominare auſu ſacrilego præſumit, etiam poſt et contra proceſſus Apoſtolicos et adhærentes fautores et ſequaces per nos factos adhære-

Digitized by Google

re præſumit, plurima in ſpiritualibus et temporalibus detrimenta percipiant, et animarum pericula incurrant, cum hæreticis et Schiſmaticis nobis rebellibus jure ordinario ſint ſubjecti, pro parte dictorum Ducis, et primogeniti nobis humiliter fuit ſupplicatum, ut eorum et ſubditorum ſtatui et ſaluti providere miſericorditer dignaremur. Nos igitur, quibus paſcendi oves Chriſti divinitus eſt tributa poteſtas, volentes, ne in perditionis barathrum animæ fidelium perducantur, ſed potius ab hæreticorum contagione retrahantur, et ne illorum labes corda chriſticolarum poſſit inficere, debito remedio providere, omnia et ſingulas perſonas, Collegia, Capitula, Monaſteria, Eccleſias et loca qualibet Eccleſiaſtica, dominia, terras, et alia ſupradicta, donec aliud ſuper hoc duxerimus diſponendum, ab omni jurisdictione, poteſtate, et ſuperioritate ſpirituali Colonienſis Archiepiſcopi et Monaſterienſis Epiſcopi eximentes et liberantes, unum Epiſcopum et titularem, gratiam et communionem Apoſtolicæ ſedis habentem, qui in dictis dominiis, locis et terris, quæ dicti Dux, et primogenitus in præfatis Colonienſi et Monaſterienſi diœceſibus ad præſens obtinent, et in futurum quilibet obtinebit, Clericum ordinare, et ad omnes ordines Eccleſiaſticos et presbyteratus promovere, chriſma et oleum ſacrum conficere, et omnia alia et ſingula pontificalia jura omnemque ſpiritualem, quam Archiepiſcopus Colonienſis et Epiſcopus Monaſterienſis inibi pro tempore habere et exercere conſueverunt de conſuetudine vel de jure, tam in viſitando, corrigendo et reformando, quam alia neceſſaria pro bono regimine Cleri illarum partium faciendo, exercere valeat: nec non contra omnes et ſingulas perſonas ſeculares et Eccleſiaſticas cujuscunque ſtatus, ordinis, et religionis, ac conditionis fuerint: Monaſteria quoque, Prioratus, Collegia, univerſitates, quorumcunque ordinum, etiam mendicantium, quæ Schiſmatis labe infecta eſſent, aut præfato Amadeo quomodolibet adhærerent, ſeu faverent, et contra omnes et ſingulos non obedientes et rebelles nobis inquirere; et procedere, illosque per cenſuras Eccleſiaſticas, et alia juris remedia, omni appellatione poſtpoſita, ac coërcitionem realem et perſonalem, beneficiorumq; quorumlibet ſuorum, etiamſi Monaſteria, Prioratus, et dignitates conventuales, et perſonatus et officia fuerint, privare, et realiter amovere poſſit, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Nec non excommunicationis, et interdicti, aliasque omnes et ſingulas litteras, quorumcunque tenorum fuerint, per ipſos Archiepiſcopum, Henricum, et Decanum S. Cuniberti Colonienſem, et quoscunque alios, quacunq; etiam auctoritate fungentes, in perſonas, Monaſteria, Prioratus, Collegia dignitates, Eccleſias, et Eccleſiaſtica loca, quæcunque præfata, latas et promulgatas, et impoſterum faciendas auctoritate noſtra renovare, tollere et annullare queat, ac cum ipſis perſonis, quæ ſic excommunicatæ, ſeu irregularitatis maculam incurriſſe putarent, ſuper hujuſmodi irregularitate diſpenſare, et eas rehabilitare, et in priſtinum ſtatum reponere valeat, deputandi, ac eum amovendi, ac alium loco ſui reponendi, dum per præfatos Ducem et primogenitum requiſitæ fuerint, auctoritate præfata tenore præſentium concedimus facultatem. Volentes ſimiliter, et ſibi tenore præſentium concedentes ut omnia et ſingula, dignitates, perſonatus, adminſtrationes et officia, Monaſteria,

Priora-

Prioratus, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica, quæcunque in dictis terris, dominiis et locis nunc vacantia, et impoſterum, ſive per privationes hujusmodi, ſeu alias quomodolibet vacatura, quæcunque, qualiacunque, et cujuscunque valoris fuerint, quæ in turno, ſeu menſe ordinariorum vacare contigerint, dumodo non ſint Sedi Apoſtolicæ reſervata, perſonis idoneis ſive per præfatos Ducem et primogenitum nominandi auctoritate præfata conferre, et de illis providere, ac perſonas, quibus hujusmodi beneficia contulerit, in corporalem poſſeſſionem ipſorum beneficiorum inducere, et de eorum fructibus, reditibus, proventibus, juribus, et obventionibus univerſis integre reſponderi facere libere et licite valeat, conſtitutionibus et ordinationibus Apoſtolicis ac ſynodalibus et provincialibus, conciliis, ſtatutisque Eccleſiarum, et Monaſteriorum prædictorum, in quibus hujusmodi beneficia forſan fuerint, juramenta quoque per perſonas ipſas præfatis Archiepiſcopo, et Henrico hactenus forſitan præſtita, quæ non adhuc relaxata ſunt, nullius eſſe decernimus valoris ac momenti, contrariis non obſtantibus quibuscunque. Datæ Romæ apud S. Petrum. Anno 1444, 17 Calend. Pontificatûs noſtri anno 14.

Atque id diploma transmiſſum Rudolpho Diepholtio Ultrajectenſi Epiſcopo, cujus vicariæ jurisdictioni Pontifex omnia utriuſque Epiſcopi loca ſubjecit. Hic enim Epiſcopus cum Duce Cliviæ & Geldriæ Eugenij Pontificis partes in Germania ſectabatur; ſimulque bellicoſus Princeps ſociale belli fœdus adverſus Colonienſem Archiepiſcopum cum Clivenſi conjunxerat; multum hactenus offenſus Colonienſi ob Walramum fratrem, quem bis ſimul æmulum objecerat in Ultrajectenſi Epiſcopatu, ſemel poſt Friderici, iterum poſt Suederi Epiſcopi mortem. Nec minus indignè ferebat Diepholtius dominatum Mörſanorum ad Rhenum & per Weſtfaliam. Quare & præter Ducem Burgundiæ arma ſua conjunxit cum Joanne Cliviæ Duce.

Acceſſit & per id tempus, quo hæc agitabantur, Bernardus Comes Lippienſis ad Ducis Cliviæ partes, magnum hujus ſocialis belli momentum, turbamentumque Weſtfaliæ. Is enim feſtò Apoſtolorum Petri & Pauli Lipſtadium ingreſſus, renovatoque fidei juramento, cives in fœdus cum Suſatenſibus & Duce Clivenſi attraxit; & quo ſe arctius Duci Clivenſi devinciret, juvenili bellandi ardore abreptus, mediam urbis Lipſtadij partem, quam hactenus à Comite pignoris loco tenebat Dux Clivenſis, 8000 marcis argenti Duci vendidit. Ita verò toto Lipſtadio potitus Clivenſis, qui jam alteram partem Oppidi, ab Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo oppignoratam avo ſuo, tenebat; ut ad annum 1366 diximus. Id juvenis conſilium, ad quod à ſuis inductus erat, improbatum ab aliis; tum quòd avitam majorum ſedem abalienaret à familia; tum quòd bellum ſuſciperet contra conſanguineum Archiepiſcopum; quippe cujus parens Mörſani Comitis filia natus erat. Sed his neglectis, fœdus cum Clivenſi inijt; cui ſubſcripſêre Conradus Steckius, quem & Lipſtadij gubernatorem reliquit;

Bernardus Comes Lippienſis ad partes Ducis Clivenſis & Suſatenſium accedit: mediamque Lipſtadij partem vendit.

quit, Goswinus Kettelerus, Lubertus Torckius, Clamor *Buſchius*, Theodoricus Mallinckrotius, Bartholomæus Lakius, Joannes Mollenbeckius, Joannes *Borchius*, Conradus Exteren, partim Sattapæ & Conſiliarij, partim ex equeſtri ordine viri. His peractis confirmatisque, Joannes Dux Clivenſis ad patrem ſe Clivos retulit, inſtructurus exercitum, quo Archiepiſcopo occurreret; & Comes Lippienſis Blombergam regreſſus in comitatum, ad ſocietatem belli adduxit Simonem fratrem, quem poſt Theodoricum Adminiſtratorem Paderborna habuit Epiſcopum, Comitem Schawenburgicum, Comitem Hojanum, cæterosque Weſtfaliæ proceres.

Plures Weſtfaliæ Urbes & Nobiles in Socialecum Urbe Suſatenſi bellum conſpirant.

Invitatæ poſt illa ad ſociale bellum civitates. Ex his adjunxêre ſeſe Monaſterium, Oſnabrugum, Paderborna, Hervordia, Lemgovia, aliaque Weſtfaliæ nobiliora Oppida; tanquam ad communis libertatis ſignum evocarentur. Sola Tremonia excepta, quæ ex pacto fœdere partes Archiepiſcopi ſecuta. Ultro præterea ſe Adolpho Duci Clivenſi obtulere in ſocietatem belli ex vicinis proceribus Joannes Comes Schawenburgicus, Conradus & Joannes Steckius, Clamor Buſchius, Lubertus Torckius, Goswinus Kettelerus, Otto Wilichius, Elbertus & Joannes Alpen, Theodoricus Mallingrotius; interque hos Goswinus de Schawenburg, gente Bohemus, acer miles, multumque poſt Archiepiſcopo ex Suſatenſi urbe infeſtus.

Confœderati Archiep. Colon.

Ad hunc converſum hoſtilemque rerum ſtatum Theodoricus Archiepiſcopus ad arma ſollicitatus, Ducatûs Weſtfaliæ nobilitatem militemque vaſallorum collegit; quos inter, præter fœderatos, Wilhelmum Saxonicum Ducem, Albertum Mindenſem, *Bernardum* Hildeſimenſem, & Henricum fratrem Monaſterienſem Epiſcopum, acceſsêre Joannes & Philippus Naſſovij, Gerhardus Seinius, Joannes Sigenhagius, Walramus Waldecenſis, Reinerus Hanavius, Conradus Ritbergius, Henricus & Mauritius Pyrmontani, Henricus Spiegelbergius Comites: præterea Dynaſtæ Reinerus Weſterbergius, Bernardus Buranus, Joannes & Henricus Ghemenſis, plerique vaſalli, & clientelari fide Colonienſi Eccleſiæ obſtricti; quibus & oppida Ducatûs Weſtfaliæ ſe junxêre. Horum copiis auxiliaribus confirmatus, in Suſatenſem agrum movet, omnes circum ſegetes villasque depopulando. Rumor inde allatus, qui non vanus fuit, Clivenſem adventare ab Rheno. Quo comperto, Werlas ſe ad vicinum Oppidum & caſtrum retrahit Archiepiſcopus. Nec multò poſt Clivenſis cum agmine trium millium & quingentorum equitum advolat. Cui Suſatenſes obviam progreſſi, exuſto pago *Burichio*, in urbem introducunt; ijsque copiis aucti, vaſtato Werlenſium agro, in Ducatum Weſtfaliæ irrumpunt, flamma ferroque ad Saltum uſque Arnsbergenſem graſſando. Quibus irritati Werlenſes, in Marchiam prædando vaſtandoque excurrunt; ita annus inter alternas clades & deprædationes abſumptus.

Depopulationes utrinque agrorum.

Diſſide-

Digitized by Google

Diſſidebat interea Archiepiſcopus adhuc cum Paderbornenſi Collegio Canonicorum, & ordinibus totius diœceſis, ex tentata conjunctione Epiſcopatus cum Colonienſi Metropoli; cùmque ſatis intelligeret archiepiſcopus, quantum ſibi hoc conturbato ſtatu in utramque partem acceſſurum eſſet, ſi Paderbornenſes aut hoſtes aut amicos haberet; ideo conſultum habuit prius cum Paderbornenſibus redire in gratiam, & omne jus, quod à Pontifice ſibi datum obtendebat, ultro remittere. Quod convocatis ex utroque Collegio, Metropolitano ſuo & Paderbornenſi, Canonicis, hiſce literis præſtitit. Theodoricus remittit Paderbornenſibus omne jus, quod à Pontifice ſibi datum obtendebat Conjungendi Paderbornenſem Eccleſiam cum Colonienſi.

Nos Theodoricus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſacri Romani Imperii per Italiam Archicancellarius, Weſtphaliæ et Angariæ Dux, Diœceſis Paderbornenſis dominus et Adminiſtrator, Notum facimus præſentibus literis, et publicè teſtamur; Quandoquidem antehac Eccleſiam et diœceſin Paderbornenſem Eccleſiæ et diœceſi noſtræ Colonienſi perpetuis temporibus uniri, et per felicis recordationis Martinum hujus nominis quintum Pontificem maximum incorporari fecimus: Quod nos unionem hanc et incorporationem perpetuam præſentium vigore literarum abolitam declaremus; quodque omne jus ex hujuſmodi unione et incorporatione dictæ Eccleſiæ Colonienſi Nobis, aut Succeſſoribus noſtris quomodolibet acquiſitum prorſus abdicemus in perpetuum, cum pleno conſenſu ac voluntate Præpoſiti, Decani, ac totius Capituli Eccleſiæ noſtræ Colonienſis. Proteſtamur etiam, quod deinceps toto vitæ noſtræ tempore nos geremus, ſcribemus, et appellabimus Dominum et Adminiſtratorem Eccleſiæ et diœceſis Paderbornenſis, quemadmodum felicis memoriæ Joannes ejus nominis vigeſimus tertius Papa dictam Eccleſiam Paderbornenſem ſub titulo Adminiſtratoris nobis olim contulit et commiſit. Juramenta quoque ſuper hac adminiſtratione à nobis hinc inde præſtita et accepta, promiſſiones etiam litteræque datæ et acceptæ in tali robore et valore remanebunt, ac ſi unio hæc et incorporatio nunquam quæſita fuiſſet vel impetrata. In quorum omnium fidem ac teſtimonium pro nobis, Eccleſiis, ac Succeſſoribus noſtris ſigillum noſtrum hiſce litteris appendi curavimus. Et quia prædicta abolitio ac renuntiatio cum præſcitu et pleno conſenſu noſtrorum, Præpoſiti, Decani, ac totius Capituli Eccleſiæ Colonienſis facta eſt; idcirco, in argumentum veritatis, præſtitique à nobis conſenſus, ſigillum Capituli noſtri, dictum ad cauſas, præſentibus litteris apponi juſſimus, Datis anno poſt Chriſtum natum milleſimo, quadringenteſimo, quadrageſimo quarto, feria tertia proxima poſt feſtum Viſitationis B. Virginis Mariæ.

Ad hunc modum gravis illa controverſia inter Archiepiſcopum & Paderbornenſes ſublata quievit: ſanavitque vulnus hoc belli imminentis neceſſitas, quod nulla hactenus medica manu curari potuit. Redintegrata amicitia, ſtetêre ordines diœceſis noſtræ cum Archiepiſco; urbs verò Paderbornenſis diverſo auxilio fecit cum Suſatenſibus; quemadmodum Monaſterium & Oſnabrugum diverſis ab Epiſcopo ſuo conſiliis armisque patrocinium Suſatenſium ſuſcepêre: Adeo

Digitized by Google

Kerſſenbroch. in Chron. Monaſt.

Adeo mala contagione miſcebantur arma armis per vicinas diœceſes. Et quantum non laborabat urbs Monaſterienſis, ut Henricum Epiſcopum ſuum à fraterno bello ſubtraheret? quæ tamen Suſatenſium auxilia ſibi permitti volebat. Indixerat in hanc rem comitia ordinum Henricus Epiſcopus in Latenſi campo, miſeratque ad hæc Legatos ſuos Colonienſis Archiepiſcopus: at ordines, ſeu quòd proniores eſſent in Monaſterienſem urbem, ſeu quod diœceſin alieno bello implicari nollent, Epiſcopo ſuo belli hujus ſubſidia negârunt.

Annus Chriſti 1445.

Eugenij IV Pont. 15.
Friderici IV Imp. 6.
Theodorici Adminiſt. Pad. 30.

Archiepiſcopus Colon. Comitem Marcanum ſibi adjungit, & caſtra, Fredebergam & Bilſteinium expugnat.

Acceſſerat alter belli Suſatenſis annus, acerrimis partium ſtudiis atque animis accenſus. Colonienſis Archiepiſcopus, quia ſibi negotium eſſe vidit cum Clivenſi Duce, potentiſſimi Burgundiæ Principis & animoſæ nobilitatis Cliviæ & Marchiæ armis inſtructo; nihil quoque ſollicitius habuit, quàm fœderatorum Principum & Comitum auxilia contrahere, & cum his Arnoldum Geldriæ Ducem ſibi conjungere. Sed cùm is Eugenio Pontifici hæreret, & bello Juliacenſi implicitus eſſet, ut partes Archiepiſcopi ſuſcipere integrum non eſſet; Gerhardum Marchiæ Comitem ſibi arctius in ſocietatem belli adverſus Adolphum Cliviæ Ducem ac fratrem adſtrinxit; cujus ſtudio & opera duo munitiſſima caſtra Fredebergam & Bilſtenium expugnavit, eoque ſucceſſu duas ſimul Satrapias (quanquam Bilſtenium ſub Autumni tempus expugnatum ſcribat Wittius) Clivenſi Duci eripuit; quæ poſt amiſſa Suſatenſi urbe in compenſationem retentæ venerunt.

Irriti utriuque conatus bellici Archiepiſcopi & hoſtium ejus.

Inde Henrici fratris Monaſterienſis Epiſcopi cæterorumque fœderatorum & clientum copiis inſtructus ad Rhenum movit; tentatumque per inſidias Duisburgum. Quibus tempeſtivè detectis, fruſtratoque eventu, in Cliviam irrupit. At dum iſtic omnia Oppida caſtraque Ducis Burgundiæ præſidiis, & Ducum Cliviæ, patris filijque, vigilantia præmunita reperit; reflexo per Rhenum itinere, in Weſtfaliam copias reduxit, ad Suſatenſes & Lippienſes, omnis rebellionis auctores caſtigandos. Caſtriſque V Idus Julij inter Erwitam & Geſekenam poſitis, in conſpectum urbis Suſatenſis proceſſit cum exercitu Archiepiſcopus, ratus Suſatenſes copiam pugnæ facturos. Qui cùm intra mœnia ſe continerent, Erwitenſem turrim Suſatenſium milite inſeſſam aggreſſus eſt; è qua poſtquam nec promiſſis nec minis præſidiarium militem elicere poſſet, vi admota expugnare tentavit: ſed & hi conatus illuſi propugnantium fortitudine & turris (quæ rarum admirandumque fabricæ opus hodiedum aſpicitur) munimento. Ibi quum Archiepiſcopus ſeptem Suſatenſium milites ſuſpenderet,

ret, Suſatenſes haud multò poſt ſex à ſe captos è nobilitate viros in furcam egêre. Qua Suſatenſium audacia vehementer exacerbatus equeſtris ordo, omnem iram vertit in vindictam & perniciem civium; & quia vi Suſatum aggredi non audebant, veriti ne Dux Clivenſis omnes in ſe belli vires converteret, dolo tentavêre urbem incendere. Quam in rem feles undique ex villis & pagis conquiſitas collegêre, illigatisque ad caudas ſingularum ignitis facibus, noctu per murorum foramina & canales immiſêre in urbem; rati ſi in horrea civium penetrarent, fore, ut concepto à felibus igne deflagrarent. Sed & is dolus non ſucceſſit. Poſt illa Archiepiſcopus, poſtquam agros Suſatenſium & Lippienſium depopulatus, cum copiis ſeceſſit in Surlandiam, expugnatoque Bilſteniano caſtro, geminas Satrapias Bilſtenianam & Fredbergenſem ſubegit.

Interea dum Archiepiſcopus per Weſtfaliam graſſatur, Adolphus Dux Clivenſis Rheſam & Sanctos, haud ignobilia ad Rhenum Oppida, expugnat, & Colonienſi eripit: filius Tuitium vaſtat, & Campenſe territorium ſubigit. Nec levius inter ſe commiſſæ civitates & Oppida pugnabant, Principum ſuorum odiis & armis accenſa; & modò Suſatenſes, Lippienſes, & Hammonenſes in Colonienſem agrum effuſi: modò Werlenſes, Archiepiſcopo ante omnes fidi, Geſekenſes, Saltzcottani, Rudenſes, Niehemenſes, conglobatis viribus in Marchiam progreſſi, prædis omnia fœdabant. *Civitatum Colliſiones inter ſe.*

Sollicitati & Paderbornenſes ad hoc prædatorium bellum. Sed illi etſi fidem ſuo Adminiſtratori addixiſſent, nihil tamen hoſtile palam agere decrevêre; præter Bernardum Buranum Dynaſtam, & Oppidanos, qui Colonienſium armis & prædis ſe miſcuêre. Quare & hoc ulti Suſatenſes & Lippienſes, irruptionem fecêre in Dynaſtiam, villas, & pagos evaſtando; delatique ad pagum Sidinghuſanum, omne Colonorum & Virginum Holthuſani Cœnobij pecus abigunt. Quo conſpecto, Parochus loci, cùm alia vis repetendi non eſſet, arrepta è templo hierotheca ſacra cum auguſtiſſimo corpore Chriſti, prædones inſequitur, clamando minitandoque, ni abreptos pecorum greges reddant, brevi iram vindictamque Numinis, quem ſe manu ferre oſtendebat, experturos. Qua Parochi voce, & conteſtatione præſentis apud ſe Numinis, Suſatenſes conſternati, prædam omnem reddidêre. Hunc in modum prædatoriis incurſionibus annus hic conſumptus eſt. *Suſatenſes & Lippienſes in Dynaſtiam Buranam irrumpunt. Objecta à Parocho Ss. Euchariſtia prædas reſtituunt.*

Tentata per hæc utrimque concordia ab Anſeaticis civitatibus; quarum præcipuæ fuêre Lubeca, Wismaria, Luneburgum, Hamburgum, Brema. Quæ cùm Suſato cumprimis conſultum vellent, & partium iræ aſpernarentur conſilia Legatorum, nihil illo conventu actum eſt.

Cœpta eſt hæc ſcintilla belli tumultuarij in Monaſterienſi diœceſi. Nam cùm ordines ex ſuperiori decreto, quod in conventu Campi *Belli cauſa in Diœceſi Monaſterienſi nata.*

Campi Larenſis fecerant, Henricum Epiſcopum revocarent è Colonienſi bello, nec ille pareret; primò ad Felicem Pſeudopontificem appellârunt, incuſando Epiſcopum. Inſtitutis deinde crebris conventiculis, conſpiravêre Canonici Cathedralis Collegij, plerique ex equeſtri ordine viri, & cives Monaſterienſes adverſus Epiſcopum ſuum, arma & rebellionem populi minitando. Quibus ſpretis, Epiſcopus bello fraterno inhæſit. Et verò quia ſumma auctoritas & potentia penes Monaſterienſem urbem erat, defecêre ex equeſtri ordine viri Bernardus & Ludolphus Ohricus, Matthæus Munſterus, Conradus Groethuſius, Engelbertus à Langen, alijque, qui jure civitatis donari petiêre, & Magiſtratui ſuæ libertatis defenſionem obtulêre. Quo offenſus Epiſcopus, vetuit per prætorem Urbanumque judicem ſuum, quemquam è nobilitate in numerum civium recipi. Quo cognito, Magiſtratus judici duos è ſuis adjunxit Aſſeſſores, quibus poteſtas facta quosvis è nobilitate adſcribendi in numerum civium. Qua re magnopere increvit urbis potentia, animusque inſurgendi adverſus Principem ſuum. Et periculum erat, ne Monaſterienſes exemplo *Suſatenſium* publicam cœptarent rebellionem. Atque id cùm Cathedralium Canonicorum aſſenſu hortatuque fieret; jacta ſunt rebellionis ſemina, quæ haud multò poſt ab exceſſu Henrici Epiſcopi bello Hojano erupêre; neque ullis magis noxia, quàm ipſis Canonicis, à quibus tum civibus arma in manus data, quæ poſtea cùm maximè vellent excutere non licuit.

Annus Chriſti 1446.

Eugenij IV Pont. 16.
Friderici IV Regis 7.
Theodorici Adminiſt. Pad. 31.

Joannes Gobelin. in comm. Pij P. qui diverſus à Gobelino noſtro Scriptore Æneas Sylvius c. 58. Europæ Codex Biblioth. Vatic. Raynaldus in hiſtor. Eccleſ. Cochlæus lib. 9. Danaverus.

Pontifex Archie-

Ingrediebatur tertium belli *Suſatenſis* annum, Chriſti verò quadrageſimum ſextum, ſupra milleſimum quadringenteſimum, Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus; cùm alia procella, quam Româ Pontificis ſententia attulit, turbatur. Nam cùm ille unus fere eſſet inter *Septemviros*, qui hactenus in tot comitiis Imperij Baſileenſe ſchiſma foverat in Germania, in eoque Cæſarem & Principes Imperij retinuerat, ne deſerto Felice Pſeudopontifice, ad partes Eugenij Pontificis accederent: eodemque pravo conſilio Jacobum Sirckium Trevirenſem Archiepiſcopum, alterum Imperij turbatorem, intimè ſibi per conſpirationem adjunxiſſet; ac per duos illos Archiepiſcopos res eò deducta eſſet, ut tota Germania, invito etiam Cæſare, ad Felicem Pſeudopontificem tranſitura crederetur; tandem Eugenius Pontifex poſt monita & minas fruſtra intentatas ad juſtam ſeveritatis ſententiam progreſſus, utrumque Archiepiſcopum è cœtu piorum ejecit, & Archiepiſcopi dignitate exuit. Quæ ut firmius procederent, in locum Theodorici Colonienſis Archiepiſcopi Adolphum

Cliven

Clivenſem, Joannis Clivenſis Ducis fratrem, juvenem Clero Colonienſi adſcriptum; in Cathedram verò Jacobi Trevirenſis reponi juſſit Joannem Cameracenſem Epiſcopum, Joannis Ducis Burgundiæ filium, fratrem Philippi cognomento Boni. Qua mutatione potentiſſimas familias, Clivenſem & Burgundicam, utrique exauctorato Archiepiſcopo objecit: ſcriptisque ad Rudolphum Diepholdium Trajectenſem Epiſcopum literis, in mandatis dedit, ut Clivenſem in Colonienſis, & Burgundum in Trevirenſis Eccleſiæ poſſeſſionem introduceret. Literæ hæ Pontificis, quibus Theodoricus de Archiepiſcopatu deјicitur, ipſo Feſto D. Andreæ Suſati & per Clivenſis provincias magno hoſtium ejus plauſu promulgatæ fuere. Atque ea res cùm magnoperè diſpliceret, conturbaretque cæteros Electores, Theodoricum Moguntinum Archiepiſcopum, Ludovicum Palatinum, Fridericum Saxoniæ Ducem, & Fridericum Marchionem Brandeburgicum; tanquam dignitati ſuæ injuria ſimul irrogata eſſet, Francofurti conventum indixêre; in quo Septemvirorum judicio decretum, niſi Pontifex latam in Archiepiſcopos ſententiam reſcinderet, auctoritatemque Concilij, ſicut in Conſtantienſi expoſitum erat, relinqueret, fore ut ſecum tota Germaniæ natio ad Amadeum deſciſceret; id quod mox ad Fridericum Cæſarem ex arcanis ſuis Conciliis perſcripsêre. Et ille licet magnopêre improbaret ex his cauſis defectionem ab Eugenio Pontifice, vero nimirum Chriſti Vicario; reſpondit tamen Electoribus, ſe apud Pontificem acturum, ne Archiepiſcopi ſede ſua moverentur; in quo deinde hoc anno & ſequenti laboratum in Francofurtenſi & Norimbergenſi conventu, transactumque eſt per Bonnonienſem Epiſcopum à Pontifice miſſum Legatum, cui Epiſcopus Leodienſis & Nicolaus Cuſanus additi fuêre. Horum opera & conſilio Archiepiſcopi, qui Pontificis auctoritate dejecti erant, ob Principum motus, relicti in ſedibus ſuis.

Epiſcopos Colonienſ. & Trevirenſ. excommunicat, & dignitate privat.

Quod malè ferunt cæteri Electores, urgentque reſtitutionem in priorem dignitatem.

Ac Colonienſis Archiepiſcopus tametſi Pontificis, non tamen Numinis pœnam à ſe avertit. Nam bello hoc Suſatenſi, quantum omnes Germanorum Principum vires attraheret, omnia illi adverſa evenêre. Quippe quæ hoc anno geſta ſunt, haud minùs quàm anno ſuperiore infauſta fuêre. Decertavit denuo per hyemem & æſtatem alternis excurſionibus, & majori ſemper Colonienſium clade. Dominica quarta Quadrageſimæ oppugnatum Oppidum Nihem, & totum præter octo ædes incendio deletum. Quæ vindicta juſtæ numinis iræ adſcripta, quòd captas Suſatenſium mulieres laſcivius & injurioſius tractaſſent. Sub idem tempus Quadrageſimæ agmen Suſatenſium equitum permixtis civibus Oppido Werlenſi inſultat, mœnia portasque ſubeundo. Non tulêre hanc inſultationem Fridericus & Hermannus Furſtenbergij, fidi in omni hoc bello Archiepiſcopi ex equeſtri ordine milites; concitisque cæteris ejus præſidij nobilibus, in hoſtem procurrunt. Verùm dum ferventius quàm cautius res præliando

Infauſtæ Theodorici contra Suſatum actiones.

Digitized by Google

liando agitatur, trahuntur in inſidias â Suſatenſibus poſitas. Capti Furſtenbergii cum Hackio equeſtris ordinis viro: cæſi complures: ceteri equites peditesque fuga Werlas repetunt.

Theodoricus Suſatum obſidet.

Atque hæc dum per hyemem mutuis excurſionibus, alternisq; cladibus aguntur, Theodoricus Archiepiſcopus contracto ex toto Weſtfaliæ Ducatu milite, una cum Hildeſienſis & Henrici Monaſterienſis Epiſcopi auxiliaribus copiis menſe Julio Suſatum incingit, extrema etiam munitando, niſi ad obſequium redeant. Urbs cum undique clauſa teneretur, nec par eſſet repellendis hoſtibus, Ducis Clivenſis auxilia implorat. Et ille ut periculo urbem eximeret, præmittit Joannem Schawenburgi Comitem, & Gawinum Schwanenburgicum cum equeſtribus ſignis, ſimul denunciando, propediem ſe cum toto exercitu adfuturum. Quo comperto, Archiepiſcopus, ſolutâ obſidione, Arnsbergam intra Angariæ montes ſe recepit, cætero milite per caſtra & oppida diſperſo; angebantque maximè Archiepiſcopum Ducis Burgundiæ literæ, quibus ſignificabat, ſe Ducis Clivenſis cauſam extremis etiam viribus ſuſcepturum. Filij deinde Joannis Clivenſis acceſſu Suſatenſes & Lippienſes animoſiores, plenis agminibus involant in ducatum Weſtfaliæ & Paderbornenſem diœceſin, ingentemque pecorum gregem, multoſque currus prædis onuſtos ſecum Suſatum Lipſtadiumque abducunt. Nec mullò poſt Dux Clivenſis validioribus militum copijs irruptionem fecit in Colonienſem agrum, Geſekenam, Callenhardum, Mendam, ceteraque debiliora Oppida evaſtando; tantisque hæc animis Clivenſium agebantur, ut per Brabantiæ Mareſchallum Archiepiſcopo prælium offerrent, quo de ſumma rei decertaretur. At Colonienſis non auſus omnia in unum diſcrimen conferre, militem ſuum intra præſidia montiumque clauſtra continuit, donec Clivenſis exercitum trans Rhenum reduxiſſet. Tum verò Archiepiſcopus ex latebris Weſtfaliæ egreſſus, convocatoque è caſtris & oppidis expedito milite, & flore nobilitatis, ſub exitum Octobris in Suſatenſem agrum procedit. Conſilium erat Archiepiſcopi, urbem aſtu factoque repentino inſultu intercipere; idque beneficio nebulæ tentatum. At quum mænibus propius ſuccederent Colonienſes, datum è ſpeculis & turribus ſignum, hoſtem in conſpectu urbis ſtare; mox in urbe omnium campanarum ſonitu exciti cives, & præſidiarij ad arma convolant, intraque urbem ſeſe in aciem componunt, &, qui unus omnium ardor erat, ducibus Conrado Steckio Satrapa Clivenſi, Joanne Breckio, & Conſule Rojo, portas egreſſi, hoſti ſe ad prælium ſiſtunt. Diu ancipiti & atroci pugna decertatum fuit; victique ad ultimum Colonienſes. Memorabilis hæc ab omnibus pugna refertur. Ex Archiepiſcopi exercitu cæſi Wernerus Comes Seine, Philippus Naſſovius Comes, Witgenſtenius Comes, & Præpoſitus ad S. Gereonem, Stephanus à Laer, alijque triginta tres numero: capti centum & quinquaginta, interque

Obſidionem ſolvit.

Theodorici exercitus à Suſatenſibus cæditur.

interque hos ſeptem & viginti equeſtris ordinis viri; quorum hæc nomina produntur: Bernardus Burenæ Dynaſta, Henricus Wulfius Satrapa Werlenſis, Joannes à Scheidungen Satrapa Arnsbergenſis, Hermannus à Furſtenberg, Fridericus ab Hœrde, Hermannus à Laer, Henricus à Werninchuſen, Albertus à Mengede, Rembertus à Quernheim, Godeſchalcus à Patberg, Joannes à Breidbach, Henningius ab Heiger, Joannes Freidag, Theodorus à Dimanwe, Reinerus Claitzius, Ludovicus Kerſenbrochius, Henricus Breidecampius, Hermannus Ludorpius, Oſwaldus Wenckhuſius, Conradus Tappius, Joannes Frenbachius, Wilhelmus Plettenbergius, Wiricus Bollingius, Hermannus Endorpius, Joannes Itenbachius, Joannes Culingius, Hermannus Honingius, & qui præterea ab aliis conſignantur. Intercepti cum his equi centum triginta, prædaque ad novem millia florenorum æſtimata. Mirum quàm hac victoria extulerint animos Suſatenſes, quantumque amore in Clivenſem Ducem, odio verò in Archiepiſcopum accenſi ſint. Aucta contemptio in Archiepiſcopum, poſtquam circa feſtum D. Andreæ allatæ in urbem Eugenij Pontificis literæ, palamque recitatæ fuêre, quibus Archiepiſcopus dignitate ſua exutus, inter ſchiſmaticos Eccleſiæ, conturbatores Imperij, & hoſtes Apoſtolicæ Sedis damnabatur.

Inſtituta per hæc Mörſæ in natali Archiepiſcopi Oppido tractatio concordiæ ac pacis inter belligerantes; arbitrumque ſe obtulit Dux Burgundiæ. At, quæ partium erat obfirmatio, nihil illo Legatorum congreſſu actum eſt; præterquam quòd ab Oppidorum caſtrorumque oppugnationibus, & cruentis præliis deſiſtendum edixerint. Sed tam caſſo hæc opere decreta fuêre, quàm mox atrocibus conſiliis utrimque reſumpta ſunt arma. *Tractatur de pace, ſed nullo eventu.*

Magnum hoc bello præſidium erat Archiepiſcopo in Henrico fratre Monaſterienſi Epiſcopo, quem invitum hoc anno ſubtraxêre Monaſterienſes. Quos enim ſupra ob id motus concitatos diximus, hoc anno increvêre, & in apertam conſpirationem adverſus Epiſcopum proruperê. Querebantur nimirum Monaſterienſes alieno hoc bello turbari publicam quietem, premi inconceſſis exactionibus diœceſin, trahi arma Ducis Clivenſis & Burgundiæ in ſua capita, quibuſcum publicam pacem colere, quàm bellum gerere jam ſæpius decreviſſent ordines. Quare Præpoſitus, Decanus, totumque Capitulum Canonicorum, & primariæ diœceſis civitates conventum indixêre; quo una omnium conſpiratione decretum, tueri jura & privilegia majorum, nec pati velle, ut Epiſcopus invitis ordinibus bello Suſatenſi ſe amplius miſceat. Quam in rem imperatum Epiſcopo, ut præſidium militare, quod Hoveſtadio ad Luppiam caſtro impoſuerat, fratris propugnandi cauſa, extemplo revocet, & ab armis Archiepiſcopi fratris diſcedat, ſecumque tranquillam diœceſin pro juramento fidei conſervet. Fœderi huic, quod per Quadrageſimam *Henricus Ep. Monaſter. Ordinibus patriæ cogentibus, retrahitur à Bello Suſatenſi.*

ſanxêre, ſubſcripſere Canonici, & ſupra centum ex equeſtri ordine viri, quorum nomina in publicas tabulas relata extant. Quæ poſtquam Colonienſi Archiepiſcopo cognita, vehementer ille indignatus, ſcripſit ad Cæſarem, & civitates, cumprimis Monaſterium, Coesfeldiam, Warendorpium, Borckenam, Bucholdiam, Telgetum, rebellionisque, quam cum Suſatenſibus alerent, accuſavit. Cæſar qui Archiepiſcopi cauſam tuebatur, hanc urbium adverſus Epiſcopum rebellionem deteſtatus, Ludovico Haſſiæ Landgravio cognoſcendam dedit. Atque ea licet magna contentione populi agerentur; non tamen ob hæc fractus animo Henricus Epiſcopus fraterna auxilia armaque deſeruit.

Annus Chriſti 1447.

Nicolai V Pont. 1.
Friderici IV Cæſaris 8.
Theodorici Archiep. & Adminiſt. Pad. 31.

Danavverus de bello Suſat. m.ſ. Seilerus in Chron. Pyrmont. m.ſ. Pideritius in Chron. Lipp. Chron. Colon. Teſchem. in ann. Clivia Chron. Clivenſe Chron. Tremon. Litera Suſatenſ. Chron. Monaſt. Ertvvinus in Chron. Oſnab. Monum. Werlenſia m.ſ. Wittius in Chron. m.ſ.

Sequitur annus belli hujus quartus, Chriſti 1447, Weſtfaliæ calamitoſiſſimus. Enim verò Archiepiſcopus poſtquam his cladibus acceptis omnia hactenus incaſſum tentaſſet, bellum extremis viribus conniſus inſtaurat: quod non tam pro una urbe repetenda, quàm pro libertate Eccleſiæ, dignitate Archiepiſcopi, ac gloria nominis adverſus Clivenſem gerebatur; ſtabat enim Clivenſis, hoſtis potens, Philippi Burgundi Ducis, Rudolphi Diepholdij Trajectenſis Epiſcopi, Joannis Schawenburgici, Bernardi Lippienſis Comitum, ac totius Cliviæ & Marchiæ nobilitatis viribus armatus. Adverſus hoſce tam potentes hoſtes Archiepiſcopus non modò Monaſterienſem, Hildeſienſem & Mindenſem Epiſcopos, Ludovicum Palatinum Rheni, Wilhelmum Ducem Brunswicenſem, Joannem Naſſovium, Gerhardum Seinenſem, Walramum Waldecenſem, Bernardum Solmenſem, Henricum & Mauritium Pyrmontanos, Henricum Spiegelbergium Comites, cum totius Ducatûs Weſtfaliæ & Colonienſis diœceſis equeſtri ordine concivit; ſed & Bohemos, Saxones & Thuringos poſtremùm in hanc armorum ſocietatem advocavit. Bohemorum acceſſio hujuſmodi fuit.

Archiep. Colon. bellum inſtaurat, vocatis in auxilium non modo Weſtfalis & Saxonibus, ſed & Bohemis.

Geſſerat jam in quintum annum grave bellum Wilhelmus, Dux Saxoniæ & Thuringiæ Landgravius, adverſus Henricum fratrem ſuum, Saxoniæ Ducem & Imperij Electorem, preſſusque à potenti æmulo Wilhelmus, implorat in auxilium Bohemos; qui ingenti populi ſui multitudine Miſniam ingreſſi, ſubſidio aderant; cùm abrupto bello repente pax per Marchionem Brandeburgicum, & Haſſiæ Landgravium inter Saxones fratres componitur. Nihilque ſollicitiús habuit Wilhelmus, quàm ut provinciam ſuam Bohemorum gente, ampla ſtipendia poſcentium, liberaret. Opportune interim illi accidit per id tempus Legatos à Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo advenire,

Digitized by Google

advenire, auxilia à Saxoniæ ducibus ſollicitatum, ad rebellem ducatus ſui urbem perdomandam. Ad quorum poſtulata lætus promptusque Wilhelmus Landgravius, non modò Bohemos, ſed & Saxones, Miſnios, & Thuringos in ſubſidium Colonienſis producit. Bohemorum exercitus Duce Comite Sternebergio 26000 numeratus, Landgravij 24000; fuitque totus ille peregrinus exercitus 60000 cenſus. Acceſſit haud multò poſt Archiepiſcopi miles 20000 numero. Ex his univerſim exercitus 80000 conflatus. Hac tanta populorum lue Wilhelmus Landgravius, Dux omnium, in Brunswicenſem provinciam movet, rogatuque Ducis Homburgum caſtrum, ſedem rebellium quorundam nobilium, expugnat. Itinere per hæc ad Viſurgim inſtituto, Embecam ad obſequium Ducis & ingentem pecuniæ mulctam compellunt. Inde transjecto ad Hoxtariam Viſurgi, Oppidum quoque illud grandi ære mulctant. Ac ibi dum caſtra poſuêre, occurrit Theodoricus Archiepiſcopus cum ſuo milite, advenientemque Landgravium & Sternebergium benignè excipit. Hujus conſiliis tota illa belli moles ſecundum fluminis ripas in comitatum Lippienſem jurati hoſtis terram, traducta. Quo in tranſitu Monaſterium Valckenhagenſe diœceſis noſtræ ſpoliis exhauſtum à Bohemis, vaſtatusque comitatus Schwalenbergenſis & Oldenburgicus. Primus exinde hoſtilis furor verſus in Blombergam oppidum & arcem, atque ipſam Comitis Lippienſis Sedem. Is locus quia præſidiario milite & præſentia Comitis Lippienſis firmatus erat, admota eſt obſidionalis vis tormentorum, factaque impreſſione expugnatum Oppidum; atque ut cæteris terroris ſpectaculum darent, diripiunt, incendunt, & funditus evertunt. At Bernardus Comes per occultos arcis exitus in vicina nemora, ex his ad Viſurgim, deductus, conſcenſaque navi, Schawenburgum ſecundo amne pervenit ad loci comitem & belli ſocium. Tertio ab hinc die Comitum arx Brakia capta, & flammis abſumpta; proximo verò die Lemgovia, urbs ampla & populoſa; è qua cives quia plerique ſtrage Blombergenſium perculſi in vicinas ſylvas profugerant, facilè barbarus hoſtis vacuam urbem ingreſſus diripit, ac ne incendio deleretur, fecit Ludolphi Conſulis contracta cum Archiepiſcopo familiaritas, & Magiſtratûs induſtria, 26000 florenorum offerentium mulctam; poſt hæc Horna civitas, furente milite circumfuſa, leviori pretio direptionem, & flammas redemit. At Dethmoldia & Saltzuffelena Oppida hoſtiliter capta, ſpoliata, & in cineres verſa. Hunc in modum ſævitum in pagos totius comitatus; nec templis aut Cœnobiis parcitum: rupta ſacraria, direpti calices, veſtes ſacrorum in ludibrium circumlatæ ab hæretico Bohemorum milite. Auctor eſt Seilerus vel in uno adjacente Comitatu Pyrmontano ſupra octoginta pagos, quos nominatim idem auctor recenſet, exuſtos eſſe, è quibus decem tantumodo è ruinis ſuperſtites ſint. Ex hac vaſtitate Comitatus Lippienſis reſtabat Falckenbergium

Chron. Miſnenſe. Chron. Saxoniæ Langius in Chron Citiz. Seilerus in Chron. Pyrm. Spangeberg. in Chron. Mansfeld. Pideritius in Chron. Lipp.

Ingens ubique vaſtitas illata à Confœderato Theodorici exercitu.

Seilerus in Chron. Pyrmontano.

gium in abrupto montis vertice, munitiſſimum Comitatus propugnaculum; in quod olim Ducem Brunswicenſem captivum à Comite Lippienſi abductum ſervatumque diximus. Id in montibus Teutonicis caſtrum, nequid Comiti integrum relinquerent, Archiepiſcopus & Landgravius circumpoſitis caſtris expugnare aggreſſi ſunt, admotisque omnibus belli machinis & inſultibus ad deditionem ſollicitavêre; verùm quòd natura loci & præſidio firmius experti, quàm ut ex primo impetu furoreque interciperent, feſtinarentque per inclinantis anni tempus ad res majoris momenti gerendas, ſoluta obſidione, diſceſſêre. Quippe alias Weſtfaliæ urbes, quæ ex fœdere bellum Suſatenſium alebant, prius puniendas abſtrahendasque ſumpſerant.

Paderborna & reliquæ Weſtfaliæ urbes à fœdere Suſatenſi abſtrahuntur.

Quare totus exercitus ex Comitatu Lippienſi ad urbem Paderbornenſem traductus. At poſtquam formidabilis illa multitudo in conſpectum urbis venit, conſternati cives & Magiſtratus ſupplices ſe Archiepiſcopo & Landgravio obtulêre. Archiepiſcopus, quòd ſuæ diœceſis urbem communi ruina involvere nollet, ad clementiam ſe flecti paſſus eſt; ſatisque habuit, ſi fœdus cum urbe Suſatenſi & Lippienſi abjurarent; id poſtquam fecêre cives, exercitus per diœceſin & Comitatum Lippienſem Hervordiam, quòd illa urbs fœdus cum Suſatenſibus coleret, transportatus eſt. Et Hervordenſes ubi conſpexêre commune exitium in ſe verti, Archiepiſcopo & Landgravio obviam progreſſi, 16000 florenorum ſumma oblata, hoſtem à ſua urbe avertêre. Quare omnis exercitus, nova Weſtfaliæ vaſtatione, Oſnabrugum movit, ad fœderatam quoque Suſatenſibus urbem ſubigendam. Atque is poſtquam in conſpectu urbis caſtra explicuit, conſternati cives, miſêre obviam Proconſules ſuos, qui cum Archiepiſcopo transigerent; exactaque ingenti pecuniæ ſumma in mulctam, juſſi ſunt fœdus Suſatenſe abjurare, & Joannem Comitem Hojanum, quem jam in ſextum annum, ut ſupra retulimus, in arcto carcere tenebant, ſecundum Friderici Imperatoris ſententiam (id quod Landgravius ſibi a Cæſare mandatum aſſerebat) ſine omni lytro liberum dimittere; quod Ertwinus poſt in obſidione Suſatenſis urbis à civibus præſtitum refert. Tum enim Hojanus demum à Comite Teclenburgico & Legatis Oſnabrugenſibus pulla veſte indutus ad Wilhelmum Thuringiæ Landgravium in caſtra deductus; homo fatalis, à quo poſtea bellum Monaſterienſe, Suſatenſi haud minus calamitoſum, omnisque illa tot cladium & malorum tragædia excitata eſt.

Reſtabat poſtremùm urbs Monaſterienſis à fœdere Suſatenſi avellenda, caſtigandaque ob inſolentiam. Nam hæc Henrico Epiſcopo omne fraternum auxilium adverſus Suſatenſes toties minaciter ac ſuperbè interdixerat. Et hæc poſtquam didicit Oſnabrugo, omnem barbarorum multitudinem in ſe converti, perculſa malefactorum conſcientia, Legatos obviam miſit Archiepiſcopo & Landgravio in caſtra

Digitized by Google

caſtra ad Oſnabrugum, deprecando omnem culpam, & fœdus, quod cum Suſatenſibus contraxerat, abjurando. Sed adeo fracti animis, ut tabulas fœderis cum Suſatenſibus initi per Conſulem & Comitem Benthemenſem tranſmiſerint Henrico ſuo Epiſcopo ad pontem Werſæ impoſitum; poteſtatemque fecerint Epiſcopo ſuo, quem hactenus tam ſuperbè tractarant, tabulas haſce, quas Ertwinus ſe legiſſe ſcribit, vel diſcerpendi, vel pro arbitrio retinendi. Neque his terrori ſuo ſatis conſultum habuêre, ſed & certum peditum equitumque numerum ſuo ære conſcriptum addidêre copiis Henrici Epiſcopi ſui, quibus Suſatum oppugnaret. Tam repente Monaſterienſes ex amicis Suſatenſium facti hoſtes. Quàm inſolens & indomitum vulgus, tam pavidum ſæpe, potenti metu Principum armorumque incuſſo.

Subactis in hunc modum fœderatis urbibus, omnem belli molem vertit Archiepiſcopus in rebelles urbes ſuas; traductoque per Ravensbergenſem Comitatum & Delbrugiam exercitu, non ſine magna ſacrorum & incolarum vaſtatione, Lipſtadium primùm eſt aggreſſus. Caſtrisque ab utraque Luppiæ ripa paulò ante feſtum S. Joannis Baptiſtæ circumpoſitis, cœpta magnis animis, totisque exercitus viribus oppugnatio; admotæ bellicæ machinæ: verberata tormentis mœnia; apertæ etiam ad inſultum lacunæ murorum. Bohemis non alius labor erat, quàm grandem turrim quaſſatam dejicere in foſſas, ut per ejus ruinam impreſſio in urbem fieret; quæ cùm omnia eluderet præſidiariorum & civium pro libertate decertantium fortitudo, & duorum præfectorum peritia rei militaris (quorum alterum Conradum Steckium Comes Lippienſis, alterum Comitem Limburgicum impoſuerat Dux Clivenſis) Archiepiſcopus & Dux Saxoniæ, undecimo ex quo cœperunt die, obſidionem ſolvunt, amiſſis ſupra quadringentis ea in oppugnatione armatis viris. Quanquam vindex Numinis manus credita adfuiſſe, quæ poſt tot templorum incendia & ſpolia, poſt tot ſacrilega Huſſitarum facinora, pugnavit adverſus obſidentes; quando in caſtris Bohemorum viſi ſunt milites ſacra vaſa è templis rapta deponere in luſum alearum, interque ſe per ludibrium partiri. Fruſtra obſidetur Lipſtadium.

Deſperato Lipſtadio, exercitus Suſato admotus; rati enim ſi hanc urbem, rebellionis malique caput, Clivenſi eriperent, ſat magnum omnis militiæ laborisque lucrum habituros. Eo igitur omnis armorum machinarumque furor poſt feſtum Apoſtolorum Petri & Pauli ab Archiepiſcopo, Duce Saxoniæ, & Sternebergio Bohemorum Duce converſus. Suſatenſes ubi didicêre in ſe vim belli trahi, Ducis Clivenſis auxilium ſupplices implorant. Atque is, quia per id tempus Werlas oppugnabat, deſerta obſidione, Suſatum advolat, milite omni in urbem introducto, ipſe in Cœnobium S. Walburgis, quod ante urbis mænia erat ſacrarum Virginum; cum præſidiario milite ſtationem figit. Id poſtquam cognitum ab Archiepiſcopo, jubet accelerare Tentatur etiam Suſatum, ſed pari & irrito conatu.

celerare Suſatum omnem militem, & vim omnem in Cœnobium converti; quod & primo ſtatim impetu expugnatum, Duce ægre in urbem elapſo; cæteri cœſi trajectique, etiam is, qui fugientis tergo Ducis inhærebat. Læti hoc ſucceſſu urbem circumvallant, caſtraque ſinguli Ducum partiti firmant. Advocati ad hanc obſidionem Henricus Monaſterienſis, Bernardus Hildeſimenſis, Albertus Mindenſis Epiſcopi, cæterique Comites & proceres cum nobilitate Weſtfaliæ. Ingens bellatorum multitudo, quæ 80000 millium reputatur, impleverat caſtra. Decertatum primò crebris velitationibus; quòd Dux Clivenſis octingentos equites introduxerat: Inde promotis vineis & tormentorum ſedibus, urbs injectis telis & ignibus, tormentorum verbere, omnique machinarum & ingeniorum contentione in quartam hebdomadam oppugnata: tum poſtremùm in tanta obſidentium multitudine fames ex ſterili ſimul anno fatigare cœpit. Quare antequam exercitus difflueret, conſultum habuêre, per communem omnium caſtrorum aſſultum urbem aggredi, extremamque fortunam per diſpendia tentare. Id cùm ex bellico conſilio omnes ſimul laudarent, inſtituta ingenti apparatu oppugnatio, quæ noctu tribus in locis magna omnium alacritate eſt facta: admotæ ſilenter muris ſcalæ, quæ ternos quaternosve in aſcenſu caperent; at cæcum brevitate fallerent, interque clamores & tumultus irruptio tardaretur, datum eſt ſpatium obſeſſis colligendi milites ac cives ad arma. Diu anceps & atrox ad ipſa mœnia pugna fuit inter ſcloporum & ſagittarum imbres. Archiepiſcopus inter primos oppugnantium viſus eſt mœnia ſubire, clypeo etiam, quem dono Regis Franciæ acceperat, tribus ſagittis perfoſſo. Nec ſegnior Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, frater Archiepiſcopi, ſuis permixtus in aſcenſu è ſcalis turbatur in foſſam, ubi ſaucius inter cadavera repertus, mortuo quàm vivo ſimilior; quem civis Oſnabrugenſis Gildeman nomine robuſto humero è foſſis exportavit. Par mulierum cum viris propugnantium fortitudo fuit; nam dum illi tela, lapides & trabes dejicerent per mœnia in ſubeuntes hoſtes; hæ per diſpoſitas ad muros ſartagines, & ahena ferventem aquam, pultes, & picem in aſcendentium capita ſparsêre, peſtem omnibus telis magis noxiam, & vulneribus acerbiorem. Ad extremum poſtquam ſupra mille & quingenta armatorum cadavera conſpecta ſunt in foſſis, nec vis illa ingenij armorumve aperiret viam in urbem; Archiepiſcopus receptu; canendo omnem militem ab obſidione deduxit; nihilque tantis impenſis & mole, præter vaſtationes provinciarum, confectum eſt; ut haud incongruè annum hunc tumultuarij & inſani belli hoc verſu conſignârint.

NoLIte fIerI sICVt eqVVs & MVLVs, In qVIbVs non
eſt InteLLeCtVs.

Suſatenſium defenſionem cœleſti ope ſuſcepiſſe creditus eſt D. Patroclus, urbis patronus; quem tempore obſidionis, atque anima cumpri-

cumprimis nocte oppugnationis, virgines & pueri in templo congregati imploravêre; contra Archiepiſcopo ſupremum Numen adverſari viſum, ex quo ille Eugenium Pontificem tot annis afflixit, alendo ſchiſma Baſileenſis Concilij, concitandoque Germanos adadverſus Apoſtolicam Sedem; & tot barbaros populos in exitium Weſtfaliæ & ſacrorum profanationem introduxit. Quare non Rheſa modò, & media pars urbis Sanctenſis & Lipſtadienſis ſub idem tempus Eccleſiæ Colonienſi erepta, ſed & longè majori jactura Suſatum, Metropolis Weſtfaliæ & Angariæ amiſſum. Et quia Metropolis hæc per donationem Ducatus Weſtfaliæ à Friderico Imperatore, ut ſupra ad annum 1180 retulimus, ceſſerat Philippo Colonienſi Archiepiſcopo duplicique exinde jure ac titulo per ducentos ac ſexaginta annos tenebatur ab Eccleſia Colonienſi; eo turpior jactura conſecuta; quæ & multò damnoſior fuit, poſtquam defectione Ducum Clivenſium à Catholica religione urbs ſimul ad hæreſin tranſiit.

Deſperata urbis expugnatione, nihil Archiepiſcopus ſollicitius habuit, quàm ut Bohemorum gente & moleſta Saxonum, ceterorumque populorum turba provincias ſuas liberaret. Igitur collecta quanta in præſens adfuit pecunia, Bohemis ſtipendia numeravit; qua cùm militum non expleretur cupiditas, iram ac minas vertêre in Archiepiſcopum. Ac niſi ille ad incurſum hoſtium ſeſe Geſekenam ſubtraxiſſet, parum aberat, quin ferro incurrerent in ipſum præſulum. Inde quantum licuit mitigati per Duces, cum innumeris curribus præda Weſtfalica onuſtis, ea, qua venerant, via remigravêre in Bohemiam.

Inter hæc exceſſit hoc anno VII Calend. Martij è mortalium vita Eugenius Pontifex, quocum ante obitum ejus, miſſis Legatis (quos inter Æneas Sylvius Cæſaris orator fuit) Germania plenè in gratiam redierat, abjurata acephalorum factione, quæ ſe mediam hactenus ferre voluerat; id quod Friderici Cæſaris & Electorum cæterorumq; Principum ſtudio potiſſimum factum eſt. Cùmq; inter cætera expetitum fuiſſet à Cæſare & Electoribus, vellet Eugenius Pontifex pro ſua benignitate & clementia etiam Jacobum Trevirenſem & Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum in priſtinum dignitatis ſtatum, à quo dejecti erant, reponere, aſſenſit tandem Eugenius; ſed ea lege, ſi damnata perfidia, abjuratoque Baſileenſi ſchiſmate profiterentur ſe Romano Pontifici impoſterum obſequentes fore. Qua ſuper re adſunt Pontificis literæ Nonis Februarij Romæ apud S. Petrum conſignatæ. Eugenio ſucceſſit in Pontificatu pridie Nonas Martij Nicolaus V. vir ob eminentem Theologiæ doctrinam & ſapientiam ex humili loco ad Epiſcoporum & Cardinalium dignitatem, ac poſtremùm (quod divinum beneficium fuit) una omnium Cardinalium conſenſione ad ſupremum in Eccleſia faſtigium provectus. Ab eo Joannes S. Angeli Cardinalis miſſus in Germaniam Fridericum Cæſarem & Electores convenit in comitiis; ac poſtquam Friderici Cæ-

Obitus Eugenij IV Pont. cui ſucceſſit Nicolaus V.

ſaris auctoritate, & Principum conſenſu, ea quæ cum Eugenio inita erant, approbata à Nicolao Pontifice; tum etiam omnium gratulatione Nicolaus Pontifex à Germanis acceptus eſt. Quam in rem Fridericus Cæſar publicum diploma edidit, quo omnes Germaniæ ordines juſſit Nicolaum pontificem verum Chriſti Vicarium colere. Tum verò hydra illa Baſileenſis Concilij, ut Raynaldus inquit, tanquam fulmine perſtricta, elanguere cœpit: proſcriptus Amadeus Pſeudopontifex: recepti omnes per univerſam Europam in unum Eccleſiæ gremium, & concordiæ vinculum; interque alios Trevirenſis & Colonienſis Archiepiſcopi à Nicolao Pontifice integre honori, & ſedibus ſuis reſtituti ſunt. Ac licet Colonienſis Suſatenſe bellum, reconciliatus cum Apoſtolica Sede, hoc anno geſſerit; pœna tamen infelicis exitus, ob priora in pontificem delicta, Archiepiſcopum non deſeruit. Hoc pontifice poſt multiplices querelas conventum eſt demum cum Germanica natione in certa concordiæ capita, quæ concordata Germaniæ appellantur.

Annus Chriſti 1448.

Nicolai V Pont. 2.
Friderici IV Cæſaris 9.
Theodorici Adminiſtrat. 33.

Theodoricus proſequitur bellum Suſatenſe.

Interim Theodoricus Archiepiſcopus in ſequentem adhuc annum, tanquam ex fumo incendij, bellum ſparſit; quòd ægre admodum jacturam Suſatenſis urbis, & inſultantem Clivenſis Ducis juvenisque fortunam ſenex ferret. Igitur poſt diſceſſum peregrini exercitus collegit provincialem militem; cui copias ſuas confœderati conjunxere, Henricus Monaſterienſis, Bernardus Hildeſienſis, Albertus Mindenſis Epiſcopi: Dux Lawenburgicus, Otto Comes Teclenburgicus, ceterique Comites, quos ſibi, clientela devinctos habebat. Horum viribus inſtauratus, rurſus Lipſtadium aggreditur, vias atque aditus omnes intercludendo, nequa annona importari poſſet. Quo ad Clivenſem perlato, ad Luppiam movit cum exercitu; ad cujus adventum Archiepiſcopus, vaſtatis circum agris, ſe intra Angariæ montes recipit. His Dux Clivenſis provocatus, Werlas & Tremoniam infeſtat, fruges & agros depopulando: actus etiam in furcam Secretarius, qui Archiepiſcopo multa prodiderat. Tremonienſes, quòd cum Archiepiſcopo fecerant, gravius mulctati. Dux quippe inter Hoerdam & Capellam milite in inſidiis collocato, in conſpectum urbis progreſſus, civibus inſultat; quo Tremonienſes laceſſiti, ductore Philippo Naſſovio Bonnenſi Præpoſito, incompoſito agmine erumpunt; quos Dux in locum inſidiarum productos aſtu militari adortus, quadringentos ex his captivos abduxit Suſatum. Ultus hæc Archiepiſcopus, Unnam & Iſerlonam Oppida Marchiæ injecto igne cineribus involvit. His ac ſimilibus vaſtationibus cùm bellum traheretur,

Tremonienſes cœduntur à Clivio.

Digitized by Google

heretur, Ordines utriusque partis Duſſeldorpij conventum indixêre; quo tamen ob partium acerbitatem nihil confectum in negotio pacis. Exceſſit deinde inter flagrantia adhuc bella 19 Septembris Adolphus Dux Clivenſis ſenior; funereque ad Carthuſianorum Cœnobium, quod prope Weſaliam conſtruxerat, deducto, ſerio tandem de pace pertractari cœpit; quòd tam Archiepiſcopus, quàm Dux omnia prope Oppida, caſtra & telonia pignori oppoſuiſſent; tantæque belli impenſæ factæ eſſent, quibus provinciæ exhauſtæ, pacem per ipſas ſuas calamitates efflagitabant; intervenienteque Philippo Burgundiæ Duce, à feſto D. Martini ad ſequentis anni Paſcha induciæ pactæ ſunt.

Moritur Adolphus Dux Clivenſis ſenior.

Annus Chriſti 1449.

Nicolai V Pont. 3.
Friderici IV Cæſaris 10.
Theodorici Adminiſt. Pad. 34.

Commodum per id tempus adhucdum in Germania verſabatur Joannes *S.* Angeli Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, cujus auctoritate & induſtria, ſicuti Ertwinus retulit, pacis tractatio inter Archiepiſcopum & Ducem Clivenſem reſumpta, ab eoque Trajectum ad Moſam pacis tractandæ locus nominatus eſt; ubi tandem præſente Apoſtolico Legato calamitoſo bello, his legibus à Legato præſcriptis, menſe Aprili hujus anni impoſitus eſt finis. Juvabit in hanc rem ipſas Legati tabulas, quas à nullo ſcriptore adhuc productas reperi, proferre; è quibus cùm alia, quæ ad hujus belli exitum expeti poſſunt, tum fœderatorum nomina partesque belligerantium planiùs recognoſcentur.

Ertwinus Literæ è Monumentis Werlenſ.

Bellum Suſatenſe operâ Cardinalis S. Angeli finitur.

Johannes miſeratione divina S. Angeli ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconus Cardinalis, in Germania et nonnullis aliis partibus Apoſtolicæ Sedis Legatus de latere ſpecialiter deputatus. Ad perpetuam rei memoriam. Ex quo divino nobis aſſiſtente adjutorio pro ſublatione periculoſiſſimarum guerrarum, quæ aliquamdiu inter Reverendiſſimum in Chriſto Patrem Dominum Theodoricum Archiepiſcopum Colonienſem, illuſtrem Principem quoque Dominum Johannem Ducem Clivenſem durarunt, ad hoc deventum eſt, quod partes jam dictæ ſe ſanctiſſimo Domino noſtro Papæ ſubmiſerunt, prout in partium literis nobis deſuper traditis, et de quibus contentamur, plenius continetur. Et in conſequentiam ſubmiſſionis hujuſmodi via facti et guerrarum de medio tolli, et pars parti pacem dare debet, ſecundum conſuetudinem patriæ. Nos capta informatione ſuper ipſa conſuetudine, per poteſtatem nobis ex ſubmiſſione traditam in Dei nomine pronuntiamus, viam facti et diffidationes inter præfatos partes amplius ceſſare, et de medio ſublatas eſſe debere; Ita quod illuſtris Princeps Dominus Johannes Dux Clivenſis, qui primo diffidavit Reverendiſſimum patrem Dominum Theodoricum Archiepiſcopum Colonienſem, diffidationem ipſam tollere debet, et pro ſe et ſuis ſubditis atque omnibus

 aliis,

aliis, qui eundem Dominum Archiepiſcopum propter ipſum Dominum Ducem et pro ejus adjutorio et ſervitio diffidarunt, ac etiam omnibus eorundem adhærentium adjutoribus, qui inferius ſpecificantur; atque ſtrenuo milite Gawwino de Swanenborch, et ſuis adjutoribus, extinctis diffidationibus pacem donare debet ipſi Domino Archiepiſcopo, militiæ et ſubditis ſuis, quoad viam facti, ſalvis ſibi et Succeſſoribus omnibus ſuis impetitionibus, quas ipſe Dominus Dux Clivenſis ſe habere prætendit contra ipſum Dominum Colonienſem, à quibus ob hanc pacem nullatenus intelligatur recedere, niſi et in quantum inferius aliquæ impetitionum compenſantur. Sic pariformiter Reverendiſſimus in Chriſto P. D. Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis pro ſe et ſuis ſubditis atque omnibus aliis, qui ipſum illuſtrem Principem Johannem Ducem Clivenſem propter Dominum Archiepiſcopum et pro ejus adjutorio et aſſiſtentia ac ſervitio diffidarunt, ac etiam omnibus eorundem adhærentium adjutoribus, qui inferius ſpecificantur, atque etiam pro nobili Comite Wilhelmo de Lymberch extinctis diffidationibus pacem donare debet ipſi Domino Duci Clivenſi, militiæ et ſubditis ſuis, quoad viam facti, ſalvis ſibi Eccleſiæ ſuæ et Succeſſoribus ſuis omnibus impetitionibus ſuis, quas ipſe Dominus Archiepiſcopus ſe habere prætendit contra ipſum Ducem Clivenſem, à quibus ob hanc pacem nullatenus intelligatur recedere, niſi et in quantum inferius aliquæ impetitionum compenſantur. Debetque ipſe Reverendiſſimus D. Archiepiſcopus Colonienſis pacem dare ſtrenuo militi, Gauwino de Swanenborg pro omnibus diffidationibus, et ſuis adjutoribus, ſalvis ſemper omnibus in pace comprehenſis hic et inferius, ſpecificatis hinc inde ſuis impetitionibus. Impetitiones autem, quas Domini ipſi, Archiepiſcopus et Dux, unus contra alium ſe habere prætendit, exceptis his, quæ inferius ſpecificantur, expedire debent, hac pace firma et ſalva permanente, prout in ſubmiſſionum literis continetur. Specificatio vero eorum, qui in hac parte includi debent, ſecundum cedulam nobis à Reverendiſſimo D. Archiepiſcopo miſſam, hæc eſt, ſcilicet. Illuſtris D. Johannes Dux Clivenſis, ſua dominia, ſua militia, ſui ſubditi, et adjutores, et qui non diffidati ſervitia fecerunt, et dampna intulerunt. Et hy pro quibus etiam hæc pax datur, et qui in pace includi debent, ſunt iſti. Scilicet Reverendi in Chriſto Patres et Domini, Epiſcopi Monaſterienſis, Hildeſenenſis, et Mindenſis, et illuſtris Princeps D. Ludowicus Comes Palatinus, et Dux Bavariæ, Fredericus et Wilhelmus Duces Saxoniæ; Fredericus Marggravius Brandenburgenſis, Wilhelmus Dux Brunwyckzenſis, et venerabiles atque nobiles Domini Henricus Comes de Naſſaw Præpoſitus Maguntinus, Gerhardus Comes de Seyne Præpoſitus Aquenſis, Salentius de Iſſenberg Capellarius, et ejus frater Salentius Canonici Colonienſes, atque nobiles Comites Philippus Comes de Caſſennellenbogen, et ejus filius Joannes Henricus Comes de Naſſaw, Theodoricus Comes de Seyne, Philippus Comes de Selinckhus, Reinardus Comes de Hannauls, et Philippus ejus filius, Conradus Comes de Redbergh, Henricus et Mauritius Comites de Pyremunt, Comites de Spegelborch, Theodoricus dictus *Nynckel, Reinardus* dictus *in Weſterborch. Joannes* dictus *in Gemen, et ejus filius Henricus: Opidum Tremonienſe, et omnes ſubditi*

Ubique legendum Dominus.

ſubditi illorum, et adjutores, et his diffidationibus ſe immiſcuerunt, et qui non diffidati ſervitia fecerunt, et damna intulerunt. Debent etiam illi de militia tam Reverendiſſimi D. Archiepiſcopi Colonienſis, quam Epiſcopi Monaſterienſis, quos ipſe Dominus Dux Clivenſis diffidavit, in hac pace includi. Specificatio autem illorum, qui in hac pace includi debent, ſecundum cedulam, quam recepimus ab illuſtri Principe Domino Johanne Duce Clivenſi, hæc eſt ſcilicet Reverendiſſimus D. Archiepiſcopus Colonienſis ſua dominia, ſua militia, et ſubditi, adjutores, et adjutorum adjutores, et etiam hy, pro quibus hæc pax datur; et qui in pace includi debent ſunt illi de militia tam Reverendiſſimi D. Archiepiſcopi Colonienſis, quam Reverendi Patris D. Epiſcopi Monaſterienſis, quos ipſe illuſtris D. Dux Clivenſis diffidavit, et qui ſervitia etiam non diffidati fecerunt, ac dampna intulerunt; Et Reverendus Pater Dominus Epiſcopus Trajectenſis, nobiles Bernardus dictus de Lippia, Gerhardus dictus de Culenberg, et eorum ſubditi, et adjutores, et adjutorum adjutores; Opida et ſubditi patriæ Markenſis, Opidum Suſatienſe cum inhabitatoribus. Et ad finem ut ſublatio viæ facti quoad Opidum Suſatienſe dubio careat, Nos Johannes Legatus antedictus Apoſtolica auctoritate, abſque præjudicio cujuſcunque, diffidationes et viam facti, tam quoad D. Archiepiſcopum et ſibi adhærentes contra Suſatienſes, quam quoad Suſatienſes contra Archiepiſcopum ab hac hora uſque ad menſem pronuntiationis aliis noſtris literis denuntiabimus. Per hoc tamen non volumus, quod poſt illud tempus reviviſcere debeat via facti aut diffidationum cum Suſatienſibus. Cæterum compenſationes, de quibus ſupra fit mentio, has eſſe decernimus, ſcilicet, quod omnes captivi unius compenſantur cum captivis alterius partis. Itaque omnes captivi hinc inde præſtita cautione conſueta de non vindicando, quam antiqui Oervede vocant, ſint liberi, et omnis eorum promiſſio in quorumcunque manibus facta ſit caſſa, etiamſi promiſerint pro ſua liberatione aliquid ſolvere, vitare, dare, aut agere; et promiſſiones qualitercumque etiam firmatæ fuerint, juramentis, fidejuſſoribus, aut literis perinde haberi debent, ac ſi forte non forent: Et fidejuſſores quitari debent, et literæ deſuper forte datæ reſtitui, quæ etiam ex nunc in antea nullis eſſe debent roboris aut momenti. Similiter interempti per unam partem compenſari debent cum interemptis alterius partis, ita quod nulla ſuper his remaneat actio. Sic ſimiliter incendia et rerum mobilium prædæ hinc inde debent compenſari. Ab hys excipiuntur ea dampna, quæ tempore treugarum indictarum per nos, hinc inde per transgreſſores treugarum illata ſunt, quæ dampna debent hinc inde reparari, ne quiſquam per noſtras treugas ſe dampnificatum conqueratur. Ad finem autem, ut mutua ſinceritas pacem firmet, decernimus, quod omnes qui hinc inde ſua feuda ob has guerras reſignarunt, quod ad illa per Dominos illos antedictos reſtitui debeant. Et ne in feudis Alberti de Alpen et Crathonis Stecken ſcrupulus remaneat, ordinamus pro bono pacis, quod Reverendiſſimus D. Archiepiſcopus eoſdem denuo, quoad feuda, quæ ab ipſo dependent, debeat inveſtire. Volumus etiam quod illi ex ſubditis, aut adhærentibus, qui ob has guerras non potuerunt gaudere poſſeſſione bonorum ſuorum, aut jurium, aut ſervitutum ad

utilem

utilem poſſeſſionem bonorum ſuorum, jurium, et ſervitutum, ſicut eam habuerunt ante tempus guerrarum, inſtruantur impedimentis ſeniorum: etiamſi ſe durante publica guerra per judicium allegaverint, in poſſeſſionem miſſos. Similiter etiam ſubditas Eccleſiaſticas perſonas, quæ ob has guerras beneficiis aut fructibus Eccleſiarum, Monaſteriorum, aut beneficiorum ſpoliati fuerunt, eaſdem ad poſſeſſionem, quam habuerunt, reponendas eſſe decernimus. Id autem quod maxime oportunum arbitramur pro pacis iſtius inviolabilis firmitate in hoc reſidet, quod demum ipſi ſe mutua charitate ſalvo jure cujuſcunque amplexentur, et ſtudeat alter alteri bono corde complacere. Unde exhortamur eos per viſcera miſericordiæ Dei, ut omni odio ſemoto pacem inter ſe ſervent, et ad ejus conſervationem diligenter attendant, et non patiantur quovis modo hanc pacem rumpi, directe vel indirecte; aut ex ſuis dominiis, advocatiis, Opidis, aut caſtris, quæ poſſident, aut poſſidebunt, ac ſubditis ſuis, et Opido Tremonienſi, et aliis in pace comprehenſis, ac etiam Marckenſi damna inferant, aut inferri quoviſmodo patiantur, maxime uſque ad tempus pronuntiationis ſanctiſſimi Domini noſtri ſecundum formam ſubmiſſionis præmemoratæ. Neque etiam vindictam expetant ab Eccleſiaſticis, vel ſecularibus, etiam quovis quæſito colore judicii Eccleſiaſtici ſeu ſecularis. Et Reverendiſſimus D. Archiepiſcopus quoad Clerum et populum, qui hactenus guerrarum tempore quadam exemptione uſus eſt, et modo ſublatis guerris ad integritatem redit Eccleſiæ Colonienſis, paternam affectionem oſtendat, ut non tantum ſe non gravari, ſed potius relevari experiatur juxta literarum noſtrarum continentiam; quas ſuper illo articulo concedemus. Et ſic gaudent omnes, qui in hys guerris fuerunt, et in pace iſta comprehenduntur, omni ſecuritate in alterius dominiis et locis omni modo, ſicut ante has guerras gaudere conſueverunt. Præcipimus autem Apoſtolica auctoritate ipſis Dominis et Epiſcopo et Duci in vim promiſſionis factæ in ſubmiſſione per eoſdem, ut hanc pacem, et ea quæ ſupra ſcripta ſunt firmiter obſervent, dolo et fraude ſecluſis. Et quoniam ad finem, ut hæc præſcripta inviolabiliter obſerventur, et ne ob emergentia pacem turbari contingat, opus judicamus aliquo Conſervatore, qui noſtro nomine nobis recedentibus ad hoc intendat, hinc nobilem virum domicellum Gerhardum de Clivis Comitem de Marcka pro conſervatione harum ſerie literarum deputamus, ita quod ſi aliqua quæſtio tam inter ipſos Dominos principales, quam eorum ſubditos et Dominos, aut ſubditos inter ſe ſuper præmiſſis in hac noſtra pronuntiatione, aut alias, quæ de novo emergi contingant oriatur, ſuper illa quæſtione una, aut pluribus, quoties emerſerint, ſcribi debet per conquerentem ipſi nobili Gerhardo de Clivis, qui intellecta querela Dominis principalibus ſcribat, ut ad locum, qui ſibi aptu ſvidebitur, Conſiliarios eorum mittant, tot quot judicabit ſecundum cauſæ emergentiam oportunos, in quorum præſentia ipſe, atque etiam venerabilis Dominus Nicolaus de Cuſa Archidiaconus Brabantiæ in Eccleſia Leodienſi ſimiliter per nos adhoc deputatus per illum domicellum Gerhardum vocandus; ſeu ſi ipſe D. Nicolaus intereſſe non potuerit, tunc alius loco ſui, quem ipſe Nicolaus Archidiaconus ordinaverit, querelam audiant, et audito conſilio eorum, qui à Dominis miſſi fuerint, id quod

Digitized by Google

*id quod æquum judicaverint, diffiniant, et quod ſic diffinitum fuerit, ipſi Domini, aut ſubditi acceptent, et exequantur: ita quod executione quovis modo diffinita ultra tempus in diffinitione expreſſum nullatenus differatur. Reſervantes nobis poteſtatem addendi, quæcunque videbuntur pro bono pacis hujuſmodi, et ejus firmitate; et ſimiliter declarandi præmiſſa, et alia acta agendi, quæ judicaverimus oportuna. Datum Trajecti Leodienſis diœceſis ſub ſigilli noſtri oblongi appenſione. Anno à nativitate Domini Milleſimo, quadringenteſimo, quadrageſimo nono, Indictione * tredecima, die viceſima ſeptima Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini, Domini Nicolai divina providentia Papæ quinti anno tertio.*

* *al. 12.*

Nihil hiſce pacificationis literis conventum adhuc, ſtatutumque de ſumma rei, ob quam bellum ſuſceptum; utrumne videlicet Suſatum cæteraque in poteſtate Ducis Clivenſis relinquenda, & in hujus compenſationem Satrapia Fredenberga & Bilſteniana cum utroque caſtro ab ARCHIEPISCOPO retinenda? id enim ad ipſius Pontificis judicium, & Apoſtolicæ ſedis deciſionem remittere inter partes convenerat; neque à Nicolao Pontifice quicquam hac ſuper re dijudicatum reperio. Certè Calixtus Pontifex, qui Nicolao poſt ſucceſſit, Suſatenſem urbem Colonienſi Eccleſiæ reddendam pronunciavit; quod ipſum deinde à Pio II Pontifice Calixti ſucceſſore decretum: Quoquo modo aut res indeciſa relicta, aut aliter tranſacta. Retinuit interim Dux Clivenſis Suſatum & Sanctos urbem, Friderici Cæſaris indulgentia, quæ anno poſt 1486 impetrata. Tantum eſt ſemel armis in poſſeſſionem veniſſe, & cum potentia prævaleas jus legesque ex armis dictare.

Gelenius lib. 2. c. 2. in vita S. Engelb. Kerbovius in Chron. Tremon. Weſthovius in Chron. Tremon. Danavverus.

Vix dum ab hoc fraterno bello domum regreſſus Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, cùm Embslandiam, quæ Septentrionalis diœceſis magna pars eſt, rebellium armis turbatam reperit. Auctores potiſſimum Hummelingi, priſcæ inter Friſones gens ferociæ; querebantur hi, ſe contra vetera libertatis jura oneribus & exactionibus à Satrapis premi, indignaque pati; & quia ducem rebellionis nacti Schartium projectæ audaciæ virum ad arma convolant, Neuhuſium Satrapæ Sedem obſidione cingunt, nobilium bona ſpoliant. Quæ poſtquam Henrico Epiſcopo nuntiata fuêre, accita nobilitate, ac milite provinciali ad ſigna, in Embslandiam advolat, factoque in obſidentes arcis Neuhuſanæ impetu, in fugam & latibula compellit. Capti ſeditionis auctores, & ſuppliciis puniti; cæteris parcitum. Fuerat inter concitores ruſticanæ plebis delatus Parochus Aſchendorfianus; incidit caſu Epiſcopus in Sacellanum ejus, ratus Parochum eſſe, innocentique Sacerdoti alapam infligit. Quod factum ita interpretatur Ertwinus, ut ex eo tempore omnia improſpera Epiſcopo eveniſſe velit. Nam haud multò poſt hoc eodem anno Henricus Epiſcopus Arensbergam ad inviſendum Theodoricum ARCHIEPISCOPUM fratrem profectus, prope Alenam Opidum cum equo prolabitur.

Chron. Monaſt. Ertvvinus in Chron. Oſnabrugi. Hummelingi rebelles domantur.

Quo

Quo caſu ita letali vulnere afflixit latus; nulla ut inde medicorum ope curari potuerit, eoque altero poſt anno extinctus ſit.

Annus Chriſti 1450.

Nicolai V Pont. 4.
Friderici IV Cæſar. 11.
Theodorici Adminiſt. 35.

Palatin. S. Antoninus Raynaldus Brovver. in annal. Trevir. Teſchem. Chron. M. Belgij.

Jubilæum, confluente ingenti populi multitudine, Romæ celebratur.

Acceſſit per hæc annus ejus ſæculi quinquageſimus, quem edicto per orbem chriſtianum jubilæo Nicolaus Pontifex celebrem fecit, confluente innumera hominum multitudine, qualis rarò admodum viſa Romæ fuerit; eòque celebritas hæc lætior fuit, quòd fœdo Baſileenſis Concilij ſchiſmate tandem ſublato, ac Felice Pſeudopontifice ultro ſe quoque abdicante, univerſa Europa in unam denuo concordiam rediiſſet. Interque viros conſpicuos peregre venêre ad urbem ex Germanis Jacobus Trevirenſis Archiepiſcopus, Jacobus Metenſis Epiſcopus, Albertus Dux Auſtriæ Cæſaris frater, Arnoldus Dux Geldriæ, & Joannes Cliviæ Dux, inſcia matre, cum magno illuſtrium virorum comitatu, ac nobilitatis flore; tam ſecurus tum pacis erat, inter ipſum ac Colonienſem initæ.

Gerardus Dux Juliæ & Montium Archiep. Colon. cedit provincias ſuas, poſt mortem, ſi prolem non accipiat.

At Theodoricus Archiepiſcopus, ut magna ſemper verſabat cum animo, amiſſi Suſati jacturam ingenti duarum provinciarum lucro compenſare moliebatur. Quæ res ſi pro conſilio proceſſiſſet, nemo facilè ante eum Archiepiſcopus patrimonium Colonienſe magnificentius locupletaſſet. Vivebat tum Gerhardus Montium & Juliæ Dux, idemque Ravensbergæ Comes, in matrimonio cum Sophia Bernardi Ducis Angariæ & Weſtfaliæ filia; ex ea quia per aliquot annos nulla proles ſuſcepta erat, transegit cum Duce, quem ſibi familiariſſimum habebat Archiepiſcopus, centum florenorum millibus pactus, ſi abſque hærede diſcederet, uterque Montium ac Juliæ ducatus Colonienſi Eccleſiæ junctus tranſcriberetur. Pactum id in pervigilio D. Jacobi ſolemni ritu firmatum, & publicis tabulis in celeberrimo procerum ac nobilium conventu conſignatum. Subſcripſêre præter Archiepiſcopum, Decanum, & Canonicos Metropolitanos, Wilhelmus Comes Limburgicus, Gumbrechtus Comes Nuenarius, Comes Vierneburgius, Wilhelmus Weſlinghovius, Joannes Ritterſcheidius, Adamus Oetgenbachius, Joannes Burggravius Reineccenſis, Lotharius Quadus, Joannes Gymmenichius, Scheilhardus de Merode, Engelbertus ab Orsbeck, Gothardus Drachenfelſæ Dominus, Theodoricus Beiſolius, Gothardus & Hermannus Furſtenbergius, Hermannus ab Enſe, Arnoldus & Henricus Beringhauſius, Fridericus Kettelerus, Conradus Vrede, Henricus Wolfius in Ludinghuſen, Bernardus Weſterholtus, Rutgerus ab Horſt, Godeſchalcus Padbergh, Henricus Plettenbergius, alijque Satrapæ, proceres, & equites, univerſim ſupra quinquaginta teſtes. Totidem ferè Gerhardus Montium &

um & Juliæ Dux produxit è nobilitate primarios viros, qui tabulis hiſce fidem conſignavêre; quibus acceſsêre omnia provinciarum Oppida. Nihil pactis his firmius videri poterat; quæ tamen inania fuêre, & ſpem magnam fefellêre Archiepiſcopi; quando poſt Gerhardus Dux binos ex Sophia Lawenburgica filios totidemque filias ſuſcepit. Compertumque tum magna mortalium conſilia diſpari Numinis providentia interverti.

Per id tempus, cùm hæc agerentur, Theodoricus Archiepiſcopus magno luctu, aliisque turbis obvolutus eſt ex morte Henrici fratris, Monaſterienſis Epiſcopi, & Oſnabrugenſis Eccleſiæ Adminiſtratoris. Is enim poſtquam anno ſuperiori ab Archiepiſcopo Arnsbergâ rediit in diœceſin ſuam, ex lapſu equi malè affectus debilitatusque in mortem, ſecundo die Junij, omnibus ſacris proviſus, diſceſſit è vita. Corpus Strombergam delatum, humatumque in templo S. Crucis, ubi vivus Collegium XII Canonicorum dotare cœperat, ſepoſitis in hanc rem XII millibus florenorum; quæ tamen pecuniæ ſumma poſt exceſſum ejus, incertum quo caſu dolove, interverſa præſulem loci ſui fundatione defraudavit. Fuit Henricus magnitudine animi, militaribus artibus, adminiſtratione diœceſis, & procuratione rerum ſacrarum egregius; quippe qui Epiſcopus diœceſin ſuam XXVI, Oſnabrugenſem verò Adminiſtrator X fere annos, adverſus omnes circum hoſtes auctoritate, oſtenſoque armorum terrore, conſtanter tutatus eſt. Quare & in utraque diœceſi arces & Oppida ab eo reparata præſidiisque inſtructa memorantur; interque hæc Ahuſia, Ottenſtenium, Ransdorfium, Bilderbeca, Stromberga in Monaſterienſi; Groneberga, aliaque loca in Oſnabrugenſi diœceſi, ad comprimendam etiam nobilium inſolentiam, præmunita fuêre; præterque bellum Suſatenſe, magna eo Epiſcopo in utraque diœceſi tranquillitas fuit.

Crantz. lib. 11. Metrop. c. 30. & 40. Ertvvin. in Chron. Oſnabrug. Kerſenbruch. in faſtis Epiſcopo Chronic. Monaſt. Wittius de be[illegible] Monaſt.

Mors & encomium Henrici Epiſcopi Monaſt.

Eo igitur Epiſcopo ſublato, ingens per utramque diœceſin tempeſtas conſecuta eſt ex ambientium contentione, & diſſidio electionis. Turbo utriusque diœceſis Joannes Comes Hojanus, quem ſupra ſexennio Oſnabrugenſium carcere incluſum, & bello Suſatenſi liberatum diximus. Is primùm Oſnabrugum regreſſus, laborabat pro Erico fratre Colonienſi Præpoſito, quem ante rejecerant Oſnabrugenſes, in Epiſcopum recipiendo. Multa in hanc rem ſollicitabat apud Canonicos, Conſules, ac cives, immemor omnium malorum, quæ aut ipſe intulerat diœceſi, aut quibus ipſe tractatus ab Oſnabrugenſibus. Adeo hominem ambitio excæcaverat. Verùm cùm omnes ordines obſiſterent, dicerentque Ericum Epiſcopum ſemel auctoritate Concilij Baſileenſis ſubmotum repeti non poſſe, multaque in hanc rem adferrent in medium; Comes, ut ſolertis erat ingenij, ad alia conſilia converſus, Albertum alterum fratrem Hojanum Comitem, Epiſcopum Mindenſem, obtulit Oſnabrugenſibus Adminiſtratorem poſtulandum; quòd is haud ſecus quam Monaſte-

Joannes Hojanus agit pro fratre ſuo Erico, ac deinde pro altero fratre Alberto ad Epiſcopatum Oſnabrug. promovendo.

rienſis Epiſcopus fecerat, ex vicina diœceſi Oſnabrugenſem ſimul gubernare ac tueri poſſet. Quibus permoti Oſnabrugenſes (quanquam metu magis offenſionis, quàm ſpe commodi) Albertum Adminiſtratorem ſuum poſtulavêre; miſſique continuò procuratores & Legati ad Nicolaum Pontificem, qui confirmationem impetrarent. Quam licet ille ob multas juſtasque cauſas recuſaret; permanſit tamen Albertus per tres annos Adminiſtrator diœceſis Oſnabrugenſis; donec Pontificis ſententia alia Epiſcopi electio imperata Capitulo. Quapropter falli dixerim Ertwinum, qui Albertum hunc quadrageſimum ſextum Epiſcopum numerat, aut qui illum quinquennio præfuiſſe tradunt.

Crantz. lib. 11. Metrop. c. 40. Chron. Monaſt. Kerſenb. in faſtis Epiſc. Ertwin. in Chron. Oſnab. Wilhelmus He[illegible] Rudolpho Epiſcopo Rocbold. in Chron. Monaſt. Cleinſorg. in Chron. Stangef. in Weſtf.

Agunt pro Epiſcopatu Monaſterienſi adipiſcendo Theodoricus Arch. Colon. & Rudolphus Traject. hic pro nepote ſuo, ille pro fratre. Laborat & Joannes Comes Hojanus pro ſubrogando fratre ſuo Erico.

At longè implicatior turbatiorque res fuit in Epiſcopatu Monaſterienſi, quæ in apertum & multorum annorum furioſum bellum erupit. Mortuo enim Henrico Morſano Epiſcopo, Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus pro Walramo fratre, & Rudolphus Trajectenſis Epiſcopus pro Conrado Diepholdio Oſnabrugenſi Præpoſito nepote ſuo ſubrogando agebat; atque ejus rei gratia præmiſſus ad Collegium Cathedrale Conradus Ritbergenſis Comes avunculus; quem mox ipſe Epiſcopus conſecutus, exequiis defuncti Epiſcopi interfuit, ducendo ſecum Comitem Benthemenſem, Steinfurdenſem, Culenbergenſem, ac Gemenſem Dynaſtam, multosque proceres ac nobiles, quorum opera Canonicos in electionem Conradi nepotis induceret. Turbavit hæc omnia Joannes Hojanus Comes; qui poſtquam Oſnabrugi feliciter ſua tranſegerat, Monaſterium advolat, evocatoque Colonia Erico fratre, primùm Canonicorum quorundam animos pertentat, ac multis promiſſis demulcet; à quibus cùm in ſpeciem ſe magis ſuſcipi, quàm re ipſa ſpem ſibi fieri intelligeret, animum adjecit ad urbis gratiam ſibi demerendam, primoque congreſſu quorundam Senatorum, Tribunorum plebis, ac civium animos ſibi devinxit. Inde ut cives ſibi arctius conciliaret, conventus facere, ſympoſia publica inſtituere, agitare convivia (ad quæ paſſim nullo diſcrimine primores urbis & promiſcuum vulgus confluxit) in his præſentem Ericum fratrem oſtentare, & alios precando, alios ſvadendo, alios hortando trahere in partes ſuas. Nulli itaque qui non Ericum Epiſcopum cum geniali fratre exoptarent, quibuſcum urbi felicitas, & civibus omnis hilaritas & libertas obventura eſſet. Et Comes quidem brevi rem eò deduxit, ut Magiſtratus Legatos decerneret ad Hermannum Langium Decanum, qui Schoneflitæ ad Amaſim in arce cum aliquot Canonicis verſabatur. Legationem hanc ipſe Bernardus Kerkeringius cum Tribunis plebis ſuſcepit. Ibi conſul exorſus, adeſſe ſe, inquit, Magiſtratus & totius urbis nomine, rogareque, ut in electione novi Epiſcopi ante omnia rationem publicæ pacis & concordiæ habere velint; quam in rem nihil Magiſtratui conſultius videri, nec civibus gratius fore, quàm ſi Ericum Hojanum

num deligant: id ſpectatam Erici virtutem, id Ottonis Hojani patrui & Epiſcopi tam præclarè meriti beneficia, id Hojanæ familiæ decus mereri; aut ſi minus Hojanum velint, deligant quemvis alium, modò Walramum Archiepiſcopi Colonienſis fratrem excludant. Ad ea Hermannus Langius Decanus facturum ſe ſuosque, reſpondit, quod ex æquo bonoque diœceſis futurum eſſet.

Haud multò poſt accedunt Legati à Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo ad urbem miſſi; pro quibus licet Archiepiſcopus commeatum liberumque ingreſſum petiiſſet, urbe tamen, in qua jam Comes Hojanus dominabatur, excluduntur. Ac poſtquam inter cives vulgatum, adeſſe Legatos Archiepiſcopi, qui pro Walramo ſollicitent; Hojano concitatore, exorta civium ſeditio palam vociferantium, non alium quàm Ericum Hojanum à ſe recipiendum Epiſcopum. Quo plebis tumultu territus Rudolphus Trajectenſis Epiſcopus, & ipſe cum ſuis urbe exceſſit. Eo metu quoque Canonici perculſi, ex urbe emigrant; quos Decanus Dulmaniam ob id ad liberum electionis locum evocavit. Eò Colonienſis quoque Archiepiſcopus, Gerhardus Dux Montium & Juliæ cum magno procerum comitatu advenêre, patrocinium opemque Canonicis pollicendo. Inſtituta proinde eſt quinto Julij electio in Sacello S. Clementis, & præſentium ſuffragiis deligitur Walramus Epiſcopus; quibus alij, qui in urbe remanſerant, acceſsêre, duobus duntaxat exceptis. Erat verò Walramus, Scriptorum judicio, pietate & modeſtia egregius, juris ſacri peritiſſimus, ætate quidem ac ſago militari fratribus minor; ſed toga & religione præſtantior, ijsque virtutibus exornatus, ob quaſi à Pontifice illi etiam galerus Cardinalium deſignatus eſt. Facta electione, extemplo miſſi Romam, qui Nicolao Pontifici electionem à ſe rite factam renunciarent; quam Pontifex remiſſo diplomate ratam habuit. At poſtquam electio hæc per urbem increbuit, tum verò cives tumultuari, criminari canonicos, damnare electionem, intentare Clero per omnes minas direptionem bonorum, & projectionem in exilium. Poſt quæ duo Canonici, qui in urbe permanſerant, ſeu metu furentium civium, ſeu factionis ſtudio, in locum Concilij ingreſſi Ericum Hojanum Epiſcopum à ſe electum renunciant. Id ubi ad nobiles quosdam & tribunos plebis relatum, electionem hanc læti excipiunt; tractoque in partem Clero ſecundario, & Monaſteriis quibusdam Monachorum, literas conſignant, quas ad Pontificem mittunt Romam, rogando, ut pro publico pacis bono electionem hanc ratam eſſe velit his multæ in Walramum confictæ criminationes additæ. At Pontifex, qui jam certius ſynceriusque de Walramo ejusque vitæ integritate edoctus erat, publico anathemate perſtringit eos, quotquot Walrami electionem in poſterum auſi fuerint impugnare. Has Pontificis literas, ut eluderent, appellant ad Pontificem melius informandum, easque ad publicas templorum valvas affigunt; quæ

Canonicorum ſuffragiis eligitur in Epiſcopum Monaſt. Walramus de Mörſa; & à Pontifice confirmatur.

Contrà eligitur à duobus Canonicis Ericus Hojanus, & à civibus ac clero ſecundario recipitur. Sed à Pontifice rejicitur.

Digitized by Google

cùm nocturno tempore alibi revellerentur, alibi humano ſtercore fœdarentur, Hojanus Comes & cives in furorem acti, promiſcuè in Clerum vertere vindictam, & quos ſuſpectos habuêre, in vincula rapere; Jam novo ſeditionis motu urbs plena erat, nec aliæ populi voces audiebantur, quàm Hojanum Tutorem poſcentes; atque id cùm à Magiſtratu plebs peteret, reſpondit ille, ſe cum cæterarum civitatum Legatis, qui ob id in urbe attinebantur, hac ſuper re deliberaturum. Non his acquievit plebs, Comitem Hojanum Tutorem, etiam minis intentatis, auſa poſtulare. Hunc enim unum eſſe illum virum ſibi ſubmiſſum, qui auctoritate, belli peritia, & viribus familiæ non modò urbis libertatem, ſed & diœceſin adverſus Walramum obtruſum Epiſcopum, & Colonienſis Archiepiſcopi dominatum tueri poſſet, à quo non aliud ſibi jugum, quàm Suſato parari recognoſcerent. Ad has importunas plebis poſtulationes, quòd grandius ſecum malum traherent, quàm cœca plebs videret, tergiverſari & reſiſtere Senatus; eóque magis, quòd cæterarum etiam urbium Legati in conſilium vocati dicerent, nihil ſibi in deligendo Tutore in mandatis eſſe. Nihil his mitigata plebs, accenſaque quorundam nobilium conſpiratione (quorum Duces, Joannes Vechtorſius, Ludolphus Oetius, Engelbertus Langius, Bernardus Asbeckius, alijque) curiam ingreditur, mortem Conſulibus minitando, niſi Hojanum Tutorem ſibi permittant. Conſules in hanc neceſſitatem compulſi, ſub noctem Hojanum cum Erico fratre in prætorium vocant; quibus juratâ fides, Hojanusque Comes Tutor & rector urbis renunciatus eſt. Magiſtratus interim impendentium calamitatum ſat præſcius, populum monet, fore, ut brevi hujus tutoris eos pœniteat. Sed jam Magiſtratus laxius frenum Tribunis plebis & civibus permiſerat, quàm ut reprehendi poſſent. Ab hac civium ſeditione funeſti hujus belli initia, quod à biennio multis etiam prodigiis igneæ nubes, & inſolitæ cœli faces ſupra urbem in aëre pendentes, & per diœceſin ſparſæ denunciârunt.

Plebs Magiſtratum cogit, ut Comitem Hojanum Tutorem urbis deligat.

Annus Chriſti 1451.

Nicolai V Pont. 5.
Friderici IV Cæſaris 12.
Theodorici Archiep. & Adminiſt. Pad. 36.

Rajnaldus in hiſtor. Eccleſ. Brouver. lib. 19. Annal. Trevir. Chron. M. Belg.

Inter has Weſtfaliæ turbas, ſub exitum prioris anni, miſſus eſt à Nicolao Pontifice Nicolaus Cuſanus S. Petri ad vincula Cardinalis presbyter cum ampliſſima indulgentiarum poteſtate, quæ, ſacris jubilæi Romæ celebratis, anno proximo per Germaniam & totam Europam promulgatæ erant. Munus ei impoſitum à Pontifice, ut omnes Germaniæ provincias obiret, populumque ad jubilæi indulgentiam invitaret; tum & collapſam in Eccleſiis & Monaſteriis diſciplinam inſtauraret. Fecit id Cuſanus admirabili cum fervore & fructu,

Nicolaus Cuſanus, Pontificis Legatus, Germaniam cum magno fructu perluſtrat.

Digitized by Google

fructu, peragrando Auſtriam, Thuringiam, Saxoniam, Weſtfaliam, ubique Apoſtolico ritu ſacrificium miſſæ celebrando, ſynodos convocando, Clerum formando, Cœnobia luſtrando, palam ubique in Eccleſia, aut in foro etiam, concionando; ut lingua patria & Teutonica diſertiſſimus erat Orator, Cuſæ quippe ad Moſellam natus; quam ob rem tanquam è cœlo ſubmiſſus Apoſtolicæ ſedis Nuncius ubique exceptus eſt.

Coloniæ Synodum Epiſcoporum inſtituit.

Is hoc anno Treviri Coloniam venit, celebremque ea in urbe Epiſcoporum ſynodum habuit, cui & ipſe Cuſanus Apoſtolicæ Sedis Legatus præſedit. Multa in ea laudabiliter xv decretis ad Cleri populique mores inſtaurandos ex prioribus ſynodis repetita, ſancitaque ſunt; horumque poſtremum eſt, ne auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, præterquam in octava corporis Chriſti & raris per annum feſtis diebus, publicè exponatur; idque ex Epiſcopi facultate, & cum magna veneratione fieri præſcribit. Colonia, quantum ex auctore Chronici *B*elgij colligas, in Saxoniam digreſſus eſt. Nam, ut ille retulit, Magdenburgi frequentem quoque Epiſcoporum & Cleri ſynodum celebravit; in qua cùm indulgentias promulgavit, earum vim & rationem eruditè pro concione ad populum explanavit: ſuſtulitque multos ex mentibus vulgi errores; tanquam indulgentiis venalis proponeretur peccatorum condonatio, quæ tantùm ad pœnas, quæ poſt hanc vitam expiandæ remanent, exſolvendas ex theſauro Eccleſiæ diſpenſantur. Magdenburgo digreſſus Cuſanus, reliquam Saxoniam peragravit; delatusque Mindam ad Viſurgim, honorificentiſſimè à Clero & populo excipitur. Qua in urbe, ut faſti eorum memorant, ſolemne miſſæ ſacrificium & concionem ad populum habuit; ab eoque Monachi iſtic ordinis D. Benedicti, evocato ad id Abbate Burſfeldienſi, ſecundum priſcas ſeveritatis leges formati: Moniales vagæ ad clauſtra revocatæ; diſciplina cleri propè iſtic emortua juxta decreta ſynodi Colonienſis reſuſcitata. Quas verò præterea urbes Weſtfaliæ adierit, Scriptorum noſtrorum inertia deſideramus. Daventriam inde & Swollas acceſſiſſe, & celeberrimum per id tempus Cœnobium Windeſcheimenſe, florentemque Canonicarum Virginum congregationem inviſiſſe, idem auctor Chronici Belgij memorat. Non facilè Apoſtolicæ Sedis Legatus à multis annis conſpectus hiſce in locis, qui ubique majori veneratione exceptus cultusque ſit: vir quippe munerum contemptor, cibi potusque modici, comitatus modeſti ac religioſi, in quo omnis vitæ cultus exemplar Apoſtolici viri ſpirabat. Quo virtutum & ſanctimoniæ conſpectu majorem ille populi venerationem, quàm cæteri Epiſcopi & Principes ex omni ſplendore & magnificentia aulæ, conſecutus.

Uti & Magdenburgi.

Mindæ collapſam cleri & religioſorum diſciplinam reſtaurat.

Hac profectione Cuſanus etſi magnam Saxoniæ Weſtfaliæque partem perluſtrârit; Oſnabrugum tamen & Monaſterium non acceſſit; quòd ijs in urbibus omnia conturbata videret ex Epiſcopi electione,

ctione & flagrantibus inter clerum populumque diſſidiis: ac præterquam, quòd utriusque loci de Epiſcopo contentio ad Nicolaum Pontificem relata eſſet; tum vulnus longè majus erat, quàm ut medicam Legati manum ferret.

Joannes Hojanus Tutor urbis delectus Diœceſin Monaſterienſem ad ſuam fidem compellit.

At in nulla parte Weſtfaliæ perturbatius agebatur quàm Monaſterij. Quippe Hojanus Comes nova Tutoris dignitate imperioque urbis potitus, ingentes animos extulit; nihilque ad firmandam potentiam ſollicitius habuit, quàm cives armare, militem ſcribere, ſollicitare vicinorum Principum auxilia, eorum cumprimis, quos Môrſanis ex Suſatenſi bello infeſtos noverat, interque hos primum imploravit Joannis Ducis Clivenſis opem; ſed eo nondum ex paleſtinæ peregrinatione domum reverſo, Maria Burgundica mater, fœmineis etiam odiis in Môrſanos accenſa, prolixè auxilia addicit, ſubmittitque; id cum & alij facerent, cum armatis civibus & militaribus copiis urbem egreditur, occupaturus Oppida & caſtra, priusquam in Walrami electi Epiſcopi; fidem & manum venirent. Quæ res illi pro voto ſucceſſit; primoque incurſu Wolbecam, Saſſenbergam, Strombergam, Dulmaniam, quòd nullis præſidiis proviſa eſſent, intercipit. Redijt per hæc Dux Clivenſis in provinciam, rogatuque matris & procerum fœdus cum Hojano jungit; ipſe deinde Dux in caſtra Hojana profectus, multa de ratione belli conſilia confert; & quo firmiori fœdere Hojanum ſibi innecteret, pedemque in diœceſi Monaſterienſi collocaret, Hojano viginti millia florenorum mutuo dat; quibus Dulmaniam & Strombergam munitiſſimas arces pignoris loco poſſidendas accepit. Inde junctis armis, nihil Archiepiſcopum Colonienſem, nihil Gerhardum Juliæ & Montium Ducem, ac Walramum veriti, ſocialia belli arma jungunt: unoque armorum impetu Rambſtorfium, Vredenam, Halterenam, Horſtmariam, Telgetum, Schoneflitam, Reinam, Bilderbecam, Sendenhorſtium expugnant, & cum his maximam diœceſis partem in deditionem compellunt. Ac ne ſeditionis ſpecie hæc agere viderentur, juſſi ſunt præfecti arcium tantiſper excedere, dum de certo Epiſcopo inter ordines conventum eſſet, qua fallacia Præfectum ex firmiſſima arce Bevergerdiana elicuère, aliumque ſibi fidum impoſuère: quibus etiam artibus magnam partem Cleri & Monachorum ad ſe traxère: hæc qui abnuerent, nec in ſuam factionem tranſirent: illis ſpolia, exilia, carceres, & ſupplicia intentata ab Hojanis. Ad hunc conturbatum urbis ſtatum, quo omnia ad placitum Tribunorum plebis & civium agebantur, exceſsère primarij Canonicorum ex urbe, Henricus Droſtius Præpoſitus, Hermannus Langius Decanus, Hermannus Beveren Scholaſticus, Hermannus Merſeldius Theſaurarius, Theodorus Havenus Vicedominus, quos & alij plerique Canonici & multi clerici ſecuti ſunt.

Walramus Ep. Hojanum & Clivenſem excommunicat.

His hoſtium injuriis provocatus Walramus Epiſcopus, arma ſacra corripit, Hojanumque & Ducem anathemate percellit,

cellit, Clivijque provincias ſacrorum uſu interdicit. Clivius religione ductus, ab his per Eiſtadenſem Epiſcopum ſe liberari petit, & impetrat. Hojanus ſacrorum omnium contemptor ridere hæc, & multò tumultuoſius agere; atque ut militem ad omnia facinora promptum haberet, omnem pecuniam, quæ vel in ærario publico ſervabatur, vel apud Magiſtratum aliosque potentiores depoſita erat, ad ſe deferri, & militi in ſtipendium dari juſſit. Et cùm cæteris ipſe Hojanus egentior urbem intraſſet, bona Epiſcopi & Collegij Cathedralis tanquam in Fiſcum redacta ad ſe atque aulæ ſuæ ſplendorem traxit: ærario deinde duo Canonici & duo cives præfecti. Ut verò fulmina Pontificis à ſe averterent, miſere primùm Romam abjectum ſacerdotem, qui non niſi Româ exploſus redijt. Huic malo ut maturiori aliquo conſilio occurrant, convocant ordines ad comitia in Larenſem campum; ad quæ nobilitas Epiſcopi, Conſules, & civitatum Legati magno numero convenêre. Ibi etſi Erwinus Comes Benthemenſis, alijque integrioris conſilij viri cauſam Walrami Epiſcopi conſtanter propugnarent; factioſorum tamen judicio & importunitate decretum, Erico caſtrum Horſtmarienſe attribuendum eſſe, petendumque à Pontifice, ut Ericum ſibi Epiſcopum permittere velit, ejus rei gratia duo rurſum presbyteri Romam miſſi, qui id ordinum & pacis nomine ſollicitarent; cætera tantiſper, ut conſtituta occupataque erant, in quiete bona permanerent.

Sed & hujus quietis impatiens Hojanus, menſe Octobri Ahuſiam, quæ ſola fere reſtabat in fide Walrami, copiis ex urbe Monaſterienſi eductis obſidet, acriterque oppugnat. Verùm præter ſpem operoſam caſſamque obſidionem expertus, quòd caſtrum Oppidumq; Rudolphi Ultratrajectenſis Epiſcopi milite valido inſtructum eſſet; eò & Hojanus furioſius oppugnare, lignea circum propugnacula ex congeſtis trabibus exſtruere, machinas admovere, tormentis verberare. Illusêre hæc præſidiarij; factaque eruptione, grande Monaſterienſium tormentum, quod ab impreſſione Sturwaldiam dixêre, intercipiunt, magnaque hoſtium inſultatione in Oppidum protrahunt. Tracta interim pertinaciter obſidio, dum Comes Benthemenſis, Dynaſta Ghemenſis, Caſtellani, Novicaſtrenſes, cæterique confœderatorum, expugnato hoſtium propugnaculo, cæſisque centum Hojanorum, Ahuſiam obſidione liberant. *Ahuſia ab Hojano obſidetur.*

Irruperat per hæc Mauritius Comes Oldenburgicus in Septentrionalem diœceſin, captoque Friſoita Oppido, magnas pecorum prædas ex agro Vechtenſi abegerat in comitatum ſuum. Jam ante Gerhardus Oldenburgicus Comes feſto D. Laurentij Wildeshuſium interceperat, &, tanquam diœceſis viciniş in prædam data eſſet, Monaſterienſi Epiſcopo ſubtraxerat. Quibus cognitis, Hojanus & Gerhardus Kleihorſtius Conſul, raptis undique copiis expeditionem accelerant in Embslandiam, adactisque in deditionem Meppena, *Comites Oldenburgici Friſoitam & Wildeshuſium intercipiunt. Joannes C. Hojanus Ems-*

Vechta,

landiam irrumpit, & ſui juris facit.

Vechta, Cloppenburgo, Haſelünna, omnem illam partem diœceſis ſui juris faciunt. Inde Hojanus victoris jactantia Monaſterium regreſſus, omnia pro imperio adminiſtrat, ipſe Conſul, Senatus, urbis tutor, ac princeps totius diœceſis. Tantos jam ſpiritus ex ſexennij apud Oſnabrugenſes carcere reſumpſerat, homo tam projectæ audaciæ, quàm omnia illi pro voto ſuccedebant; ut ex magna fortuna, quæ civium inſolentiâ in manus data erat, ſeſe non caperet amplius: viſaque Suſatenſium rebellio, adjuvante iterum Clivenſi, Monaſterium demigraſſe, in eaque urbe novam calamitoſi belli ſedem, qua tota Weſtfalia jactaretur, collocaſſe.

Annus Chriſti 1452.

Nicolai V Pont. 6.
Friderici IV Cæſar. 13.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 37.

Hæc eò liberius patrata, quòd Fridericus Cæſar procul in Auſtria abſens, pacem Weſtfaliæ remiſſius tractaret, totusque eſſet in apparatu expeditionis Italicæ, ad coronam auguſtalem ritu majorum ſumendam. Iter menſe Novembri ingreſſus eſt, adſcito in comitatum Alberto fratre, Ladislao adoleſcente Ungarorum Rege, & ſplendidiſſima Auſtriæ Bohemiæque nobilitate, quem ingens ex Suevia, Franconia, & Rheni provinciis procerum ac nobilium multitudo ultro ſecuta. Superatis Alpibus, Italiam ipſis Calendis Jannuarij anni hujus conſequentis intravit, mirifico ubique populorum concurſu exceptus, demirantium procerum decorumque corporis habitum, & ſpecioſos Germanorum Juvenum vultus. Senis commoranti adducta ſponſa Leonora, Eduardi Regis Luſitaniæ filia, præclaris animi & corporis dotibus virgo. Ad Idus Martij Romam verſus progreditur; cui tota Romana nobilitas & Apoſtolicus ſenatus ſe obviam dedit. Ab his Cæſar ſub aurea umbella ad gradus Baſilicæ S. Petri deductus, ubi Nicolaus Pontifex in eburnea ſella conſidens, circumſtante Cardinalium ſenatu, Fridericum benignè allocutus excepit. Idibus Martij apud S. Petrum, quod rogârat Cæſar, à Pontifice Longobardorum Rex coronatus, ac Leonora per Oratores deſponſata, inter Miſſarum ſolemnia à Pontifice matrimonio devincta eſt. Poſtridie auguſtalis ſolemnitas cœpta; ac primùm Cæſar, poſt Leonora imperiali corona decorati. Cæſar inde Neapolim digreſſus, Alfonſum Aragonum Regem ſalutavit; luſtratisque Italiæ urbibus ac locis, in Germaniam regreſſus, delatusque in Auſtriam, Ladislaum tutela ſua exſolutum Ungaris Regem permiſit, variis exinde fluctibus ac tragicis ſcenis agitatum, quemadmodum à Nauclero aliisque narratur.

Cæſar Italiam ingreditur.

Et Romæ Coronatur, ducta in uxorem Leonora, Regis Luſitaniæ filia.

Bellum Monaſterienſe hoc anno aliquanto remiſſius tractatum eſt armis, ſeu quòd Dux Clivenſis à Philippo Burgundo avunculo imploratus

Digitized by Google

ploratus adverſus rebelles Gandavenſes pugnârit: ſeu quòd cum Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo novis controverſiis commiſſus. Et Monaſterienſis diœceſis ordines, pertæſi ruinas conturbatumque ſtatum, adſpirabant ad ſtabilem concordiam; interpellatusque Dux Gelriæ, Zutphaniæ conventum indixit. Acceſſêre Monaſterienſes Conſules cum duobus Tribunis plebis, è Collegio Cathedrali Hermannus Langins Decanus cum aliquot Canonicis, è nobilitate Gerhardus Morian & Goswinus Kettelerus, alijque Monaſterienſes & Gelriæ proceres. At poſt longam rerum tractationem omnis labor caſſus fuit. Major ſpes data in Nicolao Cuſano Cardinale, Legato Pontificis, quem & Trithemius hoc anno in Germania præſentem ſiſtit. Is controvertentium partes Arnheimium evocat, anathemate Monaſterienſibus intentato, ni compareant. Ac cæteri licet non inviti; Monaſterienſes tamen congreſſum detrectârunt, deluſo optimi Legati Apoſtolici conatu. Auſique per hæc Monaſterienſes cum Hojano ſuo ſignifero arcem Gerhardi Keppetij, quòd pravis ſuis conſiliis inter omnes Dynaſtas conſtanter obſiſteret, aggredi, bellicisque machinis oppugnare; quam cum Keppetius armis non minus quàm conſiliis invictus fortiſſimè propugnaret, coacti ſunt Monaſterienſes turpi acceſſu obſidionem ſolvere. Arcem hanc póſt Hermannus, amiſſo unico herede filio, convertit in celebre Wedderanum Carthuſianorum Cœnobium.

Dux Gelriæ pacem Monaſterienſem fruſtra tentat.

Et Nicolaus Cuſanus Apoſtolicus Legatus.

Hojani Wederenam oppugnant.

Sub Autumnum tertius ordinum conventus indictus Coesfeldiæ, loco partium intacto, auctore Gerhardo Morian diœceſis Mareſchallo convenêre omnium ordinum Legati frequenti numero. Ex his delecti XVI viri equeſtris ordinis, totidem ex civitatum Legatis: additi Clivenſis Ducis Legati; quorum arbitrio ac deciſioni omne pacificationis negotium datum, cui omnes acquieſcerent. Horum igitur ſententia fuit quieſcendum ab armis, Oppidaque & caſtra relinquenda in poteſtate Ordinum & Præfectorum. donec à Pontifice certus Epiſcopus imponeretur. Satis nimirum intelligebant viri prudentes, nunquam ſeſe ex his turbis, ut poſtea compertum eſt, ſine ſuprema Pontificis auctoritate ac deciſione evolvi poſſe. Læti quietique omnes ad hunc conventum pacis; urbs cumprimis Monaſterienſis, in quo feſti ignes, campanarum compulſatio, in templis gratiarum actio, & gratulantium voces in foro & compitis auditæ. Hic verò cùm omnibus benè eſſet, nulli pejus fuit quàm Hojano Comiti, quòd hæc concordia imperium ſibi obrogandum, & ad Pontificis judicium appellatum intelligeret, quo nihil illi magis inviſum erat. His igitur adeo exacerbatus eſt, ut illico ſeſe ex urbe in Comitatum Hojanum profugus ſubtraxerit; quem mox Magiſtratus literæ ſubſecutæ ſunt, quibus monebatur, ne prius in urbem rediret, quàm à Magiſtratu revocaretur. Verùm, ut inquietum erat hominis ingenium, non ſibi temperare potuit, quin ad aſſuetum urbis imperium, &

Coesfeldiæ aliqua ratio concordiæ initur.

prædæ dulcedinem feſtinaret; rurſumque in pervigilio D. Thomæ ad caſtrum Teclenburgici Comitis acceſſit propius, quocum per feſta Natalitia Chriſti de reditu in urbem Monaſterienſem conſilia agitare cœpit. Vix dum feſti dies effluxerant, cùm denuo in urbem penetravit, alteramque concitatæ plebis ſcenam dedit: luculentum ſimul documentum, quantum vel unum turbulentum caput in perturbanda Repub. valeat.

Amoto Alberto, Pontifex ſubrogat Rudolphum Diepholdium Epiſcopum Oſnabrugenſ.

Hoc præterea anno Nicolaus Pontifex Albertum Mindenſem Epiſcopum, quem ante triennium Oſnabrugenſes Adminiſtratorem ſuum delegerant, ab hoc munere ſubmovit, cùm alias ob cauſas, tum quod factionem Hojanorum adverſus Walramum Monaſterienſem Epiſcopum armis ſocialibus aleret: juſſitque Canonicos Oſnabrugenſes alium Epiſcopum legere; in quo cùm illi tardarent, Pontifex Rudolphum Diepholdium Oſnabrugenſibus Adminiſtratorem dedit, virum ea tempeſtate magnæ auctoritatis ac potentiæ, Hojanæque factioni apud Monaſterienſes infeſtum; id quod conſilio Theodorici Colonienſis Archiepiſcopi factum opinari libet.

Annus Chriſti 1453.

Nicolai V Pont. 7.
Friderici IV Cæſaris 14.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 38.

Conſtantinopolis à Turcis capitur. *Nauclerus Trithemius. Chron. M. Belgii. Raynaldus in Hiſtor. Eccleſiaſt.*

Annus dehinc quinquageſimus tertius ſeculi advenerat, luctuoſus, ſi quis alius, orbi Chriſtiano. Hoc enim anno expugnata à Turcis Conſtantinopolis: trucidata immani laniena innumera Chriſtianorum multitudo, milites, cives, ſacerdotes, Monachi, religioſi, ſacratæ Deo Virgines, viri, mulieres ac juvenes; non ſexui non ætati parcitum: Conſtantinus Palæologus Imperator in ipſa porta obtritus, & capite truncatus, quod deinde per caſtra circumlatum. Poſt cædes hominum furor barbaricus verſus in ſacrorum templorum & Cœnobiorum profanationem ac ruinas: Baſilica S. Sophiæ, toto orbe celeberrima, verſa in equorum ſtabulum: crucis effigies, imagines, Divorum reliquiæ aut in cœnum projectæ, aut per ludibria pedibus proculcatæ; nihil uſpiam ſacrum relictum, ne veſtigium chriſtianæ religionis ſupereſſet; ſicuti & SS. Patrum libri in mare projecti. Hoc urbis exitio, & Imperatoris interitu Orientale Imperium ad Turcas translatum, juſta Numinis pœna. Quemadmodum Nicolaus Pontifex paulò ante Imperatori eventurum vates ſcripſerat. Quippe Græci, quam cum Eccleſia Catholica in Concilio Florentino concordiam inierant, eam perfidè rupêre, ad ſchiſma relapſi; & qui Spiritum S. à Patre & Filio procedere negabant, ipſis ſacris Pentecoſtes diebus in manus barbarorum venêre. Agebantur hæc, Regibus & Principibus chriſtianis per univerſam Europam aut odijs inter ſe diſſidentibus, aut armis digladiantibus.

Boruſſia

Digitized by Google

Boruſſia quoque, quæ hactenus Weſtfalicæ nobilitatis palæſtra fuit & tropæum chriſtianæ religionis importatæ, adverſus Magiſtrum Teutonicum quinquaginta urbium & Oppidorum conſpiratione rebellare cœpit. Imploratoque Poloniæ Regis auxilio, bellum graviſſimum arſit, quo ſupremus Magiſter atque ordo, qui ſe hactenus Regibus pares ferebant, devicti, exutique majorum dominatu; cujus pars rebellibus Boruſſis ceſſit, pars Regi Poloniæ; interque urbes Mons regius, Mons Mariæ, Gedanum florentiſſimum ejus regionis emporium, ad Polonos defecêre. Cauſa rebellionis ſævitia Teutonicorum in Boruſſos, qua ſe tractari querebantur. Tam commune tum malum erat, non modò per Saxoniam & Germaniam, ſed & per Septentrionem, urbium rebellio, affectantium ampliorem ſemper libertatem; quam poſtea ex Lutheri hæreſi, excuſſa etiam majorum religione, multò inſaniorem invenêre. Idem furor Monaſterij hoc anno repetitus à civibus.

Amittitur Boruſſia ob ſævitiam Teutonicorum in Boruſſos exercitam.

Enim vero poſtquam Hojanus Comes ſub exitum anni prioris in urbem irrepſerat, per quàm anxius fuit Magiſtratus, uti importuni hominis præſentia ſe liberaret; ac nihil conſultius habuit, quàm egenti conſuetæ vitæ præſidia, familiæ victum & impenſas, equis etiam pabulum ſubtrahere; quòd perſuaſi eſſent, fore, ut domeſtica egeſtas hoſpitem lautis asſuetum urbe expelleret. Id ubi callidus homo advertit, cœpit veteres amicorum animos & loculos ſollicitare, tantumque pecuniæ credito accipere, quantum illi ad novam ſcenam, quam reparabat, neceſſarium eſſet. Inde Sympoſia denuo gratis dare: ad convivia invitare cives, & invitatus nullius menſam ſpernere. Comes inter primarios, cives inter plebeios: ſingulis pro ſua ſorte & ingenio ſe ultra offerre & fingere; ac poſtquam civium animos rurſum ſe occupaſſe vidit, tum conventicula inſtituere, ordinum conſilia damnare, publicæ pacis conventum per jocum explodere, longe meliorem Reipublicæ formam fortunamque polliceri, ſi modò ut antea ſe Ducem ſequi velint. Quibus in privato perſuaſis, populum palam in area Baſilicæ, quem Campum Dominicum dicunt, convocat in concionem. Ibi ille coram circumfuſa multitudine perorare, oſtentare ſua merita, dilaudare civium fortitudinem, exigere fidem, quam ſibi & Erico fratri juraſſent. Stabant arrecti cives, ſingula Comitis dicta, geſtus nutusque approbantes; quorum ille animos, ut vehementius accenderet. Quid, inquit, nunc lenti ſpretique agitis cives? veſtra conſtantia & virtute militari ſubacta totius prope diœceſis Oppida & caſtra, quæ nunc vobis inconſultis traduntur in alienas manus: maximum ordinum robur in urbis veſtræ potentia, ſumma veſtra auctoritas hactenus apud omnes, quò illa per contemptum recidit? quando ne auditis quidem civibus, ego tutor veſter, & è vobis delectus frater meus Ericus Epiſcopus exauctoramur: unum veſtrum noſtrumque Imperium hactenus fuit, quo ab ingratis ordinibus ſpoliamur. Walramumne Theo-

Joannes Hojanus urbem Monaſterienſem rurſum ad rebellionem excitat.

Digitized by Google

ne Theodorici Archiepiſcopi fratrem feretis Epiſcopum & Principem vobis imponi? dominatum videlicet Mörſanorum, & cum eo jugum & ſervitium urbis veſtræ ſuſcipietis? annon ante oculos veſtros Suſatum, & in eo tot fortes cives, priſtinæ libertatis vindices? extrema illi maluêre, quàm id jugum ſubire; & fortuna illis adfuit ex eorum conſtantia; vobis exemplum proponitur. Satisne Henricum horum fratrem experti? quam ille ſervitutem explere non potuit morte præreptus, hanc à Walramo fratre exſpectabitis? Veſtro ego rogatu & bono Ducem Clivenſem attraxi in fœdus noſtrum & auxilium, eo belli ſocio, ejus armis diœceſin veſtræ poteſtatis feci, ut eo libertatis vindice Suſatenſium libertatem in hanc urbem & diœceſin introducerem; quem nunc pati contemptu, quo me & Ericum fratrem abjeciſtis. Quæ hæc fides, quæ religio fœderis, quæ injuria tanti Principis? creditisne Clivium hæc inulta laturum? ſed hæc omnia facilè corrigi poſſunt, ſi & vos, & præfecti caſtrorum Oppidorumque Erico fratri meo rurſum fidem juretis, & me in eam, qua dejectus ſum, Tutoris dignitatem poteſtatemque reponatis.

Multa hujuſmodi Hojanus Comes; ad quæ tantus civium motus exarſit, ut facta conjuratione in curiam prorumperent, & poſtulato Comitis ſatisfieri urgerent. Et cùm Magiſtratus reſponderet, fas ſibi non eſſe Ordinum decreta mutare, inſtare vulgus & fremere. Territus Conſul Wickius, ad mitigandos civium animos Tribunos plebis appellat; eò furioſius plebs hortante Hojano Magiſtratum ſollicitare, pulſare oſtia, intentare minas. Obſeſſus in mediam uſque noctem Magiſtratus, coactusque non modò permittere civibus Erico à ſe delecto Epiſcopo juramentum fidei dicere, ſed & polliceri, velle ſe cæteras quoque civitates ad idem juramentum inducere. Hæc per Quadrageſimam agebantur; ad quam novam ſeditionem multi è primoribus & civibus urbe emigrarunt; quorum bona Hojanus Comes direptioni dedit. Mox ſenos ex Optimatibus, quorum fides illi ſuſpecta erat, in carcerem abripuit; Inde collectis quadringentis equitibus, furibundus per urbis plateas circumvectus omnes ad arma impellit. Poſt Paſcha Warendorpium digreſſus, plebem adverſus Senatum concitat, & in ſuam factionem pertrahit. Idem illi labor in cæteris Oppidis ſibi adjungendis fuit; ardebatque tota diœceſis nova armorum conſpiratione.

Rudolphus Ep. Ultrajectinus Monaſterium obſidet.

Quæ poſtquam ad Nicolaum Cuſanum Apoſtolicæ ſedis Legatum relata fuêre, Rudolpho Ultrajectenſium Epiſcopo auctor eſt, ut miſeræ diœceſi ſubveniat. Et ille militari ingenio præſul, & fratris repulſa offenſus, copias contrahit. Adjunxêre ſe Rudolpho Comites ac proceres, Benthemenſis, Gehmenſis, Wiſchius, Battenburgius, Brunckhorſtius, nec pauci ex equeſtri Ultrajectenſi & Monaſterienſi ordine viri; quibuſcum menſe Auguſto in Monaſterienſem diœceſin progreſſus, Vredenam rurſus Hojano eripit. Inde interiora diœceſis peragran-

peragrando, militem ad Grevoniam per Amaſim traducit, urbem Monaſterienſem ad obſequium redacturus; caſtriſque inter portam D. Ægidij & Ludgeri poſitis, molas aliquot alatas, quæ vento circum aguntur, exurit; propiusque mœnibus urbis Monaſterienſis ſuccedens, tantum terrorem injecit, ut niſi per id tempus Hojanus à Clivenſi Duce reverſus cives animaſſet, urbs ſeſe deditura fuiſſet: Quare Telgetum movit; direptoque Oppido, Warendorpium aggreſſus eſt. Ac eam quidem urbem incolis populoſam, injectis igneis globis, & obſidione acrius pertentavit; at civium pertinacia repulſus, retro unde venerat, cum exercitu in provinciam ſuam redijt.

Subinde menſe Septembri Walramus Epiſcopus, Theodorici fratris & Rudolphi Ultratrajectenſis Epiſcopi milite adjutus, diœceſin ingreditur; ac pridie Natalis Virginis Coesfeldiæ à Magiſtratu in urbem admiſſus, rem eò deduxit, ut fidem ſibi plerique civium jurarent. Nam civitatum aliæ Hojanæ factionis, aliæ Walrami partium erant, quædam mediæ neutri parti accedebant; quo malo etiam nobilitas diſtracta. Hojanus interim Monaſterij in Metropoli dominatum firmabat; qua ex urbe cùm totius denuo diœceſis imperium ſpiraret, nec viribus tantæ rei par eſſet, multosque Optimatum ſuis machinationibus ſibi adverſari intelligeret; alios terroribus, alios direptione bonorum, alios carceribus aggreſſus eſt. Interque captivos fuêre duo conſulares viri, ſeptem ſenatores, cives viginti duo, omnes in exilium projecti, ſeptem duntaxat exceptis. Eò nunc ſecurius cum plebe urbis imperium capeſſit, omniaque pro arbitrio agit, novum ſuæ factionis ſenatum legendo, judicem rerum capitalium urbi imponendo, promiſcuè cives ad arma compellendo: non Senatores, non patricij, non imbelles, non ſexagenarij etiam exempti. Hac urbis conturbatione plebs cum Tribunis plebis in Collegium ordinis Teutonici irruit, domum ac templum ſpoliat, ſacerdotes extra immunitatis ſepta exturbat. Idem Canonicorum ædibus, Cœnobiis Monachorum & Virginum intentatum. Stabat Baſilica D. Pauli vacua, ſine ſacrificio & cultu religionis; quòd Canonici, præter duos Hojanæ factionis, emigraſſent. Non alia quàm furioſæ hæreſis urbem ingreſſæ ſpecies erat. At nihil magis urebat Hojanum, quàm Rudolphum & Walramum Epiſcopos diœceſin ingreſſos armis ſibi inſultaſſe, Oppidumque Vredenſe eripuiſſe. Igitur poſt utriusque Epiſcopi diſceſſum armatam Monaſterienſem urbem eduxit in campum; mandatumque Conſulibus & Senatoribus, armati ſecum procederent, aut manibus pedibusque vinctos bigis imponendos trahendosque. Fruſtra Conſulibus invalidam bello ætatem, aliis alia obtendentibus, rapiuntur cum tumultuario milite extra urbem, quo Hojanus Vredenam Oppidum recepit. Eo ſucceſſu inflatus, multò quàm ante inſolentius ſævire cœpit in primores; quorum magna rurſum pars ultro in exilium abijt: alijque Lubecam, alij Hamburgum,

Walramus Ep. Diœceſin ingreſſus juramentum à Coesfeldienſibus excipit.

Joannes Comes Hojanus ad urbis & diœceſis Monaſt dominatum aſpirat.

Conturbatus urbis Monaſter. ſtatus.

Digitized by Google

gum, alij Tremoniam, alij ad alias urbes Hanſeaticas profecti, auxilia contra Hojani dominatum imploravêre. Tantum jam audaciæ erat in uno Hojano Comite, qui non modò ſpreta Pontificis, ſed & Cæſaris, & Metropolitani, atque ordinum auctoritate, regiam quandam potentiam ex rebellione civium ſibi ſumere viſus eſt; tanquam ex Anabaptiſtarum furiis Joanni Leidenſi, inſano eorum Regi, ea in urbe præludia faceret.

Annus Chriſti 1454.

Nicolai V Pont. 8.
Friderici IV Cæſar. 15.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 39.

Raynaldus in hiſtor. Eccleſ. Æneas Sylvius epiſt. 127. Heuterus lib. 4.

Agitur inter Imperij Principes de expeditione contra Turcas.

Diſtrahebant per id tempus Cæſarem & Principes publicæ & graviores Imperij curæ, quo minus rebellioni Monaſterienſi comprimendæ manum admoverent. Amiſsâ enim anno ſuperiori Conſtantinopoli, & Mahomete II Turcarum Imperatore per chriſtianas regiones graſſante, anno ſequenti, ad Nicolai Pontificis hortamenta & literas, Fridericus Cæſar prima Ratisbonæ Germanorum Principum comitia indixit, in quibus conſilia de ſacra adverſus Turcas expeditione ſunt agitata, perorante Ænea Sylvio, Senenſi Epiſcopo ac Cæſaris Legato. Menſe deinde Octobri alia Francofurti comitia habita; ad quæ cùm rariores accederent Principes, torpore chriſtianorum, & diſſidiis, quibus inter ſe conflictabantur Reges ac Principes, præclara illa conſilia evanuêre.

Diœceſis Monaſt. in plures partes diſtracta variis dominis paret.

At in nulla Saxoniæ inferioris Germaniæque parte conturbatior rerum ſtatus, quàm apud Monaſterienſes, ex fœdo bello, quod in quintum annum trahebatur. Sciſſa nimirum diœceſis in ſex partes à ſex Dominis erat diſtracta. Tenebatur Coesfeldia, Halterena, Borckena, & Bucholdia à Walramo, vero Monaſterienſium Epiſcopo: Ottenſtenium & Ahuſia à Conrado Diepholdio, vicario Rudolphi Diepholtij Ultratrajectenſis Epiſcopi munere: Dulmaniam & Strombergam inſidebat Joannes Dux Cliviæ: Oppidum Wernenſe poſſidebat Marchiæ Comes, Ducis patruus. At Monaſterium, Warendorpium, Vredena, Ranstorpium, Reina, Bevergerna, & tota Embslandia in poteſtate Joannis Hojani Comitis erat; Erico verò fratri Horſtmaria & Wolbeca cum ampliſſimis Satrapiis ceſſerat in prædam, penes quem & ſigillum Epiſcopale erat. Hunc miſerandum in modum nobiliſſima illa diœceſis, tot hoſtium dominatrix, diſcerpta jacebat, dominatu interim ad Hojanos redacto. Hinc Hojanus Comes, turbamentum Weſtfaliæ, poſtquam denuo Monaſterium, Epiſcopatûs metropolim, civium conſpiratione in poteſtatem acceperat; crebris excurſionibus circumferre arma, Halterenam proditione civis Walramo Epiſcopo eripere, Comitem Lippienſem & Gerhardum Keppelerum, qui cum trecentorum equitum agmine venerant ulturi

civium

Digitized by Google

civium rebellionem, cum clade in conſpectu urbis profligare.

Adſunt per hæc Legati è Collegio Hanſeaticarum civitatum, à quibus ſenatus populusque Monaſterienſium Lubecam poſtulatus ad dicendam cauſam ejectorum, qui ad ſe confugerant, civium. Monaſterienſes licet ad primum conventum vigeſimo die Maji indictum ſe ſiſterent per oratores, excuſarentque ſibi nihil in mandatis eſſe de civibus recipiendis; poſt tamen, ubi ad 17 Calend. Novembris citati non adfuêre, expuncti ſunt è numero Hanſeaticarum urbium, excluſi à mercimoniorum ſocietate & privilegiis, proſcripta ſingulorum bona & in publicam prædam data. Subinde nuncio minus grato intelligunt Theodoricum Colonienſem, Rudolphum Ultrajectenſem, Walramum Monaſterienſem Epiſcopos, cæterosque fœderatos armare ſe ad diœceſin Monaſterienſem occupandam. Tum verò Hojanus, ut vigilis ſolertisque erat ingenij, implorare etiam vicinorum Principum auxilia; traxitque in ſocietatem armorum Fridericum Ducis Brunswicenſis filium, Comitem Schawenburgicum, Pyrmontanum, Pleſſenſem, & quotquot turbulenta uſpiam ex proceribus & nobilitate capita inveſtigare potuit. Hi cum auxiliaribus copiis ſexto Idus Junij Monaſterium ingreſſi, magnoque Hojani & civium Monaſterienſium plauſu excepti, diœceſin novo terrore compleverunt. Nec multum quieti, uno cum Hojano impetu facto, Coesfeldiam armati petunt, urbem poſt Monaſterium primariam, & factionibus diviſam ſubacturi. Coesfeldienſes veriti, ne alteram belli ſedem ad ſe transferrent, diſcordantes animos junxêre in concordiam. Quo comperto, hoſtes vaſtatis circum agris Monaſterium ſe recepêre, omnem infelicis ſucceſsûs indignationem vertendo in Monaſterienſes cives, quos ſuſpectos habuêre, ne & illi Coesfeldienſium exemplo cæteros Monaſterienſium cives adverſus ſe concitarent. Capti igitur ex his viginti honeſtiſſimi viri, & in carceres abrepti; quos inter ærarij præfectus Hojani manu prehenſus, & in tetrum ergaſtulum protractus. Quâ Hojani ſævitiâ conſpectâ, Thomas & Bernardus Schenkingius, Engelbertus Wickius, Conradus Polemannus, Godefridus & Chriſtianus Kerkeringius, alijque Senatorij ordinis viri, ac plerique Patritiorum, relicta urbe, ultro in exilium abiêre; quos Paſtor ad S. Lambertum, Decanus D. Martini, & plerique ſacerdotes ac miniſtri conſecuti ſunt; quorum magna pars etiam ab Hojano per vim ejecta. Perſtitêre duo tantum Canonici Cathedrales Henricus Keppelius decretorum doctor, & Alexander Oerius ab initio Hojanæ factionis homines. Urbe in hunc modum primariis viris, ſacerdotibus ac Clericis vacuata, liberum Hojanus cum plebe & civibus dominatum arripuit, omnes, quotquot arma ferre poterant, militiæ adſcribendo: quot cives, tot armati milites; ut tum paſſim per omnes Saxoniæ & Weſtfaliæ urbes mos erat.

Monaſterienſes è numero Hanſeaticarum urbium expunguntur.

Coesfeldia ab Hojano & confœderatis obſidetur.

Cives Monaſt. in vincula abripiuntur & in exilium pelluntur.

At hanc

Theodoricus Archiep. Colon. diœceſin Monaſt. cum confœderatis invadit.

At hanc Comitis inſolentiam brevi adverſa belli fortuna & illata clades repreſſit. Quippe Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, & Walramus frater delectus Epiſcopus, tot Hojani & Monaſterienſium injuriis provocati, militem, quem collegerant, in unum contrahunt; quibus ſe adjunxit Rudolphus Trajectenſis Epiſcopus, Simon Comes Lippienſis, ſorore Theodorici & Walrami genitus (quem poſt exceſſum Theodorici Adminiſtratoris Paderborna Epiſcopum ſortita) Bernardus Comes Benthemenſis, Dynaſtæ Gemenſes, & magna pars nobilitatis Gelriæ, Juliæ, & Montium à Gerhardo Duce ſubmiſſa. Et jam validus exercitus convenerat; quocum Archiepiſcopus, tranſito Luppia, diœceſin Monaſterienſem ingreſſus, Dulmaniam ad deditionem compellit, ibique ſedem figit. Ad hanc famam hoſtilis exercitus Hojanus & Brunswicenſis Monaſterio omnes copias educunt, quibus magna pars civium Monaſterienſium ſe læta armataque conjunxit. Itur hoſti obviam, & Cœnobium Varlarenſe haud procul Coesfeldia occupatur, muniturque caſtris circumpoſitis & firmatis. Stabant jam utraque caſtra haud procul ſibi oppoſita, illa ad Dulmaniam, hæc ad Varlarenſe Cœnobium, media inter hæc Coesfeldia. Archiepiſcopus & Walramus, qui transactione pacis prius, quàm cruento prælio decerni rem optabant, Hojanum data ſecuritate in caſtra ſua evocant. Adeſt ille intrepidus, rogatusque pacem malit an bellum, cœpit tergiverſari, & omnia pacis conſilia eludere, homo cui in pace egeſtas, in bello opulentia erat; itaque etiam ſe ex caſtris ſubduxit, feſtinatisque itineribus ad Ducem Clivenſem perrexit, conſilia & auxilia ſollicitatum. Interim Duci Brunswicenſi in mandatis dederat, ne prius in hoſtem moveret, quàm Conſulem Monaſterienſem, quem & Clivos ſecum duxerat, in caſtris conſpiceret, referretque de auxiliis, quibus ipſe cum Duce acceſſurus eſſet; ea verò cùm tardius advenirent, quàm impatiens moræ & bellicoſus juvenis Dux Brunswicenſis ferre poſſet, militem è caſtris in apertam planitiem inter Varlarenſe Cœnobium & Coesfeldiam produxit, ut tumuli caſtrorum adhuc monſtrant. Nec Archiepiſcopus cum ſuis ſegnior, quòd Hojanum caſtris abeſſe didicerat, ultro obviam progreſſus eſt hoſti. Poſtquam uterque exercitus in conſpectum venit, datum utrimque pugnandi ſignum; acrique mox & ancipiti diu prælio decertatum. Brunswicenſis pertinacem hoſtis aciem fracturus, in medios hoſtium cuneos projectus equo, dum fortius, quàm cautius pugnat, capitur, cæteris circa Ducem cœſis: mox pleno impetu incurſum à Colonienſibus. Reſtitère aliquamdiu fortiter Hojani. At cives Monaſterienſes cruentis his præliorum ſpectaculis inſueti, ad primos congreſſus diſſolvuntur in fugam; neque ullius Ducis imperio retrahi ſe paſſi ſunt. Tum verò tota hoſtium acies disjecta fugataque. Hæsère à tergo victores; majorque ſtrages in fugientes cives Monaſterienſes, quàm præliantes edita. Pugna hæc

Cœdes ducis Brunswicenſis & Monaſterienſium.

Digitized by Google

hæc feſto D. Arnulphi die, decimo videlicet octavo Julij, conſignata. Captus & Comes Schawenburgicus, cœſi ſexaginta ordinis equeſtris viri, centum præterea, & ſedecim cives Monaſterienſes. Magnum hujus victoriæ momentum fuit Conradus Diepholdius Oſnabrugenſis Præpoſitus, qui fortiter inter milites pugnando primùm hoſtium acies fregit. Ingens victoribus præda ceſſit: trahebat Ghemenſis Dynaſta Brunswicenſem Ducem captivum, quem ut in ſua poteſtate haberet Theodoricus Archiepiſcopus, emit ab eo captivum Ducem 1600 florenis.

Cladis hujus nuncius poſtquam Monaſterium perlatus, incredibile, quæ mulierum comploratio, quæ civium conſternatio urbem replêrit; nihilque certius habebatur, quàm urbe potituros fuiſſe Epiſcopos victores, ſi modò exercitum per abſentiam Hojani Comitis admòviſſent. Adeo major ſæpe felicitas, victoria bene uti, quàm vincere; cadavera proſtratorum civium magnam partem Monaſterium transvecta, conditaque in cœmeterio apud Franciſcanos Monachos, ubi exinde anniverſaria funerum ſacra habuêre. Nobiles illuſtriorisque nominis milites, qui in acie Epiſcoporum occubuêre, pars in Varlerani Cœnobij templo, pars Coesfeldiæ honorifico tumulo illati. Dux Brunswicenſis primùm Coesfeldiam, deinde Coloniam captivus abducitur. Dux Clivenſis, accepto cladis hujus nuncio, omnia quoque belli hujus conſilia abjecit. Hojanus Monaſterium reverſus lugenti urbi mœſtitiam addidit, ſæviendo in cives carceribus, proſcriptione bonorum, & ſuppliciis; actusque ex his in rotam civis ob levem proditionis ſuſpicionem, qui à pleriſque innocens eſt habitus.

Mitiora Archiepiſcopi & Walrami fratris conſilia fuêre; hi ne per vulnera diœceſis arma traherent, Hojano ſe denuo ad pacis tractationem Coloniæ obtulêre. Sed nec ille ſana pacis conſilia admiſit, nec de captivo belli ſocio Duce Brunswicenſi liberando ſollicitus fuit; intraque urbem Monaſterienſem ſe continuit, laceſſitus magis, quàm laceſſendo alios.

Comites Lippienſis & Teclenburgicus inter ſe committuntur ob caſtrum Rhedanum.

Inter hæc Bernardus Comes Lippienſis, qui Walrami Epiſcopi Monaſterienſis partes propugnabat, & Nicolaus Comes Teclenburgicus, qui Hojanæ factionis cenſebatur, privato interſe bello commiſſi. Belli cauſa Rhedanum ad Amaſim caſtrum, quod ex veteri lite, de qua ſupra relatum, repetebat Lippienſis; eòque armatus irrumpit in dynaſtiam Rhedanam, vaſtando non modò incolas, ſed & Cœnobium Virginum Herſebrochianum, templaque paſſim obvia ſacrilegè ſpoliando. Quibus Teclenburgicus, qui hæc ex Rhedano caſtro ſpectabat, exacerbatus, milite & incolis ad arma convocatis, Lippienſem aggreſſus; ac licet viribus longè impar, turpi clade illata profligat. Capti centum & quinquaginta equites Lippienſes, & cum his multi nobiles, Lippienſis ægre inter paludes elapſus in vicinum Wie-

Ertvvinus in Chron. Oſnab. Hamelmannus in ejus auctar. Wittius in Chron. m. ſ.

Digitized by Google

denbrugenſe Oppidum; quem Teclenburgicus inſecutus, Oppidum incingit, Comitemque Lippienſem ſibi dedi poſcit. Et ille ut ſe præſenti periculo eximeret, captivum ſe Wiedenbrugenſi Magiſtratui & Capitulo Oſnabrugenſi offert, ſimul eorum tutelæ ſeſe ſubjiciendo; quem & Widenbrugenſes in tutelam ſuſcepêre. His indignatus Teclenburgicus, Oppidum arctius obſidione premit, injectisque ignibus magnam partem exurit; at ea Wiedenbrugenſium in propugnando fuit conſtantia, ut Teclenburgicus demum militem abducere coactus fuerit. Nec tamen ab hoſtilibus deſtitum, donec per Oſnabrugenſis Capituli primores res ad has pacis leges adducta: Teclenburgicus lytrum captivorum, quod mille quingentorum florenorum poſcebatur, ultro remittat, & bis mille florenos Lippienſi addat; in vicem caſtrum Rhedanum cum dynaſtia retineat. At ea, quia extorta erant, crebro poſt litem & arma reſuſcitarunt in Teclenburgicum. Res demum poſt aliquot annos à Conrado Diepholdio Oſnabrugenſi Epiſcopo, Ottone & Jodoco Hojanis Comitibus, Joanne Ritbergio Comite, aliisque, quibus & Ertwinus Conſul Oſnabrugenſis arbiter interfuit, firmius transacta, ea lege, ut Teclenburgicus ad priorem ſummam bis mille florenos adderet Bernardo & Simoni Comiti Lippienſi; quibus numeratis, perpetuo jure Rhedam cum dynaſtia retineret.

Diploma Friderici Imperat. ex Biblioth. P. Mauritij de Buren Hammelm. in Chron. Olden. Ubbo Emmius lib. 25.

Ulricus Friſiæ Orientalis Dominus Comes Imperij à Cæſare creatur.

Cæterum hoc anno Fridericus Cæſar Ulricum Friſiæ Orientalis dominum Comitem Imperij creavit, magnifico diplomate impertito, quod Neapoli in Auſtria ad initium Septembris conſignatum. Iis in literis populos inter Amaſim ac Viſurgim ejus moderationi ſubjicit, ipſamque Friſiam Orientalem feudi titulo adire facit, ſanctè ſimul præſcribendo, ne quid hac largitione Imperio aut Imperatori decedere patiatur. Uti verò Embdam, vetus Eccleſiæ Monaſterienſis patrimonium, quod Emmius retulit, cum cæteris Oppidis & locis in feudum tranſcribat; haud alio, quàm per conturbata diœceſis illius tempora, neglectu factum; quòd Walramus Epiſcopus ab Hojanis jactatus poſſeſſionem Eccleſiæ ſuæ nondum adierat: aut certè ad rebelles Friſiæ populos continendos (qua in re hactenus magnopere Ulricus fortitudinem probârat) id à Cæſare indultum, ſalvo in Embdam & præpoſituras Friſiæ Epiſcopi Monaſterienſis jure. Quanquam & Emmius fateatur multa in eo diplomate contra libertatem Friſonum ignaris populis obrepiſſe, ob quæ Ulricus id non ſtatim proferre in lucem auſus fuerit. Ab hoc Ulrico primo Friſiæ Comite cæteri ad noſtra tempora propagati; interque hos etiam Comites Ritbergenſes, præclara ejus familiæ ſtirps.

Ex M. S. Benth. Wittius in Chron. Chron. Monaſt.

Suſtulit & hic annus pridie Nonas Aprilis Ewerwinum Comitem Benthemenſem, qui ex Guterswichijs dynaſtis, ducta in uxorem Hedwige Bernardi ultimi Comitis filia, Comitatum adierat,

adierat, eaque extincta duxerat filiam dynaſtæ Steinfurtenſis, unicam ejus dynaſtiæ heredem. Filios reliquit Bernardum, quem Comitem Benthemenſem, & Arnoldum, quem dynaſtam Steinfurdenſem ſcripſit heredem. Magnum in Ewerwino amiſit patronum Walramus Monaſterienſis Epiſcopus, cujus ille cauſam bello hoc conſtanter propugnârat adverſus Hojanos. Quippe vir, quem ætas illa germani candoris, & priſcæ religionis ſpectavit Comitem æqui & pacis amantem, inter ſacros homines religioſum, inter Comites militem. Moritur Ewerwinus Comes Benthemenſis.

Annus Chriſti 1455.

Calliſti III. Pont. 1.
Friderici IV Cæſaris 16.
Theodorici Adminiſt. Pad. 40.

Bellum ſubinde, quod adverſus Turcas caſſo ſucceſſu agitatum diximus, id anno proximo procurrentis ſeculi, qui Chriſti numerabatur, quinquageſimus quintus, magnis rurſum conſiliis apud Neapolim Auſtriæ in celebri Germanorum Principum conventu pertractatum eſt; interque Principes, qui id potiſſimum præſente Friderico Cæſare ſollicitârunt, fuère Jacobus Trevirenſis Archiepiſcopus, & Albertus Marchio Brandeburgicus: acceſſère Ungariæ præſules, aliorumque Regum Legati; obtulitque Philippus Dux Burgundiæ validiſſimum exercitum ſigno cruce inſignitum, quem ipſe duceret. Sed hanc expeditionem abrupit exceſſus Nicolai Pontificis, quem mors octavo Pontificatus anno, XXIV Martii, præclarè de literis & literatis viris, & de Chriſtiana Repub. Meritum ſuſtulit; creditusque fuit non tam febri quàm mœrore amiſſæ Conſtantinopolis conſumptus. Nicolao mox XII Calend. Aprilis ſubrogatus Cardinalis Alphonſus Borgia Hiſpanus, qui Calixti III nomen ſumpſit, vir juris utriusque peritiſſimus, & juſtitiæ amantiſſimus. Nihil quoque hic ſollicitius habuit, quàm pro concepto voto chriſtiani orbis viros ad frangendos Turcarum furores armare.

Gobelin. in com. Pij II. Æneas Sylvius epiſt. 43. S. Anton. p. 3 Naucler. in Chron. Platin. in vita Nicolai Brovver. in annal. Trevir. Raynald. in hiſtor. Eccleſiaſt.

Nicolao extincto ſuccedit Pontifex Calliſtus III.

Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus Adminiſtratorque noſter, cujus maxima inter Electores ac Principes Imperij auctoritas erat, domeſticis pro Walramo fratre bellis involutus, & magno ære ex utroque bello Suſatenſi & Monaſterienſi obrutus, non eam quàm bello Bohemico adjutricem manũ adverſus Turcas porrigere potuit.

Ardebatq; adhuc bellum Monaſterienſe obſtinatione Hojani Comitis. Receperat is, ut diximus, anno ſuperiori Vredenam Oppidum, firmoq; præſidio munierat ad fines diœceſis, ſuſpecto moleſtoque Ultrajectenſi cumprimis Epiſcopo, & Geldriæ Duce. Quare eorum copiis incinctum oppidum, cœptaq; magnis animis obſidio, exſtructa propugnacula, admota tormenta; quæ omnia Hojanorum præſidiariorum & Oppidanorum conſtantia fortiter repreſſa ſunt; donec Hojanus cum Monaſterienſium turmis advolaret, importataque annona & milite obſidionem multò difficiliorem faceret. Vredena ab Ultrajectenſi Epiſcopo obſidetur.

Et Schoppingia ab Hojano Comite.

Inde Monaſterium verſus ſe recepit, in reditu Schoppingiæ Oppidum adorſus. Verùm Oppidanis ad arma convolantibus, & ſaxa telaque in ſubeuntes detorquentibus, ab incepto deſiſtere coactus eſt. Sauciatus inter cœteros ipſe Hojanus Comes; cùmque vulnus equi concuſſionem non ferret, currui impoſitus, Monaſterium deportatus eſt.

Coesfeldia rebellis Hojanum Comitem recipit.

Vix dum à vulnere recreatus Comes, cùm poſitis inter occulta ſaltuum inſidiis, Coesfeldiam pertentat; emiſſique, qui cives provocarent. Dolo animadverſo, Magiſtratus quenquam exire vetat, non tamen ſe continuêre cives, qui Walrami partes ſuſceperant; temeréque prorumpendo, cum clade multorum repelluntur. Orta mox inter ipſos cives Coesfeldienſes ſeditio, quique Hojanæ factionis erant, Hermannum Langium Decanum, qui pro civibus in officio continendis à Walramo Epiſcopo relictus erat, indignè tractant; nec multò pòſt ipſum Hojanum, qui ſpecie pacis componendæ ſe offerebat, intra urbem recipiunt. Et ille, qua erat ſolertia ingenij, totam prope civitatem in ſuas partes pertraxit. Quo comperto, qui Vredenam oppugnabant, obſidionem ſolvunt. Hunc in modum paſſim tumultuatum per oppida, inſaniâ populi, judicium ſibi & arbitrium in deligendo Epiſcopo vendicantis.

Moritur Rudolphus Ep. Ultrajectinus, cui ſuccedit David, Morinorum Epiſcopus, Ducis Burgundiæ filius. *Heida in hiſtor. Epiſcop. Ultratraj. Buſch. in notis Bockenberg. Snoius aliique.*

Inter hæc flagrantia bella amiſit hoc anno Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis Rudolphum Ultratrajectenſem Epiſcopum fidum hactenus belli Monaſterienſis adjutorem, quem mors geſto in XXIII annum Epiſcopatu poſt magnos labores mœrore abſumpſit. Indixerat is tributum ad æs alienum ex bello contractum diſſolvendum; id cùm Clerus juxta ac populus recuſaret, omniſque poteſtas urbis eſſet penes Collegia opificum & plebem, haud ſecus quàm Monaſterij agebatur; ad inſanæ plebis voces non modò per omnia templa campanæ, ſed & pelves per urbis compita compulſatæ; ortaque fœda populi ſeditio, qua Magiſtratus, quòd Epiſcopo faveret, exauctoratus, alio ad plebis vota ſublecto. Ea injuria provocatus Rudolphus Epiſcopus conſilia cum philippo Burgundiæ Duce contulit, filioque ejus Davidi Morinorum Epiſcopo Ultratrajectenſem Epiſcopatum detulit, viro licet extra matrimonium genito, magnis tamen virtutibus exornato. Quæ dum agitantur, moritur XXIV Martij Rudolphus, ſubrogatuſque à Clero Gisbertus Brenerodius. At Pontifex, rejecto Brederodio, od merita Burgundi, & ſpe auxilij adverſus Turcas, Davidem Burgundi filium juſſit eſſe Epiſcopum; qui patris auctoritate atque ope urbem à ſervitute tributaria, qua à civibus premebatur, liberavit, & diœceſin adverſus hoſtes feliciter propugnavit. Ea nimirum tum tempora inciderant, ut vel armatos, vel potentiorum Principum filios Epiſcopos deligere neceſſe fuerit ad urbium inſolentiam refrenandam. Et verò quia idem Rudolphus Oſnabrugenſis Eccleſiæ Adminiſtrator erat, in ejus locum

Digitized by Google

locum à Canonicis Conradus Diepholdius, Rudolphi ex fratre Joanne nepos, ac Præpoſitus Oſnabrugenſis, feſto D. Viti deligitur Oſnabrugenſis Epiſcopus, vir pacis ſtudio, prudentia, militari fortitudine, & religione præclarus; à quo pari fervore & diœceſis jura, & collapſa in Monſteriis diſciplina reſtaurata.

Annus Chriſti 1456.

Calliſti III Pont. 2.
Friderici IV Cæſaris 17.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 41.

Tandem & bellum Monaſterienſe, quod in ſeptimum annum protrahebatur, funere Walrami electi Epiſcopi abrumpi cœpit. Quippe optimus præſul tertia Octobris inter ærumnas conſumptus, Arnhemij in Geldriæ Ducis urbe exceſſit è vita, ubi honorifico ſepulchro in primaria æde à Duce illatus. Adſcriptum ſepulchro Epitaphium, quo brevi elogio innocentia ejus, conſtantiaque notatur. Morti vicinus omnibus Sacramentis ſibi de felici vitæ exitu provideri voluit: interque morbi afflictiones hoc unum identidem ingeminare auditus eſt, *Hæc mihi conſolatio ſit, ut affligens me dolore non parcat*; veluti cum Auguſtino diceret: *Hic ure, hic ſeca, ut in æternum parcas.* Virum hunc ſibi intimè cognitum tanti fecit ob eruditionem, pietatem, modeſtiam, & vitæ integritatem Nicolaus Cuſanus Apoſtolicæ ſedis Legatus, ut ex omnibus Germaniæ Epiſcopis Pontifici Maximo commendaret in Collegium Cardinalium adoptandum; cui & Pontifex ſub extremum vitæ galerum transmiſit. Dignus meliori ſorte, quàm apud Monaſterienſes repererit; ſed adeo corrupta ætas erat, ut optimos Epiſcopos etiam populi malitia non ferret amplius.

Obitus Walrami Ep. monaſt. Collegio Cardinalium ſub extremum vitæ adſcripti.

At morte Walrami nondum ex longa tempeſtate ſerenitas: aliam Hojanus ſcenam aggreſſus. Nam poſtquam Erici fratris in Epiſcopatu æmulum ſublatum didicit, tum verò rem omnem ſibi ex voto obveniſſe ratus, pro Erico fratre omnia multò vehementius pertentare, ad Burgundiæ Ducem proficiſci, ejus patrocinium implorare; à quo ubi frigido reſponſo rejectus, totum ſe ad Decani & Canonicorum Monaſterienſium animos demerendos convertit. His modò per ſe, modò per alios, modò per Legatos ſupplex advolvitur, obnixe rogando, velint jam opportunè Ericum fratrem ſubrogare Epiſcopum. Verùm Decanus & Canonici indignum rati, hoſtem, à quo tot calamitatibus diœceſis afflicta erat, deligere Epiſcopum, atque ipſi Joanni fratri ejus dominatum confirmare, à quo non aliam quàm Oſnabrugenſis Eccleſiæ conturbationem oppreſſionemque exſpectare poterant, preces Hojani diſſimulanter habuêre. Et Hojanus, ubi ſatis advertit per Canonicorum favorem ſibi aditum non patere, rurſum ad veteres artes converſus, Monaſterienſium civium gratiam ſollicitare cœpit; eòque negotium deduxit, ut duo, qui in urbe remanſerant, Hojanæ factionis Canonici, Alexander ab Oher, & Henricus Keppelius decreto-

Joannes Hojanus denuo inſtat pro fratre ſuo Erico ad Epiſcopatum Monaſt. promovendo.

Ericus à 2 Canonicis renunciatur Epiſcopus, cui plures urbes juramentum fidei dicunt.

Digitized by Google

decretorum doctor, idemque judex Eccleſiaſticus, feſto D. Cæciliæ Ericum Hojani fratrem Epiſcopum palam renunciarent. Vana & inſana electio, à duobus Canonicis facta, quorum alter ne ſacris quidem ordinibus initiatus, alter quidem ſacerdos, ſed eligendi poteſtate orbatus, quòd uterque Pontificis ſententia proſcriptus. Interim Ericus in urbem vocatus, & altari impoſitus, cui cives Monaſterienſes magno plauſu juramentum fidei dixêre. Idem Coesfeldienſes, Warendorpienſes, Dulmanienſes, aliorumque Oppidorum cives fecêre; tanquam penes urbes & Oppida eſſet Epiſcopum confirmare, ad quorum auſpicia cæteri ordines ſe converterent. Quo comperto, Decanus Langius electionem Epiſcopi maturandam cenſuit; convocatisque Canonicis Ahuſium, poſt feſtum Conceptionis Virginis, una omnium conſenſione Conradus Diepholdius, Præpoſitus Oſnabrugenſis & Daventrienſis Eccleſiæ deligitur Epiſcopus, vir cùm præclarè unâ cum Rudolpho fratre Ultrajectenſi Epiſcopo hactenus de Eccleſia Monaſterienſi meritus, quiq; idcircò Ottenſtenium & Schoppingam pignore tenebat; tum poſtea ob egregias virtutes etiam Oſnabrugenſis Epiſcopus creatus. Verùm cùm tardius Romam mitterentur Legati, Pontifex Joannem Bavariæ Ducem, Præpoſitum Wormatienſem, qui Romæ ſublimioribus ſtudiis excultus Romanis ſe apprimè carum fecerat, Monaſterienſem Epiſcopum dixit; ſicuti ad ejuſmodi diſſidia componenda Pontifices tertium ſæpius imponere conſultum habuêre. Quanquam hac diſpoſitione Pontificis haud leviter offenſus Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, qui indignè ferebat rejici Conradum Diepholdium communi ritu electum.

A ceteris verò Canonicis deligitur. Conradus de Diepholt.

At à Pontifice Epiſcopus mittitur Joannes Bavariæ Dux, Præpoſitus Wormatienſis.

Interea Hojanus Comes extrema ſollicitudine concuſſus, ne poſt tot machinamenta omni ſpe excideret. Et quo nunc ſe verteret? homo nimirum callidus, ut cauſam Erici fratris potentius quàm antè populi Monaſterienſis favore ageret, primùm Comes in numerum civium adſcribi petiit; quòd cùm magno omnium plauſu obtinuiſſet, mox in tribum fabrorum recipitur, deinde in ſenatum cooptatus, ex eoque ſupremum Magiſtratum affectando, Conſul Monaſterienſis factus; at quantum his honorum gradibus ſubvectus, tantum vileſcere cœpit apud nobilitatem, & ſperni à Canonicis. Adferuntur interim Roma literæ ad Collegium & ordines, quibus Joannes Dux Bavariæ à Pontifice Epiſcopus renunciatur. Eo nuncio tanquam fatali telo perculſus Hojanus, ad Philippum Burgundiæ Ducem, qui tum ad Daventrienſem urbem ſubigendam caſtra explicaverat, ſe confert, & patrocinium cauſæ ſuæ vehementer ſollicitat. Verùm à Duce rejectus, dum Groningam verſus iter repetit, interceptus, Groningam captivus abducitur, & in carcerem detruditur, ad grande lytrum exſolvendum.

Joannis Hojani Machinamenta pro retinendo dominatu urbis & diœceſis Monaſt.

Heida in Davide.

At

At callidus Ulyſſes, corruptis carceris cuſtodibus, elabitur; cùmque excubitores poſtea, quorum connivencia eruperat, promiſſam pecuniam poſcerent, reſpondit ſe ea fide illis ſolvere, qua dimiſſus eſſet. His tamen non ita dejectus Hojanus, quin brevi Monaſterium repeteret, extremaque etiam altero ab hinc anno civium ſtudiis adverſus Pontificem, & Joannem à Pontifice dictum Epiſcopum pertentaret.

Nihil jam commune amplius erat Theodorico Archiepiſcopo Adminiſtratori noſtro cum his turbis, poſtquam Walramus frater, pro quo bellum hoc ſuſceperat, ſublatus. Is verò quia tam Suſatenſi quàm Monaſterienſi bello infelix, magnum æs alienum per Colonienſem & Paderbornenſem diœceſin contraxerat, caſtrum Driborg pignori oppoſuit Stephano Malsbergio, Canonico Paderbornenſis Eccleſiæ. Toto hoc bello nihil vel in civilibus, vel in ſacris rebus ab hoc Adminiſtratore actum reperio; tanquam extra omnem Epiſcopi curam diœceſis ſepoſita jacuerit. Interim quia multis deprædationibus vexabatur; Capitulum, nobilitas, & civitates, pridie D. Magdalenæ conventum indixère, quo commune fœdus adverſus prædones ſancitum, armisque ordinum diœceſis repurgata defenſaque fuit. Hæc nimirum rerum neglectio, hæc damna malaque per abſentiam Adminiſtratoris Epiſcopi conſecuta; magnaque ambientium cœcitas, plures Epiſcopatus affectare, qui ne unius quidem oneri ferendo pares ſunt.

Theodoricus Caſtrum Driborg. Stephano Malsbergio oppignorat.

Annus Chriſti 1457.

Calliſti III Pont. 3.
Friderici IV Cæſaris 18.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 42.

Lætior per hæc Weſtfaliæ annus conſequitur ingreſſu Joannis Bavariæ Ducis in Monaſterienſem diœceſin, quem Calixtus Pontifex Monaſterienſibus Epiſcopum dederat. Natus is erat patre Stephano Duce Bavariæ, avumque habebat Rupertum Imperatorem, à prima ætate cum duobus fratribus in clerum cooptatus; quorum alter Robertus Argentinenſis Epiſcopus, alter Stephanus Colonienſis Eccleſiæ Præpoſitus, interque hos Joannes primùm Trevirenſis Eccleſiæ Canonicus & Wormatienſis Præpoſitus, ſingulare ſemper pietatis, doctrinæ & ſapientiæ ſpecimen dederat. Qua virtutum commendatione Pontifex Joannem Monaſterienſi Eccleſiæ præfecit. Atque is poſtquam Coloniam acceſſiſſet, Pontificis literas præmiſit ad Capitulum & ordines, additis ſimul ſuis, quibus ſignificabat, ſe non alio conſilio Epiſcopatum admiſiſſe, quàm ut bono Eccleſiæ pacique publicæ conſuleret. Ad has literas multum perculſi Canonici Cathedralis Eccleſiæ, quòd jam Conradum Diepholdium delegiſſent Epiſcopum qui cum Decano & Canonicis Ahuſii verſabatur, ægreque ſe ab illo Canonici avelli paterentur. Haud levior in urbe Monaſterienſi

Scriptores Boji Gvvilimanus Albritius Reusnerus aliique.

Joannes Bavarus certis conditionibus admittitur & in Diœceſin Monaſt. introducitur.

Digitized by Google

ſterienſi conturbatio, aliis Bavarum à Pontifice datum Epiſcopum acceptantibus, & cum eo finem belli exoptantibus: aliis Comiti Hojano adhuc conſtanter adhærentibus; quòd is in urbem reverſus, nunc Monaſterij, nunc Coesfeldiæ civium animos concitaret, id unum ſollicite agendo, ne Bavarus in illam urbem reciperetur. Eædem in cæteris Oppidis factiones agitabantur. Et jam omnia in priores turbas reditura timebantur; cùm Dux Clivenſis, Bavarorum Ducum rogatu, Craneburgi publicum conventum indicit; ad quem ordines Monaſterienſes evocati per Legatos ſe ſtitêre. Eo in congreſſu de pace, & Joanne Epiſcopo recipiendo tractatum, conventumque in has conditiones; ut Hojano Comiti 1100, Erico fratri quotannis 1600 floreni penderentur; alterique tantisper Saſſenberga, alteri Bevergerna arx pignoris loco cederet. Quæ licet Canonicis non probarentur, ne tamen Pontificem, Ducem Clivenſem, & Bavariæ Duces offenderent, permisêre. Itaque miſſo obviam diœceſis Mareſchallo Gerhardo Morian, auctoritate Clivenſis introducitur; receptusque eſt primùm Halterenæ, Ludinghuſii, Alenæ, Bechemij: Coesfeldiam ubi perventum, occluduntur portæ ab Hojanæ factionis civibus; quam injuriam magna conſtantia diſſimulando, Monaſterium perrexit. Nec in eam urbem prius admiſſus eſt, quàm in Oppido Sendenhorſtio alio conventu inſtituto, ſponderent ſe omnia pacta Hojanis ſervaturos; tum inſpectis Calixti Pontificis literis, pridie D. Martini urbem intrare permiſſus Epiſcopus, quem medium complexi Stephanus frater, & Dux Clivenſis, cum magno procerum comitatu introduxerunt. Simul urbs omnis ſacris reſtituta. Poſtridie clerus & Nobilitas, Conſules, Senatores & Tribuni plebis juramentum fidei dixêre. Subinde ad Cathedrale templum deductus, aræque principi impoſitus, poſt hymnum Ambroſianum decantatum, incredibili omnium gaudio & gratulatione Epiſcopus ſalutatur. Prona exinde cætera Oppida ad fidem & obedientiam acceſsêre. Magnum ad hanc commutationem animorum momentum attulit Joannes Brugmannus Ordinis S. Franciſci de obſervantia ſacerdos, celebris ea tempeſtate concionator per Hollandiam & Friſiam. Is poſtquam Monaſterium acceſſit, non deſtitit libere ferventerque pro concione exprobare populo fœdam rebellionem, & ſacrilega facinora, quibus hæreticum in modum Eccleſiam conturbârat. Et Joannes Bavarus poſtquam in congreſſus & colloquia Monaſterienſium venit, mirum qua humanitate & virtutum aſpectu ſummorum infimorumque animos ſibi devinxerit. Quo factum, ut cives Monaſterienſes pridie D. Catharinæ, facto in curiam impetu, Hojanum Comitem ſibi dedi poſtulârint; ac niſi ſigilla, redderet, ac omni ſe poteſtate abdicaret, carceres & ſupplicia minitarentur. Et jam cellam curiæ, in quam ipſe tot inſontes ante cives recluſerat, aperuerant; nihilque propius erat, quàm ut vi abreptum in vincula conjicerent. Quæ ubi in caput ſuum

Hojano Comite ſubmoto, pax Monaſterienſibus redit.

Digitized by Google

ſuum procudi didicit Hojanus, altero mox die clanculum, uno [illegible]tum famulo comitante, inde profugus Saſſenbergam abiit. Sed [illegible] nec illic tutus eſſet, ex diœceſi omnibus inviſus ac deteſtabilis pro[illegible]git. Ita verò turbulentam cruentamque belli ſcenam, quam in octavum annum egerat, turpi fuga atque exitu clauſit, nunquam inde in diœceſin regreſſus. Ericus frater in Embslandiam procul quoque à conſpectu Monaſterienſium diſceſſit alteroque mox anno extinctus eſt. Vixit autem ipſe Hojanus Comes ad annum 1466 ſuperſtes, fallitúrque Reusnerus, qui anno 1455 obijſſe, & familiam per Jodocum filium, & nepotem propagaſſe ſcribit, dum in nepotis filiis noſtra memoria, poſtquam hæreſin admiſit, extingueretur. Vixitque per id tempus Otto Comes Hojanus, qui cum Jodoco Hojano Comite litem inter Lippienſem & Teclenburgicum Comitem, teſte Ertwino, compoſuit. Turbamento hoc totius Weſtfaliæ ſubmoto, pacis ſerenitas Monaſterienſibus rediit; ut vel Hojani exemplo conſtaret, quantum in uno inquieto capite poſitum ſit ad Rempublicam & univerſam provinciam evertendam; nihilque plebe inconſtantius eſſe, & ad rebellionem pronius, modò ducem habeat, ijs præſertim in urbibus, in quibus Eccleſiaſticorum opes egenorum perſtringunt oculos. Et tempora erant, quibus Chriſti patrimonium conſpiciebatur à clero converti in luxum & nutrimenta vitiorum. Quantum ex his Cleri vileſcebat auctoritas, tantum populi accendebatur rebellandi licentia.

Raynald. in hiſt. Eccleſ. Nauclor. in Chron. Brovver. lib. 19. annal.

Diſſidium inter Electores Imperij & Pontificem.

Sed longè periculoſius hoc anno diſſidium agitabatur inter Calixtum Pontificem, & Electores Imperij, Theodoricum Moguntinum, Theodoricum Colonienſem, & Joannem Trevirenſem Archiepiſcopos; hi enim multis querelis & calumniis concitabant Imperatoris & aliorum Principum animos adverſus Pontificem & Apoſtolicam Sedem, quarum capita fuêre: decreta concilij Conſtantienſis & Baſileenſis à Romanis infringi, Canonicas Epiſcoporum electiones rejici, obtrudique, qui vel favore Principum, vel auro Romæ prævalerent: Annates, ut vocant, quæ à Bonifacio IX, vel à Joanne XXII repertæ, quibusque dimidium annui cenſus in Apoſtolicum Fiſcum referre jubeantur, quotquot Epiſcopatum adire vellent, importunè expoſci. Demum, in quo ſumma accuſationis verſabatur, per indulgentias, decimasque Sacerdotum exhauriri Germaniam, immenſasque pecuniæ ſummas, quæ quot annis colligerentur, averti in quæſtum & avaritiam Romanorum. Quæ res tantis Germanorum odiis verſabatur, ut in apertum ſchiſma Pontifex vereretur erupturam. Sed quàm iniquè hæc obtrectarentur, ſatis exponit, diluitque Calixtus in diplomate ad Fridericum Imperatorem, & Æneas Sylvius Cardinalis epiſtola ad Mejerum Archiepiſcopi Moguntini Cancellarium: tum prætereà ipſe Pontifex literis ad Moguntinum, Trevirenſem, & Colonienſem Archiepiſcopos; tantumque abeſſe contendit Pontifex,

Pontificis cura pro Chriſtiana religione conſervanda.

fex, ne pecuniam Germanorum pro bello Turcico collectam alio averti pateretur, ut ærarium etiam Apoſtolicæ Sedis exhauſerit, & ſanguinem etiam fundere ad ſiſtendum Turcarum impetum paratus ſit, uti integerrimum Pontificem mirificè dilaudat D. Antoninus, Æneas Sylvius, cæterique eorum temporum Scriptores, qui torpentibus chriſtianis Principibus ſolus prope rem chriſtianam adverſus Turcas ſuſtinuerit. Quippe cùm per id tempus Mahometes Turcarum Imperator cum ducentis millibus armatorum in Ungariam erumperet, Pontifex miſſo in Ungariam Legato cum Joanne Capiſtrano, admirandæ ſanctitatis viro, copiiſque cruce ſignatis, Joannem Huniadem ad arma incitavit. Felix is belli ſucceſſus fuit. Quippe Capiſtrani ductu hortatuque, & Huniadis fortitudine, Turcæ anno ſuperiori ad Belgradum memorabili illa Chriſtianorum victoria obtriti ſunt, cæſis ſupra xx millibus Turcarum: nec multò poſt Huniades & Capiſtranus magno Chriſtianorum luctu ſubtracti è vita. Hoc deinde anno, Pontifex, poſtquam miſſis ad omnes Europæ Reges & Germaniæ Principes Legatis nihil opis adverſus Turcas impetraſſet, claſſem ſuo ære inſtruxit; qua denuo Turcæ ad Rhodum profligati; Cyprus, aliæque Ægei maris inſulæ Chriſtianis ſervatæ. Olim tot exercitus Germanorum per mare transportati in Palæſtinam; modò ne è vicino & continenti regno Ungariæ animus fuit depellere barbarum nec milite, nec pecunia ſubmiſſa; cùm de hac ipſa pecunia, quæ à paucis ultro, & ſat exigua collata fuit, & ab Herbipolenſi etiam Epiſcopo magnam partem per ſpolium erepta, queſti Electores, exhauriri Germaniam; omniſque obtrectatio in Pontificem, in præcones indulgentiarum, & quæſtores Pontificios, ſubſidia belli ſacri conquirentes, iniquè verſa: adeo tum etiam poſterioribus, ac deteriori ſæculo præludium fuit vanis & iniquis querimoniis; è quibus Lutherus poſtea argumentum plauſumque populi arripuit, conturbandi Germaniam & religionem. Luxus Principum, ambitio regnandi, cupiditas ampliandi familias, inteſtina bella, & quæ ejuſmodi corrupti ſæculi vitia primùm aut corrigenda, aut intermittenda erant; his enim barbarus victor tot exinde provincias, & florentiſſima regna poſt expugnatam Conſtantinopolim Chriſtianis in conſpectu eripuit.

Annus Chriſti 1458.

Pij II Pont. 1.
Friderici IV Cæſaris 19.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 43.

Raynald. in Annal. Eccleſ. Platin. in vita Pontif. Antoninus p. 3. Nauclerus.

Anno dehinc proximo Calixtus Pontifex, ætate & curis confectus, exceſſit octavo Idus Auguſti; quo die feſtum Transfigurationis inſtituerat, geſto per tres annos & quatuor menſes Pontificatu. Vir integerrimæ mundiſſimæque vitæ, quem Æneas Sylvius Cardinalis, alijque Scriptores magnis laudibus extulêre. Succeſſor datus ipſe Æneas

Digitized by Google

Æneas Sylvius, nobili Picolominæorum genere ortus, qui è Secretario & Oratore Friderici Imperatoris Senenſis Epiſcopus creatus; vir jam antè omni ſcientia rerum humanarum divinarumque, ſcriptis libris, legationibus, prudentia & vitæ integritate clarus. Nomen Pij II Pontificis ſumpſit. Cui ſub exordia Pontificatus nihil quoque ſollicitiùs fuit, quàm chriſtianos Principes ad ſacrum bellum adverſus juratum chriſtiani nominis hoſtem Calixti inſtituto impellere. At hujus Pontificis conatus multum turbati ſunt funeſto Ladislai Bohemiæ & Ungariæ Regis obitu, Germanorumque Principum diſcordiis; quos inter Ludovicus Dux Bavariæ, cognomento Dives, collecto ingenti Bavarorum, Bohemorum & Auſtralium populorum exercitu, bellum intulit Alberto Brandeburgenſi Marchioni.

Moritur Calixtus Pont. ſuccedit Æneas Sylvius Pius II. dictus. *Trithem. in Chron. Sponheim. Spangeb. in Chron. Hiſtor. Boic. Langius.*

Conſopito bello Monaſterienſi, quietior Weſtfalia. Et Joannes Bavarus Monaſterienſis Epiſcopns, poſtquam omnium ordinum concordia receptus erat, nihil ille quoque impenſius habuit, quàm ut Decanum & Canonicos Cathedralis Eccleſiæ cum urbe Monaſterienſi reconciliaret; factaque transactione, Canonici omnes in urbem regreſſi ſunt. Tum publicus ſacrorum cultus in Baſilicam reductus: qui proſcripti ab Hojano erant cives, revocati, omniumque offenſionum & damnorum oblivio ſancita. Inde ipſe Epiſcopus in pervigilio D. Thomæ ſolemni inaugurationis ritu ab Ordinibus in urbem introductus. Mox è Metropoli ſua Coesfeldiam, & per omnia diœceſis Oppida caſtraque circumductus, ad juramentum fidei poſſeſſionemque adeundam. Læti promptique omnes; nec aliter quàm qui dono ſupremo datus erat, Epiſcopus ubique exceptus. Ita verò ille uno acceſſu disjecit bellum, quod Theodoricus Archiepiſcopus pro Walramo fratre per ſeptennium geſſerat. Quo conſtaret, multò ſæpe felicius prudentia ac moderatione, quàm inſano armorum impetu, turbatas mentes ad quietem componi. Tot artibus ac turbis ſe Archiepiſcopus in Paderbornenſem Epiſcopatum ingeſſerat, & tot Epiſcopatus in Henricum fratrem cumulârat, ad ampliandam potentiam; quibus tamen nihil aliud ad extremum conſecutus, quàm vicinorum Principum odia, ex bellis conſerta, in perniciem ſuæ diœceſis & totius Weſtfaliæ.

Joannes Bavarus Ep. Eccleſiam & Diœceſin Monaſt. ad priſtinum ſtatum reducit.

Ac Bavarus poſtquam pro optimi Principis munere diœceſin Monaſterienſem in priſtinum ſtatum repoſuerat, mox ea etiam, quæ Epiſcopi ſunt, & à ſe deſiderabantur, inter primas curas habuit. Nondum ille ullo majorum Ordinum gradu inſignitus erat. Igitur ſub initium Quadrageſimæ Subdiaconus, medio tempore Diaconus, pridie Paſchatis Sacerdos conſecratus; jucundumque fuit populo & plenum pietatis exemplum, ſpectare tam illuſtri Ducum genere virum medium inter cæteros clericos initiandos, modeſtumque præ reliquis procumbere, & Epiſcopi manu conſecrari. Ipſo mox Paſchatis die apud Canonicos ad fontem Salientem primùm Deo ſacrificium

Fit Sacerdos & primum apud Monaſterienſes ſacrum legit.

Digitized by Google

cium obtulit, raro exinde publicis negotiis ſe impediri paſſus, quinter, quaterve per hebdomadem ſacram hoſtiam Deo litaret. Quo conſpecto religionis & pietatis exemplo populis plus venerationis impreſſit ad obedientiam & amorem, quàm per omnem Principis ſplendorem armorumue potentiam. Hinc cætera etiam proſpera fuêre. Nam Reinam numerato ære extraxit ex manibus Benthemenſis Comitis: Ahuſiam, Ottenſtenium, Scoppingam, oppignorata Oppida, redemit à Conrado Diepholdio; brevique præfecturas, caſtra & Oppida, per tot dominos & poſſeſſores diſtracta, diœceſi reſtituit, pace ac domeſtica parſimonia multò ditior feliciorque, quàm alij bellis & armatorum Principum fœderibus.

Annus Chriſti 1459.

Pij II Pont. 2.
Friderici IV Cæſaris 20.
Theodorici Adminiſt. Pad. 44.

Raynaldus in hiſtor. Eccleſ. Trithem. in Chron. Nauclerus Gen. 49. Spangeberg. in Chron. Langius in Chron.

Pontifex & Cæſar laborant pro ſuppetiis contra Turcas impetrandis, & bellis in Germania ſopiendis.

Nancler. Urſberg. Paralip. Trithem. in Chron. Serrar. l. 5. Mogunt. Raynaldus in hiſtor. Eccleſiaſt.

Pontifex per hæc Mantuæ anno poſtero publicum conventum indixit; ad quem cùm ipſe profectus, tum omnes Imperij ordines & Regum Legatos invitavit, ad ſuſcipiendam expeditionem in Turcas: Ungariam interim fortiſſimè propugnante Matthia Corvino Huniadis filio, quem Ungari, rejecto Friderico Cæſare, Regem ſibi delegerant; Corvinus quippe & Scanderbegus, Epirotarum Princeps, per id tempus duo fulmina belli Turcici. Infelicior Bohemia, quæ Georgium Bòdiebachium Huſſiticæ ſectæ hominem ſortita eſt Regem, ab eoque Huſſiticæ hæreſis ſecta afflata poſt Saxoniæ. Cæſar interim, cui hoc anno, 22 Martij Maximilianus filius eſt natus, Norimbergæ Principum comitia habuit. In his primò actum de proximis auxiliis adverſus Turcas; tum de bello, quod inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Albertum Marchionem Brandeburgicum ardebat, ſopiendo. At fruſtra laboratum in his Principibus ad concordiam reducendis; Bavaro, licet ob tabulas Cæſareas publicè diſcerptas læſæ majeſtatis damnatus eſſet, bellum pertinaciter proſequente, quod alternis provinciarum vaſtationibus inter Bavarum & Brandeburgicum fœdè continuatum. Acceſsêre novi bellornm motus ad Rhenum ex obitu Theodorici Erbachij Moguntini Archiepiſcopi, Metropolitani noſtri: quo pridie Nonas Maji extincto, Canonici Cathedrales è ſuo Collegio ſublegêre 20 Julij Dietherum Iſenburgicum Comitem; quem quia Pontifex, ut poſt referetur, exauctoravit, ſubrogato Adolpho Naſſoviæ Comite, multis inde Principum factionibus decertatum; viſumque eſt bellum, quod Weſtfaliam hactenus exagitârat, demigraſſe ad ſuperiores Rheni provincias.

Joannes Bavarus Conſecratur Ep. Monaſt.

Inde inter Weſtfalos, bello Suſatenſi & Monaſterienſi exhauſtos feſſoſque, res pacatior. Opportunè id accidit Joanni Bavaro Monaſterienſi Antiſtiti, ad diſciplinam Cleri, & res ſacras, per bellum turbatas,

Digitized by Google

turbatas, in priſtinum ſtatum reponendi. Ad quod munus majori auctoritate explendum cùm ſuperiori anno ſacerdos initiatus eſſet, voluit una tum & hoc anno Epiſcopus conſecrari, evocatis ad id ſacrũ opus tribus Epiſcopis Monaſterium, quos eodem, quo ipſe Joannis nomine ſortitus & à quibus feſto D. Catharinæ ſolemni ritu conſecratus eſt. Ex tam ſublimi ſanctoque gradu honoris nihil quoque hoc anno Joannes impenſius habuit, quàm collapſos Cleri & religioſorum mores corrigere: ſynodum convocare: urbis & diœceſis Parochias, Canonicorum Collegia, Monachorum & Monialium Cœnobia perluſtrare, & ſeveris legibus ad priſtinum vitæ inſtitutum revocare. Celebre erat apud Monaſterienſes Virginum Canonicarum Collegium Tranſaquenſe, ab Hermanno Epiſcopo conditum, hæ quia cæteris licentius vivebant, multaque ſibi liberius, obtentu nobilitatis, & priſco vivendi genere, permiſſa vendicabant, ad communem menſam intraque clauſtrum reſtrictæ ſunt; atque ut alij etiam referunt, Joannes primùm ex Canonicarum Virginum inſtituto ad D. Benedicti familiam traduxit; opportunitate ad id data ex morte Abbatiſſæ, in cujus locum cùm Virgines Werthinenſis Comitis filiam deligerent, ipſe Colonia antiſtitem evocavit Richmodam Horſtiam, cujus operâ ad arctioris vitæ formam redactæ ſunt. Sæpe quidem Virgines ad priſtinam Canonicarum Virginum libertatem aſpiravêre, avocato cumprimis Joanne ad Magdenburgenſem Archiepiſcopatum; Verùm ſucceſſor Henricus Swartzenbergius, id quod Joannes ſanxerat, ratum perpetuumque eſſe voluit. Hunc in modum Bavarus Epiſcopus convulſam & prope perditam diœceſin non modò ſacrorum flori, ſed & redemptis caſtris, ac recuperatis præfecturis, diſſolutis debitis, priſtino ſplendori ſummis infimiſque gratus reſtituit; patuitque efficacius populum religione, & conſpectu virtutum, quàm terrore armorum gubernari ab Epiſcopis.

Canonicarum apud Monaſterienſes Virginum Cœnobium Tranſaquenſe ad priſtinum vigorem & D. Benedicti inſtitutum traducitur.

Annus Chriſti 1460.

Pij II Pont. 3.
Friderici IV Cæſar. 21.
Theodorici Adminiſtr. Paderb. 45.

Sexageſimus dehinc ſæculi annus acceſſerat, quo Pius II Pontifex ex decreto Cardinalium & Oratorum, qui Mantuæ convenerant, bellum ſacrum adverſus Turcas edixit, miſſis in hanc rem ad omnes Europæ Reges Legatis; quos inter Cardinalis Beſſarion ad Germanos pervenit, promiſſa equitum & peditum auxilia ſollicitatum. Ac Pontifex, ut Chriſtianorum animos excitaret, ampliſſimas noxarum indulgentias delargitus eſt; ipſeque & Cardinales non modò decimas ſacrorum, ſed aliorum bonorum ultro obtulêre in bellum. Id cùm per Italiam fieret, Pontifex etiam decimas ſacrorum bonorum per Germaniam imperavit, id quod acerbiſſimis animis exceptum à multis.

Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Platin. in Paneg. Beſſarion. Gobelin. l. 4.

Pontifex bellum adverſus Turcas edicit & promovet.

cariſſimus, in et ſub cujus ditione et dominio temporali locus eſt commiſſi delicti ſitus, ibidem ſagacitate opera, promotione et impenſis, ut honor ſaltem aliquis condignus donationi et reverentiæ cum hoſtiarum placatione per viros religioſos divinis officiis in ipſo loco jugiter exſolvatur, Monaſterium inſigne, largitionibus etiam Chriſti fidelium ſuffragantibus et gravibus impenſis ſit conſtructum; Ipſum tamen in ſuis fructibus, redditibus et proventibus, qui pro magna parte in oblationibus Chriſti fidelium, quorum proh! caritas magis et magis indies tepeſcit, adeo tenues fore dinoſcuntur, ut Prior et conventus Monaſterii prædicti ex illis decenter ſuſtentari, hoſpitalitatem tenere et obſervare, fabricam inceptam complere, et onera incumbentia perferre non poſſunt, imo niſi ipſis in proviſione aliqua decenti ſubveniatur, dicti Monaſterii deſolatio, ac divini cultus in eo inſtituti interitus, et ab inceptis ædificiorum ſtructuris ceſſatio veriſimiliter ſint timendæ. &c.

Quas deinde donationes fecerint Epiſcopus & Bernardus Comes, multis recenſent hæ tabulæ, Datæ anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſexto. Alia hujuſmodi diplomata indicat Pideritius extare in tabulario Comitum Lippienſium, quæ ſi produxiſſet in medium, multò hæc res teſtatior illuſtriorque prodiret.

Annus Chriſti 1461.

Pij II Pont. 4.
Friderici IV Imp. 22.
Theodorici Adminiſtr. Paderb. 46.

Nauclcr. gen. 49. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Trithem. in Chron. Brovver. lib. 19. antiq. Trevir.

Turbatur Eccleſia Moguntina ob duos præſules, alterum electum, alterum à Pontifice nominatum.

Turbida per hæc in alterum annum Germania bello, quod inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Albertum Brandeburgicum extrahebatur. Huic acceſſit alterum bellum inter duos Moguntinos præſules. Elegerant Canonici ab obitu Theodorici Diethericum Iſenburgicum Comitem; quo abjecto, Pontifex Adolphum Naſſovium, paribus ferè ſuffragiis lectum, nominavit Moguntinum Archiepiſcopum. Multa crimina data Iſenburgico apud Pontificem: corrupiſſe auro eligentium ſuffragia, palam decimas à Pontifice pro bello Turcico indictas oppugnaſſe, damnaſſeque pecuniam ultro ex conceſſis indulgentiis oblatam colligi, exportarique ex Germania, cujus & ipſe partem ad ſe trahere machinatus ſit; in hanc rem publicos Principum conventus primùm Francofurti, deinde Moguntiæ ſine Cæſaris auctoritate convocaſſe, in iisque per abſentiam Cæſaris concitaſſe Epiſcopos & Principes adverſus Apoſtolicam ſedem, ipſoſque pontificis Legatos injurioſè tractaſſe, atque poſtquam de his corrigendis monitus fuerat, appellaſſe ad Concilium, quod nec erat, nec ab alio quàm à Pontifice convocari poterat. Et quæ hujuſmodi in literis Pontificis XII Calend. Septembris ad Germaniæ Principes datis percenſentur.

Scripſit præterea hoc anno Pontifex ad Trevirenſem, cæteroſque Ger-

Digitized by Google

que Germaniæ Epiſcopos ac Principes, obteſtatus, ne ſe pravo Moguntini exemplo adverſus Apoſtolicam ſedem commoveri paterentur. Scripſit quoque binas literas Pontifex ad Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum, quarum alteris cauſas exponit, ob quas Sigiſmundum Auſtriæ Ducem è piorum cœtu ejecerit; Alteris per Theodoricum patrocinium apud Cæſarem rogat, uti velit Franciſco Ducatum Mediolanenſem hereditarium confirmare. Literæ hæ Pontificis plenæ ſunt omnis humanitatis, mutuæ benevolentiæ ac laudis; virumque appellat, cujus maxima ſit auctoritas in Imperio & ſynceritas, ut nihil Theodorico cum Moguntino conſpirationis commune fuiſſe reputari poſſit.

Interim magnis animorum motibus bellum inter Diethericum Iſenburgicum & Adolphum Naſſovium Metropolitanos noſtros agitabatur. Iſenburgici partes ſuſcepit Fridericus Palatinus Rheni & Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Dives, Pontifici jam ante non minus, quàm Cæſari infeſtus. Contra pro Naſſovio arma ſuſcepêre Joannes Trevirenſis Arhiepiſcopus, Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Niger, Carolus Marchio Badenſis, Joannes Metenſis Epiſcopus, Vdalricus Comes Wirtenbergicus, alijque Comites ac proceres. Inflammatis partium animis, copiæ utrimque in campum productæ, quibus tamen præter deprædationes provinciarum nihil magnoperè præliari laude dignum eſt actum. Neque cum hoc bello, quod ſequenti anno multo acerbius productum, quicquam ſociale fuit Theodorico Arhiepiſcopo, quem bellum Suſatenſe & Monaſterienſe exhauſerat, & gravis ſenij ætas feſſum fecerat. Viderique poterat Martis furor è Weſtfalia in ſuperiorem Germaniam demigraſſe.

Schiſma Moguntinenſe in apertum bellum erumpit.

Moritur per hæc pridie Idus Septembris Gerhardus Marchiæ Comes, patruus Joannis Cliviæ Ducis, octavo & ſexageſimo ætatis anno, poſt adminiſtratam Marchiam annis fere 50. vir per omnem vitam his turbis Weſtfaliæ Theodorico Archiepiſcopo conſilio manuque conjunctiſſimus. Corpus Hammonam delatum, illatumque honorifico ſepulchro apud Franciſcanos Monachos ſtrictioris Obſervantiæ, quibus ille primùm in Weſtfaliam evocatis eo in Oppido anno 1412 templum & Cœnobium exſtruxerat. Nulla ab illo legitima proles relicta eòque Marchia tota redijt ad Cliviæ Duces; præter Cæſaris inſulam, quam Gerhardus Comes Theodorico Archiepiſcopo, ut ſupra à nobis relatum eſt, vendiderat. Retenta inde Cæſaris inſula cum telonio ab Eccleſia Colonienſi, haud levi inter cetera compenſatione amiſſi Suſati.

Chron. Tremon. Tiſchem. Stangefol.

Obitus Gerhardi Marchiæ Comitis ſine hærede defuncti.

Annus Chriſti 1462.

Pij II Pont. 5.
Friderici IV Imper. 23.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 47.

cariſſimus, in et ſub cujus ditione et dominio temporali locus eſt commiſſi delicti ſitus, ibidem ſagacitate opera, promotione et impenſis, ut honor ſaltem aliquis condignus donationi et reverentiæ cum hoſtiarum placatione per viros religioſos divinis officiis in ipſo loco jugiter exſolvatur, Monaſterium inſigne, largitionibus etiam Chriſti fidelium ſuffragantibus et gravibus impenſis ſit conſtructum; Ipſum tamen in ſuis fructibus, redditibus et proventibus, qui pro magna parte in oblationibus Chriſti fidelium, quorum proh! caritas magis et magis indies tepeſcit, adeo tenues fore dnoſcuntur, ut Prior et conventus Monaſterii prædicti ex illis decenter ſuſtentari, hoſpitalitatem tenere et obſervare, fabricam inceptam complere, et onera incumbentia perferre non poſſunt, imo niſi ipſis in proviſione aliqua decenti ſubveniatur, dicti Monaſterii deſolatio, ac divini cultus in eo inſtituti interitus, et ab inceptis ædificiorum ſtructuris ceſſatio veriſimiliter ſint timendæ, &c.

Quas deinde donationes fecerint Epiſcopus & Bernardus Comes, multis recenſent hæ tabulæ, Datæ anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſexto. Alia hujuſmodi diplomata indicat Pideritius extare in tabulario Comitum Lippienſium, quæ ſi produxiſſet in medium, multò hæc res teſtatior illuſtriorque prodiret.

Annus Chriſti 1461.

Pij II Pont. 4.
Friderici IV Imp. 22.
Theodorici Adminiſtr. Paderb. 46.

Nauclcr. gen. 49. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Trithem. in Chron. Brovver. lib. 19. antiq. Trevir.

Turbatur Eccleſia Moguntina ob duos præſules, alterum electum, alterum à Pontifice nominatum.

Turbida per hæc in alterum annum Germania bello, quod inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Albertum Brandeburgicum extrahebatur. Huic acceſſit alterum bellum inter duos Moguntinos præſules. Elegerant Canonici ab obitu Theodorici Diethericum Iſenburgicum Comitem; quo abjecto, Pontifex Adolphum Naſſovium, paribus ferè ſuffragiis lectum, nominavit Moguntinum Archiepiſcopum. Multa crimina data Iſenburgico apud Pontificem: corrupiſſe auro eligentium ſuffragia, palam decimas à Pontifice pro bello Turcico indictas oppugnaſſe, damnaſſeque pecuniam ultro ex conceſſis indulgentiis oblatam colligi, exportarique ex Germania, cujus & ipſe partem ad ſe trahere machinatus ſit; in hanc rem publicos Principum conventus primùm Francofurti, deinde Moguntiæ ſine Cæſaris auctoritate convocaſſe, in iisque per abſentiam Cæſaris concitaſſe Epiſcopos & Principes adverſus Apoſtolicam ſedem, ipſosque pontificis Legatos injurioſè tractaſſe, atque poſtquam de his corrigendis monitus fuerat, appellaſſe ad Concilium, quod nec erat, nec ab alio quàm à Pontifice convocari poterat. Et quæ hujuſmodi in literis Pontificis XII Calend. Septembris ad Germaniæ Principes datis percenſentur.

Scripſit præterea hoc anno Pontifex ad Trevirenſem, cæterosque Ger-

que Germaniæ Epiſcopos ac Principes, obteſtatus, ne ſe pravo Moguntini exemplo adverſus Apoſtolicam ſedem commoveri paterentur. Scripſit quoque binas literas Pontifex ad Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum, quarum alteris cauſas exponit, ob quas Sigiſmundum Auſtriæ Ducem è piorum cœtu ejecerit; Alteris per Theodoricum patrocinium apud Cæſarem rogat, uti velit Franciſco Ducatum Mediolanenſem hereditarium confirmare. Literæ hæ Pontificis plenæ ſunt omnis humanitatis, mutuæ benevolentiæ ac laudis; virumque appellat, cujus maxima ſit auctoritas in Imperio & ſynceritas, ut nihil Theodorico cum Moguntino conſpirationis commune fuiſſe reputari poſſit.

Interim magnis animorum motibus bellum inter Diethericum Iſenburgicum & Adolphum Naſſovium Metropolitanos noſtros agitabatur. Iſenburgici partes ſuſcepit Fridericus Palatinus Rheni & Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Dives, Pontifici jam ante non minus, quàm Cæſari infeſtus. Contra pro Naſſovio arma ſuſcepêre Joannes Trevirenſis Arhiepiſcopus, Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Niger, Carolus Marchio Badenſis, Joannes Metenſis Epiſcopus, Vdalricus Comes Wirtenbergicus, aliique Comites ac proceres. Inflammatis partium animis, copiæ utrimque in campum productæ, quibus tamen præter deprædationes provinciarum nihil magnoperè præliari laude dignum eſt actum. Neque cum hoc bello, quod ſequenti anno multo acerbius productum, quicquam ſociale fuit Theodorico Arhiepiſcopo, quem bellum Suſatenſe & Monaſterienſe exhauſerat, & gravis ſenij ætas feſſum fecerat. Viderique poterat Martis furor è Weſtfalia in ſuperiorem Germaniam demigraſſe. Schiſma Moguntinenſe in apertum bellum erumpit.

Moritur per hæc pridie Idus Septembris Gerhardus Marchiæ Comes, patruus Joannis Cliviæ Ducis, octavo & ſexageſimo ætatis anno, poſt adminiſtratam Marchiam annis fere 50. vir per omnem vitam his turbis Weſtfaliæ Theodorico Archiepiſcopo conſilio manuque conjunctiſſimus. Corpus Hammonam delatum, illatumque honorifico ſepulchro apud Franciſcanos Monachos ſtrictioris Obſervantiæ, quibus ille primùm in Weſtfaliam evocatis eo in Oppido anno 1412 templum & Cœnobium exſtruxerat. Nulla ab illo legitima proles relicta eòque Marchia tota rediit ad Cliviæ Duces; præter Cæſaris inſulam, quam Gerhardus Comes Theodorico Archiepiſcopo, ut ſupra à nobis relatum eſt, vendiderat. Retenta inde Cæſaris inſula cum telonio ab Eccleſia Colonienſi, haud levi inter cetera compenſatione amiſſi Suſati. *Chron. Tremon. Teſchem. Stangefol.* Obitus Gerhardi Marchiæ Comitis ſine hærede defuncti.

Annus Chriſti 1462.

Pij II Pont. 5.
Friderici IV Imper. 23.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 47.

Digitized by Google

cariſſimus, in et ſub cujus ditione et dominio temporali locus eſt commiſſi delicti ſitus, ibidem ſagacitate opera, promotione et impenſis, ut honor ſaltem aliquis condignus donationi et reverentiæ cum hoſtiarum placatione per viros religioſos divinis officiis in ipſo loco jugiter exſolvatur, Monaſterium inſigne, largitionibus etiam Chriſti fidelium ſuffragantibus et gravibus impenſis ſit conſtructum; Ipſum tamen in ſuis fructibus, redditibus et proventibus, qui pro magna parte in oblationibus Chriſti fidelium, quorum proh! caritas magis et magis indies tepeſcit, adeo tenues fore dinoſcuntur, ut Prior et conventus Monaſterii prædicti ex illis decenter ſuſtentari, hoſpitalitatem tenere et obſervare, fabricam inceptam complere, et onera incumbentia perferre non poſſunt, imo niſi ipſis in proviſione aliqua decenti ſubveniatur, dicti Monaſterii deſolatio, ac divini cultus in eo inſtituti interitus, et ab inceptis ædificiorum ſtructuris ceſſatio veriſimiliter ſint timendæ, &c.

Quas deinde donationes fecerint Epiſcopus & Bernardus Comes, multis recenſent hæ tabulæ, Datæ anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſexto. Alia hujuſmodi diplomata indicat Pideritius extare in tabulario Comitum Lippienſium, quæ ſi produxiſſet in medium, multò hæc res teſtatior illuſtriorque prodiret.

Annus Chriſti 1461.

Pij II Pont. 4.
Friderici IV Imp. 22.
Theodorici Adminiſtr. Paderb. 46.

Nauclcr. gen. 49. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Trithem. in Chron. Brovver. lib. 19. antiq. Trevir.

Turbatur Eccleſia Moguntina ob duos præſules, alterum electum, alterum à Pontifice nominatum.

Turbida per hæc in alterum annum Germania bello, quod inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Albertum Brandeburgicum extrahebatur. Huic acceſſit alterum bellum inter duos Moguntinos præſules. Elegerant Canonici ab obitu Theodorici Diethericum Iſenburgicum Comitem; quo abjecto, Pontifex Adolphum Naſſovium, paribus ferè ſuffragiis lectum, nominavit Moguntinum Archiepiſcopum. Multa crimina data Iſenburgico apud Pontificem: corrupiſſe auro eligentium ſuffragia, palam decimas à Pontifice pro bello Turcico indictas oppugnaſſe, damnaſſeque pecuniam ultro ex conceſſis indulgentiis oblatam colligi, exportarique ex Germania, cujus & ipſe partem ad ſe trahere machinatus ſit; in hanc rem publicos Principum conventus primùm Francofurti, deinde Moguntiæ ſine Cæſaris auctoritate convocaſſe, in iiſque per abſentiam Cæſaris concitaſſe Epiſcopos & Principes adverſus Apoſtolicam ſedem, ipſoſque pontificis Legatos injurioſè tractaſſe, atque poſtquam de his corrigendis monitus fuerat, appellaſſe ad Concilium, quod nec erat, nec ab alio quàm à Pontifice convocari poterat. Et quæ hujuſmodi in literis Pontificis XII Calend. Septembris ad Germaniæ Principes datis percenſentur.

Scripſit præterea hoc anno Pontifex ad Trevirenſem, cæteroſque Ger-

Digitized by Google

que Germaniæ Epiſcopos ac Principes, obteſtatus, ne ſe pravo Moguntini exemplo adverſus Apoſtolicam ſedem commoveri paterentur. Scripſit quoque binas literas Pontifex ad Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum, quarum alteris cauſas exponit, ob quas Sigiſmundum Auſtriæ Ducem è piorum cœtu ejecerit; Alteris per Theodoricum patrocinium apud Cæſarem rogat, uti velit Franciſco Ducatum Mediolanenſem hereditarium confirmare. Literæ hæ Pontificis plenæ ſunt omnis humanitatis, mutuæ benevolentiæ ac laudis; virumque appellat, cujus maxima ſit auctoritas in Imperio & ſynceritas, ut nihil Theodorico cum Moguntino conſpirationis commune fuiſſe reputari poſſit.

Interim magnis animorum motibus bellum inter Diethericum Iſenburgicum & Adolphum Naſſovium Metropolitanos noſtros agitabatur. Iſenburgici partes ſuſcepit Fridericus Palatinus Rheni & Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Dives, Pontifici jam ante non minus, quàm Cæſari infeſtus. Contra pro Naſſovio arma ſuſcepêre Joannes Trevirenſis Arhiepiſcopus, Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Niger, Carolus Marchio Badenſis, Joannes Metenſis Epiſcopus, Vdalricus Comes Wirtenbergicus, alijque Comites ac proceres. Inflammatis partium animis, copiæ utrimque in campum productæ, quibus tamen præter deprædationes provinciarum nihil magnoperè præliari laude dignum eſt actum. Neque cum hoc bello, quod ſequenti anno multo acerbius productum, quicquam ſociale fuit Theodorico Arhiepiſcopo, quem bellum Suſatenſe & Monaſterienſe exhauſerat, & gravis ſenij ætas feſſum fecerat. Viderique poterat Martis furor è Weſtfalia in ſuperiorem Germaniam demigraſſe. *Schiſma Moguntinenſe in apertum bellum erumpit.*

Moritur per hæc pridie Idus Septembris Gerhardus Marchiæ Comes, patruus Joannis Cliviæ Ducis, octavo & ſexageſimo ætatis anno, poſt adminiſtratam Marchiam annis fere 50. vir per omnem vitam his turbis Weſtfaliæ Theodorico Archiepiſcopo conſilio manuque conjunctiſſimus. Corpus Hammonam delatum, illatumque honorifico ſepulchro apud Franciſcanos Monachos ſtrictioris Obſervantiæ, quibus ille primùm in Weſtfaliam evocatis eo in Oppido anno 1412 templum & Cœnobium exſtruxerat. Nulla ab illo legitima proles relicta eòque Marchia tota redijt ad Cliviæ Duces; præter Cæſaris inſulam, quam Gerhardus Comes Theodorico Archiepiſcopo, ut ſupra à nobis relatum eſt, vendiderat. Retenta inde Cæſaris inſula cum telonio ab Eccleſia Colonienſi, haud levi inter cetera compenſatione amiſſi Suſati. *Chron. Tremon. Tiſchem. Stangefol. Obitus Gerhardi Marchiæ Comitis ſine hærede defuncti.*

Annus Chriſti 1462.

Pij II Pont. 5.
Friderici IV Imper. 23.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 47.

 Proximo

Digitized by Google

cariſſimus, in et ſub cujus ditione et dominio temporali locus eſt commiſſi delicti ſitus, ibidem ſagacitate opera, promotione et impenſis, ut honor ſaltem aliquis condignus donationi et reverentiæ cum hoſtiarum placatione per viros religioſos divinis officiis in ipſo loco jugiter exſolvatur, Monaſterium inſigne, largitionibus etiam Chriſti fidelium ſuffragantibus et gravibus impenſis ſit conſtructum; Ipſum tamen in ſuis fructibus, redditibus et proventibus, qui pro magna parte in oblationibus Chriſti fidelium, quorum proh! caritas magis et magis indies tepeſcit, adeo tenues fore dinoſcuntur, ut Prior et conventus Monaſterii prædicti ex illis decenter ſuſtentari, hoſpitalitatem tenere et obſervare, fabricam inceptam complere, et onera incumbentia perferre non poſſunt, imo niſi ipſis in proviſione aliqua decenti ſubveniatur, dicti Monaſterii deſolatio, ac divini cultus in eo inſtituti interitus, et ab inceptis ædificiorum ſtructuris ceſſatio veriſimiliter ſint timendæ, &c.

Quas deinde donationes fecerint Epiſcopus & Bernardus Comes, multis recenſent hæ tabulæ, Datæ anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſexto. Alia hujuſmodi diplomata indicat Pideritius extare in tabulario Comitum Lippienſium, quæ ſi produxiſſet in medium, multò hæc res teſtatior illuſtriorque prodiret.

Annus Chriſti 1461.

Pij II Pont. 4.
Friderici IV Imp. 22.
Theodorici Adminiſtr. Paderb. 46.

Nauclær. gen. 49. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Trithem. in Chron. Brovver. lib. 19. antiq. Trevir.

Turbatur Eccleſia Moguntina ob duos præſules, alterum electum, alterum à Pontifice nominatum.

Turbida per hæc in alterum annum Germania bello, quod inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Albertum Brandeburgicum extrahebatur. Huic acceſſit alterum bellum inter duos Moguntinos præſules. Elegerant Canonici ab obitu Theodorici Diethericum Iſenburgicum Comitem; quo abjecto, Pontifex Adolphum Naſſovium, paribus ferè ſuffragiis lectum, nominavit Moguntinum Archiepiſcopum. Multa crimina data Iſenburgico apud Pontificem: corrupiſſe auro eligentium ſuffragia, palam decimas à Pontifice pro bello Turcico indictas oppugnaſſe, damnaſſeque pecuniam ultro ex conceſſis indulgentiis oblatam colligi, exportarique ex Germania, cujus & ipſe partem ad ſe trahere machinatus ſit; in hanc rem publicos Principum conventus primùm Francofurti, deinde Moguntiæ ſine Cæſaris auctoritate convocaſſe, in iiſque per abſentiam Cæſaris concitaſſe Epiſcopos & Principes adverſus Apoſtolicam ſedem, ipſoſque pontificis Legatos injurioſè tractaſſe, atque poſtquam de his corrigendis monitus fuerat, appellaſſe ad Concilium, quod nec erat, nec ab alio quàm à Pontifice convocari poterat. Et quæ hujuſmodi in literis Pontificis XII Calend. Septembris ad Germaniæ Principes datis percenſentur.

Scripſit præterea hoc anno Pontifex ad Trevirenſem, cæteroſque Ger-

que Germaniæ Epiſcopos ac Principes, obteſtatus, ne ſe pravo Moguntini exemplo adverſus Apoſtolicam ſedem commoveri paterentur. Scripſit quoque binas literas Pontifex ad Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum, quarum alteris causas exponit, ob quas Sigiſmundum Auſtriæ Ducem è piorum cœtu ejecerit; Alteris per Theodoricum patrocinium apud Cæſarem rogat, uti velit Franciſco Ducatum Mediolanenſem hereditarium confirmare. Literæ hæ Pontificis plenæ ſunt omnis humanitatis, mutuæ benevolentiæ ac laudis; virumque appellat, cujus maxima ſit auctoritas in Imperio & ſynceritas, ut nihil Theodorico cum Moguntino conſpirationis commune fuiſſe reputari poſſit.

Interim magnis animorum motibus bellum inter Diethericum Iſenburgicum & Adolphum Naſſovium Metropolitanos noſtros agitabatur. Iſenburgici partes ſuſcepit Fridericus Palatinus Rheni & Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Dives, Pontifici jam ante non minus, quàm Cæſari infeſtus. Contra pro Naſſovio arma ſuſcepêre Joannes Trevirenſis Arhiepiſcopus, Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Niger, Carolus Marchio Badenſis, Joannes Metenſis Epiſcopus, Vdalricus Comes Wirtenbergicus, alijque Comites ac proceres. Inflammatis partium animis, copiæ utrimque in campum productæ, quibus tamen præter deprædationes provinciarum nihil magnopere præliari laude dignum eſt actum. Neque cum hoc bello, quod ſequenti anno multo acerbius productum, quicquam ſociale fuit Theodorico Arhiepiſcopo, quem bellum Suſatenſe & Monaſterienſe exhauſerat, & gravis ſenij ætas feſſum fecerat. Viderique poterat Martis furor è Weſtfalia in ſuperiorem Germaniam demigraſſe. *Schiſma Moguntinenſe in apertum bellum erumpit.*

Moritur per hæc pridie Idus Septembris Gerhardus Marchiæ Comes, patruus Joannis Cliviæ Ducis, octavo & ſexageſimo ætatis anno, poſt adminiſtratam Marchiam annis fere 50. vir per omnem vitam his turbis Weſtfaliæ Theodorico Archiepiſcopo conſilio manuque conjunctiſſimus. Corpus Hammonam delatum, illatumque honorifico ſepulchro apud Franciſcanos Monachos ſtrictioris Obſervantiæ, quibus ille primùm in Weſtfaliam evocatis eo in Oppido anno 1412 templum & Cœnobium exſtruxerat. Nulla ab illo legitima proles relicta eòque Marchia tota redijt ad Cliviæ Duces; præter Cæſaris inſulam, quam Gerhardus Comes Theodorico Archiepiſcopo, ut ſupra à nobis relatum eſt, vendiderat. Retenta inde Cæſaris inſula cum telonio ab Eccleſia Colonienſi, haud levi inter cetera compenſatione amiſſi Suſati. *Chron. Tremon. Tiſchem. Stangefol. Obitus Gerhardi Marchiæ Comitis ſine herede defuncti.*

Annus Chriſti 1462.

Pij II Pont. 5.
Friderici IV Imper. 23.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 47.

cium obtulit, rarò exinde publicis negotiis ſe impediri paſſus; quin ter, quaterve per hebdomadem ſacram hoſtiam Deo litaret. Quo conſpecto religionis & pietatis exemplo populis plus venerationis impreſſit ad obedientiam & amorem, quàm per omnem Principis ſplendorem armorumue potentiam. Hinc cætera etiam proſpera fuêre. Nam Reinam numerato ære extraxit ex manibus Benthemenſis Comitis: Ahuſiam, Ottenſtenium, Scoppingam, oppignorata Oppida, redemit à Conrado Diepholdio; brevique præfecturas, caſtra & Oppida, per tot dominos & poſſeſſores diſtracta, diœceſi reſtituit, pace ac domeſtica parſimonia multò ditior feliciorque, quàm alij bellis & armatorum Principum fœderibus.

Annus Chriſti 1459.

Pij II Pont. 2.
Friderici IV Cæſaris 20.
Theodorici Adminiſt. Pad. 44.

Raynaldus in hiſtor. Eccleſ. Trithem. in Chron. Nauclerus Gen. 49. Spangeberg. in Chron. Langius in Chron.

Pontifex & Cæſar laborant pro ſuppetiis contra Turcas impetrandis, & bellis in Germania ſopiendis.

Pontifex per hæc Mantuæ anno poſtero publicum conventum indixit; ad quem cùm ipſe profectus, tum omnes Imperij ordines & Regum Legatos invitavit, ad ſuſcipiendam expeditionem in Turcas: Ungariam interim fortiſſimè propugnante Matthia Corvino Hunniadis filio, quem Ungari, rejecto Friderico Cæſare, Regem ſibi delegerant; Corvinus quippe & Scanderbegus, Epirotarum Princeps, per id tempus duo fulmina belli Turcici. Infelicior Bohemia, quæ Georgium Bòdiebachium Huſſiticæ ſectæ hominem ſortita eſt Regem, ab eoque Huſſiticæ hæreſis ſecta afflata poſt Saxoniæ. Cæſar interim, cui hoc anno, 22 Martij Maximilianus filius eſt natus, Norimbergæ Principum comitia habuit. In his primò actum de proximis auxiliis adverſus Turcas; tum de bello, quod inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Albertum Marchionem Brandeburgicum ardebat, ſopiendo. At fruſtra laboratum in his Principibus ad concordiam reducendis; Bavaro, licet ob tabulas Cæſareas publicè diſcerptas læſæ majeſtatis damnatus eſſet, bellum pertinaciter proſequente, quod alternis provinciarum vaſtationibus inter Bavarum & Brandeburgicum fœdè continuatum. Acceſsêre novi bellornm motus ad Rhenum ex obitu Theodorici Erbachij Moguntini Archiepiſcopi, Metropolitani noſtri: quo pridie Nonas Maji extincto, Canonici Cathedrales è ſuo Collegio ſublegêre 20 Julij Dietherum Iſenburgicum Comitem; quem quia Pontifex, ut poſt referetur, exauctoravit, ſubrogato Adolpho Naſſoviæ Comite, multis inde Principum factionibus decertatum; viſumque eſt bellum, quod Weſtfaliam hactenus exagitârat, demigraſſe ad ſuperiores Rheni provincias.

Naucler. Urſberg. Paralip. Trithem. in Chron. Serrar. l. 5. Mogunt. Raynaldus in hiſtor. Eccleſiaſt.

Joannes Bavarus Conſecratur Ep. Monaſt.

Inde inter Weſtfalos, bello Suſatenſi & Monaſterienſi exhauſtos feſſoſque, res pacatior. Opportunè id accidit Joanni Bavaro Monaſterienſi Antiſtiti, ad diſciplinam Cleri, & res ſacras, per bellum turbatas,

turbatas, in priſtinum ſtatum reponendi. Ad quod munus majori auctoritate explendum cùm ſuperiori anno ſacerdos initiatus eſſet, voluit una tum & hoc anno Epiſcopus conſecrari, evocatis ad id ſacrũ opus tribus Epiſcopis Monaſterium, quos eodem, quo ipſe Joannis nomine ſortitus & à quibus feſto D. Catharinæ ſolemni ritu conſecratus eſt. Ex tam ſublimi ſanctoque gradu honoris nihil quoque hoc anno Joannes impenſius habuit, quàm collapſos Cleri & religioſorum mores corrigere: ſynodum convocare: urbis & diœceſis Parochias, Canonicorum Collegia, Monachorum & Monialium Cœnobia perluſtrare, & ſeveris legibus ad priſtinum vitæ inſtitutum revocare. Celebre erat apud Monaſterienſes Virginum Canonicarum Collegium Tranſaquenſe, ab Hermanno Epiſcopo conditum, hæ quia cæteris licentius vivebant, multaque ſibi liberius, obtentu nobilitatis, & priſco vivendi genere, permiſſa vendicabant, ad communem menſam intraque clauſtrum reſtrictæ ſunt; atque ut alij etiam referunt, Joannes primùm ex Canonicarum Virginum inſtituto ad D. Benedicti familiam traduxit; opportunitate ad id data ex morte Abbatiſſæ, in cujus locum cùm Virgines Werthinenſis Comitis filiam deligerent, ipſe Colonia antiſtitem evocavit Richmodam Horſtiam, cujus operâ ad arctioris vitæ formam redactæ ſunt. Sæpe quidem Virgines ad priſtinam Canonicarum Virginum libertatem aſpiravêre, avocato cumprimis Joanne ad Magdenburgenſem Archiepiſcopatum; Verùm ſucceſſor Henricus Swartzenbergius, id quod Joannes ſanxerat, ratum perpetuumque eſſe voluit. Hunc in modum Bavarus Epiſcopus convulſam & prope perditam diœceſin non modò ſacrorum flori, ſed & redemptis caſtris, ac recuperatis præfecturis, diſſolutis debitis, priſtino ſplendori ſummis infimiſque gratus reſtituit; patuitque efficacius populum religione, & conſpectu virtutum, quàm terrore armorum gubernari ab Epiſcopis.

Canonicarum apud Monaſterienſes Virginum Cœnobium Tranſaquenſe ad priſtinum vigorem & D. Benedicti inſtitutum traducitur.

Annus Chriſti 1460.

Pij II Pont. 3.
Friderici IV Cæſar. 21.
Theodorici Adminiſtr. Paderb. 45.

Sexageſimus dehinc ſæculi annus acceſſerat, quo Pius II Pontifex ex decreto Cardinalium & Oratorum, qui Mantuæ convenerant, bellum ſacrum adverſus Turcas edixit, miſſis in hanc rem ad omnes Europæ Reges Legatis; quos inter Cardinalis Beſſarion ad Germanos pervenit, promiſſa equitum & peditum auxilia ſollicitatum. Ac Pontifex, ut Chriſtianorum animos excitaret, ampliſſimas noxarum indulgentias delargitus eſt; ipſeque & Cardinales non modò decimas ſacrorum, ſed aliorum bonorum ultrò obtulêre in bellum. Id cùm per Italiam fieret, Pontifex etiam decimas ſacrorum bonorum per Germaniam imperavit, id quod acerbiſſimis animis exceptum à multis.

Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Platin. in Paneg. Beſſarion. Gobelin. l. 4.

Pontifex bellum adverſus Turcas edicit & promovet.

Digitized by Google

tis. Repetitæ enim priorum annorum querelæ de indulgentiarum quæſtu, de auro argentoque ex Germania exportato, nec in bellum Turcicum converſo, de pecunia per decimas à ſacerdotibus expreſſa, ad Pontificis ærarium explendum, & quæ hujuſmodi erant. Auctor hujus concitationis inter Epiſcopos Dietericus Moguntinus Archiepiſcopus, recens in Cathedram provectus. Celebrati quidem primùm Norimbergæ, deinde Wormatiæ Epiſcoporum & Principum conventus: verùm ob has inanes querimonias, & diſſidia Germanorum Principum, armis etiam inter ſe confligtantium, nihil Beſſarion Apoſtolicæ Sedis Legatus, quantumvis Viennam ad Cæſarem profectus, impetravit; non ſine ſummo Pontificis dedecore & conteſtatione, ad quem hoc anno trium Patriarcharum Orientalium, Alexandrini, Antiocheni & Hieroſolymitani Legatio acceſſerat, obnixè liberationem à jugo Turcarum flagitantium, ultroque ſe ad omnem cum latina Eccleſia concordiam offerentium.

Inauguratio Archiep. Trevirenſis.

Magna interim inaugurationis celebritate ac pompa Joannes Trevirenſis Archiepiſcopus, Marchio Badenſis, in urbem Trevirenſem introductus eſt à Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo, Adminiſtratore noſtro, Friderico Palatino Rheni, ac tribus Germanis fratribus Archiepiſcopi, multiſque comitibus & proceribus Rheni. Omniſque, quæ hactenus Eccleſiam illam turbarat, controverſia inter Magiſtratum & cives compoſita eſt.

Ertvvin. in Chron. Werner. Roleving. Wittius Auctor. inter illuſtr. Script. German. Kleinſorg. in Chron. Stangefol. in Weſtf. Pideritius in Chron. diploma Simonis Epiſcopi noſtri.

Veritas & veneratio Euchariſtiæ inſigni miraculo Blombergæ confirmatur.

Cæterum hoc anno Deus inſigni miraculo diœceſin Paderbornenſem illuſtravit, edito ad veritatem venerationemque Euchariſtiæ populo ſanctius imprimendam; id cùm à multis eorum temporum ſcriptoribus ſit conſignatum, tum vel teſtatiſſimè à Simone Epiſcopo noſtro in diplomate poſtea confirmatum eſt. Res ita ſe habet. Impia & ſacrilega mulier in Oppido Blomberga, Comitatûs Lippienſis, pixidem, in qua pro Catholicorum ritu quadraginta quinque conſecratæ hoſtiæ ſervabantur, clam è Parochiali templo ſuſtulit, ſecumque, quo furti animo incertum, deportavit; at ſcelere perpetrato, tantus mox horror inceſſit fœminam, ut mentis inops conſecratas hoſtias abjecerit in puteum. Indiciis verò mox quibuſdam prodita, comprehenſaque ſacrilega à Bernardo Comite, faſſa eſt ſcelus; quod & vindice ſimul Deo teſtatum fuit. Quippe ſub idem tempus horrido ventorum turbine & fulminis ictibus coorta eſt tempeſtas, qua & Parochi domus conflagravit, & totius Oppidi ædes convulſæ, & fruges longè latèque circum per agros grandine obtritæ. Comes convocatis in concilium viris ſapientibus, poſt expiatum ſupplicio mulieris ſcelus, ædem ſacram aramque ſuper puteum erigi mandavit. Ac mox ſuper puteum viſi noctu cœleſtes ignes collucere, multiſque prodigiis locus ſacer illuſtrari compertus. Vulgatâ rerum, quæ acciderant, famâ, magnus ad ædem ſacram locumque hominum concurſus fuit, vota & dona offerentium ex quibus permulti claudi,

cœci,

Digitized by Google

cœci, aut aliis morbis afflicti cœleſtem opem conſecuti ſunt, quotquot hauſtam putei aquam bibêre. Increſcente pietate & largitione hominum, haud multò poſt celebre Canonicorum Regularium D. Auguſtini Cœnobium, cui à corpore Chriſti nomen dedêre, adſtructum eſt. Multis hanc rem denarrat Pideritius Lutheranus præco in Chronico ſuo Lippienſi, ſed tot fabulis & fallaciis aſperſam (qui hominum iſtorum mos eſt, omnia ad hæreſis ſuæ errores incruſtandos ſcribentium) ut fidem, quam adſtruere debuit, hiſtoriæ propemodum deroget. Fateri quidem ille neceſſe habuit, multos gravibus morbis affectos iſtic curatos eſſe, quoquot ex putei aqua bibêre, ſed id ad naturalem vim aquæ retulit; cùm tamen illa vis aquæ non niſi poſt projectas in eam ſacras hoſtias unquam animadverſa. Addit præterea, puteum ac locum multis nocturnis dæmonum ludibriis ac ſpectris infeſtatum; tanquam lumina faceſque, quæ noctu iſtic viſæ ad locum honorandum, non à bonis, ſed malignis Spiritibus oſtenſæ fuerint. Sed quàm multa hujuſmodi ſuppetunt in omni hiſtoria cœleſtia ſigna, quibus mortales à Deo moniti, aut profanatæ per Judæos, aut alios ſacrilegos homines, Euchariſtiæ honorem cultumque ſuum reddere? & ſatis hunc ſcriptorem refellunt, falſique arguunt Bernardus Lippienſis Comes, cujus res geſtas ſcribit; tum Simon ejus frater Epiſcopus Paderbornenſis, à quibus locus ille, erecta ſuper puteum æde ſacra & altari, adſtructoque Cœnobio, ob cœleſtia, quæ iſtic impetrabantur, beneficia excultus. Quam in rem juvat ipſum Simonis Epiſcopi noſtri diploma proferre.

Simon Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus Paderbornenſis, Univerſis et ſingulis præſentes litteras ſive præſens publicum inſtrumentum, inſpecturis, illis præſertim, quorum intereſt, intererit, aut intereſſe, quoſcunque infraſcriptum tangit negotium, ſeu tangere poterit quomodolibet in futurum, ſalutem in Domino ſempiternam. Ad hoc ut Monaſteriorum omnium per diœceſin noſtram præcipue conſiſtentium, et inibi Deo famulantium perſonarum ſtatus ſalubriter dirigatur, ſervari que poſſit decentia honeſtius, favori et neceſſitatibus eorum competenter ſuccuratur, noſtri libenter favoris præſidium impartimur, potiſſime cum cauſæ perſuadent rationabiles, et divini cultus obſervantia expoſcit. Sanè poſtquam pridem dilectus in Chriſto Prior, et conventus Monaſterii in Blombergh ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini noſtræ Paderbornenſis diœceſis ſua nobis petitione monſtrarunt, Quod licet prædictum Monaſterium noviter erectum, ac eo loco, quo nuper quædam deſperata et ſacrilega mulier, Dei timore abjecto, ſacroſanctum Dominici corporis Sacramentum in quadraginta quinque conſecratis hoſtiis ex parochiali Eccleſia dicti Oppidi Blombergh furto ſublatum, deteſtabiliter in puteum quendam projicere non abhorruit, in damnationem propriam, divinæ majeſtatis offenſam, Chriſti quoque fidelium ſcandalum: Ad ſuper tam horrendis criminis exceſſibus et offenſa Salvatoris noſtri Dei incarnati placandam iram, Illuſtris Bernardus Nobilis Dominus de Lippia Germanus noſter cariſſimus,

Digitized by Google

cariſſimus, in et ſub cujus ditione et dominio temporali locus eſt commiſſi delicti ſitus, ibidem ſagacitate opera, promotione et impenſis, ut honor ſaltem aliquis condignus donationi et reverentiæ cum hoſtiarum placatione per viros religioſos divinis officiis in ipſo loco jugiter exſolvatur, Monaſterium inſigne, largitionibus etiam Chriſti fidelium ſuffragantibus et gravibus impenſis ſit conſtructum; Ipſum tamen in ſuis fructibus, redditibus et proventibus, qui pro magna parte in oblationibus Chriſti fidelium, quorum proh! caritas magis et magis indies tepeſcit, adeo tenues fore dinoſcuntur, ut Prior et conventus Monaſterii prædicti ex illis decenter ſuſtentari, hoſpitalitatem tenere et obſervare, fabricam inceptam complere, et onera incumbentia perferre non poſſunt, imo niſi ipſis in proviſione aliqua decenti ſubveniatur, dicti Monaſterii deſolatio, ac divini cultus in eo inſtituti interitus, et ab inceptis ædificiorum ſtructuris ceſſatio veriſimiliter ſint timendæ. &c.

Quas deinde donationes fecerint Epiſcopus & Bernardus Comes, multis recenſent hæ tabulæ, Datæ anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſexto. Alia hujuſmodi diplomata indicat Pideritius extare in tabulario Comitum Lippienſium, quæ ſi produxiſſet in medium, multò hæc res teſtatior illuſtriorque prodiret.

Annus Chriſti 1461.

Pij II Pont. 4.
Friderici IV Imp. 22.
Theodorici Adminiſtr. Paderb. 46.

Naucler. gen. 49. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Trithem. in Chron. Brovver. lib. 19. antiq. Trevir.

Turbatur Eccleſia Moguntina ob duos præſules, alterum electum, alterum à Pontifice nominatum.

Turbida per hæc in alterum annum Germania bello, quod inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Albertum Brandeburgicum extrahebatur. Huic acceſſit alterum bellum inter duos Moguntinos præſules. Elegerant Canonici ab obitu Theodorici Diethericum Iſenburgicum Comitem; quo abjecto, Pontifex Adolphum Naſſovium, paribus ferè ſuffragiis lectum, nominavit Moguntinum Archiepiſcopum. Multa crimina data Iſenburgico apud Pontificem: corrupiſſe auro eligentium ſuffragia, palam decimas à Pontifice pro bello Turcico indictas oppugnaſſe, damnaſſeque pecuniam ultro ex conceſſis indulgentiis oblatam colligi, exportarique ex Germania, cujus & ipſe partem ad ſe trahere machinatus ſit; in hanc rem publicos Principum conventus primùm Francofurti, deinde Moguntiæ ſine Cæſaris auctoritate convocaſſe, in iisque per abſentiam Cæſaris concitaſſe Epiſcopos & Principes adverſus Apoſtolicam ſedem, ipſosque pontificis Legatos injurioſè tractaſſe, atque poſtquam de his corrigendis monitus fuerat, appellaſſe ad Concilium, quod nec erat, nec ab alio quàm à Pontifice convocari poterat. Et quæ hujuſmodi in literis Pontificis XII Calend. Septembris ad Germaniæ Principes datis percenſentur.

Scripſit præterea hoc anno Pontifex ad Trevirenſem, cæterosque Ger-

que Germaniæ Epiſcopos ac Principes, obteſtatus, ne ſe pravo Moguntini exemplo adverſus Apoſtolicam ſedem commoveri paterentur. Scripſit quoque binas literas Pontifex ad Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum, quarum alteris cauſas exponit, ob quas Sigiſmundum Auſtriæ Ducem è piorum cœtu ejecerit; Alteris per Theodoricum patrocinium apud Cæſarem rogat, uti velit Franciſco Ducatum Mediolanenſem hereditarium confirmare. Literæ hæ Pontificis plenæ ſunt omnis humanitatis, mutuæ benevolentiæ ac laudis; virumque appellat, cujus maxima ſit auctoritas in Imperio & ſyncerita̧s, ut nihil Theodorico cum Moguntino conſpirationis commune fuiſſe reputari poſſit.

Interim magnis animorum motibus bellum inter Diethericum Iſenburgicum & Adolphum Naſſovium Metropolitanos noſtros agitabatur. Iſenburgici partes ſuſcepit Fridericus Palatinus Rheni & Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Dives, Pontifici jam ante non minus, quàm Cæſari infeſtus. Contra pro Naſſovio arma ſuſcepêre Joannes Trevirenſis Arhiepiſcopus, Ludovicus Bavariæ Dux cognomento Niger, Carolus Marchio Badenſis, Joannes Metenſis Epiſcopus, Vdalricus Comes Wirtenbergicus, alijque Comites ac proceres. Inflammatis partium animis, copiæ utrimque in campum productæ, quibus tamen præter deprædationes provinciarum nihil magnoperè præliari laude dignum eſt actum. Neque cum hoc bello, quod ſequenti anno multo acerbius productum, quicquam ſociale fuit Theodorico Arhiepiſcopo, quem bellum Suſatenſe & Monaſterienſe exhauſerat, & gravis ſenij ætas feſſum fecerat. Viderique poterat Martis furor è Weſtfalia in ſuperiorem Germaniam demigraſſe. *Schiſma Moguntinenſe in apertum bellum erumpit.*

Moritur per hæc pridie Idus Septembris Gerhardus Marchiæ Comes, patruus Joannis Cliviæ Ducis, octavo & ſexageſimo ætatis anno, poſt adminiſtratam Marchiam annis fere 50. vir per omnem vitam his turbis Weſtfaliæ Theodorico Archiepiſcopo conſilio manuque conjunctiſſimus. Corpus Hammonam delatum, illatumque honorifico ſepulchro apud Franciſcanos Monachos ſtrictioris Obſervantiæ, quibus ille primùm in Weſtfaliam evocatis eo in Oppido anno 1412 templum & Cœnobium exſtruxerat. Nulla ab illo legitima proles relicta eòque Marchia tota redijt ad Cliviæ Duces; præter Cæſaris inſulam, quam Gerhardus Comes Theodorico Archiepiſcopo, ut ſupra à nobis relatum eſt, vendiderat. Retenta inde Cæſaris inſula cum telonio ab Eccleſia Colonienſi, haud levi inter cetera compenſatione amiſſi Suſati. *Chron. Tremon. Teſchem. Stangefol. Obitus Gerhardi Marchiæ Comitis ſine hærede defuncti.*

Annus Chriſti 1462.

Pij II Pont. 5.
Friderici IV Imper. 23.
Theodorici Adminiſt. Paderb. 47.

Digitized by Google

Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Trithem. in Chron. Sponheim.
Cæſar à fratre & Viennenſibus oppugnatur.

Proximo dehinc anno nihil remisêre Germanorum Principum armatæ diſcordiæ. Sollicitabat Pius II integerrimus Pontifex auxilia adverſus Mahometem Turcarum Imperatorem, qui ſubacta Roſna & Walachia Vngariæ regno cum formidabili exercitu imminebat. Verùm Fridericus Cæſar, in quo ſumma præſidij ſpes erat, Viennæ à rebellibus urbis civibus, adjuvante eos Alberto Duce Auſtriæ ac Cæſaris fratre, obſeſſus, in arce ſua tormentis & omni bellico furore oppugnabatur. Ac poſtquam fruſtra Germanorum Principum opem ſollicitaſſet, Georgium Podiebrachium Bohemorum Regem, Huſſiticæ ſectæ hominem, implorare neceſſe habuit; à quo tandem ſoluta obſidione liberatus eſt. Id quod haud leve probrum fuit Germanicæ nationis, Cæſarem ſuum in his anguſtijs deſtituiſſe. Eò jam Imperialis majeſtas reciderat, poſtquam inermes Cæſares fecêre Principes; neque ultra Cæſarum poteſtas ſe porrigeret, quàm aut Principes vellent, aut armis hereditariarum provinciarum valerent.

Gerhardus de Roo. l. 7. Chron. Auguſtan. Annales Suevia Annal. Boica p. 2. lib. 9.
Bavari victoria de Brandeburgico.

Interim ipſi Principes inter ſe digladiabantur, bellumque inter Albertum Brandeburgicum & Ludovicum Bavariæ Ducem, ut cœptum diximus, ingentibus partium armis trahebatur. Et Brandeburgicus turbinis inſtar Bojcam ingreſſus, omnia terrore compleverat; cui Bavarus occurrit, & memorabili ad Giengam prælio Achillem illum Germanorum fudit. Ductæque in templum tres hoſtium aquilæ, quarum prima Cæſarea biceps erat, Brandenburgica Coccinea, tertia triginta duarum urbium Imperialium. Adeo Principes Cæſaris ſigna & potentiam ferebant in armis, quam pro ipſo Cæſare detrectabant exſerere.

Naucler. gener. 49. Trithem. in Chron. Sponhei. Serrar. in Mogunt.
Palatini pugna, & Victoria de Naſſovio.

Nec minus atrox bellum trahebatur inter Moguntinos præſules, id quidem Philippus Dux Burgundiæ delectus arbiter componere aggreſſus; ſed cùm lentius pacis tractatio procederet, quàm Naſſovius ferre poſſet, conſilio fœderatorum, quorum copiis adjutus erat, populabundus in Friderici Palatini Heidelbergenſis provinciam irrumpit; quòd hic ab Iſenburgico æmulo ſuo Stratam Montenſem pro impenſis belli acceperat, multumque hactenus prefferat Naſſovium. Sed nec ſegnior Palatinus, cui ſe Iſenburgicus conjunxerat, Naſſovium undique cinctum in arctam pugnandi neceſſitatem compulit. Conſertoque tumultuario prælio, profligatus Naſſovius, captus Metenſis Epiſcopus, Carolus Marchio Badenſis, & Udalricus Wirtenbergicus Comes. Inter cæſos occubuêre Comes Helfenſtenius & Salmenſis. Hanc cladem quæ menſe Julio accepta, ultus eſt Naſſovius menſe Octobri, intercepta aſtu militari Moguntia. Quippe admotis noctu ſcalis, penetratum in urbem, reſeratæ portæ, introductus miles, pugnatumque inter cives & Naſſovianos ab ortu diei in veſperam, ad ultimum poſt quadringentorum civium ſtragem urbe potitus Naſſovius. Iſenburgicus ubi hoſtem noctu urbem intraſſe didicit, per mœnia ſe dejecit, tractoque in fugam Comite Catzenelen-

Naſſovius Moguntiam intercipit & vaſtat.

zenelenburgico, piſcatoria ſcapha exceptus Rhenum trajecit. Urbs victori militi in prædam data, & fœdum in modum tractata exhauſtaque. Qua vaſtatione officinæ librariæ disjectæ, & artis iſtius typographicæ, quæ Moguntiæ celebre primum domicilium fixerat, exquiſiti magiſtri Coloniam, & in alias urbes diſperſi migravêre. Urbe in poteſtatem redacta, mutuis deprædationibus & cladibus lacerata diœceſis. Anno demum conſequenti Erfurdiæ in conventu Principum per Apoſtolicæ Sedis Legatum & Rupertum Colonienſem Archiepiſcopum, Theodorici Succeſſorem, in certas pacis leges conventum, quibus Naſſovius ſecundum Pontificis ſententiam Moguntinus Archiepiſcopus aſſertus; Iſenburgico verò Loenſtenium cum duobus caſtris ad vitæ uſum permiſſum. Hic finis moleſti illius belli.

Et jam Weſtfalia tot bellis agitata quieſcebat. Mota quidem inter Arnoldum Geldriæ Ducem, & Joannem Bavarum Monaſterienſem Epiſcopum diſcordia, tum ob controverſos utriusque limites, tum ob Vincentium Comitem Mörſanum, Joannis Bavari affinem, quem Geldrus infeſtabat; ſed ea lis ne ad arma veniret, intervenit Gisbertus Brunchorſtianus dynaſta, Batenburgi & Anholti dominus, miſſisque Zutphanium utriusque partis Oratoribus, opportunè compoſuit.

Neque domeſtica noſtra hoc anno aliud ſuppeditant, quàm pacis & pietatis exculta ſtudia. Celebris erat apud Ciſtercienſis ordinis viros in Cœnobio Flechtorpienſi diœceſis noſtræ Fraternitas olim inſtituta, cui Originem dederat imago B. Virginis multis cœleſtibus beneficiis & miraculis clara; ideoque non ſolùm magno hominum affluxu, ſed ſodalitio vicinorum celebrabatur; ea pietas quia oblanguere cœperat, Hermannus ejus loci Abbas ſcriptis ad Theodoricum Epiſcopum noſtrum literis publica auctoritate inſtaurari petijt. Dilaudabat id ſtudium Abbatis Theodoricus Adminiſtrator Epiſcopus noſter, tabulisque in hanc rem confectis, & Coloniæ feſto D. Martini die conſignatis, Fraternitatem ſub patrocinio B. Virginis priſtino flori reſtituit. Nunc hæreſis, quia intra Comitatum Waldecenſem locus eſt, omnia disjecit.

Fraternitas B. Virginis in Cænobio Flechtorpienſi à Theodorico Ep. priſtino vigori reſtituitur.

Reperiuntur & aliæ apud nos tabulæ, quibus Bernardus Comes Lippienſis, cognomento bellicoſus, ejusque frater Simon Comes Lippienſis, haud multò poſt Paderbornenſis Epiſcopus memorandus, Virginum Cœnobio, quod in urbe Lemgovienſi majores condiderant, omnia jura, & privilegia feſto D. Barnabæ confirmavêre, bonaque Virginum nova donationis liberalitate auxêre. Sed & hoc Cœnobium Virginum cum cæteris in Comitatu Lippienſi abſorbuit hæreſis.

Privilegia Cœnobij Lemgovienſis à Comitibus Lippienſibus confirmantur.

Annus Chriſti 1463.

Pij II Pont. 6.
Friderici IV Cæſar. 24.
Theodorici Archiep. Adminiſtr. Paderb. ultimus.
Simonis Paderb. 1.

Trithem. in Chron. Sponhei: Bruſch. in Epiſc. Pad. Kerſenbr. in Catalog. Epiſcopor. Weſthov. in Chron. Tremon. Gelen lib. 3. ſynt. de monum. Metrop. Eccl.

Theodorici obitus & elogium.

Lib. de ſtatu Europa cap. 39.

Sequitur annus Chriſti ſexageſimus tertius ſupra quadringenteſimum & milleſimum, quo Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis, & Paderbornenſis Eccleſiæ Adminiſtrator, feſto Valentini Martyris, XIII videlicet Februarij Zontij ad Rhenum exceſſit; ſicuti hunc diem & annum obitus conſignavit Trithemius, Gelenius, Bruſchius, Kerſenbrochius, Auctor Chronici Tremonienſis, alijque. Geſſit Epiſcopatum Agrippinenſem per XLIX, Paderbornenſem per 47 ſeptem annos integros. Præſul varia, ut narravimus, fortuna, & multis belli tempeſtatibus jactatus, de quo hoc Æneæ Sylvij, poſt Pij II Pontificis elogium; Theodoricus cùm Bononiæ juri Pontificio operam daret, à Joanne XXIII ſummo Pontifice Colonienſem Eccleſiam obtinuit, cui jam per annos XVII non ſine plebis ac nobilitatis magno favore præfuit; qui etſi plurima pro defenſione Eccleſiæ ſuæ vario eventu bella geſſit, in quibus modò ſtrenui militis, modò fortiſſimi Ducis officium implevit; nunquam tamen domi aut ſacerdotalia munia, aut civilem adminiſtrationem neglexit; corpore pulchro & ſupra communem ſtaturam eminenti, animo magno & perliberali; cujus palatium illuſtribus ſemper hoſpitibus patuit; quæ ijsdem verbis tranſcripſit Schedelius. Non eo facilè tum magnificentior inter Principes in Imperio, qui aliquando in comitia Principum aſcendit, ſecumque ut auctor Chronici Belgij retulit, viginti quinque Doctores deduxit, quos omnes ingentis pretij, & unius coloris veſtitu exornavit; præter Comites, Barones, & militares viros, quos eodem cultu coloreque veſtium produxit. Par menſæ, ferculorumque ſplendor, quæ non niſi argenteis lancibus inferebantur. Sed ea magnificentia & liberalitate diœceſin Succeſſori obæratam oppignoratamque reliquit, belli Colonienſis fomitem.

Theophoria Colonienſis à Theodorico inſtituta.

Inter pietatis ac religionis monumenta poſterorum etiam animis impreſſa, celebris eſt feria VI poſt octavam paſchatis Theophoria Colonienſis, & in hunc diem magno populorum concurſu frequentata, quam Theodoricus Archiepiſcopus primùm inſtituit, ad Huſſitarum hæreſin, quam prius oppugnârat, Chriſtianorum precibus extinguendam; quo die ſimul divinum officium de lancea & clavis, piâ vulnerum Chriſti memoria, ac veneratione peragi voluit. Quemadmodum multa hujusmodi in ſynodis ſalubriter ab eo ſtatuta reperiuntur. Nec ullum Archiepiſcopi funus, uti id auctor Chronici Tremonienſis deſcribit, majori omnium ordinum comitatu Zontio deductum Coloniam, delatumque in Baſilicam; ubi ante ſacellum & corpora trium Regum ſepulchrum ejus honoratiſſimo inter alios Archiepiſcopos loco conſpicitur. Or.

Ortus erat ex antiqua & celebri Mörſanorum Comitum familia ad Rhenum, quorum ſedes & hæreditarium caſtrum in Oppido Mörs, quod Reinbercæ cum explicato circum comitatu objacet. Stirpem hujus familiæ Hieronymus Henninges dedit in lucem. Clarus poſt majores ſuos Fridericus Comes Mörſanus, qui circa annum 1400 vixit, genuitque ex Hochſtratana conjuge Theodoricum Archiepiſcopum Colonienſem, Henricum Monaſterienſem, & Walramum primùm Trajectenſem poſtulatum, pòſt Monaſterienſem Epiſcopos, ac Vincentium horum fratrem, à quo ſtirps propagata per Joannem Comitem; huic verò, quia nulla maſcula proles ſuperfuit, per Elizabetham filiam, Wilhelmo Comiti Weidano denuptam, Comitatus ceſſit Weidanis. Et hic ille Wilhelmus Comes, cujus frater Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus, & Fridericus Monaſterienſis Epiſcopus; quorum uterque ob Lutheranam hæreſin à Pontifice, ut tempore memorabitur, exauctoratus. Sed & Wilhelmo Comiti Weidano nulla maſcula proles relicta; eòque per filiam Annam, Wilhelmo Comiti Newenario datam in matrimonium, comitatus denuo Morſanus, in familiam Newenariorum Comitum tranſijt. Sed & horum Comitum familiâ haud multò poſt extinctâ, Comitatus in Auriacorum poteſtatem venit. Ita verò veteres ac nobiles illi Comites, poſtquam hæreſin admisêre, una ſecum familias ſuas, tot Archiepiſcopis & Epiſcopis illuſtres, ſepulchro intulêre. Nihil à Caroli M. ævo glorioſius, quàm Comitum & nobilium filios paſſim deligi Archiepiſcopos, Epiſcopos, & ex his dignitatum gradibus Electores & Imperij Principes conſpici; donec tot per Saxoniam extinctis Epiſcopatibus, & ad Principum familias adactis, nulli jam nobilium Comitumve familiæ ex his Epiſcopum ac Principem Imperij amplius per electionem ſperare fas ſit.

Theodorici familia.

Alter Metropolitanus, quem hic annus feria quarta Paſchatis è vita mortalium extulit, fuit Gerhardus Comes Hojanus Bremenſis Archiepiſcopus, vir, ut auctor Chronici Sclavici perhibet, ſimplicis & candidæ indolis, pacisque per omnem vitam ſtudioſiſſimus; qui nec turbis Oſnabrugenſibus, nec bello Monaſterienſi, nec alijs, quæ Hojani Comites geſsêre, ſe miſcuit. Tres tum ſimul Hojani Epiſcopi, Gerhardus Bremenſis, Albertus Mindenſis, & Ericus Oſnabrugenſis, parum frugi. Fraterne Gerhardus fuerit Erici & Alberti Epiſcopi, an patruus, incompertum habeo; quòd à Reusnero & alijs in ſtirpe Hojanorum prætermiſſus.

Obitus Gerhardi Hojani Archiep. Bremenſis.

Admiratur Crantzius nihil quoque Gerhardum Archiepiſcopum tentaſſe in repetendo Delmenhorſtio; id enim caſtrum in conſpectu urbis Bremenſis poſitum unà cum oppido & toto dominio primùm Bremenſi Eccleſiæ 6000 marcis oppignoratum, deinde ab Ottone Oldenburgenſi Comite, poſtquam Nicolaus ejus filius Bremenſis Archiepiſcopus delectus fuit, Bremenſi Eccleſiæ tranſcriptum.

Sed

Digitized by Google

Sed neque poſt Balduinus, Nicolai ſucceſſor; neque Gerhardus Hojanus, qui Balduino ſubrogatus, nobile illud patrimonium Eccleſiæ ſuæ, quod jam Oldenburgici Comites invaſerant, & pro quo tum Gerhardus & Mauritius fratres Oldenburgici Comites decertabant armis, unquam repetere comperti ſunt: ſeu id Cæſaris auctoritate; ſeu inter partes transactum fuerit. Fatetur Crantzius in obſcuro relictum. Sanè quæ Hammelmannus in hanc rem adfert, magnus Oldenburgicorum patronus ſcriptor, non expediunt controverſiam.

Gerardo Canonicorum ſuffragiis ſubrogatur Henricus Comes Schwartzenbergius.

Gerhardo Archiepiſcopo datus Succeſſor Canonicorum ſuffragiis Henricus Comes Schwartzenbergius, fulgentiſſimus ea tempeſtate Epiſcopus; quem mox ab electione quindecim Germaniæ Principes cum ingenti procerum & vaſallorum multitudine in urbem & Baſilicam introduxêre, rarà profectò inaugurationis magnificentiâ. Tam ſpectatæ virtutis ſub ingreſſum Epiſcopus; quem triennio ab hinc Monaſterienſium quoque Epiſcopum in locum Henrici Mörſani delectum memorabimus. Is exinde utrumque ampliſſimum Epiſcopatum admirabili prudentia, fortitudine & felicitate adminiſtravit.

ANNA-

Digitized by Google

ANNALIUM PADERBORNENSIUM LIBER XVIII.

SIMON III Comes Lippienſis XXXVII, EPISCOP. PADERBORN.

Annus Chriſti 1463.

Pij II Pont. 6.
Friderici IV Cæſar. 24.
Simonis III Epiſcopi Paderb. 1.

POſteaquam exceſſu Theodorici Mörſani Archiepiſcopi mors duas Epiſcoporum ſedes vacuas fecerat, Colonienſis III Calend. Aprilis una ſuffragiorum conſenſione ſubrogârunt Rupertum, Ludovici Comitis Palatini ac Ducis Bavariæ filium, rejecto Ducis Burgundiæ patrocinio, qui pro Ludovico Borbonio Epiſcopo Leodienſi, & Ducis Cliviæ, qui pro Henrico Schwartzenburgico ſollicitabat. Paderbornenſes pari concordia in locum Adminiſtratoris ſibi proprium Epiſcopum ſublegêre Simonem Comitem Lippienſem, Bernardi VI Comitis fratrem, quos duos filios Bernardus V. Comes Lippienſis ſuſtulerat ex Elizabetha Mörſana

Tritheim. in Chron. Chron. Colon. Gelen: in Sacrar. Bruſch. in Epiſc. Paderb. Kerſenbroc. in Catal. Epiſc. Pideritius in Chron. Lippienſ. Stemma Mörſan. Crantz.

Digitized by Google

lib. 11. Metrop. c. 47.

Simon è comitibus de Lippia deligitur Epiſcopus Paderbornenſis.

ſana, Theodorici Archiepiſcopi ſorore. Verùm ex quo Cathedrali Collegio, aut quo gradu dignitatis, vel virtutum merito delectus ſit, nemo eorum temporum, quantumvis vicinorum, prodidit. Quanquam nihil veriſimilius ſit, quàm Simonem è Collegio Paderbornenſi à Canonicis ſuis eo nomine III Paderbornenſium Epiſcopum, & quartum ex familia Comitum Lippienſium poſt Bernardum IV, Simonem I, & Bernardum V. Epiſcopos noſtros, ſublectum fuiſſe, id quod eodem menſe Februario, ſtatim poſt obitum Theodorici Adminiſtratoris, factum docent tabulæ pridie Cathedræ S. Petri conſignatæ; quibus certis legibus, ut mos eſt, inter Simonem electum, & Canonicos Cathedralis Eccleſiæ, cæterosque ordines utrimque ſervandis convenit. Et hoc ipſo etiam anno à Pio II confirmatum Epiſcopum, aliæ literæ indicant, quibus Brakelenſibus menſe Decembri, pridie D. Thomæ, vetera privilegia, electi & confirmati Epiſcopi nomine, inſtaurat. Itaque Simon magna ordinum concordia, & popularium gratulatione exceptus inauguratusque, Adminiſtrationem Epiſcopatus adiit; &, quod ex aliis literis conſtat, haud multò poſt etiam ſolemni ritu ſacerdos & Epiſcopus conſecratus eſt.

Fundatur Lemgoviæ Cœnobium PP. de Obſervantiâ.

Interim per id tempus anni Lemgoviæ, quæ civitas eſt Comitatus Lippienſis, & jurisdictionis ſacræ Epiſcopi Paderbornenſis, præclarum ordinis D. Franciſci de Obſervantia Cœnobium cum æde ſacra condi cœptum, liberalitate Joannis Mollenbeckij, armigeri Paderbornenſis diœceſis. Extant hac ſuper re apud nos donationis tabulæ, ab Archidiacono Lemgovienſi, Paderbornenſis diœceſis, menſe Majo conſignatæ; quibus armiger fundator domum ſuam, & amplum conſtruendi Cœnobij ac templi fundum Franciſcanis Patribus provinciæ Colonienſis tranſcribit. Ducta ſubinde ex Hammonienſi Cœnobio Colonia Monachorum Lemgoviam; & locus excoli habitarique cœpit, magno urbis bono, fructuque ſacrorum. Sed vixdum uno ſæculo conſtitit florens hoc Cœnobium. Quippe quòd tempeſtate Lutheranæ hæreſis, anno Chriſti 1561, non modò per inſolentiam Magiſtratus & civium injurias ejecti religioſi viri; ſed & templo, & bibliotheca, & omnium ſacrorum ornatu ſpoliati ſint.

Annus Chriſti 1464.

Pauli II Pont. 1.
Friderici IV Imp. 25.
Simonis III Ep. Pad. 2.

Litteræ de concordia ordinum ducatûs Weſtfal. ſub Erneſto Archiep. anno 1590.

Magnis exinde animis uterque Epiſcopus Adminiſtrationem ſuæ diœceſis exorſus. Ac Ruperto Colonienſi Archiepiſcopo, ne quid liberius pro ſua auctoritate ageret, certæ primùm leges præſcriptæ. Quam in rem comitia hoc anno poſt feſtum corporis Chriſti ſunt convocata, in ijsque præter cætera ſtatutum, ne bellum ullum ſine ordinum conſenſu ſuſcipiat: fœdera cum urbe Colonienſi, Epiſcopatu

ſcopatu Monaſterienſi, Ducatu Montium, ac Tremonienſibus, aliiſque inita ſanctè colat; neque alia cum aliis ſine ordinum voluntate contrahat, Satrapiam Bilsſtenianam & Fredeburgenſem; Cæſaris præterea inſulam, Archiepiſcopatui ſervet. Id quod & ſcriptor Cliviæ inter Rupertum & Joannem Cliviæ Ducem hoc anno confirmatum refert; additque his pactis conveniſſe ſimul, ut Suſatum & Sanctenſis urbs Cliviæ relinquatur. Interim Cleinſorgius Pij II Pontificis decretum anno 1462 editum producit, quo jubetur Suſatum & media pars urbis Santenſis Colonienſi Eccleſiæ ex integro reſtitui. Feſsi nimirum Colonienſes bellis ſuperioribus, veritique potentiam Clivii, maluerint pacis causâ nobiles haſce urbes Clivio relinquere, quàm in præſens pro jure repetere.

Concordia inter ſtatus & Rupertum Archiep. Colon. *Teſchem. part. 2. fol. 279.*

His inter ordines ducatus Weſtfaliæ tranſactis, Rupertus 400 procerum & aulicorum comitatu ſtipatus, Tremoniam ingreſſus; magnificè à Magiſtratu exceptus eſt. Inde Recklinghuſana toparchiâ inſpectâ, ad Rhenum ſe contulit, & pacis fœdera cum Cliviæ & Geldriæ Ducibus firmavit; quale & cum Epiſcopo noſtro adverſus Haſsiæ Landgravium iniit, ut ex proximo bello conſtare poterit.

Ac Simon Epiſcopus, quem Crantzius ſub initia Epiſcopatûs multos æmulos, multumque negotij habuiſſe ſcribit cum nobilibus vicinis ac prædonibus, tam ad auctoritatem ſibi aſſerendam, quàm ad infeſtos hoſtes coërcendos, pro ingenio militari ſagum induit. Quare fœdere cum vicinis Epiſcopis inito, Haſſos ſibi primum ulciſcendos ſumpſit, ſat gnarus expertusque, quantum hæc gens, Theodorico Archiepiſcopo bello Suſatenſi & Monaſterienſi occupato, non modò Diœceſi Paderbornenſi, ſed & Colonienſi, vicinisque Epiſcopis damnum ad præſentem diem intuliſſet. Id cùm excelſi animi Princeps ferre ultro non poſſet, Bernardum Comitem Lippienſem, virum, ut Crantzius ſcribit, corpore procerum, animo fortem, bellis fortunatum, & omni militari virtute præſtantem, in belli ſocietatem attraxit. Conjunxerunt ſe ex fœdere Rupertus Colonienſis Archiepiſcopus, Conradus Oſnabrugenſis, Erneſtus Hildeſienſis Epiſcopus, Abbas Fuldenſis, alijq; proceres ac nobiles, quorum auxiliaribus copiis in unum contractis, anno jam in hyemem labente, Haſsiam ingreſſus arma circumtulit, agros arcesq; nobilium cumprimis, qui ex privato bello commune fecerant inter Principes, vaſtando: Oppida arcesque, quæ ereptæ erant, ad diœceſin repetendo: conturbata Paderbornenſis Eccleſiæ jura in veterem ſtatum aſſerendo. Ludovicos Landgravius, qui hac irruptione ad reſtitutionem & compoſitionẽ æquitatis ſollicitabatur

Crantz. l. 11. Metrop. cap. 47. Dolich. in Chron. Haſs. Spangeberg. in Chron. Piderit. in Chron. Lipp. & Simon. Epiſcopo Cleinſorg. in Chron. Wittius in Chron. Fabritius lib. 7.

Bellum Simonem Ep. Paderb. inter & Landgravium Haſsiæ.

batur, arma armis opponit; imploratáque aliorum Principum ope, poſtquam à Wilhelmo Saxoniæ Duce XVIII militaribus turmis fuit confirmatus, ſub veris initia Paderbornenſes fines ingreſſus, Libenaviam, Kruckenbergam, Helmwardehuſiam, ceteraque limitanea Haſſiæ Oppida evaſtat. Caſtris demum circa Ederen pagum explicatis, firmatoq; ejus loci cœmiterio, prædatoriis incurſionibus diœceſin infeſtat. Mox congeſtis ſpoliis trans Dimolam ſe in Haſſiam Landgravius recipit. His denuo provocatus Simon Epiſcopus noſter, Provincialium ſuorum & fœderatorum militem colligit factaque in Haſsiam irruptione, Oppida & pagos pervaſtat, ac pars militum ad Wolffhagenſe Oppidum progreſſa, omne circum pecus abigit. Id cùm Oppidani excurſione facta repetunt, octaginta eorum ſimul capti in prædam venêre, ingenti poſt lytro redempti. Id verò bellum cùm inter Epiſcopum & Landgravium non niſi mutuis agrorum incurſionibus traheretur, haud multò poſt vicinorum Principum interventu compoſitum eſt. Is tum temporum mos erat, languente Cæſaris auctoritate & judicio, injurias tumultuariis armis ulciſci; dum alternorum damnorum ſaturi, vicini Principes arbitri poſtulati lites componerent. Auctor eſt Dilichius in Haſſiæ ſuo Chronico, Simonem Epiſcopum noſtrum hoc bello adactum à Landgravio Epiſcopatu ſe abdicare, eumque in Hermannum fratrem transferre, à quo deinde Driburgi ad obitum captivus ſit attentus. Qui tam abſurdus eſt error, quàm certum eſt, Simonem exinde per XXVIII annos liberè Epiſcopatum geſſiſſe, atque anno demum 1489 ultro ob paralyſin & corporis invaletudinem Hermannum Landgravium, cùm jam Colonienſium Archiepiſcopus eſſet, adjutorem adſciviſſe. Quemadmodum hæc tempore memorabuntur.

Reynaldus in hiſtor. Eccleſ. Kerßhov. in Chron. Temon. Weſthov. in Chron. Spangeb. in Chron. Nauclerus. Pontifex ad bellum Sacrum Chriſtianos excitat, ſed irrito eventu. *Campanus de comitiis Ratisbo.*

Glorioſius per hæc bellum ſollicitabat Pius II Pontifex adverſus Turcas, continuatis ad omnes Reges & Principes literis; Ijs licet oblanguentibus, aut inteſtinis armis diſſidentibus, ultro tamen ex omnibus Germaniæ provinciis ad ſignum crucis convolavêre armati homines, Pontificis indulgentiis & ſacrorum præconum voce excitati; quos inter per Weſtfaliam alia ſignatorum turma Monaſterio, alia Hammonia, alia Tremonia, alia ex aliis Weſtfaliæ urbibus confluxit. Hi poſtquam Francofurtum venêre, ac nullis ad tam longinquam expeditionem ſtipendiis inſtructi eſſent, nec Ducem è Principum numero haberent, Burgundo, quam Pontifici promiſerat, fallente fidem, diſſoluti rediêre domum. Interim aliarum gentium ingens multitudo ſub vexillo crucis convenerat Anconam; quæ

cùm

Digitized by Google

cùm ſine duce & ordine adeſſet, commeatumque & ſtipendia à Pontifice peteret, nec Pontificis ærarium ſine Regum, & Principum ope ſufficeret, & hi dimiſſi rediêre in provincias ſuas. Nec multò poſt Pontifex cùm torpentem Reipub. chriſtianæ machinam bellicam in Turcas movere non poſſet, curis & dolore conſumptus Anconæ, quo belli promovendi cauſa conceſſerat, in pervigilio Virginis in cœlum aſſumptæ exceſſit è vita; ſubrogatusque Pontifex Paulus II, gente Venetus, ex nobili Barborum familia, ſed moribus & corporis habitu & virtute multò illuſtrior, qui, Platina teſte, tanquam alter Aaron in publicum forma humana auguſtiore prodibat. Et ille inter primas curas Pontificatûs nihil ſollicitiùs habuit, quàm bellum adverſus Turcas. Jam enim Mahometh II Turcarum Imperator torrentis inſtar, poſt captam Conſtantinopolim, Bulgariam, Serviam, & quidquid ad Savum amnem & Danubium extenditur, pleraſque deinde Ægæi maris inſulas, & regnum Boſniæ Chriſtianis eripuerat: demum expugnato Trapezunto, & Davide Imperatore in triumphum ducto, duo florentiſſima Græcorum imperia Bizantinum & Trapezuntinum per diſcordiam Latinorum & Chriſtianorum Principum conjunxerat, undique Chriſtianis formidabilis. Ungariam ne raperet, obſtitit injecta Matthiæ Corvini Regis fortitudo.

Moritur Anconæ.

Succedit Paulus II.

Turca Chriſtianis infeſtus plures inſulas & regna diripit.

Annus Chriſti 1465.

Pauli II Pont. 2.
Friderici IV Cæſar. 26.
Simonis III Epiſc. Paderb. 3.

Non deſtitêre per hæc diſſidia & bella inter Chriſtianos Reges & Principes in Gallia, Hiſpania, Belgio, Saxonia, aliiſque regnis. Rheni verò inferioris tractus, qui hactenus quieverat, novo motu concuſſus eſt, captivitate Arnoldi Geldriæ Ducis, quem Adolphus filius 9. Januarij in Oppido Gravia ex inſidiis intercepit, raptumque media hyeme noctu è lecto nudum per quinque milliaria in tetrum carcerem conjecit, Patris vitam & gubernationem pertæſus. Impium id factum, quod Paulus Pontifex literis ad filium datis vehementer deteſtatus, & multos Principes miſeratione commovit.

Trithem. in Chron. Chron. M. Belgij Heida in hiſtor. Ultrat. Pontan. lib. 9. Geldria Teſchem.

Arnoldus Geldriæ Dux à filio ſuo Adolpho captivus detinetur.

Hæſit interim Dux per quinquennium captivus, dum à Burgundio liberatus, priſtino Geldriæ imperio reſtitueretur. Alter hic Geldriæ Dux Egmondanæ ſtirpis, poſt Reinoldum Naſſovicæ familiæ, quem filius captivum abduxit. Quapropter ſicut ob ejuſmodi impietatem filiorum in parentes Ducatus Geldriæ à Naſſoviis ad Egmondanos; ita ab Egmondanis ad Burgundicam familiam

Digitized by Google

tranſiit, venditione nimirum bis mille centenorum aureorum, quam Arnoldus hic poſt exhæredatum filium Carolo Duci Burgundiæ, anno MCCCCLXXII, VII Idus Septembris fecit; in quem & jus ſuum Gerhardus Clivius acceptis 820000 aureis transtulit; quo conſtaret Deum impia filiorum in parentes facinora juſta familiarum pœna ulciſci.

Trithem. in Chron. Spanhei. Chron. Monaſt. Ertvvinus in Chron. Oſnabrug. Conradus Ep. Oſnab. Monaſteria ſuæ Diœceſis reformat. Joannes Ep. Monaſt. Cœnobium Leisbornenſe ad priſtinam ſeveritatem reducit. Synodus Diœceſana à Simone Ep. Pad. celebrata, ad reformandum clerum.

Felicior optimorum Epiſcoporum gubernatione Weſtfalia, in qua duo præſtantes Epiſcopi, Joannes Bavarus Monaſterienſis, & Conradus Diepholtius Oſnabrugenſis Epiſcopi, omnem curam convertêre in Clericorum Collegia & religioſorum Cœnobia ad priſtinos ſeveritatis mores revocandos. Sane Conradus Oſnabrugenſis Epiſcopus primò Monaſterium Iburgenſe Ordinis D. Benedicti ſecundum præſcripta Bursfeldenſis ſocietatis formavit; deinde quatuor alia Virginum Cœnobia, Hertzbrockenſe, Montis S. Gertrudis, Malgardenſe, & Oiſenſe in ordinem redegit.

Multò ferventior in hoc pio opere Joannes Bavarus Monaſterienſis Epiſcopus, totius diœceſis ſuæ Cænobia ad meliorem vivendi formam reduxit; interque hæc Leisbornenſe Cœnobium Bursfeldienſi congregationi ſeſe inſerere, ab eáque diſciplinæ formam recipere juſſit. Evocatus in hanc rem novus Abbas Henricus Clivenſis, Cœnobioque impoſitus. Cæteris, qui hanc formam arctioris vitæ recusârunt, extra ſepta Monaſterij conceſſa priſtinæ libertas vitæ, ne cæteros conturbarent. Haud diſſimili ſtudio Simon Epiſcopus noſter, poſtquam bellum Haſſicum fuit compoſitum, quietiori animo ſacra civiliaque in priſtinum ſtatum reponenda ſumpſit; inſpectaque diœceſi, prima illi cura fuit, de idoneis ſacerdotibus Parochiis imponendis. Quam in rem ſynodum cleri convocavit; in eáque mores Parochorum & Cleri, qui per bella ſuperiorum temporum, & abſentiam Theodorici Adminiſtratoris, multùm corrupti erant, emendandos ſuſcepit. Rude & incultum ſæculum, quo & ſtudia literarum elanguerant, & pietas refrixerat, & priſca illa juventutis clerique inſtitutio ſub eruditis Epiſcopis & ſcholarum moderatoribus prope intercideràt; poſtquam armorum magis, quàm literarum amantes expetiti Epiſcopi, & nobilitatis major ratio in Canonicis recipiendis, quàm eruditionis habita fuit. Nec vana Crantzij querimonia, quam hic ad tempora Simonis Epiſcopi noſtri adſcripſit. *Hoc unum*, inquiens, *habuit Paderbornenſis Eccleſia, quòd Præpoſitum ſuſtinuerit, et uſq. hodie veneretur, plebeio genere oriundum, utriuſque juris doctorem, virum ſine controverſia præcipuum, cùm inter Canonicos non patiatur, niſi ordinis Miniſterialis. Servant idem multæ Eccleſiæ, Magdenburgenſis, Hildeſimenſis, Halberſtadienſis, Mindenſis, Oſnabrugenſis, Monaſterienſis. Sed nulla inter omnes obſtinatior eſt in illa re, quàm Monaſterienſis. Aliæ patiuntur Doctores aut Licentiatos ob doctrinam, ut Miniſterialibus comparentur: Monaſterienſis verò nequaquam ſinit quemvis inſeri præter hoc genus Nobilium aut Miniſterialium.*

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1466.

Pauli II Pont. 3.
Friderici IV Cæſaris 27.
Simon. III. Epiſc. Pad. 4.

Annus inſequens tranſtulit ex optimis Weſtfaliæ Epiſcopis Joannem Bavarum Monaſterienſem Epiſcopum ad Magdenburgenſem Archiepiſcopatum. Obierat ante biennium Fridericus Archiepiſcopus, ex antiqua Comitum Bichlingiorum familia ortus; ſed virtute multò illuſtrior. Quippe qui omnia Pontificalia munera, ex quo ſacerdos & Epiſcopus conſecratus fuit, per ſe diligentiſſimè explevit; cui incredibilis labor fuit, tam in clero, quàm in utriusque ſexus Monaſteriis ad religioſæ vitæ inſtitutum reducendis. Præſul, qui non modò parci cibi & potus, vitæque caſtiſſimæ erat; ſed & jejuniis & cilicio quotidiano corpus affligeret. Tanti hunc fecit Nicolaus Cuſanus Cardinalis ob exploratas virtutes, ut palam conteſtatus ſit, ſe unum reperiſſe in Germania virum, quem Epiſcopi munere ante omnes digniſſimum cenſeret. Quare & vitam non ſine publicâ ſanctitatis famâ clauſit; quod Crantzius, Langius, cæterique ſcriptores prodidère. Eo mortuo, cùm de ſucceſſore ageretur, qui veſtigiis Friderici inſiſteret, Canonici unâ prope omnium ſuffragatione poſtulavêre Joannem Bavarum Monaſterienſem Epiſcopum; ſeu quòd id, ut auctor Chronici Sclavici ſcribit, Fridericus ante obitum petierit; ſicut ipſe Fridericus Guntheri anteceſſoris ſui commendatione ad Archiepiſcopatum pervenerat: ſeu quòd fama ipſa præſtantiſſimum per Saxoniam Epiſcopum Bavarum expetendum commendârat Canonicis. Sed quantis Bavarus votis expetebatur à Magdenburgenſibus, tantùm ipſe Bavarus per biennium obluctatus, retentusque à Monaſterienſibus, qui ægerrimè à ſe Epiſcopum ſuum divelli patiebantur. Tandem Pontificis ſententia juſſus eſt Magdenburgenſem Archiepiſcopatum capeſſere; qui hoc anno à Stephano fratre Colonienſi Canonico, & Marchione Brandeburgenſi ſumma omnium ordinum gratulatione Magdenburgum introductus, 19. Februarij Archiepiſcopatum adiit; cumque exinde in decimum annum pari, qua Fridericus, gubernationis laude, & fama ſanctimoniæ clarus geſſit. Adeo nunquam per Saxoniam defuêre ſanctiſſimi Epiſcopi; quales etiam horum temporum faſti multos ex aliis ſedibus exhibent.

Joannes Monaſt. Epiſc. transfertur ad Cathedram Magdeburg. Mortuo non ſine fama ſanctitatis Friderico.

Monaſterienſes in locum Joannis Bavari delegêre Henricum Schwartzenburgicum, Bremenſem Archiepiſcopum; ſed eâ lege propoſitâ, ut Bremenſem Archiepiſcopatum Adminiſtratoris, Monaſterienſem verò diœceſin Epiſcopi titulo gereret, tanti potentiam & ſplendorem ſui Epiſcopatus fecêre Monaſterienſes ante dignitatem Archiepiſcopi. Et Schwartzenburgicus, poſtquam id à Pontifice quoque

Crantz. lib. 11. Metrop. c. 52. Chron. Monaſt. Korſenbrok in catal. Epiſc.

Henricus Schwar-

tzenburgicus Archiep. Bremenſis eligitur Epiſcopus Monaſt. Ejus magnifica inauguratio.

fice quoque approbatum fuit, hac lege Monaſterienſem Epiſcopatum admiſit, ſcripſitque ſe deinceps Adminiſtratorem Eccleſiæ Bremenſis & Epiſcopum Eccleſiæ Monaſterienſis. Nec multò poſt, quàm hæc transacta ſunt, Schwartzenburgicus 20 Junij à Paulo II Pontifice confirmatus. Secuta eſt feſto Conceptionis B. Virginis inauguratio, quæ magna pompa eſt habita; introductus enim à Ducibus Cliviæ & Geldriæ cum magna Comitum & procerum extraneorum multitudine, comitatuque equeſtris ordinis, qui ad Principem ſuum ſalutandum convenerant. Univerſum agmen bis mille ac centum equitum fuit, multumque in hac pompa datum ſplendori familiæ Schwartzenburgicæ, atque ipſi Epiſcopo, cui avia Ducis Burgundiæ, & mater Adolphi primi Ducis Cliviæ filia erat. Major etiam familiæ gloria à Gunthero Schwartzenburgico Romanorum Rege electo. Ab hoc abauo cæteri ordine Henrici Comites, proavus, avus, & parens Henrici Epiſcopi. Magnificus Epiſcopus, ac Princeps ſago, togaque, qui Bremenſem Archiepiſcopatum per 33, & Monaſterienſem exinde per 30 annos præclara cum laude adminiſtravit. Vir capacis ingenij, & ingentis animi, eaque ſemper auctoritate, & potentia armorum cinctus, quam nec domeſtici turbare, nec exteri hoſtes laceſſere auſi.

Oſnabrugi in Synodo damnantur clandeſtina matrimonia.

Celebrem hoc anno ſynodum habuit Oſnabrugi Conradus Dipholtius Epiſcopus, in qua præter cætera, quæ in ea præclarè ſtatuta ſunt, damnantur ab Epiſcopis clandeſtina matrimonia, omnique uſu ſacrorum interdicuntur, quotquot ſecus contraxerint matrimonium; ſicuti id præter alios retulit Godeſchalcus Holenius celebris per id tempus Oſnabrugi ex familia D. Auguſtini Theologiæ profeſſor, & Orator ad populum ſcriptorque libris clarus.

Salutaris per hæc animorum armorumque conjunctio fuit inter Henricum Monaſterienſem, Conradum Oſnabrugenſem, & Simonem Paderbornenſem Epiſcopos, ad pacem inter Rhenum & Viſurgim firmandam. Ac Simon Epiſcopus noſter poſtquam cum Haſſiæ Landgravio in concordiam & amicitiam venerat, utiliter de religione per Parochias & Cœnobia in Haſſia & comitatu Waldecenſi diſpoſuit; interque alia Monaſterio Wolkendinghuſano Canonicorum Regularium D. Auguſtini in comitatu Waldecenſi, quod juriſdictioni Paderbornenſis Epiſcopi aſſertum, turbata jura reſtituit. Id verò Monaſterium, quod tum cœtu religioſorum hominum celebre erat, ita poſt Lutherana & Calviniana hæreſis, ſicut cætera omnia per Haſſiam & Waldecenſem Comitatum, extinxit, ut ne veſtigium quidem, niſi ex noſtris fere tabulis ſuperſit amplius.

Simon Ep. Cœnobio Wolkendinghuſano ſua jura reſtituit.

Caſtrum ad Dynaſtia Patbergenſium paulatim ad

Hoc præterea anno MCCCCLXVI, ut ex tabulariis Bredelarienſis Cœnobij retulit Jungelinus, Dominica die ante feſtum D. Catharinæ, Dominus Conradus de Patberg caſtrum ſuum & domum tradidit Ruperto Colonienſi Archiepiſcopo Bavariæ Duci. Quæ res in

Cœno-

Digitized by Google

Cœnobio Bredelarienſi, præſente Theodorico Abbate, multisque, qui ſubſcripsêre, teſtibus, transacta eſt. Ita verò celebre illud caſtrum & Dynaſtia Padbergenſium, quæ feudum erat Paderbornenſis Eccleſiæ, ſenſim tranſijt in poteſtatem Colonienſium, armis & viribus præpotentium; quod ob id Simoni Epiſcopo diſſimulandum fuit; florebantque tum adhuc Ruperti Archiepiſcopi res, quando hæc quarto ejus principatus anno geſta ſunt.

diæceſin Colonienſem devolvitur.

Annus Chriſti 1467.

Pauli II Pont. 4.
Friderici IV Cæſar. 28.
Simonis III Ep. Pad. 5.

Novos exinde motus concivit Bohemia, nobilis Imperij pars, per hæreſin denuo turbata. Nam poſtquam anno ſuperiori Paulus II Pontifex Georgium Podibratium Bohemorum Regem in publico Cardinalium ſenatu hæreſis damnaverat, regnoque exuendum pronunciârat, quòd ea, quæ in auguratione jurârat, perfidè violaret: hoc præterea anno quia hæreſin Wiclefitarum & Huſſitarum palam fovere, ſacra Catholicorum & jura perturbare, armis Tyranni in modum Catholicos obruere non deſtitit; Pontifex feria V. cœnæ Domini eandem ſententiam palam repetijt in Regem, populumque à religione juramenti fideique exſolvit, & fœdera, quæ Rex cum aliis Principibus inierat, reſcindenda pronunciavit. Qua ſuper re Pontifex literas dedit ad Fridericum Imperatorem, ad Matthiam Ungariæ & Caſimirum Poloniæ Reges, ad Moguntinum, Colonienſem, Trevirenſem, Magdenburgenſem, Saltzburgenſem Archiepiſcopos, cæterosque Germaniæ Epiſcopos ac Principes. Miſſi ſubinde Legati & præcones ſacri in Germaniam; qui amiſſo tantiſper bello Turcico populum ad ſignum crucis & bellum adverſus Bohemiæ Regem invitarent. At Germani, ſeu quòd veſtigia priorum bellorum Bohemicorum terrerent, ſeu quòd inteſtinis armis diſſiderent, parum his pontificis literis & præconum tubis commoti ſunt.

Nauclerus Generat. 4. Meibom. l. 4. Cromer. l. 26. Dubra. Raynaldus in hiſtor. Eccleſiaſt.
Bohemiæ Rex hæreticus à Pontifice excommunicatur.

Omnium horum malorum auctor Rockizana, ſceleratus presbyter & Huſsitarum ſignifer; qui cùm Regem haberet in poteſtate, & indignè ferret ſe ab Archiepiſcopatu Pragênſi, quem hactenus tot annis affectârat, repelli, ipſe contra pacta auſus Huſsitarum hæreſes reſuſcitare. Communio quidem ſub utraque ſpecie à Concilio Baſileenſi promiſſa erat Bohemis, ſi modò in cæteris ſe Catholicis conformarent; ipſe verò palam, Euchariſtiam ſub utraque ſpecie eſſe de neceſsitate ſalutis, contendere; nec Chriſtum ſub altera ſpecie integrum contineri, populo perſuadere; Euchariſtiam poſtulare pueris præbendam: damnare poteſtatem Eccleſiaſtiam: Horas Canonicas, imaginum cultum, aquæ luſtralis uſum, ceterasque Eccleſiæ cæremonias explodere: inter ſacrificium Miſſæ & Sacramentum Euchariſtiæ nullum

Cochleus in hiſtor. Huſſ. lib. 12. Diſput. in Rokiza apud Caniſ. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. ad annum Chriſti 1465.
Hæreſes Bohemorum à Rockizana presbytero ſuſcitata.

nullum diſcrimen agnoſcere: Sacrificium Miſſæ vulgari lingua celebrare; eò etiam impietatis progreſſus, ut Anabaptiſtarum in modum homines aqua baptiſmatis retingeret. Sed nulla re magis anxij Huſſitæ, quàm quòd Epiſcopos non haberent, à quibus ſacerdotes etiam crearentur; hinc aliam hæreſin commentus Rockizana, docebat, nullum eſſe diſcrimen inter poteſtatem ordinis & jurisdictionis, profanosque etiam homines ad diviniſſima Sacramentorum miniſteria admitti poſſe; & quæ ejuſmodi multa & nefanda erant Rockizanæ dogmata, vel ex hæreſi Wiclefi, vel ex proprio cerebro fabricata.

Trithem. in Chron. Spanhei. Serrar. lib. 1. c. 14. & lib. 5. in Dethe. Ursberg. Paralip. Sebeſtian. Franck. Cleinſorg.

Joannes de Weſalia Germaniam hæreſi inficit.

Virus id Bohemicæ hæreſis per id tempus etiam Germaniam afflare cœpit. Repertus enim tum Joannes Burchardus de Weſalia ſuperiori ortus, Erfurtenſis Academiæ doctor & Wormatienſis Concionator, qui ſcriptis dictisque hæreſes ſuas, ex Huſſitarum ſentina depromptas, palam profiteri & docere auſus; ob quas libri ejus haud multò poſt publicè damnati & in rogum conjecti ſunt, quadriennio antequam Lutherus naſceretur; uti ad annum Chriſti 1479 memorabitur. Faſſusque poſt Lutherus ſe ex prædamnati hujus hominis libris dogmata ſua, hauſiſſe, vulgaſſeque in publicum.

Moritur Philippus Bonus Dux Burgundiæ.

Clauſit hoc anno XV Junij vitam Philippus Dux Burgundiæ, cognomento Bonus, rebus per 48 annos geſtis inter Germaniæ Principes celeberrimus, eòque hactenus à Gallis, Hiſpanis & Germanis aut pacis arbiter, aut belli ſocius ſæpe imploratus; quòd nemo illi tum facile vel juſtitia, vel magnitudine animi, vel potentia armorum ſe comparandus offerret. Unicum ille reliquit filium tot provinciarum hæredem, Carolum cognomento Audacem, inquietum & turbulentum caput, mortaliumque pugnaciſſimum; qui ſtatim, ut gubernationem provinciarum adijt, imploratus à Leodienſi Epiſcopo, urbi Leodienſi bellum intulit adegitque ad pacem petendam.

Annus Chriſti 1468.

Pauli II Pont. 5.
Friderici IV Cæſaris 29.
Simonis III Epiſc. Pad. 6.

Crantz. in Wand. lib. 12. c. 37. Raynald. in hiſtor. Eccleſ.

Comitia Norimbergenſia irrita.

Quæ interea Fridericus Imperator, ſollicitante Pontifice, Imperij comitia indixerat, ea ſub initium hujus anni Norimbergæ Principum & Ordinum acceſſu frequentiſſima habuit. Multa in ijs maximique momenti ſunt agitata; quæ mox inter ipſa conſilia diffluxêre; quòd Germaniam omnem prius pacatam vellent Principes, quàm vel adverſus Turcas, vel Regem Bohemiæ cruce ſignatorum exercitum educerent.

Cæſaris in Italiam diſceſſus.

Nauclerus Raynaldus in hiſtor.

Igitur pace in quinque annos per univerſam Germaniam ſancitâ, Fridericus Imperator, pro veteri religioſiſſimorum Cæſarum pietate, Romam voti cauſa profectus, quàm honorificentiſſimè amantiſſimeque à Paulo II exceptus, Natalitia Chriſti cum Pontifice celebravit, ipſoque ſacratiſſimo die Ss. Euchariſtia è Pontificis manu

Digitized by Google

ficis manu refectus eſt. Mos erat Miniſtrantibus & communicantibus cum Pontifice calicem quoque præberi; quod tum Pontifici viſum intermittere, ob Huſſitarum hæreſin, contendentium alteram ſpeciem neceſſariam eſſe ad ſalutem. Peractis, ſacris, Pontifex & Imperator ad palatium & Concilium digreſſi, multa inter ſe de bello Turcico & Bohemico contulêre, quæ & conſequentibus diebus in Senatu Cardinalium & Oratorum pluribus agitata ſunt; ſed caſſo, ut hactenus omnia, ſucceſſu; Turca interim unam provinciam poſt alteram Chriſtianis eripiente.

Annales Flandriæ. Chron. M. Belg. Nauclerus Gener. 49. Trithemius in Chron. Sponh. Langius in Chron. Citiz. Fiſen in hiſt. Leod.

Excidium Leodienſium.

Sanxerant Principes Imperij Norimbergæ per quinquennium pacem, quam ne quidem hoc ipſo anno præſtare potuerunt. Enim vero Leodienſes violata, quam priori anno pepigerant, pace, iterum rebellando ad arma proſiliunt, capto etiam Ludovico Epiſcopo ſuo. Id quia hortatu Ludovici Regis Galliæ eos feciſſe compertum erat, Carolus Dux Burgundiæ, ſubito cum Rege fœdere inito, ipſum Regem ſecum ad Leodienſes oppugnandos deduxit, junctisque armis 30 Octobris expugnavit. Urbs florentiſſima muro nudata, direpta & incenſa; ſimulque inaudita crudelitate ſævitum in cives, cæſiq; nullo ordinis, ætatis, ſexusve diſcrimine incolæ. Quadraginta hominum millia ſine ulla miſeratione trucidata memorantur, præter duodecim millia mulierum. Cæteri in ſylvas profugi urbem vaſtam inter incendij ruinas reliquêre, Trojano excidio haud diſſimilem: Quēadmodum hæc à multis ſcriptoribus relata ſunt. Eo furioſo bello regiones ad Moſam longè, lateque pervaſtata; terrore etiam ad Rhenum perlato, quem haud multò poſt Burgundi etiam armis concuſſum memorabimus.

Henricus Epiſcop. Monaſt. Cœnobium Ægidianum reformat.

Et quia per Weſtfaliam inter Rhenum & Viſurgim omnia adhuc tranquilla erant, invenio in faſtis Epiſcoporum, ſingulos in reducenda Cleri & Monachorum diciplina occupatos; quos inter Henricus Schwarzenburgicus Monaſterienſis Epiſcopus Cœnoby Ægidiani Virgines exvaga ſolutaque vita reſtrinxit, & clauſtro arctius incluſit; idquod Joannem Bavarum cum Tranſaquanis feciſſe diximus. Veriſimile habeo tum primùm duo illa celebria Monaſteria, quæ à prima inſtitutione Cononicæ Virgines vixerant, ad D. Benedicti inſtitutum traductum fuiſſe. Hunc in modum Simon Epiſcopus noſter poſtquam cætera diœceſis ſuæ Cœnobia ad meliorem formam redegerat, vetusquoque Heriſienſe Collegium Canonicarum Virginum inſpexit; & has ubi laudabilem vitam agere comperit, in priſtino inſtituti ſui cultu, reliquit; omnia etiam privilegia, quæ à majoribus, & Bernardo cumprimis Epiſcopo, acceperant, inſtaurando.

Annus Chriſti 1469.

Pauli II Pont. 6.
Friderici IV Cæſar. 30.
Simonis III Ep. Pad. 7.

Chron. Minden. à Meibom. editum. Chron. Minden MS. ex Biblioth. Mallengrot. Crantz. l. 11. Metrop. c. 53. Pideritius in Chron. Lipp.

Bellum Mindenſe ob rejectum Coadjutorem Henricum Schawenburgicum

Anno ſubeunte Simon Epiſcopus noſter ad Mindenſe bellum ex ſociali fœdere evocatus eſt. Belli hujus cauſa ab Chronici Mindenſis ſcriptore refertur data ab Alberto Comite de Hoja eorum Epiſcopo, quòd is Fridericum Ducem Brunſwicenſem in caſtrum montis receperit; id quod Schawenburgici Comites ob vicinam inviſamque Brunſwicenſium potentiam indignè tulerint. Verius alius ſcriptor belli cauſam indicat ex diſſidio inter Capitulum & Epiſcopum. Nam poſtquam Epiſcopus, ſenio jam confectus delegit Coadjutorem Henricum Comitem Schawenburgicum, Præpoſitum Hildeſienſem in monte S. Mauritij & Canonicum majoris Eccleſiæ, virum hunc rejecêre. Ex quo diſſidio inductus Epiſcopus alium Coadjutorem deſignavit, Comitem Oldenburgicum. Quam familiæ ſuæ injuriam interpretati Schawenburgenſes bellum intulêre Mindenſibus; atque hoc anno Mindam etiam urbem, quæ pertinaciter Schawenburgicum Coadjutorem aſpernabatur, aggreſſi ſunt. Venêreque in hujus belli ſocietatem cum Adolpho & Erico Comite Schawenburgico Erneſtus Hildeſimenſis Epiſcopus, horum Comitum frater, Bernardus Comes Lippienſis, & Simon frater, Paderbornenſis Epiſcopus, Joannes Comes Ritbergenſis. Acceſſère Hervordienſes, Lemgovienſes, multique è nobilitate Weſtfaliæ viri, arma & ſpolia ſectantes. Copiis in unum contractis, cœpta in pervigilio D. Jacobi magnis animis obſideri Minda, premique ex duobus caſtrorum locis. Nihil his territi cives, qui & ſubſidiarium militem ſcripſerant, & Ducem Brunswicenſem cum auxiliari manu intromiſerant in urbem, crebris eruptionibus obſidentes magis fatigabant, quàm fatigarentur. Et cùm obſidio inter alternas clades & damna traheretur, pax certis legibus convenit; quibus etiam Henricus Comes Schawenburgicus Coadjuror receptus, is qui haud multò poſt Alberto etiam in Epiſcopatu Mindenſi ſucceſsit.

Chron: M. Belgii Trithem. in Chron. Spanh. Teſchem. Pontan. in Gelr.

Diſſidium Archiep. Colon. & Canonicorum, quod in apertum deinde bellum erupit.

At longè gravius ac funeſtius bellum, ex diſſidio inter Rupertum Colonienſem Archiepiſcopum ac Metropolitani Collegij Canonicos, hoc anno exortum eſt ad Rhenum, quo non modò Weſtfalia, ſed totum Imperium conturbari cœptum. Delegerant nimirum Canonici ante ſexennium in locum Theodorici Archiepiſcopi ſui è cætu ſuo Ruperttum Palatinum Ludovici Palatini Electoris filium, Friderici verò Electoris fratrem, præteritis aliis in Metropolitano Collegio multò dignioribus ad tantum munus capeſſendum; quales memorantur Stephanus Dux Bavariæ, Joannes Bavarus Monaſterienſis Epiſcopi frater, Comes Naſſoviæ, Comes Wirtenbergius, Comes Mauritius de Spiegelberg, inſignis ea tempeſtate Orator & Poëta, Pontificis etiam judicio quovis Epiſcopatu dignus: præterea Hermannus Haſſiæ Landgravius, alijque præſtantes in eo Collegio viri; ſed his neglectis, major pars delegit Rupertum, corporis ſtaturâ parvum, mente vagum, & venationi plus æquo deditum; cui

tamen

tamen præter ſplendorem familiæ, alia ingenij & virtutum ornamenta non deerant. Sed hunc potiſſimum juniores elegerant, ſeu quòd in aliis ſeveritatem timerent, ne in arctiorem Cleri diſciplinam adſtringerentur; ſeu quòd tum alter alteri dignitatem non faveret, diſtrahendoque ſuffragia, ſorte potius, quàm communi conſilio ageretur; ſeu quod verius reputatum fuit, ut ab ipſis regeretur, quorum ſuffragiis electus eſſet; id quod tamen longè aliter accidit. Quippe Rupertus poſtquam imperio admotus fuit, neglectis Canonicis, delegit primarios miniſtros & Conſiliarios ex ſæcularium hominum ordine, viros pleroſque minus idoneos, penes quos omnis gubernatio fuit. Inde à primis ſtatim annis offenſio Canonicorum, Archiepiſcopi contemptio, & querelæ adverſus miniſtros. Huic malo ut mederetur Fridericus Palatinus Elector, Archiepiſcopi frater, viros ſapientes ſubmiſit è ſuis, quorum opera & prudentia Metropolim adminiſtraret, ſed cùm hos priores miniſtri non ferrent, excluderentque à conſiliis ſuis, res in alias turbas prolabi cœpit. Quanquam ipſe Archiepiſcopus ita peſſundatus erat, ut à ſapientiſſimis viris in priſtinum ſtatum ægre admodum erigi poſſe videretur. Nam ob aulæ magnificentiam & bella, quæ geſſerat Theodoricus Archiepiſcopus Ruperti anteceſſor, omnia propemodum caſtra, Oppida & telonia ita vel oppignorata, vel abalienata erant, ut vix duo millia florenorum ex annuis proventibus reſtarent Ruperto. Inter oppignorata verò caſtra & Oppida alia tenebantur à proceribus & nobilibus, alia à Capitulo, alia ab urbe Colonienſi, alia ab aliis creditoribus; qui cùm ægre ſibi hæc è manibus ſubtrahi paterentur, omnes hos ſimul offendere neceſſe fuit.

Ex his rerum anguſtiis ut Rupertum fratrem ſuum eriperet Fridericus Rheni Palatinus, clarus ea tempeſtate opibus ac militari potentia Imperij Elector, ſubmiſit Martinum Ruyſtenbachium, & Buckium, plebei quidem generis virum, ſed militia præſtantem, cum delecto exercitu in Colonienſem diœceſin. Horum conſilio & militari fortitudine, uno procurrentis fortunæ impetu, ut Trithemius tradit, Archiepiſcopus occupavit Bonnam, Noveſium, Andernacum, Lechnidrium, Bruelam, Nutbergam in Eiflia, Rimbachium, Diehartium, Gudenaviam, Zonſium, Kempenam, Cæſaris Inſulam, Heesbergam, cæteraque diœceſis caſtra, Oppida & telonia, quæ univerſim ſupra viginti numerabantur; atque ita oppignoratam & convulſam diœceſin reſtituit in integrum. Ac ne creditoribus & poſſeſſoribus horum de injuria caſtrorum Oppidorumque queri fas eſſet, rationes inijt, reperitque per verſuras Lombardico & Judaico modo introductas, ita omnia ſupra ſummam quotannis augeri, ut nulla unquam redimendi ſpes eſſe poſſet; niſi aliter, quod factum eſt, ex æquó bonoque conſtitueretur. Qua rerum mutatione & inſtauratione diœceſis, ſicuti multorum optimatum animos ſibi devinxit,

Rupertus Archiep. Electoris Palatini copiis adjutus plura diœceſis ſuæ loca oppignorata recuperat.

qui indignè ferebant, patrimonium Eccleſiæ inter tot iniquos poſſeſſores diſtrahi; ita aliorum, in ſe concitavit invidiam & iras, quòd ægre hæc è manibus ſuis extrahi paterentur. Quare conſpiratione inter ſe inita, occultum cum Duce Clivenſi fœdus ineunt; in quòd etiam præter alias quaſdam civitates Colonia & Noveſium convenêre. Quo comperto, Rupertus Archiepiſcopus fœdus cum Adolpho Geldriæ Duce contrahit adverſus Cliviæ Ducem, veterem diœceſis hoſtem, & rebellium fautorem. At Rupertus id eo conſilio egit, ut Saſatum, Sanctos, Rheſam, & Aſpeliam à Clivio erepta repeteret: Gelder, ut Embricam, Limarſiam, Wachtendoncham, aliaque loca Clivio ante hæc obligata recuperaret. Fœdus id ſociale ab utriusque provinciæ ordinibus magna animorum conſenſione & conſpiratione firmatum; ſubſcripſêreque cum Ruperto Archiepiſcopo Gumprechtus Nuenariæ Comes, hæreditarius diœceſis Præfectus, Joannes Reiferſcheidius Salmæ Comes, hæreditarius Mareſchallus, Philippus Virneburgius pincerna, Joannes Hembergius Camerarius, Henricus Drachenfelſæ dominus, duo Friderici ab Halſe, alijque equites ac primarij è nobilitate. Oppida præterea Andernacum, Bonna, Lintzium, Rhenoberca, Kempena, Arwilera; His acceſſit totius Ducatus Weſtfaliæ nobilitas, Joannes Haetzfeldius eques, Wildenbergæ dominus & Mareſchallus Weſtfaliæ, Theodoricus Blittersberg eques, Joannes Haetzfeldius Wildenbergius præfectus Bilſtenij & Wildenbergæ, Gothardus Furſtenbergius Satrapa Nehemenſis, Wilbrandus ab Enſe Walrenſis, Henricus Wulfius à Ludinghuſen, Bernardus de Goeren, Bernardus Weſterholtius, & cum his tota prope nobilitas ducatus Weſtfaliæ. Adhæc Conſules Oppidorum, Briloniæ, Geſekenæ, Rudenæ, Werlæ, Atlendoriæ, Mendenæ, Dorſtenæ, Recklinghuſium. Pari procerum, nobilium, & civitatum conſpirantium numero ſubſcriptum fœdus produxit Gelder, uti à Pontano memoratur. Armis utrimque conſociatis, Gelder & Rupertus Cliviam ingreſſi vaſtant, & Wachtendoncham caſtrum Oppidumque obſidione incingunt: Clivenſis qui hæc in ſe procudi ſenſerat, Henricum Monaſterienſem Epiſcopum in belli ſocietatem trahit, reddita Dulmania & Stromberga, quæ loca ex priori bello adhuc tenebat; ipſe deinde ingentem exercitum, ex Weſtfalia potiſſimum, ut auctor eſt Chronici Belgij, contrahit, quem trium millium equitum & quindecim millium peditum cenſuêre. His viribus in hoſtem movit, nec tamen aliud effecit Clivius, quàm ut annonam Wachtendonchæ importaret; at in ingreſſu à Geldro & Archiepiſcopi copiis, quæ viæ publicæ limitaneum aggerem inſederant, ex inſidijs obrutus, fœda clade ad Sanctenſe Cœnobium cæditur. Qua ita dejectus Clivius, ut cum Geldro pacem componere, quàm pugnare amplius mallet. Et Gelder poſtquam Arnheimium, Duisburgum

Fœdus Archiep. cum Duce Geldriæ cui plures diœceſis Colon. & Ducatus Weſtfaliæ nobiles, ſubſcripſêre.

Dux Clivenſis cæſus pacem cum Geldro init.

guin, aliaque loca recepit, Archiepiſcopum deſtituit; cui nec Suſatum, nec Rheſa, nec aliud, ex ſociali bello redditum: ſicuti politici Principes, dum ſuo lucro bella gerunt, Epiſcopos non niſi ad damna involvunt.

Bello hoc primùm clandeſtina Noveſienſium conſpiratio cum Duce Clivenſi detecta, poſtquam animadverſum, militem Archiepiſcopi hoſtilem in modum repelli à Noveſienſibus, ne propius urbi accederent, omniaque in gratiam Ducis fierent. Jam antè Conſules Noveſienſes per verſipellem hominem corrupti, & clam deducti erant ad Ducem, à quo benignè excepti, lautéque tractati, fœdus cum Duce adverſus Archiepiſcopum pepigerant. Quippe callidum Ducis conſilium erat, Noveſium haud ſecus, quàm cum Suſato fecerat, per inteſtina inter Capitulum, & Archiepiſcopum diſſidia Cliviæ adjungere. Id quo certiùs procederet, Noveſienſes in fidem & patrocinium ſuſceperat. Atque hæc poſtquam à Ruperto Archiepiſcopo cognita ſunt, primùm ille ſtuduit cives adverſus Conſules & Senatum concitare, & ſuarum partium facere; ſed illi jam à Magiſtratu occupati, incitatique adverſus Archiepiſcopum, diſſidium bellumque quod paulò poſt ortum eſt inter Capitulum & Archiepiſcopum, ſua factione conſpirationeque cum Capitulo incenderant.

Chron. M. Belgii. Conſpiratio Noveſienſium cum Duce Clivenſi detegitur

Annus Chriſti 1470.

Pauli II Pont. 7.
Friderici IV Cæſaris 31.
Simonis III Epiſc. Pad. 8.

Sequitur per hæc annus ſeptuageſimus fluentis ſæculi, quo Machometes Turcarum Imperator, poſt tot regna & provincias Chriſtianis ereptas, florentiſſimam Euboeæ inſulam occupavit, expugnatáque Chalcide, totius Græciæ propugnaculo, Italiæ imminere cœpit. Ad has increſcentes quotannis Turcarum vires infringendas, Paulus II Pontifex pro ſuprema Chriſtianæ Reipub. cura ſcripſit primùm ad omnes propè Europæ Principes; deinde ad Fridericum Imperatorem; auctorque illi fuit conventus Principum celebrandi; quem in annum ſequentem Imperator indixit, cùm jam Turca Croatiam, Carinthiam, vicinasque Auſtriæ provincias percurſaret.

Trithem. in Chron. Naucler. Gener. 50 Philoſoph. Brovverus l. 19. annal. Trevir. Crantz. in Wandal. Turcarum progreſſus contra Chriſtianos.

Attinebat in hunc annum Adolphus Geldriæ Dux Arnoldum captivum patrem, de quo impio facinore poſtquam & Pontifex interpellatus fuit, ſcripſit ad Adolphum, hortatorque illi fuit, ut patrem libertati redderet. Id cùm ille aſpernaretur, Pontifex ſimulque Fridericus Imperator Carolo Burgundiæ Duci in mandatis dedit, patrem è filij tyrannide liberaret. Ad quod Pontificis & Cæſaris decretum Carolus filium cum parente Hosdinum evocavit; quò poſtquam uterque acceſſit, multum pro arbitri munere primùm laboravit, ut in concordiam adduceret. Verùm cùm adeo pertinaciter obſiſteret

Commina lib. 4. Meierus in Flandria lib. 17. Pontanus in Geld. Raynald. in hiſtor. Eccleſ.

Digitized by Google

Dux Geldriæ captivum patrem recuſans liberare, carceri ipſe & demum funeſtæ morti traditur.

ret filius, ut palam ediceret, malle ſe parentem in puteum dejicere, & cum eo præcipitem in idem exitium ſe dare, quàm patri provinciæ partem permittere, indeque clam recederet; Carolus è fuga retraxit, & commutata patris in filium pœna, in carcerem conjecit. Pater libertati redditus, exhæredato filio, Geldriæ ducatum Carolo, ut ſupra diximus, vendidit; á quo mox armis occupatus, cæteriſque ampliſſimis Burgundiæ provinciis conjunctus eſt. Impius in patrem filius etſi poſt longos carceris ſqualores à Gandavenſibus liberatus, demum ad Tornacum trucidatur.

Carolus nobili Geldriæ provinciæ potitus, pro inexplebili dominandi cupidine nihil avidius habuit, quàm potentiam ad Rhenum explicare firmareque; ad quod opportune illi accidit, implorari à Ruperto Colonienſi Archiepiſcopo, cui ob id pronus operam obtulit.

Chron. Warburg. MS.

Simon Ep. Spiegelios ex Deſenberg domat, & Deſenbergam prius ereptá in feudum deinde dedit.

Nec Simoni Epiſcopo noſtro hic annus ſine inteſtinis nobilium turbis vacuus fuit. Potens per id tempus erat Spiegeliorum familia, quæ munitiſſimum Deſenbergæ caſtrum in edito abruptoque monte inſidebat, commune ſimul Caſtrenſium domicilium, prædonumque receptaculum; ex quo, ſpretâ auctoritate Epiſcopi, modò Warburgenſes, modò alij per diœceſin infeſtabantur. Simon Epiſcopus qui & militaris ingenij excelſique animi Princeps erat, ulturus hanc Spiegeliorum & Caſtrenſium inſolentiam, contracto provinciali, & Bernardi fratris Lippienſis Comitis milite, Deſenbergam obſidione claudit, admotiſque bellicis machinis oppugnat. Protracta per aſſiduos inſultus in decimum quartum diem obſidio; Reſtitêre obſeſſi fortiter, Haſſiæ cumprimis Landgravij promiſſis auxilijs confiſi. Atque is dum opem tardat, & illi ad extrema adducerentur, Spiegelij Simoni Epiſcopo ſupplices gratiam implorant; poſt etiam ipſi inter ſe diſcordes, pugniſque commiſſi, ſeſe & caſtrum Epiſcopo dedunt; id quod Epiſcopus, ne veterem & potentem Spiegeliorum familiam ac cæteram nobilitatem offenderet, Haſſumque in ſe irritaret, ex ordinum conſilio Spigeliis in feudum reddit.

Annus Chriſti 1471.

Sixti IV Pont. 1.
Friderici IV Cæſar. 32.
Simonis III Epiſc. Paderb. 9.

Anton. Camp. in Epiſt. tom. 2. Freh. Raynald. in hiſtor. Eccl. Nauclerus Paralip. Vrsberg.

Aderat jam inſequens annus, quo Fridericus Imperator ad VIII Calend. Maji Ratisbonæ comitia indixerat, quæ, ſi unquam, per id tempus Principum & Oratorum præſentia celeberrima fuêre. Acceſſêre enim cum Friderico Imperatore Adolphus Moguntinus, Joannes Trevirenſis, Rupertus Colonienſis, Albertus Marchio Brandeburgenſis, & Fridericus Palatinus Electores: Ludovicus Haſſiæ Landgravius,

vius, Erneſtus Dux Saxoniæ, Ludovicus, & Wolfgangus Duces Bavariæ; multi præterea alij Principes & Epiſcopi: Oratores Bohemiæ, Poloniæ, Ungariæ, & Ducis Burgundiæ; quanquam ex Saxoniæ Epiſcopis nullum præſentem reperiam. Aderat & Legatus Pontificis Franciſcus Picolominius Cardinalis Pij II Pontificis nepos, cum Antonio Campano Epiſcopo Teramenſi, à quo tota hæc ratio Comitiorum accuratè perſcripta extat. Urgebantque hi ex Pontificis mandato bellum adverſus Turcas, rati Cæſarem & Principes Germaniæ eò proniores fore, quòd jam Turca Carniolam Auſtriæ provinciam barbarum in modum percurſando ferro, flammaque vaſtaſſet, abducendo etiam ſupra xx hominum millia in ſervitutem. Actum primo de pace Imperij, & inteſtinis Principum diſſidiis armisque priùs componendis, ſine quibus irrita foret expeditio in Turcas. Multæ deinde querelæ Legatorum auditæ, ſed lentis frigidisque animis, ac non niſi decem armatorum millia decreta, quæ ad fines Germaniæ tutandos excubarent; è quibus tamen Imperator quatuor tantummodo ſatis eſſe cenſuit. Adeo jam effœtum, erat Imperij robur, ſeu, quod verius dixeris, inteſtinis armorum diſsidiis laceratum; quemadmodum palam in his comitiis dixit ſcripſitque Campanus Pontificis Legato additus. Germaniam quidem vaſtiſſimum & potentiſſimum eſſe regnum, ſed omnem, quanta tum patebat, unum eſſe lattocinium; interque nobiles & Principes illum eſſe glorioſiorem, qui rapacior ſit. Ita irritus hic conventus diffluxit. Neque enim bellum adverſus Turcas proceſſit: neque pax Imperij, quod unicè in his comitiis ſollicitatum apud Imperatorem, conſecuta eſt; ſeu quod ipſe Cæſar privato commiſſus eſſet bello cum Friderico Electore Palatino, potente & bellicoſo Principe: ſeu quod languida & deſpecta eſſet Cæſaris poteſtas, ſine priſcis Cæſarum nervis & armis. Unde prædatoria & tumultuaria ubique bella.

Comitia Ratisbonenſia celeberrima principum acceſſu, ſed irrita diſſenſione &c.

Quale inter cætera hactenus fuit Ludovici Haſſiæ Landgravii, diœceſin Paderbornenſem infeſtantis. Sæpius inter Landgravium & Simonem Epiſcopum, poſitis armis, tranſactum; demum hoc anno inter eoſdem pax per triginta tres annos ſanctè utrimq; ſervanda certis legibus convenit; inter quas illæ primariæ, ut, ſi quæ lis inter Epiſcopum & Landgravium exorta fuerit, hanc conſiliarij utriusq; Principis componant; quod ſi inter hos convenire non poſſet, deligantur alij arbitri partium intacti, quorum judicio uterque Princeps ſtabit: interim nulla hoſtilia permittantur, alterque alterius bono & defenſioni ſtudeat. Tabulæ horum pactorum poſt Dominicam, quam Lætare vocant, utrimque conſignatæ. Et quia hiſce bellis Cœnobium Bredelarienſe ordinis Ciſtertienſium in finibus illis ſitum, extremè vaſtatum erat, Simon Epiſcopus non modò liberalitate ſua miſeris ſubvenit, ſed haſce literas commendatitias plenas commiſeratione pro colligenda ſtipe impertiit.

Litteræ tabularij Paderbornꝫ.

Pax ſancita inter Simonem Ep. Pad. & Ludovicum Haſſiæ Landgravium.

Simon Ep. Bredelarienſi Cœnobio ſubvenit.

Venerabili-

Digitized by Google

Venerabilibus in Chriſto Patribus et Dominis, Archiepiſcopis et Epiſcopis, ac honorabilibus viris, Abbatibus, Præpoſitis, Decanis et divinorum Rectoribus nec non generoſis et nobilibus, Ducibus et Comitibus, Baronibus et terrarum Dominis, ubilibet conſtitutis, ad quos præſentes literæ pervenerint, Simon Dei gratia Paderbornenſis Epiſcopus reverentiam cum ſalute in omnium Salvatore. Inter malæ gentis noſtræ, quæ videmus, ſpecialiter mala Monaſterii in Bredelar Ordinis Ciſtertienſis noſtræ Paderbornenſis diœceſis tacere non poſſumus, doloroſè vobis ſignificantes, qualiter dictum Monaſterium pridem fuit per illatas ſibi in ſuis hominibus, rebus ac poſſeſſionibus malignorum injurias, violentias et rapinas facultatibus diminutum, et debitis aggravatum, ut ruinis ſuccumberet, divina ſua ſuſpenderet, et hoſpitalitatem ſervare non poſſet, religionis invido omnium malorum latore Diabolo procurante, et adhuc diminutum et aggravatum exiſtit, ut niſi ſibi celebri remedio occurratur, ad finalem et miſerabilem terminum deveniat incunctanter tale ac tantum, ut fiat ſolitudo domus Domini, et cubilia Monachorum vertantur in delubra beſtiarum, præſertim cum dictum ſit Monaſterium in finibus conſtitutum, ubi lis continua eſt, et pax eſt rara, ubi inquieti ſunt liberi, et perverſi difficillime corriguntur: Cupientes igitur in his, ut poſſumus, Monaſterio ſupradicto conſulere, et malis ipſius majoribus obviare, religioſos viros, præſentium exhibitores, dicti Monaſterii conventuales ad veſtram diœceſin et terras perfidelium eleemoſynis petendis de veſtra gratioſa permiſſione confiſi duximus dirigendos, ut per eas ſibi illatas et traditas, eidem ſuper his malis conſulatur, et etiam obvietur, religionis avido, omnium bonorum auctore Domino largiente: quapropter univerſitatem veſtram obſecramus in Domino Jeſu, quatenus eoſdem religioſos, dum præmiſſa occaſione ad vos acceſſerint, benignè admittatis, et veſtris literis admitti faciatis, illius alienigeni Regis veſtigia comitantes, qui ad reædificationem templi Dei, munera ſua miſit, et de ſuis realibus ampliora præſtare decrevit. Ut autem pro temporalibus ſeminatis impoſterum æterna metantur, volumus, ut omnes, et ſinguli, qui dicto Monaſterio in Bredelaer per manus dictorum religioſorum de bonis ſuis ſibi ac Deo collatis deſtinaverint, vel deſtinari procuraverint, efficiantur participes et conſortes omnium bonorum, quæ in ſæpe dicto Monaſterio, nec non omnium Monaſteriorum, tam Monachorum, quam etiam Monialium ordinis Præmonſtratenſis, in divinis officiis, diſciplinis, hoſpitalitatibus, cæteriſque bonis operibus, dignabitur operari clementia Salvatoris, quæque per hoc generalem remiſſionem et veniam quadraginta dierum indulgentiarum, dummodo ſuis in hac parte judicibus id placuerit, verè pœnitentes et confeſſi de injunctis pœnitentiis conſequantur, quam ipſis et eorum cuilibet de meritis patronorum noſtrorum Sanctorum Kiliani Martyris, et Liborii Epiſcopi et Confeſſoris confiſi duximus concedendum, præſentibus tantum poſt annos tres à data eorum minimè valituris. Datum in civitate noſtra Paderbornenſi noſtro ſub ſigillo præſentibus appenſo, anno Domini Milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo primo, in craſtino Sanctorum Philippi et Jacobi.

Hoc

Hoc ipſo quoque anno Hildeſienſis Eccleſia periculoſo ſchiſmate conturbata. Quippe poſt obitum Erneſti Epiſcopi Schawenburgenſis Comitis pars Canonicorum, eaque potior, delegit Henningum de Hauſen Decanum, virum è nobilitate Saxoniæ virtute præſtantem: pars verò Hermannum Haſſiæ Landgravium, Canonicum Colonienſem, & Præpoſitum Aquisgranenſem, poſtulavit. At Henningus facta electione Romam properavit, & à Pontifice coram confirmationem obtinuit, à quo & Epiſcopus conſecratus; inde feſtinato Hildeſium regreſſus, reperit militarem ordinem & vaſallos arma ſumpſiſſe pro Landgravio introducendo, multaque in hanc rem caſtra & oppida occupaſſe. Stabat interim pro Henningo Capitulum, urbs, & Bertholdus Verdenſis Epiſcopus. Extant apud nos tabulæ feria IV poſt Paſcha obſignatæ, quibus Simon Paderbornenſis Epiſcopus, Ericus, Henricus, & Antonius Comites Holſatiæ & Schawenburgenſes, & Bernardus Comes de Lippia fœdere ſe illigant cum Hildeſienſi Capitulo adverſus Duces Brunſwicenſes, Wilhelmum Seniorem, ejuſque filios Wilhelmum & Fridericum; ut rectè ſcripſerit Cranzius, Brunſwicenſes partes Landgravii adverſus Henningum ſuſcepiſſe. Verum lis hæc magnis partium ſtudiis accenſa cùm in magnum diœceſis exitium vergeret, Hermannus Langravius, qua erat modeſtia, & pacis amore, ultro electioni ſuæ ceſſit, relicto Epiſcopatu penes Henningum. Et hic ille Hermannus Haſſus, Ludovici Landgravii frater, quem poſtea Colonienſis Eccleſia Archiepiſcopum, & Paderbornenſis Adminiſtratorem ſortita eſt.

Chron. Hildeſis MS. Chron. Sclavon. Cranz. l. 12. Metrop. c. 8. Leſner. in Chron. MS. de Epiſc. Hildeſ.

Schiſma Eccleſiæ Hildeſienſis ob binos Epiſcopos electos.

Cranz. l. 12. Saxon. c. 19. & l. 12. Metrop. cap. 6. in Wand. l. 13. & 20. Chron. Sclavon. Hamelman. in Chron. Oldenburg. Chron. Monaſt. Vbbo Emm. lib. 26. Hiſtor. Friſiæ.

Famoſus per id tempus prædo Gerhardus Comes Oldenburgicus, Chriſtani Regis Daniæ frater; à quo, poſtquam ab Holſatiæ adminiſtratione depulſus erat, auxilio Saxonicarum urbium iram vindictamque convertit in Hamburgenſium, Lubecenſium, Bremenſium, aliorumque locorum mercatores; quos interceptos captivoſque cum mercibus Delmenhorſtium abripiebat. Nihil uſpiam tutum in publicis viis, nihil intactum ab hoc prædone; literas quidem ſecuritatis ille dederat, ſed ea fallacia compoſitas, ut quoties luberet fidem fallere poſſet. Qua ſuper re cùm ſæpius Lubecenſes, Hamburgenſes & Bremenſes fruſtra queſti eſſent, operam Henrici Monaſterienſis Epiſcopi & Bremenſis Adminiſtratoris implorârunt; ictoque cum his fœdere, Henricus Epiſcopus Gerhardo Comiti bellum movet, & Delmenhorſtium obſidet, opportunè ſimul vetera ejus arcis jura ad Eccleſiam repeciturus, ex quo Delmenhorſtiũ cum Toparchia Nicolai Bremenſis Archiepiſcopi patrimonium ab eo Bremenſi Eccleſiæ donatum erat, abreptumque poſtea per vim & injuriam à Comitibus Oldenburgicis. Igitur magnis impenſis atque animis obſidio cœpta, demandataque Gunthero Epiſcopi fratri; quæ dum remiſſiùs trahitur Gerhardus per ignota viarum

Gerardi Comitis Oldenburgici deprædationes, ob quas ab Henrico Ep. Monaſt. bello impetitur.

commeatum importat. Ob id quia in præſens expugnatio difficilis reputata, interveniente Henrico Schwartzenburgico Comite, Epiſcopi patre, actum de pace; quæ hac lege convenit, ut Gerhardi nepotibus, quorum ille tutor erat, Delmenhorſtium relinqueretur, & Gerhardus Comes ſe in poſterum à prædis & latrociniis contineret.

Mors Pauli II Pont. in cujus locum ſuccedit Franciſcus Roboreus, Sixtus IV dictus.

Poſteaquam v. Calend. Auguſti Paulus II repentina morte extinctus eſt, Cardinales concordibus ſuffragiis ſubrogavêre Franciſcum Roboreum, qui ex ſupremo Franciſcanorum magiſtro jam ante in Collegium Cardinalium ob eminentem ſcientiam & gubernandi prudentiam cooptatus erat. Is exemplo antecedentium Pontificum nihil ſollicitiùs habuit, quàm bellum adverſus Turcas.

Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Onufrius Paulus Lang. in Chron. Citzen.

Annus Chriſti 1472.

Sixti IV Pont. 2.
Friderici IV Cæſar. 33.
Simonis III Ep. Pad. 10.

Pontificis labor & ſollicitudo pro edomando Turca.

Igitur anno proximo, qui ſæculi hujus erat ſeptuageſimus ſecundus, auxiliis Venetorum & Ferdinandi Neapolitani Regis, validam in mare claſſem produxit, commotus cumprimis Venetorum precibus, quorum orator, ut Paulus Langius retulit, coram Pontifice expoſuit, Turcas jam brevi tempore duo imperia, quatuor regna, viginti provincias, & ducentas florentiſſimas urbes Chriſtianis eripuiſſe. Valuitque hæc claſſis non tam ad provincias repetendas, quàm ad Turcarum impetus ſuſtinendos.

Nauclerus Trithem. in Chron. Spanh. Chron. Tremon. Wittius in Chron. Chron. Colon. Heſſter. in ſuffrag. Chron. M. Belgij Trithem. in Chron. Sponheim.

Torpentem adhæc Germaniam ferale Cometæ ſidus ſub initium anni exterruit, longa, & horrifica coma ex Auſtro in occidentem porrectum, unde poſt XIII dies in Septentrionem ſe flexit; qua in plaga multo tempore perſtitit, peſtilentiæ, famis, & cruentorum malorum fatale prodigium; quæ mala haud multò poſt per Germaniam conſecuta ſunt.

Novum inter Archiepiſc. Colon. & Canonicos diſſidium.

Nam præter bellum quod hoc anno inter Ludovicum Galliæ Regem & Carolum fratrem Burgundumque exarſit, novis quoque turbis diœceſis Colonienſis ac Rhenus commovêri cœpit, quæ in bellum Noveſienſe, & Ruperti exauctorationem exiêre. Enim vero Rupertus Archiepiſcopus licet cum Clivenſi Duce utcumque jam conveniſſet, & iniquos poſſeſſores armis etiam fratris fregiſſet; novo tamen multoque graviori diſſidio cum Metropolitano collegio colliſus eſt. Synodum ille Bonnæ indixerat, ad quam Clerus convocatus. Indignati ob id præſules

&Ca-

& Canonici Metropolitani, quòd non alio loco ſynodum quàm Coloniæ in urbe & Baſilica pro veteri more habendam dicerent, eòque accedere detrectavêre. Gliſcentibus exinde ſimultatibus inter Archiepiſcopum & Metropolitanum Collegium, miſſus eſt ſub exitum Junij à Friderico Palatino fratre Coloniam Wormatienſis Epiſcopus, qui res in concordiam componeret. Idem per Legatum Pontificis tentatum; ſed omnia caſſo labore, nec ſine nova Archiepiſcopi injuria: nam cum Wormatienſis Epiſcopus nave vectus adverſo Rheno Bonnam repeteret cum Henrico Ravennavio Archiepiſcopi ſuffraganeo, Bernardo Laner à Breidbach Abbate Tuitienſi, cæteriſque Archiepiſcopi miniſtris; occurrit ſecundo flumine ad Rodenkerkam aliud navigium armatis hominibus impletum, à quibus ocius jubentur ad ripam vertere. Expoſiti invaduntur ſpoliantur, & captivi rapiuntur. Qua injuria exacerbatus Archiepiſcopus, quòd ex compoſito hæc à Canonicis agi crederet, iubet omnes eorum fruges ac vina per agrum Colonienſem intercipi, & ad arces ſuas convehi. Multis exinde offenſionibus, ut fit, accenſa odia inter Archiepiſcopum ac Metropolitanos Canonicos.

Facem hujus mali ſubjecêre Noveſienſes; nam quòd occultam conſpirationem alerent cum Duce Clivenſi, ut ſupradiximus, Rupertus Archiepiſcopus veritus, ne pravo Suſatenſium exemplo ex patrocinio Clivenſis ſe toti in ejus poteſtatem darent, conſilia agitabat, aut vi, aut aſtu intercipere Noveſium; datumque id negotium Buckio militiæ præfecto; cui ſe in hanc rem patrandam obtulit Weſſelus Duranus, civis Noveſienſis: is factus ſecretorum particeps crebro commeabat Coloniam inter & Noveſium, per quem & Archiepiſcopus civium animos ſollicitabat in ſuas partes. Buckio & Durano adjunxit ſe Scapius. His exequendi facinoris poteſtas data ab Archiepiſcopo, & mox comparata inſtrumenta, quibus portas aperirent & militem introducerent. Præmiſſus in hanc rem Duranus in urbem. Sed ille repente in alium proditorē verſus, omnia Magiſtratui detexit, literis etiam Archiepiſcopi, quas ad Buckium dederat, prolatis; quibus publicè lectis, incredibile quis furor civium exarſerit in Archiepiſcopum. Interim horum ignarus Buckius & Scapius, nave militibus inſtructa, Zonſio deſcendunt Noveſium; quibus Noveſienſes armati occurrunt, ac priuſquam nave exſcenderent, captos in vincula abripiunt, quæſtionibus ſubjiciunt, & urbis intercipiendæ machinationem fateri cogunt. Quæ ubi ad Archiepiſcopum relata fuêre, mittit ille Noveſium Stephanum Bavariæ Ducem Canonicum Colonienſem, & Vincentium Mörſanum Comitem, qui ſuo nomine ad omnia æqua ſe civibus offerant, moneantque ne quid ſeverius in captivos ſtatuant. Quibus ſpretis, Magiſtratus Buckium & Scapium in forum productos capite plectunt,

Initia belli Noveſienſis.

ctunt, ſectosque in partes ad quatuor urbis portas ſuſpendunt. Qua Conſulum civiumque audacia exacerbatus Archiepiſcopus ad Carolum Burgundiæ Ducem proficiſcitur, auxiliumque adverſus rebellem urbem implorat. Hinc jam texi cœpit belli ad Noveſium tela, quod totum poſtea Imperium concivit ad arma.

Litera tabularij Paderb. *Litera Corbej* Pace cum Haſſis firmata bene diœceſin Paderb. Simon Ep. adminiſtrat.

Longè tranquilliorem hoc anno Diœceſin ſuam habuit Simon Epiſcopus noſter; qui poſtquam cum Haſſis, perpetuis Eccleſiæ hoſtibus, tranſegerat, multa ſalubriter conſtituit. Nam pacem caſtrenſem certis legibus firmavit cum Spegeliis, & quotquot Deſenbergam caſtrum hactenus inquieti nobiles & caſtrenſes inſidebant; & quod multò laudabilius fuit, cultum divinum per omnes Paderbornenſis civitatis Eccleſias ordinavit, ut literæ hac ſuper re relatæ teſtantur. Severis etiam pœnis animadverſum in Sacerdotes corruptæ vitæ; quos inter Canonicus quidam Huxtarienſis è Collegio S. Petri à Simone Epiſcopo in judicium, rogatu Hermanni Boneburgi Corbeienſis Abbatis, protractus. Is verò quia multorum criminum compertus, Epiſcopus Abbati poteſtatem fecit trahendi in carceres, bonis ejus inter Epiſcopum & Abbatem diviſis. Demum, quæ animorum concordia erat & Canonicorum, mutuum inter ſe pactum fecère; ſervandi propugnandique vetera Cathedralis Collegii privilegia, jura, & conſuetudines vitæ introductas. Quam in rem publicum Paderbornæ congreſſum menſe Octobri indixère. Ad quem cum Simone Epiſcopo convenère Henricus de Haxthauſen utriusque juris doctor & Præpoſitus majoris Eccleſiæ, Conradus de Elmeringhauſen Decanus, Lubertus Weſtfalen Præpoſitus in Buſtorpe, Engelbertus judex Prior, Theodoricus Weſtfalen Scholaſticus, Henricus de Jmmeſen, Theodoricus de Varenſeil Camerarius, Hermannus Spiegel, Conradus de Haxthuſen Archidiaconus in Steinheim, Bernardus de Malsberg, Joannes de Galen Cantor, Theodoricus de Haxthuſen Vicedominus Monaſterienſis, Recquinus de Kerſenbrock Archidiaconus ſedis Harhuſanæ, Otto de Oynhauſen Archidiaconus Huxtarienſis, Antonius nobilis de Holſtein, & Schowenburg Comes Theſaurarius, Everhardus de Elven, & Ravenno de Valckenberg, Canonici, aliique. Et hi tum primores erant Collegij Cathedralis, priſcæ claræque omnes nobilitatis viri, quorum conſilio & auctoritate pactum cum Simone Epiſcopo initum eſt & in publicas relatum tabulas. Atque hic ille Haxthuſen inter Canonicos Præpoſitus eſt, vir excellentis doctrinæ, qui inſignem Canonicis Bibliothecam legavit, ſed ea lege, ut ſi quis ex familia ſua doctrinæ gradum ſumeret, ad ipſum rediret. Adeò tum indecorum non erat, nobiles ex equeſtri etiam ordine Doctorum laurea inſigniri; fallitur que Crantzius, qui per id tempus Præpoſitos Paderbornenſis Eccleſiæ ex plebeja familia producit.

Annus Chriſti 1473.

Sixti IV Pont. 3.
Friderici IV Cæſar. 34.
Simonis III Epiſc. Paderb. 11.

Trithem. in Chron. Sponh. Naucler. Volateranus Ursberg. Paralip. Rudolph. agricola lib. 2. rerum German. Chron. M. Belgii Annal. Flandriæ Brovver. lib. 19. annal. Trevir. Raynald. in hiſtor. Eccleſ.

Tandem & Fridericus Imperator anno hoc conſequente, cùm Turca è Boſniæ regno erumpens Carinthiam, Stiriam, & hæreditarias Auſtriæ provincias latè populando pervageretur, ſcripſit ad Pontificem, mitteret Legatos ſuos Auguſtam, quòd ea in urbe Principum conventum indicturus eſſet ad Turcarum dominatum reprimendum; Pontifex poſtulata Cæſaris ad Cardinalium ſenatum retulit; in quo Franciſcus Picolominius Cardinalis obſtitit, palam elocutus, jam decem hujuſmodi Germanorum conventus intra non multos annos inſtitutos, neque aliud in iis actum eſſe, quàm quòd Romani in invidiam vocati ſint, tanquam ſpecie belli Turcici Germaniam emungerent.

Comitia Treviris ab Imperatore indicta.

Cæſar nihilominus, quòd jam paries Auſtriacus arderet, Treviri in hanc rem publica Imperij comitia indixit; ad quæ cum Maximiliano filio magnoque Principum Comitatu ex Auſtria profectus, luſtratoque Argentorato, Friburgo, Baſilea, Colmaria, Tabernis, cæteriſque Germaniæ urbibus, Moguntiam deſcendit. Aſſectati Cæſarem Adolphus Moguntinus archiepiſcopus, Aiſtadenſis Epiſcopus. Albertus & Ludovicus Duces Bavariæ, Carolus Marchio Badenſis, Comes Wirtenbergenſis, magnuſque Comitum & procerum numerus. Magnificè exceptus Moguntiæ ab archiepiſcopo Metas contendit, Trevirim petiturus; quem ubi Metis adeſſe didicit Carolus Burgundiæ Dux, magnoque deſiderio teneretur conveniendi Cæſarem, Metas ſalutatum præmiſit Davidem Epiſcopum Ultrajectenſem, & Engelbertum Naſſoviæ Comitem: Cæſari exinde XXVIII Septembris Trevirim ingreſſuro occurrit ipſe Carolus comitatu prorſus regio, qui Cæſaris exæquaret. Cæſare in urbem & palatium deducto, Dux urbem Imperatori cedendo regreſſus eſt ad D. Maximini Cœnobium; Eo poſt in congreſſu multa de bello Turcico, alijſque, in publico ſenatu Principum tractata, multa etiam ſecretis colloquiis inter Cæſarem & Ducem; è quibus illud proditum refertur, petiiſſe Cæſarem Mariam unicam Caroli heredem filiam Maximiliano filio ſuo dari in matrimonium: contra Ducem nihil contentiùs egiſſe, quàm ut reſumptis priſcis honorum titulis Rex Burgundiæ ſalutaretur, ſimulque Vicarius Imperij crearetur. Quæ ſi Cæſar faceret, pollicitus eſt ultra ſe omnes Imperij hoſtes domiturum, & quæ Imperio detracta eſſent, armis recuperaturum. Monitus erat à Galliarum Rege Cæſar, ne Carolo fideret, aut Regem Burgundiæ diceret. Ac ſatis conſtabat, quàm, regno Burgundiæ inter Galliam & Imperium interjecto, utrique perpetuus & infeſtus hoſtis futurus eſſet. At Cæſar qui non minus

Cæſar à Duce Burgundiæ magnificè Treviris excipitur.

nus potentiam, quàm Dux regnandi gloriam ambiebat, ſe ea factu-rum promiſit, cùm Maximiliani Ducis filiam duxiſſet. Erant præ-terea poſtulata ejuſmodi, quæ ſine Principum conſilio & aſſenſu Im-perator diceret ſe præſtare non poſſe. Quare Cæſar non ſalutato Du-ce Coloniam proficiſcitur, quo non leviter offenſus Dux, odium concepit in Cæſarem, quod haud multò poſt effudit ad Rhenum. Cæterum quibus officiis & muneribus certârint inter ſe Cæſar & Dux, qua oſtentatione opum; qua epuli magnificentia, ferculorum multitudine, ac luxu plusquam regio, miniſtrorumque ſplendore exceperit Dux Cæſarem in celebri D. Maximini Cœnobio, quod noſtra memoria à Gallis funditus everſum vidimus, Rudolphus Agri-cola, auctor Chronici Belgij, Browerus & alij non ſine admiratione poſteritatis deſcripsêre.

Cæſar Coloniæ haud minus, quàm Treviri magnificè exceptus à Magiſtratu, clero, & populo, multisque muneribus tam ipſe, quàm Maximilianus filius, ac miniſtri primarij honoratus, atque dum iſtic hæſit in hoſpitio, Agrippinenſium ſumptibus eſt habitus. Ibi Cæſar cùm jus diceret, & controverſias ad ſe delatas decideret, tum nihil impenſius habuit, quàm ut ardentia inter Rupertum Archiepiſcopum & Metropolitanos Canonicos diſſidia, quæ in apertum bellum eru-perant, ex æquo componeret. Nam poſtquam Canonici didicêre imploratum ab Archiepiſcopo Carolum Burgundiæ Ducem ſuæ diœ-ceſis tutorem, exterisque ſe armis opprimendos; & illi fœdus inter ſe percuſsêre defenſionis, in quod magna pars nobilium, Colonia, Noveſium, & aliæ etiam civitates nomen dederunt; imperatumque Capituli nomine Ordinibus, ne alij quàm Metropolitano Capitu-lo fidem & obſequia præſtarent (Extra hanc conſpirationem fuêre ordines, ducatus Weſtfaliæ, quòd in fide Ruperti Archiepiſcopi per-ſiſterent) ſimul miles ſcriptus, quo ſe ſuaque tuerentur. Et quia ca-put rei gerendæ deerat, convocato concilio, delegêre è ſuo Collegio Hermannum Landgravium, fratrem Ludovici & Henrici Landgra-vij (quorum ille Caſſellis, hic Marburgi imperitabat) diœceſis defen-ſorem; factaque promiſſio, ſiquidem diœceſin fortiter propugnaret, fore ut exauctorato Ruperto ab ſe Archiepiſcopus eligeretur. Et quia in Landgravio familiæ potentia ſimul quæſita, quam Palatinis obji-cerent, Landgravius quoque fratris auxilijs adjutus, armatus diœce-ſin ingreditur, arcemque Poppolsdorfianam annona militari reple-tam expugnat, ſubactaque Bonnâ & Andernaco, Lintzium aggre-ditur, quod à communi fœdere deſciverat, & Ruperti militem re-ceperat.

Canonici Colon. cum confœderatis contra Archiepiſcopum ſuum conſpirant.

Hac rerum mutatione, & adverſariorum ſucceſſu perculſus Ru-pertus Archiepiſcopus, cùm Friderici Palatini viribus, quibus hacte-nus pugnârat, Haſſos ſibi objici videret, multò vehementius Bur-gundiæ Ducis auxilia ſollicitare cœpit. Quare ſub initium Auguſti

Archiepiſcopus Ducis Burgundiæ opem implorat.

Zutpha-

Zutphaniam profectus Burgundum convenit, queſtusque de injuriis ſibi illatis & rebellione ſuorum, totum ſe in clientelam Ducis dedit. Lætus Burgundus, ſubactâ jam Geldriâ; offerri ſibi novi belli, exporrigendique ad Rhenum Imperij occaſionem; prolixè omnem operam Archiepiſcopo addixit; certò etiam ſpondens, ſe eum in priſtinum dignitatem repoſiturum; omnesque rebelles pro merito caſtigaturum; ſed prius ſibi Cæſarem conveniendum, qui tum Trevirim acceſſurus erat. Quare hoc anno auxilia diſtulit. Interim Archiepiſcopi miles ducibus Martino Ruyſſenbachio, & Friderico Huſſio Noveſium obſidere molitus; haud procul ab urbe in vicinis pagis conſidet, agros Noveſienſium depopulando. At dum ſecuriùs incautiúsque miles poculis & ſomno indulget, erumpunt noctu cum ſtipendiario milite Noveſienſes, & totum illud agmen obruunt, cæduntque, paucis fuga elapſis: Ruyſſenbachius & Huſſius ex letali vulnere haud multò poſt exſpiravêre, reliqui cum triumpho captivi Noveſium introducti.

Archiepiſcopi miles cæditur à Noveſienſibus.

Non his dejectus Archiepiſcopus, arma inſtaurat. At Cæſar qui Coloniæ verſabatur, medio Decembri mittit Brulam ad Archiepiſcopum honoratæ legationis viros, interque hos Epiſcopum Eiſtadenſem, à quibus monitus rogatusque, à bello deſiſteret, ſe æquum inter partes judicem fore; ſed quia longiùs res proceſſerat, contracto jam cum Burgundo belli fœdere, nec Rupertus Cæſari fideret Palatinis infeſto, Legatos ſine reſponſo remiſit, hoc ſolum prolocutus, ſe propediem Cæſari rationem factorum daturum. Quatriduo poſt, miſſis Legatis, planius mentem expoſuit, renunciando Cæſari, hujus diſſidij bellique cœpti cauſam non penes ſe, ſed Metropolitanum Capitulum reſidere, à quo conſpiratio & fœdus adverſum ſe initum; & Defenſor diœceſis Landgravius ſit delectus, habere illos Haſſum, ſe Burgundum diſceptatorem. Quo ſuperbo reſponſo ſatis intellexit Cæſar, quæ contexti belli magnitudo à contumace Archiepiſcopo & irato Burgundo immineret. Quare & ipſe ad apparatum belli conſilia ſua convertit. Auctum periculum à Clivenſi Duce, quem per id tempus Burgundici belli ſocium habebat in ſubigenda Geldria. His quoque motibus haud leviter ducatus Weſtfaliæ concuſſus; multumque ordines perplexi hærebant, utri ſe parti conjungerent; quos tamen in fide Archiepiſcopi ſui, quam ſemel jurarant, conſtantius permanſiſſe Colonienſium annales perhibent.

Cæſar pacem inter Archiepiſcopum & Canonicos tentat, ſed fruſtra.

*Obitus Alberti Hojani Ep. Mind.

*Obijt & hoc anno feſto D. Marci Albertus Mindenſis Epiſcopus, Hojanus Comes, in caſtro Petershagio, poſtquam ſupra XXXVI annos, primùm Coadjutor Willebrandi Haltermontij Epiſcopi, ac deinde ab ejus obitu Succeſſor diœceſin illam adminiſtrarat. Quem etſi Crantzius, ut ſupra etiam monuimus, otio & ventri deditum, nec magnæ frugi Epiſcopum tradat, ut is ſcriptor liber eſt in carpenda Præſulum ſacrorum vita; auctor tamen Chronici Mindenſis, qui ſub

Crantz. lib. 11. Metrop. c. 53. Chron. Mind. à Meibom. editum. Chron. Mind. à Piſtor. editũ Chron. Mind. MS.

Cui ſuccedit Henricus Schawenburgicus. Qui Monaſterium Overkerkanum ad arctiorem diſciplinam adducit. *Auctor Chron. Belgici Pontus Heuter. l. 5. rerum Burgund. Chron. Colon: Chron. Noveſ. Chron. Monaſt. Trithem. in Chron. Mejer. in Flandr. Crantz. lib. 12. Sax. Brovver. in annal. Trevir. Chron. Tremon.*

ſub id tempus vixit, virum non modò corporis habitu moribusque decorum, ſed eruditum piumque celebrat, qui diligentiſſimus fuerit in Canonicarum horarum precibus, cultuque divino perſolvendo; quanquam civilibus bellicisque negotiis, magis ſe quam religioni excolendæ impenderit. Funus è caſtro Mindam à vaſallis & militaribus viris deductum, & à clero honorificè exceptum, conditumque in Baſilica ad pedes anteceſſoris. Exequijs, quæ à ſuffraganeo ejus habitæ fuère, Fridericus Brunswicenſis multique proceres interfuère. Succeſſorem nactus eſt 3. Calend. Auguſti Henricum Comitem Schawenburgicum, Adolphi Comitis Holſatiæ & Schawenburgi fratrem, Præpoſitum Hildeſienſem; uti jam ante id, bellum, cui Simon Epiſcopus interfuit, transactum retulimus, neglecto Oldenburgico, quem Albertus adjutorem adlegerat. Et Henricus, ut eum Crantzius commendat, Præſul animo tranquillus, modeſtus, quique nulli unquam detrimento fuerit, pacis non minus, quàm religionis amans. Quare haud multò poſt in Cœnobio Mollenbeckano Epiſcopus conſecrari voluit. Inde Epiſcopi munus auſpicatus, rogatu fratris Adolphi, quæ extremæ ejus ante mortem preces fuère, diſſolutas vagasque Monaſterij Overkerkani Virgines nobiles intra clauſtri diſciplinam reſtrinxit. Hunc in modum cætera per diœceſin, quæ ab anteceſſore multum neglecta erant, ad priſtinam religionis formam reduxit.

Annus Chriſti 1474.

Sixti IV Pont. 4.
Friderici IV Imp. 35.
Simonis III Epiſc. Paderb. 12.

Cæſar Coloniam contra Burgundum animat, & copias è Germania colligit. Burgundus, miſſis Legatis, Colonienſes & Noveſienſes ad ſubjectionem ſollicitat.

Bellum ſubinde, quod affectum diximus, & tot ſcriptoribus celebratum eſt, anno proximo, qui ſæculi numerabatur ſeptuageſimus quartus plenis flammis erupit obſidione Noveſij. Ac Cæſar poſtquam omnibus pacis conſilijs fruſtra tentatis didicit, ingenti apparatu bellum verſari, nihil quoque conſultius habuit, quàm urbem Colonienſem totius Rheni propugnaculum concitare, armareque adverſus Burgundum; quam in rem multa Agrippinenſibus privilegia dedit, traxitque in belli ſocietatem. Inde ſub initium anni in ſuperiorem Germaniam profectus, hyemem quoque in apparatu belli conſumpſit. Poſt diſceſſum Cæſaris Burgundus literas dat ad Rupertum Archiepiſcopum, quibus certum facit, ſe cum univerſis Belgij & Burgundiæ auxiliis brevi adfuturum; atque ad hanc promiſſi fidem præmittit Aræburgium cum copiis, quibus Rupertus non modò cætera, quæ poſſideret, loca tueretur, ſed hoſtes ſuos infeſtare poſſit. Subinde feciales mittit ad Colonienſes & Noveſienſes, quibus ſe magno faſtu urbes ingreſſurum denunciat: ſe totius diœceſis Advocatum tutoremque delectum eſſe; ac niſi Archiepiſcopo ſuo in omnibus ſeſe ſubmittant, fore ut brevi cum exercitu ante urbem adſit, &

ad obedi-

ad obedientiam compellat, id quod omnibus ſimul ordinibus denunciari velit; ſcire ipſos quàm potentem totius Europæ hoſtem laceſſerent, Ducem videlicet Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Geldriæ, Limburgi, & Luxenburgi, Comitem Flandriæ, Hollandiæ, Arteſiæ, Hannoniæ, Zelandiæ, Zutphaniæ & Boloniæ, Dominum Friſiæ, Picardiæ & Mechliniæ, Marchionem ſacri Imperij; qui cùm ſe Regi Franciæ & Regi Romanorum parem ferat, tum omnibus hiſce ſimul formidabilem: ſtare ante oculos eorum Leodium nuper Caroli viribus exciſum: viderent Colonienſes ne excidium eorum in ſuam quoque urbem trahant: juſta Ducem ſuum Advocatum diœceſis poſcere, obedientiam videlicet civium erga ſuum Archiepiſcopum, qualem cùm Leodienſes recuſarint ſuo Epiſcopo, imploratum ſe adfuiſſe & ab urbe dignas ruinæ pœnas exegiſſe; eandem hic cauſam agi. Quæ cùm ſuperbè expoſuiſſent feciales, tum Ducis inſignia celebrioribus in urbe locis affixêre. Ad quæ modeſtè Colonienſes, ſe Imperij eſſe cives, urbemque non alium quàm Cæſarem agnoſcere Dominum, in ea fide ſe manſuros. Nec aliud à Noveſienſibus reſponſum. At vix Legati urbe exceſſerant, cùm tantus plebis furor exarſit, ut Ducis inſignia palam refigerent, & luto defœdarent. Hunc motum conſpiratio publica conſecuta, ſcriptus miles, implorata vicinorum urbium auxilia, præmunita urbs, & omni annonæ proviſu inſtructa. Idem Noveſij factum: utrobique Burgundus hoſtis proclamatus. At quia Noveſium petebatur à Burgundo, firmandæque potentiæ prima belli ſedes ad Rhenum, collatis in unum conſilijs, Metropolitani Canonici & cives de præfecto urbis imponendo ſolliciti, Hermannum Haſſiæ Landgravium, virum manu & conſilio promptum, delegêre; qui & ultro ſe obtulit ad defenſionem urbis. Additus illi Gerloſus Breidenbachius & Joannes Lieskirchius, expertæ virtutis milites, quos cum copijs provincialibus & urbis Colonienſis Noveſium misêre. His acceſſit Everhardus Wittenius cum centum & triginta equitibus in Weſtfalia conſcriptis. Hi Noveſium ingreſſi urbis propugnationem ſuſcepêre, omnemque hyemem & vernum tempus in muniendo Noveſio & ordinanda militia inſumpsêre. Et jam præter cives tria millia præſidiariorum peditum, & quingenti equites numerabantur in urbe; quæ vallo firmo, altis foſſis, mœnibus validis, turribus circum multis, portis magnificis, & propugnaculis recens excitatis præmunita erat. Qua verò parte Orientem reſpicit, alveus ab Rheno deductus mœnia præterlapſus, & inſulæ binæ inter Rhenum & urbem interjectæ, ob humentia & paluſtria loca, hoſti difficilem acceſſum faciebant. His munimentis confiſi intrepidi hoſtis adventum excepêre.

Noveſio Hermannus Landgravius Haſſiæ præfectus imponitur.

Noveſium firmatur.

At Burgundus poſtquam Luxenburgi intellexit, qua contemptione Legati ſui Coloniæ & Noveſij excepti eſſent, irarum plenus in Brabantiam feſtinavit, copiaſque omnes, quas per hyemem

Burgundus Noveſium obſidet.

Digitized by Google

longè latéque apud diverſas nationes conſcripſerat, ineunte Julio Trajectum ad Moſam convenire jubet, quibus, ut ab Heutero relatum, exercitus ſexaginta millium bellatorum conflatus: auctor Chronici Belgij centum millium fuiſſe perhibet, ſequebatur exercitum ingens turba præfectorum rei tormentariæ, foſſorum, fabrorum, Sacerdotum, mulierum, calonum. Hac hominum multitudine per Juliacenſem agrum progreſſus, Noveſium v. Calend. Auguſti obſidere cœpit. Exercitus omnis in quatuor nationes & caſtra diviſus, Gallos, qui Picardi majorem partem erant, Italos, quos Longobardos dicebant, Anglos & Belgas, quibus Burgundi, Geldri, Leodienſes, cæterique accenſebantur. Acceſſerant ex Germania Rupertus Archiepiſcopus, Fridericus Palatinus Ruperti frater, Engelbertus Naſſovius *Bredæ* dominus, Vincentius Comes Mörſanus, quisque cum ſuis copijs. Nam Wilhelmus Dux Juliæ & Joannes Ducis Clivenſis filius ſpectandi cauſa in caſtris verſabantur. Inde caſtra circum explicata ſecundum quatuor urbis plagas & nationes militum; Dux ipſe tentoria fixit in Cœnobio Auguſtinianorum, quod verſus meridiem urbi objacebat; ibi ille poſtquam per fecialem urbis deditionem fruſtra poſtulaſſet, & leges militares per caſtra evulgaſſet, totam æſtatem & hyemem permanſit, nunquam veſtibus exutus, nunquam lecto uſus, ſed ſomnum ſedendo capere, ut ad omnem belli caſum expeditus eſſet: ibi quotidie cum proceribus ſacrificio Miſſæ intereſſe, & preces Canonicarum horarum clerici inſtar quotidie recitare. Magnus Princeps & maximis exæquandus, ſi modò temeritas, & inſana quædam proferendi imperij cupiditas abfuiſſet.

Urbe undique incincta clauſaque, cœpit ex ſingulis caſtris oppugnatio, provectæ vineæ, admotæ machinæ, verberata mœnia, turres & portæ aſſiduis tormentorum ictibus; quæ omnia incredibi fortitudine excepêre Noveſienſes, ductu hortatuque Landgravij, nunc erumpendo victores, nunc victi. Inſula quæ inter urbem & *Rhenum* porrigitur, modò à Picardis & Italis occupata, firmataque aggere: modò ejecto hoſte recepta, magno obſeſſorum commodo; quòd per eam ex Rheno importaretur annona, & ſupplementa militum à Colonienſibus laborantibus ſubmitterentur.

Cæſar comitia indicit pro liberando ab obſidione Noveſio & defendenda Colonia.

Tandem & Cæſar, cùm Noveſium in anguſtias contrahi nunciaretur, captoque Noveſio Coloniam periclitari, experrectus, comitia Auguſtæ Vindelicorum indicit ad initium Julij. In ijs ex decreto Principum mittit literas ad omnes Jmperij ordines, cum mandato contrahendi militem, quo ſinguli Noveſio ſubveniant, & Imperij fines tueantur. Celebres ea tempeſtate erant bellatores Albertus Elector *Brandeburgicus*, quem Pius II Pontifex Achillem Germaniæ appellat, Albertus Saxoniæ, & Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, his Aquila, inſigne Jmperij, à Cæſare transmiſſa; mandatumque, ad horum Ducum ſigna & auſpicia cæteri Principes ſe conjungerent. Subinde & à

Cæſare

Cæſare miſſæ literæ ad Burgundum, quibus monebatur, bello cœpto abſiſteret, aut omnes Imperij vires in eum commovendas, detrahendaque, quæ intra Imperium poſſideret bona: ſed nihil his flexus Burgundiæ Dux, pertinaciſſima obſidione urbem premere non deſtitit.

Crantz. in Saxon. lib. 12. c. 12. & in Wandal. lib. 13. c. 11.

Commodum per id tempus Chriſtianus Rex Daniæ ex Romana peregrinatione reverſus in Germaniam, Cæſarem ac Principes in Auguſtanis comitiis acceſſit; rogatusque eſt, arbiter eſſe vellet inter Burgundum & diſſidentes ad Rhenum partes. Quod pacis componendæ munus Rex pronus admiſit. Sed vix dum ille per Saxoniam in Holſatiam redierat, regnum prius ſuum poſt longam abſentiam aditurus, cùm denuo Cæſaris literis admonitus, iter ad Rhenum & Burgundum componendum ſuſcepit. Affectati Regem Fridericus Dux Brunswicenſis, Joannes Dux Saxoniæ, Lawenburgicus, Magnus Dux Megapolitanus, Gerhardus Regis frater Comes Oldenburgenſis, Adolphus Gerhardi filius, Joannes Raesfeldius Præpoſitus Oſnabrugenſis. Hoc ſplendido comitatu poſtquam Rex diœceſin Oſnabrugenſem & Paderbornenſem transgreſſus, Suſatum pervenit; ubi monitus eſt à fidis hominibus, excubare in inſidiis turmam Colonienſium & Weſtfalorum, ad hoc intentam, ut Regem Regisque comitatum in prædam abducat. Quare deflexo ad Luppiam itinere, pridie D. Martini Lipſtadium acceleravit; atque iſtic Marcanorum nobilium comitatu, & præſidio equeſtri ſtipatus, primò Eſſendiam, deinde Duſſeldorpium tutò deductus eſt. Nihil tanto hoſpite gratius fuit Wilhelmo Juliæ & Montium Duci, à quo magnificè exceptus, traductusque eſt per Rhenum ad Burgundum in caſtra. Multa inter Regem & Burgundum in tentorio pertractata de pace; ſed cùm Burgundus, obſtinaciſſimæ mentis Dux, ad nullas pacis leges ſe deduci pateretur; Rex infecta re Coloniam profectus, celebratoque iſtic feſto Regum, Cæſaris, qui jam ad Rhenum acceſſerat, conveniendi opportunitatem exſpectavit. Hunc deinde Andernaci acceſſit; relatisque, quæ apud Burgundum egerat, cœpit & apud Cæſarem pacificationis negotium reſumere: at cùm iſtic quoque Colonienſium animos exacerbatos reperiret, extrema contra Burgundum urgentium, irritis conſiliis poſt quinque hebdomadarum inanes labores ſecundo Rheno devectus in Daniam rediit.

Hammelm. Chron. Oldenb. pag. 3.

Rex Daniæ ex Romana peregrinatione redux arbiter deligitur inter diſſidentes ad Rhenum.

Atque iſta licet Rex Daniæ Chriſtianus, Regum Chriſtianorum ea tempeſtate religioſiſſimus, ſyncera mente, optimoq; pacis ſtudio pertentârit; apud quoſdam tamen in ſuſpicionem occulti cum Burgundo fœderis icti venit; quod ſanè magna tanti Regis calumnia factum. Id magis à Danis Suecisque, quorum ille ſapientiſſimus Rex fuit, recoli velim, quo majorum inſtituto Romam profectus; quo cultu religionis limina Apoſtolorum inviſerit; quo honore Sixtum IV Pontificem, & in eo Apoſtolicam Sedem veneratus ſit; quibus Cardinalium & præſulum obſequiis exceptus ſit; quæ Catholicæ religionis & pietatis impreſſa ubique veſtigia reliquerit; uti hæc à Romanis & gentis noſtræ ſcriptoribus relata ſunt.

Chron. Sclavon. quod alij Lubecenſ. dicunt.

Henricus Ep. Monaſt. bello committitur cum Gerardo Comite Oldenburgico.

Interim quæ Regi ex occulto cum Burgundo fœdere aſperſa fuêre, ea locum habent in Gerhardo ejus fratre Oldenburgico Comite, diſparis indolis homine. Is enim, ut ſupra retulimus, hoſtilibus armis commiſſus cum Henrico Monaſterienſi Epiſcopo, & Anſeaticis civitatibus, quarum mercatores cùm furioſus prædo contra pacta & promiſſa non deſiſteret divexare, mercesque eorum interceptas convertere in arces ſuas; rurſum Henricus Epiſcopus adjutus Hamburgenſium, Lubecenſium, Brunswicenſium, aliarumque urbium viribus (quibus & Friſones acceſsêre) Gerhardum armis aggreſſus, caſtrum, quod ſuper Viſurgim exſtruxerat, receptaculum prædarum, expugnat, & ſolo æquat: quadraginta, qui in eo prædones, capti; mox etiam capite mulctati. Simul Harpſtedium caſtrum ad fines Monaſterienſis diœceſis à Lubecenſibus expugnatum everſumque. Poſtremum Oldenburgum caſtrum atque Oppidum, Comitum ſedes, obſeſſum, & per XIV dies acerrimè oppugnatum. Quibus cùm extrema Comitum ruina immineret, miſerati ſortem Comitis, intervenêre Epiſcopus Oſnabrugenſis & Verdenſis, Comes Teclenburgicus & Hojanus; fideque pro Comite interpoſita, Epiſcopum Monaſterienſem ab obſidione ad pacis tractationem deduxêre. Locus tractandi Wildeshuſium deſignatum; eò poſtquam cæteri omnes convenêre, ſolus Gerhardus Comes non acceſſit, vulpinis, ut ſcribunt, artibus ſe ſubducendo, ne quam ſatisfactionem Epiſcopus & mercatores poſcebant, præſtare cogeretur. Prorogatus conventus in diem D. Walburgis, citatusque denuo Comes eluſit omnes; quòd per id tempus in caſtris ad Noveſium apud Burgundum verſaretur; à quo magnis honoribus exultus, equeſtribus publicè inſignibus decoratus, Friſiæ utriusque, quam Burgundus ſubigere meditabatur, præfectus nominatus eſt. Et quum in intimam Burgundi familiaritatem penetraſſet homo verſipellis & turbidus, literas minarum plenas impetravit à Burgundo ad Monaſterienſem Epiſcopum, quibus jubebatur Comitem bello intactum relinquere, damna illata reſtituere, caſtra arcesque reddere; quæ ni faceret, brevi ſe ultorem adfore. Accenſa hæc offenſionis cauſa fuit inter Epiſcopum & Burgundum, ut, qui jam à Cæſare, transmiſſa Imperij Aquila, ſupremus belli præfectus per inferiorem Saxoniam nominatus erat, eò ardentius bellum contra Burgundum appararet. Acceſſerat altera offenſio inter Burgundum & Monaſterienſem Epiſcopum ex comitatu Zutphanenſi, quem Epiſcopus Monaſterienſis ſexaginta aurearum Rhenenſium millibus oppignoratum habebat. Ac Cæſar, ut Henricum Epiſcopum ſibi arctius devinciret adverſus Burgundum, ſcriptis literis illi poteſtatem fecerat, occupandi arcem & Zutphaniam, ac vetera urbis privilegia nomine Imperij tuenda; id verò indignè tulit Burgundus, qui in ſubigenda Geldria occupatus, ſe Geldriæ Ducem, & Zutphaniæ Comitem ſcribebat. Ægre adhæc Cæſar, & Geldriæ

Adducitur ad tractatus pacis; quos tamen conſuetis fraudibus eludit Comes Oldenburgicus.

Cauſæ offenſionis inter Burgundum & Henricum Ep. Monaſt.

Pontan. lib. 9. & 10. Hiſtor. Geldriæ Chron. Monaſt.

driæ ordines, multique Principes patiebantur, Geldriam exuto Adolpho Duce, excluſisq; Adolphi filiis Carolo & Philippo, quos Burgundus captivos tenebat, ab avita majorum poſſeſſione depelli, & transferri ad Burgundum, hominem Gallicæ nationis, & formidabili potentia regnandique libidine Imperij Principibus imminentem; quæ res, ut mox referemus, tanta conſpiratione concitavit omnes Imperij ordines ad arma, adverſus Burgundum ab obſidione Noveſienſi depellendum. Et Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, etſi avia Burgundica natus eſſet, Imperij tamen integritatem defenſionemque ante ſanguinis vinculum habuit, quòd ipſi non minus, quàm cæteris Principibus ſuſpecta eſſet vicini hujus potentia; Burgundumque non minus, quàm Francum olim, amicum mallent habere quam vicinum: videbaturque alter Henricus Leo faſtu & dominatu omnibus intolerabilis rediiſſe ad vitam.

Annus Chriſti 1475.

Sixti IV Pont. 5.
Friderici IV Cæſar. 36.
Simonis III Ep. Pad. 13.

Procedebat per hæc in alterum annum, Chriſti videlicet MCCCC LXXV, Jubileo celebrem obſidio Noveſij ingenti partiũ contentione. Nihil per hyemem intermiſſum ab hoſte in oppugnando, nihil ab obſeſſis in propugnando. Erat in caſtris Burgundi omnium rerum abundantia ex libera annonæ ſubvectione; aſpiciebantur in ſingulis fora mercatorum, & venalſum ex omni genere mercium, tanquam continuæ circa urbem nundinæ celebrarentur. Contra in urbe ſenſim omnis annona contrahi in anguſtias; carnibus cæteriſque abſumptis; à Quadrageſima equis paſti tam incolæ quàm præſidiarij, quos ſupra trecentos & quadraginta brevi fames in cibum rapuit; at cùm frumenta ſuppeterent, cætera tolerabilius habuêre; incitatiſque inter ſe animis, cives ac milites, quæ interdiu tormentis & machinis dejecta erant, noctu reparabant, nova etiam propugnacula objiciendo. Juvit & Rhenus obſeſſos: is XIII Februarii effuſus per inſulam ejecit Longobardos; nudumque jam erat latus illud ab hoſte, quo cognito, Colonienſes, ſubmiſſo Wilhelmo Aræbergo, ex adverſa Rheni ripa caſtra locant, quibus per navigia annona & miles importatus. Subinde decimo ſexto Calend. Martij penetravêre per media hoſtium caſtra vicini Cæſaris milites in urbem, qui Cæſaris nomine certam ſpem ſubſidii brevi adfuturi intulêre. Hoc nuncio mirificè confirmati Noveſienſes ad omnia extrema ſe animavêre, hortatore cumprimis Hermanno Landgravio urbis præfecto; ejus nimirum affabili liberalitate, & invicta conſtantia, cives, juxta ac milites ad omnes labores & pericula alacres trahebantur: nec ſua mulierum deerat fortitudo, ligna, lapides, calcem importantium ad lacunas murorum implendas.

Continuatio obſidionis Noveſienſis.

Cæſar

Digitized by Google

Cæſar Imperij vires colligit ad tutandum Noveſium.

Cæſar, qui ſub exitum Novembris anno ſuperiori Andernacum advenerat cum copiis ſuis, poſt auditum Daniæ Regem, cognitamq; ex eo Burgundi pertinaciam in aſpernanda pace, nihil ſollicitiùs habuit, quàm Imperij vires ad ſe trahere; evocatique mox acceſſêre Andernaci Cæſarem Adolphus Naſſovius Moguntinus, Joannes Marchio Badenſis, Trevirenſis Archiepiſcopus, Albertus Marchio Brandeburgenſis, & Albertus Dux Saxoniæ, Electores Imperii. His acceſsêre Epiſcopi Matthias Eiſtadenſis, Spirenſis, & Wormatienſis; præterea Sigismundus Dux Auſtriæ, Ludovicus, Albertus & Fridericus Duces Bavariæ, Henricus Haſſiæ Landgravius; quibus ſe conjunxêre quinquaginta fere Comites Jmperij, ultro ad hoc bellum convolantes, ſinguli cum copiis ſuis. Cæſar tam valido exercitu inſtructus belli-Duces in conſilium advocat; quo decretum; ſuperiorem Rheni ripam & Colonienſem diœceſin purgare; eò Lintzium primùm aggreſſi, in quod Rupertus Archiepiſcopus & Burgundus bis mille Picardos introduxerat propugnatores. Tentârat id quidem antea Henricus Haſſiæ Landgravius & Andernacenſes cives; ſed tam hi, quàm Landgravius cum inſigni clade repulſi erant; mæſtaque gemebat Andernacenſis civitas, media fere civium parte ad Lintzium amiſſâ.

Lintzium oppugnatur.

Quare ad Lintzium omnis vis bellica adacta; ibique Albertus Marchio Brandeburgenſis, Germaniæ Achilles, tot bellis & præliis clarus, ſupremus militiæ caſtrorumque Dux à Cæſare nominatus titulo Mareſchalli Jmperatoris, Albertus Dux Saxoniæ Signifer Jmperij renunciatus, alij aliis militiæ muniis & honoribus decorati. Inde 18 Calend. Februarij Lintzium oppugnari cœptum, multo labore & jactura militum; quòd Oppidum acerrimè defenderent Picardi, numero & militari prudentia præſtantes. Suſtentata fortiter per octo hebdomadas oppugnatio, dum Nonis Martij ad extrema deducti Cæſari ſe dederent. Verſa mox omnis vis bellica in cætera Oppida & caſtra, expugnatumque intra octo dies Negiomagum; poſt Erpelia, & Rolandſeckium, ex quo Rex Daniæ in tranſitu tormentorum ictibus petitus erat.

Cæſar Coloniam venit, & compoſitionem per Nuncium Apoſtolicum tentat.

Pacato in hunc modum Rheno ſuperiore, Cæſar lentis itineribus Coloniam deſcendit; quam urbem 13 Calend. Aprilis, poſtridie videlicet Palmarum, omni ferè ſacrorum Præſulum ac Principum comitatu magnificentiſſimè ingreſſus, cœpit de ſumma rei altiora conſilia agitare; & quia per id tempus Agrippinam acceſſerat Alexander Forolivienſis Epiſcopus, Pontificis Legatus, conſultum habuêre, per Apoſtolicæ Sedis Legatum Burgundum ad concordiam deducere, omnemque belli controverſiam, ſicuti Suſatenſi bello factum erat, ad judicium Pontificis vocare. Suſcepit Alexander Legationem ad Burgundum in caſtra profectus, multisque Ducis animum pertentavit; & cùm in nullam partem obſtinaciſſimum Burgundi animum reflecteret, quòd diceret ſe ſine inſigni nominis ſui probro à cœpta

Noveſienſi

Noveſienſi obſidione deſiſtere non poſſe, irritis conſiliis Coloniâ ad Cæſarem rediit. Tum verò Cæſar miſſis quaqua verſum nunciis & literis, accerſere urbium imperialium auxilia, poſtulare ad dicendam cauſam, quotquot è Germanis Burgundo militarent, percellere edictis contumaces, citare non modò Rupertum Archiepiſcopum, ſed & Joannem Cliviæ & Wilhelmum Juliæ Duces, quorum alter ſocialium cum Burgundo conſanguineo armorum, alter ſubmiſſæ annonæ reus agebatur. Sprevêre Rupertus Archiepiſcopus & Cliviæ Dux Cæſaris minas: Juliacenſis ſe ſtitit, & in neceſſitatem temporum retulit ſubmiſſam à ſe annonam; qua excuſatione acquievit Cæſar.

Hærebat interim Cæſar cum exercitu circa Coloniam cum Alberto Brandeburgico ſupremo militiæ præfecto: mittuntur quadringenti equites & trecenti pedites, ſpeculatum Burgundi ad Noveſium caſtra. Qua ſuper re certior factus Burgundus, miſit obviam expeditos militiæ ſuæ viros; à quibus totum illud Brandeburgici agmen malè exceptum, disjectumque: cæſi octoginta, capti quadraginta, cæteri fuga diſperſi, pars in arcem Hulckenradam recepta ægre vitam ſubtraxit. Speculatores à Brandeburgico emiſſi à Burgundo malè excipiuntur.

At dum Cæſar per tres hebdomadas Coloniæ ſubſiſteret: augebatur indies copiis undiq; ſubmiſſis ex Thuringia, Saxonia, Haſſia. Acceſsêre ad cæteros Comites Waldecenſis, Everſtenius, Benthemenſis, Lippienſis, quiſque ſuis copiis inſtructus; quibus ſuas iunxêre Epiſcopi Weſtfaliæ, & Saxoniæ Mindenſis, Oſnabrugenſis & Paderbornenſis, Hildeſienſis, cæterique. Haud inferiores copiæ advenêre ab urbibus Imperialibus. Submiſit Colonia tria millia, Aquiſgranum ducentos quinquaginta milites, totidem ferè Tremonia, ductore Sigebodo Beſwordio nobili & militari viro: longùm cæterarum urbium auxilia referre, aut quæ Carolus Marchio Badenſis, aut Henricus Haſſiæ Landgravius, aliique Principes adjunxêre. Quibus confirmatus Cæſar III Nonas Maji movit cum exercitu in Burgundum; ſed gradu lento, ac non ſupra horæ ſpatium, quòd Monaſterienſem Epiſcopum exſpectaret. Igitur primis caſtris è regione Mulhemii conſedit, alteris in Niehem & Monheim, tertiis ad Woringam; ubi Henricus Monaſterienſis Epiſcopus ex altera Rheni ripa acceſſit cum lectiſſimo octo millium exercitu, è Monaſterienſi & Bremenſi diœceſi contracto. Equites peditesque uno omnes indumento coloris viridis venatorum inſtar conveſtiti erant, unde in caſtris Epiſcopus militari joco Henricus viridis appellatus. Monaſterienſi Epiſcopo, ea tempeſtate bellicoſiſſimo Principum, copias ſuas junxerant urbes Hamburgum, Lubeka, Brema, cæteræque fœderatorum urbium; cenſebaturque univerſim exercitus Epiſcopi ſedecim millium, quocum ad Woringam Rhenum trajecit, & Cæſari ſe conjunxit. Exercitus Cæſaris augetur copiis à Principibus & Comitibus Weſtfaliæ Saxoniæque ſubmiſſis. Cæſar cum exercitu ſuo Noveſium movet. Cui ad Woringam cum exercitu 16 millium ſe conjungit Henricus Ep. Monaſt.

Cæſar bellicoſi Principis & tot præſtantium copiarum acceſſione confirmatus, x Calend Junij, feria III poſt Dominicam Trinitatis,

Digitized by Google

tatis, rectâ movit in hoſtem, & vix unius horæ intervallo caſtra à Burgundi caſtris metatus cum inſtructiſſimo & numeroſiſſimo exercitu conſedit; quem alij ſupra centum millium ſupraque fidem augent, alij verò propius ſexaginta, alij quadraginta millium armatorum cenſuêre. Orator Regis Neapolitani apud Burgundum in caſtris Cæſaris exercitum quadraginta millium peditum & ſedecim millium equitum numerat. Burgundi exercitum plerique triginta millium producunt. At Cæſar carris nudo exercitui prætextis vix dum ſe communire cœperat, cum Burgundus lectiſsimo equitatu, & peditatu inſtructus ſe ad prælium obtulit, acie in ſedecim ægmina diſtributa, tormentisque per certa & commoda loca diſpoſitis, ſingulos ad pugnam fortiter incundam inflammavit, ſtricto enſe obvolitando. Stabant Germani incompoſiti, nec leviter perculſi. Tum verò, cæteris cunctantibus, Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, producto in medium equitatu Weſtfalico, primò hoſtium impetum fortiſſimè ſuſtinuit; mox copiis Colonienſium, Tremonienſium, & cæterarum urbium advolantibus in auxilium, Burgundum terga vertere, ac ducentis quinquaginta circiter amiſsis equis, peditibus verò quadringentis, retro in caſtra cum damno reverti compulit. Nihil Burgundo acerbius fuit, quàm à conſanguineo Epiſcopo hanc cladem inferri. Hæc conſtans Colonienſium, Tremonienſium, & noſtratium qui in caſtris præſentes fuêre, relatio eſt. At Belgici ſcriptores, à quibus omnia Burgundi Ducis ſui gentisque facta jactanter extolluntur, referunt Burgundum, relicta ad Noveſij obſidionem parte militum, III Idus Maji cum ſedecim millibus proceſſiſſe obviam ad caſtra Cæſaris, & ad pugnam ſe obtuliſſe; tum verò Monaſterienſem Epiſcopum pari fere militum numero erumpentem cum clade rejectum in caſtra. Alius jactantior eorum ſcriptor perhibet, Burgundum per octo dies perſtitiſſe ad caſtra Cæſaris inſultantem provocantemque Cæſareos, ac dum Cæſar prælii copiam non faceret, ſimulata fuga Noveſium verſus receſsiſſe; tum verò prodeuntibus demum & inſequentibus Moguntino & Trevirenſi Archiepiſcopis, Monaſterienſem per medios cuneos penetraſſe, & caput Burgundo objeciſſe, nulla tamen memorabili clade utrimque pugnatum, id quod x Junij factum ſcribit. Contra Balanus acerrimè utrimque pugnatum aſſerit, donec Cæſar ſub veſperum receptui cani juberet. Mejerus inſolentiſsimus ſcriptor Germanos cum ingenti clade in caſtra fugatos contendit. At quàm hæc fluxa fide narrentur, ſatis conſtat, quòd hæc x Calend. Junij acta velint, quo die Cæſar primùm movit Woringa in hoſtem. Et quàm non maligno calamo inter Belgas hoſce Mejerus ſcriptor Monaſterienſem Epiſcopum perſtringit, calumniando Paſtorem, qui oves ſuas doceat bella, ſeditiones, furta, ſpolia & latrocinia. Stolidus Cenſor! tanquam nulli Germaniæ Epiſcopo inter Principes cooptato fas ſit arma ſumere adverſus communem Imperij hoſtem, quem à Cæſare ad juſtum bellum pro limite

Coortâ pugnâ, Burgundus ab Ep. Monaſterienſi fugatur.

Imperij

Imperij defendendo evocatum ignorare non poterat; id ſi crimen erat, etiam Moguntinus, Trevirenſis, cæteriq; Epiſcopi, qui caſtra Cæſaris ſecuti ſunt, proſcribendi, & omnibus Germaniæ Epiſcopis arma detrahenda, ut Epiſcopatus omnes in vicinorum ſpolium venirent. Hæc obtrectatio in Burgundum Ducem ſuum, turbulentiſſimum Europæ caput, & raptorem tot provinciarum convertenda. Sed & alia Epiſcopo Monaſterienſi privata juſtaque belli cauſa erat adverſus Gerhardum Comitem Oldenburgenſem, famoſiſſimum ea tempeſtate prædonem, quem Burgundus in caſtris ſuis alebat militem, ſuoq; patrocinio inflammabat in Epiſcopum, & fœderatas Saxoniæ urbes; atque ut per eum inferiorem Saxoniam turbaret, Friſiæ præfectum dixerat, multa Monaſterienſi Epiſcopo multa fœderatis urbibus minatus. Interim fortitudine & conſtantia Monaſterienſis Epiſcopi, quod maximè uſſit ſcriptores Belgicos, fractus *B*urgundus, cùm videret ſe adverſus totam Germaniam ægre bellum ſuſcipere poſſe, pronior ad pacem eſſe cœpit. Quo animadverſo, Alexander Forolivienſis Epiſcopus, Apoſtolicæ Sedis Legatus, ad *B*urgundum in caſtra profectus, omnem belli controverſiam ad inducias deduxit. Quæ & multis legibus præſcripta jurataque pridie Nonas Junii. Conventumque præterea, ut omnis controverſia inter Archiepiſcopum & Metropolitanos Canonicos referretur ad pontificis tribunal decidenda. Tum demum obſidio Noveſienſis poſt decem menſium acerrimam oppugnationem ſoluta, quam ſi *B*urgundo in alterum menſem proferre licuiſſet, haud dubium urbe potitus fuiſſet; ita omnia in urbe fame & ærumnis abſumpta erant, ita portæ, & mænia lacerata, jacebantque extra urbem ſeptendecim turres proſtratæ. Summa verò urbis hujus gloria Hermanno Haſsio Landgravio attributa. Subinde quoque per has inducias Fridericus Cæſar & Carolus Burgundiæ Dux in privatum arcanumque Collegium venêre, in quo Cæſar, id quod Treviri cœperat, de matrimonio inter Maximilianum filium & Mariam *B*urgundi filiam unicam tot provinciarum heredem pertractavit, tranſactumque inter Cæſarem & Burgundum. Sed tam arcana hæc erant, ut nec ad Principum Imperij, nec præfectorum militiæ aures pervenirent. Hinc omnium penè Principum animos hæc pax offendit, ſeu quòd pauci introſpicerent pacis arcana, Cæſaremque ſuſpectum haberent; ſeu quòd bello hoc nihil germanici nominis gloria dignum actum palam quererentur; Cæſari ſi lubitum fuiſſet, potuiſſe Burgundum certo prælio vinci delerique: inanes eſſe tot expenſas, & tot Principum vires in unum coactas: traductusque palam Albertus Brandeburgicus Achilles ille Germanicus, alijque, quòd corrupti muneribus hoſtem è manibus labi paſſi fuiſſent. At nemo pace illa offenſior, quàm Monaſterienſis Epiſcopus cui pro ingentibus belli

Induciæ & demũ pax promulgatur

Solvitur obſidio Noveſienſis.

Agitur inter Cæſarem & Burgundum de matrimonio Maximilianum inter & Mariam Burgundicam contrahendo.

Digitized by Google

belli expenſis & fida opera arx & urbs Zutphanienſis à Cæſare occupanda retinendaque data erat, dum ſexaginta aureorum millia reddentur, armis ille ſuis victum Burgundum ad alia pacta adigi volebat.

Nova diſcordia inter Epiſcopum Monaſterienſem & Burgundum ex militum inſolentia coorta.

Crantz.l.11. Saxon.c.13. Witius in Chron. MS. Chron.Monaſt.

Quanquam per ipſas inducias alia inter Monaſterienſem Epiſcopum & Burgundum offenſio ſuborta, quæ totum fere pacis negotium turbaſſet. Erant Monaſterienſibus ſtativa in extrema parte caſtrorum, qua Picardis proximè excubabant. Hic miles Epiſcopi per militarem ludum haſtæ oblongæ pileum imponere, in quem certatim ſcloporum glandibus jaculati; ut genti mos eſt, erectæ in altum perticæ ſignum ligneæ avis imponere, artemque jaculandi probare: at dum ictus incautius portati in Picardorum caſtra, quibus nonnulli ſauciarentur, moniti Monaſterienſes deſiſterent ab hoc noxio vicinis ludo; illi his contemptis multò petulantiùs evibrare tela, & in Picardorum etiam capita detorquere, Qua inſolentia tota Picardorum gens irritata; factaque inter ſe conſpiratione, ſub ſerum veſperum involant in caſtra Monaſterienſium, obvios quoſque aut ſomno captos in tentoriis trucidando, & per tota caſtra magna ſtrage graſſando. Implorabant turbati opem Brandeburgici; & cùm ab illo nihil præſidij eſſet, eo Picardorum furore ſeptingenti, aut, ut alij, mille Monaſterienſium aut obtruncati ſunt, aut Rheno ſubmerſi. Quos inter Gerhardus Keppelius priſcæ apud Monaſterienſes nobilitatis Dynaſta Hermannus unicum familiæ heredem filium amiſit, is qui poſt, condito Wederano Carthuſianorum Cœnobio, Chriſtum heredem bonorum ſcripſit. Magnopere hoc perfidum contra pacta facinus commovit Principes cæteros in caſtris, ac nullum magis quàm Epiſcopum Monaſterienſem, quem pari doloris ſenſu exacerbabat jactura ſuorum & injuria ſibi cumprimis irrogata. Hinc diluculo convenire Cæſarem; accuſare Brandeburgicum negati ſubſidij, adire cæteros Principes, ſollicitare militiæ præfectos ad vindictam perfidiæ. Nihil non egit Cæſar, ut Monaſterienſem Epiſcopum placaret. Brandeburgicus ſe excuſabat, quòd citra Cæſaris imperium ſibi caſtris ſuis egredi non licuerit. Non his acquievit Monaſterienſis Epiſcopus, ſed miſſo ad Burgundiæ Ducem feciali ad prælium evocavit. Audax facinus, ſed quo Germanos omnes priori victoria feroces, ultroque pugnam ſpirantes trahebat; quòd jam antè nihil indigniùs ferrent, quàm Burgundum ſine prælio dimitti. Quæ poſtquam ad Cæſarem relata fuère, juſſit ille pro Imperatoria auctoritate Monaſterienſem ab armis abſtinere; quem exinde multis honoribus & donis exornavit; inter quæ vexillum aureum Aquila Imperij inſignitum fuit, id quod ad ſepulchrum ejus in Baſilica ſuſpenſum memorant omnes faſtorum Monaſterienſium ſcriptores. Non enim illo bello Brandeburgicus, ſed Monaſterienſis Epiſcopus Achillis Germaniæ nomen ſuſtinuit.

Rebus

Rebus ad Noveſium compoſitis, Cæſar & Burgundus eodem die in pervigilio Apoſtolorum caſtra ſolverunt. Ac Burgundus ut fœderato Anglorum Regi Gallias ingreſſo occurreret, bellumque ſociale adverſus Galliarum Regem ſuſciperet, in Belgium cum exercitu movit; Galliarumque Regem ad inducias novem annorum Anglus & Burgundus compulere. Cæſar dimiſſis Principibus in ſuas provincias, Aquiſgranum tetendit, collocuturus cum Margaretha Angla, quam tertiam duxerat Burgundus conjugem, Mariæ filiæ novercam. Opportunè hic quæſitus congreſſus ad firmandum matrimonium, quòd jam inter Ducem, & Cæſarem conſignatum erat. Aquiſgrano Cæſar Coloniam & Noveſium digreſſus utrique urbi ampliſſima dilargitus eſt privilegia, illi ob fidam belli operam, huic ob conſtantiam, miramque defenſionis fortitudinem; ex qua palmarem laudem promeritus Hermannus Haſſiæ Landgravius urbis propugnator, is qui ob præclara belli decora confirmatus diœceſis Gubernator, & Ruperto in Archiepiſcopatu ſubrogatus fuit, delectusque poſt illa etiam Paderbornenſis Eccleſiæ noſtræ Adminiſtrator.

Hermannus Landgravius Haſſiæ Diœceſis Colonienſis gubernator confirmatur.

Pace hac læti plerique; ſed non perinde Rupertus Archiepiſcopus. Huic enim, cùm de tota controverſia à Pontifice intra annum decerneretur, tantummodo Ducatus Weſtfaliæ, & cis Rhenum Brulenſe Oppidum, Kempena, & alia quædam haud magni momenti loca relicta; cætera poteſtati Metropolitani Collegij, Gubernatorique ejus Landgravio aſſerta. Inde Rupertus æger animi in Ducatum Weſtfaliæ, ad fidos ſibi hactenus ordines ſeceſſit, aut Werlis plerumque, aut Arnsbergæ commoratus.

Inter has turbas exceſſit è vita 14 Calend. Septembris Gerhardus Dux Juliæ & Montium ac Comes Ravensbergenſis, anno principatus quadrageſimo, vir belli paciſque artibus non minus, quàm pietate egregius; à quo præter alia religionis monumenta ſupereſt Cœnobium Crucigerorum Duſſeldorpij in Oppido conditum. Genitus is erat Wilhelmo Montium Duce ac Comite Ravensbergenſi, poſtquam is, ut ſupra retulimus, multis caſibus jactatus Paderbornenſi Epiſcopatu ſe abdicârat. Gerhardo ſucceſſit Wilhelmus filius, qui ob ſenium patris viribus corporis & mentis imminuti, gubernationem ſuſceperat.

Moritur Gerhardus Dux Juliæ & Montium. Teſchem. pag. 445. Strithag. in Tetract.

Suſtulit & hic annus ſexto Septembris Adolphum Naſſovium Moguntinum Archiepiſcopum, ac metropolitanum noſtrum, cui Metropolitani Canonici indicto comitio ipſo die S. Martini ſubrogârunt Diethericum Iſenburgicum, Præſulem quem ex Schiſmate ante rejecerat Pontifex. Is exinde in ſeptimum annum Eccleſiam Moguntinam præclarè adminiſtravit, inſtituta etiam dotataque Moguntiæ omnium ſcientiarum Academiâ; quo conſtaret ſæpe per diſſidia electionis præſtantiſſimos præſules repelli, quos probata virtus ad publica Eccleſiæ munia reſumere ſuadeat.

Obitus Adolphi Naſſovij Archiep. Mogunt. cui ſubrogatur Diethericus Iſemburgicus.

Obitus Joannis Bavari Archiep. Magdenburg. antea Epiſcopi Monaſt.

Extulit & hic annus alterum Archiepiſcopum Joannem Bavarum Magdenburgenſium Primatem, virum quem Trithemius ſcribit devotum ac ſanctum, Crantzius religioſiſſimum Pontificem appellat, quemque, ut ſupra diximus, conſpecta virtus per totam Saxoniam ex Monaſterienſi Eccleſia ad Magdenburgenſem tranſtulerat.

Apud Monaſterienſes floret Hermannus à Langen.

Eminebat per id tempus, Henrico Schwartzenburgico Epiſcopo, Hermannus Langius Decanus, tam generis claritudine ex priſca Langiorum familia, quàm religione & doctrina clarus. Quippe qui utriusque juris laurea publicè decoratus, Cleri decus & forma erat. Adeo tum nondum puduit in ea Eccleſia Canonicos ex equeſtri ordine Doctorum gradibus inſigniri. Langius Decanus Rudolphum Langium ex fratre nepotem miſit Romam latinis & græcis ſtudiis altioribusque ſcientiis excolendum, à quo deinde politiores literæ, depulſa barbarie, per Weſtfaliam longè latèque propagatæ fuerunt; Et mirum quot Academiæ, quot publica literarum gymnaſia hoc turbulento ſeculo Erfurti, Lipſiæ, Treviri, Coloniæ, Moguntiæ, Heidelbergæ, Tubingæ; aliisque per Germaniam locis ſint inſtituta; tanquam inſcitia & barbaries morum, quæ per longa bella irrepſerant, humanitate literarum eſſent depellenda.

Annus Chriſti 1474.

Barlandus. Heuterus. Mejerus in Annal. Flandriæ Raynald. in hiſtor. Eccl.

Sixti IV Pont. 6.
Friderici IV Imp. 37.
Simonis III Epiſc. Paderb. 14.

Burgundus Lotharingiam invadit.

Anno Chriſti naſcentis proximo tranſiit cum Burgundo bellum ab Rheno in Lotharingiam; adacto enim Rege Galliarum ad inducias, Carol⁹ Burgundiæ Dux, terror Regum & Principum, per initia anni Nanceium expugnat; fugienteque in Gallias Renato Lotharingiæ Duce, totam prope Lotharingiam invadit. Quâ victoriâ elatus Burgundus, arma in Helvetos transfert: at hos ille dum crudeliùs tractat, quingentis etiam Helvetiorum in furcam actis, totam in ſe gentem irritavit; à quâ bis prælio victus, & in turpem fugam compulſus eſt. Helveti ut probrum genti illatum vindicarent, ex iisdem funibus totidem Burgundos ſuſpenderunt. Ea Helvetiorum victoria erectus Renatus Lotharingiæ Dux, Nanceium & omnem fere Lotharingiam recuperat. His cladibus jactatus Burgundus, iraque æſtuans, in Belgium redit ad novum exercitum inſtaurandum.

Perſiſtit in hoſtilitate Rupertus Archiep. Colon.

Eo nunc quietior Germania, ex quo turbulentus & formidabilis hic Princeps alibi ſuos hoſtes cladesq; habuit. Nec tamen per hæc quievit Rupert⁹ Colonienſis Archiepiſcop⁹, ſeu quòd Burgundi promiſſis magnam ſpem aleret recuperandi diœceſin: ſeu quòd pertinacia mentis pacem retrectaret. Ac licet hoc anno morte ſubtractum amiſerit Fridericum Palatinum, Electorem fratrem; non tamen deſtitit miles ejus ex Brula Oppido infeſtare Colonienſes. Qua inſolentiâ

excitus

excitus Hermannus Haſſiæ Landgravius, diœceſis Gubernator, Ruperto Meckenheimium, Morenhovium, & Adendorpium eripit. Nec in Weſtfalia Ruperti miles quietus, bellum Simoni Epiſcopo movit; id verò qua ex cauſa exarſerit, aut quo exitu geſtum ſit, non ſatis proditum, niſi quòd inſcriptio templi Rudenſis memorabile fecerit, Bellum movet Simoni Ep. Paderb.

Juſtior belli cauſa Henricum Monaſterienſem Epiſcopum ad arma concivit adverſus Gerhardum Oldenburgicum Comitem. Is prædo poſtquam anno ſuperiori ex caſtris ad Noveſium egens, atque ut auctor Chronici Lubecenſis ſcribit, ad coſtas maceratus, rediit in Comitatum ſuum, cœpit pro ingenio ad explendam inopiam rapinis ſe dare; illatusque cum prædatorio agmine in Friſiam, multa ſpolia congeſſit; quibus offenſi Friſones, ducentos ex his & quinquaginta obtruncârunt, cæteris in fugam diſperſis. Inde ut ex Bremenſium ac cæterorum mercatorum ſpoliis vitam aleret, erexit ad Viſurgim caſtrum prædonibus repletum infeſtumque, ne cuiquam libera in mare navigatio eſſet. Id verò mox à Bremenſibus, ope Henrici Monaſterienſis Epiſcopi & ſui adminiſtratoris, everſum: capti prædones, & ex his viginti quinque capite mulctati. Nec tamen à prædis quieſcebat, Gerhardus Comes; quare rurſum implorato Epiſcopo Monaſterienſi, copias illi ſuas junxêre, & Amerlandiam Comitis regionem ingreſſi, vaſtatis omnibus, cum ingenti præda redierunt. Poſt quæ moniti Bremenſes ab Epiſcopo, ut eadem, qua ſecum intraſſent, via tutius regrederentur, dum ſalubri ſpreto conſilio, anguſtoque per paludes tramite, & à Comitis milite inſeſſo, Bremam repetunt, in manus hoſtium inciderunt: mox quingenti Bremenſium civium obtruncati, magno luctu urbem replevêre: ceteri Delmenhorſtium captivi abducti; quibus ingenti poſt lytro vita ſtetit. Adeo unus hic prædo omnem illam regionem infeſtam tenuit; donec ab Epiſcopo tandem Monaſterienſi, expugnato Oldenburgo & Delmenhorſtio, ſubigeretur.

Chron. Sclav. Hammel. in Chron. Oldenb. p. 5. Chron. Monaſt.

Comitis Oldenburgici inſolentia ab Henrico Ep. Monaſt. reprimitur.

Annus Chriſti 1477.

Sixti IV Pont. 7.
Friderici IV Imper. 38.
Simonis III Ep. Pad. 15.

Naucler. Pontan. Heuter. Barlandus. Pontan. in Geld. Trithem. in Chron. Sponh. Brevver. in annal. Trevir.

Inſequenti per hæc anno novum caſum magnamque rerum mutationem aſpexit Europa ex funere Caroli Burgundiæ Ducis. Is licet iterata clade Helvetica & Lotharingica fractus, reparato tamen exercitu, in Lotharingiam movit, Nanceium, quod anno ſuperiori amiſerat, aſpera hyeme non magnis viribus circumſedere auſus. Quæ poſtquam explorata, Renatus Lotharingiæ Dux, validis Helvetiorum & Germanorum copiis inſtructus, præferocem hoſtem aggreditur, & Nonis Januarij bipartito agmine ad Jarvillam invectus Carolus Dux Burgundiæ prælio ad

Burgun-

Obitus Joannis Bavari Archiep. Magdenburg. antea Epiſcopi Monaſt.

Extulit & hic annus alterum Archiepiſcopum Joannem Bavarum Magdenburgenſium Primatem, virum quem Trithemius ſcribit devotum ac ſanctum, Crantzius religioſiſſimum Pontificem appellat, quemque, ut ſupra diximus, conſpecta virtus per totam Saxoniam ex Monaſterienſi Eccleſia ad Magdenburgenſem tranſtulerat.

Apud Monaſterienſes floret Hermannus à Langen.

Eminebat per id tempus, Henrico Schwartzenburgico Epiſcopo, Hermannus Langius Decanus, tam generis claritudine ex priſca Langiorum familia, quàm religione & doctrina clarus. Quippe qui utriusque juris laurea publicè decoratus, Cleri decus & forma erat. Adeo tum nondum puduit in ea Eccleſia Canonicos ex equeſtri ordine Doctorum gradibus inſigniri. Langius Decanus Rudolphum Langium ex fratre nepotem miſit Romam latinis & græcis ſtudiis altioribusque ſcientiis excolendum, à quo deinde politiores literæ, depulſa barbarie, per Weſtfaliam longè lateque propagatæ fuerunt; Et mirum quot Academiæ, quot publica literarum gymnaſia hoc turbulento ſeculo Erfurti, Lipſiæ, Treviri, Coloniæ, Moguntiæ, Heidelbergæ, Tubingæ; aliisque per Germaniam locis ſint inſtituta; tanquam inſcitia & barbaries morum, quæ per longa bella irrepſerant, humanitate literarum eſſent depellenda.

Barlandus. Heuterus. Mejerus in Annal. Flandriæ Raynald. in hiſtor. Eccl.

Annus Chriſti 1474.

Sixti IV Pont. 6.
Friderici IV Imp. 37.
Simonis III Epiſc. Paderb. 14.

Burgundus Lotharingiam invadit.

Anno Chriſti naſcentis proximo tranſiit cum Burgundo bellum ab Rheno in Lotharingiam; adacto enim Rege Galliarum ad inducias, Carolꝰ Burgundiæ Dux, terror Regum & Principum, per initia anni Nanceium expugnat; fugienteque in Gallias Renato Lotharingiæ Duce, totam prope Lotharingiam invadit. Quà victoriâ elatus Burgundus, arma in Helvetos transfert: at hos ille dum crudeliùs tractat, quingentis etiam Helvetiorum in furcam actis, totam in ſe gentem irritavit; à quâ bis prælio victus, & in turpem fugam compulſus eſt. Helvetii ut probrum genti illatum vindicarent, ex iiſdem funibus totidem Burgundos ſuſpenderunt. Ea Helvetiorum victoria erectus Renatus Lotharingiæ Dux, Nanceium & omnem fere Lotharingiam recuperat. His cladibus jactatus Burgundus, iraque æſtuans, in Belgium redit ad novum exercitum inſtaurandum

Perſiſtit in hoſtilitate Rupertus Archiep. Colon.

Eo nunc quietior Germania, ex quo turbulentus & formidabilis hic Princeps alibi ſuos hoſtes cladesq; habuit. Nec tamen per hæc quievit Rupertꝰ Colonienſis Archiepiſcopꝰ, ſeu quòd Burgundi promiſſis magnam ſpem aleret recuperandi diœceſin: ſeu quòd pertinacia mentis pacem retrectaret. Ac licet hoc anno morte ſubtractum amiſerit Fridericum Palatinum, Electorem fratrem; non tamen deſtitit miles ejus ex Brula Oppido infeſtare Colonienſes. Qua inſolentiâ

Digitized by Google

excitus Hermannus Haſſiæ Landgravius, diœceſis Gubernator, Ruperto Meckenheimium, Morenhovium, & Adendorpium eripit. Nec in Weſtfalia Ruperti miles quietus, bellum Simoni Epiſcopo movit; id verò qua ex cauſa exarſerit, aut quo exitu geſtum ſit, non ſatis proditum, niſi quòd inſcriptio templi Rudenſis memorabile fecerit, Bellum movet Simoni Ep. Paderb.

Juſtior belli cauſa Henricum Monaſterienſem Epiſcopum ad arma concivit adverſus Gerhardum Oldenburgicum Comitem. Is prædo poſtquam anno ſuperiori ex caſtris ad Noveſium egens, atque ut auctor Chronici Lubecenſis ſcribit, ad coſtas maceratus, rediit in Comitatum ſuum, cœpit pro ingenio ad explendam inopiam rapinis ſe dare; illatusque cum prædatorio agmine in Friſiam, multa ſpolia congeſſit; quibus offenſi Friſones, ducentos ex his & quinquaginta obtruncârunt, cæteris in fugam diſperſis. Inde ut ex Bremenſium ac cæterorum mercatorum ſpoliis vitam aleret, erexit ad Viſurgim caſtrum prædonibus repletum infeſtumque, ne cuiquam libera in mare navigatio eſſet. Id verò mox à Bremenſibus, ope Henrici Monaſterienſis Epiſcopi & ſui adminiſtratoris, everſum: capti prædones, & ex his viginti quinque capite mulctati. Nec tamen à prædis quieſcebat, Gerhardus Comes; quare rurſum implorato Epiſcopo Monaſterienſi, copias illi ſuas junxêre, & Amerlandiam Comitis regionem ingreſſi, vaſtatis omnibus, cum ingenti præda redierunt. Poſt quæ moniti Bremenſes ab Epiſcopo, ut eadem, qua ſecum intraſſent, via tutius regrederentur, dum ſalubri ſpreto conſilio, anguſtoque per paludes tramite, & à Comitis milite inſeſſo, Bremam repetunt, in manus hoſtium inciderunt: mox quingenti Bremenſium civium obtruncati, magno luctu urbem replevêre: ceteri Delmenhorſtium captivi abducti; quibus ingenti poſt lytro vita ſtetit. Adeo unus hic prædo omnem illam regionem infeſtam tenuit; donec ab Epiſcopo tandem Monaſterienſi, expugnato Oldenburgo & Delmenhorſtio, ſubigeretur.

Chron. Sclav. Hammel. in Chron. Oldenb. p. 5. Chron. Monaſt.

Comitis Oldenburgici inſolentia ab Henrico Ep. Monaſt. reprimitur.

Annus Chriſti 1477.

Sixti IV Pont. 7.
Friderici IV Imper. 38.
Simonis III Ep. Pad. 15.

Naucler. Pontan. Heuter. Barlandus. Pontan. in Geld. Trithem. in Chron. Sponh. Brovver. in annal. Trevir.

Inſequenti per hæc anno novum caſum magnamque rerum mutationem aſpexit Europa ex funere Caroli Burgundiæ Ducis. Is licet iterata clade Helvetica & Lotharingica fractus, reparato tamen exercitu, in Lotharingiam movit, Nancejum, quod anno ſuperiori amiſerat, aſpera hyeme non magnis viribus circumſedere auſus. Quæ poſtquam explorata, Renatus Lotharingiæ Dux, validis Helvetiorum & Germanorum copiis inſtructus, præferocem hoſtem aggreditur, & Nonis Januarij bipartito agmine ad Jarvillam invectus Burgun-

Carolus Dux Burgundiæ prælio ad

Digitized by Google

Obitus Joannis Bavari Archiep. Magdenburg. antea Epiſcopi Monaſt.

Apud Monaſterienſes floret Hermannus à Langen.

Extulit & hic annus alterum Archiepiſcopum Joannem Bavarum Magdenburgenſium Primatem, virum quem Trithemius ſcribit devotum ac ſanctum, Crantzius religioſiſſimum Pontificem appellat, quemque, ut ſupra diximus, conſpecta virtus per totam Saxoniam ex Monaſterienſi Eccleſia ad Magdenburgenſem tranſtulerat.

Eminebat per id tempus, Henrico Schwartzenburgico Epiſcopo, Hermannus Langius Decanus, tam generis claritudine ex priſca Langiorum familia, quàm religione & doctrina clarus. Quippe qui utriusque juris laurea publicè decoratus, Cleri decus & forma erat. Adeo tum nondum puduit in ea Eccleſia Canonicos ex equeſtri ordine Doctorum gradibus inſigniri. Langius Decanus Rudolphum Langium ex fratre nepotem miſit Romam latinis & græcis ſtudiis altioribusque ſcientiis excolendum, à quo deinde politiores literæ, depulſa barbarie, per Weſtfaliam longè latèque propagatæ fuerunt; Et mirum quot Academiæ, quot publica literarum gymnaſia hoc turbulento ſeculo Erfurti, Lipſiæ, Treviri, Coloniæ, Moguntiæ, Heidelbergæ, Tubingæ; aliisque per Germaniam locis ſint inſtituta; tanquam inſcitia & barbaries morum, quæ per longa bella irrepſerant, humanitate literarum eſſent depellenda.

Barlandus. Heuterus. Mejerus in Annal. Flandriæ Raynald. in hiſtor. Eccl.

Annus Chriſti 1474.

Sixti IV Pont. 6.
Friderici IV Imp. 37.
Simonis III Epiſc. Paderb. 14.

Burgundus Lotharingiam invadit.

AnnoChriſti naſcentis proximo tranſiit cum Burgundo bellum ab Rheno in Lotharingiam; adacto enim Rege Galliarum ad inducias, Carol⁹ Burgundiæ Dux, terror Regum & Principum, per initia anni Nanceium expugnat; fugienteque in Gallias Renato Lotharingiæ Duce, totam prope Lotharingiam invadit. Quà victoriâ elatus Burgundus, arma in Helvetos transfert: at hos ille dum crudeliùs tractat, quingentis etiam Helvetiorum in furcam actis, totam in ſe gentem irritavit; à quâ bis prælio victus, & in turpem fugam compulſus eſt. Helveti ut probrum genti illatum vindicarent, ex iisdem funibus totidem Burgundos ſuſpenderunt. Ea Helvetiorum victoria erectus Renatus Lotharingiæ Dux, Nanceium & omnem fere Lotharingiam recuperat. His cladibus jactatus Burgundus, iraque æſtuans, in Belgium redit ad novum exercitum inſtaurandum.

Perſiſtit in hoſtilitate Rupertus Archiep. Colon.

Eo nunc quietior Germania, ex quo turbulentus & formidabilis hic Princeps alibi ſuos hoſtes cladesq; habuit. Nec tamen per hæc quievit Rupert⁹ Colonienſis Archiepiſcop⁹, ſeu quòd Burgundi promiſſis magnam ſpem aleret recuperandi diœceſin: ſeu quòd pertinacia mentis pacem retrectaret. Ac licet hoc anno morte ſubtractum amiſerit Fridericum Palatinum, Electorem fratrem; non tamen deſtitit miles ejus ex Brula Oppido infeſtare Colonienſes. Qua inſolentiâ

excitus

excitus Hermannus Haſſiæ Landgravius, diœceſis Gubernator, Ruperto Meckenheimium, Morenhovium, & Adendorpium eripit. Nec in Weſtfalia Ruperti miles quietus, bellum Simoni Epiſcopo movit; id verò qua ex cauſa exarſerit, aut quo exitu geſtum ſit, non ſatis proditum, niſi quòd inſcriptio templi Rudenſis memorabile fecerit,

Bellum movet Simoni Ep. Paderb.

Juſtior belli cauſa Henricum Monaſterienſem Epiſcopum ad arma concivit adverſus Gerhardum Oldenburgicum Comitem. Is prædo poſtquam anno ſuperiori ex caſtris ad Noveſium egens, atque ut auctor Chronici Lubecenſis ſcribit, ad coſtas maceratus, rediit in Comitatum ſuum, cœpit pro ingenio ad explendam inopiam rapinis ſe dare; illatusque cum prædatorio agmine in Friſiam, multa ſpolia congeſſit; quibus offenſi Friſones, ducentos ex his & quinquaginta obtruncârunt, cæteris in fugam diſperſis. Inde ut ex Bremenſium ac cæterorum mercatorum ſpoliis vitam aleret, erexit ad Viſurgim caſtrum prædonibus repletum infeſtumque, ne cuiquam libera in mare navigatio eſſet. Id verò mox à Bremenſibus, ope Henrici Monaſterienſis Epiſcopi & ſui adminiſtratoris, everſum: capti prædones, & ex his viginti quinque capite mulctati. Nec tamen à prædis quieſcebat, Gerhardus Comes; quare rurſum implorato Epiſcopo Monaſterienſi, copias illi ſuas junxêre, & Amerlandiam Comitis regionem ingreſſi, vaſtatis omnibus, cum ingenti præda redierunt. Poſt quæ moniti Bremenſes ab Epiſcopo, ut eadem, qua ſecum intraſſent, via tutius regrederentur, dum ſalubri ſpreto conſilio, anguſtoque per paludes tramite, & à Comitis milite inſeſſo, Bremam repetunt, in manus hoſtium inciderunt: mox quingenti Bremenſium civium obtruncati, magno luctu urbem replevêre: ceteri Delmenhorſtium captivi abducti; quibus ingenti poſt lytro vita ſtetit. Adeo unus hic prædo omnem illam regionem infeſtam tenuit; donec ab Epiſcopo tandem Monaſterienſi, expugnato Oldenburgo & Delmenhorſtio, ſubigeretur.

Chron. Sclav. Hammel. in Chron. Oldenb. p. 5. Chron. Monaſt.

Comitis Oldenburgici inſolentia ab Henrico Ep. Monaſt. reprimitur.

Annus Chriſti 1477.

Sixti IV Pont. 7.
Friderici IV Imper. 38.
Simonis III Ep. Pad. 15.

Naucler. Pontan. Heuter. Barlandus. Pontan. in Geld. Trithem. in Chron. Sponh. Brovver. in annal. Trevir.

Inſequenti per hæc anno novum caſum magnamque rerum mutationem aſpexit Europa ex funere Caroli Burgundiæ Ducis. Is licet iterata clade Helvetica & Lotharingica fractus, reparato tamen exercitu, in Lotharingiam movit, Nancejum, quod anno ſuperiori amiſerat, aſpera hyeme non magnis viribus circumſedere auſus. Quæ poſtquam explorata, Renatus Lotharingiæ Dux, validis Helvetiorum & Germanorum copiis inſtructus, præferocem hoſtem aggreditur, & Nonis Januarij bipartito agmine ad Jarvillam invectus Burgun-

Carolus Dux Burgundiæ prælio ad

Digitized by Google

Obitus Joannis Bavari Archiep. Magdenburg. antea Epiſcopi Monaſt.

Extulit & hic annus alterum Archiepiſcopum Joannem Bavarum Magdenburgenſium Primatem, virum quem Trithemius ſcribit devotum ac ſanctum, Crantzius religioſiſſimum Pontificem appellat, quemque, ut ſupra diximus, conſpecta virtus per totam Saxoniam ex Monaſterienſi Eccleſia ad Magdenburgenſem transtulerat.

Apud Monaſterienſes floret Hermannus à Langen.

Eminebat per id tempus, Henrico Schwartzenburgico Epiſcopo, Hermannus Langius Decanus, tam generis claritudine ex priſca Langiorum familia, quàm religione & doctrina clarus. Quippe qui utriusque juris laurea publicè decoratus, Cleri decus & forma erat. Adeo tum nondum puduit in ea Eccleſia Canonicos ex equeſtri ordine Doctorum gradibus inſigniri. Langius Decanus Rudolphum Langium ex fratre nepotem miſit Romam latinis & græcis ſtudiis altioribusque ſcientiis excolendum, à quo deinde politiores literæ, depulſa barbarie, per Weſtfaliam longè latèque propagatæ fuerunt; Et mirum quot Academiæ, quot publica literarum gymnaſia hoc turbulento ſeculo Erfurti, Lipſiæ, Treviri, Coloniæ, Moguntiæ, Heidelbergæ, Tubingæ; aliisque per Germaniam locis ſint inſtituta; tanquam inſcitia & barbaries morum, quæ per longa bella irrepſerant, humanitate literarum eſſent depellenda.

Annus Chriſti 1474.

Barlandus. Heuterus. Mejerus in Annal. Flandriæ Raynald. in hiſtor. Eccl.

Sixti IV Pont. *6.*
Friderici IV Imp. *37.*
Simonis III Epiſc. Paderb. *14.*

Burgundus Lotharingiam invadit.

Anno Chriſti naſcentis proximo tranſiit cum Burgundo bellum ab Rheno in Lotharingiam; adacto enim Rege Galliarum ad inducias, Carol⁹ *Burgundiæ* Dux, terror Regum & Principum, per initia anni Nanceium expugnat; fugienteque in Gallias Renato Lotharingiæ Duce, totam prope Lotharingiam invadit. Quâ victoriâ elatus *Burgundus*, arma in Helvetos transfert: at hos ille dum crudeliùs tractat, quingentis etiam Helvetiorum in furcam actis, totam in ſe gentem irritavit; à quâ bis prælio victus, & in turpem fugam compulſus eſt. Helveti ut probrum genti illatum vindicarent, ex iisdem funibus totidem Burgundos ſuſpenderunt. Ea Helvetiorum victoria erectus Renatus Lotharingiæ Dux, Nanceium & omnem fere Lotharingiam recuperat. His cladibus jactatus *Burgundus*, itaque æſtuans, in Belgium redit ad novum exercitum inſtaurandum.

Perſiſtit in hoſtilitate Rupertus Archiep. Colon.

Eo nunc quietior Germania, ex quo turbulentus & formidabilis hic Princeps alibi ſuos hoſtes cladesq; habuit. Nec tamen per hæc quievit Rupert⁹ Colonienſis Archiepiſcop⁹, ſeu quòd Burgundi promiſſis magnam ſpem aleret recuperandi diœceſin: ſeu quòd pertinacia mentis pacem retractaret. Ac licet hoc anno morte ſubtractum amiſerit Fridericum Palatinum, Electorem fratrem; non tamen deſtitit miles ejus ex *Brula* Oppido infeſtare Colonienſes, Qua inſolentiâ

excitus

Digitized by Google

excitus Hermannus Haſſiæ Landgravius, diœceſis Gubernator, Ruperto Meckenheimium, Morenhovium, & Adendorpium eripit. Nec in Weſtfalia Ruperti miles quietus, bellum Simoni Epiſcopo movit; id verò qua ex cauſa exarſerit, aut quo exitu geſtum ſit, non ſatis proditum, niſi quòd inſcriptio templi Rudenſis memorabile fecerit,

Bellum movet Simoni Ep. Paderb.

Juſtior belli cauſa Henricum Monaſterienſem Epiſcopum ad arma concivit adverſus Gerhardum Oldenburgicum Comitem. Is prædo poſtquam anno ſuperiori ex caſtris ad Noveſium egens, atque ut auctor Chronici Lubecenſis ſcribit, ad coſtas maceratus, redijt in Comitatum ſuum, cœpit pro ingenio ad explendam inopiam rapinis ſe dare; illatusque cum prædatorio agmine in Friſiam, multa ſpolia congeſſit; quibus offenſi Friſones, ducentos ex his & quinquaginta obtruncârunt, cæteris in fugam diſperſis. Inde ut ex Bremenſium ac cæterorum mercatorum ſpoliis vitam aleret, erexit ad Viſurgim caſtrum prædonibus repletum infeſtumque, ne cuiquam libera in mare navigatio eſſet. Id verò mox à Bremenſibus, ope Henrici Monaſterienſis Epiſcopi & ſui adminiſtratoris, everſum: capti prædones, & ex his viginti quinque capite mulctati. Nec tamen à prædis quieſcebat, Gerhardus Comes; quare rurſum implorato Epiſcopo Monaſterienſi, copias illi ſuas junxêre, & Amerlandiam Comitis regionem ingreſſi, vaſtatis omnibus, cum ingenti præda redierunt. Poſt quæ moniti Bremenſes ab Epiſcopo, ut eadem, qua ſecum intraſſent, via tutius regrederentur, dum ſalubri ſpreto conſilio, anguſtoque per paludes tramite, & à Comitis milite inſeſſo, Bremam repetunt, in manus hoſtium inciderunt: mox quingenti Bremenſium civium obtruncati, magno luctu urbem replevêre: ceteri Delmenhorſtium captivi abducti; quibus ingenti poſt lytro vita ſtetit. Adeo unus hic prædo omnem illam regionem infeſtam tenuit; donec ab Epiſcopo tandem Monaſterienſi, expugnato Oldenburgo & Delmenhorſtio, ſubigeretur.

Chron. Sclav. Hammel, in Chron. Oldenb. p. 5. Chron. Monaſt.

Comitis Oldenburgici inſolentia ab Henrico Ep. Monaſt. reprimitur.

Annus Chriſti 1477.

Sixti IV Pont. 7.
Friderici IV Imper. 38.
Simonis III Ep. Pad. 15.

Naucler. Pontan. Heuter. Barlandus. Pontan. in Geld. Trithem. in Chron. Sponh. Brovver. in annal. Trevir.

Inſequenti per hæc anno novum caſum magnamque rerum mutationem aſpexit Europa ex funere Caroli Burgundiæ Ducis. Is licet iterata clade Helvetica & Lotharingica fractus, reparato tamen exercitu, in Lotharingiam movit, Nancejum, quod anno ſuperiori amiſerat, aſpera hyeme non magnis viribus circumſedere auſus. Quæ poſtquam explorata, Renatus Lotharingiæ Dux, validis Helvetiorum & Germanorum copiis inſtructus, præferocem hoſtem aggreditur, & Nonis Januarij bipartito agmine ad Jarvillam invectus

Carolus Dux Burgundiæ prælio ad

Burgun-

Digitized by Google

belli expenſis & fida opera arx & urbs Zutphanienſis à Cæſare occupanda retinendaque data erat, dum ſexaginta aureorum millia redderentur, armis ille ſuis victum Burgundum ad alia pacta adigi volebat.

Nova diſcordia inter Epiſcopum Monaſterienſem & Burgundum ex militum inſolentia coorta.

Crantz. l. 11. Saxon. c. 13. Witius in Chron. MS. Chron. Monaſt.

Quanquam per ipſas inducias alia inter Monaſterienſem Epiſcopum & Burgundum offenſio ſuborta, quæ totum fere pacis negotium turbaſſet. Erant Monaſterienſibus ſtativa in extrema parte caſtrorum, qua Picardis proximè excubabant. Hic miles Epiſcopi per militarem ludum haſtæ oblongæ pileum imponere, in quem certatim ſcloporum glandibus jaculati; ut genti mos eſt, erectæ in altum perticæ ſignum ligneæ avis imponere, artemque jaculandi probare: at dum ictus incautius portati in Picardorum caſtra, quibus nonnulli ſauciarentur, moniti Monaſterienſes deſiſterent ab hoc noxio vicinis ludo; illi his contemptis multò petulantiùs evibrare tela, & in Picardorum etiam capita detorquere. Qua inſolentia tota Picardorum gens irritata; factaque inter ſe conſpiratione, ſub ſerum veſperum involant in caſtra Monaſterienſium, obvios quosque aut ſomno captos in tentoriis trucidando, & per tota caſtra magna ſtrage graſſando. Implorabant turbati opem Brandeburgici; & cùm ab illo nihil præſidij eſſet, eo Picardorum furore ſeptingenti, aut, ut alij, mille Monaſterienſium aut obtruncati ſunt, aut Rheno ſubmerſi. Quos inter Gerhardus Keppelius priſcæ apud Monaſterienſes nobilitatis Dynaſta Hermannus unicum familiæ heredem filium amiſit, is qui poſt, condito Wederano Carthuſianorum Cœnobio, Chriſtum heredem bonorum ſcripſit. Magnopere hoc perfidum contra pacta facinus commovit Principes cæteros in caſtris, ac nullum magis quàm Epiſcopum Monaſterienſem, quem pari doloris ſenſu exacerbabat jactura ſuorum & injuria ſibi cumprimis irrogata. Hinc diluculo convenire Cæſarem; accuſare Brandeburgicum negati ſubſidij, adire cæteros Principes, ſollicitare militiæ præfectos ad vindictam perfidiæ. Nihil non egit Cæſar, ut Monaſterienſem Epiſcopum placaret. Brandeburgicus ſe excuſabat, quòd citra Cæſaris imperium ſibi caſtris ſuis egredi non licuerit. Non his acquievit Monaſterienſis Epiſcopus, ſed miſſo ad *Burgundiæ* Ducem feciali ad prælium evocavit. Audax facinus, ſed quo Germanos omnes priori victoria feroces, ultroque pugnam ſpirantes trahebat; quòd jam antè nihil indigniùs ferrent, quàm Burgundum ſine prælio dimitti. Quæ poſtquam ad Cæſarem relata fuêre, juſſit ille pro Imperatoria auctoritate Monaſterienſem ab armis abſtinere; quem exinde multis honoribus & donis exornavit; inter quæ vexillum aureum Aquila Imperij inſignitum fuit, id quod ad ſepulchrum ejus in Baſilica ſuſpenſum memorant omnes faſtorum Monaſterienſium ſcriptores. Non enim illo bello Brandeburgicus, ſed Monaſterienſis Epiſcopus Achillis Germaniæ nomen ſuſtinuit.

Achil.

Rebus

Rebus ad Noveſium compoſitis, Cæſar & Burgundus eodem die in pervigilio Apoſtolorum caſtra ſolverunt. Ac Burgundus ut fœderato Anglorum Regi Gallias ingreſſo occurreret, bellumque ſociale adverſus Galliarum Regem ſuſciperet, in Belgium cum exercitu movit; Galliarumque Regem ad inducias novem annorum Anglus & Burgundus compulere. Cæſar dimiſſis Principibus in ſuas provincias, Aquiſgranum tetendit, collocuturus cum Margaretha Angla, quam tertiam duxerat Burgundus conjugem, Mariæ filiæ novercam. Opportunè hic quæſitus congreſſus ad firmandum matrimonium, quòd jam inter Ducem, & Cæſarem conſignatum erat. Aquiſgrano Cæſar Coloniam & Noveſium digreſſus utrique urbi ampliſſima dilargitus eſt privilegia, illi ob fidam belli operam, huic ob conſtantiam, miramque defenſionis fortitudinem; ex qua palmarem laudem promeritus Hermannus Haſſiæ Landgravius urbis propugnator, is qui ob præclara belli decora confirmatus diœceſis Gubernator, & Ruperto in Archiepiſcopatu ſubrogatus fuit, delectusque poſt illa etiam Paderbornenſis Eccleſiæ noſtræ Adminiſtrator.

Hermannus Landgravius Haſſiæ Diœceſis Colonienſis gubernator confirmatur.

Pace hac læti plerique; ſed non perinde Rupertus Archiepiſcopus. Huic enim, cùm de tota controverſia à Pontifice intra annum decerneretur, tantummodo Ducatus Weſtfaliæ, & cis Rhenum Brulenſe Oppidum, Kempena, & alia quædam haud magni momenti loca relicta; cætera poteſtati Metropolitani Collegij, Gubernatorique ejus Landgravio aſſerta. Inde Rupertus æger animi in Ducatum Weſtfaliæ, ad fidos ſibi hactenus ordines ſeceſſit, aut Werlis plerumque, aut Arnsbergæ commoratus.

Inter has turbas exceſſit è vita 14 Calend. Septembris Gerhardus Dux Juliæ & Montium ac Comes Ravensbergenſis, anno principatus quadrageſimo, vir belli pacisque artibus non minus, quàm pietate egregius; à quo præter alia religionis monumenta ſupereſt Cœnobium Crucigerorum Duſſeldorpij in Oppido conditum. Genitus is erat Wilhelmo Montium Duce ac Comite Ravensbergenſi, poſtquam is, ut ſupra retulimus, multis caſibus jactatus Paderbornenſi Epiſcopatu ſe abdicârat. Gerhardo ſucceſſit Wilhelmus filius, qui ob ſenium patris viribus corporis & mentis imminuti, gubernationem ſuſceperat.

Moritur Gerhardus Dux Juliæ & Montium. Teſchem. pag. 445. Strithag. in Tetract.

Suſtulit & hic annus ſexto Septembris Adolphum Naſſovium Moguntinum Archiepiſcopum, ac Metropolitanum noſtrum, cui Metropolitani Canonici indicto comitio ipſo die S. Martini ſubrogârunt Diethericum Iſenburgicum, Præſulem quem ex Schiſmate ante rejecerat Pontifex. Is exinde in ſeptimum annum Eccleſiam Moguntinam præclarè adminiſtravit, inſtituta etiam dotataque Moguntiæ omnium ſcientiarum Academiâ; quo conſtaret ſæpe per diſſidia electionis præſtantiſſimos præſules repelli, quos probata virtus ad publica Eccleſiæ munia reſumere ſuadeat.

Obitus Adolphi Naſſovij Archiep. Mogunt. cui ſubrogatur Diethericus Iſemburgicus.

Digitized by Google

excitus Hermannus Haſſiæ Landgravius, diœceſis Gubernator, Ruperto Meckenheimium, Morenhovium, & Adendorpium eripit. Nec in Weſtfalia Ruperti miles quietus, bellum Simoni Epiſcopo movit; id verò qua ex cauſa exarſerit, aut quo exitu geſtum ſit, non ſatis proditum, niſi quòd inſcriptio templi Rudenſis memorabile fecerit. Bellum movet Simoni Ep. Paderb.

Juſtior belli cauſa Henricum Monaſterienſem Epiſcopum ad arma concivit adverſus Gerhardum Oldenburgicum Comitem. Is prædo poſtquam anno ſuperiori ex caſtris ad Noveſium egens, atque ut auctor Chronici Lubecenſis ſcribit, ad coſtas maceratus, rediјt in Comitatum ſuum, cœpit pro ingenio ad explendam inopiam rapinis ſe dare; illatusque cum prædatorio agmine in Friſiam, multa ſpolia congeſſit; quibus offenſi Friſones, ducentos ex his & quinquaginta obtruncârunt, cæteris in fugam diſperſis. Inde ut ex Bremenſium ac cæterorum mercatorum ſpoliis vitam aleret, erexit ad Viſurgim caſtrum prædonibus repletum infeſtumque, ne cuiquam libera in mare navigatio eſſet. Id verò mox à Bremenſibus, ope Henrici Monaſterienſis Epiſcopi & ſui adminiſtratoris, everſum: capti prædones, & ex his viginti quinque capite mulctati. Nec tamen à prædis quieſcebat, Gerhardus Comes; quare rurſum implorato Epiſcopo Monaſterienſi, copias illi ſuas junxêre, & Amerlandiam Comitis regionem ingreſſi, vaſtatis omnibus, cum ingenti præda redierunt. Poſt quæ moniti Bremenſes ab Epiſcopo, ut eadem, qua ſecum intraſſent, via tutius regrederentur, dum ſalubri ſpreto conſilio, anguſtoque per paludes tramite, & à Comitis milite inſeſſo, Bremam repetunt, in manus hoſtium inciderunt: mox quingenti Bremenſium civium obtruncati, magno luctu urbem replevêre: ceteri Delmenhorſtium captivi abducti; quibus ingenti poſt lytro vita ſtetit. Adeo unus hic prædo omnem illam regionem infeſtam tenuit; donec ab Epiſcopo tandem Monaſterienſi, expugnato Oldenburgo & Delmenhorſtio, ſubigeretur.

Chron. Sclav. Hammel. in Chron. Oldenb. p. 3. Chron. Monaſt.

Comitis Oldenburgici inſolentia ab Henrico Ep. Monaſt. reprimitur.

Annus Chriſti 1477.

Sixti IV Pont. 7.
Friderici IV Imper. 38.
Simonis III Ep. Pad. 15.

Naucler. Pontan. Heuter. Barlandus. Pontan. in Geld. Trithem. in Chron. Sponh. Brovver. in annal. Trevir.

Inſequenti per hæc anno novum caſum magnamque rerum mutationem aſpexit Europa ex funere Caroli Burgundiæ Ducis. Is licet iterata clade Helvetica & Lotharingica fractus, reparato tamen exercitu, in Lotharingiam movit, Nancejum, quod anno ſuperiori amiſerat, aſpera hyeme non magnis viribus circumſedere auſus. Quæ poſtquam explorata, Renatus Lotharingiæ Dux, validis Helvetiorum & Germanorum copiis inſtructus, præferocem hoſtem aggreditur, & Nonis Januariј bipartito agmine ad Jarvillam invectus Burgun-

Carolus Dux Burgundiæ prælio ad

nanceium vincitur & occumbit.

Burgundum prælio vincit, in quo Burgundus ipſe occubuit, magnæ fragilitatis humanæ exemplum. Nam qui omnibus Europæ Regibus hactenus formidandus fuerat, momento fractus, & ab omnibus deſertus, nudus & limo coopertus jacuit inter cadavera, triplici vulnere deformis, ac tertio demum die ægre repertus agnitusque.

Maria Burgundi filia Maximiliano Cæſaris filio in matrimonium datur.

Extincto Burgundo, magnum certamen exortum eſt inter rivales pro Maria filia, quam unicam reliquerat tot provinciarum hæredem. Ludovicus Galliarum Rex offerre Carolum filium: Joannes Dux Cliviæ agere pro Joanne filio: Adolphus Dux Cliviæ, Davenſteinij dominus, cujus tum magna in aula Burgundica erat auctoritas, inſinuare Philippum filium; verùm quòd jam Treviri, & in caſtris ad Noveſium Burgundi filia pacta erat in matrimonium Maximiliano Cæſaris filio, & Belgæ in hunc propenderent; tranſijt filia in nuptias cum Maximiliano, & cum his ampla illa Burgundicarum provinciarum hæreditas ceſſit Auſtriacis; non tamen ſine magna Burgundicæ domus & Belgij concuſſione. Nam Gallus repulsâ exacerbatus, ruptis, quas in novem annos fecerat, inducijs, ducatum Burgundiæ ſubigit, Flandriam, & Arteſiam incurſionibus infeſtat, alia loca proditione, alia armis occupat. Flandri Galliæ Regis imperium exoſi, ut ſe tuerentur, Adolphum Geldriæ ducem è carcere Cortracenſi, in quem à Burgundo conjectus erat, educunt, ac copijs ſuis præficiunt; is verò dum Tornacenſes Gallico præſidio animoſos incautius laceſſit, & pugnat, cæditur ab his II Calend. Auguſti; digna, ut retulére, Numinis pœna; quòd Patrem ſuum in vincula conjecerit. Filios interim binos reliquit, Carolum & Philippum, pro quibus in Ducatum Geldriæ reponendis decertatum eſt.

Geldri deficiunt à Burgundis.

Quippe Geldri, quòd coacti Burgundum receperant, ſimul per id tempus arma corripiunt: præfectos à Burgundo impoſitos ejiciunt, nativumque Ducem, quod gentibus inſitum, Carolum Adolphi filium, Gandaui captivum, repetunt; quam in rem Catharinæ Adolphi ſorori imperium Geldriæ deferunt, Legatosque ad Mariam Burgundi filiam mittunt. Qua legatione cùm nihil impetrarent, Regem Galliarum, Ludovicum Borbonium Leodienſem Epiſcopum, Hermannum Landgravium Colonienſis diœceſis Adminiſtratorem, ac poſtremùm etiam Henricum Monaſterienſem Epiſcopum implorant; à quibus licet prolixè patrocinium auxiliumque promitteretur; tum nemo ferventius hanc cauſam ſuſcepit, quàm Monaſterienſis Epiſcopus. Ille enim, quòd Zutphaniam comitatumque ſexaginta millibus florenorum à Friderico Cæſare addictum oppignoratumque haberet, dum ab Imperio hæc pecuniæ ſumma, quam ad impenſas belli fecerat, refunderetur, poſt Burgundi exceſſum, vires quàm maximas contrahit; & quod bello Noveſienſi prohibitus erat, Zutphaniæ comitatum unà cùm urbe atque arce in deditionem accipit, nihil Cæſarem veritus, palamque conteſtatus, non niſi pignoris loco

&

& Imperij nomine ſe comitatus poſſeſſionem capere; redditurum veris heredibus, & his quidem Egmondanis, poſtquam belli ſumptus, quos bello Noveſienſi fecerat, ex æquo perſoluti fuerint. Neque Geldri & Zutphanienſes ſunt obluctati; quòd his nihil gratiùs eſſet, quàm generoſum & præpotentem ſibi Epiſcopum obtingere defenſorem; à quo cùm ad Noveſium Burgundus primùm bello fractus victusque ſit; tum à nullo etiam ſpem certiorem, liberandi ſe a ſervitute Burgundica, ſibi offerri lætabantur.

Inter hos motus Maximilianus Cæſaris filius à patre dimiſſus in Belgium, exeunte Junio, cum ſplendido Principum ac procerum comitatu Coloniam acceſſit. Deduxêre florentiſſimum Principem Dietherícus Moguntinus & Joannes Trevirenſis Archiepiſcopi, Epiſcopus Metenſis, Albertus Dux Saxoniæ, Henricus Haſſiæ Landgravius, Carolus & Chriſtophorus Marchiones Badenſes, alijque procerum. Subſtitit integro menſe Coloniæ, liberaliſſime habitus à Magiſtratu. Inde Calend. Auguſti à Maria ſponſa invitatus in Brabantiam deſcendit; ubi effuſis obviam Belgij proceribus, Lovanij, Bruxellis, ac per cætera Oppida ingenti populorum lætitia excipitur. Gandavum ubi perventum, xv Calend. Septembris ingenti pompa & magnificentia nuptiæ inter Maximilianum & Mariam celebratæ ſunt. *Maximilianus Coloniæ ſplendidè habetur.*

Læta hæc agebantur apud Ubios, cùm inter Archiepiſcopum eorum & Hermannum Landgravium diœceſis Gubernatorem adhuc turbidis decertaretur armis. Quippe Metropolitani Canonici, quibus maximè inviſus erat Archiepiſcopus, poſtquam Carolum Burgundiæ Ducem, & Fridericum Palatinum Electorem, Archiepiſcopi fratrem, duos ſummos illos & potentes Archiepiſcopi patronos morte ſubtractos conſpexêre, junctis cum urbe Colonienſi viribus, Rupertum aut ad ſaniora conſilia deducendum, aut diœceſi ejiciendum ſtatuêre. Quam in rem Hermanno Landgravio Gubernatori in mandatis datum, Rupertum armis aggrederetur. Nec ille cunctatus, adulto Junio procedit in campum; primoque impetu Urdingam intercipit. Inde caſtris Linnenſi Oppido & caſtro admotis, utrumque poſt arctam obſidionem expugnat. Pari ſucceſſu arx Oedana capta, & theſaurus, qui iſtic repertus, victori ceſſit. His adverſis inopinatisque perculſus Rupertus Archiepiſcopus, qui per id tempus intra Kempenſe Oppidum ſe concluſerat, clanculum in Weſtfaliam profugit; facta tamen prius Kempenſibus civibus poteſtate ſeſe hoſtibus, ſi urgerentur, dedendi; nec enim velle ſe, ut fidum hactenus ſibi Oppidum ſui cauſa damnum pateretur. Veritus per hæc Wilhelmus Dux Juliæ & Montium, ne vicinorum concitatione belli flamma latius ſerperet, arbitrum ſe obtulit, & Berchemij conventu inſtituto, rem ad inducias deduxit. Poſt ubi de pace in has leges agi cœptum, uti Rupertus ultro ſe Archiepiſcopatu abdicaret, & duobus caſtris ac trium millium florenorum annua penſione contentus viveret, obnitentem habuêre Rupertum, quòd ſecum reputaret, quàm *Chron. Colon.* *Canonici Colonienſes cum urbe conſpirant contra Rupertum Archiepiſcopum ſuum.*

gravis

Digitized by Google

gravis caſus eſſet, ex Archiepiſcopo, & Imperij Electore in privatam vitam redire; idque eò acerbiùs accidit, quòd nulla adhuc Pontificis ſententiâ, ad cujus tribunal tota controverſia Cæſaris & Principum conſenſu delata erat, prædamnatus ad ejuſmodi extrema urgeretur.

Initia Cœnobij Wederani à Gerhardo Keppelio fundati.

Aucta hoc anno diœceſis Monaſterienſis celebri Carthuſianorum Cœnobio Wederano, id quod Gerhardus Keppelius, ex veteri & equeſtri Keppeliorum familia ortus, condidit. Natus is erat Hermanno Keppelio, cui Merveldia conjux, filia Henrici Merveldij, in dotem attulerat caſtrum Wederanum, haud procul Dulmaniæ Oppido ſitum. At Gerhardus, ducta in matrimonium Hildegunde ex equeſtri Voetiorum familia, ſuſceperat unicum hæredem filium Hermannum; quem poſtquam, ut ſupradiximus, bello ad Noveſium amiſerant: ſepulto Noveſij filio in primaria æde, poſitoque luctu, cœpêre Chriſtum hæredem bonorum ſcribere. Quæ pia conſilia dum apud ſe agitat Gerhardus, multumque ſollicitus verſat, quem ordinem ſacrum introduceret, obtulêre ſe in ſomno duo religioſi viri, habitu Carthuſianorum, viſi ducta ſupplicatione circuire, & Gerhardum quocunque incederet, ſemper ſequi. Quo cœleſti monitu confirmatus, Henricum Epiſcopum adit, apertoque conſilio, aſſenſum impetrat. Inde evocatis è Weſalienſi Carthuſia Jacobo Holtwileio, & Joanne Ketwichio Sacerdotibus, caſtrum illis in Cœnobium transmutandum feria III poſt Pentecoſten tranſcribit. Cœptum inde templum, Cœnobij domicilium, & amplum illud ædificium incredibili ſucceſſu proferri, nec minus religioſorum hominum affluxu impleri; quibus ſe ipſe Gerhardus Keppelius ſumpto religioſo habitu adjunxit. Vir civili prudentia, militaribus artibus, rebusque bello Monaſterienſi geſtis inter proceres ejus diœceſis ſpectatiſſimus, eóque tutor Comitum Benthemenſium, & Mareſchallus Cliviæ etiam delectus, ac Henrico Epiſcopo cumprimis carus. Hildegundis conjux, viri exemplo, Schuttorpium in ſolitudinem ſacram ſeceſſit, Deo vitam ſuam conſecrando, ſæpeque etiam Wederenæ Carthuſianos patres inviſendo, dotandoque, quæ ſupererant, bonis. Magna id quidem nobilitatis invidiâ factum, quæ nihil ægrius ferre ſolet, quàm caſtra nobilium converti in clauſtra religioſorum; ſed hanc invidiam ſuppreſſit utriusque donatoris pietas, & ſpectata vitæ ſanctitas. Obijt verò Keppelius altero ſtatim conditi Cœnobij anno; Conjux verò ad annum 1494 ſuperſtes exceſſit XV Septembris. Florentiſſimum inde totius Saxoniæ Cœnobium viris religioſiſſimis ad noſtra uſque tempora, ac ſpeculum, conſtante religionis cultu diſciplinaque ſanctioris vitæ, omnium per Weſtfaliam Monaſteriorum.

Annus Chriſti 1478.

Sixti IV Pont. 8.
Friderici IV Cæſaris 39.
Simonis III Ep. Pad. 16.

Conti-

Continuatæ in ſequentem annum turbæ inter Colonienſes. Quantum enim Metropolitani Canonici ex conventu Berchemij inſtituto urgebant Rupertum ad abdicationem Archiepiſcopatûs, tantum ille obſiſtebat, ne cum probro nominis ſui & familiæ omni ſe poteſtate exuere cogeretur, quòd nihil adhuc à ſede Apoſtolica adverſum ſe pronunciatum eſſet. Et quia Weſtfaliæ quoque ordines adverſum ſe concitari didicit, conſultum habuit in Bavariam proficiſci & familiæ ſuæ patrocinia ob vim & injurias ſibi illatas implorare. Iter id circa Pentecoſten ex Oppido Werlenſi eſt ingreſſus. Qua ſuper re cùm Metropolitani Canonici certiores facti eſſent, novasque turbas vererentur, ſi in Bavariam penetraret; feſtinatis nunciis ac literis clam monuêre Henricum Haſſiæ Landgravium, rogâruntque Rupertum communem ſecum hoſtem iter per Haſſiam carpturum interciperet. Et Rupertus dum horum inſcius Haſſiam ingreditur, ex inſidiis per Landgravij miniſtros interceptus, abducitur in arcem Blanckenſtenianam. Ea in arce, quam Haſsi in edita rupe ad Lonam fluvium munitiſsimam habent, per biennium captivus hæſit; & demum inter carceris ærumnas vitam miſer, & ab omnibus ſuis deſertus clauſit. Attamen Sixtus Pontifex, poſtquam illi captivitas denunciata fuit, indignè tulit injuriam Archiepiſcopi; alteroque mox anno miſit in Germaniam duos Legatos Epiſcopos, Forolivienſem & Merienſem, cum ſeveri mandati literis, 18 die Aprilis datis, quibus præſcribebat, quæ per Legatos apud Fridericum Imperatorem, quæ apud Haſsiæ Landgravium & Imperij Principes in cauſa Archiepiſcopi agi vellet; id tamen caverent, ne ob captivitatem Archiepiſcopi quenquam Principum ad arma concitarent, ſed in omnibus à ſe extremum reſponſum exſpectarent. Legati poſtquam omnia tentârant, Cæſaremq; ſibi adverſantem haberent (cujus aſſenſu refert Langius captum Rupertum) irrito opere Romam regreſſi ſunt. Nec tamen ſine manifeſta Numinis vindicta hæc Archiepiſcopi captivitas fuit, quòd, ut auctor Mindenſis Chronici perhibet, Henricus Haſſiæ Landgravius mox à patrato facinore fœdo lepræ morbo infectus fuerit, in quo & vitam poſt ſexennium miſerabiliter conſumpſerit, ſtirpe etiam nulla relicta, quæ per Ludovicum fratrem propagata eſt. Tam exoſum Deo ſcelus, violentas manus injeciſſe in unctos ſacrorum præſules. Scio pleroſque ſcriptores iniquiores eſſe in Rupertum Archiepiſcopum, ſed quantum hæc vindicta Numinis in Landgravium ejus innocentiæ argumentum? aut quando Cleri æmulatio, populi levitas, & temporum malitia ceſſavit optimos etiam vexare Epiſcopos.

Chron. Colon. *Trithem. in Chron. Sponheim.* *Langius in Chron. Citiz.* *Wittius in Chron.* *Kleinſorg.*

Rupertus Archiep. Colon. à Landgravio Haſsiæ captivus detinetur & moritur.

Agitabatur & Geldria continuis ſuis motibus, quòd ordines haud ſecus, quàm Clivij & Juliacenſes ſuum proprium nativumq; Ducem expoſcerent exoſi Burgundicum Imperium. Quapropter cùm omnes Belgii provinciæ Maximilianum Cæſaris filium ex connubio Mariæ ſuum Principem reciperent, ſoli ſe Geldri ſubtraxêre; ſed

Pontan. 3.10 *Pont. Heut.* *Teſchemach p. 284.* *Chron. Cliv.*

Turbæ in Belgio à Geldris excitatæ.

Digitized by Google

ſed mox ipſi diſcordia inter ſe fracti. Quam enim Adolphi ad Tornacum cœſi ultimique Ducis ſororem Catharinam delegerant Gubernatricem Geldri, addito illi Friderico Duce Brunswicenſi militiæ præfecto, hos Guilielmus Egmondanus Adolphi patruus ferre noluit, occupatoque Arnheimio, jus tutoris & gubernatoris ſibi vendicavit. Ægro id animo ferebat Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, alter ex occupato Zutphaniæ Comitatu Geldriæ propugnator, & magnopore ad concordiam hortabatur, ne per inteſtina diſſidia in poteſtatem Burgundorum venirent. Geldri ut huic malo occurrerent, detulêre Joanni Duci Clivenſi Geldriæ præfecturam; ſed cùm hunc Neomagenſes alijque veteres Clivorum hoſtes non ferrent rejicerentque, relictum eſt imperium Geldriæ penes Catharinam & Brunswicenſem. Quo Clivius haud ſecus, quàm Guilielmus Egmondanus offenſus contulit ſe ad Maximilianum Auſtrium, omnemque operam prolixè obtulit ad ſubigendam ei Geldriam; qua re lætus Maximilianus, omne quoque armorum ſuorum imperium Clivenſi detulit, quo comperto, Geldri, ut erant pugnaciſſimi, in fœdus conjurant: arma induunt: Hermannum Landgravium Gubernatorem Colonienſem, Ludovicum Borbonium Leodienſem, & Henricum Monaſterienſem Epiſcopos ad ſubmittenda ex fœdere ſubſidia ſollicitant; à quibus, uti & à Joanne Palatino alijsque, haud ſpernendæ copiæ auxilio venêre. Acceſſit Vincentius Comes Mörſanus alter Brunswicenſi militiæ præfectus à Geldris adjunctus. Ad hunc modum novum per inferiores Rheni provincias, & Weſtfaliam exardere cœpit bellum; id etſi communem pacem multis malis turbaret, commodum tamen erat; quòd ad id inquieta capita convolarent, à quibus hactenus Weſtfalia & Saxonia inteſtinis armis infeſtabatur. Quippe publica ſemper bella privatorum tumultuariorumque bellorum fuêre levamenta; ſicuti per id tempus Simon Epiſcopus noſter, cæterique per Weſtfaliam præſules pacatas habuêre diœceſes ſuas: neque alia de his, quam pacis ſtudia, excultæque religionis opera produntur.

Annus Chriſti 1479.

Sixti IV Pont. 9.
Friderici IV Imper. 40.
Simonis III Ep. Pad. 17.

Pontan. lib. 10. Geldr. Heuter. Teſchem. Chron. Sponh. Chron. Monaſt.

Geldria oppugnatur, à Maximiliano.

Proximo dehinc anno bellum Gelricum accenſis undique flammis erupit. Quippe Maximilianus, ingentis & juvenilis animi Princeps, ne Geldriam ſibi à cæteris Belgij provincijs ſubtrahi pateretur, comparato exercitu ad Moſam movit; præterque copias, quas pater Fridericus Cæſar ſubmiſerat, junxêre ſe Joannes Dux Cliviæ, Wilhelmus Dux Juliæ & Montium, Adolphus Naſſoviæ, Guilielmus Nuenariæ, Philippus Virnenburgius, cæterique Comites ac proceres Germaniæ, quos Imperatoris filij nomen & belli

belli gloria exciverat : horum viribus confirmatus, menſe Februario Ruremundam, Bomeliam, Inſulam, multaque ad Moſam Geldriæ loca expugnat. At ſubinde bello Gallico avocatus Maximilianus, imperium ſubigendi Geldros reliquit Clivenſi Duci. Et ille magnis animis ipſam Geldriam, validum totius provinciæ munimentum, in quo Catharina Gubernatrix ſedem fixerat, aggreſſus eſt. Jamque ex duobus propugnaculis Oppidum tormentis verberabat ; cùm Neomagenſes, compertâ negligenti caſtrorum cuſtodiâ, adjunctisque ſibi cæterorum Geldrorum viribus, Clivenſem adorti ab obſidione in turpem fugam depellunt. Alternis inde cladibus, & Oppidorum expugnationibus decertatum eſt, fortiterq; res Gelriæ agebat Brunſwicenſis ſupremus militiæ præfectus.

Henricus Ep. Monaſt. à Geldris ſupremus militiæ præfectus deligitur.

Verùm dum is per anteclnerales ferias lautius vino genioque indulget, mente captus in phreneſin incidit, eòque in ſuam provinciam remiſſus. In ejus deinde locum ordines ſubrogârunt Henricum Monaſterienſem Epiſcopum ; quemadmodum id in literis 8. Octobris datis ſignificant Ludovico Francorum Regi. *Poſtquam, inquiunt, Principis Brunsvvicenſis ſolamen atque auxilium nobis ſubtractum eſt, reaſumpſimus vires, et Patrem in Chriſto Reverendiſſimum ac Dominum illuſtrem Henricum Zuartzenburg, Eccleſiæ Monaſterienſis Epiſcopum, ac Eccleſiæ Bremenſis Adminiſtratorem, qui non ſolum viros Eccleſiaſticos laudabiliter regit, ſed etiam ſuarum terrarum ac Reipublicæ perſecutores acriter armis coërcet, eundem humiliter rogavimus, ut pro ſua inolita conſuetudine, dictis Orphanis auxilium ferre et terrarum Gelriæ in ſe aſſumere gubernationem vellet, conſiderato, quod idem ut Eccleſiaſticus Princeps eſſe juſtitiæ fautor debeat ; et quia liberis Orphanis ſanguine admodum propinqus ſit, ac ditiones inſuper poſſideat Gelriæ contiguas, ideo et nobis præſtare auxilium poſſet quam maximum. Hæc et ſimilia Reverendiſſimi Patris et illuſtris Domini Henrici interiora commoverunt, iſque conſiderans oppreſſionem, et defenſionem ſuorum conſanguinei et conſanguineæ, nec non devaſtationem inclitæ terræ Gelrienſis, gubernationem aſſumpſit terræ ante dictæ, cui et Oppida et caſtra, aliaque fortalitia ſive propugnacula, quæ ſub tutione Ducis Friderici ſtabant, unanimes nomine conſanguinei et conſanguineæ ipſius aperuimus, eidem ſimili conditione jusjurandum fidelitatis eorum nomine præſtitimus, ſentientes juxta diſpoſitionem Reverendiſſimi Patris ac Domini Deo annuente longe melius hanc patriam ſervari poſſe, ac hoſtibus bellum moveri, quam hucuſque factum ſit.*

Rogant deinde Regem, ne pacem fœdusque cum Auſtrio, aut cum Duce Clivenſi inire velit, niſi de conſilio & conſenſu Reverendiſſimi in Chriſto Patris, ac illuſtris Principis Domini Henrici Epiſcopi Monaſterienſis. Hæc Ordines Geldriæ cum præclaro Epiſcopi elogio ad Regem Galliarum ; quibus Rex Galliarum, literis ad Catharinam Gubernatricem die 7 Novembris datis, inter cætera his verbis reſpondit, haud minori commendatione Epiſcopi.

Sed quia Deo placuit, ut tanto viro Duce videlicet Brunsvvicenſi Reſpublica veſtra orbaretur, plurimum gaudemus, quod in ejus abſentis locum conſtituiſtis Reverendiſſimum in Chriſto præcbariſſimum conſanguineum veſtrum Epiſcopum Monaſterienſem, et eum in Rectorem ducatus Gelriæ ac Gubernatorem elegiſtis, qui nobis non ſolum gratus, verum etiam gratiſſimus eſt, utpote qui nobis de ejus æquitate, nobilitate, prudentia, ac fide omnes ſumma pollicemur, quique grates ipſi multiplices referimus, quod onus veſtræ adminiſtrationis non renuerit, et infinitis hac in re laboribus haud pepercerit. Laudat deinde fœdus Rex, quod cum eodem Monaſterienſi Epiſcopo cæteriſque Eccleſiaſticis viris ſeſe inijſſe ſcribunt.

Henricus Epiſcopus Adminiſtrationem Gelriæ laudabiliter ſuſcipit.

Hac Ordinum Geldriæ proteſtatione, delataque totius Geldriæ gubernatione, Henricus Epiſcopus, qui jam Zutphaniæ comitatum, nobilem provinciæ ejus partem tenebat, ingentibus animis imperium ſuſcipere, ordinare militiam, ſpem facere omnibus non modò tuendi ſervandique ducatum hæredibus Adolphi filiis, ſed & recuperandi cætera, quæ vel Auſtrius, vel Clivius abſtuliſſet; eaque multo animoſius aggreſſus eſt, poſtquam Ludovici Galliarum Regis commendatio & patrocinium acceſſit. Læti Gelri tanti Principis gubernatione ſucceſſuque rerum. At Henricum Epiſcopum tam periculoſa molientem in ipſo opere turbavêre ſuæ diœceſis ordines, urbs cumprimis Monaſterienſis, quæ tum magnum ſibi in Epiſcopos imperium vendicabat, Cathedrale Capitulum, & tota propemodum nobilitas. His ubi compertum, Epiſcopum, ſe inconſultis, tam arduum gubernatoris munus ſuſcepiſſe, quo & Cæſarem, & Maximilianum Auſtrium, & omnes Belgarum ordines ſibi adverſantes habiturus, bellumque periculoſiſſimum ex conjuncta Gelriæ provincia in Monaſterienſem diœceſin protracturus eſſet; obſtitêre una voce omnes, extremaque illi minitari cœpere. Et ille, ubi ſe metu periculoque ſui Principatus amittendi, dum aliena curat, circumventum didicit, res Gelriæ languidiùs tractare cœpit, & tutiora conſilia circumſpicere, quibus ſeſe ſuſcepto Gubernatoris munere exuere poſſet; id quod anno etiam proximo fecit.

Urbs & Status Monaſter, Henricum à Gubernatione Gelriæ abſtrahunt.

Serrarius lib. 1. c. 34. in Mogunt. & lib. 5. in Diethero Trithem. in Chron. Sponh. Raynald. in Hiſt. Eccleſ.

Damnatur hæreſis Joannis de Weſalia, & quæ illa?

Longè illuſtrius hujus anni factum Dietheri Moguntini Archiepiſcopi, ac Metropolitani noſtri, in ſupprimenda hæreſi, quæ per ſuperiorem Germaniam ſerpere cœpit, auctore Joanne Burchardo, è Weſalia ſuperiori orto, celebrique Theologiæ Doctore, & apud Wormatienſes Concionatore. Is jam ab annis aliquot, ut ſupra quoque monuimus, peſtilentes hæreſes partim à Waldenſibus, partim ab Huſſitis, alijſque damnatis ſectis hauſtas, tam editis libris, quàm voce ſparſerat in vulgus, non ſine magno Germaniæ ſuperioris turbamento. Hæreſes autem hæ memorantur à Trithemio: Prælatos Eccleſiæ non habere auctoritatem condendi vel aliquid addendi ad ea, quæ Chriſtus & Apoſtoli præceperunt, imo nec Pontifices nec Apoſtolos talem poteſtatem accepiſſe à Chriſto. Nulli hominum quantumcunque

tumcunque ſancto, docto vel erudito fas eſſe verba Chriſti vel Evangelium exponere; ſacram adeo ſcripturam nunquam adhuc per ſanctos Patres eo ſpiritu expoſitam, quo primitus tradita, & expoſita fuit. Indulgentias nihil eſſe aliud quàm pias fraudes & deceptiones Chriſtianorum; quare ſtultos & fatuos eſſe, quotquot pro indulgentijs Romam proficiſcuntur, quas domi, ſi doleant de peccatis, obtinere poſſunt. Mandata Eccleſiæ, Pontificis, & aliorum Prælatorum non obligare ad mortale peccatum; eò quòd nullam habeant poteſtatem condendæ legis. Peccatum originale non eſſe nec fuiſſe in ullo homine, ideoque nec parvulos in eo concipi, nec ob id damnari. Omnes presbyteros re ipſa eſſe Epiſcopos & Pontifices, ſoloque nomine & hominum diſtinctione differre. Pontifices, Epiſcopos, & Sacerdotes nihil conferre ad ſalutem; eò quòd fide, concordia, & pace ſalventur homines, ſine Sacerdotum miniſterio. Jejunium quia à Chriſto inſtitutum non ſit, non obligare: nec Eccleſiam in ijs obligare poſſe, quæ à Chriſto præcepta non ſint; cùm non habeat auctoritatem canones & leges condendi. Extremam unctionem è numero Sacramentorum rejiciendam; eò quòd per homines, non per Chriſtum inſtituta ſit; quare oleum manere, ſicut ante fuerit. Adhæc cùm nusquam in ſcriptura ſacra legatur Spiritum S. à filio procedere, Græcis potius ſapientibus accedendum eſſe, qui docent Spiritum S. à Patre tantum procedere. Eccleſias errare poſſe, ac ſæpe erraſſe. Plura hujuſmodi falſa dogmata de horis Canonicis, feſtis Sanctorum diebus, de continentia Clericorum, de Eccleſiæ benedictionibus abrogandis diſſeminabat in vulgus. Ad haſce igitur depravatiſſimas hæreſes, quæ intra ſuam Metropolim proſerpebant, extinguendas, Dietherus Archiepiſcopus Burchardum Moguntiam poſtulavit; convocatisque ex Academia Heidelbergenſi, Colonienſi, ac ſuâ in concilium eruditiſſimis viris & Doctoribus, Burchardum hæreſis convictum damnavit, juſſitque palam falſa dogmata revocare. Tum verò libri, quos conſcripſerat, ſpectante Archiepiſcopo, publicè in ignem conjecti exuſtique ſunt; ipſe in Cœnobium Auguſtinianum pœnitentiæ cauſa relegatus incluſusque, in quo haud multò poſt mœrore conſumptus interijt.

Haud abſimilis per id tempus impoſtor, homo Tympanotriba & pecorum paſtor in Franconia finxit, ſibi B. Virginem oblatam, in mandatis dediſſe, ut publicè depravatam cleri & populi vitam reprehenderet. Is igitur hominum cœtus colligere; nunc in templis nunc ex feneſtris ædium, qua erat facundia, perorare ad populum: Sacerdotes & religioſos vocare in invidiam; populo prohibere, decimas & cenſus ſolvere; eòque etiam veſaniæ progreſſus eſt, ut palam doceret, Epiſcopis & Sacerdotibus parendum non eſſe, quòd his nulla à Deo poteſtas data eſſet; & quæ hujuſmodi falſa dogmata ad vulgi aures perorabat, tanto hominum concurſu, ut ad triginta ſæpe millia hominum

Caſtigatur hæreſis impoſtoris cujuſdam in Franconia.

Naucler. Gen. 50. ad ann. 1476. Trithem. in Chron. Sponh.

Digitized by Google

hominum ad hunc armentarium, ac novum, ut vocabant, vatem audiendum confluxerint: & quia rudis literarum erat, addunt à tergo adſtitiſſe fugitivum Monachum, qui argumenta concionis ſuggeſſerit quæ ille pro ſimulata pietate & facunda audacia proferret ad populum. Ea hominis veſania cùm in publicas turbas vergeret, Rudolphus Herbipolenſis Epiſcopus hominem captivum abripuit, & in rogum conjecit. Sicuti hæc multis ad annum 1476 denarrant Nauclerus & Trithemius eorum temporum ſcriptores. Prona tum quidem tempora ob corruptos cleri populique mores ad hæreſin; ſed ea adhuc Epiſcoporum vigilantia conſtantiaque erat, quæ malum in fomite extingueret; id quod altero abhinc ſæculo, non multò pòſt, cùm jam vomica illa vitiorum matura eſſet, Lutheri audacia turbisque perruptum eſt.

Annus Chriſti 1480.

Sixti IV Pont. 10.
Friderici IV Imp. 41.
Simonis III Epiſc. Paderb. 18.

Henricus Ep. Monaſt. abdicata Gelriæ præfectura, in Diœceſin ſuam redit.

Bellum poſthæc, quod inter Geldros accenſum diximus, majori apparatu à Maximiliano Auſtrio ſumptum; ægre enim hanc nobilem provinciam ſibi à Burgundiæ & Belgij imperio avelli patiebatur; quòd jam Philippum filium ante biennium ex Maria conjuge ſuſcepiſſet heredem. Igitur ſub initium veris cum valido exercitu Geldriam ingreſſus, multa Oppida & caſtra expugnat, totam ſubacturus Geldriam, niſi bellum cum Rege Galliarum, qui in Luxenburgi ducatum irruperat, acceſſiſſet. Ab ejus diſceſſu alterna fortuna pugnatum, hortante cumprimis Geldros Henrico Monaſterienſi Epiſcopo. Non deſtitit interim Maximilianus extrema minari; quibus alia Oppida nutare, alia ſe in fidem Maximiliani offerre; miſſusq; Adolphus Naſſovius, qui Sacramentum fidei exciperet. Quo animadverſo Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, cùm & proceres plerique ad Maximilianum tranſirent, ne iram Cæſaris & Maximiliani, bellique vindictas in ſe traheret, ultro ſe Geldriæ præfectura abdicare cœpit; Cliviæq; etiam Duci avunculo reconciliatus, in diœceſin ſuam rediit.

Moritur in carcere Rupertus Archiep. Colon.

Cui ſuccedit Hermannus Haſſiæ Landgravius.

Subinde hoc anno poſtridie D. Jacobi, ſeu, ut alij, poſtridiè Iduum Junij, moritur in carcere Haſſico, ærumnis & mœrore confectus, Rupertus Colonienſis Archiepiſcopus, anno ætatis LV, ſacræ præfecturæ XVII. Corpus Bonnam tranſvectum, humatumque in Baſilica S. Caſſij, hac brevi inſcriptione appoſita. Anno Domini MCCCCLXXX, XVI menſis Julij, obiit Reverendiſſimus in Chriſto Pater ac Dominus, D. Rupertus Archiepiſcopus Colonienſis, cujus anima feliciter requieſcat. Ab ejus exceſſu, poſtridie D. Laurentij, omnium Metropolitanorum concordibus ſuffragiis, Hermannus Haſſiæ Landgravius, is, qui jam per octennium diœceſin adminiſtrârat, deſignatusq;

Digitized by Google

ſignatusque erat ſucceſſor, throno Archiepiſcopi impoſitus, eo nomine IV, cognomento Pacificus, Præſul religione & magnitudine animi ea tempeſtate percelebris; qui quam in propugnatione urbis Noveſienſis immortalem laudem conſecutus erat, eam pari conſtantia Archiepiſcopatum adminiſtrando per omnem vitam tenuit. Bellis defunctus Archiepiſcopus, omnia ad pacis & religionis ſtudia retulit. Quo virtutis aſpectu cùm ſe omnibus percarum redderet, tum etiam Paderbornenſes movit, ut ſuæ dioeceſis, etiam vivo Simone Epiſcopo noſtro, Adminiſtratorem adlegerent; id quod tempore referemus.

Cæterum ut per Weſtfaliam, ita per dioeceſin noſtram omnia quietè agebantur; concordia cumprimis ordinum cum Simone Epiſcopo, & Cathedralium Canonicorum auctoritate, qui ex illuſtrium & militarium virorum familiis orti, ſecluſis aliis, Collegium ſoli jam ab annis aliquot tenebant. Et poſtquam compertum, nobilitatem ſingulorum, quæ tot conſanguineis familijs innexa erat, plurimum valere ad dioeceſis incolumitatem adverſus potentiores domi foriſque conſervandam; convocatis per Decanum ſingulis in Concilium, ſtatuêre communi ſententia, nullum deinceps in Collegium ſuum Cathedrale admittere (id quod in alijs hujuſmodi Collegijs obtinuerat) niſi qui vel de Principum, vel Comitum, vel militarium genere & parentibus natus eſſet. Id decretum ſicuti hoc anno XVI Septembris condidêre, ita Romam ad Sixtum Pontificem confirmandum miſêre; à quo eadem prorſus forma, qua transmiſerant, approbatum recepêre. Credo equidem noſtros Monaſterienſium exemplo provocatos, qui jam à Sixto Pontifice idem privilegium pro Eccleſia ſua impetrârant. Diploma verò Sixti IV Pontificis Paderbornenſibus datum ejuſmodi eſt.

Canonici Cathedrales Paderb. decernunt, nullum deinceps in ſuum Collegium admittere, niſi nobili genere natum.

Sixtus Epiſcopus Servus Servorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Pia et antiqua Sedis Apoſtolicæ conſuetudine ea, quæ pro decore et venuſtate Eccleſiarum quarumlibet, præſertim Cathedralium, provide proceſſiſſe comperimus, ut illibata perſiſtant, cum a nobis petitur, apoſtolico munimine roboramus. Sane pro parte dilectorum filiorum, Decani et Capituli Eccleſiæ Padebornenſis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod dudum ipſi inſimul, ut moris eſt, Capitulariter congregati, proinde attendentes, quod ad Canonicatus et præbendas, aut dignitates, perſonatus, et officia ejuſdem Eccleſiæ perſonæ nobiles de Principibus atque Comitibus, vel ſaltem militaribus parentibus procreatæ, per quas jura et bona temporalia ipſius Eccleſiæ Paderbornenſis veriſimiliter valerent defenſari, plurimùm recipiebantur et recipi conſueverant, ſtatuerunt et ordinarunt ad finem, et effectum, ut jura, et bona, nec non libertates, immunitates, et honores Eccleſiæ præfatæ melius defenderentur et conſervarentur, quod in dicta Eccleſia ad Canonicatus et præbendas, aut dignitates, vel perſonatus, vel officia hujuſmodi nullus deinceps reciperetur, niſi de nobili ſeu illuſtri, vel ſaltem ex utroque parente de militari genere de legitimo matrimonio procreatus foret,

Quod decretum Sixtus PP. approbat.

foret, et talem ſe prius per teſtes fide dignos, qui etiam militares forent, coram dicto Capitulo probaverit, quodque etiam ad Canonicatus et præbendas, dignitates, perſonatus, vel officia hujusmodi in futurum recipiendi jurarent, prout ipſe Decanus et ſingulares perſonæ dicti Capituli jurârunt, quod liberè aut ſponte in receptionem alicujus ad Canonicatus et præbendas, dignitates, perſonatus, vel officia hujusmodi non conſentirent, niſi juxta conſuetudinem dictæ Eccleſiæ, et ſtatutum prælibatum; et ſi forſan aliquis auctoritate quarumcunque litterarum Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejus, in quibus per quaſcunque clauſulas, eiſdem litteris inſertas, forſan ſtatuto et ordinationi prædictis quomodolibet derogari contingeret, ad Canonicatus et præbendas, aut dignitates, aut perſonatus, ſeu officia hujuſmodi, extunc ſe peteret admitti, quod talis ſi eidem, obedientia et reverentia Apoſtolicæ Sedis et Legatorum ejus ſemper ſalvis, receptio et admiſſio denegari non poſſet, ante remiſſionem et deceptionem ſuam hujuſmodi ultra ſolutionem conſuetam, et per qualificatos, ut præmittitur, dari ſolitam, ſexaginta marcas argenti puri ad fabricam nec non conſervationem et meliorationem librorum jocalium et paramentorum, ad divinum cultum in eadem deputatorum, fideliter et integre convertendas omnino ſolvere, et dicta ac alia ſtatuta dictæ Eccleſiæ in eorum admiſſione jurare tenerentur, prout in quodam inſtrumento publico deſuper confecto, ſeu quibuſdam litteris patentibus ſigillo Decani et Capituli præfatorum appenſione munitis hæc omnia plenius continentur. Quare pro parte eorundem Decani et Capituli nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut pro potiori præmiſſorum ſtabilitate ſtatutum et ordinationem hujuſmodi confirmare et approbare, ac alias in præmiſſis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui inſtrumentum ſeu literas prædictas inſpici et examinari diligenter ac præſentibus inſeri fecimus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, ſtatutum et ordinationem prædicta, ac omnia et ſingula in dictis inſtrumentis ſeu litteris contenta, ſine tamen præjudicio illorum, quibus in Canonicatibus et præbendis ipſius Eccleſiæ jus ante hujuſmodi ſtatutum et ordinationem erat quæſitum, eadem auctoritate Apoſtolica tenore præſentium confirmamus et approbamus, ſupplentes omnes et ſingulos defectus tam juris quam facti, ſi qui forte intervenerunt in iiſdem, non obſtantibus conſtitutionibus et ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis approbationis et ſuppletionis infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſiquis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum: Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo. VI Jannuarii Pontificatus noſtri anno decimo.

Magno hæc ſplendore Eccleſiæ & nobilitatis commodo agebantur, quæ exinde ſola honorificentiſſima & opulentiſſima Sacerdotia occupavit, multumque familias ſuas ſimul extulit. Verùm per id tempus magna ſimul egeſtate conflictabatur Eccleſia Paderbornenſis, ob damna, quæ à centum, ut queruntur, annis ex continua bellorum

Digitized by Google

bellorum vaſtitate paſſa erat; ut nec ad fabricam Eccleſiæ, nec ad ornamenta ſacrorum annui cenſus ſuppeterent amplius. Ad hanc igitur inopiam ſublevandam, Decanus convocatis Canonicis aliud decretum fecit, quo præſcriptum ſingulis, antequam ſacerdotia minora adirent, duas argenti puri marcas penderent, quarum altera fabricæ Eccleſiæ, altera ſuppellectili ſacrorum cederet; id quòd altero Sixti IV. Pontificis diplomate hoc anno V Idus Decembris confirmatum eſt.

Decernitur in Capitulo, ſingulis argenti marcas pendendas antequam beneficiorum poſſeſsionem adeant.

Inter ſupremos Ordinis Teutonici Magiſtros per Livoniam, qui è nobilitate Weſtfalorum ſumebantur, admotus erat huic ſacræ præfecturæ Bernardus de Borch, ortus è Borchiorum familia, quæ in diœceſi noſtram ajoribus clara eſt. Is hoc anno ordinis militiam duxit in Ruthenos; quod hi in Livoniam irrumpentes, prædis, flammis & cædibus barbarum in modum deſævirent; nam & fœminis ubera præſecta, viris viſcera exſecta, infantes palis affixi, captivi in ardentes fornaces conjecti. Quare Borchius Pleſcoviam progreſſus; ſed plura tentavit, quàm effecit. Acriores in vindicta Sueci, Ruſſiamque victores ingreſſi, parem cladem vaſtitatemque intulêre. Et Borchius exinde haud multum gratus ſuis, abductusque Simonis patrui Revalienſis Epiſcopi conſiliis, is enim poſtquam in Eccleſia Hildeſienſi multa turbârat, in Livoniam delatus, affectando totius Livoniæ Archiepiſcopatum, Borchium ſupremum Magiſtrum concitavit adverſus Rigenſem Archiepiſcopum; quem hic non modò multis injuriis cum cæteris Clericis tractavit, ſed & in captivitatem demum abreptum detinuit. Hiſce commotus Archiepiſcopus, Borchium Magiſtrum anathematis vinculo perſtrinxit; qui deinde triennio abhinc, cùm non deſiſteret vexare Archiepiſcopum & Clerum, exauctoratus eſt. Sed inveteratum Livoniæ malum diſſenſio, æmulatioque inter ſupremos Magiſtros & Epiſcopos, quod Livoniam in ruinam impulit; donec Lutheri hæreſis ingreſſa pulcherrimam Weſtfaliæ palæſtram, & florentiſsimam chriſtianæ militiæ Rempublicam peſſundaret.

Chron. Slavon. ad an. 1479. &c.

Bernardus de Borch ſupremus Ordinis Teutonici Magiſter.

Annus Chriſti 1481.

Sixti IV Pont. 11.
Friderici IV Imp. 42.
Simonis III Epiſc. Paderb. 19.

Annus tandem inſequens inferiori Germaniæ pacem quietemq; dedit. Quippe Maximilianus Auſtrius, pactis cum Rege Galliarum induciis, compreſſaque per Hollandiam Homatorum & Aſellinorum factione, quos paſsim Houckios & Cabeliavos dixêre, florentiſsimo Principum & procerum comitatu cinctus Sylvam Ducis cum Maria conjuge & Philippo filio conceſsit; contractoque iſtic totius Belgij exercitu, ingreſſus Geldriam, vi ac terrore armorum ſubegit. Ac poſtquam Neomagenſes ceterorum

Pontan. l. 10. Geldria. Teſchemach.

Maximilianum Belgium ſubigit.

Raynald. in hiſtor. Eccl.

capita, 17 Calend. Julii Maximilianum recepêre Principem ſuum, cætera quoque Oppida fidem illi dixêre: ſupererat Venlona & Zutphania; illa vi adacta ad obſequium: hæc ubi ab Henrico Monaſterienſi impetrârat exſolvi à juramento fidei, ultro quoque Auſtrio ſe ſubmiſit.

Moritur Joannes Dux Cliviæ.

Nonis exinde Septembris moritur Joannes Dux Cliviæ & Marchiæ Comes, geſto principatu per triginta quatuor annos, bello Suſatenſi, Colonienſi & Monaſterienſi, Theodorico Archiepiſcopo, ac fratribus Henrico & Walramo Monaſterienſium Epiſcopis, ut ſupra retulimus, perpetuus hoſtis, multumque infeſtus, exitu vitæ, ad quam piè ſe compoſuit, quàm turbulentis armis commendatior. Patri ſucceſſit Joannes filius eo nomine II Dux Cliviæ, & Marchiæ Comes.

Chron. Sclavi. Chron. Monaſt. Hammel. in chron. Oldenburg. Crantz. l. 12. Metrop. c. 11. & 12. Litera MS. Pat. Maurit. ex Spirenſ. tabulario.

Henric9 Ep. Monaſt. bellum contra Gerardum C. Oldenburgicum inſtaurat.

Poſt depoſitam Geldriæ præfecturam ab Henrico Monaſterienſi Epiſcopo repetitum bellum adverſus Gerhardum Oldenburgicum Comitem, hominem ac prædonem per omnem vitam turbulentiſſimum. Is poſt cæteras prædas, quas toties perfidus abjurârat, anno ſuperiori per juratos ſuos Hamburgenſium cæterarumq; urbium mercatores ſpolijs divexare cœpit; è quibus Hamburgenſes XIV interceptos capite mulctârunt; ipſe per hæc Comes XXI mercatores captivos abduxit, à quibus ſex millia florenorum expreſſit. Haud minus denuo Wildelshuſanis Epiſcopi civibus infeſtus, obvia illorum pecora & bona in prædam rapiebat; quibus illi provocati caſtrum ejus Vlesborchium prædarum receptaculum expugnant & diruunt: templum, in quod prædones profugerant, incendunt: pars flammis ſuffocati, pars, quorum ſupra XI fuêre, capti, mulctatique. Haud aliter quàm lupus ſemper reverſus ad ingenium, jam in trigeſimum annum graſſabatur Comes.

His irritatus Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, arma reſumit; atque ea ut firmiori auctoritate præmuniret, rem ad Fridericum Cæſarem defert. Cæſar prædonem latronemque publicum bello perſequi jubet, facta etiam poteſtate expugnandi caſtrum Delmenhorſtianum. Hac Cæſaris auctoritate fretus Epiſcopus, exercitum, quem ex bello Noveſienſi & Geldrico inſtructiſſimum habebat, contrahit, diviſumque in duas partes movet adverſus Comitem Oldenburgicum, latèque regionem depopulatus, Oldenburgum Comitis ſedem circumvallat. Jamque caſtra firmare, vineas ducere, machinas bellicas admovere, & omni oppugnationis apparatu imminere ſpectabatur; cùm Gerhardus Comes ſibi metuere & circumſpicere, in quod ſe & familiam ſuam periculum conjeciſſet; atque ut eo ſe in præſens homo callidus eximeret, omni ſe imperio exuit, & in Adolphum, & Joannem filios transfert. Hi mox in caſtra ad Epiſcopum progreſſi, abdicationem patris in ſe factam exponunt, ſupplicesq; ſe Epiſcopo ad omnia offerunt, rogando,

Delmenhorſtam obſidet.

ne

ne patris culpam ab inſontibus filiis exigere velit: nihil ſibi unquam cum paternis conſiliis factisque commune fuiſſe, ac Patrem damnata priori vita velle pœnitentiæ cauſa Cœnobium ingredi; ſibi verò nihil aliud propoſitum eſſe, quàm pacem & bonam amicitiam cum vicinis colere, & damna mercatoribus cæteriſque reſarcire, id ſe ſancta fide polliceri & jurare paratos eſſe. His permotus Epiſcopus militem ab obſidione Oldenburgi abduxit, certus etiam omni bello abſtinere cum Comite. At poſtquam in regreſſu intellexit Guntherum fratrem in obſidione ad Delmenhorſtium à præſidiariis telo confoſſum, Calend. Decembris occubuiſſe, exacerbatus ſtatuit non prius obſidionem Delmenhorſtanam ſolvere, quàm vindictam à prædonibus exegiſſet; idcirco per ſævam licet byemem arcta obſidione premi juſsit, dum altero ſe anno, quod referemus, Epiſcopo dederet. Funus Guntheri fratris Bremam deductum, & honorificentiſsimè compoſitum eſt in Baſilica.

Annus Chriſti 1482.

Sixti IV Pont. 12.
Friderici IV Imp. 43.
Simonis III Epiſc. Paderb. 20.

Bellum, quod hactenus inferiorem Germaniam turbârat, Mars ad interiora Belgii contraxit; abrupitque multis adverſis caſibus fortuna Maximiliano felicitatis curſum. Nam primum hoc anno, qui ſeculi octuageſimus ſecundus, amiſit Mariam conjugem, 15 Calend. Aprilis extinctam, morbo & morte ex lapſu cum equo contracta. Ab ejus exceſſu, Gandavenſes Philippum filium, quadriennem puerum, abdicato Patre, Belgarum Principem renunciant, tutelamque pueri committunt Adolpho Clivio, Ravenſtenij domino; communicatoque cum ceteris Belgarum proceribus conſilio, hoc unum agebant, ut Maximilianum in Germaniam retruderent. Inde novi motus, odia utriusque gentis, conſpirationes cum Gallo, belliqueinteſtini ſemina. Nec rebellantis populi in Epiſcopos arma defuêre. Occiſus ſacrilegè cum Leodienſium plauſu à Guilhelmo Aræburgio Ludovicus Borbonius Leodienſis Epiſcopus; & David Burgundi filius, Ultrajectenſis Epiſcopus, ſede ſua pulſus. Utriusque impium & ſacrilegum facinus Maximilianum ad juſta arma commovit, bellumq; ſimul Leodienſi & Ultrajectenſi peperit.

Heuter Lib. *Annales Flandriæ.* Moritur Maximiliani conjunx.

Belgæ Maximilianum rejiciunt, unde novi belli ſemina.

*Quietiori mortis genere hoc anno viii Maji abijt è vita Diętherus Moguntinus Archiepiſcopus, Metropolitanus noſter, Academiæ Moguntinæ & Arcis conditor, vir magnis Epiſcopi virtutibus exornatus. Cui Metropolitani Collegij ſuffragiis ſublectus adminiſtrator Albertus, Erneſti Ducis Saxoniæ & Miſniæ Mar- chionis

*Moritur Diętherus Mogunt. Archiep. Cui ſuccedit Albertus Dux Saxoniæ.

Digitized by Google

chionis filius, juvenis XVIII annorum, & à Sixto Pontifice approbatus. Magna innocentis juvenis, à Diethero Archiepiſcopo enutriti, exſpectatio erat; ſed mors in ipſo ætatis flore, geſto per biennium munere, extinxit.

Moritur Conradus à Diepholt Oſnabr. Ep.

Inter Weſtfaliæ Præſules vitam hoc anno, vigeſimo die Maji, clauſit Conradus Diepholdus Oſnabrugenſis Epiſcopus, ex quo ſeptem & viginti annos ac menſes undecim Epiſcopatum illum rara virtutis commendatione adminiſtrarat. Præſul, ſi quisquam, pacis amantiſſimus, qui non niſi uno bello cum Mindenſi commiſſus arma ſumpſit; major etiam à religione & pietate illi laus, à quo omnia Epiſcopatus Cœnobia ad veterem diſciplinam reducta; itáque omnis ejus vita comparata erat, ut Cleri juxta ac populi forma eſſet; eòque non facilè Epiſcopus à multis annis majori deſiderio in ea Eccleſia amiſſus. Hujus in Divos cultu B. Reineri, qui arctiſſimam ſanctiſſimamque vitam inter recluſos Oſnabrugi egerat, oſſa è tumulo levata, translataque in Cathedralem Eccleſiam, ac publicæ venerationi expoſita fuère; è cujus aperto ſepulchro, ſuaviſſimus odor, præter cætera miracula, viri ſanctimoniam teſtari compertus. Uti Ertwinus ſcriptor & Conſul ejus urbis, qui coram omnia ſpectavit, poſteritati tradidit. Conrado Diepholdio in ea ſede ſucceſſor datus Conradus Comes Ritbergenſis, eo nomine III, & XLIX ejus loci Epiſcopus, patre Conrado Comite genitus. Romæ is per multos annos juventutem excoluerat in omnibus literarum diſciplinis & religionis ſtudio. Inde in Germaniam reverſus, Coloniæ inter Metropolitanos Canonicos ob ſpectatam pietatem & ſcientiam cooptatus erat. Atque ibi cùm omnis virtutis ſpecimen dediſſet, dignum habuère Oſnabrugenſes Canonici, quem hoc anno præ cæteris ambientibus Iburgi delectum in throno Epiſcopi collocarent. Fuit autem hic Conradus Epiſcopus, quod in Genealogia Comitum Ritbergenſium à Reusnero prætermiſſum eſt, frater Joannis Comitis Ritbergenſis, & Margaretæ Friderico Duci Brunswicenſi denuptæ, cui Lutherus orationes de Pœnitentia anno 1519 dedicavit.

Qui oſſa B. Reineri è tumulo levata ad Cathedralem Eccleſiam tranſtulit. Conrado ſuccedit in Epiſcopatu Oſnab. Conradus III Comes Ritbergenſis.

Henricus Ep. Monaſt. capit & diœceſi Monaſt. adjungit Delmenhorſtam.

Cæterum Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, quam obſidionem caſtri Delmenhorſtani anno ſuperiori cœperat, conſtanter per aſperam hyemem produxit; neque remitti voluit, etſi Joannes Oldenburgicus, Gerhardi filius, ſemel atque iterum obſeſsis annonam intuliſſet; ſed eò preſsius Epiſcopus expugnationi inſtitit, coëgitque, ut 13 Calend. Februarii certis conditionibus, quibus & liber egreſſus permiſſus, Epiſcopo ſe dederent. Caſtrum, etſi cum Oppido bonisq; in conſpectu urbis Bremenſis poſitum ſit, Monaſterienſi tamen Eccleſiæ perpetuo poſsidendum dedit; eòq; D. Paulum & inſignia Monaſterienſis Eccleſiæ præfigi juſsit. Sicuti hæc Crantzius, Chytræus, & Monaſterienſium faſti teſtantur. Cauſam hujus donationis Monaſterienſibus factæ, præteritis Bremenſibus, adferunt; quòd diœce-

diœceſis Monaſterienſis impenſis & armis expugnarit, & Bremenſes rogati auxilium detrectarint; falliturque Hamelmannus, qui utriusque diœceſis armis expugnatum, & utrique ex parte aſſertum tradit. Munitiſſimo hoc caſtro in poteſtatem Epiſcopi redacto, veriti Oldenburgici Comites, Adolphus & Joannes, ne cæterorum quoque jacturam facerent, iterum ſupplices adiêre Epiſcopum; impetratoque partium conventu, iterum de pace dominica poſt feſtum D. Laurentij transactum eſt inter Epiſcopum & Comites, etiam Gerhardi patris nomine; juratumque à Comitibus ſe perpetuum renunciare juri ſuo in caſtrum & Comitatum Delmenhorſtanum: nec unquam ſe bellis aut alijs damnis infeſtaturos Epiſcopum, aut Succeſſores. Transactioni huic, cujus literæ ſuperſunt, ſubſcripsêre teſtes, fideique aſſertores, Collegium Canonicorum, Conſiliarij atque ordines Comitatus Oldenburgici, interque hos etiam Nicolaus Comes Teclenburgicus. Quæ cùm alias, tum anno 1494 novis literis poſt feſtum D. Franciſci conſignatis firmata ſunt, & omnium ſuperûm hominumque fides advocata ad fallacem hunc & inconſtantem Comitem revinciendum. Conſtituerat Epiſcopus Gerhardum Comitem cum filiis ex omni Comitatu ejicere, ut auctor Chronici Sclavici tradit; ſed aliorum Principum rogatu filijs Oldenburgum cum paterno Comitatu reliquit. Hac jactura bonorum mulctatus Gerhardus Comes, cùm ſe omnibus inviſum cerneret, deſerto paterno ſolo, in Scotiam peregrinus abijt ad Jacobum Regem fratris ſui Chriſtiani generum. Nec multò poſt pro vago ingenio in Germaniam reverſus, Oſnabrugi aliquamdiu ſedem fixit. Neque hic diu quietus, anno 1492 exorto inter Henricum Ducem & urbem Brunſwicenſem bello, Duci operam ſuam impendit. Ea expeditione facta, retulit ſe denuo in Comitatum Oldenburgicum; atque ut conſtaret Lupum pilum mutare non mentem, novas rurſum turbas concire cœpit Henrico Monaſterienſium Epiſcopo; quibus denuo provocatus Epiſcopus Comitatum Oldenburgicum armatus ingreditur, filiumque ejus Joannem ad novum Juramentum adigit, quo pollicitus eſt, ſe neque patrem toties perfidum recepturum intra Comitatum, neque ulla armorum ſubſidia ſubminiſtraturum: adhæc nihil ſe unquam juris aut in Delmenhorſtanum caſtrum, poſſeſſionesque aut in Harpſtedium ſibi vendicaturum. Qua publicâ pacis transactione rurſum perculſus Gerhardus Comes, in Cœnobium Raſtedenſe ſeceſsit, certo pollicitus, ſe inter Monachos quietem aliquando capturum. Sed nec iſtic diu conſtitit, quaſique conſcientiæ furiis agitatus, in Galliam profugit; eo, quòd præferebat, conſilio, ut Compoſtellam expiandorum ſcelerum cauſa peregrinationem ſuſciperet; quo in itinere anno demum 1500 inter ærumnas extinctus eſt.

MS. P. Mauritii de Büren ex Archivo Spirenſi.

Annus

Annus Chriſti 1483.

Sixti IV Pont. 13.
Friderici IV Imper. 44.
Simonis III Ep. Pad. 21.

Heuter. l.2. Chapeavil. t.3. c.42. Annal. Holland. Heida in Davide. Chron. Sclavonia.

Tanta per id tempus erat celebritas nominis Henrici Monaſterienſis Epiſcopi, ut Maximilianus Burgundiæ Dux, quod auctor Chronici Sclavici tradit, ultro ſe ex integro obtulerit ad pacem amicitiamque firmandam. Quanquam quibus legibus hæc concordia ſancita, apud nullum ſcriptorem repererim; neque an unquam ſexaginta millia aureorum, quæ bello Noveſienſi impenderat, pro quibus & Zutphaniæ Comitatum à Friderico patre ac Imperatore oppignoratum habebat, compenſata ſint. Hæc Henrici Epiſcopi amicitia Maximiliano opportuna erat, quando duplex hoc anno bellum illi fuit; alterum adverſus Leodienſes, quos valido exercitu adortus fregit, & ſupplices veniam petere adegit: alterum adverſus Ultratrajectenſes, quos ſedecim millium exercitu 13 Calend. Julij aggreſſus eſt, circumvallataque urbe, mœnia tormentis verberare oppugnareque non deſtitit; dum laceratis circum mœnibus per hiantes lacunas obſeſſi periculum ſuum inſpicerent; quibus fracti victique ſub finem Auguſti ſe Maximiliano permiſêre, veniam præteritorum conſecuti precibus Saliſburgenſis Archiepiſcopi, aliorumque Principum. Inde poſtridie Nonas Septembris urbem victor ingreſſus, Davidem Epiſcopum ſedi ſuæ, è qua depulſus erat, & honori reſtituit; præclara veterum Chriſtianorum Principum exempla imitatus, quibus laudabilia ſemper arma fuêre, quæ contra rebelles cives pro Epiſcopis ſumpsêre.

Leodienſes & Ultrajectenſes à Maximiliano domantur.

Quieſcebat per hæc vicina Weſtfalia, nondum plagis, quas ex vaſtitate ſuperiorum bellorum acceperat, perſanatis: Cliviæ præterea & Juliæ Ducibus, à quibus hactenus exagitata fuerat, bellis hiſce Belgicis abreptis. Quare & Epiſcopis per Weſtfaliam ſalubrius otium negotiumque fuit curandorum ſacrorum; quos inter Simon Epiſcopus noſter hoc anno ad pietatis cultum augendum apud Bilfeldienſes, ſuæ in Comitatu Ravensbergenſi jurisdictionis ſacræ incolis facultatem dedit, erigendi ædem ſacram in vicini Oppidi monte S. Jodoci, ubi Divus ille in vicino Oppidi loco ob cœleſtia beneficia magno incolarum & peregrinorum hominum affluxu colebatur, multis donis & oblationibus factis, ex quibus certus Sacerdos ſacris iſtic operandis, & domus pro peregrinis recipiendis ordinata. Qua ſuper re ejuſmodi literæ Simonis Epiſcopi adſunt.

Simon Ep. facultatem dat Bilveldienſibus erigendi ædem S. in honorem S. Jodoci, eamque ædem viſitantibus 40 dierum indulgentias largitur.

Simon Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus Paderbornenſis ſpectabilibus et prudentibus nobis in Chriſto dilectis Johanni Nagel et Johanni de Neſſelrode Officiatis pro tempore Comitatus et diſtrictus Ravensbergenſis, nec non proconſulibus, Conſulibus, et univerſitati hominum Opidi Bilveldenſis ſalutem

Digitized by Google

ſalutem in Domino ſempiternam. Sicuti alias nomine et pro parte veſtri ſignificatum et expoſitum nobis extitit, utriuſque ſexus Chriſti fideles duobus fere annis proximis in monticulo upp deme Loyckhuſerberge vulgariter nuncupato, prope et extra dictum Opidum Bilveld. ſituato, in honorem S. Jodoci paſſagia multa, de remotis etiam, feciſſe oblationes et munera pro loci conſtructione et divinis ibidem peragendis dediſſe et obtuliſſe, uſque in et ex hoc commotos et dubios aliqualiter fuiſſe. demum tamen ſub ſpe boni in dicto monticulo in honorem ſancti Jodoci domunculam unam, in qua pro peregrinis illinc confluendis officium miſſarum in portatilibus ſaltem celebraretur, et hujuſmodi munera et oblationes reciperentur, erexiſſe, presbyteros etiam ad hoc deputaſſe; Timentes tamen malignum ſpiritum in dicto loco, qui prophanus eſt, hominibus ſua arte illudere poſſe, ut in eodem monticulo Capellam cum uno altari in honorem Omnipotentis Dei, ſuaque præcelſæ genitricis Virginis Mariæ, totius cœleſtis curiæ, et S. Jodoci dotare, fundare, ædificare, erigere, conſtruere, et per Vicarium noſtrum in Pontificalibus conſecrari facere, et uni presbytero ydoneo juxta tenorem fundationis deſuper edendæ committere, ita quod Capella ipſa diſtinctum beneficium ab Eccleſia parochiali in Braeckvvede, infra cujus limites ipſa Capella ſita eſt, cenſeatur et habeatur, et quod ſit de jure patronatus Comitis Ravensbergenſis adjutorio Chriſti fidelium illic confluentium (de conſenſu tamen Paſtoris in Braeckvvede) poſſitis et valeatis: Quodque hujuſmodi dotationem, fundationem, erectionem, conſtructionem, conſecrationem, et jus patronatus auctoritate noſtra ordinaria pro nobis et ſucceſſoribus noſtris admittere, approbare, annuere et concedere, bonaque temporalia per Chriſti fideles forſan pro hujuſmodi dotatione et conſtructione donanda, aut pie eroganda mortificare, eaque libertati Eccleſiaſticæ aſcribere, et decretum noſtrum ordinarium interponere velimus et dignemur, debita cum inſtantia ſupplicatum extitit. Nos vero divinum cultum adaugere cupientes, obque ſingularem honorem et reverentiam S. Jodoci, ea omnia præmiſſa, quodque interim, quod Capella ipſa ac altare in eadem conſecrata non fuerint, in portatilibus in eadem celebrare poſſit, pro nobis et ſucceſſoribus noſtris admittimus, annuimus, concedimus, et approbamus, bonaque temporalia præmiſſo modo forſan ad hæc eroganda tenore præſentium mortificamus, et Eccleſiaſticæ aſcribimus libertati, decretum noſtrum ordinarium tenore præſentium deſuper interponendo, omnibuſque Chriſti fidelibus de peccatis ſuis contritionem habentibus, qui ad præmiſſa manus ſuas porrexerint adjutrices, auxiliaque, conſilia et favores ad ea præſtiterint, et dederint, vel non habentes, unde concederent, Capellam ipſam in honorem S. Jodoci cum humili prece viſitaverint, vel ſi viſitare non potuerint, quinque pater noſter et totidem ave Maria in honorem S. Jodoci oraverint, totiens, quotiens id fecerint, eis, et eorum cuilibet de Omnipotentis Dei miſericordia, auctoritateque Beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum confiſi quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus. Unum tamen hys præmiſſis adjicimus, quod ſi paſſagium et confluxum peregrinorum hujuſmodi forſan poſt feſtum Michaëlis anni Domini Milleſimi quadringenteſimi octuageſimi quarti

mi quarti rurſum perdurare, vel forſan invaleſcere contigerit, ex tunc, quidquid ibi in pecunia oblatum fuerit, præter id, quod miſſarum tempore in altari offertur, quod ex hoc nobis tertia pars pecuniarum cedat et obveniat, de qua tertia parte Capellarius et ſtructuarii pro tempore ipſius Capellæ ſingulis annis ſuper feſto Michaëlis illi, quem Succeſſores noſtri, aut nos ad hoc cum pleno mandato ad locum miſerint, ſub eorum conſcientiis reſpondebunt, fraude et dolo in hys penitus ſemotis et ſecluſis. In majus robur præmiſſorum ſigillum noſtrum pro nobis et ſucceſſoribus noſtris præſentibus juſſimus appendi. Anno Domini Milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo tertio, in Vigilia Palmarum.

Montem hunc poſtea Alexander VI Pontifex, rogatu Wilhelmi Juliæ & Montium Ducis Comitiſque Ravensbergenſis, Patribus D. Franciſci de Obſervantia incolendum attribuit, id quod hoc diplomate confirmatum.

Mons S. Jodoci prope Bileveldiam auctoritate Ponitficis PP. de Obſervantia incolendus traditur.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei Dilectis filiis, Theſaurario Padeburnen, et Decano Bilveld. Padeburn. diœceſis Eccleſiarum ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Piis ſupplicum votis, iis præſertim, quæ divini cultus augmentum, et religionis propagationem, ac animarum ſalutem reſpiciunt, libenter annuimus, eaque favoribus proſequimur oportunis, ſane pro parte dilecti filii Nobilis Wilhelmi Ducis Juliacenſis et Montenſis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod ipſe zelo devotionis, quam ad ordinem fratrum Minorum de Obſervantia nuncupatorum gerit, accenſus, ac cupiens terrena in cœleſtia, et tranſitoria in æterna felici commercio commutare, deſideret pro religionis propagatione et divini cultus augmento in monte S. Jodoci prope Bilveldiam Padeburnen. diœceſis, unam domum pro uſu et habitatione perpetuis dictorum fratrum conſtruere et ædificare, ſeu conſtrui et ædificari facere, ſi ad id ſibi Sedis Apoſtolicæ auctoritas ſuffragetur. Quare pro parte dicti Ducis, qui etiam Comes Ravensbergenſis exiſtit, nobis fuit humiliter ſupplicatum ut ſibi in aliquo loco ad id decente et ydoneo unam domum cum Eccleſia, Campanili, campana, Refectorio, dormitorio, ortis, ortaliciis, et aliis officinis neceſſariis juxta morem dicti ordinis pro perpetuis uſu et habitatione dictorum fratrum conſtruendi et ædificandi, ſeu conſtrui et ædificari faciendi licentiam concedere, aliasque in præmiſſis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui dictum ordinem in viſceribus gerimus caritatis, præfatum Ducem à quibusvis excommunicationis, ſuſpenſionis et interdicti, aliisque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris et pœnis, à jure vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, et abſolutum fore cenſentes, hujusmodi ſupplicationibus diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel alter veſtrum, præfato Duci in dicto monte in aliquo loco ad id concedente et ydoneo unam domum cum Eccleſia, campanili et campana, Refectorio, dormitorio, ortis, ortaliciis, et aliis officinis hujusmodi juxta morem dicti ordinis pro perpetuis uſu et habitatione dicto-

Digitized by Google

rum fratrum ſine alicujus præjudicio conſtruendi, ædificandi, ſeu conſtrui et ædificari faciendi ipſisque fratribus dictam domum, poſtquam conſtructa fuerit,pro eorum uſu et habitatione hujusmodi recipiendi, et in ea perpetuo habitandi plenam et liberam auctoritate noſtra licenciam concedatis. Nos enim domum hujusmodi poſtquam ſic exſtructa et ædificata fuerit, ac omnibus et ſingulis fratribus in ea pro tempore habitantibus, quod omnibus ac ſingulis privilegiis libertatibus, exemptionibus, immunitatibus, favoribus, gratiis, indulgentiis,et indultis,quibus aliæ domus dicti ordinis earumque fratres in genere utuntur,potiuntur et gaudent ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum; uti,potiri et gaudere libere ac licite valeant, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium de ſpecialis dono gratiæ indulgemus: jure tamen parochialis Eccleſiæ, et cujuslibet alterius in omnibus ſemper ſalva. Non obſtantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri prohibente ſub excommunicationis pœna, ne prædicti, vel cujuslibet alterius ordinis mendicantium fratres ad habitandum nova loca recipere, ſeu jam recepta mutare præſumant,absque Sedis prædictæ licentia ſpeciali facientè plenam et expreſſam ac de verbo ad verbum de prohibitione hujusmodi mentionem, nec non ſtatutis et conſuetudinibus dicti ordinis juramento, confirmatione Apoſtolica,vel quavis firmitate roboratis,cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quingenteſimo primo, ſeptimo Calend.Octobris, Pontificatus noſtri anno decimo.

Id decretum ne quid moræ,impedimentumque haberet, mox aliis Alexandri Pontificis literis demandatum Joanni Nagel Theſaurario Paderbornenſis Eccleſiæ. Demum Julius II Pontifex anno 1507 Patres ex monte in ipſum Bilfeldenſe Oppidum tranſtulit, in quo ad noſtra tempora per omnes hæreſis turbas magno Catholicorum ſolatio fructuque florens Cœnobium perſiſtit.

Exitus hujus anni fatalis funeſtusq; fuit Germaniæ ortu Martini Lutheri,quem Saxonia noſtra IV Idus Novembris Islebii, quod Oppidum eſt comitatus Mansfeldici,in lucem protulit, orbis portentum & exitium religionis per Saxoniam & Germaniam.Parentes illi fuêre Joannes Lutherus & Margaretha Lindemanna,homines plebei generis & infimæ ſortis: ab his puer Islebij ad triviales ſcholas traductus, indicia ſtatim pertinacis & turbulenti ingenii dare viſus eſt; quando, ut Melanthon ſcribit,per æmilium quendam,cùm manibus & pedibus obluctaretur,deportatus fuit in ſcholas; domi non minus quàm in ſcholis diſciplinæ impatiens,ſemel iterumq; profugit:quo factum, ut die quodam horis antemeridianis decies & quinquies à Magiſtro virgis caſtigaretur.Primis iſtic literarum rudimentis leviter imbutus, anno ætatis decimo quarto Magdenburgum tranſmiſſus eſt à parentibus; ſed nec illic ultra annum verſatus in literis, Iſenacum, quæ Thuringiæ eſt civitas, parentum conſilio traducitur, quòd ea in urbe conſanguineos haberet, quorum ſubſidio aleretur in

Ortus Martini Lutheri
Cochlæus in actis Luth. Ulenberg. in vita Lutheri c. 1. &c.

in ſtudiis. Quæ ſpes cùm parentes multum falleret, neceſſe habuit
Lutherus tam Jſenaci, quàm Magdenburgi mendicatò vivere, & pa-
nem oſtiatim quærere. Interim ille, ut erat ingenii acris ad omnes
diſciplinas capiendas, præter humaniores literas etiam Muſicam
didicit, ac voce non minus quàm cheli fidibusque expeditus, pene-
travit in notitiam & familiaritatem opulentioris viduæ, quæ capta
oblectamentis Muſices Luthero menſam ſuam communem fecit.
Ea in conſuetudine, ſi quidem caſta fuit, hauſiſſe fertur illud Epicuræ-
um & familiare Lutheri dictum: Nihil in terris dulcius, quàm amor
mulierum, cui hæc felicitas conceſſa eſt à ſuperis.

Annus Chriſti 1484.

Sixti IV Pont. 14.
Friderici IV Imp. 45.
Simonis III Epiſc. Paderb. 22.

Raynald. in hiſtor. Eccleſ. Pont. Heuter. l. 2. Spondan. Chron. Sclaven.

Moritur Sixtus IV Pont. ſuccedit Innocentiꝰ VIII.

Annus proximus pridie Jdus Auguſti ſuſtulit Sixtum IV.
Pontificem, geſto per XIII annos Pontificatu. Cui haud multò poſt
ſubrogatus Innocentius VIII, patria Genuenſis, ex Cardinali pres-
bytero & Epiſcopo Amalphitano, vir per virtutis & honorum gra-
dus ad ſupremam dignitatem provectus, prudens ac ſagax, æquique
ſervantiſſimus; ſed qui in conturbatam Rempublicam chriſtianam
incidit, ex inteſtinis Regum ac Principum diſſidiis armisque. Quos
inter Fridericus Jmperator bellum jam à multis annis gerebat cum
Matthia Corvino Ungariæ Rege, tam pernitioſum Reipublicæ Chri-
ſtianæ, quàm opportunum Turcarum Jmperatori, hoc anno in
Moldaviam irrumpenti.

Belgæ, & inprimis Gandavenſes, Maximiliano rebelles.

Haud minus fœdum bellum erat Maximiliano filio cum Bel-
gis; quo factum, ut neque filius patri, neque pater filio ſubveni-
re poſſet. Gandavenſes pertinaciter ſtabant in tutela filij ſibi vendi-
canda, quàm Maximilianus pater ſibi aſſerebat; & quia pars Belgarum
Gandavenſibus, pars Maximiliano hæſit, ortum eſt civile bellum, quo
provincia adverſus provinciam, civitas adverſus civitatem arma ſum-
pſit, & plebs in nobiles, & ſubditi in Principes inſurrexêre. Nec Galli
modò implorati à Belgarum rebellibus; ſed & Margaretha Maximi-
liani filia trimula abducta in Galliam, invitoq; parente, Delphino Re-
gis deſponſa. Quam in rem multa, ut fit, malignè queſti adverſus Ma-
ximilianum, annuos videlicet provinciarum reditus ab eo diſtribui in-
ter Germanos & Burgundos, ijsque publica munia patêre; ſibi onera
& contemptum relinqui. Haud levem nomini ſuo maculam aſperſit
Philippus Dux Cliviæ. Nam hujus fidei cùm Maximilianus exerci-
tum commiſſet adverſus rebelles, ipſe rebellium magis quàm Ma-
ximiliani cauſam agere viſus eſt. quemadmodum Engelbertꝰ Clivius
anno ſuperiori arma adverſus Maximilianum cum Ultrajectenſibus
ſumpſerat. At quæ erat clementia Maximiliani, uterq; in gratiam re-
ceptus, fidam poſt operam præſtitêre Maximiliano. Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1485.

Innocentij VIII Pont. 2.
Friderici IV Imper. 46.
Simonis III Epiſc. Pad. 23.

Raynald. in hiſtor. Eccl. Naucler. Gen. 50. Lang. in Chron. Citizen.

Haud minus, qui ſequitur annus, turbulentus fuit diſſidiis & pugnis Chriſtianorum Principum; nihilq; Innocentium Pontificem magis ſollicitum habuit, quàm ut per oratores Regum & Principum, qui ſalutatum ſe venerant Romam (quos inter Moguntini, Trevirenſis, aliorumque Archiepiſcoporum Legati fuêre) Principes in concordiam compoſitos commoveret adverſus Bajazethem Turcarum Imperatorem, iterum in Moldaviam prorumpentem. Ungariam interim à Turcis intactam ſervabat Matthias Corvinus, belli fulmen, terrorq; Turcarum; ſed ille poſtquam multis cladibus præliiſque ſecundis attritum Turcarum Imperatorem adegerat ad inducias, arma vertit in Fridericum Imperatorem Romanorum, bellis Turcicis ſibi infeſtum. Ac poſtquam multa Auſtriæ oppida & caſtra expugnârat, ipſam Viennam Imperatoris ſedem aggreſſus, poſt ſex menſium arctiſſimam obſidionem, ingraveſcente annona, ad deditionem compulit; eamque pridie feſtum corporis Chriſti triumphali pompa ingreſſus eſt. Hunc in modum converſa fortunæ ſcena, Fridericum Imperatorem Ungariæ regnum affectantem tota fere Auſtria exuit. Aſpernabantur ceteri è regio ſanguine Matthiam Corvinum, quòd ex militari genere ortus, ad Ungariæ regnum provectus eſſet; ſed ille oſtendit non ſanguine ſed virtute Reges creari; quippe qui fortitudine bellica & armorum felicitate omnes per id tempus Europæ Reges ſuperabat, non paſſus Turcas intra regnum ſuum pedem inferre; viſumque multis, ſi cæteri Chriſtiani Principes cum hoc bellicoſiſſimo Rege conſpiraſſent, Turcam inſatiabilem Chriſtiani ſanguinis belluam ex omnibus rurſum provinciis occidentalibus depelli potuiſſe.

Matthias R. Ungariam contra Turcas defendit.

Imperatori Friderico infeſtus, Auſtriam invadit, Viennam occupat.

Fridericus Imperator ſeu ad leniendum dolorem ex amiſſa Vienna, ſeu ad Principum auxilia ſollicitanda ſimulque ad conveniendum Maximilianum filium in Germaniam inferiorem deſcendit. Rhenoque ſecundo devectus, pridie Idus Decembris Coloniam Agrippinam ingreditur. Qua in urbe cùm magnificè exceptus eſſet à Magiſtratu & civibus, tum quadriduo poſt Hermannum Colonienſem Archiepiſcopum regalibus donavit. Conſtructum ad id in foro antiquo ſplendidiſſimum pegma theatri in modum, in quo Imperator auguſtalibus ornamentis indutus, & Archiepiſcopus Septemviri habitu decoratus prodière, circumfuſa ingenti hominum multitudine ad ſpectaculum. Ibi Cæſar raro honoris exemplo Archiepiſcopum publicè Electorem Imperij, Ducem Weſtfaliæ & Angariæ, Comitemq; Arnsbergæ renunciavit. Mox ſplendido diplomate omnia majorum privilegia ac jura ſolemni

Fridericus Imp. Coloniam deſcendit, ubi Archiepiſcopum regalibus donat.

Pontan. Hist. l. 2. Chron. Colon. Apologia Henrici Maximiliani. Pontan. l. 10. Geldriæ.

Deinde Aquiſgranum, ubi Maximilianus filius occurrit.

ritu roborata; id quòd anno regni Romani 46, Ungarici 27. Imperij 34 conſignatum exhibent Colonienſes. Vergente in exitum anno, Aquiſgranum profectus eſt, quo cognito, Maximilianus filius deductis jam ad pacem Gandavenſibus, relictâ filij tutelâ penes Adolphum Ravenſteinium, & bellicæ rei præfecturâ penes Philippum Clivium, & Engelbertum Naſſovium, cum ſplendidiſſimo procerum comitatu Patri, quem intra octo annos non viderat, occurrit. Præmiſſi ad excipiendum Maximilianum Gwihelmus Dux Juliæ & Montium, Marchio Badenſis, & Comes Wirtenburgius, inſigni equitatu, quos Cæſar conſecutus, filium excepit; collocutique aliquamdiu inter ſe, Aquiſgranum ingrediuntur. Qua in urbe Wilhelmus Dux Juliæ & Montium Comesque Ravensbergenſis ſolemni quoque ritu provinciarum jure & regalibus inſignitus.

Fœdus Tremoniæ ineunt Henricus Ep. Mon. Wilhelmus Dux Juliæ, & Joannes Dux Cliviæ. Chron. Tremon. Kerchovius Stanpefoli°. Wttius in Chron. MS. Crantz.l.12. Saxon. c.36.

At priusquam Cæſar in has provincias deſcenderet, ſub medium Octobris, Henricus Monaſterienſis Epiſcopus, Wilhelmus Dux Juliæ & Montium, Joannes Dux Cliviæ & Marchiæ Comes Tremoniæ ſolemnem conventum habuêre; actumque in eo inter tres potentes Weſtfaliæ Principes de pace inter ſe firmanda; conventumque, ne quis ſine alterius voluntate aut fœdus cum alijs faceret, aut bellum moveret. Nihil illo congreſſu lætius mutuis Principum convivijs, ludis, & decurſionibus equeſtribus, atque omnibus concordiæ & amicitiæ ſignis, Magiſtratu vinum & annonam affatim largiente. Nemo non erat, qui non aurea pacis tempora ſibi promitteret.

Bellum gerunt Epiſcopus Oſnabrug. & Comes Ritberg. contra Ducem Brunswicenſem ejus cauſa. Chron. Hildeſ. Piderit. in Chron. Lippienſ.

Inter hæc haud levis offenſio orta inter Comites Ritbergenſes & Duces Brunswicenſes, quæ Weſtfaliam pertraxit in arma. Duxerat in matrimonium Eridericus Dux Brunswicenſis, Wilhelmi Victorioſi natu major filius, Margaretham Conradi Comitis Ritbergenſis filiam ac ſororem Conradi Oſnabrugenſis Epiſcopi, ſpe prolis, qua carebat. Quam cupidè id ſpectabat Fridericus, tam indignè ferebat Wilhelmus ejus frater, omni ejus patrimonio inhiando; & qua erat accenſus invidia, odioque ob haſce nuptias, Fridericum fratrem abripit in carcerem, obtendendo hominem eſſe mente captum, nec gubernationi idoneum; Margaretha verò non modò injurioſè tractata, ſed & è thoro fratris depulſa; quòd imparem diceret, quæ alto & regio ſanguini Brunswicenſium miſceretur. Hac familiæ ſuæ contumelia graviſſimè exacerbati Comites Ritbergenſes, Bernardus Comes Lippienſis, Simon Paderbornenſis Epiſcopus noſter, cæterique conſanguinei. Ortum ſubinde bellum Hildeſienſe inter Bertholdum Epiſcopum & civitatem, in quo Epiſcopi partes ultro ſuſcepit Henricus Dux Brunswicenſis, Wilhelmi filius, urbi ac civibus jam dudum infeſtus, Dux Pomeraniæ, Comites ac nobiles vaſalli Epiſcopi. Urbs ut ſe contra Epiſcopum & Brunswicenſes tueretur, implorat Hanſeaticarum vicinarum civitatum auxilia; à quibus militares copiæ ſubmiſſæ. Decertatum inprimis prædis, pagorum

Digitized by Google

pagorum vaſtationibus,& varia utrimque fortuna. Tum verò ſollicitatus Ritbergenſis ab urbibus fœderatis in auxilia, quem Brunſwicenſibus infeſtum non ignorabant. Et ille oblatam ſibi ulciſcendi occaſionem adverſus *Brunſwicenſes* arripiens, cum ſelecto, quem in Weſtfalia conſcripſerat, equitatu Hildeſium properat, civibus ſubventurus. Quo comperto, Henricus Dux Brunſwicenſis cum milite ex Haſsia & vicinis locis collecto occurrit Ritbergenſi, inopinatèque inter Leinam & Deiſtriam ad Peutereum montem profligat. Inter cæteros captus ipſe Comes abducitur.

Hac clade provocati acrius Hildeſienſes, Brunſwicenſium, Lunenburgenſium, Goslarienſium, Magdenburgenſium, Halberſtadienſium, Gottingenſium, Eimbecenſium, Hannoveranorum, Northemenſium, aliarumq; fœderatorum civitatum auxilia denuo implorant; à quibus cumulatæ copiæ ſubmiſſæ. His Dux præficitur Bernardus Comes Lippienſis cognomento bellicoſus, Simonis Epiſcopi noſtri frater, qui & ipſe in locum Comitis Ritbergenſis ſollicitatus cum expedito milite Weſtfalico Viſurgim tranſgreſſus, civitatum copiis ſe junxit. His acceſſère Conradus Oſnabrugenſis, Henricus Mindenſis, Simon Paderbornenſis Epiſcopi: Henricus Dux Grubenhagenſis; Comites prætereа Schawenburgicus, Hojanus, & Diepholdius. Tanto belli motu moleque itum non tam adverſus Hildeſienſem Epiſcopum, quàm *Brunſwicenſes*, ad ulciſcendam injuriam Ritbergenſi familiæ illatam; ardebatque jam tota inferior Saxonia flagranti bello, quod in alterum annum deprædationibus, incendiis, vaſtatione agrorum, alterniſque cladibus protractum eſt. Poſtquam his malis utraque pars belligerantium ſatura fuit, tranſactum de pace, quâ Comes Ritbergenſis & Fridericus Dux captivitate ſoluti, & Margaretha conjux libertati reddita: ſimul & Epiſcopus Hildeſienſis cum urbe compoſitus, in gratiam redijt; nec enim alia hujus belli cauſa fuerat, quàm quòd Epiſcopus ab urbe Hildeſienſi ſubſidia quædam ac tributa poſceret, quibus & Eccleſiæ ſuæ debita ſolveret, & caſtra oppignorata redimeret; id, tametſi Epiſcopus in vicem offerret urbi telonij ſui fructus, cives pertinaciter detrectârunt, ea tum urbium etiam Epiſcopalium inſolentia erat, & Principum ſuorum contemptus, ex fiducia & potentia fœderatarum civitatum. Quod malum nunquam poſtea magis exitiale fuit, quàm hæreſis Lutheranæ tempeſtate, qua ſibi imperium in ipſos Epiſcopos & religionem commutandam liberè ſumpſerunt.

Annus Chriſti 1486.

Innocentij VIII Pont. 2.
Friderici IV Imper. 47.
Simonis III Ep. Pad. 24.

Cæſar poſtquam Aquiſgrani cum Maximiliano filio de Repub. collocu-

Digitized by Google

Chron. Colon. Pontus Heuter. Annal. Holland.

Cæſar cum Maximiliano filio Coloniam redit.

Pontus Heuter. Trithem. in Chron. Sponh. Crantz. l. 13. Saxon. Burchard. in Diariis Naucler. Gen. 50. Lang. in Chron. Æmilian. Cymb. Poëta apud Freb. in Encom. tom. 2. Brovver. lib. 19. Raynald. in hiſtor. Eccleſ. n. 42. & 43. Chron. Colon. Chron. Tremon. aliiſque.

Maximilianus Rex Romanorum renunciatur Francofurti. Deinde Aquiſgrani coronatur. Epiſcopus Monaſt. Coloniæ ſplendido Cæſa-

collocutus, ineunte anno, Coloniam profectus eſt. Aſſectati Cæſarem Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus, Leodienſis & Cameracenſis Epiſcopi, Wilhelmus Dux Juliæ & Montium, Joannes Dux Cliviæ, Marchiones Badenſes, Carolus Egmondanus Adolphi Geldriæ filius, & magna Germanorum Belgarumque procerum multitudo; quibuſcum pridie Epiphaniæ Coloniam ingreſſus, ſolemne trium Regum feſtum habuit, ad corpora Regum ſupplex. Ibi cùm Dux Cliviæ jura regalia peteret à Cæſare, ſicut Dux Juliæ Aquiſgrani impetrârat, Cæſar multum difficilis fuit, Archiepiſcopo Suſatum ac Sanctos repetente. Quocirca controverſia hac in aliud tempus dilata, cæterorum regalia conſecutus eſt.

Agrippinâ Cæſar & Maximilianus filius, conſcenſo navigio, 12 Calend. Februarij per Moguntinenſium fines adverſo Rheno Francofurtum ad comitia Imperij profecti. Quò poſtquam, ut Trithemius inquit, convenêre Bertholdus Moguntinus, Joannes Trevirenſis, Hermannus Colonienſis Archiepiſcopi, Philippus Comes Palatinus Rheni & Dux Bavariæ, Erneſtus Dux Saxoniæ, & Albertus Marchio Brandeburgenſis, Septemviri, uno conſenſu XIV Calend. Martij Maximilianum Regem Romanorum creârunt, Principem XXVIII annorum: ſolus inter Septemviros Vladislaus Rex Bohemiæ, quòd vocatus non eſſet, ad comitia non acceſſit; qua ſuper re per Oratores vehementer queſtus eſt Cæſar apud Innocentium Pontificem. Facta electione, Cæſaris & omnium Principum decreto, integro decennio quies armorum ſancita. Lex ſæpius tentata, optataque magis, quàm ut inter Germanos vim obtineret.

Francofurto Cæſar & Maximilianus cum Septemviris iter Coloniam relegêre; Inde Aquiſgranum properatum ad coronationem Regis, quæ die nona Aprilis, Dominica II poſt Paſcha, ſplendidiſſimo, ſi unquam, apparatu inſtituta. Quam in rem Norimberga Caroli M. allata corona junctusque Maximilianus Rex ab Hermanno Colonienſi Archiepiſcopo, magna Principum ambiente corona, & ingenti applaudentis populi lætitia. Quippe Princeps decoro & ſpectabili corporis habitu, prudentia, fortitudine, multisque bellis feliciter geſtis clarus; ſeu ut Nauclerus ſcribit, *vir ſuavitate morum, rei militaris ſcientia inſignis, juſtitiæ amantiſſimus, ſingulari benignitate et clementia, omnibusque regiis virtutibus exornatus, quem ſummis ex domo Auſtriaca Principibus haud immerito exæquaveris.* His rite Aquiſgrani magnaque pompa peractis, Septemviri ac Principes Cæſarem cum Maximiliano filio Coloniam deduxêre; ubi quatuordecim dies commorati, certatim epulis, ſpectaculis, ludis equeſtribus, & omni oblectamentorum genere animos exhilarârunt. Tum verò accidiſſe opinor, quod Monaſterienſes Scriptores de Henrico Epiſcopo ſuo memorant. Is inter cæteros Principes Coloniam acceſſerat tanta aulæ magnificentia, tantoque equitum numero, ut eo conſpecto Imperator admira-

admirabundus dixerit, videri Epiſcopum illum non velle jus ſuum petere, ſed in armis ſecum ferre, quibus extorqueat. Quo dicto Imperatoris cognito, Epiſcopus Imperatorem ad convivium, quod magnificè inſtruebatur, invitavit; Imperator ut ejus apparatum eluderet, eodem quo ipſe die invitatus erat, Epiſcopum vocat ad epulum. Ad quæ Epiſcopus, à ſe primò invitatum eſſe Jmperatorem; ideo par eſſe, ut Jmperator prius ad ſe veniat. Et hæc ut denuo fruſtraret Jmperator, vetuit per totam urbem Colonienſem ne quis Epiſcopo Monaſterienſi aut ligna aut carbones venderet. Nihil his retardatus Epiſcopus, juſſit quotquot in vicinia arbores reperiri poſſent ſuccidi, quibus & focum inſtruxit, & cibos coqui imperavit. Paratis jam omnibus ad epulum, mittit, qui Jmperatorem vocent, deducantque. Victus Jmperator joculari licentia Epiſcopi cum tota aula & Principum comitatu accedit ad hoſpitium & epulum Epiſcopi. Ibi cùm regio ferculorum apparatu & miniſtrorum ſplendore, ſupra quàm ab ullo Electore exceptus recreatusque eſſet, non ſatis potuit demirari magnificentiam Epiſcopi, dignumque pronunciavit, cui tanta provinciarum præfectura obtigiſſet. rem convivio excipit.

Poſtquam geniales dies peracti, Cæſar & Maximilianus filius poſt mutuos amplexus XIII Calend. Junij diſceſsêre; Cæſar in ſuperiorem Germaniam profectus; Rex luſtrato Noveſio, inſpectisque Burgundi Ducis ac Soceri veſtigiis caſtrorum, iter in Belgium repetijt.

At nos perluſtratis ſingularum diœceſium faſtis, haud alium, præter Monaſterienſem, ex Saxoniæ Weſtfaliæque Epiſcopis reperimus, qui pro veteri ritu Cæſarem toties ad inferiorem Rhenum Coloniæ præſentem ſalutârit, affectatusque ſit; ſeu id oblangueſcente jam in Cæſares obſervantia cultuque, ſeu ſcriptorum noſtrorum negligentia omiſſum ſit.

Neque etiam inter Simonis Epiſcopi acta quicquam aliud annotatum reperio, niſi quod bello Hildeſienſi, ut ſupra diximus, in hunc annum extracto, fœdus cum alijs Principibus & Dynaſtis Weſtfaliæ inſtaurârit; ſicuti id in Chronico Daſſelenſi refertur. Et verò quia Cæſaris res conturbatæ erant ex bello cum Ungariæ Rege, alienisque potius auxilijs indigebat, omnis incolumitas Epiſcopis Saxoniæ ex fœderibus petenda erat. *Chron. Hildeſ.*

Annus Chriſti 1487.

Innocentij VIII Pont. 3.
Friderici IV Imper. 48.
Simonis III Ep. Pad. 25.

Et Cæſar, quòd exitiali bello cum Matthia Corvino Ungariæ Rege involutus erat, Auſtriâ prope omni amiſsâ, ſimulque ab Innocentio pontifice ad ſubſidia belli Turcici ſollicitaretur, anno hoc proximo celebrem Norimbergæ conventum Principum habuit; ad quem *Naucler. Gen. 50. Crantz. Langius in Chron Citiz. Urſberg. Paralip.*

Digitized by Google

Raynald. in hiſtor. Eccl. Brovver. lib. 19. Annal. Trevir.

Cæſar Imperij Comitia habet Norimbergæ.

quem & urbium Jmperialium omniumque ordinum Legatos convenire voluit. Horum conſiliis in unum collatis ſancita eſt militaris diſciplina, & ceſſatio civilium armorum per Germaniam. Jdem Spiræ in alio congreſſu Principum eſt imperatum; ſed caſſo ſucceſſu. Poſtulata quoque neceſſaria adverſus ingruentem hoſtium vim auxilia; quæ frigidè proceſsêre. Unus tantumodo Albertus Dux Saxoniæ invitatus à Friderico Imperatore ſuo ære militem ſcripſit, ductoque exercitu in Auſtriam Matthiæ Ungariæ Regis ferociam fregit, depulſumque ab obſidione Strigæ ad inducias compulit. Tam languida erat Cæſaris auctoritas, quàm debilitati nervi, diſſipato jam dudum & peſſundato Jmperij ærario.

Pont. Heuter. l. 2. c. 12. Pont. l. 10. Hiſtor. Gelr.

Conturbatus Belgii ſtatus.

At in Belgio res multò turbatior eſſe cœpit, multisque adverſis caſibus conflictatus Maximilianus Rex: captum IV Calend. Maji Audomarum à Carolo Francorum Rege; proſtratus Belgarum exercitus ad Bethunium, quem Philippus Clivius duxit, capto cæſoque nobilitatis flore. Acceſſit Gandavenſium defectio à Rege, fœdaque rebellio duorum hominum concitatione; adeo pronum vulgus ad turbas, modò duces habeat. Spectabat hæc quieta Weſtfalia, quòd magna pars inquietorum capitum aut in Belgio, aut trans Viſurgim militaret.

Lis de monte Jacobi inter Epiſc. Paderb. & Abbatem Corbeienſem componitur.

Et Simoni Epiſcopo, ætate jam in ſenium vergente, nihil curatius fuit, quàm pacem & bonam amicitiam colere cum vicinis. Quare hoc anno inter ipſum & Hermannum Bonebergium Abbatem Corbeienſem lis de monte Jacobi compoſita. Locus is in diœceſi Paderbornenſi & territorio Corbeienſium ſitus, magno incolarum & peregrè venientium acceſſu ob cœleſtia beneficia & miracula olim frequentabatur; iſtic verò quia Abbas veterem pietatem multis annis oblangueſcentem reſtituerat, facilè impetravit à Sixto IV Pontifice procurationem ſacrorum & oblationes, quæ largè rurſum fiebant. Quod cùm juri Epiſcopi derogare viſum, lis hac lege compoſita eſt, ut [illegible]s oblationum cederet Eccleſiæ , pars Epiſcopo, pars Abba[illegible]rmata præterea eo conventu amicitia & fœdus inter Epiſcop[illegible]m & Abbatem, ſuſcepitque Epiſcopus patrocinium Abbatis adverſus omnes turbatores & hoſtes Cœnobij.

Inter Weſtfaliæ Comites, qui Fridericum Jmperatorem omni genere obſequiorum aſſectati ſunt ad Rhenum, reperio cumprimis commendari Everwinum Comitem Benthemenſem, alterumque Everwinum Dynaſtam Steinfurdenſem, patruelem Comitis. Quare cùm hi duo pactum gentilitium inijſſent, ne quamdiu ex alterutro proles maſcula ſupereſſet, Benthemenſis comitatus, aut Dynaſtia Steinfurdenſis per filias ad aliam familiam transferrentur, Cæſar id & Maximilianus Rex ratum habuêre; ſicuti & à Carolo V. confirmatum eſt. Vi ejus pacti Arnoldus Steinfurdenſis, etſi ex Everwino Comite filia proles fæcunda ſuppeteret, anno 1530, Comitatum Benthemenſem adijt.

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1488.

Innocentij VIII Pont. 4.
Friderici IV Imp. 49.
Simonis III Ep. Pad. 26.

Naucler. Gen. 50. Trithem. in chron. Sponheim. Pont. Heuter. l. 2. Pontan. l. 10 hiſt. Geldr. Gerhard. de Roo. Crantz. l. 13. Saxo. Chron. Colon. Chron. Tremon. Langius in chron. Citiz. Spondanus. Raynald. in hiſtor. Eccl.

Maximilianus in carcerem abripitur.

Annus qui exinde ſequitur Belgio turbulentiſſimus, & Maximiliano Regi calamitoſiſſimus fuit, rebellione duarum in Flandria urbium, Gandavi & Brugarum. Ac Gandavenſes primùm à Francis alijsq; concitati palam à Rege deficiunt, occupatoque Cortraco & aliis quibusdam locis, Philippo Maximiliani filio ac ſibi juramentum fidei dicere jubent, rejecto Maximiliano patre ab omni tutela filii & gubernatione Belgij. Peſſimo Gandavenſium exemplo Brugenſes tanquam rabie ſeditionis contacti, Maximilianum Regem, qui in eam urbem cum Legatis ordinum & aulæ quibuſdam proceribus tractatum de pace cum Francorum Rege advenerat, facto omnium tribuum concurſu in forum Nonis Februarij in arctam cuſtodiam arripiunt. Miniſtrorum alij excitato in foro pegmate palam per Carnifices torti, alij capite plexi, alij in carceres abducti. Regi non ſemel præſentem mortem comminati ſunt; quam cùm ille lacrymis deprecaretur, fuère, qui commiſeratione etiam moti in lacrymas furentem plebem continerent. Quanquam & Rex ipſe reſumpto animo auditus dicere, occiderent ſe; ſed non ultimum è domo Auſtriaca futurum, qui inter rebellium manus occumberet. Efferatæ belluæ inſtar furebat Brugenſium populus, inflammantibus furorem plebis Gandavenſibus, a quibus primùm per literas rogati arctè Regem cuſtodirent; deinde miſſis Legatis inſtigati ad pertinaciam, & conſpirationem, & communis belli adverſus Maximiliani Regis factionem.

Pontifex & Hiſpaniæ Rex laborant pro liberando Maximiliano.

Id atrox ac barbarum facinus poſtquam increbuit, ante alios Innocentius Pontifex ſcriptis ad Brugenſes literis jubet Maximilianum dimittant liberum; id ni fecerint, ſe in mandatis dediſſe Hermanno Colonienſi Archiepiſcopo, ut ipſos & omnes rebelles Flandriæ populos anathematis vinculo perſtringat. Imperator tam inopino filij caſu perculſus, miſit Wormatienſem Epiſcopum in Belgium, qui Philippum nepotem, Maximiliani filium ſervaret, ne in perduellium manus veniret, Germanosq; Principes ad arma commoveret. Ferdinandus etiam & Elizabetha Hiſpaniarum Reges jam collocuti de jungendo matrimonio cum filia ſua & Philippo Regis filio Oratores miſère de laxando Rege. Sed his omnibus ſpretis, Brugenſes & Gandavenſes conſilia agitant de Maximiliano captivo Francorum Regi dedendo, & in Gallias transportando. Hac perduellium obſtinatione accepta, Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus conſcenſo tribunali, divinæ & humanæ majeſtatis reos pronunciat, interdictoque omni ſacrorum uſu, extra communem chriſtianorum cœtum proſcribit.

Cæſar rebelles

At Fridericus Cæſar alijs armis perduelles aggreſſurus, menſe Majo cum lectis è Germania ſuperiori copijs ad inferiores Rheni pro-

Belgas domiturus cum numeroſo exercitu ad Rhenum deſcendit.

vincias deſcendit. Numerabatur exercitus ille ter mille, centum & viginti quatuor equitum, peditum verò ſeptem millium. Aderant multi Principes; quos inter Chriſtophorus & Wolfgangus Duces Bavariæ, Albertus Dux Saxoniæ, Thuringiæ Landgravius & Marchio Miſniæ, celebris ea tempeſtate miles & bellis Turcicis clarus, Fridericus Marchio Brandeburgenſis; Comitum, Baronum, ac nobilium ingens multitudo; quibus copias ſuas junxêre quinq; & quadraginta nobiliores Imperij urbes. His acceſſêre Trevirenſium, Colonienſium, Juliacenſium, Montenſium, Clivenſium, ac Weſtfalorum agmina. Famæ adventantis exercitus perterriti Flandri, undiq; de pace acturi cum Rege Brugas confluunt, magnoq; promiſſo auri pondere, & noxam erroris deprecati, Maximilianum Regem poſt decem menſium captivitatem liberum dimittunt, ſed coactum prius ad iniquiſſimas conditiones, quas à Rege ſubſcribi voluêre. Magnum ad hanc pacem accelerandam momentum attulit Albertus Saxoniæ Dux, à Cæſare in Belgium præmiſſus; cujus fortitudine & ſcientia expugnata frena Brugenſium, cæſisque mille, ſeptingentis & Sexaginta civium urbs magno luctu & trepidatione completa.

Quo cognito, Belgæ Maximilianum liberum dimittunt.

Cæſar iniquis pactis ſtare recuſans, Gandavum obſidet.

Verùm Pater ad tam atroces filij injurias indignatus, quibus non modò familia, ſed & Romani Imperii majeſtas læſa eſſet, negat aut ſe aut filium pactis his teneri; ulturusque primùm Gandavenſes, urbem eorum circumpoſitis caſtris incingit, ac regionem latè pervaſtando, militi in prædam dedit. His offenſus Philippus Clivius Ravenſteinij dominus, quem pacis auctorem ſponſoremq; ante fecerant, à Rege & Cæſare defecit ad Flandros, atque è Duce regij exercitus Ducem ſe novæ rebellionis & propugnatorem dedit. Quamobrem Cæſar Albertum Ducem Saxoniæ Belgij præfectum cum parte exercitus reliquit, ipſe in Germaniam reverſus ad novas copias conſcribendas; atſitq; exinde bellum hoc civile in nonum annum, magnis utrimq; odiis & cladibus. Specie quidem libertatis hæc à ſe agi dictitabant Flandri, cùm re ipſa haud aliud eſſet, quàm populi inſolentia & rebellio ex longo otio, luxu, faſtuque nata; potuitque hæc ſcena rebellionis, quæ Philippo primo eorum Principe acta eſt, videri præludium ejus, quæ Philippo II Rege hæreſin introduxit. Quemadmodum omnes urbium per Germaniam & Saxoniam rebelliones adverſus Principes & Epiſcopos fuêre ſpecie libertatis invitamenta hæreſis.

Conventus Principum Tremoniæ.

Inter hæc celebris Principum conventus fuit Tremoniæ, ad quem Colonienſis, Monaſterienſis, Oſnabrugenſis Epiſcopi, Dux Cliviæ, alijque Principes acceſſêrunt. Miſêre quoque ſuos Legatos Suſatenſes, Groningenſes, Eſſendienſes, aliæque urbes. Inter cætera, quæ ad commune Reipub. bonum & concordiam poſcebantur, res monetaria conſtituta, pretiumque auri, quod hactenus 20 ſolidorum erat, ad quindecim ſolidos contractum.

Cæſar poſtquam è Belgio Coloniam rurſum acceſſit, nihil ſollicitiùs habuit, quàm ut Geldros ex his Belgij turbis inquietos, atq; ad

Egmon-

Egmondanum Ducem expectantes in fide continerent, qua in re multum usus opera Ducum Juliae et Cliviae, qui Geldros a rebellione deterruere. Qui quoque in urbe Daventria, Zwollae ad Magistratum et Cives Monasterienses, rogando auxilia adversus perduelles Belgas, ejusmodi literis extensis, atque Westphaliae et Saxoniae Civitates sollicitavit.

Referunt eundem annum Patres Franciscani de Observantia exordia Coenobii sui, quod in Dursteno celebri ad Luppiam oppido construxere, piorum hominum liberalitati, in quo plerique maximam sibi conciliatorum partem vendicat ipse Simon Episcopus et Civium munificentia. Magnopere per id tempus familia illa Franciscanorum Patrum florere visa, atque a multis Principibus adamata, introductaque in oppida et urbes.

Gonzaga de orig. seraph. relig. in ea conventus PP. Francisc. de observ. Durstinae.

Atque hic simul annus est, quo Simon Episcopus noster [illegible] Paderbornense Vectigal accisiae 1500 florenis Magistratui Paderbornensis urbis vendidit, qua pecunia summa castrum Beverunganum ad Visurgim redemit e manibus Mehausanorum nobilium, integrumque Dioecesi restituit. Sub id tempus simul Simon Episcopus noster primarium et munitissimum suae Dioecesis castrum Dringenberg, amoeno in colle et loco ad ipsum oppidum Dringenbergense situm, novis aedificiis et munitionibus instaurare coepit, ususque, cum senio debilitatus, ibi in eo habitationem parare, in quam haud multo post, ut anno proximo referemus, secessit.

Simon Epi. castrum Beverunganum redimit et Dringenbergense restaurat.

Annus Christi 1489.
Innocentii VIII. 6.
Friderici IV. Imp. 50.
Simonis III. Episc. Paderb. 27.

Pont. Heuter. Pontan. hist. Geldr.

Maximilianus Rex, postquam consequentis anni initio in Hollandia versatus, ordines ejus Provinciae sibi multum devinxerat, iter in Germaniam instituit, collaturus cum Friderico Patre consilia, ut comitiis Imperii, quae Francofurti indicta erant, praesens interesset. Ea deinde mense Augusto celebrata fuere, multaque in his Principum controversiae sunt compositae. At nihil in his comitiis ferventius a Caesare actum, quam ut Principum Imperii auctoritate et studio pax inter Maximilianum Romanorum, et Carolum VIII Francorum Reges conciliaretur, qua missis ab Imperii Principum Legatis octavo die Octobris in has leges convenit. Philippi filii tutela sit penes Maximilianum Regem, atque ipse Provincias gubernet, ut ante bella actum. Quicunque Gandavi, Brugis aliisque Ypris in Magistratu fuere ab exordio belli, pulla veste induti capite pedibusque nudi et in genua provoluti, veniam deprecentur a Rege et Philippo filio, spondebuntque nunquam se ejusmodi facinora machinaturos.

Comitia Francofurtensia, in quibus agitur de pace inter Maximilianum et Gallorum Regem conciliando, quae et certis deinde conditionibus coaluit.

Interim acerrime pugnatum inter Philippum Clivium rei bellicae Ducem, et Albertum Saxonem, quem Maximilianus Belgii gubernatorem reliquerat. Clivius, postquam Gallicis copiis adjutus Bruxellas occupasset et magnam Brabantiae partem ad se traxisset, restitit huic fortissime Saxo, multisque oppidis feliciter occupatis coercitisque Flandris Clivium in angustias compulit. Atque licet post pacem inter Francum et Maximilianum inductam redire ad partes Caesaris et Maximiliani a Legatis Imperii, tum et Albertus Saxo in congressu ad Lovanium illi suaserant, homo tamen pertinax spernebat omnem Caesaris et Maximiliani oblatam gratiam.

Clivii et Saxonis expeditiones in Belgio.

Digitized by Google

Coloniensibus ob novum telonium Rhenus occluditur. Chron. colon. Browerus lib. 19 annal. Trevir.

coepit et inferior Rhenus hoc anno turbari. obtinuerat Colonia à Friderico Imperatore ob fidam belli ad Novesium operam Privilegium erigendi telonium, quo beneficio, dum invitis Imperii Principibus frui attentat, omnium vicinorum Principum invidiam in se convertit. indignatique, cum primis Moguntinus et Trevirensis Archiepiscopi, Rhenique Palatinus, uno consensu navigationem fluminis prohibent. Controversia hac altero anno in conventu Septemvirorum ad Cubam Rheni oppidum composita restrictumque inter arctos limites Coloniensium Privilegium.

Simon Ep. administratione Dioecesis Paderb. se abdicat, eamque transfert in Hermannum Archi Ep. Coloniensem.

Tandem et Simon Episcopus noster, postquam in vigesimum septimum annum turbulentis temporibus administrasset dioecesin, e consilio assensuque Capituli, ultro se, quod per aetatem invalidus et ob paralysin, qua ab annis aliquot conflictari coeperat, minus idoneus esset, munere suo abdicare coepit, adjutoremque admisit Hermannum Coloniensem Archiepiscopum à Capitulo delectum, retento tamen Episcopi nomine et dignitate quoad viveret. id quod hoc anno factum scribit Bruschius et Kersenbrochius in fastis Episcoporum nostrorum, et verisimile faciunt Hermanni Archiepiscopi literae ad praefectos dioecesis nostrae proximo anno scriptae, quibus significat sibi curae fore, ne Dioecesis Paderbornensis in tranquillitate et pace conturbetur; et in hanc rem etiam à Simone Episcopo nostro arcem Dringenbergensem anno superiori instauratam diximus, in quam post abdicationem gubernationis, quod omnes fatentur, habitationem transtulit: assignataque pensione annua in quietiorem vitam secessit. quanquam Trithemius, atque ex eo Wilhius Cleinsorgius, ac scriptor Coloniensis hanc abdicationem gubernationis à Simone factam ad annum 1496 rejiciant. quae tamen haud incongrue conciliaveris, si Hermannum Coloniensem Archiepiscopum primum à Paderbornensibus Tutorem, ac deinde pleno munere coadjutorem delectum dixeris; adsunt enim apud nos literae Hermanni Episcopi post festum Remigii anno 1496 datae super confirmatione Privilegiorum, quibus coadjutor et futurus administrator successorque inscribitur. Consulto sane et duplici commodo Paderbornenses Hermannum Hassiae Landgravium et Coloniensem Archiepiscopum adjutorem delegere; quorum simul patrocinium Landgraviatus Hassiae et Dioecesis Coloniensis turbatis hisce temporibus habituri essent.

Annus Christi 1490.
Innocentii VIII Pont. 6.
Friderici IV imp. 51.
Simonis III Episc. Pad. 28.

Trithem. in chron. Sponh. Pamler. dec. 50 Bonf. decad.

Succedit annus nonagesimus supra millesimum quadringentesimum, qui inter heroes hujus saeculi sustulit Matthiam Corvinum, Malleum, ut inquit Trithemius, Turcarum et invictissimum, ut eum appellat Bonfinius, Regem; quem alii scriptores, cum bellum contra Turcas appararet, ab iis in hebdomada sancta

veneno

Veneno sublatum tradunt. Post excessum Regis duo competitores et aemuli in affectando Ungariae regno, Maximilianus Romanorum Rex et Vladislaus Poloniae Regis filius Bohemiae Rex. Ostendebat Maximilianus haud secus quam Fridericus Pater Ungariam ex dotali jure conventisque, ex quo Sigismundi Imperatoris et Regis Ungariae Filia Alberto Caesari denupta Regnumque illud in Domum Austriacam intulerat. Praevertit autem Vladislaus, quod et se haeredem praeferret, quem Proceres XI calendis Octobris apud Albam regalem Regem salutarunt.

L. 4. c. 2 Bonf. Decad. 4. l. 8. Raynald. in histor. Eccles. post obitum Matthiae Corvini de regno Hungariae contendunt Maximilianus et Vladislaus Regis Poloniae filius.

Quare Maximilianus contracto per Germaniam exercitu supra viginti millium, convertit se in Austriam recipiendam; quam hoc anno magnam partem cum ingenti nominis gloria recuperavit. Vienna etiam Civium studiis aperta redditaque Maximiliano. Inde victor Hungariam ingressus multa oppida et castra Ungaris eripuit, expugnataque Alba regali Sepulchrum Matthiae Regis caesorum hostium sanguine aspersit. Inter Germaniae Saxoniaeque Principes, qui ad militiam Maximiliani Regis convolarunt, Wilhelmus Hassiae et Westphaliae Landgravius cum mille equitum legione, ex nobilitate Hassiae et Westphaliae conscripta, Caesari ac Maximiliano Regi se obtulit, eoque ob res praeclare gestas in Hungaria una cum Sigismundo Marchione Brandeburgico, Gregorio et Christophoro Ducibus Bavariae magnis honoribus decoratus.

Maximilianus Austriam et Viennam recuperat. Heuter L. 2. Arenbeckius histor. Bavar. p. 2. L. 9.

Nec segnius res acta in Belgio. quippe post varias clades Flandris illatas, Albertus Saxo et Wassorkius Comes, quos Belgio per absentiam suam praefecerat Maximilianus, Brugas per circumposita castra fame et armis ad deditionem compellunt interque alia secundum pacta Turonensia jussi sunt Brugenses atra veste capiteque et pedibus nudi supplices veniam deprecari, ac mulctam quinquaginta millium florenorum pendere, id quod etiam a Langio in Chronico Citizensi traditur.

Pont. Heuter L. 4. Langius in chronic. Citiz. Albert. Saxo Brugas occupat.

Interea summa praedonum armorumque quies per Westphaliam auctoritate Hermanni Landgravii Coloniensis archiepiscopi et Henrici Monasteriensis Episcopi, penes quos tum dominatus Westphaliae erat. quam in rem multum contulit pax, quae ab utroque Episcopo ac caeteris colebatur cum Duce Cliviae et Juliae, quorum ille Marchiae comitatum, hic montium Ducatum in visceribus Westphaliae tenebat, nobilitate fere otiosa, a qua ejusmodi tumultuaria bella concita alebantur et aut ad externam militiam digressa.

Accessit hoc anno ad caeteros religiosorum coetus per Dioecesim Paderbornensem nova congregatio Sacrarum Virginum ordinis D. Augustini in Breda haud procul Oppido Brakelensi, liberalitate duorum nobilium Fratrum Bernardi et Theodorici de Asseborg, a quibus, postquam fundum praediumque dono accepere, aedem Sacram et domicilium construere coepere, traduntque

initia Monasterii Bredensis prope Brakelenam.

virgines

Virgines ex congregatione Herrordiensi ejusdem instituti. Hanc Virginum congregationem Simon Episcopus Noster literis datis ratam habuit.

Litteræ Simonis Ep. quibus fundationem Monialium in Breda comprobat.

Simon de Lippia Dei et Apostolicæ sedis gratia Episcopus Paderbornensis, devotis nobis in Christo dilectis Rectrici Sororibus et Conventui Sororum oppidi Herrordensis nostræ diœcesis, vulgariter op dem Hollande nuncupatarum, ordinis sancti Augustini salutem in Domino sempiternam. Ex Pastorali officii nobis injuncti debito interea tenemur iis, quæ pro divini cultus religionisque incremento profutura noscuntur, partes nostræ sollicitudinis interponamus, eaque benigno favore prosequamur. Sane relatione veridica didicimus, vosque laudabilem congregationem vestram in humilitate Deo serviendi per morum honestatem operumque bonorum studia ac virtutum plantaria, quæ apud vos exuberant, plurimos ædificare ac de operibus manuum vestrarum victum ac amictum absque ullius præjudicio laboriose quærere, quare fuit Nobis pro parte vestra per fideles nobis dilectos Bernhardum et Theodoricum fratres de Oseborgh humiliter supplicatum, quatenus in Villagio vulgariter Up der Breden nuncupato seu appellato, prope et extra muros oppidi nostri Brakele situato in curiis suis ibidem acceptatis religiosam Domum et congregationem novam, et oratorium cum juribus, altaribus et cœmiterio pro missis et divinis officiis ac sepulturis morientium Sororum et confessoris ibidem agendum, dummodo sub clausura et reformatione vivant, (quod altaria non habebitis, in portatilibus celebrari facere valeatis,) possetis ædificare, instituere et dotare nostra ordinaria authoritate dignaremur gratiose concedere. Nos igitur supplicationibus vestris hujusmodi inclinati, ut in prædictis curiis et locis aliis vobis forsan imposterum designandis, cui nos nomen Vallis præsentationis Mariæ imponimus, congregationem novam sororum ordinis S. Augustini per Rectricem sororum confessoremque gubernandam et distulendam atque dirigendam, ac oratorium cum altaribus et cœmiterio pro missis et divinis officiis ac sepulturis morientium, sororum in formatione et anno probationis existentium et confessoris congregationi vestræ in Herwordia, in statutis, habitu et moribus, professione et modo orandi non dissimilem possitis authoritate nostra instituere, ædificare et fundare, præsentium tenore liberam concedimus potestatem. Anno Dni 1490 die lunæ 5ta Mensis Aprilis.

Procurationem hujus congregationis commisit Episcopus Rectoribus cœnobii in Bodeken et Blomberg, quorum domibus idem erat eidem institutum D. Augustini et congregationem Windesheimensem. Mirum, quam multæ hujusmodi Virginum congregationes per Westfaliam in oppidis et pagis per id tempus pullulaverint, in quas ingenuæ et tenuis fortunæ virgines se dedere, vitam passim rerum texendo et laboris industria trahentes, quæ ut in oppido utraque clausura laudabiles &c.

Digitized by Google

Oppido intraque clauſtra laudabiles, ita in villis & pagis multis periculis obnoxiæ fuêre.

Annus Chriſti 1491.

Innocentij VIII Pont. 7.
Friderici IV Imper. 52.
Simonis III Epiſc. Pad. 29.

Naucler. Gen. 50. Trithem. in chron. Sponheim. Heuter. l. 4. c. 4.

Comitia Norimbergenſia à Maximiliano celebrata.

Anno vertente, quòd jam Pater ob ſenium ad publicas curas minus idoneus eſſet, omneſque ad florentem filij fortunam reſpicerent, Maximilianus Rex comitia Imperij Norimbergæ indixit; quibus per abſentiam patris, magna Principum atque omnium ordinum gratia atque auctoritate, præſedit. In his comitijs præter cætera comprobatum eſt Principum decreto matrimonium Regis cum Anna filia Ducis Britanniæ, miſſique in hanc rem Legati Principum auctoritate. Quod ubi Carolus Francorum Rex reſcivit, armatus Britanniæ Ducis provinciam ingreſſus, filiam Ducis Maximiliano deſponſatam vi præripuit in matrimonium, nulla, ut Nauclerus inquit, honeſtatis jurisve habita ratione; veritus nimirum Gallus, ne ſicut conjugio cum filia Burgundi Belgium, ita cum hac Britanniam traheret ad Auſtriacam potentiam Gallis unicè inviſam. Mox & Margaretam Maximiliani filiam à Flandris Carolo Regi oblatam, ac ſolo hactenus verbo contractam patri remiſit. Inde nova offenſio novumque bellum inter Reges.

Bonfinius. Raynald. in hiſtor. Eccl. Pont. Heuter. l. 4. c. 4.

Pacem certis legibus ineunt Maximilianus & Uladislaus.

At Maximilianus in præſens rebus Ungaricis intentus, in Vladislaum Ungariæ Regem arma parabat. At dum Principes Imperij, ab hoc bello alieni ne per id Turca invaleſceret, Pontifex ſimul ac Caſimirus Poloniæ Rex Vladislai pater, miſſis ad Cæſarem & Maximilianum Legatis, pacem ſollicitant; quæ in has præcipuè leges convenit. Vladislaus regnum Ungariæ retineat; eo ſine filijs legitimis mortuo, ad Maximilianum recidat: interim penes utrumque regni titulus reſideat, centies mille nummorum pendat. His tam feliciter transactis, urgebat Innocentius Pontifex per Legatos commune bellum adverſus Turcas, quod alio exercitu Ungari, Bohemi & Poloni, alio Germani gererent. Salutaribus, ſed irritis conſilijs hæc agebantur. Quare per diſſidia Chriſtianorum Turcæ in Carniolam, Windonam, Marcam, Ciliam, Carinthiam ac Stiriam irrumpentes, multa hominum millia utriusque ſexus in captivitatem abduxêre; at non impune. Quippe Maximilianus irruptione cognita hoſtem, Duce Eberſteinio Comite, ingenti cum clade receptisque prædis ex Auſtriæ provincijs ejecit.

Neque in *Belgio* per hæc deſtitum pugnari inter Albertum Saxonem, & Clivium Gandavenſium rebelliumque caput. Acceſſit nova belli flamma, Carolus Egmondanus è captivitate Gallica dimiſſus, qui Geldriam ſibi paternam hæreditatem Gallicis axilijs vendicare cœpit.

Weſtfa-

Digitized by Google

Kerchov. presbyt. in chron. Tremon. Chron. Colon. Wittius in Chron. Spormach. in chron. Lunenſi. Teſchemach

Ingens in Weſtfalia fames.

Weſtfaliam vicinasque Rheni provincias vel ipſa fames quietas fecit; ea verò tanta fuit, ut paſſim, fabæ, piſa, lentes, ſiliquæ, glandes in panes excoctæ inediam explerent; qua & multi mortalium per agros extincti ſunt. Ortum id malum partim ex continuis ſuperioris anni pluvijs, quibus fruges corruptæ fuerunt; partim ex divitum civiumque in Oppidis avaritia, qui frumentum compreſsêre. Quare cùm ſecundo Luppia frumenta veherentur in Rhenum, agreſtes homines fame ſtimulati naves rapuêre in prædam.

Antiſtites Colon. & Monaſt. clerum & cœnobia reformant.

Inter Epiſcopos, quorum tum fama virtutum celebris erat, eminebat Colonienſis & Monaſterienſis; quorum uterque nihil impenſiùs habuit, quàm per pacis otium diſciplinam Cleri & Cœnobiorum inſtaurare; ſicuti hoc anno Colonienſis Monachos Tuitienſis & Dunewaldenſis Monaſterij ad veterem formam reduxit; & Brulæ Franciſcanis Patribus de Obſervantia inſigne Cœnobium condidit.

Trithem. de ſcript. illuſt. Germ. Petir. in Biblioth. Carthuſ.

Florent hoc tempore Wernerus Rolevinch Rudolphus Langius.

Florebat per id tempus Coloniæ Wernerus Rolevingus, ortus ex pago Laer diœceſis Monaſterienſis, atque anno ætatis XXII Carthuſianorum arctiſſimam vitam amplexus, multisque ſcriptis libris, & fama etiam ſanctitatis clarus, vixit ad annum ſecundum conſequentis ſæculi. Monaſterij haud minus inclareſcebat Rudolphus Langius, ex equeſtri Langiorum familia, Canonicus Cathedralis Eccleſiæ, à quo, poſtquam Romà redierat, politiores literæ per Weſtfaliam mirificè coli cœpêre. Multum is adamatus honoratusque ab Henrico Epiſcopo, hoc anno ex typis Monaſterienſibus Joannis Limburgij poëmata ſua in lucem dedit.

Annus Chriſti 1492.

Innocentij VIII Pont. 8.
Friderici IV Imper. 53.
Simonis III Ep. Pad. 30.

Trithem. in chron. Sponh. Heuter. l. 4. Naucler. Gen. 50. Pont. l. 11. Chron. Col. Brovver. in annal. Trevir.

Novi in Belgio motus & factiones.

Nulla exinde Imperij pars turbatior, quàm Belgium & Geldria. Nam cùm Maximilianus Romanorum Rex Germanicis Ungaricisque negotijs occupatus teneretur, Gandavenſes Duce Philippo Clivio cœptâ rebellione tumultuantur. Ac Clivius, licet Adolphi Patris aliorumque precibus invitaretur ad pacem, eâ tamen rejectâ, ſe Galli clientem profitetur, atque ex Sluſa munimento regios infeſtat; ſparſo etiam in vulgus libello, quo malam cauſam peſſimis argumentis obvelare conatur. Præter Hocxios & Cabillavios, quorum alij Maximiliano, alij Clivio hærebant, nova præterea rebellium factio in Hollandia coorta, qui ſe Caſenbrotios appellabant, queſti ſe adeo Maximiliani Regis exactionibus exhauſtos, ut præter panem & caſeum nihil ad inopem vitam relictum; eò, poſtquam ad arma perventum, in ſignis militaribus panem & caſeum circumtulêre, Geuſiorum proludia. Hi facta conſpiratione Harlemium occupant; quam urbem ſæviendo in Magiſtratum ſedem belli delegêre. Quos tamen

brevi

brevi Albertus Saxo multis præliis disjecit; & qua erat felicitate armorum, Gandavenſes ad pacem coëgit, oppugnataque Sluſa, Civium ſubactum in gratiam recepit.

Gelriam Carolus Egmondanus repetit.

At longè gravior rebellionis procella Geldriam concuſſit, poſtquam Carolus Egmondan⁹, animoſus XXIV annorum juvenis à Gallis dimiſſus, Gallorumq; & Vincentij Comitis Mörſani auxiliis præmunitus, cœpit Geldriam majorum provinciam repetere. Is Calend. Aprilis Ruremundam, mox Venlonam, ac deinde Neomagum ingreſſus ingenti omnium gratulatione excipitur, & Dux Geldriæ ſalutatur; cui & cetera ferè Oppida, factâ à Maximiliano defectione, juramentum fidei dixêre. Auctor eſt ſcriptor Chronici Tremonienſis Carolum Egmontanum & Henricum Monaſterienſem Epiſcopum Tremoniæ conveniſſe; haud dubium, quin collatis conſiliis Carolus veterem Geldriæ patronum & conſanguinei Epiſcopi auxilia imploràrit; ſed ille tam metu Cæſaris & Maximiliani Regis, quàm Capituli atque ordinum ſuorum, à quibus jam ante Geldriæ illi bella interdicta erant, ab hac armorum ſocietate manum retraxit.

Cæſar ſubſidia belli ſollicitat, ſed cunctantes Imperij Principes habet.

Ad hos motus, qui à Gallis incendebantur, Cæſar & Maximilianus Rex menſe Septembri Confluentiæ conventum habuêre; ad quem ubi quatuor ampliſſimi Septemvirorum proceres ac reliquarum civitatum Oratores acceſſêre; Cæſar de bello adverſus Galliarum Regem ſuſcipiendo egit, ad vindicandas injurias filio Regi illatas: at Principes alieni à bello, quod ob raptum unius fœminæ gerendum eſſet; & cùm de tributis bellique ſubſidiis, quæ ad cætera bella poſtularentur, ſollicitaret Rex ac Cæſar, lentos quoq; habuêre Principes.

Trithem. in chron. Spon. Brovver. in annal. Trever.

Moritur Innocentius PP. ſuccedit Alexander VI.

Medio anni tempore, XXV nimirum Julij, feſto D. Jacobi, vitâ defecit Innocentius VIII Pontifex, lectusque eſt in ejus locum non ſine ambitus infamia III Idus Auguſti Rodericus Borgia Cardinalis, gente Hiſpanus, qui Alexandri VI nomen ſumpſit. Præſul magnis quidem naturæ dotibus ornatus, ſed multis corruptis moribus, ſeu, ut Langius noſter, *vir ævo grandis et mirus, in quo vitia æquabant virtutes*, inter tot optimos, qui anteceſſêre, & ad hunc diem conſecuti ſunt Pontifices, labes Apoſtolicæ ſedis.

Raynald. in hiſt. Eccleſ. Marian. Volater. Naucler. Gen. 50.

Bellum Henrici Ep. Monaſt. cum Friſiis.

Nihil per hæc turbarum in Weſtfalia præter bellum, quod Henricum Monaſterienſem Epiſcopum cum Eduardo Friſiisque geſſiſſe refert Emmius; cauſa belli nulla adſcripta, niſi quòd ex libidine bellandi & prædandi auctor tradat, Monaſterienſes ex Weſterwoldio agro in Groninganos & Reidanos irrupiſſe, inde rapto agmine Wimeram, Bonam, Bundam vicos ad Dullarti oras diripuiſſe, Weneram præterea inſigne forum apud Reidanos petiiſſe, atque illic pulcherrima dona templi abſtuliſſe, ſpoliato fano

Vbbo Emmius lib. 30. Hiſtor. Friſia.

ignem incendiarium præſulem injeciſſe; & quibus non calumnijs integerrimum virum inſectatur hæreticus ille ſcriptor, ubique in Epiſcopos maledicus, qui res ſuas magnis verborum fumis, nullo ferè auctore producto, uti pro ingenio virulentus, pleraque fingit.

Ejus veriores cauſæ. Sed juſtiores belli cauſas cognoſcet hic ſcriptor ex querelis Henrici Epiſcopi ad jurisdictionis Eccleſiaſticæ violatores & perturbatores perſcriptis. Quàm in rem ipſas Pontificis literas hactenus nondum in publicum prolatas hoc loco intereſt producere.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ad ea libenter attendere, per quæ patratores exceſſuum debite puniantur, ut illa, quæ ad eorum comprimendam potentiam provide ſunt inventa remedia, ſortiantur effectum, ſuæ ſolicitudinis partes adhibere. Sane pro parte Venerabilis fratris noſtri Henrici Epiſcopi Monaſterienſis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Eccleſia Monaſterienſis ab ejus primeva fundatione, ſive à tanto tempore, citra quod de ejus contrario memoria hominum non exiſtit, habuit habereque conſuevit Eccleſiaſticam jurisdictionem in certis Friſiæ partibus, et in illis nonnullas præeminentias, præpoſituras nuncupatas, perſonis etiam Laicis præſertim nationis Friſiæ conferri et committi ſolitas, et talis præpoſitura, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, vel beneficia Eccleſiaſtica in aliqua Metropolitana, Cathedrali, Collegiata, conventuali, Regulari, ſeculari, vel curali Eccleſia, Capella, Leproſorio, Oratorio, Xenodochio, aut aliquo alio loco Deo dedicato non exiſtunt, et in cujuslibet Præpoſiturarum hujuſmodi limitibus reſpective ipſe Henricus et pro tempore exiſtens Epiſcopus Monaſterienſis ſuas conſtitutas ſedes habet, ad quas ſuos Officiales foraneos congruis temporibus anno quolibet ad cognoſcendum de cauſis ad forum Epiſcopale pertinentibus mittere conſuevit, et ipſi Officiales ſine aſſiſtentia, favore et adjutorio eorundem Præpoſitorum propter immanitatem, ferocitatem, et rebellionem hominum dictarum partium ad exercitium jurisdictionis hujuſmodi, ut veriſimiliter creditur, non admitterentur, qui quidem Præpoſiti nullam jurisdictionem in Clericos, ſed tantum in Laicos infra limites earundem Præpoſiturarum habent, et Coadjutores Cooperatores, et Defenſores jurisdictionis Eccleſiaſticæ Monaſterien. exiſtunt: nec conſueverunt tales præpoſituræ, tanquam tituli beneficiales alicui Eccleſiaſtico conferri, vel aſſignari, ſeu pro talibus impetrari, aut ſub aliquibus regulis Cancellariæ Apoſtolicæ vel concordatis Nationis Alamaniæ quomodolibet comprehendi, et hy, qui præpoſituris præfatis præfici ſoliti fuerunt, Laici uxorati frequentius quam Clerici exiſtunt, quibus conceduntur ad finem, ut protegant, tueantur, et defendant jurisdictionem Eccleſiaſticam Monaſterien. hujuſmodi in partibus illis, abſque eo, quod habeant in perſonas Eccleſiaſticas jurisdictionem, ſeu coactionem aliquam, ut præfertur: Et ſi Eccleſia Monaſterienſis tales præpoſituras, et Præpoſitos non haberet, nullatenus adulteria, inceſtus, hereſes, ſortilegia, ſuperſtitiones, exceſſus, crimina, et delicta cohibere et corrigere poſſet. Sed propter multiplices hominum exceſſus pateretur plurimas tribulationes, moleſtationes, inquietationes, et alia

Digitized by Google

alia detrimenta. Cum autem ſicut eadem petitio ſubjungebat, ex hujuſmodi aſſiſtentia delinquentium exceſſus puniantur, et provideatur, ne alii ad delinquendum inducantur, timentes relictorum ſuorum punitionem, pro parte dicti Henrici Epiſcopi nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut conſuetudinem aſſiſtentiæ hujuſmodi hactenus laudabiliter obſervatam approbare, et inpoſterum obſervari debere, decernere, aliasque in præmiſſis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui ad illa, ut tenemur, libenter intendimus, per quæ locorum ordinarii, et alii præſidentes officiis, ad quos ſpectat, commiſſa crimina liberius punire valeant, et ſic puniendo illis et aliis eorum exemplo ſimilia committendi audaciam interdicant, præfatum Epiſcopum à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, et interdicti aliisque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris et pœnis à jure, vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, et abſolutum fore cenſentes, ac praeminentiarum, ſive coadjutoriarum, et præpoſiturarum hujuſmodi alias qualitates, et ſituationes pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, conſuetudinem aſſiſtentiæ prædictam hactenus, ſicut præfertur, laudabiliter et inconcuſſe obſervatam auctoritate Apoſtolica præſentium tenore approbamus et confirmamus, ac prout hactenus obſervata extitit, etiam in futurum obſervari debere, dicta auctoritate decrevimus. Non obſtantibus conſtitutionibus et ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, approbationis, confirmationis, et decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio, Nonas Februarii Pontificatus noſtri anno primo.

A. de Maffeis

M. de Theobald. Jo: de Regio Jo: de Cardona. L. de Alteriis Jo: de Boſtys, Cherarus, D. Sirrano.

Habuêre ejuſmodi præpoſituras ſupra ſedecim Epiſcopi Monaſterienſes in Friſia: nec aliam ob cauſam cum ſæcularibus è nobilitate viris, præter morem Eccleſiæ, communicatæ fuerunt, quàm ut Epiſcopos & miniſtros Epiſcoporum juvarent ad jura Eccleſiæ defendenda, effrenemque illum populum in officio, & obedientia continerent. Et quæ non moleſtiæ Epiſcopis cum Friſijs, quæ ſuis Principibus & Regibus toties rebelles fuêre? ſicuti poſtremum etiam Maximilianus Rex Alberto Saxoniæ Duci, ut auctor eſt Langius, ob merita & res præclarè geſtas Friſiam donavit, ſiquidem gentem illam ad obedientiam deducere poſſet. Nunquam genti illi de libertate ſatis conſultum videri potuit, niſi poſtremùm admiſſa hæreſi, ab omni ſe obedientia Eccleſiæ Catholicæ exſolveret.

ignem incendiarium præſulem injeciſſe; & quibus non calumnijs integerrimum virum inſectatur hæreticus ille ſcriptor, ubique in Epiſcopos maledicus, qui res ſuas magnis verborum fumis, nullo ferè auctore producto, uti pro ingenio virulentus, pleraque fingit.

Ejus veriores cauſæ.

Sed juſtiores belli cauſas cognoſcet hic ſcriptor ex querelis Henrici Epiſcopi ad juriſdictionis Eccleſiaſticæ violatores & perturbatores perſcriptis. Quàm in rem ipſas Pontificis literas hactenus nondum in publicum prolatas hoc loco intereſt producere.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ad ea libenter attendere, per quæ patratores exceſſuum debitè puniantur, ut illa, quæ ad eorum comprimendam potentiam provide ſunt inventa remedia, ſortiantur effectum, ſuæ ſolicitudinis partes adhibere. Sane pro parte Venerabilis fratris noſtri Henrici Epiſcopi Monaſterienſis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Eccleſia Monaſterienſis ab ejus primeva fundatione, ſive à tanto tempore, citra quod de ejus contrario memoria hominum non exiſtit, habuit habereque conſuevit Eccleſiaſticam juriſdictionem in certis Friſiæ partibus, et in illis nonnullas præeminentias, præpoſituras nuncupatas, perſonis etiam Laicis præſertim nationis Friſiæ conferri et committi ſolitas, et talis præpoſitura, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, vel beneficia Eccleſiaſtica in aliqua Metropolitana, Cathedrali, Collegiata, conventuali, Regulari, ſeculari, vel curali Eccleſia, Capella, Leproſorio, Oratorio, Xenodochio, aut aliquo alio loco Deo dedicato non exiſtunt, et in cujuslibet Præpoſiturarum hujuſmodi limitibus reſpective ipſe Henricus et pro tempore exiſtens Epiſcopus Monaſterienſis ſuas conſtitutas ſedes habet, ad quas ſuos Officiales foraneos congruis temporibus anno quolibet ad cognoſcendum de cauſis ad forum Epiſcopale pertinentibus mittere conſuevit, et ipſi Officiales ſine aſſiſtentia, favore et adjutorio eorundem Præpoſitorum propter immanitatem, ferocitatem, et rebellionem hominum dictarum partium ad exercitium juriſdictionis hujuſmodi, ut veriſimiliter creditur, non admitterentur, qui quidem Præpoſiti nullam juriſdictionem in Clericos, ſed tantum in Laicos infra limites earundem Præpoſiturarum habent, et Coadjutores Cooperatores, et Defenſores juriſdictionis Eccleſiaſticæ Monaſterien. exiſtunt: nec conſueverunt tales præpoſituræ, tanquam tituli beneficiales alicui Eccleſiaſtico conferri, vel aſſignari, ſeu pro talibus impetrari, aut ſub aliquibus regulis Cancellariæ Apoſtolicæ vel concordatis Nationis Alamaniæ quomodolibet comprehendi, et hy, qui præpoſituris præfatis præfici ſoliti fuerunt, Laici uxorati frequentius quam Clerici exiſtunt, quibus conceduntur ad finem, ut protegant, tueantur, et defendant juriſdictionem Eccleſiaſticam Monaſterien. hujuſmodi in partibus illis, abſque eo, quod habeant in perſonas Eccleſiaſticas juriſdictionem, ſeu coactionem aliquam, ut præfertur: Et ſi Eccleſia Monaſterienſis tales præpoſituras, et Præpoſitos non haberet, nullatenus adulteria, inceſtus, hereſes, ſortilegia, ſuperſtitiones, exceſſus, crimina, et delicta cohibere et corrigere poſſet. Sed propter multiplices hominum exceſſus pateretur plurimas tribulationes, moleſtationes, inquietationes, et

alia

alia detrimenta. Cum autem ſicut eadem petitio ſubjungebat, ex hujuſmodi aſſiſtentia delinquentium exceſſus puniantur, et provideatur, ne alii ad delinquendum inducantur, timentes relictorum ſuorum punitionem, pro parte dicti Henrici Epiſcopi nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut conſuetudinem aſſiſtentiæ hujuſmodi hactenus laudabiliter obſervatam approbare, et inpoſterum obſervari debere, decernere, aliasque in præmiſſis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui ad illa, ut tenemur, libenter intendimus, per quæ locorum ordinarii, et alii præſidentes officiis, ad quos ſpectat, commiſſa crimina liberius punire valeant, et ſic puniendo illis et aliis eorum exemplo ſimilia committendi audaciam interdicant, præfatum Epiſcopum à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, et interdicti aliisque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris et pœnis à jure, vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, et abſolutum fore cenſentes, ac præeminentiarum, ſive coadjutoriarum, et præpoſiturarum hujuſmodi alias qualitates, et ſituationes pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, conſuetudinem aſſiſtentiæ prædictam hactenus, ſicut præfertur, laudabiliter et inconcuſſe obſervatam auctoritate Apoſtolica præſentium tenore approbamus et confirmamus, ac prout hactenus obſervata extitit, etiam in futurum obſervari debere, dicta auctoritate decrevimus. Non obſtantibus conſtitutionibus et ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, approbationis, confirmationis, et decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio, Nonas Februarii Pontificatus noſtri anno primo.

A. de Maffeis

M. de Theobald. Jo: de Regio Jo: de Cardona. L. de Alteriis Jo: de Boſtys, Cherarus, D. Sirrano.

Habuêre ejuſmodi præpoſituras ſuprà ſedecim Epiſcopi Monaſterienſes in Friſia: nec aliam ob cauſam cum ſæcularibus è nobilitate viris, præter morem Eccleſiæ, communicatæ fuerunt, quàm ut Epiſcopos & miniſtros Epiſcoporum juvarent ad jura Eccleſiæ defendenda, effrenemque illum populum in officio, & obedientia continerent. Et quæ non moleſtiæ Epiſcopis cum Friſijs, quæ ſuis Principibus & Regibus toties rebelles fuêre? ſicuti poſtremum etiam Maximilianus Rex Alberto Saxoniæ Duci, ut auctor eſt Langius, ob merita & res præclarè geſtas Friſiam donavit, ſiquidem gentem illam ad obedientiam deducere poſſet. Nunquam genti illi de libertate ſatis conſultum videri potuit, niſi poſtremùm admiſſa hæreſi, ab omni ſe obedientia Eccleſiæ Catholicæ exſolveret.

ignem incendiarium præſulem injeciſſe; & quibus non calumnijs integerrimum virum inſectatur hæreticus ille ſcriptor, ubique in Epiſcopos maledicus, qui res ſuas magnis verborum fumis, nullo ferè auctore producto, uti pro ingenio virulentus, pleraque fingit.

Ejus veriores cauſæ. Sed juſtiores belli cauſas cognoſcet hic ſcriptor ex querelis Henrici Epiſcopi ad jurisdictionis Eccleſiaſticæ violatores & perturbatores perſcriptis. Quàm in rem ipſas Pontificis literas hactenus nondum in publicum prolatas hoc loco intereſt producere.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ad ea libenter attendere, per quæ patratores exceſſuum debitè puniantur, ut illa, quæ ad eorum comprimendam potentiam providè ſunt inventa remedia, ſortiantur effectum, ſuæ ſolicitudinis partes adhibere. Sanè pro parte Venerabilis fratris noſtri Henrici Epiſcopi Monaſterienſis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Eccleſia Monaſterienſis ab ejus primæva fundatione, ſive à tanto tempore, citra quod de ejus contrario memoria hominum non exiſtit, habuit habereque conſuevit Eccleſiaſticam jurisdictionem in certis Friſiæ partibus, et in illis nonnullas præeminentias, præpoſituras nuncupatas, perſonis etiam Laicis præſertim nationis Friſiæ conferri et committi ſolitas, et talis præpoſitura, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, vel beneficia Eccleſiaſtica in aliqua Metropolitana, Cathedrali, Collegiata, conventuali, Regulari, ſeculari, vel curali Eccleſia, Capella, Leproſorio, Oratorio, Xenodochio, aut aliquo alio loco Deo dedicato non exiſtunt, et in cujuslibet Præpoſiturarum hujuſmodi limitibus reſpectivè ipſe Henricus et pro tempore exiſtens Epiſcopus Monaſterienſis ſuas conſtitutas ſedes habet, ad quas ſuos Officiales foraneos congruis temporibus anno quolibet ad cognoſcendum de cauſis ad forum Epiſcopale pertinentibus mittere conſuevit, et ipſi Officiales ſine aſſiſtentia, favore et adjutorio eorundem Præpoſitorum propter immanitatem, ferocitatem, et rebellionem hominum dictarum partium ad exercitium jurisdictionis hujuſmodi, ut veriſimiliter creditur, non admitterentur, qui quidem Præpoſiti nullam jurisdictionem in Clericos, ſed tantum in Laicos infra limites earundem Præpoſiturarum habent, et Coadjutores Cooperatores, et Defenſores jurisdictionis Eccleſiaſticæ Monaſterien. exiſtunt: nec conſueverunt tales præpoſituræ, tanquam tituli beneficiales alicui Eccleſiaſtico conferri, vel aſſignari, ſeu pro talibus impetrari, aut ſub aliquibus regulis Cancellariæ Apoſtolicæ vel concordatis Nationis Alamaniæ quomodolibet comprehendi, et hy, qui præpoſituris præfatis præfici ſoliti fuerunt, Laici uxorati frequentius quam Clerici exiſtunt, quibus conceduntur ad finem, ut protegant, tueantur, et defendant jurisdictionem Eccleſiaſticam Monaſterien. hujuſmodi in partibus illis, abſque eo, quod habeant in perſonas Eccleſiaſticas jurisdictionem, ſeu coactionem aliquam, ut præfertur: Et ſi Eccleſia Monaſterienſis tales præpoſituras, et Præpoſitos non haberet, nullatenus adulteria, inceſtus, hereſes, ſortilegia, ſuperſtitiones, exceſſus, crimina, et delicta cohibere et corrigere poſſet. Sed propter multiplices hominum exceſſus pateretur plurimas tribulationes, moleſtationes, inquietationes, et alia

Digitized by Google

alia detrimenta. Cum autem ſicut eadem petitio ſubjungebat, ex hujuſmodi aſſiſtentia delinquentium exceſſus puniantur, et provideatur, ne alii ad delinquendum inducantur, timentes reliſtorum ſuorum punitionem, pro parte dicti Henrici Epiſcopi nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut conſuetudinem aſſiſtentiæ hujuſmodi hactenus laudabiliter obſervatam approbare, et inpoſterum obſervari debere, decernere, aliasque in præmiſſis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui ad illa, ut tenemur, libenter intendimus, per quæ locorum ordinarii, et alii præſidentes officiis, ad quos ſpectat, commiſſa crimina liberius punire valeant, et ſic puniendo illis et aliis eorum exemplo ſimilia committendi audaciam interdicant, præfatum Epiſcopum à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, et interdicti aliisque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris et pœnis à jure, vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, et abſolutum fore cenſentes, ac præeminentiarum, ſive coadjutoriarum, et præpoſiturarum hujuſmodi alias qualitates, et ſituationes pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, conſuetudinem aſſiſtentiæ prædictam hactenus, ſicut præfertur, laudabiliter et inconcuſſe obſervatam auctoritate Apoſtolica præſentium tenore approbamus et confirmamus, ac prout hactenus obſervata extitit, etiam in futurum obſervari debere, dicta auctoritate decrevimus. Non obſtantibus conſtitutionibus et ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, approbationis, confirmationis, et decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio, Nonas Februarii Pontificatus noſtri anno primo.

A. de Maffeis

M. de Theobald. Jo: de Regio Jo: de Cardona. L. de Alteriis Jo: de Boſtys, Cherarus, D. Sirrano.

Habuêre ejuſmodi præpoſituras ſupra ſedecim Epiſcopi Monaſterienſes in Friſia: nec aliam ob cauſam cum ſæcularibus è nobilitate viris, præter morem Eccleſiæ, communicatæ fuerunt, quàm ut Epiſcopos & miniſtros Epiſcoporum juvarent ad jura Eccleſiæ defendenda, effrenemque illum populum in officio, & obedientia continerent. Et quæ non moleſtiæ Epiſcopis cum Friſijs, quæ ſuis Principibus & Regibus toties rebelles fuêre? ſicuti poſtremum etiam Maximilianus Rex Alberto Saxoniæ Duci, ut auctor eſt Langius, ob merita & res præclarè geſtas Friſiam donavit, ſiquidem gentem illam ad obedientiam deducere poſſet. Nunquam genti illi de libertate ſatis conſultum videri potuit, niſi poſtremùm admiſſa hæreſi, ab omni ſe obedientia Eccleſiæ Catholicæ exſolveret.

ignem incendiarium præſulem injeciſſe; & quibus non calumnijs integerrimum virum inſectatur hæreticus ille ſcriptor, ubique in Epiſcopos maledicus, qui res ſuas magnis verborum fumis, nullo ferè auctore producto, uti pro ingenio virulentus, pleraque fingit.

Ejus veriores cauſæ. Sed juſtiores belli cauſas cognoſcet hic ſcriptor ex querelis Henrici Epiſcopi ad jurisdictionis Eccleſiaſticæ violatores & perturbatores perſcriptis. Quàm in rem ipſas Pontificis literas hactenus nondum in publicum prolatas hoc loco intereſt producere.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ad ea libenter attendere, per quæ patratores exceſſuum debite puniantur, ut illa, quæ ad eorum comprimendam potentiam provide ſunt inventa remedia, ſortiantur effectum, ſuæ ſolicitudinis partes adhibere. Sane pro parte Venerabilis fratris noſtri Henrici Epiſcopi Monaſterienſis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Eccleſia Monaſterienſis ab ejus primeva fundatione, ſive à tanto tempore, citra quod de ejus contrario memoria hominum non exiſtit, habuit habereque conſuevit Eccleſiaſticam jurisdictionem in certis Friſiæ partibus, et in illis nonnullas præeminentias, præpoſituras nuncupatas, perſonis etiam Laicis præſertim nationis Friſiæ conferri et committi ſolitas, et talis præpoſitura, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, vel beneficia Eccleſiaſtica in aliqua Metropolitana, Cathedrali, Collegiata, conventuali, Regulari, ſeculari, vel curali Eccleſia, Capella, Leproſorio, Oratorio, Xenodochio, aut aliquo alio loco Deo dedicato non exiſtunt, et in cujuslibet Præpoſiturarum hujuſmodi limitibus reſpective ipſe Henricus et pro tempore exiſtens Epiſcopus Monaſterienſis ſuas conſtitutas ſedes habet, ad quas ſuos Officiales foraneos congruis temporibus anno quolibet ad cognoſcendum de cauſis ad forum Epiſcopale pertinentibus mittere conſuevit, et ipſi Officiales ſine aſſiſtentia, favore et adjutorio eorundem Præpoſitorum propter immanitatem, ferocitatem, et rebellionem hominum dictarum partium ad exercitium jurisdictionis hujuſmodi, ut veriſimiliter creditur, non admitterentur, qui quidem Præpoſiti nullam jurisdictionem in Clericos, ſed tantum in Laicos infra limites earundem Præpoſiturarum habent, et Coadjutores Cooperatores, et Defenſores jurisdictionis Eccleſiaſticæ Monaſterien. exiſtunt: nec conſueverunt tales præpoſituræ, tanquam tituli beneficiales alicui Eccleſiaſtico conferri, vel aſſignari, ſeu pro talibus impetrari, aut ſub aliquibus regulis Cancellariæ Apoſtolicæ vel concordatis Nationis Alamaniæ quomodolibet comprehendi, et hy, qui præpoſituris præfatis præfici ſoliti fuerunt, Laici uxorati frequentius quam Clerici exiſtunt, quibus conceduntur ad finem, ut protegant, tueantur, et defendant jurisdictionem Eccleſiaſticam Monaſterien. hujuſmodi in partibus illis, abſque eo, quod habeant in perſonas Eccleſiaſticas jurisdictionem, ſeu coactionem aliquam, ut præfertur: Et ſi Eccleſia Monaſterienſis tales præpoſituras, et Præpoſitos non haberet, nullatenus adulteria, inceſtus, hereſes, ſortilegia, ſuperſtitiones, exceſſus, crimina, et delicta cohibere et corrigere poſſet. Sed propter multiplices hominum exceſſus pateretur plurimas tribulationes, moleſtationes, inquietationes, et alia

Digitized by Google

alia detrimenta. Cum autem ſicut eadem petitio ſubjungebat, ex hujuſmodi aſſiſtentia delinquentium exceſſus puniantur, et provideatur, ne alii ad delinquendum inducantur, timentes relictorum ſuorum punitionem, pro parte dicti Henrici Epiſcopi nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut conſuetudinem aſſiſtentiæ hujuſmodi hactenus laudabiliter obſervatam approbare, et inpoſterum obſervari debere, decernere, aliasque in præmiſſis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui ad illa, ut tenemur, libenter intendimus, per quæ locorum ordinarii, et alii præſidentes officiis, ad quos ſpectat, commiſſa crimina liberius punire valeant, et ſic puniendo illis et aliis eorum exemplo ſimilia committendi audaciam interdicant, præfatum Epiſcopum à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, et interdicti aliisque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris et pœnis à jure, vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, et abſolutum fore cenſentes, ac præeminentiarum, ſive coadjutoriarum, et præpoſiturarum hujuſmodi alias qualitates, et ſituationes pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, conſuetudinem aſſiſtentiæ prædictam hactenus, ſicut præfertur, laudabiliter et inconcuſſe obſervatam auctoritate Apoſtolica præſentium tenore approbamus et confirmamus, ac prout hactenus obſervata extitit, etiam in futurum obſervari debere, dicta auctoritate decrevimus. Non obſtantibus conſtitutionibus et ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, approbationis, confirmationis, et decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio, Nonas Februarii Pontificatus noſtri anno primo.

A. de Maffeis

M. de Theobald. Jo: de Regio Jo: de Cardona. L. de Alteriis Jo: de Boſtys, Cherarus, D. Sirrano.

Habuêre ejuſmodi præpoſituras ſupra ſedecim Epiſcopi Monaſterienſes in Friſia: nec aliam ob cauſam cum ſæcularibus è nobilitate viris, præter morem Eccleſiæ, communicatæ fuerunt, quàm ut Epiſcopos & miniſtros Epiſcoporum juvarent ad jura Eccleſiæ defendenda, effrenemque illum populum in officio, & obedientia continerent. Et quæ non moleſtiæ Epiſcopis cum Friſijs, quæ ſuis Principibus & Regibus toties rebelles fuêre? ſicuti poſtremum etiam Maximilianus Rex Alberto Saxoniæ Duci, ut auctor eſt Langius, ob merita & res præclarè geſtas Friſiam donavit, ſiquidem gentem illam ad obedientiam deducere poſſet. Nunquam genti illi de libertate ſatis conſultum videri potuit, niſi poſtremùm admiſſa hæreſi, ab omni ſe obedientia Eccleſiæ Catholicæ exſolveret.

Digitized by Google

Kerchov. presbyt. in chron. Tremon. Chron. Colon. Wittius in Chron. Spormach. in chron. Lunenſi. Teſchemach

Weſtfaliam vicinasque Rheni provincias vel ipſa fames quietas fecit; ea verò tanta fuit, ut paſſim, fabæ, piſa, lentes, ſiliquæ, glandes in panes excoctæ inediam explerent; qua & multi mortalium per agros extincti ſunt. Ortum id malum partim ex continuis ſuperioris anni pluvijs, quibus fruges corruptæ fuerunt; partim ex divitum civiumque in Oppidis avaritia, qui frumentum compreſsêre. Quare cùm ſecundo Luppia frumenta veherentur in Rhenum, agreſtes homines fame ſtimulati naves rapuêre in prædam.

Ingens in Weſtfalia fames.

Antiſtites Colon. & Monaſt. clerum & cœnobia reformant.

Inter Epiſcopos, quorum tum fama virtutum celebris erat, eminebat Colonienſis & Monaſterienſis; quorum uterque nihil impenſiùs habuit, quàm per pacis otium diſciplinam Cleri & Cœnobiorum inſtaurare; ſicuti hoc anno Colonienſis Monachos Tuitienſis & Dunewaldenſis Monaſterij ad veterem formam reduxit; & Brulæ Franciſcanis Patribus de Obſervantia inſigne Cœnobium condidit.

Trithem. de ſcript. illuſt. G.rm. Petir. in Biblioth. Carthuſ.

Florent hoc tempore Wernerus Rolevinch Rudolphus Langius.

Florebat per id tempus Coloniæ Wernerus Rolevingus, ortus ex pago Laer diœceſis Monaſterienſis, atque anno ætatis XXII Carthuſianorum arctiſſimam vitam amplexus, multisque ſcriptis libris, & fama etiam ſanctitatis clarus, vixit ad annum ſecundum conſequentis ſæculi. Monaſterij haud minus inclareſcebat Rudolphus Langius, ex equeſtri Langiorum familia, Canonicus Cathedralis Eccleſiæ, à quo, poſtquam Româ redierat, politiores literæ per Weſtfaliam mirificè coli cœpêre. Multum is adamatus honoratusque ab Henrico Epiſcopo, hoc anno ex typis Monaſterienſibus Joannis Limburgij poëmata ſua in lucem dedit.

Annus Chriſti 1492.

Innocentij VIII Pont. 8.
Friderici IV Imper. 53.
Simonis III Ep. Pad. 30.

Trithem. in chron. Sponh. Heuter. l. 4. Naucler. Gen. 50. Pont. l. 11. Chron. Col. Brovver. in annal. Trevir.

Novi in Belgio motus & factiones.

Nulla exinde Imperij pars turbatior, quàm Belgium & Geldria. Nam cùm Maximilianus Romanorum Rex Germanicis Ungaricisque negotijs occupatus teneretur, Gandavenſes Duce Philippo Clivio cœptâ rebellione tumultuantur. Ac Clivius, licet Adolphi Patris aliorumque precibus invitaretur ad pacem, eâ tamen rejectâ, ſe Galli clientem profitetur, atque ex Sluſa munimento regios infeſtat; ſparſo etiam in vulgus libello, quo malam cauſam peſſimis argumentis obvelare conatur. Præter Hocxios & Cabillavios, quorum alij Maximiliano, alij Clivio hærebant, nova præterea rebellium factio in Hollandia coorta, qui ſe Caſenbrotios appellabant, queſti ſe adeo Maximiliani Regis exactionibus exhauſtos, ut præter panem & caſeum nihil ad inopem vitam relictum; eò, poſtquam ad arma perventum, in ſignis militaribus panem & caſeum circumtulêre, Geuſiorum proludia. Hi facta conſpiratione Harlemium occupant; quam urbem ſæviendo in Magiſtratum ſedem belli delegêre. Quos tamen

brevi

Digitized by Google

brevi Albertus Saxo multis prælиis disjecit; & qua erat felicitate armorum, Gandavenſes ad pacem coëgit, oppugnataque Sluſa, Civium ſubactum in gratiam recepit.

At longè gravior rebellionis procella Geldriam concuſſit, poſtquam Carolus Egmondan', animoſus XXIV annorum juvenis à Gallis dimiſſus, Gallorumq; & Vincentij Comitis Mörſani auxiliis præmunitus, cœpit Geldriam majorum provinciam repetere. Is Calend. Aprilis Ruremundam, mox Venlonam, ac deinde Neomagum ingreſſus ingenti omnium gratulatione excipitur, & Dux Geldriæ ſalutatur; cui & cetera ferè Oppida, factâ à Maximiliano defectione, juramentum fidei dixêre. Auctor eſt ſcriptor Chronici Tremonienſis Carolum Egmontanum & Henricum Monaſterienſem Epiſcopum Tremoniæ conveniſſe; haud dubium, quin collatis conſiliis Carolus veterem Geldriæ patronum & conſanguinei Epiſcopi auxilia implorârit; ſed ille tam metu Cæſaris & Maximiliani Regis, quàm Capituli atque ordinum ſuorum, à quibus jam ante Geldriæ illi bella interdicta erant, ab hac armorum ſocietate manum retraxit. Gelriam Carolus Egmondanus repetit.

Ad hos motus, qui à Gallis incendebantur, Cæſar & Maximilianus Rex menſe Septembri Confluentiæ conventum habuêre; ad quem ubi quatuor ampliſſimi Septemvirorum proceres ac reliquarum civitatum Oratores acceſſêre; Cæſar de bello adverſus Galliarum Regem ſuſcipiendo egit, ad vindicandas injurias filio Regi illatas: at Principes alieni à bello, quod ob raptum unius fœminæ gerendum eſſet; & cùm de tributis bellique ſubſidiis, quæ ad cætera bella poſtularentur, ſollicitaret Rex ac Cæſar, lentos quoq; habuêre Principes. Cæſar ſubſidia belli ſollicitat, ſed cunctantes Imperij Principes habet. *Trithem. in chron. Spon. Brovver. in annal. Trevir.*

Medio anni tempore, XXV nimirum Julij, feſto D. Jacobi, vitâ defecit Innocentius VIII Pontifex, lectusque eſt in ejus locum non ſine ambitus infamia III Idus Auguſti Rodericus Borgia Cardinalis, gente Hiſpanus, qui Alexandri VI nomen ſumpſit. Præſul magnis quidem naturæ dotibus ornatus, ſed multis corruptis moribus, ſeu, ut Langius noſter, *vir ævo grandis et mirus, in quo vitia æquabant virtutes,* inter tot optimos, qui anteceſſêre, & ad hunc diem conſecuti ſunt Pontifices, labes Apoſtolicæ ſedis. Moritur Innocentius PP. ſuccedit Alexander VI. *Raynald. in hiſt. Eccleſ. Marian. Volater. Nauclér. Gen. 50.*

Nihil per hæc turbarum in Weſtfalia præter bellum, quod Henricum Monaſterienſem Epiſcopum cum Eduardo Friſiisque geſſiſſe refert Emmius; cauſa belli nulla adſcripta, niſi quòd ex libidine bellandi & prædandi auctor tradat, Monaſterienſes ex Weſterwoldio agro in Groninganos & Reidanos irrupiſſe, inde rapto agmine Wimeram, Bonam, Bundam vicos ad Dullarti oras diripuiſſe, Weneram præterea inſigne forum apud Reidanos petiiſſe, atque illic pulcherrima dona templi abſtuliſſe, ſpoliato fano Bellum Henrici Ep. Monaſt. cum Friſiis. *Vbbo Emmius lib. 30. Hiſtor. Friſia.*

alia detrimenta. Cum autem ſicut eadem petitio ſubjungebat, ex hujuſmodi aſſiſtentia delinquentium exceſſus puniantur, et provideatur, ne alii ad delinquendum inducantur, timentes relictorum ſuorum punitionem, pro parte dicti Henrici Epiſcopi nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut conſuetudinem aſſiſtentiæ hujuſmodi hactenus laudabiliter obſervatam approbare, et inpoſterum obſervari debere, decernere, aliasque in præmiſſis oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui ad illa, ut tenemur, libenter intendimus, per quæ locorum ordinarii, et alii præſidentes officiis, ad quos ſpectat, commiſſa crimina liberius punire valeant, et ſic puniendo illis et aliis eorum exemplo ſimilia committendi audaciam interdicant, præfatum Epiſcopum à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, et interdicti aliisque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris et pœnis à jure, vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, et abſolutum fore cenſentes, ac præeminentiarum, ſive coadjutoriarum, et præpoſiturarum hujuſmodi alias qualitates, et ſituationes pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, conſuetudinem aſſiſtentiæ prædictam hactenus, ſicut præfertur, laudabiliter et inconcuſſe obſervatam auctoritate Apoſtolica præſentium tenore approbamus et confirmamus, ac prout hactenus obſervata extitit, etiam in futurum obſervari debere, dicta auctoritate decrevimus. Non obſtantibus conſtitutionibus et ordinationibus Apoſtolicis cæterisque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, approbationis, confirmationis, et decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio, Nonas Februarii Pontificatus noſtri anno primo.

A. de Maffeis

M. de Theobald. Jo: de Regio Jo: de Cardona. L. de Alteriis Jo: de Boſtys, Cherarus, D. Sirrano.

Habuêre ejuſmodi præpoſituras ſupra ſedecim Epiſcopi Monaſterienſes in Friſia: nec aliam ob cauſam cum ſæcularibus è nobilitate viris, præter morem Eccleſiæ, communicatæ fuerunt, quàm ut Epiſcopos & miniſtros Epiſcoporum juvarent ad jura Eccleſiæ defendenda, effrenemque illum populum in officio, & obedientia continerent. Et quæ non moleſtiæ Epiſcopis cum Friſijs, quæ ſuis Principibus & Regibus toties rebelles fuêre? ſicuti poſtremum etiam Maximilianus Rex Alberto Saxoniæ Duci, ut auctor eſt Langius, ob merita & res præclarè geſtas Friſiam donavit, ſiquidem gentem illam ad obedientiam deducere poſſet. Nunquam genti illi de libertate ſatis conſultum videri potuit, niſi poſtremùm admiſſa hæreſi, ab omni ſe obedientia Eccleſiæ Catholicæ exſolveret.

Digitized by Google

Annus Chriſti 1493.

Alexandri VI Pont. 1.
Friderici IV Imp. ultimus.
Simonis III Epiſc. Paderb. 31.

Bonfin. Nancler. Spondan. Heuter. Cuſpinian. Trithem. in chron. Sponh. Chron. Colon. Wittius in chron. Brovver. lib. 19. Pontan. L. 11.

Obitus Friderici Imp.

Innocentium Pontificem Fridericus Imperator anno proximo ſecutus, mortalitatem Lintzij in Auſtriâ implevit. Dies mortis ab alijs Calendæ Auguſti, ab alijs ſeptimus Septembris, ab alijs vigeſimus Septembris notatur; veriſimilius, qui XIV Calend. Septembris obijſſe tradunt; quo calculo regnavit à prima electione Francofurti facta annos LIII, menſes IV, dies XVIII; ab eo verò anno, quo Romæ coronatus Cæſar, XLIII, menſes V. rara temporum regnandi diuturnitate & felicitate, quæ poſt Octavium Auguſtum nulli exinde Cæſarum obtigit. Annum ætatis explerat LXXVIII; neque facilè etiam Cæſar, qui majori continentia cibi potusque vixerit, vino modico, eoque diluto in cæna uſus, rariſſimè extra eam. Multa in hoc Cæſare laude digna, ſicut commendat Æneas Sylvius. Animus ſedatus & tranquillus, ingenium perſpicax, memoria tenax, fervor religionis ingens, pacis & otij cupiditas, caſtus torus; ſicuti hæc pluribus etiam refert Naucletus, Langius, alijque Scriptores. Corpus Lintzio Viennam deportatum, & mauſolæo, quod ſibi parârat, illatum. Rogatus aliquando Cæſar, quid optimum in vita mortalium eſſet, reſpondit, felix vitæ exitus; ad quem & ipſe totam vitam compoſuit. Quapropter & omnibus Sacramentis ſibi rite procuratis pridie Nativitatis B. Virginis, quam ſemper ſtudioſiſſimè coluerat, exceſſit.

Naucler. Gen. 50. Trithem.

A patris morte Maximilianus Romanorum Rex imperium auſpicatus eſt; quanquam is in diplomatis ab anno 1486, quo Romanorum Rex eſt renunciatus, annos regni ſui numeret. Nondum patrem Maximilianus ſolemni ritu in tumulum compoſuerat, cùm Turcæ poſt ingentem cladem Ungaris illatam menſe Octobri in Croatiam, & hæreditarias Auſtriæ provincias irruunt, abductis X. millibus in ſervitutem; quod ubi Maximiliano renunciatur, poſito luctu, dilatoque funere, quod fortiſſimi militis erat, exercitum XX. millium contrahit, quo in Turcas invectus, è provinciis ſuis eos ejecit.

Trithem. in chron. Sponh. Bonfin. Cromer. l. 30 Pont. l. 11. Heuter. l. 5.

Pacem Maximilian9 cum Rege Francorum init.

Juſtis funebribus patri perſolutis, Maximilianus in cœtu Oratorum, quos Pontifex & Chriſtiani Reges ac Principes Viennam miſerant, de pace inter Chriſtianos Principes, & bello Turcis inferendo conſtanter egit. Ac licet belli Turcici conſilia evanuerint, pax tamen præſente Pontificis Legato cum Rege Francorum, magno & Imperij & Belgij bono, proceſſit. Traductaque jam in partes Maximiliani Clivio, rebellium Duce, Albertus Dux Saxoniæ Belgij Gubernator omnem militem convertit in Geldriam, ferro flammaq; omnia pervaſtando. Qua rerum mutatione conſternatus Carolus Dux Geldriæ receptus, in Lotharingiam profugit ad affinem Ducem.

Cœpit

Cœpit & hoc anno Weſtfalia ſuis turbis concuti. Fomes belli Nicolaus Teclenburgicus Comes; is rejecta uxore, quam habebat Wilhelmi Ducis Juliæ & Montium conſanguineam, introduxerat concubinam, qua cum flagitiosè vivebat. Ea injuria matris & probro familiæ offenſi filij, Otto & Nicolaus, quorum uterque abſens à domo paterna, Otto in aula Epiſcopi Oſnabrugenſis, Nicolaus apud Wilhelmum Juliæ Ducem verſabatur; & hic à Juliæ Duce ſtimulatus, inſtructusque militari manu, caſtrum Teclenburgum latenter & improviſò intrat, patrem ex pellicis lecto abripi jubet in carcerem, ipſe theſauris & caſtro potitus ſe poſſeſſorem facit. Flagitium Comitis etſi pœna dignum puniendumque cenſeretur ab omnibus; attamen quia à filio fiebat, patre in tetrum carcerem detruſo; indignatus non modò Otto frater, ſed & vicini Principes ac Comites, Conradus Oſnabrugenſis, Henricus Monaſterienſis Epiſcopi, Comes Lippienſis, Schawenburgicus, Ritbergenſis, ducto exercitu, urbeque Oſnabrugenſi tormenta ſubmittente, Teclenburgum obſident, oppugnantque; vi deinde deturbaturi Nicolaum filium, & Patrem liberaturi è carcere. Quæ dum magno Weſtfaliæ motu aguntur, intervenit Wilhelmus Dux Juliacenſis, & magna procerum multitudo; horum opera projecta concubina, filius reconciliatus patri, & fratres in gratiam rediêre; pactisque mutus, attributa eſt Nicolao fratri Lingenſis toparchia, quam incoleret, cætera Comitatûs fratres poſt obitum patris ex æquo dividerent. Sublato deinde patre, Ottoni Teclenburgum & Comitatus ceſſit, Nicolao Lingenſis Toparchia. Inquieta ſemper capita Teclenburgenſes Comites, neque novum in illa familia patres impiè tractari à filiis, quando Nicolaus Comes Teclenburgicus, horum filiorum avus, Ottonem patrem ſuum captivum duxit & in carcerem detruſit.

Wittius in chron. Chron. Oſnabrug. Chron. Monaſt. Litera Conradi Epiſc. Oſnabrug. à quo hoc anno hæc geſta aſſeruntur, ſecus quàm Wittius, qui ad annum 1498. refert.

Turbæ in Weſtfalia exòrtæ ob Comitem Teclenburgicum à filio in carcerem detruſum.

Annus Chriſti 1494.

Alexandri VI Pont. 2.
Maximiliani IV Imper. 1.
Simonis III Epiſc. Pad. 32.

Maximilianus dehinc Imperator, ducta Ænoponti in matrimonium Blanca Galeatii Ducis Mediolanenſis filia (quæ magnam quidem pecuniæ vim in dotem, ſed nullam prolem attulit) in inferiorem Germaniam deſcendit cum Imperatrice, tranſitâque Moguntiâ, Bertholdum Moguntinum Archiepiſcopum in comitatu habuit, quo cum Coloniam pervenit; ubi medius incedens inter Hermannum Colonienſem, & Bertholdum Moguntinum Archiepiſcopos, à Clero & Magiſtratu IV Calend. Julij magnificè exceptus eſt. Inde luſtrato Aquiſgrano, Trajectum ad Moſam petiit, obviumque habuit Philippum filium & Margaretham filiam, quibuscum in Belgium profectus. Et verò cùm toto Belgio pacato, una Geldria tumultuaretur, excitus à Carolo Egmondano Cæſar, è Brabantia ingenti cum exercitu ad

Trithem. in chron. Pont. Heuter. l. 5. Pontanus lib. 11.

Cæſar Coloniam & in Belgium deſcendit.

Neomagum oppugnat.

ad Moſam movit, expugnatâque Ruremondâ, Neomagum Geldriæ factionis caput eſt aggreſſus. Oppugnata ſumma vi urbs, ſed infelici ſucceſſu; quod Trithemius ad ultionem divinam retulit, ob militum ſævitiam, quâ Gelriæ incolas tractârunt. Quare Cæſar in Brabantiam regreſſus, Ordines ad inaugurationem Philippi deduxit, cui & ſolemni ritu juramentum fidei dixêre. Ita verò Cæſar, cui totius Imperij cura, ac moles incumbebat, partem oneris Belgicæque adminiſtrationis tranſtulit in filium; abruptaque tandem eſt armata illa lis de tutelâ filij.

Philippũ filium inaugurari curat.

Carolus Egmondanus rurſum Gelriæ inhiat.

Inter hæc Carolo Egmondano factâ ſpes ex clementia Cæſaris obtinendæ Geldriæ, qui ob id ex Lotharingia ad Cæſarem ſeſe Graviæ commorantem contulit; multumque confiſus patrocinio Imperatricis & Alberti Saxoniæ Ducis, jus ſuum obtendere cœpit, eòque Cæſarem commovit, ut quatuor Imperij Electorum arbitrio rem decidendam committeret; quod cùm & ab ipſo Carolo admiſſum probatumque eſſet, ſtare debuit haud ſecus quàm ipſe Cæſar ſententiæ periculo. Poſt ubi Electores Carolo Geldriam abjudicavêre, quòd neque Arnoldus avus, neque Adolphus pater unquam clientelari Cæſaris beneficio Geldriam obtinuerint, armaque præterea contra Imperium geſſerint; Carolus, animantibus Gelriæ civitatibus, ad arma rediit, quocum & ordines novum fœdus adverſus Maximilianum pepegêre. Ad hunc modum bellum Gelricum, quod multis turbis & damnis affecit Weſtfaliam, protractum eſt.

Scilerus in chron. Pyrmont.

Deſcriptio Comitatus Pyrmontani.

Poſt turbas inter Teclenburgicos Comites conſopitas, oritur alterò hoc anno lis nova apud Paderbornenſes ex obitu Mauritij Comitis Pyrmontani. Situs eſt comitatus hic in diœceſi Paderbornenſi intra Brunſwicenſem ducatum & Comitatum Lippienſem uno milliari à Viſurgi, Emmera interfluente. Olim præter Oppidum Luiden octoginta pagis excultus; quibus bello Suſatenſi vaſtatis, exuſtisque, decem tantummodo ſuperſunt. Quemadmodum hæc Joannes Scilerus, arcis Pyrmontanæ præfectus, in erudito Chronico Pyrmontano, quod ex tabularij literis contextum, accuratè deſcripſit.

Sedes Comitum antiquitus fuit in monte Schelle haud procul à caſtri præſentis loco; poſt Comites in ipſo Oppido Luiden ſedem habuêre. Nam quod nunc caſtrum Pyrmontanum conſpicitur, vallo foſſisque præmunitum, à Comite Spiegelbergio anno 1526 demum exſtructum. Caſtro adjacet celebris fons acidularum & ſalubrium aquarum, quem anno demum 1552 prorupiſſe volunt, qui multò exinde concurſu hominum longè lateque accedentium in hunc diem frequentatur, multisque præſens morborum medela eſt, eòque vallis benedictionis B. Virginis appellatus. Propè etiam fons ferventis aheni in modum ebulliens haud multò poſt proſiliit, aquis turbidis adeoque noxiis, ut vapore, & halitu transvolantes aves ſæpè enecet; eòque nec ad potum nec alium humanum uſum utilis. Tam propè ſe noxia & ſalubria terræ viſcera egerunt.

Origo

Origo Pyrmontanorum Comitum ob vetuſtatem, ſicut cætera omnia, valde obſcura. Crantzius, atque alij primum Comitem à Carolo M. ex Gallia introductum, & loco impoſitum, idque peregrino nomine confici volunt. Quanquam id nomen non tam Gallicum ſit, quam ex Græca voce πῦρ, quod ignem ſonat, compoſitum, montem igneum dicat; niſi à Pierre, quod Gallis eſt Lapis & Petra, Pyrmontium petroſum montem indicet, ſed hæ conjecturæ.

Crantz. l. 1. Metrop. c. 25. lib. 1. Wandal. 24.

Primum à Carolo M. Comitem impoſitum Seilerus in Chronico Pyrmontano Mauritium vocat; ab eo Eitolonem filium & Erneſtum Comites introducit. Sed quàm illa fabulis ſimilia, tam obſcura Comitum ſeries ad annum 1000, à quo ex vetuſtis Godeſchalcus, Wernerus, Hermannus, atque alij proferuntur à Seilero. Sanè in literis Falckenhagenſibus reperio anno 1260 conſignatis, Hermannum & Godeſchalcum Pyrmontanos Comites inter liberales ejus Cœnobij conditores. Inde jam explicatior & conſtantior horum Comitum ſeries (interque hos Bodo XLI Corbeienſis Abbas) ad Henricum Comitem Pyrmontanum. Is ducta in uxorem filia Comitis Diepholtij, genuit Mauritium & Joannem. Mauritius Clero adſcriptus Colonienſis Eccleſiæ Præpoſitus fuit; Joannes familiæ ſtirps ex Anna Simonis III Comitis Lippienſis filia ſuſcepit circa annum 1432 Henricum, virum militarem Lubecenſis urbis præfectum, ac Mauritium, filios; & quia neutri hæres, uterque poſtremus familiæ fuit. Vixit quidem diu in matrimonio Mauritius Comes cum Margaretha filia Comitis Naſſovij; ſed cùm nulla illi proles naſceretur, bona patrimonij convertit in dotanda Cœnobia & ornamenta Eccleſiæ. Demum hoc anno 1494 Ludæ in Oppido exceſſit è vita, conditus in veteri, & ſuburbano Oppidi templo, ubi hæc tumuli inſcriptio legitur.

Primi Comites Pyrmontani.

Mauritius ultimus Pyrmontij Comes obit Ludæ.

Ultima Mauritii Pyrmonti clara propago,
Hac Comes illuſtri pace quieſcit humo.

Et hunc Mauritium poſtremum familiæ, ſicuti cæteros, qui anteceſsére & ſecuti ſunt, Comitatum Pyrmontanum feudi titulo & beneficio habuiſſe, teſtantur literæ Simonis Epiſcopi Anno 1482 conſignatæ, & ipſius Mauritij reſcriptum. Quare idem Simon Epiſcopus cùm Comitatus Pyrmontanus eo vivente rurſum vacuus recidiſſet ad Eccleſiam Paderbornenſem, feudi beneficio tranſtulit in Bernardum fratrem Lippienſem, qui certa etiam Epiſcopi fratris gratia ſubnixus, Comitatus poſſeſſionem cœpit. Verùm obſtitit Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus, qui ſibi ejus Comitatus donationem, ſeu ex feudo ſuæ Eccleſiæ, ſeu ex ducatu Weſtfaliæ vendicabat; eòque rem per multas lites & congreſſus deduxit, ut Comiti Lippienſi cedendum fuerit; datusque eſt comitatus Pyrmontanus jure clientelari Friderico & Mauritio fratribus Spiegelbergijs Comitibus. Juvit, quòd Fridericus natus eſſet Joanne Comite Spiegelbergio & ſorore

Comitatus Pyrmontanus feudum Eccleſiæ Paderborn.

De eo lis inter Epiſcopum Paderb. & Archiepiſcop. Colon.

ſorore Joannis Comitis Pyrmontani: Et Mauritius pyrmontanus, quem aliqui cum Mauritio Spiegelbergio confundunt, Canonicus Colonienſis & Præpoſitus Embricenſis, magno tum loco erat apud Hermannum Colonienſem Archiepiſcopum, ob præclaram prudentiæ & doctrinæ famam. Quippe magnus ea tempeſtate poëta, Orator, Hiſtoricus, ac Theologus, eòque magnis encomijs celebratus à Rudolpho Agricola. Nam cum illo & Rudolpho Langio in Italiam profectus audierat Franciſcum Philelphum, Theodorum Gazam, aliosque linguæ Latinæ & Græcæ inſtauratores Magiſtros. Hæc ſubinde controverſia integre transacta inter Simonem Epiſcopum & Hermannum Archiepiſcopum, poſtquam biennio abhinc Hermannus Adminiſtrator Paderbornenſis Eccleſiæ ſolemni ritu ſuſceptus, ſed ea lege, ut Comitatus Pyrmontanus maneret feudum Eccleſiæ Paderbornenſis. Quibus deinde mortalium caſibus, poſſeſſorumque brevi & infelici exitu, Comitatus Pyrmontenſis tanquam Sejani equus à Spiegelbergijs, cæſo ad S. Quiritium Philippo Spiegelbergio poſtremo ejus ſtirpis hærede, ad Comites Lippienſes, ab his ad Gleichenſes in Thuringia Comites, poſtremumque ad Waldecenſes pervenerit, & ab his ab Epiſcopis Paderbornenſibus repetitus ſit, ſuis locis memorandum erit.

Simon Ep. ætate provectus & conſanguineorum amore abreptus malè Diœceſin admini-

Primam hujus longæ ad noſtra tempora controverſiæ, malorumque viam aperuit Simon Epiſcopus noſter, quòd, cùm Pyrmontanus Comitatus pleno planoque jure recidiſſet ad Eccleſiam noſtram, ſuorum amore abreptus transferre conatus eſt in familiam Lippienſem, quæ jam ante prodigalitate Paderbornenſium Epiſcoporum ex illa familia ampliſſimam Comitatus partem feudi titulis ac beneficijs obtinuerat, ac paulo etiam ante Comitatum Sternebergenſem avulſerat. Adeo ad corruptam ætatem perventum, qua Epiſcopi magis familiæ opem ſplendoremque, quàm Eccleſiæ ſuæ patrimonium quærebant.

Sed & alijs malis hoc languido & morbis depreſſo Epiſcopo afflicta Eccleſia Paderbornenſis, quod multis Canonici Cathedralis Eccleſiæ; & totus Clerus Alexandro Pontifici ſupplices exponunt; queſti caſtra, oppida, villas, aliaque loca & bona, proventus & cenſus, contempta omni jurisdictione ſacra, à profanis libere in prædam rapi, Clerumque ad ſummam inopiam redigi. Poſt quæ Pontifex miſeratus calamitoſum ſtatum diœceſis, Conſervatores ac Judices cum plena poteſtate nominavit, à quibus ejuſmodi raptores ſacrorum in jus vocarentur, & cenſuris Eccleſiaſticis ad reſtitutionem compellerentur. Qua ſuper re Alexandri Pontificis literæ apud nos ſervantur, Romæ apud S. Petrum ſexto Idus hujus anni datæ; eas verò, quia prolixæ, nec aliud quàm Apoſtolicæ Sedis patrocinium continent, hic proferre ſuperſedeo. Et ſatis hæc commonſtrant, quàm exigua fuerit Simonis Epiſcopi auctoritas, à quo ne Clerus quidem ejus à publicis injurijs defendi potuit.

Annus

Digitized by Google

Annus Chriſti 1495.

Alexandri VI Pont. 3.
Maximiliani IV Imper. 2.
Simonis III Epiſc. Pad. 33.

Nauclev. Gen. 50. Trithem. Pont. Heuter. lib. 5. c. 4. Urſberg. Paralip. Serrar. in Mogunt. Brovver. lib. 19. annal. Trevir.

Comitia Imperij à Maximiliano Wormatiæ indicta.

Annum proximum ſæculi nonageſimum quintum illuſtrem fecit Maximilianus Cæſar primis ſuis, quæ habuit, comitijs Wormatiæ indictis. Ea, ſi unquam, celeberrima fuêre. Nam præter Bertholdum Moguntinum, Hermannum Colonienſem, Joannem Trevirenſem, cæterosque Electores, adfuêre Principes quadraginta quinque, Comites ſexaginta ſeptem, ingens, ut inquit Trithemius, Epiſcoporum, Principum, Abbatum, atq; omnium Imperij ordinum, procerum, & Legatorum multitudo, qui ritu veteri conſedêre in conſpectu Imperatoris throno ſuo ſublimis. Protracta comitia à menſe Aprili in Septembrem. Capita deliberationis fuêre bellum Turcarum, & Carolus Galliarum Rex, qui cum inſtructiſſimo exercitu Italiam ingreſſus, Neopolitanum regnum, Apuliam, multaque loca torrentis inſtar occupârat; ob quæ Imperator à Pontifice & Italiæ Principibus imploratus. Placuit quidem principibus ad utrumq; bellum ſuſcipiendum leve quinquennij tributum indici; verùm cùm Principum pars major duio primùm neceſſaria poſcerent, pacem domeſticam Imperij, & nervum pecuniæ tantis bellis parem, conſilia hæc irrita diffluxêre.

Camera Imperialis Spiræ erigitur.

Inde Cæſar & Principes, conſilijs ad Rempublicam converſis, rem longè celeberrimam, publicum videlicet Jmperij tribunal & judicium, quod *Cameram Imperialem* dicunt, inſtituêre. Auctor ejus Bertholdus Comes Hennebergius Moguntinus Archiepiſcopus ac Metropolitanus noſter. Is qui Archicancellarius Jmperij diu aulam Jmperatoris ſecutus, viderat quanta Jmperatoris fatigatione, & populorum moleſtia, & rei difficultate cauſæ per Jmperium litigantium deferrentur ad Cæſarem decidendæ, perfecit, ſua eloquentia ac ſapientia apud Cæſarem Maximilianum & Principes Jmperij, ut Spiræ tribunal illud erigeretur. Delecti plerique Barones, Nobiles, ac juris ſcientiſſimi cognitores & judices cauſarum: præſcripta jurisdictionis forma, & ad certa capita dilucidè redacta. Qua judicij inſtitutione nullum præſentius remedium fuit adverſus tumultuaria bella tandem è medio tollenda, quibus tot annis Germania, & cumprimis Saxonia noſtra miſerandum in modum dilacerata fuit. Quemadmodum hæc ex Comitiorum decretis planiùs recognoſci poterunt.

Judicium Weſtfalicum ad antiquas leges reducitur.

Jn his præterea comitijs judicium Weſtfalicum, quod ſecretum vocant, emendatum, & ad formam à Carolo M. inſtitutam reductum eſt; nimirum ut non niſi viri ingenui, prudentes, & legum periti deligantur præſides; ac ea tantùm crimina puniantur, quæ legibus Carolinis præſcripta ſint; ſerventurque præterea, quæ à Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo, jubente Sigiſmundo Auguſto, & quæ

à Friderico Jmperatore ſancita ſunt, Quæ ſatis ſimul indicant per id tempus judicium illud Carolinum occultumque adhuc valuiſſe.

Annus Chriſti 1496.

Alexandri VI Pont. 4.
Maximiliani I Imper. 3.
Simonis III Ep. Pad. 34.

Heuterus Chron. Colon. Trithemius in Chron. Raynaldus in Hiſt. Eccl. Ursberg. Paralip. Pontanus.

Tranquilliſſimus annus Germaniæ Jmperio conſecutus, poſtquam in Germania pax publica Wormatiæ ſancita, & Belgium omne Philippum Maximiliani filium inauguratum Principem ſuum recepit. Hinc ille exeunte Aprili è Belgio in Germaniam profectus, & ſub initium Maji Coloniæ magnificentiſſimè exceptus, Viennam properavit, quam pridie Calend. Julij attigit; ubi cum Maximiliano Cæſare Patre de rebus domus Auſtriacæ & Burgundiæ collocutus, Oenipontum Pater & filius conceſsêre. Inde Philippus feſtinatis itineribus in Belgium regreſſus, Liræ in Oppido Brabantiæ Joannam Aragoniam Ferdinandi & Iſabellæ Hiſpaniæ Regum filiam 12 Calend. Novembris ſibi jungit, fortunatiſſimo matrimonio; quo Hiſpaniam, Indiam, & complura regna in domum Auſtriacam intulit; patri connubio non infelicior, qui cum Maria Burgundi filia Belgio auxerat familiam ſuam.

Cæſar ferrea, de more, coronâ Mediolani inſignitur.

Cæſar poſt diſceſſum filij expeditionem in Italiam ſumpſit, invitatus ab Alexandro Pontifice, Venetis, & Duce Mediolanenſi Sfortia. Ac poſtquam Mediolani in Baſilica D. Ambroſij ferrea corona fuit inſignitus, Romam parabat ingredi, ut à Pontificis manu auream coronam caperet; at digno ad hanc rem apparatu nervoque deſtitutus, iter in Germaniam relegit, pollicitus ſe Cæſarum more pro magnificentia rediturum. Et jam Gallorum fortuna prociderat in Jtalia. Quippe qua felicitate Neapolitanum regnum occupârat, eadem levitate amiſerat Carolus Rex in Galliam regreſſus. Quo Gallorum receſſu fœda illa lues, quam alij ab origine Jtalicam, alij Gallicam dixêre, latè per Gallias, Hiſpaniam & Germaniam ad Rhenum proſerpſit.

Wilhelmus Heida in hiſtor. Ultrairaj.

Moritur David Epiſc. Ultrajectenſis.

Supremus quoque hic annus vitæ fuit Davidi Ultrajectenſium Epiſcopo, 16 Aprilis; ex quo per XXXIX annos & IX menſes Epiſcopatum illum varia fortuna adminiſtrârat. Quem virum etſi in multis reprehendas, hoc uno tamen laudabilis fuit, quòd oppida, arces, & nobiliſſimam illam diœceſin integram, & ab omni onere liberam, D. Martini patrocinio, Eccleſiæ ſuæ reliquerit.

Cui ſuccedit Fridericus ex Marchionibus Badenſibus.

Indictis pòſt menſe Majo eligentium comitijs, ab Epiſcopo Monaſterienſi, Duce Juliacenſi, & Comite Benthemenſi commendatus Philippus, Ducis Clivenſis frater, Chori Trajectenſis Epiſcopus, quem alij Engelbertum vocant; at concordibus omnium ſuffragijs delectus eſt Fridericus Marchio Badenſis, Colonienſis Eccleſiæ Theſaurarius, patrocinio cumprimis Maximiliani Cæſaris, quòd Caroli Marchionis ex ſorore Friderici III Jmperatoris filius eſſet.

Et hoc

Digitized by Google

Et hoc anno in Paderbornenſi Eccleſia noſtra mutatio. Gubernârat jam in xxxiv annum Simon Epiſcopus diœceſin; ſed quia & ſenio confectus, & paralyſi, alijsque morbis depreſſus jacebat, quo minus, ut res & tempora poſcebant, diœceſin adminiſtrare poſſet, id quod hactenus Canonicorum & ordinum conſilijs pertractatum erat, delectus eſt, conſentiente tandem Simone, Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus Coadjutor Epiſcopatus, qui & certo Succeſſoris jure Adminiſtrator Epiſcopus ſubrogaretur. Atque hæc electio ut primùm Alexandro Pontifici perſcripta, expoſitumque quanto diœceſis bono id factum eſſet, Pontifex hiſce reſcriptis ad Capitulum literis electionem ratam habuit. Hermannus Archiep. Colon. eligitur Coadjutor Pad.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Dilectis filiis, Capitulo Paderbornenſi ſalutem et Apoſtolicam benedictionem. Hodie aſſumptionem per venerabilem fratrem noſtrum Symonem Epiſcopum Padeburnenſem ſenio confectum de perſona venerabilis fratris noſtri Hermanni Archiepiſcopi Colonienſis in ipſius Epiſcopi Coadjutorem in regimine et adminiſtratione Eccleſiæ veſtræ Padeburnenſis, quamdiu illi præeſſet, de conſilio, et conſenſu majoris et ſanioris partis veſtrum factam de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate Apoſtolica confirmavimus et approbavimus, ipſumque in Coadjutorem præfati Epiſcopi dedimus, conſtituimus, et etiam deputavimus cum plena libera, et omnimoda voluntate et poteſtate gerendi et exercendi omnia, quæ ad officium ipſum quomodolibet pertinent de conſuetudine vel jure, ac cedente vel decedente dicto Symone Epiſcopo, ſeu regimen et adminiſtrationem dictæ Eccleſiæ alias quomodolibet dimittente, et illa quovis modo etiam apud Sedem Apoſtolicam vacante, ex hodie, prout ea tunc, et è contra eundem Hermannum Archiepiſcopum perpetuum Adminiſtratorem in eiſdem Spiritualibus et temporalibus dictæ Eccleſiæ de ſimili conſilio etiam conſtituimus et deputavimus, ac conſtitutum et deputatum fore decernimus, prout in diverſis noſtris inde confectis litteris plenius continetur. Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eundem Hermannum Archiepiſcopum ex tunc tanquam Coadjutorem præfati Symonis Epiſcopi, et eodem Epiſcopo cedente vel decedente, ſeu regimen, et adminiſtrationem prædicta alias quomodolibet dimittente tanquam Adminiſtratorem dictæ Eccleſiæ, ac Patrem et Paſtorem animarum veſtrarum grato admittentes honore et exhibentes cum his, quæ ad dictæ Coadjutoriæ officium pertinent, eo durante, et deinde tanquam adminiſtratori Eccleſiæ prædictæ obedientiam et reverentiam debitas et devotas, ejus ſalubria monita et mandata ſuſpiciatis humiliter, et efficaciter adimplere curetis, alioquin ſententiam, quam idem Coadjutor, et deinde Adminiſtrator rite tulerit in rebelles ratam habebimus, et faciemus authore Domino uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſexto, tertio Id. April. Pontificatus noſtri anno quarto. Cujus electio à Pontifice probatur.

Inde Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus ſolemni ritu Coadjutor receptus, introductusque poſt feſtum D. Remigij, privilegia

Digitized by Google

Brakelenſium, Warburgenſium, aliarumq; civitatum confirmat. Tum verò Simon Epiſcopus in arcem Dringenbergenſem ad quietam privatamque vitam ſeceſſit, retento tamen Epiſcopi nomine & honore. quando & hoc anno, ut ſupra diximus, menſe Octobri diploma dedit Blumbergenſi Cœnobio PP. Auguſtinianorū Epiſcopi nomine conſignatum, quo eidem donationes certas fecit pro Epiſcopi poteſtate.

Annus Chriſti 1497.

Alexandri VI Pont. 5.
Maximiliani I Imper. 4.
Simonis III Epiſc. Pad. 35.

Trithem. in Chron. Sponh. Chron. Holland. Pont. Heut. lib. 5. Bontan. l. 11. Hiſtor. Clivia. Teſchem. Turbæ Belgicæ à Carolo Egmondano motæ.

Publicam dehinc Imperij inferiorisq; Saxoniæ pacem conturbavit anno conſequente Carolus Egmondanus. Quam ægre is hactenus ſe à Ducatu Geldriæ, quam ab avo patreq; ſibi vendicabat, depelli patiebatur; tam pertinaciter ſe objecit ſententiæ quatuor Imperij Electorum, à quibus illi ducatus abjudicatus erat. Hic igitur collectis ad Moſam conſpirantium copijs, incurſare Geldriam, ſollicitare ordinum & urbium animos, & omnia novis rebellionum turbis involvere. Proni omnes, cumprimis Neomagenſes, quòd proprium Ducem mallent, quàm Burgundico Belgicoque imperio comprehendi. His ad Philippum Archiducem prolatis, qui per id tempus apud Hollandos inaugurabatur, miſit ille Albertum Saxoniæ Ducem, ſupremum militiæ ſuæ præfectum, cum exercitu in Geldriam. Ejus bellica fortitudine Leredamum à Carolo receptum; Oppida præterea expugnata, & provinciæ ferro flammaque vaſtatæ, dum flagrans hoc bellum ad inducias deduceretur.

Crantz. l. 13. Saxon. c. 23. Chron. Monaſt. Kerſenbr. in Epiſcopo Monaſt. Langius. Expeditio Henrici Ep. Monaſt. contra Friſios.

Alterum hujus anni bellum inter Henricum Monaſterienſem Epiſcopum, Edſardumque Friſiæ Comitem ac Friſios. Friſij quippe, uti Crantzius inquit, fluxa fide populus, ruptis, in quas ante biennium convenerat, pacis conditionibus, rediêre ad ingenium & inſolentiam, jura ſacra ac civilia violando, Epiſcopi miniſtros injurijs vexando, liberam Amaſis navigationem impediendo & quæ ejuſmodi cum Edſardo Comite veteres ac graves erant controverſiæ; poſteaquam Ulricus ejus pater, primus ejus loci Comes, Oppidum Embdam & arcem, verum Eccleſiæ Monaſterienſis peculium, ut ſupra retulimus, ac cætera bona invaſerat, averteratque à patrimonio D. Pauli, neque clientelari quidem beneficio accipere dignabatur. Hæc magnanimum & fidum Eccleſiæ Epiſcopum commovêre, ut majori quàm unquam apparatu armorum Friſios aggredi, & jura Eccleſiæ ſuæ poſſeſſioneſque bonorum reſtituere in integrum decerneret. Verùm dum ad hanc expeditionem ingentibus ſe animis accingit, alieniſſimo tempore, & magno omnium ſuorum luctu, nono Calend. Januarij, in ipſo pervigilio Natalis Chriſti, ſumptis omnibus Eccleſiæ Sacramentis, è mortalium vita eripitur; ſicuti

In qua moritur.

hæc Rudolphus Langius certus & præſens rerum Scriptor conſignavit,

Digitized by Google

gnavit. Corpus, ſicuti vivus petierat, delatum in Baſilicam Monaſterienſem, conditumque ad aram D. Pauli, quam ante chori ingreſſum columnis, arteq; elegantem conſtruxerat; tumulus etiam cæteris magnificentior è nigro marmore paululum ſupra terram erectus, cippoque lamina ex Orichalco impoſita, cui Epiſcopi effigies & inſignia impreſſa. Supra è tholo ſuſpenſum aureum vexillum, aquila nigri coloris decorum, donum à Friderico Imperatore ob res ad Noveſium fortiter geſtas tranſmiſſum. Cùm alia, tam hoc à Langio epitaphium adſcriptum.

Ænea Pontificis ſpectans monumenta Viator,
Noſce Aquilas, magni Cæſaris arma tuli.
Viribus Harpſtedium cœpi prædone fugato,
Et Delmenhorſti mœnia ſæva nimis.
Senſerunt Friſiique truces mea tela, vel armis
Edocti vinci, quod potuêre meis,
Hinc morior læto ſucceſſu: Quiqne ſuperbis,
Diſce mori, properat mors cita, diſce mori.

Geſſit Archiepiſcopatum Bremenſem annis tribus antequam Epiſcopus Monaſterienſis legeretur. Inde utrumque Epiſcopatum per annos triginta duos adminiſtravit; poſitoque Archiepiſcopi titulo, poſtquam Monaſterienſis Epiſcopus factus, Adminiſtratorem ſe Bremenſem, & Epiſcopum Monaſterienſem ſcripſit, raro ſanè exemplo. Tanti Epiſcopatum Monaſterienſem fecit, adeoque dilexit Monaſterienſes, ut apud eos maximam vitæ pàrtem egerit, eorumq; Eccleſiæ Delmenhorſtium tranſcripſerit, quod, ut Crantzius inquit, Monaſterienſium viribus expugnârat. Queſti quidem Bremenſes, negligi ſe, & Mònaſterienſes coli; at poſtquam vita exceſſit, & ſucceſſorem Joannem, cognomento Rode, nacti ſunt; tum primùm magnis deſideriis repetitus Henricus Epiſcopus; quemadmodum præſentem virtutem faſtidimus, amiſſam requirimus. Nam Langij teſtimonio omnibus Epiſcopi & Principis virtutibus conſpicuus fuit; qui religione, bellica fortitudine, liberalitate, clementia, ac pietatis ſtudio omnes ejus ætatis præſules antegreſſus, quique Geldrorum ordinum judicio res Eccleſiaſticas & civilia pari ſemper virtutum laude adminiſtrarit. Vir magnæ auctoritatis apud Cæſarem, & Principes Imperij, in quo regius familiæ animus & ſpiritus illuxerit. Ejus ſeveritate prædones caſtigati, caſtra raptorum everſa, publica viarum & mercimoniorum ſecuritas reddita; expugnatoque caſtro Delmenhorſtano, tanta per eas regiones tranquillitas parta fuit, ut publicæ pacis conditor appellatus ſit. Nihil jam attinet res ab eo domi bellique geſtas repetere, quas magnam partem hiſtoricæ narrationi inſcripſimus.

Crantz. l. 12. Metrop. c. 25.

Succeſſorem in Epiſcopatu Monaſterienſi habuit Henric' Conradũ Comitem Ritberg, Oſnabrugenſem Epiſcopum; quem inſtituta matura

Crantz. l. 12. Metrop. c. 24. Chron. Monast.

Digitized by Google

Kerſenbroc. in catal. Epiſcop. Monaſt. Henrico in Epiſcopatu Monaſt. ſuccedit Conradus Comes Ritberg. Ep. Oſnabrug.

matura deliberatione Canonici concordibus ſuffragiis poſtulavêre, virum,ut inquit Crantzius,inſignem;ſed ea lege,ut quemadmodum Henricus Epiſcopus fecerat,abdicato Epiſcopi Oſnabrugenſis titulo,ſe Epiſcoporum Monaſterienſem, & Oſnabrugenſis Eccleſiæ Adminiſtratorem ſcriberet. Id cùm Monaſterienſes ſuæ dignitati, diœceſis opulentiæ, & armorum potentiæ deferri vellent,non recuſavit Conradus Epiſcopus. Ac ne,ut Henricus Epiſcopus fecerat,exteris ſe armis implicaret,ea ſimul lege admiſerant,ne ſine conſenſu Capituli & ordinum bella & res majores momenti ſuſciperet. Id frenum tum temporis adhibendum ordines conſultum habuêre. Scriptum deinde ad Alexandrum pontificem; qui cùm electionem gubernationemque harum duarum Eccleſiarum ſub uno rectore comprobaret, altero anno ſolemni ritu introductus eſt. Adeo jam ante hæreſin ob temporum injurias invaleſcere cœpit,ut duo Epiſcopatus cumprimis per Weſtfaliam & Saxoniam unius Epiſcopi regimini permitterentur.

Ac Simon Epiſcopus noſter etſi in privatam vitam abierat, hoc tamen anno pro retenta Epiſcopi auctoritate mille & centum florenis oppigneraverat caſtrum & Wigboldum Calenbergium Wolfio & Ravenoni fratribus Calenbergiis: in quem verò uſum pecuniam illam converterit, in literis ſuppreſſum eſt.

Annus Chriſti 1498.

Alexander VI Pont. 6.
Maximil. I. Imp. 5.
Simonis III Ep. Pad. 36.

Trithem. in Chron. Sponheim. Pont. Heut. lib. 5. Annales Holland. Langius in Chron. Pontan. lib. 11. Cæſar bello Helvetico & Geldrico occupatur.

Cæſar dehinc anno proximo duplici bello involutus, quorum alterum fuit Helvetium in ſuperiori Germania, alterum in inferiori Geldricum. Quam ob rem Friburgi in Briſgoa menſe Junio Principum comitia indixit, quæ magno Principum & procerum conventu celebria fuêre; actumq; in his de bello Turcico, Helvetico, & Geldrico,quæ majoribus Principum promiſſis, quàm factis, caſſum exitum habuêre. Nihilo tamen minus Cæſar ad inferiorem Rhenum profectus Geldriam invaſit, multaſque munitiones deditione accepit; ſed mox in ſuperiorem Germaniam ob bellum Helveticum evocatus,Philippo filio & Alberto Duci Saxoniæ expeditionem belli Geldrici commiſit:quibus Dux Juliæ,& Cliviæ ex fœdere cum Cæſare Friburgi inito ſuas copias junxêre: quam tamen belli molem Carolus Egmondanus,copiis Gallicis adjutus,Gelrique magnis animis alternaque fortuna excepêre.

At Cæſar, quòd Juliæ & Cliviæ Duces offendere, & ab iis Juliæ ac Montium Ducatus, quos Alberto Saxoniæ Duci promiſerat, avertere non auderet, alio conſilio Albertnm Saxonem perpetuum & hereditarium Friſiæ gubernatorem fecit; ſiquidem gentem illam, quæ ab omni Imperio Belgico ſe exemptam ferebat, ſubigere

Digitized by Google

ſubigere poſſet. Quam provinciam cum ſuſciperet Albertus Dux, novum inde bellum Friſiæ annis proximis excitatum eſt.

Inter hæc moritur hoc anno Nonis Martii Simon Paderbornenſis Epiſcopus noſter in arce Dringenberg, ſicuti hunc annum & diem obitus in Necrologio Cathedralis Eccleſiæ, Cœnobii Gerdenſis & Abdinghoviani, & ab aliis conſignatum habemus; fallitq; nos Pideritius, qui I Novembris obiiſſe ſcribit. Funus Paderbornam deductum, ubi in Cathedrali Eccleſia obſcurum tumulum nactus; quemadmodum res ab eo geſtæ in obſcuro jacent, tametſi in annum trigeſimum ſextum Epiſcopatum adminiſtrârit. Apud ſcriptores & in monumentis noſtris modica ejus commendatio; præterquam quòd turbulentis temporibus diœceſin laudabili prudentia & moderatione gubernaſſe ſcribit Bruſchius & Kerſenbrochius. Gerdenſes Virgines in faſtis ſuis commendant ab eo Cœnobium ſuum ad meliorem formam redactum. Quid verò in cæteris pro diſciplina Cleri & populi inſtauranda egerit, aut quas unquam ſynodos habuerit, Sacerdotes conſecrârit, ac cætera Epiſcopi munia obierit, annotatum non reperio. Quare ex ſilentio ſcriptorum non tam laudis, quàm vituperationis materiam reliquit. Depravatum fluxumque in hæreſin ſeculum, quod ab ignavia & inſcitia multorum Epiſcoporum originem habuit: videnturque hoc paſſim egiſſe, ut boni magis Principes, quàm Epiſcopi eſſent, *Necrologia Bruſchius in Catal. Kerſenbrochius. Pideritius.* Obitus Simonis Ep. Paderborn.

Simone ſublato, Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus pleno jure ac poteſtate Adminiſtrator Epiſcopatum Paderbornenſem adiit. Is hoc anno pro Metropolitani auctoritate Conradum Monaſterienſem ac provincialem ſuum Epiſcopum, poſt allatam Roma confirmationem, magno Comitum, procerum & nobilium comitatu poſt feſtum D. Lamberti diem introduxit; magnaque ordinum concordia & lætitia omnium inauguratio peracta eſt.

Miſerat jam ante inaugurationem Conradus Monaſterienſis Epiſcopus Gumpertum Newenariæ Comitem, eumque, ut literæ habent, Colonienſis urbis Advocatum, Legatum ad Maximilianum Imperatorem. Atque hic poſtquam 24 Julij Conradi Epiſcopi nomine Friburgi in conventu Principum Cæſari fidem juraſſet, obtinuit à Maximiliano Cæſare ampliſſimas literas, quibus utriuſque Epiſcopatus jura regalia & privilegia Conrado inſtaurat confirmatque. Inter hæc, quod peculiariter nominatimque primùm voluit, Cæſar Conradum ut Monaſterienſem Epiſcopum Delmenhorſtio & Harpſtedio inveſtit, regalique donatione omnia utriusq; loci bona ac jura impertit; ſicuti ea Henricus Epiſcopus à Friderico Cæſare jam ante obtinuerat, & poſt Conradum Ericus Monaſterienſis Epiſcopus, Coloniæ anno 1521 Wormatiæ, & Fridericus de Weida Epiſcopus ab eodem Carolo V. Spiræ anno 1528, Franciſcus de Waldeck Epiſcopus à Ferdinando I Romanorum Rege anno 1537 Cremptij *Ex Archiv. Burano tom. 4.* Conrad⁹ Ep. Monaſt. regalia à Cæſare obtinet.

ac

ac poſtremùm etiam Wilhelmus Kettelerus anno 1554 Bruxellis die 27 Februarii à Carolo V. Cæſare impatravêre; è qua tamen poſſeſſione tot Cæſarum donationibus confirmata primùm per vim à Comite Oldenburgico, ac poſtremum ſententia Imperialis judicij ut ſuis locis memorabilitur, extruſi Monaſterienſes.

Summa Weſtfaliæ hoc tempore tranquillitas, ſub Hermanno & Conrado Epiſcopis.

Quod verò ad præſentem rerum ſtatum, de quo agimus, hic cumprimis attinet; nihil ad tranquillitatem ſalutemque totius Weſtfaliæ optatius accidere poterat, quàm amicitia, ſummaq; concordia inter tot potentiſſimos totius Weſtfaliæ Epiſcopos & Principes. Nam cùm Conradus Hermannum Archiepiſcopum coleret ut patrem, ac viciſſim ille Conradum amplecteretur ut filium ſuum, quo amoris teſtificatione ſe mutuo compellabant; conſecuta eſt una in pacem totius Weſtfaliæ conſpiratio; nec repertus, qui ſe contra potentes hoſce Principes comovere auderet; cùm Hermannus totam Colonienſem diœceſin, & ducatum Weſtfaliæ cum Epiſcopatu Paderbornenſi, Conradus verò ampliſſimam diœceſin Monaſterienſem cum Epiſcopatu Oſnabrugenſi in poteſtate haberet. Quare ſub iis rectoribus non modò per Epiſcopatus, ſed & per totam Weſtfaliam pacis tranquillitas & temporum felicitas fuit; ut non immeritò uterq; pacifici Principis nomen apud poſteros reliquerit.

Annus Chriſti 1499.

Alexandri VI Pont. 7.
Maximiliani I Imp. 6.
Hermanni Colon. Archiep. Paderborn. Adminiſtr. 1.

Literæ Paderborn. Hermannus Archiep. Monaſterium Queſtelberg Crucigeris attribuit.

Altero dehinc anno, qui ſeculi hujus nonageſimus nonus erat, Hermannus Colonienſis Archiepiſcopus Paderbornenſem diœceſin ingreſſus, cœpit perluſtrata diœceſi ea, quæ à Simone neglecta erant tam in ſacris quàm civilibus, in meliorem ſtatum reponere; à quo & hoc anno Monaſterium Sanctimonialium Queſtelbergium in ducatu Weſtfaliæ prope Oppidum Medebacum, quòd inter ruinas ſuas propè conſepultum jaceret, Crucigeris incolendum excolendumque datum.

Vbbo Emmius lib. 35. Hiſtor. Friſia. Literæ Monaſter. Conradus Ep. Monaſt. bello Friſico inſiſtit.

Nec indiligentior Conradus Monaſterienſis Epiſcopus in procuratione rerum ſacrarum. Sed quia prima illi cura erat in affecto bello cum Edſardo Comite Orientalis Friſiæ atque ipſis Friſiis componendo, omnia ſtudia convertit in controverſiis hujus belli, quæ de jure ſacrorum per Friſios, navigatione per Amaſin & libero Monaſterienſium mercatu in Embdana urbe jam à multis annis intervenerant, tranſigendis. Multa in hanc rem per Legatos utriusque partis tentata tractataque. Ac licet de navigatione Amaſis, & mercatu in urbe Embdana facilè convenerit, uti id Emmius refert, & prolixæ, quas legi, tranſactionis literæ docent; res tamen longè difficilior fuit

de

Digitized by Google

de jurisdictione ſacra (quam à D. Ludgero omnes Epiſcopi Monaſterienſes per Friſia m habuêre ampliſſimam) & de jure in arcem Embdanam, atque ipſam urbem; qua ſuper re perſcriptum à nobis ad annum 1253. Major pars Canonicorum Cathedralium bello, quod Henricus Epiſcopus cœperat, inſiſtendum urgebat, nec ad pacem fœdusque amicitiæ tranſeundum, quàm Embda & jura omnia Eccleſiæ Monaſterienſi reddita eſſent. Quibus verò conditionibus inter Conradum Epiſcopum & Comitem Edſardum ſit transactum, non perinde uti cætera, quæ convenêre, reperire licuit; neque Emmius hæreticus ſcriptor, neque alius quisquam ex illo hominum genere hiſtoricus hæc facile ſyncero calamo perſcribit. Certa ex tabulario Monaſterienſi requirenda ſunt. Magnopere ſuſpicor, eò quòd Edſardus Comes Elizabetham Ritbergenſem Conradi Epiſcopi ex Joanne fratre neptem, uti Crantzius verius, quam Emmius, qui Conradi ſororem ſcribit, in matrimonio habuerit, multum Edſardo Comiti indulſiſſe Epiſcopum, & vinculum affinitatis habuiſſe ante jura Eccleſiæ ſuæ repetenda; fœdus certè amicitiæ & pacis inter utrumque conveniſſe narrat Emmius.

Reusner. in gen. Ritberg. Chytræus l. 8. Chron. Weſtf. Emm. l. 58. in fine. Crantz. lib. 12. Metrop. cap. 44. Pont. Heut. lib. 5. Pontan. lib. Chron. Holland. Chron. Colon. Teſchen. Crantz. l. 13. Saxon.

Interim quieſcente Weſtfalia ſub imperio Hermanni Colonienſis, & Conradi Monaſterienſis Epiſcoporum, omnia circum in Gelria, Clivia & Friſia perſtrepebant armis. Nam cùm Maximilianus Imperator diſtentus eſſet bello Helvetico (in quo ſupra viginti millia bellatorum occubuêre) & Albertus Saxoniæ Dux Belgicæ militiæ præfectus Friſiam ſubigendam ſuſcepiſſet; Carolus Egmondanus Gallicis viribus confirmatus, Neomagenſes, Gelrique confœderati arma reſumunt; totaque belli hujus vis in Juliæ & Cliviæ Duces, quos Maximilianus Cæſar Geldriæ ex pacto fœdere defendendæ præfecerat, incubuit, decertatum proinde incurſionibus & deprædationibus magis quam armis; dum interventu Regis Galliarum arma ad inducias venirent. Adeo una provincia Gelriæ tot Duces totumque Belgium fatigabat.

Duces Juliæ & Cliviæ pacem cum Gelris ineunt.

In vicina Friſia haud minus tumultuatum inteſtinis diſſidijs & factionibus; quarum altera Sciringerorum, altera Vercopejorum erat, cui & Groningenſes ſe junxerant. Opportunum id accidit Alberto Saxoniæ Duci. Nam cùm illi ejusque hæredibus ob merita & ſtipendia, quæ trecenta florenorum millia erant, nondum perſoluta, à Cæſare & Philippo Archiduce Friſia donata eſſet, multisque ad ſocietatem belli invitaretur pertraheretur que, ſe ad Friſios ſubigendos paravit. Interque alios Edſardus etiam Friſiæ Orientalis Comes, quòd jam metu belli Monaſterienſis liber eſſet, & profunda, ut Heuterus ſcribit, ambitione ad Imperium Groninganæ urbis & Ommerlandiæ aſpiraret, Saxoni ſe ultro obtulit belli ſocium. Ac poſtquam arcanis inter utrumque pactis convenit, quibus pars Groningani agri Comiti promiſſa, bellum Groninganis primus intulit; ſed

Pont. Heut. lib. 5. Crantz. l. 13. Saxon. c. 23.

Friſij ab Alberto Saxoniæ Duce domantur.

Digitized by Google

ancipiti eventu; donec ipſe Saxo cum Gregorio & Henrico filijs, inſtructoque exercitu accederet. Quo territi Lewardenſes aliorumque Oppidorum cives ac populi, dicto fidei ſacramento, Albertum Saxonem Friſiæ Principem & Gubernatorem inauguravêre. Ac ne priſtinæ gentis libertati ac privilegijs derogaretur novo Saxonis Gubernatoris imperio, confectæ ſunt hac ſuper re publicæ tabulæ, quas ipſe Cæſar & Philippus comprobaret.

Reſiſtunt Groningenſes.

At cæteris pertinaciores Groningani, quòd jam antè Weſtfriſiæ dominatum impetraſſent à Maximiliano Cæſare, ac in totam Omlandiam urbs ſuum imperium haberet, detrectavêre imperium Alberti Saxonis; tractiſque in unum quatuor armatorum millibus, Comitem Edſardum ex oppidis ac finibus ſuis depellunt, bellō in ipſam Friſiam Orientalem Comitis tranſportato. Magna tum ſpe, magnisque conſilijs excitus Edſardus, ratus Groningam haud ſecus quàm Embdam ſibi ceſſuram. Sed nec Alberto Duci Groningam ſubigere conceſſum. Magno quidem ille animo, multoque apparatu altero poſt anno Groningam obſidere cœpit; verùm dum exploraturus ſitum locorum propriùs urbi adequitat, manualis tormenti globo ſauciatus, ex vulnere capitis magnus ille bellator occubuit. Nullum ea tempeſtate bellum in Ungaria, Auſtria, Italia, Gallia, Germania, Belgio, cui ille non interfuerit. Belgæ *Rolandum*, Germani *dexteram Imperii manum*, alij *Achillem Germaniæ* appellant. Quem ſecum deduxerat in Friſiam paternæ indolis & pietatis Georgium filium, hic ille eſt, qui Luthero infenſiſſimus, Catholicam religionem ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſimè propugnavit, Dresdæ demum inter primas hæreſis turbas furoresque extinctus.

Heuterus lib. 6. Pontan. lib. 11. Auctor Chron. Holland. Emmius Fabritius. Spang. in Chron. Mansfeld.

Moritur in obſidione Groningenſi Albertus Dux Saxoniæ.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
RERUM MEMORABILIUM
HAC SECUNDA
ANNALIUM
Paderbornenſium
PARTE
CONTENTARUM.

A

Abbatibus non licet ſine Imperatoris & Capitularium conſenſu feuda abalienare. pag. 80.

Abbenhuſanum Caſtrum diœc. Paderborn. præmunitur. p. 196.

Abdinghovianum Cœnobium renovat Fraternitatem cum Cluniacenſi. p. 32. Bonis augetur à Bernardo IV. Epiſcopo Paderborn. p. 49. Diſſenſio inter Abbatem & Monachos. p. 497. Conſpirant adverſus Epiſcopum. ibid. & p. 498. Monaſterium reformatur. p. 529.

Abel Sleſwicenſis Dux Ericum fratrem Daniæ Regem occidi curat. p. 66.

Academiæ in variis urbibus inſtituuntur. p. 728.

Adolphus Cliviæ Dux captivus à Colonienſibus abducitur. p. 439. Succedit fratri Engelberto in Comitatu Marcano, ibid. Liberatur è carcere, & Archiepiſcopo Colon. reconciliatur. p. 440. Fratri Theodorico ſine prole emortuo ſuccedit in Comitatu Morſano. p. 457. Agnetem Ruperti Palatini filiam ſibi matrimonio jungit. p. 460. Colliditur cum fratre Gerardo ob Comitatum Marchiæ; uti & cum Theodorico Archiep. Colon. p. 545. Archiepiſcopum accuſat apud Cæſarem. p. 555. Cæditur ab Adolpho Montium Duce, perdito Caſtro Angehodano. p. 556. Initâ cum fratre pace totam Marchiam Cliviæ conjungit. p. 606. Suſatenſium partes tuetur. p. 627. Impetrat à Pontifice exemptionem locorum ſui Ducatus à juriſdictione Archiepiſcopi Colon. p. 629. Producto bello Suſatenſi tandem moritur. p. 647.

Adolphus Gelriæ Dux Parentem ſuum Arnoldum capit & in carcerem conjicit. p. 695. Pœnâ ſubſequente, p. 696. Fœdus cum Ruperto Archiepiſcopo Colon. init, Cliviumque Ducem cædit. p. 704. Parentem captivum dimittere liberum recuſans à Carolo Burgundiæ Duce in carcerem conjicitur & Ducatu Gelriæ privatur. p. 706. A Flandris è carcere eductus copiis Belgicis præficitur, & cæditur, relictis binis filiis. p. 730.

Digitized by Google

Adolphi I. Marcani Comitis obitus & familiæ propagatio. p. 64.

Adolphus Marcanus ſubrogatur à Clemente V Pont. Theobaldo Epiſcopo Leodienſi p. 227.

Adolphus Marcanus Comes Colonienſi Archiep. infeſtus p. 308. Moritur. p. 312.

Adolphus Marcanus in Monaſterienſi Epiſcopatu ſuccedit Ludovico, p. 340. In urbe ſolenniter inauguratur. p. 342. Bellum gerit cum Miniſterialibus Nobilibus; eoſque tandem domat. p. 360. A Pontifice inſcius Eccleſiæ Colonienſi præficitur: ejus geſta præclara, & commendatio. p. 361. Deinde abdicato Archiepiſcopatu Montani Comitis filiam ſibi matrimonio jungit. p. 364. Clivenſi Comitatu potitur. p. 374.

Adolphus Montium Comes ſine hærede obit, translato Comitatu ad Ottonem Ravensbergenſem. p. 315.

Adolphus Montenſis Dux Wilhelmum fratrem ſuum Epiſcopum Paderb. captivum ducit. p. 476. Subinde & proprium Parentem. p. 480. Patri reconciliatur, & Mareſchallus Ducatus Weſtphaliæ creatur. p. 481. Pro filio Ruperto Iuliæ Ducatum impetrat. p. 543. Subacto Ducatu Barrenſi capitur, & à filio liberatur. p. 544. Ducem Clivenſem cædit, & Caſtrum Angrhodanum occupat. p. 556. Moritur. p. 610.

Adolphus Naſſoviæ Comes in Romanorum Regem eligitur operâ præcipuè & aſtu Moguntini Archiep. p. 171. Coronatur Aquiſgrani p. 172. Alſatiam invadit, & rebelles domat. p. 173. Thuringiæ poſſeſſionem accipit. p. 174. Thuringiam & Miſniam miſerè devaſtat. p. 177. Crudelitas militum ejus. p. 178. Regi Angliæ fit ſtipendiarius, p. 179. Ideoque incurrit in odium Principum. p. 180. Vaſtat Alſatiam, & perfidiæ arguitur, p. 183. Imperium ei abrogatum transfertur ad Albertum Auſtriacum. p. 185. In pugna contra Albertum perit. p. 186.

Adolphus Naſſovius quietam Moguntini Archiepiſcopatus poſſeſſionem, in locum infeliciter de mortui æmuli Ludovici adit. p. 416. Haſſum auxilio plurium Epiſcoporum & Principum ad conditiones pacis adigit. p. 422.

Adolphus Naſſovius à Pio II. Pontif. Archiepiſcopus Moguntinus renuntiatur. p. 684. Ab æmulo Diethero ac Friderico Palatino in fugam conjicitur, mox aſtu Moguntiam occupat. p. 685. Et Archiepiſcopatum obtinet. p. 687. Moritur. p. 717.

Adolphus Schawenburgi & Holſatiæ Comes terna condit Franciſcanorum Monaſteria; ordinem ingreditur. p. 30. Et religioſè vivit. p. 66.

Adolphus Schwalenbergius beneficit Cœnobio S. Mariæ. p. 164.

Advocatia Huxarienſis committitur à Thymone Abbate Corbeienſi ducibus Brunswicenſibus. p. 108. Notanda de advocatiis, p. 109. Advocatiæ jugo liberatur Bilderbeca urbs diœceſis Monaſterienſis. p. 110.

Ægidianum Cœnobium in urbe Monaſterienſi ab Henrico Epiſcopo reformatur. p. 701.

Æneas Sylvius fit Pontifex vide p. 679.

Ahuſana Dynaſtia Monaſterienſi diœceſi adjungitur. p. 458.

Albertus M. Coloniæ docet. p. 31.

Albertus Auſtriæ Dux Rudolphi Imperatoris filius bello proficit. p. 165. Adolpho Naſſovio Imperatori ſe ſubmittit p. 173. Eodem depoſito in Imperatorem eligitur, p. 185. Aquiſgrani coronatur, & Colonienſis Eccleſiæ privilegia confirmat. p. 186. Conjux coronatur. p. 187. Nurimbergæ conventum Principum habet, & Rudolphum Ducem Auſtriæ dicit. p. 188. Tullis cum Rege Francorum fœdus init. ibid. Hollandiam occupaturus à Comite Hannoniæ impeditur. p. 190. Lis componitur. p. 191. Electoribus Archiepiſcopis bellum infert. p. 193. Et primò Moguntinum. p. 194. Subinde Colonienſem & Trevirenſem ad obſequium redigit. p. 195. Movet contra Wenceslaum Regem Bohemiæ. p. 198. Rudolphum filium Bohemis Regem dat. p. 203. In Thuringia cæditur. p. 208. Et à ſicariis occiditur. p. 212.

Albertus II. Auſtriæ Dux Sigiſmundi filiam in matrimonium accipit. p. 540. Huſſitis expulſis moravos ad obſequium reducit. p. 569. Mortuo Sigiſmundo regno Bohemiæ potitur. p. 610. Rex primùm Hungariæ, tum Bohemiæ, denique Romanorum Imperator dicitur, & ab Eugenio Pontif. confirmatur. p. 612. Bohemos domat, Caſimirum regni æmulum in fugam conjicit, & concilium Nurimbergæ indicit, inde Moguntiam transfert. p. 613. In Hungariam contra Turcas movet, & moritur, magno ſui deſiderio relicto. p. 616.

Albertus Brandeburgicus gravi bello collid itur cum Ludovico Bavariæ Duce. p. 679. 684. Boicam ingreſſus cæditur à Ludovico. p. 686. Achilles Germanicus dictus Aquilam, inſigne Imperij, ab Imperatore ſubmiſſam accipit. p. 718. Imperij Mareſchallus dicitur, & Lintzium expugnat, p. 722. Ejus ſpeculatores à Burgundis profligantur. p. 723.

Albertus Brunswicenſis Dux adverſantes ſibi Aſſeburgicos è Ducatu pellit & perſequitur. p. 81. Adjutores Gerardum Archiepiſcopum Mogunt. captivum accipit, & Eberſteinium Comitem ſupplicio affici curat. p. 82. Cum Simone Paderb. Epiſcopo fœdus init. p. 93. Vincitur & captivus ducitur ab Alberto Thuringiæ Landgravio. p. 104.

Albertus Brunswicenſis Ducis filius præficitur Eccleſiæ Bremenſi Archiepiſcopatu ſe abdicante Godefrido. p. 349.

Albertus Hojanus Comes ſuccedit Willebrando in Epiſcopatu Mindenſi, & mox bellum movet Epiſcopo Oſnabrugenſi. p. 609. Ejus obitus & commendatio. p. 715.

Albertus Hojanus ab Oſnabrugenſibus Adminiſtrator diœceſis eligitur. p. 654. à Pontifice ſubmovetur. p. 661.

Alber-

Digitized by Google

Albertus Saxoniæ Dux ſuccedit Diethero in Archiepiſcopatu Moguntinenſi. p. 743.

Albertus Saxoniæ Dux à Friderico Imperatore Belgij præfectus dicitur. p. 758. Ejus expeditiones. p. 759. Brugenſes domat. p. 761. Oppugnata Sluſa Civium in gratiam recipit. p. 765.

Albertus Sternebergius Archiepiſcopus Magbeb. Eccleſiam malè adminiſtrat. p. 417.

Albertus de Stûrmede diœceſin Paderb. infeſtat. p. 103. Ab Ottone Epiſcopo domatur. p. 139.

Albertus Thuringiæ Landgravius Thuringiam vendit Adolpho Naſſovico Romanorum Regi. p. 173.

Albicus Regis Wenceslai Medicus homo avarus, ſuccedit Sobinkoni in Archiepiſcopatu Pragenſi. p. 510.

Alena in diœceſi Monaſt. muro incingitur. p. 129.

Alexander IV Pontifex Wilhelmo Regi ſtudioſiſſimus. p. 78. Curam gerit Eccleſiæ Paderb. Epiſcopo captivo, eidemque Eccleſiæ certas indulgentias largitur. p. 79. Reſcindit pacta conventa Colonienſem Archiepiſcopum inter & Simonem Paderborn. p. 90. & 91. Decernit, ut niſi exemptionis privilegia Corbeia oſtendat, ſubſit jurisdictioni ſpirituali Epiſcopi Paderb. p. 92. Jubet Moguntiæ celebrari Concilium Epiſcoporum & moritur. p. 102.

Alexander V. à Concilio Piſano Pontifex renuntiatur, contradicente Cæſare, aliiſque. p. 492. Moritur. 497.

Alexander VI. in Pontificatu ſuccedit Innocentio VIII.

Alphonſus Caſtellæ Rex à quibuſdam in Regem Romanorum eligitur. p. 95. Ab ingreſſu Germaniæ retardatur. p. 96.

Angeranum vetus Widekindi caſtrum ab Ottone Epiſcopo Paderb. oppugnatur & evertitur. p. 196.

Angliæ Rex Eduardus bellum movet Regi Galliarum p. 179. Vicarius Imperij conſtituitur. p. 289.

Animæ Sanctæ cultus in diœceſi Paderb. p. 485.

Annonæ Caritas p. 608.

Annus gratiæ datur Canonicis Paderborn. ab Ottone Epiſcopo. p. 177. Idem conceditur Canonicis Buſtorffianis p. 180.

Annus Jubilæi à Bonifacio VII ingenti peregrinantium confluxu Romæ celebratur. p. 190.

Annus à peſte & terræ motibus calamitoſus. p. 314.

Apoſtatæ bini condignis ſupplicis affecti. p. 183.

Aquiſgranum recuſat admittere Wilhelmum Hollandiæ Comitem Regem Romanorum electum; ſed vi adigitur. p. 59.

Archidiaconatus Paderbornenſis diœceſis dividuntur. p. 14 15. 16. Archidiaconorum privilegia comprobantur. p. 231.

Arelatenſe regnum à Carolo IV Imper. ad Regem Galliæ transfertur. p. 404.

Arensbergenſium Comitum familia p. 34. Comitatus Colonienſi Eccleſiæ adjungitur. p. 373. Præfectura committitur Henrico Spegelio Epiſcopo Paderb. p. 382.

Arnoldus Geldriæ Dux à filio ſuo Adolpho captivus detinetur. p. 695. à Carolo Burgundiæ Duce liberatus, eidem Ducatum Geldriæ vendit, impio filio exhæredato. p. 706.

Arnoldus Trevirenſis Archiep. Imperij coronam defert Alphonſo Regi Caſtellæ. p. 95. Moritur. p. 99.

Aroldenſe Cœnobium p. 161.

Aſſeburgica nobilium familia è Ducatu Brunswicenſi pulſa in diœceſin Paderb. deducitur. p. 81. Fundat Cœnobium Virginum in Breda prope Braculenam. p. 761.

Auſtriæ Ducatus familiæ Habsburgicæ aſſeritur. p. 141. Felicitas ex Imperatoria dignitate. p. 171.

B.

Bajazetes Turcarum Imperator ad Nicopolim fundit Chriſtianorum exercitum. p. 454.

Balduinus Luxenburgicus Comes Archiepiſcopus Trevirenſis cum aliis eligit Henricum VII fratrem ſuum in Regem Romanorum. p. 215. Favet partibus Ludovici IV Regis. p. 229. Archiepiſcopum Colonienſem ad concordiam adigit 236. Iterum Archiepiſcopus Moguntinenſis eligitur; diœceſinque per triennium adminiſtrat. p. 226. Multum laborat in reconciliando Ludovico Cæſare cum Pontifice. p. 268. privilegiorum confirmationem à Cæſare impetrat. p. 271. Mors ejus & elogium. p. 332.

Balduinus de Ruislo Epiſcopus Oſnabrugenſis moritur. p. 150.

Balduinus Steinfurdenſis Dynaſta ſuccedit Bernardo in Epiſcopatu Paderb. p. 296. Initia regiminis difficilia. p. 297 Bredebornenſe caſtrum Eccleſiæ ſuæ adjungit. p. 298. Braculenſium privilegia confirmat. p. 300. Decretum fert de non recipiendis indignis ad Canonicatus: ſubſidia pro reparanda majoris Eccleſiæ fabrica efflagitat: Feſtum Conceptionis B. M. V. in ſua diœceſi celebrari jubet. p. 303. Buſtorffianum Collegium novis adjectis ædificiis exornat. p. 313. Tertiam partem caſtri Beverungani emit ab Henrico Spigelio Præpoſito Corbeienſi. p. 315. promovet pietatem erga venerabile Sacramentum. p. 320. Comitatum Swalenbergenſem Eccleſiæ adjicit. p. 324. 325. Dynaſtiam Oldenburgenſem pignoris loco accipit. ibid. Componit controverſiam inter

Digitized by Google

Canonicos Huxarienſes & Rectorem Eccleſiæ, B. V. p. 327. Ab Archiepiſcopo Colonienſi emit jurisdictionem civilem civitatis Hervordienſis. p. 328. Statuta Collegij Buſtorffiani approbat. p. 331. Reinerianum nemus Haſſiæ Landgravio oppignorat, p. 334. Binasque partes Caſtri Furſtenberg Hermanno Brenckio. p. 336. Eleemoſynis & ſacris functionibus ad mortem ſe parat. p. 340. Componit litem cum Comite Lippienſi ratione Comitatus Swalenbergenſis. p. 343. Caſtrum Levenowe diœceſi adjungit. p. 346. In Coadjutorem adlegit Henricum Spiegelium Abbatem Corbeienſem. p. 350. Conſecrat altaria templi Buſtorffiani & pietati vacat. ibid. Ejus obitus & commendatio, p. 351.

Baſileenſe Concilium indicitur ab Eugenio IV. p. 569. Sed quia in eo plura adverſus auctoritatem ſedis Apoſtolicæ præſcribuntur vult Pontifex illud Bononiam transferri p. 577. Adeſt concilio Sigismundus Cæſar improviſus. p. 581. Ferrariam à Pontifice patres avocantur. p. 613. Obnitente præcipue Theodorico Archiepiſcopo Colon. in comitiis Moguntinis Concilium Baſileæ retinetur, fruſtra contranitentibus Legatis Pontificiis. p. 614. Patres congregati (quorum Dux Arelatenſis Archiepiſcopus Cardinalis) dogmata ſua propugnant. ibid. Exauctoratoque Eugenio Amadœum Felicem V. nuncupatum ſubſtituunt p. 615. Idem concilium ſcriptis libris defenditur à Monacho Marienfeldenſi. p. 615. Diſſolvitur pace Germaniæ reſtituta, p. 652.

Beckemium diœceſis Monaſt. munitur, jure civitatis donatur, & Collegio Canonicorum inſignitur ad Epiſcopo Gerardo. p. 129.

Belgæ Maximilianum rejiciunt; unde nova belli ſemina. p. 743. Inter cæteros Gandavenſes Maximiliano rebelles. p. 750. Belgiæ ſtatus conturbatus. p. 756. 757. Maximilianum Principem captum liberum dimittunt p. 758. Eidem reconciliantur. p. 759. Novi motus & factiones. p. 764. Novæque turbæ à Carolo Egmondano. p. 776. 778.

Bellum inter Albertum Thuringiæ & Henricum Haſſiæ Landgravium. p. 104. Inter Theodoricum Marchionem Landsbergenſem & Conradum Magdeburgenſem Archiep. p. 128. Funeſtum ad Rhenum. p. 163. Marchiones Brandeburgenſem inter & Thuringiæ. p. 225. Angliæ Regem Eduardum & Franciæ. p. 291. Comites Marcanum & Arensbergenſem. p. 328. Duces Gelriæ ac Cliviæ, uti & Luxenburgenſem & Comitem Flandriæ. p. 337. Inter fratres Reinaldum & Eduardum Duces Geldriæ; Epiſcopum Monaſt. & Miniſteriales Nobiles. p. 359. Ducem Brabantiæ & Juliacenſem. p. 383. Ducis Juliacenſis cum Brabantinis, & Montenſis cum Clivenſibus. p. 455. Haſſi & plurium Epiſcoporum. p. 422. Ducum Montenſium & Clivenſium. p. 460. Inter Brunswicenſes & Comitem Lippienſem. p. 478. Archiepiſcopum Colonienſem & Epiſc. Paderbornenſem. p. 501. Hermannum Haſſiæ Landgravium & Archiepiſcopum Mogunt. p. 504. Bellum & pax inter Duces Brunswicenſes & Comitem Eberſteinium. p. 524. Brunswicum & Joannem Epiſcopum Hildeſienſem. p. 524. Inter Clivenſes Duces fratres ob Comitatum Marchiæ. p. 545. Recrudeſcit Marchiæ vaſtatione. p. 550. Componitur. p. 606. Bellum Friſonum & Bremenſis Archiepiſcopi. p. 551. Henrici Epiſcopi Monaſt. & Adolphi comitis Clivenſis. p. 581. Conradi Archiepiſcopi Mogunt. & Landgravij Haſſiæ. p. 582. Bellum Suſatenſe cum Archiepiſcopo Colon. p. 624. Ludovici Ducis Bavariæ adverſus Albertum Marchionem Brandeb. p. 679. Fruſtra pacem ſuadente Imperatore inſtauratur. p. 680. Promovetur. p. 684. Bellum Epiſcopi Oſnabrugenſis & Comitis Ritbergenſis contra Ducem Brunswicenſem. p. 752.

Bellum ſacrum indicitur à Martino V. cui multi Principes Germaniæ nomen dant. p. 537. Promovetur adverſus Huſſitas. p. 538. Felici pugna. p. 539. Subinde infelici ſucceſſu. p. 540. Fugatur denuo Catholicus exercitus. p. 541. Et iterum amiſſis impedimentis. p. 569.

Bendlagenſe Crucigerorum Monaſterium in diœceſi Monaſterienſi inchoatur. p. 611.

Benedictini Patres in Concilio Conſtantienſi urgent reformationem ordinis ſui. p. 527. Bursfeldenſem congregationem inſtituunt. p. 556.

Benedictus XI ſuccedit in Pontificatu Bonifacio VIII & moritur. p. 201.

Benedictus XII ſuccedit in Pontificatu Joanni XXII. p. 276. Fruſtra apud eundem agitur cauſa reconciliationis cum Ludovico Imperatore. p. 288. 289. Præficit Eccleſiæ Paderb. Epiſcopum Balduinum. p. 296. Moritur. p. 300.

Benedicto XIII Pontificatus abrogatur in Concilio Conſtantienſi. p. 527.

Bengelorum factio in Weſtphalia. p. 438. Reprimitur à Roberto Epiſcopo Paderb. p. 440.

Benthemenſi Comitatui Steinfurdenſis adjungitur. p. 539. Pacta utriuſque familiæ. p. 756.

Bernardus de Borch ſupremus Ordinis Teutonici Magiſter in Livonia. p. 741.

Bernardus ab Hôrde conſtruit in diœceſi Paderb. Bockenſe caſtrum. p. 385.

Bernardus IV Lippienſis Comes deligitur Epiſcopus Paderb. p. 2. Conſecratur Bremæ Epiſcopus à proprio fratre Gerardo. ibid. Communis vitæ inſtitutum inter Canonicos Cathedralis Eccleſiæ in ſtatum Canonicorum ſecularium transfert. p. 3. Initia Epiſcopatus turbida. ibid. Cum Eresburgenſibus tranſigit de jurisdictione Eccleſiaſtica. p. 6. Diœceſin reformat. p. 8. Succurrit Archiepiſcopo Bremenſi fratri ſuo in bello contra Stedingos. p. 9. Beneficit Cœnobio Marienfeldenſi. p. 17. 43. Eidem donat decimas in Orlinghuſen. p. 27. & ſylvam. p. 31. Benefacit quoque Cœnobio Hardehuſano. p. 24. 43. Egenis Miniſterialium ſuorum filiis ſuccurrit. p. 30. Ludovico Comiti Ravensbergenſi concedit jus Patronatus Capellæ Bilfeldienſis. p. 30. pluresagros aſſignat Parochiæ Sandebecenſi. p. 32. Geismariæ templum Franciſcanorum conſecrat, & plura Gerdenſi Cœnobio bona confert. p. 35. Donat tria prædia Buſtorffiano Canonicorum Collegio. p. 37. Et bina prædia

ejuſdem

Digitized by Google

ejuſdem Præpoſito p. 46. Decimas Monaſterio Marienmunſterenſi delargitur. p. 38. Monaſterio Bodecenſi benefacit. p. 41. Litem movet in Concilio Mogunt. de prærogativa ſeſſionis. ibid. Fundationem Monaſterij Holthuſani comprobat & promovet p. 42. Fœdus fraternitatis renovat cum Cenomannis, & S. Juliani Reliquias obtinet. p. 44. Jus Advocatiæ Cœnobij Schildecenſis tranſcribit Comiti Ravensbergenſi. p. 46. Varias donationes facit Religioſis Ordinibus. p. 46. Moritur. p. 51. Ejus laus. p. 52.

Bernardus V. Comes de Lippia Præpoſitus Eccleſiæ Paderb. in Tutorem diœceſis eligitur. p. 219 Benefacit Wilbacenſi Virginum Cœnobio. p. 241. Fit Epiſcopus Paderb. p. 246. Convocat Vaſallos. p. 247. Varia feudi titulo Comiti Ravensbergenſi, aliisque concedit: Braculenſium privilegia confirmat: vicinos ſibi Comites & Nobiles adjungit. & obſeſſam urbem paderbornenſem ad deditionem cogit. p. 248. Fœdus init cum Roberto Corbeienſium Abbate, & vetera Warburgenſium ac Braculenſium jura confirmat. p. 250. Facultatem dat Comiti Swalenbergenſi transferendi bona. p. 251. Diœceſin perluſtrat. p. 252. Plura Heriſienſibus privilegia confert. p. 253. Synodum ritu antiquo celebrat. p. 255. Caſtrum & oppidum Vordenſe donatione Abbatis Marienmunſterenſis Eccleſiæ Paderbornenſi adjungit. p. 266. Redditis 5. Eccleſiis parochialibus, p. 258. Decimas à fratre receptas attribuit Cœnobio Marienfeldenſi. p. 259. Et ratione villæ Monnighuſanæ cum vidua de Horde convenit. ibid. Litem inter Lemgovienſes & Gerdenſes ortam componit. p. 261. Caſtrum Fürſtenberg Militibus de Vernede oppignorat: caſtri Calenberg uſum Militibus de Papenheim confirmat, & Xenodochio Paderb. proprium ſacerdotem imponit. p. 263. Abbatem & Cœnobium Helmwardeshuſanum ad obſequium compellit: decimas quasdam in parochia Hervordienſi Cœnobio Marienfeldenſi donat. p. 264. Caſtrum Blanckenaum unà cum Abbate Corbeienſi præmunit. Arbiterque ab eodem & Themmone deligitur. p. 267. Decretum fert de non admittendis indignis ad Eccleſiam Cathedralem. p. 270. Cum Roberto Abbate Corbeienſi certis conditionibus caſtrum Beverungenſe conſtruit. p. 271. Judicium Gograviatus oppignoratum redimit, & teſtamentum condit. p. 275. Pacem colit cum vicinis comitibus, & Parochiam Steinhagenſem in comitatu Ravensbergenſi inſtituit. p. 277. Caſtrum Krukenberg ab Archiepiſcopo Colon. Walramo pignoris loco accipit: & caſtrum Hindenborg diverſis nobilibus inſidendum & ſeparandum tradit. p. 281. Locum deſignat in urbe pro ædificando Epiſcopali Palatio. p. 283. Statuit, ut Sacellum ſanctiſſimi Sacramenti in oppido Bürano erigatur. p. 284. Caſtrum Krukenberg ei eripitur. p. 286. Spiram ad comitia abit. p. 287. Intendit muniendo caſtro Krukenberg. p. 292. Obitus ejus & commendatio. p. 293.

Bernardus Lippienſis Comes captivum ducit Henricum Ducem Luneburgicum. p. 478.

Bernardus Comes de Lippia vendita media Lipſtadij parte Duci Cliviæ partes Suſatenſium amplectitur. p. 631.

Bertholdus de Büren Weſtphaliæ Mareſchallus conſtituitur. p. 275. Moritur. p. 292.

Bertholdus Hildeſienſis Epiſcopus cum civitate colliditur. p. 752.

Bertrandus de Arvaſſanis Italus à Pontifice impetrat Epiſcopatum Paderb. p. 463. Introducitur in urbem, & mox excedit. p. 464. E caſtro Dringenbergenſi captivus abducitur Neuhuſium. p. 465. Cauſam ſuam Romæ agit. p. 466. Canonicos Anathemate abſolvit, & in Italiam revocatur. p. 467.

Beverunganum caſtrum exſtruitur. p. 271. De eodem caſtro certis conditionibus conveniunt Bernardus Epiſc. Paderb. & Robertus Abbas Corbeienſis p. 272. Munitio utrimque urgetur. p. 275. Tertia pars emitur à Balduino. p. 315. Expugnata ſolo æquatur. p. 441. Ejus præfectura diœceſi Paderb. adjicitur. p. 472. Jura civitatis acquirit. p. 527.

Bilfeldiæ in comitatu Ravensbergenſi fundatur Collegium Canonicorum. p. 174. Mons S. Jodoci prope urbem à Pontifice incolendus traditur Patribus de Obſervantia. p. 748. Qui poſt in ipſam urbem transferuntur. p. 749.

Billerbeka urbs diœceſis Monaſt. Advocatiæ jugo liberatur. p. 100.

Bitterus Raesfeldius prædator ab Epiſcopo Ultrajectino fugatur. p. 450.

Blanckenawenſis arx à Roberto Abbate Corbeienſi in tutelam datur Theodorico Epiſcopo Paderb. p. 232. Munitur. p. 267.

Blomberga urbs conditur in diœceſi paderb. p. 206. ibidem veneratio & veritas Euchariſtiæ inſigni miraculo comprobatur. p. 682. proptereaque Monaſterium Canonicorum regularium D. Auguſtini à corpore Chriſti nuncupatum in urbe inſtituitur. p. 683.

Boculenium caſtrum in diœceſi Mindenſi exſtruitur à Ludovico Epiſcopo; ſed proditione tranſit ad Schawenburgicos. p. 311.

Bodecenſe Canonicarum Monaſterium in diœceſi paderb. à Bernardo Epiſcopo beneficiis afficitur. p. 41. Lis cum Clericis à Theodorico Epiſc. componitur. p. 228. Cœnobium à militibus Furſtenbergicis incenditur. p. 379. Monaſterio reformando ſtudet Wilhelmus Epiſcopus paderb. p. 484. Transfertur ad Canonicos Regulares. p. 489. Introducuntur. p. 496. Stabiliuntur. p. 497. privilegia à Theodorico Epiſc. confirmantur. p. 534.

Bodo Abbas Corbeienſis conjungitur cum Henrico Epiſcopo paderb. p. 405. Moritur. p. 448.

Bohemi Huſſitæ diverſis ſectis ſcinduntur & turbantur. p. 538. Sæpius Catholicorum exercitum profligant. 541. Cædunt Fridericum Ducem Saxoniæ, barbareque agunt cum captivis, aliisque Catholicis in Luſatia, ac Moravia. p. 552. In fugam denuo agunt ingentem Catholicorum principum exercitum: ac loco Ziſcæ Ducem eligunt procopium. p. 554. plurimas circum regiones vaſtant. p. 555. Iterum fugant

Digitized by Google

Catholicos interceptis omnibus impedimentis. p. 569. Mutuis tandem diſcordiis & cædibus attriti Sigiſmundum Regem repetunt. p. 607. Et Eccleſiæ reſtituuntur. p. 608. poſt obitum Sigismundi rurſum turbantur. p. 620. Georgium Podibratium Huſſitam Regem eligunt. p. 680. Exinde regnum vaſtatur. p. 699.

Boëmundi Trevirenſis Archiepiſcopi obitus. p. 189.

Bokenſe caſtrum in diœceſi Paderb. à Bernardo ab Hörde conſtruitur. p. 385.

Bonifacius VIII Pontifex culpat Adolphum Romanorum Regem. p 180. componit bellum inter Reges Galliæ & Angliæ. p. 183. confirmat privilegia Eccleſiæ Paderb. ibid Albertum Regem ad dicendam cauſam Romam evocat. p. 188. Corbeienſium privilegia confirmat. p 191. Albertum Cæſarem dicit. p. 194. Moritur. p. 201.

Bonifacius IX in Pontificatu ſuccedit Urbano VI. p. 434. Indulgentias variis per Germaniam provinciis indulget. p. 453. plura præclarè ſtatuit. p. 454. Hervordienſium Canoniſſarum privilegia confirmat. p. 458. Ejus depoſitio impeditur à Germanis. p. 469. Dato diplomate libertatem Eccleſiaſticam propugnat. p. 479. Moritur. 484.

Boruſſia ad fidem Chriſtianam traducitur. p. 45. Ob ſævitiam Teutonicorum à ſupremo Magiſtro deficit. p. 663.

Braculena urbs diœceſis Paderb. confirmationem privilegiorum accipit ab Ottone Eiſcopo; & ipſa viciſſim fidem ſuam Epiſcopo obligat. p. 166. Emitur ab Ottone. p. 190. Privilegia urbis confirmantur à Theodorico Epiſcopo p. 222. Denuo inſtaurantur. p. 234. Iterum à Bernardo V. p. 247. & 250. Mediam partem judicij civilis ab Henrico Spiegelio Epiſcopo pignoris loco accipit. p. 407. Sacerdotium in urbe fundatum à Theodorico Epiſcopo approbatur. p. 537.

Bredenborgenſe caſtrum diœceſi Paderbornenſi adjungitur. p. 298.

Bredenſis Monaſterij Virginum in diœc. Paderbornenſi initia. p. 761.

Bredevorda urbs diœceſi Monaſterienſi adjungitur. p. 234. Iterum Geldro attribuitur. p. 255.

Breidlarienſe Monaſterium diœceſis Paderb. confirmationem privilegiorum accipit ab Henrico Archiepiſcopo Colon. p. 19. Item ab Ottone Epiſcopo Paderb. p. 197. Inſtauratur cura Simonis Epiſcopi Paderb. p. 426. p. 705.

Brenckhuſani Virg. Monaſterij in diœceſi Paderb. initia. p. 133.

Brenkianæ familiæ bellum cum Fürſtenbergenſi. 378.

Brixia ſubjugatur ab Henrico VII Imperatore. p. 224.

Brugenſes in Belgio Maximilianum Principem ſuum in carcerem abripiunt. p. 757 Adventante Friderico Imperatore liberum dimittunt. p. 758. Maximiliano ſe ſubjiciunt. p. 759. Et ab ejus Duce Alberto Saxone domantur, ac mulctantur. p. 761.

Brula ad deditionem cogitur. p. 238. Colonienſibus civibus traditur. p. 240. In urbe conditur Monaſterium PP. de Obſervantia ab Hermanno Archiep. p. 764.

Brunchorſtanorum Comitum ſtirps extinguitur. p. 429.

Bruno Epiſcopus Oſnabrugenſis moritur. p. 101.

Brunonus Warendorpienſis Dominicani obitus. p. 262.

Brunsbergenſe Caſtrum ad Viſurgim dejicitur. p. 179.

Brunswicenſium & Lunæburgenſium Ducum pugna. p. 429. Bellum adverſus Corbeienſes & Everſteinium Comitem. p. 254. Item cum Joanne Epiſcopo Hildeſienſi. p. 534. Cum Rittbergenſibus. p. 752.

Bulla aurea conditur. p. 336.

Burchardus Comes Schrapelovius Archiepiſcopus Magdeburgenſis à civibus trucidatur. p. 266. Ejus commendatio. ibid.

Bûrenæ Sacellum ſanctiſſimi Sacramenti erigitur p. 284.

Burenſis familiæ quatuor fratres hæreditatem ſuam Eccleſiæ Paderb. vendunt p. 390. Dynaſtæ Bürenſes dimidiam partem caſtri feudum agnoſcunt Epiſcopi Paderb. renuntiantque juri, quod habebant in caſtro & præfectura Wunnenbergenſi. p. 418. Cum eodem Epiſcopo fœdus caſtrenſe ineunt. p. 419. Partem caſtri oppignorant Wolramo de Brenken. p. 437. Conditiones duriores Epiſcopi admittunt. p. 438.

Bursfeldenſis Congregationis Patrum Benedictinorum origo & progreſſus per LXXV Cœnobia p. 556.

Buſtorffianum Canonicorum Collegium in urbe Paderb. tribus prædiis augetur à Bernardo Epiſcopo. p. 37. Præfectura ejuſdem duobus. p. 46. Beneficio Ottonis Epiſcopi accipit decimas in Huſen. p. 142. Amerungenſes decimas emit cum approbatione Bernardi Epiſc. p. 280. Decimas Huſenſes recuperat. p. 307. Novis adjectis beneficiis à Balduino Epiſcopo exornatur. p. 313. Canonici ab eodem facultatem impetrant venerabile Sacramentum ſupplicationis ritu in ſua Eccleſia transferendi. p. 320. Et approbationem ſtatutorum. p. 331.

C.

Cæſaris Inſula per Theodoricum Archiepiſcopum, à Gerardo Marcano empta, poſt hujus obitum Eccleſiæ Colonienſi aſſeritur. p. 685.

Calenberga caſtrum diœceſis Paderb. Ravennoni de Papenheim datur in feudum. p. 209. A Bernardo Epiſcopo confirmatur. p. 263.

Calixtus III in Pontificatu ſuccedit Nicolao. p. 671.

Digitized by Google

p.671. Eccleſiæ Ultrajectenſi præficit Davidem Morinorum Epiſcopum. p.672. Monaſterienſi Joannem Bavariæ Ducem.p.674. A Principibus Germaniæ apud Imperatorem ſine cauſa accuſatur. p.677. Egregie laborat pro Chriſtiana religione adverſus Turcas conſervanda.p.678. Ejus obitus & commendatio. p.ibid.

Calixtinorum hæreſis in Bohemia. p.538.

Camera Jmperialis Spiræ erigitur.p.773.

Canonicorum Cathedralium Eccleſiarum communis & regularis vita variis in locis, uti & Paderbornæ laxatur . & in ſecularem permutatur. p.3. Canonicorum Paderbornenſium controverſia de Archidiaconis componitur.p.14. Canonici Regulares S. Auguſtini latè ſe diffundunt. p.533.

Carolus Andegavenſis Comes Rex Siciliæ renunciatur.p.110. Vincit & gladio interimi curat Conradinum Conradi Regis filium, & Fridericum Auſtriæ Ducem.p.116.p.117.

Carolus *Burgundiæ* Dux Gelriæ Ducatum emit ab Arnoldo Duce.p.706. Friderico Imperatori Trevirim ingreſſuro occurrit.p.713. Quæ cum inter & Cæſarem acta.p 414. Auxilia ſpondet & ſubmittit Ruperto Archiepiſcopo Colonienſi adverſus rebelles Civitates p.716. Coloniæ per fecialem, ni ſe Archiepiſcopo ſubmittat. Bellum denuntiat. p.717. Noveſium obſidet & oppugnat.p.718. Fruſtra ab Jmperatore & à Chriſtiano Daniæ Rege monetur, ut ab obſidione deſiſtat p.719. Ejus dominatus p.721. Continuat obſidionem, paciſque conſilia admittere renuit. p. 723. Speculatores Alberti Brandeburgici in fugam conjicit ibid. Exercitui Cæſareo inſultat; Sed ab Henrico Epiſcopo Monaſt in caſtra repellitur. p.724. Pace promulgata & obſidione ſoluta cum Cæſare agit de contrahendo Matrimonio Maximiliani cum ſua filia. p.725 Nova cooritur ad Noveſium diſcordia cum Henrico Epiſcopo ob militum Burgundicorum inſolentiam. p.726. Burgundus cum exercitu in Belgium movet & Galliæ regem ad inducias novem annorum adigit. p.727. Lotharingiam invadit. p 728. Prælio ad Nancejum vincitur & occumbit.p.730. Ejus filia Maria Maximiliano in Matrimonium datur.ibid.

Carolus Egmondanus Geldriam ſibi vendicat.p.763. & Dux Geldriæ ſalutatur. p.765. Expellitur p.768. Redux denuo Geldriæ inhiat. p. 770. In eaque novas turbas excitat. p.776. & 778.

Carolus VIII. Francorum Rex pacem init cum Maximiliano Belgarum Principe. p. 759. Filiam Ducis Britanniæ Maximiliano deſponſatam ſibi Matrimonio jungit p.763.

Carolus Moraviæ Marchio Regis Bohemiæ filius Jmperator à quinque Electoribus creatur, Bonnamque deducitur. p.310. Et poſt duplicem infelicem pugnam ibidem coronatur, p.311. A Ludovico Cæſare fugatur. p.312. Ejus devotio in Sacrificio Miſſæ.p.313 Guntherum æmulum Regem armis perſequi ſtatuit.p.316. Quo mortuo quietam regni poſſeſſionem accipit. ibid. Et Aquiſgrani iterum coronatur. p.317. Facultatem dat Abbati Corbeienſi conſtituendi Freigravios & exercendi judicium ſecretum. p. 318. Aquiſgranenſibus priorum Cæſarum privilegia confirmat.p.320. Jmperii inſignia ſecum Pragam deportat; eandem nova Academia exornat; & à Moguntina Eccleſia per Clementem Pontif. ſejungit.p.321. Principibus ad Rhenum telonia donat, quæ tamen recipere cogitur. p.326. Jmperium ſumma induſtria adminiſtrat.p.328. Natalitia feſta & comitia Moguntiæ celebrat.p.329. Eccleſiæ Mindenſis privilegia confirmat & auget.p.332. Balduino Trevirenſium Epiſcopo, parentat: Wenceslaum fratrem ſuum Ducem Lutzenburgenſem creat· & in Jtaliam proficiſcitur.p 333. Mediolani ferrea corona inſignitur, & Romæ inungitur: Piſis periculum vitæ ſubit.ibid. Norimbergæ comitia indicit, & Archiepiſcopo Colon. jus vetus per Ducatum Weſtphaliæ inſtaurat.p.334. Bullam auream condit.p.336. Ejus pietas erga reliquias Divorum; actaq; plurima.p.338. Pragam exornat; & ad preces Abbatis Corbejenſis Joanni Rockio dat facultatem judicandi cauſas criminales p.341. Decipitur à Rege Livoniæ, qui ſe baptiſmum ſuſcepturum promiſerat.p.342. Moguntiæ Comitia celebrat.p.343. Et publicè caſtigat luxum veſtium in Gunone Canonico Moguntino p.344. Conſtitutionem edit ſuper libertate Eccleſiaſtica Saxoniæ.ibid Henricum Epiſcopum Paderb. defenſorem jurium & bonorum Eccleſiæ Hildeſienſis conſtituit.p. 360. Confirmat judicium in Monte Martis.p.366. In Galliis multa cum Urbano Pontifice pertractat.p.367. Prædones domat.p.368. Wenceslaum fratrem Brabantiæ & Limburgi Ducem cuſtodem. defenſoremq; viarum ad Rhenum conſtituit.p. 369. Expeditionem in Jtaliam inſtituit.p.372. Fratrem Wenceslaum captivitate liberat; & mox ſolemni pompa Coloniam ingreditur p 386. Uti & Lubekam p.391. Colonienſes cives damnat.p 391. Pro Wenceslai filii ſui in Imperio ſucceſſione laborat.p.392. Propterea multas urbes & telonia oppignorat.p.393. Weſtphaliam pertranſit.p.398. Henrici de Hervordia oſſa honoratiori loco condi jubet.p.399 Widekindo Mindenſium Epiſcopo diploma largitur pro libertate Eccleſiaſtica.ibid. Widekindi monumentum altiùs eductum exornat.p.402. Litem inter Abbatiſſam Hervordienſem & Saxoniæ Ducem dirimit.ibid. Paderbornæ excipitur, & in Belgium proficiſcitur. p. 403. Deinde in Gallias, ubi regnum Arelatenſe ad Caroli Regis Franciſci filium transfert; reduxque in Bohemiam Pragæ moritur.relicto ſucceſſore Wenceslao filio Imperii labe.p.404.

Carthuſianorum Cœnobii Wedetenæ in diœceſi Monaſt.initia & fundatio. p. 732

Chriſtiani à Turcis profligantur ad Adrianopolin.p.368. Fœdifragi à Turcis cæduntur. p.627.

Chriſtianus Daniæ Rex, ex Romana peregrinatione redux arbiter deligitur inter diſſidentes ad Rhenum p.719.

Clemens IV Pontifex eligitur loco Urbani IV. p.108. Moritur.p.117.

Clemens V natione Gallus in Pontificem eligitur; & binos Archiepiſcopos, unum Moguntinæ, alterum Colonienſi Eccleſiæ præficit. p.201. Monaſterienſi Ludovicum Epiſcopum.p.217. Concilium Vienenſe indicit.p.223. Engelbertum Epiſcopum Oſnabrugenſem

genſem Eccleſiæ defenſorem conſtituit. p. 224. Favet Roberto Angliæ Regi contra Henricum VII Imperatorem. p. 226. Obit. p 229.

Clemens VI ſuccedit in Pontificatu Benedicto XII. & Ludovico Cæſari reconciliationem enixè petenti denegat. p. 300 Et iterum. p. 302. Infenſus manet Ludovico. p. 307. Eidem Imperium, & Henrico Moguntinum Archiepiſcopatum abrogat. p. 310. Flagellantium ſectam ſupprimit. p 317. Jubilæum concedit. p. 321. Godefridum Oſnabrugenſem Epiſcopum ſedi Bremenſi imponit. p. 323. Oſnabrugenſi verò Joannem ab Hoet Doctorem. ibid. moritur. p. 327.

Clemens VII Antipapa p. 403. moritur. p. 453.

Clerici Regulares in communi viventes. Vide congregatio Sacerdotum &c.

Cliviæ Comites Duces creantur à Sigismundo Imperat. p. 529.

Cloppenburgenſis Arx Diœceſi Monaſterienſi adjungitur. p. 446. 458. Tota deinde præfectura. p. 472.

Colmaria Rudolpho Cæſari rebellis. p. 154.

Colonia. Ejus Baſilicæ initia. p. 60. Tumultus in urbe. p. 97. Cives contra Archiepiſcopum ſuum rebellant. p. 105. Diſſenſio renovatur. p. 111. Triumphant adverſus Archiepiſcopum. p. 164. Diœceſis vaſtatur. ibid. Cives apud Archiepiſcopum Trevirenſem conqueruntur de ſuo Archiepiſcopo. p. 240. Ac in eundem inſurgunt. p. 242. Certa edicta clero adverſa ſtatuunt; & obcirca interdicto ſubjiciuntur ab Archiepiſcopo Cunone. p. 375. & 376. Inter ſe graviſſimè diſſident. p. 382. Contra Archiepiſcopum denuo inſurgunt. p. 391. Tuitium evertunt & exurunt. p. 394. Obſidentur ibid. Reconciliantur Archiepiſcopo p. 397. Colonienſis Univerſitas inſtituitur. p. 480. Turres S. Severini & SS. Apoſtolorum à Wilhelmo Montium Duce eriguntur. p. 489. Cives iterum cum Archiepiſcopo Theodorico colliduntur. p. 516. Pax, licet minimè diuturna, componitur. p. 530. Theophoria in urbe à Theodorico inſtituta. p. 688. Colonienſium Canonicorum diſſidium cum Archiepiſcopo ſuo Ruperto p. 702. renovatur. p. 710. cum fœderatis & civibus adverſus eundem conſpirant. p. 714. Qui Burgundiæ Ducis ſigna in urbe refigunt. p. 717. A Cæſare contra Burgundum animantur. p. 718. Privilegiis ornantur ab Imperatore. p. 727. Denuo cum Capitulo adverſus Rupertum inſurgunt. p. 731. Rhenus ijs occluditur. p. 760.

Cometa apparet in obitu Urbani IV Pontificis. p. 208. Denuo peſtis & famis prænuntius. p. 232. Germaniæ iterum impendet. p. 710.

Comitia Spirenſia. p. 287. Colonienſia. p. 288. Francofurtenſia; in quibus decernitur, Cæſarem non teneri excommunicationis Pontificiæ ſententia. p. 289. Iterata ibidem comitia. p. 291. p. 406. p. 732. p. 626. Norimbergenſia & Eslingenſia. p. 460. Moguntinenſia; in quibus contra Eugenium Pontificem pro Baſileenſi conventu pronuntiatum. p. 614. Decreta ejuſdem concilij malè approbata. p. 615. Ratisbonenſia. p. 706. Succeſſu irrito. p. 707. Trevirenſia. p. 713. Wormatienſia. & quæ in illis præclarè à Maximiliano ſtatuta. p. 773.

Conceptionis B. M. V. Feſtum per diœceſes Monaſterienſem & Paderbornenſem celebrari decernitur. p. 303. Item Corbeiæ. p. 340.

Concilia. Metropolitanum Moguntinum, in quo lis mota à Bernardo Epiſcopo Paderb. de prærogativa ſeſſionis. p. 41. Oecumenicum Lugdunenſe, & quid in eo actum. p. 47. Electores Imperatoris in hoc Concilio non ſunt primùm inſtituti. p. 48. Lugdunenſe alterum. p. 125. Herbipolenſe & acta in eo. p. 158. Oecumenicum Viennenſe. p. 223. Piſanum & ejus acta. p. 492. Conſtantienſe. p. 516. Vide Conſtantienſe concil. Baſileenſe 569. Florentinum, in quo Græci cum Latinis reconciliati. p. 616.

Concordata Germaniæ. p. 646.

Confluentia urbs Archidiœceſis Trevirenſis cum Epiſcopo ſuo reconciliatur. p. 144.

Congregatio Sacerdotum in communi viventium auctore Henrico Ahuſio Monaſterij Coloniæ, & Weſaliæ inſtituitur. p. 473. Id inſtitutum approbatur à Concilio Conſtantienſi, & Pontificibus. p. 474. Similes Virginum congregationes variis in locis inſtituuntur. ibid. Impugnantur, ſed à Concilio Conſtantienſi & Martino V. Pont. comprobantur, p. 532.

Cono ſuccedit Widekindo Mindenſi Epiſcopo. p. 103. Ejus obitus & encomium. p. 110.

Conradini & Friderici Ducum interitus. p. 116. p. 117.

Conradus II Diepholdius eligitur Epiſcopus Oſnabrugenſis in locum Rudolphi demortui. p. 673. Iburgenſe Cœnobium virorum & alia 4 Virginum in ordinem redigit. p. 696. In ſynodo damnat clandeſtina matrimonia. p. 698. Ejus obitus & præclarè geſta. p. 744.

Conradus de Emmeringhuſen erigit domum Hoſpitalarij Ordinis in Marienloo diœceſ. Paderbornenſis. p. 302.

Conradus Friderici II Imperatoris filius Eccleſiam divexat. p. 34.

Conradus de Hochſteden Comes eligitur Archiepiſcopus Colon. p. 34. Controverſia inter eum & Simonem Epiſcopum Paderb. ratione oppidi Saltzkotten componitur. p. 54. Plura ad ſe ſine juſtitiæ titulo attrahit. p. 55. Colonienſem Baſilicam ædificare incipit. p. 60. Fœdus init cum Engelberto Epiſcopo Oſnabrug. ibid. Jus advocatiæ in Cœnobio Flechtorpiano Waldecenſi Comiti aufert. p. 62. Capit Waldomarum Abelis Regis Daniæ filium. p. 66. Simonem Epiſcopum Paderb. bello captum Coloniam deducit. p. 76. Domum, in qua Wilhelmus Rex & Pontificis Legatus verſabantur, incendit. p. 77. Cogit Simonem captivum à minus æquas pacis conditiones. p. 82. & ſeq. Acta illa reſcinduntur à Pontifice. p. 90. & 91. Eligit in Romanorum Regem Richardum Anglum, & Aquiſgrani coronat. p. 95. Imperij adminiſtrationem à Richardo accipit. p. 97. Synodum

Digitized by Google

ſynodum provincialem celebrat. p. 99. Moritur. p. 102.

Conradus Marburgenſis hæreſis inquiſitor hæreticos igni damnat zelo indiſcreto. p. 21. Occiditur. p. 22.

Conradus Marchiæ Comes fundat Cœnobium Hordenſe. p. 301.

Conradus Mindenſis Epiſcopus moritur. p. 30.

Conradus Montium Comes à Canonicis Monaſterienſibus obtruditur Epiſcopus, exauctorato per vim Ottone. p. 204. Bello invadit Ludovicum Epiſcopum Oſnabrug. p. 215. A Pontifice rejicitur. p. 217.

Conradus Oldenburgenſis dynaſta caſtrum ſuum vendit Balduino Epiſcopo Paderb. p. 325.

Conradus Reingravius Comes ſuccedit Joanni Naſſovio in Archiepiſcopatu Moguntino. p. 536. Moritur. p. 604.

Conradus Rex turbat Germaniam. p. 38. 39. 40. Cæditur ab Henrico Landgravio Haſſiæ. p. 50. Hæreſes in Germania fovet. p. 61. Prælio vincitur à Wilhelmo Romanorum Rege, & Germania excedit. p. 67. Italiam infeſtat. p. 71. Moritur. p. 75.

Conradus II Ritbergenſis Comes eligitur Epiſcopus Oſnabrugenſis in locum defuncti Balduini de Ruslo. p. 130. Ejus mors & elogium. p. 186.

Conradus III Ritbergenſis Comes ſuccedit in Epiſcopatu Oſnabrugenſi Conrado Diepholdio. p. 744.

Conradus IV Ritbergenſis Comes & Epiſcopus Oſnabrugenſis ſuccedit in Epiſcopatu Monaſterienſi Henrico defuncto. p. 778. Regalia à Cæſare obtinet cum inveſtitura Delmenhorſtij & Harbſtedij. p. 779. Sub ejus regimine magna in Weſtphalia tranquillitas. p. 780.

Conradi Satali Epiſcopi Verdenſis Laus. p. 477.

Conradus de Suſato Weſtphalus pro Gregorio XII in Concilio Piſano perorat. p. 492. Ab eodem Cardinalis renuntiatur. p. 505.

Conradus Wardenbergenſis Epiſcopus Mindenſis moritur. p. 181.

Conradus Weſtphalus ortus in oppido Vechta Archiepiſcopus Pragenſis Sigiſmundum Regem Bohemiæ coronat. p. 536. Deinde Huſſitarum fautor & Calixtinorum ſectæ propugnator. p. 538. A Martino Pontifice excommunicatur: ejuſdem hæreſis & infelix obitus. p. 552.

Conradi Winsbergij Archiepiſcopi Moguntini obitus. p. 450.

Conſtantienſe Concilium inchoatur. p. 516. prima in eo acta. p. 517. Succeſſu felici. p. 522. Statuitur in eodem reformatio Ordinis S. Benedicti. p. 527. Unanimi conſenſu in Pontificem eligitur Martinus V. ibid. Concilij finis, de eoque judicium. p. 533.

Conſtantinopolis à Turcis capitur. p. 663.

Conventus Principum Saxoniæ. 108. Tullenſis. 188. Merſeburgenſis. 198. Francofurtenſis. p. 406.

Corbacenſe prælium, in quo xx millia Gallorum à Flandris cæſa. p. 195.

Corbeia. ejus poſſeſſiones ratas habet Pontifex Gregorius IX. p. 20. Contra exemptionem agit Simon Paderb. Epiſcopus apud Pontificem ex veteri jure. p. 93. Libertas in admittendis bonis patrimonialibus defenditur ab Urbano IV Pontifice. p. 150. Privilegia ſaltus Solingani & venationis à Rudolpho Imperatore confirmantur. p. 154. Et reliqua privilegia à Bonifacio VIII Pontifice. p. 191. Acquirit à Pirmontanis Comitibus decimas Huxarienſes. p. 195. Blanckenoam in tutelam dat Epiſcopo Paderb. p. 232. Quæ etiam à Roberto Abbate & Bernardo Epiſcop Paderb. munitur. p. 267. Ab ijsdem caſtrum Beverungenſe exſtruitur certis conditionibus. p. 271. & 272. Impetrat à Carolo IV facultatem conſtituendi Freigravios, & exercendi judicium ſecretum. p. 318. Henricum Epiſcopum Paderb. Tutorem eligit. p. 371. Et cum eo fœdere jungitur. p. 405. Diſſidium inter Abbatem & Monachos. p. 465. Bellum & pax cum Brunſwicenſibus. p. 524. Jura & privilegia à Martino V. Pontifice confirmantur. p. 546. Abbas eo tempore Mauritius Spiegelbergius Theodorico ſubrogatur. p. 547. Fœdus cum Haſſis. p. 604. Et cum Brunſwicenſibus. p. 605. Lis ſuper monte S. Jacobi componitur cum Simone Epiſcopo Paderb. p. 756.

Cremona, ſe dedit Henrico VII Imperatori. p. 223.

Crucigeri poſſeſſionem Valckenhagenſis Cœnobij in diœceſi Paderb. obtinent. p. 578. In diœceſibus Paderbornenſi & Monaſterienſi recipiuntur. p. 611.

S. Crux miraculis clara ad S. Animam in diœceſi Paderb. p. 485.

Cuno Falkenſteinius Canonicus Moguntinus reconciliatur Gerlaco Archiepiſcopo. p. 329. Publicè corripitur ab Imperatore ob luxum veſtium. p. 344. Ex Archiepiſcopo Trevirenſi Coadjutor eligitur Engelberti Archiepiſcopi Colonienſis. p. 371. Diſſidentes componit. ibid. Multa præclarè agit. p. 372. Comitatum Arnsbergenſem Eccleſiæ Colonienſi adjungit. p. 373. Rebellem nobilitatem domat. p. 376. Henricum Spegelium Epiſcopum Paderb. Mareſchallum Ducatus Weſtphaliæ conſtituit. p. 376. Adminiſtratione diœceſis Colonienſis ſe abdicat. p. 379. Poſtulatur à Canonicis Moguntinis, ſed Archiepiſcopatum recuſat. p. 381.

D.

Dalheimenſe Virginum Cœnobium in diœc. Paderborn. commutatur in Monaſterium Canoni-

Digitized by Google

Canonicorum Regularium. p. 556. Ejus origo & deſtructio. p. 557. Opera & auxilio cumprimis Brobeckiani Nobilis, Ottonis Comitis Waldecenſis, aliorumque ope in meliorem ſtatum reſurgit, ac in novum Monaſterium à Winsheimenſi congregatione erigitur. p. 559. Cœnobium cum pago fortuito incendio in cineres diſſolvitur, & paulò poſt Nobilium beneficentia nobiliùs exſurgit. p. 608.

Dalhuſana Parochia ab Ottone Epiſcopo paderb. ſubjicitur Præpoſito Cœnobij Gerdenſis. p. 202. Villa vero ab Everſteinienſibus Comitibus eidem Monaſterio donatur. ibid.

Daventriæ ad Iſalam Gerardus M. & Florentius Presbyteri celeberrimum Gymnaſium inſtituunt. p. 451.

David Burgundi Ducis filius à Pontifice Ultrajectenſi Eccleſiæ præficitur in locum Rudolphi defuncti. p. 672. Moritur. p. 774.

Delbruggenſes Colonienſem Archiep. & Clivenſem Comitem ſibi infeſtos repellunt cæduntque. p. 501. privilegiorum ſuorum oneroſorum confirmationem accipiunt ab Epiſcopo Theodorico. p. 546.

Delmenhorſtianum caſtrum ab Oldenburgenſibus Comitibus occupatum cur non reſtitutum Eccleſiæ Bremenſi. p. 690. Cedit Monaſterienſi diœceſi. p. 779.

Deſenbergenſes Nobiles cæduntur à Warburgenſibus. p. 242.

Dietherus Naſſovius ſuccedit Boëmundo in Archiepiſcopatu Trevirenſi. p. 189. Ad obſequium redigitur ab Alberto Cæſare. p. 195.

Dietherus Iſenburgicus Comes eligitur Archiepiſcopus Moguntinus. p. 680. A Pontifice rejicitur ob varia crimina ipſi objecta. p. 684. Æmulum Naſſovium cædit. p. 686. Mox ab eodem Moguntiâ captra in fugam compellitur. ibid. Et cedit Archiepiſcopatu. p. 687. Subinde demortuo æmulo in Moguntina ſede ſubrogatur. p. 727. Joannem Burchardum de Weſalia hæreticum pœnitentiæ cauſa Cœnobio includit. p. 737. Academiam & Arcem Moguntinenſem condit, ac moritur. p. 743.

Dominicanorum Laus & propagatio. p. 40.

Durſtenæ in Weſtphalia piorum hominum liberalitate conſtruitur Cœnobium patrum de Obſervantia. p. 759. Duſſeldorpij ad Rhenum inferiorem inſtituitur Collegium Canonicorum à Wilhelmo Montium Duce. p. 489.

E.

Eberſteinij Comites benefaciunt Cœnobio Gerdenſi. p. 15. Eorum ſedes in Pollis ad Viſurgim. p. 202. Beneficentia in Gerdenſe Monaſterium. ibid. Familia, & bellum cum Brunswicenſibus. p. 514. Adhæret Bertrando Epiſcopo paderb. p. 465. Bellum gerit cum Brunswicenſibus. p. 524.

Eduardus Angliæ Rex Vicarius Imperij conſtituitur. p. 289. Gallum bello adoritur. p. 291. Galliam vaſtat. p. 292. Francosque inſigni clade profligat. p. 311. A quatuor Electoribus Cæſar eligitur, ſed recuſat Imperium. p. 314.

Eduardus Angliæ Regis filius memorabili clade profligat & capit Joannem Galliæ Regem cum Philippo filio. p. 337.

Eduardus Gelriæ Dux occiditur, & frater ejus Reinaldus moritur Naſſovica ſtirpe ſucciſa. p. 384.

Egheſtorpianum Monaſterium D. Auguſtini in Ducatu Luneburgico exſtruitur. p. 311.

Electores Imperatoris in Germania. p. 37. Eorum origo inquiritur. p. 48. Diſcordes. p. 314. & 316. Ægrè ferunt binos Archiepiſcopos Colonienſem & Trevirenſem ab Eugenio IV Pontifice exauctoratum. p. 637.

D. Eliſabetha Thuringiæ & Haſſiæ Landgravia moritur. p. 17. Oſſa ejuſdem in magna Imperatoris & principum corona non ſine miraculis elevantur. p. 28.

Embrica victo Geldro aſſeritur Adolpho Cliviæ Duci. p. 337.

Emdenſis Comitatus Monaſterienſi Eccleſiæ adjunctus. p. 74. Et ab ea iterum avulſus. ibid. & p. 75.

Engelbertus Falkenbergicus Comes ſuccedit Conrado in Archiepiſcop. Colonienſi eo nomine II. p. 103. Una cum Simone Epiſcopo paderb. componit litem inter Corbeienſem Abbatem & Waldecenſem Comitem p. 113. & 114. Colonienſes contra ipſum rebellant: capiturque à Wilhelmo Juliacenſi Comite. p. 115. Ejus liberatio fruſtra tentatur. p. 118. Captivitate certis conditionibus liberatur; quas tamen reſcindit Pontifex Gregor. p. 122. Moritur. p. 127.

Engelbertus Leodienſis Epiſcopus infeliciter pugnat contra Leodienſes. p. 310.

Engelbertus Marcanus Comes Bredevordam caſtrum captum deſtruit. p. 140.

Engelbertus Marchiæ Comes Weſtphaliam turbat. p. 224. Cliviæ Comitem bello invadit, ſed repellitur. p. 236. Reconciliatur Ludovico Monaſterienſi Epiſcopo. p. 239. Diœceſin Monaſterienſem vaſtat, & ejus Epiſcopum capit; ac pace concluſa iterum dimittit. p. 252. Romam proficiſcitur. p. 265. Redux moritur. p. 267.

Engelbertus Marchiæ Comes in Paleſtinam pœnitentia ductus proficiſcitur. p. 330.

Engelbertus à Marcka Leodienſis Epiſcopus ab aliquot Canonicis eligitur Archiepiſcopus Colon. p. 360. A Pontifice præficitur Eccleſiæ Colonienſi impetrato etiam pallio. p. 364. Lipſtadium & Lipperadium Comiti Marcano oppignorat. p. 370. Adjutorem ſibi adſciſcit Cunonem Archiepiſcopum Trevirenſem. p. 371. Bruelæ obit. p. 372.

Engelbertus Marchiæ Comes

à Coloni

Digitized by Google

Colonienſibus urbis præfectus deligitur. p. 394. Diœceſin vaſtat. p. 395. Monaſterienſem Epiſcopum bello infeſtat. p. 435. Moritur. p. 439.

Engelbertus Oſnabrugenſis Epiſc. fratrem Ottonem Teclenburgenſem Comitem ad pacis conditiones cogit; recipitque Advocatiam Oſnabrugenſem. p. 29. Fœdus init cum Conrado Archiepiſcopo Colon. p. 60.

Engelbertus de Wengede ſuccedit in Epiſcopatu Oſnabrugenſi Ludovico. p. 216. Domum exſtruit pro emeritis Paſtoribus & ſacerdotibus. p. 220. Defenſor Eccleſiæ à Clemente V. Pontifice conſtituitur. p. 224. Obit. p. 239.

Engerenſe Canonicorum Collegiũ diœceſis Paderb. transfertur Hervordiam. p. 298.

Eresbergum vide Mons Martis.

Ericus Daniæ Rex à fratre Abele interficitur. p. 66.

Ericus Hojanus Comes ſuccedit Joanni Diepholdio in Epiſcopatu Oſnabrugenſi. p. 611. Languide diœceſin adminiſtrans diſſidiis Canonicorum involvitur. p. 621. Exauctoratur, & à Comitibus de Hogſtein capitur. p. 623. A binis Canonicis Epiſcopus Monaſterienſis eligitur. p. 673. Moritur. p. 677.

Euchariſtiæ Sacramentum. Mos dexteris ſuper illud poſitis fœdera juramento confirmare. p. 238. In honorem hujus Sacramenti Bürenæ oppido diœceſis Paderb. Sacellum erigitur ob inſigne miraculum. p. 284. Ejus veneratio & veritas in oppido Blombergenſi diœceſis Paderb. inſigni miraculo confirmatur. p. 682.

Everardus à Deeſt ſuccedit in locum defuncti Gerardi Epiſcopi Monaſter. p. 129. Saſſenbergam præmunit. p. 179. A Teclenburgico & Marcano Comitibus vexatur. p. 189. Mors ejus & præclarè geſta. p. 192.

Everardus Marcanus Comes Weſtphaliam turbat. p. 171. Iterum p. 180. Pax inter ipſum & Archiepiſcopum Colonien. p. 182. Denuo Weſtphaliam & Diœceſin monaſter turbat. p. 189. Electioni novi Epiſcopi Monaſterienſis ſe immiſcet. p. 192 Rurſum Weſtphaliam infeſtat. p. 194. Uti & Archiepiſcopi Colon terras p. 199 Ab Ottone Epiſcopo monaſterienſi ad conditiones pacis adigitur. p. 202. Obit. 216.

Everwini Benthemienſis Comitis mors & laus. p. 671.

Eugenius IV ſuccedit in Pontificatu Martino V. & Synodum Baſileenſem indicit. p. 569 Ad poſtulata Paderbornenſium, conſtitutione edita Parochiarum & Eccleſiarum uniones reſcindit p. 575. Concilium Baſileenſe transferri vult Bononiam p. 577. Albertum II Regem Romanorum laudat, confirmatque. p. 612. Concilium Baſileenſe Ferrariam fruſtra transferre laborat 614. A Concilii Patribus exauctoratur, adverſantibus ei maxime Ludovico Arelatenſi & Theodorico Colonienſi Archiepiſcopis. p. 615 Florentinum Concilium indicit, in quo Græci cum Latinis conciliati p. 616 Theodoricum Colonienſem, & Jacobum Trevirenſem Archiepiſcopos excommunicat & exauctorat. p. 636. Ejus obitus. p. 645.

F.

Falkenbergii Nobilis inſolentia in diœceſi Paderb. p 435

Falckenhagen. v. Valkenhagen.

Fames in Weſtphaliâ. p. 764.

Felix V. ex Sabaudiæ Ducibus à Conſtantienſis Concilii Patribus in Pontificatu ſubſtituitur Eugenio. p. 615 proſcribitur p. 646.

Flagellantium ſecta per Germaniam ſerpit & ſupprimitur. p. 317.

Flandria de Gallia triumphat ad Corbacum. p. 195.

Flectorpienſis Eccleſia ab omni Advocatiæ onere liberatur. p 62. Ab Hermanno Corbeienſi Abbate decimas impetrat p. 68 Fraternitas B V. priſtino vigori reſtituitur ab Epiſcopo Paderb. p. 687

Florentius de Wevelinghoven à Pontifice ſubſtituitur Epiſcopus Monaſt. in locum Joannis Virneburgici. p. 365. Monaſterienſibus primùm ingratus, poſt acceptus. p. 366. Optimè regit, Dynaſtamque Steinfurdenſem ſibi conciliat. p 375. Equeſtrem ordinem rebellem domat. p. 380. Iterumque adverſantem ſibi ſubjicit, ac Meppiam ad Confluentes Amaſis & Haſæ vallis & Muris incingit. p. 384. Reprimit inſolentiam Joannis Burgravii Strombergenſis p. 387. Præclara ejus opera in bonum diœceſis. p. 389. Caſtrum Strombergenſe cum Burgraviatu Diœceſi ſuæ adjungit. p. 395. Comitem Teclenburgicum ad pacem petendam cogit. p. 398. Nobiles & prædones opprimit, eorumque caſtra evertit, p 405. Teclenburgicum Comitem & Burgravium Strombergenſem Rhedæ obſidet, Adjutoribusque Henrico Paderbornenſi, & Theodorico Oſnabrugenſi Epiſcopis ad deditionem cogit. p. 406. Juſſu Urbani VI pontificis ad Eccleſiam Trajectenſem transfertur; Ejus obitus, præclara laus. p 404.

Fœdus inter Complures Principes & Urbes Imperij. p. 68. & p. 76. Fœdera varia à variis inita p. 424. & p. 443.

Focco Friſonum Dux bello clarus. p. 551.

Franciſcanorum PP. templum Geiſmariæ conſecratur à Bernardo Epiſcopo Paderborn. p. 35. Ordo propagatur. p. 40.

Francofurtenſia Comitia. p. 454. Pax in urbe concluſa ſed non diuturna, ob ſocordiam Imperatoris. p. 456.

Fraternitas B.M.V. in Cœnobio Flechtorpienſi à Theodorico Epiſcopo Paderborn. priſtino vigori reſtituitur p. 687.

Fridericus II Imperator in Palæſtinam diſcedit, & non multo poſt ſucceſſu parum glorioſo in Italiam remigrat p. 4. Ob rem malè actam incurrit in offenſionem ſummi Pontificis, & excommunicatur. p. 5. Pontifici & Eccleſiæ reconciliatur. p. 7. Urbium ac civium tribus & collegia reſtringit. p 18. Henricum

ricum filium rebellem carceri includit: Iſabellam ſororem Henrici Regis Angliæ in matrimonium ducit: nobiliſſimumque conventum Moguntiæ habet. p.24. Ottonem Luneburgi & Brunſwici Principem Ducem nominat. p.25. Capiti S. Eliſabethæ Haſſiæ Landgraviæ, dum ejus oſſa elevantur, coronam auream imponit. p. 28. Fridericum Auſtriæ Ducem armis domat. ibid. Conradum filium adhuc puerum Regem dicit, ac in Italiam proficiſcitur. p.31. Eccleſiam cum filio Conrado divexat. p.34. A Pontifice excommunicatus Germaniam turbat. p.36. 37. 38. Italiam vaſtat. p.45. A Concilio Lugdunenſi Imperium ei abrogatur. p.47. Ejuſdem ſenſus de fide. ibid. Et animus erga Epiſcopos ac ſacerdotes. p.48. Depoſitio ejus ingentes in Imperio motus edit. p. 49. Exauctorato ſubrogatur à quibuſdam Henricus Haſſiæ Landgravius. p.50. Eo mortuo Wilhelmus Comes Hollandiæ. p.58. Friderici Imperatoris mors & genius. p.65.

Fridericus Auſtriæ Dux Auſtriam recipit. p. 31. Tartaros cum clade rejicit. p. 39.

Fridericus Auſtriæ Dux à quibuſdam Electoribus Rex Romanorum eligitur. p.229. Et Bonnæ coronatur p.230. Profligatur ab Æmulo Ludovico p.233. & p.234. Variis rurſum locis cum eodem confligit. p.240. Bavariam vaſtat. p.243. Vincitur & captivus abducitur à Ludovico p.248. Liber dimittitur. p. 260. Moritur. p.268.

Fridericus IV Auſtriæ Dux Rex Romanorum eligitur, fruſtra electionem diſturbare moliente Gertio Weſtphalo, p.617. Solutis Moguntinenſibus Comitiis in Auſtriam regreditur Ungariam Bohemiamque pacaturus. p.620. Aquiſgrani à Theodorico Archiepiſcopo Colonienſi coronatur. p.625. Francofurti Comitia celebrat, & quid in eis actum p.626: Comitia habet Norimbergæ p.628. Romæ coronatur, ducta in uxorem Leonora Regis Luſitaniæ filia. p.660. Comitia Ratiſbonæ & Francofurti celebrat ſucceſſu irrito p.666. Ulricum Friſiæ Orientalis Dominum Comitem Imperii creat. p.670. Comitiis indictis laborat pro impetrandis ſuppetiis contra Turcas. p.680. A rebellibus civibus Viennæ in ſua arce obſidetur; & à Rege Bohemiæ liberatur. p.686 Romam proficiſcitur. p.700 Multiſque agit cum Pontifice caſſo ſucceſſu p. 701. Comitia celeberrima Ratiſbonæ habet eventu irrito. p.707. Comitia Treviris indicit, & à Carolo Burgundiæ Duce prope urbem excipitur: à quo filiam unicam Maximiliano filio ſuo in matrimonium dari petit p.711. Coloniam contra Burgundum animat. & copias è Germania colligit. p. 716. Comitia indicit pro liberando Noveſio. p.719. Coloniam cum exercitu venit. & compoſitionem per Nuntium Apoſtolicum tentat. p.722. Contumaces Principes edictis percellit, ac cum exercitu Noveſium movet. p.723. Pace ad Noveſium promulgata agit cum Burgundo de matrimonio Maximilianum inter & Burgundicam contrahendo. p. 725. Et per Margaretham Anglam Burgundi conjugem rem perficit p.727. Colonienſibus & Noveſienſibus ampla largitur privilegia. ibid. Bellum à multis annis gerit cum Corvino Ungariæ Rege. p.750. Vienna à Corvino occupata Coloniam deſcendit. p. 751. Deinde Aquiſgranum; ubi Maximilianus filius ei occurrit. p. 752. Cum Filio Coloniam redit. p.754. Ab Henrico Epiſcopo Monaſterienſi ſplendido convivio excipitur. p.755. Imperii Comitia habet Norimbergæ. p. 756. Ad Rhenum deſcendit contra Belgas pro liberando Maximiliano filio captivo. p. 758. Gandavum obſidet. ibid. Francofurti concilia indicit: In quibus pax inter Regem Galliæ & Maximilianum coaleſcit. p. 759. Subſidia à Principibus adverſus Galliarum Regem fruſtra petit. p. 765. Ejus obitus & commendatio p.768.

Fridericus Badenſis Marchio ſuccedit Davidi in Epiſcopatu Ultrajectenſi. p. 774.

Fridericus Fûrſtenbergius convenit cum Henrico Spegelio Epiſcopo Paderb. p.379. Fidam operam præſtat Archiepiſcopo ſuo in bello Tremonienſi. p. 427. Et in aliis bellis. p. 502.

Fridericus ab Hoerde fundat Lipſtadij Cœnobium Eremitarum S. Auguſtini. p.142. Moritur. p. 237.

Fridericus Bichlingicus Comes Archiepiſcopus Magdeburgenſis cum fama ſanctitatis obiit: cui juſſu Pontificis ſuccedit Joannes Bavarus Epiſcopus Monaſterienſis. p. 697.

Fridericus Brunſwicenſis Dux Francofurto redux à prædonibus interimitur. p. 468.

Fridericus Brunſwicenſis Dux adhæret Hojano Comiti in rebellione Monaſterienſium. p. 667. Capitur à Theodorico. p. 668. E. Coloniam abducitur. p. 669.

Fridericus Miſniæ Marchio Imperium à 4 Electoribus oblatum admittere recuſat. p. 314.

Fridericus Miſniæ & Thuringiæ Marchio Saxoniæ Dux & Septemvir à Sigiſmundo Imperatore creatur. p. 544. Infeliciter cum Bohemis Huſſitis pugnat. p. 552.

Fridericus Norimbergenſis Burggravius à Sigiſmundo Imperatore Elector & Marchio Brandeburgenſis dicitur. p. 529.

Fridericus Padbergius Nobilis Eccleſiam ac Diœceſin Paderb. infeſtat. p. 434. 438. Ad obſequium reducitur. p. 440. Caſtrum ejus obſidetur ab Epiſcopo Paderb. p. 444.

Fridericus Palatinus Iſenburgici electi Archiepiſcopi Moguntini partes tuetur. p. 685. Naſſovium profligat. p. 686.

Fridericus Sarawerdæ Comes fit Archiepiſcopus Colonienſis. p. 380. Multa prudenter ordinat. p. 382. Wennemarum Fürſtenbergium ſupremum Ducatus Weſtphaliæ Satrapam conſtituit. p. 383. Sua induſtria Ducem Juliacenſem cum Cæſare reconciliat. p. 386. Urbem Colonienſem adverſantem habet. p. 392. Eamque fruſtra oppugnat. p. 394. Arma & fœdera jungit cum Florentio Epiſcopo Monaſt. Henrico Paderb. & Abbate Corbeienſi. p. 405. Urbani VI Pontificis partes egregie tuetur; & Regalia ac privilegiorum confirmationem à Wenceſlao Imperatore accipit. p 406. Epiſcopos Paderb. & Monaſt. ſibi obnoxios reddit. p. 417. Colliditur

cum

Digitized by Google

cum Duce Clivenſi & Marcano Comite. *p.* 420. Tremoniam fruſtra obſidet. 427. Depravatos Cleri & religioſorum mores corrigit. p. 436. Bellum gerit adverſus Adolphum Cliviæ Ducem *p.* 439. Reconciliatur cum Clivio & Marcano. *p.* 440. Studet conſervandæ Cleri diſciplinæ. *p.* 470. Adolphum Montium Ducem Mareſchallum Ducatus Weſtphaliæ creat. *p.* 485. Cum Clivenſi Comite diœceſin *Paderb.* infeſtat. *p.* 500. *Sed* cum clade repellitur. *p.* 501. cladem ulturus bellum inſtaurat; quod tamen per arbitros componitur. *p.* 503. Moritur. p. 513.

Friſones à Wilhelmo Rege domantur p. 77. Rebellant. p 78 Eorum expeditio adverſus barbaros, p. 119. Eluvio aquarum in Friſia. *Pax* Eccleſiæ Friſonibus reſtituitur ab Ottone Epiſcopo Monaſter. p. 460. Invaduntur ab Archiepiſcopo Bremenſi aliiſque; ſed infelici ſucceſſu. p. 550. Colliduntur cum Epiſcopo Monaſter. ob juriſdictionem Eccleſiaſticam. p. 765.

Fuldenſis Abbas Bertholdus à Vaſallis tempore ſacri occiditur. *p.* 120.

Furſtenbergenſis caſtri conſtructio, reparatio & everſio. *p.* 208. Oppignoratur militibus de Vernede. *p.* 263. A Balduino Epiſcopo *Paderb.* oppignoratur Hermanno Brenckio. d. 336.

Furſtenbergenſis familiæ bellum cum Brenckiana. *p.* 378. Inter eam & Henricum Spegelium Epiſcopum *Paderb.* convenit. *p.* 379.

G.

Gallia bello invaditur ab Eduardo Angliæ Rege. *p.* 291. 292. Et inſigni clade afficitur ad Creſciacum. *p.* 311. Et iterum ad *Pictavium* Rege & filio captis. *p.* 337.

Gandavenſium rebellio adverſus Maximilianum *Principem* ſuum. *p.* 756. 757. Obſidentur. *p.* 758. Maximiliano ſe ſubmittunt. p. 759. Et iterum rebellant. p. 764.

Gebel'ini unde nuncupati. *p.* 50.

Geiſmariorum familiæ commendatio. p. 242.

Geldria à Naſſovicis tranſit ad Ducem Juliacenſem. p. 384. Geldri deficiunt à Burgundo, & inter alios in belli ſocietatem trahunt Henricum Epiſcopum Monaſt. p. 730. Novas in Belgio turbas excitant. p. 733. A Maximiliano & Clivenſi Duce oppugnantur. p. 735. Henricum Monaſterienſem Epiſc. ſupremum militiæ præfectum deſignant. *p.* 735. Qui adminiſtrationem Laudabiliter ſuſcipit. *p.* 736. Plures è Geldris ad Maximilianum tranſeunt. *p.* 738. Ab Egmondano denuo turbantur. *p.* 765.

Georgius Podibratius Huſſita Boëmorum Rex eligitur. *p.* 680. Fridericum Imperatorem à civibus in arce ſua Vienenſi obſeſſum liberat. *p.* 686. *A Pontifice* excommunicatur. *p.* 699.

Gerardus Bremenſis Archiep. & Otto Dux Brunſwicenſis ſibi reconciliantur non ſine damno Eccleſiæ Bremenſis. *p.* 29. Moritur: mira ei in vita prædicta. *p.* 98.

Gerardus Cliviæ Dux Marchiam à fratre Adoldho petit. *p.* 549. Eámque plurimorum auxiliis adjutus invadit, vaſtatque *p.* 550. Et tandem ſubigit. *p.* 556. Reconciliatur fratri, & pie obit. *p.* 606.

Gerardus Dynaſta de Monte Hildeſienſis Epiſcopus eligitur. *p.* 363. Inſurgentem in ſe Ducem Brunſwicenſem bello devincit. *p.* 396. Carolum Imperatorem Mindam deducit. *p.* 398. Ejus obitus & commendatio. *p.* 461.

Gerardus Eppenſteinius Archiepiſcopus Mogunt. aſtu Adolphum Naſſoviæ Comitem ad imperatoriam dignitatem promovet. *p.* 171. Synodum provincialem Moguntiæ celebrat. *p.* 172. Cum reliquis Electoribus depoſito Adolpho Albertum Auſtrium Regem dicit. *p.* 185. ab Alberto bello invaditur. *p.* 193. Et ad obſequium redigitur. *p.* 194. Ejus audax dictum. p. 198 Obit morte ſubitanea. *p.* 201.

Gerardus Hojanus Comes vincit & captivum abducit Melchiorem Epiſcopum Oſnabrug. *p.* 388.

Gerardi Hojani Bremenſis Archiepiſcopi obitus *p.* 689.

Gerardus Juliæ & Montium Dux Archiepiſcopo Colonienſi cedit provincias ſuas poſt mortem, ſi improlis moriatur. *p.* 652. Irrito contractu ob ſuſcitatos liberos. p. 653. Ejus obitus & laus. *p.* 727.

Gerardus Keppelius Nobilis diœceſis Monaſt. Hermanno unico hærede ad Noveſium interempto caſtrum ſuum in Carthuſiam commutat, p. 732. Religioſiſque adſcriptus piè moritur; Hildegunde conjuge Schuttorpium in ſanctam ſolitudinem abeunte. ibid.

Gerardus M. & Florentius Presbyter Daventriæ Gymnaſium inſtituunt. p. 431.

Gerarduus Marchiæ Comes ſine hærede defungitur; Marchiâ ad Clivenſes Duces tranſlata. p. 685.

Gerardus Moguntinus Archiep. à Duce Brunſwicenſi capitur. p. 82. Moritur. p. 99.

Gerardus Monaſterienſis Epiſcop. à Clemente Pontifice anathemate percutitur, quod bello ſe immiſcuerit adverſus Archiepiſcopum Colon. p. 115. propterea etiam punitus. p. 122. Moritur. p. 128. Ejus multa præclarè acta. p. 129.

Gerardus Oldenburgenſis Comes famoſus prædo bello impetitur ab Henrico Epiſcopo Monaſt. p. 709. Ad pacis conditiones adigitur. p. 720. Inſolentia ejus denuo reprimitur. p. 729. Iterum inſoleſcit; & in urbe ſua Oldenburgenſi obſidetur. p. 742. Tandem ſubigitur, & poſt varias fortunæ vices tentatas moritur. p. 745.

Gerardus Schauenburgicus Comes à Pontifice deſignatur Epiſcopus Mindenſis in locum Ludovici. p. 311. Obit adjecto Patrimonio Eccleſiæ caſtro Rhode. p. 332.

Gerhardus Schawenburgicus

fratis.

Digitized by Google

tranſlato ad Magdeburgenſem Eccleſiam Theodorico à pontifice præficitur Eccleſiæ Mindenſi eo nomine II. p 352. proficiſcitur cum fratre in terram ſanctam & ſubmergitur. p. 369. Ejus elogium. p. 370.

Gerdenſe Cœnobium donationibus agrorum augetur. p. 13. 35. 49. Iterum à Simone Epiſcopo. p. 62. 112 117. Item ab Ottone: à quo etiam Dalhuſana parochia ſubditur præpoſito Gerdenſi. p. 202. Villa verò Dalhuſana ab Everſteinienſibus Comitibus eidem Monaſterio donatur. ibid. Oppidum Gerdenſe munitur. p. 240. Lis inter Moniales & Lemgovienſes à Bernardo Epiſcopo componitur. p. 262.

Gerlacus Naſſovius deſignatur à pontifice Archiepiſcopus Mogunt. exauctorato Henrico. p. 310. plenam poſſeſſionem Archiepiſcopatus acquirit. p. 329. Moritur. 381.

Geickena Colonienſi Eccleſiæ attribuitur. p. 178.

Gobelini Perſonæ Paderbornenſis hiſtorici Ortus. p. 342. Fit Sacellanus epiſcopi paderborn. p. 484. Officialis & Canonicus Bilfeldienſis p. 496. pontifici hymnum de B.M.V. offert. p. 499. Brevis ejus vitæ epitome. p. 530. Et ſcripta. p. 531.

Godefrid9 Arensbergenſis Comes & Conrad' Ritbergenſis tranſigunt de ſuis bonis. p. 32.

Godefrid9 Arensbergenſis Comes ſuccedit in Epiſcopatu Oſnabrugenſi defuncto Engelberto. p. 39. Collidi tur cum Epiſcopo Monaſter. p. 297. Auctoritate Pontificis imponitur Sedi Bremenſi p. 3 3. Bellum eum inter & æmulum à clero electum feliciter componitur. p. 326.

Godefridus Arensbergæ Comes Mareſchallus Ducatus weſtphaliæ renunciatur. p. 292 Comitatum partim donat, partim vendit Eccleſiæ Colonienſi; & Bruelam ad quietem diſcedit. p. 373. Obit. p. 374.

Godefridus Waldecenſis Comes ſuccedit Ludolpho in Epiſcopatu Mindenſi p. 23. Caſtrum Petrihagenſe conſtruit, munitque. p. 234. Obit. p. 260.

Godeſchalcus Monaſterienſium Epiſcopus. p. 27.

Gregorius IX Pontifex Epiſcopos Weſtphaliæ & Saxoniæ cohortatur ad ſuccurrendum Archiepiſcopo Bremenſi adverſus rebelles Stedingos. p. 18. Poſſeſſionem Caſtrorum Mersberg & Kugelenberg, oppidique Volckmerſen Corbeienſibus datam ratam habet. p 20. Studet extirpandis nefarij per Germaniam hæreſibus p 21. Principes ad bellum ſacrum fruſtra ſollicitat. p. 27. Excommunicat Fridericum Imperatorem. p. 36. Scakenſi Monaſterio in Diœceſi paderborn, proſpicit. ibidem. Moritur p 38.

Gregorius X Pontifex eligitur p. 120 Reſcindit acta inter urbem Colonienſem, Ducem Juliacenſem. & Arch. epiſcopum Engelbertum. p. 122. Hortatur Imperij principes, ut novum Regem eligant. p. 123 Concilium Lugduni indicit, eique præſidet. p. 125. Quæ in eo acta p. 126. Moritur p. 130.

Gregorius XI deligitur Pontifex in locum demortui Urbani V. p. 381. Sedem Apoſtolicam è Galliis Romam transfert p. 396. Ejus obitus Eccleſiæ luctuoſus p. 403

Gregorius XII Pontifex. p. 487. In Concilio Piſano Pontificatus ei abrogatur. p 492. Ut Germanos Epiſcopos ſibi devinciat, tres in Cardinalium numerum cooptat. p. 505. Per Legatum ad Concilium Conſtantienſe miſſum pontificatu ſe abdicat. p. 518.

Guido Trajectenſis Epiſcopus intereſt Concilio Viennenſi, & inter purpuratos Patres eligitur. p. 223.

Guntherus Schwartzenburgenſis Comes, Imperium ab aliquot electoribus ſibi oblatum admittit. p. 316. Pharmaco veneno aſperſo decumbit, regioque titulo Carolo vendito moritur. p. 316.

Guntherus Comes Swalenbergicus fit Archiepiſcopus Magdeburgenſis. p. 140. Altero anno ſe munere abdicat. ibid. Eligitur Epiſcopus Paderb. p. 211. Warburgenſis oppidi privilegia confirmat. p. 218. munus ſuum in æmulum ſucceſſorem transfert & obit. p. 220.

Guntherus Swalenbergenſis Comes à Bernardo Epiſcopo Paderb. facultatem petit transferendi bona ſua in Comitem Ravensbergenſem. p. 250.

H.

Hadrianus V Pontifex eligitur & mox obit p. 132.

Hæreſes nefandæ in Germania. p. 21. puniuntur indiſcreto judicio. p. 22. Begardorum. p. 223. Lolhardorum. p. 249. Flagellantium. p. 317 Huſſitarum. p. 476 507. Flagellantium in Miſnia reſuſcitata & ſopita. p. 521. Variæ in Bohemia. p. 538. Calixtinorum ibid. Joannis de Weſalia, & impoſtoris cujuſdam in Franconia. p. 737.

Haltermontiorum Comitũ familia in Willebrando Epiſcopo Mindenſi extincta cedit Brunſwicenſibus p. 48. & 609.

Hammelia oppidum à Widekindo Epiſcopo Mindenſi emitur. p. 72. Hammelienſium puerorum amiſſio. p. 152.

Hammonæ pax publica totius Weſtfaliæ coaleſcit. p. 442. Cives ductis aggeribus limites ſuos includunt. 450.

Hanſeaticarum Urbium ſocietas & poteſtas. p. 367. fœdus ineunt pro libertate ſua tuenda. p. 369.

Harbertus de Manderſlo ingreditur ordinem Patrum Prædicatorum Mindæ. p. 181.

Hardehuſano Cœnobio Diœceſis Paderbornenſis benefaciunt Epiſcopi Paderbornenſes Bernardus IV. p. 43. Otto. p. 143. Theodoricus. p. 224.

Haſſia

Haſſia eloquentia Conjugis Landgravii ab hoſtibus liberatur. p. 245.

Hegenſtorpiana Crux miraculis clara reperitur. p. 191.

Helmwardeshuſanum Cœnobiũ à Bernardo Epiſcopo Paderb. ad obſequium reducitur ejusque tandem interitus. p. 264. Monachi caſtrum Kruckenberg alienis tradere moliuntur. p. 286. Oppidum cum arce Kruckenberg Balduino Paderb. Epiſcopo oppignoratur ab Abbate loci. p. 328.

Henric⁹ VII Comes Lunenburgic⁹ in Imperatorem eligitur. p. 213. Aquiſgrani cum Conjuge coronatur. p. 216. Henrico filio Wenceslai Regis Bohemiæ filiam unicam in matrimonium dat; & multa præclarè ſtatuit. p. 217. Confirmat privilegia Werthinenſis Monaſtorii; iterque in Italiam decernit. p. 219 Expeditiones ejus in Italia p. 223. Romæ à Cardinalibus inungitur & Imperator ſalutatur: plurimaque loca occupat. p. 225. Ejus obitus & inſignis virtus. p. 226. 227.

Henricus Ahuſanus variis locis inſtituit Congregationem Sacerdotum in commune viventium p. 473.

Henricus Archiepiſcopus Colon. confirmat bona & privilegia Cœnobij Bredelarienſis Paderbornenſis diœc. p. 19.

Henricus Baſileenſis Epiſcopus fit Archiepiſcopus Mogunt. p. 155.

Henricus Brunſwicenſis Epiſcopus Hildeſienſis moritur & commendatur. p. 361.

Henricus Colonienſis ex Prædicatorum ordine moritur. p. 71.

Henricus Corbeienſis Abbas privilegiorum ſuorum confirmationem impetrat à Cæſare Rudolpho. p. 154.

Henricus Effingius in Archiepiſcopatu Trevirenſi ſuccedit Arnoldo. p. 99.

Henricus Haſſiæ Landgravius loco Friderici exauctorati à quibusdam in Regem Romanorum eligitur, & coronatur, p. 50. A ceteris Rex clericorum dictus, ibid. Confligit cum Conrado Rege; vincit; & moritur. p. 57.

Henricus Haſſiæ Landgravius Rupertum Archiepiſcopum Colonienſem captum in carcerem conjicit: lepráque mox infectus miſerabiliter poſt ſexennium conſumitur. p. 733.

Henricus de Haxhauſen utriusque juris doctor, & Præpoſitus Eccleſiæ Paderb. bibliothecam ſuam legat Capitulo. p. 712.

Henrici de Hervordia hiſtorici laus & obitus. p. 381. Ejus oſſa à Carolo IV Imperatore honoratiori loco condi jubentur. p. 398.

Henricus Holſatiæ & Schawenburgi Comes ſuccedit Theodorico Hornæo in Epiſcopatu Oſnabrugenſi. p. 478. Epiſcopatú ſe abdicat. p. 480. Ejus commendatio. p. 481.

Henricus Lœderus Friſiæ & Saxonum Apoſtolus dicitur. p. 446.

Henricus Mollenarchius Colonienſis Archiep. moritur. p. 34.

Henricus Mörſanus plurimorum Canonicorum ſuffragiis eligitur Epiſcopus Paderb. in locum defuncti Ottonis. p. 548. Solenni pompa in auguratur. p. 549. Colliditur cum Adolpho Clivenſi. p. 581. Adhæret fratri Theodorico Archiep. Colonien. adverſus Suſatenſes. p. 632. Invitis ordinibus p. 634. Urbs Monaſterienſis & plures ex equeſtri ordine contra eum inſurgunt p. 636. Fruſtraque conantur à bello Suſatenſi abſtrahere. p. 639. Hummelingos in Emslandia domat. p. 651. Et ſubinde ex equo prolabitur. p. 652. Ejus obitus & commendatio. p. 653.

Henricus Naſſovius à 4 Canonicis eligitur Epiſcopus Monaſterienſis loco Ottonis defuncti. p. 548.

Henricus Oldenburgicus Comes pientiſſimus condit Vlotenſe Virginum Cœnobium, & Wildeshuſium vendit Eccleſiæ Bremenſi. p. 72.

Henricus Rex Friderici Imper. filius Eresburgum Corbeienſibus adjudicat. p. 4. Plurima Imperio utilia ordinat. p. 13. Contra Patrem conſpirat. p. 23. Sed ab eo carceri includitur; in quo tandem relictis binis filiis moritur. p. 24.

Henricus Solmenſis Ottenſteinij Dynaſta ab Ottone Epiſcopo Monaſt. ſubjugatur & arce exuitur. p. 490.

Henricus Spegelius Præpoſitus Corbeienſis tertiam partem arcis Beverungenſis vendit Balduino Epiſcopo Paderb. p. 315. Eligitur Abbas Corbeienſis, electioque ab Innocentio Pontifice approbatur. p. 347. A Balduino Epiſcopo Paderb. in Coadjutorem adlegitur. p. 350. Eidemque ſuccedit in Epiſcopatu. p. 354. Confirmatur à Pontifice. p. 355. Sedi Apoſtolicæ juramentum dicit. p. 356. Ab Imperatore regalia accipit. p. 357 Corbeiam ſimul adminiſtrat. p. 358. A Carolo Imperatore defenſor jurium & bonorum Eccleſiæ Hildeſienſis conſtituitur. p. 360. Diœceſin ſuam egregiè tuetur. p. 363. Impetrat confirmationem Judicii in Monte Martis ab Imperatore. p. 366. Bello colliditur cum Landgravio Haſſiæ, pace mox redintegrata. p. 368. Corbeienſium Tutor eligitur. p. 371. Mareſchallus Weſtfaliæ conſtituitur p. 377. Idcirco pecuniam numerat Comiti Arensbergio. p. 378. Convenit cum Wenemaro Fürſtenbergio. p. 379. Fœdus publicũ cùm Nobilibus ſancit contra prædones. p. 380. Suprema Comitatus Arensbergenſis præfectura ei committitur. p. 382. Quam egregiè adminiſtrat. ibid. Fœdus Stelligerorum inter Weſtfaliæ Epiſcopos inſtituit. p. 386. Officium Mareſchalli ad triennium ipſi prorogatur. p. 389 Renovat fœdus Stelligerorum. ibid. Mediam partem oppidi Lugde, Culenberg & Almeni Eccleſiæ ſuæ adjungit. p. 397. Mindam usque Imperatori obviam procedit. p. 399 Eumque Paderbornæ excipit. p. 402 Cum Bodone Corbeienſi Abbate conjungitur. p. 405. Rhedanam arcem cum aliis Epiſcopis expugnat. p. 406 Partem Delbrugiæ Eccleſiæ ſuæ adjicit: Mediam par-

eeeeee tem

Digitized by Google

tem Judicii Civilis Braculenſis oppignorat; uti & caſtrum Wuneberg Nobilibus de Weſtphalen. p. 407. Neuhuſiam arcem exſtruit. p. 408. Moritur & commendatur. p. 410.

Henricus Schawenburgicus in Epiſcopatu Mindenſi ſuccedit Alberto Hojano. p. 716. Et mox plurima in diœceſi ad priſtinam religionis formam reducit. ibid.

Henricus Swalenbergenſis Comes arcem & oppidum Swalenberg feudum agnoſcit Abbatis Corbeienſis. p. 308.

Henricus Swartzenbergius Comes defuncto Gerardo Archiepiſcopo Bremenſi ſubrogatur. p. 690 Eligitur quoque Epiſcopus Monaſterienſis & magnificè inauguratur p. 698. Ejus familia & commendatio ibid. Cœnobium Ægidianum reformat. p. 701. Tranſmiſſa à Cæſare Imperij Aquila ſupremus belli Præfectus per inferiorem Saxoniam nominatur. p. 718. Gerardum Comitem Oldenburgicum ad pacis conditiones adigit, & cum Carolo Burgundiæ Duce colliditur. p. 720. Cum exercitu 16 millium Imperatori ad Noveſium ſe conjungit. p. 723 Coorta pugna Burgundum in fugam conjicit. p. 724. Nova diſcordia inter eum & Burgundum ex militum inſolentia orta componitur. p. 726. Oldenburgicum Comitem denuò tumultuantem reprimit. p. 729. Geldris aſſiſtit, & Zutphaniam ſibi oppignoratam occupat. p. 730. Supremus militiæ præfectus à Geldris deligitur. p. 735. Adminiſtr tionem laudabiliter ſuſcipit, ſed ab ea ab urbe Monaſterienſi & ordinibus retrahitur p. 736. Eâ abdicata, in diœceſin redit. p. 738. Bellum contra Comitem Oldenburgicum inſtaurat. p. 742. Delmenhorſtiam capit ac diœceſi ſuæ adjungit. p. 744. Stabilem tandem pacem init cum Comitibus Oldenburgicis. p. 745. Fridericum Imperatorem cum Maximiliano filio Rege convivio Coloniæ excipit. p. 755. Friſios bello invadit ad conſervandam juriſdictionem ſuæ diœceſis p. 765. Expeditionem parans in Edſardum Comitem & Friſones moritur. p 776. Ejus inſignis commendatio. p. 777.

Henricus Virneburgicus fit Archiepiſcopus Colon. p. 201. Studet bonis Eccleſiæ ſuæ repetendis. p. 203 Movet cum exercitu in Diœceſin. Paderborn. & Fürſtenbergam caſtrum conſtruit. p. 208. Engelbertum Comitem Marcanum domat, & cum Ludovico Epiſcopo Paderb. fœdus init. p. 224. Fridericum Auſtriæ Ducem Regem Romanorum eligit. p. 229. Et Bonnæ coronat. p 230. Urbes ſuas contra adverſarios præmunit p. 234. Juliacenſem armis invadit. p. 236. Bello impetitur & ad pacem compellitur. p. 238. Moſchedanum Virginum Monaſterium in Collegium Canonicorum convertit. p 240. In Ludovicum Monaſterienſem Epiſcopum inſurgit. 242. Civibus Colonienſibus reconciliatur, & in urbe Synodum habet. p. 243. Iterumque Provincialem. p. 249. Averſatur excommunicatum Regem Ludovicum; ideoque advocatia Tremonienſi privatur. p. 255. Obit & commendatur. 274.

Henricus Virneburgicus poſt triennij certamen à Pontifice præficitur Eccleſiæ Moguntinæ Archiepiſcopus. p. 269. Favet Ludovico Cæſari. p. 277. Avenionem ad Pontificem poſtulatur. p. 302. Ab eodem exauctoratur. p. 310. Cum aliis Electoribus coronam Imperij variis defert. p. 314. 316. Decertat cum æmulo Gerlaco Naſſovio. p. 317. Moritur. p. 329.

Henricus Waldecenſis Comes prædonum ductor invadit & ſpoliat reduces Francofurto Principes Imperii. p. 468.

Henricus Werlenſis Weſtphalus doctrinâ floret. p. 615

Henricus Wolffius in Epiſcopatu Monaſt. ſuccedit Pothoni. p. 417. Supplicatione ſolenni Deum placare ſtudet. p 421. Fœdus cum Dynaſtis init. ibid. Marcanum Comitem ad pacem abigit. p. 435. Ejus obitus & præclarè acta. p. 441.

Heriſienſi Canoniſſarum Virginum Collegio in Diœceſi Paderb. privilegia plura confert Bernardus Epiſcopus. p. 253. Diſſidium ob electionem Abbatiſſæ p. 606.

Hervordienſis Civitatis juriſdictionem Balduinus Epiſcopus Paderbornenſis emit ab Archiepiſcopo Colon. p. 328.

Hervordienſis Collegij Canoniſſar. Abbatiſſæ lis cum Duce Saxoniæ componitur à Carolo Imperatore præſente. p. 402. Privilegia Collegij à à Bonifacio IX Pontif. confirmantur p. 458.

Hieronymus Pragenſis Huſſii aſſecla. p 508. Citatur Conſtantiam & hæreſin ejurat, ſed in eandem relapſus ad roguin damnatur. p. 518.

Hildeshemenſis Eccleſiæ tutores à Carolo IV conſtituuntur Dux Saxoniæ & Henricus Spegelius Epiſc. Paderb. p. 360. Henricus Epiſcopus ex Duca cum Brunſwicenſium familia huic Eccleſiæ adjungit tres præfecturas Woldenſtein, Schladen & Widelach. p 361. Schiſma capituli ob binos electos Epiſcopos. p. 709. Urbs colliditur cum Bertholdo Epiſcopo ſuo. p. 752.

Hindenburg Caſtrum in diœceſi Paderb. à Bernardo Epiſcopo variis Nobilibus inſidendum & reſtaurandum traditur. p. 281.

Hermannus Corbeienſis Abbas ſuccurrit inopiæ Scakenſis Virginum Cœnobij. p. 46. Decimas donat Flectorpienſi Cœnobio. p. 68. Advocatiam Groningen feudi titulo transfert in Ludolphum Halberſtadienſem Epiſcopum. p. 75.

Hermannus Haſſiæ Landgravius Epiſcopus Hildeſienſis eligitur, ſed pacis amore cedit. p. 709. Noveſienſi urbi præfectus imponitur. p. 717. Urbem egregiè defendit adverſus Burgundum. p. 721. Diœceſis Colonienſis Gubernator dicitur & confirmatur. p. 727. Defuncto in carcere Ruperto ſubrogatur in Archiepiſcopatu. p. 738. Eligitur Tutor diœceſis Paderb. p. 760. Pacem in Weſtphalia tuetur. p. 761. Cœnobia reformat, & Brûlæ Franciſcanis Patribus de Obſervantia inſigne Cœnobium condit. p. 764. Fit Coadjutor Paderb. & ab Alexandro Pontifice confirmatur. p. 775. Defuncto Simone pleno jure adminiſtrationem Epiſcopatus Paderb. adit. p. 779. Conradum Monaſterienſem Epiſcopum in diœceſin introducit. ibid. Diœceſin Paderb. perluſtrat & Queſtelbergium

bergium Monaſterium Sanctimonialium Crucigeris incolendum tradit. p. 780.

Hermannus Langius Monaſterienſis Eccleſiæ Decanus juris utriusque Doctor. p. 728. Nepotem Rudolphum Romam mittit altioribus ſcientiis excolendum. ibid.

Hermannus Lippienſis Comes bello Stedingorum occumbit. p. 10. Ejusdem hæredes. ibid.

Hollandiæ Comitatus poſt obitum Wilhelmi Comitis ad varios dominos tranſit. p. 308.

Holthuſanum Monaſterium in diœc. Paderb. à Dynaſtis Büranis fundatur. p. 42. Ejus inſtitutio confirmatur ab Innocentio IV Pontifice. p. 49. Prædium acquirit. p. 118.

Holtiorum familia in diœceſi Oſnabrug. p. 182. Dominium venditur Comiti Ravensbergenſi. p. 233.

Honorius IV Pontifex. p. 153. Confirmat fundationem Patrum prædicatorum Warburgi in diœc. Paderb. p. 156. Obit. p. 158.

Hordenſe Cœnobium in comitatu Marcano fundatur. p. 301.

Hoſtmaria cum arce cedit in poſſeſſionem Eccleſiæ Monaſt. p. 129.

Hoſpitaliorum Ordo bonis Templariorum augetur. p. 214. Domus ijs erigitur in Marienloh diœceſis Paderb. p. 302.

Hoveſtadiorum arx & potentia in Ducatu Weſtph. p. 414.

Hugo Cardinalis Legatus Apoſtolicus in Germania diſpenſat cum Widekindo Canonico Paderb. in pluralitate beneficiorum. p. 69. Conceſſis indulgentiis hortatur fideles ad ſuccurrendum Patribus Benedictinis in fabrica Monaſterij Montis Martis. p. 76.

Hummelingi rebelles ab Epiſcopo Henrico domantur. p. 651.

Huſſitarum hæreſis. p. 507. Auctores Joannes Hus & Hieronymus Pragenſis. p. 508. Dogmata. ibid. & p. 509. promovetur à Petro Dresdenſi. p. 510. Hæreſi ſe opponit Sobinko Archiepiſcopus Pragenſis. p. 508. Wenceslao Rege diſſimulante ad Sigismundum fratrem appellat: & interea moritur. p. 510. Invaleſcit hæreſis incentore Joanne ſacerdote Præmonſtratenſi. p. 529. Hæreticorum furor. p. 533. Creſcit hæreſis promotore Joanne Ziska. p. 536. In tres ſceleratiſſimas ſectas dividitur. p. 538. Huſſitæ cæduntur. p. 539. Imperatoris & Imperij exercitum fugant. p. 540. Vincunt denuo viciniasque terras latè pervaſtant. p. 541. Ab Auſtriæ Duce è moravia expelluntur. p. 569. Tandem bellis inteſtinis obtriti ad Eccleſiam Catholicam redeunt; & Regem ſuum Sigismundum recipiunt. p. 607. Hæreſin reſuſcitat, & promovet Rokizana Presbyter. p. 699. Eadem Germaniam inficit Joannes de weſalia. p. 700. plura vide verbo Bohemia.

Huxarienſes Canonici ad quid obſtricti Abbati Corbeienſi. p. 107. Canonicorum Collegium foris ſitum in urbem transfert Simon Epiſcopus Paderb. p. 111. Redeunt ad priorem locum. p. 152. controverſia eos inter & Rectorem ædis B. V. componitur à Balduino Epiſcopo Paderb. p. 327. Urbs Huxarienſis aggere circumdatur & munitur. p. 337.

J.

Jacobus Archiepiſcopus Trevirenſis ab Eugenio IV excommunicatur. p. 636. Dignitati priſtinæ reſtituitur. p. 645. 646.

S. Jacobi mons in diœc. Paderbornenſi miraculis clarus. p. 756.

Iburgenſis arx diœc. Oſnabr. Epiſcopi ſedes Comiti Teclenburgico oppignoratur. p. 523.

Imperium Romanum. Ejus interregnum. p. 48. Majeſtas imperatoria diminuta. p. 76. Status Imperij turbidus. p. 94. 98. 120. 123. Tranquillus. 142. 300. Turbulentus. p. 229. 316. Tranquillus. 317. Iterum turbatus. p. 707. Imperij Principes diſſident in electione novi Regis. p. 95. Pro libertate retinenda & ſtabiliendo Cæſare laborant. p. 306. Agunt de Imperio Wenceslao abrogando. p. 460. Ob eandem cauſam denuo conveniunt Francofurti. p. 464. Plures inde reduces à prædonibus partim capiuntur, partim perimuntur p. 468. Diſſident. p. 500. Item in agnoſcendo vero Pontifice. p. 617. Malè conveniunt in expeditione contra Turcas. p. 666. Diſſident cum Calliſto Pontifice. p. 677.

Impoſtor Fridericum Imperatorem ſe fingens punitur. p. 153.

Joannes XXI Pontifex electus altero poſt anno obit. p. 130.

Joannes XXII fit Pontifex & favet Friderico Auſtriæ. p. 234. Facultatem concedit Monaſterio Wurmelienſi diœc. Paderb. recipiendi bona Virginibus jure patrimonii debita. p. 237. Ludovico Regi abrogat Imperium. p. 251. Eundem excommunicat. p. 254. Imperiales urbes interdicto ſubjicit. p. 265. Ottonem Auſtrium adverſus Ludovicum inſtigat. p. 268. Supplicemque renuit admittere. p. 274. Moritur. p. 276.

Joannes XXIII Alexandro V. Pontifici ſuccedit. p. 499. Cognitionem litis Paderbornenſem Epiſcopum inter & rebelles ſubditos Cardinali Veneto committit p. 505. Conſtantienſe Concilium decernit. p. 507. Conſtantiæ excipitur. p. 516. Et initium Concilii facit. p. 517. Conſtantiâ fugit. p. 517. Reducitur ab Auſtrio, & poſtquàm ſe Pontificatu abdicaſſet Manhemij clauſtro per triennium includitur. p. 518. In fuga Epiſcopatum Paderb. confert Theodorico Archiepiſcopo Colon. p. 519.

Joannes Arckelius. Trajectenſis Epiſcopus à Pontifice in locum Engelberti præficitur Eccleſiæ Leodienſi. p. 364. Cui ſuccedit Joannes Virneburgicus Epiſcopus Monaſt. p. 369.

Joannes

Digitized by Google

Joannes Argentinenſis Epiſcopus à Pontifice præficitur Eccleſiæ Moguntinæ. *p.* 382. Celebrem ſynodum habet & moritur. p. 387.

Joannes Badenſis Marchio Archiepiſcopus Trevirenſis ſolenni pompa in urbem introducitur. *p.* 682.

Joannes de Bavaria renuntiato Epiſcopatu Leodienſi Matrimonium init. *p.* 524.

Joannes Bavariæ Dux à Pontifice ſubrogatur Walramo in Epiſcopatu Monaſterienſi. p. 674. Certis conditionibus admittitur; & in diœceſin introducitur p. 675. Pacemq; Monaſterienſibus, ſublato turbatore Hojano, reddit. p. 676. Eccleſiam & diœceſin ad priſtinum ſtatum reducit. p. 679. Fit Sacerdos & in urbe ſacrum legit, ibid. Plura Oppida vel oppignorata, vel diſtracta Eccleſiæ reſtituit. p. 680. Conſecratur Epiſcopus. p. 680. Cœnobium transaquenſe ad priſtinum vigorem & D. Benedicti inſtitutum traducit p. 681. Leisbornenſe Cœnobium, aliaque ad meliorem diſciplinæ formam redigit. p. 696. Magdeburgum Pontificis juſſu transfertur; & egregiè gubernat. p. 697. Obit cum fama ſanctitatis. p. 728.

Joannes Boëmiæ Rex. Italos ſibi conciliat; filioque Carolo regnum quærit. p. 269. Pro eodem Imperium à Pontifice efflagitat. p. 307. in pugna ad Creſciacum confoſſus interit. p. 311.

Joannes Brabantiæ Dux Juliacenſem & Colonienſem agrum hoſtiliter aggreditur. p. 141.

Joannes Burgravius Strombergenſ. inſoleſcit contra Epiſcopum Monaſter. & reprimitur. p 387. Caſtro & Burgraviatu exuitur. p. 395.

S. Joannes Capiſtranus Legatus Apoſtolicus Joannem Huniadem adhortatur, juvatq; adverſus Turcas, ac moritur. p 678.

Joannis Citienſis Epiſcopi miſerabilis obitus. p. 416.

Joannes II Cliviæ Comes ultimus moritur: & Comitatu potitur Adolphus Marcanus, p. 374.

Joannes Cliviæ Dux Suſatenſium partes tuetur p. 627. Eosq; egregie defendit. p. 643. Theodoricum Archiepiſcopum Colon. in fugam agit; & Tremonienſes cædit. p. 646. Archiepiſcopo reconciliatur, retentis Suſato & Sanctis. p. 651 Exercitui Cæſaris præficitur ad expugnandos Geldros. p. 735. Piè obit. p. 742.

Joannes Diepholdius eligitur Epiſcopus Oſnabrugenſis loco Ottonis demortui. p. 548. Inſolenti facto à civibus ad certas conditiones adigitur p. 549. Albertum Mindenſem Ep. ſibi infeſtum repellit. p. 609. Ejus obitus & commendatio. p. 611.

Joannes Galliæ Rex ab Eduardo Rege Angliæ memorabili clade profligatur, & captivus ducitur. p. 337.

Joannes Hannoniæ Comes Hollandiam jure hæreditario ſibi vendicat. p. 190.

Joannes ab Hoet Doctor à Pontifice imponitur ſedi Oſnabrugenſi. p. 323. Colliditur cum Capitulo. ibid. Infeliciter adminiſtrat Epiſcopatum. p. 362. Theodoricum Marcanum Comitem adjutorem aſſumit. p. 363. Moritur. p. 369.

Joannes Hojanus Comes ſubrogatur Roberto demortuo in Epiſcopatu Paderb. p. 448. Cuſtodiam caſtri Blankenavienſis concedit Abbati Corbejenſi. p. 448. Padbergenſes Nobiles capit & comprimit. p 449. Partes aliquot caſtri, oppidique Levenoënſis Eccleſiæ ſuæ adjungit. p. 451. Succurrit Ottoni fratri Epiſcopo Monaſt captivo, *p.* 452. Confirmat donationem S. Dionyſij in Thile factam religioſis in Monte Martis. p. 455. Comitatum Eberſteinianum eccleſiæ ſuæ adjicere nititur. p. 458. Sacra per Vicarium curat. ibid. Tranſit ad Epiſcopatum Hildeſienſem. p. 461. Ejus deinde res geſtæ. p. 462. 534.

Joannes Hojanus Erici Epiſcopi Oſnabrugenſis frater diœceſi infeſtus capitur & turri Oſnabrugenſi per ſex annos includitur. p. 622. Liberatur. p. 642. Agit pro Erico ad Oſnabrugenſem, ac pro Alberto fratribus ad Monaſterienſem Epiſcopatum promovendis. p. 653. In Electione Monaſterienſis Epiſcopi omnia turbat. p. 654. Agitque ut Ericus frater à binis Canonicis eligatur p. 655 Et ipſe urbis tutor à plebe nominetur. p 656. Diœceſin ad ſuam fidem compellit. p. 658. Totamque turbat. p. 659. Profugus in urbem redit. p. 662. Eamque denuo ad rebellionem concitat. p. 663. Planeque conturbat. p. 665. 666. 667. Exercitus ejus cæditur. p. 668. Oblata pacis conſilia ſpernit. p. 669. Bellum continuat & Vredenam liberat. p. 671. Coſfeldiam deditione capit. p. 672. Mortuo æmulo denuo inſtat pro Erico fratre ad Epiſcopatum promovendo. p. 673. Varia in urbe machinatur pro retinendo dominatu. p. 674. Capitur & elabitur. *p.* 675. Tandem Monaſterio profugit Saſſenbergam; indeque extra patriam, diœceſi pace reddita. p. 677.

Joannes Huniades Turcas profligat. 627. 678.

Joannes Huſs hæreſiarcha in Bohemia. p. 770. In Concilio Conſtantienſi damnatur, & pertinax ad rogum condemnatur. p. 518.

Joannis Mindenſis Epiſcopi obitus. p. 71.

Joannes Naſſoviæ Comes ſubrogatur à Pontifice Conrado in Archiepiſcopatu Moguntino. *p.* 450. Eidem falſo impingitur cædes principum ad Fritzlariam facta. *p.* 468. Ejus mors. p. 535.

Joannes Præmonſtratenſis ordinis deſertor Huſſitarum incentor. *p.* 529. 533.

Joannes Sternebergius Comes familiæ ultimus in prælio occumbit. *p.* 429.

Joannes Schadlandus è Dominicana familia celebris Theologiæ Doctor à Pontifice Eccleſiæ Hildeſienſi præficitur; ſed renuntiato Epiſcopatu Auguſtanum recipit. *p.* 363.

Joannis Teutonici ſupremi ordinis Prædicatorum Magiſtri commendatio. *p.* 39. Ejus beata mors. *p.* 71.

Ioannes

Digitized by Google

Joannes Virneburgicus à majore Canonicorum parte eligitur Archiep. Colon. non ſine ſchiſmate. *p.* 360. A Pontifice Monaſterienſi Eccleſiæ præficitur. *p.* 362. Inde transfertur ad Epiſcopatum Trajectenſem; ſed nullibi gratus, repentina morte extinguitur. *p.* 365.

Joannes de Weſalia Huſſitarum hæreſin per Germaniam ſpargit. *p.* 700. Damnatur. 736. Ipſe, libris ejus combuſtis, Cœnobio includitur. *p.* 737.

Innocentius IV Pontifex Friderico Imperatori reſiſtit. *p.* 41. In Gallias profugit. *p.* 45. Convocat Oecumenicum Concilium Lugduni. *p.* 47. Friderico Imperium abrogat. ibid. Confirmat inſtitutionem Monaſterij Holthuſani. *p.* 49. Et bona ac immunitates Cœnobij Falckenhagenſis. *p.* 63. Laborat pro Wilhelmo Hollandiæ Comite in regno ſtabiliendo. *p.* 67. Moritur. *p.* 75.

Innocentius V. Pontifex ex ſacra Dominicanorum familia primus eligitur & mox obit. *p* 130.

Innocentius VI. Pontifex ſuccedit, Clementi VI. *p.* 327. Electionem Abbatis Corbeienſis Henrici Spegelii approbat. *p.* 347. Juraque Monaſterii confirmat. *p.* 349. Henricum Epiſcopum Paderb. ab omnibus recipi, & debito honore coli jubet. *p.* 355. Juramentum ab eodem accipit. *p.* 356. Ac Carolo Imperatori commendat. ibid. & *p.* 357. Mandat abalienata bona Monaſterio Holthuſano diœceſis Paderb. reſtitui. *p.* 358. Obit. 359.

Innocentius VII ſuccedit in pontificatu Bonifacio. *p.* 481.

Innocentius VIII in locum Sixti VI eligitur ſummus Pontifex. *p.* 750. Laborat pro liberando Maximiliano Rege à Belgis capto. *p.* 757. Moritur. *p.* 765.

Inundationes aquarum per Germaniam. p. 301.

S. Jodoci mons prope Bilfeldiam auctoritate pontificis Patribus de Obſervantia incolendus traditur. p. 748.

Jodocus Moraviæ Marchio à binis electoribus eligitur Rex Romanorum. p. 500. Eodem anno moritur p. 501.

B. Jordanus Ordinis Prædicatorum ſupremus Magiſter moritur, & miraculis inclareſcit. p. 31.

Italiæ ab Imperio avulſæ initia. p. 155.

Jubilæum generale Anno 1350. p. 321. Alterum ſub Nicolao V. Romæ celebratur confluente ingenti populi multitudine. p. 652.

Judicium Weſtphaliæ ad antiquas leges reducitur. p. 773.

Juliacenſis Ducatus à Siffrido Archiepiſcopo Colon. occupatur. p. 134.

S. Juliani Reliquiæ Cenomannis è Gallia Padibornam mittuntur. p. 44.

L.

Ladislaus Poloniæ Rex Hungarorum quoque eligitur. p. 620. Fide Turcis non ſervata in pugna occumbit cum Juliano Cardinali. p. 627. 629.

Lagenſis arx in Comitatu Lippienſi evertitur. p. 489.

Landcaſtriæ Dux cum ſuis Anglis à prædonibus ſpoliatur Lipſpringæ, & à Brunswicenſi Duce in captivitatem trahitur. p. 330. Eidem reconciliatur. p. 331.

Lemgovia Diœceſis Paderb. nova urbe & Cœnobio Virginum augetur. p. 206. Monaſterio decimæ à Simone de Lippia attribuuntur. *p.* 351. Et privilegia à Comitibus confirmantur. *p.* 687. Cives coguntur evertere arcem Lagenſem. *p.* 488. Cœnobium Patrum de Obſervantia liberalitate Joannis Mollenbeckii in urbe conſtituitur. *p.* 692.

Leodienſes in Epiſcopum ſuum inſurgunt; ideoque fatali excidio mulctantur. *p.* 701.

Leopoldus Dux Auſtriæ, in cauſa fratris Ludovici Captivi, opem Pontificis & Regis Galliarum implorat. *p.* 249.

Levenowe Caſtrum Diœceſi Paderb. adjicitur. *p.* 346. Pars Burchardo Papenheimio oppignoratur. *p.* 451.

Levoldi Hiſtorici Marcani obitus & commendatio. *p.* 342.

S. Liborij Reliquias Paderbornæ veneratur Wernerus Archiepiſcopus Moguntinus; & omni deinde calculi dolore liberatur. p. 113. 304.

Limburgum Caſtrum ad Leinam fluvium exſtruitur. p. 4.

Lintzium expugnatur. p. 722.

Lipperoda oppignoratur Henrico Epiſcopo Paderb. p. 370.

Lippienſium Comitum quinque ſimul Epiſcopi & Principes Imperij. p. 2. Coguntur à Wilhelmo Epiſcopo Paderb. ad agnoſcendum feudum, & præſtandum juramentum Eccleſiæ Paderb. p. 487. 488. Lippienſis Comes & Teclenburgicus inter ſe committuntur ob caſtrum Rhedanum. p. 669. Lis componitur. p. 679.

Lipſpringæ in diœceſi Paderb. Angli à Prædonibus ſpoliantur. p. 330. Ibidem coluntur Reliquiæ S. Viti Corbeiâ tranſportatæ. p 465.

Lipſtadij fundatur Cœnobium Eremitarum S. Auguſtini à Friderico ab Hörde. p. 143. Eidem Monaſterio benefacit familia Bürana. p. 290. Urbs ab Engelberto Archiepiſcopo Colon. Comiti Marcano oppignoratur. p. 370. Et iterum. p. 385. Lipſtadienſibus S. Auguſtini Religioſis datur facultas erigendi domicilium in urbe Paderborn. p. 422. Urbs fidem jurat Archiepiſcopo Colon. Cliviæ Duci & Marcano Comiti. p. 441. Media civitatis pars à Bernardo Comite Lippienſi venditur Cliviæ Duci. *p.* 631. Urbs fruſtra à Theodorico Archiepiſcopo Colonienſi obſidetur. p. 643.

Lituaniæ Rex à Polonis rejicitur. p. 327.

Livonia turbatur. p. 741.

Lodhenſe Cœnobium Mindâ Lemgoviam in diœceſi Paderb. transfertur. p. 206.

Lothardorum nefanda hæreſis. p. 249.

Lubertus de Wend Canonicus Oſnabrugenſis ingreditur Monaſterium Marienfeldenſe. p. 322. Reſpuit Epiſcopatum Oſnabrugenſem. p. 323.

Ludolphus Halberſtadienſis Epiſcopus feudi titulo accipit Advocatiam Groningen ab Hermanno Abbate Corbeienſi. p. 75.

Ludolphi Monaſterienſis Epiſcopi mors & encomium. p. 56.

Ludolphus de Roſtorp ſuccedit in Epiſcopatu Mindenſi Conrado Wardenbergio. p. 181. Moritur. p. 231.

D. Ludovicus Francorum Rex expeditionem facit in terram ſanctam. p. 65. Altera expeditione in Africam moritur. p. 119.

Ludovicus Bavariæ Dux à quibusdam Electoribus Rex Romanorum eligitur. p. 229. Aquisgrani coronatur; & variis largitionibus Principum animos ſibi ſtudet demereri. p. 230. Cum æmulo Friderico Auſtrio confligit, & vincit. p. 232. Diverſis ſubinde locis cum eodem colliditur. p. 240. Conventum Principum Baccharaci habet. p. 243. Vincit & captivum ducit Fridericum. p. 248. A Pontifice Joanne XXII ipſi Imperium abrogatur. p. 251. Excommunicatur, & nuptias Coloniæ celebrat. p. 254. Ab Italiæ proceribus illuc invitatur. p. 262. Mediolani cum conjuge corona ferrea coronatur. p. 265. Romæ iterum coronatus Petrum Corbarienſem Franciſcanum Monachum Pontificem renuntiat. p. 266. In Germaniam redux varia Principum comitia indicit. p. 268. Balduino Trevirenſium Archiepiſcopo confirmationem privilegiorum impertit. p. 271. Pontifici obſequia ſua defert; ſed repulſam paſſus eidem obſiſtit. p. 274. Benedictum XII Pontificem fruſtra pro concordia ſollicitat. p. 276. Reges Hungariæ & Poloniæ bello vincit, p. 279. Pontifici reconciliari ſtudet p. 280. Wilhelmum Juliacenſem Comitem Imperii Marchionem renuntiat. p. 21. Regi Galliæ ſuam cum Pontifice reconciliationem impedienti bellum parat. p. 284. Offert ſe per Legatos Pontifici ad ſubmiſſionem. p. 287. Comitia propterea Spiræ habet. ibid. Et Coloniæ; ubi agitur de ejus cum Pontifice reconciliatione. p. 288. In Comitiis Frankofurtenſibus declaratur liber ab excommunicatione Pontificia. p. 289. Politice agens deluditur. p. 293. Studet Clementi VI. Pontifici reconciliari. p. 300. Privilegia varia concedit Godefrido Arensbergenſi Comiti. p. 301. Fruſtra iterum pro concordia apud Pontificem laborat. p. 302. Ab Imperii Principibus defenditur. p. 306. A Pontifice exauctoratur. p. 310. Carolum æmulum vincit, & pœnitens moritur. p. 312.

Ludovicus Bavariæ Dux gravi bello colliditur cum Alberto Brandeburgico p. 679. Læſæ Majeſtatis reus decernitur ob laceratas Imperatoris literas. p. 680. Bellum nihilo minus promovet. p. 684. Cædit Albertum Germaniæ Achillem. p. 686.

Ludovicus Haſſiæ Landgravius à Clemente V. Pontifice Epiſcopus Monaſterienſis renuntiatur, exauctorato pſeudo Epiſcopo Conrado. p. 217 Eximit à judicio ſeculari in immunitate Eccleſiaſtica habitantes. p. 220. Cum Archiepiſcopo Colonienſi fœdus init. p. 224. Bredevordam & Stadlonam ſuæ diœceſi adjungit. p. 234. Engelbertum Marcanum Comitem repellit. p. 236. Bello invaditur ab Archiepiſcopo Colon. & Marcano. p. 241. Comitem Waldecenſem cum Archiepiſcopo Colon. conciliat: ratamque habet fundationem Sacelli Strombergenſis. p. 250. Capitur ab Engelberto Marcano Comite, & liber dimittitur. p. 252. Bellum gerit cum Geldriæ Comite; quod mox componitur. p. 255. Bellum à Geldro iterum excitatur, & componitur. p. 261. Judicium urbis Monaſterienſis oppignorat Burchardo Cleihorſtio. p. 263. A Reinaldo Geldriæ Comite rurſum bello affligitur. p. 269. Colliditur cum Godefrido Epiſcopo Oſnabrug p. 297. Bello appetitur à Ludolpho Steinfurdenſi Dynaſta. p. 303. Structuram Sacelli Strombergenſis abſolvit. p. 307. Templum indulgentiis exornat p. 313. Lunam oppidum à Marcano Comite repetit. p. 315. Ejus obitus & breve geſtorum compendium. p. 339.

Ludovicus Luneburgenſis Dux ſuccedit in Epiſcopatu Mindenſi Godefrido. p. 260. Poteſtatem à Ludovico Cæſare impetrat inſtituendi ſex liberas judicii ſedes. p. 271 Moritur & commendatur. p. 311.

Ludovicus Miſniæ Marchio à Pontifice præficitur Eccleſiæ Moguntinenſi. p. 387. Ejus vita & infelix obitus p. 416.

Ludovic' Ravensbergenſis Comes ſuccedit in Epiſcatu Oſnabrugenſi Ottoni. p. 186. Cum Ottone Epiſp. Paderb Caſtrum Angeranum oppugnat & evertit p. 196 Simonem Lippienſem Comitem capit, & ad pacis conditiones adigit. ibid. In pugna contra Conradum Pſeudo-Epiſcopum Monaſt occumbit. p. 215.

Lugdæ oppidi partem mediam Archiepiſcopus Colonienſis cedit Eccleſiæ Paderb. p. 197.

Lugdunenſe Concilium Oecumenicum: & quid in eo actum. p. 48.

Luna urbs Eccleſiæ Monaſterienſi aſſeritur. p. 315.

M.

Magdeburgenſes Archiepiſcopum ſuum carceri prius incluſum deinde trucidant. p. 266.

Mahometes II Conſtantinopolim capit. p. 662. Cum ducentis millibus in Hungariam irrumpit. p. 678. Ab Huniade adhortante S. Capiſtrano cæditur & repellitur. ibid. Chriſtianis plures inſulas & regna abripit. p. 695. 705.

Manfredi dominatus in Italia. p. 96. Vincitur & occiditur. 111.

Marchia Comitatus Cliviæ conjungitur. p. 439. p. 685.

Mareſchalli Ducatus Weſtphaliæ dignitas tranſit ad Henricum Spegelium Epiſcopum Paderb. p.

&

Digitized by Google

574. Et deinde in alterum transfertur. p.397.

Marienfeldenſe monaſterium in diœc. Monaſt. Bernardus IV Epiſc. paderbornenſis decimis ornat. p.44. Otto etiam paderb. Epiſc. p. 146. Iterum. p.200. Rurſus Bernardus V Epiſcop. paderb. p.259. Ejus florens ſtatus p.322. p.615.

Marienlo in Diœceſi Paderb. erigitur domus Hoſpitalarii ordinis p.302.

Marienmünſterenſe Cœnobium in diœc. paderb. decimis augetur à Bernardo Epiſcopo paderb. p.38. Abbati conceditur uſus inſulæ ab Archiepiſcopo Moguntino. p.39. Donatur prædio ab Adolpho Comite Swalenbergico. p.164. Donat Eccleſiæ Paderbornenſi caſtrum & oppidum Vorden. p.256. Receptis 5 parochialibus Eccleſiis p.258. Amplas Vordenſes decimas acquiret. p.291. Bredebornenſe Caſtrum elargitur Eccleſiæ Paderb. p.298. Curia Vlechtenſis Monaſterio cedit. p.301.

Marquardus à Rendegge à Pontifice Eccleſiæ Mindenſi Præpoſitus rejicitur, & ad Conſtantienſem Epiſcopatum transfertur. p.460.

Martinus IV Pontifex p. 144. Defendit libertatem Corbeienſium in admittendis bonis patrimonialibus. p. 150. Ratam habet donationem prædii Eccleſiæ Paderbornenſi ab Epiſcopo Ottone factam. p.151.

Martinus V in Concilio Conſtantienſi unanimi conſenſu ſummus pontifex renuntiatur. p.533. Inſtitutum Clericorum Regularium in communi viventium privilegiis ornat. p.533. Germaniæ proceres ad bellum ſacrum invitat: cui multi Principes nomen dant. p.537. Corbejenſium jura & privilegia confirmat. p. 546. Egregiè laborat pro Bohemia in priſtinum ſtatum & religionem reſtituenda. p.551. Conradum Weſtphalum pragenſem Archiepiſcopum excommunicat. p.552. Henricum wintonienſem Epiſcopum Cardinalem in Germaniam mittit: & Principes Germanos ad bellum Bohemicum denuo inſtigat. p.553. Sed infauſta expeditione. p.554. Principes Imperii iterum literis adhortatur ad delendam maculam nominis Germanici. p.555. Deceptus artibus Theodorici Archiepiſc. Colonien. & Adminiſtratoris diœceſis Paderbornenſis, hanc Colonienſi adjungit. p.559. E contra Canonici, ordines, & Metropolis Paderb. ad Pontificem appellant. p.562. Aguntque ut cauſæ cognitionem Auditori ſuo committat. p.568. Moritur. p.569.

Martini Lutheri ortus. p.748.

Matthias Buſchius Comes à Pontifice Eccleſiæ Moguntinæ Archiepiſcopus præficitur. p. 242. Synodum provincialem Moguntiæ habet. p.265. Moritur ſingulari laude dignus. p. 266.

Matthias Corvinus Hungarorum Rex regnum egregiè cum Scanderbego contra Turcas defendit. p. 680, 695. Bello aliquot annis cum Friderico Imperatore colliditur. p. 750. Hungariam adverſus Turcas tuetur, & Auſtriæ infeſtus Viennam occupat. p. 751. Moritur. p.761.

Mauritius Oldenburgenſis Comes eligitur à Clero Archiepiſcopus Bremenſis. p. 323. Adminiſtrationem admittit, dignitatem cedit Godefrido. p.327.

Maximilianus Friderici Cæſaris filius in matrimonium accipit Mariam Burgundi Ducis filiam. p.730. Coloniæ ſplendidè habetur. p. 731. Geldriam oppugnat. p. 735. Belgium ſubigit. p. 741. Conjunx Maria moritur; & hinc nova belli ſemina in Belgio. p. 743. Domat Leodienſes & Ultrajectenſes p.746. Cæſari parenti Aquisgrani occurrit. p.752. Rex Romanorum renuntiatur Francofurti; & Aquisgrani coronatur. p. 754. In Belgio ſtatum reperit conturbatum. p.756. A Burgenſibus in carcerem abripitur. p. 757. Iniquis conditionibus dimittitur. p. 758. Pacem cum Carolo VIII Francorum Rege init. p. 759. Auſtriam ac Viennam mortuo Corvino recuperat, multaque oppida & caſtra Hungaris eripit. p. 761. Comitia celebrat Norimbergæ. p. 763. Præreptam ſibi à Carolo Francorum Rege ſponſam diſſimulat; & pacem certis legibus init cum Uladiſlao Rege Hungariæ. p. 763. Turcas ex Auſtria ejicit. ibid. Poſito luctu ex morte parentis Turcas è ſuis provinciis expellit, patrique redux parentat. p. 768. pacem cum Rege Francorum init. ibid. Coloniâ in Belgium deſcendit. p. 769. Belgiæ adminiſtrationem inaugurato Philippo filio committit. p. 770. Comitia Wormatiæ indicit. p. 773. In Italiam profectus Mediolani ferrea corona coronatur. p.774. Bello Helvetico & Geldrico occupatur. p. 778. Albertum Saxoniæ Ducem perpetuum Friſiæ Gubernatorem facit. ibid. Conrado Epiſcopo Monaſt. regalia concedit. p. 779.

Meinhoviana Dynaſtia Epiſcopatui monaſterienſi conjungitur. p. 46.

Melchior Brunswicenſis Dux auctoritate pontificis ſubrogatur Joanni Hoetio in Oſnabrugenſi Epiſcopatu. p. 369. Commiſſo prælio captivus à Comite Hojano abducitur, & liberatur à Theodorico Marcano. p.388. Suis inviſus à Pontifice transfertur ad Epiſcopatum Suerinenſem. p. 396.

Melitenſes Equites primò Hoſpitalarii S. Joannis nuncupati. p. 214.

Menda oppidum Ducatus Weſtph. munitur; & à comitibus Marchiæ expugnatur. p. 307.

Meppia ad Amaſis & Haſæ confluentes in diœceſi Monaſterienſi foſſis & muris includitur. p. 384. Caſtro, quod Paulinum dictum præmunitur. p.389.

Meſchedanum Virginum Monaſterium ab Henrico Archiepiſcopo Colon. in Collegium Canonicorum convertitur. p. 240.

Milites Teutonici Chriſti religionem per Boruſſiam propagant. p. 45

Mindenſis Eccleſia acquirit dynaſtiam Steinwede. p. 72. Pons ad urbem Viſurgi inſternitur. p. 110. Diœceſi adjungitur à Gerardo Epiſcopo caſtrum Rhode. p. 332. Civitas contra Epiſcopum ſuum inſurgit. p. 636. Bellum Mindenſe ob rejectum Coadjutorem Henricum Schawenburgicum componitur. p. 702.

Miniſterialium nomine quid intelligatur. p. 162.

Digitized by Google

Moguntinenſe ſchiſma ob electionem Archiepiſcopi in apertum bellum erumpit. p. 685. 686.

Monaſteria & Collegia Virorum ac Virginum condita.
Prædicatorum Mindæ. p. 30.
Franciſcanorum. ibid.
Ciſtertienſe in Holthuſen diœceſis Paderb. p. 42.
Valckenhagenſe in diœceſi Paderb. p. 50.
Vlotenſe Virginum Ciſtert. p. 72.
Brenckhuſanum in diœceſi Paderb. p. 133.
Eremitarum S. Auguſtini Lipſtadij. p. 142.
Prædicatorum Warburgi diœceſis Paderb. p. 146.
Aroldenſe in comitatu Waldecenſi. p. 161.
Lodhenſe in diœceſi Mindenſi. p. 206.
Wurmelenſe diœceſis Paderb. p. 238.
Hordenſe in Comitatu Marcano. p. 301.
Egheſtorpianum D. Auguſtini in Ducatu Luneburgenſi. p. 311.
Walrodenſe Monialium. ibid.
Vrenswedenſe in Comitatu Benthemenſi. p. 446.
Sacerdotum in communi viventium in variis locis. p. 473.
Uti & Virginum. p. 474.
Canonicorum S. Auguſtini Oſnabrugi. p. 481.
Bodecenſe in diœceſi Paderb. p. 489.
Bendlagenſe Crucigerorum diœceſis Monaſt. p. 611.
Canonicorum Regularium D. Auguſtini à Corpore Chriſti nuncupatorum Blombergæ in diœc. Paderbornenſi. p. 683.
Patrum de Obſervantia in urbe Lemgovienſi diœc. Paderb. p. 692.
Carthuſianorum Wederenæ diœc. Monaſt. p. 732.
Patrum de Obſervantia in monte S. Jodoci prope Bilfeldiam diœc. Paderb. p. 748.
Patrum Franciſcanorum de Obſervantia Dürſtenæ in Weſtph. p. 759.
Bredenſe Virginum diœceſis Paderb. p. 761.
Patrum de Obſervantia Brulæ Archidiœc. Colon. p. 764.
Queſterbergenſe Crucigerorum. p. 780.

Monaſterium Weſtph. diœceſis augetur dynaſtia Meinhovilliana, p. 46. Comitatu Vechtenſi, p. 73. Friſia cùm Embdenſi oppido & arce, p. 74. Horſtmaria. p. 129. Caſtro Bredenfort. p. 151. Eccleſia S. Lamberti ædificatur. p. 110. Alena & Beckemium muniuntur, & urbium jure donantur. p. 129. Baſilica Cathedralis perficitur à Gerardo Epiſcopo. p. 129. Canonici & cives in urbe Ottonem Epiſcopum ſuum ejiciunt. p. 203. Et Conradum Comitem de Monte obtrudunt. p. 204. Plurium civium clades. p. 215. Turris transaquenſis exſtruitur. p. 295. Nobiles in diœceſi contra ſuum Epiſcopum conſpirant. p. 384. Diœceſi adjunguntur præfecturæ Cloppenburgenſis, Emslandiæ, & Bevergernæ. p. 472. In urbe ad fontem ſalientem inſtituitur congregatio ſacerdotum in communi viventium ab Henrico Ahuſano. p. 473. Urbs peſte & incendio vaſtatur. p. 421. Inde ſupplicationis majoris per civitatem initia. ibid. Canonicorum Cathedralium ſchiſma in electione Epiſcopi. p. 655. Et iterum. p. 673. Plebis inſolentia adverſus legitimè electum Epiſcopum. p. 656. Urbs & diœceſis tota per Joannem Hojanum Comitem Tutorem electum turbatur. p. 658. Et ab Oldenburgico Comite invaditur. p. 659. Pax fruſtra per Ducem Geldriæ & Nicolaum Cuſanum Apoſtolicum Legatum tentatur: aliqua tamen concordiæ ratio Cosfeldiæ initur. p. 661. Urbs denuo ab Hojano ad rebellionem excitatur. p. 663. Obſidetur à Rudolpho Ultrajectenſi Epiſcopo. p. 664. Planéque conturbatur. p. 665. Diœceſis in plures partes diſtracta variis Dominis paret. p. 666. Cives ex Hanſeaticarum urbium numero expunguntur, & in carceres ac exilium pelluntur. p. 667. Magnáque ſtrage cæduntur. 668. Redit in urbem Hojanus. p. 669. Bellumque per diœceſin continuat, capta Cosfeldia. p. 671. Novæ denuo turbæ ob Schiſma Canonicorum in electione. 674. Recipitur Joannes Bavarus Epiſcopus; & civitas ſacris reddita, ſublato turbamento Hojano Comite ad priorem pacem redit. 676. Floret in urbe Hermannus Langius Cathedralis Eccleſiæ Decanus. p. 728.

Montium Comitum ſtirps in Adolpho demortuo extinguitur. p. 315.

Mons Martis ſeu **Eresburgum** ab Henrico Rege Corbeienſibus adjudicatur. p. 4. Juriſdictio ſacra ad Epiſcopum Paderbornenſem ſpectat. p. 6. 13. Transactio de eodem monte inter Colonienſem Archiepiſcopum & Abbatem Corbeienſem. p. 11. Patitur à Conrado Archiep. Colon. p. 56. Lis ratione Parochiæ Paderbornenſem Epiſcopum inter & Corbeienſem Abbatem componitur. p. 57. Impetrat judicium ab Imperatore. p. 366. Reliquiæ in Eccleſia examinantur à Conrado Suffraganeo Epiſcopi Paderb. p. 435. Donatio Parochiæ S. Dionyſii in Thüle Religioſis in Monte Martis facta à Joanne Epiſcopo Paderb. confirmatur. p. 455.

Mörſanus Comitatus Cliviæ jungitur. p. 457.

N.

Nemus Reinerianum à Balduino Epiſcopo Paderb. Landgravio Haſſiæ oppignoratur. p. 334. Ejuſdem deſcriptio. p. 335.

Neuhuſium Epiſcoporum Paderb. arx à civibus deſtruitur. p. 145.

Nicolaus Pontifex electus Rudolphum publicè Imperatorem pronuntiat. p. 141.

Nicolaus V. in Pontificatu ſuccedit Eugenio IV. p. 645. A Germanis recipitur, admiſſis Germaniæ concordatis. p. 646. Ejus obitus & commendatio p. 671.

Nicolaus Bremenſis Archiepiſcopus bello Friſios invadens à Foccone eorum Duce cæditur & capitur. p. 551.

Nicolaus Cuſanus Legatus Eugenii IV. Pontificis egregiè pro Pontifice perorat in Comitiis Moguntinis: ejuſdem natales & laudes. p. 614. Ut Legatus Pontificius Germaniam magno cum fructu perluſtrat. p. 656. Coloniæ Synodum Epiſcoporum inſtituit; uti & Magdenburgi: Mindæ collapſam cleri & religioſorum diſciplinam reſtaurat. p. 657.

Nihe-

Digitized by Google

Nihemium urbs diœceſis Paderb. privilegiis exornatur ab Ottone Epiſcopo. p. 143. *Parochia* dividitur, alteraque in *Pummeſſen* inſtituitur. *p*. 190.

Noveſium urbs diœc. Colon. Sifrido Archiepiſcopo ſuo portas occludit. p. 153. Propterea ab Imperatore privilegiis exuitur. *p*. 154. Fœdus in hac urbe initium inter Sifridum Colon. Ottonem Paderb. & Conradum Oſnabrug. Epiſc. *p*. 161. Conſpiratio civium cum Duce Clivenſi adverſus Archiepiſcopum deregitur. *p*. 705. Noveſienſis belli initia. *p*. 711. Cives Archiepiſcopi militem cædunt. *p*. 715. Urbs à Præfecto Hermanno Haſſiæ Landgravio munitur, & à Burgundiæ Duce obſidetur. *p*. 717. Obſidionis continuatio & defenſio *p*. 721. Clades Burgundi. *Pax* promulgatur, & obſidio ſolvitur. *p*. 725.

O.

Obedientiæ Canonicorum unde habeant originem. *p*. 484.

Ockanus Franciſcanus defendit Ludovicum Regem. *p*. 252. A pontifice proſcribitur. *p*. 268.

Oita ad fines Friſiæ diœceſi Oſnabrugenſi conjungitur. *p*. 446.

Oldenburgenſis dynaſtia in diœc. *Pa*derb. Balduino Epiſcopo oppignoratur. *p*. 325.

Oldenburgenſes Comites poſt diu productum bellum cum Henrico Epiſcopo Monaſterienſi ſtabilem tandem pacem ineunt. *p*. 745.

Ordo Templariorum extinguitur. *p*. 213. 214.

Oſnabrugenſis diœceſis vaſtatur. *p*. 171. Civium in urbe turbæ adverſus clerum. *p*. 414. Oſnabrugum introducuntur Canonici Regulares S. Auguſtini. *p*. 481. Civium inſolens factum in electione Joannis Diepholdij. *p*. 549. Canonicorum Cathedralium diſcordia. *p*. 620. Et fœdiſſima pugna inter Hugonem Schagenium Decanum, & Joannem Warendorpium ſeniorem. *p*. 620. Liti involvitur Ericus Epiſcopus. *p*. 621. Diœceſis per Joannem Hojanum Epiſcopi fratrem vaſtatur: qui ab Oſnabrugenſibus capitur, & turri includitur. *p*. 622. Oſnabrugenſes à fœdere Suſatenſi abſtrahuntur. *p*. 643.

Ottenſteiniana arx diœceſi Monaſterienſi adjungitur. *p*. 491.

Otto Auſtriæ Dux recuſat oblatam à pontifice pecuniam adverſus Ludovicum Cæſarem. *p*. 269.

Otto Brunswicenſis & Lunenburgenſis Princeps è captivitate liberatur; & mox bellis appetitur. *p*. 4. E principe Dux creatur. *p*. 25. Familiæ propagatio. *p*. 67. Obitus. *p*. 69.

Otto Cardinalis Legatus Gregorii IX pontif. intendit reformationi cleri & Monaſteriorum. *p*. 7.

Otto Dynaſta de Monte ſuccedit demortuo fratri Widekindo in Epiſcopatu Mindenſi. *p*. 422. Ejus obitus & præclara laus. *p*. 459.

Otto Cliviæ Comes obit. *p*. 224.

Otto IV Hojanus Comes ſuccedit Wolffio in Epiſcopatu Monaſterienſi & à prædonibus ſpoliatur. *p*. 442. Armis domat Teclenburgenſem Comitem. *p*. 445. Arcem Cloppenburgum ad Friſiæ fines diœceſi adjungit. ibid. Studet promovendæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ. *p*. 446. Recipit in diœceſin Collegium Canonicorum de Vrendeswede. ibid. Capitur à Ludolpho Steinfurdenſi dynaſta. *p*. 451. Liber dimittitur. *p*. 452. Vredenſes rebellantes ad obſequium reducit. *p*. 457. Comitem Limburgenſem & Dynaſtam Ahuſanum diœceſin infeſtantes capit. ibid. Dynaſtiam Ahuſanam Eccleſiæ ſuæ adjicit. *p*. 458. Cloppenburgum ex integro recipit. ibid. Friſiæ Eccleſiis pacem reſtituit, Wiſeldo prædone interempto. *p*. 461. Marcanum domat. *p*. 470. Devictum Comitem Teclenburgicum ad reparationem damnorum adigit. *p*. 471. Plures præfecturas Eccleſiæ ſuæ adjungit. *p*. 472. 473. Eligitur & confirmatur Epiſcopus Oſnabrugenſis *p*. 480. Ottenſteiniam arcem diœceſi conjungit. *p*. 490. Ejus obitus & præclarè geſta in utraque diœceſi poſteris memoranda. *p*. 547.

Otto de Malis Dominicanus ſuccedit Cunoni Epiſcopo Mindenſi. *p*. 110. Pontem Viſurgi Mindæ inſternit. ibid. Moritur. *p*. 130.

Otto Ravensbergenſis Comes fundat Collegium Canonicorum Bilfeldiæ. *p*. 174.

Otto Ritbergenſis Comes. Succedit in Epiſcopatu Paderbornenſi Simoni. *p*. 138. Domat Albertum de Stürmede. ibid. Eccleſiam & Villam Stapelhagenſem certis terminis circumſcribit. *p*. 141. Benefacit Buſtorffiano Canonicorum Collegio. *p*. 142. Et Monaſterio Hardehuſano. *p*. 143. Pluribus privilegiis exornat oppidum Niehem. ibid. Componit litem clerum inter & cives Paderb. *p*. 144. Cives rebelles magno numero cædit. *p*. 145. Warburgi Patres Prædicatores collocat. *p*. 146. Decimas in Stuckenbrock donat Monaſterio Marienfeldenſi. ibid. Stabilit PP. Prædicatores Warburgi. *p*. 148. Eiſque donat Eccleſiam & fundum. *p*. 149. Eccleſiam S. Magni cedit religioſis in Monte Martis. *p*. 150. Donat prædium Eccleſiæ Paderb. *p*. 151. Confirmat fundationem Patrum Prædicatorum Warburgi. *p*. 156. Excommunicat cives Warburgenſes Fratrum Prædicatorum expulſores. *p*. 159. Conſecratur Epiſcopus. *p*. 161. Noveſii pacis gratia convenit Archiepiſcopum Colon. ibid. Privilegia civitatis Braculenſis confirmat. *p*. 166. Adeſt Comitiis Erfurtenſibus, & facultatem accipit à Rudolpho Imperatore conſtruendi duas munitiones adverſus prædones *p*. 168. Liberam tribuit curiam inferiorem civitati Warburgenſi. *p*. 170. Benefacit diverſis Cœnobiis. *p*. 171. Comitiam ſive juriſdictionem ſuper Tringen emit. *p*. 172. Benefacit Cœnobio ad S. Udalricum Paderbornæ. ibid. Ratam habet fundationem Collegii Canonicorum Bilfeldiæ. *p*. 175. Statuit, Canonicos poſſe proficiſci ad Academias ſalva perceptione fructuum. *p*. 176. Aliaque pulchrè ordinat. *p*. 177. Dejicit caſtrum Brunsbergenſe. *p*. 179. Confirmat privilegia Eccleſiæ Cathedralis Paderb. *p*. 184. Componit controverſiam de munere Judicis Paderb. *p*. 185. Emit oppidum Braculenſe, & Niehe-

Digitized by Google

menſem Parochiam dividit, alteram in Pümmeſſen conſtituendo. *p.* 190. Caſtrum Wevelsburg Eccleſiæ ſuæ acquirit. *p.* 194. Angeranum caſtrum oppugnat & evertit. *p.* 196. Cum Swalenbergenſi Comite caſtrum Abbenhuſen præmunit. ibid. Defenſionem Cœnobii Bredelarienſis ſuſcipit. *p* 197. Decimas in Illſtendorp permittit tranſcribi Cœnobio Marienſeldenſi. *p.* 200. Benefacit Cœnobio Gerdenſi: ejusdemque præpoſito ſubdit parochiam Dalhuſanam. *p.* 201. Donationem decimarum Enſtorffianarum Marienfeldenſibus factam comprobat. *p.* 205. Dynaſtiam Schonenbergenſem cum Landgravio Haſſiæ emit. ibid. Obitus ejus & commendatio. *p.* 209.

Otto Ritbergenſis Comes ſuccedit Everhardo in Epiſcopatu Monaſterienſi. *p.* 193. Stadlonam capit & Dynaſtam Lonenſem domat. *p.* 200. Comitem Marcanum ad pacis conditiones cogit. *p* 202. A ſuis Epiſcopatu ejicitur. *p.* 203. Confugit ad Clementem pontificem in Galliis. *p.* 204. Et moritur. *p.* 205.

Otto Ritbergenſis Comes diſſidet cum filio, & reconciliatur. *p.* 312.

Otto Ritbergenſis Comes à Pontifice dicitur Epiſcopus Mindenſis loco defuncti Wilhelmi Buſchii. *p.* 477. Moritur. *p.* 486.

Otto Teclenburgicus Comes cedit Advocatiâ Oſnabrugenſi. *p.* 29.

Otto Teclenburgicus Comes Burggravium Strombergenſem prædonem publicum in arcem Rhedanam ſuſcipit, & fovet. *p.* 397. Bello impetitus ab Epiſcopis Monaſt. & Oſnabr. pacem petit. *p.* 398. Obſidetur in arce Rhedana, & ſe ſubmittit, arce Epiſcopo Monaſterienſi oppignorata. *p.* 407.

Otto Waldecenſis Comes reconciliatur Theodoro Abbati Corbeienſi. *p.* 320.

Otto de Wettink è nobili Miſnienſium familia per Caroli Imperatoris preces ab Urbano pontifice accipit Epiſcopatum Mindenſem. *p.* 370. Moritur. *p.* 375.

Otto Ziegenheimenſis Comes ſuccedit in Archiepiſcopatu Trevirenſi defuncto Wernero. *p.* 536.

Ottocarus Rex Bohemiæ, turbat Auſtriam & Germaniam. *p.* 97. Faſtu & injuriis Rudolphum Imperat. adverſum ſe concitat. *p.* 127. Sed ab eo deprimitur. *p.* 132. Devincitur & in acie occumbit. *p.* 340.

P.

Padbergenſis Nobilis inſolentia in diœceſi Paderb. *p.* 434. Bengelorum factionis auctor & caput. *p.* 438. Diœceſin Paderbornenſem vaſtans in fugam agitur. *p.* 439. Nova ejusdem fratrumque inſolentia. *p.* 444. Arx nobilium obſidetur ab Epiſcopo Paderb. ibid. Obſidio ſolvitur peſte interfecto Epiſcopo. *p.* 445. Tandem capitur cum fratribus & mulctatur. *p.* 449. Padbergii Caſtrenſes ſpoliant & interimunt Principes Imperii Francofurto reduces. *p.* 468. Caſtrum & Dynaſtia feudum Eccleſiæ Paderb. tranſit ad Colonienſes. *p.* 699.

Paderborna. Urbem intrant Legati Pontificis Gregorii IX Correctores Eccleſiaſticæ diſciplinæ. *p.* 14. Ordinant Paſtoratus urbicos, & dividunt Archidiaconatus diœceſis. *p.* 15. Paderbornenſis Eccleſiæ & Colonienſis pacta conventa. *p.* 84. & ſeq. Reſciſſa à pontifice. *p.* 90. 91. Eccleſiæ ſtatus afflictus. *p.* 132. Lis civium cum clero componitur ab Epiſcopo Ottone. *p.* 144. Cives rebellant & Neuhuſium evertunt; ſed ab Epiſcopo cæduntur. *p.* 145. Eccleſia prædio augetur donatione Epiſcopi Ottonis. *p.* 151. Paderbornenſes & Ravensbergenſes diſcordes reconciliantur *p.* 163. Exuritur in urbe Cœnobium Minoratarum. *p.* 167. Jura Eccleſiæ Cathedralis à Bonifacio VIII Pontifice, & Ottone Epiſcopo confirmantur. *p.* 184. Controverſia de munere Paderbornenſis Judicis componitur. *p.* 189. Tutor Eccleſiæ eligitur Bernardus Præpoſitus Comes Lippienſis. *p.* 219. Qui poſtmodum Epiſcopus urbem obſidet, & ad obedientiam cogit. *p.* 248. Xenodochio ad urbis mœnia Sacerdos proprius imponitur. *p.* 263. Locus in urbe pro Palatio Epiſcopi à Bernardo deſignatur. *p.* 283. Sextum urbis incendium. *p.* 294. Petuntur ſubſidia ad reſtaurandam baſilicam ſummæ ædis. *p.* 304. In eâdem S Euchariſtia ad auguſtiorem locum transfertur. *p.* 309. Excipitur ab Epiſcopo & urbe Carolus IV Imperator. *p.* 402. Temeraria urbis circa oblationes pro defunctis ordinatio. *p.* 412. Diœceſis à Padbergio vexatur. *p.* 434. Civium inſolentia in clerum. *p.* 479. Paderbornenſis Eccleſiæ feuda in Comitatu Lippienſi. *p.* 488. Cives cum Monachis Abdinghovenſibus conſpirant adverſus Epiſcopum ſuum. *p.* 497. 498. Capituli & civium rebellio adverſus Wilhelmum Epiſcopum recrudeſcit. *p.* 505. Comitem Bernardum de Lippia Moderatorem diœceſis eligunt. *p.* 506. Lis per Ducem Brunswicenſem certis conditionibus componitur, quæ à civibus non ſervantur. ibid. Propterea ab Epiſcopo Romæ apud pontificem accuſantur. *p.* 511. Romamque citantur. p. 513. Diœceſis turbatur. p. 514. Atrox tempeſtas in urbe. ibid. Capitulum & cives Theodoricum Morſanum Colonienſem Archiepiſcopum Tutorem & Adminiſtratorem diœceſis deligunt. p. 519. Caſtrum Neuhuſanum aggreſſi ab Hordio cum clade repelluntur. p. 520. Exauctorato Wilhelmo Theodoricum in urbem introducunt. p. 521. Circa urbem & Warburgi horrenda tempeſtas. p. 522. Iterata Paderbornæ inaugutatio Theodorici. p. 545. Diœceſin Paderbornenſem Archidiœceſi Colonienſi conjungit Martinus V. Pontifex ſtudio & arte Adminiſtratoris Theodorici. p. 559. Fraude detecta Canonici Cathedrales, ſcriptis literis, ad pontificem melius informandum ſolenniſſime appellant. p. 562. Quibus Urbs Paderb. & Ordines ſuas conjunxerunt. p. 568. Præterea vicinorum per Saxoniam Cathedralium patrocinium, opemque implorant. p. 568. pontificemque movent, ut Geminiano de prato Auditori cauſam cognoſcendi committat. ibid. Qui Theodoricum Romam citat. p. 569. Rurſum convenit inter Canonicos, Ordines, & cives non permittere extinctionem Epiſcopatus: fuſis eâ ſuper re confectis literis. p. 570. Ab Hildeſienſibus, aliisque literas impetrant: quibus rogatur pontifex Eugenius, ne Epiſcopatum Colonienſi

Digitized by Google

enſi adjungat. p. 574. 575. Et Pontifex conſtitutione edita ejusmodi uniones Parochiarum & Eccleſiarum reſcindit. ibid. Interim Theodoricus Epiſcopatum Paderb. hoſtiliter invadit. p. 582. Subinde litem fuſiſſimis literis ad Concilium Baſileenſe defert. p. 583. Quarum exemplar remittitur ad Paderbornenſes: cui reſpondent. p. 586. Iteratisque literis apud Baſileenſe Concilium inſtant, ne concedatur unio Epiſcopatuum. p. 593. In his literis Diœceſis ſtatus urbium, Eccleſiarum Capitularium, Parochiarum, ſeu in ſpiritualibus, ſeu etiam temporalibus fuſiſſimè deſcribitur. p. 594. usque ad pag. 604. Conjunctio diœceſium à Concilii Patribus non probatur. ibid. Paderbornenſis clerus privilegiorum ſuorum confirmationem à Concilio Baſileenſi obtinet. p. 605. Diœceſis per abſentiam Adminiſtratoris prædonum incurſibus exponitur. p. 626. Controverſia de conjunctione diœceſium cum Theodorico plenè componitur. p. 633. Paderbornenſes à fœdere Suſatenſi abſtrahuntur. p. 642. Paderbornenſes Canonici decernunt nullum deinceps in ſuum Collegium admittere, niſi nobili genere natum: quod decretum à Sixto Pontifice approbatur. p. 736. Statuunt præterea, ſingulis 2. argenti marcas pendendas, antequam poſſeſſionem beneficiorum adeant. p. 741.

Papenheimiorum familia caſtrum Calenberg in feudum accipit. p. 209.

Paulus II in Pontificatu ſuccedit Pio II. p. 695. Podibratium Bohemorum Regem hæreticum excommunicat. p. 699. Cæſarem ac Europæ principes adverſus Turcas inſtigat. p. 705. Moritur. p. 710.

Peſtis & annonæ caritas per Germaniam. p. 232. 314. 321. 342.

Petrus Aichtzpelleus à Clemente IX Pontifice Moguntinæ Eccleſiæ præficitur. p. 201. Synodum celebrat. p. 220. Ludovicum Bavarum Imperatorem eligit. p. 229. Moritur. p. 241.

Petrus de Luna Benedictus XIII appellatus Antipapa. p. 452. A Concilio Piſano Pontificatus ei abrogatur. p. 492.

Petrus Corbarienſis Franciſcanus à Ludovico Imperatore Pontifex renuntiatur Nicolaus V. appellatus. p. 266. Ejus mores. p. 268. Reſipiſcit & veniam impetrat. ibid.

Petrihagenſe caſtrum à Godefrido Mindenſi Epiſcopo conſtruitur p. 234.

Philippus Belgarum Princeps matrimonio ſibi jungit Joannam Ferdinandi & Iſabellæ Hiſpaniæ regum filiam. p. 774.

Philippi Boni Burgundiæ Ducis obitus & laus. p. 700.

Philippus Clivius à Maximiliano ad Flandros deficit. p. 758. Gratiam Imperatoris reſpuit. p. 760. Bellum in Belgio fovet. p. 764. Ab Alberto Saxone Maximiliano reconciliatur. p. 765.

Philippus pulcher Francorum Rex Flandriæ Comitem cædit & capit. p. 183. Cum Alberto Rege Romanorum fœdus init. p. 188. A Flandris ingenti clade vincitur ad Corbacum. p. 195. Impedit concordiam Ludovicum Cæſarem inter & Pontifices. p. 276. Et inaudita à Benedicto XII audet petere. p. 277.

Piſanum Concilium: quid in eo actum. p. 491.

Pius II. Pontifex eligitur & fruſtra laborat in excitandis Principibus ad bellum contra Turcas. p. 679. p. 680. Bellum adverſus Turcas edicit & promovet. p. 681. Germanis Principibus ob futiles querelas nihil juvantibus. p. 682. Legationem trium Patriarcharum orientalium excipit. ibid. Rejecto Diethero Iſenburgico Adolphum Naſſovium Moguntinenſem Archiepiſcopum renuntiat. p. 684. Auxilia Germanorum adverſus Mahometem, inani opera ſollicitat. p. 686. Iterum. p. 694. Anconæ moritur. p. 695.

Plettenbergio Marchiæ cura committitur Comitibus in Gallias profectis. p. 330.

Polonia vaſtatur à Tartaris. p. 38. p. 97.

Potho à Pothenſtein, in locum Florentij à Pontifice præficitur Eccleſiæ Monaſterienſi: at in via à prædonibus cum comitatu ſpoliatur. p. 408. A Monaſterienſibus honorificè ſuſcipitur. p. 409. Malè diœceſi præeſt. p. 413. Transfertur ad Suerinenſem Epiſcopatum. p. 416. Sed nec ibi quietus. p. 417.

Praga novâ Academia exornatur. p. 321. A Metropoli Moguntiæ ſejungitur. ibid. Turbatur hæreſi Huſſitarum. p. 507. & ſequent.

Prædicatorum Ordo Mindam introducitur. p. 38. Et Warburgum ab Ottone Epiſcopo Paderb. p. 146. Stabilitur donatione templi & fundi. p. 148. Fundatio ejus confirmatur ab Honorio Pontif. & Ottone Epiſcopo. p. 156. Patres Warburgo expelluntur. p. 159. Sed recipiuntur. p. 160.

Prædonum inſolentia in Weſtphalia. p. 380. Reprimitur per fœdus Stelligerorum. p. 386. Varia contra eos fœdera. pp. 424. 441. 442. 443.

Ptolomais in Oriente amittitur. p. 170.

Pulvis Pyreus & ſcloporum uſus inventus. p. 333.

Pumpſenſis Parochia in diœceſi Pad. inſtituitur. p. 190.

Pyrmontani Comitatus in diœceſi Paderb. deſcriptio. p. 771. Feudum Eccleſiæ Paderb. ibid. De eo lis inter Epiſcopum Paderb. & Archiepiſcopum Colon. p. 772. Comites ceſsêre decimas Huxarienſes Abbati Corbeienſi. p. 195. Primi Comites, & ultimus Mauritius. p. 771.

Q.

Queſtelbergenſe Monaſterium Sanctimonialium dirutum Crucigeris incolendum traditur ab Hermanno Archiep. Colon. p. 780.

R.

Rabanus Spirenſis Epiſcopus ab Eugenio Pont. Archiepiſcopus Trevirenſis, rejectis aliis, renuntiatur. p. 577.

Rainaldo

Rainaldo Juliæ & Geldriæ Duci demortuo ſuccedit in Ducatu Rupertus Adolphi montium Ducis filius. p. 543.

Ravensbergianum caſtrum reſtituitur Eccleſiæ Paderb. p. 92.

Recklinghuſanum oppidum expugnatur à Marcano Comite. p. 180.

Reinaldus Geldriæ Comes diœceſin Monaſt. vaſtat. p. 269. Ex ſubito caſu moritur. p. 303.

Reincrianum nemus à Balduino Epiſcopo Paderb. Landgravio Haſſiæ oppignoratur. p. 334. Ejuſdem deſcriptio. p. 335.

Reinerus fit Abbas Corbeienſis in locum Henrici Spegelii. p. 368.

Renatus Lotharingiæ Dux cum Helvetis Carolum Burgundiæ Ducem profligat. p. 728. 730.

Rhedana arx per dotem conjugis transfertur à Simone III Lippienſi Com. Ottoni Comiti Teclenburg. p. 385. Cauſa belli inter Comitem Teclenb. & Lipp. p. 669. Arx & dynaſtia Teclenburgico cedit. p. 670.

Richardus Anglus à quibusdam in Regem Romanorum eligitur. p. 95. Deſerta Germania redit in Angliam. p. 97. Ejus obitus. p. 120.

Ritbergenſium Comitum origo. p. 34. Ritbergenſis Comitis Conradi bellum adverſus Ducem Brunswicenſem ob injuriam filiæ illatam. p. 752.

Robertus Palatinus Elector Vicarius Imperii à Carolo IV Rege nominatur. p. 335.

Rockizana presbyter Huſſitarum hæreſin reſuſcitat & promovet. p. 699.

Rollæ in Diœc. Oſnabrug. propè Cœnobium Virginum Ss. hoſtiæ projectæ miraculosè inventæ. p. 313.

S. Roſarij Societas à primariis Nobilibus viris inſtituta. p. 443.

Rudolphus Alberti Regis filius Dux Auſtriæ renunciatur. p. 188. Ducit Blanckam Regis Angliæ ſororem. ibid.

Rudolphus Diepholdius auctoritate Eugenij Pontificis in poſſeſſione Ultrajectenſis Eccleſiæ ſe defendit. p. 578. Conjungit ſe cum Clivenſi adverſus Colonienſem Archiep. p. 631. Adminiſtrator Oſnabrugenſis Diœc. renuntiatur. p. 663 Monaſterium fruſtra obſidet. p. 666. Moritur. p. 672.

Rudolphus Habsburgens. Comes Romam cum Wernero Archiepiſcopo Moguntino proficiſcitur. p. 99. In Regem Romanorum eligitur. & Aquiſgrani coronatur. p. 123. Mira in coronatione. p. 124. Proſapia regni. ibid. Ejus ortus & dignitas. ibid. Filias diverſis Regibus & Electoribus deſpondet. p. 125. Cives Colonienſes compeſcit, & pacem Imperio reſtituit. ibid. In concilio Lugdunenſi Imperator renuntiatur. p. 126. Comis & benignus in omnes. ibid. Hoſtes vincit & ſubigit: Avulſas ab Imperio Provincias ab Ottocaro repetit. p. 127. Eidem bellum indicit. p. 128. Bopardiæ ad Rhenum Comitia habet, & quæ in iis acta. p. 130. 131. Ottocarum Regem ſubjugat. p. 131. Et devincit. p. 139. Bona Eccleſiæ Romanæ confirmat. p. 141. Ducatum Auſtriæ familiæ ſuæ aſſerit. ibid. Geſta ejus præclara in Imperio. p. 144. Varia Comitia pro bono reipublicæ celebrat, Albertumque filium Auſtriæ, Rudolphum verò Sueviæ Duces creat. p. 147. Acta ejus in Comitiis Herbipol. p. 147. Poſt obitum Annæ Conjugis ducit Agnetem Burgundi filiam. p. 150. Comitia Wormatiæ habet, & Herbipolim ad obedientiam reducit. p. 151. Wetzlariam occupat, & impoſtorem, qui ſe Fridericum Imperatorem finxerat, ad rogum condemnat. p. 154. Confirmat privilegia Corbeienſis Monaſterii. ibid. Ducem Wittenbergenſem ſibi ſubjicit. p. 155. Italiam deſerit; quod indecorum ſcriptoribus viſum. ibid. Concilio Herbipolenſi intereſt. p. 158. Geſta ejus & filii in Germania & Hungaria. p. 165. Comitia Erfurti celeberrima habet. p. 167. Multa præclarè ordinat, facultatemque dat Ottoni Epiſcopo Paderb. conſtruendi duas munitiones adverſus prædones. p. 168. Viſitata Saxonia redit Erfurtum. p. 169. Mors ejus & encomium. p. 170.

Rudolphi Langij Canonic. Monaſterienſis commendatio. p. 764.

Rupertus Bavariæ Dux Cæſar renuntiatur. p. 468. Et Coloniæ coronatur. p. 475. In Italiam proficiſcitur. p. 477. Ejus obitus & commendatio. p. 500.

Rupertus Juliæ & Montium Dux ſuccedit Simoni Sternebergio in Epiſcopatu Paderb. p. 432. Familiæ laus. ibid. Juri ad Paſſavienſem Epiſcopatum renuntiat, ac diœceſis adminiſtrationem adit. p. 435. Per ſuffraganeum diœceſin viſitat. p. 436. Partem caſtri Bürani oppignorat Wolmaro de Brencken. p. 437. Factionem Bengelorum diſturbat. p. 438. Et cum Padbergio Duce ſubjugat. p. 440. Fœderis inter Principes adverſus prædones auctor. p. 443. Concordiam ſtabilit cum Bodone Corbeienſium Abbate. p. 444. Padbergenſe caſtrum obſidet, & peſte extinguitur. p. 445. Ejus laus à virtute, & præclaris naturæ dotibus. p. ibid.

Rupertus Palatinus ſuccedit demortuo Theodorico in Archiepiſcopatu Colon. p. 691. Cui certæ leges à Canonicis præſcribuntur. p. 692. Collíditur cum Canonicis Colon. p. 702. Electoris Palatini copiis adjutus plura diœceſis ſuæ loca oppignorata recuperat p. 703. Fœdus commune cum Duce Geldriæ init. p. 704. Gliſcentem Noveſii rebellionem animadvertit. p. 705. Denuo cum Capitulo collíditur. p. 710. Uti & cum Noveſienſi urbe. p. 711. Canonici contra ipſum conſpirant, & Hermannum Landgravium diœceſis defenſorem eligunt. p. 714. Ipſe Ducis Burgundiæ opem implorat. p. 715. Auxilia accipit à Carolo Burgundo. p. 716. Sublata obſidione Noveſienſi, & pace firmata, lis ejus ad Pontificem delata: eâ perdita in Ducatum Weſtphaliæ abit. p. 727. Infeſtat denuo Colonienſes. p. 728. Et bellum

Digitized by Google

movet Simoni Epiſcopo Paderb. p.729. Ab Hermanno Adminiſtratore Colonienſi in ducatum Weſtphaliæ, rejicitur. p.731. A Landgravio Haſsiæ captivus detinetur. p. 733. Tandem ærumnis & mœrore confectus moritur. p.738.

S.

Sabaudiæ Comites Duces creantur à Sigiſmundo Imperat. p.529.

Saltzkottena urbs diœceſis Pad. præmunitur. p.54. à Salinis commendata. ibid. Tota Eccleſiæ Paderbornenſi attribuitur. p.178.

Saſſenberga arx in diœceſi Monaſt. præmunitur. p. 179.

Saxonia inter Germaniæ turbas *pacata. p. 39.40.

Scakenſe Monaſterium Virginum ordinis S.Bened. p.36. Ab Hermanno Corbejenſi Abbate bonis donatur. p. 46. Immunitatem accipit à Petro Legato Apoſtolico. p.78.

Scanderbegi virtus. p 627. 680.

Schildecenſis Cœnobij jus advocatiæ à Bernardo IV Epiſcopo Paderb. tranſcribitur in Comitem Ravensbergenſem. p.46.

Scloporum uſus & pulvis Pyreus inventus p.333.

Siculæ Veſperæ p.146.

Sifridus Archiepiſcopus Mogunt. Paderbornæ accedit Bernardum Epiſcopum; & Abbati Marienmünſterenſi uſum infulæ concedit. p.39. Moritur. p.61.

Sifridus de Weſtenburg in locum Engelberti eligitur Archiepiſcopus Colon. p.127. Synodum celebrat. p.132. Juliacenſem diœceſin occupat; & Arensbergenſem Comitem ad petendam pacem compellit. p.134. Confirmat fundationem cœnobij Eremitarum S.Auguſtini Lipſtadij p.143. Contradicit Legato Apoſtolico tributa petenti. p.148. Juliā hæredibus reddit. p.151. Fœdus init cum Ottone Epiſcopo Paderb. p.161. Capitur à Marcano Comite. p.164. Liberatur cum damno diœceſis p. 165. Marchiam infeſtans repellitur. p.174. Paciſcit cum Marcano. 182. Ejus mors & præclarè geſta. ibid.

Sigiſmundus Ungarorum Rex prælio infelici cum Bajazete Turcarum Imperatore congreditur. p. 454. A quibusdam Electoribus Rex Romanorum eligitur. p. 500. Æmulo ſublato ſolus imperium capeſcit. p. 503. Omnes curas ad Imperii pacem convertit. p. 505. Cum Pontifice in Galliaagit de Concilio Conſtantiæ indicendo. p. 507. 510. Aquiſgrani coronatur, & Coloniæ publicè jus dicit. p.516. Conſtantiam ad Concilium venit; Pontificeque miſſam decantante Evangelium in habitu diaconali canit. p. 517. Egregie laborat pro pace Eccleſiæ reconcilianda. p. 523. Comites Clivenſem & Sabaudum Duces creat: Fridericum Nurimbergenſem Burggravium Electorem, & Marchionem Brandeburgicum dicit. p. 529. Lentiùs ſuccurrit laboranti Bohemiæ. p. 536. A Conrado [illegible] ſcopo Pragenſi Rex Bohemiæ [illegible] dionem Pragenſem ſolvit. p. 537. [illegible] perii Principum expeditio in H[illegible] unicam Alberto Duci Auſtriæ con[illegible] p. 54[illegible] cunda expeditione in Huſſitas movet [illegible] fauſta. p. 241. Fridericum Miſniæ & Th[illegible] chionem Saxoniæ Ducem & Septemvirum [illegible] Ziſcæ gubernationem regni Bohemiæ offert. [illegible] Comitia Francofurti indicit ad ferociam Bohem[illegible] coërcendam. p. 554. Mediolani & Romæ coron[illegible] p. 569. 581. Summa celeritate Baſileam properat. ibid. A Bohemis receptus pacem regno & Eccleſiæ reſtituit. p. 608. Obitus, virtutes & vitia. p. 610.

Simon Comes de Lippia. Eligitur Epiſcopus Paderb. p. 53. Saltzkottenam præmunit. p. 54. Controverſiam cum Conrado Archiepiſcopo Colon. ratione caſtri Villiſen & oppidi Saltzkotten componit. ibid. Evocatur Coloniam ad conventum Principum. p.57. Certis decimis redimit plauſtrum vini, quod ab Epiſcopis Paderborn. quotannis dabatur Cœnobio Hardehuſano. ibid. Litem componit cum Colonienſibus ratione Parochiæ Montis Martis. ibid. Gerdenſi Cœnobio plura bona confert. p.62. Falckenhagenſe Monaſterium promovet. ibid. Cum Holſatiæ Comite & aliis aggreditur Ericum Daniæ Regem. p.65. Sacra & Civilia ſuæ Diœceſis curat. p.68. Bello invadit Archiepiſcopum Colonienſem, & captivus abducitur Coloniam. p.76. Agitur de ejus liberatione. p.77. Compoſitionis literæ ratione oppidorum Geſeke & Saltzkotten. p.82. Fœdus inter ipſum & Archiepiſcopum Colon. p.83. Subſcribit iniquis conditionibus & liber dimittitur. p.84. Et ſeq. Acta reſcinduntur à Pontifice. p.90. 91. Juriſdictionem ſacram in Cœnobium Corbeienſe reperit. p.92. Ejus Patruus Bremenſis Archiep. & frater Otto Monaſterienſis Antiſtes Moriuntur. p.98. Facultatem dat Warburgenſibus muro incingendi urbem inferiorem. p. 100. Bello appetitur ab Alberto Stürmedenſi; decimasque alienare cogitur. p.103. Amplas Archidiaconorum facultates comprobat. p. 104. Tutor Corbeienſium deligitur. p.111. Collegium Canonicorum in Huxarienſe oppidum transfert. ibid. Cœnobiis Gerdenſi & Hardehuſano benefacit. p.112. Paderbornæ excipit Wernerum Archiep. Mogunt. p.113. Feſtum undecim millium Virginum celebre facit. ibid. Reprimit Waldenſem Comitem Corbeienſibus infeſtum litemque componit. p.114. Perfidos Corbeienſium clientes domat. p.115. Gerdenſi monaſterio proſpicit. p.117. Prædium vendit Cœnobio Holthuſano. p.118. Colliditur cum Landgravio Haſſiæ. p.120. Pacem inter Büranos Dynaſtas & oppidum componit. ibid. Diſſidium illum inter & urbem Paderb. p.128. Largus in egenos & religioſos. p.133. Ejus obitus. p.135. Diverſa de ipſo ſcriptorum judicia. ibid à Juſtino commendatur. p.136.

Simon Comes de Lippia capitur & ad pacis conditiones adigitur. p.196. Cœnobium Lodhenſe Lemgoviam transfert. p. 206. Eidem decimas vendit. p.207. Reconciliatur Wilhelmo Comiti Arensbergenſi. p.238.

Simon III Comes de Lippia ſancit ne Comitatus in plures impoſterum partes dividatur

hhhhhh

Digitized by Google

datur. p. 374. Comitem Teclenburgicum bello aggreditur ſucceſſu infelici. p. 384.

Simon Comes de Lippia wilhelmum de Monte Comitem Ravensbergenſem tutorem Comitatus ſui deligit. p. 545.

Simon Lippienſis Comes adhæret Walramo Epiſcopo Monaſt. adverſus rebelles Monaſterienſes, p. 668. Succedit demortuo Theodorico in Epiſcopatu Paderb. eo nomine III. p. 691. A Pontifice confirmatur. p. 692. Bellum cum Landgravio Haſſiæ. p. 693. Pace compoſita Synodum Diœceſanam celebrat ad reformandum clerum. p. 693. Cœnobio Wolkendinghuſano ſua jura reſtituit. p. 698. Dynaſtiam Padbergenſem feudum Eccleſiæ Paderb. ad Colonienſem transferri permittit. p. 699 Diœceſis Cœnobia ad meliorem formam redigit, & Heriſienſis Collegii Canonicarum Virginum privilegia inſtaurat. p. 701. Spiegelios ex Deſenberg domat; arcemque prius ereptam in feudum dat. p. 706. Pacem ſancit cum Ludovico Haſſiæ Landgravio. p. 707. Bredelarienſi Cœnobio ſubvenit. ibid. Diœceſin bene adminiſtrat. p. 712. Facultatem concedit Bilfeldienſibus erigendi ædem in honorem S. Jodoci. p. 746. Convenit cum Abbate Corbeienſi ratione Montis S. Jacobi. p. 756. Oenopolii Paderbornenſis vectigal urbi oppignorat, oppidumque Dringenbergenſe inſtaurat p. 759. Fundationem Monialium in Breda comprobat. p. 762. Ætate provectus malè diœceſi præeſt. p. 772. Adminiſtrationem diœceſis tandem plenè transfert in Hermannum Archiep. Colonienſem, Electum Adminiſtratorem Paderb. p. 775. Calenbergium caſtrum Wolffio & Ravennoni Calenbergiis fratribus oppignorat. p. 778. Moritur. p. 779.

Simon Sternebergius Comes opera Archiepiſcopi Colon. fit Epiſcopus Paderb. & Romæ conſecratur. p. 411. Ejus familia & Comitatus. p. 412. In urbem ſolenniter introducitur. ibid. Fit Mareſchallus Ducatus Weſtphaliæ. p. 414. Præfecturam Werlenſem oppignorat Henrico ab Ohr; & fœdus cum variis init. p. 415. Colonienſi Archiepiſcopo obnoxius, telonium cum Niemenſi oppido Friderico Flechtenio nobili, & Judicium Warburgenſis urbis Magiſtratui oppignorat. p. 417. Partem quoque caſtri & municipii Bürani Dynaſtis Büranis pignori denuo opponit. p. 418. Recipit à Büranis Dynaſtis præfecturam Wünnebergenſem. ibid. Et fœdus Caſtrenſe cum illis init. p. 419. Lipſtadienſibus D. Auguſtini Religioſis facultatem concedit erigendi domum in urbe Paderb. p. 422. Literas humanitatis plenas accipit à Pontifice Urbano. p. 423. Auxilio adeſt Duci Geldriæ. p. 425. Pacemque Caſtrenſem cum eodem firmat: ac Monaſterium Breidelarienſe curat inſtaurari. p. 426. Pluribus bellis implicitus multa debita contrahit. p. 428. In oppugnatione arcis Brobeckianæ telo confoſſus occumbit: quæ ei vitio data. p. 429.

Sixtus IV. pontifex laborat pro ſubſidio adverſus Turcas. p. 710. Moritur. p. 750.

Sophia vidua Vechtenſem Comitatum Monaſterienſi Eccleſiæ cedit. p. 73.

Spegeliorum familia in diœc. Paderb. p. 354. A Simone Epiſcopo ad quietem adiguntur. p. 706.

Spiræ Camera imperialis erigitur. p. 775.

Stadlona arx diœc. Monaſterienſis expugnatur. p. 200. Recipitur à Dynaſta Lohnenſi. p. 205. Eccleſiæ Monaſterienſi conjungitur. p. 234. 262.

Stadberga vide Mons Martis.

Stedingorum rebellio, & hæreſis in Archidiœceſi Bremenſi. p. 22. Extinguitur. p. 23.

Steinfurdiæ dynaſta in diœceſi Monaſt. turbat diœceſin, & Epiſcopum captivum abducit. p. 451. Obſeſſus liberum dimittere cogitur. p. 452. Luberto Comite extincto Comitatus tranſit ad Ewerwinum Comitem Benthemenſem. p. 539.

Steinhagenſis parochia in Comitatu Ravensbergenſi inſtituitur. p. 277.

Stelligerorum confœderatio ab Ottone Duce Brunswicenſi inſtituitur. p. 386. Simile fœdus authore Henrico Epiſcopo Paderb. coaleſcit inter Epiſcopos Weſtphaliæ. p. 389. Renovatur & augetur. ibid.

Sternebergenſis Comitatus deſcriptio. p. 412. Origo & occaſus. p. 480.

Strombergenſe Sacellum S. Crucis miraculis clarum combuſtum reparatur. p. 239. Fundatur. p. 250. Structura Sacelli abſolvitur. p. 307. Crux ibidem miraculis inclareſcit. p. 313.

Strombergenſium Caſtrenſium pax initur cum Henrico Epiſcopo Paderb. p. 385 Caſtrum & Burggraviatus cedit Epiſcopo Monaſt. p. 395. Burggraviatus bona inter varios dividuntur. p. 407.

Suederus Culenbergius renuntiatur Epiſcopus Ultrajectenſis. p. 543. Moritur. p. 578.

Suſatum urbs Ducatus Weſtph. in urbe moritur Wigboldus Archiep. Colon. & in Eccleſia S. Patrocli ſepelitur. p. 190. Cives reclamant tributis à Theodorico Epiſcopo indictis. p. 607. Famoſi belli Suſatenſis in Weſtphalia initia. p. 624. Pacis remedia cives reſpuunt, & Clivenſis Ducis opem implorant. p. 628. Et impetrant. p. 629. Suſatenſi fœderi ſe conjungit Rudolphus Trajectenſis Epiſcopus, Bernardus Comes Lippienſis, pluresque Nobiles, & urbes. p. 631. 632. Urbs fruſtra ab Archiepiſcopo Theodorico tentatur. p. 634. Cives cum Lippienſibus in Dynaſtiam Büranam irrumpunt: objectâ à Parocho SS. Euchariſtia prædas reſtituunt. p. 635. Anſeaticæ civitates ſe fruſtra interponunt. p. 635. Civitas à Theodorico obſidetur, & mox liberatur. p. 638. Cives cum militibus ex urbe progreſſi cædunt exercitum Archiepiſcopi. p. 639. Tractatur de pace, ſed eventu irrito. ibid. Paderbornenſes à fœdere abſtrahuntur. p. 642. Uti & plures aliæ civitates. ibid. Irrito denuo conatu urbs obſidetur. p. 643. Defendente eam S. Patroclo. p. 645. Tandem opera Cardinalis S. Angeli bellum finitur. p. 647. Suſatumque cum Sanctis in poteſtate Ducis Clivenſis remanet. p. 651.

Swalenbergenſium Comitum familiæ laus. p. 147. Arx & oppidum feudum Corbeienſe. p. 308. Adjungitur Eccleſiæ Paderb. p. 324. Lis de comitatu tandem inter Balduinum Epiſcopum Paderb.

Digitized by Google

Paderb. & Comitem Lippienſem componitur certis conditionibus. p. 343.

Synodus. Provincialis Coloniæ. p. 99. 102. 220. 243. 249. Moguntiæ. 172. 265. Variæ. p. 542. Vide concilia.

T.

Tartari irrumpunt in Poloniam, Ungariam, Bohemiam. p. 38. 97.

Teclenburgenſis Comes OttoSimonem III Comitem de Lippia profligat, capit, & arcem Rhedanam acquirit. p. 385. Nicolaus Comes armis domatur à Monaſterienſi & Oſnabrug. Epiſcopis. p. 445. Ab eisdem iterum devictus ad reparationem damnorum adigitur. p. 471. Variasque præfecturas cogitur cedere diœceſi Monaſt. p. 472. Lis & compoſitio ratione caſtri Rhedani. p. 669. Diſſidia inter Comites. p. 769.

Telonia quædam abrogata. p. 406.

Tempeſtas Weſtfaliam devaſtat. p. 31. Totamque ferme Europam. p. 608.

Templariorum Ordo extinguitur. p. 213. 214.

Theobaldus Buſſartius rebellis Cæſari ſupplicio afficitur. p. 224.

Theobaldus Leodienſiū Epiſcopus moritur. p. 225.

Theodoricus Abbas Corbeienſis ex Dalwichorum familia ortus facultatem impetrat à Carolo IV Imper. conſtituendi Freigravios, & exercendi judicium ſecretum. p. 318. Cum Ottone Waldecenſi pacem init. p. 320. Huxarienſibus facultatem concedit muniendi urbem. p. 337. Se diœceſis Paderb. eſſe profitetur. 338. Feſtum Conceptionis B. V. ſolenniter à ſuis vult celebrari. p. 340. Facultatem impetrat à Carolo IV. Joanni Rockio judicandi cauſas criminales. p. 341. Vagos fratrum minorum religioſos ad Cœnobia reducit, ac moritur p. 347.

Theodoricus Erbachius ſuccedit Conrado in Archiepiſcopatu Moguntinenſi. p. 604. Moritur. p. 680.

Theodoricus Hornius in locum Melchioris eligitur Epiſcopus Oſnabrugenſis. p. 398. Widenbrugum & Reckenbergam oppida diœceſi ſuæ ſubjicit. p. 407. Adjungit ſe fœderi Haveſtadiorum. p. 414. Armis domat Teclenburgenſem Comitem. p. 445. Oitam Eccleſiæ ſuæ adjungit. p. 446. Capitur à Buſchiis nobilibus. p. 452. Cum Monaſterienſi Epiſc. Teclenburgenſem ſubigit. p. 471. Ejus obitus & commendatio. p. 478.

Theodoricus de Itteren ſuccedit in Epiſcopatu Paderb. Gunthero. p. 221. Approbat privilegia urbis Braculenſis. ibid. Benefacit Hardehuſano Monaſterio. p. 224. Stabilit concordiam cum Ottone Haſſiæ Landgravio, & componit controverſiam ſuper ſalinis Weſterkottenſibus. p. 225. Promittit Comiti Ravensbergenſi, nullam ſe perſonam abſque ipſius præſcitu ad Eccleſiam Bilfeldienſem translaturum. p. 226. Reditus oppidi Saltzkotten oppignorat Bernardo Crevet; & componit litem inter Canonicos & Clericos Bodecenſes. p. 228. Ludovico Bavaro electo Romanorum Regi adhæret. p. 231. Approbat privilegia Archidiaconorum. ibid. In tutelam accipit arcem Blankenaw. p. 232. Reſtituit Canonicis Buſtorffianis reditus Malridenſes p. 233. Privilegia oppidi Braculenſis inſtaurat. p. 234. Dat Wilbacenſibus facultatem muniendi oppidi. p. 236. Eccleſiæ patrimonium auget emptione ſalinarum Saltzkottenſium. p. 239. Permittit muniri Oppidum Gerdenſe. p. 240. Litem Warburgenſium & Nobilium componit: & obit. p. 244.

Theodoricus Marcanus à Joanne ab Hoet Epiſcopo Oſnabrugenſi diœceſis adminiſtrationem accipit, & egregiè procurat. p. 363. Civitatem Tremonienſem intercipere fruſtra tentat. p. 376. Vicariam Epiſcopatus Oſnabr. præfecturam accipit. p. 389. Iterumque deponit. p. 398.

Theodoricus Monachus Ciſtercienſis ex Monaſterio Leven præficitur Eccleſiæ Mindenſi. p. 332. Et ad Archiepiſcopatum Magdeburgenſem transfertur. p. 352.

Theodoricus Môrſanus Ducatum Montenſem hoſtiliter pervagatus interimitur. p. 457.

Theodoricus Morſanus ab aliquot Canonicis eligitur Archiepiſcopus Colon. p. 513. Largitionibus & aliorum commendatione à Pontifice Joanne XXIII confirmatur. p. 514. Paderbornenſes agunt, de eodem ſubrogando Wilhelmo Epiſcopo ſuo. p. 515. Tutor & Adminiſtrator Eccleſiæ Paderb. à Capitulo deſignatur, & à Pontifice confirmatur. p. 519. Solenniter in urbem admittitur exauctorato Wilhelmo. p. 521. Sed diœceſis damno. p. 522. 526. Neptem ſuam Wilhelmo depoſito offert in ſponſam. p. 525. Colliditur cum urbe Colon. & plura caſtra diœceſis Paderb. oppignorat. p. 526. Pax cum urbe Colon. componitur. p. 530. Diœceſin Paderb. remiſsè adminiſtrat. ibid. Bodecenſis Cœnobii privilegia confirmat. p. 534. Kruckenbergam, Helmeswardeshuſen, Steinhemium oppida, aliaque oppignorat. p. 539. Exercitum ducit in Bohemiam. p. 540. Socialem Virginum Deo devotarum vitam approbat judicio Doctorum Colonienſium. p. 541. Synodum provincialem percelebrem habet Coloniæ; in qua multa præclarè decreta. p. 542. Cæſaris Inſulam cum caſtro & telonio emit à Gerhardo Cliviæ Duce. p. 545. Solenni pompa Paderbornæ inauguratur, coortâ ſubitò tempeſtate ibid. Privilegia oneroſa Delbruggenſium confirmat. p. 546. Ejus potentia. p. 549. Corripitur à Pontifice ob neglectum bellum ſacrum. p. 553. Accuſatur ab Adolpho Clivenſi apud Imperatorem, quod bellum inter fratres foveat. p. 555. Dalheimenſe Virginum Monaſterium in diœc. Paderb. transmutat in Cœnobium Canonicorum Regularium. p. 557. Molitur Epiſcopatum Paderbornenſem conjungere cum Archidiœceſi Colonienſi. p. 559 Impetratque conſenſum Martini V. Pontificis. p. 560. Contra ipſum ad Pontificem appellant Canonici, ordinesque Paderbornenſes. p. 562. Ab Auditore cauſarum ſacri Palatii Romam citatur Theodoricus. p. 569. Conſtitutione

rutione Apoſtolica Eugenii Pont. perculſus ad Concilium Baſileenſe appellat: illudque Baſileæ ſtabilit contra voluntatem Pontificis. p. 577. Valckenhagenſe Cœnobium Crucigeris tradit. p. 578. Urget conjunctionem diœceſium Paderb. & Colon. primùm diœceſin Paderb. hoſtiliter invadendo. p. 582. Deinde cauſam fuſis literis ad Concilium Baſileenſe deferendo. p. 583. A cœpta conjunctionis actione deſiſtit. p. 604. Subditos ſuos tributis onerat, contradicentibus Suſatenſibus. p. 606. Paderbornenſium animos ſibi reconciliare ſtudet. p. 608. Diſſidium inter Capitulum Paderb. & Papenheimios ortum componit. p. 610. Eugenio Pontifici adverſatur. p. 614. 615. Schiſmatis præcipuus auctor. p. 617. Cum Suſatenſibus bello involvitur. p. 624. Varia remedia fruſtra adhibet eos ad ſubjectionem impellendos. p. 628. Fridericum Romanorum Regem Aquiſgrani coronat. p. 625. Studet componere litem Suſatenſem. p. 628. Auxilia Epiſcoporum & Ducum impetrat contra Suſatum. p. 632. Remittit Paderbornenſibus omne jus, quod à Pontifice ſibi datum obtendebat conjungendi Paderborn. Eccleſiam Colonienſi. p. 633. Suſatum fruſtra oppugnat. p. 634. Ab Eugenio IV Pont. excommunicatur, & exauctoratur. p. 636. Sed ob Principum motus in ſede ſua relinquitur. p. 637. In bello Suſatenſi omnia adverſa patitur. ibid. Suſatum obſidet; obſidionemque ſtatim ſolvit. p. 638. Ejus exercitus à Suſatenſibus cæditur. p. 639. Bellum inſtaurat, evocatis in auxilium Saxonibus & Bohemis. p. 640. Ingentemque vaſtitatem variis locis, præcipuè Comitatui Lippienſi infert. p. 641. Lipſtadium & Suſatum irrito conatu obſidet. p. 643. 644. Cum inſigni ſuo damno. p. 645. Bohemos domum remittit. ibid. Ab Eugenio certis conditionibus in priſtinum dignitatis ſtatum reſtituitur. p. 645. Proſequitur bellum Suſatenſe. p. 646. Quod tandem opera Cardinalis S. Angeli finitur p. 647. Suſato & Sanctis in poteſtate Clivenſis relictis. p. 651. Transigit cum Gerhardo Duce Cliviæ ac Montium, ut, ſi hic abſque hærede decedat, uterque Ducatus Eccleſiæ Colonienſi tranſcribatur. p. 652. Sed ſpe inani. p. 653. Diœceſin Monaſterienſem cum confœderatis invadit. p. 668. Ac Hojani exercitum profligat. ibid. & p. 669. Joannem Trevirenſem Archiepiſcopum in urbem introducit. p 682. Fraternitatem B. V. in Cœnobio Flechtorpienſi priſtino vigori reſtituit p. 607. Ejus obitus, elogium. p. 688. Et familia. p. 689.

Theodoricus à Nihem diœceſis Paderb. celebris eruditione & ſcriptis: plurimorum Pontificum Secretarius. p. 396. Compendium ejus vitæ. p. 531. & ſcripta. p. 532.

Thuringia miſerè ab Adolpho Rege devaſtatur. p. 177.

Transaquenſe apud Monaſterienſes Canonicarum Virginum Cœnobium ad D. Benedicti inſtitutum traducitur. p. 681.

Transfigurationis Feſtum à Calliſto III Pontifice inſtituitur. p. 678.

Tremonia periculo occupationis liberatur. p. 376. Obſidetur à Wilhelmo Montium Comite & liberatur. p. 397. Et iterum ab Archiepiſcopo Colon. p. 427. Tremonienſes cives cæduntur à Clivenſi Duce. p. 646. Fœdus Tremonienſe. p. 752. 758.

Tuitium Coloniæ vicinum oppidum evertitur & exuritur à civibus Colonienſibus. p. 394. 441.

Tullenſis conventus. p. 188.

Turcæ Chriſtianos profligant prope Adrianopolin. p. 368. Capiunt Conſtantinopolin. p. 662. Pluresque inſulas & regna abripiunt. p. 695. 705. 710.

Typographica ars inventa & expolita. p. 618. Magiſtri artis Moguntiâ aliò diſcedunt. p. 687.

V.

Valckenhagenſe Virginum Ciſtertienſium Cœnobium conditur à Comitibus Swalenbergicis. p. 50. Ejus progreſſus, mutatio & extinctio. p. 51. Bona & immunitates ab Innocentio Pont. confirmantur. p. 63. Deinde ob bellorum injurias Wilhelmitis, poſtea Crucigeris traditur à Theodorico Epiſcopo Paderb. p. 578.

S. Udalrici Parochia in urbe Paderb. in tres dividitur. p. 14. 16.

Vechtenſis Comitatus Eccleſiæ Monaſterienſi adjungitur. p. 73.

Virginum Deo devotarum ſocialis vita judicio Doctorum Colonienſium à Theodorico Archiepiſcopo comprobatur. p. 541.

S. Viti Reliquiæ Corbeiâ Lipſpringam transferuntur. p. 465.

Vlechtenſis curia venditur Cœnobio Marienmunſterenſi. p. 301.

Vlotenſis Cœnobii Virginum Ciſterc. fundatio & progreſſus. p. 72.

Ulricus Friſiæ Orientalis Dominus Comes Imperii à Cæſare creatur. p. 670. Ab hoc Comites Friſiæ & Ritbergæ deſcendunt. ibid.

Volcquinus Mindenſiũ Epiſcopus inſignis Patrum Prædicatorum Patronus: à cujus ordinis religioſo Burchardo Hadingio viſum receperat. p. 146. Ejus obitus & commendatio. p. 147.

Vördenſe caſtrum & oppidum à Marienmünſterenſibus donatur Eccleſiæ Paderb. p. 256.

Vördenſe oppidum in diœceſi Oſnabrugenſi Eccleſiæ adjungitur. p. 458.

Urbanus IV Pontifex Succedit Alexandro IV. p. 102. Inſtituit feſtum Corporis Chriſti ibid. Moritur. p. 108.

Urbanus V. Pontifex ſuccedit Innocentio VI. Adolphum Epiſcopum Monaſterienſem Colonienſi Eccleſiæ, & Joannem Virneburgium Monaſterienſi præficit. p. 362. Joannem Schadlandum renuntiat Epiſcopum Hildeſ. p. 363. è Gallia Romam diſcedit· p. 370. Mox redit in Gallias & moritur. p. 381.

Urba-

Digitized by Google

Urbanus VI. Romæ eligitur Pontifex, Gallicis Cardinalibus eligentibus Clementem VII Antipapam. p. 403. Verus Pontifex à Rege & Electoribus Imperii agnoſcitur Urbanus. p. 406. 409. Diverſos per regna & provincias mittit Apoſtolicos Legatos, Simonemque Epiſcopum Paderb. commendat. p. 420. Binis gravioribus periculis liberatur: idque per literas Simoni ſignificat. p. 426. Regis Germanorumque opem adverſus hoſtes ſuos implorat p. 425. Univerſitatem à Colonienſibus inſtitutam approbat & privilegiis illuſtrat. p. 408. Confirmat electionem Ruperti Montium Ducis Epiſcopi Paſſavienſis. p. 433. Moritur. p. 434.

Urbium Epiſcopalium ſtatus p. 248.

Vredenſis urbs in diœceſi Monaſt. à Rainaldo Geldriæ Comite expugnatur & exuritur. p. 269. Epiſcopo rebellis domatur. p. 457.

Vrendeswedenſis Collegij Canonicorum Regularium S. Auguſt. initia, & commendatio ſub Ottone IV Epiſcopo Monaſt. p. 446.

W.

Waldomarus Abelis Daniæ regis filius à Conrado Archiepiſcopo Colon. captivus abducitur p. 66.

Walramus Dux Limburgenſis Juliam & agrum Colonienſem invadit. p. 141.

Walramus Juliæ Comes à Pontifice renuntiatur Archiepiſcopus Colon p. 274. Fœdus init cum Trevirenſi adverſus Prædones: & Bertholdum de Büren Weſtphaliæ Mareſchallum conſtituit. p. 275. Concordiam cum Colonienſi urbe inſtaurat. p. 227. Litem inter Monaſterienſem & Oſnabrugenſem Epiſcopos componit. p. 297. Collegium Canonicorum in Engeren transfert Hervordiam. p. 298. Patitur à Ludovico. p. 301. Mendam oppidum præmunit. p. 307. Marcano Comiti reconciliatur. p. 308. Obitus & commendatio. p. 318.

Walramus Mörſanus Ultrajectinus Epiſcopus eligitur, ſed ab æmulo Coloniam repellitur. p. 578.

Walramus Morſanus plurimorum ſuffragiis eligitur Epiſcopus Monaſt. & à Pontifice confirmatur. p. 655 Hojanum & Clivenſem Comites excommunicat. p. 658. Diœceſin ingreſſus juramentum à Coſfeldienſibus excipit. p. 665. In Cardinalium numerum à Calliſto III pontifice adſcriptus moritur, & commendatur. p. 673.

Walrodenſe Monaſterium Monialium D. Auguſtini exſtruitur à Ludovico Epiſcopo Mindenſi. p. 311.

Walterus hæreſis Lolhardorum auctor Coloniæ in arcem conjicitur. p. 249. 250.

Warburgenſis urbs inferior diœceſ. Paderb. muro incingitur. p. 100. Patres Prædicatores ab Ottone Epiſcopo in civitate collocantur. p. 146. Stabiliuntur, 148. A Pontifice Honorio, & Ottone Epiſcopo confirmantur. p. 156. Cives expellunt Patres Prædicat. & idcirca ab Ottone excommunicantur. p. 159. Epiſcopo ſe ſubmittunt. p. 160. Impetrant ab Ottone curiam inferiorem liberam. p. 170. Privilegia urbis confirmantur à Gunthero Epiſcopo Paderb. p. 218. Bellum gerunt cum vicinis nobilibus. p. 242. Jura vetera ſtabiliuntur à Bernardo Epiſc. 250. Oppidani adverſus Epiſcopum inſurgunt. p. 265. Judicium à Simone II pignoris loco accipiunt. p. 417. A Falckenbergio vexantur & ſpoliantur. p. 435. Tempeſtas horrenda in urbe. p. 522. Klenckium agros infeſtantem Cives cædunt. p. 627.

Wederenſis Carthuſianorum Cœnobii in diœceſi Monaſterienſi initia. p. 732.

Wenceslaus III Rex Bohemiæ moritur. p. 202. Filius quoque occiditur, & regno Rex imponitur Rudolphus à patente Alberto Cæſare. p. 203.

Wenceslaus à fratre Carolo IV. Rege Lutzenburgenſis Dux creatur. p. 333.

Wenceslaus Caroli IV Imperatoris filius naſcitur; & de eo mala omina in baptiſmate. p. 358. Romanorum Imperator deligitur & coronatur. p. 393. Succedit Patri; labes Imperii. p. 404. Urbanum VI verum Pontificem admittit; & Telonia abrogat. p. 406. Aquisgranum accedit, & rejecto Clemente Urbanum Pontificem recipit. p. 409. Wilhelmum Montium & Ravensbergæ Comitem Ducem dicit. ibid. Otio deditus Imperii adminiſtrationem negligit. p. 413. 424. Bis captus cuſtodiæ traditur. p. 452. Confert ſe in Galliam ad tollendum ſchiſma Eccleſiæ. p. 453. De eo exauctorando agitur. p. 460. Exauctoratur. p. 469. Germanos profeſſores ex academia Pragenſi pellit; & Huſſitarum hæreſin extinguere negligit. p. 470. 508. Ejus obitus. p. 533.

Wenceslaus Caroli Regis frater cuſtos & defenſor viarum per Rheni provincias conſtituitur. p. 369. A Juliacenſi Duce captivus ducitur. p. 384. Liber dimittitur. p. 386.

Wennemarus Fürſtenbergicus bellum gerit cum Arnoldo Brenkio. p. 378. Cum Henrico Epiſcopo Paderb. convenit. p. 379. Supremus Ducatus Weſtphaliæ Satrapa conſtituitur. p. 383.

Werlæ in Ducatu Weſtph. à Marcano Comite expugnantur, & flammis exuruntur. p. 420.

Werna Oppidum diœc. Monaſt. flammis exuritur. p. 581.

Wernerus ex familia Comitum de Falckenſtein ſuccedit Gerhardo Archiep. Mogunt. p. 99. Romam proficiſcitur. ibid. Paderbornæ veneratur Reliquias S. Liborii & omni exinde calculi dolore liberatur. p. 113. Legatos mittit ad viſitandam diœceſin Paderb. p. 121.

Wernerus Puer à Judæis Weſaliæ occiditur. p. 158.

Wernerus Trevirenſis Archiep. moritur. p. 536.

Digitized by Google

Werneri Rokelingii Carthuſiani laus. p. 764.

Werthinenſe Monaſterium patitur à Conrado Archiep. Colon. p. 56. Abbas à Rudolpho Imperatore decretum impetrat de non alienandis bonis ſine conſenſu Dominorum. p. 169. Monaſterii Privilegia ab Henrico VII confirmantur. p. 219.

weſterkottenſium Salinarum lis componitur à Theodorico Epiſcopo Paderb. p. 225.

weſtphalia bello inteſtino conturbatur. p. 19 Tempeſtatibus vaſtatur. p. 31. & tumultuariis bellis. p. 171. 180. 194. 199 337. Pax ex fœdere plurium principum & Comitum. p. 132. Turbatur. p. 133.

wetzlaria Cæſari rebellis. p. 154.

wevelsburgum Caſtrum diœceſi Paderb. adjungitur. p. 194.

wicleffus primus auctor Huſſitarum hæreſis p. 507.

S. widekindi monumentum à Carolo IV Imperat. altiùs eductum exornatur. p. 402.

widekindus Mindenſis Epiſcopus electus regalia accipit à wilhelmo Romanorum Rege. p. 71. Hammeliam à Monachis Fuldenſibus emit. p. 72. Sub eo conditur Vlotenſe Virginum cœnobium donatione Henrici Oldenburgenſis Comitis. ibid. Moritur. p. 102.

widekindus de Monte ſuccedit demortuo Ottoni in Epiſcopatu Mindenſi. p. 375. Diploma impetrat ab Imperatore pro Eccleſiaſtica libertate. p. 399. Obit præclarè de Eccleſia meritus. p. 421.

widekindus waldecenſis Comes ſuccedit Brunoni Epiſcopo Oſnabrugenſi. p. 101. Ratam habet donationem Parentis. p. 117. Moritur. p. 151.

widenbrugum ac Reckenberga oppida Epiſcopo Oſnabrugenſi cedunt. p. 407. Præfectus à Paderbornenſi Epiſcop. imponitur Henricus ab Oehr p. 444.

wigboldus Dynaſta de Holte ſuccedit Siſrido in Archiepiſcopatu Colon. p. 182. Coronat Albertum Auſtrium electum Regem Romanorum. p. 186 Impetrat ab eodem plurima privilegia & telonia ibid. Coronat Eliſabetham Alberti conjugem. p. 187. Ab Alberto ad pacem ineundam cogitur. p. 195. Pie Suſati moritur. p. 199.

wilbacenſe Cœnobium in Diœc. Paderborn. Bernardus IV. Epiſc. decimis auget. p. 43. Donationem acquirit. p. 135. Decimas 181. Oppidum muro incingitur, & jura civica impetrat. p. 236. Monaſterium agros acquirit donatione Bernardi de Lippia Præpoſiti Eccleſiæ Paderb. p. 241.

Wilhelmus Arensbergenſis Comes fœdus cum Simone de Lippia init, dexteris ſupra Euchariſtiæ Sacramentum poſitis. p. 238. Moritur. p. 290.

Wilhelmus Buſchius Canonicorum electione ſuccedit in Epiſcopatu Mindenſi Ottoni. p. 459. Marquardus à Pontifice renuntiatus rejicitur. p. 460. Wilhelmi obitus. p. 477.

Wilhelmus Genepenſis Dynaſta à Pontifice Eccleſiæ Colonienſi præficitur. p. 318. Studet clero reformando. p. 327. Multa præclarè ordinat in ſynodis. p. 329. Inſtaurationem juris veteris per Ducatum Weſtphaliæ à Carolo IV Rege impetrat. p. 334. Varia vitia & errores corrigit in ſuis. p. 339. Obitus & commendatio. p. 359.

Wilhelmus Hollandiæ Comes Rex Romanorum eligitur. p. 58. Aquisgrani coronatur. p. 59. Ducit filiam Ottonis Brunswicenſis Ducis, & prima nuptiarum nocte vix evadit incendium. p. 67. Prælio vincit Conradum Regem: regnum ſtabilit; & Pontificem Lugduni inviſit. p. 68. Conventum Principum Francofurti habet. p. 69. Vincit Margaretham Flandriæ Comitiſſam. p. 71. Laborat pro liberando Simone Epiſc. Paderb. & Widekindo Epiſcopo Mindenſi regalia confert. ibid. Brunswicum proficiſcitur, & rurſus incurrit periculum incendii. p. 77. Inſigni victoria adverſus Friſones potitur: & Mindenſi Eccleſiæ donat Dynaſtiam Steinwedenſem. ibid. Variis injuriis laceſcitur. p. 78. Iter Romanum impeditur: ſtatuit, Abbatibus fas non eſſe, ſine ſuo & Capituli conſenſu feuda abalienare. p. 80. Fatalis mors & encomium. p. 81.

wilhelmus Hollandiæ Comes familiæ ultimus à Friſiis occiditur. p. 308.

wilhelmus ab Holte Epiſcopus Monaſterienſis eligitur. 98. Ejus acta & mors. p. 110.

wilhelmus Juliacenſis Comes poſtquam diu vexaſſet diœceſin Colon. ab Aquisgranenſibus occiditur. p. 134.

wilhelmus Juliacenſis Comes à Benedicto IX Pont. Archiepiſcopus Colonienſ. nominatur; & paulò poſt in prælio occumbit. p. 201.

Wilhelmus Juliacenſis Dux Geldriam Juliæ conjungit. p. 384. Uti & Zürphaniam ſententia Imperatoris Caroli IV. p. 403. Armisque vindicat. p. 405. Brabantinos Graviam obſidentes fugat. p. 425. Pacem firmat cum Epiſcopo Paderb. p. 426.

Wilhelmus Montium Comes capitur à prædonibus. p. 386.

Wilhelmus Montium & Ravensbergæ Comes ad ordinem Ducum provehitur. p. 409. A filio Adolpho capitur. p. 480. Ejus mors & præclarè acta. p. 489.

Wilhelmus Montium Dux à Capitulo Paderb. eligitur Epiſcopus in locum Joannis. p. 463. Bertrando æmulo in Italiam revocato à ſede Apoſtolica confirmatur. p. 475. Canonicorum in urbe præſentiam urget; & plura præclarè ordinat p. 476. Juſſu fratris capitur à Præfecto Ravensbergenſi. ibid. Liber eundem ad obſequium Patris reducit. p. 481. Conſtitutionem edit de obedientiis Canonicorum. p. 482. Reformare cogitat Cœnobium Bodecenſe. p. 484. Cellam & ædem ad ſanctam Animam conſecrat. p. 485. Comitem Spegelbergicum & Hammelenſes bello vincit. p. 487. Cum pluribus Principibus fœdus init; Lippienſes ad præſtandum fidelitatis juramentum

Digitized by Google

mentum adigit; & Lemgovienſes cogit ad evertendam arcem Lagenſem. ibid. Patri demortuo parentat; agitque de Bodecenſi Canonicarum Cœnobio convertendo in Monaſterium Canonicorum Regularium. p. 489. Reformationem perficit. p. 492. Studet reformando Cœnobio Abdinghovenſi; ſed impeditur ab Abbate & civibus Paderb. p. 497. Fruſtra tentat rem componere, Monachis cum civibus conſpirantibus. p. 498. Bello infeſtatur à Colonienſi Archiep. & Comite Cliviæ. p. 500. Quos in Delbruggia cum inſigni clade in fugam conjicit. p. 502. Bellum componitur. p. 503. 504. Rebellio Capituli & civitatis contra eum ſedatur. p. 505. 506. Rebelles apud Joannem XXIII Pontificem accuſat. p. 511. A quibusdam Canonicis eligitur Archiepiſcopus Colonienſis, ab aliis Theodoricus Morſanus. p. 513. Adverſus quem ad Gregorium XII Pont. & Concilium Conſtantienſe appellat. p. 514. Diœceſis contra eum inſurgit. p. 515. Theodoricus à Joanne XXIII in ejus locum Adminiſtrator diœceſis renuntiatur. p. 519. Wilhelmus fruſtra tentat diœceſin recuperare. p. 521. Sponte Epiſcopatu abit, & ſponſam ducit Theodorici Neptem. p. 523. Ejus deinde vita. p. 524. A Paderbornenſibus in auxilium vocatur adverſus prædones. p. 530. Magnus Patronus Monaſterii Bodecenſis. p. 534. A Simone Comite de Lippia Comitatus Tutor eligitur. p. 545.

willebrandus Hallermontiꝰ Comes Corbeienſium Abbas eligitur Epiſcopus Mindenſis. p. 486. Ejus geſta, mores & obitus. ibid.

willebrandus II Mindenſis Epiſcopus ultimus Comitum Hallermontiorum obit & commendatur. p. 609.

wiſeldus Prædo in Friſia interimitur. p. 461.

witlagenſe caſtrum in diœceſi Oſnabr. ab Engelberto Epiſcopo præmunitur. p. 239.

wolbeca cum ſuis pagis adjungitur diœceſi Monaſter. & in arcem exſtruitur. p. 56.

wunenberga arx diœceſis Paderb. ab Epiſcopo Henrico Spegelio pignoris loco datur Nobilibus de Weſtphalen. p. 407. Burani Dynaſtæ Simoni Epiſcopo Paderb. renuntiant juri, quod habebant in caſtrum & præfecturam Wunnenberg. p. 418.

wurmelienſe Monaſterium diœceſis Paderb. facultatem impetrat à Pontifice recipiendi bona Virginibus jure patrimonii debita. p. 237. Ejus Cœnobii initia obſcura. p. 238.

Z.

Ziſca dominatum Regni Bohemiæ arripit & in Catholicos furit. p. 536. Sacra profanaque vaſtat. p. 537. Oculis amiſſis pugnare non deſinit. p. 539. Regni adminiſtrationem à Cæſare oblatam rejicit: omnibus eſt timori. p. 544. Ejus obitus & epitaphium. p. 554.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google